31
4 C
5

Can. Petrus Antonius Bertolius philosophiae
et sacrae theologiae Doctor.

CONCIONES

IN EVANGELIA ET EPISTOLAS,

QVÆ FESTIS TOTIVS ANNI

diebus populo in Eccleſia proponi ſolent:

Eccleſiaſtis omnibus moderni temporis ſummoperè utiles, è Tabulis D. Laurentij à Villauicentio Xereſano elaboratæ; nunc verò plurimis in locis cùm ſacrarum literarum, tum Catholicorum antiquorúmque Patrum ſcriptis diligenti cura ſupra primam editionem auctæ & locupletatæ:

Per D. AEgidium Topiarium Flandrum.

Saluis ſemper per omnia iudicio, correctionéque S. Sedis Apoſtolicæ.

F Domci [illegible] a Brania.

1655

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

M. D. LXVIII.

THEOLOGIAE SYNCERIORIS FAVTORIBVS,

auctor perpetuam optat ſalutem & felicitatem.

CVm nuper, optime lector, aliquot amici familiares, uiri planè omnibus uirtutis & doctrinæ numeris abſoluti, ad me dediſſent Tabulas D. Laurentij à Villauicentio Xerſani, tabulatis (ut ſic dicam) typis excuſas, eorum improbo rogatu cœpi repentino quodam impetu arrepto calamo tentare, num poſſem, quas uir ille ſapientiſsimus ſimul & eloquentiſsimus ſancta ſagacitate tradidiſſet, magis uulgari notitioriq́; phraſi uertere, ut his qui in uertendis ipſis non eſſent adeò triti atq; aſtuti, promptum eſſet intelligere, quas uir ille tantus in totius uulgi Chriſtiani utilitatem ſuppeditaſſet. Quum itaque abſoluiſſem Conciones in Euangelia & Epiſtolas, quæ Dominicis diebus leguntur per totum annum, è Tabulis iiſdem magno ſtudio collectas, necnon plurimis in locis quum ſacrarum literarum, tum Catholicorum ac Neotericorum probatorum ſcriptis locupletiores reddidiſſem, reliquum fuit promiſsis ſtare, quæ in dedicatoria noſtra epiſtola feceram, inceptúmque opus (quod aiunt) ad ſuum colophonem deducere. Neque id fruſtrà, quum ad ſapientem architectum pertineat, non ſolùm fundamentum iacere, ſed etiam ad ſuam abſolutam formam quodque opus dedu

cere. Ediderat etiam hic bonus uir Tabulas in Euangelia, quæ feſtis diebus annuatim populo proponuntur, pari artificio cum prioribus elaboratas, quibus eximiam laudem & gloriam perpetuò in Eccleſia apud uiros pios & eruditos obtinuit. Ne ergo pius Concionator his quoque tabulis quas diuorum feriis conſecrauit, fraudaretur, curaui hanc noſtram qualemcunque operam illis impendere, atque ad prioris noſtri operis formam eas redigere, nimirum hoc perſuaſum habens, quòd eiuſmodi conciones methodica, eáque facili ac propemodum populari inſtitutione ſua non parum adiuuarent conatus eorum qui omni fructu in Eccleſia docere uolunt. Sed quia nullæ (quod mihi conſtet) Tabulæ in Epiſtolas Sanctorum extant: ut priorem ſequar ordinem, ex alijs Neotericis probatisq́; ſcriptoribus non abſimili phraſi pro ingenioli mei capacitate iuxta apum ſimilitudinem conciones in diuorum Epiſtolas collegi, eáſque Euangelicis ſermonibus præfixi. Scripſeram quidem primùm mihi, ut (quod fieri ſolet) in dies tendenti ad ſenium, pro memoria iuuanda ſubſidio eſſe poſſent: ſed quorundam pietas cupiuit, imò etiam inſtitit, ut hic quoque fructus per me fieret multorum communis. Cúmque ad hoc quodammodo urgerer, deterruit me, quod obiici mihi poſſe à nonnullis ſuſpicabar, aliorum ſcilicet me in elucidandis uel dilatandis eiuſmodi Tabulis non modò uerba, ſed multis etiam in locis integras ſententias mutuaſſe. Quod tamen non eo animo feci, ut plumis (quod aiunt) alienis ornari cuperem, ſed quòd hoc ipſum meæ tenuitati ſic erat neceſſarium. Non enim ille ſum, qui ſine ducibus præuijs ſacrarum ſcripturarum interpretem (præſertim hoc naſutiſſimo ſeculo) agere audeam: quin magis in hoc

pio noſtro labore ſemper doctiorum uſus ſum & conſilijs & diſciplinis. Sed nec uitio dabitur diſcipulo, ſi illuſtrium præceptorum pòtius quàm proprijs utatur uerbis: quòd inter Neotericòs àdeò tritum eſt, ùt iam nulli horum detur uitiò. Nec hoc mirum, quum àpud D. Hieronymum *legatùr* Plàtò *ille diuinus* Aegyptum, *cámque oram* Italiæ, *quæ quondam màgnà* Græcia *dicebatur, laborioſiſſimè peragraſſe: ut qui* Athenis *màgiſter erat, cuiúſque doctrinam* Academiæ *gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena uerecunde diſcere, quàm ſua inpudenter ingerere. Conflàuerunt enim plerique ex aliorum codicibus & ipſi Sermones, & quidem eo pacto, ut quicquid àb illis accommodatò àcceperint, uſurparint ſibi. At egò hoc iactantiæ uentò nullo pactò tranſmotus fui, ſed potius meos ſudores òptimis quum priſcorum, tùm* Neotericorum *patrum ſcriptis innexui, ut ea quæ per ſe non conſiſterent, illorum auctoritàte fùlcirentur. Verùm ut & hactenus conſueui, ethicè ſeu mòraliter potiſſimùm omnia tractare cùraui; non quòd contemnam tractationem allegoricam uel tropologicam, uel anagogicam (quæ nonnunquam in interpretandis ſacris literis admittenda eſt) ſed quòd ſenſus moralis auditorio præcipuè mòderno ſit conuenientior ac conducibilior. Cæterùm pro meis iſtis laboribus quid hic aliud à nonnullis æmulis expectem; quàm præpoſterà iudicia & maledicta? Adeò enim corrupto quidam ſunt iudicio, ut etiam de his malè loquantur & iudicent, quæ teſte conſcientia probant. At cuiuſpiam horum obtrectationes nihil moror, cùm facilius ſit alienà càrpere, quàm propria præſtare. Vnde ſi proſperè ceſſerit hæc alea, noueròque amicis & aliis quibuſdam*

Theologiæ ſyncerioris fautoribus hanc noſtram operam non fore ingratam, ſuo fortaſsis tempore plura (uita comite) prodibunt, non minus omnibus Eccleſia*ſtis neceſſaria quàm proficua*. Et *quod facio, candide lector, boni conſule, atque præſentes qualeſcunque noſtras lucubrationes, tametſi rudiores quàm ut huius æui ingenijs reſpondeant, ſaltem in pias operas tranſcribe, eiſque fruere feliciter.*

Anno Domini M. D. L X V I.

Menſe Nouembr.

IN FERIIS DIVI ANDREAE APOSTOLI

Epiſtola ad Roma. 10.

Corde creditur ad iuſtitiam, &c. Finis Epiſtolæ, & in fines orbis terræ verba eorum.

PERICOPE apta, hoc eſt, partialis amputatio totius orationis ad memoriã Apoſtolici miniſterij. Nã & quibus, & quid prædicarint, pulchrè ex hoc loco intelligitur. Prædicarunt omnibus, & cũ primis gentibus, cùm Iudæi nollent, Act. 13. Prædicarunt autem ſaluberrimam atque ſempiternam pacem. Porrò, vt iuxta Pauli ordinem procedamus, agit ille de vocatione Gentium, gentes etiam pertinere ad regnum Chriſti, & participatum Euãgelij. Idque *Apoſtoli quibus primùm prædicarunt.*

1 Proponit: *Non eſt diſtinctio Iudæi & Græci*, æquè admittuntur ad ſalutẽ, & vtriſq; prædicandum Euangeliũ. Quia non eſt deus Iudæorum tantùm, ſed & Gentium. *Rom. 3.*

2 Probat hanc propoſitionem, Primò, A communi dei in omnes poteſtate, de qua etiam Rom. 3. Vnus omnium dominus, id eſt, omnes eius ſumus: igitur omnium rationẽ habet, omnibus dominatur. Ergo ab omnibus agnoſcendus & colendus. Omnis qui fidit illi, non pudefiet, dicit ſcriptura, Iſa. 28. Item Eccleſiaſtici 2. Reſpicite filij nationes hominum, & ſcitote quia nullus ſperauit in domino, & confuſus eſt. Quis enim permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? Quin potius (vt Ieremias ad dominum loquens ait, cap. 17.) omnes qui ipſum derelinquunt, cõfundentur. Et rurſum alius Propheta, Confun- *Deo qui fidit, non pudefiet.*

Miſericordia Dei cō mendatur à beneficentia. dantur omnes, inquit, qui adorant ſculptilia. Secundò probat ab expoſita dei erga omnes miſericordia, ne quis poteſtatem modò generalem eſſe putet. Commendat autem dei miſericordiam, Primò ab exuberante ſua beneficentia: *Diues eſt in omnes*, ſicut etiam ait ad Ephe.2. largiendo ſcilicet & iuuando: quod vel corporales eius benedictiones ſatis docēt, quas cùm ita paſsim fundas, non eſt conſentaneum à ſpiritualibus, & præſertim noui teſtamenti bonis eū gentes iam excludere. Diues, inquam, eſt in donis fortunæ, in donis veniæ, in donis gratiæ, & in donis gloriæ. Pſal. Gloria, inquit, & diuitiæ in domo eius. Iac.1. Dat omnibus affluenter, & non improperat. Omne datum optimum & donum perfectum deſurſum eſt deſcendens, &c. Quàm diues ſit in miſericordia, vide etiam Matth.18. & Luc.15.

Deus diues in omnes.

Ab inuocatione. Deinde commendat eam à facillimo conſequendi modo, qui eſt inuocatio, diues eſt in inuocantes. *Omnis enim quicunque inuocauerit nomen domini, ſaluus erit.* Ioel. 2. Act.2. Spectat ergo non Iudæos tantùm velut doctos, puros, operoſos, ſed in genere, quotquot egent, petunt, fidunt, quales etiā inter gentes, & cōplures quidē, deprehendit, inter quos non ex minimis fuit Eunuchus ille Act.8. qui interrogāti Philippo, nū crederet, reſpondit Credo filium dei eſſe Ieſum Chriſtum. Et deſcenderūt vterq; in aquā Philippus & Eunuchus, & baptizauit eū.

Ab ampliſſima dei promiſſione. Commendat inſuper eandem dei miſericordiam ab ampliſsima dei promiſsione, quam expreſſè facit cūctis inuocantibus, ſicut Ioel docet, qui apertè tollit, quicquid fuit aut impedimenti aut diſcriminis inter gentes & Iudęos. Quod clarè reuelatum fuit B.Petro in linteo de cælo in terram ſubmiſſo, Act.10. &c.

Atque iſtæ quidem rationes, vt de deo Patre, ſic de filio quoque poſſunt intelligi. Nam dominus omnium conſtitutus eſt, non Iudæorum tantùm.

Matth. 11. Ditiſsimus fuit in fundendo ſuo ſanguine, próque omnibus abundanter fudit, omnes item ad ſe vocat.

Domini in nomine exaudimur. Ipſum nomen domini eſt, in quo exaudimur, Ioā. 16. Ipſum item medium in quo omnes exæquantur, omnes admittuntur, Ioan.10. & 14. 1. Timoth.2.

3 Probat eandem à coniunctis illis: Primò inuocatione &

ne & prędicatione,nã ex eo ꝙ promiſsio generalis eſt, vt modo dictum, infert Paulus prædicationem quoque generalem eſſe oportere: idque hac gradatione: nemo inuocabit, niſi credat: nemo credet, niſi audiat: nemo audiet, niſi prædicetur. Ergo vt iuxta promiſsionẽ omnes poſsint inuocare, omnibus etiam prædicandum.

Deinde miſsione & prædicatione,nam cùm prædicatio à miſsione pendeat,miſsio verò ad gẽtes quoque deſtinata ſit,concludit Paulus, prædicationem quoque eis hinc deberi: atque eò refert locum Eſaiæ, 52. Naum.1. quem ad gentes quoquè pertinere ſatis ea quæ ſequuntur ibi,docent. Vtinam hæc attendant Eccleſiarum Epiſcopi conſecrati, qui dum ad exteras & barbaras regiones cum Euangelico volumine & baculo deſtinantur, interim domi remanent deſides:& pertimeſcant ne ſanguis illarum ouium extremo in examine de manibus eorum requiratur. *Prædicatio à miſſione pendet.* *Ezech.33.*

Porrò ſingula iſta argumenta ſicut propoſitionẽ probant, ſic permulta ſimul docent. Diſcis hinc:

1 Quàm moderatè, quàm amanter inter nos viuendũ.

Ad modeſtiam hinc hortatur Paulus, Epheſ.6.cũ de ſeruis agit,d. Serui obedite dominis veſtris carnalibus cũ timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri ſicut Chriſto,nõ ad oculũ ſeruientes,quaſi hominibus placẽtes, ſed vt ſerui Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo,cum bona volũtate ſeruientes ſicut domino, & non hominibus. Scientes quoniam vnuſquiſque quodcũque fecerit bonum,hoc recipiet à domino,ſiue ſeruus ſiue liber.Et vos domini,eadem facite illis,remittẽtes minas, ſcientes quòd illorum & veſter dominus eſt in cælis: & perſonarũ acceptio non eſt apud eum. Ad charitatem.1. Timoth.2. cùm de precibus agit. Obſecro, inquit, primùm omnium fieri obſecrationes,orationes, &c.

2 Quàm magnificè cùm de generali Dei prouidentia, tum de ſingulari eius acceptatione ſentiendum. Quoad illã viuimus ex pleniſsima benigniſsimáque Dei manu, Pſalm.104. Quo ad hanc exuberat Dei gratia ſupra omnem peccatorum molem, modò illam fide apprehendas, Romanorum quinto, Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.

3 Quæ veriſsima omnis noſtræ ſit penuriæ cauſa,quæ-que vera diteſcendi ratio, Illic obſtat precum intermiſ-ſio, Iacob.4. Hic profuerit nobis frequens & legitimus earundem vſus, Matth.7. Petite & accipietis.

Fidei & precationis cognatio. 4 Quanta fidei & precationis ſit cognitio, cùm quod paulo ſuprà fidei, hîc precationi aſcribatur. Itē quæ ve-riſsima inuocandi ratio, nempe, quæ ad verū Deum iux-ta eius normam inſtituitur, nam vtrumque horum no-men Dei exigit.1.Ioan.3.& 5.

5 Inuocationem naturaliter comitari fidem; nec de-beri vlli, niſi cui & fides debeatur, ideſt, ſoli Deo, Mat.4.

6 Fidem non complecti ſenſa noſtræ rationis. Heb.11. neque ſubiici magiſterio rationis.1.Corinth.2. ſed com-plecti documenta verbi Dei, cui & ſoli ſubeſt, & audi-tu eius comparatur, non natura nobis ineſt.

7 Auditum non internum & occultum hîc intelligi, ſed externum, atque ideo eſſe ſummum vſum prædica-tionis, ſimul verò diligenter attendendum, quid vel au-diatur vel dicatur, nam pro verbi ratione comparatur quoque vel humana vel diuina fides.

Prædicatio Dei legatio. 8 Prædicationem agnoſcendā eſſe pro legatione Dei, 2.Corin.5. Pro Chriſto legatione fungimur, &c. Et vi-ciſsim hanc teſtandam eſſe prædicatione, Matth.28. In illo populus, hoc miniſtri ſæpe peccant, & cumprimis Pontificij, canes muti non valentes latrare, Iſa.9.

9 Diſcimus quòd ad Eſaiæ teſtimonium, 1. Splendi-diſsimum eſſe ordinem miniſtrorum verbi. 2. Sed humi limum ſimul eſſe, nempe, viatorium, Marc.16. Ioan.15. 3 Curſum miniſtrorum ad docendam pacē dirigi opor tere. Matth.10. Luc.10. Et veriſsimam eſſe pacem eam, de qua Euangelium & miniſtri eius ſonant.

Hæc in hiſce verbis de vocatione gentiū, noſtrū fue-rit, vt qui gētes fuimus, gratiā hāc agnoſcere, & prędica-tionē verbi colere, vtq; ſemper vigeat miſsionē Dei fla-gitare, quo per veram fidē, crebrā inuocationē, & cęleſti pace & æterna gloria certò tandem potiamur, Amen.

EPILOGVS.

1 Ratio iuſtificationis & regenerationis hîc exponitur quæ à fide non ceremoniis dependet, cùm ſpiritus Dei homini cō-ceditur, vt ſuam carnem mortificet, deſiſtā praua conſue-tudine,

tudine, diſplicent ei ea quæ Deo aduerſantur, nam illa mortificatione naſcitur deſiderium, vt viuamus iuxta voluntatem Dei: Corde credimus ad iuſtitiam, ore confitemur ad ſalutem etiam aliorum.

2 *Communis ordo Dei eſt, vt fides ſit ex auditu, auditus per verbum Dei. Suſcipientes ergo verbum & ſpiritum, in nobis fidem operantem, ita vt vitam cupiamus emendare. ſignum eſt nouæ regenerationis.*

3 *Decori ſunt pedes Euãgelizantium pacẽ, euangelizantium bona, & tamen raritas eſt credentium Euangelio, Anguſta porta & ſtricta via quæ adducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt illam, Matth. 7. Hinc horrendum iudicium manet mundum, qui ſpiritũ veritatis non vult capere.*

IN FERIIS EIVSDEM APOſtoli, Euangelium.

In illo tempore. Ambulans Ieſus iuxta mare *Matth. 4.*
Galilææ, &c. Finis Euangelij, Illi autem ſtatim *Marc. 1.*
relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum. *Luc. 5.*

HOc Euangelio proponuntur nobis tres doctrinæ. 1 Charitatis, in Chriſto, qui ambu- *Charitatis*
labat iuxta mare Galilææ. Eſt autẽ conſide- *doctrina.*
rãdũ, non caſu aut fortuitò Chriſtũ illac ambulaſſe: ſed ſecundũ æternũ ſuũ propoſitũ, quos ad ſuam gloriam, & Eccleſiã, & Apoſtolicã dignitatẽ æterna ſua prædeſtinatione pręordinauerat, tunc ambulando iuxta mare Galilæę quęſiuiſſe: cuius rei meminit Apoſt. Eph. 1. Elegit nos, inquit, in ipſo ante mũdi cõſtitutionem. &c.

Hinc docemur, Andream & Petrũ, quanuis ad vitam æternam prędeſtinatos ac præordinatos, nunquam tamen Chriſtum ſolis ſuis viribus quæſiuiſſe, neque agnouiſſe. Sed Chriſtus ipſos quæſiuit, ad ipſos prior acceſſit, ipſis cognoſcendum ſe præbuit, & iiſdem vnde ipſum cognoſcerẽt dedit, iuxta illud. Iſa. 65. Palàm apparui iis, qui me non interrogabant: inuentus ſum à non quęrentibus me. Lucæ. 10. Nemo ſcit quis ſit filius, niſi Pater: & quis ſit Pater, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Item Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum. Matthæi 11. Nemo nouit filiũ niſi Pater;

neque Patrem quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Paul. Roman.9. Non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. & Lucæ octauo, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei. vbi conſiderandum eſt verbum illud datum: magnam enim emphaſim habet, niſi datum fuiſſet, nunquam agnouiſſent.

Sciamus hinc nos itidem Chriſtum non quæſiuiſſe, neque inueniſſe: ſed ab ipſo nos vocatos fuiſſe & quæſitos vt perditos, inuentos vt errantes. Tantum igitur beneficium, & tantã gratiã admirantes, dicamus cum Paulo, O altitudo diuitiarum ſapiẽtiæ, & ſciẽtiæ Dei, Ro.11.

Vidit duos fratres, Petrum & Andream mittentes rete in mare. Eſt autem hic conſiderandum Chriſtum non vidiſſe illos duos fratres, ſicut cæteri homines vident: nec vidiſſe illos, ſicut viderat Pilatum, Annam, Caipham, ac reliquos ſuos crucifixores. nam in hoc loco, & aliis quibuſdam ſcripturæ ſacræ, videre Dei idem eſt, atq; Ieſum corda hominum mouere, ſuámque gratiã impertiri. de qua Sap.4. dicitur, Gratia Dei & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius. Sic vidit & reſpexit quamplurimos, Matthæum in telonio, Matth.9. Zachæum in arbore, Luc.19. Nathanaëlem ſub ficu, Ioan.1. latronẽ in cruce, Luc.23. Peccatricem in conuiuio, Luc.7. & hos diſcipulos in piſcatura vt ſequerentur. Nec eſt intuitus ille Chriſti, ſimplex aliqua hominum cognitio, ſed eſt interioris cordis dulciſsima & efficaciſsima penetratio, quæ tangit & vulnerat carnem, oſſa, medullam, ſanguinem, animam, ſpiritum, cor, præcordia & omnia interiora cõmouet, & ad Dei amorem incitat, ad fidem trahit, ad obedientiam format, ad Chriſtum ſequendum inducit, ad omnia propter eundem contemnenda promptos facit, hoc olim patuit in Prophetis. nam ita puerum citharœdum vidit & Pſalmiſtam eum fecit. Sic armentarium Amos ſycomoros vellicantem vidit, & prophetam eũ fecit. Sic puerum Danielem abſtinentem vidit, & eum iudicem ſenum conſtituit. Hoc idem conſtat hic ex Apoſtolis. Nam ita eos vidit, vt ſuo diuino viſu eorum mentes illuſtrauerit, vt in ipſum crederent: voluntatem ita inflammauit, vt ipſum amauerint: animum ita perfecit, vt ad ipſum mox ſequẽdum promptos fecerit.

Videre Dei quid.

Intuitus Chriſti, quid.

hinc

hinc Iob.10. Nónne ôculi carnei tibi ſunt, aut ſicut videt homo, & tu vides? Vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, Cant.4. Item Iob.40. In oculis eius quaſi hamo capiet eum. Oremus Chriſtum, vt ita his oculis nos videat, vt corda noſtra vulneret ſuo viſu, ſuíſque oculis quaſi hamo nos capiat, atque ad ſe ſequendum amandúmque commoueat: ſicut videndo hos commouit apoſtolos, dicentes hoc Pſalmographi, Aſpice in me domine & miſerere mei.

Videte eos mittentes rete in mari. Fuit hæc piſcatio magna & eximia operis illius ſignificatio, ad quod miniſterio eorũ vti voluit dñs. Sicut enim in ſtagno iam hîc eiiciebant retia ad capiendos piſces in perniciẽ, ita voluit quoque eos rete verbi diuini & ſermonis ſancti ex variis ſcripturarum lócis hinc inde contextũ eiſcere in mare mundi huius ad capiendos homines in ſalutem. Fuit hæc piſcatio longè antè prædicta à domino per Ieremiã 16.cap. Mittam piſcatores multos, & piſcabuntur eos, & homines appellatione piſcium intelligi prædictum fuit Abac.1. Facies homines quaſi piſces maris.

Chriſti piſcatio.

Rete Euãgelicum.

Erant enim piſcatores, labore victum quęrẽtes iuxta illud Gene.3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Laudabile imo beatũ eſt de proprio labore viuere, dicente nimirum Pſal.127. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. ſed væ illis qui bonis iniquè partis viuunt in diem tanquã fruges conſumere nati, qui carnem pauperum deuorant & ſanguinem bibunt. Eccleſiaſtici.13. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia. Cum illis iudicio contendet dominus, in quorum oris veſtimentorum inuentus fuerit ſanguis animarum pauperum, & innocentum.

Beatum de proprio labore viuere.

Iere.2.

Vocauit eos dicens, Venite poſt me: faciam vos fieri piſcatores hominum. Eſt autem conſiderandũ, vocationem Dei eſſe duplicem, generalem ad Eccleſiam, de qua Geneſ.3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo: & Matth. 11. Venite ad me omnes, &c. Hæc vocatio ad omnes pertinet, quia omnes vocat Deus ad operandum in ſudore vultus ſui, non ad otiandũ. Et ſpecialem ſiue ſingularem ad dignitatem, de qua Matt. 4. Marc.1. & Ioan.1. Hæc vocatio ad eos tantùm pertinet, qui ad vitam & dignitatem

Vocatio Dei duplex generalis et ſpecialis.

præordinati ſunt.

Eſt autem vocatio iterū duplex. ſimplex, De hac iam egimus. Et ſecundū propoſitum. de hac loquitur Paulus Rom. 8. Is qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Epheſ. 1. Secundum propoſitum voluntatis ſuæ.

Vocantur enim quidam immediatè à Deo: vt Prophetæ & Apoſtoli. Quidam per media: vt diſcipuli Prophetarum & Apoſtolorum. Quidam neque à Deo, neque ab hominibus: vt Pſeudoprophetæ, Lutherani, Brentiani, Anabaptiſtæ, Sacramentarij, & Caluiniſtæ, de quibus Ierem. 23. agitur.

Indoctos cur vocauit Deus. Vocauit autem Chriſtus hos & alios ſimplices ac indoctos, propter tres cauſas. 1. Vt potentia Dei vniuerſo mundo innoteſceret, & ne fides credentium nõ virtute Dei, ſed eloquentia atque ſapientia humana fieri putaretur. Euangelium Dei virtus eſt, ait Apoſt. Rom. 1. in ſalutem omni credenti, qui loqui fecit aſinam Balaam, Numer. 22. Hic quoque facit linguas infantium diſertas, Sapien. 10.

2 Ne quis exiſtimaret Deum reſpicere perſonas, aut diuitias, nobilitatem, potentiam, &c. Act. 10. Roman. 2. Coloſſ. 3. & Iaco. 1. Vt diſcant hîc penes quos eſt electiò *Epiſcoporū & paſtorū electio penes quos.* Epiſcoporum, Prępoſitorum, Paſtorum, &c. ne ita temerè perſonarum tantùm habito reſpectu, diuites, potentes & nobiles plebibus præficiant: aut venatoribus ſuis, aucupibus & culinariis ſacerdotia conferant, nihil aut certè parum attendẽtes doctrinam, eruditionem, morum probitatem, cæteráque ad huiuſmodi functiones pertinentia, contemptis & neglectis interim dignioribus, melioribus, magíſque idoneis, quod nunc, proh dolor, in magna Chriſtianiſmi parte factum cernimus, vnde vix dici poteſt quantum detrimenti, fidei noſtræ, & Eccleſiæ ſanctæ acceſſerit. Conſultiſsimè Moſen feciſſe legimus, iuxta conſilium Iethro, Exod. 18. dicentis: Prouide de omni plebe viros ſapientes & timentes Deū, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantùm iudicent, &c.

3 Quo

3 Quo faciliùs & promptiùs homines ſequerentur, maximè rudes & ſimplices. Nam docti, diuites ac nobiles non ita facilè veniunt, ſicut patet Matth. 22. & 19. Luc. 14. Hinc Apoſtolus ait. 1. Corinth. 1. Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, &c.

Venite poſt me, ait, ſignificans nimirum omnes animarum curatores ipſum ſequi debere, vt quiſque eorū verè cum ipſo Iob. 23. dicere poſſet, Veſtigia eius ſequutus eſt pes meus, viam eius cuſtodiui, & nō declinaui ex ea, &c. Talis ſequutor fuit Paulus, qui & alios ad ſequēdum illum cohortatus eſt. 1. Corinth. 11. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Venite, inquit, poſt me. ac ſi dicat, Sequamini me verbum meum audiendo, verbo meo vos ſubmittendo, ſequamini me, credendo & obaudiendo, crucem ſuam quiſque poſt me ferendo, mutuam inter vos charitatem ſeruando. Sequamini vt diſcatis ex me ſacramentum crucis artem longè excellētiorem ea, quam à parente veſtro Iona didiciſtis, nempe, qua in hominum piſcatores abibitis, pro piſciculis porro homines piſcaturi, non ad necem, ſed ad vitam. *Animarū curatores Chriſtum ſequi debent.*

Faciam vos fieri piſcatores hominum. Non autem nummorum, honorum & beneficiorum. verbi huius meminerint Epiſcopi, Paſtores, & verbi Dei miniſtri, vt & ipſi piſcatores fiant hominum, non cenſuum, reddituum, nec beneficiorum, ne tanquam aſini elitellarum oneribus onuſti ſub ipſis ſuccumbant. Non enim debet verbi Dei declamator prædicare vt edat: ſed edere debet vt prædicet, cui ex Dei ordinatione debetur victus & amictus: quod Paulus triplici ratione pulchrè declarat. 1. Corin. 9. Qui & de ſeipſo teſtatur. 1. Corinth. 10. ꝙ non quæſiuerit ꝙ ſibi vtile eſſet, ſed quod multis, vt ſalui fierent. Item. 2. Corin. 12. ſic ait, Non quæro veſtra, ſed vos. *Apoſtoli ad quid piſcaturi miſſi.*

2 Liberi arbitrij obedientis. Nam viſo Chriſto, & audita eius voce, mox èueſtigio relinquunt & deſerunt nauem, retia & patrem. In qua deſertione apparet potentia verbi Dei, quæ adeo eſt viua & efficax, vt corda auerſa à Deo admiranda virtute ad Deum conuertat. Ierem. 23. In qua etiam apparet bonitas domini vocantis, *Doctrina liberi arbitrij obediētis. Potentia verbi Dei, viua & efficax.*

quæ

Bonitas Dei vocantis magna. quæ adeo eſt magna, vt indignos ad ſe vocet, Ioan.15. In qua deſertione tertiò apparet natura fidei, quæ credentes ſtatim intellectum in ſuum obſequium docet captiuare.2.Corinth.10. Huc quadrat hiſtoria de Eliſeo.3. Reg.19.qui quãuis cum duodecim bobus araret, tamen quamprimũ pallium ſuum illi ineciſſet Elias, relictis bobus cucurrit poſt eum. Talem quippe obedientiam à nobis Chriſtus efflagitat, vt neque punctum tẽporis differamus, etiam ſi nos aliquid neceſſarium vrgere videatur, quando nihil cuique charius eſſe debet animæ ſuæ ſalute. vnde & iuueni petenti à domino vt abiens prius ſepeliret patrem ſuum, quamuis interim ſepultura parentis ſit opus pium, tamen reſpondit, Tu me ſequere, & ſine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos. *Matth. 8.*

Non autem hic ſpectandum eſt lacerum rete, aut nauicula fatiſcens, ſed paratus animus. Multum enim reliquerunt, qui omnia quę habebant, vel habere poterant, deſeruerunt. *Cælum eſt venale.* Cælum enim venale eſt: ſi multa tibi ſunt, magno conſtat pretio: ſi pauca tibi ſunt, paruo pretio cõſtat, regnum Dei tantùm valet quantum habes. Nam Zachæus bonorum ſuorum dimidio. Luc.19. Vidua gemino ære minuto. Luc.21. Diſcipuli nauicula & reti. Matt. 4. cælum ſibi compararunt.

Diſcant hinc pauperes, Deum non magnifacere magna munera, ampliſsimáque dona, ſed animi liberalitatem. *Animi liberalitatẽ Deus magnifacit.* Hilarem enim datorem diligit Deus. 2.Corinth.9. Piſcatores, opifices, ac mechanici omnes ſua paupertate regnũ Dei ſibi poterunt comparare, imò calice aquæ frigidæ poteſt aliquis mercari regnum cælorũ, Mat.10.

Duplex ſequendi Chriſtum ratio. Deinde ſequuntur Chriſtum. Eſt autem duplex ſequẽdi ratio, corporalis & ſpiritualis. Sequi autem Chriſtum corporaliter non eſt cuiuſuis, ſed eorum tantùm, qui expreſſum Dei mandatum habent, vt Abrahami, Gene.12. Petri, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Philippi, Matt.4. & Ioan.1. Sic Chriſtianus quiſque cùm propter Chriſtũ aut eius ſponſam Eccleſiam catholicam Romanam à tyrannis vi ab vxore, & liberis, ab agris & ædibus euellitur, & in manus lictorum traditur: non modò ſpiritualiter, verùm & corporaliter Chriſtum ſequi debet.

Sequi autem Chriſtum ſpiritualiter eſt omniũ Chri-

ſti

ſtianorum, quiſque enim piorum eo debet eſſe animo, vt quando, vbi, & quacunque hora Chriſtus velit, & gloria Dei exigat, ſit paratus ac promptus relinquere omnia, & propter veritatem mortem oppetere. Talis ſequutor Paulus fuit, Philippen 3.

Imitatio tamen ſpiritualis fieri poteſt ſæpe ſine corporali, ita, & ſi complures Catholicorum à Turcis capti, corpore captiui detinentur, adeo vt nec templa accedere, nec ſacro intereſſe, nec ſacramẽta ſuſcipere poſſint: ſpiritu tamen Chriſtum ſequuntur & amant. Corporalis autem imitatio fieri nec poteſt, nec debet ſine ſpirituali: ita qui Chriſtiani ſunt, quamuis baptizati ſint, niſi tamen ſpiritu Chriſtum amantes ſequantur, ſciant carnem & ſanguinem in regnum Dei non admittenda. Ideo docet Paulus, ſpiritu ambulate, Galat. 5. Et caro non prodeſt quicquam, Ioan. 6. Caro & ſanguis regnum Dei non poſsidebunt. *Imitatio ſpiritualis.* *Corporalis.* *1. Cor. 15.*

Sequuti autem ſunt Chriſtum, humilitate & manſuetudine, paupertate, quia reliquerunt propter Chriſtum omnia, pietate & doctrina. prædicabant enim verbum Dei paſsione, cruce, & morte tandem conſequuti ſunt vitam æternam. Ita & nos Chriſtum ſequentes vitam æternam conſequemur. Admiratur hanc diſcipulorum fidem B Gregor. d. Nulla. Petrus & Andreas Chriſtum miracula facere viderant, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant, & tamen ad vnum domini præceptum, hoc quod poſsidere videbantur, obliti ſunt. Et quanta nos, inquit, eius miracula videmus, quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur, & tamen vocantem ſequi contemnimus. In cælo iam ſedet, & qui de cõuerſione nos admonet, Iã iugo fidei colla gentium ſubdidit, iam mundi gloriam ſtrauit, iam ruinis eius crebreſcentibus diſtricti iudicij ſui diẽ appropinquantem denuntiat, & tamen ſuperba mens noſtra non vult hoc ſponte dimittere, quod quotidie perdit inuita, 1. Timoth. 6.

3 Obedientiæ doctrina proponitur, quam Andreas & Petrus vocationi Chriſti præſtiterunt. Nam ad primam Chriſti vocem, omnia negligunt, nõ curant vxores, non filios, non patres, non res, nec rerum ſuarum iacturam *Obediẽtia doctrina.* *Petrus & Andreas*

ad primã Chriſti vocem omnia negligunt. pertimeſcunt: ſed aliquid magni ſe inueniſſe putantes, mox abſque mora Chriſtũ ſequuntur. O felices viros! O admirandã obedientiã! O dulces animos, qui ita Chriſto parent, vt propter eum quem pauperem videbant, nec ſemel antè conſpexerant, ſuas diuitiolas, notos, atque familiares relinquant. Vnde noſtra cõuincitur peruicacia, atque obduratio, qui ad tot, ac tãtas voces Chriſti vocantis per Prophetas, per Apoſtolos, per Angelos, per miracula, per internas inſpirationes, ad Chriſtum venire negligimus, ſicut oſtenſum eſt ex verbis D. Gregorij Sed quare veniunt Apoſtoli? quia voluerunt: quare crediderunt? quia viſum fuit illis, & vt illis ita videretur, Deus in illis operatus eſt. Auguſt. Gratia non tollit liberum arbitrium; ſed confirmat: perficit, non deſtituit.

Et procedens inde vidit alios duos fratres Iacobũ Zebedæi & Ioannem fratrẽ eius in naui cũ Zebedæo patre eorum.

Suorum domeſticorũ cura habenda. Summa virtus eſt paſcere patrem ſenem, idque iuſtè patris ſumptibus. Qui ſuorum maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit. hinc Eccle. 3. Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & nõ contriſtes eũ in vita ipſius, & ſi defecerit ſenſu veniam da, & ne ſpernas eum in virtute tua. eleemoſyna enim patris nõ erit in obliuionẽ. Vtinam & noſtri nautæ non de iniquè partis, aut violentia extortis, ſed de iuſtis ſuis laboribus ſeſe enutriant.

Vidit eos ſarciẽtes retia ſua, et vocauit eos Pauperes erãt: & quia non poterant emere noua, reparauerunt vetera.

Illi autẽ ſtatim relictis retibus & patre ſequuti ſunt eum.

Pater quãdo relinquẽdus. Apparet Zebedæum non credidiſſe, & propterea reliquerunt eum: Non quòd bonum ſit relinquere parentes, ſed quia fortaſſe impedimento futurus erat ſequuturis Chriſtum. Vides hic quando oportet relinquere patrem, nempe, quando obſtat virtuti & pietati & Chriſtianæ religioni. Hieronymus. Per calcatũ patrẽ & matrem trãſi ad conſortiũ ſeruorũ Chriſti. Mat. 10. Qui amat patrẽ aut matrẽ plus quã me, nõ eſt me dignus, &c.

Hi quoque vt viderunt priores ſequentes Chriſtum, meritò ſequuti ſunt & ipſi, quorum exemplo docemur & nos imitari eos & ſequi, quos videmus poſt Chriſtum *Philipp. 3.* ire. Cum bonis ambula, inquit Cato. Et Apoſt. Obſeruate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

EPIL

EPILOGVS.

1 *Hic primatui Petri ſacerdotaliq; ordini, qui pontificiæ au ctoritatis eſt, præludium præmittitur: ne tãti ponderis res, tot hoſtes habitura, certis & iis grauiſſimis auſpiciis carere videatur. Aderat namque tempus quo chorum aliquẽ diſcipulorum colligeret, quos familiares haberet, & teſtes omniũ quæ faceret & diceret, quos tandem in ſuum locum ſuffi ceret & per quos alios deinceps doceret hinc Apoſt Hebr. 2. Quæ cùm initium accepiſſent enarrandi per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata ſunt.*

2 *Noluit dominus Euangelii gloriã vllis mũdi præſidiis inquinari, vnde non philoſophos, non Regũ filios, nõ Phariſæos, nõ ſacerdotes non opulẽtos elegit aut miſit ſed teſte Hieronymo, Piſcatores & illiteratı mittuntur ad prædicandũ, ne fides credentiũ non virtute dei ſed eloquentiæ atque doctrinæ fieri putaretur, vt humiliemur omnes docti & indocti. Nam quæ infirma ſunt apud homines, fortia ſunt apud Deum. 1. Cor. 1. Mittuntur non ad capiendos nummos, ſed homines.*

3 *Plenã conuerſionis & obedientiæ formã ad Deũ diſcere licet ex his quatuor Apoſtolis, ſecundũ duas partes iuſtitiæ, declinando à malo & faciendo bonum. Pſal. 36. Qui etiam occaſiones reliquerunt peccatorũ, ſcilicet ſua. Matt. 19. Luc. 14 ſuos. Luc. 14. Matt. 10. denique ſeipſos. Luc. 11. Marc. 8. Matt. 16. Relictis retibus & patre ſequuti ſunt Ieſum.*

Conuerſionis & obedientiæ forma.

IN FERIIS DIVI NICOLAI Epiſcopi Epiſtola.

Ecce ſacerdos magnus qui in diebus ſuis placuit Deo, &c. Finis, Odorem ſuauitatis.

Eccle. 44. & 45.

IN hac Epiſtola beatus iſte Chriſti cõfeſſor de tribus ab Eccleſia magnificè commendatur, quemadmodum olim ſancti patres vet. Teſt. à ſynagoga commẽdati ſunt.

D. Nicolaus à tribus commẽdatur.

1 Primùm eſt veneranda ſacerdotalis dignitas, Quæ notatur cùm dicitur: *Ecce ſacerdos* Tria ſunt autem quæ ad ſacerdotale munus pertinere noſcuntur, videlicet. 1. Populum docere: de quo per Ezechielem 44. dominus loquitur, dicens, Sacerdotes populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctum & pollutum, inter mundum & immundum, oſtendẽt eis. Et rurſum per Malachiam. 2. cap. dictum eſt: Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam,

Tria ad ſacerdotale munus pertinent.

& legem requirent ex ore eius. Hinc Leuit.13. inter lepram & non leprã iudicandi facultas ſolis ſacerdotibus per legem data eſt. Debet autẽ ſacerdos docere quid faciendũ, quid fugiendũ & prudẽter quid pollutũ ſit, quid ſanctum diſcernere, quid proinde credendum ſit, & quid ſperandum. Debet quoque docere populum ſacerdos non ex proprij ſenſus adinuentione, ſed ex præſcripto legis Dei. Vnde ad Moſen à domino dictum eſt, Dabo tibi duas tabulas, & leges ac mandata quæ ſcripſi vt doceas filios Iſraël. Per duas tabulas vel legem veterem & nouam, vel duo charitatis præcepta poſſumus intelligere. Talis doctor Eſdras olim fuit, de quo ſcriptum eſt Nehe.8. quod attulit legem coram multitudine virorũ & mulierum, & aures omnis populi erant erectæ ad librum. Stetit autem Eſdras ſuper gradum ligneũ quem fecerat ad loquendum, vnde etiam ſuper omnem populum eminebat. Et legit in libro legis Dei diſtinctè & apertè ad intelligendum, & intellexerunt quum legeretur. Debet quippe ſacerdos docens non modo ſitu corporis, ſed multo magis ſublimitate mentis terrena tráſcendendo ſupra vulgus eminere ne iure queratur propheta, dicens, Sicut populus, ſic & ſacerdos.

Quid docere debeat ſacerdos.

Tabulæ duæ & quid per eas intelligendum.

Iſa. 24.

2 Acceptum Deo ſacrificium offerre. Conſiderandum hîc quoſdam eſſe ſacerdotes morales, & quoſdam peculiares ſeu miniſteriales. Primis per B. Petrum. 1.can.2. dicitur: Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis (totam nimirum Eccleſiam ſacerdotium ſanctum compellans) offerentes, inquit, ſpirituales hoſtias acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum. Et Paulus ait, Hebr.13. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci. talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Exhibeatis iterum, inquit Rom. 12. corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. Quibus etiam per prophetam dicitur: Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in domino. Quæ non ſolum ad ſacerdotes peculiares ſeu miniſteriales dicta ſunt, ſed ad Chriſti fideles vniuerſos. debemus ergo pro peccatis noſtris offerre domi

Sacerdotes morales, ſacerdotes peculiares ſeu miniſteriales.

re domino non modò noſtra, vti quondam faciebat Iſraël ſecundum carnem, ſed noſipſos. Si quidem de corde noſtro offerre debemus peccati deteſtationem, & propoſitum vitæ melioris, de ore admiſſorum humilem confeſsionem, precationem, gratiarum actionem, & vocem laudis. De corpore vero mortificationem membrorum noſtrorum quæ ſunt ſuper terram. Coloſſ. 3. & ſpontaneæ crucis quotidianam baiulationem. Matth. 16. de ea nihilominus quæ extra nos eſt temporali facultate, promptam & hilarem in pauperes erogationem. Prouerb. 3. Honora dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis omniũ frugum tuarum da pauperibus, &c. Conſiderandum tamen hæc ſacrificia Deo minimè placitura, niſi fiant ſecundum legis præſcriptum, hoc eſt, ſine pelle oſtentationis & iactantiæ. de qua Matth. 23. dicitur, Omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus. Nam tales hìc recipiunt mercedem ſuam, Matth. 6. Sine melle propriæ complacentiæ, propter quam Phariſæi decimæ & ieiunia domino non placuerunt, ſicut patet, Matth. 18. cùm iuxta ſententiam B. Iob impietas ſit maxima. Iob. 31. Sine felle iracundiæ, odij ſeu cuiuſuis amarulentiæ, quia dominus in Euãgelio dicit, Matt. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, &c. Sine fermento cuiuſuis peccati & irrequietæ conſcientię, ſicut docet Apoſtolus 1. Corint. 5. Auferte, inquiens, malum ex vobis. &c. Debet proinde ſecundum eiuſdem legis typum oblatio noſtra nonnullis fulciri circunſtantiis, vt ſit accepta. Leuit. 2. Debet fieri primò cum thure orationis, iuxta Pſal. Dirigatur, inquit, oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo domine. Debet fieri cum ſale diſcretionis, vt ne quid nimis, ſed rationabile obſequiũ noſtrum. Roma. 12. Debet fieri cum ſanguine, id eſt, recordatione paſsionis & effuſi ſanguinis Chriſti domini redemptoris. nõ enim niſi per virtutem oblationis ſuæ, prodeſſe nobis poteſt, aut eſſe Deo gratũ quicquid obtulerimus patri. Ipſe eſt enim altare noſtrum, ſuper quo ſolum legitima Deo ſacrificia poſſunt offerri. Nam ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, Hebr. 11. Debet tãdem fieri noſtra oblatio cum capite & cauda, Leuit. 3. & 22.

Pro peccatis offerendũ & quomodo.

Quæ ſacrificia deo minimè placent.

Leuit. 2.

Oblatio quibus circunſtãtiis fulciri debeat.

quo nimirum perſeuerantiæ virtus commendatur. Non enim qui quantumlibet bene inchoauerit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit, Matth. 10. Et hęc de ſacerdotibus moralibus & ſacrificio eorum.

Sacerdotes miniſteriales, qui. Porrò ſacerdotes peculiares ſeu miniſteriales ſunt, qui ad miniſtrandum in Eccleſia ſunt legitimè conſecrati, quorum munus ſine graui ſacrilegio ſibi vendicare non poteſt, quiſquis hoc modo ſacerdos non eſt. Patuit hoc olim in Ozia rege. 2. Paralipo. 26. qui plaga lepræ à Deo percuſſus & à regno abiectus eſt, quia inconceſſum munus ſacerdotis elatus ſuperbia in domo domini vendicare ſibi non timuit. Sacerdotibus iſtis per Zachariam 2. cap. Dominus loquitur, dicens, Qui vos tangit: quaſi pupillam oculi mei tangit. Quibus & per ſemetipſum ait, Luc. 10. Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit. In fauorē illorum Deut. 17. ſcriptum eſt, Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat, ex decreto iudicis morietur homo ille. vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Quòd inſuper à populo ſuſtentandi ſint, Deut. 18. exprimitur. Non habebunt ſacerdotes & Leuitæ partē & hæreditatem cum reliquo Iſraël, quia ſacrificia domini & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de poſſeſsione fratrum ſuorum. Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum, Hinc etiam per Oſeā dicitur. 4. cap. Peccatā populi mei comedent.

Tertiū munus ſacerdotale. 3 Ad ſacerdotale munus pertinet, populum peccatorem precibus & ſacrificio Deo reconciliare. Vnde Leuit. 4. legitur. Si omnis turba filiorum Iſraël ignorauerit, & per imperitiam fecerit contra mandatum domini, rogante pro eis ſacerdote propitius erit eis dominus. Si peccauerit princeps, & fecerit quod lege domini prohibetur, rogabit pro eo ſacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Quòd ſi peccauerit anima per ignorantiam de populo terrę, vt faciat quicquam de his quę domini lege prohibentur, atque delinquant, & cognouerit peccatum ſuum: rogabit pro ea ſacerdos, & dimittetur ei. Hinc rurſus de eiſdem Ioel. 2. dicitur. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri domini, & dicent. Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem

Sacerdotis verimunus eſt diuinā clemētiam pro peccatoribus interpellare.

reditatem tuam in opprobrium vt dominētur eis nationes. Itaque veri ſacerdotis munus eſt diuinam clementiam pro peccatoribus interpellare. Hoc munere functus eſt Moſes Exod. 32. orans pro populo. Vnde & in laudem eius decantat Sirac. In tempore iracundiæ magni eſt æſtimatus, hoc eſt, factus eſt reconciliatio. Et quantùm valeat pro populo ſacerdotis deprecatio, patet Nume 16. in Aarone, qui cùm ex iuſſu Moſis cum thuribulo medius inter Deum & populum, & inter mortuos & viuentes cucurriſſet: plaga ceſſauit. His tribus muneribus ſacerdotalibus peroptimè functus eſt in Eccleſia B.Nicolaus.

Magnitudo, virtualis triplex.

Corporalis.

2 Secundum eſt magnitudo virtualis huius B.Confeſſoris Chriſti, quæ notatur in hoc verbo, *Magnus.* Quocirca conſiderandum eſt triplicem eſſe magnitudinem, à qua homines diuerſimodè magni denominantur. Vna eſt magnitudo corporalis, qua illud dicitur magnum, quod eſt mole corporis diſtentum: à qua quidem magnitudine nullus ſanctorum commendatur, quaſi propter illam ſanctior, imò potius magnitudo hæc in hominibus plerunque impedit ſanctitatem. Mens enim tanta mole carnis grauiter hebetatur: ſicut ſcriptum eſt, Eccl.9. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & quanto nutritur impenſius, tanto grauiora bella molitur aduerſus ſpiritum. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, &c.

Moralis.

Alia eſt magnitudo moralis, qua illos dicimus magnos, vel qui magnis ſuffulti ſunt diuitiis, vel magnis ſublimati honoribus, vel magna vigent potētia: aut magni nominis vmbra, aut magna nobilitate, vel quauis alia humana ſeu mundana dignitate, quaſi magni vulgi opinione celebrantur. Hinc de B. Iob, vbi diuitiarum eius mentió agitur, ſic ſcriptum eſt, Iob.1. Erat vir ille magnus inter omnes orientales. Hac etiam magnitudine grandis ille erat, cui dicitur à domino per Nathan prophetam 2.Reg.7. Feci tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra. Hæc quoque magnitudo non modò ad ſanctitatem non proficit, ſed potius aduerſatur ſanctitati. Sicut patuit in Salomone 3. Reg. 11. cui diuitiarum & voluptatum magnitudo, exi-

tium pepererũt:per hæc enim deprauatum eſt cor eius.

Spiritualis. Eſt proinde magnitudo ſpiritualis,quæ ad ſimilitudinem dictarum magnitudinum accipitur,qua magnos dicimus,qui magnas & multas animi virtutes quaſi opes habent ſpirituales.hac magnitudine ſancti denominantur magni. Sic nimirum ab hac magnitudine mulierem fortem atque prudentem Salomon commendat,dicens, Prouerb.31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias,tu ſupergreſſa es vniuerſas. Et ſicut corpus aliquod magnum dicitur à latitudine,longitudine & profunditate,ſic ſpiritus ſuo modo hac trina dimenſione moraliter intellecta,magnus cenſetur,qui videlicet habet lõgitudinem, latitudinem,& profunditatem,de qua pulchrè agit Apoſtolus Epheſ.3.qui eadem Epiſtola,cap.4.vult nos adoleſcere in virum perfectum,& creſcere in illo per omnia,qui eſt caput Chriſtus. Idem vult B.Petr.1.cano.2.cap. Ad hanc magnitudinem creuit.ſ.Nicolaus.

3 Tertium eſt acceptabilitas,ſi ſic dici fas ſit,ſeu gratia corã Deo,qua Confeſſor hic beatiſsimus fuit Deo acceptus,quæ notatur cum dicitur, *Qui in diebus ſuis placuit Deo.* Contingit autẽ placere hominibus,ſibiipſi,& Deo. Quoniã autẽ hominũ quidã mali,& quidã boni ſunt; Prauis hominibus non niſi malis artibus & ſcelere placere quis poteſt? Nullos enim approbant aut diligũt niſi ſtudiis ſuis & vitiis conformes. Vnde Apoſt. Galat.1. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Bonis autẽ placere propter finẽ bonũ(quale eſt fomentũ mutuæ charitatis) commendabile eſt. Vnuſquiſque,inquit Paulus,proximo ſuo placeat in bono,Rom.15.

Placere ſibi ipſi, quid. Porro ſibiipſi placere vanũ,& coram Deo deteſtabile eſt. Id enim eſt oſculari manũ propriã,quod ſecũdum B. Iob ſententiã eſt impietas maxima,& abnegatio contra Deum altiſsimum,Iob.31. Talis erat qui ait.Non ſum ſicut cæteri hominum,&c.Matth.18. Sed qui ſe exiſtimat aliquid eſſe quum nihil ſit,ipſe ſe ſeducit,Gal.6.

Placere Deo. Placere autem Deo,appetere debet homo ſuper omne præmium,etiam ſi propter hoc cæteris omnibus diſpliceret.hoc enim appetere,ambitio ſancta eſt Nam Dei gratia ſummis ſtudiis eſt ambienda. hoc rogat,hoc ipſum obſecrat Apoſt.1.Theſſ.4.

Poſſu

Poſſumus autem Deo placere in diebus noſtris, id eſt, ad vſum nobis conceſsis. Qui nimirum noſtri idcirco dicuntur, quòd iis vtimur prout libet, ſiue in bonis operibus, ſiue malis. Dies iſti ad ęternitatē collati, breues, imò quaſi momētanei ſunt. Cōpleuit autē ſanctus iſte Chriſti confeſſor hos dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.

Tres, ſcriptura teſte, cognouimus Deo peculiariter placuiſſe: Enoch, de quo ſcriptum legimus Gene. 5. quòd cū Deo ambulauit, & tranſlatus eſt in paradiſum. Noë, qui fecit omnia quæ præcepit ei Deus, & iuſſus à domino fecit arcam, vt hominū atque cæterorū ſemen animantiū ab aquis diluuij ſaluaretur in ea, Gen. 6. Et Abrahā, qui Deo placuit, & gratiam inuenit coram eo. Nam ad præceptum domini terrā ſuā, & cognationē, & domū patris ſui relinquēs, venit in terrā peregrinā. Cōtra ſpem proinde in ſpem credidit, nec hæſitauit diffidentia, quum illi Deus, quæ videri poterāt impoſsibilia, polliceretur, quòd videlicet ex vxore ſterili & iam tunc nonagenaria viro centū annorū filius naſceretur Gen. 12. 15. & 18. Horū itaque exēplo poſſumus & ipſi Deo per tria placere. Primò, Dei mandatorū obſeruatione, cū Enoch: qui, vt dictū eſt, cū Deo ambulauit, de virtute in virtutem proficiendo: vt ſicut ille in paradiſum raptus eſt, ita & nos, ſi velimus ad vitam ingredi, ſeruemus mādata, Matth. 19. Secūdo propriæ cōſcientiæ ædificatiōe, exēplo Noë arcam ſaluationis ædificātis. Hæc enim arca cōſcientiā bonam & mundā nō abſurdè ſignificat, quę nimirū ſaluare nos poteſt, ne in æternæ perditionis abyſſum demergamur. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio noſtra, 1. Theſſ. 4. Denique placere Deo poſſumus fide recta, & firma in Deum ſpe, exēplo Abrahæ: quod vtique fiet, ſi terrenarum rerum amorem derelinquentes, populū noſtrū & domum patris obliuiſcamur, verbo Dei plenisſimam accōmodantes fidem, etiā in his quæ nō videntur, ſicut ille credidit Deo filiū ſibi Iſaac promittenti. Reliqua induſtrio Concionatori perſcrutanda cōmittimus.

Tres Deo peculiariter placuerunt.

Deo per tria placere poſſumus.

Arca Noë quid denotat.

EPILOGVS.

1 *Quemadmodū Ieſus Siracus in calce ſui libri Veteris Teſtamenti heroas laudibus in calū euehit, ita nimirum Eccleſia inſtinctu ſpūs ſancti diuos ſuos multis encomiis celebrat.*

Nec id abſurdè, cùm etiã Turcæ ſpiritu Dei vacui imò etiã Saraceni, non ſolùm ſanctos patres eos, Enochum, Abrahamum, Moſen magnifaciant, ſed & noui Teſtamenti plerosque iuxta Eccleſia cantica reuereantur. Rectos decet collaudatio, inquit Pſal. 32.

2 Eccleſia laudat ſanctos patres, ad confirmandam legitimam vitam & ad inſtituendos eorum exemplo noſtros mores, vt iuxta Poëticum dictum, Patres ſequantur ſua proles.

Quis cultus, Deo gratus exhiberi poteſt.

3 Nullus cultus diuis gratior exhiberi poteſt, quàm vt Chriſtianus quiſque pro viribus ſtudeat ſeſe conformem reddere ſanctis illorum moribus, ne fruſtra gloriemur de patribus noſtris, quemadmodum olim Iudæi falsò ſe iactitabant de patre ſuo Abrahamo, cuius ſanctiſſima vita nec minimum apicem conſequuti ſunt, Ioan. 8.

IN FERIIS EIVSDEM

Euangelium.

Lucæ 19.

In illo tempore dixit Ieſus turbis parabolam hanc. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti, &c. Finis Euangelij, Et interficite ante me.

HVius Euangelij parabola complectitur tria. 1 Primò prudẽtiam nobilis patrisfamilias, qui res ſuas prudenter adminiſtrat, ne ipſi ſint damno, ſed magis emolumento.

Christus paterfamilias.

Eſt autem hîc paterfamilias dominus noſter Ieſus Chriſtus rex regum, & dominus dominantiũ, Apoc. 19. Qui per ſuam paſsionem, mortem, reſurrectionem & aſcenſionem, in longinquam regionem, hoc eſt, in cælũ profectus eſt, vnde in die iudicij reuertetur. Act. 1. Hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quẽadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

Quæ Chriſtus ante aſcenſionẽ fecerit.

Fecit autem tria ante ſuã profectionem: Primũ vocauit decem ſeruos ſuos, hoc eſt, Apoſtolos, Epiſcopos, Paſtores ac reliquos operatores ſuos. Secundò dedit & diſtribuit illis bona ſua, nempe, vnicuique donum ſuum, vt docet Paulus 1. Corinth. 12. Tertiò ait illis, Negotiamini dũm venio: vt cùm rediero, recipiam à vobis pecuniam meam cum fœnore. q. d. Hæc mea bona vobis trado, non vt prodigatis, vel ſeruetis apud vos otioſa, ſed vt nego

negotiatione creſcat, videlicet vt reuerſus reperiã rem adauctam. Huic dominicæ ſententiæ conſonat verbum Petr.1.cano.4.cap. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.

Si legitimè & bona fide: inquit, vnuſquiſque in ſua vocatione negotiemini, non pœnitebit vos facti, ſed ampliſsima premia vos manẽt. Si verò negligẽter, fraudulẽter & illegitimè vnuſquiſque in ſua vocatione negotiemini, pœnitebit vos facti, & in corpore & in anima pœnas daturi eſtis. Sic enim ait Paul.2. Corinth.5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſsit, ſiue bonũ ſiue malũ. Et B. Athanaſius in ſymbolo: Ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habent cum corporibus ſuis, & reddituri ſunt de factis propriis rationẽ. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, &c. Ioan.5.

Vnuſquiſque in ſua vocatiõe gottari bona fide debet.

Nemo enim hominum in terris agit adeo infirmus, tenuis fortunæ, exiguus & vilis, qui non à Deo gratuitum aliquod beneficium & donum acceperit, de quo ratio reddenda eſt ipſi, quo modo eo vſus ſit. Epheſ. 4. Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

2 Complectitur mores & ingenium ſeruorum fideliũ & infidelium. Sunt autem ſerui fideles, qui diligẽter officio ſuo perfunguntur, agẽtes quæ ipſos decet, & rerum ſuarum intereſt, & ſeriò res ſuas agunt: imò ad ſingulas horas dominũ ſuum expectãt, quãdo ſit venturus. Luc. 2.

Sunt autem ſerui infideles, qui negligenter & oſcitãter officio ſuo perfunguntur, non agentes quæ ipſos decet, & rerum ſuarum intereſt, ſed abſente domino ſuo belluinam agunt vitam, vorando, ingurgitando, dilapidando, & multorum peccatorum ſunt authores, loco pœnitentiæ abutentes in ſuperbiam, Iob.24.

Serui oſcitantes.

Agunt autẽ fideliter, qui ad reddẽdam rationem ſemper parati ſunt: Exemplo ſunt Samuel propheta fidelis domini.1. Reg.12 Dauid fidelis rex Iuda & Ieruſalem, Pſal.88. Act.13. Salomon rex filius Dauid, magnificum extruxit templum, atque præſtantiſsimũ inſtituit cultũ, 3. Reg.6. & 8. 2. Paral.6. Prophetæ qui mãdata domini

Fideliter agunt qui ad credendam ratione͂ ſunt ſemper parati.

populo

populo prędicarũt, Iſaias, Ieremias. Chriſtus ipſe ſeruus ſeruorum, qui venit omnes homines ſaluos facere: & diuina illa dona, quæ in plenitudine accepit, cum fœnore patri reddidit. Apoſtoli quoque, qui fuerunt fideles ſerui domini, prædicantes & docentes omnes gentes pœnitentiam in remiſsionem peccatorum, Luc. 24.

Infideliter agunt qui officio ſibi cõmiſſo abutuntur. Infideliter autẽ agũt, qui officio ſibi cõmiſſo abutũtur, perſequendo & profligando conſeruos & domeſticos.

3 Præſens Euangelica parabola complectitur mercedem bonorum & malorum. Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem, ait Apoſt. 2. Corinth. 3. Redeunte enim Chriſto ſummo iudice in nouiſsimo die, quatuor genera hominum coram eo apparebunt: nempe, tres ſerui, quarto, ciues immorigeri, à quibus exiget rationem. *Hæretici notantur.* Nam ad primum ſeruum, qui vna mina decem lucratus fuerat, dixit, Euge ſerue bone & fidelis, &c. Ad ſecundum, qui vna mina quinque lucratus fuerat, dixit, Euge ſerue bone, &c. Ad tertium, qui minam domini abſconderat in ſudario, dixit, Serue nequam, &c. Et aſtantibus dixit, Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet, &c. De ciuibus illis immorigeris dixit: Verũtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc & interficite ante me.

Hi ſerui & ciues adumbrãt quatuor genera hominũ.

Primus ſeruus ſignificat homines qui donis ſuis, nempe, fide, charitate, ſpe, iuſtitia, ſcientia, humilitate, ac reliquis pro virili vſi ſunt ad dei honorem, & proximi commodum, adeo vt auxerint dei ſuccurrente gratia ſuam iuſtitiam, donec videant deum in Sion, Pſalm. 83. In hoc genere ſunt Moſes, Patriarchę, Prophetæ, Apoſtoli, Paulus, Stephanus, atque martyres, qui fuere fideles diſpenſatores myſteriorum Dei. 1. Cor. 4. *Doctrina pro miniſtris diuini verbi.*

Secundus ſeruus ſignificat homines qui in ſyncera fide & charitate officium ſuum faciunt, & inculpabilem vitam agunt, omnibus bonum præbentes exemplum. 1. Timot. 4. In hoc genere ſunt priſci illi Patres, Eccleſiæ lumina, Auguſtinus, Ambroſius, Baſili⁹, Chriſoſtomus, Cyrillus, &c.

Tertius ſeruus ſignificat homines qui vocationẽ ſuã negle

neglectui habent,aliud agẽtes,quàm à domino ipſis eſt mandatum: qui verò bona opera diuinitus præcepta omittentes,vitã in peruerſis ac vitioſis operibus trãſigũt. In hoc genere ſunt Iudæorum pontifices,Phariſæi,Sadducæi, & mali Epiſcopi, atque peruerſi paſtores noſtri temporis,ac denique omnes tum ſacerdotes,tum ſeculares, qui quæ ſuæ ſunt vocationis, negligunt.

Ciues inobedientes ſunt hæretici,qui verbum dei cõtemnẽtes,Eccleſiam ſponſam Chriſti,fidelium matrem criminantur,& contumelia afficiunt,Euangelium corrumpunt, veritatem perſequuntur, miſeras animas rudiũ ſeducunt ac perdũt.Hi dicunt ſe nolle habere Chriſtum qui regnet ſuper eos,ſed diabolum. In hoc genere ſunt Iudæi, apoſtatæ,Turcæ, Mauri,Gentes,Lutherani, Brentiani,Caluiniſtæ,Anabaptiſtæ, ac reliqui hæretici. Quamuis enim hæc parabola peculiariter notare videatur Iudæos, qui dixerunt, Non habemus regem niſi Cæſarem,Ioan 19.concludit tamen omnes qui non obediũt Euangelio,qui pœnas dabunt in interitũ æternas,à facie domini,& à gloria virtutis eius,cum venerit glorificari in ſanctis ſuis,& admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.2.Theſſ 1.Et Apoc.21.Timidis autem & incredulis & execratis,& homicidis,& fornicatoribus,& veneficis,& idolatris,& omnibus mendacibus,pars illorũ erit in ſtagno ardenti igne & ſulfure,quæ eſt mors ſecunda. *Hæretici verbũ dei contemnũt & eccleſiam.*

Ex his ergo fideles ſerui honorificè commendantur verbis,deinde ampliſsimis præmiis remunerantur,Luc. 12. Beati ſerui illi,quos cum venerit dominus:inuenerit vigilantes. Amen dico vobis,quòd præcinget ſe,&c. Infidelis ſeruus verbis aſperis increpatur,& ab eo quicquid habet aufertur,aliiſque traditur:vt nihil retineat, nihil quoque præter iram & inclementiam reportet. Ignauus enim ſeipſum & dono reddit indignum,& merito ac præmio ſempiterno. *Serui fideles.* *Serui infideles.*

Ciues immorigeri,hoc eſt,contemptores & perſecutores verbi & Eccleſiæ Chriſti,occiduntur pœna ignis æterni. Pronuntiabit enim Chriſtus in eos ſententiam, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Ad fideles autem dicet, Venite benedicti Patris mei,poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi:nempe, vitam *In hæreticos iudicium.*

vitam ęternam. Matth.25 Nemo ergo negligat gratiã quę in eo eſt. 1.Timoth.4. Sed dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, Gala.6. bonum autem facientes, non deficiamus. tempore enim ſuo metemus non deficientes.

EPILOGVS.

1 *Parabola de homine claro, de regno Chriſti agit hoc eſt, de regno Euangelico, in quod ſermone prædicationis publicani, meretrices milites, Græci, Romani, Scythæ, Galli, Gotti, Sarmatæ, Germani, ac omnes ſunt attrahendi. Hinc & Agarenicæ & Arabicæ nobis ſtudendum eſſet ne quid dicã de tribus celebribus linguis, Hebræa, Græca & Latina, vt Turcas & Agarenos aliquãdo in obedientiam fidei attrahere poſſemus fides enim per auditũ fit, cui inſeruit lingua. Et pudor eſt ingens, cũ duodecim Apoſtoli ceu fermentum in tria ſata farinæ poſitum, totum orbẽ fermẽtarint, quod nos Chriſtiani innumerabiles adeo parũ aut ſanè nihil fructificam'.*

2 *Poteſt etiã Regio longinqua Eccleſia gentium aptè intelligi. Nam præclarus ille homo Chriſtus abiit vt plenitudo gentium intraret, reuertetur vt omnis Iſraël ſaluus fiat, Ro.11.*

3 *Doctrina pro miniſtris verbi, vt in negotio prædicationis Euangelicæ ſimus quàm maximè fideles & induſtrii, & multos lucrifaciamus Chriſto, ſic reportaturi immarceſſibilem coronam, cùm princeps paſtorum redierit Chriſtus Ieſus verus homo nobilis & clarus. Alioqui Dei manus amittit, qui habens non habet, id eſt, eo non vtitur: & eo augetur qui habens habet, id eſt, bene vtitur.*

IN FERIIS CONCEPTIONIS beatę Mariæ ſemper virginis, Epiſtola, & Euangelium quærantur in feſto Natiuitatis eiuſdem.

Epheſ.1. 2.Cor.1. 1.Pet.1. *In feriis diui Thomæ Apoſtoli, Epiſtola. Benedictus Deus & Pater domini noſtri Ieſu Chriſti, &c. Finis Epiſtolæ. In dilecto filio ſuo.*

PEricope illa, qua per gratulationem D. Paulus pro ſolẽni ſuo modo exorditur, quoque digna eſt, quæ Apoſtolicæ recordationi deputetur. Nam & ſummam & vtilitatẽ Apoſtolicæ

ſtolicæ prædicationis pulchrè tradit, & de noſtro nos officio, nempe gratæ celebrationis, ſimul docet. Ordo ita habet.

Cùm in Euangelio prædicentur maxima Dei beneficia, loquitur diuus Paulus. *Beneficia Dei maxima in euãgelio prædicantur.*

1 De ipſorum genere, quæ & qualia ſint, nimirum quo ad numerum cumulatiſsima: quo ad formam ſolidiſsima: & quo ad gradum eminentiſsima, quando ait, Deus benedixit nobis omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus. Idque probat vna voce, Chriſto. Nam reuera dato Chriſto, dantur nobis talia, nempe, Dei luciduſsima iucundiſsimáque patefactio, noſtri à peccato, lege, morte, inferno, ſathana, & ira Dei, liberatio. Vtrorúque planè optatiſsima & firmiſsima inter ſe coniunctio, cùm & Deus homo factus ſit, & homines propter Chriſtum diuinitatis atque omnis opulentiæ eius ſint conſortes: vel *2.Pet.1.* vt Paulus ait, dantur nobis dato Chriſto, ſapientia, iuſtitia, ſanctitas & redemptio. *1.Cor.1.*

Talia nuſquam habet mundus, cuius bona ſunt pauciſsima, vnde nunquam ſatiant: ſunt fallaciſsima, vnde *Eccl.1.&2.* σχῆμα, vmbra, bulla, fumus appellantur. ſunt abiectiſsima, vnde nihil niſi terram ſapiunt, ſubq́ue terram trahunt: neque Moſes talia præbet, vt qui plus minarum *1.Tim.6.* quàm promiſsionum habeat: quódque habet, nō de ſuo, ſed de Chriſto habeat: velis, typis, vmbris & figuris gaudeat, pædagogica bona, Chanaan, mel & lac, & cætera temporalia atque corporalia: magis vrgeat. Rectè igitur Paulus in Euangelio ait exhiberi copioſiſsima, ſynceriſsima, præſtantiſsimáque bona.

2 Paulus loquitur de ipſorum beneficiorum donatione, quomodo nobis dentur. Vbi iſta perpendenda. 1. Initium eius liberalitatis, quando nimirum cœperit. nunquam autem cœpit: ab æterno ſumus electi ad ſalutem, & prædeſtinati ad ſalutis diſpenſationem, aut rerum, temporum, id eſt, mundi fabricationem.

E quo cernitur. 1. Dei natura, quum hæc nihil aliud ſit, quàm ardentiſsimus amor atq; charitas, vt Ioannes, ait. *Dei natura quid.*

2 Dei opus ante creationem. Quæritur, quódnam *1.Ioan.4.* ſit? Reſpondeo, vnigeniti filij generatio, & cæterorum filiorum adoptatio. Quanta verò illa eſt fœlicitas, *Opus Dei.*

quàm

quàm inexplicabilis noſtra gloria. 3. Salutis certitudo, vt quæ ratione largientis nūquam cœperit, ex æterno ſinu ſemper fluxerit. Abſit ergo Sophiſtarum anxia hæſitatio. 4. Meriti prætexendi vanitas etenim cùm natura noſtra præuertatur, quidni omnis etiam noſtra dignitas excludatur? valeat ergo ſophiſtarum tumida arrogantia.

2 Cauſa, quæ deum impulerit, ipſe ſeſe Deus, ob beneplacitum ſuæ voluntatis, & immenſum pondus opulentæ ſuæ gratiæ. Inde igitur primò ſalus noſtra validiſsimè ſtabilitur. Nam quandiu Deus ipſum ſeſe non impugnat, id eſt, deus eſt, immota manet etiam noſtra ſalus. Vbi igitur denuò horum ſophiſtarum dubitatio? Secundò, omnis dignitas ſiue præſens, ſiue ſecutura, hinc excluditur. vbi igitur denuò Sophiſtarum gloriatio?

3 Medium, per quod tanta bona obueniant. Solus nempe Chriſtus, in quo naturali filio ſumus adoptati, gratioſo adamati, obſequente expiati.

Finis ad quē donatio referenda, duplex.

4 Finis ad quem donatio referenda. Eſt autem duplex: Prior, quo ad nos, videlicet ſanctitas, eadémque inculpata per dilectionem. Hinc ergo ſanctitas 1. non eſt cauſſa ſalutis, ſed cùm finis, quia exigitur: tum effectus, quia per ſpiritum Chriſti efficitur. 2. Nulla eſt extra Chriſtum, atque electorum cœtum. 3. Non extinguitur, vt nonnulli conqueruntur, ſed accenditur prædicatione electionis atque Euangelij. 4. Neceſſaria eſt, nec ſub prætextu electionis omittenda. 5. Vera, non fucata ſit oportet, vt quæ ambulet corã domino. 6. Feruida, non inutilis ſit oportet, vt quæ charitate conſtet, non externo habitu.

Poſterior, quo ad deum: videlicet gloria gratiæ Dei, quia nec creatio neque ſuſtentatio ſic illuſtrant gratiam Dei, ſicut noſtra beatificatio. Et hic ſupremus finis eſt, vt cuncta à deo fluant, ínque deum refluant. Atque hîc Apoſtolus propter maiorem vehementiam bis per ordinem hunc decurrit, ſemper initij, cauſſæ, medij, finis alicuius mentionem faciens, vt in textu vides.

Porrò hac doctrina quid ſuccinctius, certius, & perpetua celebratione dignius? Nihil quidem fuimus. ſed electi fuimus, vt eſſemus per creationē, vtque bene beatéque

tēque haberemus per vocationē,in qua Chriſtus,cúmque Chriſto omnia offeruntur:ea tamen lege,vt ſanctè ambulemus,nō quo quicquam mereamur ex nobis,ſed quo partis perfruamur.magna igitur eſt & noſtrę fœlicitatis,& benignitatis Dei gloria:nos vtranque ſemper prædicemus. *Rom. 6.*

EPILOGVS.

1 *Salus noſtra ex electione Dei,vt qui gloriatur in domino glorietur.1.Corin.1. vt ſciant ſancti ſe non poſſe excidere.*
2 *Electionem ſequitur recta & Deo placens vita,in qua fides per charitatem operatur.Nam fideles vocationē & electionem ſuam firmam faciunt operibus fidei, 2.Pet.1.*
3 *In Chriſto dilecto filio Dei,eſt redemptio per ſanguinem eius,in remiſsionem peccatorū,ne quis glorietur in operibus.*

IN FERIIS EIVSDEM APOſtoli Euangelium.

In illo tempore:Thomas vnus ex duodecim,&c. Finis Euangelij: Beati qui non viderunt & crediderunt. *Ioan.20.*

Hiſtoria huius Euangelij continet tria.
1 Primò,incredulitatem Thomę,quę elicitur ex tribus: 1. Conuerſatus diu cum Chriſto,eius diuinas conciones audiuerat, miracula viderat,Chriſtúmque ſuam mortē prędicantē audiuerat:Filius hominis crucifigetur,& tertia die reſurget. *Luc.18.*
2 Audierat à mulieribus dominum reſurrexiſſe. *Luc.24.*
3 Audiuerat quoque à condiſcipulis quòd dicerent, Vidimus dominum, Ioan.20. Sed hęc omnia obſtinato animo negabat, dicens, Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum,&c.non credam.Non enim conſiderabat Dei potentiam, nec recordabatur verborum domini,quibus paſsionem & reſurrectionem prędixerat.Vnde ſuſpicabatur illos ludificatos fuiſſe aliquo phantaſmate, & ideo negabat ſe crediturum, niſi teſtibus oculis & manibus. Hac reſponſione committit tria grauia peccata. *Mat.20. & 26.*
1 Sentit de Chriſto,quòd ſit ſimplex homo,qui ſemel mortuus nō ſit reſurrecturus. 2. Arguit mulieres & di

ſcipulos mendacij. 3. Chriſti verba & miracula pro vaniſsimis nugis dicit.

Videntur hac ratione Pōtifices, Annas, Caiphas, Phariſæi & Scribæ maiorem fidem habuiſſe de Chriſti reſurrectione, quàm Thomas. Nam crediderunt cuſtodibus ſepulchri, dicentibus Chriſtum reſurrexiſſe: dederúntque illis pecunias, vt dicerent quòd diſcipuli illum nocte furati eſſent: quod profectò nunquam feciſſent, niſi cuſtodibus Chriſtum à mortuis reſurrexiſſe affirmantibus fidem adhibuiſſent.

Matt. 28.

Bonitas & ſolicitudo Chriſti erga Thomā.

2 Continet bonitatem & ſolicitudinem Chriſti erga Thomam, quæ deprehenditur ex tribus. 1. Apparet illius cauſſa, vt ipſum ad fidem adducat, & in eo articulū reſurrectionis confirmet. 2. Sinit ſe tangi, & ait: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* 3. Facit ex incredulo beatiſsimū, Apoſtolum, ac certiſsimum reſurrectionis ſuæ teſtem. Nam eius incredulitatem ſciebat nō ex malitia, quemadmodum Phariſæorum & Scribarū, ſed ex infirmitate humana prouenire: ideóque eā ſanare dignatus eſt, iuxta illud Pſal. Quum ceciderit iuſtus non collidetur, dominus enim ſupponit manum ſuam. Licet enim ſuperauerit paſsionem, non tamen compaſsionē amiſit.

Pſal. 36.

Inſpectio & contrectatio Thomæ in vulneribus & cicatricibus Chriſti quid nobis profuerint.

Nam inſpectio & contrectatio Thomę in vulneribus & cicatricibus Chriſti, tam firmum ac ſolidum fundamentum fidei nobis iecit, vt deinceps vltra nemo hominum de reſurrectione Chriſti dubitare poſsit. Vnde Gregor. pulchrè hîc rationē reddit, quam ob cauſſam Thomas abfuerit quando venit Ieſus. d. Ideo defuit Thomas, vt pòſt veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpando crederet, & vt dum vulnera tangeret magiſtri, in nobis cicatrices curaret infidelitatis. Plus enim nobis incredulitas Thomæ profuit, quàm reliquorum ſubita fides, dum ipſius dubitatione animus noſter eſt in fide confirmatus. Idē fermè adfert Beda. Thomas, inquit, qui dubitauit, mihi plus profuit, quàm Magdalena quę citò credidit. Sic diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.

Rom. 8.

Noluit tamen Chriſtus in hoc ſeculo ſeſe ſingulis diebus, nationibus, vrbibus, pagis, & hominibus viſibiliter

conſpi

conſpiciendum & palpandum obiicere: ſed ſelegit tantùm 40. dies poſt reſurrectionem, in quibus voluit ſeſe viſibilem & palpabilem oſtendere: non tamẽ cuiuis, ſed ſolùm Apoſtolis, qui teſtimonium perhiberent in Ieroſolymis, Iudæa vniuerſa, & Samaria, denique vſque ad extrema terræ. Non erat miſſus in propria perſona, niſi ad oues quæ perierant domus Iſraël, Matth. 15. Si roget quis, quare, Inſcrutabilia ſunt iudicia Dei, Rom. 11. *Act. 1.* *Act. 1.* *Luc. 24.* *Matth. 15.* *Rom. 11.*

3 Continet præſens hiſtoria confeſsionem Thomæ, & noſtrã beatitudinem. Mox enim vt Thomas vidit Chriſtum ſtantem in medio diſcipulorum: vt audiuit Chriſtum dicentem: Noli eſſe incredulus, ſed fidelis, vtque tetigit Chriſtum, mittens manum ſuam in latus eius, reſpondit, dicẽs: *Dominus meus, & Deus meus.* quaſi dicat, Antè iudicaui te ſeruum omnium hominum, purum & ſimplicem hominem. Adeo te humiliaſti, vt pedes noſtros lauares: cæcis, ſurdis, mutis, claudis inſeruires, leproſos mundares, à Iudæis volentibus mortem tibi inferre, non ſemel fugeres, & ab iiſdem etiam te capi, ligari, duci, illudi, flagellari, iudicari, ac tandem cruci affigi permitteres: nullúmque in te diuinitatis argumentum ſupereſſe videbatur. Nunc autem per reſponſum tuum agnoſco te eſſe non tantùm verum hominem, ſed & verum dominum meum, & Deum meum, cui debeo omnem timorem, amorem, & honorem. Tanta nanque euidẽtia veritatis victus, corde credidit ad iuſtitiam, & ore confeſſus eſt ad ſalutem Romano. 10. Et quemadmodũ prius fuit ad credẽdum difficilior, ita nemo clarius Deũ & hominem profeſſus eſt. *Thomæ confeſsio.* *Ioan. 13.*

Ad hęc reſpondit Chriſtus, *Quia vidiſti me Thoma, credidiſti, Beati qui nõ viderunt, & crediderunt.* Quibus verbis, 1. approbat fidem & confeſsionẽ Thomæ, & occultè taxat incredulitatem & condemnationem Pontificum, Annæ, Caiphæ, Phariſæorum, & Scribarũ, Pilati, & Herodis: qui ſæpius viderunt Chriſtum, audierunt Chriſtum, & conuerſati cum Chriſto fuerunt: nec tamen crediderunt, ſed infideles vſque in finem permanſerunt. Hinc arguimur omnes, qui cùm ſimus Chriſtiani, in Eccleſia baptizati, educati, nutriti lacte verbi Dei, cúmque frequenter viderimus Chriſtum in ſacramento Euchari- *Chriſtus Thomæ fidẽ & confeſsionem approbat.*

ſtiæ, audiuerimus in Euangeliis, in Miſsis, aliiſque diuinis officiis, conuerſati ſimus cũ illo in ſacramento confeſsionis, acceſſerimus ad diuinam eius menſam: nihilominus à peccatis non abſtinemus, quin quotidie magis ac magis prolabimur in grauiſsima quoque peccata. Vtinam non puniamur cum Pilato, Anna, atque Caipha, &c. Si omnis præuaricatio & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem?

Hebr. 2. Deinde commẽdat fidem totius Eccleſiæ, & omnium illorum qui Chriſtum oculis & auribus corporeis non viderunt nec audierunt, & tamen verbo Dei & Euangelio Chriſti credunt: quibus viciſsim hunc habet honorem, & prædicat eos beatos. Nemo ergo iam dicat, Vtinam fuiſſem temporibus illis, & Chriſtũ vidiſſem. Nam ſi volumus diuini oris pronuntiatione eſſe beati, credamus, tametſi non viderimus, viſuri quãdoq; glorioſiùs, quàm Thomas & alij. In quem quoque nunc non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum veſtrarum. Quam & nobis concedat Ieſus Chiſtus. Amen. *Fides totius Eccleſiæ.* *1. Pet. 1.*

Verba hęc conſolationis ſunt plena, vt quæ ſacramentum magnum contineant. Nam Chriſtus dixerat: Beati oculi qui vident quę vos videtis, &c. Poterant Chriſtiani forſan triſtari, qui poſt Chriſti aſcenſionem nati ſunt, vt qui Chriſtum non vidiſſent incarnatum, ob ídque ex Chriſti ſentẽtia dixiſſent ſe non fore beatos. At ne quis putet beatitudinem ex oculari corporis viſione pendêre, dicit nunc, *Beati qui non viderunt & crediderunt.* Credere enim oportet accedentem ad deum, &c. Beati erimus ſi credentes amauerimus. Aliàs fides ſine operibus mortua eſt. Si autem ocularis corporis viſio beatos faceret, beati fuiſſent Pilatus, Annas, Caiphas, ac reliqui crucifixores. At fides quę eſt oculus cordis, beatos facit. *Matth. 13.* *Luc. 10.* *Heb. 11.* *Galat. 5.* *Iac. 2.*

EPILOGVS.

1 *Quàm noxium ſit deeſſe bona cõgregationi, hic innoteſcit. Saul inter Prophetas ſimul prophetauit, diſcipuli in eodẽ loco vnà conglomerati Spiritum ſanctum receperunt. Item. Gauiſi ſunt viſo domino. Sed Thomas tanto dono priuatus fuit* *1. Reg. 10.* *Act. 2.* *Ioan. 20.*

fuit, quia à ſancto cætu receſsit. Primùm enim omnium gaudio priuatus eſt, quòd alſàs habuiſſet conſpicatus dominum poſt tanta ſupplicia, & mortem ignominioſam, tanta cū maieſtate ex mortuis reſurrexiſſe. Vnde Bernard. Falleris, inquit, ò Thoma, quādo arbitraris te Chriſtum inuenire extra cætum ſanctorum, qui ſemper eſt in millibus angelorū. Partim tamen in hoc commendandus eſt, quòd non adeo longè ſegregauit ſeſe ab Apoſtolis, quin denuò reuerſus ſit. Quod vtinam imitentur animales illi qui ſeipſos ſegregauerunt, eiúſque exemplo reuertantur ad Eccleſiam Catholicam, audientes vocem ſponſi. d. Reuertere Sunamitis, reuertere, &c.

Chriſtus intra cætū ſanctorum inuenitur.

Cant. 6.

2 *Dubitatio Thomæ profuit, quia electis omnia in bonum. Hinc enim plenius & diuinitatem & humanitatem Chriſti confitetur. d. Dominus meus & deus meus.*

3 *Tacitè vocationem gentium prædicit: Beati qui non viderunt & crediderunt. Hoc autem verbum ſummè nos conſolatur, quòd ſcilicet hi qui Chriſtum non viderunt, & tamen credunt, æquè ſaluandi ſunt, vt hi qui viderunt, imò tanto beatiores erunt, quanto minus viderant.*

IN FERIIS STEPHANI PROTOmartyris Epiſtola.

Stephanus plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & ſigna magna in populo. Finis Epiſtolæ, Cùm hoc dixiſſet, obdormiuit in domino.

Act. 6. & 7.

IN hac Epiſtola B. Lucas Euangeliſta beatiſſimum protomartyrem Stephanū à tribus magnificê commendat.

1 Primò, à cæleſtis gratiæ plenitudine, cuius certiſsima teſtimonia erant ſigna & prodigia quæ faciebat, cùm dicit: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine.* Vult dicere, quòd habuerit fidem veram ac fortem, quôd ex toto corde & omnia credenda crediderit. Hîc admoneamur iam nos, vt & ipſi pleni ac fortes fide ſimus, non dubitemus de credendis, non oſcitanter credamus, non ſolo ore & lingua fidem geramus. Corde enim (vt Paulus inquit) creditur ad iuſtitiam: & vult agnoſci colíque Deus in ſpiritu ac veritate.

Stephanus veram fidē ac fortem habuit.

Rom. 10.

Ioan. 4.

Ex fortitudine verô fides cordis eius reluxit. Nā confeſſus eſt (vt ex longa illa oratione eius in concilio Sa-

cerdotum habita colligere licet) Ieſum Nazarenum eſſe verū Meſsiam patribus antiquis promiſſum, nec eſſe in re vlla ſalutem, niſi in hoc vno: Deum item non coli externo templo Ieroſolymitano & cæremoniis ſacrificiiſque Moſaicis, ſed fide, ſpiritu, ac vera vitæ innocentia. Hic igitur admoneri nos debemus primò, vt & ipſi fidem, quam tenemus corde, cōfiteamur ore coram omnibus: eo quòd ore cōfeſsio fiat ad ſalutem, teſte Paulo.

Fidei noſtræ ſcopus. 2 Vt pręcipuus ſit cōfeſsionis noſtrę ſcopus, Ieſum eſſe verum Meſsiam, & vnicū orbis ſeruatorem, ſummúmque & verum Dei cultum placitum conſiſtere in fide, ac innocenti vita, non in externis cæremoniis. ſed hoc poſtremum ita intelligi debet, non quòd cæremoniis piis haud ſit nobis vtendum, ſed ne in his fiduciam collocemus. Nam nec Stephanus templum ac cæremonias Moſaicas per ſe damnauit, ſed damnauit in Iudæis fiduciam in templum & cæremonias.

Proinde Euangeliſta dicit edidiſſe d. Stephanum prodigia & ſigna magna in populo. facultas edendorum ſignorū ſeu miraculorum data eſt à Chriſto primis Chriſtianiſmi extructoribus, vt iis doctrina Euangelica & fides in Chriſtum apud incredulos confirmarentur: at poſteaquā ſatis ex confirmatæ eſſent, deſierunt illa, neque neceſſaria amplius ſunt. Verùm in horum locum ſpiritualia à nobis ſigna prodigiáque fieri oportet, quibus cordis noſtri fidem teſtemur: quæ nempe erunt vita innocēs, ſancti mores, opera verè bona, charitatis & miſericordiæ exercitia. Non minus enim hinc, quàm ex miraculis glorificabitur Deus, & conuertentur impij.

Facultas edēdorum miraculorū quibus primùm data.

Matth. 5.
1. Pet. 3.

2 Commendat B. Stephanum à claritate diuinæ ſapientiæ, cùm dicit, *Surrexerunt autem quidam de ſynagoga quæ appellabatur Libertinorū, & Cyrenenſium. & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputātes cum Stephano: & non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui qui loquebatur, &c.* In eo ſiquidē illud impletū eſt quod dominus antè promiſerat diſcipulis. ſ. d. Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes aduerſarij veſtri. Diſputarunt cū Stephano quinque Synagogiſtæ diuerſarū regionum, nec potuerunt tamen vincere illū. Diſputatio hæc ex inuidia orta

Luc. 21.

eſt,

eſt, quemadmodum ſemper virtus ſeu egregia actio inuidiam habet comitem. Vt autem ea ex inuidia ortum habuit, ita in d. Stephani tetendit perniciem. Nam id vnum venabantur illi, vt confeſsionem eius diſputando elicerent, electâque hac ipſum & confunderent & accuſarent. Idem verò & nobis hoc in mundo expectãdum, ſi non (vt olim) à tyrannis, certè ab hæreticis & hypocritis. Verùm quemadmodum Stephanus non veritus eſt cõfeſsionem ſuam prodere: ita & nos parati eſſe ſemper debemus ad reſpondendum cuilibet petenti rationem de ea quæ in nobis eſt ſpe, cum manſuetudine & reuerẽtia. Idem enim ſpiritus qui in illo loquebatur, loquetur & in nobis: atque vt ille vinci non poterat, ita nec nos vinci ſinet Deus.

Virtus habet inuidiã comitem.

1. Pet. 3.

Cæterùm ſubornarunt Synagogiſtæ falſos teſtes aduerſus Stephanum, qui accuſabãt eum de quatuor blaſphemiæ criminibus, dicentes eum blaſphemaſſe Deum, blaſphemaſſe Moſen, blaſphemaſſe legem, & blaſphemaſſe templum Dei, eâque occaſione apprehenderunt illum, & adduxerunt in cõcilium. Ex quo videmus quis improborum mos ſit: quòd nimirum ij vbi veritati diſcedunt impares, & ratione nihil poſſunt, ad mendacia & violentam rabiem confugiunt: & vbi victi fuerint ſapientia ſpiritus, ad diabolicas fraudes ſeſe conuertunt. Verùm omnia falsò obiecta, ſapiẽtia & fortiſsima Apologia confutauit, integerrima atque fideliſsima confeſſione affirmãs ſe non blaſphemum eſſe in Deũ, vt cuius gloriam vnicè prouehere ſatagat, quem dixit loquutum fuiſſe patribus, eúmque vocat Deum gloriæ: neque in Moſen aut legem: quum eum quem Moſes & lex prædicarunt, nempe, Ieſum Nazarenum, amplexus ſit & conſiteatur, & de Moſe quòd amicus Dei, & de lege quòd à Deo data fuerit teſtatus ſit: neque denique in templum, quum templũ illud honoret, cuius templum Iudaicum erat typus. Nempe templum ſpirituale, hoc eſt, Eccleſiã in Ieſum Nazarenum credentium, & templum illud typicum dixerit Deo mandante conſtructum. Cuius confeſsionis ſuæ veritati Deus inſigni miraculo atteſtatus eſt, quòd Stephani facies apparuit omnibus in concilio ſedentibus tanquam angeli facies, tum in teſtimonium

D. Stephanus à Iudæis ĩ quatuor accuſatur.

Improborũ mos.

Templum Iudaicum cuius erat typus.

Homines in quibus angelis aſsimilentur. infuſi ſibi cælitus luminis ſapientiæ, tum ad indicium ſuæ virginalis munditię. Per virginitatem enim angelis homines aſsimilantur: propter quod etiam ab ipſis Apoſtolis conſtitutus fuit in miniſterio viduarum. tum ad confutationem Iudaicæ perfidiæ, qui etiam hunc quem *Mens ſibi bene conſcia, theſaurus inſignis.* in angelica ſpecie viderunt, interficere veriti non ſunt, fidum nempe nuntium voluntatis Dei. Ex his etiam videmus quàm inſignis theſaurus ſit mens ſibi bene conſcia, quàm nullis hæc calumniis aut mendaciis commoueatur aut turbetur: vt nihil contrà cruciabilius pauidiúſque eſt animo malè ſibi conſcio. Atqui hinc monemur nos, vt & ipſi ita credamus, loquamúrque ac agamus, quò ſi fortè calumniis improborum impetamur, appareat facies noſtra faciei Angelicæ inſtar, hoc eſt, in ipſo etiam vultu reluceat mentis noſtræ innocentia.

Vt autem ſic ſe purgauit, omnem blaſphemiam ſibi impactam, in ipſos reiecit aduerſarios: dicens, probánſque, tum patres eorum, tum ipſos quoque ſemper reſtitiſſe veritati, occidiſſéque iuſti illius (Ieſu inquam) confeſſores, non Apoſtolos tantùm, ſed & Prophetas: ideóque ob illorum incredulitatem, & ciuitatem Ieroſolymam & ipſum templum & totam adeò Iudæam demoli *Cauſa, quæ veritati innititur, defendenda.* tum iri. Hinc iam moneamur nos rurſum, vt talem ſemper cauſam foueamus, quam ſolide poſsimus defendere, quæq́; & veritati & iuſtitiæ innitatur. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſque ad mortem certa pro iuſtitia, ait Eccleſiaſticus 4. cap. Sequitur: *Audientes autē hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.* Erant enim eorum corda vſque adeò repleta furore & *Diſſecari cordibus.* libidine pium ſanguinem effundendi, quòd diſſecari, id eſt, in diuerſum rumpi, vel ſecari poſſe putarētur, ſi non mox opere ſcelus adimplerent: nec non furore nimio, ferarum mordacium in morem, minaciter in eum dentibus ſtridebant, quaſi impatientes moræ, quòd eum vel dentibus iam iámque diſcerpere non permitterentur. vnde & clamoribus magnis confeſsionem eius interceperunt, & impetum facientes in illum vnanimiter, eiecerunt denique eum è ciuitate, & lapidabant. Hîc iterū *Mos improborum.* improborum morem videmus: quòd ſcilicet ij, quum ratione & ſolidis argumentis profeſſores veritatis ac

innocentes conuincere nequeant, à ratione ad irrationalitatem, à verbis ad verbera & tyrannidem progrediantur. Similem morem habes in Iudæis de Chriſto. *Ioan.8.* Qui quidem mos tam longè à nobis abeſſe debet, vt ne ſemel in mentem vnquam veniat.

3 Commendat Euangeliſta.B. Stephanum ab inuicta animi fortitudine & patientia. *Stephanꝰ inuicta patientia.* Vnde paſsionis agone iam propinquante Spiritum ſanctum tota mente concipiens, in cælum oculis pariter ac mente intendit. Et rectè quidem in cælum aſpiciebat, qui in terris vndique premebatur. Verùm quum dominus Ieſus (qui confeſſores fideléſque ſuos non deſerit) diffidiſſet cælos, ſéque conſpiciendum in gloria diuina exhibuiſſet Stephano: non tacuit ille, ſed quod viderat, confeſſus eſt coram omnibus ſtatim, vt vel aliquos adhuc Chriſto lucrifaceret.

Magnum ſanè & ſingulare priuilegium, admirabile, & cæleſte ſolatium omnium Chriſti martyrum primicerio hìc conſtat eſſe conceſſum. Nam & ſi martyribus cæteris inter ipſos cruciatus & tormenta, refrigeria multa conſtet diuinitus fuiſſe indulta, nulli tamen eorum beatiſsimi protomartyris Stephani tanti honoris priuilegium ceſsit. *Mirũ Chriſti in ſuos martyres beneficiũ.* Decebat enim, vt inuictiſsimus iſte Chriſti militum dux & præuius, qui ſui regis triumphum primus hoſtibus intulit, ſingulari adiutorio & conſolatione muniretur, non modò propter ſe, ſed etiam propter aliorum innumerabilium Chriſti martyrum cateruam, quæ ducem hunc fortiſsimum fortiter erat ſequutura. Ad confortãdam ergo beati martyris patientiam, cæleſtis regni ianua panditur: & ne innoxius homo lapidandus titubet in terra, Deus homo crucifixus apparet coronatus in cælo. Hìc conſolationem maximam habemus, quæ animum nobis addere debet, tum ſub cruce quacunque, tum ſub morte præſertim: quòd nimirum, ſi pietati ſtudeamus, ſique omnem ſpem noſtram in domino habeamus repoſitam, & nobis ipſe adfuturus ſit, ſuique nos conſpectu ſpirituali roboraturus. Cum ipſo ſum, inquit, in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum adimplebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum. *Pſal.90.*

Deinde quū immineret iam mors, domino Ieſu commendauit ſpiritum ſuum, quem hactenus ſtrenuè confeſſus fuerat. Mox præceptorem ſuum imitatus, remiſſionem à domino lapidatoribus ſuis orauit, ſicq; patientiam ſuam teſtatus eſt. Tandem verò obdormiuit in domino. Ex quibus habemus & optimū moriendi modum, quem imitemur: vt videlicet & ipſi in domini Ieſu manus, ſpiritum, adeóque corpus & animā commendemus: vtque omnibus qui nos læſerunt vnquam, & remittamus ipſi ex animo, & à domino etiam veniam oremus.

Optimus moriendi modus. *Luc. 23.* *Boni non moriūtur, ſed obdormiunt.*

Habemus denique hîc conſolationem quoque inſignem in ipſa mortis hora: quòd nempe non morituri, ſed obdormituri ſimus in domino, hoc eſt, placidā quietem ad immortalitatem reuicturi, & ſemper cum domino futuri. Hæc iam omnia & alta nobis omnibus mente repoſita ſint, indéque & doctrinam & patientiam & conſolationem petamus.

1. Cor. 15. *1. Theſſ. 4.*

EPILOGVS.

1 Deſcriptio perſonæ Stephani: Vir plenus gratia & fortitudine, & multis præclaris & ſanctis dotibus præditus. Typus diaconorum Eccleſiæ, ſimiles conditiones Epiſcopi & diaconi Vide in Paulo: Vnde pudeat nos, qui ex diametro pugnamus.

2 Typus impiorū Veritatē impugnantiū. quod Veritate non poſſunt, ſycophātiis & calūniis tentāt. Et hæc ſemper fortuna fuit Chriſtianorū, vt grauarētur mēdaciis. Hinc tot Apologetici, Tertulliani, Iuſtini, Quadrati, Miltiadis, &c. Hinc calumniæ horū temporū, blaſphemia in Deum, diuorū contemptus, ſacramentorū conculcatio, bonorum operum proſcriptio.

3 Fortior eſt quem Deus defendit, quàm quem mundus perſequitur. Mira conſolatio eppetentium mortem pro veritate, Videntium ſtantem & auxiliantē Chriſtum. Viſi ſunt enim oculis inſipientium mori, illi Verò ſunt in pace. *Sap. 3.*

IN FERIIS EIVSDEM PROtomartyris Euāgelium.

Matth. 23. *In illo temp. Dixit Ieſus turbis Iudaeorum, & principibus ſacerdotū, Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & ſcribas, &c.. Finis* Euāgelij, *Benedictus qui venit in nomine domini.*

Hoc

Hoc Euangelium complectitur tria. Primò, beneficia Dei Iudæis præſtita, cùm ait Chriſtus: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes & Scribas*. Sunt autem Prophetæ, qui Spiritus ſancti nomine afflati, vaticinati ſunt, & futura prædixerunt: vt Moſes, Prophetæ reliqui, & Apoſtoli: quos etiam Prophetas vocat, quòd ſpiritu diuino & docendi munere ſint, ac eſſe debeant inſtructi, viri graues & diuini. Sunt autẽ ſapientes, qui per ſcripturas & homines edocti, verbũ Dei prædicant: vt diſcipuli Apoſtolorum, & filij Prophetarũ: quos etiã ſapientes vocat, quòd ſint & eſſe debeãt rerum periti, varia rerũ experientia prudentes, & ad res fœliciter gerẽdas appoſiti. Sunt autem ſcribæ, qui ſcriptis & libellis docẽt, vbi præſentes voce alloqui non poſſunt: vt Euãgeliſtæ, eorúmque ſucceſſores: quos denique etiã ſcribas vocat, quòd ſint ac eſſe debeãt in ſcripturis exercitati, & diuinæ legis conſultiſsimi. Tales legatos ad Iudæos miſit dominus etiã poſt reſurrectionem ſuam: & miſit quidem hos ob nihil aliud, niſi vt congregaret illos, ſicut gallina pullos ſuos ſub alas congregare ſolet, hoc eſt, vt eos à miluo infernali ſatana eriperet, atq; in regnũ ſuũ cæleſte æternũ tutos collocaret. *Apoſtoli legati Chriſti fuere.* *Similitudo qua ſe Chriſtus gallinæ cõparat.*

Eſt autem ampliſsima Dei gratia, vbi Deus prædicatores mittit. Ibi enim neceſſe eſt ſequi gratiam & ſalutem. Hoc conſtat ex illis locis, vbi Chriſti Euangelium ſecundum doctrinam veram & Catholicam, quam ſola Romana tenet Eccleſia, prædicatur: vbi mandata Dei ſeruantur. Quanta gratia in primitiua illa Eccleſia erat inter Chriſtianos, Romanos, Corinthios, Galatas & Epheſios. Quanta ſit & modò in illis locis, vbi ſecundum diuina mandata viuitur: hoc melius norunt qui charitatis præcepta cuſtodiunt, audientes cum obedientia verbum Dei, ita vt cuſtodiant illud. *Luc. 11.*

Eſt autem horrenda plaga & pœna, vbi Deus prædicatores non mittit: Nam ibi neceſſe eſt ſequi famem corporalem, & ſpiritualem. Hoc conſtat ex locis illis, vbi Chriſti Euangelium non prædicatur. Quàm horrenda & infanda audimus facinora ab Indis infidelibus patrari? qui ſeipſos occidunt diabolo ſacrificandos, cum diabolo loquuntur, & ipſius voluntatem faciunt. Quid *Plaga horrenda.* *Fame ſpirituali qui pereunt.*

Mauri,

Mauri, quid Mahometani committant, quantas cædes, quantas rapinas, quot incendia, quàm innumera ſacrilegia exerceant: qui hiſtorias legerit, hoc certius iudicabit. Iure optimo nos dicemus: Niſi dominus reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma & Gomorrha fuiſſemus. Iſa.1.& Rom.9. Illa eſt extrema calamitas, quam Ieremias populo Iſraëlitico prædicebat futuram: Omnis populus eius gemens, & quærens panem. Thren.1. Ibidem 4.ait, Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Nos verò Catholici immenſas gratias Deo agamus ob diuinum hoc ſemen verbi Dei in Eccleſia relictum: Nam alioqui reliquis omnibus deteriores eſſemus.

Extrema calamitas, vbi nullum Dei verbi ſemen.

Secundò, complectitur ingratitudinem Iudæorum, cùm ait Chriſtus. *Et ex illis occidetis, crucifigetis, flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem.* Tanta enim fuit ingratitudo, cæcitas, & malitia Iudęorum, vt ne vnũ quidem ex omnibus prophetis, qui optima quęque docuiſſet, libentérq; ad cęlos vel humeris ſuis pertuliſſet eos, inſontem ac immunem à morte paterentur. Quoties enim Moſi obmurmurabant, & lapidibus obrutum volebant? Exod.15.16. Num. 14.16. & 20. Quoties Prophetas crudeliter occidebant, etiam inter templum & altare? Matth.23. Quoties etiã Deum ipſum blaſphemabant? Exod. 32. & tamen ingentia beneficia Deus illis pręſtiterat. Nam Noë à diluuio liberauit, Geneſ.7. Abraham ab igne Chaldæorum eripuit, Gen.11. Patres eorum ex Aegypto eduxit, Exod.14. liberauit à morſibus ſerpentũ, Num.21. Dedit illis aquam, legem, atque Prophetas, Exod.15.19. Miſit filium ſuum dilectum, Heb.1. Gal.4. Dei enim ſapientia quæ ineffabili conſilio temperat omnia, priuſquam puniret illorum pertinacem malitiam omnibus modis reuocare ſtuduit à crudelitate. Vnde legati nouiſsimè miſsi, ob nihil aliud, quàm ob ſalutem illorũ venerant, nihílque aliud inter illos venabantur. Non enim cuiuſquam exegerunt aurum aut argentũ, ſed ſolam omnium ſitierunt ſalutem. Sed illorum malitia Dei vicit bonitatem, & in ipſos peruerſiſsimi atque ingratiſsimi fuēre, qui omnibus modis optimè illis conſultum cupiebant.

Hoc ſic factum eſſe Actorũ liber ſatis teſtatur, & in Stephano etiam abunde videre eſt.

Apoſtoli miſſi ob Iudæorum ſalutem.

Id quo

Id quoque exprobrat illis, dicẽs. *Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt.* Miſsi ſunt, emphaſim habet, ac ſi dicat, Pater cæleſtis ex immenſa ſua in te bonitate ſalutis nuntios tibi mittit, quos tu miſeris oculis conficies. Quæ gens vnquam tale aliquid in Fęciales commiſit? Hanũ tyrannus Ammon, ſeruorum ſuorum peſsimo ſeductus conſilio, legatos Dauidis dimidia parte barbæ raſa, veſtibúſque vſque ad nates pręciſis confuſos dimiſit. Sed nihil hoc ad pœnas eas & contumelias quibus Iudęi affecerunt Chriſti Apoſtolos, quos etiam turpiſsima morte ſuſtulerunt. Adde quôd longè minus fuit nuntium amicitiæ Dauid ad Hanum, quàm nuntium Dei ad Iſraël, quippe quo Iſraël ad adoptionem filiorum Dei accerſebatur. Ieruſalem terræ promiſſæ metropolis erat, vrbs vocata ſancta, quia ibi templum & præcipua Dei maieſtatis monumenta. Hæc ergo tanta vrbs in latronum ſpeluncam abiit, quod horrendum certè eſt dictu (*quæ lapidas eos*) facta meretrix, interfectrix, latro & homicida, Iſa.1. *Ieruſalem omniũ malorũ lerna.*

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Mira Dei benignitas, quia non obſtantibus occiſionibus ſanctorum, non tamen deſtitit reuocare eos à malitia. hinc ait, *Quoties, &c..* Sæpenumero non ſolùm, ſed ſemper dominum voluiſſe congregare præfractos Iſraëlitas, retro (vt Beda ait) teſtantur ſcriptores. Quo verò & quanto affectu hoc facere voluerit Chriſtus benedictus, præclarè hîc ediſſerit. Quis non videat quanto amore gallina pullos ſuos diligat? Ex hoc notiſsimo exemplo Deus cęleſtis pater ſuum erga Iudęos affectum declarare voluit. Vnde etiam, teſte Chryſoſtomo, Imago & figura huius auis ſub alis ſuis pullos ſuos congregantis, apud Prophetas non inuenitur infrequens, Exod. 19. & 15. Pſalm.16.35.56.62. Deuter.32. Seruator itaque, gallinæ more, imò maiori affectu Iudæos congregare quidem voluit, ſed infœlices pulli maluerunt miluo Diabolo præda fieri, quàm ſub alis Dei patris ſaluari. Hinc exprobrando dicit, *Et noluiſti?* ac ſi dicat, A me nihil omiſſum eſt quo ſeruarêris: ſed contrà nihil à te prætermiſſum eſt, quo tibi perniciem accerſires, & ſalutem excluderes. *Mira Dei benignitas erga Iudæos.*

4.Reg.17. deres. Et teſtificatus eſt dominus in Iſraël & in Iuda per manum omnium prophetarum & videntium, dicens: Reuertimini à viis veſtris peſsimis, & cuſtodite præcepta mea & cæremonias iuxta omnem legem quam præcepi patribus veſtris, & ſicut miſi ad vos in manu ſeruorum meorum prophetarum. Qui non audierunt, ſed *Ierem.25.* indurauerunt ceruicem ſuam, iuxta ceruicem patrum ſuorum, qui noluerunt obedire domino Deo ſuo. Miſit dominus ad vos omnes ſeruos ſuos Prophetas, conſurgens diluculo, mitténſque, & non audiſtis, neque inclinaſtis aures veſtras vt audiretis, cùm diceret: Reuertimini vnuſquiſque à via ſua mala, & à peſsimis cogitationibus veſtris, & non audiſtis me, dicit dominus, vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus manuum veſtrarum, in malum veſtrum. Item Prouerb.1. Vocaui, & renuiſtis, &c. Et Act.7. B. Stephanus idem ipſis improperat, dicens. Dura ceruice & incircuncifi cordibus & auribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſtitiſtis. ſicut patres veſtri, ita & vos. Sed quia noluerunt congregari ſpiritualiter, diſperſi ſunt & corporaliter.

Vtinam hæc exprobratio non congruat & nobis Catholicis, quibus Deus mittit prophetas, concionatores, qui non adulterant verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis nobis ſacram annuntiant doctrinam, cuius inſtructione vitam æternam promereri & conſequi poſſimus. Miſit olim Deus ad Iudæos, Moſen, Iſaiam, Ieremiam, ac reliquos prophetas, quos omnes penè occiderunt, atque adeò ipſum Chriſtum. Miſit ad maiores noſtros, Apoſtolos ac diſcipulos: at tyranni ipſos occiderunt. Mittit ad nos modò concionatores, Epiſcopos, paſtores ac reliquos miniſtros: & ſunt qui vel ipſos (proh dolor) occidant, vel eorum famam detractionibus lædant: adeò vt non iniuria Iudæorum aut tyrannorum filij videamur, qui patrum menſuram implere nitimur. Vtinam & nobis non dicat Chriſtus, quod Iudæis ipſum dixiſſe aſſerit Euangeliſta, Quoties volui congregare filios tuos, &c. & noluiſti? &c.

Hæretici Iudæorũ inſtar, cõcionatores ac epiſcopos occidunt.

Matt.23.

3 Tertiò, complectitur hoc Euangelium pœnam huiuſmodi ingratitudinis, cùm ait Chriſtus, *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine*

guine Abel iuſti vſque ad ſanguinem Zachariæ, &c. Amen *Geneſ.* 4.
dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam. *Hebr.* 11.
Item cùm ait. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* 2.*Para*.24
Dico enim vobis: Nō me videbitis amodo, &c. Puniet enim Iudæos Deus ſpiritualiter & corporaliter.

Quia enim prophetas occiderunt, Meſsiam ſuum in crucem egerunt, Stephanum lapidauerunt, Act.17. Apoſtolos expulerunt, necnon verbo Dei ſeſe indignos reddiderunt, coguntur ferre innoxium ſanguinem ab exordio mundi effuſum, & vſque ad nouiſsimum effundendum. Non quòd alieni peccati, cuius etiam non ſit reus *Deut.* 24.
aut ſaltem imitator, quiſquā luat ſupplicia: ſed qui mul- *Ezech.*18.
tos propter peccata ſua vexatos & punitos non ignorat, neque illorū exemplo factus eſt melior, ſed eadem committere non formidat, illorum quoque pœnas iuſtè ſuſtinebit. Vnde & hìc ipſos filios dixit viperarum, malitiæ ſcilicet veneno patribus æquales. Tale quid olim dixit, Exod.20. Ego ſum dominus Deus tuus, fortis zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem, eorum qui me oderunt: & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt & cuſtodiunt præcepta mea. *Hæretici viperarum filij.* *Num.* 14.

Sic fiet omnibus qui authores & capita ſunt nouæ doctrinæ, aut hæreſeos, vt Lutherus, Melanchthon, Brentius, Caluinus, Anabaptiſtarum pater. Hi non ſolùm ſua ferent peccata, verùm & omnium hominum ſuo errore ſeductorum. Hæc doctrina non tantùm inſtruit Iudæos, verùm & nos Catholicos docet, ne vlla ratione committamus aliquod peccatum, quod reliquis Chriſtianis peccandi occaſionem præbere poſsit. Æternam damnationem imprecatus eſt Chriſtus iis per quos ſcan- *Matth.*18.
dala veniunt. *Hæreſiarchæ ferent ſeductorū peccata.*

In Abele & Zacharia, quos hìc ſeruator commemorat, non ſolùm Prophetas, ſed & omnes innocenter neci datos complectitur, quia de infirma re & minimo quocunque pœnas ſumet iudex conditor omnium. De Abele habes Gene.4. quòd fide obtulerit per charitatem operante. Hebr.11. Qui propter inuidiam occiſus fuit à fratre, ſicut dicitur. 1. Ioan. 3. De Zacharia filio Barachiæ ſiue Ioiadæ habes 2. Paralip.24. Ioiadas pontifex
ſum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſummus,puerum Ioas ab Athaliæ manibus ereptum clã ſuſtulit, atque in religione Moſaica ritè inſtituit, deinde regem conſtituit. Huius item præſidio ſynagogam ab omnibus abuſibus reformauit, regémque in Dei timore bene inſtitutum, ne à via recta laberetur ſedulò admonuit. Mortuo vero ſummo pontifice, delinitus rex aulicorum ſuorũ obſequiis,à religione defecit,&(quod textus habet) non habuerunt aures audiendi. Mittebat nanque Deus eis prophetas, vt reuerterentur ad Dominum, quos proteſtantes illi audire nolebant. Sequitur, Spiritus autem domini induit Zachariam filium Ioiadæ ſacerdotem,& ſtetit in conſpectu populi,& dixit eis: Hęc dicit dominus. Quare tranſgredimini præceptum domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis dominum vt derelinqueret vos? Qui congregati aduerſus eum,miſerunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non eſt recordatus Ioas rex miſericordię quam fecerat Ioiada pater illius,ſed interfecit filium eius. Qui cùm moreretur ait, Videat dominus & requirat.

Ioas regis à lege defectus.

Zacharias propheta occiditur.

Obſeruandum etiam hîc eſt Ioiadã fuiſſe binomium, quemadmodum plures in nouo & veteri Teſtamento, conueniúntque nomina tanti viri religioni. Pontifex erat, Chriſtus erat domini,& huic quadrat nomen Barachias, quod ſonat ſanctum, ſiue conſecratum domini. Deinde erat religioſus, atque adeo acceptus domino, quòd nomen Ioiadæ præ ſe fert.

Ioiadas põtifex Binomius.

Coguntur Iudæi inſuper ferre deſertionẽ templi, ciuitatis,& regionis Iudęæ. Nam bonus ille paſtor pedum confregit,vt Zacharias ait,& oues errare ſinit, Zacha.11. Gallina alas contraxit,nec pullos amplius regere quęrit. Deus verbum ſuũ illis abſtulit,omnémq; gratiam & miſericordiam, ſubtraxit, neq; amplius habẽt regem,prophetas,templum,cultũ, &c. Oſee 3.& impletũ eſt in illis dictum Pſalmi 67. Deus caput inimicorum ſuorum conquaſſabit,& verticem capilli abradet.& Pſal.108. Dilexerunt maledictionem & eueniet eis:benedictionem repudiarunt, & elongabitur ab eis. Hinc ipſam ciuitatẽ,quam nidum ſuum vocauerat, nunc domum Iudæorum appellat,quæ nõ immeritò domini auxilio nudata,ſuę ditioni relinquitur: quia non ſolùm auis, illius omnipotentis, quum

Alas contrahere.

Chriſti nidus ciuitas fuit Ieruſalem.

quum Matthæus gallinam nuncupat,alis protegi deſpexit,ſed & eandem auem ſe protegere volẽtem, vulpibus deuorandam, hoc eſt, Herodi & Pilato crucifigendam tradidit: Nec mora vulpiũ earũdem,hoc eſt,regũ terræ & ipſa rapinæ donat. Occiſo enim domino venerũt Romani,& quaſi nidũ vacuum diripientes tulerunt eorum locum,gentem,& regnum, quod per ſpiritum propheti cum olim prædixit Dan.9.cap. Et ciuitatem & ſanctuarum diſsipabit populus cum duce venturo, & finis eius vaſtitas. Non eſt miſerabilior gẽs in terris,quàm Iudæorum.Nihil habẽt proprij.ex vſura,furto,rapinis viuunt: veluti principes furũ,& prouinciarũ expilatores. Chriſtum ſaluatorem noſtrum ſemper benedictum, maleficum & latronem appellant, & propter flagitia ſua cruci fixum. cùm nos Chriſtianos obuios ſalutant, maledicũt nobis, & gehẽnam imprecantur : ídque quotidie faciũt, & liberos ſuos inſtituunt, vt idem faciant. Deus nos ab eorum maledictionibus ſeruet. Amen. *Ioan.11.* *Iudæi omnium gentium miſerabiliores.*

Sicut enim diabolus in peccatis & etiam in ſanguinis humani effuſione potiſsimùm lætatur, ita diuina maieſtas per vtrũq; præcipuè offenditur. Propterea,vt Chryſoſt. ait, & ſanguinem ſibi offerri voluit, vt oſtenderet, quia ſi brutorum ſanguis ita pretioſus eſt, quanto magis hominis?Pſal. Pretioſa in cõſpectu domini mors ſanctorum eius. Quod ad Noë expreſsius dixit: Vindicabo omnem ſanguinẽ effuſum. milléque alia inuenire poſſumus diuinitus à deo Iudæis iniuncta,vt ab effundendo ſanguine remorarentur. Videmus exempli cauſſa Cain pœnam ſuam ſtatim ipſum præſagiuiſſe,Gen.4. Et Ioas ſtatim interfecto Zacharia à Syris malè acceptus, ſemiuiuus relinquitur,vt à propriis ſeruis occideretur. 2. Paral.24. Sic Iudæi in pœnam ingratitudinis relicti ſunt à Chriſto in cæcitate mẽtis ſuæ, donec aliquando, vel tantis docti malis,reſipiſcant. *Dico enim vobis*,inquit,*non vi debitis me*, quouſque venerit illud tempus,quo me vidẽtes oculis fidei, *dicatis Benedictus qui venit in nomine domini*,quem nunc calumniamini veniſſe in nomine Beelzebub. In quo notatur conuerſio reliquiarum ante domini aduentum ad iudicium,de qua dicitur: Vel myſticè innuit, vt Iudæi quem nunc cõtemnunt humilem, tunc *Ioas ob ſcelus in Zachariã patratũ occiditur.* *Rom.11.*

D

Apoc. 1. In maieſtate venientem confiteantur vel inuiti, quando
Matt. 26. videbunt in quem transfixerunt. Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis dei, & venientem in nubibus cæli.

Abſtulit ergo deus Iudæis ſynagogam, quia ipſi priùs
Matth. 21. ſponſum & dominum ſynagogæ reliquerunt. Auferetur à vobis regnum dei, &c.

Abſtulit quoque deus orientalibus regnis Eccleſiam, quæ innumerabilium martyrum ſanguine & doctorũ admiranda doctrina decorata & illuſtrata fuerunt: quia ipſi priùs Chriſtum clariſsimum eiuſdem Eccleſiæ ſponſum dereliquerunt. Quamplurimis ciuitatibus in vicinis regionibus abſtulit etiam deus abhinc quadraginta annos Eccleſiam catholicam: quia ipſi Chriſtum & eius vicarium Romanum pontificem reliquerũt: neque ſunt iam inferiores miſeriis & calamitatibus, ipſis Iudæis: ſiquidem non minus quàm Iudæos deus illos odio habet, atque ad nauſeam vſque abominatur. à Turcis perſequuntur, à Catholicis negliguntur.

Eccleſia catholica cur hodie auferatur à multis.

EPILOGVS.

1 *Hic habes cauſſam occiſionis omniũ prophetarum, & veri hæredis Chriſti, & Apoſtolorum eius fuiſſe ſuperbiã cordis. nihil ergo magis Chriſtianus ſtudeat vitare, quàm tumẽtẽ & erectã ceruicẽ, dei cõtra ſe odiũ prouocãtẽ, inquit Hieronym.*

2 *Apoſtolos hic vocat prophetas ſapientes, & ſcribas, quia dominus eos populo dedit doctores & rectores omni ſcientia & prophetandi gratia ornatos, Epheſ. 4.*

3 *Dulciſsima ſimilitudo, qua ſe Chriſtus gallinæ comparat, nos pullis, per quẽ ſoiùm à miluis, hoc eſt diabolis liberi euadimus, fide in Chriſtũ, ſicut incredulitate excidimus, & audimus horrendum iudicium cum Iudæis incredulis: Relinquetur vobis domus veſtra deſerta. hæc iam altè animis noſtris inſideant, diſcamusq́; aliorum periculo vitare noſtrum. Poëta. Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum. dignè excipiamus legatos Chriſti, nosq́; congregari ſinamus, ne relinquamur à domino, ſed vt potiùs aduenturum læti excipiamus, cùmque illo regnemus. Amen.*

IN FERIIS IOANNIS
Apoſtoli & Euangeliſtæ Epiſtola.

Qui

Qui timet deum, faciet bona, &c. Finis Epiſtolæ, nomine æterno hæreditabit illum dominus deus noſter. *Eccle.15.*

INſigne encomium timentis Dei & iuſti hodierna lectio nobis proponit, quæ eam ob cauſſam in præſentibus d. Ioannis Apoſtoli & Euãgeliſtæ feriis legitur ab Eccleſia, quòd omnia illa quæ hic de timente dei & iuſto commemorantur, eidem Ioanni optimè conueniant, ac in primis quidem quòd inter alia legatur, quemadmodum iuſtitia in medio Eccleſiæ aperuit os timentis dei ac iuſti, impleueritque eum ſpiritu ſapientiæ & intellectus. nam ſi cuius os hoc pacto in medio Eccleſiæ vnquam apertum fuit, Ioannis certè os verè ſic apertum eſt: & ſi quis vnquã impletus fuit ſpiritu ſapientiæ ac intellectus, Ioannes profectò impletus eſt ad hunc modum. Id enim plus ſatis liber eius Euangelicus quem nobis reliquit, teſtatur: vt in quo ſic præ aliis de ineffabili diuinitate, generationéque æterni verbi dei diſſerat, vt ipſum cæleſtis ſapientiæ, intellectúſque ſpiritu pleniſsimum fuiſſe fateri cogamur.

1 Dicit nimirum de illo duo præcipua. 1. Quidnam ſcilicet timens dei faciat ſeu operetur. Sed priùs paucis conſiderandum, quiſnam verè timens dei, & iuſtus ſit. Is in ſacris literis timẽs dei dicitur, qui veretur offendere deum, eóque in omnibus ſuis bonis operibus timidus eſt: & ſic cum timore tremoréque ſalutem ſuam operatur: hoc eſt, qui quidẽ facit quicquid deo ſcit eſſe gratũ, ſed tamen nunquam ſe ſatis feciſſe veretur, ſemper ſuã imperfectionem accuſans. Iuſtus vero in ſacra ſcriptura dicitur ille, qui modis omnibus iuſtitiæ & ſanctitati incumbit, tam coram deo quàm coram hominibus. verum non fidit iuſtitiæ ſuæ aut meritis, ſed ſolum Ieſum Chriſtum & huius merita pro ſua iuſtitia ac ſanctitate agnoſcit, habétque. Talis fuiſſe deſcribitur ſ. Simeon. *Timẽs dei quis ſit.* *Iuſtus quis ſit.* *Luca 2.*

Si facta operáve eius quærimus, merum bonũ facit, hoc eſt, nihil cõmittet quod Deo diſpliceat nihil faciet, niſi quod deo gratum eſſe ſciat. Qui etiam ſic iuſtus eſt,

& iuſtitiæ continens, is haud dubiè apprehēdet iuſtitiā: hoc eſt, Chriſti meritis & iuſtitia donabitur, ſicque corā deo iuſtus apparebit, & in dei iudicio poterit ſubſiſtere: imò tam verè certóque apprehendet iuſtitiam, vt & ipſa

1. Cor. 1. iuſtitia (nimirū Ieſus Chriſtus dominus noſter) ei vltro occurſura ſit, & amplexura illum, quemadmodum mater honorifica vnigenitum charißimúmque filium, ac ſponſa primum ſuum ſponſum (quem longè dilectißimum habet) amplectitur & oſculatur. Sic enim clamat in Euangelio: Venite ad me omnes qui laboratis & one

Matth. 11. rati eſtis, & ego reficiam vos.

Et quomodo timens dei non faceret bona, quum in omnibus operibus ſuis ſemper ſit pauidus, nūquam ſe ſatis piè agere arbitretur? Prouerb. 15. Per timorem domini declinat omnis à malo. Et Ecc 7. Qui timet deum, nihil negligit. Quomodo item nō apprehenderet ſemper iuſtitiam, quum iniuſtitiam ex animo oderit, ſciátque ipſum deū & iuſtum eſſe, & iuſtitiæ amatorem vnicum?

Qui fructus iuſtū ſequātur. 2 Dicit quid fructus ſeu præmij ſequatur ipſum dei timentem & iuſtum, tum hîc, tum illic. Obuiat enim ei iuſtitia matris chariſsimæ inſtar, ceúque ſponſum ſuum ſponſa ſuſcipit illum, & omnia ſua bona in ipſum effundit, cibans videlicet ipſum pane vitæ ſeu verbo dei, potánſque ipſum aqua ſapiētiæ & intellectus, hoc eſt, omnigenâ gratia, ſpiritu vberrimo. *Cibabit illum* (inquit Sapiens) *pane vitæ & intellectus. & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illū.* Quia timens dei & iuſtus, agnoſcēs ſe natura & ex ſeſe mortuum ac prorſus ſtultum eſſe, eſurit, ſitítque ex animo Chriſti vitam & ſapientiam. ſic vtraque implebitur, vt neque in vita, neque intellectu, neque in vera ſapientia, ei vnquam quid defuturum ſit, vt neque eſuriturus neque ſiriturus ſit in æternum.

Fructus ſecundus. Secundus autem fructus eſt, quòd firmat continétque timentē dei & iuſtum iuſtitia, vt in pietate non poſsit vacillare, non ab ea deflectere, non in peccata labi: quantumlibet ſatan: caro, mūdus, ad impietatem, peccatáque

Timentis dei & iuſti, proprium. ſolicitēt, cùm dicit: *Et firmabitur in illo, & nō flectetur. & continebit illum. & non cōfundetur.* Quoniam timens dei & iuſtus de propriis viribus deſperat, ſolúmque dominū ponit firmamētum ſuū & vnicum robur, refugiúmque: idcirco

idcirco ſic dominus firmabit & continebit illum, vt neque flectendus, neque confundendus ſit ab vlla creatura, imò vt ne ipſæ inferorum portæ præualituræ aduerſus illum ſint. Matth. 16. Pſal. 72.

Tertius verò fructus eſt, quòd iuſtitia (Ieſus Chriſtus) illũ exaltat apud proximos ſeu vicinos: donans, ſ. eũ eloquẽtia, ſapiẽtiáque & intellectu huiuſmodi, vt omnibus aliis poſsit ſalutaria cõſiliá, vt alios poſsit erudire, vtque proin ab omnibus & audiatur & ſuſcipiatur. vnde ſequitur: *Et exaltabit illum apud proximos ſuos, & in medio Eccleſiæ aperiet os eius, & implebit illũ ſpiritu ſapiẽtiæ & intellectus, & ſtola gloriæ induet illum*: Quemadmodum timoratus & iuſtus coram deo in honore magno habetur: ſic & Chriſtus illum apud homines faciet honorabilem, idque ſapientia, intellectu & eloquentia: adeo vt ab eius cõſiliis & ore vniuerſi pendeant, vt ipſis etiam hoſtibus ſuis admirationi ſimul & ſtupori ſit futurus: quod nimirum in B. Stephano ſatis elaruit.

Tertius fructus.

Cæterùm vltimus fructus eſt, quòd iuſtitia veſtitura illum eſt ſtola gloriæ, iucunditatẽ & exultationem theſaurizatura ſuper eum, & nomine æterno ipſum hæredi tatura, ſicut textus habet, hoc eſt, paratura illi poſt mortem æternam glorioſámque apud poſteros in terris memoriam, & perennia ineffabiliáque in cælis gaudia ac præmia. Audiuimus igitur hactenus quomodo timens dei & iuſtus habiturus ſit coram deo, quomodo coram hominibus, tã inimicis quàm amicis, atque adeo in præſenti vita. At hîc audimus quid poſt hanc vitam idem expectaturus ſit, nimirum ſempiternam iucunditatẽ, exultationem nunquam finiẽdam, & nomen denique æternum: idque non ſolùm apud deum in cælo, verùm etiam apud homines in terris. Vide: tot tantiq́ue fructus conſequentur pium & iuſtum hominem, atque hos eoſdem in omnibus etiam piis videmus, in Stephano, in Ioanne, & reliquis dei cultoribus. Hi igitur & nos ad timorem dei & iuſtitiam extimulent: vt nimirum itidem timeamus offendere deum, ſalutem noſtram cum timore & tremore operemur, iuſtitiæ & ſanctitati per omnem vitam ſtudeamus. at interim nunquam nos ſatis iuſtos eſſe, aut ſatis timuiſſe deum putemus, ideóque in Chri-

Quartus iuſti & timentis Dei fructus.

ſtum figamus omnem ſpem & iuſtitiam noſtram, &c.

EPILOGVS.

1 *Operibus bonis ſuper Chriſtum ædificare, eſt ſapientis & timentis Dei. Sapientis item eſt, candelam ardentem ferre, hoc eſt, rationabili obſequio deo miniſtrare, non hîc agitur de timore ſeruili, de quo ait, Oderunt peccare mali formidine pœnæ: ſed de filiali qui peccare odit ſaltem virtutis amore.*

2 *Timens dei fit, nempe boni operis factor, verbíque Dei cuſtos & obſeruator, Ioan. 14. Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruabit, &c.*

3 *Fructus timoris dei, & ſtudij ſapientiæ, eſt iucunditas & exultatio, nominíſque æterni hæreditatio. Sapientiæ cortex amarus, ſed dulcis medulla. Breuiter hæc omnia quæ hîc ſapiens enumerat ſignificant iuſti mercedem eſſe ineffabilem, et gaudia regni cælorũ illi promiſſa eſſe ineffabilia, Eſa. 14. 1. Corinth. 2. 1. Pet. 1. Apo. 2. & 3.*

IN FERIIS EIVSDEM Euangeliſtæ Euangelium.

Ioan. 12.

In illo tempore. Dixit Ieſus Petro, Sequere me. &c. Finis Euangelij: Et ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.

HOc Euangelio proponuntur nobis tria.

1 Vt Chriſto vocanti obedientes nos præſtemus, & ipſum ſequamur, cũ ait Chriſtus, *Sequere me.* Tenetur Chriſtianus Chriſtum ſequi in doctrina, vt nihil aliud doceamus, prædicemus, teneamus, audiamus aut admittamus, quàm quod Chriſtus per totos tres annos docuit, Apoſtoli prædicarunt, Eccleſia Romana ab ipſis Apoſtolis vſque ad nos tradidit, & ſemper tenuit, Patres à ſuis maioribus audierunt, & Concilia ſtatuerunt ac decretarunt. Nam iuxta regulam illam auream diui Vincentij Lirinenſis, illud eſt Catholicum, quod ſemper & vbique & omnes ſunt profeſsi.

Vincentij Lirinenſis canon.

Eccleſia Romana Pontificia verè Chriſtum ſequitur, quia id docet quod ille docuit, prædicat quod Apoſtoli prædicarũt, tenet quod ipſi & ſui ſucceſſores tenuerunt,

Eccleſia Romana verè pontificia.

gratioſè

gratioſè audit quod maiores eius audierunt, tenet quod ſanctiſsima illa Concilia tenendum ſtatuerunt. Eſt catholica, quia nihil eſt in illa quod non ſemper & vbique & ab omnibus verè orthodoxis receptum fuerit.

Tenetur quoque Chriſtianus Chriſtum ſequi in vita, vt exẽplo Chriſti admoniti, ſimus pauperes ſpiritu, mites, miſericordes, pacifici, puri corde, obſeruatores mandatorum dei. Hæc ſequela verſa eſt in tergiuerſationem, & retroſpectionem. Nam nec Chriſto dicenti, Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, Ioan. 8. aurem præbemus: nec ſanctos, ac in primis Paulum dicentem, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti, 1. Corinth. 11. ſequi volumus, ſed alij ſuperbiam, alij auaritiam, alij luxuriam, alij peccata, alij Lutherum, alij Caluinum, alij Brentium, alij alios hæreticos ſequimur. Tergiuerſantur alij atque ſectantur hæreticos noſtri temporis, qui non ſunt ex nobis, neque de ouili Chriſti. Qui autem ſanctos, Auguſtinum, Ambroſium, Dominicum, & Benedictum imitantur, hi Chriſtum ſequuntur, non ambulant in tenebris, ideóque habebunt lumen vitæ. Imitantur hos patres, qui Chriſti veſtigia ſunt ſequuti: itaque ſunt imitatores & ſequaces Chriſti. Philip. 3. 1. Corinth. 11. Licet imitari ſanctos, fide, charitate, aliíſque diuinis virtutibus claros. Nec idcirco quicquam detrahitur gloriæ Chriſti: imò multum accedit, ſiquidem ipſi Chriſti veſtigia ſunt ſequuti. Vnde Paulus Philip. 3. Epheſ. 5. 1. Corinth. 4. & 11. Hebr. 6. dicebat, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Licet eorũ regulas profiteri, vitámque ad eorum ſanctiones inſtituere, vt quæ ſuæ rectitudinis & iuſtitiæ Chriſtum amuſsim habeant & fundamentum. *Qui ſancti ſunt imitandi.*

Tenetur inſuper Chriſtianus Chriſtum ſequi in morte, vt crucem nobis diuinitus impoſitam patienter feramus, pro inimicis oremus, vt docet Chriſtus Lucæ 9. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Qui Chriſtum ſequendũ putant ſine cruce, errant: nam Chriſtus non eſt ingreſſus ſine cruce gloriam ſuam. Sacerdotes veteris legis nõ intrabant ſanctuarium ſine ſanguine, Luc. 24. Chriſtum oportuit pati, & Heb. 9. *Non ſine cruce ſequendus Chriſtus.*

Priuatim verò hoc verbo, *Sequere me*, vrſit Petrum ad ſui ſequelam, quia eum Apoſtolorum principem voluit deſignare, vnde & alibi hac ratione nonnihil priuatim cum ipſo egit. Senſus ergo eſt, ſcis qua via ad gloriam meam ierim, noueris idem iter & tibi tendendum.

Dilectio fortis, vt mors. Morte mea mortem debilitaui & vici: Fortis vt mors dilectio Cant. 8. Tu itaque ſi diligis me, ehodum vade mecum. Crucis illa via ad Patris omnipotentis gloriam tibi in ſalutem, Eccleſiæ vniuerſali (in fide tuæ profeſ-

Christi & Petri mors ſimilis. ſionis fundatæ) in decus æternum eſt futura. Apoſtolatus Patris mei nulla alia eſt ratio, ne timeas poſt me & mecum ire, qui mecum cupis in regno Patris mei diſcũbere. Reliqui tui collegæ & ipſi perſequutionem ſuſtinebunt. Tu verò qui ſummus meus vicarius à Patre es electus, mihi ſimilem mortem patieris. Ego in metropoli Iudæorum cruci ſum affixus, tu in metropoli Ethnicorum, Romæ ſcilicet, cruci es ſuſpendendus. Paſtorem me bonum morte mea declaraui Ioannis. 10. Suppaſtor quoque vt patiendo bonitatem ſuam declaret, oportet. Neque enim ſuffíciet ſi in paſcendo me ſequatur, niſi & patiendo pro grege aſſeclam ſe verum meum comprobet. Vicarius tu meus eris, idem & meus concrucifixus.

Ioan. 13. Sub paſsionem meam dixi: Quò ego vado, non potes me modò ſequi, ſequeris autem poſtea, qui te mihi deuouiſti. Matthæi. 26. In horto nolui Iudæos tibi manus inferre, nolui tibi tunc calicem meum da-

Calix Chriſti glorioſus. re necdum glorioſum, quia nondum viceram mundum. Nunc cùm videas mortem meã morte triumphatam, ipſum calicem meum glorioſum tibi non negauero, qui te conſortem regni mei eſſe volo. Non ergo ſequela hæc accipienda eſt ſolùm de paſsione, ſed & de paſtoralis officij commiſsione. Summum namque Pontificem hîc Petrum conſtituit, vnde tanta cum eo egit vehementia, quoniam & magna eſt eius conditionis ſiue dignitatis eminẽtia. De primatu Petri locuples

D. Petri primatus cõſtituitur. teſtis eſt d. Chryſoſto. qui hoc loco dicit Petro totius orbis terrarum curam commiſſam, ac ſi dicat Chriſtus: Quia ego prius pro tua redemptione crucis ſupplicium ſubire nõ timui, ideo tu pro mei nominis honore & confeſsione illud formidare non debes, ſed loco mei gregem

gem procurare, cui te vicarium & imitatorem & ſucceſſorem meum relinquo. Et Auguſtin. in Ioannem, dicit Petrum Apoſtolatus primatum tenuiſſe, quando ait, Paſce agnos meos, & ſequere me. Neceſſum quippe fuit vt is qui Eccleſiæ vniuerſaliter præferendus erat, & cæteris ardentius amaret, & perfectius imitaretur. *1. Tim. 3. & 4.*

2 Proponitur nobis ne vocationes aliorum, aut Chriſti facta curioſè inquiramus: ſitque vnuſquiſque ſua vocatione contentus. Nam *Petrus conuerſus vidit illum diſcipulum quē diligebat Ieſus, ſequētem, qui & recubuit in cæna ſuper pectus eius, & dixit: domine, quis eſt qui tradet te?* Quibus verbis Ioannes commendatur. Primò à diſcipulatus honore, quia vnus ex duodecim electis, Marc. 6. Maximum eſt Chriſti verum eſſe diſcipulum. Ioan. 12. Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. *Quotupliciter hic Ioannes commendetur.*

Secundò, à ſingulari dilectione: non ad ſui iactantiam toties commemorat ſe ſpecialiter dilectum à Ieſu, ſed vt tanto beneficio gratus exiſtat, & quia ſuauiſsimum ſibi fuit recolere, quàm affectuosè & familiariter ſe Ieſus habuit ad ipſum. diligebat ergo eum Ieſus, non excluſis cæteris, quum omnes diligeret, ipſo teſtante Ioan. 15. ſed præ cæteris, quem ſpecialis prærogatiua caſtitatis ampliori dilectione fecerat dignum: quia virgo ab eo electus, virgo in æuum permanſit. Tribus namque ſpecialia quædam dilectionis oſtendit ſigna, Petro, Iacobo & Ioanni, tam ad læta quàm aduerſa ſecreta eos admittens, vt in ſuſcitatione puellæ, Marc. 5. in transfiguratione, Matthæi 17. in paſsionis agone, Matth. 26. ſingularia tamen Ioanni exhibuit: vnde & famoſum fuit inter diſcipulos ipſum dilectum aut charum Ieſu nominari. Atque vtinam tam ſyncerus amor in ſanctulis noſtris lateat, qui nonnunquam charos aut charas, quos ſic vocant, munuſculis reciprocis ſibi conciliare gaudent, quum, teſte Hieronymo, ſanctus amor munuſcula non habeat. *Prærogatiua caſtitatis d. Ioannis.* *Chriſti amoris ſpecialia ſigna.*

Sunt enim quinq; veræ amicitiæ indicia, quæ & Chriſtus ſuo charo Ioanni exhibuit. Primum, mutua coniunctio. Hinc in cœna ſuper pectus Ieſu recubuit, Ioan. 13. Non paruum in iſto præclariſsimo conuiuio vltimi vale, proximum eſſe Chriſto, quod cum ſelectis totius *Amicitiæ veræ indicia.*

mundi fecit. Luc. 22. vbi & ſacroſanctum corporis & ſanguinis ſui ſacramentum inſtituit.

Secundum, ſecretorum reuelatio. Ioan. 15. Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos: quia omnia quæ audiui à Patre, nota feci vobis. Omnibus turbatis ſoli Ioanni indicauit proditorem, Ioan. 13. Ipſe quoque ſuper pectus illud recubuit, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reconditi, Coloſſ. 2. Vnde & ſapientiæ & intellectus vberiùs ſuxit, quare altiſsimè ſuper omnes de diuinitatis & trinitatis ſcripſit myſterio, Ioan. 1. cui ſtatus Eccleſię in finem vſque reuelatus fuit, Apoc. 1.

Iudæ proditoris indicatio.

Tertium, voluntatum conſenſus. Ioan. 15. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis. Ipſe autem ad domini vocantis vocem, & patrem & nauim reliquit, Matth. 4. Sic & modò hic nihil de ſtatu ſuo ſolicitus, totum ſe domino commiſit.

Voluntatũ conſenſus.

Quartum, theſauri commiſsio. Vnde dominus pretioſiſsimum & ſingularem theſaurum, de quo totius mundi ſumpſit pretium, matrem ſcilicet in ſuo receſſu tanquam fideliſsimo amico commiſit, Ioan. 19.

Theſaurus mundi totius.

Quintum, aduerſorum toleratio. Eccl. 6. Si poſsides amicum, in tentatione poſside eum. Sic ipſe aſtitit morienti, Ioan. 19. Exilium in Patmos inſulam pro fide ſuſcepit, Apoc. 1. Venenum bibit, dolium feruentis olei ſuperauit.

Aduerſorũ toleratio.

D. Ioannis martyriũ.

Hunc ergo diſcipulum quum vnicè diligeret Petrus, & domino cæteris chariorem ſemper fuiſſe ſciret, ac tum non iuſſus ſequeretur Petro proximus, rogat dominum quid de illo futurum eſſet, iam ipſe de ſua vocatione certior factus & ait, *Domine hic autem quid?* Cunctationem & curioſitatem hæc quæſtio importat. Sequebatur quidem, ſed & conuertebatur. Qui mittit manum ſuam ad aratrum, ne retroſpiciat. Sepeliant mortui ſuos mortuos. Chriſtum incunctanter ſequamur oportet. Petrus etiam hîc voluit de fratre & condiſcipulo ſuo cognoſcere quánam ille morte ad gloriam regni cælorum eſſet tranſiturus. *Et dicit ei Ieſus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.*

D. Petri curioſitas.

Ex his verbis elicitur quod humana ratio facta diuina ſemper inueſtigare præſumat. Nam Petrus vocatus à

Chriſto vt ipſum ſequeretur, quid de Ioanne facturus ſit, interrogat, quaſi rationem poſtulans illius diſcretionis. Hinc vetat ſcriptura, ne ea quæ captum noſtrum excedunt, inquiramus. Eccl.3. Quid neceſſe eſt homini maiora ſe quærere? Iſa.40. Sapien.9. Rom.11 O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! *Ratio humana rerũ diuinarũ percunctatrix.*

Elicitur proinde ex his verbis, quòd mortales interdum ſoliciti de aliena ſalute, propriæ obliuiſcantur. Nam Petrus cùm ad vitam à Chriſto vocaretur, non eueſtigio ſequitur, ſed de Ioannis ſtatu ſolicitus, quid de illo ſit futurum ſciſcitatur, cùm ſua nihil intereſſet hoc ſcire, ſed Chriſtum ſequi, eique obtemperare. Hinc ait Chriſtus per Salomonem, Prouerb. 1. Vocaui & renuiſtis. *Iſai.65. & Iere. 7.*

Inſuper ex his verbis elicitur, quòd nemo ſua ſorte ſit contentus, ſed aliis vel inuideat, vel ſuccenſeat. Nam Petrus quaſi iudicans conditionem Ioannis meliorem, rogat, Domine hic Ioannes quid faciet? quare & ego cum illo, ſicuti ipſe manſerit, non manebo? Hinc aiunt poëtæ, Optat ephippia bos piger, optat arare caballus, Horat. lib. Epiſt.1. epiſt.14. Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris, Vicinúmque pecus grandius vber habet, Ouidius. vnde ſæpe peccatur in hoc prouerbium, Ne ſutor vltra crepidam.

Ex hac Chriſti doctrina docentur Chriſtiani, Primò quòd debeant iuxta Pauli ſententiam intellectum in obſequium fidei captiuare, & diuina facta admirari, & reuereri. ſunt enim quamplurima ſacramenta atq; diuina facta, quorum ratio ideò nobis eſt occulta, vt inde humiliemur, atque ad orandum pro intelligentia excitemur, quemadmodum docet Paulus. 1. Corint. 10. Captiuantes intellectum in obſequium fidei. Et Daniel interpretaturus myſteria ſtatuæ Nabuchodonoſor, humiliatur & orat, Daniel. 4. Dauid Pſal. 118. Reuela oculos meos: & conſiderabo mirabilia de lege tua. Habacuc cap. 3. Domine conſideraui opera tua, & expaui. *Facta quædam diuina cur nobis occulta.*

2 Docemur, quandò Chriſtus nos vocat, continuò ipſum nos debere ſequi, idque animo tam prompto, vt vel patre ac matre relictis ipſum ſequamur. Eſt habenda ratio

tio proximorum, ea tãtùm quæ nos à Chriſto ſequendo remorari non poſsit, quemadmodum Matthæus vocatus à Chriſto prætereunte, relicto telonio mox ſequuus eſt nihil interrogans, Matth.9. idem Petrus & Andreas faciunt relictis retibus, Matth.4. Luc.5.

3 Docentur varias eſſe Chriſtianæ militiæ vocationes: debet igitur vnuſquiſque illam tenere, ad quam vocatus eſt. Nec putemus eos otioſos eſſe qui ad noſtram vocationem non ſunt vocati.

1.Corint.7. Epheſ.4.

4 Docentur Chriſtiani, quòd non omnes eodem modo Deus tractet, ſed de ſingulis prout viſum eſt, experimentum capit. Hinc alios dedit Apoſtolos, alios Euangeliſtas, alios doctores, alios paſtores, alios martyres, alios confeſſores, &c. Epheſ.4. Apoſtolos atque martyres variis affecit ſuppliciis, alios ſanctos ſumma pace ad vitam vocauit. Ita modò quoſdam Chriſtianos affligit, alios lætificat: quoſdam pauperes, alios diuites, quoſdam languidos, alios integra valetudine ad ſe ſequendum inuitat. Omnes eo modo quo nos vocat, ad ipſum curramus, per infamiam & bonam famam, per gloriam & ignobilitatem.

Sanctorũ varia conditio.

5 Hoc Euangelio proponitur, Deum non tantùm dominum eſſe mortis ac vitæ, verùm etiam ſingulis mortalium mortẽ pro ſua volũtate ordinare, cùm ait: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.* Non negat dominus Ioannem per paſsionẽ ſequi, cùm Matthæi vigeſimo dicat: Calicem quidem meum bibetis, & Act. quinto, Ioãnes inter eos fuit, quibus cæſis Iudæi denuntiauerunt, ne in nomine Ieſu loquerẽtur. ſed ſuperuacuam Petri curam corrigit, quaſi dicat, Potero eum exemplo Enoch & Heliæ in finem mundi viuum à morte præſeruare. quod ſi fecero, nihil hoc ad te. Tuum non eſt ſcire huiuſmodi myſteria, tua intereſt tuæ ſatagere vocationis, & videre quî illi ritè reſpondeas. Te ad crucem voco, ego de aliis videro. *Exiuit ergo ſermo inter fratres, quòd diſcipulus ille non moritur, &c.* Ex his verbis liquet 1. Chriſti potentia atque prouidentia in vita & morte mortalium ordinanda. Nam Chriſtus ſua inſcrutabili ſapientia vult Petrum ad mortem crucis, martyriúmque vocare: vult etiam ſua diuina prouidentia ad aliud

2.Corin.6. Deus vita & mortis dominus.

Petri cura ſuperuacua corrigitur.

Prouidentia Chriſti in vita & morte.

aliud mortis genus Ioannem reſeruare. Iuxta verbum Chriſti vtrunq; euenit: Ille Romæ crucifixus, hic Chriſtum vſque ad excidium Solymorum in Iudæa prædicauit. Poſt vrbis deuaſtationem in Aſia crucis vexillum ſtatuens, citra martyrium ibi in Chriſto obdormiuit. eius ſepulchrum manna ſcaturire fertur. Opiniones varias de Ioanne omittimus, tenētes quod (iuxta Apoſtoli dictum, qui ait conſtitutum eſſe omnibus ſemel mori, & Pſalm. Quis eſt homo qui non videbit mortem?) mortem guſtauerit. Vide Euſebium libro. 3. cap. 1. & 31. qui dicit Ioannem in Epheſo epiſcopalem mitram (quam Petalion vocat) geſtaſſe, atque ibi in domino obdormiuiſſe, hoc eſt, iuxta Chriſtianorum dialecton, è vita migraſſe. Cæterùm ex hac vita profectum affirmat temporibus Neruæ Cæſaris, qui illum ab exilio Patmos, vbi tyrannide Domitiani exulabat, liberum remiſit. Vide eundem libr. 3. cap. 18. 20. Hieronymus dicit eum in Epheſo conſenuiſſe, tandem ſenio grauatum, circa annum domini 68. humanis exceſsiſſe. Et Tertullianus affirmat in feruens coniectum oleum, atque illæſum exiiſſe. Colligimus ergo, *Manere*, hîc nō ſignificare à mortis debito abſolui, ſed non mori ad exemplum Chriſti, vti Petro prædixit. Vnde & Ioannes Apoſt. hoc loco eam opinionem abſtulit, ac ſenſum non orthodoxum correxit: quod niſi præſtitiſſet, error ille vſque ad nos quoque eſſet propagatus. *Hebr. 9.* *Obdormire quid.*

Hæc doctrina inſtruit omnes Chriſtianos, atque admonet, ne dicamus nos hoc vel illo mortis genere morituros: nec putemus mortem quantumuis ferocem atque enormem Deo oſcitante mortalibus accidere: quaſi nihil ipſe curet, ſed fato hoc relinquat. ſicut enim vitæ eſt author, ita & mortis eſt ordinator. Diſcamus igitur omnes, 1. Non curare cuius qualitatis ſit hominis mors: nec quenquam perturbet quòd hic parietis ruina oppreſſus, ille gladio confoſſus, alius ignibus abſumptus, alius ſecuri percuſſus intereat. Siquidem ſcriptura clamat, Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Inſtitutio Chriſtiana de morte.* *Sapien. 4.*

2 Ex his verbis liquet, diſcipulorum, omniūmque hominum natura. ſiquidem ex verbis Chriſti perperam intellectis,

tellectis, euulgant rumorem falſum. Nam Chriſtus Petro interroganti de Ioanne, reſpondet: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.* Inde interpretantes ſuo ſenſu verba domini inferũt Ioannem non moriturum, &c. Hæc doctrina inſtruit omnes Chriſtianos atque admonet, non ita facilè cuiuis licere verba Chriſti ſuo ſenſu interpretari. Nam ſi Apoſtoli ac diſcipuli, quibus nota fecerat omnia, quæ audierat à patre ſuo, in illo verbo interpretãdo ita hallucinati ſunt: quid nobis continget, qui non ſumus adeò familiares? Si domeſtici mentem domini non intelligunt, ciues quid facient? Diſcamus igitur omnes 2. Non proprio ſpiritu verba Chriſti interpretari: nam ſicut Paulus docet, nemo cognouit quæ ſunt Dei, niſi qui ſpiritum eius habet. Docet idem Corinthios negotia ac verba ſpiritualia ſpiritualibus hominibus tractanda, intelligenda, atque determinanda proponere 1. Corinth. 2. Hinc etiam diſcamus, hæreticos verba domini intelligere nec debere, nec poſſe: quia non ſpirituales, ſed carnales ſunt & animales: nec poſſunt intelligere myſteria Eccleſiæ, quia non habent Spiritum Dei, ſed Satanæ, cuius ſunt filij ac ſerui, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem. Animalis enim homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei.

Chriſti verba nõ ſunt pro cuiuſque ſenſu interpretanda.

Hæreticis cur non datur verba Chriſti tractare.

1. Cor. 2.

EPILOGVS.

1 *Exemplum reſpicientium alienam vocationem & aliena opera fugitandum, cùm intrepidè oporteat ſequi vocantem Chriſtum. Melior eſt enim obedientia, quàm victima.*

2 *De voluntate noſtra frangenda in Dei voluntatem. Sæpe enim non voce de cælo, non per prophetam, non per reuelationem vel ſomnium vel exceſſum mentis, ſed rebus ipſis accidentibus, aut ad aliud quàm ſtatueramus vocantibus, cogimur agnoſcere Dei voluntatem aliam quàm erat noſtra, Auguſtin. Epiſt. 65. ad Paulinum & Theraſiam.*

3 *Authoritas Ioannis Euangeliſtæ, & teſtis dignitas, qui recubuit ſuper pectus Ieſu, qui ſcripſit hæc, cuius teſtimonium verũ eſt, qui totus huc ſpectat, vt credamus in nomen vnigeniti filij Dei, & vt credẽtes vitã habeamus per nomen eius.*

IN FERIIS INNOCENTUM Epiſtola.

Et vidi, & ecce agnus ſtans ſuper montem Sion, &c. Finis Epiſtolæ, Sine macula enim ſunt ante thronum Dei. *Apoc.14. cap.*

Eccleſia duplex. *Viſibilis.*

IN lectione hac, in qua de Eccleſia Chriſti peculiariter agitur, ſciendum eſt eam eſſe duplicem: viſibilem nimirũ & inuiſibilem, mixtam & puram. Viſibilis ſeu mixta, eſt collectio omnium illorum qui profitentur Chriſti nomen ac Euangelium, & Sacramentis participant. In hac promiſcuè ſunt boni & mali, quemadmodum dominus parabola de iacto in mari verriculo etiam docet Matt.13. Vidimus enim multos in Chriſti nomen baptizatos, qui quidem Euangelicam doctrinam profitentur, & ad ſacramentorum ſumptionem accedunt, attamen vita diuerſum de ſe teſtantur, vitam ad nihil minus quàm Euangelium habent compoſitam. Hos tamen quandiu vnitatem ſeruant, & à craſsis criminibus temperant ſibi, iuxta ferre oportet vſque in illum diem quo Chriſtus Angelos ſuos emittet ad auferenda omnia regni ſui ſcandala. Videmus item contra nonnullos (ac *Matth.12.* horum mira eſt paucitas) qui vt Chriſti nomen gerunt, ſic huic etiam adhærent vera fide: vt doctrinam Euangelicam profitentur, ita iuxta hanc etiam vitam componunt: vt ſacramentis participant, ſic horum quoque effectus in ſe declarant.

Inuiſibilis.

Cæterùm inuiſibilis ſeu pura Eccleſia, eſt ea collectio credentium, de qua iam diximus: nimirum qui fidem Chriſtianam & ore profitentur coram mundo, & corde conſtanti retinent coram Deo. Rom. 10. Chriſtiani ſunt *Chriſtiani re & nomine, qui.* & nomine & re ipſa, Euangelicam doctrinam & auidè audiunt, & ſedulò exercent: ſacramenta ſumunt, eorúmque fructibus redduntur participes. Huiuſmodi autem credentium concio ſeu Eccleſia propterea inuiſibilis dicitur, non quòd videri nõ poſsint qui in ea ſunt, ſed quòd nemo mortalium eos tales eſſe norit. Nam tametſi quatenus homines ſunt, videantur, tamen quatenus veri credentes ſunt, nõ poſſunt videri, eo quòd vera fides lateat intus in corde. Pura verò horum eccleſia ob'id dicitur, quòd nulla immunditia peccati malitiæ, nulla hypocri-

ſis ibid

ſis ibidem deprehendatur. Quicquid enim illi ſiue loquuntur, ſiue ſentiunt, ſiue faciunt, id vera ſimplicitate & veritate nititur. De hac ſola Eccleſia præſens lectio agit: Quæ dicitur mons, quòd teſte Daniele, totam terram impleuerit, ſeu per vniuerſum orbem terrarum diffuſa & conſpicua ſit. Dicitur item Sion, quòd ſpecula ſit, in qua videatur Deus.

Eccleſiæ variæ appellationes.

Agnus dicitur Chriſtus.

Agnus, dominus noſter Ieſus Chriſtus eſt: de quo ſic Ioannes Baptiſta inquit, Ioan.1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Dicitur autem agnus, quòd innocens ſeu purus ſit, quòd ſit item manſuetus, quòd ad hæc lana meritorum ſuorum nos veſtiat, & cibo carnis ſuæ enutriat, Ioannis 6. quòd deniq; verum ſit expiatorum ſacrificium, Hebr.8. De hoc agno vide Iſa. 53. Hiere.11.

Matth, 16. Coloſſ. 2.

Dicitur verò agnus Chriſtus ſtare ſuper Eccleſiam, veluti ſupra æditum montem Sion, quòd caput eius ſit, quódque eam defendat contra omnes portas inferi.

Cęterùm per centum & 44000. qui ſtabant cum agno, vniuerſam electorum multitudinem intelligere debemus: ſumpto videlicet numero finito pro infinito. Hi habent nomen Patris & Agni ſcriptum in frontibus ſuis, hoc eſt, Spiritu ſancto conſignati ſunt, confitentúrq; palàm & intrepidè Deum, ac Ieſum Chriſtum, Deum nimirum eſſe verè patrem Ieſu Chriſti, & Chriſtum verè eſſe agnum ſeu vnicam pro peccatis oblationem. Ore ſuo palàm confitentur Ieſum eſſe ſeruatorem, & corde credunt ipſum reſuſcitatũ à patre, & reſurrexiſſe a mortuis. Apparet Ioannes peculiari affectu Chriſtũ agnum Dei appellaſſe, reſpiciens in typũ agni Paſchalis. Exo.12. Huc etiam Euangeliſtam reſpexiſſe, dubium non eſt. Illius ſanguis ſeruauit primogenita populi Iſraël, ſeruat nos ſanguis Chriſti filij Dei viui. Illic nomina inſcripta ſigno Thau liminaribus ſuperioribus: hîc noſtra nomina per ſacroſancta ſtigmata ſignata ſunt in æterna cæleſtis patris aula, Lucæ 10. Vide quid nobis contulerit agnellus Dei niueus, innocens, purus. Scripti ſumus in cælo in libro vitæ, inſcripti ſumus cordi, manibus & pedibus IESV CHRISTI, vnde & inſcripti ſumus penetralibus ſacris pectoris patris cæleſtis. dilecti ſumus in dilecto, quia ipſe nos ſibi ſanctificauit peculia

Chriſtus typus agni paſchalis.

peculiarem populum. Dicit ergo Apoſtolus, nos nomen patris & nomen agni in frontibus noſtris habere. De conſignatis huiuſmodi plura vides in eodem lib. ſupra cap. 7. & 9. De ſigno quo ab aliis diſcernimur, vide Cyprianum contra Demetrianum, Ambroſium in ſermone inuentionis crucis ſanctæ. Similia ferè vides apud Ezechielem cap. 9. De ſigno Thau, quod apud Hebræos ſignum per ſe denotat. Signi huius meminit Tertullianus lib. 3. contra Marcionem. verba eius inter alia ſunt hæc. Ipſa enim eſt litera Græcorum Tau, noſtra autē T. ſpecies crucis, quam portendebat futuram in frontibus noſtris apud veram & catholicam Ieruſalem. *T. Signū.*

Vox aquarum multarum vniuerſos Eccleſiæ filios ſignificat, qui laudant quòd per Chriſtum ſint facti primogeniti creaturæ eius, quòd in Chriſto ſint facti regale genus & ſacerdotium ſanctum, quòd per Chriſtum illis aditus regni cælorum ſit patefactus. Vox citharæ animam ſignificat humanam. Cithara edit ſonum, tactu chordarum intus conceptum. Animæ autem infunduntur corporibus, haud ſecus atque ſonitus citharæ. Laudant piæ animæ Deum per Chriſtum ſuum redemptorem, gratiáſque agunt pro ſacramento redemptionis. Alia eſt vox & cantus muſicorū Babylonicorum & Sardanapalitarum, de quibus dicitur Apoc. 18. & Iſa. 5. *Vox aquarum multarū, quid.* *Vox citharæ, quid.*

Hi cantant ad ſedem Dei canticum nouum, hoc eſt, puram tranquillámque conſcientiam per fidem habent, Deúmque iugiter laudibus, gratiarum actionibus proſequuntur. In Eccleſia quoque hac verè cantatur canticum illud nouum Euangelij. Euangelium promulgatur ore, corde, vita. De hoc cōcentu habetur Apoc. 5. Dignus eſt agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem & diuitias, & ſapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam & benedictionem. Et hoc cap. 7. Benedictio & claritas, & ſapientia, &c. Et hoc cap. 15. Quis non timebit te domine, & magnificabit nomen tuum? &c. Et cap. 11. Gratias agimus tibi domine Deus omnipotens, qui es & qui eras & qui venturus es, &c. Itē cap. 19. Alleluia, &c. Hæc omnia fidelium ſunt carmina: fidelium, inquam, tam ex Iſraëliticorum quàm ethnicorum ad Chriſtum conuerſorum numero, omniū, inquam, qui tam explicitè quàm *Fidelium carmina.*

implicitê Chriſtum vnquam à condito mundo timuerunt & crediderunt.

Hi empti ſunt de terra, hoc eſt, quum in peccatis conceptì natique eſſent, ab eiſdem ſunt liberati, atque à perditione erepti & iuſtificati ſunt, idque non corruptibilibus auro & argento, ſed pretioſiſsimo ſanguine immaculati agni Ieſu Chriſti. *1.Pet.1.*

Hi cum mulieribus non ſunt coinquinati, ſed virgines ſunt, hoc eſt, non ſequuntur carnis deſyderia & opera, ſed ſumma cura ab his abſtinent, non addicunt ſeſe mundanis voluptatibus, non habent ventrem ac Mammon pro Deo, non Satanæ militant: ſed contrà caſtitati ſtudent, corpus ſuum caſtigant, ſobrietatem colunt, liberalitatem erga pauperes & afflictos exercent, cæleſtes theſauros corradunt. *Caſtitati ſtudere.*

Hi ſequuntur agnum quocunque ierit, hoc eſt, conformes ſeſe reddunt imagini filij Dei, ſanctámque ac piam agunt vitam.

His notis veri electi Dei deprehendũtur. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, hoc eſt, redemit eos Chriſtus ab omni iniquitate, purificauítque ſibi populum peculiarem.

Horum in ore nullum inuentum eſt mendacium, ſeu nullus dolus, hoc eſt, veraces ſunt & ſimplices, nec vel in minimo proximum ſuum decipiunt: imò ne cogitant quidem vlli malum.

Hi denique ſine macula ſunt ante thronum Dei, hoc eſt, vt puritati per omnia ſtudent, ſic & Deus pro ſua miſericordia illos pro puris reputat, etſi alioqui nemo in cõſpectu ei⁹ iuſtificari poſsit, ſi ille iure ſuo velit agere. *Pſal.142.*

Vide, ex his notis deprehendũtur veri electi, viua Eccleſiæ membra, ex conſtanti, inquam, veræ fidei confeſſiõe, ex puritate conſcientiæ, ex carnis mortificatione, ex ſancta & pia vita, ex veritate & ſimplicitate erga proximum. Talium credentium congregatio vera eſt & inuiſibilis Eccleſia, ſponſa Chriſti ſancta & immaculata, vxor agni non habens vllã maculam aut rugam. Epheſ. 5. columna & firmamentum veritatis. 1.Timoth.3. habitaculum Dei, templum ſpiritus ſancti. Eiſdem ergo & nos inſigniti notis ſimus oportet, ſi de capite Chriſto & de Eccleſia gloriari verè velimus, ſi huius cæleſtis ciuitatis incolæ *Eccleſia vera & inuiſibilis. Quibus notis Chriſtiani veri inſigniri debeant.*

incolæ eſſe velimus: alioqui non proderit nos vocari Chriſtianos, profiteri Euangelium, accedere ad ſacramenta. In ò actum erit de ſalute noſtra. idem nobis obtinget, quod fatuis virginibus. Quare ſi cordi nobis eſt ſalus, huc omnibus modis enitamur, quò huius Eccleſiæ ſimus filij, huius corporis viua membra, vt nimirum caſtam virginem nos exhibeamus Chriſto. huic vota quæ vouimus in baptiſmate, fideliter perſoluamus, vt per veram vitæ innocentiam conformemur imagini eius, vt ſine dolo immaculati inueniamur vſque in finẽ. Amen.

Præſens hæc lectio nõ eo nomine in hiſce Innocentũ feriis nobis præfigitur, quaſi de illis agatur in ea ꝓpriè: ſed ob id quod commemorentur hîc quædam quæ non ineptè in illos competãt. Dicit enim Ioannes fuiſſe cum agno ſuper mõte Sion turbam admodum numeroſam. ſic nimirum & illorum maxima citra omne dubiũ multitudo fuit propter Agnum Chriſtum occiſorum. dicit item Ioannes eos qui fuerunt cum Agno primitias Deo & Agno fuiſſe, virgines fuiſſe, neque dolum habuiſſe in ore ſuo: ita videlicet & innocentes verè primitiæ ſeu primi martyres Chriſti fuerunt, fuerunt & virgines, ac ſine dolo, quippe infantes. Ad quorum exemplum oportet omnes, qui in regnũ cælorum aditũ ſibi patere cupiunt, puераſcere rurſus, Matth. 18. Luc. 9. Hoc eſt quod ait Apoſt. 1. Corinth. 4. quantum ad malitiã nos pueros eſſe oportere, perfectos verò eſſe quantum ad ſenſum. Vocabulum innocentiæ, ſatis qui pueri euangelici ſint, explicat. Ad perfectionem ætatis virilis euangelicã, ſine pueritia ea nunquam pertingemus. Qui ſe humiliat exaltabitur. Ob hanc ſimilitudinem ſeu vicinitatem legitur nunc dicta lectio, alioqui generalis deſcriptio eſt totius cœtus credẽtium, ſeu totius Eccleſiæ ſpiritualis, vel omnium verè ſanctorum & viuorum Chriſti membrorum.

EPILOGVS.

1 *Chriſtus Agnus eſt qui tollit peccata mundi, Eccleſiam ſuã, hoc eſt, numerum populi Dei contra beſtiam protegens.*

2 *Eccleſia Agno ſtanti pſallit canticũ nouum, hoc eſt, laude & imitatione cõfeſſione fidei, & recta vita Deũ cõcelebrat.*

3 *Innocentia verorum Chriſtianorum, virgines ſunt caſti & pudici, ſine macula: & immaculati in via, Pſal. 118.*

IN FERIIS EORVNDEM Innocentum, Euangelium.

Matth. 2. *In illo tempore, Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, &c. Finis Euangelij, Noluit conſolari, quia non ſunt.*

Hoc euangeliũ complectitur tria. Primò, ſolicitudinem pluſquam paternam, quã erga ſuos habet pater æternus, cùm ait: *Angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicẽs, Surge, & accipe puerũ & matrẽ eius, & fuge in Aegyptum.* Deus enim agit curã ſuorũ: ita cuſtodiuit & liberauit Moſen ab aquarũ ſubmerſione, Exod. 2. Abraham de Vr Chaldęorũ, Gen. 11. Iſaac de ſacrificio, Ibid. 22. Iacob ab indignatione Eſau, Ibid. 27. Ioſeph à puteo & à vinculis Pharaonis liberauit, Ibid. 39. Hos nõ tantùm ad vitã prædeſtinauerat: verũ etiam ad ampliſsima munera in ſuo populo adminiſtrãda ipſos ab æterno præordinauerat. Et ne irritũ eſſet æternũ ſuum propoſitũ, vtq; oſtẽderet ſeſe potentẽ ad ſaluandum, ſi velit, vel in maximis periculis: ideò Patriarchas illos ex tantis diſcriminibus eripuit, vt inde diſcamus duo. 1. Verùm eſſe illũ ſcripturæ locum, Nõ eſt ſapiẽtia, nõ eſt prudẽtia, nõ eſt cõſiliũ contra dominũ. 2. Quicquid Deus ab æterno futurum præordinauerit, adeò ſtabile, immobileq́; futurũ, vt nulla ſit virt⁹ humana, nec diuina, quę hoc impedire poſsit.

Deus ſaluat in maximis periculis.

Prouer. 21.

Decreuerat Deus vt filius ſuus poſt 33. annos mortem pateretur in cruce, non gladio. Voluit Herodes hoc impedire, ſed nihil minus potuit. Nam Deus miſit Angelum, qui Ioſeph admoneret vt ſe in Ægyptum cum matre & infante conferret.

Docemur hac doctrina, quòd quemadmodum tunc temporis Lucifer non potuit per ſeruũ ſuum Herodem è medio tollere virginem ſacratiſsimã, nec benedictum eius ſemen Ieſum, caput & fundamentũ Eccleſiæ catholicæ: ita nec modò poterit, quantumuis inſaniat ac furiat, per ſeruos ſuos Lutherum, Brentiũ, Caluinum, tollere Eccleſiam Romanã matrem Catholicorum, veram ſponſam Chriſti: nec eius pontificem, qui verum eſt caput & fundamentum Eccleſiæ: quia verum eſt, & immobile

Herodes et Heretici ſerui ſunt Satanæ.

Decretum Chriſti immobile.

bile ſtabit illud Chriſti decretū:Petre,ego pro te oraui, &c. Luc.22. Et illud: Ego enim vobiſcum ſum omnibus diebus,vſque ad conſummationem ſeculi. *Matth.vl.*

Deus item interdum ſinit ſuos varia & grauia pericula experiri,& ſe videre diſsimulat: attamen malo ingraueſcente ac inualeſcente adeſt, & liberat. Sic liberauit Noë à diluuio, Gen.7.& 8. Lot ab excidio Sodomorum, ibid.19. Filios Iſraël ex Ægypto, Exod.14. & 15. Dauid à Saule & Goliath, 1.Reg.17. & 19. Eliam à Iezabele. 3. Reg.19. Magos ab Herode, Matth.2. Suſannā à ſenibus, Daniel.13. Danielem à leonibus,eiuſdem.14. Tres pueros de fornace ignis ardētis,eiuſdem 3. In nouo quoque Teſtamento liberauit Petrum è carcere Herodis, Act. 12. Paulum ab inſidiis Iudæorum, de profundo pelagi, de Damaſco, Ibidem 23. 24. 28. & 9. Ioannem Euangeliſtam ab exilio, Athanaſium ab Arrio hæretico, Diſcipulos à tempeſtate maris, Matth.4.& 14. Nam nouit dominus qui ſint ſui, 2.Timoth.2. Cuſtodit dominus animas ſeruorum ſuorum, Pſal.96. Pater ſolicitus eſt pro filio ſuo dilecto, Ioan.8. Pater reducem facit filiū ſuum ex Ægypto in Iudæam & Galilæam in ciuitatem Nazareth, vt veros faciat prophetas, Oſee, qui cap.11. dicit, Ex Aegypto vocaui filiū meum. & alios, quos Matth.2. ait dixiſſe de Chriſto, Quoniam Nazaræus vocabitur. *Deus in periculo ingraueſcēte ſuis adeſt.*

Quid nos faciemus, vt nos Deus velit cuſtodire? Dauid hoc conſulit, vt qui Pſal.144. ait, Cuſtodit dominus omnes diligentes ſe, non credentes tantùm, ſed diligentes ſe: & omnes peccatores diſperdet, etſi maximè credant. Qui ergo vult à Deo cuſtodiri, diligat Deum. nam de diligentibus Deum, inquit Dauid, Cuſtodit dominus omnia oſſa eorum, vnum ex his non conteretur. *Pſal.33.*

Doceat hîc cōcionator populum, Deum ſupra omnia diligere, ipſiúſque mandata ſeruare: & dominus ipſum cuſtodiet. Et ſi Herodes ferociat, inuidúſque in nos ſæuiat, nobis dormientibus Deus nos cuſtodiet. Hodiernum euangelium hoc teſtatur. Cuſtodiuit Deus olim Iſraëliticum populum quaſi pupillā oculi ſui, Deute.32. Zacha.2.& non cuſtodiet modò Chriſtianos, quos ſanguine ſuo redemit? Rom.8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? 1.Petr.3. Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni *Concionatoris munus.*

Talis nũc erga nos Deus eſt, qualis olim in beatos. æmulatores fueritis? Nam certè qualis fuit erga filium ſuum vnicè dilectum Ieſum, qualis erga Mariam matrem, erga Ioſeph, erga Magos fuit, talis & erga omnes electos tum fuit ſemper, tum hodie eſt, tum eſt futurus. Per filium enim ſuum ipſos quoque in filios ſibi adoptauit: non ergo minùs pro ipſis habebit curam: quàm pro illo. Ne autem hîc quis dubitare poſsit, audiamus ipſum filium. Nolite (inquiens) timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus in gehennam præcipitare. Nónne duo paſſerculi aſſe veneunt, & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro? Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus præſtatis vos, Matth. 10. Cõfirmabitur hîc igitur meritò fides noſtra, ac certificabimur, ſi quidem in Dei timore agamus, & in ipſum omnem noſtram collocemus fiduciam, quòd & ipſe pro nobis ſolicitus tum ſit, tum eſſe velit, quódque proinde nihil poſsit nobis vnquã obeſſe. Dicamus ergo cum Dauide, Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt & ceciderunt. Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. Si exurgat aduerſus me prælium, in hoc ego ſperabo. *Pſal. 26.*

Chriſti fuga in Aegyptum. 2 Complectitur fugam Chriſti in Aegyptum: cùm ait, *Conſurgens Ioſeph accepit puerum & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Aegyptum, &c.* Chriſtus enim ab ipſis teneris annis incepit ferre crucem, quò ſignificaret Regnum ſuũ non eſſe de hoc mundo, Ioan. 18. in quo veluti Nabuchodonoſor aliquis Babylonius, aut Perſa Cyrus, aut Macedo Alexander, Cæſarve Romanorum Auguſtus, hoſtes ſuos protereret, & victor armis totum orbem occuparet, ſed adumbraret regnum ſuum in hoc mundo futurum laborioſum, durum & calamitoſum. Incepit ferre perſequutionem: quò ſignificaret in vita Euangelica eſſe crucem & afflictiones, Matth. 16. Si quis vult venire poſt me, &c. Nam mundus electos Dei odio lethali perſequitur. huc omnes ſuos conatus, omniáque ſtudia intendit, quò eos è medio tollat, occidat, extinguat.

guat. Quid cauſſæ autem hoc moueat illum, ex Herode facillimè dici poteſt. Is enim ob id tanto odio flagrabat in recens puerum Ieſum, quòd timeret ſe ab hoc expellendum tandem. Audierat nanque ipſum eſſe natum regem Iudæorum. Sic, inquam, & mundus ob eam ſolùm cauſam tam immaniter in electos debacchatur, quòd arbitretur per hos ſuæ quippiam deceſſurum authoritati, dignitati ac potentiæ: quódque hinc eos habeat ſuſpectos, reputat ſeditioſos, perturbatores, ſeductores, maleficos, &c. Incepit etiam Chriſtus à teneris annis ferrè exilium, quo ſignificaret oportere nos prius cum Chriſto pati, quàm glorificari. *Odij Herodis in Chriſtū cauſſa ambitio.*

Potuiſſet Deus Herodem vel vnico verbo coërcuiſſe, atque in abyſſum inferni cum toto regno deturbaſſe: ſed noluit. Non enim omnia quæ poteſt Deus, eadem & facit. Oportebat enim & Chriſtum pati pro mundi ſalute, & Herodis iniquitatē reuelari. Quòd ergo Deus non facit ſemper quod poteſt, non per impotentiam quandam aut malignitatem intermittit, ſed quòd ſic egiſſe neque conducat expediátve nobis, neque ipſum ſic deceat agere. Profugit autem in Aegyptum, propter duas cauſſas. 1 Vt ſcriptura impleretur, Oſee 11. Ex Ægypto vocaui filium meum. 2 Vt re ipſa oſtendaret ſe Iudæos propter ipſorum incredulitatem & ingratitudinem deſerturum, & gentes accepturum. Hinc Iudæi regem cæleſtem Chriſtum amittebant, qui venit eos ſeruare: terrenum verò Herodem tyrannum retinebant, qui ne liberis quidem ſuis pepercit, ſed miſerabiliter trucidauit, vt Auguſtus teſtatur, qui dicebat ſe malle eſſe porcum Herodis, quàm filium. *Nō omnia quæ poteſt deus eadē ſtatim facit.* *Fugæ Chriſti in Aegyptū dua cauſſa.* *Macrob. lib. 2. Satur.*

Videtur hæc fuga reſpicere ad dictum Iſa. 19. Ingredietur dominus Ægyptum, & commouebuntur ſimulachra Aegypti à facie eius. Recordatus nanque Dominus plagarum, quia non in finem iraſcitur, ingreditur Ægyptum, non vt plagis eam vexaret amplius, ſed vt daret illi magnæ reconciliationis ſignum, & perpetuæ amicitiæ pignus, vt populus ille qui antè fuerat perſequutor populi primogeniti Iſraël, fieret cuſtos filij vnigeniti: ac qui illi populo dominati ſunt violenter, filio cum deuotione ſeruirent reuerenter: ac ſic iam nō irent *Deus non iraſcitur in finem.*

ad mare rubrum demergendi,ſed vocarentur ad aquam baptiſmatis viuificandi. Quia ergo à ſuis non eſt receptus (Ioan.1.) ſed perſequutus,tranſiit ad gentes. O infœlix Iudæa: fugit à te lumen tuum, & ad gentes pergit Aegyptias, vt qui in tenebris ſedebant, lumen Dei patris acciperent, Iſa. 9: Quia peregrè in cunis iacere debuit,nec ei locus erat in diuerſorio, locum refugij quæſiuit in Ægypto.

Fuga in Aegyptū parentibus Chriſti admodū ſubamara crux fuit.

Hęc fuga parentibus Chriſti non leuis & exigua crux erat. Vix enim è Beth lehem aut Ieroſolymis domum venerant, ſuámque rem domeſticam in Nazareth diſpoſuerant, quin mox adeſſet Angelus domini, & iuberet rurſus peregrinari in Ægyptum. Nulláque mora facta, mandato diuino obſequentes, itineri ſe accingunt, nihil prorſus timentes, nec dubitantes de vario ſucceſſu. Nihil hîc recuſarunt parentes domini: non accuſarunt iniquam ſortem ſuam: non cauſſati ſunt imparatos ſe eſſe tantæ profectioni: non obiecerunt, Si is eſt filius ille Dei, & ſe vindicet de hoſte prophano, & tueatur etiam nos. Nihil,inquam, huius vel in mentem admiſerunt, ſed vbique Deo crediderunt & obedierunt, atque eius ſe curæ commiſerunt, imò illa ipſa nocte ſtatim exurrexerunt, & monitis Dei abſque vlla pa-ruerunt mora, Quia vbi ſpiritus domini, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas. Nam qui verbo Dei credunt, verbo Dei non obedire non poſſunt. Hæc planè fuit Abrahamica fides abſoluta, verè iuſtificans.

Spiritus domini vbi adeſt, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas.

Docentur ex hac hiſtoria Chriſtiani, patriam, natale ſolum, parentes, facultates, amicos, quietem, omnia penitus debere relinquere, vt Deo obedientes nos præſtemus. Nil prorſus ſit oportet, nec in terris, nec in cælo, quod ab ipſius obedientia remorari nos poſſit. Maria ſanctiſsima non patriam dulcem, non ſuos amicos, non affines, nec vllos cognatos moratur, dummodo Deo patri obſequatur. O fœlices qui illam imitantur. ita Abraham, ita Iacob, ita Moſes, ita Aaron Deo iubenti, omnibus neglectis, ſuperatíſque periculis, animo infracto obſequuntur. Hos igitur, & Ioſeph, virginémque Mariam imitemur.

Nihil ſit oportet nec in terris, nec in cælo, quod nos à Dei obedientia remoretur.

3 Complectitur hoc Euangelium Herodis regis tyrannidem, cùm ait. *Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde: & mittẽs occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem.* Fuit Herodes iſte ſanguinarius & tyrannus ſæuiſsimus. Nam Hyrcanum, & eius filiũ, omnéque regium ſemen perdidit. Ioſephus antiquitatum Iudaicarum lib.15.ca.7. Genealogias cremandas dedit. Sororem Salome, vnà cum marito Iudæo, & proprium filium interfici curauit. Multum innocẽtis ſanguinis effudit: imò hoc impio conſilio occidit ille omnes bimulos, aut hac ætate minores, quotquot erant in ipſa Beth-lehem, & in eius oppidi finibus, vt in tãto numero & ipſum puerum Ieſum (quem vnicè cupiebat extinctum) ſimul occideret, quò videlicet ſic tutò ſuum obtineret regnum. In hoc rectè lupum imitatus, qui famis impatiens, & ouem diligenter quærens, ſi ouile interrumpere valeat, non ſolùm vnam, ſed omnes ouiculas iugulat, vt ſic pinguiore atque delicatiore nacta famem extinguat.

Herodes tyrannus ſæuiſsimus et ſanguinarius.

Herodes lupo ſimilis.

Vnde hic Herodes tantum odium ſibi conciliauit, vt nec ad horam tutus eſſet, ſemper metuens aliquando proditurum, qui ipſum tanquam alienum & vi obtruſum regem atque tyrannum, à ſolio in malam rem eſſet præcipitaturus.

Tyranni quos terrẽt ipſi plus metuunt.

In tali dum verſatur metu, nec ſibi bene conſultum exiſtimat, quin aliquid mali ſibi ominatur: naſcitur Chriſtus, Luc.2. Angeli canunt, Paſtores adoratum veniunt, Magi ab oriente cum muneribus accedunt, quærentes vbi ſit natus rex Iudæorum, Matth. 2. Hinc Herodes turbatur, conuocat Pontifices & Scribas populi, perquirit curioſè tempus ſtellæ à Magis, mittitque eos in Beth-lehem inquiſitum de puero: vt ipſi nuntient. At illi profecti repererunt puerum cum Maria matre eius, proſtrati adorauerunt, & obtulerunt puero aurum, thus, & myrrham, Matth.2. Admoniti in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliã viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Quare ſentiens ſe illuſum, iratus occidit omnes pueros, &c. Non abſimilis Pharaoni. Idem enim in vtroque diabolus ſæuiens, per Pharaonem electæ gentis ſtirpem excindere voluit, ne ex illa humani generis redemptor ſecundum promiſsionem Abrahæ factam aliquando

Herodes nõ abſimilis Pharaoni.

naſceretur. Per Herodem verò iam natum perſequebatur. Præcepit Pharao obſtetricibus Aegypti, dicens, Quando obſtetricabitis Hebræas, & tempus partus aduenerit, ſi maſculus fuerit, interficite illum: ſi fœmina, reſeruate, Exod.1. Itémque omni populo præcepit, dicens, Quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proiicite. Vtrobique pro vnius ſuſpecta perſona trucidatur multitudo numeroſa paruulorum. vtrobique qui quærebatur, euadit. Moſen quippe filia Pharaonis, Chriſtum Aegyptus ſeruauit.

Porrò ne quis addubitet hoc diſpenſatione diuini conſilij ſic eueniſſe, propheta Hieremiæ vaticinium adducit, hoc præſagio mentis afflatæ iam factum cernentis, quod multis poſt ſeculis eſſet futurum. *Vox*, inquit, *in Rama eſt audita*, vox vehementer plorabunda, lugubris ac lamentabilis. Nimirum Rachel ea erat deplorans filios ſuos: nec admiſit conſolationem, propterea quòd eſſent omnes è medio ſublati. Rachel quæ enixa Beniamin, hoc eſt, doloris filium, mox à partu periit: ſepulta eſt non procul à Beth-lehem. vnde propheta ſub huius perſona, matrum luctum, ſuos filios ab Herode trucidatos deplorantium, expreſsit.

Ierem. 31. Rachel plorans typus matrũ proles ſuas deplãgentiũ.

Rogas quare Deus pueros occidi permiſerit? Reſpondet Theophylact. Vt in illis Herodes ſuam oſtendat maliciam. iterum ait, Nunquid vt oſtendatur illius malitia, ideò debuit pueris fieri iniuria? Audi igitur. Quantum ad Herodem attinet, iniuria eſt, & puericidium horrendum, ſed quantum ad pueros non eſt violentum homicidium, ſed benignum martyrium puerulis à Deo ad aureolam & gloriam conceſſum. Nam multò contulit ipſis meliora, quàm ipſis abſtulerint impij furoris ſatellites. ereptos enim ex hoc ſeculo prauo & ærumnoſo, ineffabili & æterna donauit gloria. Florem igitur hunc puer Ieſus ſuauiſsimum præcocémque fructum decerpſit, ſciens in quos tribulos & ſentes abituri erant, ſi ſuperuixiſſent. Rapti ergo ſunt, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas illorum, Sapiẽ.4. Coronam infantes electi & Deo dilecti non quidem faciendo, ſed certè patiendo meruerunt. Nec illis credenda eſt defuiſſe ratio, vbi tanta Dei fuit gratia. Sunt itaque

Deus cur pueros innocẽtes occidi permiſerit.

que & martyres & cōfeſſores, Innocentes infantes,ſunt & doctores,quippe qui ſanguine ſcripſerūt proprio,non attramento alieno. Scripſerunt per paſsionem iter eſſe ad conſolationem vitę ęternę.quod ſic quoque legimus, Ioan.15.16. Item in Epiſtolis ad Rom. & ad Timoth.

Innocentes ſunt et martyres & cōfeſſores & doctores.

Diſcamus ex hoc Euangelio, quantam duritiem & ſæuitiam mortalium cordibus dominandi cupiditas adferat: ſiquidem Herodes vel ipſum Chriſtum, Deum viuum omnipotentem tam crudeliter inſectari præſumpſerit. Si cogit cupiditas manus inferre domino, creatori, ac redemptori, quid faciet inferioribus? Caueant igitur mortales à malo tam truculento atque atroci. Hæc cupiditas turbat regna, ciues confundit, fratres commouet, pauperes opprimit, pares decipit, maiores perdit, proximos dilaniat, atque omnes affectus vehementer accendit. Hæc dominandi cupiditas tot imperatores Romanos, tot reges proditoriè ſuſtulit è medio. Hæc charitatem eneruat atque extinguit, fidem mortificat, ſpem euertit, ac reliquas virtutes animabus eripit. hæc Abſalonem contra parentem ſuum Dauidem armauit. 2 Reg.15.& 17. Hæc commouit Aman, vt pararet Mardochæo patibulum, omnibúſque Iudæis moliretur exitium, Eſther.5. Hæc Chriſto intulit mortem, Ioan. 11.& 19. Hanc cupiditatem curat ac frænat charitas. Hanc amemus, vt ipſe qui charitas eſt, nos à tam peſtifera dominandi libidine impollutos conſeruet, vtque ſic nos, in quibus per fidem viuam Chriſtus natus eſt, qui ſtellam eius vidimus, qui Euangelij dulcedinem guſtauimus, & Chriſtum nouimus: relictis viis peccatorum aliud iter ingrediamur, quod perducat nos in veram illam patriam cæleſtem, in vitam æternam, Amen.

Cupiditas dominādi multū mali dēnique adfert mortalibus.

EPILOGVS.

1 *Solicitudo Dei pro ſuis: iuxta illud, De ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei, Iſa.49. Apparet angelus, iubet vt fugiant in Aegyptū, reuocat ex Aegypto in terram Iſraël.*

2 *Ab ipſis vitæ initiis exemplo Chriſti ad tentationes & inſidias præparemur oportet. Fili accedens ad ſeruitutē Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam, &c Eccl.2.*

3 *Impietatis exemplum in Herode, quod durat in conſummationem ſeculi vſque, Eccleſia perſequutionem ſuſtinente.*

IN

IN FERIIS CONVERSIONIS Pauli Epiſtola.

Act. 9. *Saulus adhuc ſpirans minarum, &c. Finis Epiſtolæ, Affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus.*

IN hac hiſtoria duo obſeruanda. Primò, Status & cōditio eius ante conuerſionem, id eſt, qualis prius fuerit, ſummus ſcilicet hoſtis Eccleſiæ Chriſti: id quod omnes probant circunſtantiæ, quæ & omnes facti indignitatē arguūt, vt 1. Ætas, quia iuuenis id tētauit, quē vel pudor vel facilitas iuuenilis cohibere debuiſſet. 2 Conditio, quia priuatus id ſuſcepit, qui omnino nullo magiſtratu fungeretur. 3. Diſciplina, quia diſcipulus cunctantiſsimi viri Gamalielis fuit, qui diuerſum abſq; dubio, ſi non ſemper, at exemplo tandem eius, Act. 5. doctus fuerat. 4. Libertas, quia non iuſſus, nec coactus, ſed ſpontaneo impetu excitatus fecit. 5. Locus, quia nō domi manſit, vbi multis tamen ſeſe opponere potuiſſet. 6. Modus, id eſt, inſtitutæ perſecutionis genera: quia nō diſputatione rem aggreditur, id quod maximè tamen ſanctum, doctum & facundum, ac præſertim iis annis decuiſſet. Media, quia non de mandanda Damaſcenis vi, ſed per ſeipſum exercenda cogitat. & Obiecta, quia non in præcipuos, ſed promiſcuè in omnes, quotquot viderentur eius ſectæ, graſſaturus, neque in viros tantùm, ſed & fœminas ſæuiturus fuerat.

Paulus qualis fuerit ante cōuerſionem.

Porrò hic iam cauſſæ & adiumenta tam funeſti odij obſeruanda. Cauſſæ tres fuerunt. duæ propinquæ. Interna, inſcius pro diuina lege & auita diſciplina zelus, ſicut ipſe ſæpenumero fatetur, vt Philip. 3. Gal. 1. Similem verò Iudæis ſuis tribuit, Rom. 11. Vnde patet quàm exitialis ſit cùm operum, tum traditionum humanarum arrogans & obſtinata admiratio & Externa: fuſus ſanguis Stephani, nam & ipſe iuuerat. Nequit autem fieri, quin qui ſemel biberit, plus ſubinde ſitiat. faſcinantur enim, vt quo plures necant, hoc ſe plus cum Deo triumphare putent. Tertia verò altior, vt permiſsio Dei, qui hoc ipſo pacto voluit hæc conficere, vt Paulus quo ad Deum eſſet documento inſignis eius cùm miſericordiæ, quòd tam

Paulinæ perſequutionis tres cauſſæ.

noxium

noxium ſuſcepiſſet:tum potentiæ,quòd tam durum conuertiſſet.Quo ad Euangelium,eſſet documento ſummæ veritatis, vt quæ ipſum quoq; Paulum tandem attraxiſſet. Quo ad Apoſtolatum,impetum impetu,zelum zelo compenſaret. nam quo grauius prius perſecutus fuit Euangelium, hoc ardentius id poſtea profeſſus & tutatus fuit. Tandem vt Paulus quo ad auditores tãto melius & Iudæos intractabiles ferret, & Gentes inſcias erudiret. Maximè verò vt de iuſtificatione tãto plenius atque confidentius diceret idq; ſuo exẽplo, quòd tam ſæuum perditúmq; tamẽ Deus tam clemẽter recepiſſet.1.Timoth.1.

Adiumẽta ipſe ſibi hæc delegit,nempe literas ſummi ſacerdotis. ita Phariſaicus zelus ſemper captat ſpeciem partim ordinis,cùm ſe ordinariæ poteſtati ſed corruptæ ſociat,partim ſanctitatis, cùm ſe ſcriptis & decretis, ſed humanis tantùm munit. At viciſsim perditorum ſacerdotum ordo,nullis æquè gaudet niſi ſanguinariis, & eorum calamus nihil æquè ſcribit niſi ſanguinem. *Pauli conuerſio vbi contigerit.*

2 Secundò,in hac hiſtoria obſeruanda eſt ipſa conuerſio,in qua conuerſione item obſeruandum.1.Vbi ſit conuerſus,in ipſo itinere,ſed cùm iam Damaſcum propè attigiſſet. Hinc perſpicimus.1. Dei ſapientiam, quòd articulos temporum quàm notiſsimos habet, ac tametſi & impios ad manifeſtandam eorum impietatem aliquouſque progredi ſinat, vt iam imperare ſibi videantur, & pios ad manifeſtandam eorum fidem aliquouſque premi ſinat,vt iam expirare ſibi videantur, tamen nouit terminos quando ſint & cohibẽdi impij & liberandi pij.2.Dei potentiam erga Paulum perſpicimus,quòd iam ipſi vrbi imminentem, atque ideo tanto plus ferocientem, de improuiſo ſternit. 3. Perſpicimus hinc Dei bonitatem erga Paulum quidem, quòd iamiam extremum peccaturum retrahit. erga Damaſcenos verò, quòd iam iam extrema perpeſſuros ſeruat. *Sapientia Dei circa Pauli conuerſionem. Terminos nouit Deus quãdo ſint & cohibendi impij et liberandi pij. Potentia Dei erga Paulum.*

Deinde hîc obſeruandum quomodo ſit conuerſus. In quo iterum duo perpendẽda.1. Quomodo ad ſubiectionem ſit cõpulſus,quod factũ eſt per Chriſtũ,vt per ipſum Chriſtum vocaretur is qui agnoſcẽdus erat pro Apoſtolo.nam ad Apoſtolicam,functionẽ pertinebat talis ordinatio,quam & ipſe ſæpe vrget, ne inferior aut ſeiunctus *Bonitas Dei cùm erga Paulum tũ erga Damaſcenos.*

Modus conuerſionis Pauli duplex.

eſſe videretur, Gal. 1. Factum eſt hoc duplici iſto modo. 1. Fulgure, idq; partim vt maieſtas præſentis Dei probaretur, qui vt lux eſt, & in luce inacceſſa habitat. 1. Tim. 6. ſic præſentiam ſuā crebrò luce manifeſtat. partim vt docilitas locuturo Deo pararetur, demōſtrata nimirū Paulo & cæcitate & labilitate ſua, qua ſe fruſtrà ſapientiæ ac potentiæ Dei opponeret. 2. Voce & hîc colloquiū obſeruādū.

Chriſtus ter Paulū alloquutus eſt.

Chriſtus ter alloquitur. 1. Iacēti exprobrat perſecutionem, atq; ibi mira eſt collatio inter oppugnātem, cùm in terra iaceat, & oppugnatum cùm è cælo clamitet. Par abſurditas manet iniquos ſanguinarios. 2. Interroganti (præ ſtupore) quis nā ſit, quò plus pungatur, indicat & ſe Ieſum eſſe, & eius perſecutione peti. vbi diſce, quāti Euangelium faciendū, cū Chriſtus ſuā cauſſam eſſe pronunciet, à qua nihil vult habere ſeparatum. deinde quàm libenter ſit pro Euangelij teſtimonio laborandum, cùm & ſocij eius crucis Chriſtū habeamus, vindicémque habituri ſimus. Tandē quàm horribile iudiciū eos maneat, qui vel Euangelium perſequuntur, vel iniuriā membris Chriſti inferunt.

Hoſtes Euāgelij nō tam alios quàm ſeipſos lædunt.

Et indicat Paulum ſuo damno iſtud facere. vbi nota, hoſtes Euāgelij non tā alios quàm ſeipſos lædere, prętere a iſtud vulnus eſſe lōgè lethaliſsimum. 3. Denuò interroganti (ex agnitione domini) quidnam faciendum ſit, iniūgit vt Damaſcū eat, id quod fit vt Eccleſiæ miniſteriū cōmendetur. nam vt docilem quidē Chriſtus reddidit, ſic docendū tamen Ananiæ tradidit: & humilitas & confeſsio Pauli plus probetur. nā quos vinctū iuerat, his iam ſe offerre dederéque atque deprecari culpam cogitur. Iniungit etiam vt expectet, quò & metus eius tanto diuturnior ſit, quem etiam aſſurgētis tremor, triduique cæcitas multum iuuit. quanquam & prioris ſuæ cæcæ vitæ characterem ſecum ferre debuit, & obedientia eius tantò exploratior fiat, quam & pulchrè declarauit triduana abſtinentia, & aſsidua inuocatio.

Porrò eadem facit lex in noſtri emendatione. nam & nobis duris, ferreis, opus eſt diuinę legis fulgure, & voce compellāte & accuſante, exaggerāte & minitante, cū tremore, & caligāte quaſi cōſciētia, ad Euangeliū ablegāte.

2 Perpendendum quomodo in Eccleſiam cooptatus ſit. Cæleſtem ſiquidem Pauli conuerſionem ſequitur miniſterialis

Cæleſtem Pauli conuerſionẽ ſequuta eſt miniſterialis cõuerſio.

ſterialis conuerſio, nam per Ananiam docetur, baptizatur, ornatur manuum impoſitione donis ſpiritus, & reſtituitur oculis. Vnde quædam diſcimus.

1 De ipſo miniſterio in genere, vt quanta ſit eius dignitas, vt cui Dominus ipſe multa tranſigenda hîc relinquat. Idem habes in conuerſione Aethiopis, Act. 8. & Cornelij, Act. 10. Deinde quomodo ſit ab aliis acceptandum. Præeunte nimirum ſedula inuocatione, vt dominus corda noſtra præparet. nam & Paulus ſedulò id precatus eſt, & accedente ſumma humilitate, vt ne à minimis quidem doceri dedignemur. nam & Ananias fuit de vulgari numero.

A minimis doceri nemo dedignari debet.

Et quomodo ſit nobis obeundum, Puta legitimè, vt vocantem Deum expectes, & ſi non vbique viſis agit, vt cum Anania. vt vocanti pareas, nec vel pertinacia vel malitia reluctêris. neutrum enim Ananias fecit, & ſi primò ſibi metuit: id quod aliis etiam ſanctis ſæpe vſu venit: Moſi erga Pharaonem, Ionæ erga Niniuen. & vt ores vt electum fias organum, quemadmodum hîc de Paulo Deus pronunciat. Circunſpectè, vt crucem certò ſecuturam putes, & tantam quidem, quantum munus ipſum & facultas fuerit: vt animum tempeſtiuè ad tolerandum præpares, vt Deum ores, vt te etiam velut Paulum ferre doceat. Iſta enim ex prædictione Dei quam de Paulo Ananiæ fecit, manifeſtè fluunt atque colliguntur. Auidè, vt omnium inſtitutionem & ſalutem quæras, neque quenquam aut ſuperiorem, aut humiliorem, ſiue deſperatiorem putes. Id partim Pauli munus, quod ampliſsimum ei aſsignatur, partim Ananiæ exemplum, qui duriſsimum cogitur erudire, docet, vt Dei verbum in ſublimi quaſi portes, vt ſemper luceat, ſonet, vincat: & moderatè, vt niſi in ſumma neceſsitate ab anteactæ vitæ exprobratione caueas. ſic Ananias hîc cum Paulo agit.

Metus viros cõſtantes aliquãdo inuaſit.

2 Diſcimus de Pauli miniſterio ſingulariter. 1 Vt vox cæleſtis, ſic & gemina viſio ac miraculum Apoſtolicam functionem arguunt. 2. Vt cæterorum, ſic cumprimis Pauli fuit prædicare gentibus Euangelium. 3. Quoad id confecit, hoc diuino verbo, Volo vt portet meum nomen, vbique perſtitit. 4. Vt cæteris Apoſtolis, ſic cumprimis

Paulus præ ſertim gentium Apoſtolus.

primis Paulo tanquā ſelectiſsimo organo aſſentiendum eſt. Attendant igitur qui vel ipſi miniſterium temerè captant, aut ad gratiam flectunt, aut ignauiter obeunt, aut furioſè exaſperant, vel aliis creditū contumelioſè negligunt: noſtrum fuerit, agnita cæcitate cupidè aſpirare ad opem miniſterij. Nam extra id fruſtranea illuſtrationis ſpes: in ipſo autem adeſt vox manuſque operantis, & ad cæleſtia ſubleuantis Chriſti, cui ſit honos in perpetuum.

EPILOGVS.

1 *Vocatio ad munus Apoſtolicum, non eſt viriū noſtrarum, aut liberi arbitrij, ſed ſolius Dei miſericordia. Hinc ſcriptura S. Pauli vocationem (vt aliàs magnorum virorum vocationes, Moſis, Samuelis, Iſaiæ, Hieremiæ) tam diligenter deſcribit, vt & domini miſericordiam intelligamus, & fortitudinem, lupum vertentis in ouem: ſic percutientis vt ſanet, ſic deiicientis vt erigat, ſic exoculantis vt illuminet.*

2 *Magna cōſolatio, quoniam perſequutiones quas credentes ſuſtinent, Chriſtus ſuas facit. viuit enim Chriſtus in eis, & quemadmodum Chriſti omnia noſtra ſunt, ita vicisſim noſtra illius ſunt. Quare dicit. Quur me perſequeris: non meos. Et terret numinis potentia.*

3 *Exempla verè obedientium in Anania qui dicit. Domine ecce ego. & in Paulo qui ait, Domine quid me vis facere? Item conſtantem prædicationē habes Chriſtū eſſe filium Dei.*

IN FERIIS IISDEM
Euangelium.

Matt. 19. Marc. 10. Luc. 13. & 18. *In illo tempore. Reſpondens Petrus dixit Ieſu: Ecce nos reliquimus omnia, &c. Finis Euangelij, Multi autem primi, erunt nouiſsimi: & nouiſsimi primi.*

HOc Euangelium complectitur tria. Primò duas conditiones quibus Chriſtiani ad Eccleſiam acceſſuri ſunt. Prior: debent relinquere temporalia, ſcilicet parentes, filios, vxorem, ſorores, fratres, amicos, domos, & agros, idque propter nomen Chriſti. Hoc autem ideo dicit, quia quamplurimi Philoſophorum, velut Socrates, Diogenes & alij diuitias contempſerunt. idem fecit Diocletianus, qui ſe omnibus ſuis regnis abdicauit: non propter

Chriſtum, ſed illi quidem propter ſuas opiniones, hi vero propter ſuam quietem: neutri ſequuti ſunt Chriſtum. Chriſtiano futuro non eſt ſatis ſua bona derelinquere, ac diuitias cõtemnere: niſi id faciat propter Chriſtum, & poſtea ipſum Chriſtum ſequatur. De his qui alia ratione bonum operantur, ait Chriſtus: Omnia opera ſua faciunt vt videantur ab hominibus: ideo receperunt mercedem ſuam, Matth. 6. & 23. Doceat concionator populum, bona quæ quis facit, propter Chriſtum eſſe facienda, regulámque Pauli ſedulò eſſe obſeruandam: Siue comeditis, ſiue bibitis, vel aliud quid agitis: omnia in gloriam Dei facite. 1. Corinth. 10.

Chriſtiano futuro non ſatis eſt ſua derelinquere ac diuitias cõtemnere, niſi id faciat amore chriſti, ipſumque ſequatur.

Poſterior: debent Chriſtum ſequi in obedientia ſuæ vocationis. Nam bona relinquere non ſufficit, niſi Chriſtum ſequamur. Philoſophi complures ſua bona reliquerunt, quidam ſuas diuitias in mare proiecerunt, è quibus vnus aiebat: Submergam te, ne demergar à te. ſed quia Chriſtum non ſunt ſecuti, nihil ipſis profuit.

Eſt autem omnia relinquere, nihil aliud, quàm animo & affectu ita omnia propter Chriſtũ abnegare: vt ſi ipſe ad ſe ſuámque Eccleſiam quempiam vocet, nihil ſit in mundo, quod ab ipſo ſequendo illum remorari poſsit: nec pater, nec mater, nec vxor, nec aliud ipſi charius eſſe poſsit aut pretioſius. Sic Abraham egreſſus eſt de terra ſua & cognatione ſua, & de domo patris ſui, Gen. 12.

Quid ſit omnia pro derelicto habere.

Eſt autem Chriſtum ſequi, nihil aliud, quàm in ipſum credere, ipſum ſuper omnia diligere: in ipſo ſpei anchorã figere, ipſum imitari tam in doctrina, quàm vitæ moribus. Ad hanc ſequelam hortatur Apo. 1. Ioan. 2. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Item Eccleſiaſtici 23. Gloria magna eſt ſequi dominum. Longitudo enim dierum aſſumetur ab eo. Ita Petrus, Andreas, Iacobus, Ioannes, dereliquerũt nauem & retia, de quibus Matthæus 4. dicit: Vocati à Chriſto, relictis retibus & naui ſequuti ſunt eum. Matthæus dereliquit telonium de quo idem dicit 9. cap. Cũ tranſiſſet Ieſus, vidit hominem ſedẽtem in telonio, &c. Et ſurgens ſequutus eſt eum. Magdalena dereliquit mũdum, diuitias, voluptates carnis, de qua Lucas 7. dicit, Mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd

Chriſtũ ſequi quid ſit.

Multi ſanctorũ omnia illa dereliquerũt quæ illis ob

ſtaculo erant ne Chriſtũ ſequerentur. Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, &c. tanquam ſtercora omnia arbitrata eſt, vt Chriſtum lucrifaceret. Paulus Act. 9. dereliquit omnia. Beatiſsima virgo Maria, atque tres reges Magi dereliquerunt omnia bona parentum, regna, ditiones, & imperia, de quibus dicit Matthæus 2. Ecce magi ab Oriente venerunt, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Quamplurimi martyres, virgines, & alij ſancti vniuerſi dereliquerunt omnia illa quæ illis erant impedimento ne Chriſtum ſequerentur, de quibus dicit Lucas: Quotquot enim poſſeſſores agrorũ aut domorum erãt, vendentes offerebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum, Act. 4.

Chriſtiani multifariã à Deo per Chriſtũm vocantur. Docentur Chriſtiani quòd multifariam à Deo per Chriſtum vocentur. Stat ad oſtium & pulſat, inquit Ioã. Apocal. 3. ſperans quòd quis ipſi aperiet. Clamat, inquit Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, &c. Item. 16. Si quis vult venire poſt me, &c. & 22. Omnia ſunt parata, venite ad nuptias. Vocati ipſum ſequamur, omnia relinquamus, patrem ac matrem, vxorem & filios, agros, domum: noſipſos abnegemus, vt ipſum ſequamur. *Sequela Chriſti inſigne exemplũ in Paulo.* Huius nimirum inſigne habemus exemplum in Paulo, Philip. 3. vbi ſic dicit: Si quiſquam alius videtur fiduciam habere in carne, ego magis habeo: circuncisus octauo die, ex genere Iſraël, tribus Beniamin, Hebræus ex Hebræis, iuxta legem Phariſæus, iuxta ſtudium perſequens Eccleſiam, iuxta iuſtitiam quæ in lege eſt, factus irreprehenſibilis. Sed quæ mihi erant lucra, ea arbitratus ſum propter Chriſtum damnũ eſſe. Quinetiam arbitror omnia damnum eſſe propter excellentiam cognitionis Chriſti Ieſu domini mei, propter quẽ omnia pro damnis duxi, habeóque pro reiectamentis, vt Chriſtum lucrifaciam, vtque reperiar in illo non habens meam iuſtitiam ex lege, ſed quæ eſt per fidẽ Chriſti. En: ſic & nos relinquere noſmetipſos debemus, reiicere dignitatẽ noſtræ iuſtitiæ, & ſolo Chriſto niti, húncque theſaurum nobilem lucrifacere.

Præmia Chriſtũ verè ſequẽtiũ duplicia. 2 Complectitur hoc Euangeliũ præmia propoſita his qui ita Chriſtum ſequuntur: quæ ſunt duplicia 1. Æterna. de illis ait, *Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in*

me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicãtes duodecim tribus Iſraël. Futuram reſurrectionem, regenerationẽ vocat, quia qui ſemel nati ſumus ex carnali matre carnales, ita regenerabimur ex omnium matre terra. in cuiusvterum nos omnes deſcendere oportet. Senſus ergo eſt, In futuro iudicio, cum reuixerint mortui, dabitúrque cuique pro meritis ſuis præmium, iámque filius hominis depoſita quam nunc videtis, humilitate, cũ ſederit in ſede maieſtatis, manifeſtè & vniuerſaliter exercens iudiciariam poteſtatem, de qua Ioel. 3. & Daniel. 7. agitur, Sedebitis & vos piſcatores, modò toti mũdo exoſi, abiecti, ac penitus deplorati, tunc cõſortes honoris, qui nunc conſortes eſtis afflictionis: iudicãtes duodecim tribus Iſraël: quia vobis credentibus, illi credere noluerunt, quòd ex eadem ſtirpe progeniti, iiſdem miraculis ac beneficiis prouocati, tamẽ nulla ratione perduci potuerunt vt crederent, quum vos humiles & idiotæ, ſtatim ad ſimplicem vocis iuſsionem, etiam illa reliqueritis, quibus vitam ſuſtentabatis.

Aeterna præmia.

1. Cor. 15. Philip. 3.

Reſurrectionem futuram cur regenerationem vocet Chriſtus.

2 Temporaria. de illis ait, *Omnis qui reliquerit domũ, vel fratres, aut ſorores aut patrẽ, aut matrẽ, aut vxorẽ, aut filios, aut agros propter nomẽ meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſsidebit.* Pro ſingulis relictis cẽtuplũ accipiet in hac vita, quãtumuis ſæuiãt perſecutionũ procellæ. Siquidẽ longè plus accreſcit ex charitate Euãgelica, quàm deceſsit ex immanitate perſequutorum, vehementiores atq; dulciores ſunt affectus ſpiritus, quàm naturæ. Pſal. Particeps ego ſum omnium timẽtiũ te, &c. Nulla enim comparatio fluxarum rerum, & mox etiam ſi nullus eripiat, perituratum, ad opes animi quas nemo poteſt elargiri niſi ſolus Deus. Nemo poteſt eripere, niſi qui largitur. Hinc ait, Marci 10. Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquerit domum, &c. propter me & Euangeliũ. Luc. 18. Propter regnum Dei, qui non accipiat centies tantum, nunc in hoc tempore, hoc eſt, domos & fratres & ſorores, & matres & filios, & agros cũ perſecutionibus. Nẽpe pro dominis terrenis cæleſtem paradiſum, pro cognatis ciues ſanctorum & angelos, pro coniuge vniuerſam Eccleſiam, pro agris & opibus ſempiternas delicias.

Præmia tẽporaria.

Affectus ſpiritus vehemẽtiores atque dulciores ſũt, quàm naturæ.

Et ſi hoc parum videtur, addetur & ad cumulum pro vita temporali æternæ vitæ poſſeſsio in ſeculo futuro.

Doctrina de iudicātibus, non tātùm concernit Apoſtolos, verùm et oēs illos qui Chriſtum ſunt ſequuti, eiúſque amore omnia contēpſerunt.

Doctrina hæc non tantùm concernit Apoſtolos, verum etiam nos. Nam quod hîc dicit, Vos qui reliquiſtis omnia: & ſequuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes &c. non tantùm Apoſtolis, verùm & omnibus illis qui Chriſtum ſunt ſequuti, & propter ipſum omnia contempſerunt, dictum ſciamus. In die iudicij omnes pauperes ſpiritu iudicabunt, id eſt, conuincēt omnes auaros: humiles, ſuperbos: mites, crudeles: pacifici, ſeditioſos: Catholici, hęreticos: iuſti impios & impœnitentes: ſimplices corde, malignos ac maleuolos. Quod ita futurum teſtatur ipſe Chriſtus Lucæ 11. vbi ait. Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Item regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit illos, &c. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam.

Sedes duodecim ſignificant vniuerſitatem iudicantium.

Hinc eſt quòd per duodecim ſedes intelligamus vniuerſitatem iudicantium: alioquin cùm in locum Iudæ traditoris Mathiam legamus ſubrogatum, & Paulum etiam ad Apoſtolatum vocatum: nō haberent locum in ſedibus, nec in iudicio, quod eſt falſum, dicente Paulo: Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus? 1.Cor.6. Hinc etiam eſt quòd per duodecim tribus intelligamus vniuerſitatem iudicandorum: alioquin tribus Leui quidem decimatertia non veniret iudicanda, ſi tantùm duodecim eſſent iudicandæ: quod etiam eſt falſum, dicente Matthæo, quòd in die iudicij, plangent omnes tribus terræ: quia ſunt iudicandæ, cap. 24.

Tribus duodecim vniuerſitatē ſignificāt iudicādorū.

Trinitas tota authoritatiuè, chriſtus ſecūdū quod homo executiuè iudicabit.

Obſeruandum quòd Chriſtus ſecundum naturam diuinam, imò tota trinitas iudicabit authoritatiuè: ſecundum quod homo, executiuè. Ioan.5 Pater omne iudicium dedit filio. Apoſtoli per aſſeſſoriam dignitatē, tanquam amici. Cæteri electi per approbationem, ſentētiā iudicantis iuſtiſsimam approbantes, minus mali, per cōparationem, ſicut de Niniuitis dictum eſt, Matt.12. Luc. 11. Qui ergo ſua relinquentes, dominum ſecuti ſunt, hi iudices cum domino erunt. qui licita habentes, rectè vſi ſunt, iudicabuntur etiam, ſed ad vitam, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei, &c. Eſuriui enim &c. Matt. 25. Qui

Apoſtoli per aſſeſſoriam dignitatē, cæteri electi per approbationē,

25. Qui verò donis Dei abuſi ſunt, cum illo epulone iudicabuntur ad damnationem æternam. Iudicium enim ſine miſericordia fiet in illos, qui non fecerunt miſericordiam, Iaco.2.

& minus mali perco͂paratione͂, iudices futuri dicuntur.

Hinc elicitur magna conſolatio pro iuſtis confirmandis. Nam quid dulcius, quid ſublimius pauperibus Chriſtianis vnquam accidere poterit, quàm in ſolio maieſtatis ſtipatum angelis, diuina authoritate præditum ſedere? Iudicabit illic pauper Lazarus diuitem epulonem, Chriſtus ſuos crucifixores, & martyres ſuos tortores.

Conſolatio dulcis & ſublimis pro pauperibus Chriſtianis.

Elicitur hinc quoque iudicium horrendum malis extimeſcendum. Nam quid triſtus aut horribilius, quàm infernalibus flammis abſumi ab illis iudicari, quos hîc iudicabas, ſpernebas, nihili faciebas? Sap. 5. Chriſtum ergo ſequamur, vt hæc omnia euitemus.

Iudicium horrendum malis extimeſcendu͂.

3 Complectitur Euangelium hoc vocationem & electionem Dei gratuitã, cùm ait, *Primi erunt nouiſſimi, & nouiſſimi erunt primi.* Et alibi: Multi vocati, pauci verò electi, Matth.20. & 22. Quibus verbis declarat Chriſtus vocationem noſtram ex ſola gratuita Dei electione pendêre, nullúmque locum merita noſtra ante iuſtificationem habere. Siue enim quis ad vineam domini, quæ eſt Eccleſia Dei, vocetur, ſiue in ipſa dignè ac meritoriè operetur, ſiue merita ad promerendam gratiam, ac poſtea vitam æternam habeat, omnia ex gratuita Dei electione pendent. Ideo inquit Auguſtinus: Cùm Deus noſtra merita præmiat, ſua dona coronat. in Pſalm.102. Et lib. de gratia & libero arbit. cap.9. & Paulus: Stipendium, inquit, peccati mors, gratia autem Dei vita æterna. Romano.6. Idem: Ego faciam vt vos faciatis. Plus omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei mecum. 1. Corinth.15.

Vocatio noſtra ex ſola gratuita Dei electione depe͂det. Deus cùm noſtra merita præmiat ſua dona coronat.

Quamuis omnia proueniant ex gratia, habent tamen ſua merita, actiones & officia ex charitate facta: quia ex libero etiam arbitrio fiunt. Meritum tamen illud non ex nobis, ſed ex Deo eſt, quod ante iuſtificationem nullum fuit niſi malum. Hæc eſt doctrina Auguſtini libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. decimonono, qui volebant gratiam ſecundum merita no-

Meritum non ex nobis, ſed ex deo eſt.

ſtra dari. Dic mihi, obſecro, inquit, quid boni Paulus adhuc Saulus volebat, ac non potiùs magna mala, quando ſpirans cædem, pergebat ad vaſtandos horrenda mentis cæcitate ac furore Chriſtianos? Quibus meritis bonæ voluntatis, Deus illum ab his malis ad bona, mirabili & repentina vocatione conuertit? Quid ego dicam, quibus meritis, cùm ipſe clamet, Non ex operibus iuſtitiæ quæ nos fecimus, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit? Tit. 3.

Gratiam primã nemo mereri poteſt.

Elicitur hinc doctrina contra omnes qui docent primam nos poſſe mereri gratiam. Philippen. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere. Deinde contra omnes Chriſtianos qui nullum beneficium ſe à Deo accepiſſe exiſtimant, eo quòd ipſos ad Eccleſiam vocauerit, nec vllas ipſi gratias agunt, cùm maximas agere debeant. Item contra eos, qui etſi cognoſcant, in hoc gloriantur tamen, quòd ipſi prius vocati ſint ad fidem, quòd familia ſua in religione Catholica profitenda ſit antiquior: nec conſiderant verba Chriſti: Erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. Iudas primò fuit vocatus, & nouiſsimè latro: attamen hic vitam conſequutus eſt, ille verò æternam damnationem. Vtinam nobis Catholicis non idem contingat, poſtremò vocatis iam nuper ad fidem Indis.

Deus cur diuerſiſme diis ad ſe ſequẽdum vocet, nobis non eſt inueſtigãdum.

Dignum eſt conſideratione, quòd Chriſtus Petrum, Andream, Matthæum, Philippum, ac reliquos Apoſtolos ſolo verbo ad ſe ſequendum vocet: Paulum verò proſtratione, cæcitate, tempeſtate, ac voce querula. Ratio huius diuerſitatis occulta manet in pelago illo diuinitatis, in quo (vt Paulus & Iſaias docent) eſt altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ eius, cuius iudicia ſunt inſcrutabilia, & viæ inueſtigabiles, Romanorum vndecimo.

EPILOGVS.

1 *Apoſtolorum eſt atque omnium Chriſtianorum, relinquere omnia, hoc eſt, voluntatẽ habendi deſerere: & omnia contemptim amare, vt fructuarij probi ſolent vti rebus, non vt planè domini & poſſeſſores. 1. Corin. 7. Præterit habitus mundi huius. Qui vtuntur mundo hoc: ſint tanquã non vtantur.*

2 *Hic diſcimus quòd cũ ſuis diſcipulis vna Ieſus iudicaturus eſt.*

rus eſt.1.Corinth.6.Sancti mundum iudicabunt.

3 *Magna conſolatio & promiſsio. Qui propter Euangelium Chriſti carnalia reliquerit, ſpiritualia bona recipiet, quæ ſunt, vt centenarius numerus exiguo numero collatus. Oculus non vidit, nec auris audiuit quæ præparauit Deus diligentibus ſe.1.Cor.2. Iſa.64. Et momentanea leuitas afflictionis noſtræ, ſupra modum pondus gloriæ parit.2.Corint.4.*

IN FERIIS PVRIFICAtionis beatæ Mariæ, Epiſtola.

Malach.3.

Hæc dicit dominus Deus: Ecce ego mitto angelum meum, &c. Finis Epiſt. *Et ſicut anni antiqui.*

IN hoc vaticinio Propheta Malachias præſertim quatuor facit, quæ plurimùm faciunt ad fidei noſtræ certitudinem. Primò quando & quò venturus eſſet Meſsias, cùm dicit, *Hæc dicit dominus: Ecce ego mittam angelum meum, & præparabit viam meam ante, &c.* E quibus verbis innuitur, tum ſtatim venturum Meſsiam, quando veniſſet angelus domini Meſsiæ præcurſor. At Ioannes Baptiſta is angelus & præcurſor (vtut obganniant Iudæi) verè fuit, & nemo alius præter eum, vti ſatis conſtat ex verbis angeli ad Zachariam, Lucæ 1. & proprio etiam ipſius Ioannis teſtimonio, Ioan. 1. Nam hic miſſus erat à Deo, vt præpararet viam domini, pararétque domino plebem perfectam. Item Matth.11. Marc.9. dicitur Ioannes angelus ſeu nuntius Dei, ob angelicam & doctrinam & conuerſationem.

Tempus venturi meſsiæ poſt aduentū præcurſoris.

Marc.1.
Luc.1.

Ioānes cur angelus Dei dict⁹.

Verùm dominus noſter Ieſus ſtatim Ioannē ſequutus eſt, ídque & in cōceptione, & in natiuitate, & in præſentatione, nam cōceptus, natus ac præſentatus ſexto mēſe fuit poſt illius conceptionē, natiuitatem & præſentationē, & in prædicatione ſecut⁹ eſt & in morte: quod & ipſe Ioannes apertiſsimè teſtatus eſt, dū ſic de Ieſu dixit, Hic eſt de quo dicebam: Poſt me venit vir qui me anteceſsit, quia prior me erat, Ioan.1. Conſequitur itaque hinc, Ieſum illum noſtrum verè & fuiſſe & eſſe dominatorem dominum ſeu Meſsiam, quemadmodum ſanè & à Io-

anne pro Meſsia & agnitus eſt,& deprædicatus.

Meſsias quò venire debeat oſtẽditur. Sed quónam ſtatim venire debebat Meſsias? Ad templum ſanctum ſuum,inquit,Hoc verò & in domino Ieſu completum verè eſt,vti hodiernum Euangelium teſtabitur.Nam 40.die à natiuitate ſua ad templum domini in Ieruſalem à parentibus delatus eſt,ibíque domino præſentatus,ne dicam interim de aliis temporibus, quibus ipſemet templum adiit, ibíque docuit quotidie ferè. Conſequitur igitur etiam hinc Ieſum noſtrum verè Meſsiam eſſe.

Meſsias qualis futurus ſit, vaticinatur. 2. Secundò vaticinatur qualis Meſsias eſſet futurus: & ait illum fore dominatorem,& angelum teſtamẽti. Vnde nimirum clarè colligitur,Meſsiam & Deum & hominem fore. Nam dominatorem eſſe,diuinitatis eſt:angelum verò teſtamenti,humanitatis. *Meſsiam deũ & hominẽ fore colligitur.* At talis dominus Ieſus verè fuit,verus nimirum Deus, & verus homo: vti ſcriptura paſsim teſtatur, & ex Simeonis etiam elogio apertiſsimè conſtabit.Dominator quidem eſt, quia dominus eſt omnium, habens poteſtatem omnem & in cęlo & in terra: iudex viuorum & mortuorum: ſplendor paternæ gloriæ: expreſſa imago ſubſtantiæ Dei, moderans omnia verbo potentiæ ſuæ, Act.10.Matth.11.& 28. *Meſsias dominator eſt.* Ioan.5.Hebr.1. Angelus verò teſtamenti eſt,quia è cælo à patre in terras per aſſumptam humanitatem eſt miſſus,reconciliatorque & mediator factus eſt Dei & hominum,pacificans per ſuum ſanguinem & quæ in cælis, & quæ in terris ſunt, Ioan.5.1.Timot.2.Epheſ.2. *Meſsias angelus teſtamenti eſt.* Iã itaque certiſsimi ſumus, noſtrum Chriſtum verum Meſsiam eſſe,veréque eſſe Deum & hominẽ, nouíque teſtamenti in ſanguine ſuo reconciliatorem,Hebr.9.Fruſtráque Iudæos alium expectare.

3 Cæterùm quòd ad tertium pertinet, à quibus videlicet agnoſcendus eſſet Meſsias, aperitur, quum ad hunc modũ dominus inquit, *Ecce veniet, dicit dominus exercituũ,& quis poterit cogitare diẽ aduentus eius?* Ex quib9 verbis clarè colligitur Meſsiam à paucíſsimis cognoſcendũ fore,& perpauciſsimos temporis aduentus eius habituros rationem. *Perpauciſsimi tẽporis aduẽtus meſsia.* Hoc ipſum certè & in noſtro Chriſto quã euidentiſsimè euenit. Priuſquam enim is veniſſet & apparuiſſet, optabant omnes accelari Meſsiæ aduentum. at vbi

at vbi apparuiſſet iam & doctrina & miraculis & conuerſatione, tum cœpit ilico contemni, haberi odio, proſcindi: nec quietum eſt, donec actus eſſet in crucem adeò vt verè dixerit Simeon, poſitum eum eſſe & in ruinam & in reſurrectionem multorum in Iſraël, Luc.2. Idem teſtatur hodiernum Euangelium. Nam infans inductus in templum Ieroſolymis, à nemine ferè ibi agnitus eſt, niſi à Simeone ſene, & Hanna vidua, imò clarus etiam iam doctrina & miraculis, vt dictum eſt, à paucißimis tamen pro Meßia eſt habitus. Vnde & Ioan. ait cap. primo: In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & ſui eum non receperunt. Relucet ergo & hîc verè Meßiam eſſe Ieſum noſtrum. *habuerers tionem.*

4 Quartò oſtenditur quid facturus eſſet Meßias Nam dominus inquit: *Et quis ſtabit ad videndum eum? Ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum, & ſedebit conflans ac emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quaſi aurũ, argentúmque, & ſacrificabũt domino in iuſtitia, & placebit domino ſacrificiũ Iuda et Ieruſalẽ, ſicut in diebus antiquis.* His verbis deſcribit Meßiæ opus ſeu officium, quòd nimirum omnes immũdos ac peccatores purgaturus iuſtificaturúſque eſſet, atq; facturus eos filios Leui ſeu Sacerdotes, quò poſſent offerre ſpirituales hoſtias, puta ſacrificia iuſtitiæ, laudis, gratiarum actionis, Pſal.40. totius corporis, Rom.12. & miſericordiæ, Philip.4. Cordis contriti & ſpiritus cõtribulati, &c. Pſal.50. Quàm efficaciter dominus Ieſus huiuſmodi officium executus ſit, ſatis copioſè teſtantur libri noui teſtamenti: ſed breuißimè ſimul ac luculentißimè Ioannes Euangeliſta id teſtatur, ſic inquiens: Ieſus Chriſtus eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit & lauit nos à peccatis noſtris per ſanguinem ſuum, fecítque nos reges & ſacerdotes Deo ac patri ſuo, Apocalypſis primo. *Officium Meßia. Officium mundatorum.*

Ex præmißis verbis etiam datur intelligi, Meßiam cultum Dei, hoc eſt doctrinã, ſacrificia, & vitæ innocentiam repurgaturũ, reſtituturúmque. Is nanque cùm veniſſet in mundum, ſanctã legem Dei, à traditionum humanarum fece vtique verè purgauit. Is quoq; verum ſa- *Meßias repurgaturus reſtituturúſque doctrinã, ſa-*

crificia, legem vitæque innocentiã prædicitur. crificãdi modum, ab omni repurgatum hypocriſi, ac ſpiritu & veritate conſtantem, nobis tradidit. is denique veræ innocentię ſemetipſum nobis propoſuit exemplum, adeóque & impios per ſanguinis ſui purgationem vera innocentia ac iuſtitia donauit. Et ſanè per hunc vnũ placent ſacrificia noſtra, cultúſque Deo, alioqui per ſe immunda & imperfecta. Non enim eſt in alio quopiam ſalus, Act. 4. & in hoc filio ſibi complacet pater cæleſtis.

Noſtrarũ partium eſt Chriſto noſtro offerre ſpirituales hoſtias, nec nõ cùm iuſtitiæ tum gratitudinis ſacrificia. Quum igitur & nos à Ieſu Chriſto in baptiſmo purgati ſimus per ipſius ſanguinem, ſicq́ue conſecrati omnes in ſpirituales ſacerdotes, offeramus ipſi etiam huiuſmodi ſacrificia Chriſto noſtro, ſimúſque grati pro accepta redemptione: ipſi tanquam dominatori obediamus, ſeruiamúſque: ipſi tanquam angelo teſtamenti fidamus, amoréque adhæreamus: ac iuxta ipſius præſcriptum & doctrinam, vitam noſtram inſtituamus: ſicq́ue ſacrificia noſtra verè fient Deo grata, conſequemúrque pro iis præmia & temporalia & æterna.

EPILOGVS.

1 *Eccleſia hîc colligit tam Heliæ ſpiritualis quàm Meſſiæ aduentum: quorum alter eſt ſaluator, alter teſtis, Ioannes angelus, Chriſtus Ieſus dominator, angelus teſtamẽti, & dominus templi cõtra Iudæos qui ſolum hominem expectant. Nemo enim hominum, ne ipſe quidem Salomon poterat templum Ieroſolymitanum vocare ſuum templum, ſed hoc ſolius Dei erat, Hiere. 7. & Iſa. 44. Vnde futurus erat Meſsias verè Deus, non ſolùm homo.*

2 *Malitia mundi & peruerſitas, ſuapte culpa Meſsiam non recepit, quia ignem cõflatorium & herbam fullonariam mundo ſe exhibuit. Scabioſi enim lixiuium auerſantur. ſic mundus in maligno poſitus, expurgatorium ignem eum & herbam fullonariam non expaueſcere non poteſt. Mundus enim non amat niſi commodè ſcalpentem.*

3 *Officium Meſsiæ purgare, iuſtificare peccatores immundos, atque eos filios Leui ſeu ſacerdotes myſticos conſecrare. Iſa. 1. Excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum, & reſtituam iudices tuos ſicut fuerũt priùs, & conſiliarios tuos ſicut fuerũt antiquitus: poſt hæc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis. Et officium mundatorum Chriſtianorum, ſacrificare redemptori ſanctas & immaculatas hoſtias.*

h *hoſtias. Sanctus eſt: ideò ſanctos vult ſuos eſſe miniſtros. Sanctificatio noſtra, eius eſt voluntas.* 1.*Theſ.*4.

IN FERIIS EIVSDEM FESTI
Euangelium.

In illo temp. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, &c. Finis Euangelij, Et *gloriam plebis tuæ Iſrael.*

Luc. 2. *Leuit.* 12. *Exod.*13. *Num.*3.

HOc Euangelium complectitur tria. Primò, legem de purgatione. Sic enim ſcribitur Leuit. 12. Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus: & die octauo circūcidetur infantulus: ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuę. Omne ſanctū non tanget, nec ingredietur in ſanctuariū, donec impleātur dies purificationis ſuæ. Ad hāc legē Maria non tenebatur: nam Chriſtū concepit de Spiritu ſancto, peperit virgo, & permāſit virgo. Ad hęc nulla in conceptione & partu fuit inquinatio: vnde & nulla indiguit purgatione, quemadmodum aliæ mulieres, quæ læſa virginitate ex virili ſemine concipiunt fœtū Fœtus nanque Mariæ cæleſtis, nec ingrediens nec egrediens virginalis vteri clauſtra violauit, ſed conſecrauit potiùs & conſignauit, ne in poſterum etiā vel corpus illius veluti templum ſemel Deo dicatum, vel animus Deo myrothecium ſancti Spiritus, vllis humanis inquinamentis pateret. Ipſa quippe deſignata fuit per portam illam, de qua mentionem facit Ezechiel 34. cap. d. Porta hæc clauſa erit, & non aperietur, quoniam dominus Deus ingreſſus eſt per eam: eritque clauſa principi. Hac tamen obedientia & purgatione ſuam humilitatem & charitatem declarauit. Sequitur aliarum fœminarum conſuetudinem, ingreditur templum domini poſt ſtatos purgationis dies, offert munera & ſacrificia in lege Moſi præcepta. Quo exemplo docet vt charitatis rationem habeamus, vt in gratiam aliorum aliquid faciamus, etſi ex officio non debeamus: modò citra conſcientiæ labem aut periculum fieri poſsit: quemadmodum apoſtolus cùm liber eſſet, omnium ſe ſeruum fecit, vt plures lucrifaceret, &c.

Lex purgandæ mulieris.

Legi purgationis Maria obnoxia nō erat.

Fœtus Mariæ cæleſtis nō violauit eā ſed conſecrauit et cōſignauit.

Humilitas et charitas Mariæ declaratur in obedientia purgationis.

1.Cor.

1.Cor.9. & vt corruptæ mulierculæ non grauentur templo domini ſe præſentare, ſuáſque proles Deo offerre. Sic Anna filium ſuum Samuelem obtulit domino.1.Reg. 1. Ad hoc maximè nos prouocant exempla Chriſti, ac virginis Mariæ. Nam Paulus ad Philippen. 2. ait; Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. id eſt, (ſecundum Auguſtinum) ſitis affecti veſtris proximis eodem affectu, quo Chriſtus fuit erga vos. Sicut Chriſtus vos amauit, ita & amate proximos veſtros. Et Maria ne ſcandalo eſſet, néve peccandi anſam vicinis præberet matronis, templum, quamuis non teneatur, accedit, offértque filium ſuum Deo Patri. Sic filius, Matth. 17. ne ſcandalizaret vectigal colligentes, didrachma ſoluit. Sic Paulus potiùs quàm per eſcam ſcãdalizaret fratrem, mauult non manducare carnes in æternum.1.Corinth.8.

Proximis oportet nos ita eſſe affectos, quēadmodum Chriſtus nobis.

2 Complectitur legem de oblatione primogenitorum in templo Dei. Sic enim ſcribitur Leuitici 12. Cùm expleti fuerint dies purificationis ſuæ pro filio ſiue pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ, ſiue turturem pro peccato. Quòd ſi non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocauſtum, alterum pro peccato: orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur. In hac lege duo ſunt obſeruanda: Alterum, pro qua re ſit hoſtia offerenda: nempe, pro primogenito. ſic enim ſcriptum eſt, Exod. 13. Omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum domino vocabitur. Alterum, qualis ſit hoſtia offerenda: nempe, agnus, turtur, aut pullus columbæ: aut ſi hæc haberi non poterunt, duo turtures, aut duo pulli columbarum, Leuit.12.

Lex oblationis & redemptionis primogenitorum.

Duplex oblatio purgandæ mulieris, & redemptionis primogeniti: vna diuitũ, altera pauperum.

Hanc legem Deus Iudæis dedit ob tres cauſſas. 1. Vt in memoria haberent quomodo Deus in eorum ex Ægypto migratione, omne maſculinum percuſſerit inter homines & pecora. Exod.13. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Iſraël, tam de hominibus quàm de iumentis. Mea enim ſunt omnia, &c. Et in monte Sinai ſic ait, Nume. 8. Mea ſunt omnia primogenita filiorũ Iſraël, tam ex hominibus quàm ex iumentis, &c. 2. Vt ſacerdotes & Leuitæ victum inde haberent,

Lex redemptionis primogenitorum Iudæis ob tres cauſſas data.

haberent, qui alioqui nullam in terra iſta fuerant ſortiti hæreditatem, Num.18. Item cap.8. Vide ibi ad longum.

3 Vt nos admoneret de hoſtia veri primogeniti domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt primogenitus inter omnes fratres, Rom.8. quem ſacrificia legis veteris figurabant. Vnde nec ſine magno myſterio agnum typicum non obtulit, quum agnum ipſum exhiberet domino, qui tollit peccata mundi, Ioan.1. Sed par turturum pro ſe offerri voluit, vt oſtẽderet quòd ex caſtiſsimo coniugio procreatus ſit. Aut duos pullos columbarum, vt multiplicatio prolis huius ſignetur.

Chriſtus verus primogenitus, & verus agnus, & vera noua legis oblatio.

Quantùm nunc attinet ad cæremonias illas veteris legis, hæc lex eſt abrogata. Hinc ait Paulus, Non eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. Lex fuit pædagogus ad Chriſtum. Rom.6. Gal.3. Lex illa purificationis admonebat Iudæos ipſos eſſe conceptos in peccatis ac turpi concupiſcentia. Pſal.50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.

Lex purificationis quid admonebat.

Quantum verò nunc attinet ad iuſtificationem & obedientiam legis implendam, hæc lex non eſt abrogata, ſed tenemur ipſam legem implere, vt quę ſuos obſeruatores magis ac magis iuſtificet. Lex illa quanuis non obliget propter authoritatem Moſi, tamen quia gloriæ Dei non aduerſatur, eſt vtilis & honeſta. Non video cur & nunc inter Chriſtianos non debeat obſeruari. Philip.4. Quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, &c. hæc cogitate.

Lex purificationis quãuis non obliget propter Moſen, eſt tamen in noua lege vtilis & honeſta.

Myſticè deſignatur fidelium gratiſsima Deo per has aues oblatio. Columba ſimplicitatem, turtur caſtitatem deſignat, quia & ſimplicitatis columba, & caſtitatis amatrix eſt turtur. Vnde in laudibus Eccleſiæ loquitur dominus, Cantic. 1. Pulchræ ſunt genæ tuæ vt turturis. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peſte caſtum ſe cuſtodit & mundum. Oculos columbarum habet, qui nulli nocere deſiderans, etiam inimicos ſimplici amore intuetur. Simplex ergo & pudica fidelium conuerſatio, gratum eſt Deo ſacrificium iuſtitiæ. Item vtraque auis gemitum pro cantu edit. Sic qui laborat in gemitu ſuo, qui lachrymis ſtratum ſuum per ſingulas noctes abluit, acceptiſ-

Myſticè fidelium oblatio adũbratur.

Simeonis laus ex Euangelio. ſimam prorſus Deo victimam mactat. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, Pſal.50.

3 Euangelium hoc cōplectitur Simeonis vitā,& canticum,cū ait: *Homo erat in Ieruſalem,cui nomen Simeon.* Bonæ famæ bonique nominis claritate notus & famoſus in ciuitate ſancta, religione & ſtudio legis famoſa, Act.2. *Et homo iſte iuſtus.* Nam verā iuſtitiam, quæ ex fide viua in Chriſtū paratur habebat.1.Ioan.3.Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt. erātq; in religione Chriſti optimè inſtitutus.

Timor filialis. *Timoratus erat.* timore caſto, ſancto & filiali, ſine quo iuſtitia difficilè cuſtoditur, quia iuſtus quantò plus diligit Deum, tantò ſolertiùs offendere cauet. Nam vt ſcriptura docet, & prima rudimenta noſtræ religionis catholicæ nobis tradunt, initium ſapientiæ eſt timor domini, Eccleſiaſtici 1. Hic timor ſenem Simeonem timoratum fecerat & iuſtum, Prouerb. 15. Per timorem domini declinat omnis à malo. Et Eccleſiaſtæ 7.Qui timet Deum, nihil negligit. Qui verò ſine timore eſt,non poterit iuſtificari.

Simeonis charitas. *Erat expectans conſolationem Iſrael.* Nec tantùm bene ordinatus erat erga Deum,ſed etiam ad proximū. Nam non ſuam tātùm,ſed populi expectabat conſolationem, peccatorum remiſſionem, à diabolo & inferno redemptionem,& æternæ vitę adoptionem. Senecta iam frigidus,ſed ſpiritu feruens:effœto corpore,ſed animo vegeto:ætate marcidus,ſed vitæ innocentia iam floridus: nimirum verè iuſtus, veréque pius ac religioſus, non venans exemplo Phariſæorum gloriam ac quæſtum ab hominibus, commodúmque proprium,ſed publicæ ſalutis auidus,quē nulla voluptas in hac vita remorabatur, niſi vt videret oculis ſuis eum quem in hoc prophetarum oracula promiſerant venturum, vt conſolaretur Iſraëliticum populum. Iſa. 40. Vera pietas ex fide, charitate, & timore conſtat.

Et ſpiritus ſanctus erat in eo Nam iuſtus eſſe quis non poteſt, quin ſpiritum ſanctum in ſe habeat. fides enim, timor atque charitas ita animam impij emundant, vt peccata ac timorem ſeruilem foras expellant, ipſámque exornent.Ioan.4.

Docemur igitur eos tantùm dignos eſſe diuina reue-

ſatione & ſpiritu ſancto,qui iuſti ſunt ac timorati,ac charitate exornati.Iſa.66.Ad quem reſpiciam,&c.Sapien.1. In maleuolã animam non introibit ſapientia, &c.Iac.4. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Spiritus ſ. reuelatione & inhabitatione qui digni ſunt.

Hic Simeon ingenti deſiderio ardebat videndi Chriſtum. Quotidie orabat dicens,Quando veniet? quando naſcetur?quando videbo?O ſi viuam:ô ſi non moriar antequàm ipſe veniat! Mitte domine quem miſſurus es, Exod.4.Quia ergo ſpiritualem,nõ carnalem Iudæorum conſolationem votis omnibus expectabat & precabatur, *Reſponſum accepit à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini*,Hoc eſt,eum quẽ Deus vnxerat ſupra omnes mortales, vt æterno regno, nec vnquam finiendo ſacerdotio potiretur. Hinc docemur,

Simeonis feruẽs deſiderium & oratio.

1 Quòd Deus iuſtas & ſanctas petitiones libenter exaudiat,quando ea quæ ab ipſo petimus, ad gloriam Dei, proximíque vtilitatem dirigimus, Prouerb.10. Deſiderium ſuum iuſtis dabitur,

Petitiones iuſtas & ſanctas Deus libenter exaudit

2 Docemur viros iuſtos ac timoratos qui in charitate ſunt fundati, non tantùm eſſe ſolicitos de ſua ſalute, verùm etiam de ſalute aliorum. Ita Moſes orat pro populo, Exod.32. Ita Dauid, ita Paulus,ita hodiernus ſenex Simeon ſolicitus erat pro ſalute totius populi Iſraëlitici: ita & nos eſſe debemus.

Charitas non tãtùm de ſua, ſed & aliorũ ſalute ſolicita eſt.

Hic Simeon reſponſo tam læto accepto à ſpiritu ſancto, venit in eodem ſpiritu in templum. Quo docemur ſpiritum ſanctum neminem dehortari à publicis & eccleſiaſticis conuentibus, ſed maximè delectari ſiquando filij Dei conuenientes in vnum ſic ſolent vno ore glorificare Deum & patrem domini noſtri Ieſu Chriſti. In cuius rei ſignum, Apoſtolis, quibus erat cor vnum & anima vna in domino,apparuit & venit ſpiritus ſanctus. Satanæ igitur inuentum eſt,quòd Anabaptiſtæ publicos Eccleſiæ conuentus contemnentes, aut in ſiluas, aut in priuatas domos ſe recipiunt, ſic declarantes opera ſua indigna eſſe quæ proferantur in lucem, Ioan.3.

Spiritus ſ. neminẽ dehortatur à publicis cõuẽtibus eccleſiaſticis, ſed delectatur maximè.

Satanæ inuentum eſt quòd Anabaptiſtæ publicos Eccleſiæ cõuẽtus cõtemnũt.

Et cùm inducerent puerũ Ieſum parentes eius vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo: & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit Deũ. Sic ſolet fieri iis qui ductum ſpiritus ſancti ſequuntur. Neq; enim poteſt mentiri qui

dixit

Deus vult inueniri ab iis, qui ipſum ex animo quærunt. dixit ſe inueniri ab illis qui ipſum ex animo quærunt, Ierem.29. Ingreſſus templum, plura accipit quàm petere auſus fuit. petebat eum oculis cernere, & ecce præter omnem opinionem datur vt in vlnas recipiat & foueat. Non potuit maior gloria in hoc mundo Simeoni contingere, quàm ſaluatorem non tantùm videre, verùm etiam geſtare, contingere, amplecti, & oſculari. Geſtabat in manibus pretium mundi, redemptionem Iſraëlis. *Gaudium Simeonis ineffabile.* O quàm fœlix & ineffabile gaudium, pium illud ſenſit pectuſculum, quum puerum illum tot millibus annorum expectatum, tam libera licentia pro voluntatis beneplacito amplexatur, deoſculatur! Veriſimile eſt dixiſſe hoc Canticorum 3. Inueni quem diligit anima mea: tenebo eum, nec dimittam. Quis enim ignem conſumentem in ſinu portet ſine combuſtione? fonti ſe immergat ſine madefactione? Nouit ſe contactu ſancti ſanctorum indignum, ſed vicit amor vehemens rationem, & ad vnionem & amplexum impulit ſenem. Hinc erupit mox defectura vox in laudem Dei, veluti cygneam quandam cantionem promens. Nam ſuſcepto Simeon Chriſto in vlnas cecinit, dicens:

Simeonis canticum continet tria. *Nunc dimittis ſeruum tuum domine ſecundum verbum tuum in pace: Quia viderũt oculi mei ſalutare tuum, Quod paraſti ante faciẽ omnium populorũ: Lumẽ ad reuelationem gentiũ & gloriã plebis tuæ Iſraël.* In hoc cãtico facit tria.

1 Cõmittit ſeſe voluntati Dei, dicẽs, Nunc dimittis. &c. Quaſi dicat, Nunc lubens moriar, nunc mihi mors deſiderata atque expectata aderit: nunc quod diu optaui, adeptus ſum. Idem dicebat Dauid Pſal.4. In pace in idipſum dormiam & requieſcam. *Qui bonorum operũ viaticũ hîc ſibi compararunt libenter ex hoc ſeculo proficiſcuntur.* Qui enim viaticum bonorum operum hîc ſibi comparauerunt, libenter ex hoc ſeculo proficiſcuntur, ſcientes quòd Beati mortui qui in domino moriũtur, Apoc.14. & illud Sap.4. Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Vnde & *Sancti pro carcere hũc mundũ habent.* ſancti pro carcere hunc mundum habent. Heu me, inquit Dauid, quia incolatus meus prolongatus eſt. Et Apoſtolus Rom.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit, &c.

2 Subdit rationem cur paratus ſit mori. *Quia*, inquit, *viderunt oculi mei ſalutare tuũ*, Hoc eſt ſaluatorem mundi, qui ſatanam deuicit, mortem aboleuit, tartara confregit,

fregit, peccata tulit,& toti humano generi opem vitámque præſtitit. de quo Iſa.52. Videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. vnde poſtmodum Lucæ 9. ait, Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſeruare.

Chriſtus ſalutare Dei.

3 Oſtendit quis ſit ſaluator ille. *Quem tu Deus*, inquit, *paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.* In primo aduentu omnibus paratus eſt, vt credant, diligant & ſanentur: & omnibus pateat acceſſus. Non eſt acceptio perſonarum apud Deum, ſed in omni gente qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi, Act.10. Differenter tamen, Rom.15. Dico Ieſum Chriſtum miniſtrum fuiſſe circuncifionis propter veritatem dei, ad confirmandas promiſsiones patrum: gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum, ſicut ſcriptum eſt, &c.

Primus Chriſti aduentus omnibus placidus & paratus, Iudæis ex promiſsione, gētibus ex gratia.

Ex hoc vero lumine Chriſto inſtituit Catholica Eccleſia vt feſto hoc Chriſtiani omnes celebrantes proceſſionem Mariæ, Ioſeph, Chriſti, Simeonis, ferrent cereos conſecratos: quos aduerſus magorum præſtigias & machinationes diabolicas, plurimùm experimur habere virtutis.

Originem inſtitutionis luminarium ex Chriſto vero lumine inſtituit Eccleſia.

EPILOGVS.

1 *Siſtitur puer Ieſus domino & deo Patri, vt doceat præſentare in lege gratia noſipſos deo. Rom.12. Obſecro vos fratres vt exhibeatis corpora veſtra, &c.*

2 *Exemplum Chriſtiani hominis in Simeone, qui pius ac iuſtus, & in quo Spiritus ſanctus erat.*

3 *Cum pace recedit ex hoc mundo, qui intelligit quòd Deus erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians. 2. Cor.5.*

DE BAPTISMO CHRISTI

Euangelium.

In illo tempore. Venit Ieſus à Galilæa in Iordanem, &c. Finis Euangelij: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, *Matth.3. Marc.1. Luc.3.*

De baptiſmo Chriſti nobis tria veniunt obſeruanda. *2. Pet.1.*

1 Primò circunſtātię. 1. Quādo Chriſtus ſit baptizatus. nempe, triceſimo ſuę ætatis anno, decimoquinto anno Tyberij ſub Pi- *Anno ætatis ſuæ triceſimo chri*

Quis bapti-zatus eſt. lato & Herode. Tum enim cœpit Ioannes prædicare baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum, Iſa.40. Baptizabat autem Phariſæos & Sadducæos, quibus dixit, Genimina viperarum, quis vos docuit fugere iram dei? &c. Turbas populi quibus dixit: Qui habet *Luc. 3.* duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimili-*Ioannes quos baptizauit.* ter faciat. Publicanos, quibus dixit, Nihil amplius quàm conſtitutum eſt vobis faciatis. Baptizabat & milites, quibus dixit, Neminem concutiatis, neque calumniā faciatis & contenti eſtote ſtipendiis veſtris. *Luc. 3.*

Baptiſmus Chriſti in Iordane factus reſpondet facto Naaman Syri. 2 Vbi Chriſtus ſit baptizatus; nempe, in Iordane flumine: vt reſponderet facto Naaman Syri, qui ex præcepto Eliſei in illo flumine lotus, ſanitatem pleniſsimā recuperauit. 4. Reg. 5. Ita ſi nos ex præcepto Chriſti lauerimus nos aquis baptiſmi, liberabuntur animæ & corpora à turpiſsima lepra peccati, qua commaculati naſcimur.

3 A quo Chriſtus ſit baptizatus, nempe, à Ioanne qui primus mandatum habuit baptizandi homines ad pœnitentiam, ſicut ſcriptum eſt Lucæ 3. Factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, &c. & Ioan. 1. Qui miſit me baptizare in aqua. &c. Doctrina eſt, ſacramentum baptiſmi ſuſcipiendum eſſe omnibus Chriſtianis: quia legitima Chriſti authoritate eſt inſtitutum: qui potuit & voluit ſub illis elementis tantam virtutem collocare.

4 Quomodo Chriſtus ſit baptizatus: Nempe, vt Euangeliſta ait, cùm definitum tempus à Patre iam adeſſet. & Ioannis teſtimonio ſatis eſſet annunciatus, venit Ieſus *Matth. 3.* à Nazareth ad Iordanem, vt baptizaretur. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari: *Admiranda Chriſti & Ioānis humilitas.* & tu venis ad me? Admiranda vtriuſque humilitas, vbi alter alterum in honore præuenit. Honore inuicem ſitis præuenientes, ait Apoſtolus Rom. 12. 1. Pet. 9. Ieſus reſpondit: Sine modò, ſic enim decet nos implere omnem *Iuſtitiam omnē quis impleat.* iuſtitiam. Implet omnem iuſtitiam, qui ſe peccatorem verè agnoſcit, ſacramentum ſuſcipit, & mandata dei prorſus ſeruat. Implet verò omnem malitiam qui cùm *Malitiam omnē quis impleat.* ſit impius & peccator, hoc non cognoſcit, quin iuſtum ſe reputat, & vt talis in ſe gloriatur: & qui negat per mādata dei nos iuſtificari.

Chriſtus dicit, Sic nos decet implere omnem iuſtitiā,

1 Per humilitatem. Ita Chriſtus humiliauit ſe. Nam formam ſerui accepit: & cùm in forma dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit, Philip.2. *Chriſtus quomodo impleue-rit omnem iuſtitiam.*
2 Per cognitionem peccati ſeu pœnitentiam. Ita Chriſtus acceſsit ad baptiſmum cum cognitione peccati, non ab ipſo, qui peccatum non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius, commiſsi, ſed ob noſtrum peccatum: cuius cauſſa venit in ſimilitudine carnis peccati, Rom.8. *1. Pet.2.*
3 Per ſuſceptionem ſacramenti. Ita Chriſtus ſuſcepit ſacramentum, non vt peccata ſua tolleret, ſed vt ſacramento virtutem & efficaciã auferẽdi peccata conferret. *Per Baptiſmi Sacramentũ cur iuſtitiam Chriſtus adimplere elegerit.*
4 Per obedientiam. Ita Chriſtus per omnia obſequentem ſe præſtitit Patri æterno, adeò vt ipſe dicat de ſe, quòd nõ venerit ſoluere legem, ſed adimplere, Matth.5. Deſcendi de cælo: non vt faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me patris, Ioan.6.

Adimpleamus ergo & nos omnẽ iuſtitiã. Niſi, inquit Chriſtus Matth. 5. iuſtitia veſtra abundauerit pluſquam ſcribarũ & Phariſæorum, nõ intrabitis in regnũ cælorũ.

5 Obſeruandum quare Chriſtus ſit baptizatus: nempe, ob duas cauſſas: vt ſeſe omnes in Chriſto baptizatos recepturum oſtendat in filios adoptionis, iiſque peccata remiſſurum, & in fratres admiſſurum, ſpiritũ ſanctum collaturum, & vitæ æternæ hæredes effecturum: & vt ſuo exemplo ad baptiſmum nos incitet, ne ſacramenta contemnamus. Poſtquã enim ſacramenta diuinitus ſunt inſtituta, debemus illis libenter & reuerẽter vti. Idcirco enim Pater cæleſtis voce delapſa dixit, Hic eſt fili[9] meus dilectus. Primò, vt Chriſtum filium ſuum mundo deum eſſe, quãuis verus eſſet homo, declaret. Secundò vox illa omnibus Chriſtianis acclamat, & affirmat quòd per baptiſmum ſint facti filij Dei. Aperiũtur cæli, vt intelligamus quòd per ſacramentum baptiſmi cæli reſerentur iis quibus antea ob peccatũ claudebãtur. Venit ſpiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper Chriſtũ, nõ quaſi prius non haberet, ſed vt mundo teſtaretur Chriſtũ eſſe filiũ Dei: & etiã nobis perſuadeat, ſpiritum ſanctum per illud ſacramentum iis qui in Eccleſia baptizantur conferri. *Duas ob cauſſas Chriſtus baptizatus eſt.*

Et hîc obſeruandum, quòd Chriſtus voluit anno ſuæ ætatis triceſimo baptizari ꝓpter quinq; cauſſas. 1. Quia *Anno ætatis ſuæ tricę*

ſimo varias ob cauſſas baptizari voluit. tunc, & non antè, ſolidum fundamentum baptiſmi ſua morte, paſsione, ac prædicatione iacere inſtituebat.

2 Vt baptiſmum Ioannis, qui virtutem remittendi peccata & efficaciam non habebat, perficeret: eiuſdémque Ioannis fundamentum & doctrinam confirmaret.

Baptiſmus Ioānis inefficax. 3 Quia ſua doctrina hoc ſacramentum decreuerat ſtabilire, ſine quo nulli ſalus contingeret: vt maiorem authoritatem illi conciliaret: & vt eius inſtitutionem magnificè commendaret, ſuo ipſius corpore ipſum voluit ſanctificare, & vt tactu ſui corporis aquas mundaret ac ſanctificaret.

Neminem debet pudere ab inferioribus baptizari. 4 Vt illo actu nos inſtrueret, ne vnquam pudeat nos ab inferioribus baptizari, vel in conſpectu populi in ſuſceptione huius tam ſancti ſacramenti nos veſtibus expoliare, Anſel. in Matth.

Baptiſmus ſuā virtutem & authoritatem non ab homine, ſed à tota Trinitate habet. 5 Vt operationem Trinitatis per deſcēdentem columbam, per Patrem clamātem, per filiū ipſum ſuſcipientē, in hoc ſacramento eſſe conuinceret: vt planè Chriſtiani intelligant ſanctam atque diuinā illam actionem à tota Trinitate & Chriſti paſsione virtutem authoritatémque habere, non ab homine adminiſtrante. 1. Cor. 3.

Eſt autem conſiderandum ex hac doctrina, ſacramēta quæ Chriſtus inſtituit, nō caſu, aut fortuito ſucceſſu eſſe inſtituta: ſed eo tempore, hora atque momento, quo ab æterno tota Trinitas hoc ſtatuerat. Item errare turpiter *Caluini turpis error.* Caluinum, qui nullum diſcrimen agnoſcat inter baptiſmum Ioannis, & Chriſti: cùm ille baptizauerit tantùm in aqua, Chriſtus verò ſimul etiam in ſpiritu. Baptiſmus efficaciam ſuam non niſi à Chriſto habere potuit, atque is tunc temporis nondū erat inſtitutus in ſacramentum. Act. 18. 19. apertè conſtat diſcrimen baptiſmi Ioannis & Chriſti. Deinde conſiderandū virtutem Chriſti non eſſe *Virtus chriſti nō eſt alligata ſacramentis.* alligatam ſacramentis. Nam ſine baptiſmō remiſit Chriſtus quamplurimis peccata, ipſisq; ſpiritum ſanctum dedit: quod & modò facere poteſt. Verùm hoc fit ex ſingulari Chriſti diſpenſatione, & gratia. Et quanuis ita contingat mirabili aliqua ratione peccatorum remiſsionem obtineri, & ſpiritus ſancti gratiam tribui, nihilominus baptiſma minimè negligendum, dicente Petro, Act. 10. Nunquid aquā quis prohibere poteſt, vt non baptizentur hi

tur hi qui ſpiritum ſanctum acceperunt, ſicut & nos? Et iuſsit eos baptizari in nomine domini Ieſu Chriſti. Infantes autem in baptiſmo poſſunt iuſtificari & ſanctificari ſine rationis auxilio: quod teſtimoniū Ioannis probat, qui nondum natus ſenſit præſentiam Chriſti, ídque non motu rationis, ſed virtute ſpiritus ſancti, Luc. 1.

Infantes iuſtificari & ſanctificari in baptiſmo poſſunt ſine rationis auxilio.

2 Obſeruanda ſunt miracula quæ in baptiſmo Chriſti contigerunt. Chriſtus baptizatus orabat, vt deus ſuo ſpiritu ſancto perfundat animas & corpora eorum qui baptizantur, ſatanam inde exturbet: peccata baptizatis indulgeat: gratiam qua præcepta ſeruent, carnem mortificent, interiorem hominem renouent, ac vitam æternam promereri poſsint, conferat. Nam tempus aderat quo Chriſtus debebat inchoare ſuum officium ad redimendum genus humanum, à diabolo tētari in deſerto, & aſſumere ſibi apoſtolos atque diſcipulos, quos doceret ea quæ à Patre in mandatis acceperat: per quos etiam vniuerſo mundo remiſsio peccatorū, & redemptio generis humani annuntiaretur per Chriſtum facta. Vt hæc tam grandia ſacramenta fœliciter cedant, Chriſtus Patrem orat: docens nobis ſemper, priuſquam aliquid incipiamus, eſſe orandum. *Cæli aperti ſunt.* Hæc cælorū apertio ſignificat, propter Chriſtū, cælū quod hactenus propter peccata fuerat clauſum, iā rurſus eſſe apertū omnibus baptizatis, qui bonis operib⁹ ſtuduerūt ipſum promereri.

Miracula in baptiſmo Chriſti facta.

Baptizatus Chriſtus quid orabat.

Oratio Chriſti q̄d nos doceat.

Cæli apertio quid ſignificet.

Apparēt tres diſtinctæ perſonæ indiuiſę deitatis: nempe, Pater, qui de cælo clamat: *Hic eſt filius meus dilectus, &c.* Filius, qui in Iordane baptizatur. Et ſpirit⁹ ſanctus, qui in ſpecie columbæ apparet. Hæc omnia noſtrum in vſum contigerunt, vt baptiſmi ſacramentū magnifaciamus, quod Chriſtus ſuo ſancto corpore inſtituit & ſanctificauit. Nec dubitemus totā Trinitatem tum adeſſe, quotienſcunque infans aliquis apud nos baptizatur. Et ſit vnica & maxima hæc conſolatio noſtra, quòd propter dilectum filiū dei & nos omnes in baptiſmo iuſtificamur, cōſequimur remiſsionem peccatorum, recuperamus iuſtitiam & innocentiam perditam, donamur ſpiritu ſancto, reconciliamur deo, adoptamur in filios Dei, & datur actio ad vitam æternam, tanquam hæreditatem filiis aſsignatā, piis ſtudiis ſanctiſq; actionibus promerēdam.

Baptiſmus magnifaciendus à nobis, quē Chriſtus ſuo corpore inſtituit et ſanctificauit.

Baptiſmus vnica & maxima conſolatio noſtra.

Materia baptiſmi aqua naturalis, nõ artificioſa. 3 Obſeruandum, qua materia conſtet baptiſmus: ſcilicet, aqua naturali, ſiue calida ſit aut frigida, vel aliis qualitatibus affecta, non aqua artificio aliquo expreſſa, vt roſacea, vel alia ſimilis. Eſt enim baptiſmus, nõ aqua vulgaris tantùm, ſed aqua vitæ diuino verbo ſanctificata & præceptis dei diuināque virtute communita: vt ſit aqua *Baptiſmus aqua vitæ* ſalutaris animæ & corporis fidelium, quæ occidat peccatum & viuificet animam. Et vt intelligas baptiſmum eſſe aquã viuam, conſiderabis illius originem. non enim ab homine, ſed à deo eſt inſtitutus. Conſiderabis illius per Chriſti corpus ſanctificationem, quo facto indicat ſibi placere baptiſmum. Conſiderabis Dei mandatum: Ite & baptizate omnes gentes, &c. Matth. 28 & dei promiſsionem: Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, Marc. 16.

Baptiſmus ſummus noſter theſaurus cæleſtis. Baptiſmus igitur eſt ſummus theſaurus noſter cæleſtis. Si vis ingredi regnum cælorum, duo ſunt tibi facienda. 1. Credas Chriſtum pro te paſſum, mortuum, &c. vt eius morte tu viueres, & Patri reconciliareris. 2. Suſcipe baptiſmum, ſinas aqua hac ſanctiſsima ablui tua peccata, & ſerua mandata. Qui hæc duo contemnit, pro- *Marc. 16.* culdubio peribit, Qui autem crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, modò mandata ſeruet: eritque hæres vitæ æternæ, Amen.

Religio Catholica, & Apoſtolica traditio docent pueros omni ætate baptizãdos. Quanuis Chriſtus tricesimo anno ſit baptizatus, religio tamen Catholica & traditio Apoſtolica docent pueros omni ætate baptizandos, 1 Mandato Chriſti dicentis, Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. 2 Promiſsione vniuerſali, qua omnibus hominibus dei gratia promittitur. huius gratiæ ſacramẽtum eſt baptiſma: ergo ad omnes homines pertinet. Paruulos autem homines eſſe nemo ſanus negabit.

3 Natura regni dei. Nam regnum ſiue gratia dei non venit cum obſeruatione ætatis, neque ad hanc circunſtãtiam temporis ligari debet: cùm baptiſmus ſit gratiæ dei ſacramentum.

4 Clementia Chriſti, qui nemini ſuam gratiam negat, quare nec baptiſmum paruulis.

5 Exemplo circunciſionis. Infantes enim Iudæorum portabantur ad circunciſionem, neſcientes verbum dei, neque

neque valentes audire de fœdere gratiæ: quare & noſtri paruuli etſi non audiant aut intelligant verbum, deferri tamen ad baptiſmum debent. Nam nos vniuerſalē mandatum habemus de baptizandis omnibus gentibus, ſicut Iudæi de circuncidēdis paruulis: & ſicut inſcitia non obfuit eorum paruulis, ita neque noſtris.

6 Exemplo Apoſtolorum, præſertim Pauli, qui ſcribit ſe baptizaſſe totam domum Stephanæ.i. adultos & paruulos. 1. Corinth. 1.

Teſtimonio Patrum, qui teſtantur in Eccleſia ſemper paruulos fuiſſe baptizatos. Origenes cap. 6. ad Roman. Eccleſia ab Apoſtolis traditionem accepit, etiam paruulis baptiſmū dare. Cyprianus ſcribit, in concilio quodam damnatā opinionem cuiuſdam, qui ante octauum diem nolebat baptizari infantes, lib. 3. epiſt. 8. Auguſtinus contra Donatiſtas, lib. 4. item in Gen. &c. Hieronymus contra Pelagianos, ſatis arduas cauſſas recenſet, cur paruuli ſint baptizandi.

Patres teſtantur in Eccleſia ſemper paruulos fuiſſe baptizatos.

Anno Chriſti. 195.

Anno Chriſti. 252.

Anno Chriſti. 387.

EPILOGVS.

1 *Quemadmodum Chriſtus occidi voluit, vt nos à morte redimeret: ſic & baptizari elegit, vt ſuo baptiſmo animas noſtras purgaret, tactúque ſui ſanctiſſimi corporis aquis vim regeneratiuam præſtaret.*

2 *Exemplum ſalutare hîc in Chriſto modeſtia, in Ioanne autem obedientia.*

3 *Baptiſmi Chriſtiani affectus pulchrè declaratur, Aperti ſunt cæli, viſus eſt ſpiritus Dei deſcendere, vox audita eſt. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui.*

IN FERIIS CATHEDRÆ
B. Petri Epiſtola.

Petrus Apoſtolus Ieſu Chriſti, electis aduenis ſparſim incolentibus Pontum, &c. Finis Epiſt. In reuelatione Ieſu Chriſti domini noſtri. 1. Petr. 1. c.

Beatus Petrus ſicut & Iacobus Iudæis ſcribit ſparſim incolentibus gētium regiones, Epiſtolam profectò dignam Apoſtolorum principe, plenam authoritatis ac maieſtatis Apoſtolicæ, verbis parcam, ſententiis refertam: hortatúrque principio ad tolerantiam malorum, quæ ob Euangelij

inuidiam perpetiebantur ſpe præmiorum. Quod & B. Iacobus facit cap. 1. Pro ſummo gaudio ducite fratres, inquit, quoties in tentationes varias incideritis, illud ſcientes quod exploratio fidei veſtræ parit patientiam. Cæterùm patientia opus perfectum habet, vt ſitis perfecti & integri, nullâque in parte diminuti. Vnde d. Petrus ad maiorem eorum cõſolationem nomen ſuum proprium exprimit, quod à Chriſto ſibi aptatũ accepit (ſiquidem antè Symon appellabatur, adiecto etiã nomine ſui muneris ſeu miniſterij), cùm dicit, *Apoſtolus*, id eſt legatus & nuntius à Chriſto Deo & homine Dei filio miſſus, olim eidem conuictor, nunc autem, deſtinatus Apoſtolus. Non enim veretur nomen ſuum proprium & officij præfigere: quin nihil præter cæleſtia, deifica & ſancta omnia & ædificatoria tractat. Econtrà autem, illi qui libellos famoſos epiſtoláſq; blaſphemiis & contumeliis plenas inter vulgus Chriſtianũ ſpargũt, nomen propriũ, conſcientia vrgente, ſubticent, Ioan. 3. Qui facit veritatem, venit ad lucem. Qui verò malè agit, odit lucem, &c.

Scriptores Catholici nomina ſua propria non ſubticent, more pſeudographorum.

In hac vtrique lectione breuiter & dilucidè d. Petrus totam ſalutis noſtræ rationem vt pote principiũ, medium, & finem, nobis proponit: & facit potiſsimùm ſeptem. Primò, laudat Deũ, nóſq; peculiariter ad collaudandum Deum ſuo exemplo hortatur & excitat. Et quò laudatio huiuſmodi & perfectior ſit & promptior, in mediũ adfert, quis ſit ille Deus quẽ laudare debeamus, cùm dicit: *Benedictus Deus & Pater domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.*

Exhortatio ad laudẽ Dei.

Confitentur & Iudæi ac Turcæ vnum Deum, Deúmque laudant: verum imaginarium incertúmq; & confitentur & laudant Deum. Quem enim confitentur & laudant illi hunc Patrem eſſe, hoc eſt, naturalem habere filium negant. At Petrus hîc eum Deum à nobis agnoſci & laudari vult, qui eſt pater domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc eſt, qui naturalem habet filium. Imò vniuerſa etiam ſacra ſcriptura hunc ſolum Deum nobis vnicè commendat. Ergo pater domini noſtri Ieſu Chriſti verus Deus eſt, quem nos & confiteri & laudare debemus. Qui verò negat Deum eſſe domini noſtri Ieſu Chriſti patrem, is Deum non nouit, etiam ſi omnia alia pertinacìſsimè credat, quæ ipſi ſacra tribuit ſcriptura. Sumus igitur hîc certi

Iudæi ac Turcæ verum vnius Dei notitiã non habent.

Scriptura hũc ſolum deũ nobis cõmendat, qui habet naturalẽ filium.

Qui deum

certi, quis verus Deus ſit. Hunc itaque vnum & verum Deum ſemper agnoſcamus, & vt verum Deum dignè laudemus. Credamus, inquam, verum Deum eſſe patrem naturalem domini noſtri Ieſu Chriſti, & Ieſum Chriſtum naturalem eſſe veri Dei filium, Matt.16.& Ioan.6. Ita verum Deum rectè nouerimus, vt ſalui ſimus.

negat eſſe domini noſtri Ieſu Chriſti patrē, is Deū non nouit.

2 Secundò, declarat à quo ſalus æterna detur: & dicit eam contingere à Deo & Patre domini noſtri Ieſu Chriſti. Quòd autem eam Deo tribuit, per hoc excludit omnes creaturas in vniuerſum, docétque à nullo eam expectādam, niſi à ſolo Deo: quēadmodum & Deus ipſe apud Iſaiam. 43. cap. inquit, Ante me non eſt factus aliquis Deus, & poſt me non erit. Ego ſum, ego ſum dominus, & non eſt abſque me ſaluator. Et cap.45. Deus iuſtus & ſaluans non eſt præter me. Porrò quod addit Apoſtolus, patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, per hoc omnes alios Deos excludit, docétque hunc ſolum eſſe verum illum Deum ſaluantem, quemadmodum & d. Paulus.1.Cor.8. eleganter teſtatur: Et ſi (inquiens) ſint qui dicantur dij, ſiue in cælo, ſiue in terra (ſiquidem ſunt dij multi & domini multi) nobis tamē vnus Deus pater, ex quo omnia & nos in illum.

Salus à nullo alio expectāda, niſi à ſolo Deo patre Ieſu Chriſti.

3 Tertiò declarat qua cauſſa mouente ſalus detur, cùm dicit Petrus eam dari ſecundum miſericordiā Dei. Quo ſanè elogio omnia merita humana excludit, ac docet, ſalutem contingere à Deo, non propter præcedētia opera aut merita, ſed gratis, ex mera benignitate, quemadmodum & Deus ipſe apud Iſaiam cap. 48. inquit, Propter me, propter me faciam, vt non blaſphemer: & gloriam meam alteri non dabo. Et B.Paulus.2.Timoth.1.Deus, inquiens, liberauit nos, & vocauit vocatione ſancta, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundū propoſitū ſuum, & gratiā. Et ad Tit.3. Nō ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundū ſuā miſericordiā ſaluos nos fecit Deus.

Salus datur à Deo patre non propter opera aut merita præcedentia ſed ex mera benignitate.

4 Quartò declarat per quem ſalus à Deo detur, cùm d. Petrus ſubdit, eam dari per reſurrectionē Ieſu Chriſti. Per reſurrectionē verò, & incarnationem & paſsionem, adeóque aſcenſionem intelligi vult. Nam per haſce ſingulas ſalus impetrata eſt, hoc nimirū confirmāte Paulo, Rom.4. Traditus eſt, inquit, propter delicta noſtra, & re-

Salus à Deo datur per Chriſti reſurrectionem.

Incarnatio Chriſti ſalutis paratæ indiciū. Paſsio Chriſti peccati mortíſque expiatio, &c. Reſurrectio certum argumentum ablati peccati mortis deſtructæ, &c. Aſcēſio eſt præparatio donatæ cæleſtis hæreditatis, & rectū venturæ ſalutis ſignum.

ſurrexit propter iuſtificationem noſtrā: incarnatio enim Chriſti, indicium fuit, quòd ſalus ipſa eſſet propè ac parata. Paſsio autem ipſius peccata totius mundi expiauit, mortíſque per mortem aboleuit ſententiā, Oſe. 13. 1. Cor. 15. adeóque mortis authorem eneruauit. Reſurrectio verò, certum argumentum dedit, ablatum eſſe peccatum, degluritam mortem, deuictū ſatanam, profligatam damnationem, & contrà æternam redditam iuſtitiam; donatam vitam; recuperatam æternam fœlicitatem. Aſcenſio denique præparatio fuit donatæ cæleſtis hæreditatis, & certum ſignum eò venturos ſaluatos, quo Chriſtus præceſſerit, Ioan. 14. Summa igitur eſt, per vnum Ieſum Chriſtum dari ſalutem à Deo: & hac præcipuè de cauſſa nobis laudandus eſt Deus. Audiamus Petrum, quid nobis fecerit laude dignū, quídque præſtiterit. *Iuxta copioſam ſuam miſericordiam*, inquit, *regenuit nos in ſpem viuā, per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis in hæreditatē immortalem & incontaminabilē atque immarceſsibilem, conſeruatā in cælis erga vos qui virtute Dei cuſtodimini per fidē ad ſalutē quæ in hoc parata eſt, vt patefiat in tēpore ſupremo.* Ac ſi dicat, laudandus ob id à nobis eſt Deus Pater, non tantùm quòd noſter pater ſit ſola creatione, ſed quòd in regeneratione omnium maximè pater noſter factus eſt. Quod ille in nobis creauerat rectè & abſolutè, id protho parens noſter Adam ſua tranſgreſsione in nobis corruperat rurſum: nā peccato & morti nos infœliciter genuit.

Deus bis pater noſter factus.

Miſertus igitur noſtri Deus, bis pater noſter factus eſt. Nam regenuit nos iuſtitiæ & vitæ, quos ſemel iuſtitiæ & vitæ creauerat: regenuit autē per mortem & reſurrectionem filij ſui Ieſu Chriſti. Hūc enim ſiuit mori, vt peccata noſtra tollerentur: hunc & reſurgere fecit, vt æternum iuſtificaremur & viuificaremur. Et regenuit nos ſic, vt & in filios adoptauerit, & hęredes vitæ æternæ inſtituerit: ac quādo in terris adhuc agimus, cuſtodit nos virtute ſua per fidem ad ſalutem. Et ſi cæleſtem hæreditatem nondum realiter poſsidemus, certiſsimò tamen erga nos in cælis conſeruata eſt, vt etiam Apoſtolus 2. Tim. 1. confidenter dicat, Scio cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare in illum diem.

5 Quintò, oſtendit Petrus quid ipſa ſalus ſit, cùm dicit eſſe

eſſe illam hæreditatem incorruptibilem, & incontaminabilem & immarceſsibilem, conſeruatam in cælis, paratam reuelari in tẽpore nouiſsimo. Quibus vtique verbis declarat, ſalutem non eſſe rem leuiculam, ſed talem, quæ æternas diuitias, æternas voluptates, æterna gaudia, æternam vitã complectatur. Si iam cui placent opes, voluptates, gaudia, fœlicitas, vita: ei ſanè multò magis arridebit ſalus, vt quæ (modò diximus) has omnes, non ad tempus, nõ mixtim, ſed perpetim, ſed ſincerisſimè adferat, vt non immeritò ex Iſa. ca. 64. Paulus 1. Cor. 2. dicat, Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum. *Salus quid ſit.*

6 Sextò, oſtendit quibus cõtingat ſalus, cùm dicit dari eam illis, qui in virtute Dei cuſtodiãtur per fidem. Quibus nimirum verbis innuit, non quoſlibet ſalute donari, ſed eos duntaxat, qui ab æterno ad eam prędeſtinati ſint, quique iam vocati prædicatione verbi & per Spiritum ſanctum ſolidam in Deum patrem & Ieſum Chriſtum fidem habeant: quemadmodũ & d. Paulus pulchrè Rom. 8. inquit, Quos præſcierat Deus, hos prædeſtinauit conformes fieri imagini filij Dei, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: quos autem vocauit, eos & iuſtificauit, eos & glorificauit, hoc eſt, æterna ſalute donauit. Summa itaque eſt, ſolos electos ab æterno ſaluari. *Soli electi ab æterno, ſalute donantur.*

7 Septimò, oſtendit B. Petrus, quæ ſors, qualiſque vita ſaluandorũ in hoc mundo ſit, cùm dicit eos nunc contriſtari oportere variis tẽtationibus, & vitã agere cedẽtem in laudẽ & gloriam & honorẽ Dei. His autẽ verbis certa dat ſigna, quibus electi dinoſci poſsint. Nam tametſi præ deſtinatio & ſalutis donatio inuiſibiles ſint, tamen his notis deprehẽdi clarè queunt ſaluandi, nẽpe, ex afflictione & vitæ innocẽtia: Iuxta illud, in mundo preſſuram habebitis, &c. Quicunque igitur hic affliguntur ob iuſtitiã, & piam interim vitam agunt, ij certiſsimi ſunt electi, Heb 12. Quẽ enim diligit dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit, Prouerb. 3. Apoc. 3. *Sors & vita ſaluandorũ in hoc mundo.* *Nota & ſigna, quibus deprehenduntur ſaluãdi & electi.*

Quare ſi & nos huius ſalutis verè participes & haberi & eſſe volumus, patienter afflictiones toleremus, & piam agamus

Finis fidei ſalus animarum. agamus vitam. Sic futurum eſt, vt nos quoque hæreditas illa immarceſsibilis maneat, finis, inquã, fidei noſtræ ſalus animarum noſtrarum. Hinc enim beatus vir eſſe aſſeritur qui ſuffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronã vitæ, Iac. 1. (*In hoc* (inquit Petrus) *exultate, nunc ad breue tẽpus afflicti in variis experimentis, ſi opus ſit, quò exploratio fidei veſtræ multò pretioſior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur, reperiatur in laudem & gloriam & honorẽ. in reuelatione Ieſu Chriſti.* Quibus etiam verbis innuit quo pacto laudari Deus à nobis debeat, & oſtendit laudationem Dei & in exultatione & in afflictionibus conſiſtere debere, ſic ergo laudare debemus Deum, vt exultemus in conſcientia pura & fide non ficta, vtque afflictiones in Dei gratiam patiamur.

Laudatio Dei in exultatione & in afflictionibus cõſiſtere debet. *Iure optimo electis exultandum.* Exultare iure optimo debemus, quòd ſciamus hæreditatem immarceſsibilem in nos in cælis eſſe cõſeruatam. Gaudete & exultate, ait Saluator, quoniã merces veſtra copioſa eſt in cælis, Matth. 5. Affligi verò patienter feremus, & quòd non diu affligemur, & quòd fides per afflictiones tum probetur, tum reddatur illuſtrior, & quòd æternam laudem, gloriam & honorem inde ſimus habituri in reuelatione Ieſu Chriſti. Hinc & Apoſtolus ait, Rom. 5. Sed & gloriamur in tribulationibus, ſciẽtes quoniam tribulatio patiẽtiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit. Et 2. Corinth. 4. Id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

EPILOGVS.

1 *Spes viua Chriſtiani eſt, per hoc quòd reſurrexit Ieſus Chriſtus ex mortuis, in hæreditatem immortalem, incontitaminabilem & immarceſsibilem conſeruatam in cælis.*

2 *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. Si compatimur & conregnabimus, ſi commorimur & conuiuemus. Rom. 8. 2. Timoth. 2.*

3 *Chriſtus nobis datus eſt in donũ, vt ſit ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio et redẽptio noſtra. 1. Cor. 1. & in exemplũ, vt paſſo in carne Chriſto, nos eadẽ cogitatione armemur, 1. Petr. 4.*

Ratio inſtitutionis ſolẽnitatis hodiernæ quæratur ex ſermone S. Auguſtini Epiſcopi, qui ſic incipit. Inſtitutio ſolennitatis

tatis hodierna à ſenioribus noſtris cathedra nomen accepit, &c.

Euangelium huius diei inuenietur in feriis Apoſtolorum Petri & Pauli.

IN FERIIS MATHIÆ APOSTOLI, Epiſtola.

Act. 1. cap. Petri hortatu noui Apoſtoli electio inſtituta.

In diebus illis, exurgens Petrus in medio fratrum dixit, &c. Finis Epiſtolæ. Et annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis.

Pſal. 40. Ioan. 18. Sceleris Iudæ grauitas. Defectiõis Iudæ cur meminerit Petrus. Matth. 27. Cauſſa ſceleris Iudæ proxima eius malitia, remota verò ſcriptura impletio. Pſal. 108. Scriptura ſacra deferendũ quã eloquitur Spiritus ſãctus. Alterius apoſtoli ſubrogatio per quam neceſſaria.

HAbes hîc de noui Apoſtoli electione. Primò, quo hortãte inſtituta ſit, videlicet Petro, qui orationẽ habuit, idq; non tam ſingularis poteſtatis, quàm & ordinis, & diuini inſtinctus cauſſa. Loquitur autem. 1. de Iudæ defectione, cuius ſceleris grauitatẽ notat tũ ab ipſo facto, ꝙ fuerit dux cõprehendentiũ Ieſum: tum ab antegreſſo munere, quòd à Ieſu in numerũ apoſtolicũ cooptatus fuerit. facit autem D. Petrus id nõ tam ob Iudæ inſectationẽ (nã proculdubio triſtis acerbáq; fuit inter diſcipulos eius rei commemoratio) quàm ob cæterorũ exhortationẽ, vt tantò cautiores ſint, cùm in perſeuerando, tũ in collega eligendo. Deinde cauſſam eius ſceleris refert, nõ ad Iudæ malitia, quæ veriſsima tamen proximáq; cauſſa fuit, ſed ad ſcripturæ impletionẽ, licet ea cauſſa ſit remota, & quæ præuiſionem nõ impulſionẽ arguat. Placuit autẽ Petro hanc omittere, vt quę nihil ad ędificationẽ faceret: & hãc proponere, ne quẽ grauius perturbaret tam horribilis Iudæ caſus. Atq; idem nobis quoque faciendũ vt ab hominum cogitatione nos ad ſcripturam & cõſilium Dei conuertamus Porrò quòd ſpiritum ſanctũ ait prædixiſſe quę ſcriptura memorat: diſcis quantum deferendũ ſit ſcripturæ.

2 Loquitur de alterius ſubrogatione. 1. Quòd alius ſit eligendus. Nam erat planè neceſſarium, ne vel Apoſtolorum functio, ſi in primo ſuo numero claudicaſſet, minus ponderis obtineret: vel Iſraëlitarum tribubus, quibus colligendis & Chriſtus venerat, & diſcipulos emiſſurus erat, minus reſponderet Apoſtolicus numerus: vel ne Iudæ vanitas & defectio, Chriſti veritatem

& decretũ ſuperaſſe videretur. Nam vt plurimi ſanè nolint, aut deficiant, tamen nouit Deus vnde ſuum agmen compleat. 2 Quòd confeſtim eligendus: id quod Petrus colligit ex priori. Nam ſi cõſtet eligẽdum, quidni protinus exequatur. Nos ſimiliter cogitemus, cùm de Dei volũtate, déq; munere noſtro facti ſumus certiores, nullas faciendas eſſe moras. 3 Quo è numero ſeligendus ſit, ex eo nempe, qui cũ Chriſto vixerint à baptiſmo vſque ad Aſcenſionem: idq; ideò, quòd Apoſtolum decuit oculatum ac ſolidum eſſe operum & verborum Chriſti teſtem. Cœperat autẽ Chriſtus publicè operari ac docere, cùm inauguratus eſſet in Baptiſmo. 4 Quod ad opus ſeligendus, videlicet ad teſtandũ, id eſt, paſsim publicéque prædicandum, & teſtandam maximè reſurrectionem.

Quo è numero ſeligendus nouus Apoſtolus.

Act. 4.

Opus Apoſtolicum eſt prædicare.

Prædicationis ſcopus reſurrectio Chriſti.

Diſcimus ergo Apoſtolicum eſſe prædicare. Viderint ergo ſucceſſores num vocationi ſuæ rectè reſponderint. diſcimus præterea prædicandum ſolum Chriſtum cuius ſummum ad ſalutẽ opus reſurrectio: cęteraenim Chriſti opera vel ad eam tendunt, vel ex ea ſuam vim accipiunt. Viderint ergo nugatores, de quibus Pſalm. 118. ait: Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua.

Electionis modus.

Functio Apoſtolica pẽdet à ſolius Dei calculo.

Documentum egregiũ in quo caſu Dei indicatio & auxiliũ implorandum.

2 Habes hîc quomodo peracta ſit hæc electio, nimirum iſto modo. 1. duorum ſegregatione. vbi obſeruandum, in Iudæ locum fuit vnus tantum ſubrogandus, duos tamen ſiſtunt. Quòd non vnum ſiſtunt, id fit propter Dei electionem, vt penes ipſum eſſet. Nam apoſtolica functio pendet à ſolius Dei calculo: & quòd non plures ſiſtunt, id fit propter apoſtolorum inquiſitionem, quæ omnino debuit eſſe exactiſsima. Deſcenderunt ergo ſeligendo vſque ad binarium. 2 Inuocatione: egregio ſcilicet documento, vt in aliis, ſic in electionibus, & cum primis miniſtrorum, Dei ſimul indicationem & auxilium implorandum. 3 Sorte, vt qua neque miraculum peteretur, nec humanum tamen quicquã vltra primam inquiſitionem, & duorum ſegregationem ab Apoſtolis interponeretur.

Deus plerunque humiliora magis probat.

3 Hic habes in quem ſors inciderit, in Mathiam nempe, licet alter videretur fermè potior, è quo vides quàm plerunque Deus humiliora magis probet. Item hîc locum habet dictum Salomonis Prouerb. 16. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à domino temperantur.

Obſer

Obſeruabile igitur cùm Apoſtolorum ſtudium, qui pro teſte & præcone Chriſti adeò ſunt ſoliciti (dormitantibus interim aut perſequentibus noſtris prælatis & epiſcopis) tum & Dei iudicium, qui vt plurimùm viliora reſpicit: & Matthiæ obſequium, qui vocanti domino obtemperat. Ferueamus quæſo nos ſimiliter, & humiliemus nos, & talem ſegregationem, ſi & nos vocemur, celeberrimam beatiſsimámque iudicemus, ſtrenuè laboremus domino, cui ſit omnis honos.

Apoſtolorũ ſtudiũ, Dei iudiciũ, & Mathia obſequiũ hic nobis obſeruabile.

EPILOGVS.

1 *Petrus inſtaurari vult numerũ Apoſtolorum, compertũ habens eundẽ variè præfiguratũ: verbi gratia. In 12. filiis Iacob patriarchis. Gen. 42. Rurſum in 12. fontibus, è quibus Dei populus ab Aegyptia ſeruitute liberatus, ad promiſſam per deſertum tendens hæreditatem, bibẽs refocillatus eſt, Num 33. Item in 12. lapidibus pretioſis inveſtimẽto ſummi ſacerdotis. Exod 28. In 12. quoque exploratoribus terrã promiſſa hæreditatis à Moſe ad explorandũ deſtinatis, Num. 13. Nimirũ hoc etiam ſatagẽs, ne numerus apoſtolicus maneret imminutus, quem dominus inſtituit, vt ſuorũ & factorũ & dictorũ teſtes eſſent per orbem terrarũ, qui fuerant ei aſsidui, domeſtici, & conuictores. Siquidem hoc ipſis prædixerat de reſurrectione ſua loquens, Act 1. Vos eritis mihi teſtes in Ieruſalem, &c.*

Numerus Apoſtolicus, variè in vet. lege præfiguratus.

2 *Iudas non electione æterna, ſed nomine ſolo Apoſtolus, vnde impius in magiſtrum & apoſtata extra collegium apoſtolicum fuiſſe narratur.*

3 *Laudabilis hic electionis modus in Eccleſia obſeruãdus: qui eſt ſupplicare domino, precari, vt ipſe quem elegerit, oſtendere dignetur, item nihil tribuere affectibus humanis in ſimilibus electionibus.*

IN FERIIS EIVSDEM APOſtoli Euangelium.

In illo tempore, Reſpondens Ieſus dixit, Confiteor tibi Pater, &c. Finis Euangelij: & onus meũ leue. *Mat. 11. Luc. 10.*

IN hoc Euangelio Chriſtus facit quatuor. Primò exultat in ſpiritu ſancto: vt doceat præter lætitiam carnis aliam eſſe multò excellentiorem, ſcilicet, lætitiam ſpiritus. de illa *Luc. 10.*

illa ait Chriſtus, Luc.6. Væ vobis qui nunc ridetis. Et Ioan.16. Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Hæc lætitia eſt vana, & plerúnque Deo inuiſa, quam omnes Chriſtiani, quantum poſsint, debent vitare. Eſt lætitia ſpiritus, qua Chriſtiani exultant in domino. hac Chriſtus exultauit, hac exultauit Maria, Luc.1. quum diceret, Exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. non in mundo, non carne, ſed in Deo. Ita ſunt gauiſi magi inuento puero, Matth.2. & diſcipuli viſo domino, Ioan.20. Hac & nos exultemus, Philip.4. Hoc exemplo etiam nos inſtruit, ſi quid fœliciter ceſſerit nobis conantibus, exultemus non humano affectu, ſed gaudio ſpirituali: non nobis arrogantes vllam gloriam, ſed gaudentes illuſtrari gloriam Dei, gaudentes de profectu proximi. Fructus enim ſpiritus, gaudium, pax, charitas.3. Ioan.1. Maiorem horum non habeo gratiam, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare. & Apoſt.2. Corin.9. Gratias ago Deo ſuper inenarrabili dono eius. Charitas ſiquidem congaudet veritati. 1. Corinth.13.

Lætitia carnis vana.

Lætitia ſpiritus Chriſtianos decet.

Gaudendum de illuſtratione gloria Dei, & de profectis proximi.

2 Gratias agit Patri, quòd ſacramenta ſua abſconderit à mundi ſapientibus & prudentibus, & reuelarit ea paruulis. Sapientes & prudẽtes tum erant Phariſæi, Scribæ, Sacerdotes, Leuitæ, Seniores populi & principes. Hi adeò tumebãt, vt ſola cognitione legis omnia ſacramenta tam diuina quàm humana cõprehendere ſe poſſe arbitrarentur. Hi quoq; viribus ſuis freti cenſebant hanc legis cognitionem ſibi abundè ſufficere ad implenda præcepta Dei, & ad ſalutem conſequendam, etiam ſine auxilio gratiæ Chriſti, quod eis cum ſuperioribus illis commune erat. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui ſapientia ſua adeò nituntur & fidunt, vt non vereantur reliquos omnes tanquam pecudes impudenter præ ſe contemnere, & ſomnia ſua velut cæleſtia oracula pro Dei verbo adoranda proponere: qui, inquam, ſolenne habent inter pocula, vbi mero incaluerint, diſputare de verbo Dei, de Euangelio, de Eccleſia, déque ſacramentis Chriſti. Iis tantùm acquieſcunt quæ ipſorum iudicio recipienda ſunt: at ſancti ſpiritus per Eccleſiã ſuam dictantis ſententiam petulanter contemnunt, quibus dicitur,

Sapientia & prudentia Phariſæorum & ſcribarum arrogãs & vana.

Prudentia noſtrorum hominũ ſeculi huius tumida.

Iſa.

Iſa.5. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes. de quibus Iob. 5. Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prauorum diſsipat. Quos pater reiicit. Nam hi ſunt prudentes ſapientéſque apud ſemetipſos, ſicut oſtēſum eſt ex Iſaia, de quibus 1. Corinth. 1. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Paruuli qui fuerẽ & ſunt.

Paruuli tum erant, beata virgo, apoſtoli, ac reliqui diſcipuli. Hi nihil ſe ſcire, nihil præſtare poſſe agnoſcebant, niſi quæ Deus per Chriſtū ipſis daret, vt ſcirent ac poſſent. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui de ſe non ita ſublimiter ſentiunt, ſed humiliter; ſuámque prudentiam & ſapientiam non magnifaciunt. Nec nouam confingunt doctrinam, ſed eam quam ſpiritus ſanctus Eccleſiæ ſuæ humili reuelauit, retinent & ſequuntur. Solum Deum plenè perfectéque iudicant ſapientem atque prudentem, qui ſapientiam pręſtat paruulis. Pſalm. 18 Quos pater acceptat. Nam hi ſunt paruuli pauperes, ſimplices, qui nihil ſciunt, nec ſapere præſumunt, niſi ea quæ pater releuauit ſuæ Eccleſiæ. Iſa 66. Ad quem reſpiciam, &c. Item Iac. 4. & 1. Petr, 5. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Sicut Chriſtus tūc exultauit in ſpiritu, & gratias egit patri, quòd myſteria ſuæ incarnationis reuelaſſet paruulis, ſcilicet, Mariæ virgini ſanctiſsimæ, Ioſeph, Simeoni, Annæ, Apoſtolis, diſcipulis qui erãt pauperes ſpiritu, & abſcondiſſet à ſapientibus ac prudentibus Ieroſolymitanis, ac Philoſophis Athenienſibus: ita & modò multò perfectius lætatur, quòd eadem ratione ſacramenta ſuæ religionis quibuſdam pauperculis, neglectis ſuperbis, reuelet. Quod ſic accipi non debet, quòd gaudeat Chriſtus & gratias agat de ſapientium excęcatione, de qua contriſtabatur Marci. 3. ſed de paruulorum illuminatione. Sic apoſtolus Rom. 6. Gratias Deo, quia fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi eſtis.

Gratias non agit, nec gaudet Chriſtus de ſapiẽtium excæcatione, ſed de paruulorũ illuminatione.

Si igitur volumus deum in dies magis ac magis ſua myſteria nobis reuelare, ponamus ſupercilium: & nos nihil ſcire niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, nobis habeamus perſuaſum. 1. Corinth. 2.

Facti huius æquitatem dominus paternæ voluntatis iudicio confirmat, vt qui dedignantur paruuli in Deo fieri, ſtulti deinceps in ſua ſapientia fiant. Sic enim diuino placuit conſilio, humanam damnare ſapientiam, & per humilitatem Euangelicæ doctrinæ bonos ad ſe trahere. *Ita pater, inquit, quoniã ſic placitũ fuit ante te.* Quibus etiam verbis Chriſti exemplum humilitatis accipimus, ne temere diſcutere ſuperna conſilia de aliorum vocatione, aliorúmve repulſione præſumamus. Iniuſtũ eſſe non poteſt, quod placuit iuſto. In cunctis ergo quæ exterius diſponuntur, aperta cauſſa rationis eſt occultæ iuſtitia voluntatis. Hinc Auguſtinus. Quem trahat, quẽ non trahat, quur iſtem trahat, & illum non, noli diiudicare, ſi non vis errare. Nunquam ab hominibus diſcutienda conſilia Dei in operibus eius, qui fecit, qua ratione ſic fecit: ſed quomodocunque rem ſuam voluit ordinare, gratias agẽs, ſufficiat tibi ad teſtimonium ipſa Dei natura: quia Deus ſine ratione ſine iuſtitia nihil facit. Non enim iudicem te eſſe voluit actuum ſuorum, ſed ſeruum præceptorum ſuorum. Boni enim domini eſt, omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinent ſerui: boni autem ſerui eſt, fideliter operari, & non diſcutere domini ſui actus. Eccleſiaſtici 3. Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Nã Prouer. 25. dicitur: Sicut qui mella multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimetur à gloria.

Beneplacitũ diuini cõſilij.

Conſilia Dei in operibus eius nunquam ab hominibus diſcutienda. Deus ſine ratione & ſine iuſtitia nihil facit.

3 Loquitur de ſeipſo, & oſtẽdit quis ſit: & quid de ipſo ſit nobis ſentiendum, cùm ait, *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Nemo nouit filium, niſi pater: neque patrẽ quis nouit niſi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ex his verbis Chriſti habemus duplicẽ cõſolationem. Alteram, quòd agnoſcamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſſe verè omnipotentem, qui omnia habeat in ſua poteſtate, tam cæleſtia quàm mundana. De quo dicebant duo illi diſcipuli qui ibant in Emaus, quòd eſſet vir potens in opere & ſermone, Luc. 24. Hic poterit nos ab omnibus inimicis noſtris liberare. Sic enim ait dominus Matth. 28. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Sic etiam

Conſolatio duplex. Chriſtus eſt verè omnipotẽs omnia habẽs in ſua poteſtat tã cæleſtia quã

etiam dicebant homines, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei? Matth.8. Alteram quòd agnoſcamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſummum doctorem, qui nihil ignorat, qui poterit nos omnia quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, docere: atque patrem, qui eſt principium, fons, & ſcaturigo noſtræ ſalutis, nobis monſtrare. Qui non foris tantùm docet, vt reliqui magiſtri: ſed intus corda inſtruit, tanquam verus author vtriuſque hominis. Qui ſolus in notitiam patris nos perducere poteſt. Sic enim Phariſæi loquebantur de eo: Quis eſt hic qui peccata dimittit? Luc.7. Et Chriſtus ipſe ſic ait, Ioann.17. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum verum & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

mūdana.

Ieſus Chriſtus ſummus doctor qui nihil ignorat qui poteſt nos omnia ad ſalutē neceſſaria docere.

His conſolationibus longè ſuauiſsimis confirmantur Catholici in obſequio fidei, & accenduntur in amore mandatorum Dei. Nihil enim ita corda fidelium confirmabit in variis tentationibus, nec ſuauius conſolabitur in cūctis calamitatibus, quàm ſcire ſe in eum Deum credere, qui potens ſit nos liberare. Omnia, inquit, mihi tradita ſunt à patre meo, &c. Nam ipſe pater dedit eum caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, Epheſ.1. Hinc influit mēbris vitam, Ioan.5. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat.

Conſolatiò fideliū in tribulatiōnibus.

Noſſe patrem, eſt metuere vt Deum: diligere vt patrem, & aſtici. Malach.1. Et tali modo reuelat filius patrem. Ioann.17. Pater iuſte, &c. notum feci eis nomen tuum, &c. Item, Pater, manifeſtaui nomen tuum hominibus quos dediſti mihi. Et Ioann. decimoquinto. Vos autem dixi amicos, quia omnia quę audiui à patre meo, nota feci vobis, &c. Filiū noſſe, eſt in eum credere, & imitari. Nam vt filius imago eſt patris, ſic & nos imaginem filij debemus portare. Roma.8. & 1. Corinth.15. Et hoc opus eſt patris. Ioann.6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater traxerit eum. Et Matth.16. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & ſanguis, &c.

Noſſe patrem quid ſit.

4 Loquitur Chriſtus cū peccatoribus, & vocat ad ſe omnes afflictas cōſcientias, vt ipſas conſoletur, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Sunt autem laborantes & onerati, qui peccata ſua

Laborãtes & onerati qui ſint. ſentiũt & agnoſcũt,ſibíque ab ira Dei, morte & inferis timent,& ob id turbatam habent conſcientiam, ſummis tamen votis auxilium à Deo expetunt. His qui ita laborãt,& onerati ſunt,dicit Chriſtus, *Venite ad me omnes*:ne curratis ad alios, non ad Phariſæos,nec ad Leuitas,non ad reliquam turbam Iudæorum, qui imponunt vobis opera grauia & importabilia, quíque vos triſtiores quàm acceſsiſtis, dimittunt. Ad me feſtinate, ego ſolus (non Moſes) ſum veſter ſaluator,pater, frater,dominus,magiſter. Clementior ero quàm Dauid erga Abſalon,aut Ioſeph erga fratres ſuos. Ad me venite omnes:non hic vel ille,ſed omnes qui curis,doloribus, peccatis laboratis: non quia glorificari me à vobis opus eſt mihi,ſed quia ſalutem omnium ſitio, omnes ſuſcipiã. Summatim indicat ſe veniſſe propriè,vt leuet quotquot ex ipſo ſperant peccati vel cõſcientiæ vel cuiuſcũque mali remedium.

2.Reg.14. & 18. Geneſ. 45. & 50.

Indicat Chriſtus cur propriè venerit.

Tollite iugum meum ſuper vos. Eſt autem duplex iugũ. Alterum ſpiritus ſeruitutis peccati, & afflictę conſcientiæ.de quo Pſal.37. agitur: Inquietates meæ ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. Hoc iugum,ait Chriſtus, à vobis tollam, tollam ſpiritum ſeruitutis in timore, tollam cæremonialia illa præcepta grauia & importabilia,tollam maledictionem tranſgreſſoribus legis poſitam. Quod etiam apoſtolus teſtatur, Galat.3. dicens: Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. De onere aut iugo peccatorũ quod venit Chriſtus auferre,dictum eſt Iſa.10. Et erit in die illa, aufertur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo,& computreſcet iugum à facie olei. Hoc in Chriſto impletum teſtatus eſt Petrus.1.eiuſdem 2.cap. Qui peccata noſtra,inquit, ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. Alterum autem iugum eſt Euangelij & gratiæ. De hoc ait Chriſtus, Dabo vobis iugum Euangelij,ſpiritum adoptionis & gratiæ,qua impleatis mandata,& ſit ſuaue, quod fuerat in lege durum & acerbum. Hinc 1.Ioann. 5. dicitur,mandata eius grauia non ſunt, imò dulciora ſuper mel & fauum, Pſal.118.

Iugum duplex.

Deut.7. Hebr.10.

Iugum Euãgelij & gratia.

Iugum primũ fuit Moſis,de quo dicit Petrus, Act.15.

Vt quid tentatis Deum, ponentes iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque nos neque patres noſtri portare potuimus? Dicit quoque de eodem Paulus, Galat.5. Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. Illud iugum Chriſtus diſrupit, noſtríſque ceruicibus excuſsit. Gala.3. & 4. Secundum fuit Chriſti, & de illo dicit Chriſtus, Matth.11. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Hoc nobis ipſe impoſuit, & vt facilius ipſum feramus, nobiſcum & ipſe collum ſubmittit ac geſtat. Exemplũ, inquit, dedi vobis: vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, Ioan.13.

Iugum Moſis Chriſtus diſrupit, noſtríſque ceruicibus excuſsit & ſuũ nobis impoſuit.

Quid commodi acceſſurum ſit iis qui iugum Chriſti portauerint, docet dominus quum ait: Et inuenietis requiem animabus veſtris. Nam Chriſtianus non debet requiem animæ aut in hac vita aut in rebus temporalibus quærere, quum hîc permixta ſit multis curis & anxietatibus. Nam riſus dolore miſcetur, & extremũ gaudij luctus occupat. Nec eſt quærenda requies carnis, quæ eſt voluptuoſa. Miſeros iudicemus eos qui in hac vita requiem ſuam quærunt, dicentes, Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Sed vt ait Paulus. 1. Corinth. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia praua.

Commodũ Chriſti iugũ portantium.

Miſeri iudicãdi sũt qui in hac vita requiẽ ſuam quærunt.

Et diſcite à me quòd mitis ſum, & humilis corde. Si quis roget, quomodo iugũ hoc Euangelij ſit ferendum, Chriſtus reſpondet, Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Iugũ enim Chriſti his duabus virtutibus ſe ſinit geſtari, manſuetudine, & humilitate. Ita Moſes incredibili ſuauitate pondus huius iugi ſuſtinuit. Nume.12. Ita Dauid eximiã mãſuetudinem erga Saul & alios inimicos ſuos oſtendit, quando nec in ſpelunca, nec in caſtris dormientem, cùm in manu haberet, ipſum confundere voluit. Item erga Abſalõ, quem ſibi aſſeruari iuſſerat in prælio. Ita Chriſtus ſingulari manſuetudine tulit crucẽ, iniurias, paſsionem ac mortem: adeò vt pro crucifixoribus orauerit. Ita Paulus erga Iudæos capitales hoſtes, Roma.9. Idcirco ſcriptura de Moſe ait: Erat Moſes vir mitiſsimus ſuper omnes homines qui morabãtur ſuper terram, Nume.12. De Dauide ait, Memẽto domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius, Pſalm.131. De Chriſto ait: Tanquam ouis ad occiſionem ductus, & ſicut agnus

Iugũ Chriſti duabus virtutibus ſe ſinit geſtari, manſuetudine & humilitate.

1. Reg.24.
2. Reg.18.

coram tondente obmuteſcet, Iſa.53. Paulus quoque ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? &, Omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos. 2. Corinth.11. & 1.Corinth.9.

Ratio cur iugū Moſi Iudæis durū, Chriſti verò nobis ſit ſuaue, datur ab Apoſtolo.

Quæ ſit ratio quare iugum Moſi Iudæis durū, Chriſti verò ſit ſuaue nobis: reſpondet Paulus.2. Timoth.1. Non dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis. Quia Iudæi non habebant ſpiritum virtutis atque dilectionis, ſed tantùm ſpiritū ſeruitutis & timoris: ideò erat illis durum iugum Moſi. Nos verò quia habemus ſpiritum virtutis, dilectionis & gratiæ, qua poſſimus implere præcepta, ideô iugum eſt ſuaue.

Amor omnia ſæua & immania prorſus facilia, & prope nulla facit.

Nos igitur qui ſumus vocati, qui Chriſtum ſequimur, & ipſi nomen dedimus, imitemur eundem Chriſtū, heroicis ipſius virtutibus animas noſtras exornātes. Quòd ſi hoc arduum videtur, imitemur Moſen, Dauid, Paulū, qui homines fuerunt miſeri ac peccatores, ſicut nos. Quòd ſi omnia ſæua & immania prorſus facilia & propè nulla facit amor, quemadmodum patuit in Iacob, Gen.29. cui videbantur in ſeruiendo & aliis ſeptem annis pro Rachel, dies pauci præ amoris magnitudine: quid non molle & commodum & leue ipſis videbitur, qui toto pectore fidunt bonitati diuinæ, quíq; conceperunt ignem charitatis Euangelicæ, Rom.8. Quis nos ſeparabit à charitate Dei, &c. Quemcunque enim verè guſtus ille cæleſtium occupauerit, huic nauſea erit omnis trāſitoria voluptas, huic facile ferre iugum domini. Simus quoque mites & humiles corde, vt benedictio mitibus à Chriſto promiſſa. Matth.5. nobis contingat.

EPILOGVS.

1 *Chriſtus gratias agit, & exultat in patre, quòd Apoſtolis ſui aduentus aperuerit ſacramenta, quæ ignorauerūt ſcribæ & Phariſæi, qui ſibi ſapiētes videntur, & in conſpectu ſuo prudentes. Scriptum eſt, ait Apoſtolus 1.Corinth.1. Perdā ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentiū reprobabo.* *Iſa.29. Abd.1.*

2 *Aequalitate naturæ nemo nouit filium niſi pater, neque patrem quis nouit, niſi filius: ſed reuelantis dignatione nobis filius per patrem, & pater per filium reuelatur & innoteſcit, vt cognoſcamus ex parte 1.Corinth.13.*

3 *Clementia & comitas benigniſsimi Ieſu erga fideles omnes,*

nes inuitantis vt ad ſe veniamus. Non vult autem mortem peccatoris, ſed magis vt, &c. Ezech. 32. Qui locus hîc nō de oratione aut interceſsione ſanctorum eſt intelligendus ſed de onere legis, in qua nulla quies aut conſolatio eſt, & de labore ethnicæ tenebroſitatis eſt accipiendus. Locus quē elegit Chriſtus vt ibi inueniatur, eſt Eccleſia. in hac iugum domini ſuaue: quoniam (vt Theophylactus ait) omnia propter futuram retributionem leuia. Item Eccleſia non vrget nolentes, quemadmodum Moſes, ſed ducit vltrò ſequentes, hoc eſt, volentes. Sanctæ libertatis dicta primitiua Eccleſia (vt exemplis agam) gaudens verbera ſuſtinuit ſynagogæ, Act. 5.

IN FESTO CONCEPTIONIS CHRIſti, ſiue annuntiationis Mariæ,

Epiſtola.

Locutus eſt dominus ad Achaz, dicens: Pete tibi ſignum à domino, &c. Finis Epiſtolæ: Et eligere bonum. *Iſaiæ 7.*

VAticinij huius occaſio ita habet: Cùm reges Syriæ & Iſraëlis altera vice cōtra Achaz proficiſcerētur, & qui prius vicerāt, etiā tunc victuri viderētur, ac proinde populus trepidaret, & rex Aſſyriū vocaturus eſſet, miſſus eſt Propheta, q populū atq; regē ſolaret. Ordo ergo vaticinij ita habet.

Promiſsio liberationis ab hoſtibus Achaz facta.

1 Primò promittitur liberatio ab vtroque hoſte, indicata, & hoſtium eorundem leuitate, quòd non niſi titiones ſint: & interitu, quòd perbreui nihil ſint futuri: indicato etiam vincendi modo, vt externæ opi valedicant, neque confidant, & diuinæ opi placidè acquieſcāt. Sed hanc promiſsionem reiicit Achaz metu hominum. obſtat enim ei prior ſua clades, hoſtilis vis, ciuilis ratio defendendi, & mala ſua conſcientia. Pergit igitur Propheta ad ſecundum membrum, id eſt ſignum.

Promiſsionis reiectio.

Signū offertur regi Achaz.

2 Offert ſignum: idque partim ſolito Dei more, quo cum verbo iungitur. Ita enim ſolet Deus propter fidem noſtram confirmandam, ne vacillet, aut ſuccumbat: coercendam ne vagetur, & vana ſpeculatione euaneſcat: & eandem exercendam, ne torpeſcat, vtque ſenſibus repugnare diſcat. Partim ſingulari modo offert ſignum, quòd regi libertas eligendi qualecunque vellet, ſeu ex-

leſte ſeu terreſtre relinquitur. Id quod miræ fuit boni-tatis, cùm per ſe, (nam propriè vt promiſſa, ſic & ſigna pertinēt ad ſolius Dei arbitrium) tum propter impium regem, quo vix vllus fuit ſuperſtitioſior.

Vt promiſſa ſic & ſigna propriè pertinent ad ſolius Dei arbitrium.

Sed mutatur iſtud ſignum. Nam & Achaz æquè illud reſpuit vt promiſsionem, licet alio(vt prætendit, metu, Dei nēpe, ne quid Deum tentet. Mouebatur igitur prius rationis ductu, hic ſcriptura quaſi impeditur. Adeò prudens atque ſanctus eſt hypocrita: interea tamen multipliciter peccat. Nam & Deum repugnando tentat, minimè tentaturus obſequendo: & prophetam quoque falſitatis ac impietatis propè arguit.

Deuter. 6. Achaz æquè ſignum repuit vt promiſsionem.

Vnde Iſaias propter impiam regis recuſationem variare illud cogitur: idque eo pacto. Primò taxat regem & coniunctos propter incredulitatem, eos nec Dauidico ſanguini reſpondere, nec prophetis, vt quos homines ſolùm non miniſtros putent credere, neque ipſi Deo fidem adhibere.

Secundò ſubiicit aliud multò maius ſignum, idque his de cauſsis. 1 Vt cùm impij nolint piis tamen liberationis ſignū proferat. 2 Vt eius liberationis cauſſam eorundem meritis detrahat. 3 Vt cauſſam omnium Dei beneficiorum erga populum indicet. 4. Vt maximū beneficium, quódque maximè prædicandum, demonſtret.

Promittitur meſſias ex Virgine naſciturus, cuius incarnatio ſignum profundū & excelſum fuit.

Iſta ſerie ſubiicit aliud multò maius ſignum. Refert nanque de venturo Chriſto quę ad hodiernum feſtum ſpectant. 1 Miram eius natiuitatem, quòd è virgine naſciturus ſit. Nam vocem Haalmah, virginem denotare conſtat. 1 Ex vocabuli etymologia, & communi vſu. Dicitur enim à cælando & claudendo: & pro virgine manifeſtè ſumitur, Gen. 24. Exod. 2. 2 Ex prophetæ cō ſilio, qui miraculoſi, non conſueti partus meminit.

Partus immanuelis miraculoſus.

3 Ex impoſito nomine. Patrum enim erat dare liberis nomina. hîc cùm mater det, indicium eſt quòd proles ſit terreno patre caritura, húcque Angelus, Luc. 1. ſpectat.

4 Ex vetuſtis promiſsionibus, vt quę factę ſunt Adamo de mulieris ſemine, Gen. 3. Abrahamo de benedicto, id eſt, ſeparato ſeu virgineo ſemine, Gen. 12. & 22. Nam coniuncta ſemina mox reatum quoque conferunt.

Refert

2 Refert mirã naturarũ vnionẽ. Vox Immanuël docet ipſum Deum fore atq; hominẽ,licet hoc non tantùm ad naturam,ſed officiũ quoque pertinet,quòd & Deum nobis patefaciat atq; reconciliet,& nos ſuo merito, ſpiritu, patrocinio, tandẽ etiam gloria ſeu fœlicitate ſua donet. *Vox Immanuel quid doceat.*

3 Refert educationem, qua & victu & progreſſu intelligentiæ quantum ad humanitatem nobis ſimilis ſit futurus, Luc. 2.

His ex poſitis, ne langueſcant tamen pij propter moram temporis, addit etiam de præſentis temporis mitigatione, antequam puer (indefinitè loquens) ad diſcretionis annos veniat, perituros ambos reges. Idque ſic factum eſt. Nam Aſſyrius eo ipſo anno Syrum ſuſtulit, Iſraëlis verò rex intra octo annos obiit. *Educatio Emanuelis.*

DOCTRINA.

Nos hypocriſi profligata hinc diſcamus, Dei promiſſionibus fidere & ſigna vt adminicula magnifacere: vtq; pij veteris Teſtamenti, primi Chriſti aduentus cogitatione ſe in omnibus diſcriminibus erexerunt, ita nos eiuſdem fructu, & poſtremi expectatione conſolemur.

EPILOGVS.

1 *Raſin rex Syriæ & Phacee rex Iſrael, excitantur contra Achaz & Ieruſalem. Erat diuerſa religio, tamen conuenerunt in hoc, vt regem perſequerentur Iuda. Sic nanque ſolet malo contra malum vti Deus, tyrannum impium tyranno impio puniendo: ſed electorum paucorũ amore pepercit Deus regi Achaz & multitudini.*

2 *Admonetur Achaz credere in promiſſum à Deo auxilium, & huius promiſſionis ſignum quærere. ſed impiis neque excuſatio, neque ſcriptura deeſt.*

3 *Promittitur Chriſtus Meſsias ex Virgine naſciturus citra viri operam: cuius incarnatio ſignum profundũ & excelſum fuit. Eius quoque natura ſeu ſubſtantia deſcribitur, quòd nempe futurus eſſet duplicis naturæ, humanæ & diuinæ. Iuxta humanam quidem, Immanu, hoc eſt, nobiſcum, ſeu noſtra ſubſtantia: iuxta verò diuinam, El, hoc eſt, Deus verus. Iuxta humanitatem comeſturus erat butyrum & mel, hoc eſt, futurus non homo phantaſticus, ſed verus, naturalis, eſſentialis, corporalis certus, humanis neceſſitatibus obnoxius per omnia. Iuxta diuinitatem verò, & in huius veriſsimum ar-* *Immanuel duplicẽ in Chriſto naturam denotat.*

gumentum, ſciturus erat (in ipſa ſtatim infantia) bonum & malum: quod certè nemo hominum (præter hunc) vel vnquam potuit, vel etiamnum poteſt, contra Iudæorum & hæreticorum peruerſitatem.

IN FESTO EODEM

Euangelium.

Luca 1. *In menſe ſexto miſſus eſt angelus Gabriel, &c. Finis Euangelij, Et diſceſsit ab illo angelus.*

Hiſtoria huius Euangelij complectitur tria. Primò, initium ſalutis humanæ, nempe, incarnationis Chriſti. Vbi conſideranda ſunt ſeptem. 1 Tempus annuntiationis, cùm ait: *In menſe ſexto*, à conceptione Ioannis Baptiſtæ. Nam de Meſsia vaticinatum erat, venturum illum tempore ablati à Iudæis ſceptri, & venturum quidem ſtatim poſt Angelum præcurſorem, Gen. 49. Malach. 3.

Tẽpus Annuntiationis, menſis ſextus à Ioannis conceptione.

2 Nomen angeli, cùm ait, *Miſſus eſt angelus Gabriel.* qui fortitudo Dei dicitur: quia illum annuntiabat, de quo Pſalm. 23. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio: illo nimirum prælio, quo poteſtates aëreas debellare, & ab earum tyrannide mundum veniebat eripere. Luc. 11. Ioan. 12. 3 A quo miſſus ſit angelus, cùm ait. *A Deo.* immediatè, non ab alio angelo, quemadmodum Zach. 2. Curre inquit angelus alteri angelo, loquere ad puerum iſtum. Sic Daniel. 8. Audiui vocem viri in via: Gabriel, fac iſtum intelligere viſionem. Author namque huius negotij fuit Deus. is enim angelum miſit è cælo, qui & conceptionem ipſam & conceptionis modum annuntiaret, ſicque impleretur quod dominus promiſerat, nempe, domui Dauid daturum ſignum, Iſa. 7. 4 Ad quam prouinciam & ciuitatem, cùm ait, *In ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth.* Non ad Romã vrbem primariam, totiúſque orbis dominam: in qua erant principes potentiſsimi: non ad Athenas, vbi erant viri ſapientiſsimi, ac philoſophi clariſsimi: non ad Ieruſalem, vbi erant viri religioſiſsimi, ſed ad Nazareth ciuitatem Galilææ paruam & deſpectam, Ioan. 7. vt conuincat dominus ſe non quærere, ſed contemnere mundana: vtque doceat ſe ſemper requieſcere ſuper humilem & pauperculum,

Gabriel fortitudo dei.

Author incarnationis Chriſti Deus.

Locus conceptionis Chriſti humilis & deſpectus.

culum,& trementẽ ſermones eius, Ignobilia enim mundi & contemptibilia elegit Deus. 1. Corinth. 1. Iſa. 66. Quod etiam ſine altera cauſſa factum non eſt. nam & inde certum eſt, conceptum illum fœtum Meſsiam eſſe: quòd, ſcilicet, prædictum ſit, in Galilæa omnium primò lucem magnã (hoc eſt Meſsiam) exoriturã, & Meſsiam vocandum eſſe Nazaræum, Iſa. 11. 5 Ad quam perſonam, cùm ait, *Ad virginem deſponſatam.* Virginem carne, virginem mente & profeſsione, virginem qualem deſcribit Apoſtolus. 1. Corinth. 7. Mulier innupta & virgo cogitat quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Virginem, inquam, quæ non regi alicui magnifico, nec ſacerdoti ſummo nupſerat, ſed fabro lignario. 6 Ad quem virum, cùm ait, *Viro deſponſatam, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid.* Quod non ſic debet accipi, quòd matrimoniali actu vſa ſit, ſicut reliqui coniuges: Sed oportebat Mariam habere virum, qui teſtis eſſet integritatis ipſius certiſsimus; & nati ex ea domini & Saluatoris noſtri eſſet nutritius fideliſsimus, quique pro eo paruulo ſecundum legem hoſtias ad templum deferret, & eum inſtãte perſequutionis articulo, quãdo ſcilicet Herodes quæreret hœdum paruulum Chriſtum cõtra legem, Exod. 34. in lacte matris ſuæ coquere, in Aegyptum cum matre deferret ac referret, aliáque illi plura, quæ aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat, neceſſaria miniſtraret, & contra legis tranſgreſsionem teſtimonium ferret. Non decuit, inquit Ambroſius, virginibus ſiniſtra opinione viuentibus velamẽ excuſationis relinqui, quòd infamata mater domini fuiſſet. Oportebat hoc etiam, vt per Ioſeph generationis Chriſti ſeries texeretur (vt vult Hieronymus) qui fuit de domo Dauid, quemadmodũ virgo. Nam viri ſuæ tribus fœminis iungebantur, præſertim in hæreditate paterna ſuccedẽtibus, Num. 36. Et ne res non congrueret prophetiæ, quæ Meſsiam promiſerat ex genere Dauid regis. Rom. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. 7 Nomen virginis, cùm ait, *Maria*: quæ maris ſtella dicitur, quia luce à ſe prodeunte mundum illuſtrauit. Dicitur & amarum mare, quia ſuam ipſius animam gladius doloris pertranſiuit, Luc. 2. Sic & domina, quia regem regum, & dominum dominantium

Chriſtus oraculo Iſaiæ meſſias eſſe cõuincitur, quòd prædixerit eũ vocandũ eſſe Nazaræũ.

Maria triplici ratione virgo fuit.

Maria virgo cur deſponſata viro.

Maria quid interpretetur.

nantium nobis peperit, Apoc.19. Item exaltata, quia reſpiciens humilitatem ancillæ ſuæ, eam exaltauit ſupra omnes mulieres. Quàm delegit Deus, ne quid in hoc cæleſti negotio ſibi mundus vindicaret.

Quòd autem Lucas hanc hiſtoriam tot verbis ac circunſtantiis deſcribat, non temerè facit. Si enim in ciuilibus cauſſis tam ſeriò agitur, vt notarij adhibeantur, qui locum, tempus, & perſonas literis mandant, traduntur libelli, & appenduntur ſigilla, vt fides habeatur: quantò magis hoc debuit fieri in cauſſa tam ardua, nempe, in incarnatione Chriſti, vt nos de promiſsionibus Dei certos redderet, & hæreticorum ſubſequentium hęreſes, ac Iudæorum obſtinationem conuinceret?

2 Secundò complectitur præſens hiſtoria nuntium angeli, quo aggreditur virginem Mariā, & eam comiter ſalutat, cùm dicit: *Ingreſſus angelus ad eam*. Vbi ſecretò patrem orabat, clauſo (vt dicit Bernardus) oſtio, quęadmodum poſtea filius docuit, Matth.6. Quibus verbis Lucas voluit nobis commendare virginis mores caſtiſsimos, vt quæ non, vti vulgus virginum ſolet (ſicut de Dina legimus Gen.34.) per cōpita & theatra vagata ſit, fractóque gradu diſcurrerit, ſed in ædibus paternis occluſa fuerit, imò ſeſe vltrò incluſerit, ibique rebus ſacris & honeſtis exercuerit ſeſe, propheticáſque lectiones euoluerit. Et taliter orantibus ſolent aſtare angeli, & delectari in iis quos vidēt puras manus leuare in oratione. Patet in Zacharia, cui angelus apparuit ſtans à dextris altaris incēſi, Luc 1. & in Cornelio Centurione, Act.10. Quantùm autem Mariæ placuerint orationes domino, angelus indicat, qui tam reuerenter eam ſalutauit dicens, *Aue gratia plena*. Aue, hoc eſt, ſalue, ſeu gaude Maria. Mox addit, *Gratia plena*, hoc eſt, dilecta, gratioſa, fauorabilis, plurimum conſequuta gratiæ, vnicéque à Deo in gratiam recepta. Aptiſsimum quippe erat, vt gaudij vocabulo ſalutaretur, quæ veræ voluptatis authorem erat conceptura: & gratiæ vocabulo compellaretur, quæ Ieſum erat paritura ſalutaris gratiæ principem & authorē. Nec dubium quin pater cæleſtis filio ſuo vnigenito eximium & ſplendidiſsimum præparauerit tabernaculum. Sanctificauit nanque tabernaculum ſuum altiſsimus. Magnificè ac ſplendi

Maria moribus caſtiſſima et ſecretiorū locorū amatrix.

Angeli delectātur aſtare orantibus, & iis qui puras manus eleuant ad Deum.

Maria gratioſa.

ſplendidè preparata fuerat arca illa vet.teſt.in qua manna reponebatur:quantò ſplendidius pretioſiúſque oportebat eſſe tabernaculum in quo panis ille verè cæleſtis reponendus fuerat? Neque tamen ipſa habebat plenitudinem gratiæ quam filius eius Chriſtus, ſed ſufficientem habuit ad illum ſtatum ad quem fuit electa, ſcilicet vt eſſet mater Dei. Sic Stephanus (Act.6.) plenus dicitur gratia, quam ſufficientem habuit vt eſſet teſtis idoneus Chriſti. Sic & Apoſtoli, Act.2. Chriſtus autem ſuper omnes, quia de plenitudine eius omnes nos accepimus, Ioan.1. Cæteris ergo datur gratia per partes, Mariæ autem tota ſe plenitudo gratiæ infundit. *Maria quo modo gratia plena.*

Dominus tecum. Hoc eſt, non tantùm potentia, ſed etiam clemẽtia, gratia, fauore, & aliis donis ſpiritualibus. Non tantùm filius tecum quem concipis, ſed & dominus ſpiritus ſanctus de quo cõcipis, & dominus pater tecum qui genuit quem concipis. Et ideò gratioſam te appello, quia dominus tecum eſt, Dominus tibi fauet, Dominus te elegit, Prouerb.31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu ſupergreſſa es vniuerſas. *Dominus non tãtùm potẽtia, ſed etiã gratia & aliis donis ſpiritualibus cum Maria.*

Benedicta tu in mulieribus. Hoc eſt, laudabilis præ omnibus mulieribus. q.d. Ideò dominus tecum eſt, & tibi fauet, quia fauorem ſuum erga te in eo & per hoc declarat, quòd tu es illa fortunata, beata, & laudata præ omnibus mulieribus virgo, de qua præcinnerunt prophetæ, quæ paritura eſt ſemen illud benedictum, quod conterat caput ſerpentis, Geneſ.3. quæ conceptura & paritura ſit Immanüelem Chriſtum domini, Iſa.7. Bernard. Benedicta tu inter mulieres, quę ſola illam generalem maledictionem euaſiſti (Gen.3.) In triſtitia paries filios tuos. & nihilominus illam (Exod.23.) Non erit infœcunda nec ſterilis in Iſraël, ac conſecuta es benedictionem, vt nec ſterilis maneas, nec cum dolore parturias. Verè benedicta, quæ ſine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gauiſa eſt honore parentis: quódque virginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Facta eſt enim mater benedicti ſeminis, veri Meſsiæ. At quæ maior benedictio poterat illi cõtingere? Laudamus veteris & noui teſtamenti mulieres ſanctitate claras, ſed vt huic aliquam illarum quis conferat, non patiemur. *Maria quibus rationibus præ aliis mulieribus benedicta.*

Ha

Salutatione angelica quadrifariam vti licet. Hac ſalutatione licet quadrifariam vti: vt, ſcilicet, 1 inde diſcamus noſtræ ſalutis & redemptionis initium: cuius memoria tantò magis in gratiarum actionem nos excitabit, quantò minus beneficium hoc operum noſtrorum merito præſtitum nobis fuit. 2 Vt videamus quantam gratiam Deus Mariæ largitus ſit, vt qui ipſam in matrem elegerit. 3 Vt tam gratuitis Dei beneficiis & operibus accendamur ad orandum Deum, vt & nobis vel ſcintillam diuinæ gratiæ impertiat. 4 Vt per myſteria quæ hac ſalutatione angelica continentur, ipſam oremus vt pro nobis apud Ieſum fructum ventris ſui ad dominum Deum noſtrum intercedere dignetur.

Nihil in tota ſcriptura ſcitu magis neceſſariū, quàm incarnationis dominicæ myſterium. Iſta quatuor valde ſunt neceſſaria quæ intelligantur ab omnibus Chriſtianis. Nam 1 Nihil eſt in tota ſcriptura ſcitu magis neceſſarium Chriſtiano, quàm myſterium incarnationis dominicæ. 2 Videntes hanc gratiam virgini conceſſam propter humilitatem, eandem in ſpiritu ſperabimus, ſi modò humiles fuerimus. 3 Qui tantam gratiam dedit virgini, aliquam dabit petentibus & inuocantibus in veritate, Pſalm.144. 4 Nihil eſt quod magis Mariam delectet, quàm pia angelicæ huius ſalutationis recitatio.

Encomij Mariæ excellentia. Nemo ergo inuideat B. Mariæ hanc laudē, nemo minuat. A cælo venit, per angelum venit, imò à Deo ipſo venit hoc encomion, vt Maria virgo Nazarena benedicta dicatur inter & ſuper omnes mulieres. Hanc laudem auxit ſancta Elizabetha, Luc.1. Hoc encomio nobilitauit eam illa mulier de turba, dicens, (Luc. 11.) Beatus venter qui te, ô Ieſu Chriſte, portauit: beata vbera quæ ſuxiſti. Si enim nunc ſancta trinitas virginem Mariam hac ſalutatione dignata eſt alloqui: cur nos detrectemus eam iiſdem verbis ſalutare? Canit enim ipſa, Reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes Si hæc verba ſint implenda, oportet profectò eſſe qui eam laudibus euehant & ornent. Sed Iudæi, Turcæ, Gentiles, Lutherani, & alij hæretici id non faciunt, quin iniuriis afficiunt. quomodo ergo erit verum, quod ſpiritum ſanctum affirmat Lucas dixiſſe per os Mariæ: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes? Quare noſtri erit officij, vt

nos

nos qui catholicam religionem veram & antiquam retinemus, eam ſummis laudibus euehamus: inuocando eius fauorem, petendo ſubſidium noſtris calamitatibus leuandis, interceſsionem eius ardentius implorando: quóque ipſius animum mirificè in nos propenſum reddet, diuinas eius virtutes imitando. *Catholicorum officiũ eſt, Mariã ſummis laudibus euehere, &c.*

3 Tertiò complectitur dialogiſsimum angeli Gabrielis, & virginis Mariæ. Nam audito nuntio angeli, turbata eſt Maria à ſalutatione inſolita, *& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*, tam excellẽs, inopinata, & nuſquam audita. In quibus verbis rurſum commendãtur nobis caſtiſsimi & nunquam ſatis laudati mores virginis benedictæ. Primùm, verecũdia. Nam trepidare (vt Ambroſius inquit) virginum eſt, & ad omnes viri ingreſſus pauere, & omnes viri affatus vereri. Solent nanque virgines, quæ verè virgines ſunt, ſemper pauidæ, & nunquam eſſe ſecuræ, & vt caueant timenda, etiam tuta pertimeſcere, ſcientes ſe in vaſis fictilibus theſaurum portare precioſum, & (vt rectè hoc in loco Bernardus ait) nimis arduum eſſe, viuere angelicè inter homines, & in terris more cæleſtium conuerſari, & in carne cælibem agere vitam. Duplici ergo nomine turbata eſt Maria: & quòd videret angelum viri ſpecie ingredientem, & quòd eius inſolitam audiret ſalutationem. Deinde, modeſtia, quia nihil reſpondit, ſed tacuit, & audiuit. Nam ornat virgines ſilentium. Nimis loquacula, credula, & curioſula erat Eua, quare locum præbuit diabolo. Maria contrà non temerè credidit, ſed cogitauit & expendit apud ſeſe, qualiſnam eſſet ea ſalutatio. Intelligebat enim ſalutationem ſingularem eſſe, & aliquid continentem myſterij: cæterùm quidnam illud eſſet, ignorabat. Siluit ergo, nec reſpondit quicquam: ea re etiam omnibus virginibus atque matronis exemplum præferens prudentiæ ſingularis, & cuſtodiæ virginitatis accuratiſsimæ. Prudentia quippe erat, quia cogitabat quanta eſſet ſalutatio, ſpiritu diſcretionis ruminans quid prætenderet, quò tenderet, & cui eſſet exhibita. Sciebat etiam prudens virgo, quòd ſæpe angelus ſatanæ transfiguret ſe in angelum lucis: ideóque vehementer anxia cogitabat qualis eſſet ſalutatio. *Dialogiſmus Gabrielis & Mariæ.* *Verecũdia Mariæ.* *Virgines verecundia decet.* *Modeſtia Mariæ.* *Virgines ornat ſilentium.* *Prudentia Mariæ.*

Et quum minima eſſet in oculis ſuis, ac laudabiliter

pudo

pudorata, vehementiſsimè de tanto ſuo præconio mirabatur: ſéque laudari ac cunctis præferri mulieribus erubuit atque obſtupuit, eò vtique amplius, quò minus tale quid ſuſpicabatur aut ſentiebat. Sanctæ enim mentes quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de ſe ſentiunt, iuxta illud Eccleſiaſtici 3. Quantò maior es, humilia te in omnibus, &c. Sic Apoſtolus. 1. Corinth. 15. Non ſum dignus vocari apoſtolus.

Mētes ſanctæ quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de ſe ſentiunt

Sed angelus Mariam conſolatur, vt moris eſt bonorum angelorum, vocans eam ex nomine:

Ne timeas (inquit) *Maria inueniſti gratiã apud Deum.* Quaſi diceret, Nuntius Dei ſum, non diaboli. de ſalute generis humani, non perditione (vt ſerpens) venio tecum deliberaturus. nil eſt periculi.

Mos bonorum angelorũ eſt conſolari meticuloſas mentes.

Quòd appareo tibi, diuinum mandatum eſt. quod ago, diuinum negotium eſt. quod nuntio, diuina legatio eſt: nihil hîc doli, nihil fallaciæ. non ſum qui venio ſuffurari tibi adamatum theſaurum. non ſum homo, ſed ſpiritus. Inueniſti gratiam apud Deum. Præ omnibus aliis te elegit ad negotium, quod omnia alia ipſius miracula excedit. Tu es amica illa ſingularis, ſpecioſa & vnica columba cæleſtis ſponſi, cuius rex concupiuit ſpeciem. Tu arca noui teſtamenti, quæ alteram columbam emiſſura es, ramum oliuæ toti mundo adferentem, (Bernardus) Dei & hominum pacem, mortis deſtructionem, vitæ reparationem. Hæc eſt, inquit, gratia quam inueniſti, ſed apud Deum, nam apud mũdum gratia fallax, Prouerb. 31. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. mulier timens Deum, ipſa laudabitur.

Gratia, quã Maria reperit quæſit.

Prodit mox angelus omnia prophetarum oracula, maximè Iſaiæ prophetæ, & ait. *Ecce concipies in vtero, & paries filium.* q. d. Haud neſcis Maria prædixiſſe prophetã, futurum vt ſingularis aliqua & fœlix virgo conceptura parituráque ſit Immanüelem Meſsiam. Ea ipſa virgo tu es, idéoque tu cõcipies in vtero, non à viro, nam Matt. 1. inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto: & paries Meſsiam, verum Deum & hominem, atque ſaluatorem orbis. Quia enim homo ad Deum nõ valuit peruenire, per te decreuit ad homines deſcẽdere. Ne igitur timeas, ſed bono ſis animo, ac gratulare tibi ob tantam gratiam.

Maria illa ſingularis virgo, de qua vaticinatus eſt Iſaias.

Et vocabis nomẽ eius Ieſum. Luc.2. Matt.1 Non impones dixit: quia Iſa. 49. ait, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei. Quod nomen interpretatur ſaluator. Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Hæc nouitas concipiendi & pariendi prędicta fuit etiam Ierem.31. Nouum faciet dominus ſuper terram: fœmina circundabit virũ. Verè nouũ. Olim homo fieri voluit Deus (Gen.3.) nunc Deus factus eſt homo. Olim de viro facta eſt mulier (Gen.2.) nunc de ſola muliere factus eſt vir. Olim virga floruit ſicca & arida (Nu.17.) nũc virgo intacta peperit. *Ieſus interpretatur ſaluator.*

Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur. Dan.7. Quãquã ex humili loco, ex humili puella natus, tamen diuinis virtutibus erit maximus, adeò vt poſteaquã innotuerit mundo, vocãdus ſit, non propheta, ſed filius altiſsimi. Nihil enim maius, quàm eſſe filium omnipotentis Dei, non per adoptionis gratiam, ſicut alij, ſed per naturam: vt vna in duabus naturis perſona eſſet redemptoris & mediatoris noſtri. Et quia vna erat hypoſtaſis, re vera filius altiſsimi erat filius virginis. Qui ergo perpetuò eſt magnus Deus, futurus erat magnus homo: & qui iuxta diuinitatẽ eſt filius altiſsimi, etiã iuxta humanitatẽ filius altiſsimi vocandus erat. q.d. angelus: Quis erit magnus, quíſve vocabitur filius altiſsimi? Ille, inquã, quẽ in vtero cõcipies, quẽ paries, quem vocabis Ieſum. Quando verò talis vocabitur? Non ſtatim à natiuitate, ſed aliquantò pòſt. Multi enim multis & variis illum vocabunt nominibus, ſed poſtquam in crucẽ exaltatus fuerit, ſatanã & peccatũ deuicerit, tunc tandẽ apparebit quis qualíſve ſit. Hæc vera eſſe nos Chriſtiani ſcimus. Cui non notæ ſunt voces illæ, Verè hic homo iuſt⁹ filius dei erat? Et Paulus Philip.2. ſcribit Chriſtũ filiũ Dei. Deo Patri cæleſti obedientẽ fuiſſe vſq; ad mortẽ: & addit, Propter quod exaltauit illũ, & dedit illi nomẽ quod eſt ſuper omne nomẽ. *Maius nihil eſt, quã omnipotentis Dei eſſe filium, nõ per adoptionis gratiã, ſed per naturam.* *Filius virginis, re vera etiã eſt filius altiſſimi, quia vna hypoſtaſis.* *Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23.*

Et dabit illi domin⁹ Deus ſedẽ Dauid patris eius. Pſal. 13. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis. *Michea 4. Daniel 7.*

Hæc non ſunt intelligeda Iudaicè, hoc eſt, carnaliter, ſed ſpiritualiter. Quũ enim prophetæ dicant meſsiã in æternum regnaturum, mũdus verò æternus nõ ſit, facilè

Regnum Chriſti nõ mũdanũ, ſed ſpiritualé & æternum. appareat Chriſti regnũ nõ fore mundanũ:quinimo turbis eũ volẽtibus regem facere,aufugit. Ioan.5. Spiritua-le itaq; intelligit regnũ,quod hîc in electis auſpicatur, & in futuro ſeculo in perpetuũ durabit.dedit enim Deus Chriſto ſuum regnũ,non typicum, ſed verũ:non tẽporale,ſed æternum:non terrenũ,ſed cœleſte.In Iſaia legimus cap.9. Multiplicabitur eius imperium,& pacis eius non erit finis.Super ſolium Dauid, & ſuper regnũ eius ſedebit,vt cõfirmet illud.& corroboret in iudicio & iuſtitia amodo & vſque in ſempiternũ.Dedit enim redẽptori ſedem Dauid,quando hunc de genere Dauid incarnari diſpoſuit,Ro.1.vt populũ quem Dauid tẽporali rexit imperio,ipſe gratia ſpirituali ad æternũ proueheret regnum.Coloſ.1.Qui eripuit nos,&c.Summa:Angelus ſuis ad Mariam verbis apertiſsimè teſtatur filiũ eius fore immanuelem illum regémque æternũ domus Iacob. Domus autem Iacob ſunt,qui ex Iudæis & gentibus crediderunt.Rom.9.Nõ enim omnes qui ex Iſraël,hi ſunt Iſraëlitæ:neque qui ſemen ſunt Abrahæ,hi filij:ſed qui filij ſunt promiſsionis,æſtimantur in ſemine.

Redẽptori quãdo ſedes Dauid data ſit.

Domus Iacob qui ſint.

Ieſus filius Mariæ verus Deus & homo. Hæc concio eſt illuſtriſsima.nam quanuis ſit breuis, tamen eſt efficaciſsima.Indicat enim Ieſum filium Mariæ eſſe verum Deum & hominẽ,admirabilem in conceptione,in natiuitate,vita,& morte. Ac præter illa quę de regno eius prædicti prophetæ ſunt vaticinati, & alia quàm ampliſsima reperire eſt quę Dauid Regem noſtrũ habiturum affirmant.Dicit enim Pſal.71.illum futurum regem,ſcilicet iuſtum. Iudicabit,inquit,pauperes populi,& humiliabit calumniatorẽ. Multi dominij, cùm ait, Et dominabitur à mari vſque ad mare. Adorandum: Adorabunt eum omnes reges terræ. Liberatorem : Liberabit pauperem à potente. Clementem: Parcet, inquit, pauperi & inopi. Dicit præterea illum futurum regem æternæ vitæ,cùm addit, Et viuet. Qui aurum habebit Arabicum,non quoduis:cùm ait,Et dabitur ei de auro Arabiæ. Quòd timebunt eum inimici eius.cùm ait,Coram illo procidẽt Æthiopes, & inimici eius in terram concident. Tandem æternum, cùm ait:Et permanebit cum ſole & ante lunã,in generatione & generationem.

Tituli de meſsia vaticinati ſunt rex, iuſtus, liberator, clemẽs, vita, æternus, &c.

Item tertiò complectitur dialogiſmum virginis Mariæ

riæ & angeli Gabrielis. Nã conſolata paululũ Maria reſpondet angelo. *Quomodo fiet iſtud? Quoniam virum non cognoſco.* Non dubitat de verbo diuino: non ignorans nihil eſſe tam arduum, quod nutu non poſsit Deus. Credit vera eſſe omnia illa prophetarum oracula & vaticinia quæ frequenter legerat, in quibus contemplandis non parũ temporis inſumpſerat. Credit iuxta verbũ angeli, ſe matrem Ieſu futuram, ſed qualitatem ipſius & modũ inquirit, quem non legerat, qui nec prophetæ reuelatus fuerat. q. d. Credo promiſsionibus Dei. Scio cælũ & terram tranſitura, verbũ autem Dei non trãſiturum. Noui quid per Iſaiam dictũ ſit. Si ergo ego illa ſum, per quam Deus velit hunc filiũ mundo exhibere, obſecro te paulò apertius rei futuræ modum declares. Diſcamus ex Maria, verbis diuinis Eccleſiæ catholicę acquieſcere, atque obſequentes nos præſtare, vt quæ à Chriſto nobis ſint allata. Verba Chriſti ſunt omnes doctrinæ quas catholica (quæ eſt Romana) tenet Eccleſia. Si aliqua videãtur obſcuriora: Chriſtus qui Eccleſiæ dedit ſcripturas, idem illi reliquit ſpiritum ſanctum, qui ipſi interpretaretur & doceret omnem veritatem. Ad hanc confugiamus, vt quæ columna & firmamentum ſit veritatis. 1. Timoth. 3.

Modusque virgo illæſa virginali pudicitia fieret mater Maria abſcõditus, nec prophetæ reuelatus.

Dixit Maria ad angelum. Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco. id eſt, voui virginitatẽ: quomodo ſalua & illæſa mea virginali pudicitia potero eſſe mater? Vnicè nanque virginitatis amabat curabãtque theſaurũ: non ſignũ rei (vt Zacharias) ſed modum (vt diximus) requirens. Nec debet cuiquam hoc mirum videri: ſiquidem Maria nec ſua ætate viderat, nec ſuperioribus legerat aliquid tale quòd virgo aliqua eſſet, & ſtante atque illibata virginitate mater eſſet: non habuerat exemplum tale ab orbe condito.

Angelus reſpõdit, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctũ, vocabitur filius Dei.* Quaſi dicat, Sicuti illa quæ ex me audiſti, diuina ſunt & non humana, ita & modus architecti diuinus erit, & nõ humanus. Spiritus ſanctus erit architectus, in te perficiet opus dei priuſquã ſentias. Is qui in tua cõceptione ab omni prauitate te expurganit, idem te ornabit cumulatiſsimè cæleſtibus donis in

Architectus incarnationis Chriſti Spiritus S.

corpore & anima:atque eius virtute cócipies, Eſt autem hæc ſumma reſponſionis angelicæ.q.d.non periclitabitur hîc tua virginitas, neque quiſquam virorum te accedet aut continget:ſed Deus ipſe per virtutem ſpiritus ſancti ſui ex te excitabit filiũ,ſine virili ſemine te ſpiritus ſanctus fœcũdabit:ideóq; cócipiens ac pariens,nihil detrimenti ſentiet tua integritas & virginitas:& ſic fœtus tuus ſanctus erit:atque vocabitur ob id, nõ Ioſephi aut alterius cuiuſquam viri filius,ſed filius vnius Dei.

Maria fœtus ſanctus. Obſeruatione hîc dignum quod ait,naſci ſanctum ex diua virgine.Hoc enim præter naturam, (quatenus,ſcilicet,corrupta eſt) humani generis fit.Omnes enim in genere naſcimur filij iræ,& (vt Iob ait)immundi de im mũdo cõcepti ſemine.Maria verò, ipſa nimirũ ſancta & mũda per Dei gratiã,ex ſe ſanctũ genuit, nõ in peccatis conceptũ,ſed mundũ & ſanctum illud, per quod omnes electi & mundantur & ſanctificãtur, Exod.31.Ego dominus, qui ſanctifico vos.& Heb, 13.Propter quod Ieſus,vt ſanctificaret populũ per ſuum ſanguinem,extra portam paſſus eſt.Angelus cõfirmat Mariam ſigno & exemplo. *Ecce*,inquit,*Elizabeth cognata tua.* Ecce,id eſt.cõſidera, expẽde eius cõditiones:attamẽ *Concepit filiũ in ſenectute ſua. Et hic menſis eſt ſextus illi quæ vocatur ſterilis:quia non erit impoſsibile apud Deũ omne verbũ.q.d.* Elizabeth ſemper ſterilis fuit,eſtque iam grandæua inſuper,& tamen cõcepit in effœta ſua ſenectute filium,filij tui præcurſorem,qui & etiámnum viuit ac mouetur in tumido matris vtero.Is igitur qui illam fœcundauit contra naturam, & te contra naturam fœcundare poteſt, imò & certò fœcundabit. Hæc ab angelo dicuntur non ad confirmandam fidem Mariæ,ſed ad augmentum gaudij.

Signis cõſuluit Deus infirmitati Iudæorum. Virgo ſanctiſſima erat Iudæa,& Iudæos(ita Deo volente ipſorum infirmitati conſulere) quando aliquod magnum ſacramentum futurum illis prædicebat,ſigno confirmabat,Ita legimus admiranda & tremenda illa ſigna quæ fecit Deus per Moſen & Aaron in liberatione populi ex Ægypto de manu Pharaonis , Exod.8.9.10. &c.Moſes vt confirmaretur in fide, vidit rubum ardentem,& nõ exuſtum, Ibid.3.Gedeõ vellus rore coopertũ in medio areæ ſiccæ,& iterum ſiccũ in medio areæ rore

perfuſæ,

perfuſæ, Iudic.6. Sic Iſaias dicebat Achaz, capit.7. Pete tibi ſignum à domino. Sic Iudæi petebant ſignũ à Chriſto, Matth. 12. Luc.11. Cùm populus Iſraëliticus fuiſſet huiuſmodi ſignis à Deo aſſuefactus, virgoque ſanctiſsima in his ſcripturis tractandis fuiſſet exercitatiſsima: voluit illam Deus confirmare ſigno illo de Elizabeth.

Voluit Angelus ita inferre: Si potuit Deus vuluam Saræ, ob ætatis ſenium concipiendæ proli ineptam, conceptioni aptã facere: poterit & nunc ſua admiranda potentia, inſcrutabilique ſapientia perficere, vt tu quæ virginitatem voluiſti, incontaminata concipias & paries. Eſto obediens diuino mãdato: reliqua omnia, téque ipſam ipſius potentiæ ac bonitati committe: quia non eſt impoſsibile apud Deum omne verbũ. Quale enim verbum illi impoſsibile, qui per verbum fecit omnia? Pſal. 148. Gen.1. Nihil enim poteſt à Deo promitti tam nouũ aut magnũ, quod ipſe non queat præſtare. Iere.32. Nunquid mihi difficile erit omne verbum? Vtinã Caluinus atque alij plerique ſententiam hanc dei potentiam declarantem, pro ſua dignitate expendiſſent: nunquam eò dementiæ prorupiſſent, vt contra verba Trinitatis per angelum prolata, affirmarent Chriſtum corpore glorificato poſt reſurrectionem nõ potuiſſe ianuis clauſis ingredi cœnaculum diſcipulorum: indéque negarẽt verum corpus Chriſti, quod de virgine fuit natũ, & in cruce paſſum, ſub ſpeciebus panis & vini in ſacramẽto ſubſiſtere. Qui cùm hoc negant, neceſſe eſt eradant particulam illam ſymboli, qua confitentur Dei omnipotẽtiam, dicentes, Credo in Deum omnipotentem. tollant omnipotentem, & ſubſtituant, aliquid potentem. Secundò neceſſario ſequitur, ipſos negare virginitatem Mariæ. Nã ſi glorificatus & impaſsibilis non potuit ianuis clauſis ad diſcipulos ingredi, multò minus potuit paſsibilis nõdúmque glorificatus intemerata virginali matris pudicitia ex ſanctiſsimo eius vtero naſci. Hoc quàm ſit impium, quàmque ſacrilegum, facilè iudicauerit is quem vel minimus religionis Catholicæ amor afficit. Nos credentes Deum omnipotentem, credimus id quod Angelus, vel ipſa potius ſancta Trinitas docuit: Quia non eſt impoſsibile apud Deum omne verbum.

Nihil tam nouũ aut magnũ poteſt à Deo promitti, quod ipſe non queat præſtare.

Caluini cauillatio.

Confirmata in fide Maria verbis & exẽplis reſpondit angelo. *Ecce ancilla domini, Fiat mihi ſecundũ verbũ tuũ.* Laudatur Maria ab humilitate & prudentia in reſpõſo. Mater Dei eligitur, & ancillã ſe nominat. Nõ mediocris re vera humilitatis inſigne, nec oblata tanta gloria obliuiſci humilitatẽ. Non magnũ eſt eſſe humilem in abiectione, magna prorſus & rara virtus humilitas honorata. Prima mulier audiens, Eritis ſicut dij, ſtatim in ſuperbiam elata, contra creatoris imperium manũ extendit ad ligni prohibiti fructũ. Hæc audiẽs ſe matrẽ filij Dei regnantis in domo Iacob in æternũ, paucis, ſed quę ſummam animi modeſtiam cum ſumma fiducia pietatéque coniunctam teſtarentur, reſpondit: *Ecce ancilla domini*, cui ſemel dicata ſum, parata ad omne obſequium. *Fiat mihi ſecundũ verbum tuum*, vt de ſpiritu ſancto cõcipiã.

Mariæ humilitas.

Magna & rara virtus humilitas honorata.

Simul atque Maria reſpondit, ſpiritu ſancto repletur & concipit non hominem tantùm, ſed Deum, verum filium Dei ſaluatorem mundi. Et reparauit Maria, quod Eua perdiderat. Diſceſsit quoque angelus à Maria: nimirum cum reuerentia valedicens, peracto negotio rediens ad eum qui miſerat, lætum cæli ciuibus referens nuntiũ, ruinam in proximo fore reſtaurãdam: & acceſsit Dei filius dominus noſter Ieſus Chriſtus qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Concepit virgo ſanctiſsima hominem Deũ factum, & Deũ factum hominem. Vnde fideles rectè eam Dei genitricem & matrem vocamus, cuius interceſsione vitam etiam ſperamus ęternã. Amẽ.

Maria reparauit, quod Eua perdidit.

Maria Theotocos rectè vocatur.

EPILOGVS.

1 *A ſancto virginis cum angelo colloquio deus auſpicari voluit reſtituẽdi generis humani negotium. quãdo primũ illud peſtiferũ virginis cũ ſerpẽte colloquiũ, exitij ſeminariũ inuexerat mũdo. Ad lapſum quippe hominis cõcurrebat angelus malũ ſuggerẽs, mulier incõſultè ſuggeſtioni conſentiens, & vir trãſgreſsionẽ diuini præcepti perficiẽs. Sic in reparatione angelus nuntians, virgo conſentiens, & Chriſtus perficiens. Bernardus: Redditur fæmina pro fæmina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba, quæ pro ligno mortis, guſtum tibi porrigit vitæ: & pro venenoſo cibo illo amaritudinis, dulcedinem parit fructus æterni.*

2 *Tota huc tendit Euangelica hiſtoria, vt oſtendat Mariã*

illam

illam Nazarenā Ioſephi ſpōſam, verè eſſe Halmah, ac Meſſia matrem: & huius filium Ieſum ſeruatorem noſtrum verè Immanuelem meſsiámque eſſe. ex Iſaia vaticinio. In cuius humanæ naturæ aſſumptione tria ſingularia mirabilia facta narrat Bernardus. Coniuncta ſunt, inquit ſimul Deus & homo mater & virgo, fides, & cor humanum.

3 *Modus quomodo virgo cōceperit filium Dei, deſcribitur, nimirum per fidem. credidit enim, Deo omnia eſſe poſsibilia, & angeli verbum Dei verbum eſſe. Ex hac fide (vt & Sara olim) accepit vim cōcipiendi ex ſeipſa, citra viri operam, per ſolum ſpiritum ſanctum. Habemus igitur hîc abſolutiſſimum veræ fidei exemplum, quod imitemur. Quod fiet, ſi iti dem audito verbo Dei credamus ex animo, nos & omnia noſtra permittamus Deo, ínque eius fidelia obſequia nos totos præbeamus, facientes ipſius voluntatem ſumma cum fidelitate & humilitate nam ſic & ipſi Chriſtum concipiemus, pariemúſque in vitam æternam.*

DE SANCTIS QVORVM FEſta inter paſcha & Pentecoſten occurrunt, Epiſtola.

Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, &c. Finis Epiſtolæ, In habitaculum Dei in ſpiritu ſancto. *Epheſ.2.*

PAuli mens atque ordo hic expendendus occurrit. Vt Epheſij magnitudinem beneficiorum Dei, euangelicíque miniſterij gratiam probè apud ſe expēderent, debitáque laude celebrarent: narrat eis Paulus, ſicut in prioribus, ſic in hiſce quoque verbis, primò quales antè fuerint, nempe, hoſpites ſiue peregrini, quos ſuperiùs hoſpites tabularũ promiſsionis dixerat. Porrò peregrinitas illa cerneba tur tũ, ac etiámnũ cernitur in incrudelis. Partim in nomine ſeu profeſsione, qua omnino variabant à peculio populóque Dei. Partim in notitia, quòd nec ſcirent, neque ſcire cuperent quæ ad ſanctæ vrbis ciues pertinent, vt eſt notio capitis ſiue magiſtratus. Nam eſſentiam dei neque vnam neque tres perſonas continentem norant. Voluntatem Dei quantum ad Eccleſiæ ſeu præſentem ſeu futuram gubernationem planè ignorabant. Et quãnìm ad mundi gubernationem aut ſimiliter ignorabãt,

Epheſij quales antè fidē fuerint.

Epheſij quotuplici ratione peregrini.

aut ſi norant, tamen dubitanter aut corruptè norant. Item vt eſt notio legum ſeu ſacrarum literarum, quarum nullus inter eos erat vſus, vt eſt notio præſidiorum ac munitionum quibus Dei filius atque angeli eius nos pios tegunt, quarum nulla fuit inter eos cura. Vt eſt notio opum, id eſt, gratiæ, adoptionis, ac ęternæ vitę, quos theſauros illi prorſus neſciebant. Vtque poſtremò eſt notio fœderum quę inter nos & Deum ſunt per Chriſti ſanguinem facta atque obſignata, quorum illi erant inſcij, & quę inter nos & fratres ſunt per Chriſti inter nos communionem ſpiritúmque inſtituta, quorum æquè erat tum ignari.

Partim peregrinitas illa cernebatur in affectu, quòd amore nunquam vero: puro, firmo, ceu fideles ſolēt, neque inter ſe nec cum Dei ciuibus cohęrebant.

Partim in habitu ſiue moribus. Nam ſi res vel proſperas vel aduerſas ſpectes, nunquam inter eos fuit talis gratitudo ac modeſtia, item inuocatio tolerantiáque, ſicut in electis ſolet. Si officia ſtudiáq; ſpecies, nulla erat ibi talis vel mortificatio vel ſanctificatio.

Epheſij inquilini ſiue incolæ. Dicit pręterea quòd fuerint inquilini ſiue incolę, quos ſuperiùs alienos à Republ. Iſraëlis dixerat. Cernebatur autem iſte inquilinatus partim in iure, quod in cæleſtibus bonis nullum, in terrenis nullum niſi mutuatum penes ipſos erat. Nam & terra propriè eſt fidelium, & fidelium cauſſa tolerātur illi in pręſenti vita. Partim cernebatur in ſocietate quam cum ſanctis tantùm obtinebant ratione onerum, ſicut inquilini ſimul pugnāt, ſed non regunt. Porro onera illa ſunt calamitates quibus æquè tum affligebantur vt electi. Nam & mundus ipſe ſe cupiditate & mutua inſectatione torquet. Satan omnium tum piorum tum & impiorum malis gaudet: Deus ſemper ſuæ iuſtitiæ documenta edit, non autem ratione honorum. Nam nec Deo grati erant, neque Dei grata organa, neque Eccleſiæ membra, aut conſortes miniſterij. Et talis quidem etiámnum eſt conditio quorumcunque Ethnicorum.

2 Secundò narrat Apoſtolus Epheſiis quales pòſt in Chriſto eſſe cœperint: quod & noſtri cauſſa obſeruemus. Nam & nos in eum ſtatum euecti ſumus. Epheſiorum *Epheſij*

rum igitur & fidelium quorumcunque ſtatum,quem per Euangelij apprehenſionem conſequuntur, notat diuus Paulus triplici hac figura, quòd facti ſint ciues ſanctorum: domeſtici Dei: & lapides ſtructuræ Dei, id eſt, membra Eccleſiæ Dei. nam Eccleſia dicitur ciuitas Dei, Eſa. 60. Hierem. 13. dicitur domus Dei. 1. Timoth. 3. Heb. 3. dicitur & templum Dei. 1. Corinth. 3. Porrò hiſce verbis ineſt incremẽtum. Magnũ beneficiũ eſt donari peregrinũ, exulem, hoſtem, ciuitate, & ſanctorum quidem ciuitate: *quales facti ſint poſt acceptam fidem.* *Eccleſia ciuitas, domus & templũ Dei eſt.*

In qua hæc cernuntur:

Ordines omniũ decentiſsimi, vt ſunt inuiſibiles præſidentis Christi moderantis ſpiritus aſcendentiũm deſcendentiũmque angelorum, & viſibilis docentium prophetarum, apoſtolorum, paſtorum, auditorum confitentium, inuocantium, celebrantium. *Ordines ciuitatis Dei inuiſibiles et viſibiles.*

In qua etiam cernuntur leges credendarum atque agendarum rerum in ſcripturis exactiſsimæ. *Leges.*

Immunitates contra legem, mortem, ſatanam ampliſsimæ. *Immunitates.*

Conuentus verbi precum, ſacramentorum honeſtiſſimi atque vtiliſsimi. *Conuẽtus.*

Commercia charitatis iucundiſsima. *Cõmercia.*

Mœnia & præſidia contra omnes hoſtes validiſsima. *Mœnia.*

Quæ & hinc amplificantur, quòd & iſtius ciuitatis conſtitutio maximo cõſtitit, nempe, Chriſti ſanguine: quòd aſſecutio eſt facillima, vt quę omnibus ſit expoſita, atque vera fide impetretur. Quòd & inhabitatio eſt perpetua, quam ne moriens quidem deſerat, ſed commutet ſolùm, migrans, nempe, in beatiorem vrbis locum. At obſerua ſimul quòd ſanctorum ciuitas dicitur. neque enim quicquam fert pollutũ, vt nec caſtra Iſraëlis, Apoc. 21. & 22. *Eccleſia ſanctorum ciuitas.*

Maius verò beneficium eſt, in familiã quoque recipi, vbi eſt arctior communitas, maior notitia, diligentior cura, amplior communicatio. Atque eò quidem nos recipimur qui re vera prius fugitiui, prodigi, ſcelerati, imò iræ filij fueramus. Et recipimur vt cæleſti potiamur menſa, victu, aſpectu, colloquio, fide, cõſuetudine, facultatum omnium iure ac quiete, idque Deo patre, Chriſto fratre, angelis ſeruis, ſanctis familiaribus. Sed & hîc obſerua quòd domeſtici Dei non honoris tantùm vel vtilitatis,

ſed obedientiæ quoque cauſſa appellamur. Deum igitur vereamur, Deo laboremus & negotiemur.

Beneficiũ maximum eſt habitaculum Dei fieri.

Maximum autem beneficium eſt, & habitaculum Dei fieri, in quo ipſe Deus gratia & omnigenis ſuis donis reſideat. Nemo autem fit eiuſmodi templum Dei, niſi pars & magni templi ſit, de quo Apoſtolus hîc & poſtea 4. cap. loquitur, in quo breuiter hæc cernuntur.

Eccleſia fundamentum imũ, angelus, apex & ſupremũ caput, Chriſtus.

Fundamentum imum: angulus ſiue nexus circunquaque vniuerſi ædificij. item apex & ſupremum caput, ſolus dominus noſter Chriſtus.

Architecti.

Architecti: Summus dici poteſt Spiritus ſanctus, quẽ Eccleſia ſolùm pro magiſtro ſummo habet. Nec diuerſum eſt, quòd Chriſtus ſe magiſtrum ſolùm vocat. Medici ac σύνεργοι ſunt Prophetæ, Apoſtoli, Paſtores, & miniſtri omnes, quorum opera ſpiritus ſanctus vtitur.

Materia ex qua.

Materia ex qua ædificium fit, ſunt lapides ſeu credentes omnes, qui de petra Petri fiunt, ſolidiq; ſoli manent, cæteri vt in limo hærent, & arenæ innituntur, ſic & ipſi nihil ſunt quàm limus, quàm arena, puluis, pluma.

Materia per quam.

Materia per quam ædificium fit, eſt verbum quod ab aliis rectius atque purius, à nonnullis peius & impurius adhibetur. Item ſacramenta, quæ iam melius, iam corruptius applicantur. Quoad probè vſurpantur, faciunt ad ſtructuram: quoad ſecus, igni tandem quaſi tempeſtate diruuntur. 1. Corinth. 3.

Opera.

Opera quæ inſumitur in ſecando ſiue poliendo, eſt prædicatio pœnitentiæ, qua ad baſin ſiue Chriſtum homines adducuntur. Opera verò quæ inſumitur in collocando ſiue extruendo, eſt prædicatio reconciliationis, qua vt perdita ouis humeris, ita ipſi baſi ſuæ Chriſto imponuntur.

Forma.

Forma collocationis, ſi ſpectemus baſin, eſt cuiuſque fides qua incumbit Chriſto. Surgens ædificium eſt conformitas noſtræ fidei, qua cum omnibus ſanctis qui nos præceſſerunt, maximè verò cum prophetis & apoſtolis (qui non operarij tantùm, ſed & pars ſunt ædificij) conſentimus.

Situs.

Propriiſsimus noſter ſitus, eſt cuiuſque ſingularis labor & vocatio, qua pro fidei ac donationis Dei modo ſtationem ſuam ſeruat atque obit. Forma ſymmetriæ, hoc eſt, commenſurationis, partim eſt & exæ-

quatio

quatio & conſenſio fidei & amoris, partim ſplendor inde proficiſcens innocentiæ ſeu bonorum operum.

Finis quo ad exædificationem nullus erit ante extremum diem. Semper enim ſurgit ædificium quoad prorſus abſoluatur: quo momento ſimul aderunt & extremus dies, & æterna gloria. Finis verò quo ad vſum, eſt inhabitatio Dei, qui in tali templo reſidere, & complere donis vniuerſam ſuam domum ceu in feſtiuiſsima Pentecoſte cupit. Contra illud ædificium fruſtra parant ſuam turrim Babyloniam, fruſtra ſtruunt aduerſarij. Portæ inferi non præualebunt aduerſus illud, Matth.16.

Finis.

Turris Babylonia fruſtra paratur contra Dei templum.

DOCTRINA.

Contemplemur igitur etiam nos in eo ſpeculo, veterémque ſortem cum donata conferamus, vt illius deploratione in huius prædicationē accēdamur, & hîc vt ciues ſanctorum, domeſtici & templum Dei credamus & viuamus, quoad plenè in altera vita honores conſequamur.

EPILOGVS.

1 *Apoſtolus proponit bona per Chriſtū (ipſiſsimum fundamentum apoſtolorū ac prophetarum) nobis Gentibus communicata & parta: quæ nempe ſunt, quòd nos qui olim eramus hoſpites & aduenæ, hoc eſt, à gratia ac ſalute alieni excluſiq́;, iam ſumus conciues ſanctorū, & domeſtici Dei per Chriſtum facti, hoc eſt, vocati, reconciliati & ſaluati.*

2 *Lapis angularis & fundamentū primariū Chriſtus, qui nos ſuperſtruxit ſuper fundamētū apoſtolorū ac prophetarū, hoc eſt ſuper ſemetipſum, à prophetis prædictū & apoſtolis prædicatum: quo omnes ſancti vnicè nitūtur, & in quo omnium ſpes recūbit. Is, inquā, ſuperſtruxit nos ſuper ſemetipsū: hoc eſt, infirmitates, iniquitatéſq; noſtras portauit & dependit, ſuorúmq; meritorū nos per fidē ac ſacramenta fecit participes, Iſa.53. 1.Pet.2. Tit.3. Eſt igitur, vnde gratias ei agamus perpetes, eſt quoq; vnde ex animo exultemus & lætemur ſemper.*

3 *Finis in quem tantis bonis nos Chriſtus cumulauit, eſt, vt tanquam lapides viui illi ſuperſtructi, ſuccreſcamus in ædificium ſpirituale, hoc eſt, in templum ſanctum domini. Sumus igitur & nos in finem hunc Chriſto ſuperſtructi, vt per inhabitantem in nobis ſpiritum ſanctū, templum ac domicilium Dei ſimus, hoc eſt, corpora & corda noſtra ipſi ſanctificemus, ipſumq; in nobis per fidē & charitatē habeamus habitantē.*

IN

IN FERIIS IISDEM

Epiſtola altera.

Prouer.10. & Eccleſiaſtici 44. *Benedictio domini ſuper caput iuſti, &c. Finis Epiſtolæ: Et induit eum dominus coronam gloriæ.*

IN præſenti Epiſtola tria occurrunt diligenter obſeruanda. Primò oſtendit Sapiens cuique noſtrum benedictionẽ eſſe neceſſariam ad ſalutem, cùm dicit, *Benedictio Domini ſuper caput iuſti.* Hæc domini benedictio quoſdam ditat bonis temporalibus, quoſdam verò ſpiritualibus. Siquidem benedictio domini diuites facit. ditauit enim bonis temporalibus Laban apud quem Iacob ſeruiuit 14. annos. dicebat enim illi Iacob, Antequàm venirem ad te, parum habuiſti, & ecce diues effectus es, benedixítque tibi Deus ad introitum meum, Geneſ.31. Et hęc eſt benedictio à ſiniſtris: in ſiniſtra enim illius diuitiæ & gloria. *Benedictio à ſiniſtra.* Sed quid profuit nobis ſuperbia, inquiunt, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia ſicut vmbra, Sap.5. Piſcantes ad hanc ſiniſtram, caſſo labore ſpe ſua perſæpe fruſtrantur, Ioan.21. vnde & ardenti diuiti in inferno dicitur: Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, &c. Luc.16. Benedictio tamen iſta plerunque cedit his quos mundus vbique cæteris præfert ad dextram. Sed quia futurum eſt, (nimirum ſic diſponente Deo) quòd primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi erunt, cancellatis quodammodo manibus, minori Deus dextra, maiori verò ſiniſtra benedicit. Aperit quippe manum ſuam, & implet omne animal benedictione, Pſal.144. Diligit enim omnia, & nihil odit eorum quæ ipſe fecit, Sap.11. ideóque & iumẽtis dat eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Paſcit & potat ingratos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, Matth. 5. Iſtis ergo à ſiniſtris benedicit, quemadmodũ & patriarcham Iacob feciſſe legimus. Is enim interpellatus à Ioſeph filio ſuo, vt ſuis filiis Manaſſe, videlicet, maiori à dextris conſtituto, & Ephraïm minori à ſiniſtris, priuſquam ipſe moreretur benediceret: cancellatis brachiis maiori filio ſiniſtra, minori autem dextera benedixit, Gen.49.

Quoſdam verò Dei benedictio,bonis ditat ſpiritualibus. Sunt enim,vt ait Sap. Eccleſ.44.homines diuites in virtute, quos pretioſis Deus diuitiis locupletat, vt requieſcat ſuper eos (vt Iſaias ait cap.11.)ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis,& repleat eos ſpiritus timoris domini. Et hæc eſt benedictio à dextris Dei, apud quam longitudo dierum conſiſtit,Prouerb.3. *Benedictio Domini à dextra.*

Siquidem hæc dona pretioſæ & veræ diuitiæ ſunt. Opes autem huius ſeculi diuitiæ non ſunt, quæ noſtræ mentis inopiam non depellunt. Nec noſtræ ſunt quæ nobiſcum remanere non poſſunt. Ergo verę diuitię non ſunt opes, ſed virtutes. Huiuſcemodi benedictionem, nequaquam Teſtamenti veteris legiſlator Moſes dare potuit, ſed ſummo duntaxat legiſlatori Chriſto, id muneris ſeruabatur. Quod Propheta præuidens ait Pſal.83. Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem,videbitur Deus deorum in Sion. Hæc eſt benedictio Ephraïm minoris,videlicet, & ad ſiniſtrã collocati, cui tamen per manuum cancellationem benedictio potior à dextra ceſsit:humilibus enim dat gratiam qui ſuperbis reſiſtit,1. Petr.5. Et myſteria ſua quæ à ſapientibus & prudentibus abſcondit, paruulis reuelat cæleſtis Pater,Matth.11.

2 Secundò oſtendit ſapiens Sirachus quòd hæc benedictio duo confert, hæreditatem, ſcilicet, & gratiam. Vnde conſequenter de primo ſubdit: *Ideò dedit illi dominus hæreditatem,& diuiſit ei partem in tribubus duodecim.* Si hæc ad beatum Apoſtolum N. referas, vtique palàm eſt Dei benedictionem abundè collatam ei fuiſſe, per quam & cæleſtem hæreditatem, & in ſacro electorum Apoſtolorum numero duodenario conſecutus eſt partem & Apoſtolicam dignitatem. Cui etiam non mediocrem mundi partem in ſortem prædicationis Deus ipſe diuiſit,hoc pulchrè deducente Apoſtolo. Roman. 10.ex Pſalm.18.

Verùm ſi id quod dictum eſt, de quouis iuſto accipias, tunc aduertendum eſt, quemadmodum per diuinam benedictionem, hæreditatem & gratiam ipſe conſequatur. Vnde notandum eſt, quòd ſicut hæreditatis

conſe-

Hæreditatis cõſequutionẽ quid præcedat. conſecutionem præcedit benedictio, ita etiam benedictionem præcedit palpatio: vt per eam innoteſcat num filius ſit, & dignus benedictione & hæreditate, necne. Iſaac patriarcha filium ſuum benedictione conſecraturus: accede, inquit, huc primùm vt tangam te fili mi, & probem vtrùm tu ſis filius meus Eſau, an non, Geneſ. 27. Tactus iſte per aduerſitatum & tribulationum immiſsionem correctionis paternæ cenſura eſt. Corripies me, inquit Ezechias, & viuificabis me. in talibus enim vita ſpiritus mei. Iſa. 38. Et Iob 5. Increpationem domini ne reprobes, quia ipſe vulnerat & medetur, percutit & manus eius ſanabunt. Hinc etiam per *Tribulatio vtilis.* Salomonem dicitur Prouerb. 3. Diſciplinam domini ne abiicias fili mi, nec deficias cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit dominus corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Quam ſententiam ſequutus Apoſtolus Hebr. 12. ſcribens ait, Fili mi noli negligere diſciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit dominus caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In diſciplina perſeuerate, tanquam filiis vobis offert ſe Deus. Quis enim filius, quem nõ corripit pater? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, adulteri & non filij eſtis. Quiſquis ergo exceptus eſt à participatione flagellorum, exceptus eſt etiam à numero filiorum. Quiſquis etiam huius patris attrectationem ſeu palpationem hanc ſuſtinere rebellione ſuperba recuſat, nec agnoſcetur pro filio, nec cæleſtem vllatenus conſequetur hęreditatem, Salomone hoc atteſtante cùm ait Prouerb. 1. Eo quòd exoſam habuerunt diſciplinam, & timorem domini non ſuſceperunt, inuocabunt dominum, & non exaudiet eos, mane conſurgent, & non inuenient eum. Quibus etiam per Ezechielem cap. 16. à domino dicitur. Receſsit zelus meus à te, iam non iraſcar tibi.

Quòd autem per hanc benedictionem, non modò æterni Patris hæreditatem, ſed etiã apud omnes vbique gratiam conſequamur oſtẽdit conſequenter dicens: *Et inuenit gratiã in conſpectu omnis carnis.* Quod duobus modis poteſt exponi. Primò ſic, Dei munere gratus acceptúſq; extitit vniuerſis, iuxta ꝙ per Salomonẽ dicitur Prou. 16.

Cùm

Cùm placuerint viæ hominis Deo, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Deinde hoc modo poteſt exponi: *Inuenit gratiam in conſpectu omnis carnis*, id eſt, palam eſt omni carni, quòd inuenit gratiā apud Deum, iuxta quod ex perſona damnatorum de iuſtis loquentium ſcriptum eſt Sap. 5. Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.

Porrò non ſolùm diuinæ benedictionis effectus eſt hæreditatis adeptio & gratiæ conſecutio, ſed inſuper, etiam magnificatio & glorificatio, de quo ſubditur. *Magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placauit. Glorificauit eum in conſpectu regum, & oſtendit illi gloriam ſuam, Eccleſiaſtici* 45. Profectò magnus eſt cui ſuccumbunt inimici, pręſertim inuiſibiles, & nihilominus viſibiles, ſcilicet, homines maligni. Tam enim dæmones ipſi, quàm mali homines, iuſtorum timent & verentur ſanctitatem. Porrò monſtra quæ verbis ſuis iuſti placant ſeu perdomant, vel ipſas brutales carnis concupiſcentias accipere poſſumus, vel alia quæcunque indomiti vitia animi, quæ ſancti rationis imperio frænant ſubticiúntque: vel certè prauos homines & impios, quos ſancti doctrina & animi manſuetudine, plerunque perdomitos ad rectos mores perducunt. *Magnus in veritate quis ſit.*

Deniq; diuinæ benedictionis effectus eſt glorificatio. *Glorificauit eum in conſpectu regum.* Nimirum reges ſunt, qui acceperunt regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu domini: ſed & regum nomine non immeritò cenſentur, qui carnis appetitui, & inferioribus animæ viribus, rationis imperio principantur, quibus dicitur, Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. In horum ergo conſpectu regum, iuſtos ſuos Deus glorificat, cùm illos ſimiles facit in gloria ſanctorum: laus enim erit vnicuique à Deo. 1. Cor. 4. laus vtique à laudatore magno, vnde & ambienda vehementer. *Reges moraliter qui ſint.*

Poſſumus etiam regum nomine huius ſeculi mortales principes intelligere, coram quibus ſanctos ſuos plerunque Deus vſqueadeo glorificat, vt veſtigia pedum ipſorum oſculari ſe exultent, & ſacras eorum reliquias vel magnificis extructis templis, vel margaritis aut auro argentóque contendant honorare. Qui etiam ſanctorum gloriam *Sancti regibus ſeculi ſunt maiores.*

gloriam longè ſuis præferre ſceptris & ſedibus non dubitant. Et verè glorioſi & à Deo glorificati ſunt, quorum longè latéque, cum illuſtri laude clara notitia eſt. Venerandum quippe ſeculo nomen & meritis & morte pretioſa ſibi comparauerunt. Proinde quis non glorioſos confiteatur eos qui vident Deum, & quibus oſtendit gloriam ſuam? Ex quorum perſona Apoſt. ait. 2. Corinth. 3. Nos autem reuelata facie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à domini ſpiritu. Nam cùm videbimus eum ſicuti eſt, inquit B. Ioannes 1. cano. 3. cap. Scimus quia ſimiles ei erimus. Nec mirum, cùm iam nunc beati ſic Deo ſint inhabitante pleni, & ita in Dei ſimilitudinem transformati, vt à ſe defeciſſe & in eum, quo ineffabiliter fruuntur tranſiſſe putentur, quemadmodum ferrum totaliter ignitum in naturam ignis, & aquæ gutta mero infuſa in illius ſpeciem & naturam tranſiſſe omnino videntur, & à ſeſe ac ſua ſpecie defeciſſe.

Per duo diſponitur homo ad ſalutem.

3 Tertiò hìc notanda occurrit conueniens ad ſalutem in homine diſpoſitio, cùm dicitur: *In fide et lenitate ipſius ſanctum fecit illum, &c.* Non enim ſufficit homini ad ſalutem diuina præuentio, quòd videlicet Deus hominem iuſtificandum præuenit in benedictionibus dulcedinis, niſi etiam & ipſe cooperetur. Vnde per Salomonem dicitur, Prouerb. 17. Hominis eſt animum præparare, & domini gubernare linguam. Et poſt pauca: Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed domini eſt dirigere greſſus eius. Debet autem homo à Deo ſanctificandus animum præparare per hoc præſertim, quòd Deo perfectè ſubiicitur, tam quo ad intellectum, quàm quo ad affectum. quòd vtique per hæc duo fit, quæ ſunt fides & lenitas. Fides enim Deo ſubiicit intellectum, lenitas autem voluntatem ſeu affectum. Accipitur autem hoc loco lenitas pro manſuetudine, ſeu animi tractabilitate. Hinc enim per ſapientem dictum eſt, Eccleſiaſtici 11. Beneplacitum eſt Deo fides & manſuetudo. Siquidem per hæc duo animum ſuum homo præparat, ac ſeſe totum ſubiectum reddit Deo, vt in ipſo ſecundum arbitrium ſuæ bonitatis operetur. Contrà verò & ſine

fide

fide impoſsibile eſt placere Deo,& his,qui manſueſcere recuſantes obdurauere corda: Deus in ira ſua iurauit, quòd non intrabunt in requiem ſuam,Hebr.11.Pſal.94. Exẽplo eſt tam angelorum ruina quàm prothoplaſtorum. Qui quoniam per obedientiam manſueſcere & ſe Deo ſubiicere noluerunt, in perditionem delapſi ſunt.Hinc etiam in Euãgelio veritas loquitur,d. Math. 7. Nom omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, &c. Quod etiam ratione aſtruitur.Cùm enim æterna beatitudo maius bonum ſit eo, quod vel ſenſu corporeo cognoſci,vel humana poſsit ratione comprehendi (dicente Apoſtolo 1.Corinth.2. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quod præparauit Deus his qui diligunt illum) idcirco niſi ſe homo ſubiiciat quo ad intellectum credendo aſſertioni diuinæ de his rebus, quæ non valet intellectu comprehendere,ad bonum illud pertingere non meretur.fides enim eſt de his quæ rationem humanam excedunt. Vnde cùm interrogaretur à diſcipulis ſuis Dominus quis poſſet ſaluus fieri, reſpondit, Apud homines impoſsibile eſt,omnia autem poſsibilia ſunt Deo,Matth.19. Et alio loco cuidam ait: Si credis, omnia poſsibilia ſunt credenti, Marc.9

Conſequenter ponit ſapiens profectum virtuoſum hominis ſancti & ſaluandi per Dei gratiam,cùm ſubdit: *Et elegit eum ex omni carne.* Illa videlicet carne, de qua ipſe ait,Gen.6.Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternũ,quia caro eſt.Ideò elegit eum ex omni carne,ne periret ipſe cum omni carne.Omnis quippe caro fœnum,& omnis gloria eius quaſi flos fœni, Iſa.40.Fœnum autem hodie eſt,& cras in clibanum mittitur,Mat. 6.Hoc eſt,in gehennæ incendium.Hoc eſt fœnum tectorum in alto vanitatis naſcens,in arido figẽs radices, quod priuſquam per mortem euellatur, per defectum gratiæ cæleſtis exaruit,Pſal. *Ex omni carne à Deo eligi.*

Elegit etiam eum ex omni carne,id eſt,ex contagioſa carnalium hominum ſocietate,ne & ipſe ſimul vnà cum ipſis periret,ſicut & ad Loth in Sodomis habitantem ab angelis dictum eſt, Egredere, ne & tu pereas

in ſcelere ciuitatis huius Gen.19. Ab omni denique rerum mũdanarum & carnalium voluptatum amore perverſo, Deus iuſtum & ſanctum ſuum exemit & elegit: quemadmodum egregij fructus planta in deſerto nata eligitur, atque horto concluſo plantatur. Ita elegi, inquit, vos, & poſui vos vt eatis & fructũ afferatis, & fructus veſter maneat, Ioann.15. Niſi enim ab inconceſſa carnis voluptate ſegregentur, ſancti ſpiritus habitaculum effici nequaquam poſſunt. Scriptum quippe eſt, Sap.1. In maleuolam animam non introibit ſpiritus ſapientiæ, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis: Sequitur:

Et dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ

Auguſtinus. Dedit illi cor, hoc eſt, inclinationẽ ad ea quę bona & recta ſunt, donũ hoc à deo petiit, qui ait. Inclina cor meũ deus in teſtimonia tua, Pſal. Et alius quidam vir ſanctus precatus eſt dicens, da domine quod iubes, & iube quod vis. Et dominus ipſe per prophetam Ezechiel.26. Auferam, inquit, cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneũ, & faciam vt in præceptis meis ambuletis & operemini. Siquidem cor regis in manu domini, quocunque voluerit inclinabit illud, Prouer.21. Lex autem

Lex vitæ quæ ſit. vitæ, doctrina Chriſti eſt, ſicut ipſe ait, Ioann.6. Verba quæ ego loquutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt. Et rurſum, Ioann.5. Omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filij dei, & qui audierint viuent. Vnde quoque Petrus ad Chriſtum loquens ait: Domine verba vitæ ęternæ habes, & quò ibimus? Ioan.6. Et rurſus per ſapientem, Prouerb.13. dicitur: Lex domini fons vitę, vt declinet à ruina mortis.

Porrò quoniam plerique pigrorum animalium more ſtimulis & virgis agi quodammodo debent, idcirco

Lex diſciplinæ. ad legem vitæ, etiam lex diſciplinæ ſuperadditur. Quibuſdam enim ſola vexatio dat intellectum, erudiet illum, inquit, in iudicio, deus ſuus docebit illum, Iſa.28. Vnde etiam per Ieremiam dominus loquitur cap.6. dicẽs, erudire Ieruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam. Et iterũ, Per omne flagellum, inquit, erudieris. Et rurſus ca.32. de his qui nec per diſciplinam reſipiſcunt ait, verterunt ad me terga, & nõ

facies

facies ſuas cùm docerem eos & erudirem diluculo, & nollent audire vt acciperent diſciplinam. Sed quid eis cõminetur ſermo diuinus aduerte. Ait enim Leuit.26. Quòd ſi nolueritis recipere diſciplinam,ſed ambulaueritis ex aduerſo mihi, ego quoque contrà aduerſus vos incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra, inducámque ſuper vos gladium vltorem fœderis mei. Itaque prout.ſ.ſuadet apoſtolus,in diſciplina perſe uerate,tanquam filiis vobis offert ſe deus,Hebr.12. Omnis enim diſciplina & ſi in pręſenti quidem videatur nõ eſſe gaudij, ſed mœroris: Poſtea tamen fructum pacatiſsimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. Igitur nõ irę dei,ſed miſericordiæ eſt iudicium, aberrantes à recto,diſciplinæ flagello in viam dei reuocare. Vnde & confitentes iuſtos dixiſſe legimus.2.Machab.7. Non ſinere peccatoribus ex ſentẽtia agere, ſed ſtatim iuſtã vltionẽ adhibere,magni diuini beneficij indiciũ hoc eſſe.

Proinde quia magnus eſt cui deus dat cor ad præcepta,& quem per legem vitæ & diſciplinæ gubernat, rectè ſubiũgitur: *Et excelſum fecit illum.* Hine enim ait vir ſecundum cor dei,quem diſciplina domini correxit in finem. Perfecit pedes meos tanquam ceruorum,& ſuper excelſa ſtatuens me. Et rurſus per Iſaiam dicitur cap.33. Qui ambulat in iuſtitiis,& loquitur veritatem: qui proiicit auaritiam ex calumnia,& excutit manus ſuas ab omni munere: qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinẽ, & claudit oculos ſuos,ne videat malum, iſte in excelſis habitauit,munimenta ſaxorum ſublimitas eius, panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt, regem in decore videbit oculi eius cernent terram de longe,&c. Sequitur, *Statuit illi teſtamentum æternum.* Hoc eſt teſtamentũ pacis quod morte ſua nobis dominus confirmauit: pacem meam,inquiens,do vobis,Ioann.14. Et alibi ait: Teſtamentum meum fidele ipſi. Teſtamentum hoc diſpoſuit electis ſuis. Longe tamen eſt teſtamentum hoc à quibuſdam: Sed is cuius cor & voluntas recta eſt cum domino vt ambulet in lege eius,veram habet pacem,non modò cum domino deo,ſed etiam cum proximo, & cũ ſemetipſo,iuxta quod ait propheta, Pax multa diligentibus legem tuam. Sequitur.

Magnus efficitur qui legi vitæ & diſciplinæ acquieſcit.

Teſtamentum pacis.

Et circumcinxit eum zona iuſtitiæ. Iuſtitia nõ incõgruè zona appellatur. Nã, ſicut ſe zona præcingit, vel qui vult operari, vel qui ambulare, vel qui pugnare debet, ita nimirum iuſtitiæ virtus neceſſaria eſt meritoriè operanti, ſpiritualiter proficienti, & quaſi ad repromiſſam viuentium terram proficiſcenti, & contra hoſtem antiquum, & cunctas huius mundi & carnis illecebras viriliter decertanti. Iuſtitia indutus ſum, inquit vir ſanctus, & veſtiui me ſicut veſtimento. Iob 29. Porrò de homine iniuſto & iniquo quid ſermo diuinus pronuntiet animaduerte, *Induit*, inquit, *maledictionẽ ſicut veſtimentũ, & intrauit ſicut aqua in interiora eius, & ſicut oleum in oſſibus eius.* Pſal. Fiat ei ſicut veſtimẽtum, quo operitur, & ſicut zona qua ſemper præcingitur. *Sequitur: Et induit eum Dominus coronam gloriæ.* De hac corona per Iſaiam, 29. dicitur, Erit dominus exercituũ corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui. Et rurſum in perſona redemptoris noſtri de ſeipſo loquentis idem propheta ait: Spiritus Domini ſuper me, eo quòd vnxerit me, Ad annuntiandum manſuetis miſit me, &c. Currũt amatores huius ſeculi & certant vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem, inquit Apoſtolus, incorruptam. 1. Corinth. 9. De hoc B. Petrus ait. 1. cap. 5. Cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſsibilẽ gloriæ coronam. Sed ad hanc coronam non niſi per labores, tẽtationes, & certamina peruenitur, ſicut B. Iacobus ait cap. 1. Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniã cùm probatus fuerit, accipiet coronã vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe, & perſeuerantibus in dilectione vſque ad mortem, iuxta quod vnumquemque dominus admonet, dicens Apo. 2. Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Si regni alicuius terreni & corruptibilis corona proponeretur labore & humana induſtria promerenda, quanti ſe certatim ingererent, huius coronæ lucrifaciendæ gratia nullum laborem non ſubeũtes, nulla pericula formidantes. Rurſus ſi mille aut eò amplius annorum vita mortalibus in hoc mundo quantumuis magnis laboribus obtinenda proponeretur, quàm multi hanc deſiderarent, quantóque pretio non ſegniter eandem ſi fieri poſ

Ad tria præcinctũ eſſe oportet.

Corona vitæ qualiter obtinetur.

Similia.

ri poſ

ri poſſet emerent, quam tamen variis aduerſitatum caſibus plenam, & innumeris reſperſam amaritudinibus, tediis, & ærumnis eſſe conſtat. Quantò igitur maiori ſtudio ad illam coronam,& regnum illud ſine fine beatum, cunctis eſt credentibus properandum? Non ſunt enim condignæ paſsiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis,Rom.8.

EPILOGVS.

1 *Laus virorum ſanctorum depingitur qua Deus gratuitis eos præuenit benedictionibus,nec non bonis ditat ſpiritualibus,iuxta illud Prouerb.*10. *Benedictio domini diuites facit.*

2 *Benedictionis diuinæ effectus eſt non ſolum hæreditatis adeptio & cõſequutio gratiæ,ſed inſuper etiam magnificatio & glorificatio, Rom.*8.

3 *Quicquid nos quum ad virtutis perſeuerantiam tum perennis gloriæ ſecuram fœlicitatẽ promouet, potiſſimùm Dei gratiæ attribuendum eſt. Nam gratiam & gloriam dabit dominus,ait Pſal.*

IN IISDEM FERIIS SANCTORVM Euangelium.

In illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Ego ſum vitis vera,&c. Finis Euangelij: Et *gaudium veſtrum impleatur.* Ioan.15.

IN hoc Euangelio depingit Chriſtus Eccleſiam: & oſtendit tria: Primò, quis ſit vinitor, ſiue agricola, nempe, Deus pater. Sicut enim agricola de agris ſuis ſolicitus eſt, & vinitor vineam ſuam ſemper habet in memoria, ſiue dormiat, ſiue vigilet, quanquam aliquando extrinſecus videatur(præſertim in hyeme) planè nullam curã vineæ habere, non tamen eius obliuiſcitur: ſic pater cæleſtis etſi aliquando diſsimulet ſe vineam ſuã reſpicere hoc eſt electos, nũquam tamẽ ipſos relinquit, aut eorum obliuiſcitur, nunquam non pro ipſis ſolicitus eſt, atque adeò tunc maximè curat, quum minimè videtur curare. Hinc in Iſaia 54. dicit, Ad punctum in modico reliqui te,& in miſerationibus magnis colligam te. Sẽper enim reſpicit & curat vehemẽter ſuos. Non tantùm eos creat,

Agricola ſiue vinitor Deus pater.

Semper reſpicit & curat vehementer ſuos Deus.

verùm etiam paſcit, nutrit, gubernat, atque ad ætatem adultam deducit. Teſtatur hoc iterum ſcriptura. nam quotidie orantes dicimus diuina inſtitutione formati, Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, &c. In qua oratione fatemur edocti à fratre noſtro Chriſto, Deum patrem noſtri curam gerere, eúmque eſſe, qui omnia quæ ad victum & amictum, quæ ad corpus & animam pertinẽt, nobis conferat. Hos etiam docet illud Iſaiæ 49. Nunquid obliuiſci poteſt mater infantem ſuum, vt non miſereatur filij vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen nõ obliuiſcar tui, &c. Ecce in manibus meis deſcripſi te, &c.

Vitis Chriſtus. Deinde oſtendit quæ ſit vitis, nempe, Chriſtus. Sicut enim vitis etſi in hieme ſola & ſine palmitibus videatur, tamen æſtate ſuperueniente in plures palmites erũpit, ſic Chriſtus etſi tempore peregrinationis ſuæ pauci in eum crederent, & in paſsionis hyeme ſolus & ab omnibus relictus videretur, tranſacta tamen hyeme, & appropinquante æſtate reſurrectionis, ſtatim priores eius palmites refloruerunt, & alij accreuerunt, adeò vt tempore aſcenſionis iam eſſent centum viginti palmites, Act. 1. In ipſo autem die Pentecoſtes accreſcerent tria millia, Act. 2. Denique adeò copioſè hæc vitis in palmites erupit, vt breui totam terram occuparit. Nam vnus Paulus palmites eius extendit vſque ad Illiricum. Rom. 15. Deinde ſicut vitis ſuccum ſuum in palmites tranſfundit, & frugiferos facit, omnémque ſuam naturam & nobilitatem in palmites emittit: ſic Chriſtus de ſuis bonis transfundit in eos qui ſacramenta ſuſcipiunt, & in charitate perſeuerant. Omnia quæ habet, fidelibus communicat, ſuccum gratiæ, vinum illud verè lętificans cor hominis, ſpiritum ſcilicet ſanctum: communicat illis nomen ſuum, hæreditatem ſuam, denique quantum fieri poteſt, etiam naturam ſuam, vt & nos dicamur & ſimus filij Dei, ſi non natura, certè adoptione. Teſtatur hoc ſcriptura. Nam Ioann. 1. dicitur quòd nos omnes de plenitudine eius acceperimus gratiam pro gratia. Et Paulus Epheſ. 4. Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundum menſuram donationis Chriſti, Rom. 12. 1. Corinth. 12. 2. Cor. 10. Hebr. 13. Participes enim Chriſti effecti

Omnia quæ habet Chriſtus ſuis communicat.

Pſal. 103.

fecti

fecti ſumus. Maxima & pretioſa nobis promiſſa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ conſortes naturę.

2. Pet. 1.

Præterea oſtẽdit qui ſint palmites, nẽpe, omnes Chriſti fideles. Sicut enim palmites à vite reſecti areſcunt, & collecti in ignem mittuntur: ſic Chriſtiani à Chriſto deficientes, niſi reſipiſcant, gehennæ traduntur. Teſtatur hoc ſcriptura. Nam Mat. 3. dicitur: Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Palmites omnes chriſti fideles.

Docet autẽ hæc ruſtica ſimilitudo, quòd Pater in creatione nos fecit, in regeneratiõe ſanctificauit, & virtutibus atq; ſtudiis quotidianis excolẽdo facit in horas meliores. Non enim ceſſat: niſi nos ceſſemus, ſua virtute interna, & ſuo ſancto verbo externo, extirpare mala ſemina ex veteri Adam nobis relicta, charitate corda purificare, virtutum ſemina in noſtris cordibus ſeminare, quotidiana gratia ipſa, vt ad luculentam frugem perueniant irrigare: non ceſſat expectare fructus bonos. Vtinam nõ dicat de nobis illud Iſa. 5. Quid vltrà facere debui vineæ meæ, & non feci? Expectaui vt faceret vuas, &c. Item Iere. 2. Quomodo conuerſa, &c.

Similitudo hæc ruſtica quid nos doceat.

Docet item quòd Chriſtus non ſibi natus, nec circunciſus, non ſibi paſſus, nec mortuus, nec ſibi legem obſeruauit: ſed quicquid meriti, gratiæ & dignitatis habuit, hoc nobis pro noſtra capacitate communicat, non in imputatione, ſed interna ſpiritus communicatione.

Chriſtus nobis natus, circũciſus, paſſus, & mortuus, & quid meriti gratia, & dignitatis habuit, hoc nobis cõmunicat.

1 Docet tertiò quòd Chriſtiani quandiu manent in Chriſto ſunt fœcundi, operáque pietatis digna gratia vitáque æterna fructificant.

Chriſtiani quandiu manent in Chriſto, ſũt fœcundi.

2 Secũdò oſtẽdit quid vinitor ſit facturus palmitibus. infrugiferis, hoc eſt, ferẽtib⁹ fructũ: nẽpe, purgabit eos, vt copioſiorẽ fructũ ferant. Habẽti dabitur, inquit Mat. 25. Sic Noë quũ diluuij calamitatẽ videt (Gen. 7.) Ioſeph quũ in carcerẽ adducitur (ibidem 39.) Dauid quum in exiliũ à filio pellitur. (2. Reg. 15.) Ezechias quũ Ieruſalẽ obſidetur (4. Reg. 19.) Daniel quum in lacum leonum mittitur. (Dan. 6,) Paulus quum paſsim ab omnibus oppugnatur (2. Cor. 1. 11.) & Ignatius quũ leonibus ac beſtiis obiicitur: purgantur. Tunc enim purgamur, quum aduerſus Deum in tribulationibus non fremimus, non indignamur, ſed retinemus fidem, charitatem, ac ſuſten-

Palmites frugiferos vinitor purgat.

Quando purgamur.

tamur ſpiritu ſancto, ne opprimamur dolore aut deſperatione, ſed cum tribus illis pueris Hebræis dicimus in medio ignis tribulationis, Benedictus es domine Deus patrum noſtrorum, & laudabile & glorioſum nomen tuum in ſecula: quia iuſtus es in omnibus quæ feciſti nobis, & vniuerſa opera tua vera, &c. Peccauimus enim & iniquè egimus, &c. Danie. 3.

Fideles omnes opus habent quotidiana purgatione. Pſal. 118.

Purgat igitur pater pios homines à reliquiis peccatorum. Nemo enim etiam ſi ſanctus ſit, immunis eſt à peccato quandiu viuit in hoc mundo. Opus igitur habent quotidiana purgatione. Hinc & Dauid ait, Pſal. 50. Cor mundum crea in me Deus. Et iterum, Inclina cor meum in teſtimonia tua, & non in auaritiam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Deinde purgat eos, hoc eſt, humiliat & deprimit. Sicut enim palmes ſi nõ puteṫur, in nimiam altitudinem creſcit, ac per hoc omnem ſuccum in ramos & folia inſumit, ſic quod fructum inferre nõ poteſt: ita caro ſi pro ſua libidine, etiã in ſanctiſsimis ferretur: Deus, ſi fieri poſſet, contumacia carnis è diuino maieſtatis ſuæ ſolio deturbaretur. Audi enim in quantã altitudinem & ſuperbiã excreuerit rex Babel, Iſaiæ 14. Aſcendam, inquit in cælum, & ero ſimilis altiſsimo. Itẽ: Quis eſt Deus in cælo, qui vos eruat de manu mea? Daniel. 3. Non diſsimilia loquitur rex Tyri: Deus, inquit, ego ſum, & in cathedra Dei ſedeo, &c. Vſque adeò turgeſcit caro beneficiis ſaginata, & interim nõ putata aduerſitatibus & cruce. Sic piis hominibus nonnunquam ex virtutibus & donis creſcit ſuperbia. Natura enim noſtra ſemper alta expetit. Atqui ſuperbia omnia opera noſtra & fructus noſtros vitiat. Nihil enim gratum eſt niſi quod ex humili corde procedit, vt patet in Luca, 18. Itaque pater agricola credentem purgat & humiliat. Primò, interdum id de quo gloriabatur homo, amputat & aufert, hoc eſt, dona ſua: & hominem cadere permittit. Sic Petrum cadere permiſit, vt non gloriaretur de viribus ſuis, Matthæi 26. Alioqui ſi Petrus non cecidiſſet, quantum tribuiſſet ſuæ fortitudini, qui ante caſum tanta præſumebat? Etiam, inquit, ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor. Hic igitur opus habebat putatione, ne altius creſceret. Deinde etiam aduerſis

Natura humana ſemper alta expetit. Superbia omnes fructus bonos vitiat.

Petrus opus habuit putatione.

uerſis & cruce ſuos purgat,& humiliat Deus,ne nimium inſoleſcant.Hęc igitur eſt ſpiritualis illa circūciſio,quam toties commemorat Paulus, quæ non conſiſtit in litera, ſed ſpiritu : quæ non ſemel tantùm fit, ſed per totam vitam. Et hæc quidem purgatio vel putatio citra dolorem non fit. Omnis enim diſciplina(dicit Apoſtolus Heb.12.) in præſenti nō videtur eſſe gaudij,ſed mœroris:(quemadmodum in Iſaia 4.cap.dicitur,Purgabit dominus ſordes filiorum Iſraël in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris.) poſtea autem fructus pacatiſsimos adfert exercitatis per eam.Hinc & Dauid Pſalm.118.Bonum mihi,inquit,quòd humiliaſti me. Et iterum Pſal.93.Beatus quem tu corripueris domine,&c. vt mitiges ei à diebus malis, quibus ſcilicet impij perdendi ſunt. Ideò ſubditur. *Vt fructum plus afferat*. Vbi manifeſtè vides quòd dominus non affligit vt perdat, ſed vt ſanet, quemadmodum agricola putat palmites, non vt totum abſcindat, ſed vt purget, ad copioſiorem fructum ferendum. Hinc Ieremias orat trigeſimo cap. Caſtiga me domine in iudicio: tamen non in furore. Et Sapiens Prouer. 3. Noli negligere diſciplinam domini. Quem enim diligit corripit, &c. Hoc idem ad longum docet Paulus Heb 12. Duplicem igitur ex hoc verbo poſſumus habere conſolationem,imò triplicem in aduerſis.Primò,quòd Chriſtus afflictiones nominat purgationem. per eas enim expurgantur reliquiæ peccati. Secundò, quod dicit afflictiones ideò immitti, vt plus fructificemus. Tertiò, quòd dicit omnem palmitem ſic purgari. Non enim ſolus es qui affligeris:idem contigit omnibus ſanctis : id quod Paulus diffuſè probat ad Heb.11. & 12.cap.

Putatio ſeu purgatio fructus pacatiſſimos adfert

Deus nō affligit nos vt perdat, ſed vt ſanet.

Triplex cōſolatio pro fidelibus.

2 Oſtendit quid vinitor ſit facturus palmitibus infrugiferis,hoc eſt,non ferentibus fructum: nempe abiiciet eos,ne natiuum ſuccum aliis intercipiant. Sic Cain, Iſmaël,Eſau,Saul,Achaz, Herodes,Iudas,hæretici,quum in malitia ſua pergunt peruerſè viuentes,dum ſectas confingunt, falſam doctrinam docent, vt Lutherani, Caluiniſtæ,Anabaptiſtę,&c.abiiciuntur.Tūc enim abiicimur, quum aduerſus Deum in tribulationibus fremimus & indignamur,oppugnamus virtutes,ſtudia ſancta,blaſphemiis proſequimur Eccleſiam, ſacramenta, opera pia, &

Vinitor quid facturus ſit palmitibus infrugiferis.

Argumentum euidẽs abiectionis & deſertionis diuinæ.

omnem creaturam diris vouemus. Hoc euidens eſt argumentum quòd à Deo ſimus abiecti & deſerti: ſed ipſe neminem deſerit, niſi deſertus 2. Para. 12. Obſeruandum ex terribili hac ſentẽtia maximè hoc eſt, quòd patrem dicit non tantũ vepres exciſurum, ſed etiã quoſdam palmites, hoc eſt, non tantùm ethnicos eiecturũ, qui iam igni adiudicati ſunt, quia non credũt, Ioan. 3. Itémq; manifeſtè malos, ſed etiã otioſos. Huc pertinet ficus illa ſterilis à domino maledicta, Matth. 21. Itémque parabola de alia ficu quam paterfamilias omni anno viſitãs, &c. ſemper infru-

Formidoloſa & terribilis ſententia palmitem infrugiferũ à vera vite abſcindi, excindi, & ſeiungi.

ctuoſam inueniens, tandem excindi iuſsit, Luc. 13. hinc & Paulus Heb. 6. Terra quæ ſępe imbrem ſuſcipit, & tamen ſpinas germinat, maledictioni proxima eſt. Deinde terrorem auget quòd dicit omnem palmitem infrugiferum excindendum. Nullus enim latêre poterit, nec oculos huius agricolæ fallere. Exiſtimaſti, inquit, inique, quòd ero tui ſimilis, &c. Arguam te, & ſtatuam, &c. Pſal. 49. Item Sopho. 1. Scrutabor Ieruſalẽ in laternis. Maximè autem terret quod dicit, Tollet eum, hoc eſt, à Chriſto ſeiunget, vt nihil cõmune cum ipſo habeat. quo quid grauius comminari potuiſſet? Hoc verbo ſuprà Petrum mirum in modum terruit, vt exclamaret, Domine non tantùm pedes, ſed & manus & caput, Ioan. 13. Audierat enim à Chriſto, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Deinde tollet, hoc eſt, auferet ei humorem gratiæ, vt dictum eſt, quem acceperat: quemadmodum & ſeruo infideli pecunia quam in terrã defoderat, aufertur, Matt. 25. Hoc modo Iudas amiſit gratiam quam acceperat. Sic & Iudæi poſtea omnem Dei gratiam & fauorem amiſerunt. Amiſſa autem gratia quantum malorum ſequatur, in Iuda & Iudæis videmus. Demum tollet infructuoſum palmitem à gloria & congregatione ſanctorum & fœlicitate. Sic Iſaias 26. ait, Tollatur impius ne videat gloriam Dei. In iudicio enim ſeparabit omnino oues ab

Pœna pœnarum eſt alienũ eſſe à Chriſto, amittere gratiã, ex-

hœdis, Matth. 25. Quanquam igitur nihil adhuc de pœna ſenſibili, gehennæ dicat. (hanc enim infra quoque explicabit) tamen etiam hic ſatis pœnarum eſt, alienum eſſe à Chriſto, amittere gratiam, excludi à gloria. Videre igitur hic licet, quòd non ſine cauſſa ad Eccleſiam, quæ eſt vinea domini, vocati ſumus. Videmus etiam

pia

pia opera neceſſaria eſſe ad ſalutem. Quòd ſi ſic punitur qui bonum fructum non facit, quale iudicium eos manet, qui peſsimos quoſque fructus faciunt? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Luc. 23. Summa: Palmes infructuoſus, eſt fides ſine operibus. Sequitur: *cludi à gloria.*

Iam vos mundi eſtis. Ne apoſtoli ex eo quod dixerat, Omnem palmitem non ferentem fructum, tollet pater, terrerentur, quaſi præter Iudam adhuc aliqui excindêdi eſſent, dicit ipſos eſſe mundos & ſanos palmites. Solet enim pium cor ad omnia Dei iudicia contremiſcere, & quò generalius proferuntur, eò magis timent ne in ſe recidant. Sic ſuprà cùm diceret Chriſtus ſe ab vno ex ipſis tradendum, omnes exterriti fuerunt. Impius autem non timet Dei iudicia, nec credit, donec in ipſius caput recidant. Cæterùm quòd mundos eos dicit, non ſic intelligendum eſt, quòd omnino ſine peccato eſſent. Nemo enim in hoc mundo ad tantam munditiem peruenire poteſt, vt non neceſſe habeat dicere: Dimitte nobis debita noſtra, Matth. 6. In multis enim peccamus omnes. Hinc & ſuprà dixit, etiam his qui loti ſunt opus eſſe vt pedes lauent, Ioan. 13. Item quòd pater etiam fructuoſos palmites purgat, &c. Mundi autê erant Apoſtoli, Primò, ab errore incredulitatis. Secundò, à peccatis mortalibus, licet non omnino à venialibus. Tertiò mundi erant, quia propter fidem in Chriſtum non imputabantur eis peccata. Mundi erant in Chriſto, & ſi in ſeipſis adhuc eſſent peccatores. Solet enim ſcriptura credentes appellare ſanctos, propter ſanguinem Chriſti quo mundati ſunt, & ſpiritum ſanctum quem acceperunt. interim autem ipſi ſe non niſi peccatores iudicant. Hinc Paulus 1. Timoth, 1. Chriſtus venit peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Attendendus autem ordo verborum. Primò pronuntiat eos mundos eſſe: quòd proculdubiò ſummè lætificauit corda Apoſtolorum. Quis enim non optaret hanc vocem audire, remiſſa ſcilicet ſibi peccata eſſe? Beati, inquit, (Pſal. 31.) quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &c. Pro hac enim remiſsione orat omnis ſanctus in têpore opportuno. Quanquam & nos hanc vocem ſi volumus, poſſumus audire in abſolutione ſacramentali, ſcilicet poſt confeſsionem, &c. Verùm ne

Palmes infructuoſus, fine operibus.

Ioan. 13.

Cor piû ad omnia Dei iudicia cõtremiſcit.

Impius non timet Dei iudicia, donec in caput ipſius recidant.

Apoſtoli quomodo mundi fuerint.

Credentes in ſacra ſcriptura appellantur ſancti.

Apo

Apoſtoli hoc vel ſibi ipſis vel propriæ iuſtitiæ aut meritis adſcriberent, addit: *Mundi eſtis propter ſermonem*, demum addit, *quem loquutus ſum vobis.* ne putemus quem libet, aut cuiuſlibet ſermonem mundare. Solus enim ſermo Chriſti mundat, non autem hominis ſermo. *Propter ſermonem*, inquit, *quem loquutus ſum vobis.* Hunc autem ſermonem poſſumus accipere vel eum quem de ſua paſſione & reſurrectione fecit, (per hæc enim mundamur) vel eum quo dixit (Ioan. 14.) Ego ſum via, veritas & vita. Vel eum quo dixit, Pacem meam do vobis. Quid enim eſt pax Chriſti, niſi remiſsio peccatorum? Qui igitur pacem Chriſti habent, iuſtè audiût. *Iam vos mundi eſtis propter ſermonem*, &c. Poteſt etiam intelligi generaliter de quocunque verbo Dei. Verè enim verbũ Dei aut Chriſti mundat, Malac. 3. Eſt enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum. vnde de Chriſto ibidem dicitur, ſedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui. Mundat autem verbum Chriſti, Primò, quia cor concutit peccatoris, vt etiam in medio curſu peccatorum quaſi ſubſiſtat. Vnde in Ieremia 2. Verbum meum quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras. Et Paulus Hebr. 4. Sermo Dei viuus & efficax eſt, & penetrabilior gladio ancipiti. Secundò mundat verbum Chriſti, quia nos à mundo & ab impiis ſegregat. Sic verbum Dei Abrahamum eduxit & ſegregauit à terra & cognatione ſua, & domo patris ſui, Gen. 12. Hinc Chriſtus Matth. 10. Non veni (inquit) pacem mittere, ſed gladium, & ſeparare hominem, &c. Tertiò mundat, quia omnia à nobis vitia amputat, & etiam ab omnibus membris. Neque enim verbum Dei aliquod vitium ſuffert, quod non reprehendat. Quartò mundat, quia ad omnia bona inducit & excitat. Vnde Dauid Pſal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſeruus tuus dilexit illud. Et iterum Pſal. 18. Lex domini immaculata, conuertens animas: teſtimonium domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis. Iuſtitiæ domini rectæ, lętificãtes corda: pręceptũ domini lucidum, illuminans oculos. Quintò mundat, quia eum oſtendit & ad eum dirigit, qui ſolus mũdare poteſt. Non ad lacunas turbidas, ſed ad ipſum fontem vitæ & puritatis Chriſtũ nos dirigit. Sextò mundat, quia eſt ipſum inſtrumen

Solus ſermo Chriſti mũdat, nõ hominis.

Verbũ Dei quotupliciter nos mũdet.

ſtrumentum & medium per quod ſpiritus ſanctus nobis datur. ſic loquente Petro (Act. 10.) Spiritus ſanctus cecidiſſe legitur ſuper omnes qui audiebant verbũ. Demum item ideò mundat verbum, quia ſacramentis dat virtutem mundandi & ſanctificandi. alioqui ſi verbum detrahatur, nihil faciunt ſacramenta, imò non ſunt ſacramenta ſine verbo. Accedit enim verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Detrahe verbum baptiſmo, & quid eſt aqua niſi aqua? Igitur etiam in aqua verbum mundat: Hæc Auguſtinus. Hinc Paulus dicit Epheſ. 5. Quòd Chriſtus Eccleſiam quidem mundat lauachro aquæ: ſed addit, in verbo vitæ. Sic verbum Chriſti etiam a'iis ſacramentis vim & efficaciam tribuit, &c. Videmus igitur verè dictum eſſe, nos mundari propter ſermonem Chriſti. Palàm item cõſtat quantus theſaurus ſit verbum Dei, & quàm cæci ſimus, qui hunc theſaurum tam nihili pendimus. Hoc itaque verbo & apoſtolos, omnéſque Chriſtianos ad maiora hortatur, cùm oſtendit eos non fruſtra ſibi inhæſiſſe, aut ſermonem ſuum audiuiſſe. Quòd ſi iam tanta acceperunt, quis dubitat eos maiora accepturos ſi perſiſtant in fide?

Verbũ Dei inſtrumentũ & medium per quod Spiritus S. nobis datur.

Verbũ Dei dat virtutem ſacramẽtis, ſine quo nõ ſunt ſacramenta.

Theſaurus ingens verbum Dei.

3 Tertiò oſtendit Chriſtus qui ſint præcipui cultus in vinea domini, id eſt, in Eccleſia Chriſti: nempe fides ſpes, charitas. Vult enim Deus vt ipſum colamus manentes radicati & fundati in fide & charitate in ipſo: ita vt hæc charitas non tãtum Deum amet, ſed etiam in Deo, & propter Deum, proximum diligat. Et qui hoc facit, manet in Chriſto, éſtque verus eius palmes, & fructum expectatum adfert: ac Chriſtus ei, tanquam viti palmes, per charitatem inſertus, veritatem diuinam inſpirat, inſpirabitque quandiu à charitate non exciderit.

Cultus præcipui in Eccleſia Chriſti fides, ſpes, charitas.

2 Doctrina Eccleſiæ, & ſacramentorum vſus. Vult Deus vt Eccleſiam ſponſam ſuam, & matrem noſtram, tanti faciamus, vt eius doctrinam & ſacramenta veneremur ac ſuſpiciamus, à Chriſto in noſtram ſalutem inſtituta confiteamur. Et verba Chriſti in illis manent, qui Eccleſiæ filij ſunt obedientes, qui doctrinam eius, præcepta, & ſacramenta ſuſcipiunt tanquam diuina, & ab ipſo Chriſto mandata, inſtituta & ordinata.

Eccleſia tãti faciẽda, vt eius doctrinam et ſacramẽta veneremur ac ſuſcipiamus.

3 Animorum cõſenſus in charitate, fide, doctrina, & moribus.

ribus. Vult item Deus, vt ſciamus ſolam fidem nulli vnquam profuiſſe nec profuturã ad ſalutẽ, niſi charitatem qua Deus nos diligit, & ſui dilectores facit, habeamus qua iuſtificamur, qua & Deum ſuper omnia, & proximi ſicut nos ipſos amamus. Et qui charitate mutua ſe amãt, ac manent in Chriſto, nõ ſunt ſeditioſi, nec tumultuãtur, nec odiis inteſtinis mutuò ſe proſequũtur. Sed cùm Deus charitas ſit, & qui manet in charitate, in Deo manet: charitas quæ omnia fert, omnia illa mala à corde abiicit.

Charitas non eſt tumultuoſa nec ſeditioſa.

Et vt ad hãc ſalutiferam doctrinã capeſſendã promptiores reddat, pollicetur precũ ex auditionẽ, fructuum abundantiam, ſcilicet gratiam, remiſsionem peccatorum & alias virtutes: gaudium perpetuum, iuſtitiam, pacem, ac tandem coronam immarceſsibilem, quam reddet dominus vnicuiq; pro operibus ſuis. Hinc docemur inſignem promiſsionem Deum facere iis qui in charitate & ex charitate orauerint: adeò vt ei qui ita orat, totũ ſe præbeat.

Sed eſt notandum quid Chriſtus ſtatim ſubiiciat, ſcilicet: *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Hinc conſtat 1 Signum ex quo poſsimus conſiderare num in dilectione Chriſti ſimus, nécne. Nã quicunque ſeruauerit mandata Chriſti, (inquit ipſe ſaluator) manebit in dilectione Chriſti. Ergo non ineptè inferimus, quicunque non ſeruauerit mandata Chriſti, non eſt diſcipulus Chriſti, etſi fidem habeat: ſed manebit in ira & odio Chriſti. Eſt igitur fidelibus neceſſaria charitas, & obſeruatio mandatorũ Dei, vt gratiam Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti adipiſcamur, & in ipſa maneamus, & vt veros diſcipulos Chriſti nos eſſe cognoſcamus.

Signum ex quo cognoſci queat, num in dilectiõe Dei ſimus, nécne.

2 Elicimus ex hac ſcriptura ſolam fidem non ſufficere ad conciliandum nobis Chriſtum, nec ad promerendam eius gratiam, dilectionem & iuſtitiam: neque eius veros diſcipulos, neque amicos nos facere.

Fides ſola nõ ſufficit ad conciliandũ nobis Chriſtũ.

3 Elicimus hinc, contra ſcripturas ſacras facere atque docere, qui aliter quàm per dilectionem, & mãdatorum Dei obſeruantiam, in Chriſto fideles manere poſſe dixerit. Nos igitur ſi in dilectione Chriſti & eius gratia manere volumus, ſeruemus eius mandata, maneamus in ipſo, & ipſius verba maneant in cordibus noſtris, quæ

viuens

viuens dixit diſcipulis,& diſcipuli nobis tradiderunt,de Eccleſia & eius capite, & authoritate, & hierarchico ordine: vt ſeruatis hîc mandatis, vitam poſsimus conſequi æternam. Amen.

EPILOGVS.

1 *Congrua valde & opportuna ſimilitudine docet Chriſtus ſe ea bona quæ in patre ſuo poſsidet,& quæ per crucem meruit, nempe,victoriã peccati,mortis,diaboli, &c. remiſsionem peccatorum,iuſtitiã,ſalutẽ,&c. non ſibi ſoli retinere,ſed credentibus velle cõmunicare,dicens,Ego ſum vitis vera &c. Quod (vt ait B. Auguſtinus) dicit ſecundum quod eſt caput Eccleſiæ,nóſque membra eius,homo Chriſtus Ieſus.Vnius quippe naturæ ſunt vitis & palmites. Propter quod cùm eſſet Deus, cuius naturæ non ſumus, factus eſt homo, vt in illo eſſet vitis humana natura,cuius et nos homines palmites eſſe poſſemus.*
2 *Verbo Chriſti mundamur, & obediendo veritati per Spiritum ſanctum cum charitate fraterna. Malach.3.*
3 *Sine operibus nemo poteſt eſſe in Chriſto, O fœlices eos qui Chriſti palmites ſunt,& ipſi per fidem & charitatem ſe inſertos cognoſcunt, quique intelligunt, nihil gratiæ, nihil virtutis,nihil boni ſe habere,quod non à vite Chriſto proueniat. Recenſentur item reprobatio & pœna auertentiũ ſe à Chriſto, cùm dicit mittetur foras, areſcet, in ignem mittetur vt inutilis palmes, & ardet.*

In feſto B. Marci Euangeliſtæ, Epiſtola & Euangelium reperientur in feſtis diuorum inter Paſcha & Pentecoſten occurrentibus.

HOc feſto celebratur Romæ Litania maior, vtpotè in maiori loco, ſcilicet Romæ & à maiori, puta Gregorio magno, necnon quia pro magno & grauiſsimo morbo pellendo piè inſtituta eſt. Alia quæ diebus rogationum fit, dicitur Litania minor, quia in minori loco ſcilicet Vienna & ab humiliori Epiſcopo,B.nempe,Mamerto tempore Clodouæi regis inuenta fuit,ad varia quum rerum, tum corporum & animarum pericula euadenda. Hæc Auitus archiepiſcopus Viennenſis, quem Gennadius nominat

Litania duplex maior,& minor.

nat inter viros illuſtres, & fuit B. Mamerti ſucceſſor. Vtraque iam per totam Eccleſiam recolitur, & quod olim ſanctè animo conceptum fuit, hodie Pſalmis & precibus ſancta mater Eccleſia inclamat.

Litania quid interpretetur. Litania græcè apud nos ſupplicatio ſeu rogatio eſt, & fundata, &c. Luc. 18. Vbi dicitur, Oportet ſemper orare, & non deficere. Item. 1. Theſſal. 5. cùm Apoſtolus dicit, *Litania fūdata eſt in ſacris literis.* Sine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite: Hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Nam ſi ſemper eſt orandum, certè etiam tum eſt Deo ſupplicandum cùm obedientiæ ſacramento ad hoc obſequij genus inuitamur. Quod bonum eſt tenere, ait Apoſtolus. 1. The. 5. Peſsimè ergo Apoſtolaſtri Litanias, Aduentum, Ieiunium quadrageſimale, Paraſceuem & hoc genus pias inſtitutiones abrogant, Bacchanalia verò, martinalia conuiuia, Pentecoſtales compotationes, pſitaci iocos, & arcus exercitia & plurima id genus peſſima prorogantes. *Præpoſteri reformatores hæretici.* Præpoſteri hi planè reformatores abuſuum ſibi cenſuram vſurpant, noctem vertentes in diem, & tenebras in lucem. Vnde nec alios ſuos habent admiratores quàm tenebrarū filios. At filij lucis norunt Litaniam eſſe maiorem quæ in die ſ. Marci peragitur, & eſt à ſ. Gregorio ſummo pontifice Romæ inſtituta: eſſe etiam minorem quæ certis diebus, rogationum dies, appellatis exigitur, & eſſe in Galliis inſtitutam à ſ. Mamerto Viennenſi archiepiſcopo. Perquàm neceſſarium eſſe arbitror vt catholici iſtis diebus exhortentur, vt Eccleſiæ hunc, ſcilicet, ſupplicandi ritum perpetuare ſtudeant. Perpetuabunt tunc potiſsimùm cùm ipſum ab omni abuſu vindicauerint. Abuſus eſt, ſine verbi Dei prædicatione vltrò citróq; curſitare garriendo, ridendo, vociferando, &c. Cantui qualicunque plurimùm, declamationi verbi nihil tribuere, Garrulitas leuis vulgi, & hoc genus abominationes nulla cenſura leuiſsimi cleri poſſunt cohiberi. Verbum Dei gladius eſt, etiam ipſas penetrans oſsium medullas. Huius ſedula denuntiatione poſſunt tam cleri, quàm plebis abuſus corrigi, cùm etiam eo Antichriſtus denique ſit conficiendus. Optimus ſupplicandi modus necnon impetrandi docetur Ioëlis 2. cap. Canite, inquit, tuba in Sion, ſanctificate

ieiu

ieiunium,vocate cœtum,congregate populum, ſanctificate Eccleſiam,coadunate ſenes,congregate paruulos & ſugentes vbera. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſpõſa de thalamo ſuo. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri domini,& dicẽt,Parce domine,parce populo tuo,&c. Vide & lege etiam Ionæ 3.cap.

IN FERIIS PHILIPPI ET IAcobi Apoſtolorum Epiſtola.

Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt,&c. Finis Epiſtolæ: Et *inter ſanctos ſors illorum eſt.* *Sapien. 5*

HAc lectione docemur duo. Primò, quod ſit diſcrimẽ inter piorum & impiorum vitam. Pij in hôc mũdo variis circumaguntur exercentúrque tentationibus,moleſtiis, triſtitiis, afflictionibus, miſeriis. Spectacula ſunt mundo & angelis, omnium peripſemata & reiectacula. 1. Cor.4. Tota die morti deſtinantur, non ſecus atque oues abducuntur ad occiſionem. Pſal.43. Exemplo ſunt Lazarus, Luc. 16. Naboth.3.Reg.21. Impij contrà hîc ſumma fruuntur pace,tranquillitate,lætitia,voluptate,& omnium rerum breuiter abundantia. Hi adeò non affliguntur vnquam, vt ab omnibus etiam maxima vi defendantur. Imò vſque adeò rerum potiuntur paſsim, vt nemo illis, ſi maximè velit, poſsit vim inferre. Exemplo ſunt, diues ille epulo. Achab,Iezabel,&c. *Vita piorũ & impiorũ in hoc ſeculo diſpar.*

2 Secundò docemur quis & qualis futurus ſit finis piorum & impiorum,qualémque ſortem accepturi ſint poſt hanc vitam. Audiamus de vtriſque Paulum. 2. Theſſ. 1. ſic differentem: Nosipſi (puta Apoſtolus & Syluanus) de vobis gloriamur in Eccleſiis dei de tolerantia veſtra & fide, ſuper omnibus perſequutionibus veſtris & afflictionibus quas ſuſtinetis, documentum iuſti iudicij dei, vt digni habeamini regno dei, pro quò & patimini. Siquidem iuſtum eſt apud Deum, reddere his qui affligũt vos,afflictionem;& vobis qui affligimini,relaxationem nobiſcum, cùm reuelabitur dominus Ieſus de cælo cum *Sors & finis piorum & impiorum.*

angelis potentiæ ſuæ,cum incendio flammæ,qui infligit vltionem his qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio domini noſtri Ieſu Chriſti,qui pœnam luent interitum æternum à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, cũ venerit vt glorificetur in ſanctis ſuis, & admirandus fiat in omnibus credentibus. Quemadmodum enim vtrorunque vita inæqualis eſt, ſic diſpar quoque exitus. Pij verò quum præſens vita tranſmiſſa fuerit,in die nimirum iræ,quãdo vnicuique retribuetur ſecundum ſua facta, (Matthæi 25. Romanorum 14. 2. Corinth.5.) ſtabũt in magna conſtãtia aduerſus impios, connumerabuntur inter filios & ſanctos Dei, donabuntur æterna pace,fruentur gaudiis cæleſtibus. In ſummaз mœror illorum vertetur in lætitiam, inopia in diuitias, miſeria in voluptatem, afflictio in gloriam, Ioan. 16. Apoc.21.Qui,inquam,hîc anguſtiantur propter iuſtitiã, tunc (hoc eſt,vt diximus,in iudicio) in conſtantia ſeu fiducia conſiſtent maxima. qui hîc ſuis immeritò exuuntur bonis,tunc æternis ditabũtur. qui hîc impiis habentur (pro ipſorum libidine) vel deriſui, vel improperio, tunc ſummo in honore habebũtur.qui denique hîc cenſentur impij ac Dei hoſtes, computabuntur tunc inter filios Dei, intérque Dei ſanctos piiſsimóſque ſors illorum erit. Dominus enim vindex eſt miſerorum,qui etiã pauperum ſe aſſertorem futurũ promiſit, Matth,5. Luc. 6. Interim animæ occiſorum iacent ſub altari, voce magna clamitantes: Domine qui ſanctus es & verax,quando tandem vindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? An qui finxit aurem, non audiet? Qui finxit oculum, non cõſiderabit? Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum, Luc.18.

Vita inaqualis diſpar futurus eſt exitus.

Piorũ ſors poſt hãc vitam.

Deus miſerorum vindex,et pauperum aſſertor.

At contrà diuerſiſsima ſors impios manebit. Ipſorum nanque pax momentanea vertetur in turbationem ſempiternam,tranquillitas breuis in æternã deſtructionem, labilis lætitia in perennem triſtitiam, voluptas fluxa in miſeriam perpetuam. Et qui hîc anguſtiarunt pios,manus ſanguine innocentum imbuerunt, oculóſque ſuos cruore humano ſatiarunt atque oblectarunt, tum præ

Sors impiorũ poſt hãc vitam.

anguſtia ſpiritus gement, timebúntque ſibi admodum. qui hîc aliorum auferunt labores, tum bonis omnibus leſtituentur. qui & derident & opprobriis afficiũt pios, tum viciſsim deridebuntur, ac confundentur æternùm. Qui hîc denique ſeſe venditãt pro ſanctiſsimis, alióſque præ ſe condemnant, tum in numero filiorum Belial ac impiorum deprehendẽtur. Diffuſè hæc docet Iſaias cap. 65. Tum agnoſcent pios, ſed ſerò Cuperent ſe eorũ gloriam non videre, ſed videbunt, & dẽtibus frendent. Non eſt enim minimum impiorum ſupplicium, quòd vident beatitudinem eorum quos ipſi in hoc ſeculo infœlices ſunt arbitrati, & nunquam non ludibrio habuerunt. O quàm horrẽda diuitis purpurati, etiam Lazaro & Abrahamo miſeranda mendicitas, qua ſaltem guttulam rogans aquæ repulſam patiebatur. Luc. 16. *Suppliciũ non minimũ impiorum quòd vident piorum beatitudinem.*

Tum pœnitebit eos impietatis, ſed nimis ſerò. Sera pœnitentia, quæ in illum differtur diem. In die iræ fruſtra gratia petitur. Omnia ſuum habent tempus. Temporibus medicina prodeſt. Hîc prædicatur pœnitentia, ſed ecce impij culpas culpis aggrauãt. Vnde qui ſua peccata hîc confiteri & corrigere negligit, in futuro ſeculo hoc facere vellet, ſed nõ poterit. Hîc ſpes: quam qui per bona opera certa ſibi facere ſuperſedet, per carnẽ ſuam mundi præſtigiis ſeductus perit. Poſthac confitebuntur impij, primò, vt alios præ ſe contempſerint. Secundò, vt ipſi malè vixerint. Quos hîc damnauerunt tanquam iniuſtos, illic iuſtitiæ admirabũtur: ſe verò tunc culpabũt, quorum hîc ſui ipſius accuſator nullus eſſe voluit. *Pœnitẽtia impiorum ſera.* *Temporibus medicina prodeſt.*

Hoc iam diſcrimen probè obſeruemus fratres. Expendamus vtrorunque vitam, vtrorunque mortem, finem ac præmium. Sed ita expendamus, vt meminerimus nos alterutram partem ſequi oportere, velimus nolimus. Nihil enim tertium eſt. Si ergo conſultum nos ſaluti noſtræ cupimus, ne ſimus in impiorum tyrannorúmque ſodalitio, quantumlibet hi hic bene habeant. Nam ſi hîc coram mundo pacificè, tranquillè, lætè ac voluptuosè viuere animus ſit, non eſt quod putemus nos coram Deo ſubſtituros in iuſtorum numero. Nam dicit apertè Pſalmiſta Pſal. 1. Non reſurgent impij in iudicio, nec peccatores in concilio iuſtorum. Sed laboremus vt ſimus in *Sodalitiũ impiorũ fugitandum.*

Commercium piorũ amplectendum.

piorum ſeu iuſtorum commercio, quantumlibet hi opprimantur, affligantúrque hîc, ſi coram deo conſiſtere velimus, ínque iuſtorum referri catalogum. Nam qui ad beatorum ſortem pertingere cupit, in mundo afflictiones, dolores, triſtitias, morbos, paupertatem, miſerias patiatur neceſſe eſt. Neceſſe eſt, inquam. Quemadmodum enim lucem neceſſariò comitatur vmbra, ſic quoque neceſſariò pietatem ſequitur afflictio, Act.14.2.Timoth.3. Eligamus ergo momentaneam afflictionem, vt conſequamur gloriam æternam. Eligamus breuiuſculam mœſtitudinem, vt adipiſcamur gaudium ſempiternum. Eligamus miſeriam temporaneam, vt voluptatem nanciſcamur nunquã finiendã, Moſis exemplo. Heb.11. Lõgè enim præſtat, hoc in mundo ad tempus modicum anguſtiari, ſpoliari, derideri ac damnari, quàm illic torqueri æternũ. Nã id quod in pręſenti eſt momentaneũ & leue tribulationis noſtræ, ſuprą modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.2.Corinth.4.

Vt lucẽ neceſſariò comitatur vmbra ita pietatẽ neceſſariò ſequitur afflictio.

EPILOGVS.

1 *Sors iuſtorum & impiorũ in hoc mundo adumbratur varia. Hoc nimirum in mundo varia incommoda excipere oportet pios, impij econtrario omnẽ ſuam egregiè explent libidinẽ.*

2 *Conſtantia iuſtorum poſthac oſtenditur, quòd ſcilicet iuſti iniuſtos viciſſim reos agent. Hac Græcè vocatur parrheſia. Item impiorum conturbatio terrificia, & eam epeſtaſin vocant. vnum ſaltem inſtanti horrori eſt remedium, nempe vt pœniteamus ſubitò, ne nos mox præueniat mors.*

3 *Diſpar vita diſparẽ ſortitur exitũ. Nã gloria Chriſti manet miſeros, quos mũdus hic ridet, idola aũt glorioſi huius mũdi, cruciatus æternus, vlulatus, & ſtridor dentiũ. Matt.22.*

IN FERIIS EORVNDEM Apoſtolorum Euangelium.

Ioan.14.

In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Non turbetur cor veſtrum: Finis Euangelij: Vt glorificetur Pater in filio.

Conſolatio contra crucẽ promiſ

IN hoc Euangelio Chriſtus facit tria.

1 Conſolatur ſuos diſcipulos contra imminentem crucẽ, promittitq; cæleſtem habitationem apud Patrem. In hac conſolatione vtitur

vtitur valde familiarib⁹ verbis, vt facilè ſit videre quātò diuinum eius cor amore in diſcipulos flagrarit, necnon quàm ſolicitam eorum curam habuerit, vt etiam ſuæ paſsionis obliuiſceretur. Ait autē, *Nō turbetur cor veſtrū, neque formidet.* Signāter dicit, Nō turbetur cor: tū quia impoſsibile eſt vt natura non turbetur & exhorreat crucem, id quod & in Chriſto videmus. tum vt doceat conſolationes ſuas cor reſpicere, non corpus. Externo enim homini crucem imponit, internum conſolatur. Sic enim vtrique conuenit: Crux externo, ne laſciuiat: quia qui delicatè nutrit ſeruū ſuum, inueniet eum contumacem, Prouerb. 29. Cibaria ergo & virga & onus aſino: panis & diſciplina & opus ſeruo, Eccl. 33. Conſolatio interno homini, ne deficiat. Pſalm. Secundum dolorem in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Non igitur prohibet quancunque turbationem, (quomodo enim pater continuò moriturus tantam à pupillis ſuis exigeret fortitudinem, vt ſecum pariter ad mortem duci non vereantur?) ſed inordinatam, quæ rationem præuenit, & impedit, pacique & tranquillitati opponitur: quæ turbatio conſurgit ex animi paſsione inordinata, triſtitia ſcilicet, ira, aut dolore.

ſio cæleſtis habitationis apud patrem.

Matt. 26.

Homini externo Deus crucem imponit, internum conſolatur.

Turbatio inordinata prohibetur.

Eſt autem hic verborum ſenſus: Quoniam ſatanás expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum, & tāta trituræ vis erit, vt diſpergamini omnes, & me ſolū relinquatis: hoc vnum reſtat perſuadere, vt corporaliter diſperſi, ſaltem corde imperturbato permaneatis mecum in tentationibus meis. Ne turbemini ergo, etiam ſi audiatis me moriturū, neq; vllus metus vos opprimat. non enim ita abeo, vt omnino ſeparer à vobis, ſed vt abitu meo maiora vobis bona acquiram & parem. Deinde non formidet cor veſtrū de veſtra perſequutione. Nō enim tanta ingruent mala quæ à deo vos ſeparent: non derelinquemini in aduerſis. Eſt autem hic locus ampliſsima conſolatio in aduerſis. Hinc enim diſcimus, quòd & ſi deus tempore aduerſitatis videatur abire, abſcondendo conſolationes, gaudia, vitam, ac fœlicitatem, & relinquēdo in nobis aduerſa, triſtitias, mortem, damnationem, interim tamen hoc abitu ſuo vera nobis bona parat, adeò vt abſconſio Dei ſub cruce, nō ſit perpetua piorum derelictio, ſed ma

Luc. 22.

Conſolatio ampliſsima in aduerſis.

Abſconſio Dei in cru

re non eſt perpetua piorũ dereſictio, ſed maiorũ bonorum officina.

iorum bonorum officina. Vnde non immeritò monet Iacob.1. Omne gaudium exiſtimate fratres, ſi in tentationes varias incideritis, ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur,&c. Quis enim turbationi dabit locum in corde ſuo, cùm audiat Chriſtum dicentem, Non turbetur cor veſtrum,neque formidet? nobis dicuntur illa verba,nobis loquitur Chriſtus,vt non turbemur, neque formidemus, quanuis hinc Turca,illinc Mauri,aliunde Lutherani & reliqui hæretici in nos inſurgant. Summatim docens oportere certaturos omni abiecto terrore labores & pericula pro vera gloria libenter ſubire. Magnum enim fortitudinis fundamentum eſt mens & animus non turbatus.

Magnum fortitudinis fundamentum, mẽs et animus nõ turbatus.

Creditis in Deum, & in me credite. Quẽadmodũ priori verbo eos conſolatus eſt de ſuo diſceſſu, & ipſorum perſequutione, ſic hoc verbo eos munit contra ſcandalũ crucis. Quia enim Chriſtus crucifigitur,nõ creditur eſſe ſalutis author. Vnde & diſcipuli dicebant:Nos ſperabamus quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël. Igitur hoc verbo indicat ſe Deum eſſe,& Deo æqualem, indicátque ſe reſurrecturum.quaſi dicat: Si in Deum creditis,id eſt,ſi ipſum iudicatis potentem, quem nulla vis aut potentia deprimere poteſt,bonum ſupremum, in ipſóque animi veſtri fiduciam collocatis, ſperantes quòd poſsit vos liberare:idem de me vobis pollicemini, certíque eſtote nec tãtillum maieſtatis meæ quam habeo in patre,poſſe propter crucem futuram perire.Credite in me, qui ſum æqualis patri. Sic alibi monet, Beatus qui nõ fuerit ſcãdalizatus in me.

Luc.24.

Munitio contra ſcãdalum crucis.

Indicat Chriſtus ſe Deũ eſſe, & Deo æqualẽ, vnde & animi fiducia in ipſo collocanda.

Matth. 11.

Docemur ergo hoc verbo ne alios iudicemus Deo contrarios,ſi videamus eos aduerſa pati,dummodo non propter impietatem patiãtur.deinde ne putemus nos à Deo reiectos aut omnino perituros, ſi aduerſis ſubdamur, quãdoquidem & Chriſtus mala quidem perpeſſus eſt,nec tamen ideò minus à Deo dilectus,nec quicquam illi propter hoc deceſsit. Hoc tantùm quilibet curet,ne patiatur vt homicida,aut alioqui impius.Si autem patitur citra ſuum demeritum,beatus eſt. Si exprobramini in nomine Chriſti,beati eritis,ait Petrus.

1.Pet.4. *Matth.8.*

1.Pet.3.

Græci legunt:Credite in Deum,& in me,&c. Secundum

dum hoc igitur docet quibus armis ſe præmunire debet aduerſus omnia mala, nempe, fide in Deũ. Hoc enim eſt ſcutum illud in quo omnia tela nequiſsimi illius ignea extinguuntur. Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. His armis gloriatur Dauid, cùm dicit: Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Credamus ergo & nos Ieſum Chriſtũ Patri æqualem potẽtia, maieſtate ac gloria. In eum credẽtes, ſperemus quòd niſi noſtra peccata impędiãt, nos liberatuiꝰſit de ore leonis. Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Rō.8. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo, Pſal.117.

Fides ſcutũ aduerſus omnia mala. *Epheſ.6.* *1.Ioan.5.*

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Quaſi dicat, Si ſatan & Iudæi impij tyranni vos ad ſuas ſedes admittere noluerint, ne turbetur cor veſtrũ. Nã in domo Patris mei mãſiones multæ ſunt. Dulciſsima cõſolatio ex hoc quoque verbo elicitur. Quid amicabilius nobis vel familiariſsimus amicus promittere potuiſſet, quàm ſi dicat, ſi alibi non eſt tibi locus, ſi incerta ſede vagaris, diuerte ad me, non in viciniam, non in hoſpitium, ſed in domũ Patris mei: te gratiſsimo animo excipiam. Hãc habitationem optauit Dauid, quãdo dicebat (Pſal.26.) Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meę. Item Paulus Philip.1. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

Dulciſsima conſolatio, quòd incerta ſede vagãtibus promittuntur mãſiones ſtabiles.

Eandem verbũ hoc ſententiam habet, vt illud Luc.12. Nolite timere puſillus grex, quia cõplacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Sic hic ſenſus eſt, Non eſt quod vel propter meum abſceſſum vel veſtrum periculũ deſpondeatis animum. Iam enim vobis paratum eſt regnum patris mei ab exordio mundi, & electi eſtis antequã iacerentur fundamenta orbis. Proinde non eſt quod vobis poſsit incõmodare ſiue peccatũ, ſiue mors, ſiue mundus, ſiue diabolus. Nemo enim poteſt electos rapere de manu Patris mei. Domus autem Patris ipſum cælũ eſt, vbi ſancti æternùm requieſcunt, lętantur, & Deus in ſua gloria conſpicitur. Huius regni promiſsione & ſpe contempſerunt ſancti omnia regna mundi, & ordatum ſeculi, mortẽ, tyrãnos, &c. Hac fide Moſ[illegible] grãdis effectus eſt, & negauit ſe eſſe filiũ filiæ Pharaonis, magis eligẽs cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iu-

Epheſ.1. *Domus Patris cælum eſt.* *Heb.11.*

cunditatē:maiores diuitias æſtimās theſauris Ægyptiorum,improperiū Chriſti.reſpiciebat enim in remuneratorē.De hac promiſsione exultauit Dauid,dicēs:Lętatus ſum in his quę dicta ſunt mihi:in domū domini ibimus.

Pſal.121.

In cælo ſunt manſiones ſtabiles, certæ & perpetuæ.

Emphaſim habet & illud quod dicit: In domo Patris ſunt manſiones.Non tātùm habitationes ad tempus durantes, ſed manſiones ſtabiles, certæ & perpetuæ. Hîc enim non habemus manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus,&c.Item 2.Corinth.5.Cùm domus hæc noſtra diſſoluitur,ſcimus quòd ædificationem habemus ex Deo,domum non manu factam in cælis,&c.

Manſiones ab æterno paratæ ſunt ſed in ſolo Chriſto, per ſolum Chriſtum, & propter ſolum Chriſtum.

Verùm hîc quæſtio oritur:nempe,ſi paratæ fuerint cęleſtes manſiones ante Chriſti aduētum,quur ergo is venerit,& quomodo ipſe ſuo abitu parauerit locū? Reſpondemus: Sunt quidem paratæ māſiones illæ electis,antequàm etiam mundi fundamenta iacerentur, ſed in ſolo Chriſto,per ſolum Chriſtum, & propter ſolū Chriſtum mediatorem & interceſſorem:ideóque nō potuit aperiri ianua & aditus ad eas, niſi Chriſtus eaſdē & ſua doctrina oſtenderet,& ſuo abitu reſeraret.Heb.10. Non eſt enim viriū humanarū accedere ad Deū,aſcēdere in cælum,iuſtificari & ſaluari. Ioan.3. Nemo enim aſcendit in cælū, niſi qui deſcēdit,&c.ſed ſolius Chriſti hoc opus eſt. tum deniq; obſtabāt peccata & maledictio,iráq; Dei. Neceſſarius igitur erat Chriſtus, vt nos à peccatis mūdaret, & ſpiritu ſuo ad manſiones ſuſcipiendas prępararet & confirmaret, acceſſum nobis ad cælum & ad Deum pararet.

Capacitas cæli.

Baruch.3.

Oſtēdit Chriſtus hoc verbo,Primùm cæli capacitatem dicendo,Ibi manſiones multæ ſunt:iuxta illud: O Iſraël quàm magna eſt domus Dei, & ingēs locus poſſeſsionis eius. Deinde per hoc verbum indicat etiam differētiam futuræ gloriæ.Sicut enim ſtella à ſtella differt in claritate,ſic erit & reſurrectio mortuorum.Et ſicut alia eſt claritas Solis,alia Lunæ,alia ſtellarum,ſic & māſiones multæ ſunt:& in gloria differunt. Veruntamen omnes in firmamento immortalitatis & incorruptionis ſtabilitæ ſunt,quemadmodum & ſtellæ. Vna quippe beatitudo eſt omnium electorum quo ad obiectùm, ſed nō æqualiter ab omnibus participatur: quinimo ſicut diuerſa ſunt merita viuentium, ſic diuerſa ſunt dona gloriæ. In ſumma

Differētia futuræ gloriæ.

1.Cor.15.

Vna beatitudo eſt omniū electorū quo ad

retri

retributio certa eſt, tantùm vt nos parati ſimus, & viam aggrediamur eóque tendamus.

Si quò minus dixiſſem vobis: quia vado parare vobis locũ. Quaſi dicat, Si quò minus, id eſt, ſi aliter res ſe haberet, ac ſoli mihi eſſet locus, dixiſſem vobis modò: quia vado vobis parare locum. Auferam de medio animarum voratores, ſatanam mortem, infernum, vt liberum ac tutum habeatis aditũ ad Patrẽ: quod non fieret, niſi mea morte intercedẽte. Nunc igitur non dico paraturum mãſiones, ſed vos parabo manſionibus, quia adhuc eſtis in peccatis veſtris omnes filij Adam, quemadmodum ingenuè faſſi ſunt prophetæ. Facti, inquit, ſumus immũdi omnes, &c. Vado ergo lauare vos à peccatis veſtris in ſanguine meo, vt digni ſitis introire in illas ſydereas manſiones, in illa cæleſtia ſancta ſanctorum, vt ſitis regnum & ſacerdotes: quia non aliter ſuſcipient vos illæ manſiones, iuſtè ac legitimè hactenus exhæredatos pro communis patris veſtri vitio, niſi per me alium patrẽ, ſecundum ſcilicet Adam in morte mea vos regenerantem, introducamini, ordine iuſtitiæ ſeruato. Verè igitur parauit Chriſtus nobis locum, moriendo, ſpiritum ſanctum mittẽdo, & pro nobis Patrem interpellãdo. Nam in paſſione orans cum lachrymis, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Hebr. 5. Et quid certius verbo Dei, quod permanet in æternum? Si quò minus, dixiſſem vobis. Quia quæ Chriſtus tradidit, indubitata fide vult à nobis credantur. Ipſe ſua bonitate præcedit, vt iter quod nobis eſt ingrediendũ, prius à latronibus liberet, poteſtates aëreas vincat, liget, praua directa faciat, & mõtes humiliet, & cõualles impleat, Iſa. 40.

obiectũ. ſed ſecundũ diuerſa merita diuerſa ſunt dona gloria.

Iſa. 64.

Apoc. 1.

Apoc. 5.

Locũ quo modo nobis Chriſtus parauerit.

Si abiero, & preparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipſum: vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Quaſi dicat, Et quanuis modò diſcedam, non vos prorſus deſeram. Lõgè mihi chariores eſtis, quàm vt vos inter tot lupos ac tyrannos abſque conſolatione relinquam. non ita ingrediar in regnum Patris mei, & dominium ſuper peccatum, mortem & diabolum, vt illud mihi ſoli retineam, ſed vt & vobis illud parem. Sicut enim non mea cauſſa deſcendi in carnem, ſed veſtra: ſic & veſtra cauſſa nunc iterum ad regnum Patris contendo. Iterum igitur venio ad vos, ſcilicet, reſurgendo à mortuis, pace inter

Abeundo Chriſtus ſuos non deſeruit, ſed profuit.

nat inter viros illuſtres, & fuit B. Mamerti ſucceſſor. Vtraque iam per totam Eccleſiam recolitur, & quod olim ſanctè animo conceptum fuit, hodie Pſalmis a precibus ſancta mater Eccleſia inclamat.

Litania quid interpretetur. Litania græcè apud nos ſupplicatio ſeu rogatio eſt, & fundata, &c. Luc. 18. Vbi dicitur, Oportet ſemper orare, & non deficere. Item. 1. Theſſal. 5. cùm Apoſtolus dicit, *Litania fūdata eſt in ſacris literis.* Sine intermiſsione orate, in omnibus gratias agite: Hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Nam ſi ſemper eſt orandum, certè etiam tum eſt Deo ſupplicandum cùm obedientiæ ſacramento ad hoc obſequij genus inuitamur. Quod bonum eſt tenete, ait Apoſtolus. 1. The. 5. Peſsimè ergo Apoſtolaſtri Litanias, Aduentum, Ieiunium quadrageſimale, Paraſceuem & hoc genus pias inſtitutiones abrogant, Bacchanalia verò, martinalia conuiuia, Pentecoſtales compotationes, pſitaci iocos, & arcus exercitia & plurima id genus peſſima prorogantes. *Præpoſteri reformatores hæretici.* Præpoſteri hi planè reformatores abuſuum ſibi cenſuram vſurpant, noctem vertentes in diem, & tenebras in lucem. Vnde nec alios ſuos habent admiratores quàm tenebrarū filios. At filij lucis norunt Litaniam eſſe maiorem quæ in die ſ. Marci peragitur, & eſt à ſ. Gregorio ſummo pontifice Romæ inſtituta: eſſe etiam minorem quæ certis diebus, rogationum dies, appellatis exigitur, & eſſe in Galliis inſtitutam à ſ. Mamerto Viennenſi archiepiſcopo. Perquàm neceſſarium eſſe arbitror vt catholici iſtis diebus exhortentur, vt Eccleſiæ hunc, ſcilicet, ſupplicandi ritum perpetuare ſtudeant. Perpetuabunt tunc potiſsimùm cùm ipſum ab omni abuſu vindicauerint. Abuſus eſt, ſine verbi Dei prædicatione vltrò citróq; curſitare garriendo, ridendo, vociferando, &c. Cantui qualicunque plurimùm, declamationi verbi nihil tribuere, Garrulitas leuis vulgi, & hoc genus abominationes nulla cenſura leuiſsimi cleri poſſunt cohiberi. Verbum Dei gladius eſt, etiam ipſas penetrans oſsium medullas. Huius ſedula denuntiatione poſſunt tam cleri, quàm plebis abuſus corrigi, cùm etiam eo Antichriſtus denique ſit conficiendus. Optimus ſupplicandi modus necnon impetrandi docetur Ioëlis 2. cap. Canite, inquit, tuba in Sion, ſanctificate

ieiu

ieiunium,vocate cœtum,congregate populum, ſanctificate Eccleſiam,coadunate ſenes,congregate paruulos & ſugentes vbera.Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſpõſa de thalamo ſuo. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri domini,& dicẽt,Parce domine,parce populo tuo,&c. Vide & lege etiam Ionæ 3.cap.

IN FERIIS PHILIPPI ET IAcobi Apoſtolorum Epiſtola.

Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt,&c. Finis Epiſtolæ : Et inter ſanctos ſors illorum eſt. *Sapien. 5*

HAc lectione docemur duo. Primò, quod ſit diſcrimẽ inter piorum & impiorum vitam. Pij in hoc mũdo variis circumaguntur exercentúrque tentationibus,moleſtiis, triſtitiis, afflictionibus, miſeriis. Spectacula ſunt mundo & angelis, omnium peripſemata & reiectacula. 1. Cor.4. Tota die morti deſtinantur , non ſecus atque oues abducuntur ad occiſionem. Pſal.43. Exemplo ſunt Lazarus,Luc. 16.Naboth.3.Reg.21. Impij contrà hîc ſumma fruuntur pace,tranquillitate,lætitia,voluptate,& omnium rerum breuiter abundantia. Hi adeò non affliguntur vnquam, vt ab omnibus etiam maxima vi defendantur. Imò vſque adeò rerum potiuntur paſsim, vt nemo illis, ſi maximè velit,poſsit vim inferre. Exemplo ſunt , diues ille epulo. Achab,Iezabel,&c. *Vita piorũ & impiorũ in hoc ſeculo diſpar.*

2 Secundò docemur quis & qualis futurus ſit finis piorum & impiorum,qualémque ſortem accepturi ſint poſt hanc vitam. Audiamus de vtriſque Paulum. 2. Theſſ. 1. ſic differentem:Noſipſi (puta Apoſtolus & Syluanus) de vobis gloriamur in Eccleſiis dei de tolerantia veſtra & fide, ſuper omnibus perſequutionibus veſtris & afflictionibus quas ſuſtinetis, documentum iuſti iudicij dei, vt digni habeamini regno dei , pro quò & patimini. Siquidem iuſtum eſt apud Deum , reddere his qui affligũt vos,afflictionem:& vobis qui affligimini,relaxationem nobiſcum, cùm reuelabitur dominus Ieſus de cælo cum *Sors & finis piorum & impiorum.*

angelis potentiæ ſuæ,cum incendio flammæ,qui infligit vltionem his qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio domini noſtri Ieſu Chriſti,qui pœnam luent interitum æternum à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, cũ venerit vt glorificetur in ſanctis ſuis, & admirandus fiat in omnibus credentibus. Quemadmodum enim vtrorunque vita inæqualis eſt, ſic diſpar quoque exitus. Pij verò quum præſens vita tranſmiſſa fuerit,in die nimirum iræ,quãdo vnicuique retribuetur ſecundum ſua facta, (Matthæi 25. Romanorum 14. 2. Corinth.5.) ſtãbũt in magna conſtãtia aduerſus impios, connumerabuntur inter filios & ſanctos Dei, donabuntur æterna pace,fruentur gaudiis cæleſtibus. In ſumma: mœror illorum vertetur in lætitiam, inopia in diuitias, miſeria in voluptatem, afflictio in gloriam, Ioan. 16. Apoc.21.Qui,inquam,hìc anguſtiantur propter iuſtitiã, tunc (hoc eſt,vt diximus,in iudicio) in conſtantia ſeu fiducia conſiſtent maxima. qui hìc ſuis immeritò exuuntur bonis,tunc æternis ditabũtur. qui hìc impiis habentur (pro ipſorum libidine) vel deriſui, vel improperio, tunc ſummo in honore habebũtur.qui denique hìc cenſentur impij ac Dei hoſtes, computabuntur tunc inter filios Dei, intérque Dei ſanctos piiſsimóſque ſors illorum erit.Dominus enim vindex eſt miſerorum,qui etiã pauperum ſe aſſertorem futurũ promiſit, Matth,5. Luc. 6. Interim animæ occiſorum iacent ſub altari, voce magna clamitantes: Domine qui ſanctus es & verax,quando tandem vindicas ſanguinem noſtrum de his qui habitant in terra? An qui finxit aurem, non audiet? Qui finxit oculum, non cõſiderabit? Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum, Luc.18.

Vita inæqualis diſpar futurus eſt exitus.

Piorũ ſors poſt hãc vitam.

Deus miſerorum vindex,et pauperum aſſertor.

Sors impiorũ poſt hãc vitam.

At contrà diuerſiſsima ſors impios manebit. Ipſorum nanque pax momentanea vertetur in turbationem ſempiternam,tranquillitas breuis in æternã deſtructionem, labilis lætitia in perennem triſtitiam, voluptas fluxa in miſeriam perpetuam. Et qui hìc anguſtiarunt pios,manus ſanguine innocentum imbuerunt, oculóſque ſuos cruore humano ſatiarunt atque oblectarunt, tum præ

anguſtia ſpiritus gement, timebúntque ſibi admodum. qui hîc aliorum auferunt labores, tum bonis omnibus deſtituentur. qui & derident & opprobriis afficiũt pios, tum viciſsim deridebuntur, ac confundentur æternùm. qui hîc denique ſeſe venditãt pro ſanctiſsimis, alióſque præ ſe condemnant, tum in numero filiorum Belial ac impiorum deprehendẽtur. Diffuſè hæc docet Iſaias cap. 65. Tum agnoſcent pios, ſed ſerò Cuperent ſe eorũ gloriam non videre, ſed videbunt, & dẽtibus frendent. Non eſt enim minimum impiorum ſupplicium, quòd vident beatitudinem eorum quos ipſi in hoc ſeculo infœlices ſunt arbitrati, & nunquam non ludibrio habuerunt. O quàm horrẽda diuitis purpurati, etiam Lazaro & Abrahamo miſeranda mendicitas, qua ſaltem guttulam rogans aquæ repulſam patiebatur. Luc. 16.

Suppliciũ non minimũ impiorum quòd vident piorum beatitudinem.

Tum pœnitebit eos impietatis, ſed nimis ſerò. Sera pœnitentia, quæ in illum differtur diem. In die iræ fruſtra gratia petitur. Omnia ſuum habent tempus. Temporibus medicina prodeſt. Hîc prædicatur pœnitentia, ſed ecce impij culpas culpis aggrauãt. Vnde qui ſua peccata hîc confiteri & corrigere negligit, in futuro ſeculo hoc facere vellet, ſed nõ poterit. Hîc ſpes: quam qui per bona opera certa ſibi facere ſuperſedet, per carnẽ ſuam mundi præſtigiis ſeductus perit. Poſthac confitebuntur impij, primò, vt alios præ ſe contempſerint. Secundò, vt ipſi malè vixerint. Quos hîc damnauerunt tanquam iniuſtos, illic iuſtitiæ admirabũtur: ſe verò tunc culpabũt, quorum hîc ſui ipſius accuſator nullus eſſe voluit.

Pœnitẽtia impiorum ſera.

Temporibus medicina prodeſt.

Hoc iam diſcrimen probè obſeruemus fratres. Expendamus vtrorunque vitam, vtrorunque mortem, finem ac præmium. Sed ita expendamus, vt meminerimus nos alterutram partem ſequi oportere, velimus nolimus. Nihil enim tertium eſt. Si ergo conſultum nos ſaluti noſtræ cupimus, ne ſimus in impiorum tyrannorúmque ſodalitio, quantumlibet hi hic bene habeant. Nam ſi hîc coram mundo pacificè, tranquillè, lætè ac voluptuoſè viuere animus ſit, non eſt quod putemus nos coram Deo ſubſtituros in iuſtorum numero. Nam dicit apertè Pſalmiſta Pſal. 1. Non reſurgent impij in iudicio, nec peccatores in concilio iuſtorum. Sed laboremus vt ſimus in

Sodalitiũ impiorũ fugitandum.

Commercium piorũ amplectendum. piorum ſeu iuſtorum commercio, quantumlibet hi opprimantur, affligantúrque hîc, ſi coram deo conſiſtere velimus, ínque iuſtorum referri catalogum. Nam qui ad beatorum ſortem pertingere cupit, in mundo afflictiones, dolores, triſtitias, morbos, paupertatem, miſerias patiatur neceſſe eſt. Neceſſe eſt, inquam. Quemadmodum enim lucem neceſſariò comitatur vmbra, ſic quoque neceſſariò pietatem ſequitur afflictio, Act. 14. 2. Timoth. 3. *Vt lucẽ neceſſariò comitatur vmbra ita pietatẽ neceſſariò ſequitur afflictio.* Eligamus ergo momentaneam afflictionem, vt conſequamur gloriam æternam. Eligamus breuiuſculam mœſtitudinem, vt adipiſcamur gaudium ſempiternum. Eligamus miſeriam temporaneam, vt voluptatem nanciſcamur nunquã finiendã, Moſis exemplo. Heb. 11. Lõgè enim præſtat, hoc in mundo ad tempus modicum anguſtiari, ſpoliari, derideri ac damnari, quàm illic torqueri æternũ. Nã id quod in pręſenti eſt momentaneũ & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c. 2. Corinth. 4.

EPILOGVS.

1 *Sors iuſtorum & impiorũ in hoc mundo adumbratur varia. Hoc nimirum in mundo varia incommoda excipere oportet pios, impij econtrario omnẽ ſuam egregiè explent libidinẽ.*

2 *Conſtantia iuſtorum poſthac oſtenditur, quòd ſcilicet iuſti iniuſtos viciſſim reos agent. Hac Græcè vocatur parrheſia. Item impiorum conturbatio terrificia, & eam epeſtaſin vocant. vnum ſaltem inſtanti horrori eſt remedium, nempe vt pœniteamus ſubitò, ne nos mox præueniat mors.*

3 *Diſpar vita diſparẽ ſortitur exitũ. Nã gloria Chriſti manet miſeros, quos mũdus hic ridet, idola aũt glorioſi huius mũdi, cruciatus æternus, vlulatus, & ſtridor dentiũ, Matt. 22.*

IN FERIIS EORVNDEM

Apoſtolorum Euangelium.

Ioan. 14. *In illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Non turbetur cor veſtrum: Finis Euangelij: Vt glorificetur Pater in filio.*

IN hoc Euangelio Chriſtus facit tria.

Conſolatio contra crucẽ promiſ[ſio] 1 Conſolatur ſuos diſcipulos contra imminentem crucẽ, promittítq; cæleſtem habitationem apud Patrem. In hac conſolatione vtitur

vtitur valde familiarib⁹ verbis, vt facilè ſit videre quātò diuinum eius cor amore in diſcipulos flagrarit, necnon quàm ſolicitam eorum curam habuerit, vt etiam ſuæ paſsionis obliuiſceretur. Ait autē, *Nō turbetur cor veſtrū, neque formidet.* Signāter dicit, Nō turbetur cor: tū quia impoſsibile eſt vt natura non turbetur & exhorreat crucem, id quod & in Chriſto videmus. tum vt doceat conſolationes ſuas cor reſpicere, non corpus. Externo enim homini crucem imponit, internum conſolatur. Sic enim vtrique conuenit: Crux externo, ne laſciuiat: quia qui delicatè nutrit ſeruū ſuum, inueniet eum contumacem, Prouerb. 29. Cibaria ergo & virga & onus aſino: panis & diſciplina & opus ſeruo, Eccl. 33. Conſolatio interno homini, ne deficiat. Pſalm. Secundum dolorem in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Non igitur prohibet quancunque turbationem, (quomodo enim pater continuò moriturus tantam à pupillis ſuis exigeret fortitudinem, vt ſecum pariter ad mortem duci non vereantur?) ſed inordinatam, quæ rationem præuenit, & impedit, pacique & tranquillitati opponitur: quæ turbatio conſurgit ex animi paſsione inordinata, triſtitia ſcilicet, ira, aut dolore.

Fit cœleſtis habitationis apud patrem.

Matt. 26.

Homini externo Deus crucem imponit, internum conſolatur.

Turbatio inordinata prohibetur.

Eſt autem hic verborum ſenſus: Quoniam ſatanás expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum, & tāta trituræ vis erit, vt diſpergamini omnes, & me ſolū relinquatis: hoc vnum reſtat perſuadere, vt corporaliter diſperſi, ſaltem corde imperturbato permaneatis mecum in tentationibus meis. Ne turbemini ergo, etiam ſi audiatis me moriturū, neq; vllus metus vos opprimat. non enim ita abeo, vt omnino ſeparer à vobis, ſed vt abitu meo maiora vobis bona acquiram & parem. Deinde non formidet cor veſtrū de veſtra perſequutione. Nō enim tanta ingruent mala quæ à deo vos ſeparent: non derelinquemini in aduerſis. Eſt autem hic locus ampliſsima conſolatio in aduerſis. Hinc enim diſcimus, quòd & ſi deus tempore aduerſitatis videatur abire, abſcondendo conſolationes, gaudia, vitam, ac fœlicitatem, & relinquēdo in nobis aduerſa, triſtitias, mortem, damnationem, interim tamen hoc abitu ſuo vera nobis bona parat, adeò vt abſconſio Dei ſub cruce, nō ſit perpetua piorum derelictio, ſed ma

Luc. 22.

Conſolatio ampliſsima in aduerſis.

Abſconſio Dei in cru

ce non eſt perpetua piorũ dereliɫtio, ſed maiorũ bonorum officina.

iorum bonorum officina. Vnde non immeritò monet Iacob.1. Omne gaudium exiſtimate fratres, ſi in tentationes varias incideritis, ſcientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur,&c. Quis enim turbationi dabit locum in corde ſuo, cùm audiat Chriſtum dicentem, Non turbetur cor veſtrum,neque formidet? nobis dicuntur illa verba,nobis loquitur Chriſtus,vt non turbemur, neque formidemus, quanuis hinc Turca,illinc Mauri,aliunde Lutherani & reliqui hæretici in nos inſurgant. Summatim docens oportere certaturos omni abiecto terrore labores & pericula pro vera gloria libenter ſubire. Magnum enim fortitudinis fundamentum eſt mens & animus non turbatus.

Magnum fortitudinis fundamentum, mẽs et animus nõ turbatus.

Creditis in Deum,& in me credite. Quẽadmodũ priori verbo eos conſolatus eſt de ſuo diſceſſu, & ipſorum perſequutione, ſic hoc verbo eos munit contra ſcandalũ crucis. Quia enim Chriſtus crucifigitur,nõ creditur eſſe ſalutis author. Vnde & diſcipuli dicebant:Nos ſperabamus quòd ipſe redempturus eſſet Iſraël. Igitur hoc verbo indicat ſe Deum eſſe,& Deo æqualem, indicátque ſe reſurrecturum.quaſi dicat: Si in Deum creditis,id eſt,ſi ipſum iudicatis potentem, quem nulla vis aut potentia deprimere poteſt,bonum ſupremum, in ipſóque animi veſtri fiduciam collocatis, ſperantes quòd poſsit vos liberare:idem de me vobis pollicemini, certíque eſtote nec tãtillum maieſtatis meæ quam habeo in patre,poſſe propter crucem futuram perire.Credite in me, qui ſum æqualis patri. Sic alibi monet, Beatus qui nõ fuerit ſcãdalizatus in me.

Luc.24.

Munitio contra ſcãdalum crucis.

Indicat Chriſtus ſe Deũ eſſe, & Deo æqualẽ, vnde & animi fiducia in ipſo collocanda.

Matth.11.

Docemur ergo hoc verbo ne alios iudicemus Deo contrarios,ſi videamus eos aduerſa pati,dummodo non propter impietatem patiãtur.deinde ne putemus nos à Deo reiectos aut omnino perituros, ſi aduerſis ſubdamur, quãdoquidem & Chriſtus mala quidem perpeſſus eſt,nec tamen ideò minus à Deo dilectus,nec quicquam illi propter hoc deceſsit. Hoc tantùm quilibet curet,ne patiatur vt homicida,aut alioqui impius.Si autem patitur citra ſuum demeritum,beatus eſt. Si exprobramini in nomine Chriſti,beati eritis,ait Petrus.

1.Pet.4.
Matth.8.
1.Pet.3.

Græci legunt:Credite in Deum,& in me,&c. Secundum

dum hoc igitur docet quibus armis ſe præmunire debet aduerſus omnia mala, nempe, fide in Deũ. Hoc enim eſt ſcutum illud in quo omnia tela nequiſsimi illius ignea extinguuntur. Hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. His armis gloriatur Dauid, cùm dicit: Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Credamus ergo & nos Ieſum Chriſtũ Patri æqualem potẽtia, maieſtate ac gloria. In eum credẽtes, ſperemus quòd niſi noſtra peccata impędiãt, nos liberatũ iri ſit de ore leonis. Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Ro. 8. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo, Pſal. 117. *Fides ſcutũ aduerſus omnia mala. Epheſ. 6. 1. Ioan. 5.*

In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Quaſi dicat, Si ſatan & Iudæi impij tyranni vos ad ſuas ſedes admittere noluerint, ne turbetur cor veſtrũ. Nã in domo Patris mei mãſiones multæ ſunt. Dulciſsima cõſolatio ex hoc quoque verbo elicitur. Quid amicabilius nobis vel familiariſsimus amicus promittere potuiſſet, quàm ſi dicat, ſi alibi non eſt tibi locus, ſi incerta ſede vagaris, diuerte ad me, non in viciniam, non in hoſpitium, ſed in domũ Patris mei: te gratiſsimo animo excipiam. Hãc habitationem optauit Dauid, quãdo dicebat (Pſal. 26.) Vnam petij à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitæ meę. Item Paulus Philip. 1. Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. *Dulciſsima conſolatio, quòd incerta ſede vagãtibus promittuntur mãſiones ſtabiles.*

Eandem verbũ hoc ſententiam habet, vt illud Luc. 12. Nolite timere puſillus grex, quia cõplacuit Patri veſtro dare vobis regnum. Sic hic ſenſus eſt, Non eſt quod vel propter meum abſceſſum vel veſtrum periculũ deſpondeatis animum. Iam enim vobis paratum eſt regnum patris mei ab exordio mundi, & electi eſtis antequã iacerentur fundamenta orbis. Proinde non eſt quod vobis poſsit incõmodare ſiue peccarũ, ſiue mors, ſiue mundus, ſiue diabolus. Nemo enim poteſt electos rapere de manu Patris mei. Domus autem Patris ipſum cælũ eſt, vbi ſancti æternùm requieſcunt, lętantur, & Deus in ſua gloria conſpicitur. Huius regni promiſsione & ſpe contempſerunt ſancti omnia regna mundi, & ornatum ſeculi, mortẽ, tyrãnos, &c. Hac fide Moſes grãdis effectus eſt, & negauit ſe eſſe filiũ filiæ Pharaonis, magis eligẽs cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iu- *Epheſ. 1. Domus Patris cælum eſt. Heb. 11.*

cunditatẽ:maiores diuitias æſtimãs theſauris Ægyptiorum,improperiũ Chriſti.reſpiciebat enim in remunera-
Pſal.121. torẽ.De hac promiſsione exultauit Dauid,dicẽs:Lętatus ſum in his quę dicta ſunt mihi:in domũ domini ibimus

In cælo ſunt manſiones ſtabiles, certæ & perpetuæ. Emphaſim habet & illud quod dicit: In domo Patris ſunt manſiones.Non tãtùm habitationes ad tempus durantes, ſed manſiones ſtabiles, certæ & perpetuæ. Hîc enim non habemus manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus,&c.Item 2.Corinth.5.Cùm domus hæc noſtra diſſoluitur,ſcimus quòd ædificationem habemus ex Deo,domum non manu factam in cælis,&c.

Manſiones ab æterno paratæ ſunt ſed in ſolo Chriſto, per ſolum Chriſtum, & propter ſolum Chriſtum. Verùm hîc quæſtio oritur:nempe,ſi paratæ fuerint cęleſtes manſiones ante Chriſti aduẽtum,quur ergo is venerit,& quomodo ipſe ſuo abitu parauerit locũ? Reſpondemus: Sunt quidem paratæ mãſiones illæ electis,antequàm etiam mundi fundamenta iacerentur, ſed in ſolo Chriſto,per ſolum Chriſtum, & propter ſolũ Chriſtum mediatorem & interceſſorem:ideóque nõ potuit aperiri ianua & aditus ad eas, niſi Chriſtus eaſdẽ & ſua doctrina oſtenderet,& ſuo abitu reſeraret.Heb.10. Non eſt enim viriũ humanarũ accedere ad Deũ,aſcẽdere in cælum,iuſtificari & ſaluari. Ioan.3. Nemo enim aſcendit in cælũ, niſi qui deſcẽdit,&c.ſed ſolius Chriſti hoc opus eſt. tum deniq; obſtabãt peccata & maledictio,iráq; Dei. Neceſſarius igitur erat Chriſtus, vt nos à peccatis mũdaret, & ſpiritu ſuo ad manſiones ſuſcipiendas prępararet & confirmaret, acceſſum nobis ad cælum & ad Deum pararet.

Capacitas cæli. Oſtẽdit Chriſtus hoc verbo, Primùm cæli capacitatem dicendo,Ibi manſiones multæ ſunt:iuxta illud: O Iſraël
Baruch. 3. quàm magna eſt domus Dei, & ingẽs locus poſſeſsionis eius. Deinde per hoc verbum indicat etiam differẽtiam

Differẽtia futuræ gloriæ. futuræ gloriæ.Sicut enim ſtella à ſtella differt in claritate,ſic erit & reſurrectio mortuorum.Et ſicut alia eſt claritas Solis,alia Lunæ,alia ſtellarum,ſic & mãſiones mul-
1.Cor.15. tæ ſunt,& in gloria differunt. Veruntamen omnes in firmamento immortalitatis & incorruptionis ſtabilitæ

Vna beatitudo eſt omniũ electorũ quo ad ſunt,quemadmodum & ſtellæ. Vna quippe beatitudo eſt omnium electorum quo ad obiectùm, ſed nõ æqualiter ab omnibus participatur: quinimo ſicut diuerſa ſunt merita viuentium, ſic diuerſa ſunt dona gloriæ. In ſumma

retri

retributio certa eſt, tantùm vt nos parati ſimus, & viam aggrediamur eóque tendamus. *obiectũ. ſed ſecundũ diuerſa merita diuerſa ſunt dona gloria.*

Si quò minus dixiſſem vobis: quia vado parare vobis locũ. Quaſi dicat, Si quò minus, id eſt, ſi aliter res ſe haberet, ac ſoli mihi eſſet locus, dixiſſem vobis modò: quia vado vobis parare locum. Auferam de medio animarum vorатores, ſatanam mortem, infernum, vt liberum ac tutum habeatis aditũ ad Patrẽ: quod non fieret, niſi mea morte intercedẽte. Nunc igitur non dico paraturum mãſiones, ſed vos parabo manſionibus, quia adhuc eſtis in peccatis veſtris omnes filij Adam, quemadmodum ingenuè faſſi ſunt prophetæ. Facti, inquit, ſumus immũdi omnes, &c. Vado ergo lauare vos à peccatis veſtris in ſanguine meo, vt digni ſitis introire in illas ſydereas manſiones, in illa cæleſtia ſancta ſanctorum, vt ſitis regnum & ſacerdotes: quia non aliter ſuſcipient vos illæ manſiones, iuſtè ac legitimè hactenus exhæredatos pro communis patris veſtri vitio, niſi per me alium patrẽ, ſecundum ſcilicet Adamum in morte mea vos regenerantem, introducamini, ordine iuſtitiæ ſeruato. Verè igitur parauit Chriſtus nobis locum, moriendo, ſpiritum ſanctum mittẽdo, & pro nobis Patrem interpellãdo. Nam in paſsione orans cum lachrymis, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Hebr. 5. Et quid certius verbo Dei, quod permanet in æternum? Si quò minus, dixiſſem vobis. Quia quæ Chriſtus tradidit, indubitata fide vult à nobis credantur. Ipſe ſua bonitate præcedit, vt iter quod nobis eſt ingrediendũ, prius à latronibus liberet, poteſtates aëreas vincat, liget, praua directa faciat, & mõtes humiliet, & cõualles impleat, Iſa. 40. *Iſa. 64. Apoc. 1. Apoc. 5. Locũ quo modo nobis Chriſtus parauerit.*

Si abiero, & preparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipſum: vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Quaſi dicat, Et quanuis modò diſcedam, non vos prorſus deſeram. Lõgè mihi chariores eſtis, quàm vt vos inter tot lupos ac tyrannos abſque conſolatione relinquam. non ita ingrediar in regnum Patris mei, & dominium ſuper peccatum, mortem & diabolum, vt illud mihi ſoli retineam, ſed vt & vobis illud parem. Sicut enim non mea cauſſa deſcendi in carnem, ſed veſtra: ſic & veſtra cauſſa nunc iterum ad regnum Patris contendo. Iterum igitur venio ad vos, ſcilicet, reſurgendo à mortuis, pace inter *Abeundo Chriſtus ſuos non deſeruit, ſed profuit.*

Deũ & vos reformata, pacem & remiſsionem vobis an- nuntians aſcendendo, & ſpiritum ſanctum mittẽdo. Nihil igitur aliud vult, quàm quod Dauid dicit Pſalm. 67. Aſcendit in altum, dedit dona hominibus. Abiit ſiquidem morte, rediit autem reſurrectione, aſcenſione, ſpiritus ſancti miſsione, quibus rebus ſeſe proprium nobis donauit, & diſtribuit, dicens: Ecce vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem mundi, Mat. 28.

Reditus Chriſti quid ſibi velit.

Vel ſic poteſt accipi: Iterum veniam, tempore mortis, vel in iudicio futuro, carnis reſuſcitatione, iuxta illud, Ecce venio citò, & merces mea mecum. item iuxta illud 1. Theſſ. 4. Ipſe dominus veniet in iuſſu & voce archangeli, &c. & tũc in ſedes illas vobis ab origine mundi deſtinatas vos aſſumam: vt vbi ego ſum, illic & vos ſitis. In huius figura Ioſeph olim fratres ſuos ad aſſumpſit, ne perirent fame in terra Chanaan, Gen. 46. Maxima etiam conſolatio in his verbis latet. Nihil enim ſuauius, nihil grandius nobis pollicere potuit, quàm cùm ait: Vbi ſum ego, illic & vos ſitis. Admirãtur cæli, pauent inferna, vbi audiunt hominem cum Deo futurum, creaturam cum creatore, ſeruum cum domino, peccatorem cum ipſa ſanctitate. Sicut enim Deus benedixit Laban propter Iacob (Geneſ. 30.) Aegypto propter Ioſeph (ibid. 39.) Syriæ propter Naaman (4. Reg. 5.) & Perſię propter Danielem: ita propter Chriſtum & propter nomen eius, id eſt, propter incarnationem, natiuitatem, paſsionem ac mortem, atque propter alia ſacramenta & myſteria generis humani concedit nobis Deus omnia quæ ad ſalutem corporis & animæ ſunt neceſſaria. Ita propter ſanctos ac iuſtos ſeruat regna, ciuitates, imperia, priuatas ædes: in ipſiſque pacem & temporalia interdum multiplicat. Ita etiam propter dilectum ſuum filiũ atque ſanctos Eccleſiam catholicam immunem ſeruat ab hæreſibus. Ideò (ex Apoſtolorum traditione) in fine earum orationum quas vniuerſalis canit Eccleſia: ſemper cõcluditur: Per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, id eſt, per virtutem paſsionis eius & mortis, petimus nobis concedas quod ſupplicamus. Ambroſius lib. de Iſaac & anima ait loquens de Chriſto, Ipſe enim os noſtrum eſt, per quod Patri loquimur: oculus noſter, per quem Patrẽ videmus: dextra noſtra,

Apoc. 22.

Figura aptiſsima.

Suauius et grãdius nihil, quàm vt ibi ſit adoptatus, vbi eſt vnicus.

Nomẽ Chriſti quid comprehẽdat.

Apoſtolica traditio eſt orationes concludere in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.

Os noſtrum

ſtra, per quam nos Patri offerimus: quo niſi intercedēte nec nobis, nec ſanctis quicquā cum Deo eſt. Sicuti enim nihil Deus Pater nobis concedit niſi per Chriſtū, ita nihil à nobis vt gratum accipit, niſi per Chriſtū oblatum.

oculus noſter, et dextera noſtra Chriſtus.

Et quò vado ſcitis, & viam ſcitis. Quibus verbis oſtendit quanta iam acceperint, & quid ipſis reſtaret. q.d. Quò vado ſcitis. Nam Deum Patrem ad quem vado, in meipſo oſtendi vobis. ad hęc meipſum (qui ſum via ad Patrem) vobis manifeſtaui, primò prædicatione verbi mei, deinde voce Patris ſupernè delata, poſtea miraculis, poſtremò glorificatione mea, quam aliquibus veſtrum oſtendi in monte Thabor. Huc accedit quòd vos ipſi confeſsi eſtis me eſſe filium Dei. Nihil igitur ad fœlicitatem veſtram deeſt, niſi quòd nondum nec Patrem nec me reuelatè cognoſcatis. Abſoluam autem & hoc opus per crucem & mortem meam, qua impetrabo vobis ſpiritum ſanctum. Is enim docebit vos omnia, & clamabit ad Deum in corde veſtro Abba pater: hoc eſt, declarabit manifeſtè Deū eſſe patrem veſtrum, & vos per me filios Dei. Monemur & nos hoc verbo cogitare quanta acceperimus præ aliis, vt grati ſimus, & bene vtamur acceptis: alioqui verbum hoc nobis omnem excuſationem aufert.

Patrem in ſeipſo Chriſtus oſtēdit Apoſtolis, atq; ſeipſū variis manifeſtauit modis.
Matth. 3.
Matth. 17.
Matt. 16.
Ioan. 14.
Gal. 4.

Dicit ei Thomas, Domine neſcimus quò vadis, & quomodo poſſumus viā ſcire? Obiectio hæc Thomæ occaſionem inde ſumpſit, quòd dixerat dominus ſcire diſcipulos quò ipſe vaderet, & viam etiā illos ſcire. Hoc igitur vtrunque negat Thomas, ſcire nimirum ſe aut locum, aut viam, quò & quà iturus ille eſſet: non quòd mendacij eum arguere voluerit, ſed rātùm prodit & ingenuè fatetur ſuam ignorantiam & carnalitatem, vt Chriſtum prouocet ad clarius oſtendendum quò ire vellet. Verùm docemur nos hinc, quàm profunda ſit ignorantia in rebus Dei, & ad Chriſti regnum pertinentibus. Conſolationem quoque hinc (& inde præſertim, quòd Chriſtus tam leniter & patienter fert Thomæ inſcitiam, ipſúmq; ad meliora inſtruit) haurimus, ne ſcilicet ilicò deſpondeamus animum, nóſque reiectos à Deo eſſe putemus, ſiquando in fide titubauerimus, & nos non ſtatim operibus & verbo Dei accōmodauerimus per omnia, modò tamen inſtrui nos ſinamus, & parati ſimus meliora amplecti. Auguſt.

Ignorantia & carnalitas Thomæ.
Ignorantia humana profunda in rebus Dei, & ad Chriſti regnum pertinentibus.

Errare

Errare, inquit, poſſum, ſed hæreticus eſſe non poſſum.

Chriſtus via, veritas, et vita.

2 Secundò, Si de via dubitauerimus, docet ſe eſſe viam ad patrem. Dicit enim, *Ego ſum via & veritas & vita.* Thomæ mirum videtur, quòd Chriſtus dicat eos viam ſcire. Ideò reſpōdet, Domine neſcimus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire? Sed quomodo hæc conueniunt? Chriſtus ait eos viam ſcire, Thomas autem negat. Sciebant diſcipuli Chriſtum paſſurum, & confitebantur eum eſſe filium Dei: ſed hæc confeſsio fuit infirma, fuitque adhuc in eis quædam incredulitas (vt dictum eſt) & ſcripturæ ignorantia. Sed Chriſtus dignatur Thomam illuſtri reſponſo, quo euidentiſsimè explicat ſe vnicum eſſe ſaluatorem, & extra ſe non eſſe ſalutem: ſe, inquam, eſſe viam vnicam ad patrem, per quem ſolum iuſtitiam & ſalutem conſequamur: ſe eſſe veritatem, qui & ipſe natura verax ſit, & nos veraces faciat, extra quē omnia ſint mendacia ac vanitas. ſe eſſe vitam, qui ſolus ſit immortalitatis fons, qui ſolus viuificet, & æterna vita nos donet. In ſumma, ſe eſſe omnia in omnibus: & ait, Ego ſum via, & veritas & vita. Quo verbo nos omnes conſolatur & roborat in omni tentatione, & maximè in morte. Ego, inquit, ſum via, per me euadetis. Ego veritas, ſine dubio erunt quæ promiſi. Quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita. Ego vita: igitur nec mors impedire poteſt quò minus ad me perueniatis.

Chriſtus omnia in omnibus.

Conſolatio in tētatione & maximè in morte.

Pſal. 88.

Medium, via, & oſtium Chriſtus eſt, per quē & Patrem cognoſcimus & ad eū peruenimus.

Nemo venit ad patrem niſi per me. Primò ſic intelligitur, Nemo cognoſcit patrē niſi per me. Deū enim nemo vidit vnquam. vnigenitus filius enarrauit nobis. Secundò ſic, Nemo venit ad patrem, &c. Hoc eſt, omnia alia nos abſterrent, ne patrem accedere audeamus. Primò ratio humana ignorās Dei, deinde peccata, prę terea lex, quæ Deum proponit vt iudicem. Poſtremò etiā diuina maieſtas ſublimior eſt, quàm vt poſsimus ad eam viribus humanis accedere. Solus denique ipſe eſt mediū & via, & oſtium qua ad patrem peruenimus. Conſequitur igitur non ſatis eſſe in patrem credere. niſi credamus & in filium. Item conſequitur, quòd nullis noſtris viribus & operibus ſalutem conſequi poſſumus, niſi in Chriſtum credamus. Nō enim propter opera noſtra in ſe nos Deus gratos habet, ſed propterea quòd in Chriſtum credimus.

Ioan. 10.

Non ſufficit in Patrem credere, niſi etiā credamus & in filiū.

Gratos,

Gratos, inquit, nos ſibi fecit in dilecto filio. Si cognouiſſetis me, & patrem meum vtique cognouiſſetis, &c. *Epheſ.1.*

Hîc Philippus inquit, *Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.* Hîc Philippus, vti Thomas anteà, ingenij ſui craſsitiem exerit. Non vult enim fide & Chriſti verbo eſſe cõtentus, ſed certò ſentire & cernere vult res creditas. Item ſolum patrẽ cupit, excluſo interim Chriſto, in quo ſolo innoteſcit Deus pater. Chriſtus reſpõdit, increpans Philippum: *Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrẽ. &c.* Hîc de ſua diuina natura plenius loquitur: docétq; vt in perſona alius eſt à patre, ita ſe ipſa ſubſtãtia prorſus vnũ eſſe cum patre, item ſe expreſsiſsimam eſſe patris imaginem, vt per quem ſolum innoteſcat & natura & volũtas patris. ſuam quoque & patris operationem eſſe indiuiduam, ita vt ſuum verbũ ſit patris verbum, & patris verbum contrà ſuum. Patris opera eſſe opera ſua, & ſua viciſsim eſſe opera patris. Et vt verba & facta Chriſti ſunt patris: ita verba & facta apoſtolorum, & omnium miniſtrorum, ſunt domini noſtri Ieſu Chriſti. Siquando igitur audis prædicari Euangelium, vides paruulum baptizari, peccatorem abſolui, alia ſacramenta adminiſtrari, traditiones apoſtolicas tractari: poteris ac debes dicere, Hodie vidi opus Dei, imò ipſum Chriſtũ vidi Euãgeliũ prædicantem, baptizantem, abſoluentem, ſacrificãtem, aut alia ſacramenta operantem. Nam lingua & vox quidem hominem ſonant: ſed officium, verbum, authoritas & virtus, Dei eſt. Qui non ita ſublimiter ſentit de ſacramento adminiſtrato per ſimplicem ſacerdotem, nec eadem reuerentia ſuſcipit eius doctrinam catholicã, etiam à malo ſacerdote traditam, atque ſi ab aliquo apoſtolorum reciperet: iniuriã facit Chriſto, qui ait, Luc.10. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit, &c.

Craſsities Philippi.

Patris & filij indiuidua operatio.

Opus Dei, Euangeliũ Chriſti, imo Chriſtus ipſe adhuc hodie videtur, & auditur i Eccleſia.

3 Tertiò pollicetur diſcipulis & omnibus fidelibus Chriſtianis à patre dãdum, quicquid ſint in nomine ſuo petituri, hoc eſt, fiducia virtutis & meritorũ eius. Et bis repetit hæc verba: *Quicquid petieritis in nõie meo, & per nomẽ meũ, hoc faciã: vt glorificetur pater per filiũ.* Quaſi dicat, Per meã paſsionẽ, mortem & reſurrectionẽ, vincam ſatanam, peccatũ, mortem, infernũ, & ad dexterã patris

Pollicitatio de exauditione precum in nomine eius.

ſedebo

ſedebo, vt potenter imperem, & omnia mihi ſubiiciam: vt poſsim dicere ſatanæ, morti & inferno, Vbi eſt mors victoria tua? Obmuteſce ſatana. 1. Cor. 15. Mar. 1. & vobis apoſtolis & concionatoribus, Tu Petre, Paule, Thoma, euntes prędicate Euangeliũ vniuerſo mũdo omni creaturæ: abſq; perſonarũ acceptione. Si vos acceperint, pacẽ illis annũciate per me inter Deũ & genus humanũ operatam, & prædicate illis quæ audiſtis & vidiſtis. Erigite Eccleſiam Catholicã, tradite ſacramenta: præceptorum doctrinã, quę neceſſaria eſt ad ſalutẽ, diligẽter declarate.

Chriſtus vnus Deus, vna ſubſtantia cum patre eſt. Qui in Chriſtum non credit, is nunquam ad notitiam patris perueniet: multò minus ad æternam vitã. Chriſtus enim eſt via, veritas, & vita. Qui eam viã rectã ſequitur, is errare non poterit. Qui in hac veritate, ſcilicet Chriſto, manet, is falli nequit. Qui in charitate Chriſti manet manſeritque vſque ad mortem, is veniet ad patrem, ſuperato omni periculo carnis, mundi atque diaboli. Chriſtus ipſe eſt aduocatus. vnde 1. Ioan. 2. Si quis peccauerit, aduocatum habemus, &c. Ipſe eſt interceſſor. vnde Paulus Rom. 8. Ieſus qui ad dexterã Dei ſedet, qui etiam pro nobis interpellat, &c. Ipſe eſt mediator. vnde 1. Timoth. 2. Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, &c. Ipſe eſt ſaluator. vnde ad Philippen. 3. Saluatorẽ expectamus, &c. Epheſ. 5. Chriſtus caput Eccleſiæ, ipſe eſt ſaluator ei⁹. Ipſe eſt redẽptor. vnde Iſa. 54. Redẽptor tuus ſanctus Iſraël, dominus, &c. Ipſe eſt magiſter. vnde Ioan. 13. Vos vocatis me magiſter & domine, &c. Ipſe eſt paſtor. vnde Ioan. 10. Ego ſum paſtor bonus, &c. Ipſe eſt ſacerdos. vnde Dauid Pſal. 109. Tu es ſacerdos in æternum. Ipſe Chriſtus eſt Iudex. vnde Petrus Act. 10. Conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Aduocatus noſter Chriſtus, interceſſor, mediator, ſaluator, redẽptor, magiſter, paſtor ſacerdos & iudex.

EPILOGVS.

1 *Chriſtus abiturus à ſuis, multis argumẽtis eos conſolatur multipliciter turbatos. q. d. Ne deſpõdeatis animũ, quòd prædixerim vobis atrocia ea quib⁹ me accipiet ſynagoga, et quòd prædixerim vos manere ſimilia. ſuccedet enim huiuſmodi maxima gloria. Hac etiã nũ cogitatione armemur et nos. Hac cogitatione etiã perrũpamus quæq; duriſſima. 1. Cor. 4 etiã ſi vita & omnia quæ poßidemus, ponẽda ſint in extrema pericula.*

2 Chri

2 *Chriſtus Alpha & ω, exordium, mediũ, & finis ſalutis noſtræ. Initiũ ſalutis noſtræ eſt tranſitus à peccato ad iuſtitiã, & ex ira in gratiã Dei. Mediũ eſt cognoſcere veritatẽ. Finis autem eſt, apprehendere vitam æternam. Omnia autem hæc per Chriſtũ conſequimur. Ipſe enim eſt viuum illud verbum Dei, quod fide apprehenſum ducit ad Deum, hoc eſt, è peccatis ad iuſtitiam, è morte ad vitã, è triſtitia ad gaudium, è dãnatione ad ſalutẽ. Item verbũ Dei eſt ipſa veritas: omnia alia ſunt falſitas & vanitas. Eſt quoq; verbum Dei vita, nõ ob id tãtùm quòd omnia per ipſum creata ſunt, ſed etiam ob id quòd credẽtes recreat & renouat noua ſpiritus regeneratione: reliqua omnia ſunt mors & perditio. Quia igitur Chriſtus eſt verbũ Dei, cõgruè dicit, Ego ſum via, veritas et vita. In ſũma indicãt hæc verba, quãtꝰ nobis theſaurus ſit Chriſtus.* Ioan. 1.

3 *Ieſus Chriſtus verus eſt & homo & Deus. Humanitate quidem interpellat pro nobis, & apud patrẽ petita nobis impetrat. diuinitate verò ipſemet facit, & largitur petita, non minus quàm ipſe pater. Propterea tam inſigniter hîc dicit, Ego faciam: vt certiſſimus eandem ipſi eſſe potentiam, quam pater habet. Huic ergo debemus, & per hunc nobis donatur vt credamus, vt bona operemur, vt in aduerſis perſtemus, vt exaudiamur, vt denique veniamus ad patrẽ, & ſaluemur.*

IN FESTO INVENTIONIS ſanctæ Crucis, Epiſtola.

Fratres: Confido de vobis in Domino, quod nihil alìud ſenſuri ſitis, &c. Finis Epiſtolæ: per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Gala. 5. & 6.

IN hac lectione Epiſtolari certæ nobis notæ proponuntur, quibus dinoſcere valeamus veros Apoſtolos ſeu catholicos concionatores è falſis & pſeudodoctoribus, doctores è ſeductoribus, paſtores è lupis: verum item Chriſti populum à pſeudochriſtianis. Primò falſi ſignis his præditi ſunt, quòd palpum auditoribus obtrudant, quòd in illorum glorientur carne, quòd externa ſolùm opera & cæremonias vrgeant, quòd paſsionis Chriſti derogent merito, quòd denique huc omnes ſuos conatus dirigant, ne pati perſequutiones cogantur. Tales videlicet erant de quibus hic Paulus peculiariter agit, eorúmque notam his

Notas verorum & falſorũ doctorum. *Signa pſeudodoctorũ.*

his verbis depingit ac commonſtrat, d. *Quicunque volunt iuxta faciem placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Chriſti perſequutionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur legem cuſtodiunt, ſed volunt vos circuncidi, vt in carne veſtra glorientur.* In hoc falſorum doctorum proprium eſt placere velle hominibus, vanam gloriam venari, & externorum operum fiduciam docere. Tales ſubintroierũt inter Galatas, qui ſeſe Apoſtolos Chriſti ſimulabant, vt ſic auctoritatem apud Chriſtianos conſequerentur: docebátque (quaſi ex Chriſti iuſſu contra veros Apoſtolos, quòd nemo ſaluus fieri poſſet niſi circunciſus & legem Moſaïcam ſeruans: qua quidem doctrina adimebant ſalutẽ omnem Chriſti morti, tribuebántque hanc operibus, meritiſque humanis: ídque adeò eum in finem, vt in aliorum carne glorientur, & vt à perſecutionibus omnibus Iudaïcis immunes eſſent. Quicunque igitur placita prædicant, ſuæ gloriæ ſtudent, & in aliud fiduciam collocare docent quàm in vnum Chriſtum, ij ſunt pſeudoapoſtoli, fures & latrones. Quicunque item hos ſeductores & audiunt volentes & ſectantur, pſeudo ſunt Chriſtiani.

Doctorum falſorũ propriũ eſt velle placere hominibus, vanam gloriam venari, & externorum operum fiduciã docere.

Ioan. 10.

Pſeudodoctorum titulis ſunt conturbatores, & veræ fidei labefactores.

Verùm Paulus ſeſe his quàm acerrimè opponit vbique, dicítque hîc, eſſe illos conturbatores ac labefactores veræ fidei, optátque iiſdem proin, vt abſcindantur: imò prædicit etiam, iudicium illos certò portaturos, hoc eſt, damnatum iri in tenebras exteriores. Deinde verò adimit ſalutem omnem circunciſioni ac legi Moſaïcæ, tribuítque eam vnicè cruci Domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc eſt, eius paſsioni mortíque: in qua vna ille & omnem ſuam gloriationem collocat.

Omnis ſalus tribui debet cruci domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc eſt, eius paſſioni mortique.

Vnde ſecundo loco verorum Apoſtolorum, doctorum & paſtorum ſincerorum notas explicat Paulus, quòd neque in ſemetipſis, neque in vllo alio glorientur, quàm in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc eſt, quòd vnius Chriſti merito, iuſtitia, & redemptione, tanquam vnica ſuæ ſalutis cauſſa, fidant ac nitantur, quòdque in hoc glorientur, quòd habeantur digni ad contumelias atque afflictiones pro nomine Ieſu ſufferendas, Act. 5. Talis nimirum Paulus ipſe fuit, & omnes Apoſtoli: ideóque ait, *Mihi autem abſit gloriari, niſi in*

Apoſtolorum verorum notæ quòd neque in ſemet-

cruce

cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Vide, hoc diſcerniculo dinoſcũtur veri & germani. Primò nulli placere ſtudent quàm vni Chriſto, nullius gloriam venantur niſi ipſius. Deinde in nihil aliud ſalutis ancoram & fiduciam collocant, quàm in crucem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quicũque ergo ſummam gloriam, ſummum lucrum æſtimant placere Chriſto, & hunc ſolùm prædicant ſaluatorem ac iuſtificatorem omnium, ij genuini ſunt concionatores, veri Apoſtoli. Quicunque etiam illos tum audiunt, tum pro virili imitantur, germani Chriſtiani ſunt.

ipſis. neq; in alio glorietur, quã in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti.

Chriſtiani germani qui ſint.

In hac ergo Apoſtolica ſententia & nos perpetuò eſſe, manereque debemus, hoc eſt, gloriari in ſola cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, huícque omnem vnicè & noſtram & aliorum ſalutem acceptam ferre. Neque enim eſt aliud nomẽ ſub cælo datum nobis, in quo oporteat nos ſaluos fieri, Act. 4.

Chriſtiani in ſola cruce Ieſu Chriſti glorientur.

Sed videamus interim ne in gloriatione duntaxat ac fiducia crucis Chriſti imitemur Paulum: verùm eò conſcendamus etiam, vt verè dicere cum illo poſsimus: *Per quem mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo:* Itémque, Viuo non iam ego, viuit verò in me Chriſtus, Galat. 2. Non enim ſtatuendum eſt, ſi omnis omnium ſalus in vna cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti conſiſtat, ergo nihil boni eſſe agendum, ſed indulgendum carni. Sed hoc contrà ſtatuere nos oportet, quando Chriſtus & tanto nos pretio redemerit, & tantam omninò ſalutem ſua paſsione, mortéque gratuitò contulerit nobis, maximã decere nos erga ipſum gratitudinem, ideóque mundo, hoc eſt, ſatanæ & peccatis omnibus (à quibus ille nos adſeruit) mortuos eſſe oportere, ac iuſtitiæ contrà viuere per reliquum tempus, Rom. 6.

Cum Apoſtolo eò etiã conſcendamus oportet, vt mũdus nobis crucifixus ſit, & nos mũdo.

Cur autem non ſit pſeudoapoſtolorum more in carne & externis cæremoniis gloriandum, ſed potiùs verorum Apoſtolorum exemplo in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, & moriendum mundo, his verbis declarat Apoſtolus: *In Chriſto enim Ieſu*, inquit, *neque circũciſio aliquid valet, neque præputium, ſed noua creatura.* Quaſi dicat: Externus & carnalis cultus nos non commendabũt Deo, ſed ſi illi probari velimus, ſpiritu nos prorſus re-

Ratio apoſtolica cur non in carne & externis cæremoniis gloriandum, ſed in cruce domini.

nouari oportet, vt ipſe enim ſpiritus eſt, ſic quoque ſpiritu gaudet coli, Ioan. 4. &c.

Satis conſtat, omnes nos hodie inuentæ crucis domin noſtri Ieſu Chriſti ſolēnē in Eccleſia memoriam agere. Ob id igitur præſentem lectionem hodierno feſto dedicarūt patres, vt nimirum verbi miniſtris ex ea (in qua Crucis ſubinde fit mentio) ſubminiſtrarent anſam de cruce dicendi. Verùm Paulus hîc non loquitur de ligno illo crucis, in quo ſalus noſtra pepēdit, ſed de ipſa Chriſti paſsione ac morte. Occaſionem huius feſti petet pius concionator ex ſermone B. Ambroſij Epiſcopi, in obitu Theodoſij, ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

EPILOGVS.

1 *Scopus præſentis lectionis eſt præcipuus, perſtructio damnatióque pſeudoprophetarū, vt & meritis crucis Chriſti ſua falſa perſuaſione detrahentium, qui videlicet cùm multos alios, tum Galatas præſertim turpiſſimè ſeduxerant.*

2 *Vſus lectionis huius eſt quòd nullis cæremoniis, operibus, aut creaturis, quantumuis etiam ſplendidis debeamus fidere, præterquā ſolius Chriſti morti, iuſtitiæ, ſapientiæ, ſanctificationi & meritis, vt qui gloriatur, in Domino glorietur.* 1. *Corinth.* 1. & 2. *Corinth.* 10.

3 *Verorum Chriſtianorum nota ſunt, mori & crucifigi, carni, mundo, peccatis, ſatanæ, & fieri noua creatura hoc eſt, in nouitate vitæ ambulare, viuere ſobriè, piè, caſtè, & iuſtè in hoc ſeculo, Tit.* 2. *Sic certò futurum eſt, vt quemadmodum Paulus dicit, pax & miſericordia Dei Iſraëlis ſuper eos maneat in æternum.*

Euangelium præſentis diei quærat catholicus concionator in feſto Sanctiſsimæ Trinitatis, Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, &c. Ioan. 3.

IN FESTO VENERABILIS Sacramenti, Epiſtola.

1. Corin. 11. Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22.

Fratres: Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, quod dominus Ieſus in ea nocte qua traditus eſt, &c. Finis Epiſtolæ, Non diiudicans corpus domini.

In hac

IN hac Epiſtola Apoſtolus quatuor præſertim nobis commendat.

PRIMVM eſt, à quo & quãdo cœna dominica ſit inſtituta, cùm dicit: *Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c. ſimiliter et calicem poſtquàm cœnauit, &c.* Ex quibus audimus dominum Ieſum eſſe inſtitutorem & authorẽ huius cœnæ aut ſacramenti: Ieſum, inquam, Dei filium, æternũ Dei verbum, os & ſapiẽtiam patris, veritatem & vitam æternam. Audimus etiam inſtitutum illud eſſe in eadem nocte, qua & in manus peccatorũ & in mortem dominus Ieſus tradebatur. Hoc verò vtrunque ſi verum eſt (vt certe eſt veriſsimum) conſequitur, merè eſſe diuinum, ſapientiſsimũ & ſerium, quod ſic inſtitutũ eſt. Non enim poteſt Deus quid inſtituere, quod nõ ſit diuinum: ipſa ſapientia, quod non ſapientiſsimũ: mortis tempus, quod nõ ſit maximè ſeriũ. At ſi ita res habet, conſequitur maximi faciendũ eſſe ſacramentum hoc, non autem contemnendum, aut pro re ſtulta & ioculari habẽdum.

Cœna dominica inſtitutio & author dominus Ieſus Dei filius. *Ioan.* 1. 1. *Cor.* 1. *Ioan.* 14.

Itaque velut arrhã ſui amoris, corporis & ſanguinis ſui ſacramentum, miraculorum ab ipſo factorum maximum paſsionis ſuæ perenne monimẽtum, & promiſſæ per ſuam paſsionem ſalutis æternæ pignus, ſignúmque veritatis huiuſce promiſsionis, rurſus de ſua contriſtandis abſentia ſolatium ſingulare ſaluator noſter Dei filius mira benignitate reliquit. Cuius diuinam erga ſuos beneuolentiam & dilectionem B. Ioannes demirans & venerans ait: Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finẽ dilexit eos, non ſicut is de quo per Sapientem dicitur: Eſt amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die tribulationis. Chriſtus autem quum tanta dilectionis ſigna hactenus erga ſuos exhibuiſſet, in finem vſque mortalis vitæ ſuæ perſeuerans, tunc vel omnium maximã oſtendere dignatus eſt, in eo videlicet, quòd mortem pro ipſis adiens, dilectionis atque mortis ſuæ monimentum admirabile nobis hoc ſacramentum inſtituit & donauit.

Inſtitutionis vener. Sacramenti cauſſa. *Ioan.* 13. *Eccleſ.* 6. *Chriſtus dominus amicus conſtans & fidelis.*

Paucis etiam hoc loco declarare oportet, quur hoc ſa-

Sacramētū cur cœna appelletur. cramentum Cœna appelletur. Cœna certè vocatur, non ſolùm quòd in cœna ſit inſtitutum, ſed & quòd ipſummet re vera cœna ſit, & hoc nomen non hodie primùm ei impoſitū eſt, ſed ab ipſo Paulo. Dicit enim: Conuenientibus vobis in vnum, non licet dominicam cœnam edere. 1. Corinth. 11. Neque ſanè in materna noſtra lingua ſignificantius appellari poteſt, quàm vel cœna dominica, vel ſanè ſacramentum altaris. Quare nemo illa nomenclatura offendi debet, præſertim cùm alia eius nomina non contemnantur.

2 Secundum eſt, quid ipſa Cœna dominica ſit ſeu cōplectatur, cùm Paulus dicit: *Accepit Ieſus panē, gratiſque actis fregit, ac dixit: Accipite, edite: hoc meum eſt corpus, quod pro vobis frangitur. Similiter & calicē peracta cœna, dicens, Hic calix nouū teſtamētū eſt in meo ſanguine.* E quibus audimus, ſacram dñi cœnam eſſe panem & vinum, ſeu panis & vini communicationem: ſed huiuſmodi panis, non qui ſignificet corpus verū Chriſti, neque in quo ſit corpus Chriſti, ſed qui totus re vera ſit verum Chriſti corpus. huiuſmodi item vini, nō quòd ſit ſymbolum dūtaxat ſanguinis Chriſti, neq; in quo ſanguis Chriſti ſit, ſed quòd totum ſit verus Chriſti ſanguis. Ita nimirum, vt de panis & vini ſubſtantia nihil remaneat, niſi ſola ſpecies: ita quoque, vt panis factus corpus, & vinum factum ſanguis, corpus & ſanguis maneat, non autem conuertatur rurſum in panem & vinum. Quomodo verò panis ſit corpus, & vinum ſanguis, noſtrum non eſt indagare. ſufficiat nobis Chriſti verbum, cui nihil eſt impoſſibile. Hinc canit Eccleſia: Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, ſitque ſanguis Chriſti merum. & ſi ſenſus deficit, ad firmandum cor ſyncerum ſola fides ſufficit. Tantum ergo ſacramentum veneremur cernui: & antiquum documentum, nouo cedat ritui: præſtet fides ſupplementum ſenſuum defectui.

Cœna dominica quid ſit & quid cōplectatur.

Luc. 1.

Sacramentū altaris nō eſt ratione & ſenſu perluſtrandum, ſed fide venerādum.

3 Tertium eſt, in quem finem Cœna dominica ſit inſtituta, cùm in hunc modum Paulus ait: *Hoc facite in meam cōmemorationē. Quotieſcūque enim comederitis panē hunc, & de calice biberitis, mortē domini annunciate, donec veniat.* Hic audimus in hunc finē ſacramentū hoc corporis & ſanguinis à Chriſto inſtitutū eſſe, vt ipſius meminerimus,

Cœna dominica in

rimus,hoc eſt, ſummũ illum amorem in memoria reti-neamus, & ſubinde renouemus, quo pro nobis corpus ſuum tradiderit in mortem,& ſanguinem in cruce effu-derit in remiſsionem peccatorum noſtrorum:vtq́ue hac recordatione & ad fidem conſtantem, & ad charitatem ardentem inflammentur corda noſtra, redamemuſq́ue ſic nos amantem, iuxta monitionem B.Ioannis 1. eiuſ-dem 4.qui ſic ait: Nos ergo diligamus Deum,quoniam ipſe prior dilexit nos. Huc igitur reſpicere vnicè debe-mus,quotieſcũque cœnam huiuſmodi myſticam ſumus ſumpturi: Quemadmodum ſi quis peregrè proficiſcens, pignus aliquod ei quem diligit plurimum,derelinquat, vt quotieſcunque illud viderit, poſsit eius beneficia & amicitias ad memoriam reuocare. Quiſquis is eſt,ſi ami cum talem verè dilexit, ſine ingenti deſiderio & fletu non poterit illud pignus contueri.

quem finem ſit inſtituta.

Similia.

4 Quartum denique eſt, quomodo ſumenda ſit hæc ipſa cœna ſeu Euchariſtia, cùm ita Apoſtolus infert, *Quiſquis ederit panem hunc aut biberit de calice indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini.* quaſi illũ occiderit, vt fecerũt Iudæi,qui tãti myſterij ſacramẽtũ pro vili de-ſpexerũt. *Probet itaque ſe homo ipſe,* id eſt mundet,vt non niſi terſa ac nitida cõſciẽtia ad diuina myſteria accedat: *& ſic de pane illo edat,& de calice bibat.* Neminẽ,inquit, tibi iudicẽ propoſuerim præter te ipſum.Tu itaque con ſcientia examinata diſcuſſaque adito ea myſteria, non feſtis modò diebus,ſed omni tẽpore,quum purũ te & di gnũ compereris.Nam ſi in vas ſordidum nemo audet il-lum mittere, quantò magis in cor pollutum? Acceden-tes ergo ſanctos eſſe oportet, quoniam ipſe ſanctus eſt.

Euchariſtia quomodo ſumenda.

Leuit.19. & 20.

1.Pet.3.

Nam qui edit aut bibit indignè, iudicium ſibi ipſi edit et bibit non diiudicans corpus domini. Non ob myſteriorum naturam, quippe quæ vitam in ſe habent & largiuntur, ſed ob myſteria adeuntium indignitatem:quibus nõ aliter illa nocent, quàm ſol oculorum valetudine laborã-tibus ſolet obiectus officere. Ideò verò iudicium ſibi manducat & bibit,quia non diiudicat corpus domini, id eſt, quia prius nihil diſquirit vel internoſcit præſentis myſterij magnitudinem.

Non ob myſteriorũ naturã, indignè et ad iudiciũ ſumitur, ſed ob indignitatem tã ſacra vita myſteria adeuntiũ.

Quatuor in Corinthiis peccata reprehendit Apoſto-

Arguit quadrupli cem culpã temerè accedẽtium.

lus, propter quæ indignè ad dominicam menſam accedebant. Primum, quòd eſſent inter ſe contentioſi, quia ſciſſuræ propter contrarias de religione ſententias, opiniones & hæreſes erant inter illos. vnde dicit. *Conuenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo. Nã oportet & hæreſes eſſe, &c.* Non quòd hæreſes Deo placeant, ſed quòd per eas fideles exerceãtur: vt qui Deo noti ſunt, etiam hominibus manifeſtentur. Vnde enim gubernator laudabitur, ſi nauis in portu vel in tranquillo conſiſtat? *Vt qui probati ſunt*, inquit, ſiue doctores in reſiſtẽdo, ſiue populares fideles in permanendo, *manifeſti fiant in vobis.*

Secundò reprehendit, quòd cibum corporalem in Eccleſia ſumebant. Vnde dicit: *An Eccleſiam Dei contemnitis*, facientes eam triclinium epularum? Præmiſerat: *Nunquid domos non habetis ad mãducandum & bibendũ?* Et tunc ſubdit: *Aut Eccleſiam Dei contemnitis?* Inualuerat enim apud Corinthios praua conſuetudo, Eccleſias paſsim dehoneſtare conuiuiis.

Praua cõſuetudo apud Corinthios, Eccleſias paſſim dehoneſtare cõuiuiis.

Tertiò, quòd ante communionem corporis Chriſti corporalem cibum ſumebant: vnde dicit: *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam manducare. vnuſquiſque enim cœnam ſuam præſumit ad mãducandũ.* Vt enim ait Sedulius, ante dominicam oblationem veſcebantur communibus cibis, quam cœnam noctibus adoriebantur. quúmque diuites ebrij ad Euchariſtiam venirent, vexabãtur inopes fame. *Et ideò vnus quidem*, inquit, *eſurit, alius autem ebrius eſt. Quid dicam vobis? Laudo vos, in hoc non laudo.*

Dominica cœna non eſt, vbi pauper contemnitur.

Quartò, quòd nihil pauperibus erogabant. Vnde ait, *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt dominicam cœnam mãducare.* Conuentus & congregatio præfert charitatem. Cœnã autem dominicam, vnanimem dominici corporis & ſanguinis conuictum appellat, ad illius venerandæ cœnæ dominicæ imitationem, quam ipſe cum diſcipulis egit. Quoniam vnus panis & vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. 1. Corinth. 10. Sed vos, inquit, re tanta, id eſt, dominicæ cœnæ imitatione priuati eſtis. Nam per hoc quòd vnuſquiſque cœnam ſuam priuatam præſumit ad

mit ad manducandũ, dominicã cœnam feciſtis priuatã. Quandiu autẽ erat communis, domini cœna dicebatur. Sunt enim & ſeruis dominorũ bona communia. Et quia veſtrũ ſinguli præueniendo propriã cœnã edunt, nullius penſi pauperes habẽtes, fœdaſtis profectò hanc cœnam. Quibus Apoſtoli verbis facilè intelligitur illud tũc erroris fuiſſe apud Corinthios, vt multum panis & vini in Chriſti corpus & ſanguinẽ ſacerdotali cõſecratione cõuertendũ, ad ſuos priuatos vſus in Eccleſiam diuites afferrent, vnde deteſtabili ſacrilegio crapularentur opulenti, pauperibus interim fame cruciatis. Quos melius fuiſſet domi priuata ac prophana conuiuia celebraſſe, quàm pauperibus præſentibus cõparticipationẽ renuere. *Eccleſiam*, inquit, *Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent.* Ideò & pœnam adiungit, dicens, *Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, et dormiũt multi.* Quaſi dicat: Argumento ſint ea mala, quæ vobis contingunt. Eo namque & mortes iam immaturę, & diuturni morbi oboriuntur, quia myſterium hoc indignè ſumũt multi. Et licet nonnulli vſque ad ipſam mortẽ inoffenſam ſeruent valetudinem, non tamen propter hoc Chriſti ſacramento non eſſe obnoxios ſatis probatur, quia nõ modò præſentia hæc tormenta, ſed etiam futura & grauiora hos manent, qui indignè myſterium illud adierunt. Et qui præſentia mala, occulto, ſed iuſto Dei iudicio euadunt, incident in futura: quibus tunc horrẽdum erit incidere in manus Dei viuentis, Hebr. 10.

Error et abuſus fædus apud Corinthios.

Indignè cõmunicantium pæna.

Docemur ergo hîc, dignè nos ſacramentum hoc ſumere oportere. Nã indignè ſumentes, adeò nihil fructus inde conſequentur, vt & rei ſint (ſicut præmiſſum eſt) futuri, traditi corporis & effuſi ſanguinis Chriſti. Vt autẽ dignè ſumamus, nosipſos probemus oportet. Hæc verò noſtri probatio in hoc conſiſtit, Primò, vt agnoſcamus & deteſtemur peccata noſtra, nóſque indignos vt intret ſub tectum noſtrum, cum Centurione iudicemus. Secũdò, vt reuerenter de myſterio hoc ſentiamus, atque in corporis ſanguiniſque Chriſti pretium omnem ſalutem noſtram collocemus. Tertio, vt ex animo redamemus nos tãtopere amantẽ, illiúſque beneficia laudibus iugiter celebremus. Quarto, vt proximos noſtros (vtpote

Cœnam dominicam indignè ſumentes rei ſunt traditi corporis & effuſi ſanguinis Chriſti.

Matth. 8.

Probatio noſtri in quibus cõſiſtat.

per Chriſtum factos fratres noſtros & ſorores adeóque commembra noſtra) Chriſti exẽplo diligamus, non ſolùm vt verbis & bonis noſtris illos iuuemus, verùm etiã vt animas noſtras ponamus pro ipſis. 1. Ioan. 3. Qui ita ſeſe probat, is bene ſeipſum probat, & dignè ſumit.

Commemorationis cœna dominica in hoc tempore cauſſa.

Cauſſa autem quur lectio hodierna, quæ cœnã dominicã complectitur, hodie proponatur, hinc nimirũ eſt, quòd Eccleſia nunc præſertim ſolennem eiuſdem cœnæ dominicæ agat memoriã. Si vero quis ſcire cupiat, quur iam potiſsimùm eius memoria agatur, cùm tamen non poſt Pentecoſten, ſed ante paſsionem Chriſti ea inſtituta fit: is ſciat, id ob id fieri, quòd apoſtoli circa hoc tempus, nempe, poſt Pentecoſten & acceptum ſpiritum ſanctum, hoc ſacroſanctum myſterium cum primis frequẽtare ac exercere cœperint. Nam ſic Act. 2. legimus: Erãt (credentes) perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione & fractione panis, & precationibus.

Quum itaque dominus cœnam hanc inſtituerit, velítque eam ſumi à nobis, eámque apoſtoli frequenti vſu exercuerint: reuereamur eam & nos, & ſumamus, & dignè ſumamus, vt vitam habeamus æternam, Ioan. 6.

EPILOGVS.

1 Cœnã dominicã Apoſtolus ad memoriam reuocat, ne vnquã Chriſti dilectio in morte nobis exhibita, memoria excidat. Hac enim repræſentat paſsionẽ Chriſti, ſed neque repræſentat ſaltẽ ſignificatiuè, ſed & exhibet re vera ipſum quẽ repræſentat. Repræſentatio eſt cõmemoratio paſsionis ſancta, & gratiarũ actio, et vocatur Euchariſtia. Repræſentatio eſt cõmunicatio, qua fideles corpus & ſanguinẽ Chriſti re vera ſine omni ænigmate ſumunt: & vocatur ſynaxis. Vtrũque eſt ſalus, ſi neutrũ negligatur. Cupit Auguſtinus nos, ſi nõ quotidiè ſaltem dominicis diebus & feſtiuis cõmunicare omnes. Idem dicit eos indignè ſemel in anno aut rarius accedere, qui non ita ſe gerunt vt quotidie mereantur accipere.

Homil. 28. de verbis domini ſecundũ Lucam.

2 Corpus Chriſti verũ & verus eius ſanguis in Euchariſtia ſacramẽto indignè nõ debet ſumi. Indigni ſunt, qui trãſſubſtãtiationẽ non credũt, qui Berengarianam hæreſin excitãt. Indigni ſunt in quibus peccatum adhuc feruet, qui ſacramẽti pœnitẽtiæ medicina cõtritione, cofeſsione, et ſatisfactione ſibi mederi aut ſuperſedẽt, aut cõtẽnunt. Hos omnes, reos dicit

corporis & ſanguinis domini. In eos quadrat hoc Apoſtoli, Denuò ſibi filium Dei crucifigentes, & illud, Flens dico, inimicos crucis Chriſti.

3 Præparatio exactiſsima ad Euchariſtiam ſumendam omnibus fidelibus perquàm eſt neceſſaria: quod ſatis innuit Apoſtolus in hoc quod dicit: Probet ſeipſum homo, &c. Quo vult, vt quiſque ſe iuſta lance æſtimet, non ſolùm de fide, ſed & de charitate, cuius nos etiam ſacra ſynaxis admonet, quoniam vt panis vnus ſit ex multis granis, & vt ex multis acinis fit vnus potus, ita omnes fideles vnum debent eſſe corpus. S. Hieronymus monet exemplo Ioſephi ab Arimathæa, vt ſtudeamus venerabile corpus ſyncerè accipere, imitando Ioſephum eum, qui illud exanime munda inuoluit ſindone. Si hoc ille exanimi & cõtumeliis omnigenis fecit affecto, quãto æquius eſt nos hoc facere glorioſo & rediuiuo?

IN FERIIS IISDEM EVANGELIVM.

In ill. temp. Dixit Ieſus diſcip. ſ. & turbis Iudæorum. Caro mea verè eſt cibus, &c. Finis Euangelij: Qui manducat hunc panem, viuet in æternũ. *Ioan. 6. 1. Cor. 11.*

IN hoc ſacratiſsimo feſto ſunt conſideranda quatuor. 1 Primò, Quæ ſcripturæ contineant doctrinam huius ſacramenti: nempe, Matth. 26. legimus: Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditque diſcipulis ſuis, & ait, Accipite & comedite: *Hoc eſt corpus meum.* Marc. 14. legimus: Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus meum. Luc. 22. legimus: Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim apoſtoli cum eo, &c. Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur. Apoſt. Paul. 1. Corinth. 11. Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit, Accipite & manducate, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur. *Scriptura doctrinam venerabilis Sacramenti copioſè continens.*

De calice verò ita legimus Matth. 26. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui *Scriptura tractantes de calice.*

pro multis effundetur in remiſsionē peccatorū, Mar. 14.
Et accepto calice, gratias agēs dedit eis, & biberūt ex illo
omnes. Et ait illis, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti.
qui pro multis effundetur. Luc. 22. Similiter & calicem
poſtquam cœnauit, dicēs: Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur. Item, 1. Cor. 11. Similiter & calicem, poſtquam cœnauit, dicens, Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine.

Chriſtus Ieſus verus Deus et verus homo omnipotens, inſtitutor venerabilis ſacramenti, ſua virtute cæleſti ipſe inuiſibilis ſacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtātiam corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate per miniſterium ſacerdotis cō uertit.

Chriſtus Ieſus verus Deus & verus homo, cuius omnipotentiam in ſymbolo confitemur & credimus, inſtituit hoc ſacramentū, & ſua virtute cæleſti ipſe inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantia corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate per miniſterium ſacerdotis conuertit, dicens. Accipite & edite: Hoc eſt enim corpus meum. & ſanctificatione repetita, Accipite & bibite: Hic eſt ſanguis meus. Ergo ſicut ad nutum præcipientis domini repentè ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum: pari potentia in ſpiritualibus ſacramentis verbi præcipit virtus, & ei ſeruit effectus. Euſeb. in ſerm. de corpo. & ſang. domini: qui eſt hom. 5. de Paſcha.

Vt hæc ſacrificia offerrent omnes Chriſtiani, in baptiſmo facti ſunt regale ſacerdotium, cenſentur populus acquiſitionis: & in cœna ſuos apoſtolos ſacerdotes fecit Chriſtus: & vt ita conſecrarent, poteſtatem ipſis & eorundem ſucceſſoribus dedit.

Euchariſtiæ ſacramētum in die vltima cœna inſtituit Chriſtus, in qua & ſuos diſcipulos ſuóſque ſucceſſores ſacerdotes cō ſecrauit.

Ex hac doctrina Euangeliſtarū & Pauli cognoſcimus ſacramēti Euchariſtiæ (quemadmodū & aliorū ſex ſacramentorum) Chriſtū authorem fuiſſe. Inſtituit autē illud in die illo quo vltimā cœnam cū ſuis diſcipulis Ieroſolymis celebrauit: in qua & ſuos diſcipulos ſacerdotes ipſe ſummus ſacerdos conſecrauit, & vt illud ſacramentum ipſi, ſuíque ſucceſſores conſecrarent, præcepit. Materia autem huius ſacramenti eſt panis & vinum: forma verò, Hoc eſt corpus meū, Hic eſt ſanguis meus, &c. Quæ cùm Chriſtus dixit, non ſimplicia verba fuiſſe arbitrabuntur pij fideles, ſed efficaciſsima, effectúmque mox conſecuta haud dubiè cōfitebimur. Nam cū Chriſtus dixerit. Hoc eſt corpus meū: ſi illic non erat ipſius corpus, ergo vana & falſa fuit Chriſti affirmatio, ſi autē erat corpus (quod iam

ſiam inde ab apoſtolis vſque Catholica profitetur Eccle-ſia) falſa & hæretica eſt Zuinglianorum & Heluetiorum interpretatio, qui verba illa corrumpentes ac deprauan-tes, expreſſum Dei verbum dicunt, Hîc eſt ſola figura cor poris mei. Falſa & hæretica eſt & Caluini declaratio, ſeu aſſertio, qui ita interpretatur, vel potius corrumpit Chriſti verba, Hîc eſt ſacramentum corporis mei. Nos verò catholici cum Chriſto, cúmque apoſtolis, in magna Eccleſia, in populo graui, in medio ſeniorum, confite-mur excelſa animorum conſtantia, poſt panis atque vini conſecrationem eſſe illic in ſacramento altaris ſub panis & vini ſpeciebus verum corpus Chriſti realiter atque ſubſtantialiter. Hoc tenet Eccleſia Romana, hoc fuit ſem per confeſſa Eccleſia orientalis, profeſſa fuit Africana, confeſſi ſunt patres in conciliis. Quare qua ratione quá-ve fronte Saxones Luthero crediderint, Heluetij Zuin-glio, dux Vvirtembergicus Brentio, Geneuenſes Cal-uino, neglecta & deprauata doctrina Chriſti, Apoſtolo-rum, Conciliorum, Patrum, ipſi viderint.

Sacramẽti altaris materia et for ma.

Hæreticorum moder norũ de ſacramẽto corporis et ſanguinis Chriſti falſa interpretatio ſeu aſſertio.

2 Secundò conſiderandum, quale ſit corpus illud quod in ſacramento conficitur: nempe, quale fuit illud quod ex virgine natum eſt, illud quod in cruce à Iudæis neci datum eſt, illud quod in cælum euectum eſt, & quale eſt illud quod ab angelis modò adoratur. Hoc teſtatur Chry ſoſto. hom. 24. 1. ad Cor. Hoc, inquit, corpus in præſepi reueriti ſunt Magi viri impij & barbari: tu non in præ-ſepi, ſed in altari, non mulierem quæ in faſciis teneat, ſed ſacerdotem præſentem, & ſpiritum ſanctum ſuper pro-poſito ſacrificio abundè diffuſum vides. Dum in hac vita ſumus, vt terra nobis cælum ſit, facit hoc myſterium. In cælis eſt regium corpus, quod nunc tibi in terra viden-dum proponitur. Non angelos, non archangelos, non cęlos cęlorum, ſed ipſum horum omnium dominũ oſten do tibi. Animaduertis quonã pacto, quod omnium ma-ximum eſt & præcipuum, in terra nõ conſpicaris ſolùm, ſed tãgis, ſed comedis, & eo accepto domum redis. Idem eàdem homil. Quando myſterium propoſitum fuerit, dic tecum, Hoc corpus ſol crucifixũ videns, radios aüer-tit, propter hoc velum tẽpli ſciſſum eſt, & petræ: ac terra vniuerſa tremuit. hoc idem corpus cruentatum, lancea

Idẽ corpus in ſacramẽto cõficitur quod ex virgine natũ eſt, quod à Iudæis crucifixũ, quod in cælũ euectum & modo ab angelis adoratur.

vulneratum,fontes ſanguinis vniuerſo orbi ſalutares ſcaturiens. Idipſum corpus in ſupremum thronum extulit, quod nobis etiam exhibuit,vt teneremus, & vt manducaremus quod maximum ſignum eſt dilectionis.

Idem homil.3.ad Ephe.Recolite quia illius corpus eſt & ſanguis,qui ſupra cælos reſidet, qui ab angelis ſuppliciter adoratur: illius inquam, qui proximè aſsiſtit immortali Dei potentiæ. Huius delibamus ſanguinem, & proprium corpus nobis ſumendum tradidit.

Doctrina eorum falſa comprobatur qui affirmant in ſacramento non eſſe verum corpus Chriſti.

Hinc docemur 1 Falſam eſſe eorum doctrinam qui affirmant in ſacramento altaris non eſſe verum corpus Chriſti, niſi quis malit Zuinglio & Caluino credere, quàm Chryſoſtomo & vniuerſæ Eccleſiæ tam orientali quàm occidentali. 2 Docemur doctrinam hanc quam Romana tenet Eccleſia, non eſſe nouam neque ſingularem,ſed antiquiſsimam,& omnibus populis tum orientalibus tum occidentalibus communem, vtpote quam Chryſoſtomus vti ab apoſtolis acceptam veneratur, confitetur,atque credit. Attendant igitur hæretici quòd falſa mendaciiſque plena doceant.

Fructus Vener.Sacramenti tres ſunt præcipui.

3 Tertiò conſiderandum qui ſint fructus huius ſanctiſſimi ſacramenti. Multi quidem ſunt, ſed tres præcipui. 1 Eſt ſumptio homini ſaluberrima. Hoc docet Chriſtus Ioan.6.Si quis manducauerit ex hoc pane,viuet in æternum. Et Auguſt.homil.28.de verbis domini ſecundum Lucam:Si quotidianus eſt panis,inquit, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in oriente facere conſueuerunt? Accipe quotidie,quod quotidie tibi proſit,ſic viue,vt quotidie merearis accipere. Vide & Ambroſ. lib.5.de ſacra.cap.4.

Euchariſtia eſt antidotũ contra cacodæmones, & pignus immortalitatis.

2 Eſt antidotum contra cacodæmones, & pignus immortalitatis. Hoc docet Chryſoſto.hom.45.in Ioan.Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur:angeli autem procurrunt,&c. Vide hac de re homil. 61.ad popu. Antio.

3 Deterret à vitiis, & ad omnia bona opera inuitat. Hoc docet Chryſoſt. homil. 61.ad popu. Antioche. Hei mihi,quot ad ſalutẽ nobis viæ? Nos corpus ſuum effecit, nobis

nobis ſuum communicauit corpus, & horum nos nihil à malis auertit. O tenebras,& profunditatem magnam, ô indolentiam. Quæ ſurſum ſunt quærite & ſapite, inquit, vbi Chriſtus eſt ad dexteram Dei ſedens, Coloſ.3.

Præter hos fructus operâtur in nobis hæc ſacramenta tres effectus. 1 Chriſto incorporamur. Nam Chriſtus idcirco hoc ſacramentum præcipuè inſtituit, vt ipſi incorporemur, déque remiſsione peccatorum & futura gloria (ſi in charitate perſeueremus) certi reddamur: vt veluti viuificatrice quadã medicina ſanemur, reficiamur, erigamur, & conſolidemur. Quæ omnia Chriſtus ſignificare voluit cùm dixit, Mat.26. Accipite & comedite. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Accipite meam carnem in remiſsionem peccatorũ pro vobis traditam, & manducate, in me transformamini, & valedictis omnibus cupiditatibus, in me manete, & ego in vobis. *Effectus tres Vener. Sacramẽti Per ſacramentum Chriſto incorporamur.*

2 Efficimur corpus Chriſti myſticũ. Nam Paulus 1. Cor. 10. ait, Quoniã vnus panis & vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane & de vno calice participamus. Myſterium ergo pacis & vnitatis noſtræ, vt inquit Auguſti. Chriſtus in menſa ſua conſecrauit. Videant ergo malè viuentes, nocentes proximis, meditantes ſchiſmata, quid faciant contra vnitatem corporis Chriſti. *Corpus Chriſti myſticum efficimur per altaris ſacramentũ.*

3 Ad mutuam charitatem alendam & colendam accendimur. Nam Chryſoſt. homi.45. in Ioan. ſic habet, Vt autem non ſolùm per dilectionem, ſed re ipſa in vnam carnem conuertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt, &c. *Charitatis mutuæ incentiuum eſt idẽ Sacramentũ.*

4 Quartò conſiderandum, quomodo accedendum ad communicãdum. quod docet Paulus. 1. Cor. 11. Quotieſcunque enim manducabitis panẽ hunc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis donec veniat. Itaque qui manducauerit panem hunc, vel biberit calicẽ domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Probet autẽ ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim mãducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Idem docet Baſilius, qui in ſummis Moralium 21. ſic ait: Communicaturi, fidem in primis habere debent verbis domini dicentis, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis *Euchariſtia quomodo communicãda & ſumenda. Communicaturi fidẽ in primis habere debent.*

datur:

datur: hoc facite in meam commemorationem, Luc. 22. & timorem concipere ex verbis Apoſtoli dicentis: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat. & bibit, non diiudicans corpus domini. Item Chriſtus Matth. 5. Siquando offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, &c. Item Achimelech. 1. Reg. 21. qui Dauid petenti panes, cùm alios non haberet niſi panes ſanctos, non prius voluit ei dare, quàm diceret, Si mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus? Et reſpondit Dauid ſacerdoti: Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius quando egrediebamur, &c. Sunt igitur neceſſariæ, fides, probatio (id eſt confeſsio) timor, charitas, caſtitas, & mundities. Qui his virtutibus ornatus altare acceſſerit, ſperet ſe dignè corpus domini ſumpturum. Qui verò non credit, aut non confitetur, vel odit, &c. abſtineat. Nam iudiciũ ſibi manducat & bibit, &c.

Communicaturis neceſſaria.

Exegeſis literalis neutiquam hîc omittenda eſt, in qua audimus docemúrque quid fructus ſeu vtilitatis ex digna eius ſumptione proueniat. Vnde hîc ſciendum eſt duplicem eſſe ſacramenti huius ſumptionem: ſacramentalem nimirum ſeu viſibilem, & ſpiritualem ſeu inuiſibilem. Sacramentalis eſt externa illa ſub panis & vini ſpeciebus, corporis ſanguiniſque Chriſti ſumptio. Spiritualis verò eſt fides ſeu fiducia in meritum corporis & ſanguinis domini. Vnde nimirum Auguſtinus, Quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti.

Sumptio ſacramenti duplex, ſacramentalis & ſpiritualis.

Iam quoties loquimur de effectibus cœnæ dominicæ, ſemper ſpiritualem illam ſumptionẽ ſacramẽtali includimus. Nam citra hanc, ſpiritualem, inquam, adeò nihil fructus illa operatur, vt planè noxia & dãnabilis ſit, non quidem per ſe, ſed propter indignitatem ſeu abuſum ſumentis. Poteſt igitur ſpiritualis manducatio prodeſſe & ſalutem operari citra ſacramentalẽ, at ſacramentalis ſine ſpirituali nihil prodeſt. Hinc tamen nemo conſequens eſſe putabit propterea ſacramentalem ſeu externam eſſe poſtponendam, imò hoc potius conſequẽs erit, vtranque coniungendam eſſe. Alioqui enim quemadmodum non

Sumptio ſpiritualis ſemper ſacramentali includitur.

ſatis eſt credere, niſi baptizeris ſimul: ſic quoq; non ſatis eſt credere Chriſtũ pro te corpus ſuũ tradidiſſe in mortem, & ſanguinem ſuũ effudiſſe in remiſsionẽ peccatorum tuorum, niſi & ſacramentaliter ſimul corpus & ſanguinem eius in Euchariſtia ſumas: hoc eſt, ſi liceat, ſi non neceſsitas impediat. Certè plus cõfert externa receptio internæ cõiuncta, quàm ſola interna ſine externa. Quẽadmodum & gemmæ quum in medicaminibus terũtur, maiorem virtutẽ & fomẽtum adferunt quum in corpus recipiuntur, quàm ſi ob oculos ſolùm opponerẽtur. Propterea, nempe, & partes orthodoxi hoc Euãgelium quod de ſacramenti effectibus tractat, de vtraque ſumptione ſimul, & ſpirituali & ſacramẽtali, ſcilicet, intellexerunt.

Simile. *Sacramentalis ſumptio nõ eſt negligẽda, ſi nulla neceſſitas impediat.* *Simile.*

Sic dominus inquit: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Hic primus fructus eſt, quòd dignè edens & bibens corpus ſanguinẽmq; domini: hoc eſt, & ſacramentaliter & ſpiritualiter, ſic ſatiandus ſit gratia diuina, vt neque eſuriat neque ſitiat in æternum. hoc eſt, nulla gratia ei deſit, in nulla re à Deo derelinquatur.

Corporis Chriſti primus fructus. *Ioan. 4.*

Eſt autẽ caro Chriſti cibus, & ſanguis eius potus, quia idem ſpiritualiter in nobis operantur, quod cibus & potus externus corporaliter. Reficiunt enim, confortant, reſtaurant, voluptatem afferunt, vitam continuant, imò quod in aliis cibis quærimus, nempe, vt non eſuriamus, vel vt non moriamur, vel vt voluptatẽ aſſequamur, hoc ſolùm & perfectè præſtant corpus & ſanguis Chriſti.

Caro Chriſti cur cib⁹, & ſanguis eius potus dicantur.

Ideò ſignanter addit, verè eſt cibus, &c. Primò ad differentiam corporalis cibi, quem ſiue manduces, ſiue non, morieris. Hic autem tantùm moritur, qui nõ manducat, in æternum autem viuet, qui manducat. Secundò corpus Chriſti verus cibus eſt, ad diſtinctionem eius cibi quem diabolus pollicebatur. Cibus enim ille, cibus fuit mendacij, quia falſum fuit & falſum eſt quod in cibo illo diabolus pollicebatur. itaque & cum vana promiſsione datus fuit cibus ille, & vana ſpe diuinæ ſimilitudinis conſequendæ manducatus eſt. Caro autem Chriſti verus cibus eſt, quia verum eſt quod Chriſtus in eo pollicetur, veràque ſpes eſt qua manducatur. Sic & de ſanguine dicendum. Sequitur:

Caro Chriſti verè cibus & verus eſt. *Gen. 3.*

Qui edit meam carnẽ, & bibit meum ſanguinem, in me manet,

Corporis Chriſti ſecundus fructus eſt, quod dignè ſumens Chriſto incorporatur.

net, & ego in illo. Hic eſt ſecundus fructus dignæ ſumptionis, manere in Chriſto, & hunc in ſe viciſsim habere manentem. Hoc eſt, dignè ſumens Chriſto incorporatur, & vnum fit cum eo, ipſiúſque infirmitates & peccata in ſeſe Chriſtus transfert, & Chriſti viciſsim bona & merita ipſius fiunt, eóque iam nil vltrà ſatan, peccatum, mors & inferi poſſunt ipſi incommodare, ſed ab omnibus tutus eſt. Quod quantum bonum ſit, vel ex Pſal. 90. diſcere poſſumus, in quo Dauid non ſatis exprimere poteſt, quàm ſecurus ſit, qui ſub vmbra & adiutorio Dei ſedet. Quantò igitur ſecurior & fœlicior eſt, qui Chriſtum in ſe habet, & in Chriſto eſt? Atque hinc videre licet vnde ſit tanta Chriſtianorum fortitudo & victoria contra peccatum, mortem, diabolum, & mundum: nimirum quia in Chriſto manent, & Chriſtum in ſe manentem habent. Sicut enim Chriſtus quanuis totius mundi peccata in ſe ſuſcepiſſet, mórſque & mundus & diabolus eum totis viribus inuaſiſſent, tamen opprimi non potuit: ſic nec opprimi poteſt qui in Chriſto manet, &c. Breuiter, quod diabolus mendaciter homini, hoc Chriſtus hîc verè pollicetur & præſtat: ac ſi apertè dicat, Si manducaueritis carnem meam, &c. dij eritis, & filij excelſi omnes.

Chriſtianorũ victoria & fortitudo cõtra peccatũ, mortem, diabolũ, & mundum, vnde proueniat.

Pſal. 81.

Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: ita & qui ederit me, viuet ipſe quoq; propter me. Qui ederit hunc panem, viuet in æternum. Hic tertius & omnium maximus fructus eſt, quòd quemadmodũ Chriſtus & Pater vnam eandémque viuunt vitam, ſic & dignè ſumens Euchariſtiam, æternam vnà cum Chriſto vitã victurus ſit. Nam qui Chriſtum habet, etiã eius vitã participat. Quis verò iam vel plura vel maiora vnquã cupere queat? Nam oculus non vidit, neq; auris audiuit, neque cogitationes cordis vnquam aſſequutæ ſunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. 1. Corinth. 2. Nihil autem magis in votis nobis eſt, quàm principum habere gratiam, & diu fœliciter viuere in mundo. Hoc impetrare, fructus nobis videtur omnium præclariſsimus. At quantò maiores ſunt fructus, ſummi æternique principis Ieſu Chriſti gratiam habere, in cælis æternùm viuere? Etiamſi tandem contingat vt princeps aliquis nos fauore complectatur, non tamen is fauor durat diu. Verùm qui Chriſti principis fauorem

Fructus tertius & omniũ maximus corporis Chriſti.

fauorem nactus eſt,is patronum habet & conſtantem & perpetuum,ſimul potentem,ſimul miſericordem. Sic & ſi detur aliquãdo viuere fœliciter diu,nihil tamẽ ſolidi ſubeſt; ſed eſt illa fœlicitas potius infœlicitas: illa vita diuturna,perpetua mors. At cæleſtis fœlicitas,æternáq; vita,ſola & fœlix & perennis eſt. Vnde & manna de quo patres gloriabãtur, nequaquam comparandum eſt huic cibo. Nã è tanto numero ne vnus quidem remanſit, imò plerique etiam quo ad animam mortui fuerunt. Cauſſa verò fructus huius, carnis & ſanguinis Chriſti viuifica vis eſt. Quum enim ipſe ſit iuxta diuinitatẽ vita, quúmque caro & ſanguis ipſius cum diuinitate vnita ſint, habent & hæc propter vnionem illam viuificandi vim. Et quemadmodum(ceu d. Cyrillus inquit)cera ceræ liquefactæ infuſa,vna cera cum illa fit: ita & is qui carnem & ſanguinem domini recipit,vnum fit cum illis,quúmque caro & ſanguis Chriſti ſit ipſe Chriſtus,fit recipiens vnũ prorſus cum eo:hoc eſt,particeps fit omnium quæ Chriſtus habet:& Chriſtus cõtrà quę illius ſunt,pro ſuis ducit:vnde cõſequitur nimirũ,ipſum in ſe recipere & peccata noſtra & noſtras infirmitates, & ſua viciſsim communicare nobis merita,ſuã communicare hęreditatem.

Mãna pani vita nõ eſt comparandum.

Caro & ſãguis Chriſti propter vnionẽ cũ diuinitate, viuificandi vim habent.

Simile.

EXHORTATIO.

Agite itaque fratres,cùm tãtis omnino fructibus ſcateat digna corporis ſanguiníſque domini ſumptio, libenter poſthac & ſacramentaliter & ſpiritualiter communicemus:cum primis tamen & ſubinde ſpiritualiter: hoc eſt, fide firma credamus Chriſtum pro nobis incarnatum,crucifixum & exuſcitatum eſſe, ſanguinéque ſuo nos lauiſſe à peccatis, & reconciliaſſe Deo Patri. Sed & viuamus propter ipſum, quemadmodum ipſe propter Patrem vixit: Hoc eſt, quemadmodum ipſe Patri obediens fuit,& huius per omnia executus eſt voluntatem, ſic & nos noſtro benefactori ſimus grati, morigeri,conformes; porrigamúſque ipſius exemplo etiam noſtram carnem edendam & ſanguinem noſtrum bibẽdum proximis; hoc eſt, charitatis officia erga fratres & ſorores declaremus, impẽdamus ipſis & bona & propriã vitam.

Spiritualiter communicare quid ſit.

Viuere propter Chriſtum quid ſit.

EPILOGVS.

1 *Cõſiderare imò et credere hîc oportet, quòd Chriſtus de ca-*

lo deſcenderit, & Deus ſit: alioqui impoßibilia videbuntur quæ hactenus dixit. Hic enim eſt fructus ligni vitæ, quod hoc tempore Deus in medio Eccleſiæ plantauit, Gen. 2. Hinc in Apoc. 2. dicit, Dabo ei edere de ligno vitæ, &c. Christus enim verè eſt lignum vitæ his qui apprehenderint eum: et ideò qui tenuerit eum, beatus erit, & eſt, Prouerb. 3.

2 Chriſtus panis effectus eſt, hoc eſt, quòd bonũ ſua nobis cõmunicare vult imò ſeipſũ ac planè nobis cõmiſceri et vniri.

Deut. 4. *3 Beneficia multò maiora iã nobis præſtitit Chriſtus in lege gratiæ quàm patres habuerũt in veteri teſtamẽto. Nõ eſt enim aut fuit aliquando tam grandis natio, quæ ita habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis Deus noſter: qui & in futuro ſumma & maxima ſe daturũ pollicitus eſt, hoc eſt, ipſam beatitudinem, & vitam, non iam in ſpe ſed in re.*

IN DIE IOANNIS BAPTIſtæ, Epiſtola.

Iſaiæ 49. *Hæc dicit dominus: Audite inſulæ, & attendite populi de longe, &c. Finis* Epiſto. *Qui elegit te.*

Ectio hæc prophetica cõplectitur quatuor, quæ & ſi litera tenus perſonæ diui Ioannis plerunq; cõueniat, in neminem tamẽ verius cõpetit, quàm in filiũ Dei Ieſum Chriſtum, quem Ioannes prænuntiauit. Primo igitur loco agit de natiuitate domini, cùm ait, *Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei.* Quibus verbis declarat ſe nõ fortuitò & caſu obiter incidẽte humanitatẽ aſſumpſiſſe noſtrã, ac natum eſſe, ſed ab æterno huc à Patre eſſe prædeſtinatũ & vocatũ. Quia enim ante conditũ mũdum prænouerat Deus lapſurũ hominem, ab æterno etiã concluſerat filium humanitatem aſſumpturum, & redempturũ illum. Ob id quoque antequã is naſceretur, cùm adhuc in matris eſſet vtero, nominis eius recordatus eſt, ſtatuens, pérq; angelũ ſuum promulgãs, Ieſum ipſum vocandum eſſe, quòd nimirum ſeruaturus populũ eſſet ſuum à peccatis, Luc. 2. Matt. 1. Hunc etiam Deus verè ab vtero vocauit, hoc eſt, filiũ ſuum eſſe teſtatus eſt: iuxta illud, Ex vtero ante luciferũ genui te, Pſal. 109. Et Pſal. 2. Dixit dñs ad me, filius meus es tu: hodie genui te. Quemadmodum & in Euãgelio de noſtro Ieſu ipſiſsimo

Filius Dei vt humanitatẽ noſtram aſſumeret ab æterno à Patre prædeſtinatus & vocatus.

(ipſiſſimo, nempe, meſsia bis teſtificatus eſt: Hic eſt, inquiens, filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, Matth. 3. & 17. Huius quoque verè nominis recordatus eſt dominus de ventre materno, imò longè ante cõceptionem, dum, ſcilicet, prædixit vocandum illum Immanuëlem, & Deum iuſtũ noſtrum, Iſa. 7. Iere. 21. quemadmodum & angelus quum miſſus eſſet ad Mariam, ante ipſam etiam Ieſu conceptionem iuſsit vocari nomen eius Ieſum, Luc. 1. Matth. 1. *Nomẽ filij Dei longè ante conceptionẽ præordinatũ.*

Quæ verba litera tenus perſonæ diui Ioannis etiam conuenire poſſunt. Nã hunc Deus vocauit ab vtero dum illum (iuxta angeli prænuntium) ſpiritu ſancto iam inde ab vtero matris eius repleuit, Luc. 1. Huius quoque recordatus eſt dominus de matris ventre nominis, dum illum voluit vocari Ioannẽ, antequã conciperetur, Luc. 1. *Ioãnes ab vtero vocatus & nominatus.*

2 Secundò agitur de doctrina & vita domini, cùm pergit dicere: *Poſuit os meum quaſi gladiũ acutum in vmbra manus ſuæ protexit me, et poſuit me ſicut ſagittã electã &c.* Quibus verbis innuit Seruator noſter, primò doctrinã ſuam veluti enſem fore efficacẽ, & penetrabilem in hominum cordibus. Quod ſic verè eſſe poſtmodum Baptiſtę de ipſo probauit teſtimonium, dicentis: Cuius ventilabrum in manu ipſius, & repurgabit areã ſuam, & congregabit triticũ ſuum in horreum, paleam autẽ exuret igni inextinguibili, Matt. 3. Et illud Malach. 3. Quis ſtabit ad videndum eum? ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi herba fulonum. Et illud Iſa. 11. Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium. Deinde innuit vitam ſuam fore cõſtantem, rectã, & numeris omnibus abſolutam, quemadmodum ſagitta recta eſſe ſolet, Iſa. 53. 1. Petr. 2. Hunc quoque Deus ſub vmbra manus ſuæ verè protexit, poſuítque ſicut ſagittã electam, & in pharetra ſua abſcondit: iuxta illud Ioann. 12. vbi Pater inquit: Et illuſtraui, & rurſus illuſtrabo, (ſubaudi) te. Et illud Pauli Coloſſ. 1. Ieſus Chriſtus eſt principium, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primas tenens: quoniam in illo complacitũ eſt Patri vniuerſam plenitudinem inhabitare, & per eum cuncta reconciliare erga, &c. Quo ad perſonam Ioannis, poſuit etiam Deus os eius quaſi gladium acutum, dum *Doctrina ſaluatoris enſe efficacior & penetrabilior.* *Vita ſaluatoris conſtans recta & inſtar ſagitta abſoluta.* *Os Ioãnis Bapt. qua-*

ſi gladium acutum. dedit illi vim & gratiam vt præcederet ante Meſsiam cum ſpiritu & virtute Heliæ, multos filiorum Iſraël ſua prędicatione conuerteret ad dominum Deum ipſorum, conuerteret corda patrum in filios, & inobedientes ad prudentiam iuſtorum, pararétque ſic domino plebem perfectam. Luc. 1. Matth. 3. Marc. 1. Ioan. 1. & 3. Hunc ſub vmbra quoque manus ſuæ porrexit, poſuítque ſicut ſagittam electam, & in pharetra ſua abſcondit, dum magnum ipſum fecit corã ſe, dum manus ſua erat cum eo. dúmque ipſum & Phariſæis Zaduceíſque & populo Iſraëlitico fecit venerabilem.

3 Tertiò de contemptu domini, ac ipſius paſsione fit mentio, cùm ait: *In vacuum laboraui, ſine cauſſa & vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergo iudicium meum cum domino, & opus meum cum Deo meo.* Quibus verbis ſignificat, quãtumlibet & doctrina & vita omnibus, præſertim populo Iudaico, inſeruierit, ſe tamen nihilominus ab illis contẽptum ac ſpretũ eſſe, adeóq; morte turpiſsima affectum, ita vt omnis ſuus labor, omnis doctrina, omnis adhortatio veluti in vanum abierit: cuius quidẽ ſummæ & ingratitudinis & malitiæ Deũ facit iudicem. 1. Petr. 2.

Cõtemptus filij Dei apud Iudæos.

4 Quartò de redemptione tam gentiũ quàm Iudæorũ per ipſum facta agit, ac ita progreditur: *Et nunc hæc dicit dominus, formans me ex vtero ſeruũ ſibi, vt reducã Iacob ad eũ, & Iſraël non cõgregabitur, et glorificatus ſum in oculis domini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea: & dixit, Parum eſt vt ſis mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob, & feces Iſraël conuertendas: Dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ, &c.* Quibus verbis indicat, etſi doctrina nõnullis ingratis fuerit contemptui, licèt etiam paſsio ipſius ignominia ignominioſiſſima habita ſit, vtranque tamen & fuiſſe & eſſe ſummè frugiferam, vtilem & neceſſariam. Nam iis tũ conuerſos tum ſaluatos eſſe innumeros tam ex Gentibus quàm Iudæis oſtẽdit: & quanquam hoſtes ſui ipſum prorſus voluerint æternis tenebris adiudicatum, ſe tamen perinde eſſe & manere æternam omniũ electorum lucem, ſempiternã totius mundi ſaluté. Vnde verè etiam iuxta humanitatem ſeruus fuit domini in Iſraël, in quo gloriaretur: iuxta illud Paulinũ Rom. 15. Ieſus Chriſtus miniſter fuit

Doctrina et paſsio filij Dei ſiu gifera, vtilis & neceſſaria. Ieſus iuxta humanitatẽ ſeruus domini i Iſraël

fuit circũciſionis pro veritate Dei, ad confirmãdas promiſſiones patrum. Vnde & dominus ipſemet in Euãgelio ait: Non ſum miſſus niſi ad oues perditas domus Iſraël, Matth.15. Sed idem tamẽ & in lucem gẽtium à Deo datus eſt in ſalutem vſque ad extremum terræ, iuxta illud Simeonis, Lucæ 2. Viderunt oculi mei (Ieſum) ſalutare tuum, quod paraſti ante faciem omnium populorũ, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuę Iſraël. Et illud Pauli Epheſ.2. Veniens Chriſtus Ieſus euangelizauit pacem vobis (gentibus) qui procul aberatis: & iis (Iudæis) qui propè: quoniam per illum habemus aditum vtrique in vno ſpiritu ad patrem. *Ieſus lux gentium à Deo datus.*

Ne hîc Ioannem prætereamus, dedit etiam Deus hũc in lucem gentium, dum ille non Iudæos ſolùm, ſed & homines gentiles, publicanos nimirum ac milites ad pœnitentiam & fidem adduxit. Luc.3. *Ioannes etiam in lucem gentium datus.*

Chriſtum denique & reges verè viderunt, principéſque conſurrexerunt, atque adorarũt propter dominum Deum eius: nõ ſolùm nimirum in hoc, quòd à Magis & quæſitus & adoratus eſt puer, verùm etiã quòd per prædicationem Apoſtolorum ſuorum innumeros reges & principes regionéſque ſuaui ſub iugo ſubdidit. *Chriſtus reges et principes ſub iugo ſubdidit.*

Sic effecit denique dominus, vt & reges ac principes viderent Ioannem atque adorarent propter dominum, dum rex Herodes ipſum & ſeruabat & libenter audiebat, auditóque eo multa faciebat, Marc.6. *Ioannem reges venerati ſunt.*

Reſtat iam, vt quãdo ſeruator noſter ſic omnibus fedi mẽdis homo factus ſit, docuerit, miracula ediderit, contemptus ſit, paſſus ſit, reſurrexerit: huiuſmodi ſumma beneficia in ipſo etiã agnoſcamus, eóque ipſum laudemus, extollamus, gratiarũ actionibus veneremur, ore, corde, vita: necnõ eundẽ ita à patre condecoratũ ex animo veneremur, audiamus, ſequamur. quò & ipſi ſub vmbra manus eius ꝓtegamur, in pharetra eius abſcondamur, luce eius illuminemur, & ſalute ei⁹ æternũ ꝑfruamur. Amẽ.

EPILOGVS.

1 *Bonitas & amor Dei erga genus humanum prædicatur, qui poſt vocationem reliquiarum Iſraël, & abiectionem populi in incredulitate permanentis, Eccleſias de gẽtibus veluti de vltimis inſulis congregat.*

2 *Eccleſia perſequutorum inſidiis quaſi maris fluctibus patet & ex omni parte ſæuiente naufragio tunditur, ſed non ſubmergitur, habens protectorem Chriſtum Deum, Luc.22.*

3 *Chriſtus datus eſt in lucem gentium, vt ſit ſalus ad extremum terræ, ita illuminat vniuerſum mundum prædicatione* Ioannis *Baptiſtæ, qui erat lucerna ardens & lucens, Ioan.5. & Apoſtolorum vt & reges & principes quorum cor in manu Dei eſt eum adorent.*

IN EODEM DIE SACRO

Euangelium.

Luc.1.
1.Pet.24.

Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, &c. Finis Euangelij: Benedictus dominus Deus Iſrael: quia viſitauit et fecit redemptionem plebis ſuæ, etc.

Conceptionis Ioannis modus.

HOc Euangelium complectitur duo. Primò hiſtoriam Ioannis, quomodo ſit,

1 Conceptus. Sic enim ait Lucas. *Zacharias & vxor illius Elizabeth erant iuſti ante Deũ, incedentes in omnibus mãdatis & iuſtificationibus domini ſine querela, & nõ erat illis filius: eò quòd eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſsiſſent in diebus ſuis. Factum eſt autem cũ ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ ante Deum. &c. Apparuit autem illi angelus domini ſtãs à dextris altaris incẽſi. &c* Nam angelorum partes ſunt, piorum preces ad cæleſte numen perferre, & rurſus illius munificẽtiam ad nos deferre, Tob.12. *Ait autẽ ad illum angelus, Ne timeas Zacharia: quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannẽ &c* Hic obſeruabimus encomiũ parentũ Ioannis. Fuerunt enim ex ordine ſacerdotũ, ex populo Dei, ex tribu Leui. Fuerũt pij, iuſti, inculpatè vixerant, omnibus probati, atq; nõ paucis, ſed multis iam annis in mandatis & iuſtificationibus domini proceſſerant. Docemur hinc veram & certam Ioannis Baptiſtæ progeniem: nempe, ex ſacerdotali genere, ex parẽtibus claris, ex tribu illuſtriſsima. Deinde mãdata atque præcepta Dei eſſe iuſtificationes hominum, quę verè homines iuſtificant ante Deum: quanuis hæretici noſtri tēporis

Angelorũ partes sũt piorum preces ad deũ perferre, &c.

Encomiũ parentum Ioannis.

Progenies Ioãnis Baptiſtæ illuſtris.

ris cõtra ſpiritũ ſanctum preſumant contrarium dicere.

Erat his hominibus ſanctis impoſita crux ſterilitatis, quæ nota erat inter Iudæos ſummæ damnationis & reiectionis. Nam apud Iudæos vt magnifica quædam res habebatur matrimonij fœcunditas, ita ſterilitas cum primis erat in probro, & inter pręcipua vitę mala numerabatur. Nondum enim didicerant carnales Iudæi, ſpiritualem populum eſſe, quem Deus cœleſti generatione vellet ſemper in maius propagari. nondũ audierant eſſe beatos, qui ſe caſtraſſent propter regnũ cęlorum. Ea res grauiter diſcruciabat animos eorum, ſed præcipuè Elizabeth, quæ iam probroſo cognomine vulgò ſterilis vocabatur. Auxerat prolis deſperationem, vtriuſque ſenectus. Prouectæ ætatis erant ambo tam corpore quã anima. Sed conſolati ſunt pij coniuges promiſsione generali de futuro Meſsia, & ſingulari de Ioãne filio ſuo domini præcurſore, cũ dicitur, *Exaudita eſt deprecatio tua, & vxor tua pariet tibi filiũ, & vocabis nomen eius Ioannẽ.* quaſi dicat: Petiſti redemptorem, accipies & redemptoris præcurſorem. Diuinitus quippe factum eſt, vt ſterili matre, & vtroque parente prouectioris ætatis, Ioannes naſceretur, quatenus etiam ipſo ortus miraculo pateſceret virum magnæ virtutis futurum qui naſceretur.

Exod. 23. *Fœcũditas matrimonij apud Iudæos magnifica habebatur ſterilitas verò inter pręcipua vita mala reputabatur.* *Zacharias et Elizabeth dupli ci promiſſione conſolati ſunt.*

2 Quo ad hiſtoriam oſtẽditur quo modo ſit natus. Sic enim Lucas ait, *Elizabeth impletũ eſt tẽpus pariendi: et peperit filiũ. Et audierunt vicini et cognati eius quia magnificauit dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabãtur illi.* Hic obſeruabimus doctrinã de veritate Dei in implendis promiſsionibus. Fiunt enim quæ predixerat angelus. Promiſsiones nanque ſeu verbum domini minimè poſſunt mẽtiri, & omnia apud Deum ſunt poſsibilia. Promiſerat enim nũtiaueràtque dominus per angelum Zacharię, vxorem ipſius Elizabetham pariturum ei filium. Hanc ergo promiſsionẽ hic per omnia impleuit, nato re vera Ioanne, neque obſtitit interim neque Zachariæ incredulitas, neque Elizabethę innata ſterilitas, & prouectius ad hæc ſenium. Nam conſtantior eſt dominus in promiſsis, quàm vt incredulitate aliquorũ ea euacuare ſinat. Vnde & Paulus Ro. 11. Dona (inquit) & vocatio Dei eiuſmodi ſunt, vt eorum pœnitere illum

Natiuitatis Ioannis modus. *Promiſsiones et verbum domini non poſſunt mentiri.*

Nihil natura & mũdo tam eſt impoſsibile quod nõ deo lõgè ſit facillimum. Roma. 4. non poſsit. Item. 2. Timoth. 2. Si nõ credimus (ait) Deus tamen manet fidelis: ſeipſum negare non poteſt. Ad hęc verò nihil contrà naturę & mundo tam eſt impoſsibile, quod non Deo lõgè ſit facillimum. Admoneamur ergo hîc, vt quàm conſtantiſsimè diuinis oraculis & promiſſionibus nitamur, quantumlibet etiam naturæ, & totius mundi iudicio aduerſari videantur: nec quid occurrat nondum impletum, quod non firmiter credamus ſuo tempore implendum.

Cõiugij ſacramentũ deo placitũ oſtẽditur. Honeſtas, et caſtitas cõnubij habet ſuũ meritũ apud deũ et ſynceritas fidei ſuam mercedẽ. Geneſ. 15. Rom. 4. Obſeruabimus hîc quoque doctrinam de coniugio, quòd ſit ſacramentum, quódque Deo placeat: aliâs illud hac reuelatione non ornaſſet, Heb. 13. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Habet itẽ & ſuum meritum apud Deum honeſtas & caſtitas connubij, habęt & ſuam promiſſam mercedem ſynceritas fidei. Elizabeth nanque filia fidelis Abrahæ, ibi credens vbi credulitatis nulla fuit naturalis ratio, fidei ſuæ & caſti coniugij præmium ſuſtulit, prophetam magnum enixa in gaudium totius orbis. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dominum, Pſal. 127.

Ioãnes inter vetus et nouũ teſtamentũ venit. Pœnitẽtia ſẽper fuit neceſſaria ad iuſtificationem. Conſiderandum eſt etiam tempus Ioannis. Venit enim inter teſtamentum (Matth. 11.) vetus & nouum, vtrunque prædicans, vbi dicit Matth. 3. Genimina viperarum, quis docuit vos, &c. Item ibidem: Ego baptizo vos in aqua, &c. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sequitur ergo quòd ſemper fuit neceſſaria pœnitentia ad iuſtificationem: ſiquidem Ioannes pœnitentiam, non ſolam fidem prędicauit. Illa eſt concio Euangelica, quæ legem & Euangelium continet, id eſt, timorem pœnæ & amorem iuſtitiæ Chriſtianis annuntiat. Vtrunque prædicauit Ioannes, vtrunque etiam Chriſtus, Matth. 4. Marc. 1. Luc. 3.

Charitatis eſt, proximorũ ſiue fœlicitate ſiue miſeria tangi. Nec hoc prætereundum, vicinos & cognatos Elizabethæ, vbi domini miſericordiam erga ipſam audiuiſſent, veniſſe ac gratulatos illi eſſe. Hic locus hortatur nos ad charitatem, vt præcedẽs ad fidem, vt nimirum & nos vicinorum cognatorúmque exemplo, proximorum ſiue fœlicitate ſiue miſeria tãgamur: ideóque (iuxta verba Apoſtoli Roman. 12.) gaudeamus cum gaudentibus, & ploremus cum plorantibus. Nam omnes vicini, co-

gnatíque

gnatíque mutuò, imò & vnius corporis membra in Chriſto ſumus.

3 Quod hiſtoriã concernit, oſtenditur quomodo Ioannes ſit circunciſus. Sic enim ait Lucas: *Et factum eſt in die octauo, venerunt circuncidere puerum.* vt puſio in lege natus, ſecundũ legem circunciderecur, quæ erat (Gen.17.) Infans octo dierum circuncidetur. Maſculus cuius præputij caro circunciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo, eo quòd pactum meum irritum fecit. Et cognati ſuſpicantes id patrem velle, quod vulgo ſolet eſſe gratiſsimum, *Vocabãt eum nomine patris ſui Zachariam.* Mater ergo quòd à marito diſcere non poterat, eo quòd elinguis eſſet, qui & ſolet eſſe author imponẽdi nominis, ſpiritus ſancti afflatu docta, reſpondẽs dixit, *Nequaquã, ſed vocabitur Ioannes.* Econtra cognati, eo quòd in prole ſoleat per inditum nomen vel patris, vel proaui, aut patrui, vel alicuius memoria renouari, dixerunt ad illam: *Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine*, ſcilicet Ioannes. *Innuebant autẽ patri eius, quem vellet vocari eum.* Ex quo obſeruandũ occurrit, ſummã in matrimonio apud maritum authoritatẽ eſſe, eóq; huius iudicium omnium maximè expectandum. Caput enim mulieris vir eſt, Epheſ.5. *Et poſtulans pugillarem ſcripſit dicens, Ioannes eſt nomen eius.* Per quod innuitur iuſſum domini præponẽdum eſſe omni affectui & iudicio humano: Deinde decere pium maritum, vt ſi bene ſentiat vxor, eius ſententiæ libenter ſubſcribat, neque ob ſuam authoritatem illius dicta aſpernetur. In tribus enim beneplacitum eſt ſpiritui meo, inquit, quę ſunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier ſibi bene conſentientes. *Et mirati ſunt vniuerſi*, quòd placeret nomen nouũ, & quòd inter patrem mutum & matrem de nomine conueniret, videntes in proceſſu negotij miracula miraculis iungi, tótque inſolita fieri.

Ioannes in lege natus, ſecundum legem circunciditur.

Authoritas ſumma in matrimonio apud maritum eſt

Vir & mulier ſibi mutuò conſentire debẽt Eccleſ.25.

Hic primo obſeruabimus: Quod Circunciſio erat in veteri lege: hoc nũc eſt baptiſma. Sicut ergo ſumma cum diligentia hunc puerum octo dierum vicini & cognati obtulerunt circunciſioni per quam ſaluabantur: ita & in noua lege adducendi ſunt pueri à patrinis & cognatis ad baptiſma, vt tanquam vera membra inſerantur capiti

Baptiſma nunc eſt quod olim erat circunciſio.

Pueri à patrinis et co

Gratis adducēdi ſūt ad baptiſma, ut in vet. leg. obtulerūt ſuos circunciſioni.

Chriſto, qui ait, Sinite paruulos venire ad me. talium eſt enim regnum cælorum. Vnde nobis nihil cum legali circunciſione cui baptiſma ſucceſsit. Nam iuxta Paulum, ſi circuncidamur, Chriſtus nihil nobis proderit, Galat. 5. Sed ſolùm ſpiritualis debitores ſumus, Coloſ. 2. Deut. 10. Circuncidite præputium cordis veſtri, & ceruicem veſtram ne induretis amplius.

Marc. 10. Luc. 18.

Conſuetudo apud Iudæos erat in circunciſione pueris ſuis indere nomina.

Ioānes interpretatur Dei gratia ſeu gratioſus.

Obſeruabimus item conſuetudinem Iudæorum, qui pro euentu rerum in circunciſione (non ante) ſuis liberis nomina imponebant. Sic Ruben dictus eſt, quaſi filius viſionis, Geneſ. 29. Simeon dictus eſt quaſi exauditio, Ibidem. Beniamim dictus eſt filius doloris, Geneſ. 35. Manaſſe dictus eſt quaſi obliuio, Ibidē cap. 41. Ephraïm dictus eſt quaſi creſcens, Ibid. Sic & hic filius Elizabeth, orta contentione, non pro libitu parentum, ſed diuino oraculo vocatur Ioannes, id eſt, Dei gratia, gratioſus: quòd cum inſtaret tempus gratiæ, quòdque ille primus huius gratiæ præco futurus erat, adeóq; & ipſum gratiæ omnis fontem Ieſum Chriſtum ſuis digitis demonſtraturus. Gratioſa enim fuit piis de Chriſto eius prædicatio: qui iam erat præſens mundo. Non vocatur Zacharias, id eſt, memoria domini. nam hoc per legem etiam fit. Hîc eſt notandum contra hæreticos noſtri temporis, qui clamant, nihil in Eccleſia tentandum, quod expreſſo Dei verbo non ſit mandatum. Nulla erat ſcriptura quæ dicat Iudæis, in die circunciſionis nomina imponenda filiis: tamen ex pia ſanctáque conſuetudine id faciebant & obſeruabant. Reprehendant igitur Zachariam, Elizabeth, & alios patriarchas qui hoc fecerunt. Reprehendāt & apoſtolos, qui ſine expreſſo Chriſti verbo veſtes aſinę cui Chriſtus erat inſeſſurus, impoſuerunt, Matth. 21.

Conſuetudines pia & ſancta in Eccleſia nō ſunt oblitterāda, tametſi etiā expreſſo Dei verbo non mandētur.

Fides quātum poſſit & impetret.

Ad hæc verò Zacharias pater antè mutus, circa Ioannis natiuitatem, & in circunciſione præſertim, recepit loquelam, & loquutus eſt laudans Deum. In quo videmus quantum poſſit impetrétque fides. Propter incredulitatem amiſerat Zacharias loquelam: vbi verò contrà credidit. Deíque obediuit verbo, loquelam recepit. Ambroſ. Soluit fides linguam, quam incredulitas ligauerat. Nemo ergo deſperet, nouit dominus mutare ſentētiam, ſi tu noueris emendare delictum, non enim iraſcitur in finem,

finem. Ierem.18. Si pœnitentiam egerit gens iſta à malo ſuo, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Atque hæc fides laudationem quoque domini in Zacharia operata eſt. Nec enim eum ſilere à laudibus decebat, qui verbi præconem ſibi natum gaudebat.

Vnde nec ſolùm admiratio, ſed & ſtupor quidam & horror ex tot tam inſolitis miraculis peruaſit omnes vicinos, videntes virum tam iuſtum ob incredulitatem percuſſum, & miracula miraculis iungi circa puerum. Sic tremuere Solymitani viſis tot miraculis per manus apoſtolorum editis, Act.2. Eccleſia ſic obſtupuit Anania cum vxore ſua percuſſo, Act.5.

Sed & hæc omnia rumore ſparſa ſunt, non iam per eo gnatos tantùm & vicinos, verumetiam per vniuerſam illam Iudææ regionem, quæ montana dicitur. Quo docemur, non contemnenda eſſe nobis Dei miracula, & piorum facta, ſed maximi facienda, & diuulganda ad Dei honorem, & proximorum ædificationem. Tob.12. Secretum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei reuelare honorificum eſt. Item cap.13. Confitemini domino filij Iſraël, & in conſpectu gentium laudate eum, quoniam ideo diſperſit vos inter gentes quæ ignorant eum, vt vos enarretis mirabilia eius. *Miracula Dei & piorum facta, ad Dei honorem & proximorũ ædificationem diuulganda.*

Tandem ex his omnibus præludiis ingens de puero Ioanne orta eſt apud cunctos exiſtimatio, expectatióque. Colligebant enim natum puerum olim magna & inaudita patraturum, cuius conceptus & natiuitatis iam tot inſigniretur prodigiis. nam ſterilis ex ſene concepit: mutus factus loquitur: mater prophetat de nomine, pater de Deo & prole: & volutantes animo, quis tantorum prodigiorum eſſet exitus futurus, dicebant, *Quiſnã puer hic erit? etenim manus domini eſt cum illo.* Sic autem dominus illuſtrare voluit Ioannis natiuitatem, vt authoritatem ei apud omnes conciliaret, quò citius apud omnes inueniret fidem in ſequutura prædicatione. Sed cur ita? Vt nimirum omnes per illum & illius teſtimonium agnoſcerent amplecterenturq; filium ſuum Ieſum Chriſtum, & ſic per hunc ſaluarentur. Nam hic & ſcopus & finis eſt vnicus. *Natiuitas Ioannis miraculis plena.*

Omnia

Omnia circa Ioannem plena ſunt miraculis. Nam conceptio & natiuitas ab angelo annuntiatur : nomen cælitus annuntiatur : ex ſterili naſcitur : pater ob incredulitatem fit mutus : mater prophetizat : in eius natiuitate multi congratulantur: vicini & cognati admirantur: pater Zacharias ſpiritu ſancto repletus hymnum canit: mirabiliter in deſerto in ſumma temperantia vixit : cibus ipſius mel & locuſtæ: veſtimẽta ex pilis camelorum: prædicabat pœnitentiam : monſtrabat Chriſtum digito: baptizabat Chriſtum: & ab Herode tandem propter Herodiadem captus, in carcere decollatur.

Canticum Zachariæ.

Liberalitas diuina, quæ ablata in duplum reſtituit.

Secundò complectitur hoc Euangelium Canticum Zachariæ, *Benedictus dominus Deus Iſraël,&c.* Nam Zacharias repletus eſt ſpiritu ſancto,& prophetauit. In quo immenſitas diuinæ liberalitatis oſtenditur, quę ablata in duplum reſtituit. Loquendi facultatem reddidit, & prophetiam ſuperaddidit. Sic Salomoni ſapientiam poſtulanti ad regendum ſuum populum, dedit illam, necnon diuitias & potentiam contribuit. 3. Reg.3.

Ordo diſciplinæ exigit vt mulier pauca loquatur, & magis velit diſcere quã docere.

Item hîc notandum quòd Elizabeth impleta ſpiritu ſancto prophetauit, ſed paucis, & in domo : Zacharias verò multis verbis vſus eſt in prophetãdo, ſiue prædicando : quia ordo diſciplinæ exigit, vt mulier pauca loquatur, & magis velit diſcere quàm docere. vnde Apoſtolus 1. Cor.14. dicit, Mulieres in Eccleſia taceant : non enim permittitur eis loqui,&c. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia. Et 1. Tim.2. Mulier in ſilentio diſcat cũ omni ſubiectione: docere autem mulieri non permitto.

Iterũ hic rectus eſt ordo, vt prius repleatur ſpiritu ſancto, & pòſt prophetizet. Act.2. Repleti ſunt ſpiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis apoſtoli, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis. Vt ergo omnia redundarent miraculis, & gaudiis affluerent, Zacharias totus afflatus Spiritu ſancto, prorupit in hũc hymnum gratulabundũ, membrũ per quod peccauerat, Deo conſecrans. Rom.6. & ait, *Benedictus dominus Deus Iſraël, quia viſitauit & fecit redemptionẽ plebis ſuæ, &c.* In quo tria facit. 1 Oſtendit miſericordem Deum poſt longã expectationem populum ſuum tandem viſitaſſe, & regnũ Eccleſiæ ſuæ in hoc mundo

Miſericors Deus poſt lõgam expe-

mundo ad id vſq; tẽpus quaſi occultatũ, iam palàm non in Iudæa tantũ, verumetiã in vniuerſo mundo incepiſſe, ſecundum diuinã ſuam promiſsionem patribus factam. *ſtationem populum ſuum viſitauit.*

Oſtendit autem claris verbis tria, ſcilicet 1 Quomodo hoc regnũ quod ab origine mundi promiſerat ſeſe erecturum, quódque tandiu in certis familiis atque prouinciis collocauerat, modò ſit auſpicaturus: nempe per ſuam viſitationem & redemptionem. Baruch 3. Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ab eo. hic adinuenit omnem ſcientiam & omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Pſal. 110. Redemptionem miſit dominus populo ſuo. Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, &c. Venit filius hominis quærere & ſaluum facere, &c. Apocal. 5. Redemiſti nos Deo in ſanguine tuo. *Oſtendit regnum ab origine mũdi promiſſum deum per ſuã ſitationem & redemptionem auſpicaturũ.*

2 Qua parte mundi, & in qua gente regnũ hoc inchoauerit: nempe in domo Dauid, & in populo Iſraël. Pſalm. 131. De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. *Regnum Chriſti in domo Dauid & in populo Iſrael inchoatum.*

3 Quibus armis & inſigniis: videlicet cornu ſalutis. Vocat autem regnum Chriſti, cornu, quòd concione Euangelij quaſi claſsico cõuocet populum. Sicuti enim cornu Iubilei annuntiabat ſingulorum poſſeſsiones eſſe liberas, & ad poſſeſſores priores redituras: ſic cornu Euangelij prædicat omnibus credentibus in Chriſtum remiſſionem peccatorum, & gratiam ſpiritus ſancti: cuius virtute nos qui eramus poſſeſsiones Dei, & per peccatum facti ſumus poſſeſsiones diaboli, peccato per paſsionem Chriſti ſublato, ſonante cornu ſalutaris Euangelij redeamus ad primum noſtrum poſſeſſorem, ſcilicet Deum. Primus omnium hoc cornu cecinit Baptiſta. Hoc cornu iuſsit Chriſtus apoſtolos per vniuerſum orbem inſonare. Hoc perſonant Apoſtolici prædicatores in Eccleſia Romana, eadem annuntiãtes quæ olim apoſtoli, quæque ipſe Chriſtus. Qui ipſos audire recuſat, Chriſtũ reiicit, Luc. 10. Vocat regnum Chriſti cornu ſalutis, quia Euangelium eſt potẽtia Dei, ad ſalutẽ omni credenti, Rom. 1. Alia regna ſuos habẽt titulos à potẽtia, diuitiis, prouinciis: ſed regnum Chriſti ſortitur nomẽ à ſalute. eſt enim regnũ iuſtitiæ, & æternæ ſalutis. Alia regna ſunt infirma *Quibus armis & inſignis Chriſti regnum conſtet. Regnum Chriſti cur cornu vocetur. Regnum Chriſti cornu ſalutis.*

& cad

& caduca: Chriſti regnum æternum & ſalutare: quod hic oritur in fide & charitate, illic verò perficitur in potentia, comprehenſione & gloria. Danie. 7. Poteſtas eius poteſtas æterna, & regnum eius quod non corrumpetur. Iſa. 9. Super ſolium Dauid & ſuper regnum eius ſedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia, amodo & vſque in ſempiternum.

Regnum Chriſti qua le ſit, & in quo conſiſtat. 2 Indicat quale ſit regnum Chriſti, & in quo conſiſtat: nempe in miſericordia Dei, quia ſine vllis noſtris meritis Chriſtus regnum hoc inſtituit. Ideo Zacharias ait, *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto.* Item Paulus Tit. 3. Apparuit benignitas, & humanitas ſaluatoris noſtri Dei, nō ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed, &c. Conſiſtit etiam in ſanctitate & iuſtitia, quia eramus captiui, & Chriſtus nos liberauit, nō vt libertatem iactantes, legem ſpiritus reiiciamus, ſed *vt ſine timore* inordinato, carnali & ſeruili. *de manu*, id eſt, poteſtate *inimicorum noſtrorum liberati* viſibilium & inuiſibilium, *ſeruiamus illi in ſanctitate*, id eſt, reuerentia erga eum. Leui. 20. & Deut. 18. *& iuſtitia* (quæ communis eſt virtus, omnem complectens virtutem) *coram ipſo*, non coram hominibus tantùm vt hypocritæ, recta ſcilicet intentione & attentione, *omnibus diebus noſtris*. Qui enim perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit, Matth 10. & 24. Iuſtitia ergò noſtra, & verè noſtra, non tantùm fide apprehenſa, ſed etiā ſanctis actionibus comparata, eſt nobis neceſſaria ad ſalutem.

Inſignia regni Chriſti. Habet hoc regnum Chriſti, ſceptrum & gladium. Apocal. 1. habet arma, poteſtatem clauium: præter hæc, orationem fidei. Epheſ. 6. habet veſtem curialem, crucem & tentationes. Ro. 1. habet ſymbolum, ſacramenta ſeptem: habet ſtipendium, vitam æternam, quæ merces eſt operum bonorum.

Ioānes præcurſor Meſſiæ, & ad ſalutis ſuſceptionem preparator. 3 Reddit nos certiores de hoc regno Chriſti, & filium ſuum Ioannem dicit eſſe præcurſorem Meſsiæ, & iam adeſſe, & vocat eum prophetam: quod nomen non niſi excellentibus & ſummis donis Dei præditis conuenit. Ait enim: *Tu puer propheta altiſsimi vocaberis.* vnde Mat. 21. Omnes habebant Ioannem ſicut prophetam. *Præibis ante faciem domini parare vias eius.* Quia pręparauit animos

mos hominũ ad tantæ ſalutis ſuſceptionẽ, ne ſi aduentus ille mentes hominũ oſcitantes & auerſas inueniret, oblata ſalus auerteretur in cumulum exitij. Sequitur, *Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius in remiſsionem peccatorum eorum.* Subaudi, præibis. Nam Ioannis prædicatio fecit vt intelligerent inſtare ſalutem, idque in remiſsionem, id eſt per remiſsionem peccatorum. Non ait ergo, ad dandam ſalutem, ſed ſcientiam ſalutis. Nam Ioan. 1. Non erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Suo enim baptiſmo, ſuáque prædicatione effecit, vt intelligerent ſeſe peccatores, & ſcirent ſibi opus medico, ac cognoſcerẽt iam adeſſe eum, qui ſolus omnium, omnibus per fidem Euangelicam largiturus ſit ſalutem æternam, videlicet gratuitò condonatis peccatis. Remiſſio ergo hæc prouenit ex viſceribus miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto, hoc eſt, Ieſus Chriſtus. Nam vir oriẽs, nomen eius, Zacha. 6. Periremus ſiquidem, niſi ille pro ſua genuina bonitate miſertus eſſet noſtri, niſi ille veluti ſol quidam cælitus nobis exortus, diſpuliſſet tenebras ignorantiæ noſtræ, profligaſſet peccatorũ caliginem, ac frigida corda ſuæ charitatis accendiſſet igne. Pſal. 18. A ſummo cælo egreſsio eius Sequitur: *Ad illuminãdos eos qui in tenebris* (ignorantię, erroris, & infidelitatis, Ephe. 4.) *& vmbra mortis*, (hoc eſt peccato) *ſedent. Ad dirigendos pedes noſtros in viã pacis.* Venit igitur non tantùm vt remiſsionem peccatorum conferat, verùm etiam vt illuminet omnes credentes. Nam eſt lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in huc mundum, Ioan. 1. de qua Iſa. 9. & 42. agitur: & vt dirigat pedes noſtros, id eſt affectus noſtros, in viam Euangelicam, quæ via eſt pacis, quæ per fidem & charitatem humana diuinis conciliat, dirimens inimicitiam quę erat inter Deum & hominẽ. Nam niſi ipſe direxerit, ſemper erunt obliqui: niſi det gratiam, ſemper affectus noſtri erunt peruerſi. Beda: Direxit greſſus operum noſtrorum, quatenus per viam veritatis quam monſtrauit, incedere, atque ad manſionem perpetuæ pacis poſsimus intrare, quam promiſit Iſa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.

Baptiſmus & prædicatio Ioannis quid effecerint.

Remiſsio peccatorũ ex viſceribus miſericordiæ Dei prouenit.

Ieſus Chriſtus ſol oriens.

Sol iuſtitiæ Chriſtus in quem finẽ cælitus nobis exortus.

Prædi

NOTATV DIGNVM.

Angelus quare prædixerit Zachariæ multos in natiuitate Ioánnis gauiſuros.

Prædicit angelus Zachariæ quòd multi in natiuitate Ioannis gaudebunt: Ne exiſtimemus hoc ideo dictum, quaſi conceptio Ioannis fuerit ſupernaturalis, vel quaſi ipſe aliquam diuinitatem ex ſe in ſeſe contineat, quàm alij non habent: ſed illud dixit angelus propterea quòd ipſe futurus erat paranymphus atque præcurſor Chriſti. Ipſe erat baptizaturus Chriſtum, & digito demonſtraturus. Ideo dicit angelus quòd multi gaudebũt iam eum eſſe natum, qui non tantùm annuntiet, verùm etiam digito commonſtret Chriſtum.

EPILOGVS PRIORIS PARTIS.

1 *Imitabile exemplum omnibus parentibus in Zacharia & Elizabeth vtroque parente Ioannis. Erant ambo iuſti coram domino, verſantes in omnibus præceptis & iuſtificationibus domini irreprehenſibiles.*

2 *Sterilitas non ſemper propter peccatum. Nam Patriarcharum coniuges ſteriles, vt Sara, Rebecca, Rachel, hîc Elizabeth. & liberi ſtipendia ſunt matrimonij: quæ ſi dat Deus, conſecrentur eidem qui dedit Deo. Exemplum ſit Anna Samuelis mater.* 1. *Reg.*1.

3 *Catalogus laudum Ioannis & ſui officij, magnus coram domino, Spiritu ſancto replebitur ab vtero matris, Heliæ erit ſpiritu & virtute. Ex quo etiam habemus ſcopum officij prædicationis, conuertere homines ad dominum Deum, & præparare domino plebem perfectam.*

EPILOGVS POSTERIORIS PARTIS.

1 *Liberi & proles ſtipendia ſunt caſti & immaculati matrimonij. Hæc viciſsim conſecrentur Deo: ſic parentes ſalui euadunt per liberorum generationem ſi permãſerint in fide, charitate & dilectione.*1.*Timoth.*2.

2 *Auſpicia concionatoriæ functionis, manus domini erat cum Ioanne præcurſore veritatis.*

Summa doctrinæ pietatis per impletum Spiritus ſancto Zachariam paucıſsimis expoſita. Viſitauit Deus plebem ſuam, quaſi longa infirmitate tabeſcentem, & quaſi venditam ſub peccato, vnici filij ſui ſanguine redimens.

IN DIE PETRI ET PAVLI
Apoſtolorum, Epiſtola.

Eodem

Eodem tempore iniecit Herodes rex manus, vt affligeret quoſdam de Eccleſia,&c. Finis Epiſtolæ: De omni expectatione plebis Iudæorum. *Act.12.*

HÆc lectio hiſtorica tria potiſsimùm diſcẽda nobis proponit. Principiò qua ſorte aut fortuna pij Chriſtianíque homines à mundo expiantur, ídque Petri perſona nobis ſatis declarabit, neque minus Iacobi. Hũc ſanè Herodes mundi ſatelles egregius, ob Chriſti nominis profeſsionem occidit: iſtũ verò apprehenſum coniecit in carcerem, eueſtigio ſimili ſupplicio poſt Paſchæ feſtum (ni diuina prouidentia obſtitiſſet) affecturus. In hoc non abſimilis lupo, qui (teſte Ambroſ. in hexameron) ſi ſemel guſtet carnem aut ſanguinem humanum, ſemper appetit. Apoc.22. Qui nocet, nocebit adhuc: & qui in ſordib⁹ eſt, ſordeſcet adhuc, &c. Dicit ergo Lucas, *Miſit Herodes rex manus vt affligeret quoſdam de Eccleſia, &c.* Tempus adeſſe cœperat de quo dominus prædixerat, Perſequemini de ciuitate in ciuitatem: & qui occideret eos, arbitraretur ſe obſequium præſtare Deo: abſque ſynagogis fierent: velut agni inter lupos irent: Calicem quidem domini biberent, &c.

Quæ ſorte aut fortuna pij & Chriſtiani à mũdo excipiantur in Petri et Iacobi perſona declarantur.

Matth.23. *Ioan.16.* *Matt. 20.*

Tres Herodes fuiſſe ſacræ cõmemorãt hiſtoriæ: qui ſicut eiuſdẽ nominis, ita & paris criminis fuiſſe legũtur. Hic ergo Herodes nolebat prædeceſſorib⁹ ſuis crimine minor eſſe. Siquidem primus perſecutus eſt ſaluatoris infantiam in nece bimulorum, Matt.2. Secũdus occidit Ioannem Baptiſtã, Mar.6. Mat.14. & veſte alba indutum irriſit Seruatorẽ, Luc.23. Iſte ergo Herodes conatur implere menſuram patrum ſuorum. Hinc verſus:

Tres Herodes & paris nominis, ita etiam paris criminis ſacræ commemorant hiſtoriæ.

Aſcalonita necat pueros, Antipa Ioannem:
Agrippa Iacobum, claudens in carcere Petrum.

Videns ergo ſe apoſtoli Iacobi nece placuiſſe Iudæis, appoſuit apprehẽdere & Petrũ, quib⁹ plus cæteris inuiſus erat, tũ quia princeps apoſtolorũ, tũ quia maioribus miraculis fulgebat. Sanauit enim infirmos verbo, vt patet de Ænea, Act.9. imò per vmbrã. Act.5. Iudæis Petrus leo fuit in via, & ſpina in oculis. Talis ipſis erat, qualis Ioſeph ſuis fratribus, & Sauli Dauid. Hoc compertum

Matth.16. *Ioan.21.* *Petrus Iudæis leo in via, et ſpi-*

na in ocu- habens Herodes, quoniam rex nouellus erat, cupiebat
lo fuit. impiæ gentis fauorem aucupari. Verùm quoniam non
Amicitia niſi ſcelere conciliari poteſt amicitia peſsimorum, poſt-
malorum quam occidit Iacobum fratrem Ioannis, etiam Petrum
nō niſi ſce- occidendum coniecit in vincula, & vt lupus paſtorem
lere conci- inuaſit, quatenus orbarum gregem totum diſturbaret
liari po- & dilaniaret.
teſt. Ex his ſatis conſtat quid non faciat princeps iniquus,
Fauoris quid non tentet iudex peruerſus, ne ſedibus ſuis detur-
vulgi amor bentur, & vt populi fauorem adipiſcantur. Peruertunt
et ambitio omnem æquitatem & iuſtitiam, dicunt bonum malum,
omnē aqui & malum bonum: amarum dulce, & dulce amarum: iu-
tatē & iu- ſtificant impium, & iuſtitiam iuſti auferunt ab eo. Vnus
ſtitiā de- miniſtrorum aſsiſtens, vt placeret domino ſuo, dedit ala
prauāt, ni- pam innocentiſsimo Ieſu. Pilatus volēs placere Iudæis,
hilque non adiudicauit fieri petitionem illorum, vt ſcilicet Ieſus
truculen- crucifigeretur, Barrabas autem liber dimitteretur. Sed
tia excogi- audiatur Iacobus cap. 4. Quicunque voluerit amicus eſ-
tant. ſe ſeculi huius, inimicus Dei conſtituitur. Item Pſalm.
Ioan. 18. Deus diſsipauit oſſa eorum, qui hominibus placent: cō-
Marc. 15. fuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos. Ideo Apoſt. ait, Ga-
lat. 1. Non quæro hominibus placere. Si adhuc homini-
bus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem.

Locus et tē pus nōnū- quam cul- pam aggra uant.

Erant autem dies azymorum. Hæc verba facinus exag gerant locus enim & tempus nonnunquam culpam aggrauant: quia grauius eſt peccare die ſacro vel loco quā prophano: vt qui diuinis rebus debuiſſent eſſe intenti, necibus & effuſionibus ſanguinum occuparunt: quemadmodum etiam apud Chriſtianos modò cernimus ſacris diebus plura homicidia, comeſſationes, ebrietates, omnéque genus laſciuiæ perpetrari, quàm aliis diebus. Hinc dominus Amos 5. ait: Odi & proieci feſtiuitates veſtras, &c. Item Iſa. 1. Sabbatum & feſtiuitates alias nō feram. Iniqui ſunt cœtus veſtri. Calendas veſtras & ſolennitates odiuit anima mea.

Herodes quum apprehendiſſet Petrum, miſit in carcerē, tradidítque quatuor quaternionibus militum cuſtodiendū, volens poſt Paſcha producere eum populo. Vtique vt ad populi voluntatē occideretur. Non enim ſufficiebat ciuitati ſanguinem, Dei filium interemiſſe, niſi etiam credentes in

eum

eum de terra deleret. Ecce, inquit dominus, ego mitto ad vos prophetas & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis,& crucifigetis,& flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat, &c. Erant,inquit, dies azymorum: vt qui prius Chriſti ſanguine Paſcha ſuum polluerant,etiam apoſtoli Petri nece ſemeipſos in eadem ſolennitate contaminarent. *Matth.23.*

Porrò ſumma cum induſtria Petrus arctis vinculis & forti cuſtodia ſeruabatur in carcere, ne forſã is qui mortuos ſuſcitabat, claudos firmabat, cuius etiã vmbra ſola ſanabat infirmos, arte qualibet aut virtute euaderet aut eriperetur. Sed quid? Fruſtra ſeruabatur ab omnibus, quem Deus & Dei virtus & ſapiẽtia adhuc ſuę Eccleſiæ miniſtrum & doctorem & conſolatorem habere volebat. Gladium(vt ait Propheta)euaginauerunt peccatores,intenderunt arcum,vt ſagittent in occultis immaculatum: vt decipiant pauperem & inopem: vt trucident rectos corde.Gladius eorum intret in corda ipſorum,& arcus eorum confringatur. Vnde etiam Saluator comminatùs eſt eis,dicens,Omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, requiretur à veſtra generatione:relinquetur vobis domus veſtra deſerta. *Fruſtra ſeruatur ab hominibus, quem Deus ad Eccleſiæ vtilitatem adhuc vult habere incolumen.* *Pſalm.36.*

Ea itaque piorum in hoc mundo ſors eſt, præſertim verò fidelium Concionatorum, vt propterea quòd vnũ Ieſum Chriſtum populo ſeruatorem, iuſtitiam, mediatorem,vitam,ſpem proponunt ac confitentur, habeantur odio, mendaciis impetantur,apprehendantur veluti facinoroſi,iniiciantur carceribus,ligentur vinculis,lacerentur ferreis pectinibus, diſtorqueantur ignitis forcipibus,cædantur plumbatis,imponantur ignibus,præcipitentur in abrupta loca,ſuſpendãtur in cruce,ſaccis illigati immergantur aquis,occidãtur gladio, & innumeris aliis ſuppliciis afficiãtur.His profectò modis tractati ſunt omnes ſancti & iuſti quotquot à condito mundo in præſentem vſque diem fuerunt.Et ne putemus ea caſu fieri,ipſe Chriſtus & Apoſtoli ita etiam prædixerunt futurum. Sic nanque dominus ait Matth.10. Tradent vos in conciliis,& in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad præſides & reges ducemini propter me,& eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Sic dicit *Luc.11.* *Matth.23.* *Sors impiorum in hoc mundo & omniũ verũ Ieſum Chriſtũ cõfitentium.* *Hebr.11.*

Paulus.2.Timo.3.Omnes qui piè viuere volunt in Chriſto,perſequutiones pati neceſſe eſt. Ita & Petrus in priori ſua canonica 2.ca.inquit, In hoc(ad afflictiones ſcilicet tolerandas) vocati eſtis, quia & Chriſtus paſſus eſt pro vobis, relinquens vobis exemplum, vt ſequamini veſtigia eius. Quemadmodum verò ex intenta afflictione propter nomen Ieſu & iuſtitiam, electi & pij cognoſcuntur:ita inde & tyranni ac Herodis aſſeclæ deprehēduntur, Quare nimirum omnes illi qui quenquam(ſiue is ſit concionator, ſiue popularis) ob nominis Ieſu confeſsionem inſectātur,veri ſunt tyranni, & religionis hoſtes, quantumlibet etiam bonum prætendant zelum, & religionis amorem mentiantur. Et quandiu erunt Iacobi & Petri, tandiu & Herodes erunt. Hoc eſt, quandiu erunt in mundo pij,tādiu erunt & tyranni ac perſequutores.Non enim poteſt mundus pios ferre,quemadmodum nec Herodes Iacobum & Petrum ferre poterat. Hæreat ergo ſemper in cordibus noſtris illud Sirachi: Fili accedens ad ſeruitutem Dei,ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Eccl.2. Vt autem verè patiamur vt pij, ſicque cum Paulo gloriari iure poſsimus in afflictionibus:pij etiā re vera ſimus, hoc eſt,vera germanáque præditi ſimus fide,innocentérque viuamus. Si enim ob falſam hæreticámque fidem, aut ob impia facta affligamur, inanis fuerit gloria noſtra, nihilque merebimur.1.Pet.4.

Quandiu erunt Iacobi & Petri tandiu & Herodes erunt.

Pij in afflictionibus conſtituti quomodo ſe gerere debeant.

2 Secundò proponit quónam pacto pij in huiuſmodi conſtituti afflictionibus ſe gerere debeāt. Id tum in Petro tum in Eccleſia credentum clarè videre eſt. Quum enim Petrus ſeruaretur in carcere, precatio ſine intermiſsione fiebat ad Deum pro eo ab Eccleſia. Non enim factioſorum aut ſchiſmaticorum more ad arma concurrerēt reliqui diſcipuli, vi ſuum paſtorem liberaturi, ſed ad aſsiduas preces fugerūt. Chriſti nanque Eccleſia alia arma non nouit præter orationem & lachrymas. Decet etiam capitis ſui ſalutem mēbra deſiderare & quærere: & æquum eſt ſubditos pro ſuorum(præſertim optimorum)incolumitate præpoſitorum ſatagere,quū eiuſmodi prælatorum incolumitas, ſalus ſit ſubditorum. Hinc Paulus obſecrat primùm omnium obſecrationes, orationes,

Schiſmaticorum mos in anguſtiis.

Eccleſia Chriſti alia arma non nouit præter orationē et lachrymas.

tiones, poſtulationes, & gratiarum actiones fieri pro omnibus hominibus, præſertim pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, &c. quia (inquit) hoc bonum eſt & acceptum corã ſaluatore noſtro Deo, &c. Non contemnendæ igitur communes Eccleſiæ preces, oratio iuſtorum efficax. Hiero. Impoſsibile eſt preces multorum non exaudiri. Apoſtoli in vnum orantes meruerũt accipere Spiritum ſanctum. Act. 1. Nec incaſſum ab Eccleſia pro Petro ſupplicatum eſt, quę ſuis precibus angelum euocauit in carcerem fœdum e cæli palatio. Promiſerat enim hoc dominus ipſe diſcipulis dicẽs: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Et iterum: Si duo vel tres ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quancunque petierint, fiet illis à Patre meo. Et fortaſſe propter hoc permiſit dominus Apoſtolum ſuum comprehendi, vt fidelium precibus liberaretur, & ex ipſius liberatione, inuicta Dei virtus (qua potens eſt in ſe ſperantes ſaluare) fidelibus innoteſceret, & exinde maiori cum fiducia fideles in tribulatione conſtituti ad Deum in oratione confugerent, cui vtique eſt cura de illis. *1. Tim. 2.* *Ioan. 16.* *Matt. 18.* *Quare dominus Petrum comprehendi permiſerit.*

Sic ſanè & omnibus pro Chriſto afflictis factitandum eſt. Quoties ergo & nos affligimur, ſiue externè à malis hominibus, ſiue internè à ſatana & carne: toties ad precationem tanquam ad ſacram anchoram confugere debemus, eámq; ad Deum citra intermiſsionem fundere. Plurimùm enim valet deprecatio iuſti aſsidua, Iac. 5. Et iubet etiam dominus, vt ad ſe in tribulationibus confugiamus, dum ſic inquit: Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, & honorabis me, Pſal. 49. Vnde & Dauid alibi ait: Hi in curribus & in equis confidunt, nos autem nomẽ domini inuocabimus, Pſa. 19. Certè legimus Exo. 17. quòd cùm pugnaret Ioſue vnà cùm filiis Iſraël aduerſus Amalech, Moſes plus effecerit orando, quàm Ioſue pugnando. Ideo nimirum & nos iam in præſenti noſtra tribulatione cum primis confugiamus ad orationẽ, ſpẽque figamus omnẽ in domini auxiliũ: & ita haud dubiè cõſolationẽ in breui ſentiemus. ſic enim ait ille Pſal. 90. Quia in me ſperauit, liberabo eum: protegam eũ, quoniã cognouit nomẽ meũ. Clamauit ad me, & ego exau- *In afflictionibus, ad precationẽ veluti ad ſacrã anchorã confugiẽdum.* *Moſes plus effecit orãdo, quã Ioſue pugnãdo.*

diam eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum, &c. Quod declarabit locus ſequens.

3 Tertiò proponit qualem dominus ſe piis in afflictionibus declaret & exhibeat: quod ex angeli facto ſatis ſupérque oſtenditur. *In ipſa ſiquidem nocte, cùm altero die producere vellet Herodes Petrum ad necem erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, et cuſtodes ante oſtiū cuſtodiebant carcerem.* Ex quo mortem ſe contemnere probat, qui in craſtino moriturus, inter catenas & milites ſecurus dormiebat. Non enim otioſé audierat dicentē Matth.10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, &c. Veſtri capitis capilli omnes etiā numerati ſunt, &c. Quamuis enim omnium terribilium maximè terribilis eſt mors (teſte Ariſtotele) non adeò tamen terribilis eſt illis qui audierunt cęleſtem illum philoſophū qui nos docuit non verbis tantùm, ſed euidentibus etiā exēplis hominem morte corporis non perire, ſed diſtrahi: animam velut è moleſtiſsimo carcere educi in beatam requiem: corpus item aliquando ad gloriæ ſocietatem reuicturum. vnde habet illud ἀξίωμα ſpiritus, Apoca.16. Beati mortui qui in domino moriuntur. Nouerat enim Petrus ſcriptum eſſe Prouerb. 12. Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. Item Sap.4. Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit, anima eius in refrigerio erit. Cogitabat itē illud Apoſtoli, Siue viuimus, ſiue morimur, domino viuimus & morimur, quia domini ſumus.

Mors tāetſi omnium terribiliū terribiliſſima, non tamē illis qui illum cæleſtem philoſophum audierūt, qui docuit hominē morte corporis non perire, ſed diſtrahi.

Et ecce angelus domini aſtitit, & lumen refulſit in habitaculo: percuſſóque latere Petri, excitauit eum dicens. Surge velociter. Et ceciderūt catenæ de manibus eius. Dixit autē angelus ad eum, Præcingere, et calcea te caligas tuas. Prophetas & Apoſtolos cingulis vſos fuiſſe legimus, quorū ſibi Petrus ligamenta propter frigiditatem carceris ad horā laxauerat, vt tunica circa pedes demiſſa frigus noctis vtcunque arceret, exemplum prębēs infirmis, quum vel moleſtia corporali, vel iniuria tentamur humana, licere nobis aliquid de noſtri propoſiti rigore laxare. Sic Timotheus iubetur à Paulo modico vino vti propter ſtomachū & frequētes infirmitates. 1. Timoth.5. Et quia dicitur in Euangelio, Sint lumbi veſtri præcincti. & iterum ab Apoſt. Calceati pedes in præparationem Euangelij

4.Reg.1.

Rigorē corporeum aliquando laxare licitū eſt.

Luc.12.

Epheſ.6.

gelij pacis:ſpiritualiter virtutem prędicandi & Apoſtolicæ functionis reſumere iubemur inſignia.

Præcinctura & calceatio Petri quid prætenderet.

Iuſſus ergo ſe præcingere & calceare, fecit ſic. Et rurſum angelus ad eum, Circunda, inquit, tibi veſtimentũ tuum, & ſequere me, &c. vſq; *vltro aperta eſt ei.* Nihil obfuit exeũti cuſtodum turba, ſicut nec cuſtodes exeunti Chriſto de ſepulchro. Oppreſsi erant enim milites ſomno & ſopore, quem immiſerat illis Deus: vel cæcitate percuſsi erãt, ſicut illi milites qui volebãt capere Eliſæum. 4. Regũ. 6. Nec mirum præterea quòd ceſſerint oſtia Petro, quem æternæ cuſtodem deputauerat aulæ, ac ſuæ Eccleſiæ fecerit retinere cacumen, ac infernum ſuperare. Matt. 16. Luc. 22. Tandem mirabiliter è vinculis liberatum eduxit è carcere in ciuitatem, ſicque diſparuit angelus ab eo. Sic ſolet cum ſuis agere dominus. Non ſinit preces piorum eſſe fruſtraneas, neque deſerit ſuos, quamuis aliquandiu appareat ac ſi omnem de iuſtis curam abiecerit: at tandem adeſt, ſicque ſuam in ipſis liberandis exerit potentiam, vt omnes etiam impij fateri cogantur ipſum pro illis ſolicitum eſſe: id quod ſanè Dauid experimento didicit, dum inquit Pſalm. 33. Pauper clamauit, & dominus exaudiuit eum, & ex omnibus tribulationibus eius ſaluauit eũ. Moratur angelus domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Item ibidem: Iuxta eſt dominus iis qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluabit. Multæ tribulationes iuſtorum, & de omnibus his liberabit eos dominus. Et 2. Pet. 2. Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reſeruare cruciandos.

Deus non ſinit preces piorum eſſe fruſtraneas, neque deſerit ſuos, ſed ipſis tãdè adeſt liberator.

Monemur itaque hîc ne defatigemur orando, neve ob dilationem auxilij diuini deſperemus. Vnde & Habacuc ſic vnumquémque noſtrum affatur: Apparebit (dominus) in finem, & non mentietur. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit, Habac. 2.

Exhortatio cõſolatoria contra deſperationem.

Vbi autem Petrus ad ſe rediiſſet, agnouit ſe à domino liberatum eſſe, eique ob id omnem tribuit gloriam, adeóque & aliis eam liberationem deprædicauit.

Nunc ſcio, inquit, verè quia miſit dominus angelũ ſuũ, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione

plebis Iudaorũ: Qui nimirũ ardenti deſiderio Petri mortem expectabant. Et ſic verificatum eſt illud Salomonis Prouerbiorũ 10. dicẽtis: Expectatio iuſtorum lætitia. Et econtra expectatio ſolicitorum peribit. ibidem capite 11. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & tradetur impius pro eo. Spes impiorum peribit, Prouerbiorum 10.

Auxiliatori Deo omnem noſtrã conſolationẽ noſtrũq; bonum acceptũ ferre debemus.

Hoc exemplum monebit nos vt quotieſcũque è malis liberamur, aut ſubito alioqui gaudio donamur, id nõ acceptum feramus nobis ipſis, aut humanis viribus, ſed vni Deo auxiliatori: ideóque huic debitas agamus gratias, & aliis quoque eius potentiam miſericordiámque diuulgemus.

Quum Eccleſia hodie ſimul & diui Petri & diui Pauli Apoſtolorum memoriam ſolennem agat, mirũ alicui videri poſsit, quur ergo huiuſmodi nobis nũc & Epiſtola & Euangelium proponantur, in quibus nulla omnino de Paulo mẽtio fiat, ſed de ſolo Petro? Vt verò tollatur dubium hoc, ſciendum eſt, nõ extare Epiſtolam & Euangeliũ quę expreſsè vtriuſque meminerint, quęque in hodiernum feſtum (quod nimirum de illorũ martyrio eſt) aptè quadrent. Proponit igitur nobis Eccleſia Epiſtolã Euangeliúmque huiuſmodi, quæ etſi literá tenus de ſolo Petro loquantur, re vera tamen conueniant & diuo Paulo. Nam vti in Epiſtola audiuimus in carcerem cõiectum eſſe diuum Petrum: ita & multis in locis habemus Paulum item detentũ eſſe in vinculis. Act. 10. & 21. Quemadmodum itẽ in Euangelio audiemus Petrum cõfeſſum eſſe quòd dominus Ieſus ſit & Chriſtus, & filius Dei viuentis: ita & infinitis in locis legimus & Paulum omnibus coram vniuerſo mundo illuſtrauit.

Epiſtola et Euangeliũ quæ literá tenus de Petro loquuntur, re vera etiam cõueniunt D. Paulo.

EPILOGVS.

1 *Certificamur hîc, omnes in Chriſtum credentes, afflictionibus exerceri oportere, 2. Timoth. 3.*

2 *Nullum præſentius in afflictionibus oſtẽditur remedium poſſe adhiberi, quàm fiduciam in domini benignitatem, & & precationem aſsiduam. Ieremias oratione confortatur in carcere, Daniel inter leones ſeruatur, Suſanna à falſo crimine liberatur, Pueri in fornace tripudiant.*

3 *Dominus non derelicturus eſt ſuos, nec paſſurus vt ſuprà*

quàm

quàm poſſimus tentemur, ſed daturus eſt gratiam, qua & afflictiones poſſimus pati, & ab iis liberari. 1. Corinth.10.

IN EODEM DIE FESTO APOſtolorum, Euangelium.

Matt. 16.
Marc. 8.
Luc. 9.

In illo tempore: Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, &c. Finis Euangelij: Erit ſolutum & in cælis.

HOc Euangelium complectitur tres doctrinas fidelibus omnibus diligenter obſeruandas. Primò quæſtionem de Chriſto, quis ſit. Quum enim veniſſet in partes Cæſareæ Philippi quam Philippus Tetrarcha Itureæ & Trachonitidis regionis in honorem Cæſaris ſic appellauit, de fundamēto fidei collocutionem fecit. vt ſic nos eius exemplo, quo iter alleuiemus, quæ ſalutis ſunt conferamus. ſiquidem ipſe aderit comes, ſiue curru arcuato, ſiue nauigio, ſiue pedibus iter conficiatur. Hoc claruit Luc.24. Nam hoc Matth.18. promiſit, dicens, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum. Sed valde timendum hodie Deum raro adeſſe peregrinantibus aut itinerantibus, quorum conferentiæ plus faciunt ad fidei religioniſque catholicæ deſtructionem, quàm ædificationem. Væ mundo à ſcandalis, Matthæi 18.

Sermones noſtri ſint theologi & ædificatorij in omni loco, quatenus dignetur nobis adeſſe Deus.

In hac ciuitate tradunt hiſtoriæ Romanos reges ſolitos fuiſſe tributa ab vniuerſo regno percipere: ibi etiam deſcripto ſub Auguſto orbe, terrarum tributum ſoluebatur. Congruè ergo vbi deſcripto orbe numeratus eſt cenſus, ibidem etiam dominus orbis, Rex regum, cenſum ſiue tributum fidei exegit à capitaneo animarum Petro. Chriſtus enim hîc interrogat diſcipulos quid de filio hominis ſentiant homines, & Apoſtoli. Non interrogat autem ex ambitione. nam ipſe immortalem & æternam apud Deum patrem habebat gloriam. Nec interrogat ex ignorantia. nam ipſe ſcrutator eſt cordium & cogitationum: quod ſæpe re ipſa oſtenderat, Iere.17. Lucæ 11. Sed quærit propter diſcipulos, vt perſpicuè ſcirent quis eſſet ille de quo ipſi erant per vniuerſum terrarum orbem concionaturi: & vt haberent ſuæ doctrinæ apud

Tributum fidei exegit Chriſtus à diſcipulis.

Interrogationis Chriſti ratio.

homines teſtimonium: & propter populum, vt & ipſi quem ſectarentur, noſcerent, nec non compertum haberent quæ ſit Euangelica fides, quæ ſeruat credentes, ſine qua nemo poteſt Deo placere, Heb. 11.

Opiniones de Chriſto ac Meſsia varia.

Variæ enim tunc erant de Chriſto ac Meſsia opiniones: *Alij dicebant eum eſſe Ioannem Baptiſtam.* Et hi fuerunt ex iis qui cum Herode exiſtimabant eum poſt reſurrectionem etiam donum accepiſſe operandi miracula. Nam Marci 6. dicitur: Audiuit Herodes rex (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat (de Chriſto ſcilicet) quia Ioannes Baptiſta ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in illo.

Alij Eliam. Qui etiam mouebantur ex eo quòd acriter reprehendebat & arguebat vitia: & expectabant quòd veniret, eo quòd Malach. 4. dictum ſit, Ecce ego mitto vobis Eliam antequàm veniat dies domini magnus & horribilis.

Alij verò dicebant eum Ieremiam, aut aliquem prophetarum. Quòd ſimili ſapientia præditus eſſet, quam tamen à nullo didicerat. Etenim Ieremias quum adhuc puer eſſet, in prophetam aſſumptus eſt, Ierem. 1. Hæc ſentiebant homines. Nihil enim ſupra hominem de eo ſentire poterant. Magnum hominem ſuſpicabantur: Meſsiam, filium Dei, ſeruatorem orbis nõdum credebant. eſt autem hic cõmunis vulgi defectus vacillare, opinionibus duci, more paruulorum fluctuare, omni vento doctrinæ circumferri, & ad varias errorum partes claudicare. Contra tales olim Elias loquutus eſt 3. Reg. 18. Vſquequo claudicatis in duas partes? Si dominus eſt Deus, ſequimini eum. Si autem Baal, ſequimini illum.

Epheſ. 4.

Vulgi communis defectus eſt vacillare, opinionibus duci. &c.

Quãuis autem diſcipulos verè de ſe ſentire ſciret: voluit tamen eos publicè ſuam ſententiam etiam confiteri. dicitur enim Roma. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem. Et Pſa. 115. Credidi, propter quod loquutus ſum. Vnde interrogat eos dicens: *Vos autẽ quẽ me eſſe dicitis?* Quaſi dicat, Populus ſuo more vacillat, nec ſibi conſtat: vos autẽ ab hominibus opinione alieni, & filij Dei per adoptionem gratiæ diuinæ, qui me propius ac domeſticè noſtis, qui perpetui teſtes fuiſtis omnium quę geſsi, quæque docui, miracula plura vidiſtis,

Voluit Chriſtus diſcipulos ſuos publicè ſuam fidem confiteri.

vidiſtis, méque iubente ipſi ſigna feciſtis, age quæ veſtra de me ſententia eſt, & quem me eſſe dicitis? *Reſpōdit Petrus*: Omnium nomine, tanquã futurus ordinis Apoſtolici princeps & caput, *Tu es ille Chriſtus filius Dei viui.* id eſt, Tu es Meſsias, ſaluator, redemptor, mediator, dominus, rex, ſacerdos, paſtor, magiſter, via, veritas, vita, ſemẽ mulieris, ſanctificatio, & redẽptio, iuſtitia & iudex. Summa: Certa & indubitata ſentẽtia profitetur Chriſtum eſſe Meſsiã à prophetis promiſſum ſingulari quodã modo filiũ Dei. Ro.1. Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute.

Confeſsio Petri clara et omnibus ad ſalutẽ neceſſaria.

Filium Dei viui appellat ad diſtinctionẽ idolorum & dæmonum, quos erronea gẽtilitas ſibimet ad colendum vel ex mortuis hominibus inſtituit, vel ex rebus inſenſibilibus quos adoraret creauit: de quibus Pſa.113. Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum, & Pſal.95. Omnes dij gentium dæmonia.

Filiũ Dei viui Petrus Chriſtum confitetur ad diſtinctionem falſorũ deorum.

Verè clara ſed neceſſaria fidei profeſsio. ſine hac nullus ſaluabitur, Ioan.3. Marc.16. Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus ille filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius, Ioannis 20.

Sciendum autem hîc eſt, ſub cognitione Chriſti non ſimpliciter fidem intelligi, ſed fidem viuam, & bonorum operum feracem: hoc eſt, qua non ſolùm credimus ipſum verè eſſe Chriſtum, & viuentis Dei filium, verùm etiam ipſi tanquam Chriſto & filio Dei viui ſubiicimur, obedimus, & ſeruimus, Gal.5.

Hinc elicimus duas doctrinas. 1 Neceſſariam eſſe cognitionem Chriſti ad ſalutẽ, ita vt corde credamus eum eſſe verum filium Dei. Nam abſque hac cognitione nullus philoſophorum quantumuis eximiis dotibus decoratus, nullus etiam Iudæus & ſi religioſiſsimè legem Moſi obſeruauerit, ingreſſus eſt regnum cælorum. Hanc doctrinam maximè catholicam confirmat ac docet Spiritus ſanctus, qui (vt refert Lucas Act.4.) per os Petri dixit: Nec enim aliud nomen eſt ſub cælo datum hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri, niſi in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Augu. lib. de natura & gra. cap. 2. Si per naturam iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. ſi per legẽ iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. 2. Elicimus neminem hanc Chriſti cognitionem pro-

Neceſſaria Chriſti cognitio ad ſalutem.

priis

priis viribus aſſequutum, nec ſuis meritis ſibi promeruiſ-
ſe, ſed Patre æterno reuelante ſibi contigiſſe: cuius reue-
latio niſi ex diuina miſericordia Petro fuiſſet facta, cæ-
cus in ſua ignorantia permanſiſſet. Hanc ſecundam do-
ctrinam catholicam abundè confirmat Chriſtus hodier-
no Euangelio, quando dixit, *Beatus es Simon bar-Iona: quia caro et ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.* Caro enim non reuelat, & ſanguis non cogno-
ſcit Chriſtum, ſed pater cæleſtis, dicente Chriſto Mat-
thæi 11. Nemo nouit filium niſi pater. Item Ioannis 15.
Sine me nihil poteſtis facere. Et Paulo 2. Corint. 3. Non
ſufficientes ſumus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex
nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Item 1. Cor. 2.
Nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum. Et Philip. 2.
Deus eſt qui operatur in vobis velle & perficere, pro bo-
na voluntate. Ideóque & Paulus ait, 1. Cor. 12. quòd ne-
mo poſſit dicere Ieſum eſſe dominum ſeu Meſsiam niſi
per Spiritum ſanctum. Omnis ergo qui à patre didicit,
& quem pater traxit, cognoſcit Chriſtum, Ioan. 6. Hanc
doctrinam docent Concilia, hanc habuerunt catholici
patres, Auguſtinus, Proſper, Fulgentius, Ambroſius:
hanc & nos ſequi tenemur.

Cognitio Chriſti cæleſtis Patris donũ eſt.

Ex prima hac huius Euangelij parte docentur pri-
mùm epiſcopi cæterique eccleſiæ prælati ſuarum par-
tium eſſe, diligenter inuigilare ſuper gregem ſuum, di-
ligentémque indaginem facere, quis rumor quæ fama
de eis ſpargatur, an variis opinionibus circunferantur,
an etiam nutent in fide, &c. ad hoc ipſum quoque eos
monente apoſtolo Paulo. Act. 20. Attendite vobis &
vniuerſo gregi, &c. Item 2. Timot. 4. Tu verò vigila, in
omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſteriũ tuum
imple, &c.

Partes Epiſcoporum & Eccleſiæ prælatorũ ſunt inuigilare ſuper gregem ſuum, &c.

Monentur quoque vt ſoliciti ſint de bono nomine, ne
malè audiant apud ſuos, inter quos oportet eos eſſe ſal
terræ, & lumen mundi. Matth. 5. Et Apoſtolus Philip. 2.
Sitis ſine quærela & ſimplices filij Dei, ſine reprehen-
ſione in medio nationis prauæ, &c. Epiſcopum oportet
eſſe ſine crimine, irreprehenſibilem, & teſtimonium ha-
bere bonum ab iis qui foris ſunt. 1. Timoth. 3. & Tit. 1.

Curam habeant prælati de bono nomine.

Deinde docemur hîc omnes, quòd interrogati quid
de

de Chriſto, déque eius religione ſentiamus: animo intrepido & conſtanti ſemper & vbique confiteamur nos eſſe filios Chriſti Catholicos, Eccleſiæ Romanæ ſubiectos. Non licet fidem negare vel diſsimulare, quanuis ſit verbum crucis. Rom. 1. Non erubeſco Euangelium, virtus enim Dei eſt, &c.

Fides Catholica non eſt negāda aut diſsimulanda, ſed conſtanti animo vbique confitenda.

2 Secundò complectitur doctrinam de Eccleſia, de cuius fundamento, authoritate & capite euidenter ſatis Chriſtus nos inſtruit. Nam 1. dicit Chriſtus, *Tu es Petrus*, Quaſi dicat, Tu qui antea vocabaris Simon. Ioānis 1. iam non tantùm Simon, ſed Petrus es: nec vocaris tantùm, ſed es verè Petrus, à me petra ita dictus, non huc aut illuc variis opinionibus vulgi vacillans. 2. Dicit: *Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Quaſi dicat, Super te petram firmiſsimam factum, Eccleſiam meam ædificabo, id eſt ſuper te confitentem me verum Deum, ædificabo ædificium ſpirituale Chriſtianorum, qui ſunt lapides viui: ita tamen, vt tu propter excellentiam tuę confeſsionis & fidei dicaris pater fidei & multarum gētium in Eccleſia quam formo, ſicut Abraham pater fuit multarum gentium propter fidem, Rom. 4.

Simoni imponitur nomē Petrus. Super petrum petrā factum firmiſsimam ſuperſtruēda promittitur Eccleſia.

3 Dicit: *Et portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam.* Quaſi dicat, Et contra hanc Eccleſiam in te Petro & ſuper te fundatam, portæ inferi non pręualebunt. Multis machinis impetet eam ſatanas: draco tribulationum flumina in eam emittere non ceſſabit: ſed meo præſidio ſtabit ædificium hoc inexpugnabile, tantùm maneat iſta ſolida profeſsio. Luc. 22. Simon, ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: ſed ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Nihil efficient tyranni atque hæretici, etiam ſi in ipſum inſurgant, per quos illecti homines ducuntur ad tartarum.

Petrus pater fidei & multarum gentium in Eccleſia. Apoc. 12. Eccleſia expugnanda prædicitur, ſed inexpugnabilis fore promittitur.

1 Quòd hic ſit genuinus ſenſus verborum Chriſti, probat ſcriptura ſacra, & Eccleſia Nam Marc. 1. dicit Petrum ante ſuam vocationem vocatum Simonem. Præteriens Ieſus ſecus mare Galilęæ vidit Simonem, &c. Luc. 5. ſemper vocat eum Simonem, narrans ea quæ fecerat ante ſuam vocationem, Matth. 4. eodem modo.

2 Eccleſia quoque tum Græca tum Latina ab Apoſtolis ipſis

ipſis vſque ad nos, ita hæc verba intellexit. 3 Chryſoſtomus vnicum Græcanicæ Eccleſiæ ornamentum, homi. 55. in Matthæum, declarat hæc verba in hunc modum: Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Si aduerſus Eccleſiam non præualebunt, multò minus aduerſum me præualebunt.

Doctores affirmantes Eccleſiã ſuper Petrũ fundatam enumerantur.

Sunt & patres qui conſtãter affirmant Eccleſiam ſuper Petrum fundatam, quales ſunt, Chryſoſtomus homi.55. in Matthæum, & ſuper Ioan. hom.87. Ambroſius in Lucam lib.4.cap.9. Origenes homil.6. ſuper Matth. & 8. ſuper Ioannem. Hieronymus in Matthæum, & lib.1. contra Iouinianum. Baſilius aduerſus Eunomium lib.2. Cyprianus in epiſtola ad Pupianum, lib.4. Epiſt.9. Tertullianus lib. de præſcriptio. hæreticorum. Hilarius etiam cum exclamatione admiratur tantam gloriam in Petro. Leo primus in ſermone de feſtiuitate Petri, & ſerm. .de anniuer. ſuæ Pont. aſſumpt. Grego. in regiſt. lib.4. epiſt. 32. ad Mauricium Imperatorem.

Id quod Chriſto eſt proprium, per communicationem & participationem cõmune ſit Petro.

Fundamentum primarium Chriſtus, Petrus ſecundarium.

Non negamus quod dixit Paulus 1. Corinth.3. Fundamentum aliud nemo ponere poteſt præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Et Dauid Pſal.117. Lapidem quem reprobauerunt ędificantes, hic factus eſt in caput anguli. Itẽ Iſaias 28. cap. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum. Mat.21. Marc.12. Luc.20. & 1. Pet.2. Ecce pono in Sion (i. in Eccleſia) lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum: & qui crediderit in eum non confundetur. Rom.9. Sed dicimus cum magno illo Leone, quòd id quod Chriſto eſt proprium, per communicationem & participationem cõmune ſit Petro: ſicut Chriſtus eſt lux & Dei filius natura, & vera proprietate, ipſe tamen vocat ſuos diſcipulos lucem mundi, filios Dei, per participationem: & ita quanuis Chriſtus ſit petra atque fundamentum primariũ, Petrus nihilominus per communicationem à Chriſto factus eſt petra, ſuper quã Chriſtus ſuam fundauit Eccleſiam, de qua agitur Apoc.21. vbi Ioãnes ſe vidiſſe perhibet ciuitatem nouam Ieruſalem deſcendentem de cælo à Deo paratam. & poſt pauca ſequitur quòd murus ciuitatis habuit fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina Apoſtolorũ, & agni: ipſi enim primi

adhæren

adhærentes fundamento primario, duodecim articulos fidei quaſi duodecim fundamenta, ſuperpoſuerunt fundamento prophetarum & apoſtolorum Chriſto: imò ipſis articulis, ipſum fundamentū collocarunt: cuius ſtructuræ ſpiritualis nos ſumus lapides viui, Epheſ. 2. Non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorū, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſupra fundamentum apoſtolorum & prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, in quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto.

Lapides viui ſtructuræ ſpiritualis, ſunt Chriſti fideles.

Ex hac doctrina variæ eliciuntur doctrinæ. 1 Illos eſſe in Eccleſia quam Chriſtus inſtituit, qui huic petræ, Petro ſcilicet, compage fidei & charitatis vel ſolius fidei coniunguntur.

Qui in Eccleſia Chriſti ſint.

2 Eccleſiam Catholicam, veram, ſanctam & apoſtolicam, penes eos eſſe, qui huic Petro per confeſsionem fidei in Chriſtum, & eius ſucceſſoribus firmiter adhęrent.

Eccleſia Catholica & vera penes quos ſit.

3 Eos eſſe lapides viuos in hac Eccleſia, qui huic Petro lapidi viuificato ac pretioſo, à Chriſto in fundamentum ſuæ Eccleſiæ delecto, compagine fidei, charitatis & obedientiæ cohærent, Epheſ. 2.

4 Eos eſſe lapides veros, ſed mortuos, Eccleſiæ Catholicæ, qui quanuis vinculo charitatis inter ſe non cohæreant, cohærent tamen nexu fidei in vinculo pacis. Habet enim Eccleſia bonos & malos.

Lapides veri, ſed tamē mortui in Eccleſia qui ſint.

5 Sicut Abraham propter excellentiam ſuæ fidei fuit pater omnium Iudæorum qui credebant in Chriſtum, adeò vt ſcriptura dicat quòd in ipſo, id eſt, ad eundem modum ſicut & ipſe, benedicerentur, & quòd ſit pater multarum gentium: ita Eccleſia Petrū caput ſuum agnoſcit, patrem ſuæ fidei, ac confeſsionis. Hunc omnes imitemur, & ipſi cohæreamus, vt poſsimus aliquando lapides eſſe cæleſtis illius ciuitatis Ieruſalem.

Abraham ſicut propter excellentiā fidei ſuis pater omnium Iudæorum in Chriſtū credentiū, ita Eccleſia Petrū caput ſuum agnoſcit, patrē ſuæ fidei ac cōfeſsionis.

3 Tertiò complectitur doctrinā de clauibus regni cælorum, quas Chriſtus Petro eiúſque ſucceſſoribus & Eccleſiæ vniuerſali dedit. Sunt enim claues non materiales ex auro, argento, vel ferro, neque humano aliquo artificio inuentæ: ſed eſt quædam ſupernaturalis poteſtas diuina virtute munita, quam Chriſtus, qui omnia poteſt,

in primis Petro aliiſque apoſtolis atq; eorum ſucceſſoribus diuinitus conceſsit, qua ſcirent & poſſent dignos recipere in regnum, indignóſque à regno ſecludere. Has claues Chriſtus promiſit Petro, quando illi dixit: Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiam meam, &c. Et tibi dabo claues regni cælorum. Promiſit etiam reliquis apoſtolis, quando dixit, Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque ſolueritis, &c. Matth. 18. Dedit autem eas Chriſtus quando poſt reſurrectionem Petro dixit, Paſce oues meas, Ioan. 21. Et ſicuti ſingulariter illas claues Petro promiſit, ita ſingulariter Petro ipſas cõceſsit. Theophylactus in Matthæum. Item quando Petro & apoſtolis apparens, inſufflauit in eos, & dixit: Accipite Spiritũ ſanctum: quorum remiſeritis peccata, &c. Ioan. 20. Has claues Rabanus in Matthęum diſcretionem & poteſtatem nominat. Anſelmus verò ipſam diſcernendi ſcientiam & poteſtatem appellat. Poteſtatem, qua liget vel ſoluat: diſcretionem, qua dignos vel indignos diſcernat.

Promiſsio de clauibus.

Claues quando dederit Chriſtus.

Claues regni cælorũ dua.

Poteſtas et diſcernendi ſcientia.

Hæc doctrina incredibilem conſolationem animabus omnium Chriſtianorum adfert. Iucundum eſt enim, ſcire, quòd Chriſtus in cælum aſcendens, cælorum claues apoſtolo Petro & ipſius ſucceſſoribus reliquerit. Hanc conſolationem eximiam diabolus adeò nobis inuidet, vt per ſuas proles ipſam nobis adimere conetur. Siquidem vel ad verbum poteſtatem clauium referunt, vel omnibus renatis ex æquo collatas temerè & falsò affirmant. Nos verò Catholici tenentes quod omnes & vbique Catholici patres crediderunt, confiteamur poteſtatem hanc ſolis ſacerdotibus tributam, nam ſolis apoſtolis Chriſtus dicit, Quorum remiſeritis peccata, &c. Ioã. 20. Et earum virtutem non in verbo, ſed in effectu & actu confeſsionis ſacramenti conſiſtere.

Ingens conſolatio omnibus Chriſtianis, ꝙ Chriſtus in cælum aſcẽdens Petro eiúſque ſucceſſoribus cælorũ claues reliquerit.

Clauium excellentiam & inclytam virtutem ita prædicant patres tum Græci, tum Latini. Cyprianus lib. 1. epiſt. 2. ad Corneliũ inquit: Cùm permiſerit ipſe qui legem dedit, vt ligata in terris, etiã in cælis ligata eſſent: ſolui autem poſſent illic, quæ hîc prius in Eccleſia ſoluerentur. Bernardus ſerm. 1. in die Petri & Pauli: Claues regni cælorum tam ſingulariter accepit Petrus, vt præcedat

Poteſtas clauium ſolis ſacerdotibus conceſſa.

cedat ſententia Petri,ſententiam cæli.Chryſoſt.lib.1.de ſacerdot.eandem ſentẽtiam confirmat.Iure ergo dicere poſſumus,quod olim dicebant Iudæi,Deuter.4.Non eſt alia natio tam grandis quæ habeat deos appropinquantes ſibi,ſicut Deus noſter adeſt nobis: Non eſt alia natio quæ habeat claues regni cælorum, ſicut natio Chriſtiana Catholica, quæ ſedem Petri, Romanam Eccleſiam, matrem ac dominam confitetur.

Natio alia non eſt qua habeat claues regni calorũ, ſicut natio Chriſtiana Catholica.

APPENDIX.

Sicuti arx ſupra petram fundata, ſuo ſtabili innititur fundamento,ſiue irruant procellę, ſiue tempeſtates: ita Petri ſedes ſuper petrã fundata, virtutem à Chriſto ſuo fundatore tam ſolidam habet, & tam firmam, vt nullis turbinibus aut procellis hęreticorum quãtumuis vehementibus oppugnata ſit ruitura.Chriſtus enim pro ipſa ſede,pro omnibus qui eam gubernãt, patrem orauit,ne eius fides vacillet, nec deficiat generatio fidelium,Luc. 22. Etiam Chriſtus cum ipſa eſt vſque ad conſummationem ſeculi omnibus diebus, Matth.28. Et quemadmodum fides Petri ſtabit,nec corruet:ita ſtabit in ęternum, qui in obediẽtia huius ſedis & charitate perſeuerauerit: Quia hi habent Deum patrem,Chriſtum fratrem, Spiritum ſanctum ducem.

Sedes Petri adeo firmiter virtute Chriſti fundata eſt, vt nullis turbinib⁹ aut procellis hareticorum oppugnata ſit ruitura.

EPILOGVS.

1 *Ars artium & ſcientia ſcientiarũ hîc docetur,cognitio nimirũ Ieſu Chriſti,q̃ eſt vita aterna:ad hac cognitio Eccleſia, qua eſt domus et habitaculũ Chriſti,extra quã non eſt ſalus.*

2 *Petri confeſsione articulus fidei noſtra cõfirmatur,quo cõfitemur Ieſum eſſe Chriſtũ, filiũ Dei vnicũ dominũ noſtrũ. Hac fides qua à tam excellenti doctore diſcitur,ſuo fructu nõ caret.Nã vocat dominus Petrũ ob cõfeſsionẽ et cognitionem hanc beatũ. Beatitudo autem cõſiſtit in ſempiterna pace,in perenni voluptate,& aterna vita:nec poteſt quid his ab vllo mortalium expeti excellẽtius aut iucũdius.Cõſequitur ergo, Chriſti cognitione nihil eſſe neq; vtilius,neq; magis neceſſariũ:ideoque verè dicit Ioan.17.Hac eſt vita aterna,vt cognoſcant te ſolum verũ Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtũ.*

3 *Quid ſit Eccleſia,oſtẽditur,nẽpe domus myſtica ſupra petram Chriſtũ ſecundariò ſupra Petrũ extructa:hoc eſt,ſocietas in Ieſum Chriſtum Dei filium verè credentium, hunc*

agnoſcentium & amplectentium pro vero lapide angulari, Act. 4. Item quàm firma ſit Eccleſia, credētiū collectio: quòd videlicet omnes portæ inferorum non ſint aduerſus hanc valituræ, non tyranni huius mundi, non ſatan, nō caro, non peccatum, non hæreſes, quemadmodum nec imbres nec venti aliquid poſſunt aduerſus domum ſupra firmam petram ædificatam. Qui enim eſt in Eccleſia is Chriſti mēbrum, & Chriſtus eius caput eſt. ſi ergo Deus pro nobis, quis contra nos? Poſtremò quanta Petro data ſit in Eccleſia poteſtas, nimirum regni cælorum occluſio et apertio peccatorum ligatio & abſolutio, retentio & remiſsio. Exultet igitur pœnitens & cōuerſus, cui Eccleſia per miniſtros aperit regnum cælorum, & abſoluit peccata: at contrà contremiſcat impœnitens, cui occludit Eccleſia vitæ ianuam, & peccata retinet.

IN FESTO VISITATIONIS B. Mariæ Epiſtola.

Cant. 2.

Ecce iſte venit ſaliens in montibus, &c. Finis Epiſtolæ: Facies tua decora.

Lectio præſens cur hodierno feſto aptata ſit.

LEctio hodierna ob id potiſsimùm legitur, quòd in ea habeatur dilectum ſaliiſſe in mōtibus. Nam hoc litera tenus in viſitatione ſanctæ Mariæ factum eſt. Dum enim illa feſtinanter in montana abiit, ſicque & aſcenſu & deſcenſu corpus mouit: haud dubiè ipſe quoque puer Ieſus (verus nempe dilectus) ea motione ſurſum ac deorſum motus eſt, atque ita ſaliit quodammodo.

Colloquiū ſuauiſsimum inter Eccleſiam amicā, & Chriſtū dilectum.

Quo ad ſenſum internum ac myſticum complectitur ſuauiſsimum cōſolatiſsimúmque colloquium inter Eccleſiam amicam, & Chriſtum dilectum, in quo quidem veluti in depicta aliqua ad viuum tabella nobis conſpiciendum proponitur: primò quomodo Eccleſia affecta ſit erga Chriſtum: deinde quomodo Chriſtus viciſsim erga Eccleſiam affectus ſit. 1 Primò colliquet, non ſecus erga Chriſtum affectam eſſe Eccleſiam, atque ſponſa caſta erga ſponſum dilectiſsimum ſibi. Ea verò ſic erga ſponſum ſuum affecta eſt, vt nihil impenſius ardentiúſque cupiat, quàm vt eum præſentem poſsit videre, vocē eius audire, oſculis ipſi adlubeſcere, & familiariter cum ipſo colloqui. Ita, inquam, & Eccleſia hoc vnum impenſiſsimè

Eccleſia nō ſecus erga Chriſtū affecta eſt, atque ſpōſa caſta erga ſpōſum ſibi dilectiſſimum.

ſiſsimè & ſemper deſiderauit,& hodie etiã deſiderat, vt Eccleſia vocem ſpõſi ſui Chriſti iugiter audire,ipſúmque coram cùm cernere, tum alloqui poſsit. Initiò quidẽ corpora lem ipſius præſentiam, conſpectum, & colloquium & oſculum expetebat. Vnde nimirũ hæc vota:Inclina cælos tuos,& deſcende, Pſalm.144.R rate cæli deſuper,& nubes pluant iuſtum:aperiatur terra,& germinet ſaluatorem.Iſaiæ 45.Vtinam cælos diſrumperes,& deſcenderes, Iſa.64. Oſculetur me oſculo oris ſui, Cant.1. Veniat dilectus meus in hortum ſuum, Cant.4.

Eccleſia ad ſponſum ſuum arde⁀ns deſiderium.

At nunc ſpiritualem ſponſi præſentiam, nimirũ gratiam, & myſticũ colloquium, nempe verbum ſalutiferũ, cùm primus eſurit ac ſitit. Hinc iſti clamores: Excita potentiam tuam & veni, vt ſaluos nos facias. Deus virtutũ conuerte nos, & oſtende faciem tuam & ſalui erimus. Deus virtutum cõuertere, reſpice de cęlo, & vide, & viſita vineam tuam, Pſal.79.

Eccleſia nũc etiam ſpiritualẽ ſponſi præſentiã, gratiam, & myſticum colloquiũ eſurit & ſitit.

In hoc autem affectum huiuſmodi Eccleſiæ perſpectũ habere neceſſe ſimul & vtile eſt: Primò, vt diſcamus quæ ſit vera Eccleſia, ea videlicet quæ ab vno pendet Chriſto, eiúſque verbum ſedulò vrget: deinde, vt noſtri faciamus periculum, & noſtram conſcientiam examinemus, num & nos verè Eccleſiæ ſimus membra. Certè niſi hoc pacto erga Chriſtũ ſimus affecti, hoc eſt, & ipſum & ipſius verbum vnicè ſuſcipiamus, alieniſsimi erimus ab Eccleſia, adulteri & ſcortatores.

Eccleſia vera quæ ſit, & quæ verè eius mẽbra.

In hunc ergo modum primo loco Eccleſia loquitur de dilecto ſuo, Chriſto nimirum, & præſertim duo de ipſo nobis proponit. 1 Vnde is venerit, cùm ait, Venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. hoc eſt, venit è ſummo cælo, è ſinu patris cæleſtis. Nõ enim de terra eſt, vt cæteri homines, Ioã.3 & 5. Idcóque vocat illũm Paulus dominum de cælo, & hominem cæleſtem. 1.Cor.15. Venit autem propter Eccleſiæ ſuæ ſeu vniuſcuiuſque animæ ſalutem, quemadmodum & Eccleſia in ſimbolo canit: Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcẽdit de cęlis. Et venit quidem exertè ſaliens, hoc eſt, voluntariè, alacriter, ex amore: quemadmodum & ipſemet alibi dicit, Luſi in orbe terrarum, & deliciæ meæ ſunt, vt ſim cum filiis hominũ, Eccl.24. Prouer.8.

Sponſus dilectus vnde venerit & cur venerit.

Incarnatio Chriſti ſaltus dicitur.

Dilecti na-tura depin-gitur. 3. Cuius ſit naturæ. Id inde elici poteſt, quòd comparatur ab Eccleſia capreæ & ceruo, quódque dicitur ſtare poſt parietem noſtrũ, ac reſpicere per feneſtras. Caprea acutiſsimi eſt viſus, ita vt venatorem à longe preuidere poſsit, nec tamẽ ab illo videri queat. Ceruus verò fortis eſt ac celer, fugátque ſerpentes, ac omne venenum. Sic nimirum & Deus verè acutiſsimi eſt viſus. nã videt omnia, ipſe inuiſibilis, Hebr. 4. Eſt quoque idem verè fortis, vt qui eſt omnipotens. Verè item celer, quippe qui nullo negotio vbique locorũ ſit. Verè denique ſerpentium venenique omnis fugator, quippe ſanctiſsimus & puriſsimus ipſe, omniſque peccati & impuritatis oſor atque profligator.

Quum igitur Eccleſia dilectũ ſuum Chriſtum, capreę ceruóque comparet, aliud nihil eo vult intelligi, quàm ipſum verè eſſe Deum, capreæ ceruíque proprietates ſpiritualiter habentem: quod ſacræ literæ paſsim teſtãtur. Nam Hebr. 4. Non eſt vlla creatura quæ non manifeſta ſit in conſpectu illius. Et Matth. 28. Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. Item Epheſ. 4. Aſcendens ſupra omnes cælos, implet omnia. Et denique. 1. Ioan. 3. Ad hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli.

Dilectus ſpõſæ Deus & homo eſſe oſtenditur. Quòd verò dicit illum ſtare poſt parietem noſtrum, & reſpicere per feneſtras, eò innuit hominem quoque eſſe illũ, & hominis filiũ. Nam per parietẽ noſtrũ & feneſtras noſtras, humanitas noſtra ſeu nr̃a caro intelligitur.

Chriſtus erga Eccleſiã affectus ita eſt, atq; ſpõſus erga vnicè adamatã ſibi ſponſam. 2. Secundò proponitur quomodo & Chriſtus viciſsim erga Eccleſiam ſuam affectus ſit. Colligitur enim ex ſuperiori ſenſu, ipſum non ſecus erga eam eſſe affectum, atque ſponſus erga vnicè adamatam ſibi ſponſam ſolet. Is verò nihil habet prius, nihil maiori ſtudio conatur, quàm vt quamprimùm ſuæ adſit, oſcula in eam figat, confabuletur ei, & omnino ſeſe cum ea vinculo amoris indiſſolubili ſubdat. Ad eundem modum & Chriſtus ipſe hoc vnum molitur ſemper, vt ſuæ ſpõſæ Eccleſiæ adſit, eam gratiæ ſuæ oſculis reficiat, eam per ſalutiferum ſui Euãgelij verbum alloquatur, conſoletur, confirmet, & ſic prorſus vnum cum ea fiat. Hoc autem verum eſſe, re ipſa & olim teſtatus eſt, & hodie etiam teſtatur. Nam quemadmodũ principiò in corporali præſentia ab Ec-

Chriſtus hoc vnum molitur ſemper, vt ſuæ ſponſæ Eccleſiæ adſit.

eleſiā deſiderabatur, ſic etiam è cæli montibus ſaliens in hunc mundum venit: & ſtetit poſt parietē noſtrum, hoc eſt, noſtram aſſumpſit humanitatem, & ſimilis factus eſt capreæ hinnulóque ceruorū, hoc eſt, in ſimilitudine carnis peccati apparuit nobis, ac poſteaquàm per proſpectum feneſtrarū & cancellorum, hoc eſt, per miracula diuinitatis ſuæ Eccleſiæ innotuiſſet, veluti ceruus fortiſſimus antiquum illum ſerpentem diabolum fugauit per paſsionem & mortem, & ita Eccleſiam perpetuò ſponſam atque vxorem condonauit ſibi.

Item quemadmodū iam ab Eccleſia in præſentia ſpirituali deſideratur, ſic quoque hodie præſentiſsimus ipſi adeſt & colloquitur, nimirum per ſacramenta, per myſticam gratiam, & per verbum ſuum ſaluificum. Hinc veniunt hę compellationes, Amica mea, columba mea, formoſa mea. Amicam autem Eccleſiam vocat, quòd eā dilexerit in mortem vſque. Columbam verò, quòd ſimplex illa ſit, & ipſi fidelis. Formoſam denique, quòd eam lauerit ab omni peccatorum immunditia, & effecerit ſponſam ſanctam, & irreprehenſibilem, non habentem rugam neque maculam, Epheſ. 5.

Dilectus ſua ſponſa hodie etiā præſentiſsimus adeſt et colloquitur per ſacramenta, per myſticā gratiā & verbū ſaluificum.

Qua nimirum compellatione cum ſequēti, duo præcipua oſtenduntur. 1 Quid Chriſtus ſuo aduentu & deſcenſu Eccleſiæ cōtulerit, cùm dicit hyemem trāſiſſe, hoc eſt, placaſſe patris irā. imbrem abiiſſe & receſsiſſe, hoc eſt, abſtuliſſe peccata, viciſſe ſatanā, deſtruxiſſe mortem. Flores apparuiſſe in terra, & tempus putationis adueniſſe, hoc eſt, omnia facta eſſe noua, recōciliatam eſſe iam Deo Eccleſiam, pacem & gaudium eſſe impetrata. Vocem turturis auditā eſſe in terris, hoc eſt, ſe Spiritum ſanctum & Euāgelicam gratiam impetraſſe, miſiſſéque mundo. Ficus denique protuliſſe groſſos ſuos, & vineas florentes ſuū dediſſe odorem, hoc eſt, donatum eſſe per ſe hominibus iuſtificationis donum, fidem, ſpem, charitatem, & reliquos ſpiritus fructus, ſalutémq; adeò æternam. Quòd autem Chriſtus hæc omnia contulerit nobis, ex ſcripturis teſtatiſsimum eſt.

Dilectus Chriſtus quid ſuo aduētu & deſcēſu Eccleſia contulerit.

2 Cæterùm quid viciſsim ab Eccleſia pro his tantis donis poſtulat oſtenditur, éſtque vt ſurgat & veniat, vtque oſtendat ipſi faciem ſuam, & ſonare faciat vocem ſuam

Quid dilectus pro tātis donis ab Eccleſia poſtulet oſtēditur.

In auribus ipſius:hoceſt, vt ſurgat à vitiorũ ſomno, veniat ad ipſum per fidem: vtque in ſanctitate & iuſtitia ſeruiat coram ipſo, atque ipſius nomen verbúmque & gratiam coram vniuerſo mundo publicè confiteatur.

Luc. 1.

Nobis quid faciẽdũ ſi ſtantis Chriſti fructibus participare cum Eccleſia cupimus.

Si ergo & nos tãtis Chriſti fructibus participare cum Eccleſia cupimus, eſſéque ſic & ipſi illius amici ac formoſi: ſurgamus itidẽ à lecto incredulitatis & vitiorum: veniamus ad illum in foramina petræ per fidem & fiduciam in ipſius vulnera: ſimus quoque coram ipſo ſancti & irreprehenſibiles per charitatem, atque ipſum intrepidè confiteamur.

EPILOGVS.

1 *Amatoria ſancta cãtica nuptiarum cæleſtium Chriſti et Eccleſiæ myſticè hîc videre licet, teſte Auguſtino ſuper Pſal. 143. Plato duos cõmentus eſt amores: alterum, internũ hominem quærentẽ: alterũ, externum petentẽ. Bene quidem pro ethnicorũ cæcitate philoſophatus eſt, ſed ad amorẽ eũ qui Spiritus ſancti eſt, pertingere nõ potuit. De amore iſto vide Ro.8.*

2 *Eccleſia confitetur Ieſum eſſe Chriſtum et filium Dei viuentis, éque cælo iuxta diuinitatem deſcendiſſe ad terras, vterúmque virginis introiſſe, & quòd verbum caro factum ſit, & habitauerit in nobis, Ioan. 1. & 3.*

Matt 11. Ioan. 8. Pſal. 44. Matth. 5. Ioan. 3. Coloſſ. 3. 1. Pet. 1.

3 *Singulari ex amore Eccleſiam Chriſtus quaſi ſponſam euocat ab omni idolatria, vt verbum Dei audiat, cuſtodiátque, vt obliuiſcatur patrwos penates, vt exemplum ſuum imitetur, & bonis operibus ſtudeat, vt ingenium Spiritus ſancti per quem renata eſt, referat. Eccleſiæ quoque ſponſa refugium Chriſtus ſponſus declaratur.*

IN EODEM FESTO Euangelium.

Luca 1.

Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione, &c. Finis Euangelij: Et *reuerſa eſt in domum ſuam.*

Aduentus Chriſti humano teſtimonio oſtẽditur factus.

HOc Euangelium complectitur tria. Primò, Per quos homines Deus pater ſalutiferum opus incarnationis Chriſti reuelari voluit, nempe per Mariã & Elizabeth. Vnde quum occultum Chriſti aduentum oſtendiſſet angelico teſtimonio vt futurũ, nunc humano oſtendit vt iam factum.

1. Timoth.

1. Timoth. 3. Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

Alius quiſpiam conſuluiſſet, vt hoc negotium in primis denũciaretur Auguſto Cæſari, aut Herodi regi, qui deinde imperatoriis mandatis & regiis edictis vniuerſo mũdo hoc mirabile opus publicaſſent. Sed noluit Deus hoc negotium publicari per imperatorem aliquem vel reges mundanos, vel pontifices populi: ſed per ſimplices & pauperes mulierculas, iuxta illud, 1. Cor. 1. Quæ infirma & ſtulta erant mundi, delegit Deus, &c.

Hoc loco autẽ Maria virgo poſtquã ſuſcepit nuntium angeli, & inuenit in virginali vtero filium Dei, audiẽſque Eliſabeth in ſenectute cõcepiſſe filium, non remorata tanta dignitate, exurgens à quiete contemplationis ad opera charitatis feſtinauit. Non quaſi incerta de nuntio, non dubitãs de exemplo, ſed læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, abiit in montana feſtino curſu, quatenus grandæuę ſeruiret iuuencula, quemadmodum filius quem geſtabat, non venerat miniſtrari, ſed miniſtrare. Maria maris ſtella, cæleſti ſemine fœcundata prodiit in lucem, vt omnibus pietatis exemplis luceret, maximè prægnantibus, quibus tum incumbit piis ac ſanctis exercitiis intentas eſſe. Simile exẽplum habent in Anna Samuëlis matre, 1. Reg. 12.

Exemplũ pietatis & bonorũ operum præbet Maria prægnantibus.

Neminem ſacra virgo ſalutat obuium, cum nemine nugatur in itinere, non circunſpectat, quoniam verebatur diu inter homines palàm commorari: ſed tãtùm cogitat quomodo ad ſuam cognatã Elizabeth perueniat, eam ſalutet, ei gratuletur, fœlicitatẽ precetur, & illi ad tempus inſeruiat. Qua in re exẽplum præbet omnibus integris virginibus & mulieribus, vt & ipſæ ſint verecũdæ & honeſtè incedant. Contraria facientes, plerunque inuoluuntur criminibus. Hinc ait Ambroſ. Diſcite virgines non circuncurſare per alienas ędes, non demorari in plateis, non aliquos in publico miſcere ſermones. Nã vt Gregor. ait, qui theſaurum in publico portat, ipſo priuari deſiderat. Turpe enim eſt tum virgines, tum mulieres quoſlibet in plateis compellare homines, & aliquan-

Docentur virgines verecũdiã & honeſtatem.

Theſaurũ qui in publico portat, ipſo priuari deſiderat.

diu confabulari. Vulgare eſt, gallinam plurimum gracillantem ſtatim depoſituram ouum, aut iamiam depoſuiſſe. Amat autem ſecretum vera virginitas: non euocatur ab ædium intimis, niſi prouocet officium. In publico properat, in officio lentior eſt. Dina tardãs ac curioſa ad videndum mulieres regionis alienæ, per Sichem filium Hemor Heuæi corrupta fuit: vnde nõ parua clades ſubſecuta eſt, Gen. 34.

Feſtinandum ad opera pietatis.

Docet præterea ad opera pietatis feſtinandum, & vt virgines alacres ſint & feſtinæ ad officia neceſſaria. Neſcit enim tarda molimina Spiritus ſancti gratia, vt dicit Ambroſ. Sic paſtores feſtinantes venerunt in Bethlehẽ, Luc. 2. Zachæus feſtinãs deſcendit, & excepit Ieſum gaudens, Luc. 19. Ambroſ. Diſcite vos ſanctæ mulieres ſedulitatem quam prægnãtibus debeatis exhibere cognatis. Mariã quę antè ſola in intimis penetralibus verſabatur, non à publico virginitatis pudor, non à ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardauit.

Adoleſcentulos et adoleſcentulas decet ſanctorum petere habitacula, eorúmque requirere alloquia.

Et intrauit domum Zachariæ, &c. Zacharias grandæuus, venerabilis ac ſanctus domini ſacerdos erat, & Elizabeth anus religioſa, in quorum laudem dicit Euãgeliũ: *Erant ambo iuſti ante dominũ.* Docentur ergo hîc adoleſcentuli & adoleſcentulæ, ſeruorum Dei petere habitacula, & eorum requirere alloquia. Quemadmodũ enim qui tangit picem, inquinatur ab ea, & qui communicat ſuperbo, induit ſuperbiam, &c. ſic qui cum electis graditur & ſanctis, electus & ſanctus erit. Hinc monet Eccleſiaſticus 6. In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientię illorum ex corde coniũgere, vt omnem narrationem Dei poſsis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Et ſi videris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus, &c.

Colloquiũ familiare Mariæ & Elizabeth.

Nõ res parui momẽti eſt, quãdo Chriſticolæ ſeſe mu

1 Secundò complectitur familiare colloquium Mariæ & Elizabeth. Nã Maria comiter ſalutat Elizabeth, precatúrque illi omnia fœlicia & proſpera. Non enim eſt res exigua aut vana, vbi Chriſticolæ ſeſe inuicem ſalutant. Hinc Chriſtus apoſtolis præcepit, Luc. 10. vt ſiquãdo ingrederentur domum, dicerẽt primùm: Pax ſit huic domui. Porrò hoc certũ eſt, ſiquãdo pius homo nos ſalutat, tum Deus de cælo per eum hominẽ nos plurima ſalute

lūte impertit. Et qui eam ſalutationē fideli ac grato accipit animo tanquā à Deo optimo maximo depromptam: ei ſanè nō poteſt malè cedere, ſed haud dubiè ſaluti erit.

tuò ſalutant.

Eandem B. Virgo quam angelo exhibuerat, hominibus quoque curauit exhibere humilitatem, & quod maioris eſt meriti & virtutis, etiam minoribus, iuxta illud Eccleſiaſt. 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiā. Sic Dauid 2. Reg. 6. feciſſe legitur. Ludam, inquit, & vilior fiam plus quàm factus ſum, & ero humilis in oculis meis, &c. Ambr. Didiciſtis virgines pudorē Mariæ: diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximā, iunior ad ſeniorem: nec ſolū venit, ſed etiam prior ſalutauit. decet enim vt quantò caſtior ſit virgo, tātò humilior ſit. Nouerat deferre ſenioribus honorem, iuxta illud Leuit. 19. Corā cano capite conſurge, & honora perſonā ſenis, & time dominū Deū tuum, ego ſum dominus. Econtra Poeta dicit: Credebāt hoc grande nephas, & morte piandū, Si iuuenis vetulo non aſſurrexerat. Pueri quadraginta duo Eliſæo illudētes & acclamantes, Aſcende calue, aſcende calue: ab vrſis dilaniati & cōſumpti ſunt. 4. Reg. 2. *Elizabeth veneranda anus poſtquā audiuit ſalutationē Mariæ, exultauit infans in vtero eius.* Deum immortalē, quantū hìc gaudij fuit, quàm familiares hìc ſermones habiti, quanta hìc miracula ſunt edita.

Humilitatem eandē quā angelo exhibuerat Maria, hominib⁹ quoque exhibere curauit.

Humilitatis ac reuerentia exēplum præbet Maria virginibus.

Senio debetur honor.

Pœna in non deferentes ſenio.

Creator viſitat creaturā, Deus hominē, dominus ſeruum, magiſter diſcipulum. Mater domini ſalutat matrē ſerui. Ioannes agnoſcit ſaluatorem priuſquam aſpexit cælum: & intra materni vteri ſinus, geſtu prædicat eum quem olim erat ſua voce prędicaturus: & ſuſcepto ſingulari ſupra reliquos gaudio, exultat in vtero. Nam Ioan. 3. Amicus ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Aderat enim tempus quo impleretur angeli ſermo, quo Spiritu ſancto ex vtero ipſum replēdum prædixerat, Luc. 1. Matres mutuò ſeſe ſalutant extrinſecus, & infantes vteris maternis adhuc clauſi congaudent. Nec mirū. Si enim in præſentia arcæ veteris Teſtamenti ſic iubilabat Dauid cum Leuitis (1. Paral. 15.) quantò magis Ioannem cum matre exultare decebat in præſentia arcæ viuæ, quæ ſaluatorem mundi continebat? *Elizabeth vt audiuit ſalutationē Mariæ, repleta eſt Spiritu*

Ioannes agnouit ſaluatorem priuſquàm aſpexit cælum, eúmque prædicat necdū natus.

Meſſias & præcurſor mutua inter ſeſe con celebrant gaudia.

ſancto. Repletus autem eſt Ioannes Spiritu ſancto per eum quem geſtauit Mariæ vterus, nempe, filium Dei Ieſum Chriſtum. Per eundem & ipſa mater Ioannis Spiritu ſancto eſt repleta. Nam ſi dominus olim ad præſentiam arcę benedixit domui Obed-Edom (2. Reg. 6.) ſi Laban propter præſentiam Iacob (Gen. 30.) ſi Ægyptiis propter Ioſeph benedixit: quantò magis ad præſentiam domini realem Zachariæ & Elizabethæ benedixit? *Et exclamauit Elizabeth voce magna.* Rectè voce magna, quia magna Dei dona cognouit, quę illum quem vbique præſentem nouerat, etiam corporaliter adeſſe ſentiebat. Magna, inquam, voce, non tam clamoſa quàm deuota, quia vocem verbi habuit in vtero, quemadmodũ poſtea teſtatur dicens, Ego vox clamantis in deſerto, Ioan. 1. Deuotio, magnus clamor in auribus Dei. Patuit hoc in Moſe, cui à Deo dictum eſt. (Exod. 14.) Quid clamas ad me? Item in Anna, 1. Reg. 1.

Elizabeth Spiritu S. repletur.

Deuotio ingens, clamor in auribus Dei.

Spiritu ſancto plena Elizabeth, non iam cõtinet animi ſui gaudia, quę prius tacita latuerat, conceptũ pudore diſſimulans: ſed ingẽti voce, quã ingens affectus ſuppeditabat, exclamauit, ea promẽs afflatu Spiritus, quę nec ex vteri rumore ſuſpicari poterat, nec ex homine didicerat: & perinde quaſi angelũ audiſſet cũ Maria loquentẽ, ita verbis angelicis ſuam gratulationem auſpicatur, dicens.

Benedicta tu inter mulieres. Et verè ſingulariter benedicta inter omnes laudatas mulieres, quia à maledictionibus mulierum libera, de quibus primò Geneſ. 3. agitur: Multiplicabo conceptus tuos, & ærumnas tuas. In dolore paries filios. Deinde Exod. 23. Non erit infœcũda, nec ſterilis in Iſraël. Et per eius partum à natis mulierum maledictio excluſa, in quo benedicendæ eſſent omnes gentes, Geneſ. 22. In ſemine tuo (ait dominus Abrahæ) benedicentur omnes gentes. Verè iterum incomparabiliter benedicta, quę & diuini germinis ſuſcepit gloriam, & integritatis ſeruauit coronam.

Maria quot rationibus benedicta.

Eadem ergo voce hîc Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele benedicitur, quatenus angelis & hominibus veneranda demonſtretur. Ad hoc nanque à Spiritu ſancto edocta fuerat, cuius etiam opus eſt ad collaudandos ſanctos incitare. Videant hîc illi & confundantur qui laudibus

Angelis et hominibus Maria demonſtratur veneráda.

dibus

dibus Mariæ inuident, qui eius honori detrahunt, qui ſuas mēſtruatas mulieres ſacratiſsimo Dei tabernaculo æquare non verentur. Videant, inquam, quo ſpiritu agan tur. Diſcāt interim hic piæ ac ſynceræ mentes Mariam laudibus efferre, atque in ſummo habere honore, quæ angelis cæleſtibus ac ſanctis hominibus, vtputa Elizabethæ, necnon alteri cuidam Euangelicæ mulieri adeò veneranda fuit. Nam ſanctos decet collaudatio, maximè Mariam. Laudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua, inquit Eccleſiaſticus cap. 44. Addit conſequenter, *Et benedictus fructus ventris tui.* Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus vētris tui: ſed quia ille te præuenit in benedictionibus, ideò tu benedicta, ſed inter mulieres. Ille verè benedictus non in hominibus vel angelis, ſed (vt Apoſt. ait Rom. 9.) eſt benedictus in ſecula ſuper omnia. Omnes enim in peccato concipimur (Pſal. 50.) & natura ſumus filij iræ, Epheſ. 2. nam per fructum ligni vetiti guſtatum, mortem incurrimus, Geneſ. 3. Per hunc autem fructum vitam conſequimur. Prouerb. 3. Lignum vitæ eſt his qui apprehenderint eam.

Blaſphemi in Mariā reſelluntur.

Luc. 11.
Pſal. 32.

Fructus Mariæ benedictus in ſecula ſuper omnia.

Fructus Mariæ fructus vita.

Alij filij fructus ſunt parentū, hic ſolius ventris Mariæ fructus vnicus. *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me?* Sed quis indicauit Elizabeth quòd Maria eſſet mater domini? Haud dubiè Spiritus ſanctus. Nā vbi is rectorē agit, ibi viſus eſt acutiſsimus, auditus ſubtiliſsimus, ſermo ardentiſsimus, opus beatiſsimum, & omnes artes ſunt in ſummo gradu. Non ergo quaſi ignorās hoc dicit, (ſcit enim eſſe Spiritus ſancti gratiam & operationem, vt mater prophetæ à matre domini ad profectum ſui pignoris ſalutetur) ſed quaſi humani nō ſit hoc meriti, ſed diuinæ gratiæ hoc munus eſſe cognoſcat. Ipſe enim ſpiritus qui ei donum prophetiæ quo matrem domini cognouit, contulit, munus pariter humilitatis quo ſe minus dignam eius aduentu iudicauit, præſtitit. quaſi dicat, Qua mea iuſtitia, quibus meis meritis accidit hoc mihi ſterili & ſeni, hominúmque iudicio maledictæ, vt veniat tam humiliter & reuerenter, non in curribus arcuatis, & equis phaleratis, non in auro & gemmis pretioſis, mater domini mei ad me contemptam? Sic & filius eius poſtmodum locutus eſt Matth. 3. Ego à te debeo ba

Spiritus S. vbi rectorē agit, omnes artes ſunt in ſummo gradu.

Prophetiæ & humilitatis dono Elizabetham Spiritus S. decorauit.

beo baptizari, & tu venis ad me?

Mora nulla in diſcẽdo eſt, vbi Spiritus S. doctor eſt.

Ecce enim vt facta eſt vox ſalutationis tuæ, &c. O quàm mira & cita Spiritus ſancti operatio. Nulla in diſcendo mora eſt, vbi Spiritus ſanctus doctor eſt. En vno eodémque momento cum voce ſalutantis naſcitur gaudium infantis: quia cùm vox intrauit aures corporis, virtus ſpiritualis cor intrauit audientis: nec ſolam genitricem, ſed & ſobolem amore Dei aduenientis accendit. Subſiliit puer nondum natus, velut occurrere geſtiens domino ſuo, ac debitũ honoris officium exhibere, & applaudens voci quam Adam in paradiſo timuit audire, & à facie domini fugit, ſed non aufugit, Geneſ. 3. Adam de publico in abſconditum fugit: Ioannes verò de abſcondito in lucem geſtit omnibus indicare agnum qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sequitur:

Beatitudinẽ Mariæ Elizabeth tribuit fidei, bonorũ omniũ radici.

Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt ei à domino. Hìc Elizabeth omnia tribuit fidei, bonorum radici. Non enim habuit diuitias & potentiam, de quibus mundano more poſſet dici beata. Pſal. 143. Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. Nec erat ex filiabus pontificum Annæ aut Caiphæ, ſed pauperculi ciuis Ioachimi, in vrbe Nazareth: inter vicinas ſimplex puella, quæ domeſticis laboribus, parentibus, vt fidelis filia, inſeruierat.

Fidei virtus quãta ſit.

Charitatis eſt de alio magnificè ſentire & alios in fide confirmare.

Erat quippe ex regali ſtirpe Iuda, de tribu & domo Dauid: ſed nihil ſpei erat reliquum, aliquid magni naſciturum de domo Dauid, Herode crudeliſsimè in eam ſæuiente. Ecce quanta eſt virtus fidei, quæ etiam in matre domini commendatur, quam & charitate ornatam habuit, quando commendauit Mariam: & hanc in fide confirmauit, vocans ſcilicet eam beatam, & dicens omnia à domino dicta in ipſa completum iri. Nam abſque dubio charitatis eſt, de alio magnificè ſentire, & alios in fide confirmare.

Canticum Mariæ.

Miſericordiã & clemẽtiã Dei

Tertiò complectitur celeberrimum canticum Mariæ, in quo tres præcipuas virtutes & opera Dei commendat, ſcilicet 1 Miſericordiam & clementiam Dei, quòd ipſam Deus reſpexerit, hoc eſt, ſua gratia præuenerit, & magnificis accumulauerit honoribus, eligẽdo nimirum ipſam in filij ſui matrem, cùm ait, *Magnificat anima mea dominum,*

dominum. Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. Ex quibus verbis talem omnino laudandi exultandíque modum audimus, quem totus mundus ignorat, nec imitari poteſt. Si enim laudat quempiam, ſola lingua eum laudat: & ſi exultat, aut in ſeſe aut in rebus perituris exultat. Verùm Maria contrà magnificatura dominum, non lingua tantùm (hypocritarum more) illum magnificauit ſeu laudauit, ſed & anima ac ſpiritu, hoc eſt, ex toto corde, per totam vitam, omnibus & corporis & animi viribus: exultans item non in ſeſe aut ſuis meritis, neque in vllis rebus temporariis, ſed in ſolo Deo ſeruatore ſuo exultauit ac glorificata eſt. Sic & nos laudare exultaréque debemus, ſi quidem Dei eſſe videri velimus. Si, inquam, laudare quid volumus, eũ laudemus ſolùm, quem omnis decet laus & gloria, dominum nempe: & laudemus quidem eum non verbis duntaxat, ſed anima etiam tota, toto nimirum intellectu, omni voluntate, tota memoria, omnibus factis & cogitationibus noſtris. Si item exultare & gaudere libet, non externis duntaxat geſtibus lætemur, ſed & cum primis ſpiritu: & exultemus non in ſapientia aut iuſtitia noſtra, non in generis nobilitate, non in diuitiis aut mundi huius voluptatibus, non in corporis robore, ſed in ſolo Deo ſeruatore noſtro, ad huius vnius gloriam, Ierem. 9. 1. Corinth. 1. & 2. Cor. 10.

commẽdat Maria, q ipſam reſpexerit. Iſa. 29. Matth. 15. Prouer. 2. Iacob. 4.

Modus verus laudãdi Deũ & exultandi in eo ex Maria petendus.

Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctũ nomen eius. Et miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum. His verbis (vt dictum eſt) immenſam domini miſericordiam laudat. Hanc clementiam declarauit Deus re ipſa: quia cùm facilè ditiores, potentiores, & pulchriores inueniſſet virgines: attamen diuinos oculos coniecit in pauperculam virginem, eámque elegit præter meritum. Principiò ergo canit miſericordiam diuinam erga ſe abundè præſtitam, mox verò & eam quæ omnibus æquè hominibus expoſita eſt concelebrat. Et dicit in hoc opulenter dominum erga ſe miſericordiam ſuam declaraſſe, quòd reſpexerit humilitatem ipſius, hoc eſt, quòd ipſam coram mundo abiectam (pauperculam nimirum & fabro deſponſatam) in matrem filij ſui vnigeniti elegerit, ſicque

Clementiã ſuam Deus re ipſa erga Mariã declarauit.

ſupra cunctas totius mundi mulieres etiam ſanctiſsimas extulerit:adeò vt & tunc & perpetuis temporibus ipſam pronuntiaturi ſint beatam, non ſolùm credentes Iudæi, ſed & omnes totius orbis nationes quibus ex ipſa contigerit Seruator.

Maria prophetat miſericordiã domini nõ modò nõ in ipſa deſituram ſed etiã in totius mundi nationes propagãdam. Poſteaquàm verò Maria ineffabilem Dei erga ſe munificentiam dignis laudibus extulit, fit mox prophetiſſa, futuráque prædicit. Dicit enim miſericordiam domini non modò non in ipſa deſituram, ſed & in alios quàm latiſsimè propagandam: non in Iudæos tantùm, ſed & in mundi totius nationes, omni tempore, ad vltimum vſque ſeculi huius diem: verùm non in impœnitentes & incredulos, ſed in timentes ipſum, in pœnitentes, & in filium ſuum Ieſum credentes: iuxta illud Petri Act.10. Non eſt acceptio perſonarum apud Deum, ſed in omni gente quiſquis timet ipſum, & operatur iuſtitiam, is acceptus eſt illi. Iam & in nos hæc domini miſericordia opulentè effuſa eſt: verùm videamus, vt grati ſimus Mariæ exemplo, vtque ex animo timeamus ipſum. Alioqui enim fruſtra illa in nos propagata fuerit. Eccleſiaſt. 43. Exaltate illum quantum poteſtis. maior eſt enim omni laude.

Cõmendat potentiam Dei Maria. 2 Commendat potentiam Dei, cùm ait, *Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mẽte cordis ſui. Depoſuit potentes de ſede: & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis: & diuites dimiſit inanes.* Hanc potentiam declarat re ipſa, quia diſpergit ſuperbos mente cordis ſui, & omnia eorum conſilia reddit irrita. 1. Petr. 5 Deus ſuperbis reſiſtit, &c. Deturbat potẽtes de ſede, & humiles euehit. Sic deturbauit Saul, Aman, Senes duos, & Iudeos, qui potentia ſua diuinitus tradita abutebantur: & euexit Dauid, 1. Reg. 16. Mardochæũ, Eſther 6. Danielẽ, Dan. 13. & Gẽtes, Rom. 9. 10. 11. in locum eorum. Eſurientes implet bonis: non tantùm ſatiat, ſed affatim implet, & diuites dimittit inanes. Sic Lazarus famelicus in ſinu Abrahæ æterno gaudio & ſalute ſatiatur: diues verò in inferno ſepultus, iacet in æterno igne, & nullum habet ſolatium, Luc. 16.

Iſa 51. Pſal. 32. Iſa. 29. Pſal. 33. 1. Reg. 2. Potentiam ſuam Deus re ipſa declarauit.

Hoc igitur vult dicere Maria: Deus Pater filiũ ſuum Ieſum (quem ego iam geſto in vtero) mirandam in potentiam exeret, qui tamen humilis & inermis apparebit.

Humana

Humana enim potentia & authoritate formidabiles, habebunt filium meum pro imbecilli homunculo, ipſúmque & eius doctrinam cæleſtem extinguere tyrannide ſua conabuntur: verùm ille humilitate & imbecillitate ſua omnem illorum potentiam euertet, eóſque è thronis ſuis in ima tartara præcipitabit.

Chriſtum imbecillitate, ſtultitia, et paupertate ſua mundanam potentiã, ſapientiam, et terrenas diuitias euerſurus prædicatur.

Humana ſapientia turgidi, & qui religionis arcem tenere videbũtur, pro ſtulto ac ſeductore habebunt filium meum, ipſúmque irridebunt, ac odio proſequentur: at ille contrà verbo ſuo (vt ipſis videbitur, ſtulto ac deſpicabili) ſtultam facturus omnem eorum ſapientiam, & tanquam veræ religionis hoſtes, æternæ damnationi obnoxios declarabit.

Diuites item tum opum fluxarum, tum iuſtitiæ humanæ, filium meum, vtpote pauperem, & quibuſuis calamitatibus preſſum aſpernabuntur, nec proin diteſcere iuſtificaríque per ipſum volent: cæterùm ille efficiet interim, vt neque diuitiæ terrenæ, neque falſò arrogatæ iuſtitiæ, quid eis ſalutis adferant, ſed verè pauperes, impióſque ſe in Dei iudicio eſſe ſentiant.

Atqui qui coram mundo & in oculis propriis ſunt imbecilles, hos filius meus robore fortiſsimo donabit, vt ne ipſæ quidem portæ inferorum valere aduerſus eos poſsint. Qui humiles ſunt & abiecti coram mundo, eos ille ſua benignitate extollet. Qui ſtulti coram mundo habentur, hos ille faciet ſapientiſsimos. qui pauperes ſunt & opibus & ſpiritu, eos ille æternùm ditabit. Qui coram mundo & in oculis ſuis impij ſunt, ipſos ille iuſtificabit. Qui denique de propriis meritis diffidunt, & eſurient gratiam Euangelicam, cibabit pane vitæ & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit eos. En hæc Mariæ mens fuit. Moneamur hic nos, vt ante omnia in imbecillium, ſtultorum, humilium, pauperum, & eſurientium numero ſimus, quò & ipſi euehamur per Dei brachium, filium Dei & Mariæ, Ieſum Chriſtum.

Imbecilles robore donandos, humiles exaltãdos, pauperes ditandos, ſtultos pro ſapientiſſimis habẽdos, &c. à filio ſuo vaticinatur Maria.

3 Commendat Maria veritatem Dei, ſeu fidem in promiſsis, cùm ait, *Suſcepit Iſraël puerũ ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ: Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula.* Hãc veritatem declarat re ipſa, quia recordatus eſt, non operum, meritorum atque votorum

Iſa. 41. 30. & 54. Hier. 31. Pſal. 131.

homi

Veritas dei ſeu fides in promiſsis à Maria cõmendatur. hominum (non enim ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos,&c. ad Tit. 3.) ſed præcipuè miſericordiæ ſuæ. Ac ſi dicat Maria, Quicquid clementiſsimus Deus Abrahæ promiſit,id in me perfectum eſt,nõ modò mihi, ſed toti Iſraël,hoc eſt, omnibus credentibus,ſaluti: non ex merito noſtro, ſed ex benigna gratia quam Abrahæ & ſemini eius promiſit, Gen. 22. Pſal. 131. Ideóque & noſtrarum cum primis partium erit,vt laudemus illum perpetuò,quemadmodum ob miſericordiam & potentiam, ita & propter veritatem erga nos gratuitò declaratam. Erit verò & hoc noſtrarum partium,vt tanta beneficia in nobis & conſtanti fide,& bonorum operum ſtudio conſeruare ſemper conemur,atque ita tandem & ipſi læti fruemur iiſdem gaudiis, quibus iam fruitur Maria vnà cum omnibus ſanctis. Amen. *Deus quicquid Abrahæ promiſit id in Maria perfectum eſt.*

EPILOGVS.

1 *Fides ſana ſacramẽta non contẽnit, bene operari nõ ſuperſedet. Vtriuſq; Maria exẽplar eſt, & poſt Mariã Elizabeth.*

2 *Sanctos decet collaudatio, maximè Mariã, quæ omnium virtutum eſt ſpecimen. Glorioſa ergo ſemper in Eccleſia de hac vera & viua ciuitate Dei ſunt dicenda, per quam tanta nobis bona prouenerunt.*

3 *Sanctorum gloria & laus redundat in duplicem Dei laudem & honorem. Vnde & eximium hîc habemus in Maria diuinæ laudis & gratiarũ actionis paradigma, vt per quam acceptum beneficium ſoli diuinæ munificẽtia tribuit, Deum ſolum ob hoc & animo & ſpiritu laudauit, eíque ſoli gratias egit pro tribus, miſericordia, potentia, & veritate.*

IN FESTO MARIÆ MAGDAlenæ, Epiſtola.

Prouer. 31. *Mulierem fortem quis inueniet? &c. Finis Epiſtolæ, Et laudent eam in portis opera eius.*

IN hac lectione duo præſertim conſideranda veniunt. Alterũ eſt probæ mulieris officium, alterum eiuſdem fructus ſeu præmium. Principiò, quòd ad mulieris probæ munus attinet, quinque hîc commendantur. 1. Fidelitas erga maritum, de qua ſic lectionis initium habet. *Mulierem fortem quis inueniet? procul & de vltimis finibus pretium eius.* Res ſiqui

Mulieris probæ officia. 5.
1. Fidelitas

ſiquidem bona mulier fortis dabitur viro Deum timenti. Talem mulierem inuenire, eſt theſaurum ingentem inuenire. Prouer. 18. Corona ſiquidem eſt viri, capit. 12. Donum eſt Dei, cap. 19.

Confidit in ea cor viri ſui & ſpoliis non indigebit. Reddet ei bonum & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ. Contrà otioſa, mollis, laſciua, morte eſt amarulentior, Eccle. 7. Pleræque enim mulieres ſic comparatæ ſunt, vt maritis ſuis neque corporis pudicitia, neque rebus domeſticis, ſeruent fidem. Simul atque ille domum egreſſus fuerit, ſtatim alium taurũ admittunt, mox comeſſantur & abligũriũt omnia, aut in copulatrices ſuas transfundunt. In ſumma: Non poteſt tantum ille inuehere, quantum ipſæ eiiciunt. At mulier virtute prædita longè aliter affecta eſt. Sic ea marito fidem coniugalem ſeruat, ita res partas tuetur, vt ſiue ille domum veniat, ſiue egrediatur, omnia perinde ſint in tuto. Amat maritum flagrantius, ſtudioſior eſt pudicitiæ, quàm vt quippiam vel cogitet, nedum committat, quod illi ſit fraudi. Hinc quoque diuinitus ordinatur, vt ille ipſi ex animo confidat, nihil de ipſa ſuſpicetur mali: imò potius contra obtrectatores eam defendat.

erga maritum.

Mulierem bonam & fortem qui inuenit, theſaurum ingentem inuenit.

Mulier otioſa, mollis, laſciua morte eſt amarulentior.

Ordinatione diuina maritus fideli vxori ex animo confidit.

Huiuſmodi fidelitatem imitentur omnes quæ probæ mulieres & eſſe & dici volent. Virgines autem eandem & ſuo ſponſo Chriſto incontaminatam conſeruent.

2 Aſsiduitas in labore, cùm ad hunc modum in hac lectione ſic ſequitur: *Quæſiuit lanam & linum, & operata eſt libenter manibus ſuis. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris de longe portans panem ſuũ Conſiderauit agrum & emit eũ. de fructu manuũ ſuarũ plantauit vineã. Accinxit fortitudine lũbos ſuos, & roborauit brachiũ ſuũ, Non extinguetur noctu lucerna eius Manũ ſuã miſit ad fuſum, et digiti eius ſuſtẽtauerunt colũ.* Multę inueniuntur hodie mulierculę quæ tempus aut dormiendo, aut ornando, aut edendo & bibendo, aut nugando conſumant: vt verò curent rem domeſticam, vt laborent, vt operentur, ne ſemel cogitẽt quidem: de quibus & Paulus ait. 1. Timoth. 5. Sunt (inquiens) otioſæ, ac diſcunt circuire domos: non ſolùm autem otioſæ, ſed & loquaces ac curioſæ, loquentes quę nõ oportet. Verùm proba mulier contrà in hoc tota eſt, vt

2. Aſsiduitas in labore.

In mulieres otioſas & negligẽtes.

curet rem familiarem, vt laboret noctu diúque, vt parta & conſeruet & augeat, ne iis dilapſis vnà cum marito & filiis laborare cogatur inopia. Hanc itaque aſsiduitatem omnes honeſtæ matronæ imitari ſatagant.

3 Liberalitas in familiam.

Mulierum quorũdam inhumanitas in domeſticos.

3 Liberalitas in familiam, cùm ſubditur: *De nocte ſurrexit, deditque victum domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis. Non timebit familia ſua à frigoribus niuis omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus.* Quedã matresfamilias tam ſunt inhumanæ in domeſticos, vt eas nõ pudeat macerare illos fame & nuditate. Sæpe inuſitata & irrationabilia ieiunia indicunt illis: ſic labore aſsiduo opprimũt, vt viuere vix ipſis libeat. Aſt mulier proba tam contrà licita eſt pro ſuis, vt nihil patiatur illis deeſſe, quod vel ad victum vel ad veſtitum requiritur. Si tenuioris eſt fortunæ, ipſamet potius totas noctes inſomnes ducit & laborat, vt illis prouideatur. Talem ergo liberalitatem & omnes probæ fœminæ erga ſuos pro virili exerceant.

4 Munificentia in pauperes.

Inclementia quarũdam mulierum in pauperes.

4 Munificentia in pauperes, cùm ſequitur, *Manum ſuã aperuit inopi & palmas ſuas extendit ad pauperem &c.*

Quarundam aures vſque adeò obturatæ ſunt, vt pauperum clamores non exaudiant: habent ædes tam liberas, vt ne ſemiobolus inde pendatur. Mulier autem timens dei ſic affecta eſt, vt quæ aliæ ad ornatum & delicias vertunt, ipſa pauperibus eroget. ſcit enim ornatum nullum deo gratiorem, quàm miſericordiam & munificentiam eſſe.

5. Oris cuſtodia.

Muliercularũ nonnullarum garrulitas execrabilis.

5 Oris ſui cuſtodia: vnde ſequitur: *Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clemẽtiæ in lingua eius, &c.* Hoc nonnullæ perſuaſum ſibi habent, quicquid libet, ſibi licere effutire, eóque deierant, obtrectant, execrantur, iocantur, nugantur, turpia loquuntur. In ſumma, ſic oris gladium circunquaque vibrant, vt quis optimo iure in vaginam alapam infringere poſsit. Cæterùm mulier colens dominum, aut tacet omnino, aut parcè admodum loquitur, & nil niſi pia, honeſta, & ædificatoria. Sapientiam depromit, verbum domini laudat, domini legem ſuis proponit. En has proprietates, hęc officia habet mulier timẽs dei. Quidni verò? Bona arbor bonum fructum producit. Timor domini, quum initium ſit ſapientiæ & omnis boni, non ſinit ſuum poſſeſſorem aliud vel cogitare, vel dicere,

dicere,vel facere,quàm quod deceat,& ſe ſit dignum.

2 Secundò oſtendit præſens lectio,qui fructus probam mulierem ſequantur, quæ itẽ maneant præmia,cùm dicit: *Nobilis in portis vir eius, quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouiſsimo. Surrexerunt filij eius. & beatiſsimã prædicauerunt eam. laudauit eam & vir ſuus, &c. Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius.*

Hic ſex enumerat fructus mulierem bonam ſequentes.

1 Hic fructus eam ſequitur,vt marito ſit corona gloriæ, vt is propter eam omnibus honorabilis habeatur.

2 Eam is fructus comitatur, vt bona fama & proſpera valetudine ſit fruitura per omnem vitam.

3 Quòd & liberos ſit habitura minimè degeneres, ſed probos & tales,qui ſua vita eam laudent.

4 Quòd marito quoque ſit placitura, vt ab illo vnicè & obſeruetur & ametur.

5 Quòd etiam nihil illi, quod ad vitæ ſuſtentationem attineat,vnquam deſiderabitur.

6 Quòd & æterna lætitia ac beatitudine ſit donanda.

Fructus ſex mulierem probã ſequentes, ſeu præmia eadẽ manentia.

Quibuſcunque iam hi fructus,hæc præmia arrident, eæ hanc probæ mulieris imaginem induant. Imò & omnes qui matrimonio volunt initiari, omnibus huc incũbant modis, quò tales ſibi futuras vxores adſciſcant. Nec dubium erit,quin huiuſmodi ſi qui inuenerint, habeant pretium ipſis etiam gemmis pretioſius.

EPILOGVS.

1 *Mulier proba à multis virtutibus cõmendatur, reliquas quoque mulieres maximè concernentibus. Beatus vir cui talis contigerit.*

2 *Mulieris bonæ & malæ, ſapientis & fatuæ conditiones variæ adumbrantur. Hæ fugiendæ, illæ amplectẽdæ omnibus mulieribus proponuntur.*

3 *Fructus & præmia mulierem ſanctam concomitantia, coniuges ad ſimilem probitatem prouocare debent.*

EPILOGVS MYSTICVS.

1 *Metaphorica locutione Eccleſia Catholica mulier fortis deſcribitur, quam Ioannes in Apocalypſi amictã ſole, id eſt,*

Chriſti, vidiſſe perhibetur. Apoca.12.

2 *Vir huius mulieris Chriſtus eſt caput Eccleſiæ: & Eccleſia ſubdita eſt Chriſto, Ephe 5.*

3 *Variæ conditiones ſponſi & ſponſæ, in quibus virtutum chorus cernitur. Nam Chriſtus dilexit Eccleſiam & expoſuit ſemetipſum pro ea, vt illam ſanctificaret, mundatam lauachro aquæ per verbum, vt exhiberet eam ſibi ipſi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam.*

IN FERIIS IISDEM

Euangelium.

Luc.7

In illo tempore: Rogabat Ieſum quidam de Phariſæis vt manducaret cũ illo, &c. Finis Euangelii, Vade in pace.

HOc Euangelium valde conſolatorium complectitur duo: Primò hiſtoriam, quę loquitur de tribus perſonis. 1 De Phariſæo, qui rogat Chriſtum vt ſecum manducet. Et hoc ſignum fuit fauoris alicuius erga Chriſtum, vt quidam putant. Quo docemur quales hoſpites ad conuiuia noſtra debeamus inuitare, non momos, gnathones, lenones, ioculatores, aut eiuſmodi nebulonum feces, ſed ipſum Chriſtum in ſuis membris, iuxta illud Lucæ 14. Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, &c. Viri iuſti ſint tibi conuiuæ, ait Eccleſiaſticus cap. 9. Tobias quoque ait, 2 cap. Voca de tribu noſtra timentes Deum, &c.

Hoſpites in ſti et timẽtes deũ ad cõuiuia vocandi.

Alij tamen volunt dominum maligno animo ab hoc inuitatum: quòd contextui magis eſt cõſonum. nam cùm videret peccatricem accedere ad Chriſtum, indignabatur, & ait intra ſe: *Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eũ: quia peccatrix eſt.* Hic vides Phariſæorum propriã naturam: nempe quòd magnificè de ſe ſentiãt, opera & merita propria iactent, iuſtitiã propriã ſtatuãt, alios præ ſe deſpiciant, & extremè aſpernentur, Luc.18. Et hi morbi animæ pernicioſiſsimi non poſſunt curari, niſi Spiritus ſanctus adueniat, atq; ex veteri Adamo nouũ hominẽ creet, ſicuti dicitur Ioan. 14. Cùm venerit paracletus, ſuggeret vobis, &c. Nã animalis homo nõ percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei. 1. Cor. 2.

Phariſæorum natura arrogãs & ſupercilioſa.

2 Hi

2 Hiſtoria hodierna loquitur de peccatrice *quæ erat in ciuitate*, non quòd ibi aliæ peccatrices non eſſent: (Nam facti ſumus immundi omnes nos, ait Propheta, & alius: Omnes declinauerunt, &c.) ſed quia hæc famoſa peccatrix erat, & mulier peſsimæ famæ. Quanquàm lege diuina prohibitum erat genti Iudæorum, Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus Iſraël, nec ſcortator de filiis Iſraël, lupanaria tamen & ſcorta in oppidis tolerabantur & permittebantur ad maius malum euitandũ, vt vult Ariſtoteles, quanuis non concedebantur: quemadmodum etiam nunc fit in Eccleſia. Ad hunc ſenſum facit ſimilitudo quam B. Auguſtinus non abſurdè adfert, inquiens. Si quis palatium pulchrum ædificet, & in aliquo angulo cloacæ fœtorem ſuſtinere nolit, palatium totum fœtoribus implebitur. Vnde tolle cloacam de palatio, & aula fœtore efficitur inhabitabilis. Sic tolle meretricem de mundo, & ſodomia totus efficietur reprobus.

Per excellẽtiã dicebatur peccatrix.

Minus malũ permittitur ad maius malũ euitandũ, ſed nõ conceditur.

Similitudo apta.

Quænam hæc peccatrix fuerit, per nomen non aperuit Lucas, ſed tantùm factum, vt declaret ſe non perſonam, ſed vitium deteſtari. Nos verò non ſic ſolemus. quando enim magnum aliquod crimen audimus commiſſum ab aliquo, apud omnes traducimus. nihil omittentes quod poteſt factum exaggerare, & condemnare perſonam peccantem. Chriſtianorum eſt ſic traducere & arguere peccata proximorum, vt videamur odiſſe vitia, amare verò perſonas.

Euãgeliſta oſtendit ſe non perſonam, ſed vitiũ deteſtari.

Chriſtianorum eſt ſic traducere & arguere peccata, vt videantur odiſſe vitia et amare perſonas.

Hæc quia peccata ſua agnoſcit, & gratiam Dei eſurit, *vbi cognouit quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi*, qui nullum repellebat ab ſeſe, qui malis omnium omnibus promptiſsimè mederetur, ſibi tota diſplicens, non veretur ingredi: non timet ſibi ab hoſpite, neque a conuiuis, quamuis non eſſet ignara quanto faſtu ſoleat Phariſaicum genus aſpernari peccatores, quũ ipſi intus grauibus maderent vitiis: ſed cum fiducia intrat domum Phariſæi. ardor enim animi omnẽ pudorẽ excuſſerat. Quo nimirum diſcemur quòd nemo erubeſcat pœnitere, qui olim non erubuit peccare, nemo erubeſcat nec confundatur cõfiteri peccata ſua, nemo verecũdetur ieiunare, pectus tundere, lachrymas fundere, &c. ne obnoxius fiat ſententiæ Euangelicæ qua dicitur Luc. 9. Qui me erubuerit &

Pœnitẽtia ob neminẽ erubeſcenda.

meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, &c.

Attulit alabaſtrum vnguenti. Hoc eſt, attulit ſecum delicias ſuas: priſtinæ vitæ (quam oderat) monimenta omnia, quibus antè malè placuerat ſibi ac mundo, in Chriſtum cuius amore flagrabat, effuſura. Eſt autem alabaſtrum genus marmoris, in quo incorrupta ſeruantur vnguenta. erátque vnguentum quod ſecum ferebat, eximium, magnóque emptum. Olim autem qui voluptatibus carnis ſeruiebant, vnguentis impendiò delectabantur, præſertim in conuiuiis. Quod ergo tempore vanitatis ad voluptatem, nunc ad pietatem vertit. Cuius exemplo & nos ſi diuitiis, veſtibus, cibis, aliiſque Dei creaturis abuſi fuerimus, denuo vertamus in obſequium Chriſti, & pauperum vſum. Iſa. 58 Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. Et iterū: Quod ſupereſt, date eleemoſynam.

Alabaſtrū quid ſit.

Ad pietatem vertē da ſunt ea, quibus aliquando ad vanitatē et voluptatē abuſi ſum⁹.

Et ſtans retrò ſecus pedes Ieſu. Quoniam verecundia eſt quaſi principium pœnitentiæ, retrò ſtetit, ac ſi illud Iere. 31. dicere voluiſſet: Conuerte me, & conuertar, quia tu dominus Deus meus. Poſtquàm enim conuertiſti me, egi pœnitentiam: & poſtquàm oſtendiſti mihi, percuſsi femur meum. Confuſa ſum & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ. Verè fœlix confuſio & erubeſcentia. Eſt enim confuſio adducens gloriam & gratiam, Eccleſiaſtici 4.

Verecūdia principiū pœnitētiæ.

Flens cœpit lachrymis rigare pedes eius. Quatuor narrat Lucas obſequia, de quibus Gregor. Cogitanti mihi (inquit) de Mariæ Magdalenæ pœnitentia, flere magis libet, quàm aliquid dicere. Cuius enim vel ſaxeū cor illæ huius peccatricis lachrymæ ad exemplum pœnitendi non emolliant? Diſcite quæſo quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubuit. Non legitur hîc quid loquuta ſit. Nihil ita precata fuerat, nihil confeſſa verbis, ſed euidentius confeſſa eſt factis, efficacius precata eſt lachrymis. Sacrificium quippe Deo, ſpiritus contribulatus &c. Pſalmo quinquageſimo. Flens cœpit rigare pedes lachrymis, extergere capillis capitis ſui, vnguento vngere, oſculari ore. His operibus charitatis & miſericordiæ ipſa ſuam fidem inſigniter probat: & ſunt certa argumenta

Quatuor peccatricis obſequia i Chriſtum.

Argumenta certa reſipiſcentiæ fidei, & charitatis.

argumenta reſipiſcentiæ fidei, & charitatis.

Tanto inſuper rapitur impetu, vt Phariſæorum exprobrationes nihil moretur: quod rurſus ingens fuit ipſus fidei & charitatis teſtimonium: ſicut Chriſtus ait, *Fides tua te ſaluam fecit.* Hæc autem fides mulieris nō fuit otioſa aut ſine operibus, ſed ex omni parte erupit. Nam ſecundum conſuetudinem eius regionis Chriſto pedes ſuis lachrymis rigabit. Omnia quondam inhoneſtæ voluptatis inſtrumenta, vertit in obſequium illius qui ſolus eſt amandus. Illis quippe rebus & membris, quibus offenſus eſt Deus, illis itidem placandus eſt, teſte Apoſtolo Roman. 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, &c. Oculos quos olim ſpectaculis & ſcenicis ludis inquinauerat, ſtibio ad turpitudinem depinxerat, turpiter alios ad ſui amorem pellexerat, ſalubri lachrymarum imbre expurgauit, qua ſi dicere voluiſſet hoc Ieremiæ 9. Heu iam ſcio & video quàm malum & amarum mihi eſt dereliquiſſe me dominum, & eius timorem non eſſe apud me. Et ideò exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non cuſtodierunt legem tuam, Pſal. 118. O fœlices lachrymæ. His enim cōſcientia mundatur, hic imber erumpēs extinguit fulmē irę diuinæ, hic fluminis impetus lętificat ciuitatem Dei. Exēplo ſunt, Petrus, Dauid, Manaſſes, Ezęchias, Magdalena, quæ tot effudit lachrymas, quot antè ex peccatis patratis conceperat gaudia. Cuius exemplo illachrymemus & nos, tantùm dolentes ob peccata commiſſa, quātùm in eorum patratione concepimus voluptatis & gaudij. Lauemus cum Dauide per ſingulas noctes lectum noſtrum, & lachrymis ſtratum rigemus, Pſalm. 6.

Ingens teſtimonium fidei & charitatis in peccatrice.

Fides mulieris non fuit otioſa aut ſine operibus.

Illis rebus & mēbris placandus eſt Deus, quibus offenſus eſt.

Lachrymis conſciētia mūdatur, & fulmen iræ diuinæ extinguitur.

Capillis capitis ſuis extergebat Lachrymarū imbre lotos pedes, non aliquo linteo, ſed capillis ſuis extergebat, corporis Chriſti humillimā partem, quos antea cōſueuerat ad carnis voluptatem vngere tingere, comere, auróque intexere, contra illud 1. Petri 3. Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circūdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed qui abſconditus, &c. Hęc nimirum agens quò dignaretur Ieſus mentis eius ſordes abluere: quaſi dicere voluiſſet: Miſerere mei deus ſecundū

Ornamentum ſuum muliebre præcipuū obtulit in obſequium Chriſti.

magnam miſericordiam tuam, Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius laua me domine ab iniquitate mea,& a peccato meo munda me, &c.

Signũ præcipui amoris in Chriſtum. *Oſculabatur.* Nec his contentus mirus peccatricis amor, lotis & exterſis Ieſû pedibus defigebat oſcula. Ore quo vana & laſciua ſuperbáque protulerat, oſculabatur pedes Ieſu.q.d. Fy peccatum, fy vanæ voluptates. Vanitas vanitatum,& omnia vanitas,dicere, Vadam & affluam deliciis,& fruar bonis. Vale munde immunde cum tuis vitiis & concupiſcentiis. Mihi adhærere Deo bonũ eſt, ponere in domino Deo ſpem meam. Inueni quem diligit anima mea:tenui eum,nec dimittam. *Eccle.1.& 2.*

Maria quot in ſe habuit obleſtamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. *Vnguento vngebat*: quo vti ſolebat ad carnis delicias explendas.Maria ergo quot in ſe habuit obleſtamenta, tot de ſe inuenit holocauſta: ac conuertit ad virtutum numerum,numerum criminum.

Id & nobis eius exemplo,faciendum, vt ſcilicet peccata agnoſcamus atque confiteamur. Threno.3. Scrutemur vias noſtras,&c.Credamus peccata nobis per Eccleſiæ ſacramẽta remitti,propter meritum Chriſti. Luc.24. Oportet in nomine eius prædicari pœnitentiam, & vt fidem noſtram per opera charitatis & miſericordiæ declaremus,& manifeſtam reddamus. Matth.5.Sic luceat lux veſtra coram hominibus,&c. *Fidem noſtrã per opera charitatis & miſericordiæ declarare et manifeſtã facere debemus.*

3 Hiſtoria hæc eadem loquitur de Chriſto:hic nullam prætermittebat occaſionem docendi, prædicandi, & iuuandi,ſi qua ſpes melioris vitæ reliqua erat.Non quęrebat ſuum commodum. Roma.15. Chriſtus non ſibi placuit,&c.nec approbauit eorum peccata,ſcelera & flagitia.Pſal.5. Quoniam nõ Deus volens iniquitatem tu es. Sed in hoc intẽtus erat,vt perditas oues colligeret. Ioã. 11. Lucæ 15. vtque miſeros peccatores & peccatrices à perditis ſuis moribus & flagitioſa vita conuerteret. Matth.11. Venite ad me omnes,&c. *Studium Chriſti præcipuum.*

Phariſæus hæc cõſpicatus,quum fauere debuiſſet mulieri tanto affectu ſe ingerenti,tanta modeſtia ſeſe deiicienti, tot indiciis teſtãti vitæ prioris pœnitudinẽ, cûm amare debuiſſet Ieſu manſuetudinem, nullũ hominem à ſe repellentis,prouocatur ad vtriuſque calumniam. *Si eſſet* *Calumnia Phariſæi aduerſus.*

eſſet, inquit, *propheta ſciret publicā eſſe peccatricem, nec ſe tāgi permitteret.* Exiſtimabat enim ſanctos homines pollui, ſi cum peccator vel colloquium habuiſſent. Hícque erat faſtus falſæ iuſtitiæ, qua ſibi placebant, Deo diſplicentes. Quæ enim ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt, niſi vitiorum contagionem participent. Habitauit enim in Sodomis Loth, Gen. 19. 2. Petr. 2. Aſpectu & auditu iuſtus erat, habitans inter eos qui de die in diem animam iuſti iniquis operibus cruciabant. Iob frater fuit draconum, & ſocius ſtruthionum, Iob. 30. Sic ſancti lucent in medio nationis prauæ & peruerſæ, ſicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, Philipp. 2. Vnde hic Phariſæus de falſa iuſtitia ſuperbus, nulla compaſsione motus, ſuæ fragilitatis oblitus, ægrum reprehendit de ægritudine & medicum de ſubuētione. Neceſſe eſt enim cùm peccatores cōſpicimus, noſmetipſos prius in illorū calamitate defleamus, quia in ſimilibus aut lapſi ſumus, aut labi poſſumus. 1. Corint. 10. Qui ſtat, videat ne cadat. Gal. 6. Fratres, ſi præoccupatus fuerit quis in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans temetipſum, ne & tu tenteris.

Chriſtū & mulierem.

Sancta coinquinari nō poſſunt, niſi vitiorū contagionē participēt.

Peccatores cum cōſpicimus, noſmetipſos prius in illorum calamitate defleamus, q̄ui in ſimilibus aut lapſi ſumus aut labi poſſumus.

Chriſtus ad cogitationes Phariſæi reſpondet, *Simon*, inquiens, *habeo tibi aliquid dicere: Duo debitores erant cuidam fœneratori, &c.* His verbis, hácque ſimilitudine Chriſtus oſtendit cur in mundum venerit: nempe, propter peccatores. Luc. 5. Vtinam ex animo agnoſceremus debitum, & crederemus Deum per pœnitentiam velle debitum remittere: & deinde gratum quoque declararemus animum, ſicut hæc peccatrix fecit, & Dauid Pſal. 50.

Similitudine hac oſtēdit Chriſtus quòd propter peccatores in mundum venerit.

Conuerſus autē ad mulierem, animi propēſione, vt mœſtam erigeret: *Vides*, inquit *hāc mulierem*? tu peccatricem vocas, toto corporis habitu præ ſe ferentem pœnitentis imaginem? Huius peccatricis pietas longe vincit tuā iuſtitiā qua tibi places. Numerat officia charitatis. *Aquam pedibus meis non dediſti*, quod eſt de cōſuetudine hoſpitalitatis; Gen. 18. 19. & 24. Item, 1. Timoth. 5 *Hæc lachrymis, &c.* De huiuſmodi lachrymis Chryſoſt. ſic inquit: Sicut vbi vehemens imber prorumpit fit ſerenitas, ſic lachrymis effuſis oritur mētis trāquillitas, & perit caligo reatuum: & ſicut per aquam & ſpiritum, ita per lachrymas

Matth. 6.

Peccatricis pietas vicit Phariſæi iuſtitiam.

Conſuetudo hoſpitalitatis pedes abluere.

Sicut per aquam & ſpiritū, ita per lachrymas & cōfeſsionē denuo mundamur.

& confeſsionem denuò mundamur. *Et capillis terſit*, qui præcipuum ſunt ornamentum mulierum. 1. Corinth. 11. *Oſculum* in ſignū charitatis, Rom. 16. *mihi nō dediſti*: ipſa pedes plus appretiata, etiam vnxit. Noli ergo perpendere quantum peccauit, ſed conſidera quantum amet. Quò enim grauius peccauit, hoc ſibi magis diſplicet, ac me cuius gratuita clementia liberata eſt à peccatis, vehementius amat. Vos vobis iuſti videmini ob legis obſeruationem, neque multum habere quod vobis ignoſcat Deus, & ideò frigidius amatis condonantem.

Charitas operit peccata.

Et ideò fert ſententiam de hac muliere, dicens, *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multū. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.* 1. Petr. 4. Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum. de qua Greg. ſic ait, Quid fratres mei dilectionem eſſe credimus, niſi ignem? quid culpam, niſi rubiginem? Tantò ergo peccati rubigo conſumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Prouerb. 10. Vniuerſa delicta operit charitas.

Iuſtitia pax eſt, ſicut peccatum inimicitia cum Deo.

Poſt peccatorum remiſsionem, adiecit & operationē boni.

Cùm accumbentes Phariſæi intra ſe dicerent, *Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?* Chriſtus mulierē à ſe dimiſit, dicens: *Fides tua te ſaluam fecit, Vade in pace.* Quaſi dicat, Vos offendimini quod huic mulierculæ me tam benignum exhibeam: quódque mihi arrogem etiam authoritatem propria remittere peccata, quod nemo prophetarum aut patriarcharum vſurpauit ſibi: imò nec ipſi ſacerdotes aliud ſibi vindicarunt, quàm orare pro peccatis populi: ſed quia in me credidit, atque dilexit quem vos contemnitis, remiſi illi omnia peccata, pacem conſcientiæ præſtiti, ac iuſsi vt in pace vadat: hoc eſt, iuxta Theophylactum, in iuſtitiam. pax enim iuſtitia eſt, ſicut peccatum inimicitiæ cum Deo. Beda, Vade, inquit, in pace, ne à via iuſtitiæ labaris in viam ſcandali. Rom. 5. Iuſtificati ex fide, pacem habeamus ad Deum, &c. Philip. 4. Pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras. Aduerte quòd poſtquàm remiſit ei peccata, non contētus eſt remiſiſſe peccata, niſi adieciſſet & operationem boni: Vade in pace, id eſt, Fac ea quæ te Deo concilient.

2 Secundò complectitur hoc Euangelium myſterium huius hiſtoriæ. Phariſæus ſignificat Iudæos: Nam Iudæi Chriſtum inuitabant, magno deſiderio eius aduentum expectantes. Cùm autem veniſſet, contemnebant. Ioan. 1. In propria venit, & ſui eum non receperunt. Lux venit in mundum, & dilexerunt homines, &c. *Myſteriū præſentis hiſtoriæ.* *Phariſæus Iudæos ſignificat.*

Mulier ſignificat Gentes. Nam Gentes ſimul atque diuinam miſericordiam agnouere, Chriſtum obuiis vlnis exceperunt. Act. 13. Audiētes autem gentes gauiſæ ſunt, & glorificabant verbum domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad æternam vitam.

Pedes Chriſti concionatores Euangelij ſunt. Hos debemus lachrymis rigare, capillis extergere, oſculari, & vngere, hoc eſt, in concionibus diuini verbi debemus ex animo peccata noſtra deplorare, & Deo cōfiteri, ac veniā rogare: miniſtris verbi, & egenis fratribus in rebus neceſſariis ſuccurrere: mutuo nos amore complecti: in afflictionibus inuicē conſolari, & ad pacem hortari: vt exemplo huius peccatricis per fidem & charitatē peccatorum conſequamur remiſsionem, & vitam æternam, Amen. *Pedes Chriſti ſunt Euāgelij concionatores.*

EPILOGVS.

1 *Habes hîc imaginem peccatoris per improbitatem ardoris, & pertinaciam fidei, verámque pœnitentiam irrumpentis in regnum cælorum. Tales requirit Deus. Ioël. 2. Conuertimini ad me in toto corde veſtro. Si ergo ſecuti ſumus peccantem, iam imitemur pœnitentem.*

2 *Chriſti benignitas & clementia erga peccatores ex toto corde ad ſe conuertentes oſtenditur: vt vbi abundauit delictum, ſuperabundet & gratia, Rom. 5. Hinc Zach. 1. dicit, Conuertimini ad me, & cōuertar ad vos. Quemcunque ergo ſui pigere cœperit, ad Ieſum properet: in hunc effundat, quod prius prodigere ſolitus eſt in impias voluptates. Huius obſequio conſecret omnia membra ſua, quæ prius ſeruiebant fœdis cupiditatibus. Rom. 12. Obſecro fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, &c. 1. Corint. 6. Non eſtis veſtri. Empti enim eſtis pretio magno: glorificate ergo & portate Deum in corpore veſtro.*

3 *Phariſæorum arguitur falſa iuſtitia. Vera nanq; iuſtitia compaſsionem habet falſa vero dedignationē hinc & argue bant medicum cæleſtem, quòd ſuccurreret miſeris & ægrotis*

peccatoribus, & ægrotos quòd malagma gratiæ & miſericordiæ ab ipſo ſuſciperent. Qualis hoſpes, tales conuiuæ. Ad quos Chriſtus Matth. 23. Væ vobis ſcribæ & phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

IN FESTO IACOBI APOſtoli, Epiſtola.

Epheſ. 2. *Ieſus veniens Euangelizauit pacem vobis qui procul aberatis, &c. Finis Epiſtolæ: In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto.*

HÆc lectio Epiſtolaris duo præcipua docet. Prius eſt, quæ beneficia nobis tum Iudæis tum Ethnicis credentibus per Ieſum Chriſtum Dei filium contigerint, cùm his verbis dicit Apoſtolus: *Ieſus veniens Euang. lizauit pacē vobis qui longè fuiſtis, & pacem iis qui propè: quoniā per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad Patrē. Ergo iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis cōciues ſanctorū, et domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorū & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Eramus omnes antè tam Iudæi quàm gētiles, propter peccata & tráſgreſsiones noſtras, Dei capitales inimici, longiſsiméque ab eo ſeparati, & vt verè inquit Iſaias, peccata noſtra ab ipſo nos veluti gladius diuiſerant. Inde etiā exules facti & profugi, in omnes miſerias prolapſi fueramus. Nam hinc conſcientiæ morſibus impetebamur, illinc peccati ſtipendium (mors nimirum æterna) nos terrebat vndiquaque: Satan veluti tortor crudeliſsimus nos miſerrimis exagitabat modis. In ſumma, nil nobis reliquū erat ſpei, niſi deſperatio, æterna abiectio, æterna damnatio, æternus cruciatus. Verùm pater ille indulgentiſsimus, præ ſummo in nos amore (qui plaſma ipſius eramus) miſertus noſtri, ſuam & potentiā ſummam, & inexhauſtam bonitatem exeruit, miſitque filium ſuum vnigenitum Ieſum ad nos in mundum, qui nos è manibus inimicorum noſtrorū liberatos, priſtinæ innocentiæ & libertati reſtitueret. Is igitur propter patrē, & in noſtri fauorem

Beneficia Iudæis & ethnicis credetibus per Ieſum Chriſtū Dei filium facta ab Apoſtolo enumerantur.

Ante conuerſionem & fidem omnes eramus Dei capitales inimici, longéque ab eo ſeparati, exules, profugi, & in omnes miſerias lapſi.

cauſſa noſtra in ſe ſuſcepta, factus eſt pacificator & mediator noſter, ſoluénſque medium maceriæ parietem, hoc eſt, intercapedinem per peccatum inter Deum & nos obfirmatam, nempe inimicitias, per carnis ſuæ propriç oblationem, ac effuſionem ſanguinis ſui, nos tum Iudæos tum Gentes ſuo patri reconciliauit, ita vt iam liberati ſimus à peccato, à lege, à morte, à ſatana & inferno, atque ambo ad ipſum patrem acceſſum habeamus per illum in vno ſpiritu. Atque ſic pacem non nuntiauit ſolùm, ſed & æternam nobis impetrauit: ita vt qui antè appropinquare Deo non poteramus, iam ad ipſum tutum habeamus acceſſum: & qui antè diaboli eramus ſerui, iam Dei patris filij chariſsimi ſimus: quique antè alieni eramus, & extranei, iam ſimus ciues, & domeſtici regni cæleſtis. *Chriſtus factus eſt pacificator et mediator noſter.* *Ex ſeruis facti ſumus filij, ex alienis ciues & domeſtici regni caleſtis.*

Hoc igitur pacto deſiimus eſſe (vt hîc Apoſtolus inquit) hoſpites & aduenæ, hoc eſt, alieni & inimici, & facti contrà ſumus conciues ſanctorum, & domeſtici Dei, hoc eſt, filij ac hæredes ipſius.

Iudæi itê ſeſe à Deo alienarant, ídque non ſolùm ante circunciſionem, ſed & poſt: ideóque meritò hoſpites ac aduenæ dicẽdi erant, quemadmodũ & dominus Pſal.18. eos vocat filios alienos & inueteratos, claudicantes à ſemitis ſuis. Longè tamen remotius ſeſe Gentes (progenitores noſtri) à Deo alienarant, quàm illi Hi enim aberrauerant adeò, vt neglecto Deo viuo & vero, mortales homines, imò beſtias, quin & ligna lapidéſque pro Deo adorarint: adeóque peius & propudioſius viuerẽt, quàm ſi bruta fuiſſent animantia aut belluæ, Rom.1. *Iudæis longè remotius gentes ſeſe à Deo alienarãt.*

Hinc iam factum eſt, vt fuerint hoſpites & aduenæ, hoc eſt (vt Paulus ipſe exponit) abalienati à republica Iſraëlis, extranei à teſtimoniis promiſsionis, ſine Chriſto, ſpem non habentes, Deóque carentes in mundo: in ſumma, reiecti omnino & damnati.

Sed vbi venit Samaritanus ille verus, dominus noſter Ieſus Chriſtus, pax noſtra: non is Iudæorum duntaxat vulnera obligauit, eóſque in diuerſorium gratiæ & ſalutis duxit, qui nempe, aberant propius, ſed & gentium (hoc eſt) noſtra obligauit vulnera: eóſque ac nos (qui longiſsimè aberamus) gratia & ſalute dignatus eſt. Inde *Samaritanus Ieſus Chriſtus nõ Iudæorum*

nimirum

ſtatum.ſed & Gentiū, hoc eſt noſtra obligauit vulnera.

nimirum qui quondam eramus longinqui,nunc propinqui facti ſumus per Chriſti ſanguinem: qui ante Deum habebamus iratum,iam eundem habemus propitium ac patrem.qui prius eramus hoſpites & aduenæ,iam ſumus conciues ſanctorum, ac domeſtici Dei.qui olim ſatanæ eramus ſtructura,modò ſuperſtructi ſumus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, hoc eſt, ipſum ſummum angularem lapidem Chriſtum Ieſum. En, ad tantam fœlicitatem per Chriſtum peruenimus,idque ex nimia charitate Dei,& ex mera Chriſti gratia,nō autem ex nobis aut operibus vllis præcedentibus.

Ad quantā fœlicitatē per Chriſtum venimus.

Exhortatio ad cōſtantē beneficiētia Dei fidem atque gratiarum pro eadem actionem.

Admonemur hîc igitur primò, vt conſtanti fide credamus hæc nobis per ipſum contigiſſe, idque gratis per ſuam immenſam miſericordiam: Deinde vt & omnem porrò in ipſius meritum ac gratiam fiduciam collocemus:perſuaſiſsimum habentes, vti antehac,ſic & poſthac ipſum nos reſpecturum. Poſtremò,vt gratias etiam illi & laudis ſacrificium deferamus per omnem vitam.

Munus noſtrū pro collatis bonis quod eſſe debeat.

2 Poſterius verò eſt, quid viciſsim noſtri muneris eſſe debeat, quid pro tantis bonis debeamus illi refundere: quod his verbis explanat Paulus. *In Ieſu Chriſto omnis ædificatio extructa creſcit in templū Sanctum in domino:in hoc igitur & vos coædificemini in habitaculū Dei in ſpiritu ſancto.* In eum finem nos pater cæleſtis per filiū ſuum aſſeruit, vt eſſemus ipſius templum, ſacerdotiū, & regnum, in quo per ſpiritum filij ſui habitaret,ſacrificaret ſacrificia iuſtitiæ,& dominaretur. Itaq; omnes electi quotquot fuerunt ab ipſo orbe condito in præſentem vſque diem, propter tanta ipſis vniuerſóque humano generi collata diuinitus beneficia,ſeſe totos conſecrarunt templum domino,vero functi ſunt ſacerdotio,vtpote corpora ſua exhibentes hoſtiam viuentem,ſubdiderunt ſe ipſius dominio in obedientia maxima. Hinc ergo & nos iiſdem affecti beneficiis, huc omnibus modis debemus eniti,quò noſmet totos Deo conſtituamus habitaculum in Spiritu ſancto,hoc eſt,vt Paulus alibi ait,abnegātes omnem impietatem & carnalia deſideria,veluti ſuperbiā,auaritiam, libidinem,luxum odium,& id genus alia,in hoc mundo porrò piè,caſtè,ſobriè,humiliter,& iuſtè viuamus.Quòd autem re vera in hunc finem ſimus redempti, teſtis Zacharias

In quem finem nos pater celeſtis per filium ſuum aſſeruerit.

Rom. 12.

Conatus noſter præcipuus eſſe debet, vt noſmet totos Deo conſtituamus habitaculū in Spiritu S.

charias (Luc.1.) Memoratus eſt, inquiens, dominus teſtamenti ſui ſancti, iuriſiurādi quod iurauit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis, vt ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. Teſtis eſt & dominus ipſe Ioan.15. Ego (inquiens) elegi & conſtitui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Teſtatur etiam Paulus Rom.6. Liberati, inquiens, à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Teſtatur Petrus quoque in priori ſua epiſt.cap.2. Chriſtus, inquiens, pertulit peccata noſtra in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus.

Quin & hoc noſtri muneris erit, vt quando ſeruator nos à peccatis purgarit, in hac puritate porrò maneamus; quum ille pacem nobis impetrauerit, eam omnibus modis per vitæ innocentiam tueamur: poſteaquàm ille filios nos Dei fecerit, tanquam filij chariſsimi ambulemus, quum denique conciues ſanctorum, & Dei domeſticos nos conſtituerit, cōcordiam & vnitatem conſcientiæ conſeruemus. Summa: Simus ſtructura tanto digna fundamento, ſimus quoque habitaculum & templum tanto dignum inhabitatore. Porrò templum requirit & ſanctitatem & religionem puram. Vt igitur & templum ipſius eſſe mereamur, ſanctos nos ac religioſos eſſe neceſſe eſt, & ante omnia fide & charitate præditos. Nam teſte Paulo, Chriſtus per fidem & charitatem habitat in cordibus noſtris, Epheſ.3.

Quales nos Chriſtus fecerit, tales nos exhibeamus.

Structura ſimus tanto digna fundamento, ſimus et tēplum tāto dignum inhabitatore.

EPILOGVS.

1 *Proponuntur bona per Chriſtū (ipſiſsimū fundamentū Apoſtolorum ac Prophetarū) Iudæis et Gētibus cōicata & parta: quæ nempe ſunt, quòd Euāgelizauit pacē iis qui lōgè, & iis qui propè fuerūt, &c. quódq; qui olim eramus hoſpites et aduena, hoc eſt, à gratia alieni, ac à ſalute excluſi, iā ſumus cōciues ſāctorū et domeſtici dei p Chriſtū facti, hoc eſt, vocati, recōciliati, ſāctificati et ſaluati. Hæc definitio eſt hoīs chriſtiani.*

2 *Primarium ac ſummum fundamentum Chriſtus, lapis ille angularis. Secundarium fundamētum Apoſtoli ac Prophetæ. Super hæc fundamenta ſuperſtruxit nos Chriſtus, hoc eſt, ſuper ſemetipſum à Prophetis prædictum, & ab Apoſtolis prædicatum. His fundamētis omnes ſancti vnicè nituntur, & in his*

Iſa.28. Pſal.117. Matth.21. Luc.20. Act.4.

in his omnium ſpes recumbit. Præcipuè tamen ſuperſtruxit nos Chriſtus ſuper ſemetipſum, hoc eſt, infirmitates noſtras, iniquitatéſq; portauit, & deperdit. ſuorumq; meritorū nos per fidem ac ſacramēta fecit participes Iſa 53. 1. Pet 2. Tit. 3.

3 *Finis huius ſpiritualis ſtructura eſt, vt ſuccreſcamus in ædificium ſpirituale, hoc eſt in templum ſanctum domini per inhabitantem Spiritum ſanctum, hoc eſt corpora & corda noſtra ipſi ſanctificemus, ipſúmque in nobis per fidem & charitatem habeamus habitantē. Tale templum perpetuam manſionem ſibi ſancta Trias vendicat. Qui diligens me, ait, audit, & ſeruat ſermonem meum, ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus Ioan. 14.*

IN EODEM FESTO EVANGELIVM.

Matth. 20. Marc. 10.

In illo temp. Acceſsit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, &c. Finis Euangelii: Et dare animam ſuam redemptionem pro multis.

Ignorantia diſcipulorū æſtimantiū Chriſti regnum fore mundanū.

EVangelica hęc hiſtoria tria complectitur obſeruatu digna. 1 Primò ignorātiam horum duorum diſcipulorum, qui toties audierant Chriſti regnum fore ſpirituale: ſemper tamen putauerant illum futurum mundanum, quale fuerat regnum Saulis, Dauidis, Salomonis, Cyri, Alexandri, & aliorum monarcharum. Quoniam igitur ſanguine Chriſto deuincti erāt, ſummum apud nouum regem ſe locum nacturos ſperabant. Audierāt enim de honore duodecim ſellarū, ſed rudes & adhuc humana ſomniantes, carnale ſcilicet regnum, ſtatim à reſurrectione venturum hoc regnum & hos honores credebant, quia dixit, Tertia die reſurget. Vnde & poſt reſurrectionem dicebant, Luc. 24. Nos verò ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël. Quò ergo ſibi quoque præcellentem dignitatem aliquam impetrent. cùm ſe noſſent inter diſcipulos ſpecialius diligi, ſpecialius cum Beato Petro arcanorum conſcios ſæpe factos, quæ ignorāt cæteri, ſubornant matrem quæ pro filiis interpellet, vt poſsint eſſe tales in regno Chriſti, ſicut Ioſeph olim in Ægypto, Daniel in Chaldæa. Mardochæus apud Aſſuerum. Non enim ſuccurrebat illis fuga magiſtri cùm volebat eum rapere populus vt ſibi in regem̄ conſtitueret, Ioan. 6.

Matth. 19.

Ambitioſus honos mentes titillauit Apoſtolicas.

Nec

Nec audent quicquam ipſi proferre: ſed matri illud negotium demandant, cogitantes, Si effecerit aliquid noſtra mater, nobis in vtilitatem id cedet. Si repulſam paſſa fuerit, omnes mulieri illud imputabunt, & ſic nos excuſati erimus. Videmus hîc tam in matre quâm in filiis carnalem hominum ſapientiam, quòd illa quæ Dei ſunt non intelligat. Cõmune hoc parẽtum vitium eſt, vt liberis ſuis conditiones amplas & magnificos parent honores: & quòd malę affecti filiis, ſæpe laborent, vt quod iniquè petunt, impetrent: & quod malè ambiunt, peius adipiſcantur. Alij filiis ſuis militiam prouident, alij honores, alij diuitias, ſed nemo prouidet Deum. Perditionem illorum magno pretio comparant, ſalutem autem illorum nec dono accipere volunt. ſi viderint eos pauperes, triſtantur: ſed ſi viderint peccantes, nõ contriſtantur: vt oſtendant ſe corporum parentes, non animarum. Quanuis iuxta Paulum, 2. Corinth. 12. parentes debeant theſaurizare filiis, &c. non tamen debent illis iniqua, illicita, & humeris eorũ imparia officia aut beneficia procurare, ſub quibus tandem ſuccumbant. Talis olim fuit Neronis mater Agrippina, quę conſulens Chaldęos philoſophos quid de filio futurum eſſet, cùm illi reſponderent eum futurum Cæſarem, ſed tyrannum, & matricidam, reſpõdiſſe fertur, Occidat, dum imperet. Adeò ambitioſa fuit illa mulier, vt non abhorruerit à proprio filio trucidari, modò cõtingeret illi imperium. Mater itaque hęc potius dehortari à propoſito filios debuerat: ſed re non conſiderata, acceſsit ad Ieſum, procidit coram eo, adorat, petit, & dixit, *Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram in regno tuo.*

Sapientia carnalis tã in matre quã in filiis.

Parentum vitiũ commune eſt liberis ſuis cõditiones amplas & magnificos parare honores.

Agrippina ambitioſiſſima.

Idem petierunt & filij, matrem ſecuti, imò preces matris deſcendebant ex voluntate filiorum. Hinc Marc. 10. dicitur, Accedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Zebedæi, dicentes, Magiſter volumus vt quodcunque petierimus, facias nobis. Verùm ne nos hâc Apoſtolorum ambitionem miremur, aut exiſtimemus hos ſolos fuiſſe affectibus huiuſmodi prauis implicitos: inueniuntur & hodie in omnibus propè hominum ordinibus paria vota. Magiſtratus quidam (non enim de omnibus loquimur) quærunt in Euangelio diſpenſationem ſeu dire-

Concionatores ambitioſi. ptionem potius opum Eccleſiaſticarum. Concionatores quoque plerique venantur Euangelij prædicatione honores, opes, vulgi fauorem, & gloriam huius ſeculi. At *Vulgi ambitio.* promiſcua plebs ſperat ſe in libertate Euangelica repertura ne decimas & cenſus iure diutino cogatur pendere. *Proles per ſæpe ſubornant & ſollicitant parentes, ad conſequenda illicita & noxia.* Inſolentes proles ſubornant quoque parentes ad conſequenda plura noxia & illicita, puta honores, pinguia beneficia, primatus, &c. qui aliquando ad ſtiuam aptiores eſſent quàm ad prælaturā. Breuiter, nemo fermè eſt qui non apud pauperem Chriſtū opes, & in rigida diſciplina quærat licentiam. Contra quos Prouerb. 1. dicitur: Vſquequo paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſibi ſunt noxia cupient? Et Pſal. 4. Filij hominū vſquequo graui corde estis? quid diligitis vanitatē, & quæritis mendacium?

Error Apoſtolorum. Exiſtimabant enim hi duo Apoſtoli Chriſti regnum aliis mundi regnis ſimile futurum: ſed fallūtur. Nam in *Inſignia regni Chriſti ſpiritualia.* regno Chriſti ſunt ſpiritualia, ſceptrū, gladius, & arma. Verſatur enim circa Euangelium, fidem, orationem, ſpiritum, & ſacramenta: & pugnat contra ſatanā, mortem, infernum & carnem. Nemo igitur in hoc regno quærat dies otioſos. Dicitur enim Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum Dei. & Lucæ vlt. Sic oportebat pati Chriſtū, & ingredi in gloriam ſuam. Propterea reſpōdet Chriſtus, & ait: *Neſcitis quid petatis.* His verbis declarare voluit ſe non ignorare quo conſilio illi ſubornaſſent matrem: vnde pius dominus nō exprobrat matri ignorantiam, quæ nondum erudita erat *Ignorantia horum Apoſtolorū arguitur, non temeritas,* doctrinę Chriſti ſapientia, ſed filiis, qui à principio cum eo fuerant, & iam multa ex eo de contemptu mundi, & de commendatione dexteræ & non ſiniſtrę audierant, & nihilominus adhuc carnales erant, & matrem ad hoc induxerant: nec illorum imputat temeritati, ſed ignorantiæ. Neſciebant quid petebant, qui in regno cæleſtis patris quenquam ad ſiniſtram Chriſti ſeſſurum putabant, cùm in illa diſcretione nouiſsimi examinis omnes electi ad dexterā ſummi regis & iudicis legantur ſtatuendi, *Matt. 25.* reprobi ad ſiniſtram. Neſciebant quid petebant, qui regnum terrenum ambiebant, Eccleſiaſt. 1.

2 Neſciebant quid petebant, qui ſublimitatem præmiorum potius à domino, quàm operū perfectionem quærebant.

rebāt. Ita enim præmia pollicetur, vt digna præmiis merita præmonſtret: ſic vitam donat æternam, vt anguſtam portam & arctam viam ad hanc eſſe decernat, Luc. 13. Contendite intrare per anguſtā portam. Ipſi autem exaltari voluerunt antequàm humiliarentur: antè metere, quàm ſeminare: nucleum edere, antequàm fregiſſent nucem. Hinc cōſequenter addit, dicens: *Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum?* de quo Pſal. 115. Calicem ſalutaris accipiam, &c. *& baptizari baptiſmo quo ego baptizabor?* de quo Lucæ 12. Quibus verbis regni ſedem quærentibus, iter ad ipſum regnum oſtendit: quaſi dicat, Nemò extolletur, niſi antea humiliatus: nemo coronabitur, niſi qui pugnauerit, Lucæ 18. 2. Timoth. 2.

Præmia ita pollicetur Deus, vt digna præmiis merita præmonſtret. Galat. 6.

Iter ad regnum Chriſti oſtenditur.

Paſsionem ſuam poculum nominat, quòd ab ipſo magna cum auiditate ſumpta ſit: & baptiſma eam vocat, quòd futura eſſet peccatorum purificatio, Apoc. 1.

Paſsionem ſuã cur poculum & baptiſma vocet.

Bibitur verò calix ipſius & ſumitur eius baptiſma tripliciter, fide ſcilicet, vita, & cruce. Fide quidem, vt paſſionem & mortem Chriſti credamus vnicum eſſe pretiū redemptionis animarum noſtrarum. Vita autem, vt moriamur peccatis, carnémque noſtram cum vitiis & concupiſcentiis & operibus illius per ſpiritū crucifigamus. Cruce verò, vt pro nomine Ieſu, & iuſtitiæ ergò quaſcunque afflictiones tolerāter patiamur. His, inquam, tribus calicibus & baptiſmis inſtructi ſimus oportet, ſiquidem in regno partem nobis eſſe velimus. Nam tympanis ſaltationibúſve nunquam peruenimus eò. In regnis quidem huius mūdi, primò eſt in vigore honor & gloria, ac dein finis ferè miſerabilis. verùm in Chriſti regno principium eſt labor & dolor, ac deinde gloria ac honor immortalis.

Calix Chriſti bibitur, & ſumitur et baptiſma tripliciter. Matth. 5.

Regni Chriſti principiū labor & dolor.

2 Secundò complectitur Euãgelium præſumptionem horum fratrum. Cùm enim audirent Chriſti reſponſionem, non verentur dicere ſe poſſe & hunc calicem bibere, & baptiſmo illo baptizari. Auiditate conſequendi quod optabant, ſicut ſtultè poſtularant, ita temerè de ſe pollicentur. nōdum ſibi ſatis noti. Sícque peccatum peccato augent, & ignorantiæ præſumptionem, peſsimum in homine vitium, addunt. Simili modo Petrus ex propria ſuiipſius fiducia promittebat Chriſto, ſe cum eo nō

Præſumptio horum duorū fratrum notatur.

tantùm in carcerem, ſed etiã in mortem iturum, Matth, 26. Item Thomas dicebat ad reliquos diſcipulos, Ioan, 11. Eamus & nos, vt moriamur cum eo, &c. Sed quid factum eſt? Petrus ter negauit, Luc. 22. Thomas etiam tot Chriſti reuelationibus eum à mortuis reſurrexiſſe non credidit, priuſquam illum tangeret, Ioan. 20. Diſcamus inde, ne nimium fidamus propriis viribus. Dum enim ſanitate & omni fœlicitate fruimur, ſecuri ſumus. Non facilè tyrannidem peccati, ac mortis ſæuitiam, aut ſatanæ timemus furores: ſed in agone conſtituti experimur nos ſine ſingulari Dei auxilio ſubſiſtere omnino non poſſe, verùmque eſſe quod Chriſtus dixit, Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere. & illud Pauli 2. Corinth. 3. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Documentum pro nobis, ne nimiũ fidamus propriis viribus.

3 Tertiò complectitur hæc Euangelica hiſtoria patientiam Chriſti, quam oſtendit erga hos duos fratres, quibus amiciſsimè reſpondet, dicens: *Calicem quidem meum bibetis, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini: ſedere autem ad dexteram & ſiniſtram meam non eſt meum dare vobis: ſed quibus eſt paratum à patre meo.* Quaſi dicat, Patiemini quidem propter nomen meũ, hæredéſque regni mei eritis: ſed anteà tamen omnes in me offendemini. Sed quia tandem cõpatiemini mecum, propterea etiam regnum à patre vobis paratum, poſsidebitis.

Patientia Chriſti erga hos duos fratres.

Notandum hic ex priori loco occurrit, quòd non dicit, Calicem veſtrum, ſed meum bibetis: hoc eſt, propter me martyrium & paſsionem ſubibitis, quia martyrem facit non pœna, ſed cauſſa. Habent enim & mali ſuam crucem. Difficilius enim eſt mereri infernum quàm cælos, ſicut fatentur Sapient. 5. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ambulauimus vias difficiles. Latronis ſiniſtri crux, nónne & ipſa crux erat? Atqui non crux Chriſti, ſed ſatanæ, à qua nos dehortatur Petrus. 1. Cano, cap. 4. dicens: Nemo veſtrum patiatur vt fur, aut homicida, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Chriſtianus, non erubeſcat, &c. Itaque & hi qui patiuntur ſecundum voluntatem Dei, fideli creatori commendent animas ſuas in benefactis.

Martyrem facit nõ pœna, ſed cauſſa.

Difficilius eſt mereri infernum quam cælum.

Oſtẽditur item his verbis, quòd paſsio Chriſti & martyrum

tyrum ſuorum vnus calix & vna paſsio ſit. Nam Chriſti martyres patiuntur tam dura tormenta, non quòd fures ſint vel latrones, &c. ſed tãtùm quòd ſint Chriſtiani. Huc pertinet quod Chriſtus ad Saulum dicit; Act. 9. Saule Saule, quid me perſequeris? Et idem poſtea Coloſſ. 1. dicit ſe ſupplere quę deſunt paſsioni Chriſti. Sic ergo Chriſtus & duo fratres iſti eundem biberunt calicem, hoc eſt, pro nomine Chriſti. Nam Ioannes veraciter calicem domini cum fratre ſuo Iacob (qui ab Herode Agrippa gladio occiſus eſt, Act. 12.) bibiſſe intelligitur, quia qui tãta pro veritate ſuſtinuit, quàm promptus etiam ipſam mortem, ſi offerretur, exciperet, oſtendit, Act. 5.

Paſsio Chriſti et ſuorũ martyrum vnus calix & vna paſsio.

Ioannes etiam calicẽ domini bibit.

Notandum quoque eſt ex poſteriori loco, quòd ad iuſtum iudicem pertineat, non ad gratiam dare dignitatem, ſed ſecundum merita. Non eſt meum (inquit Chriſtus) hanc dignitatem reſpectu conſanguinitatis, prout petitis, dare vobis. Regnum enim cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matth. 11. Non enim eſt perſonarum acceptio apud Deum, Ro. 2. Sed quibus paratum eſt. Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi Domine domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. Audiant hæc & pertimeſcant, qui beneficia & dignitates ex perſonarum acceptione metiuntur & præſtant, & hoc ſæpe in perniciem Eccleſiæ. Hieronymus, Eccleſiaſtica, inquit, dignitas non debetur ſanguini, ſed virtuti. Nolite (inquit B. Iacobus cap. 2.) in perſonarum acceptione habere fidem domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. Væ qui ædificatis Ieruſalem in ſanguinibus, id eſt, propinquis & cognatis, Micheæ 3. Abac. 2.

Ad iuſtũ iudicẽ ſpectat, nõ ad gratiã dare dignitatem, ſed ſecũdũ merita.

Regnum Chriſti quibus paratũ ſit.

Dignitas Eccleſiaſtica non debetur ſanguini, ſed virtuti.

Duobus fratribus quidem paratum erat regnum cælorum, non quòd Chriſti cognati, non quòd ambitioſi, ſed quòd Chriſti veſtigia eſſent ſectaturi, & animum in melius mutaturi. Dictum eſt enim illis Matth. 18. Niſi cõuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, nõ intrabitis in regnum cælorum. Vtinam, inquam, principes huius mundi hoc exemplum Chriſti potius imitarentur: quàm exemplum Salomæ. Salome intercedit pro filiis ſuis, vt ad altiora prouehantur, ſiue digni ſint, ſiue indigni: Chriſtus autem non reſpicit vllam cognationem, ſed digni-

Regnũ cælorum datum his Apoſtolis, non quòd Chriſti cognati, ſed quòd eius veſtigia eſſent ſectaturi.

Chriſtus nō reſpicit vl lā cognatio nē ſed idoneitatem. tatem ſeu potius idoneitatem perſonarum. Iacobum & Ioannem præficit Eccleſiæ, non quòd cognati ſunt, ſed quòd ad munus Eccleſiaſticum idonei. Facilè patiemur vt præ aliis tuos amicos, affines, cognatos & familiares nobis obtrudas, modò etiā præ aliis ad id muneris ſint idonei. Iā verò præficiuntur Eccleſiis, quibus non eſſent porci cōmittendi. Ad haram illi pertinent, nō ad aram.

Patientia Chriſti erga reliquos Apoſtolos. Cęterùm complectitur patientiā Chriſti, quam oſtēdit erga reliquos Apoſtolos, qui offenſi ægrè ferebant hos duos ſibi præferri. Chryſoſt. Patitur dominus ſæpe diſcipulos ſuos vel dicere aliquid, vel petere non rectè, vt ex eorum culpa occaſiones inueniat docēdi regulam pietatis. nec enim eſt periculoſus error præſente magiſtro. Sicut ergo illi carnaliter petūt eſſe ſuper omnes, ſic & iſti

Indignatio reliquorum Apoſtolorū contra hos fratres. carnaliter indignantur eſſe aliquē ante ſe de duobus fratribus. Itaque Ieſus intelligens & duorū ſtultam petitionem, & aliorū indignationem ex eodē fonte proficiſci, omnes ſimul aduocat, vt omnibus eodē pharmaco medicinam admoueat, vocatione ſermonē antè demulcens.

Ambitio tyrannica eſt, & graui indigēs reprehenſione. Nouit quàm ſit tyrannica, & graui indigens reprehenſione plaga, ambitio: ideò acrius eos perſtringit, & abiicit eos in infidelium & gentilium portionē, ſi inani gloriæ ſtudere voluerint. Vnde Chriſtus eos conuocans, dixit. *Scitis quia principes gentiū dominantur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter: & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus: ſicut filius hominis non venit miniſtrari ſed miniſtrare: & dare animā ſuam redemptionem pro multis.* q.d. Alij homines, quia regunt, clari ſunt: & amare primas, gentiliū eſt. Nam dominatum & tyrannidē exercent in illos quibus imperant: & qui primates ſunt, poteſtatē ſuam exercent in ſibi ſubiectos. Populi enim malo, ſuæ conſulunt authoritati: eàque curant, non quæ conducunt multitudini, ſed quæ faciunt ad ſtrepitum fortunæ gloriæque ſuæ. Meos autem diſcipulos humilitas commendat, & honorabiles facit: atque adeò qui maior eſſe voluerit gratia & gloria, debet his qui opus habent, miniſtrare. Nec enim in aliud ſibi ſumit primum locum, niſi vt omnium commodis inſeruiat, nihil inde venans nec honoris nec

Marc. 10. Luc. 22. Philip. 2. Marc. 10. Luc. 18.

Amare primas gētilium eſt.

Diſcipulos Chriſti humilitas cōmendat et honorabiles facit.

compen

compendij. 1. Timoth. 3. Fidelis ſermo: ſi quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Ne autem quis ter giuerſetur, ſeipſum dominus proponit exemplum illis. Ipſe filius Dei viui eſt; dominus & magiſter omnium, rex regum & dominus dominantium, & tamen nullam omnino inter mortales ſibi dignitatem arrogauit, ſed omnium factus eſt nouiſsimus: quantò ergo iuſtius humilientur & inſeruiant ſerui? Sed hoc exemplum imitemur & nos omnes, ſiue Eccleſiaſtici ſimus præſides, ſiue ſubditi: nam humiles exaltabuntur, Luc. 14. 18. *Exemplũ humilita tu ſeipſum proponit domnus.*

Opus habebant hac correptione Apoſtoli: nam ex ignorantia & carnali prudentia eorum procedebant cogitationes. Sed permiſit dominus eos ita labi, vt poſtea prædicatores Euangelij effecti diſcerent patienter ferre lapſos, Rom. 15. *Dominus cur Apoſtolos permiſerit labi.*

Adhortatur autẽ Dominus vtroſque ad humilitatem & ſubiectionem, ſeque illis exemplum proponit, & vult dicere: Minimè putetis meum regnum vt mundanum adminiſtrari. Pater enim meus in mundo duos inſtituit ordines, mundanum, & ſpiritualem. Mundanum commiſit adminiſtrandum imperatori, Regibus, Principibus, Comitibus, Iudicibus, Senioribus, &c. vt gladio externo defendant bonos, & puniant malos, Rom. 13. *Ordines duos in mũdo conſtituit Deus pater, mũdanum et ſpiritualem.*

Spiritualem commiſit adminiſtrandum Epiſcopis, Paſtoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribus, vt prædicent Euãgelium, adminiſtrent ſacramenta, excommunicatione legitimè vtantur. Quaſi dicat: Non decet vos gladio regnare externo, ſed verbo diuino. Quare ex mea doctrina, & ex mea vita exemplum ſumite. Ego enim dominus cæli & terræ, omnium veſtrûm ſum factus ſeruus. Præbete ergo etiam & vos erga omnes faciles, inſeruite inuicem, ferte alterius imbecillitates, & in patientia, & ſpe afflictiones ſuſtinete. Sic eritis veri diſcipuli mei, & hæredes vitæ æternæ. Amen. *Apoſtolos nõ decet regnare gladio externo, ſed verbo diuino.*

EPILOGVS.

1 *Regnum Chriſti deſcribitur non eſſe mundanum ſeu terrenum, in quo ſint Cõſiliarij, Satrapæ & aulici: cuius opinionis fuerunt aliquando Apoſtoli, ſed ſpirituale, cœleſte, & æternum, quare etiam ſpirituales requirit affectus, ſpiritualia exercitia: & falluntur qui in eo quærunt mundanos honores,*

carnales voluptates fluxaſque diuitias.

2 Regnum Chriſti non occupatur vi aut armis, ſed humilitate, fide, charitate, & impletione voluntatis Chriſti. Eſt autem voluntas eius, id quod à Iacobo & Ioanne exegit: nimirum vt in regnum ipſius ingredi cupiens, ipſius bibat calicē, ipſius baptizetur baptiſmate. Nec datur ſecundum perſonarum reſpectum ſed præparatione patris ab æternos hoc eſt prædeſtinatione, Epheſ. 1. Et quanuis citra fidem, vitamque innocentem & afflictionum tolerantiam nequeamus (adulti præſertim) in Chriſti ingredi regnum, non tamen continget illud nobis ex meritis, ſed ex mera gratia, rurſum teſtante Apoſtolo. 2. Timoth. 1. Deus, inquiens, ſaluos fecit nos, & vocauit nos vocatione ſancta: non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum ſuum propoſitum, & gratiam quæ data eſt nobis per Chriſtum Ieſum ante tempora æterna.

3 In mundi regno quantò quis plus poteſtatis habet, tantò cenſetur magnificētior. At in regno Chriſti ille eſt maximus, non qui plus in alios habet poteſtatis, ſed qui plurimum ſeſe infra alios omnes humiliat, omnibúſque lubentiſsimè cæteris inſeruit. Quod maximè pertinet ad magiſtratus Eccleſiaſticos, nimirum vt quemadmodum ſeſe vocant ſeruos ſeruorum Dei, ſic re vera ab omni ambitione & tyrannide ſint alieniſsimi ſeſéque ſeruos & agnoſcant & habeant: vt quēadmodum dicuntur Papa & Epiſcopi, hoc eſt, patres & inſpectores, ſic quoque tales ſeſe præſtent: & quemadmodum dicuntur paſtores & presbyteri, ſic quoque paſcāt & præſint piè. Seipſum dominus proponit exemplum illis.

In Feriis D. Petri ad vincula Epiſtolam & Euangelium reperiet ſyncerus diuini verbi declamator in Feſto Apoſtolorum Petri & Pauli.

Inſtitutionis feſti huius cauſſa.

INſtitutum eſt hoc Feſtū diligenti cura & opera Theodoſiæ filiæ Theodoſij Imperatoris vxoris Valentiniani, ad ritum Gentilium deſtruendum, qui primū diem Auguſti quotannis ſolennis celebrabant in honorem Octauij Auguſti gentilis, ob victoriam eodem die contra Antonium & Cleopatram adeptā anno domini 425. Decretum eſt igitur à Pontifice & Regina impetratū, in memoriam principis Apoſtolorum Petri, & vinculorū eius, vt quod hominum

minum indiſcreta religio faciebat gentili damnato, in bonum commutata, faceret Apoſtolorũ principi Petro, & ſic ex iniquo principio, ſalubris conflata eſt religio. hoc ipſum diuerſæ teſtantur hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.

IN FERIIS D. LAVRENTII Martyris, Epiſtola.

Qui parcè ſeminat, is parcè & metet, &c. Finis Epiſt. augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ. 2. Cor. 9.

PRæſens Epiſtola ad ſubminiſtrationẽ in ſanctos, hoc eſt, ad eleemoſynarũ inter pauperes diſtributionẽ vnicè ſpectat: & ſunt tria præſertim quæ circa ſubminiſtrationem ſeu diſtributionẽ huiuſmodi nobis in præſenti cõmendantur.

Primum eſt quánam menſura, aut quãtum pauperibus ſit diſtribuendum. de quo adducit Apoſtolus ſimilitudinem à ſemente, cùm dicit: *Qui ſeminat parcè, is parce quoq; meſſurus eſt, Et qui ſeminat benigniter, copioſè etiã metet.* Qua nimirũ ſimilitudine metaphorica (à re ruſtica ſumpta) hortatur nos ad liberalitatẽ, innuítq; non parcè, ſed largiter & liberaliter eſſe impertiendũ pauperibus: odit enim Deus contractam manum, diligítque contrà extenſam, Eccl. 4. Vnde & de ipſo ſcribitur, Pſal. 144. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. *Pauperibus quantũ & qua menſura ſit diſtribuendum.* *Exhortatio ad liberalitatẽ in pauperes.*

Cupiunt agricolæ vberes ſemper prouentus in agris ſuis: Sic & nos copioſam mercedem in benefactis & operibus noſtris expetimus. Verùm ſi agricola vberes prouentus conſequi vult, copioſè quoque ſementem faciat oportet. Sic igitur & nos, ſi mercedem noſtram copioſam eſſe volumus, copioſè quoque pauperibus elargiamur neceſſe eſt. Alioqui enim, quemadmodum agricola parcè ſeminans, parcè etiam metit: ſic & nos ſi parcè demus, parcè quoque mercedem recipiemus. *Similitudo aptiſsima.* *Parcè dans parcã mercedem recepturus eſt.*

Si ergo (vt debemus) eleemoſynas volumus elargiri, elargiamur liberaliter & copioſè. Sed hoc cum diſtinctione intelligi debet, vt nempe, pro facultate noſtra demus largiter: Si habemus multum, multum demus: ſin parum, illud impertiamur, Tob. 4. Marc. 12.

2 Secundum eſt quo animo ſeu intentione dandæ ſint eleemoſynæ, de quo ad hunc modum Paulus dicit: *Vnuſ-* *Quo animo ſeu intentione ſint*

dãda eleemoſyna.

quiſque ſecundum propoſitum cordis, non ex triſtitia, aut neceßitate: nam hilarem datorem diligit Deus.

Largitas non tam in quantitate conſiſtit, quàm animo.

Largitas eleemoſynarum non tam in quantitate conſiſtit, quàm animo. Hinc nẽpe eſt, quòd dominus Luc. 21. viduam pauperculam præ omnibus diuitibus laudauit, quum tamen nil niſi æra minuta duo miſiſſet in gazophilacium: verè (inquiens) dico vobis, vidua hæc pauper plus quàm omnes miſit. Hi enim omnes ex abundanti miſerunt in munera Dei, hæc autem ex penuria ſua vniuerſam habitam ſubſtantiam miſit. Si igitur animus ſit hilaris & paratus, multum dedit, qui minimum etiam dedit, modò non potuerit dare commodè plura. Vnde & Tobias pulchrè monet filiũ: Quomodo potueris (inquiens) ita eſto miſericors: Si multũ tibi fuerit, abundanter tribue: ſin verò exiguum, & hoc libẽter impertiri ſtude.

Cor rectum erit & ſynceerus affectus, ſi vltrò & hilariter detur.

Cùm ergo Deus eleemoſynarum remunerator in omnibus factis cor intueatur, vt nobis certò maneat præmium apud ipſum, cor & animum noſtrum rectè affectum eſſe oportebit. At ita demum iſthuc erit, ſi demus vltrò & hilariter, non autem inuiti. Nam inuitum obſequium Deo diſplicet, vltroneum autem placet. Ad hæc verò & ſimplici animo demus oportet, hoc eſt, ob nullam auram popularem, ſed in ſolius Dei gratiã, & ex amore proximi. Hinc nimirũ prohibet in Euangelio dominus, ne tuba ante nos canatur, ne ſciat ſiniſtra quod facit dextra, Matt. 6. Hac igitur intẽtione demus, quoties damus.

Vana gloria in eleemoſynariũ largitione fugitanda.

3 Tertium eſt, quid fructus & vtilitatis diſtributionem eleemoſynarum ſequatur, de quo Apoſtolus conſequenter infert d. *Potens eſt* (inquit) *Deus efficere, vt totum beneficium in vos exuberet, vt in omnibus omnem ſufficiẽtiam habentes, exuberetis in omne opus bonum, &c.* Putat vulgus Chriſtianum ſi quid pauperibus impertiat, id ſuis facultatibus deceſſurum, ſéque egeſtate ob id premendum: inquiunt enim: Tam exundãtem eleemoſynam in alios effundere poſſem, vt & ego ipſe ad mendicitatem quoque impellerer.

Vtilitas et fructus eleemoſynæ.

Vulgi diffidentia.

Duplex lucrum facit qui largus eſt in paupe

Verùm Paulus contrarium hic probat, dicit nanque totum beneficium exuberaturum in nos, nos & omnem ſufficientiam rerum temporalium habituros, & prouentu etiam iuſtitiæ bonorúmque operum accumulandos.

Vide,

Vide,ſic Deus vnum opus duplici præmio remunerat: vt non immeritò dicat Salomon, Prouerb. 11. Alij diuidunt propria & ditiores fiunt; alij rapiunt aliena & ſemper in egeſtate ſunt. Item. 19. Fœneratur domino, qui miſeretur pauperis, Et Syrach. cap. 29. Fœneratur proximo, qui facit ei miſericordiam. Si quis de hac re quærat exemplum, legat. 3. Reg. 17. de vidua in Sareptha. *res, temporale & ſpirituale.*

Non pauperant igitur quenquam eleemoſynæ: Nam duplex bonum operantur. Efficit enim Deus vt pauperum alumni & omnem in rebus corporalibus habeant ſufficientiam, & in omnibus etiam bonis operibus diteſcant, vt neque hîc deficiant, neque illic, huc etiam, & illud Tobiæ 4. ſpectat. Præmium (inquit) bonum tibi theſaurizas in die neceſsitatis: Quoniam eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. *Eleemoſynæ non pauperant: ſed ditant.*

Diſpergamus igitur & nos, demúſque pauperibus: ſanctis nimirum, largiter & hilari animo demus, vt detur nobis: ſimus miſericordes, vt miſericordiam conſequamur, Luc. 6.

EPILOGVS.

1 *Similitudine ſeminãtis & metentis, vt liberaliter ſimus benefici & ſpontanei, adhortatur Apoſtolus.*

2 *Beneficium hoc non perihit. Nam quicquid Dei amore in ſanctos confertur, Deus ſibi collatũ imputat, Matt. 10. & 25.*

3 *Bona pietatis & iuſtitia pars eſt munificentia, qua ſanctorum inopia ſubuenitur, Pſalm. 91. Diſperſit dedit pauperibus: iuſtitia eius manet, &c.*

IN FERIIS EIVSDEM MARtyris Euangelium.

Amen amen dico vobis, Niſi granum frumenti, &c. Finis Euang. honorificabit eum pater meus. *Ioan. 12.*

EVangelium hoc duas in ſe cõtinet partes. In priori Seruator noſter Chriſtus de ſua ipſius agit morte, & oſtendit, quid fructus inde ſit promanaturum, cùm dicit, *Amen amen dico vobis, niſi granum frumẽti cadens in terram mortuũ fuerit,*

ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit multum fru-ctum affert.

Grano frumēti cur ſe comparet Chriſtus. Comparat ſe Chriſtus grano fruměti ad differentiam aliorum hominum quorumcunque, qui vt plurimum pa lea ſunt, hoc eſt, foris ſpecioſi & intus vani: item ad nihil aliud quàm vel ad ignē vel ad cibum iumentorum apti. Chriſtus autem granum eſt ſolidum in ſeipſo, item ad cibum hominum ordinatum, iuxta illud Ioan. 6. Ego ſum panis vitæ, &c. Hoc eſt, granum illud vnicum ſpei noſtræ præſidium, noſtréq; inopiæ ſolatium. Omnia alia grana vel putrefacta erant, vel à vermibus corroſa: Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, ait Pſalm. 13. Vnus hic Chriſtus, vnum hoc granum horrea impleuit

Granum Chriſt⁹ ſufficiens ad refectionē totius generis humani. Eccleſiæ. Verè mirabile granum, mirabiliter ortum ſine ſemine, nec corrumpi potuit per originale aut actuale peccatum, ſolum ſufficiens ad refectionem totius humani generis, ſolum denique & Eccleſiam & cælum repleuit, vt verè dixerit Ioannes ſe vidiſſe turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ſtantem ante thronum Dei, Apocal. 7. Hoc granum prius beatos angelos pauit, nunc autem granum frumenti, hoc eſt, etiam hominum cibus factum eſt. Hoc granum fœliciter exortum eſt de

Pſal. 84. terra illa quam benedixit dominus, virgine ſcilicet glorioſa. Solum autem manſiſſet, niſi morte pro peccatis noſtris ſatisfeciſſet, patrem reconciliaſſet, & cęlum nobis aperuiſſet. In terram autem proiectum fuit, non quòd peccati vel mortis debitor eſſet Chriſtus, ſed vt vna mors eius multorum vitam fructificaret, ſicut granum frumenti non idcirco proiicitur in terram quia vitioſum eſt, ſed vt fructum adferat.

Vtilitas & ſumma neceſsitas mortis Chriſti allegoricè oſtenditur. Sub his obſcuris itaque & allegoricis verbis dominus comprehendit & ſummam neceſsitatem, & præſtantiſsimam vtilitatem ſuæ mortis. Non ſecus cum Chriſto comparatum eſt, ac cum frumenti grano. Niſi granum in terram deiiciatur, & ibi veluti moriatur, ſolum incolume manet & infrugiferum. At niſi adferat fru-

Similitudo grani ap tè quadrat paſsioni & ctum, omnibus hominibus fame pereundum erit. Ne igitur pereant homines, in terram deiiciatur, & computreſcat granum oportet, hoc ſumma poſtulat neceſſitas. Ad eundem modum, ſi Chriſtus (verum granum frumen

frumenti) in terram paſsionis ſe deiici non ſiuiſſet, hoc eſt, paſſus, mortuus, & ſepultus non fuiſſet, ipſe ſolus incolumis manſiſſet, nec quid attuliſſet nobis fructus, hoc eſt, manſiſſet ipſe quidem idem & talis, qui ac qualis erat, & de nobis fuiſſet actum omnino, periiſſemúſque omnes fame æterna, hoc eſt, æternùm fuiſſemus damnati. *morti Christi.*

Iam contrà, quamadmodum granumfrumenti, ſi in terram deiiciatur & ibi veluti moriatur, fructum adfert copioſum, emergit multo cum fœnore, pro vno grano centum reddit, late campos lætis ſegetibus occupat, adeóque tota regionem vbere prouentu ditat, omnibus denique eſurientibus ſuppeditat fructum, ſicque à fame extrema homines liberat. Eodem modo Chriſtus quum paſſus, mortuus & ſepultus ſit, multo cum fœnore reſurrexit, attulítque fructus quamplurimos vniuerſo mortalium generi. Nam primò quidem famem illam noſtram extremam, peccatum, inquam, ſatanam & mortem æternam profligauit: deinde verò reduxit nobis veram ſanitatem & ſufficientiam, Patris nimirum fauorem, ſempiternam iuſtitiam, veram æternámque libertatem, adoptionem filiorum Dei, Spiritum ſanctum, & vitam denique hæreditatémque perhennem, vt iam certatim irruant etiam peccatores, & regnum cælorum vim patiatur, Matth. 11. Denique effecit vt à ſolis ortu vſque ad occaſum laudabile ſit nomen domini, & quòd non in vno tantùm vt olim, ſed in omni loco offertur ei oblatio munda, &c. Hunc fructum, tantámque mortis Chriſti vtilitatem præuidens Iſaias dixit cap. 53. Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum. *Mortuus et ſepultus Chriſtus, multo cum fœnore reſurrexit, fructúſque multos attulit.* *Rom. 4.* *Pſal. 112.* *Malach. 1.*

1. Hic igitur & ad pœnitentiam permouerit, & ad fidem excitari, & ad gratiarum actionem inflammari debemus, d. cum Pſal. 101. Benedic anima mea domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas, &c.

2. In poſteriori parte de morte ac paſsione agit diſcipulorum ſuorũ, hoc eſt, Chriſtianorũ omnium, & declarat, quæ inde ad eos vtilitas prouentura ſit. Vult enim Seruator

Seruator vult nos ſui eſſe imitatores. natur nos ſui eſſe imitatores: imò & in hoc prædeſtinati ſumus à Deo ante tempora ſecularia, vt ſimus conformes imagini filij ipſius: ergo & nos patiamur, moriamúrque oportet. Oportet, inquam, nam ſumma nos vrget neceſſitas. Niſi enim moriamur, perdemus vitam, quam nobis impetrauit Chriſtus ſanguine ſuo. Hinc ſubdit, *Qui amat animam ſuam perdet eam.* Hæc ad nos dicit, ne putare poſſemus ad ſolum Chriſtum pertinuiſſe mori, pati, & crucem ferre, nihil autem ad nos, imò nobis licere in deſidia & luxu viuere. Verùm non ſic ſe res habet, ait Chriſtus, *Qui amat animam ſuam perdet eam, &c.* Ac ſi dicat, Sicut nihil contuliſſet vobis mea incarnatio, niſi ſequeretur mea paſſio, ſic nihil vobis proderit in grana renatos eſſe, niſi omnino in vobis occidatur quod veterem illam redolet vitam.

Crux non tantùm ad Chriſtum, ſed etiam ad nos pertinet.

Anima hîc vita corporalis intelligitur. Anima hîc ponitur pro vita corporali & naturali, ſicut etiam Matth. 6. accipitur, cùm dicit Seruator, Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, &c. Amare autem eſt alicui bonum velle. Amat igitur animam ſuam qui vitæ corporali permittit quæcunque deſiderat & appetit, econtrà autem ei parcit in omnibus quæ ipſi contraria ſunt. Appetit autem vita corporalis quæ iucunda & delectabilia ſunt, luxum ſcilicet, & voluptatem, diuitias, delicias, otium, &c. Econtrà fugit quæ dura ſunt, laborem ſcilicet ieiunium, vigilias, crucem, mortem, &c. etiam ſi ſciat Deum talia præcipere. Mundanus igitur homo animæ ſuæ & vitæ optimè cōſultum putat, ſi concupiſcentiis fræna laxet, quantumcunq; prohibitis, omniáque triſtia longè repellat, etiam ſi aliud ſuadeat gloria Dei & charitas proximi. Atqui hoc modo anima ſeu vita non ſeruatur, ſed perditur: qui enim concupiſcentiis ſuis obſequitur in omnibus, facilè in morbos incidit corporis, atteſtante hoc Siracho & dicente: In multis eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vſque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt. Quapropter præmittit d. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam, Eccl. 37. Deinde huiuſmodi amator animæ ſuæ etiã æternaliter eam perdit. Nunquam enim videbit vitam. Hinc Sapiens Eccl. 18. ait, Si animæ tuæ præſtes concupiſcẽtias eius, faciet te in

Animam ſuam amare quid ſit.

Seneca.

Duplex vita malè amando præſentem vitam perditur.

gaudium

gaudium inimicis tuis. Et Dauid Pſalm.10. Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. Et Apoſt. Rom.8. Si ſecundum carnem vixeritis, moriemini.

Ex grano igitur tritici diſce, quomodo ſeruare poſsis animam tuam, ſcilicet, moriendo concupiſcentiis. Granum non ſemper ſeruare poteris, ſi arcæ aut granario recondas ac ei parcas. fortaſsis enim aut à muribus deuorabitur, aut alio modo peribit, & à vermibus corrodetur. Si autem terræ recondas, tunc optimè ſeruaſti, perit quidem vnum granum, ſed reſurgunt viginti aut triginta. Sic vitam iſtam velis nolis amittes, iam ſi eam impensè diligas & carnaliter, & eam perdes, & futuram non conſequêris. Si autem eam pro Chriſto impendas aut alioqui mortifices, ac omnia cum Paulo, vt detrimentum æſtimes, perit tibi quidem hæc vita, ſed ſuccedet melior. Ideò ſubdit:

Anima quomodo ſeruari poterit ex grano tritici diſcitur.

Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit illam. Nō hoc vult vt noſipſos occidamus, vitámque hanc violēter nobis ipſis abrumpamus, id quod quidam malè ſuſpicati ſunt. Quomodo autem odiēda ſit anima aut vita ab ipſo externo odio diſce. Qui aliquē odit, nec vocem eius audire ſuſtinet, nec viſum videre, nec in aliquo illi obſequitur; imo contraria ei ſemper facit. Sic anima cùm contraria legi Dei ſuadet, non audienda eſt, non obſecundandum concupiſcentiis eius: ſed quæ ei diſplicent facienda, qualia ſunt crucem portare, abſtinentia domare carnem, abnegare propriam voluntatem, &c. Qui ſic animam ſuam odit & perdit, verè eam cuſtodit. Primò enim non tot morbis eam obnoxiam habet. Qui enim abſtinens eſt, adiiciet vitam, ait Eccleſiaſticus cap.37. Deinde ſeruat eam in vitam æternam, hoc affirmante Apoſtolo Rom.8. Si ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Etſi enim præſens vita deficiat, tamen ſuccedit melior & æterna. Quemadmodum enim agricola qui frumentum ſuum deiicit in terram, ac eius veluti iacturam facit, illud demum egregiè & prudenter ſeruat, ſibíque magnum frugum conciliat prouentum: ſic & nos, ſi vitæ noſtræ & temporalis & carnalis, propter Chriſtum iacturam faciamus, inſigniter ſeruabimus vitam noſtram, pro triſtitia carni noſtræ inflicta referemus

Anima ſeu vita quomodo odienda ſit, ab externo odio diſcere poſſumus.

Vita duplex ſeruatur vitam præſentem odiendo.

mus gaudium perpetuum, pro breui ſpreta voluptatula, conſequemur voluptatem æternam, pro temporali vita recipiemus ſempiternam.

Et ne quis ab his quæ iam dicta ſunt reſiliat cum his qui dicebant, Ioan. 6. Durus eſt hic ſermo, quo addat calcaria. Primò admonet nos vocationis, d. *Qui mihi miniſtrat*. q. d. In diſciplinam meam voſmetipſos tradidiſtis, reſtat igitur vt non reſiliatis, etiamſi ardua videantur quæ pręcipio. Miniſtros Dei vos nominaris; reſtat igitur vt re ipſa hoc oſtendatis. Signum crucis in fronte ſuſcepiſtis & geſtatis, non decet vt crucem fugiatis, & ſuauia ſectemini. In baptiſmo iuraſtis mecum vos moriturος, reſtat vt promiſſum impleatis, ne fidefrāgi inueniamini. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, &c. Matth. 16. Et 1. Ioan. 2. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit, & ille ambulare. Secundò admonet nos ſui exempli, *Me ſequatur*, inquiens, Non, inquit, ſolus es, ego præceſsi. Non præcipio niſi quæ per meipſum feci & facio. Nemo tam timidus qui ſi viderit ducem in prima acie pugnare, quin animum recipiat. Hæc igitur duo nos ad odium vitæ præſentis & amorem crucis quaſi duo calcaria excitare debent, conſideratio ſcilicet voti in baptiſmo facti, & exemplum Chriſti. Cęterùm duo quædam hîc ponit ad diſcipulum Chriſti pertinentia: miniſtrare Chriſto, & ſequi Chriſtum. Non quidem exprimit certum aliquod miniſterium, ſed ſimpliciter: *Qui*, inquit, *mihi miniſtrat*. *&c.* Quilibet enim in ſuo ſtatu & officio Chriſto miniſtrat, ſi officium ſuum diligenter exequatur. Miniſtrare autem debemus non nomine tantùm, ſed officio inſuper & affectu, vt dicamus cum Paulo, Act. 9. Domine, quid me vis facere? Et iterum Pſalm. 107. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, &c.

Vocationis noſtræ admonemur.

Miniſterium oportet ſequi magiſtrum.

Exemplo ſuo prouocat nos ad ſe ſequendum.

Duo nos ad amorē crucis excitātia.

Quilibet in ſuo ſtatu & officio Chriſto miniſtrare poteſt, ſi illud diligenter exequatur.

Et vt facilius perſuadeat, duas nunc addit promiſſiones. Prima eſt, cùm dicit. *Et vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Cum Chriſto namque perpetuò erunt & manebunt ſui miniſtri & imitatores, Hinc ipſe dicit, Luc. 22. Diſpono vobis regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam. Et iterum, Ioan. 14. Veniam & aſſumam

Promiſſionibus duabus inui-

ſumam vos ad meipſum, vt vbi ego ſum & vos ſitis. Itẽ Apoc.3. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum. Et Paulus 2. Timoth.2. Si commortui ſumus & conuiuemus. Non leue autem præmium eſt eſſe cum Chriſto. Vbi enim malè quis eſſe poterit cum ipſo? ipſe vita, ſalus, lux & hæres omnium bonorum Dei. Hinc Sap.7. Venerunt mihi omnia bona cum illa.

tat nos ad ſe ſequendum.

At ne quis præcedentem promiſsionem contemnat propter humilitatem Chriſti adhuc in terra conuerſantis, addit maiorem: *Si quis mihi*, inquit, *miniſtrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Quis autẽ non videt magnum eſſe à Deo honorificari? Si magnum putant homines honorari à principe qui homo eſt, quantum erit honorari à Deo? Non autem exprimit quo honore ipſos honoraturus ſit: tum quia ſatis innuitur, non leuem eſſe honorem quem ipſe Deus dabit, tum quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt eum, Iſa.64. Hîc igitur videre licet quàm verè dictum ſit Sap.3. Bonorũ laborum glorioſus fructus. Itemque Rom.8. Non ſunt condignæ paſsiones huius ſeculi ad futuram gloriam. Et iterũ. 2. Corinth.4. Quod leue & momentaneum eſt tribulationis, æternum pondus gloriæ operatur, &c.

Non leuis honor eſt quẽ Deus dabit ſuis miniſtris.

Eia itaque, miniſtremus Chriſto, ſequamur illum, nos totos & dictis & factis & cogitationibus ad ipſius doctrinam ac exemplum componamus, vitam hanc temporalem deſpiciamus, mundi voluptates calcemus, per patientiam in cruce & mortificationem contendamus ad gloriam.

EPILOGVS.

1 *Parabola grani proiecti in terram oſtendit Chriſtus vtilitatem & multum fructum mortis & paſsionis ſuæ. mors enim Chriſti, meritum noſtrum ſalus, vita & reſurrectio.*
2 *Exhortatio poſt propoſitam parabolam qua iubemur perdere animas noſtras, non ad id valet vt ſe quiſque interimat (quod inexpiabile nefas eſt) ſed vt in ſe interimat carnalem affectum animæ, quo cum impedimento vitæ futuræ, præſens delectat. Ita de parentibus, vt qui eos amat, perdet, non more parricidarum interficiat, ſed ſpirituali gladio*

Verbi Dei carnalem affectum eorum occidat.

3 *Dulciſsima promiſsio & dignitas miniſtrantium Chriſto, honorificabit eos Pater, hoc eſt, erunt cum Chriſto filio Dei: maiorem honorem accipere non poteſt adoptatus, quàm vt ſit vbi eſt Vnicus.*

IN SACRIS FERIIS ASSVMptionis Beatæ Mariæ, Epiſtola.

Eccle. 24. *In omnibus requiem quæſiui, & in hæreditate domini morabor, &c. Finis Epiſtolæ: Dedi ſuauitatem odoris.*

LEctio præſens propriè intellecta, æternæ ſapientiæ, filio nempe Dei, potius quàm matri conuenit, & duo nobis proponit.

Sapientia diuina innuit ſe nō alibi regnare, quā in Eccleſia.

Primò loquitur ſapientia diuina de regno ſuo ſpirituali, & vbínam, ſeu inter quos regnet: & nihil innuit aliud, quàm regnare ſe in Eccleſia, quam multis epithetis exornat, vt omnibus Eccleſiæ indoles & proprietas fiat quàm notiſsima, ne quis ſeſe falſò Eccleſiæ annumeret. Dicit ergo ſe iuſſu creatoris omnium (hoc eſt patris ſui cæleſtis) regnare ac habitare in Iacob, in Iſraël hæredem agere, in electis radicari, in Sion eſſe firmatum, in ciuitate ſancta requieſcere, in Ieruſalem habere poteſtatem ſuam, agere radices in populo honorificato, inter partes Dei ſui habere hæreditatem, & in plenitudine ſanctorum commorari. Quibus verbis indicat regnum ſuum eſſe in Eccleſia, vt dictum eſt, imò ipſam Eccleſiam eſſe regnum ſuum. Eſt itaque Eccleſia primò Iacob, hoc eſt, ſupplantatrix, quòd ſcilicet peccata & carnem, ſatanæque ſuggeſtiones ſupplantet: eſt & Iſraël, hoc eſt, pugnans cum Deo, quòd contra ſpem in ſpem credat, Deíque promiſsis & gratia nitatur. Eſt quoque electa, hoc eſt, Deo chara, & Dei viciſsim amans. Eſt etiam Sion, hoc eſt, ſpecula, quòd opera ipſius bona luceant omnibus. Eſt item ciuitas ſanctificata, hoc eſt, communio ſanctorum, quòd

Regnum ſapientia æterna Eccleſia.

Gen.32. *Rom.4.* *Matth. 5.*

vnanimi

vnanimitatem, pacem, concordiam, & charitatem conſtantiſsimè exerceat & conſeruet. Eſt præterea Ieruſalē hoc eſt, pacis viſio, quòd pacem cum Deo habeat, & conuerſationem ſuam gerat in cælis in ſuperna illa Ieroſolyma. Eſt ad hæc populus honorificatus, hoc eſt, regale ſacerdotium, & ſacerdotale regnum, quòd ſemper Deo offerat corpora ſua hoſtiam viuentem, & carnem ſpiritui ſubiiciat ad obſequium Chriſti, & inſuper pars Dei, & plenitudo ſanctorum, quòd in iuſtitia & ſanctitate viuat coram Deo cunctis diebus vitæ ſuæ, quòd huius ſanctiſsimæ voluntati ſeſe totam conſecrauerit. Vide: huius indolis & proprietatis eſt Eccleſia, regnum Chriſti.

Epitheta egregia per quæ vera Eccleſia cognoſcitur. 1. Pet. 2. Rom. 12. Indoles & proprietas Eccleſiæ regni Chriſti Luc. 1.

Imò oſtendit etiam iiſdem, vndénam ſuum regnum, vera inquam Eccleſia, cognoſci & deprehendi poſsit: nimirum, omnes illos eſſe Eccleſiam ac Eccleſiæ viua mēbra, qui ſunt ſpiritualiter Iacob, hoc eſt, ſupplantatores vitiorum: item Iſraël, hoc eſt, fide prævalentes: item electi, hoc eſt, charitate (certo nempe electionis ſigno) præditi: item Sion, hoc eſt, contemplatores cęleſtium: item ciuitas ſanctificata, hoc eſt, vnanimes & ſancti: item Ieruſalem, hoc eſt pacis ſtudioſi: item populus honorificatus, partes dei, & plenitudo ſanctorum, hoc eſt, omnium virtutum corona redimiti.

Eccleſia viuorū membrorum nota.

Contra verò quicunque his notis carent, vtcunque immiſceant ſe Eccleſiæ, & de Eccleſia glorientur, & viſibiliter in ea conuerſentur, non ſunt tamen in Eccleſia Chriſti, ſed in ſynagoga ſatanæ, nec poſſunt ſaluari vnquam, niſi notas has ſibi concilient, ideóque nec inter tales Chriſtus regnat. Expendamus igitur quales & nos eſſe oporteat, ſiquidem in Chriſti regno eſſe atque ab eo curari velimus.

Notis his carētes in Eccleſia verè nō ſunt, ſed in ſynagoga ſatanæ.

2 Secundò proponit nobis ſapientia Chriſtus, in ſuis verbis quonam regnet ſucceſſu, cùm dicit, exaltatum ſe eſſe quaſi cedrum in Libano, quaſi cypreſſum in monte Sion, &c. Quibus ſanè verbis rex noſter ſuum regnum eminentius, fortius, ſuauius, fœliciúſque eſſe omnibus totius mundi regnis declarat, imò etiam ſe omnes vniuerſi orbis reges longè ſuperare, adducta arborum aromatúmque ſimilitudine.

Succeſſus regni Chriſti. Regnum chriſti eminētius, ſuauius, feliciúſque eſſe omnibus

Mundi regnis declaratur. *Cedrus arbor altiſsima.* *Epheſ. 2.*

Primò quidem Cedro ſeſe comparat, quòd quemadmodum cedrus arbor eſt omnium altiſsima, ædificando aptiſsima, & nihil planè oneroſa, ita & ipſe ſolus ſit altiſsimus, fundamentum & ædificator ſpiritualis ædificij, ac omnium oneratorum refocillator.

Matth. 11. *Cypreſſus arbor violentiſsimi odoris.*

Secundò autem aſsimilat ſeſe Cypreſſo. quemadmodum enim Cypreſſus arbor eſt violentiſsimi odoris, adeò vt & ſerpentes fuget, ita & Chriſtus morte ſua amariſsima & ſacrificij Crucis odore ſerpentis antiqui venena fugauit.

Palma in cacumine fruct⁹ fert dulciſsimos.

Tertiò verò palmæ ſe confert, quòd quemadmodum palma in cacumine fructus fert longè dulciſsimos, nec cedit ponderi, ſed ſurgit aduerſus pondus, ita & ipſe Chriſtus in crucis cacumine fructus nobis ediderit plurimos, non ceſſerit ponderi mortis & ſatanæ, imò vtrunque potentia deuicerit, nóſque ab iis liberauerit.

Roſa flos miræ pulchritudinis & ſuauiſsimi odoris.

Ceterùm quartò Roſeto ſeſe facit ſimilem. quòd quemadmodum roſa miræ pulchritudinis & ſuauiſsimi odoris eſt, ſic & ipſe ſit ſpecioſiſsimus præ omnibus filiis hominum, ac credentibus odor vitæ in vitam æternam.

Oliua arbor corroborat & exhilarat.

Porrò quintò Oliuæ ſeſe confert. quemadmodum enim oleum hominis vires & corroborat & exhilarat, ita & ipſe conſcientias noſtras verè ſuo ſpiritu ac gratia corroborat exhilarátque.

Platanus arbor latè ramos extendit, feſſóſque ſuo vmbraculo ab æſtu defendit.

Sextò verò comparat ſeſe Platano. quòd quemadmodum Platanus latè ramos extendit, & feſſos ſuo vmbraculo à ſolis æſtu defendit, ſic & ipſe ſua gratia omnia ambiat, ínque tentationum & afflictionum ardore ſibi fidentibus ſuccurrat.

Cinnamomũ balſamum & Myrrha ar-

Ita tandem & Cinnamomo, Balſamo ac Myrrhæ ſeſe comparat. quòd quemadmodum hæc aromata mirè debile corpus confirmant, ad eundem modum & ipſe ſit credentium confirmatio, refectio, conſolatio, gaudium, denique omnia. Talis ac tantus rex eſt Chriſtus.

Quis iam nolit ſub tali, tantóque rege lubens agere? Quis huius recuſet tollere iugum, eiúſque ſubditus eſſe? Quis hunc nollet ſupra ſe regnare? Quum præſertim & ſuos clientulos faciat altiſsimos, latiſsimos, fortiſsimos, ac ſuauiſsimos, ne quis malorum ipſis poſsit incõmodare, neque quis bonorum odiſſe eos queat. Agite itaque

itaque abnegemus regnũ mundi, carnis, & ſatanæ, atque hunc vnũ regẽ agnoſcamus, exoſculemur, veneremur, audiamus, ac ſequamur, ſimus ac permaneam⁹ in regno ipſius, ſimus ipſius populus. Ita enim & ab omni malo erimus tuti, & in perpetua viuemus pace, & nihil nobis deerit, & tandem regnabimus cum ipſo æternũm.

bores arõmatica de bilia corpora mirè cõfirmãtes.

Nos filij Eccleſiæ abrenũtiemus regno mũdi, carnis & ſatanæ, & ſimus ac maneamus in regno Chriſti, ſimuſque ipſius populus.

Elogium ſapientiæ diuinæ etiam poteſt accipi de deipara Virgine glorioſa.

Hanc ob cauſſam verba lectionis præſentis hodiernæ feſtiuitati dedicata ſunt, nimirum quòd perſona loquẽs inter cætera dicat, creatorem ſuum requieuiſſe in tabernaculo ſuo, & ſe exaltatam eſſe inſtar cedri, cypreſsi, palmæ, roſeti, oliuæ, & platani. Nam hæc verba ſi iuxta literam ſumantur, non ineptè conueniunt matri virgini, vt cuius creator (vnigenitus nempe Dei filius Ieſus Chriſtus) in ipſius carne tãquam tabernaculo nouem mẽſes requieuerit, quæque in aſſumptione ſui exaltata ſit ſupra omnes choros angelorum ad cœleſtia regna.

EPILOGVS.

1 *Sapientia dei Ieſus Chriſtus filius Mariæ non vbiuis vult morari, ſed in hæreditate domini, quæ ſunt animæ timentes Dei. Deliciæ ſunt ei eſſe cum hominibus, ſed non cum omnibus. Iacob elegit, Eſau verò odio habuit. Cainum necem fratri meditãtem abominatur: ſimplicẽ autem Abelum, nihil mali ſuſpicantem, fratris verbis acquieſcentem, amplectebatur. Sic etiam idolatras & ſanguinarios ethnicos auerſabatur, Iudæos verò ſanctorum patrum germen elegit.*

2 *Pulchris epithetis & notis Chriſti regnum, ſcilicet Eccleſia, deſcribitur, & vnde eius vera membra cognoſcantur, apertè demonſtratur.*

3 *Sapientiæ diuinæ altitudo captui noſtro ſeſe attemperat, quæ cum ſit incõprehenſibilis & inueſtigabilis, tamẽ cedri, cypreſſi, palmæ, roſæ hierichũtinæ, oleæ, & platani cõparatio nibus, ſuã eminentiam, fortitudinem, et ſuauitatẽ explicat.*

IN IISDEM SACRIS FERIIS

Euangelium.

Factum eſt dum irent: & ipſe Ieſus intrauit in quoddam oppidulũ, &c. Finis Euangelij: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. *Lucæ 10.*

Hoſpitalitas nobis in Martha commẽdatur Oppidulũ quod intrauit Ieſus Bethania vocabatur.

PRoponuntur nobis hîc duæ mulieres ſorores, Martha videlicet & Maria: & in vtraq; proponitur nobis peculiare ſingularéque exemplum. In Martha commendatur nobis hoſpitalitas. Nam primò quod ad Marthæ perſonam attinet: audimus ex textu Euangelico Ieſum intraſſe quoddam oppidulum. Nam ſolitus erat hoc intrare, cùm à Galilæa in Ieruſalem celebraret aſcenſum, quia intermedium erat, quod Bethania vocabatur: & mulierem quandam Martham nomine excepiſſe dominum Ieſum in domum ſuam. Hæc (vt Ambroſius vult) iam ab hæmorragia per Chriſtum curata erat, ex quo illi quoque facta fuit deuotior. Martha ergo excepit eũ

Martha hoſpita domini.

Cibi indigus erat Chriſtus quoad humanã naturam.

Matth. 4.

vt hoſpitem, ſed tamen famula dominum, ægra ſaluatorem, creatura creatorem: & paſcenda ſpiritu, dominum in carne paſcendum ſuſcepit, quoniam Chriſtus quo ad humanam naturam cibi indigus erat: vnde & eſuriebat & ſitiebat. Ioan. 4. Potuiſſet ſiquidem ſibi è cælo cibum prouidiſſe, vel ex nihilo creaſſe. In deſerto videmus acceſsiſſe ad ipſum angelos, eíque miniſtraſſe. Similiter conſtat Eliam nutu Dei, corui miniſterio alimentum ſuſcepiſſe, qui ipſum diutius hoc modo poterat paſcere: ſed ille voluit & viduam aliquid mereri, benedictionémque propheticam accipere, ideóque mittitur ad eam in Sareptam. Sic & hîc hanc gratiam voluit præſtare, quòd ſe hominem paſci ſinebat, vt mererentur piæ mulieres. Poterant quidem eodem modo Chriſtum angeli

Ingẽtis gratia ſignum eſt quoties nutu Dei pauper mẽdicus ædes diuitis petit.

cibare, ſed habitu ſuo voluit ille inueniri vt homo, hancque his duabus ſororibus impendere gratiam, vt ſe ſineret ab eis paſci. Ingens quippe gratia eſt ſiquando pauper mendicus ædes diuitis petit. Datur enim tunc illi occaſio promerendi vitam æternam, vtque ſibi faciat amicos de mammona iniquitatis. Hinc Abrahamum dixiſſe legimus (Gene. 18.) Si inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, &c.

Dilectionẽ proximi et dilectionis modum ex facto Mar

Ex hoc igitur facto & dilectionem proximi, & dilectionis modum diſcere debemus. Quemadmodũ enim Martha dominum excepit, ſic & nos eundem debemus excipere. Excipiemus autem illum in pauperibus nudis & vagis, eſurientibus & ſitientibus. Quicquid enim his

impende

impenderimus, id ſibi impenſum putabit ipſe, Matt. 10. & 25. Hos igitur excipiamus, cibemus, potemus, tegamus, conſolemur; ſic non minus excipiemus dominum, quàm ipſa Martha. *tha diſcere debemus.*

Sed Martha excepit illum alacris & magno cum gaudio, fœlicem & beatam ſe reputans, quæ mereretur excipere ipſum dominum. Sic & nos quicquid impenderimus pauperibus, id impendamus alacriter & hilariter, non ex triſtitia aut neceſsitate: nam hilarem datorem diligit Deus. 2. Corint. 9. 1. Pet. 4. *Chriſtus quomodo excipitur hoſpitio. Alacriter & hilariter pauperibus ſubueniendū.*

Præterea ſolicita erat Martha de apparatu conuiuij, ſatagens ac curſitans ne quid omnium deeſſet quæ ad excipiendum reficiendúmque dominum & eius diſcipulos pertinebant: nec hic vllis vel ſumptibus vel laboribus parcebat. Ad hunc ergo modum & nos in excipiendis cibandíſque pauperibus, imò & diligēdis proximis, neque diligentiæ neque laboribus neque ſumptibus vllis parcamus. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, ait ſenior Tobias ad ſuum filium, Tob. 4. Zachæus dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus, Luc. 19. *Laboribus ac ſumptibus nō parcēdū in excipiēdis cibandíſque pauperibus.*

Ad hęc, quemadmodum Martha non famulorum aut ancillarum, ſed proprio miniſterio inſeruiit domino & diſcipulis: ita nec nos pudeat aut pigeat proprio miniſterio pauperibus inſeruire: quin pudeat nos potius inertiæ & ſuperbiæ noſtræ. Iſa. 58. Carnem tuam ne deſpexeris. Chriſtus attrectauit leproſos. *Neminem pudeat pigeatque proprio miniſterio pauperibus inſeruire.*

Hoſpitalitatis virtus ad omnes pertinet Chriſtianos hoſpitia habentes, extenditque ſe indifferenter ad omnes. Vnde Chryſoſt. Quieſcamus, inquit, ab hac abſurda curioſitate, vt ſimus perſonarum acceptores in recipiendis in domum noſtram pauperibus. Nam Abraham circa omnes ſe oſtendebat hoſpitalem, qui ſi curioſus ſcrutator fuiſſet, refugientes ad ſe angelos hoſpitio non recepiſſet. Hinc monet Seruator Luc. ſexto, Omni petenti te, tribue. Rationem aſsignat Chryſoſt. dicens, Non ex vita eorum quos recipis, tibi mercedem tributurus eſt dominus, ſed ex tua intentione, voluntate, miſericordia & bonitate. Diſcant ergo Chriſtiani ſine diſtinctione exhibere hoſpitalitatem, ne forte cui domum clauſerint, ac humanitatem negauerint ipſe ſit Chriſtus. Ad *Hoſpitalitatis virtus ad omnes Chriſtianos pertinet.*

hanc virtutem nos prouocare debet eius vtilitas & fru-
Hoſpitali- ctus. Nam bona temporalia multiplicat, vt patet de vi-
tatis fru- dua.3. Reg.17: cui nec farina nec oleum defecit,propter
ctus qua- Eliſeum hoſpitio ſuſceptum. A temporali malo præſer-
druplex. uat,vt patet in Raab, Ioſ.2. ſaluata cum domo ſua, quia
nuntios Ioſue ſuſcepit. Sic Loth Gen.19. quia angelos re
cepit, cum filiabus ſuis incendium euaſit: de quo Orig.
Domus, inquit, hoſpitales ingreſsi ſunt angeli: domus
verò hoſpitibus clauſas ignis & ſulphur accendit. Audi-
te qui peregrinis domum clauditis, qui hoſpites abigi-
tis, Loth in Sodomis habitauit, alia eius bona geſta non
legimus, quàm quòd angelos hoſpitio receperit, & ideo
incendia ignis euaſit. Prætereà gratiam & ſalutem im-
petrat. Patet hoc in Zachæo Luc.19. cuius domui à Deo
ſalus contigit, & 4. Reg.4. quando Eliſei precibus ho-
ſpitæ ſuæ filius à mortuis excitatus fuit. Tandem cæli
hoſpitium confert, hoc nimirum teſtante Auguſt. Præ-
be tectum, accipe cælum. Charitas ergo fraternitatis
maneat in vobis, & hoſpitalitatis nolite obliuiſci. per
hanc enim quidam placuerũt, angelis hoſpitio receptis,
Hebr.13. Rom.12. 1. Pet.4.

Verbi Dei 2 Secundò in Maria auditus verbi Dei nobis commen
auditus in datur, quam audimus ad pedes Ieſu aſſediſſe, ſermonem-
Maria ſo- que eius audiuiſſe. Semper in Euangelio inuenies Ma-
rore Mar- riam ad pedes Ieſu. Mortuo nanque Lazaro corruit ad
tha nobis pedes eius, Ioan.11. & in die reſurrectionis voluit tange-
commẽda- re pedes eius. Hîc quoque ſedet ſecus pedes domini: &
tur. dum parantur alimenta, ipſa ſoli Dei verbo vacabat.
Ioan.20. Poſtpoſuerat quippe hæc omnem corporis curam, ſibi
Semper ſe vacans, ſibi attendens, ſibíque intendens, non ad erogan-
ſe Mariã dum, ſed accipiendum ſollicita, & propenſius auida. In
ad pedes nullo actu, ſed in contemplatione tota erat, agens plus
Ieſu compo intentione quàm opere. Audiebat verbũ illius, quoniã
ſuiſſe ſa- ſemper verbũ bonũ eructabat, ad quod præ dulcedine li
cra teſtan- quefiebat anima eius, ac ſi dixiſſet cũ ſponſa ad ſpõſum,
tur Euan- Anima mea liquefacta eſt vt dilectus loquutus eſt.
gelia. Videtur quidem Maria multò præſtitiſſe minus quàm
Cantic.5. ſoror Martha. nam & hodie pluris fit dilectionis offi-
Hoſpitali- cium, quàm verbi Dei auditus. Eſt quidem hoſpitalitas
tas et cura & cura pauperum, opus Deo gratum, verùm non aliter,
niſi

niſi hæc duo ſimul accedant: Verbi Dei auditus, hoc eſt fides vera & catholica (in verbo nimirum Dei fundata) cum primis nobis adſit neceſſe eſt. Nam quicquid fit extra verę fidei vnitatem, abominationi eſt domino. Deinde verò & rerum cæleſtium cura, contemplatióque requiritur: vt videlicet agamus cæleſtem conuerſationem in terris, vtque omne deſiderium noſtrum à terrenis euehamus ad cæleſtia, & ſolius Dei gloriam quæramus in omnibus. Hinc dominus ſuo reſponſo quo illam defendit, longo interuallo prætulit auditum verbi Dei officio dilectionis, curæque pauperum.

pauperum opus eſt deo gratum, verùm nõ aliter niſi ſimul accedant Verbi Dei auditus, hoc eſt fid.s vera, & rerũ cæleſtium cura contemplatióque.

Docemur igitur hîc humanum iudicium in rebus diuinis planè mancum & cæcum eſſe, ideóque Dei iudicio omnia committenda. nam is ſolus nouit quid vel vilius vel præſtantius ſit. Martha enim ex illorum perſona loquebatur, qui adhuc diuinæ contemplationis ignari, ſolum quod didicere fraternæ dilectionis opus Deo placitum ducunt: ideóque cunctos qui Chriſto deuoti eſſe volunt, huic mancipandos autumant. Nondum autem aduertebat magis delectatum Ieſum paſcere auidas ſui mentes, quàm corporeas eſcas accipere.

Iudicium humanum in rebus diuinis perſæpe mãcum & cæcum eſt.

Sed conſideremus quónam modo verbi Dei auſcultatio præferenda ſit dilectionis officio. Non nudè & ſolis corporeis auribus audiebat Maria verbum Ieſu, ſed & internis, hoc eſt, animo & toto affectu. Credebat nimirum verbo Dei, totáque interim amore deſiderióque rerum cæleſtium rapiebatur, adeò vt terreſtrium oblita eſſet, nec audiret nec videret Martham ſororem ſic diſcurrentem apparantémque. Huiuſmodi igitur verbi Dei auſculatio in tantum placuit Chriſto, vt dixerit ad Martham, Mariam optimam ſeu meliorem partem elegiſſe, quæ nec auferretur ab ea.

Modus quo verbi Dei auſcultatio præferenda ſit dilectionis officio in Maria notandus.

Vnum, inquit, *eſt neceſſarium*. Q.d. Vna re in primis & maximè opus eſt, auditu videlicet verbi Dei, ac vera fide, internáque pietate. Ratio eſt, quia quicquid Deo gratum, & animæ ſalutiferum eſſe debet, id iuxta verbi Dei præſcriptum, & in fide ſpiritúque fiat neceſſe eſt. Nam quicquid cum verbo Dei pugnat, abominatio eſt coram Deo. Quicquid non eſt ex fide, peccatum eſt. Quicquid non procedit ex ſpiritu, hypocriſis eſt. Summa: Verbum

Vnum ſummopere nobis neceſſarium quid ſit.

Quicquid cum verbo Dei pu-

Dei eſt lucerna pedibus noſtris,& lumen ſemitis noſtris. Sine hoc omnia ſunt tenebræ, ſine hoc languent omnia charitatis officia. Similem autē habemus locum Act.6. vbi Apoſtoli verbi miniſterium, menſarum miniſterio antepoſuerunt. An non ſanctiſsima eſt inſtitutio Baptiſmi & Sacramentorum? tamen his præfert Paulus miniſterium verbi.1.Corint.1.Huc & locus Luc.11 facit:Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

gnat, abominatio eſt coram deo. Rom. 4. Pſal. 118. Sine verbo Dei omnia ſunt tenebræ,ſine hoc languent omnia charitatis officia.

Monemur igitur hîc vt quidem cum Martha ſedulò in pauperibus & proximis charitatis officiis excipiamus dominum,verùm ante omnia cum Maria aſsideamus ad Ieſu pedes, verbúmque eius audiamus,hoc eſt,iuxta verbum Dei omnia noſtra & dicta & facta componamus, domino adhæreamus fide firma ac viua, ac huic ſeruiamus in ſpiritu ac veritate, omnibúſque rebus terrenis poſtpoſitis ad cæleſtia anhelemus. Sic denique & nos partem meliorem elegerimus, quæ nec auferetur à nobis vnquam.

Exhortatio.

EPILOGVS.

1 *Duas vitas hæ ſorores in Eccleſia demonſtrant, actiuam ſcilicet,& contemplatiuam.Martha quidē actiualem, qua proximo in charitate ſociamur,demonſtrat. Maria verò contemplatiuam, qua in Dei amore ſuſpiramus.*

2 *Vna & ſola eſt theoria,id eſt, contemplatio Dei, cui meritò omnia iuſtificationum merita, vniuerſáque virtutum ſtudia poſtponuntur.*

3 *Pars Marthæ non reprehēditur, ſed Mariæ laudatur.& optimam partē elegiſſe Mariā dicit, vt intelligatur etiā pars Marthæ bona Quare autem pars Mariæ optima ſit:ſubinfertur.cū dicitur,Quæ nō auferetur.Actiua enim vita cū corpore deficit:cōtēplatiua autē vita hic incipit, vt in cæleſti patria perficiatur. Charitas enim nunquam excidit.1.Cor.13.*

Senſus myſticus ſeu allegoricus eiuſdem Euangelij.

Quoniam Euangelica hiſtoria vltra aſcenſionē Chriſti,& Apoſtolorum diuiſionem non protenditur, nec de obitu Mariæ eiúſque aſſumptione aliquam mentionem facit,ideo ordinatione Eccleſiæ (quæ Spiritu ſancto regitur,vt patet Ioan.4. quæ & columna & firmamentum

dicitur

dicitur veritatis. 1. Timoth. 3.) Euangelium hoc in aſſumptione glorioſæ virginis matris domini Mariæ legitur. Nam tametſi quo ad literam ad ſorores duas Martham & Mariam refertur, ſecundum myſticum tamen ſenſum, locum etiam ſuum habet, ſi de virgine matre intelligatur. Vnde non incōuenienter ipſi aptari poteſt, quæ vtriuſque vitæ energiam ſummè habuit, quæ & partem elegit optimam. In ſacra quippe ſcriptura, res vna & eadem multoties inuenitur diuerſa ſignificare, ſicut leo, hœdus, ignis, & aqua, vel etiam ſol, &c. Eſt enim leo de tribu Iuda, Apoc. 5. & eſt leo qui circuit quærens quem deuoret. Eſt hœdus emiſſarius qui peccata noſtra portauit, cuius figuram habes Gene. 22. eſt & hœdus à ſiniſtris qui damnatur, Matt. 25. Eſt ignis quem miſit dominus in terram, & quem vult vt ardeat, Luc. 12. eſt & ignis qui ſuper impios cadat, vt non videant ſolem. Eſt aqua cuius flumina fluunt de ventre credentis, Ioan 7. eſt etiam aqua cuius tempeſtas nos demergat. Eſt ſol iuſtitiæ, qui nos illuminet, Ioan. 8. eſt quoque ſol, qui nos non vrat per diem. Similis ratio eſt de caſtello. Licet enim caſtellum aliàs malum ſignificet, vt illud de quo dicitur Matth. 21. Ite in caſtellum: vbi & additur, quod contra vos eſt: tamen hîc caſtellum in quod intrauit Ieſus, ſingularem & intemeratam virginem intelligimus. Fuit nanque domus domini firmiter ædificata, benéque fundata ſupra firmam petram. Vnde non ineptè comparatur mulieri ſapienti, quæ ædificauit domum ſuam ſupra petram. Nam deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerūt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat ſupra petram. E contra Eua non caſtellum, ſed domus infirma, ſuperba, & fatua fuit, ſuper arenam ædificata, turbinibus & procellis tentationum euerſa, & ideo fuit ruina illius magna.

Myſticè præſens lectio non inconuenienter de B. Virgine interpretari poteſt, quæ vtriuſque vitæ energiam ſummè habuit.

1. Petr. 5.

In ſacra ſcriptura ſæpe res vna diuerſa habet ſignificata.

Maria caſtellum eſt quod Ieſus intrauit.

Eua non caſtellum fuit ſed domus infirma.

In primis Martha commendatur in hoc, quòd dominum Ieſum exceperit in domū ſuam, & diſtracta ſit circa frequens miniſterium: ſed hoc factum longè perfectius in matre domini deprehenditur. Hæc enim excepit illum non in domum materialem, ſed in corporis ſui caſtiſsimi domicilium: & ſi quis vnquam miniſtrando illi occupatus fuit, hæc ſanè in eius miniſterio diſtracta fuit omnium

Hoſpitalitatem longè perfectius exercuit Maria.

ria mater omnium maximè, vt quæ illū carne veſtiuerit humana:
Ieſu,quàm & ſi quid nebat aut texebat,domino in veſtitum appara-
Martha. uerit:illum adhuc paruulū vberibus ſuis lactauerit:pan-
Luc.2.et 11 nis inuoluerit:vnà cum illo in Ægyptum fugerit:illius anxiam curam egerit,adeóque & gladium doloris propter illum ſenſerit, & ſummatim nullius alterius Marthæ indiga,nullius egens ancillæ opera,ipſa omne obſequium exibuerit,cæteráque miſericordiæ opera illi præſtiterit.Verè in illam competit quod hîc dixit dominus, Martha, Martha ſolicita es, & turbaris circa plurima.

Maria quā ſolicita, & quantū turbata fuerit. Quantum putatis Maria turbata fuerit,quo mœrore affecta,quando vidit illum vinctum circunduci de loco ad locum,immaniter capi,flagellari,ludibriis affici,tandem in cruce ſiti torqueri, mortéque turpiſsima extingui? Quando vnquam huiuſmodi Martha fuit in terra, quæ
Ioan.19. tantis affecta ſit doloribus, tot emacerata curis? Certè dicere potuit: Domine, non eſt tibi curæ quòd omnes amici,proximi,& noti relinquant me ſolam miniſtrare? Iube vt me adiuuent. Si ergo Martha meretur laudem ſuum ob factum, multò ſanè iuſtius virgo mater ob ſuum laudata eſt.

In vita contemplatiua mater Ieſu longè ſuperauit Marthæ ſororem Mariam. Cæterùm Maria Marthæ ſoror euehitur in hoc laudibus,quòd aſſederit ad pedes Ieſu,verbúmque eius audierit, ac ſic optimam elegerit partem. At quis vnquam magis ad pedes Ieſu aſſedit, quàm mater ipſius Maria? hæc nanque etſi mater eſſet domini,tamen ipſius ſeſe humilem ancillam agnouit. Quis item verbum Ieſu auidius audiuit quàm ipſa?Beata enim pronuntiatur, quòd credidit domini verbis. O quanta contemplationis dul-
Luc.1. cedo fuit in Maria, quando Spiritu ſancto ſuperueniente,& virtute altiſsimi obumbrāte,ipſum Dei filium concepit? Quid de Deo non ſapiebat,in qua ſapiētia Dei latebat,& in cuius vtero ſibi corpus aptabat?Chriſtus enim
Coloſſ.2. Dei ſapientia, & Dei virtus.1.Cor.1. in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei reconditi. Conſeruabat enim omnia verba,angelorum,paſtorum,magorum,
Luc.2. aliorúmque iuſtorū,nec non ipſius filij,conferens in corde ſuo. At quis vnquam melius guſtauit & vidit quàm
Nullus hominum vn ſuauis eſt dominus quàm Maria? Inebriabatur enim ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur.

tur. nec mirum, quoniam apud eam, imò in ea erat fons vitæ, de quo manabat tanta perfectio vtriuſque vitæ. Quis denique partem elegit meliorẽ quàm ipſa? Elegit nanque in domo Dei ſui eſſe magis quàm in tabernaculis peccatorum. Nam etſi multis externis rebus hîc occupabatur, omne tamen eius gaudium & vniuerſa lætitia erat in vno quod ſolum permanet cæteris tranſeuntibus: ideóque & nũc agit in gloria filij ſui, cæleſtibúſque gaudiis ſaturatur.

quam perfectè vidit & guſtauit, quàm ſuauis eſt dominus, quàm Maria.

Nam pars Marthę ablata eſt, quum nihil iam habeat cur perturbetur, ſitque ſolicita vt ſeruiat domino vt infantulo, cui nunc omnes angelorum chori inſeruiunt ſedenti in throno cæleſti. Iam non turbatur amplius, nec eſt quòd cum illo fugiat in Ægyptum à facie Herodis, quia Chriſtus aſcendit in cælum, Herodes detruſus eſt ad inferos. Iam nõ turbatur propter Iudæos, qui tunc occupati erant in capiendo domino, in præcipitando de monte, in lapidando, quum illi nunc ſubiecta ſint omnia, & inimici eius ſub pedibus eius proſtrati. Nihil iam flagella metuit: non virgas, non clauos, non crucem denique formidat. Reſurrexit nanque Chriſtus, neque moritur, mors illi vltrà non dominabitur, Rom. 6.

Pars Marthæ ablata eſt Mariæ.

Pars ergo Marthæ ei ablata eſt, ſed bono ſuo, quia pars Mariæ in ea perficitur, quæ non auferetur. Sicut enim compaſſa eſt, ita & conglorificata. 2. Timo. 2. Et quia patienti nunquam defuit, ideo nunc ab eo paſcitur, eúmque contemplatur facie ad faciem, quem hîc contemplabatur fide. O fœlix viſio, videre non ſolùm corporis Chriſti claritatem (qua conſpecta Petrus, omnium quæ in cælis ſiue in terris ſunt, oblitus, ait: Domine bonum eſt nos hîc eſſe) ſed & deitatis. nam. 1. Ioan. 3. Videbimus eum ſicuti eſt. Verè oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. 1. Corinth. 2. Si fulgebũt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum, qua ergo gloria in cælis ſacra virgo colitur, quæ domino cæli præbuit hoſpitium ſui ſanctiſsimi corporis, & ſuper omnes dilexit? Exaltata eſt ſuper omnes choros angelorũ. In bonis repletum eſt deſiderium ſuum, à filio ſuſcepta comitantibus angelis. Nam Lazarum legimus ab angelis deportatum in ſinum Abrahæ, Luc. 16. Adfuere angeli domino nato, Luc. 2. mulieribus

Pars Mariæ in ſacra virgine Maria perficitur, quæ nunquam ei auferetur.

Rom. 8.

Matth. 17.

Matth. 13.

Maria exaltata ſuper omnes choros angelorum.

ribus ipſo rediuiuo. Matt.28. Diſcipulis, aſcendente ipſo. Act.1. nec dubiũ quin arcam fœderis, domini templum, ſacrarium Spiritus ſancti, cum iubilo in domum deduxerint. Dauid 2. Reg.6. Imò & filius feſtiuis illam amplexibus, vt matrem & talem matrem decuit, iuxta ſe in throno collocauit, 3. Reg.2. Famulo ſuo B. Stephano de ergaſtulo carnis egreſſuro cõſpicuum ſe præbuit, Act.7. Multò magis matri. Nam Ioan.14. promiſit, Iterum veniam, & aſſumam vos ad meipſum: vt vbi ego ſum, & vos ſitis. Item Ioan. 12. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pa er meus. Sed quo honore? Ioan.17. ait Chriſtus: Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi & ego ſum, illi ſint mecum, vt videant claritatem meam quam dediſti mihi. Extendit ergo verus Noë manum ſuam extra arcam, & apprehendit columbam, quæ modò videt Deum facie ad faciem, gaudétque cum filio in æternum. Si igitur Maria ſoror Marthæ ob ſuum factum laudibus eſt digna, longè certè magis Maria mater domini ob ſua præclara facinora laudem meretur æternam.

Filius feſtiuis amplexib⁹ matri occurrit eamq; iuxta ſe in throno cæleſti collocauit.

Videte: huc ſolum reſpexerunt illi patres veteres, qui Euangelium hodiernum ad præſentes matris virginis ferias ordinarunt.

IN FESTO BARTHOLOMÆI Apoſtoli Epiſtola.

Epheſ 1.

Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, &c. Finis Epiſtolæ: Qua ſuperabundauit in nobis.

IN hac lectione oſtẽdit Apoſtolus nos Deum debere laudare, & ei gratias agere propter quinque ſua erga nos beneficia. Vnde Apoſtolus conſiderans Dei erga nos dignationẽ, in vocem gratiarum actionis & laudis erumpit: dicens: *Benedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti.* Deus eſt Chriſti, vt incarnati: pater verò, vt coæterni & conſubſtantialis verbi, Deo patre hoc ipſum per Pſal. teſtante. Ipſe, inquit, inuocauit me, Pater meus es tu: Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ.

Deo gratiarum actiones agenda propter quinque erga nos beneficia.

Deus pater Deus Chriſti dicitur vt incarnati. pater verò, vt coæ-

Quo exemplo nos Apoſtolus informat vt idem faciamus, ſcilicet benedicamus ac laudemus Deum, & gratias illi agamus. Deum etenim benedicimus, quum illum (ſicuti verè eſt) bonum dicimus: quùm ſummè bonam eſſe Dei maieſtatem, potentiam, iuſtitiam, ſapientiam, clementiam, miſericordiam, beatitudinem & æternitatem fideliter confitemur, totis animæ viribus cupientes, vt hoc ipſum de Deo ſentiant & dicant vniuerſi. Gratias illi agimus, quum bona quæ ab ipſo recepimus, in ipſum fideliter referimus, & illa ei cuius ſunt aſcribimus, nec vllatenus inde noſtram, ſed ſuam gloriam quærimus, dicentes cum Pſal. Non nobis domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Porrò Deum laudamus, quando mente ſapimus & intelligimus Deum in omnibus operibus ſuis & multò magis in ſemetipſo ſummè laudabilem eſſe, & ſuę bonitatis dignitatem, laudem omnem in immenſum ſuperare. Sicut enim intellectu creato comprehendi Deus non poteſt, ita nec par eſt laudari. Hæc ergo tria creatori noſtro Deo debemus, & ad ea illi fideliter perſoluenda nos ſemper intenta mente & animo grato decet eſſe ſolicitos, iuxta verba Pſalm. Benedicam dominum in omni tẽpore: ſemper laus eius in ore meo. Et iterum, Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius.

terni & cõſtantialis verbi.

Deus quomodo à nobis benedicatur.

Deo quomodo gratias agimus.

Deũ quãdo laudamus.

Creatori noſtro tria hæc debemus, benedictionem, gratiarum actionẽ & laudem.

1 Laudandus & benedicendus eſt Deus, quia benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, non temporali aut carnali, quomodo Iob olim benedixit, & Iudæis, ſicut ſcriptum eſt Geneſ. 27. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundãtiam frumenti, vini, & olei: ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus. & Deuter. 28. Dei mandata ſeruaturis dicitur: Benedictus eris in ciuitate, & benedictus in agro: Benedictus fructus ventris tui, & benedictus fructus terræ tuæ, fructúſque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ouium tuarum: benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ. Omnes hæ benedictiones carnales erant: Noſtra verò benedictio ſpiritualis eſt, & adeò munifica & liberalis, vt nihil ex ea deſit, quando quidem & immortalitate donamur, Dei filij, & Chriſto cohæredes effecti. Meritò igitur in omni benedictione dixit. Qui enim (ait

Ratio cur laudandus & benedicẽdus Deus.

Iob 1.

Prima eſt benedictio, qua nos benedixit, nõ tẽporali ſed ſpirituali.

1. Benedictio.

Rom. 8. (ait Apoſt. alio loco) proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus nobis tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?

Benedictio Iudæorũ in terris erat.

In noſtra benedictione cæleſtia & diuina omnia in præmium promittũtur.

Et ne quis putet hanc benedictionem in terra refundendam, addit, *in cæleſtibus*. Nam Iudæorum benedictio duntaxat in terris erat, & ideo non ſpiritualis, ſed corporalis tantùm erat. Si audieritis me, inquit, bona terræ comedetis, Iſa. 1. In noſtra verò benedictione cæleſtia & diuina omnia in præmium promittuntur, ſicut teſtãtur hæ voces, Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum, Matth. 5. Item, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum, Matth. 3.

Benedictio Dei nõ noſtris meritis nobis prouenit, ſed per Chriſtum.

Et ne rurſum exiſtimet quis, noſtris meritis hanc nobis benedictionem prouenire, ſubiunxit Apoſtolus, *in Chriſto*, hoc eſt, non vt quondam benedictio temporalis per Moſen Iudæis cõtigit, ſed per Chriſtum benedictio iſta ſpiritualis nobis obuenit, Tit. 3.

2 Electio.

Benedicti à Deo multi à ſalute excidunt, electi verò perire non poſſunt.

Deus quare nos elegit.

2 Benedicendus eſt Deus, quòd *elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem.* Potior & dignior eſt electio, quàm benedictio. Nam multi excidunt à ſalute priuſ à Deo benedicti, non tamen perire poſſunt electi. Sicut ergo nos per Chriſtum benedixit, ita & per eundẽ elegit, hoc eſt, per fidem in Ieſum Chriſtũ, qua & benedictionem conſequimur, & electione efficimur digni. Quicunque igitur in Chriſtum fidem non habent, maledicto ſubiacentes reprobantur. Et ne quis putet vel præuiſa à Deo merita noſtra huius electionis cauſſam eſſe, dicit quòd elegit nos ante mundi conſtitutionem, videlicet priuſquam eſſemus. Ad hoc, inquit, elegit nos Deus, ne torpeamus, exiſtimantes nil eſſe vltrà virtuti ſtudendum, vt vitam aſſequamur æternam, quum iam pro Dei arbitrio qui ſalui fient ſint electi: ſed vt ſancti ſimus, & ſine labe, & in ea ſanctitate viuamus, quam baptiſmo ablutis largitus eſt dominus, idque in conſpectu eius, non autem in præſentia hominum more Phariſaico.

Spõtaneus nos elegit Deus ex ſola ſua bonitate.

Quia verò nos ſpontaneus elegit ex ſola ſua bonitate, adiecit, *in charitate*, ſcilicet nos elegit. Prior quippe dilexit nos, commendans charitatem ſuam in nobis, id iure repoſcens, vt tantæ charitati ſuæ vicem rependentes, & ipſum mentibus ſynceris amemus, & proximum diligamus propter

1. Ioan. 4.

ipſum,

ipſum, omnia noſtra in charitate Dei & proximi facientes, vt per huiuſcemodi charitatem ſanctificati, diuina electione ſimus non indigni. 1. *Cor.* 16.

3 Benedicere debemus Deum, *Qui prædeſtinauit nos in adoptionẽ filiorũ Dei per* IESVM CHRISTVM *in ipſum*. Superius dictũ eſt electionem maius aliquid eſſe quàm ſit benedictio: verùm hîc dicit Apoſtolus quòd adoptio electione ipſam præcellit. Hoc enim diuinæ benignitatis ſummum eſt indiciũ, quòd nos filiorum & nomine & gratia dignatus eſt. Videte, ait Ioannes, qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & ſimus. Et hæc quidem adoptio per Ieſum Chriſtum efficitur. Pater enim prædeſtinauit, filius autem nos ad patrem duxit. Hoc itaque bonum tam grande non interuentu ſerui cuiuſpiam, ſed per Dei filiũ nobis obuenit. Vt enim homo per adoptionis gratiam Dei filius efficeretur, filius Dei prius factus eſt filius hominis, vt particeps factus noſtræ humanitatis, nos ſuæ diuinitatis tribueret eſſe participes. Verbum enim caro factum, poteſtatem dedit omnibus qui per fidem ſe receperunt, filios Dei fieri, Ioan. 1. Non per carnalem aliquam generationem, ſed per regeneratiõẽ ſpiritualem ex aqua & Spiritu ſancto, de qua ait Ioan. 3. Niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ Dei.

3. Adoptio.

Benignitatis diuinæ ſummũ eſt indicium quod nos filiorum & nomine & gratia dignatus eſt.

Et quoniam vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus, ideo cõſequenter ſubdit: *Secundum propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ.* quaſi dicat, propterea prædeſtinauit futurum vt nos in filios adoptaret, vt ſuæ in nos benignitati & beneuolentię ſatisfaceret, & vt gratiæ & munificentię ipſius gloria palàm manifeſtaretur, & vt nos per hæc ipſius gloriã & bonitatem agnoſcentes, ipſum ampliori charitate complectamur. *Prædeſtinauit nos*, inquit, *ſecũdum propoſitum voluntatis ſuæ*. Nã id vel maximè vult Deus, vt nemo pereat, ſed magis vt conuertatur & viuat, qui vult omnes homines ſaluos fię ri, & ad agnitionẽ veritatis venire. 1. Timoth. 2. Ipſe tamen nolentes nõ cogit, ſed volẽtes trahit: de quo tractu Dei filius ait Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Qui autẽ trahit volẽtem, trahit etiam humi iacentem, modò præbeat manum au-

Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus.

Deus maximè vult vt nemo pereat, ſed vt magis conuertatur & viuat.

Deus nolẽtes nõ cogit ſed volentes trahit.

xiliatori. Dum enim id cupimus & precamur, vt operi manuum ſuarum (id eſt nobis ipſis) porrigat dexteram, tunc inopes manus noſtras ad ipſum auxilij petendi gratia extẽdimus. Quod ſi non fecerimus, etſi ipſe noſtram velit ſalutem, quia tamen nos non volumus, ad ſalutem nobis nihil proficiunt eâ quæ alioqui efficacia ſunt: non quòd infirma ſit eius voluntas, ſed quia ſaluare non vult inuitum. Hoc patet in Paulo Act. 9. & Elyma. Act. 13.

4 Gratificatio. 4 Deum laudare & benedicere debemus, quòd in gratia ſua (non in noſtris meritis) *Gratificauit nos in dilecto filio ſuo.* hoc eſt, acceptos nos coram ſe fecit & gratioſos, per dilectum filium ſuum. Quemadmodum ſiquis ſenem quempiam ſqualentem, ſcabie multa affectum, tabidum & informem, quem curandum accepit, confeſtim decorum & incolumem cunctiſque gratum reddat: ſic Deus omni nos deformitate ſquallẽtes, per filium ſuum iucundos reddidit & hilares, formáq; præſtantes, vt hũc talem decorem noſtrum ipſe concupiſcat, dicente propheta: Et concupiſcet rex decorem tuum, illum vtique qui intus eſt, quia omnis gloria filiæ regis ab intus.

5 Redemptio. 5 Gratias agentes Deum benedicere debemus, *quia in filio Dei habemus redemptionem per ſanguinẽ eius, remiſsionem peccatorum ſecundum diuitias gratia eius quæ ſuperabundauit in nobis.* In dilecto, inquit, Dei patris filio habemus redemptionẽ illã quam miſit dominus populo ſuo. Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret, & poneret in eo iniquitates omniũ noſtrum, & propter ſcelus populi percuteret eum, & eſſet diſciplina pacis noſtrę ſuper eum, qui peccatum nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. O donũ omni maius æſtimatione, quod nemo poteſt mereri, & quod ſolus poteſt dare Deus. *In quo,* inquit, *habemus redemptionem per ſanguinem eius, &c.* Quos antè proſcripſerat, nunc per ſanguinem ſuum redemit, venditos ſcilicet per peccatum: quibus per Iſaiam prophetã dicitur: Gratis venũdati eſtis, & ſine argento redimemini. Verùm ne putaremus tantæ gratiæ donum quaſi noſtris meritis redditum, & non potius eſſe diuinæ munificentiæ gratuitum donum, omne meritũ in immenſum excedens, adiecit: *Secundũ diuitias gratiæ eius, quæ ſuperabundauit in nobis.* Quũ igitur tãto nos ille

Ioan. 3.
Iſa. 53.
Per ſanguinẽ Christi redemptionem accepimus.
Iſa. 52.

nos ille emerit pretio, non debemus nos rurſum peccati 1.Cor.6.
ſeruitio mancipare. Empti, inquit, eſtis pretio magno,
glorificate & portate Deum in corpore veſtro, ſicut &
ille peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignū. 1.Pet.2.

EPILOGVS.

1 *Ad gratiarum actionem pro Dei benedictione, electione, adoptione, glorificatione, & redemptione ſuo exēplo nos prouocat Apoſtolus, ne propter ingratitudinem accipiendis infuturū Dei beneficiis indigni reddamur, quæ alioqui exſiccat fontem pietatis fluenta gratiæ, & rorem miſericordiæ Dei. Ad locum, inquit Sapiens, vnde exeant flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. Eccleſi.5.*

2 *Chriſto mediatore ſaluandis omnia diuina munificētia beneficia obuenēūt. Ipſe ſiquidē factus eſt nobis ſapiētia, & iuſtitia & ſanctificatio & redēptio: vt quemadmodū ſcriptū eſt, Qui gloriatur, in domino glorietur. 1. ad Cor.1. & Ierem.9.*

3 *Theſaurum gratiarū & miſericordiæ ſuæ ſuper nos Deus aperuit, vt noſtram exinde inopiam non modo leuaret, ſed etiam ditaret. Gratia enim eius ſuperabundauit in nobis.*

IN FESTO EIVSDEM APOSTOLI
Euangelium.

In illo temp. Facta eſt contentio inter diſcipulos, quis eorum videretur eſſe maior, &c. Finis Euangelij: Et ſedeatis ſuper thronos, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Luce.22. Mat.20. Marc.10. Luc.23.

IN hoc Euangelio tria videmus, ſcilicet primò contentionem Apoſtolorum intempeſtiuam, quiſnam inter ipſos primas in regno Chriſti tenere debeat. Quoniam enim dominus in cœna meminerat de regno Dei, incidit rurſus inter diſcipulos adhuc infirmos, & carnem ex parte ſapientes contentio, quis à morte domini primatum haberet in regno Dei. Matthæus ait: Audientes decem indignati ſunt &c. Vix dum Chriſtus duorū fratrum morbo medicatus fuerat, & ecce aliud malum oritur. Decem enim illi eodem morbo ſe laborare prodiderūt, nempe ambitione. Hæc enim illos ad petendum primatū, hos autem ad indignationem cōcitauit. Indignabātur enim contra duos, quòd parum agnoſcentes mediocritatem

Mat. 20.

Ambitio duos fratres ad petēdum primatū, et re

ſiquos decē Apoſtolos ad indignationem cōcitauit ſuam, primum locum auſi fuiſſent poſtulare, qui potius aliis debebatur. Hi enim ſunt affectus eorum qui in aulis principum viuunt. ſibi quiſque placet, ſibi quiſque polliſ cetur honores, & vnus alteri inuidet. Habes autem hîc ex quo fonte bella & diſsidia oriantur, nempe, ex ambitione. Inter ſuperbos enim ſemper ſunt iurgia, Prouerb. 13. Hæc fuit cauſſa quòd Romani totum orbem macularũt ſanguine humano, nec alia cauſſa nunc bella excitat, quàm ambitio principum, quibus leuius videtur plurimum Chriſtiani ſanguinis fundere, quàm leuem aliquam iacturam externorum facere.

Ambitio fons bellorū et diſsidiorum.

Ambitio cauſſa fuit quòd Romani totū orbem macularunt ſanguine humano.

Sed interim nemo miretur ſic affectos fuiſſe diſcipulos. Nondum enim Spiritum ſanctum acceperant. Longè aliter poſtea affecti ſunt. Non parum autem nobis profuit eorum imperfectio. Hinc enim plerunque Chriſtus ſumpſit occaſionem docendi ea, quæ pietatis ſunt: ſicut incredulitas Thomæ, noſtræ fidei facta eſt confirmatio. Quod autem Chriſto hîc contigit, hoc ſibi quiſque prælatus polliceatur, ſciat ſe inter infirmos eſſe, nec vnquam otij tempus eſſe.

Imperfectio diſcipulorũ non parũ nobis profuit. Ioan. 20.

Habet hæc hiſtoria duplices auditores. Quidam ſuam imbecillitatem inde agnoſcunt, & vitam emendant, atq; gratiam oblatã cum fide in humilitate ſuſcipiunt. Quidam verò cauſſas & occaſiones peccandi inde ſumunt: vt malitiam ſuam, ſanctorum caſibus & lapſibus excuſent. Admonitum ſe igitur quilibet ſciat, ne Euangelio in deteriorē abutatur partem: neque ſub prętextu eius, cordis ſui exerceat malitiam, ſed diſcamus potius ex hac & aliis hiſtoriis noſtram humanã imbecillitatem (ſenſus enim & humani cordis cogitatio ad malum prona ſunt, Gen. 8.) & Chriſti erga lapſos ineffabilem bonitatem.

Hiſtoria hac duplices habet auditores.

Euangelio nemo abutatur in deteriorē partem.

Diſceptatio oritur inter diſcipulos de primatu in regno Chriſti ex ignorantia. putabãt enim illud fore mundanum. Vbi monemur, non ſtatim ex vna concione putare nos omnem capere diuinarum rerum intellectum, ſed ſæpe eſſe domini verbum audiendum. Cùm enim hi diſcipuli errent, qui tot Chriſti cõciones audierant: quid de contemptoribus verbi fiet? Monemur quoque fidem non eſſe cuiuſlibet, ſed ſingulare donum Dei. Non tantùm igitur audiendum eſt verbum: ſed orãdus eſt etiam

Diſceptatio diſcipulorũ de primatu orta eſt ex ignorantia. Luc. 24.

Deus,

Deus,vt ſuo Spiritu ſancto agente in nobis ſit efficax.

Peccant autem diſcipuli dupliciter, ſcilicet ambitione & contentione. Non conſiderant quod Chriſtus dixerat, Seruus non eſt maior domino. Et illud, Filius hominis tradetur. Item, Mitto vos ſicut oues in medio luporum, Matth.10. Videmus igitur liberum arbitrium in rebus diuinis ſine Dei gratia nihil omnino valere. Dicitur enim.Rom.8. Qui ſpiritu Dei aguntur,ij ſunt filij Dei. Ibidem præmittitur, Sapientia carnis inimica eſt Deo.

Peccarunt diſcipuli dupliciter, ambitione & contentione.

Liberũ arbitriũ in rebus diuinis nihil omnino valet ſine dei gratia.

Hæc igitur de diſcipulorum imbecillitate ſcripta ſunt in noſtrũ vſum: Primò vt nobis ab inani caueamus præſumptione Secundò, ne ægrè feramus nos corripi verbo diuino, cùm hodierno adhuc die Euangelium Apoſtolorum arguat imbecillitates. Tertiò, omnes contentiones huius mundi eſſe de rebus nullius momenti. Quartò, in primis verbi miniſtros omnem debere operam dare, ne inter eos de primatu oriantur contentiones.

Quadruplex vſus ex diſcipulorũ imbecillitate nobis capiendus.

Secundò videmus in hoc Euangelio patientiam Chriſti erga diſcipulos, qui debuerant conſiderare tempus ab omni contentione alieniſsimum. tum enim dies inſtabat dominicæ paſsionis:& conciones præceptoris ſui, de regno ſpirituali inchoando erant, non de mundana exercenda potentia. Non tamen eos dominus reiicit, ſed (vt Matthæus dicit) vocauit eos ad ſe, tanquam ad ſalutis medicum, à quo mitigarentur: tanquam ad pacis vinculum, quo vnirentur tanquã ad virtutis magiſtrum, a quo inſtruerentur: vt ab errore reuocaret, vt ad pacem reformaret, vt regulam debitæ prælationis proponeret, vt nõ eſſet denarius ſine binario charitatis. Ideóque familiariter increpat, & amiciſsimè erudit, & dicit: *Scitis quia principes gentiũ dominantur, &c.* Nolite, inquit, quippiã imaginari in regno cælorum, quale videtis in regnis mundanis. Longè aliud regni genus eſt, quod beneficiis conſtat, non vi. ſpiritualibus præſidiis obtinetur ac defenditur, non violentia: perſuaſione dilatatur, non neceſsitate. Fuerunt qui ex his verbis occaſionem arriperẽt erroris, dicẽtes Chriſtianos tanquã liberos per Chriſtum, nulli hominum ſubiici debere, quemadmodũ & quidam Iudæorum tributum non pendendum Cæſari cenſuere, Matth.22. Sed hunc dominus errorem corrigit, dicens,

Patientia Chriſti erga ſuos diſcipulos.

Occaſio erroris quorundã ex his verbis erronea & falſa.

cap. eodem. Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Nulla enim communitas ſine rectore ſtare poteſt, Prouerb. 11. Vbi non eſt gubernator, populus corruet. Vnde Iudic. 17. In illis diebus non erat rex in Iſraël, ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

Communitas nulla ſine rectore ſtare poteſt.

Diſcrimen facit Chriſtus inter ſuũ regnũ & regna mũdana.

Facit itaque diſcrimen inter ſuum regnum, & regna mundana. Nam in regno Chriſti, eos qui præſunt, aliis inſeruire oportet. In regnis verò mundanis primates po tenter regnant, & ab omnibus eis eſt inſeruiendum: quemadmodum Geneſ. 10. de Nemroth legitur quòd cœpit eſſe potens in terra, & erat robuſtus venator coram domino. Sopho. 3. Principes eius in medio eius qua ſi leones rugientes. Siquidem principes huius mundi do minatum exercent in eos, in quos habent magiſtratum. non enim perſuadent, vt ament honeſta, ſed metu ſuppliciorum deterrent à maleficiis, Rom. 13. & honorem exigunt à ſuis, etiamſi non promereantur: imò, quò propius accedunt ad tyrannidem, hoc plus honoris exigunt à ſuis, & interim magnificis titulis honorantur. Vocantur principes, patres patriæ, ſeruatores, conſules, quòd poteſtate ſua premant inferiores. Tale eſt regnum gentium. Prouerb. 28. Leo rugiens, & vrſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem veruntamẽ non ſemper impunè. Eccl. 8. Interdum dominatur homo ho mini in malum ſuum. Iſaiæ. 10. Væ qui condunt leges iniquas, &c. Talem quoque comminationem olim dominus dedit Ioachim filio Ioſiæ regis Iuda, Ierem. 22.

Principes mundani quò propius accedunt ad tyrãnidem, hoc plus honoris exigũt à ſuis, & magnificis titulis gaudẽt honorari.

Principes mũdi ideò fiũt, vt dominentur minorib⁹, principes Eccleſiæ, vt ſeruiãt minoribus ſuis.

Chryſo. Principes mundi ideò fiunt, vt dominentur minoribus ſuis: principes Eccleſiæ, vt ſeruiant minoribus ſuis: vt proprias vtilitates negligant, & illorum procurent, nec mori timeãt pro ſalute ipſorum. Non ergo extollat præſidentem dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat: illud autem nouerit, quòd humilitas vera miniſterium plurium eſt. Sicut enim qui pluribus miniſtrat vulneratis, abſtergẽs cuiuſlibet vulneris ſaniem, non ſumit ex miniſterio illo cauſſam elationis: ſic multò minus cui commiſſæ ſunt curæ fraternorum languorum, vt omnium miniſter, redditurus pro omnibus rationem, humilis eſſe debet atque ſolicitus. Eccl. 32. Re-

Simile pulchrum.

ctorem te poſuerunt?noli extolli.eſto in illis quaſi vnus ex ipſis, &c. Quò ergo quiſque maior eſt,hoc minus ſibi vendicare debet violétiæ poteſtatis,& gloriæ.Nec enim huc ſpectabit, vt ſuis dotib⁹ quas accepit a Deo, premat inferiores,ſed proſit ac ſubleuet: nec ſibi vindicabit honorem,ſed Deo totū tranſcribet : nō quòd non ſit in hoc regno futurus ordo , ſed quòd is qui delectus eſt ad primatum,vt aliis dux ſit ad pietatē, adeò ſeruiat omnium cōmodis, vt videatur miniſter potius eſſe, quā princeps. Fauorem non ambiet , ſed promerebitur animus ad benefaciendum omnibus promptiſsimus: autoritatem tuebitur vitæ integritas, non ſupercilium aut faſtus . Nunc ad verba exhortationis, ſuimet exemplum adiungit humilitatis,dicens: *Ego autem in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat.* Nā in cœna pedes lauit, corpus & ſanguinem in cibum & potum miniſtrauit , necnon optima fercula gratiæ in præſenti,& gloriæ in futuro adminiſtrat. Pſal. Gratiam & gloriam dabit dominus.

Quò quiſque maior eſt, hoc minus ſibi vēdicare debet violentiæ poteſtatis, & gloriæ.

Exemplū humilitatis ſeſe præbuit Chriſtus ſuis diſcipulis.

Sed hoc loco quæritur , num Chriſtus reiiciat magiſtratus politici ordinem? Reſpondetur: Non, ſed magis illū confirmat, non tamen à ſuis Apoſtolis & concionatoribus illū vult adminiſtrari Nam Rom.13. non eſt poteſtas niſi à Deo. Et Prouerb. 8 Per me reges regnant,& legum conditores iuſta decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam. Quæritur item, num Chriſtianus poſsit bona conſcientia adminiſtrare magiſtratum ? Reſpondetur, Ita, & multò rectius quàm alij homines ἄθεοι. Propterea dicitur hoc loco principes vocari beneficos , quo vocabulo illos ſui admonet officij. Et Ro.13. dicitur omnē poteſtatem eſſe à Deo. Item 1.Petr.2. Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ.&c.

Magiſtratum politici ordinē non reiicit Chriſtus , ſed confirmat.

Conſcientia bona Chriſtianus poteſt admini ſtrare magiſtratum.

At his poſtremis temporibus, huius mundi princeps (Deo propter peccata cōniuente) omnia confundit. Videmus enim Eccleſiaſtici ſtatus homines neglecto ſuo officio mundana exercere negotia, bella gerere,prouincias vicinas deuaſtare,arces & oppidula occupare , cōtra dictum Pauli, Nemo militans Deo, implicet ſe negotiis ſecularibus. 2.Tim.2. Contrà magiſtratui politico præfecti, neglecta iuſtitia & iudicio , reformationes Eccleſiarum pro temporis cōditione, contra ſacram ſcripturam

Eccleſiaſtici prælati, & magiſtratus politici ſua iura ſibi mutuò præripiunt.

& Apoſtolicam doctrinam inſtituunt: contradicentes damnant, eiiciunt, occidunt, &c. venationibus, crapulæ, & voluptatibus inuigilãt: ac ita in hoc mundo omnium ordinum eſt mera confuſio.

Omniũ ordinum in hoc mundo mera eſt cõfuſio.

Tertiò, videmus hîc promiſsionem, qua Chriſtus ſuos aduerſus futuras & iam illis imminẽtes calamitates con ſolatur, cùm dicit: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis* perſeueranter: quia nemo mittens manum ad aratrũ, & aſpiciens retrò aptus eſt regno Dei, Luc. 9. *Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ: Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Quaſi dicat, Bono tantũmodo eſtôte animo diſcipuli chariſsimi. Hactenus enim mecũ multa eſtis perpeſsi aduerſa, quare & regnum vobis adornabo, non temporale, ſed æternũ, faciã vos principes non huius mũdi, ſed cæli: ſed eo modo illud ſuſcipietis regnũ, quo me id ſuſcipere videtis, per multas ſcilicet, tribulationes & afflictiones. Sed cõuertetur mœror veſter in gaudiũ, & gaudiũ veſtrũ nemo tollet à vobis. Hoc ita futurũ teſtatur Chriſtus in oratione ſua, Ioã. 17. Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecũ, vt videãt claritatem meã, &c. Et Iacob. 1. Beatus vir qui ſuffert tentationẽ: quoniã cùm probatus fuerit, accipiet coronã vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Item Paulus 2. Cor. 1. Sicut ſocij paſsionum eſtis, ita & cõſolationis eritis. Quis huius regni gloriã exprimere, quæ mẽs excogitare poſsit? Verè id quod in præſenti eſt momẽtaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videtur, ſed quæ nõ videntur. Quæ enim videtur, tẽporalia ſunt: quę autẽ non videntur, æterna. 2. Corin. 4.

Promiſſio Chriſti conſolatoria aduerſus futuras calamitates.

Modo eodẽ prædicit Apoſtolos ſuſcepturos regnũ, quo & ipſe illud eſſet ſuſcepturus, per multas, ſcilicet, tribulationes, et afflictiones.

Patienter igitur feramus afflictiones propter Chriſti nominis confeſsionem: & perſeueremus in vera fide vſque ad vltimum noſtræ vitæ terminum. Qui enim perſeuerauerit vſque ad finem, ſaluus erit, Matth. 10. Non enim initio, ſed perſeuerantia Chriſti regnũ exquiritur. Nam Iudæ bonum initium, ſed malus exitus fuit: contrà, Paulus malè cœpit, bene finiuit. Sic & quidam diſcipuli retrò abierunt, dicentes: Durus eſt hic ſermo, &c. & iam,

Regnum Chriſti nõ initio, ſed perſeuerãtia exquiritur.

iam non cum domino ambulabant. Petrus verò ait: Domine, quo ibimus? verba vitæ æternæ habes, Ioan. 6.

EPILOGVS.

1 Contentionem, carnis vitium, corrigit magiſter cæleſtis, & Deus pacis, quod ſemper ferè naſcitur ex ambitione. Maximè hac peſtis permultos in Eccleſia concitat tumultus, imò multos turbat pacem habentes & pacem amantes.

2 Dominatio tyrannica longè abſit quum à magiſtratu prophano Chriſtianorum, tum Eccleſiaſtico. Decet enim vt rectorem ſubditis diſciplina patrem, & pietas matrem, & humilitas ſeruum exhibeat, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa, ſed vtrobique ſeruetur diſcretio.

3 Vera via ad veram gloriam oſtenditur: qua eſt humilitas, gloria mundana fuga, & tribulationum tolerantia. Nam ſi commortui ſumus, & conuiuemus. ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus. 2. Tim. 2. Atqui nos ſperamus aliā & compendiariam viam eſſe, ſi quis ſe omnibus praferat, nemini inſeruiat. Tales fuere aliquando filij Zebedæi, Matth. 20.

IN FERIIS DECOLLATIOnis ſancti Ioannis Baptiſtæ, Epiſtola.

Expectatio iuſtorum lætitia, ſpes autem impiorum peribit, &c. Finis Epiſt. exaltabitur ciuitas. *Prou. 10.*

QVum natura noſtra deprauatior ſit, quàm vt ſcire poſsimus, quid fugiendum, quid item amplectendum, vtrunque ex hac pulchra antitheſi deprēhendere licet, in qua Sapiens contraponit pios & impios, vtrorunq; vitam, & vtrorunque exitū: vnde tria potiſsimùm occurrunt conſiderāda. *Antitheſis pulchra ad diſcernendum inter pios & impios.*

Principiò (vt omnia dilucidiora fiant) ſcitu neceſſarium eſt, quinam re ipſa ſint pij, ſimplices, & recti: quiq; contrà, ſint impij, duplices & praui. Illi igitur ſunt verè pij, ſimplices & recti, ſiue iuſti, qui de propria iuſtitia, propriis meritis, propriis operibus deſperantes, ex toto corde credūt, cenſent, & agnoſcunt dominū ſolum ſuum eſſe Seruatorem, ſuam iuſtitiam, ſuorum operum auctorem, ſuum auxilium, ſuam ſpem, conſolationem, fortitudinem, &c. Quam definitionem dominus ipſe cōfirmat, Ierem. 9. Non glorietur (inquiens) ſapiens in ſapientia *Pij qui verè ſint, ſimplices et recti.*

ſua, nec fortis in fortitudine ſua, nec diues in diuitiis ſuis:ſed in hoc glorietur qui gloriatur, ſcire & noſſe me, quòd ego ſim dominus faciens miſericordiam, & iudicium & iuſtitiam in terra: hæc enim placent mihi. Et Paulus 1. Corinth. 1. Ex Deo (inquiẽs) vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia a Deo, & iuſtitia & ſanctificatio & redemptio, vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in domino glorietur.

Impij, duplices, & iniuſti qui ſint. At illi cõtrà impij, duplices, praui, & iniuſti verè ſunt, qui (teſte Ieremia cap. 2.) relicto fonte aquæ viuæ, fodiunt ſibi lacunos contritos, non continentes aquam, hoc eſt, qui aſpernati Dei iuſtitiam, ſapientiam, ſanctificationem, auxilium, ſuæmet ipſorum iuſtitiæ, ſapientiæ ſanctitati nituntur. De his ait dominus in Euangelio: Vos eſtis qui iuſtificatis voſmetipſos, ſed ſcrutator cordium Deus eſt. Luc. 16.

Piorum & impiorũ vita. Iam conſiderandum, quæ vtorunque vita ſit. Nã hinc certiſsimò deprehendemus nos vel pios vel impios: Primò piorum vita duabus notis deprehenditur: verbis ſcilicet & operibus, de verbis ſic Sapiẽs inquit: *Os iuſti parturit ſapientiã: labia iuſti conſiderant placita.* de operibus verò: *Simplicitas iuſtorũ diriget eos, iuſtitia rectorum liberabit eos.* En, pij, iuſti, & ſimplices, nihil aliud loquuntur, quàm vtilia & ſalutaria, quàm ea, quibus proximus docetur ac ædificatur ad pietatẽ, quemadmodũ Petrus 1. ca. 4. monet, & Paulus Epheſ. 4. nihil aliud operibus ſuis exercent & teſtantur, quàm iuſtitiam, ſimplicitatem, & æquitatem: faciunt cuique, quemadmodum ſibi & aliis velint fieri: Vbi iam has deprehenderimus notas, ibi re vera adeſt pius, iuſtus, ſimplex. Non enim poteſt arbor mala bonos fructus facere, nec arbor bona malos fructus.

Vita piorũ duabus notis deprehẽditur, verbis ſcilicet, & operibus.

Verba & opera piorũ vtilia, ſalutaria & iuſta.

Matth. 7.

Impij quoque ex verbis & factis cognoſcuntur. 2 Secundo loco, quemadmodum pij, ſic & impij tum verbis, tum factis certò cognoſcuntur, nam ſic Sapiens inquit, *Os impiorum peruerſum: Simulator ore decipit amicum ſuum*, & hoc de verbis: de factis verò infert: *Supplantatio peruerſorum vaſtabit illos, in inſidiis capientur iniqui.*

Verba & opera impiorum inutilia, noxia, dolo- Vide, impij nihil loquuntur aliud quàm praua, inutilia, noxia, doloſa: quàm ea, quibus proximum decipiãt, peruertant, & ad impietatem alliciant: nihil item aliud faciunt, agúntque, quàm meram iniuſtitiam, fraudem, iniquita

quitatem Vbi hæ itaque notę videntur, ibi impij adſunt certiſsimè. Non enim poteſt bona arbor malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus, Matth. 7. *ſa: iniuſta & iniqua.*

3 Tertiò, vtrorunque ponit præmium, quum dicit: *Expectatio iuſtorum lætitia, ſpes autem impiorũ peribit. Fortitudo ſimplicis via domini, & pauor his qui operantur malũ. Iuſtus in æternum non commouebitur, impij autem non habitabunt ſuper terram.* Ecce, pij hîc ſentient tranquillitatem, & lætitiã conſcientiæ, confortunabuntúrque in via domini, & poſt hanc vitam ſaluabuntur æternùm: impij contrà. hîc ſentient vſque pauorem & deſperationem, & tandem æternûm eradicabũtur. Varij huius vtrorunque exitus etiam teſtis locuples eſt Iſaias, cap. 65. Iam eligat quiſque noſtrum alterutram viam, vel impiorum vel piorum, aqua nanque & ignis appoſita ſunt nobis. Sed ſi ſapimus, eligamus piorum potius conſortium, vt cum ſanctis & electis & nos ſancti & electi ſimus. *Præmia piorum & impiorum.*

EPILOGVS.

1 *Vtili & neceſſaria antitheſi Sapiẽs cõtraponit pios & impios, vt iuxta Philoſophũ oppoſita iuxta ſe poſita eluceſcãt indéque ſcire poſsimus quid fugiendũ, quid itẽ amplectẽdum.*

2 *Duabus præſertim notis diſtinguit pios ab impiis, & viciſsim impios à piis, verbis ſcilicet & operibus: diuerſa enim loquuntur, diuerſa itẽ operantur Hi arctam viam inambulant ad vitam, iſti latam currunt ad perditionẽ, Matth. 7.*

3 *Fidelium gaudia, & impiorum ſupplicia, vtrorunque diſpar exitus & præmium, quemadmodũ diſparem amplexi ſunt vitam Qui bona fecerunt, ibunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in reſurrectionem iudicij, Ioan. 5.*

IN FERIIS IISDEM EVANGELIVM.

Marc. 6. Matth. 14

In illo temp. Miſit Herodes, ac tenuit Ioannem, &c. Finis Euangelij: attulerunt corpus eius, & poſuerunt illud in monumento.

IN præſenti Euangelio, quod annuam recordationem decollationis D. Ioannis Baptiſtæ nobis ob oculos ponit, quatuor proponuntur, quæ non ſolùm ad hiſtoriæ faciũt veritatẽ, verũ etiã ad peculiaria aliquot dogmata.

Primò

Herodes Antipa Ioannem coniecit in Vincula. 1 Primò quidē expreſsè dicit Marcus perſonam, à quo Ioannes coniectus ſit in lacū, Herodem, videlicet, regem manus in Ioannem inieciſſe, vinxiſſeq; in carcere illum, & tandem etiā decollari eum iuſsiſſe. Hic eſt ille ipſus Herodes qui Ieſum videre deſiderauit multo tempore, Luc.23. qui & Pilato aſſenſum dedit in mortē eius, & dictus eſt Antipa, filius Herodis Aſcalonitæ, qui pueros innocentes trucidauit, ſub quo Chriſtus & Ioannes nati fuerūt. *Herodes interpretatur Verſipellis, aut pellicens.* Herodes verſipellis, aut (vt B. Hieronymus vult) pellicens interpretatur. Nam finxit ſe pium, cùm crudeliſsimus eſſet. Hinc Chriſtus dixit de eo (Luc.13.) Dicite vulpi illi, quia dæmonia eiicio, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertio die cōſummor. Hic tenuit captiuum, qui ad hoc laborabat, vt eum & alios adduceret illi, qui ſoluit à funibus peccatorum, Pſal.145. Tenuit Ioannem, innocentem, quo nemo ſanctior, teſte Chriſto, Matth.11. In cuius natiuitate multi gauiſi ſunt, qui plusquàm propheta extitit, imò angelus ac præcurſor Meſsię, qui præparauit viam domini, qui teſtimonium perhibuit de lumine, & agnum digito oſtendit, qui tollit peccata mundi, qui tantæ abſtinentię fuit, quòd locuſtis ac melle ſilueſtri paſtus ſit, atque pelle camelina tectus. *Herodes paternæ malitiæ imitator.* Hunc, inquam, Ioannem, tot Dei gratiis fulgentem tenuit Herodes, ac vinxit in carcere, vt ſe probaret malitiæ paternæ imitatorem. Nam vulgò dici conſueuit: Rarò filios ſuis parentibus emendatiores euadere.

Poteſtatem & gladiū tradidit Deus magiſtratui nō vt pios perſequantur, ſed defendant a tyrannorum furore. Hoc nēpe exemplū dānat in magiſtratu tyrānidem & abuſum poteſtatis, monētq; magiſtratū, ne accepta poteſtate abutātur, ne pios ac innoxios opprimāt. In hūc finē Deus poteſtatē & gladiū illis tradidit, non vt pios perſequātur, ſed vt malis ſint terrori, horúmq; malitiam compeſcant, pióſque ab horū tyrānide defendant, Rom.13. & 1.Pet.2. Nō ergo manus iniicere debent in pios & innoxios, vti Herodes fecit: ſed in impios & flagitioſos, vt pij ſecuri viuere poſsint. Si verò omninò tyrānidē pro animi libidine exercere volēs, eundē certè ſortiētur finem, quē omnes tyrāni ſortiti ſūt, & pręſertim Herodes ille.

Cauſſa Vinculorū Ioānis adulte- 2 Secundò ponitur cauſſa captiuati & decollati Ioannis. Propter Herodē (inquit Euāgeliſta) captus eſt & occiſus, quòd ſcilicet increpaſſet Herodem propter inceſtas illas nuptias

nuptias cùm Herodiade ſcortatrice,fratris ſui etiámnum viuẽtis vxore,initas, quod omnino prohibitũ erat in lege.Nã Exod.20.dicitur, Non cõcupiſces vxorẽ proximi tui,multò minus fratris tui.Nã Leu.20.habetur, Qui duxerit vxorem fratris ſui, rem illicitã facit: quanuis poſt mortẽ fratris, licitũ erat alteri fratri, ſemen fratri ſuo ſuſcitare, Deut.25. Propriã enim vxorẽ Aretæ nẽpe, regis Arabiæ filiã, propudiarat:& fratris ſui Philippi Tetrarchæ Ituræ & Trachonitidis regionis, Luc.3.cõtrà coniugẽ, Herodiadẽ inquã, Ariſtobuli filiã & Agrippæ maioris ſororem, vi rapuerat: ſed ſic, vt illa (ſcortũ nẽpe peſſimũ) vltrò & ex pactis inceſtũ illud matrimoniũ ſuſceperit. Quia ergo Herodes nolebat venire cũ aliis ad baptiſmum pœnitẽtię, ideò Ioannes venit ad ciuitatẽ, & arguebat Herodẽ dulciter non phariſaïco faſtu,& dicebat: *Nõ licet tibi habere vxorẽ fratris tui*, dicebat Ioãnes Herodi quod erat legis, ꝙ erat iuſtitiæ, quod erat ſalutis, certè non ꝙ erat odij, ſed amoris. Et ecce qualẽ cõſequutus eſt ab impio pro pietate mercedẽ. Malos enim qui corripit, offendit, incurrit odiũ, qui arguit criminoſos. Talẽ nanque mercedẽ ſolent ferre, qui liberius audẽt impios arguere. Sic Chriſtus odium tulit pro dilectione, Pſalmographo teſte. Quòd igitur obtrũcatus eſt Ioannes, id tam impij quàm pij cõmune cum ipſo habẽt: at cauſſam, cur ſit capite plexus, ſoli pij cũ ipſo habent communem, non impij. Quia nõ mortis ſuppliciũ, ſed mortis cauſſa diſcernit pios & impios. Nequaquam ergo propter flagitia, aut malefacta occiſus eſt: nam erat ſanctus, iuſtus, innocens: atque ipſe etiã Herodes ſciebat ipſum virũ eſſe iuſtũ ac ſanctũ. Sed occiſus eſt propter iuſtitiæ, & veritatis profeſſionem, quòd ſcilicet Herodem de inceſtu & adulterio arguiſſet. veritas nempe, peperit odiũ, & parricidium hoc. Hanc ſolam ob cauſſam in Machærunta & vinctus & decollatus eſt, teſte etiã Ioſepho. Sed quidnã extruſit odium huiuſmodi? Sola certè turpis & impura libido.

rũ deteſtatio.

Herodes propriã & legitimam vxorem repudiarat.

Non mortis ſupplicium, ſed cauſſa mortis diſcernit pios & impios.

Adducit autẽ Ioſephus aliã cauſſam huiuſmodi captiuationis & occiſionis, Antiq. lib.18.ca.10.nẽpe, quòd veritus ſit Herodes, ne fortè doctrinæ Ioannis perſuaſione, populi à ſuo regno diſcederẽt, quum præſertim videret plebẽ in omnibus obedire illius præceptis: maluerítque

Cauſſam aliã occiſionis Ioannis adducit Ioſephus.

igitur

igitur preuenire illũ nece ante inuocationem,quàm poſt turbatis iã rebus ſerã agere pœnitẽtiã:ideóq; vinctũ illũ in caſtellũ Macheruntã abduxiſſe , ibíq; eſſe obtruncatũ.

Cauſſa præcipua mortis Ioannis fœda libido fuit.

Verùm vtut hãc cauſſam publicè Herodes fortè prætexuerit,intima tamen & potiſsima cauſſa(vt diximus) fœda illa libido fuit. Hæc & Herodi & Herodiadi altè inſederat, nec animus erat relinquere:ob id Ioannis admonitio vtriq; cõſciuit bilem. Hinc cùm reſciſſet Herodias,Ioannem ſic Herodẽ increpaſſe,inſidias tẽdebat illi, conabatúrq; eũ per ſeſe occidere. Verùm quum hoc commodè efficere nõ poſſet propter turbã,quæ pro non vulgari propheta eũ habebat,permouit ipſum Herodẽ,vt is illũ caperet & occideret. Videmus igitur hîc,qui ſint fructus ſpurci amoris : quãtúmq; malũ ſit,audire mulierem libidinoſam.

Duo præſertim appetunt mulieres, honorari ſcilicet, & diligi.

Inter cætera maximè duo ſunt quæ plus appetũt mulieres, honorari ſcilicet & diligi,ſicut clarè videre licet in Apemen filia Bezacis,3.Eſd.4.Herodias ergo ſciẽs ſe ab Herode ardẽter amari, eiúſq; illicitã copulam(vt ſibi videbatur)maioris eſſe honoris,nimirum eo ꝙ Herodes rex eſſet potẽtior & famoſior Philippo viro ſuo,ne vtroque priuaretur,ſed licentius libidini & põpis indulgeret,vitę ſanctiſsimi viri tetẽdit inſidias:adeò fornicatio,vinũ,& ebrietas auferunt cor,Oſee 4.

Praua mulier diabolo peior.

Vnde non immeritò mala mulier dicitur ab Origene, initiũ peccati,expulſio paradiſi,& arma diaboli. Nã diabolus nõ potuit variis ſuis tentationibus ſuperare virũ ſanctum Iob, vexauit tamẽ eum,plurimúmq; moleſtiæ intulit per malam mulierẽ,propriam nempe vxorẽ,dicẽtem ei. Adhuc permanes in ſimplicitate tua ? Benedic Deo & morere. Item Prouer.7.de mala muliere ſic dicit, Multos vulneratos deiecit , & fortiſsimi interfecti ſunt ab ea.

Beſtia nulla comparari poteſt malæ mulieri.

Hinc Chriſ. Æſtimo(inquit)in hoc mundo nullã beſtiã comparabilem malæ mulieri. Quid leone ſæuius ? dracone atrocius?nihil ad mulierẽ malã,de qua Eccl.25. Cohabitare draconi & leoni melius eſt , quàm cũ muliere mala. Nec hæc Sapiens ironicè dixit,Ex rebus geſtis diſce manifeſtius. Danielẽ in lacu leones reueriti ſunt,iuſtũ verò Naboth Iezabel interfecit,3.Reg.21.Cetus Ionã in vẽtre cuſtodiuit:Dalila Sãſonẽ crebrius circũuenit. Dracones & aſpides Ioannẽ in deſerto manẽtẽ reueriti ſunt & tremuerunt:

muerũt:Herodias cũ filia Ioã.caput detrũcari curarunt.

Herodes interim metuebat Ioannẽ ſciens eum virũ iuſtum quo ad homines, *& ſanctum*, quo ad Deum. Propter populi ſeditionem timebat eum occidere, non autẽ amore Dei & legis prohibẽtis, inſontem occidere. Timor namque Dei corrigit, timor verò hominũ differt peccatum, non aufert voluntatem. Nam duo erãt in Herode: timor Ioannis, & amor mulieris ſed amor ille vicit timorem.

Malitiam ẽt bonos, vt Nero Senecam non amore Dei & legis diuinæ, ſed timore ſeditionis.

Et audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Vulpinum hoc fuit eius figmentum coram populo Gaudent enim nonnunquam mali principes habere domi viros inſigni probitatis opinione celebres & commendatos: non vt horum conſiliis obtemperent, ſed vt quod agunt ex animo ſuo, ex horum conſiliis agere videantur apud ignaram plebem. Vnde in aliis quidem rebus leuioribus frequenter illius monitis paruerat: hic, vbi præcipuè conueniebat obtemperare, ob turpiſsimum mulieris affectum, virum ſanctum incarcerauit, quem turbæ etiam Chriſtum credebant. O quot hodie habet ſibi ſimiles, qui ſimulant ſeſe libenter audire verbi præcones, ſed quamprimùm arguuntur, occultis inſidiis nituntur eos tollere de medio, veritatémque ſupprimere. Et multi correctiones Euangelicas audiunt, ſed à peccatis minimè reſipiſcunt. Sic Herodes libidinis facibus ardens, perire maluit, quàm ad pœnitentiam reuerti. O periculoſum vitium & contagioſum adulterium! Oſee 7. Omnes adulterantes quaſi clibanus ſuccenſus: Sed Deut. 27. dicitur: Maledictus, qui dormit cum vxore proximi ſui. Et Apoc. 2. Qui mœchãtur, in maxima tribulatione erunt, quia Apoc. 21. Pars eorum erit in ſtagno ardenti ſulphure & pice. Grauius enim eſt furto, quod morte plectitur. Prouerb. 6. Non grandis eſt culpa cùm quis furatus fuerit, furatur enim vt eſurientem animam impleat; Qui autẽ adulteratur, propter cordis inopiam perdet animam ſuã. Nam adulteri peccãt in Deum, violando ſacramentum, de quo Chriſtus Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Item peccant in proprias coniuges fidem frangendo, & falſos hæredes ſubſtituendo Peccant etiam in proles, quibus hoc damni inferunt, vt inhabiles ad Eccleſiaſticas dignitas, vel

Vulpinum figmentum Herodis.

Lectiones Euãgelicas multi audiũt, ſed à peccatis nõ reſipiſcũt.

Periculoſũ vitiũ adulterium, & furto grauius.

Adulteri peccãt quadrifariã.

officia publica exercenda reddantur. Peccant tandem in proximum, quem ad mittunt ſecum commiſceri. Vnde iuxta ſacram ſcripturam, punit Deus adulteros, 1 temporaliter. Non recedet (inquit dominus per prophetam ad Dauid) gladius de domo tua in ſempiternum. 2. Reg. 12. 2 æternaliter. iuxta illud 1. Corinth. 6. Fornicatores & adulteri regnum Dei non poſsidebunt. Itē Ephe. 5. Heb. 13. Rom. 1. Hoc ergo exemplū dehortatur nos à libidine, ne & ipſi in ſimilia flagitia propellamur, Ac cùm primis monebuntur magiſtratus, vt ij quàm longiſsimè ab Herodis exemplo abſint: hoc eſt, ne ipſi iis flagitiis obnoxij ſint, quæ in aliis punire & ſolent & debent.

Adulteri duplici pœna à Deo puniuntur.

Magiſtratus lōgè ab ſint ab Herodis exemplo.

Cæterùm vt & ſacerdotes, concionatoréſque hinc aliquam doctrinam hauriant, monentur hi, vt (Ioannis exemplo) fortiter, liberèque peccata & peccantes redarguant, quantuncunque etiam ſibi conſciſcāt periculum. Non neſciuit ſanctus Dei propheta, quali ingenio præditus eſſet Herodes: non ignorauit quantum ſibi conſciſceret periculum, ſi vera fide libertatéque prophetica laruam regi, & regio illi ſcorto detraheret: nihil tamen vel ipſum mortis diſcrimen vel indignationem principis ſummam, vel regalem etiam auctoritatem reueritus, in faciem & apertis verbis ſcelus opprobrat, peccantémque meliora docet. Debent ergo & concionatores eadem conſtantia & libertate accuſare ſcelera citra figuram, peccatoréſque commonefacere ad pœnitentiam: ſed citra dicacitatem & petulantiam, ſolius diuini zeli gratia. Clama, inquit dominus prophetæ, ne ceſſes, annuntia populo meo ſcelera eorum. Et Paulus. 2. Tim. 4. Prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Concionatores monētur vt exēplo Ioannis fortiter liberéq; peccata arguant.

Iſa. 58.

Obſeruandum quoque hîc eſt gradus conſanguinitatis & affinitatis non eſſe Euangelica prædicatione abolitos: ideóque nemo in his ſibi ſub Euangelij prætextu nimium debet permittere, ſed ſequi diuinam & naturalem legem, præterea & honeſtatem ac decorum Chriſtianum, ne connubium euadat in inceſtum, vide de hac re Leuit. 18. & 20. Item Deut. 27.

Gradus cōſanguinitatis & affinitatis non infringēdi.

Adhæc permoneri etiā Herodis exēplo debemus, ne peccemus in Spiritū ſanctū, nec confeſſæ & agnitæ veritati

Peccatum in Spiritū

tati renitamur: quemadmodum ille ſciebat Ioannem vi rum iuſtum ac ſanctum eſſe, & nihilominus tamen illũ occidit. Nam huiuſmodi peccata nõ remittuntur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, Math. 12.

Sanctum à nobis caueri debet.

Tertiò oſtẽditur ex hoc Euangelio quãdo decollatus ſit Ioannes, qua itẽ ratione ac via ad cædẽ ipſius peruentum ſit, nihil prius habebat Herodias, quàm vt Ioannes extingueretur. Et ſi autem eò permouerat Herodem, vt caperetur ille: non tamen ſtatim aſſequuta eſt, vt ſimul occideretur, quòd nimirum, adeo obſeruaretur is ab Herode. Obſeruauit igitur opportunitatem, nempe diem natalem Herodis: ſciebat enim tum ad ebrietatẽ vſque potare regem, eóque vt ad impuritatẽ omnem, ſic & ad cædem eſſe procliuum, Vnde ſequitur in textu.

Cùm dies opportunus accidiſſet, &c. Iuxta morem ethnicorum celebrauit diem Herodes natalem, in quo nihil voluptatum genialium non adhibebatur, quem diabolus ad impium facinus idoneum adinuenit. Raro enim conuiuiis malorum deeſt impietas. Nam dùm corpus refectione reſoluitur, cor ad inane gaudium, imò ad omne flagitiũ relaxatur, vt patet Exod. 32. Sine Cerere & Baccho friget venus (ait quidã); venter autem mero æſtuãs, ſpumat in libidinem. In conuiuio Vaſthi regina repudiata, Heſter 1. Amon à fratre occiſus, 2. Reg. 13. Hinc Seneca monet, Prius videndum eſt (inquit) cum quibus comedas, quàm quid comedas. Item Cato, Conuiua raro. Et Prouerb. 23. Noli eſſe in conuiuiis potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus & dantes ſymbola, conſumentur.

Ethnicorũ more Herodes diẽ natalem celebrauit.

Conuiuiis malorũ raro deeſt impietas.

Nullos alios legimus diem natalem obſeruaſſe, niſi Herodem & Pharaonem, vt quorum erat par impietas, eſſet & vna ſolemnitas, quam vterque ſanguine fœdauit, tanto interim Herodes nequior, quòd ſanctum veritatis doctorem trucidarit. Filij vtique huius ſeculi natalem concelebrant diem, quia poſt mortem gaudia eis nulla reſtant, nam mortuo homine impio nulla erit vltra ſpes, Prouerb. 11. quæ dies magis (ſi ſaperent) lugenda eſſet. nam Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miſeriis, &c.

Herodes et Pharao vt vnam cõcelebrarũt ſolẽnitatem, ita & paris impietatis fuere.

Cùm ergo magno luxu faſtúq; inſtructa cœna natalicia exhiberetur principibus, tribunis qui millenis præfecti ſunt, & primatib⁹ Galileæ, ingreſſa eſt cõuiuiũ puella Salome, Herodiadis & Philippi filia, vt indecora laſciuaq; ſaltatione delectaret conuiuas. Et quò turpius ſaltauit, eo magis afficiebat regẽ, ſimúlq; accumbentes, quo plures eſſent ſuæ crudelitatis teſtes. Malis nanque principibus ac huius ſeculi nobilibus magis placet ſaltus laſciuus & cantus muſicus, quàm ſermo diuinus: chorisſatio, quàm deuota ſupplicatio: magis prophana cõuiuia, quã dominica menſa. Non enim ſapiunt carnalibus ſpiritualia, 1. Corinth. 2. Cythara & lira & timpanum & tibia & vinum in conuiuiis veſtris, & opus domini non reſpicitis, Iſa. 5. Sed vbi hæc meretricula hanc ſaliendi artem didicerat? Certè à matre impudica & laſciua. Tritum enim eſt prouerbium, Mali corui malum ouum. Curauerat enim mater, vt hæc ſaltaret, vtque ſaltatione huiuſmodi à rege impetraret quiduis, & ſic demum ſancti viri caput. Audiatis hæc virgines quæ tripudiis communem fœminarũ ſexum & ſaltationibus deturpare nõ veremini, audiatis viri, qui magnifica conuiuia ebrietate plena cõfectamini. Vbi ſaltus laſciuus, ibi diabolus certè adeſt, ibique incendit ignem concupiſcentiæ. quia habet ibidem ignem & ſtramen, Prouerb. 6. Nunquid geret quis ignem in ſinu ſuo vt non ardeat? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus cum tetigerit eam. Caro enim mulieris, ignis inficiens eſt. Et ideo monet Sap. Eccle. 9. Cum ſaltatrice ne aſsiduus ſis, habet enim venenoſum ſibilum, afflatũ ſirenarum, Colloquium illius quaſi ignis exardeſcet. Et Prouerb. 5. Fauus diſtillans labia meretricis, nouiſsima illius amara quaſi abſynthium. Hinc Auguſt. ait de. 10. chordis. Melius eſt, minus malum die dominico arare, quàm chorizare: die dominico lanam texere quàm impudicè ſaltare. Neque enim deus dedit nobis pedes vt cum camelis ſaltemus, ſed vt cum angelis chorum faciamus. Sed & quàm periculoſum malum ſit inſolens ſaltus arguit dei vindicta Exo. 32. vbi triginta tria millia occiſi ſunt.

Malis mala placẽt.

Mali corui malũ ouũ.

Vbi ſaltus laſciuus ibi diabolus adeſt.

Ait ergo regali magnificentia rex puellæ, *Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi & ſi dimidiũ vſque regni mei*

gni mei petieris dabo tibi. Pollicetur haud inſcius quid petitura ſit, cũ iuramento, vt intercedente iureiurãdo, non poſſet non interficere innocentem, quaſi inuitus, ſed lege adactus, lege contra legem abutens. O vocem ſtultiſsimo ac temulento rege dignam, Hieronymus dicit iuramentum debere hos habere comites, veritatem, iudicium & iuſtitiam, iuxta illud Iere. 4. Iurabis, viuit dominus, in veritate, in iudicio, & iuſtitia. Primò nemo debet leuiter, ſed ex neceſſaria cauſſa & diſcretè iurare, & quantum ad hoc requiritur iudicium. ſ. diſcretionis ex parte iurantis, & hîc nulla fuit neceſsitas. Deinde in iuramento requiritur veritas, vt neque ſit falſum, neque ſit aliquid illicitum, & hîc nullo pacto fuit veritas per quã iuramentum verax eſſe probari poterat. Tertiò requiritur iuſtitia perquam confirmetur quod licitum eſt, & hîc omnino fuit illicitum, ſic occidere innocentem. Iudicio ergo caret iuramentum incautum: veritate autem iuramentum mendax: iuſtitia autem, iuramentum iniquum ſiue illicitum. *Iuramentũ tres comites habere oportet, S. Tho. 2. 2. quaſt. 89. arti. 3.*

Puella ergo ne perderet tantam occaſionem, & mox hac regij pectoris abuteretur libidine, quemadmodum hanc fabulam matris inſtinctu cœperat agere, non audet ilico petere quid vellet: ſed egreſſa è conuiuio, conſuluit matrem. At inceſta mulier nihil cunctata, neque quicquam habens charius morte ſanctiſsimi viri, verita ne quando Ioanni reconciliatus regis animus, dirimeret inceſtas nuptias, ſuaſit filiæ ne quid peteret, niſi vt abſque mora ſibi daretur in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. O immanitatem malæ mulieris, ô crudelem malitiam, ô ferocem matrem. *Ferocitas & crudelitas Herodiadis.* debent enim parentes filiis & filiabus duo. debent primò nutrimentum, quod natura oſtendit in animantibus, quæ naturali inclinatione mouentur ad ſuorum pullorum educationem: debent deinde & documentum, iuxta illud Eccle. 7. filij tibi ſunt erudi illos, filiæ tibi ſunt educa, &c. Et Deut. 6. verba quæ ego præcipio tibi, narrabis ea filiis tuis. *Parentes duo debẽt ſuis filiis, nutrimentum & documentũ.* At iſta omnino crudelis fuit mater in filiam, quam cùm docere debuiſſet timere Deum, docuit eam expoſtulare ſancti viri mortem. Suaſit nanque mater vt optaret illam ſanctam linguam, quæ prædicauerat pœnitẽtiam & regnum Dei. *Herodias crudelis in filiam.*

& quæ ipſius arguit illicitas nuptias. Hæc eſt illa nequitia de quâ Eccle.25.dicitur, Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, neque nequitia ſuper nequitiã mulieris. Satius certè ſuffocaſſet filiam in vtero, alliſiſſétque adhuc paruulam ad petram. Proh deum immortalem, quot ſunt adhuc tales matres qualibet fera immaniſsima in proles truculentiores: non enim poteſt eſſe atrocior ferocitas, quàm vt educentur ad omne flagitium, ad ſuperbiam, laſciuiam, luxum, geſticulationem indecoram, vſuram, fraudem, &c. Beatæ ſteriles: Beata vbera quæ tales filios aut filias non lactauerunt: Beati ventres qui tales non genuerunt, Luc.23.

Non poteſt eſſe maior crudelitas, quàm proles ad omne flagitium educare.

Cúmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regẽ petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioãnis Baptiſtæ. O docilem ad flagitium, & morigerã filiam, *Caput* (inquit) *Ioannis*: velut hoc pluris factur̃a, quàm dimidiũ regni. Caput hominis decollati petit, quòd aliæ virgines caſtæ horrent, hoc publicè ad conuiuium portare non verecundatur. O audacem puellæ nequitiam, poſtulare illius ſanctiſsimi viri caput, quem populus prophetam, & Chriſtus pluſquam prophetam appellauit, Matth. 11.

Adoleſcentia prona & docilis ad flagitium.

Et contriſtatus eſt rex. Diſsimulat mẽtis ſuę malitiã artifex homicida, cùm triſtitiã in facie, & lætitiã haberet in mente. Et ad hoc forte iurauit vt occaſionẽ pararet qua videretur facere inuitus, quod faciebat ſpontaneus.

Vafrities Herodis.

Propter iuſiurandũ & propter ſimul diſcumbentes, noluit eã contriſtare: ſed miſſo ſpiculatore, præcepit afferri caput eius in diſco, &c. Scelus excuſat iuramẽto, vt ſub occaſione pietatis impius fieret. Vultu mœrorẽ ſimulans, iuriſiurandi religionem prætexit, præſertim quòd tot cõuiuis teſtibus interpoſuiſſet. Hic mihi vide præpoſterã regis religionem, quum ſit nihil illi familiarius, quàm omnia fœderum ac religionũ vincula dirumpere, hîc irreligioſa religione ſtultiſsimi iuſiurandi conſtrictus eſt, Vult omnes ſceleris ſui eſſe conſortes vt in luxurioſo impuróque cõuiuio cruẽtæ epulę deferrentur. Si propter iuſiurãdum fecit, ſi patris aut matris, vel certè ipſius Herodiadis poſtulaſſet interitũ, facturus fuerat an non? Nulli dubium quin illi dare veraciter triſtis abnueret. Quòd in ſe ergo repudiaturus erat, contemnere debuit & in propheta,

Religio præpoſtera Herodis.

propheta. Beda, Si quid nos, inquit, fortè incautè iuraſſe contigerit, quod obſeruatum. ſ. peiorem vertatur in exitum, liberè illud conſilio ſalubriori mutandum nouerimus, ac magis inſtante neceſsitate periurandum nobis, quàm pro vitando periurio in aliud crimen grauius eſſe diuertendum. non enim eſt conſeruādum ſacramentum quo malum incautè promittitur. Sic Dauid incautum reſcidit iuramentum rogatu Abigail. 1. Reg. 25. Hinc Dominus admonet, Matth. 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino.

Incautum reſcindere licet iuramentum.

Condigni itèm inuitatore ſuo hîc fuere conuiuæ, vbi nullus inuentus eſt, qui innocentis prophetæ etiam inter feſta mortem vetaret, præſertim cùm rex aſſumpta ſpecie triſtitiæ ſe coactum hoc facere proteſtaretur, eſſétque opportunum quo hortatu conuiuantium à promiſſo ſcelere reuocari deberet, ſi non intellexiſſent illum induſtria hæc perſtruxiſſe, imò etiam ipſos quoque par eiuſdem ſceleris amor irretiret. Non ergo mirum ſi reges aliquando audeut nefaria, quum tales habeant animos inceſtis amoribus & crapulæ deditos, conuictores quoque vel timidos, vel crudelitatis fautores. Ne ergo leuis aut periurus videretur, iuſsit fieri quod optaret puella, præcepit afferri caput eius in diſco, ſed cur in diſco? cur tam pretioſè geſtatur, quem adeo viliter iubet occidi? niſi quia pretioſa in conſpectu domini, mors ſanctorum eius, Pſal. 115.

Viliter occiſus, pretioſè geſtatur, quia pretioſa in cōſpectu domini mors ſanctorum eius.

Spiculator decollauit eum in carcere, & attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ. Hoc eſt ſanctū illud caput in quo fuerunt oculi, qui toties Chriſtum & Spiritum. ſ. in ſpecie columbæ intuebantur, in quo fuerunt aures, quæ vocem patris cæleſtis audierunt: in quo labia, quæ toties Chriſti teſtimonia firmauerunt: in quo lingua, quæ dulciter appropinquationem regni cæleſtis clamabat, Math. 3. Ioan. 1.

Et puella dedit illud matri ſuæ. Ad matrē quippe omniū malorū artificē ac fontem redit ferale præmium, decollatus ſanctus datur inceſtui, traditur adulteræ, adiicitur ſaltatrici, vinum tranſit in ſanguinem, funus apponitur natali, conuiuium mutatur in homicidium, organa vertuntur in funus. O ſpectaculum diabolicum ô ſatanicū

Spectacu- lum diabolicum, & ſatanicũ cõuiuium Herodis.

conuiuium, ô iniquum tripudium, & mercedem tripudij multò nequiorem. Cædes enim omnium ſceleſtiſſima excogitatur, & qui coronari & laudibus in cælum vſque efferri merebatur, percuſſus ſecuri iacebat. Qui dæmones deuſcit eius caput poſt cædem ad menſam ferebatur. Nam talis res eſt luxuria, quòd non petulantes ſolùm, ſed etiã homicidas facit, ſicut de Flaminio quodam Romanorum duce refert Hiero. quòd accubanti iuxta ſe meretriculæ, quæ nunquam ſe vidiſſe diceret hominem decollatum, aſſenſus ſit, vt reus quidam capitalis criminis, in conuiuio truncaretur, eàque de cauſſa à cẽſoribus pulſum curia, quòd epulas ſanguini miſcuerit, & mortẽ quanuis noxij hominis, in alterius delicias præſtiterit, vt libido & homicidiũ pariter miſcerentur.

Luxuria nõ petulantes ſolùm, ſed etiam homicidas facit.

Videmus igitur hinc ſole meridiano clarius, quid fructus oriatur ex libidine, luxu, ſaltationibus, & temerario iureiurando: Si ſobrius iuiſſet rex, non adeo affectus fuiſſet ſaltatione, neque temerè iuraſſet, multò minus virum illum iuſtum & ſanctũ iuſſiſſet decollari. At quia ebrius fuit, omnia facilè ſubſequuta ſunt mala. Verùm agamus nonnihil de hiſce ſingulis ad noſtri præmonitionem. Eò proh dolor ventũ eſt, vt & apud nos hæc flagitia increbuerint, ac in dies magis magiſque radices agant. fornicatio ſimplex, pro nullo amplius peccato habetur: adulterium verò, ludus & iocus eſt: at incœſtus, hoc eſt, congreſſus cum conſanguineis, affinibus, & Deo conſecratis, veniale peccatum cenſetur. Atque vtinam vel à Sodomitica illa libidine puri omnes ſimus. Quid verò hinc ſequetur? certè lerna omnium malorũ, miſerrimè ſemper perierũt fornicarij. Quare & Sirach inquit: fornicariis ſe iungens erit nequam, putredo & vermes hæreditabunt illum, contabeſcet in exemplum aliis, & tolletur de numero anima eius, Eccle.19. Vide item Paulum de huiuſmodi vitiis diffuſè tractantem, Rom.1.1.Corinth.10.Galat.5.Epheſ.5.

Qui fructus oriantur ex libidine, luxu, & ſaltationibus.

Quæ olim fuerũt grauiſſima vitia & ſũt, vix iã pro peccato habẽtur, imo quædã pro virtutibus ferè habẽtur.

Iam luxus, hoc eſt, crapula & ebrietas, item ſaltationes & choreę tam ſunt vulgares, vt pro virtute ferè habeantur, verùm certè ſunt fomites libidinis, omniúmque adeo flagitiorum. Audiamus ſcripturam, Oſeas ca. 4. inquit, Fornicatio, vinum, & ebrietas auferũt cor. Et

Syrach.

Syrach item cap.19. Vinũ & mulieres apoſtatare faciũt etiam ſapientes. Iſaias cap.5. Væ qui mane conſurgitis ad ſectandam ebrietatem, & potandum vſque ad veſperam,&c. Et Salomõ Prouerb.20. Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: qui his delectatur, non erit ſapiens. Et 23.ca. Qui cõmorantur in vino, & qui ſtudent calicibus epotandis, ipſis nimirum væ, miſeriæ, rixæ, fouex, ſine cauſſa vulnera, & rubor oculorum. Vinum ſi biberis, oculi tui videbunt extraneas, cor tuum loquetur peruerſa, eris ſicut dormiens in medio mari,&c. Syrach item cap.9. Cum muliere ſaltatrice ne ſis aſsiduus, nec audias illam, ne pereas in efficacia illius.

Cæterùm quòd ad iuſiurandum attinet temerarium, plus ſatis eheu prompti ſumus, & leuiter enim vouemus, & facilè votum malum reddimus: contrà ſi quid boni vouerimus, aut nunquam aut ægrè ſtamus pollicitis, at (ſi ſapimus, ſique Dei in nos furorẽ excitare nolimus) ne imitemur Herodem. Si quid vouimus, quod ad Dei gloriam,& proximi ſalutem facere poſsit, id ſanctè reddamus. De huiuſmodi nimirum voto ſic habemus, Eccle.5. Si quid vouiſti Deo ne moreris reddere. nam alioqui multò melius eſt non vouere, quàm poſt votum promiſſa non reddere. Sin verò quid vouimus aut iurauimus, quod contra Deum & in proximi damnum cedat, id minimè ſeruare debemus, ibi præſtat nos eſſe periuros, quàm fideles, exemplo Dauidis. 1.Reg.25. De hoc apud Eccleſiaſten habemus: Promiſsio infidelis & ſtulta Deo diſplicet. Hæc breuiter ſunt, quæ in Herode, Herodiade & Salome eius filia nobis fugienda proponuntur.

Ad iurãmẽtum temerarium faciles & prõpti ſunt hodiè multi.

Hoc immane factum vt audierunt eius diſcipuli venerũt & tulerunt corpus eius; & poſuerunt illud in monumento. Sãcti patres ſolicitã ſemper de honeſta ſepultura habuerũt curã, de hac re vide, Gen.23.25.47.50. Exod.13. Tob.4. Eccle.38. Act.8. Ioan.19. Monemur ergo horũ exẽplo vt etiã mortuis humanitatis officia ſedulò exibeamus.

Mortuis humanitatis officia exhibere pium opus eſt.

EPILOGVS.

1 *Duo hominum genera proponuntur: Vnum quod poſtpoſito Deo, carnis curam agit in deſideriis. Alterum quod Deo placere ſtudet per vita meritum & ſanctimoniam, &*

proximo prodeſſe per doctrinam ſanam, hic fuit Ioannes Baptiſta, iſte, Herodes rex impius.

2 Ex Ioannis perſona diſcamus ſynceritatem fidei, puritatem doctrinæ, zelum Dei & virtutum, profeſsionem veritatis, fortitudinem & conſtantiam in agendo, patientiam denique in aduerſis, perſuaſi ſcilicet, & ſi corpus accedant tyranni, animam tamen manere immortalē, eamque è mortis ergaſtulo liberari, ireque in vitam æternam. Ipſe ſiquidē & alij ſancti omnes propter veritatem & iuſtitiam, odium mortemque deuorauit: animemur itaque & nos ipſius exemplo ad mundi odium ac perſequutiones. ſed ſic vt propter veritatem & iuſtitiam iiſdē patiamur, non vt fures, homicidæ, hæretici. Nā hæc gratia eſt apud deū, ſi quis propter conſcientiā Dei ſuffert modeſtius præter meritū affectus malis. 1. Pet. 2.

3 Herodis ſanguinolentum exemplum monet nos, vt caueamus ab ebrietate, vt abſimus à crapuloſis conuiuiis, vt oculos noſtros auertamus ab impudicis geſtibus, & omni leuitate, ne vt ipſi in ſimilia flagitia incidamus. Præterea monemur ne temere iuremus, atque etiam ſi forte iurauerimus, ne tamen temeraria vota adimpleamus, tandem vt ab omni hypocriſi quàm alieniſsimi ſimus.

IN FESTO NATIVITATIS Mariæ virginis, Epiſtola.

Eccle. 24.

Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatem odoris, &c. Finis Epiſt*olæ: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.*

Sapientia ipſa quid ſit & poſſit.

PRæſens lectio (quę iuxta germanum ſenſum de æterna eſt ſapientia) duo peculiariter nobis proponit. Primò quid ipſamet ſapientia & ſit & poſsit, cùm dicit: *Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatē odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis.* Ieſus Chriſtus, qui ſummi patris teſtimoniū ęternę ſapientiæ habet, quando ait Matth. 3. & 17. Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite: eo quòd ſe humiliauerit formam ſerui accipiens, deiecerítque in mortem probroſiſsimam, dicit ſe eſſe vitē, quod omniū lignorū eſt viliſsimū, quia inutile ad quālibet ſtructuram aut ædificiū, vt cætera ligna arborū, & ad nihilū valet, niſi in ignem proiiciatur. Latitat tamen ſub hoc

Philip. 2.

Ieſus Chriſtus qui ſummi patris teſtimoniū æternæ ſapien-

hoc viliſsimo ligno,vtvt videatur omnium arborum abiectiſsimum, ſuauiſsimus fructus, Deum lætificans & homines. Sic Chriſtus lignum vitæ, tanquam omnium viliſsimum abiectū fuit,& prorſus pro inutili habitum, quemadmodum ſonant hæ voces, Dæmonium habet: Seducit turbas: Samaritanus es: Commouit populum: adeò vt non ſine cauſſa Petrus 1.canon.2.cap.ex Pſalm. 117. dixerit eum lapidem angularem, quem reprobauerunt ædificantes, offenſionis lapidem, & petram ſcandali,&c. Quàm ſuaues fructus tandem produxerit hæc vitis,ſubſequentia verba teſtabuntur.

tia habet, aptiſsima ſimilitudine ſe Vitē dicit.

Hæc interim vitis antequàm plantata eſſet, ſubamara erat,ceu in vitibus naturalibus videre licet,imò &Rhamnus poteſtatem inter arbores acceperat. Iudic.9. Tenebat enim hoc tempore Deus iuſtitiæ iudicia. Expulit enim ſtatim poſt præcepti præuaricationem primos parentes noſtros è paradiſo in hanc miſeriæ vallem. An non etiam hoc grande iuſtitiæ fulmen, quod generali cataclyſmo perdidit,totam terram,Noë tantùm cum ſuis ſeruato?Ecquid contigit Sodomitis & Gomorræis?Item quid Iſraëli? Pſalm.77.Erat eſca adhuc in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos. Ad hæc vitis tùm ad perfectam vſque ætatem perueniſſet, produxit fructus dulciſsimos, nempe miſericordiam & gratiam. Deus qui olim exercuit iudicia iuſtitiæ, nunc iudicia miſericordie. Nunc illud Oſeæ ſexto,Miſericordiam volo,& non ſacrificium, locum habet. Si quis olim in peccatum lapſus erat, continuò in ſe iram ſentiebat diuinam, aut de medio tollebatur, & lapidabatur. Exemplo eſt is qui in ſabbato ligna colligebat: Numerorum decimoquinto. Nunc verò miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Non veni (ait vitis noſtra, Matthæi nono) vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Quod & Paulus teſtatur, 1. Timoth.1. Fidelis ſermo, inquit, & omni acceptione dignus, quoniam Ieſus Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere,&c.

Vitis hac olim ſubamara erat.

Vitis hac cum prodiiſſet, fructus protulit dulciſsimos.

Quòd ergo hæc verba vni huic ſapientiæ Ieſu Chriſto tribui debeant, teſtatur ipſe plus ſatis in Euangelio. Sic nanque dicit Ioannis decimoquinto: Ego ſum vitis

Quòd Verba hac de Vite Ieſu Chriſto tri-

bui debeãt manifeſtatus eſt ipſe in Euangelio.

vera, & pater meus agricola eſt. Item ibidem: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil poteſtis facere. Vitis quidem principiò in terram demittitur, vt inde tum efficacius & commodius exurgat, fructificet & floreat. Ad hunc modum & æterna illa vitis, vnigenitus Dei patris filius ac Deus ipſe Ieſus Chriſtus Seruator, propter noſtram ſalutem ſemet demiſit in terram ſanctificatam ab æterno, hoc eſt, in vterum benedictæ, ſanctiſsimæ, caſtiſsimæque virginis ac matris Mariæ, vt inde veluti ſponſus prodiret de thalamo ſuo, vt inde veluti flos exurgeret, fructificarétque vniuerſo hominum generi fructus honoris & honeſtatis. Hunc ſenſum per Spiritum ſanctum Dauid Pſalm. octogeſimoquarto cõfirmat. Benedixiſti (inquit) domine terram tuam, auertiſti captiuitatem Iacob. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cælo proſpexit. Dominus dabit benignitatem, & terra noſtra dabit fructum ſuum. Hæc terra verò ſancta non fimo corporali, & lapidibus olidis obducta eſt, ſed fimo ſpirituali, nempe gratia, Spiritus ſancti obumbratione, virtute altiſſimi, lapidibus fidei & charitatis. Vnde angelus ad eam inquit, Luc. 2. Aue gratia plena, dominus tecum: benedicta tu inter mulieres: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi.

Vitis æterna plãtata eſt in terra ſanctificata, vtero ſcilicet benedictæ virginis Mariæ, vt inde exurgẽs fructificaret toti generi humano fructus honoris & honeſtatis.

Deinde poſteaquàm vitis in terram demiſſa eſt, probéque paſtinata, tandem prodit etiam & conſpicua fit. Ita quoque vera vitis Ieſus Chriſtus quum per tempus aliquod in terra ſua, in vtero, inquam, beato matris ſuæ quieuiſſet, tandem prodiit, factúſque conſpicuus, hoc eſt, homo natus eſt. Hunc ſenſum confirmat propheta Baruch capite tertiò, Hic (inquiens) eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius aduerſus eum. Hic adinuenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Item Angelus Luc. 2. Annuntio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus.

Ad modũ vitis Ieſus Chriſtus tãdem ex terra benedicta prodiit, factúſq; eſt conſpicuus, hoc eſt, homo natus eſt.

Iam vbi ſic vitis prodierit, mox gemmis eductis floreſcit;

reſcit: ita & noſtra vitis Ieſus Chriſtus vbi adoleuiſſet, erupit ſtatim in flores honoris & honeſtatis. Produxit flores charitatis, timoris, agnitionis, & ſanctæ ſpei, dum cæleſtem illam philoſophiam prodidit mortalibus, dum omnibus malè habentibus benefecit, dum veram Dei cognitionem homines docuit, dum ſpem æternæ vitæ in ſe credentibus pollicitus eſt. Tandem quando hæc vitis floreſcere cœpiſſet, protulit flores honoris & honeſtatis. Exiſtimo hos flores eos eſſe ſanguineos, qui effluebant è latere, capite, manibus, pedibúſque eius, ſeminabantúrque in terram pro nobis miſeris peccatoribus. Nam quemadmodum botrus in torculari expreſſus emittit vinum, ita ille pro nobis dedit effudítque ſanguinem ſuum, ac in eo lauit nos à peccatis noſtris.

Vitis noſtra Ieſus Chriſtus vbi adoleuiſſet produxit flores ſuauiſſimos.

Flores quoque vitis noſtræ fuere vulnera ſua ſanguinea.

Hoc autem vinum expreſſum eſt ab initio paſsionis eius vſque ad vitæ finem: dùm ſcilicet in horto ſudauit equam & ſanguinem, dùm in domo Pilati flagellatus & ſpinea corona perfoſſus eſt, dum denique in cruce clauis vulneratus eſt, & aperto latere ſanguinem fudit & aquam in remiſsionem peccatorum noſtrorum.

Vinum huius vitis quãdo expreſſum ſit.

Cæterùm omnibus in vite ſic abſolutis, tãdem in vuis profert purum vinum mortalibus. Sic & vitis noſtra Ieſus Chriſtus quum flores hîc produxiſſet fragrantiſsimos, tandem & vinum protulit verè exhilarans cor hominis, hoc eſt, remiſsionem nobis largitus eſt peccatorum, filios nos fecit Dei, & cæleſtis denique hæreditatis fecit conſortes, hoc dicente Apoſtolo Rom. 3. Propoſuit Deus propitiatorem, nempe Chriſtum, per fidem, interuenlente ipſius ſanguine, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſsionem præcedentiũ delictorum. Et cap. 5. Reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius. Verè fructus honoris & honeſtatis. Niſi enim dominus reliquiſſet nobis hos fructus, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorra ſimiles eſſemus.

Vinum noſtra vitis protulit ſuauiſſimũ verè exhilarans cor hominis.

Iſa. 1.

Eſt item Chriſtus verè mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis & ſanctę ſpei. Ab ipſo enim omnes virtutes promanãt, per ipſum apparuit charitas Dei erga nos, per ipſum accepimus ſpiritum dilectionis & timoris domini, per ipſum ad agnitionem Dei ac verita-

Chriſtus mater pulchræ dilectionis, timoris, agnitionis, &

tis

ſanctæ ſpei. tis venimus, in ipſo denique ſpem hæreditatémque habemus & ſortimur vitæ æternæ.

Fons omnium virtutum Chriſtus, de cuius plenitudine omnes accipimus. Eſt ergo & omnis gratia vitæ ac veritatis, omnis quoque ſpes vitæ & virtutis in Chriſto. De eius nanque plenitudine & accepimus, & hodie etiamnum accipimus omnes gratiam pro gratia, Ioan.1. Ipſe eſt via in doctrina, veritas in promiſsis, virtus in tribulationibus & anguſtiis, vita in præmio. Ioan. 14. Nemo poteſt venire ad patrem niſi per me, inquit. Ego ſum via, veritas, & vita. Non itaq; iniuria huiuſmodi ſibi egregia epitheta hic attribuit.

Qui ſint æternæ ſapiētiæ diſcipuli & quid illis dare velit. 2 Secundò proponit qui ſint eius diſcipuli, & quid ipſis ſit datura: de quo ſic inquit, *Tranſite ad me omnes qui cōcupiſcitis me, & à generationibus meis adimplebimini. Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & fauū. Memoria mea in generatione ſeculorū. Qui edunt me, adhuc eſurient: & qui bibunt me, adhuc ſitient. Qui audit me, non confundetur: qui operātur in me, non peccabunt, Qui elucidant me, vitā æternā habebunt.* Quum itaque in Chriſto tanquā fonte longè vberrimo habeamus omnia quæ vel expetere poſsimus, vel neceſſaria nobis eſſe poſſint: age tranſeamus ad illū omnes. Vocat enim nos, inquiens, *Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, &c.*

Matth. 11. Vinū ſuum omnibus vitis vera offert. Quod etiam clarius apud Mattheum agit. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Iugum enim meū ſuaue eſt, & onus meū leue: & ſum mitis, & humilis corde. Ac ſi dicat, Apprehēdite omnes citra perſonarum reſpectum, gratiā quæ vobis offertur. Si oneratus es peccatis, & quęris refocillari, ad me propera: Ego ſum, ego ſum qui deleo iniquitates tuas, Iſ. 43. Si infirmus es, ad me veni, ego ſum medicus per quē curemini. Non enim indigēt qui ſani ſunt, medico, ſed qui malè habent, Matt. 9. Si eſuris, me accede: ego ſum panis vitæ, qui de cęlo deſcēdi. Ioan. 6. Si ſitis, fons ſum ſaliētis aquę in vitam æternā. Si quis ſitit, veniat ad me & bibat, Ioā. 7. Si in tenebris ambulaſti, veni, ſequere me: Ego ſum lux vera, illuminans omnem hominē venientē in hunc mundum, Ioan. 1. Nec eſt quòd hoc te moueat aut retardet, quia ille ſublimis reſidet in cœlis, & nos miſeri vermiculi hic in terris repimus. Non enim itur ad eum pedibus,

Nō itur ad

bus, ſed animo. Si tibi cœperint ſordere hæc terrena, ſi te pigeat prioris vitæ, ſi te capiat ardor cæleſtium, iam cœpiſti ad Chriſtum accedere. Accedite ad Deum, inquit Pſal. & illuminamini, & facies veſtræ non confundētur. *Deum fontem ſiuum pedibus, ſed animo.*

Nunc pergit declarare eos ſuos eſſe diſcipulos, & bonorum ſuorum conſortes, qui ſe concupiſcunt. Quinam illum concupiſcant, à ſimili ſcire poterimus. Quiſnam quæſo concupiſcit medicum? Non certè ſanus, ſed valetudinarius: nec quilibet valetudinarius, ſed ille ſolùm, qui morbum ſuum agnoſcit, & eo cupit liberari. Sic nemo etiā concupiſcit hanc ſapientiam verè, niſi qui ſuam ipſius ſtultitiam cognoſcit. Nemo concupiſcit huius vitis vinum, niſi qui eſurit, & ſiti premitur. Nemo concupiſcit hanc omnium virtutum matrem, niſi qui ſe omnibus vitiis contaminatū fatetur. Nemo concupiſcit hanc viam, niſi qui ſe aberraſſe videt, & reduci cupit. Nemo concupiſcit hanc veritatem, niſi qui ſuum agnoſcit mendacium. Nemo denique concupiſcit hanc vitam, niſi qui ſe in morte ipſiſſima verſari videt. Si nos igitur verè Chriſti diſcipuli & conſortes eſſe volumus, ante omnia noſtram miſeriam, noſtram infirmitatem, noſtrum errorem, noſtra peccata agnoſcámus oportet, & vnius ipſius gratiam, miſericordiam, auxilium, conſolationem deſideremus neceſſe eſt: necnon toto cordis affectu à generationibus eius impleri anhelemus oportet, hoc eſt, à ſanctis catholicíſque prædicatoribus, quales fuere Apoſtoli, qui ſunt generatio Chriſti, hoc teſtante Pſal. Hæc eſt generatio quærentium dominum, quærentium faciem Dei Iacob. Hac nimirum ratione id ſummopere deſiderare debemus, quia ſpiritus domini ſuper mel dulcis, & hæreditas eius ſuper mel & fauum: memoria eius in generatione ſeculorum. Oculus enim non vidit, nec auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe 1. Corinth. 2. *Diſcipuli Chriſti ſūt & bonorū eius conſortes qui eū cōcupiſcūt.* *Pſal. 23.* *Apoſtoli, & catholici doctores generatio Chriſti ſūt.*

Sunt etiam ipſius diſcipuli & bonorum ſuorum conſortes, qui ipſum edunt & bibunt, hoc eſt (ſecundum teſtimonium eius Ioan. 4. & 6.) qui credunt in ipſum, qui certò ſibi perſuadent ipſum carnem ſuam pro ipſis tradidiſſe, ſanguinémque ſuū pretioſum fudiſſe in remiſſionem peccatorū. Si itaque & nos Chriſti diſcipuli ac conſortes *Diſcipuli itē Chriſti ſunt qui ipſum edunt & bibunt, hoc eſt, in ipſum credunt.*

ſortes eſſe volumus, in ipſum conſtanter credamus, & omnia bona de ipſo nobis polliceamur oportet. Sic verè ipſum & edemus & bibemus, & ſaturabimur. Nihil in mundo vniuerſo tam dulce vel ſuaue eſt, quin ſatietas & nauſea tandẽ ſequatur. Verùm Chriſtus contrà tam dulcis ac ſuauis eſt, vt ipſum edentes ſint eſurituri, & ipſum bibentes ſitituri adhuc: ſed ſic tamen eſurituri ac ſitituri, vt neque eſuriant neque ſitiant in æternum. Hac eſurie

Pſal.41. & ſiti laborabat Dauid, dicens, Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te, Deus. Et iterum, Heu quia incolatus meus prolongatus eſt. & Pſal.16. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. Sic etiam Paulus Philip.1. dicebat: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Item Roma.7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de hoc corpore morti obnoxio?

Diſcipuli eius ſunt qui ipſum audiũt, et in eo operantur.

Sic ſunt eius diſcipuli, qui ipſum audiunt, & in eo operantur, hoc eſt, ſicut ipſe docet Ioan.13. qui iuxta mandatum eius ita inuicem diligunt, ſicut dilexit nos. In hoc, inquit, cognoſcent omnes quòd diſcipuli mei ſitis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Si ergo & nos Chriſti eſſe volumus diſcipuli, ſic verbũ ipſius, nempe pręcepta, audiamus neceſſe erit, vt diligamus mutuò, & honeſtam conuerſationem agamus, vt non confundamur. Audiuit

Matth.9. Matthæus ſedens ad telonium, dominum ſequens, & omnia ſua relinquens, nec cõfuſus eſt. Audiuit Zachæus

Luc.19. deſcendens ab arbore, dans dimidiam partem bonorum ſuorum pauperibus, reddénſque quadrupliciter iniquè

Matth.4. partum. Audierunt Apoſtoli, relinquentes patrem & retia. Audiuit Paulus è cælo vocatus dominum. Audiuit & Dauid poſt adulterium, deſiitque peccare. nec ſunt confuſi. Econtrà omnes qui ipſum derelinquunt, confundentur. Pharao audire contempſit, & ideo confuſus eſt, demerſus in medio maris rubri, Exod.14. Iudas audire noluit, ideo ſuſpenſus crepuit medius, Act.1.

Diſcipuli eius ſunt qui ipſum elucidant, hoc eſt, imitantur.

Poſtremò ſunt eius diſcipuli, qui ipſum elucidant, hoc eſt imitantur, hoc teſtante B.Petro.1.cap.2 Chriſtus, inquiens, paſſus eſt pro nobis, vobis relinquẽs exemplum, vt inſequamini veſtigia eius. Vel qui ſcrutantur ſcripturam, qui enarrant gloriam Dei, qui elucidant oracula, ſic vt ad iuſtitiam erudiant multos, ſunt verè eius diſcipuli.

Si igi

Si igitur & nos ipſius diſcipuli eſſe cupimus, conſortéſque bonorum ſuorum, cum ipſo etiam patiamur & moriamur oportet, ſapientiámque diuinam elucidemus, & ignorantes doceamus viam iuſtitiæ, vt iuxta Danielem cap. 12. fulgere poſsimus quaſi ſplendor firmamenti, & quaſi ſtellæ in perpetuis manſionibus cæleſtibus. Pſalm. 118. Beati qui ſcrutantur teſtimonia tua, &c.

Declaremus & nos in his omnibus veros Christi diſcipulos vt bonorũ ſuorum conſortes eſſe mereamur.

Summatim tranſeamus ad illum omnes, edamus hunc panem viuum, & bibamus ex hac aqua ſaliente in vitam æternam: hoc eſt, credamus in ipſum, ad ipſum vnum in omnibus neceſsitatibus noſtris confugiamus, vnicè illo nitamur. Verùm interim audiamus etiam illum, hoc eſt, verbum ipſius audiamus, & voluntati eius obſequamur ſedulò. ita enim non confundemur in æternum. Operemur quoque in illo, hoc eſt, non noſtra opera, ſed ipſius in nobis opera exerceamus. Ita enim nunquam peccabimus. Ipſum denique dilucidemus, hoc eſt, induamus, & vndiquaque imitemur. Ita vitam æternam habebimus.

Lectionem hanc Sirachi ad hodiernam feſtiuitatem detulerunt patres, necnon allegoricè interpretati ſunt de Maria virgine, quum præſertim perſona loquens in fœminino genere apud Sapientem loquatur. Et non incommodè profectò in domini matrem transferri ea poteſt, cùm ea quę conueniunt filio, non ſint aliena à matre. Nam hactenus quidem eſt vtique dicenda Maria vitis fructificãs, quòd protulit vinum illud omnium & nobiliſsimum & fragrantiſsimum, quod & Deum ipſum & angelos & omnes pios vnicè exhilarat, nempe filium Dei Ieſum Chriſtum dominũ noſtrum, qui fructus flóſque eſt omnis honoris ac honeſtatis: ac proinde ipſius perſonæ etiam eſt attribuẽda, quum præſertim inter cætera in pręſenti lectione habeatur, *Ego mater ſum pulchræ dilectionis, &c.* Nam hactenus quoque Maria non ineptè vocari poteſt mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei, quòd genuerit filium dilectionis, dilectiſsimum, inquam, Dei patris filium, qui verum domini timorem nos docuit, imò qui ipſe eſt pauor noſter, per quem & Deũ & veritatem cognouimus, in quo ſumma etiam ſalutis noſtræ ſpes nobis eſt ſita. Sic denique & hactenus omnem gratiam viæ & veritatis, ſpémque

Maria non abſurdè vitis fructificans dici poteſt.

quæ vitæ ac virtutis omnem fuiſſe in Maria dici poteſt, quòd illum in vtero ſuo geſtauerit, qui eſt via, veritas, reſurrectio, iuſtitia, redemptio & vita, Ioan. 11. & 14. Conſule Dionyſium Carthuſianum, qui & præſentem lectionem myſticè tractat in honoré Deiparæ virginis.

EPILOGVS.

1 Aeterna pătris ſapientia ſeipſam commendat, & commoda ſua deſcribit, quid ſit, & quid poßit, idque multis epithetis, quæ ſibi attribuit, oſtendit, vt inde cognoſcamus quod nobis omnia bona venerunt pariter cum illa, Sap 7.

2 Quia Chriſtus fons & cornu copiæ eſt omniū gratiarum, paſſim omnes inuitat ad ſuū diſcipulatū, bonorúmq; ſuorum conſortium, & vnde veri ſui diſcipuli cognoſci queāt, aperit.

3 Dulcedine promiſſionū ſuarum ad amplectendam ſapientiam nos mirum in modum allicit. Hoc ſonant huiuſmodi voces Qui edunt me, adhuc eſurient: qui bibunt, adhuc ſitient. Qui audit me, non confundetur. Qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

IN EODEM FESTO NATIVItatis B. Mariæ, Euangelium.

Matth. 1. *Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham, &c. Finis Euangelij: De qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus.*

Summa totius contextus Euangelici ad tria præſertim ſe extendit. Primò enim teſtatur Euangeliſta, illum quem lex & prophetæ, adeóque ab ipſo ſtatim mundi exordio patres promiſiſſent Seruatorem, nempe Ieſum Chriſtum, nunc eſſe natum, hominem factum, & ad generis humani ſalutem miſſum, tempus gratiæ apparuiſſe, ceſſaſſe antiquam Dei iram, propitium iam hunc factum eſſe miſeris mortalibus, ideóque nemini negandam veniam, omnibus paratam eſſe ſalutem.

Natiuitatis Chriſti gaudiū & voluptas vnde. Quòd quàm magnificum gaudium & ingens voluptas ſit, natum eſſe Chriſtum, non poteſt aliunde manifeſtius deprehendi, quàm ex conſideratione ſummæ illius miſeriæ, qua prius laborabat vniuerſum genus mortalium.

Satis

Satis conſtat ex ſacris literis, non per lapſum illum protoparentum noſtrorum obnoxios fuiſſe non ſolùm peccato (quod tamen alioqui per ſe ſatis graue eſt) verùm etiam morti tum tẽporali, tum æternæ, item Satanæ, tyrannidi, maledictioni legis, & æternę dãnationis. Quid autem hac miſeria miſerius excogitari poteſt? Quid hac ſeruitute ſeruilius poteſt fingi? Nihil ſanè. Et nemo omnium ab hac nos calamitate, ab his malis liberare poterat, neque certè patriarchæ, neque prophetæ, neque ſacerdotes, neque reges, quantumlibet alioqui ſancti, pij, & iuſti, imò ne angeli quidem. ſolus poterat Deus. Hic nimirum pater ille cæli terræque indulgentiſsimus miſertus noſtri, nolénſque perire malè, quos optimus optimè condiderat, ſtatim poſt lapſum promiſit venturum ſemen mulieris quod contereret ſerpentis caput: vtque certiores redderemur de hoc ipſo ſemine, ſenſim apertius atque apertius illud deſcripſit, primò dicens illud futurum ſemen Abrahæ, deinde naſciturum ex ſemine Dauid: hinc fore Deum ipſum, & ipſius filium: dein per prophetas explicans quomodo is tandem vẽturus eſſet, quid facturus, dicturus, paſſurus. Quum itaque plenitudo temporis appropinquaſſet, emiſit illum, factum ex muliere, caſtiſsima nempe matre virgine, factum ſub lege, & humanæ noſtræ infirmitati per omnia (excepto peccato) obnoxium, vt nos à peccato, morte, ſatana, maledictione legis, & damnatione æterna aſſereret. Hanc iam emiſsionem Seruatoris noſtri Chriſti, hunc aduentum nobis Euangeliſta hîc annuntiat.

Nemo præter Deum à tyrãnide ſatanæ nos expedire potuit.

Geneſ. 3.

Seminis caput ſerpẽtis contituri delineatio.

Galat. 4.

Chriſtus infirmitati humanæ, dempto peccato obnoxius.

Nunc verò conſiderate quantã lętitiam voluptatémq; ille cõciperet, qui vinctiſsimus, flagitioſiſsimus, & mortis ſupplicio adiudicatus, in ipſo eductionis momẽto nuntium audiret ſerio dicentẽ: En homo, tu peccaſti, dignus es morte, & quouis ſuppliciorum genere. Verùm rex tui miſertus eſt, ac remittit tibi noxam omnem, adeóque filium ſuũ vnicũ pro tuis ſceleribus auferẽdis tibi mittit. Bone Deus, quàm ille exiliret præ gaudio, quanta perfunderetur animi tranquillitate? Ad eundem verò modum, quod nuntium nobis hominibus ſceleroſiſsimis, milléque cõmeritis mortes, adeóq; æterno igni adiudicatis contingere poteſt gratius, quàm quòd Ieſus Chriſtus

Simile accõmodum.

Ioan.3. vnigenitus Dei patris filius nobis ſaluandis & liberãdis veneri in hunc mũdum,ſitq; factus noſter frater? Atqui hoc nuntium nobis Euangeliſta in præſenti Euangelio nuntiat. Eſt igitur illud omnibus afflictis, contritiſque conſcientiis auditu iucundiſsimum,ſimul & cõſolantiſſimum. Hinc Apoſtolus Ro.5.dicit, Per vnum hominem in hunc mundum peccatũ intrauit, & per peccatũ mors: & ita in omnes homines mors pertrãſiit, in quo omnes peccauerunt. Sed non ſicut delictum, ita & donum. Si enim vnius delicto multi mortui ſunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit. Vnde contra ignorantiam,ſapientiæ lumen dedit, Ioan.1.contra mendacium, veritatem, Ioan.14.& 18. contra iniuſtitiam, iuſtitiam. 1. Corinth. 1.Rom.3. contra amorem creaturarũ, amorẽ Dei.Ro.5. 1.Ioan.4. & contra mortem, vitam. Nam contra mortem naturæ, reſurrectionem, Ioan.5.11. & 1.Corinth.15. contra mortem culpæ, vitam attulit gratiæ, Ioann.10. Poſtremò contra mortem gehennæ, vitam contulit gloriæ, Ioan.10. Ego vitam æternam do eis. Item Roman.5. Sicut peccatum regnauit in mortem,ita & gratia regnet in vitam æternam, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Nam in hęc omnia mala per lapſum primi hominis incideramus. Nõ ergo pro ſimplici catalogo aut hiſtoria hic liber generationis Ieſu Chriſti accipi debet.

In qua mala per primi hominis lapſum incideramus.

Mors natura, culpæ et gehennæ.

2 Secundò declarat proſapiam è qua is idem Seruator proceſsit, ſeu quo genere humanam ſuam naturã ſumpſerit, nimirũ è patriarchis, ſacerdotibus, regibus, prophetis, principibúſque: vt cõſtet liquidò filiũ illum Mariæ Ieſum verè eſſe promiſſum Meſsiam, & verum hominem: nõ ſimpliciter prophetam, neque hominem cæleſtem, aut aërium, phantaſticúmve. Ob id nimirum primò omnium genealogiam altiſsimè repetit, deducítque hanc ad Dauidem & Abrahamum vſque. Nam hinc demonſtrat, Ieſum ex iis maioribus natum eſſe ſecundum carnem, è quibus naſciturum Meſsiam ſacra prædixerant oracula. Etenim Abrahamo & Dauidi cùm primis promiſſum erat, vt ex ipſorũ progenie naſceretur Chriſtus: ideóque Matthæus dominum Ieſum ſtatim initio filium Dauidis & Abrahæ vocat.

Chriſti proſapia ex qua proceſſit, declaratur, & cur.

Geneſ.22. 26.28. Pſal.131.

Sunt

Sunt quidem nonnulli, qui glorioſum ducunt, ſi ſingularum hic perſonarũ vel benefacta, vel malefacta recenſere norint: verũ non ob aliud recenſet eas (vt diximus) Euangeliſta, niſi vt probet Ieſum eſſe Chriſtũ, dum is ex illorũ proſapia natus eſt, è quorum Chriſtus naſci debebat Hoc igitur cùm primis reſpicere debemus.

Aut ſi omnino merita ſingulorum expẽdere libet, ex proſapiæ eius cognitione duo præcipua diſcere debemus: ſummã nimirum ipſius excellentiam, & maximam contrà ſubmiſsionem. Excellentia quidem eſt, quòd natus eſt ex patriarchis, ſacerdotibus, prophetis, regibus, & principibus; ſubmiſsio verò, quod è peccatoribus etiã prognatus eſt. Quòd ſanè ex patriarchis natus eſt, indicium facit, ipſum veriſsimũ ipſiſsimúmque eſſe patriarcham, & hoc Iſa.9. etiam habetur: Pater futuri ſeculi. Quòd ex ſacerdotibus, innuit ipſum verum ſummúmque eſſe ſacerdotem, iuxta quod Dauid Pſalm.120. dicit: Tu es ſacerdos ſecundũ ordinem Melchiſedech. Quòd ex prophetis, arguit ipſum ipſiſsimum eſſe prophetam, iuxta quod Moſes Deut.18. dicit: Prophetam ſuſcitabit vobis Deus veſter de fratribus veſtris, ſimilẽ mei. ipſum audietis. Quòd ex regibus & principibus, argumẽto eſt ipſum eſſe regem regum, dominũ dominãtium, & principem principũ, iuxta illud Iſa.9. Super ſolium Dauid & ſuper regnum eius ſedebit. Et Pſal.71. Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarũ. Coram illo procidẽt Æthyopes, & inimici eius terram lingent. Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei. Item Pſal.44.

Proſapia ac parentum Chriſti excellẽtia, et ſubmiſſio.

Ortus Chriſti ex patriarchis, ſacerdotibus, prophetis, principibus & regibus.

Chriſtus ex regibus ortus.

Quòd autẽ natus eſt ex peccatorum progenie, inſigne humiliationis indiciũ eſt, indéque adeo certificamur nõ ſolùm ipſum veniſſe propter iuſtos, ſed & peccatores ſaluandos, & peccatoribus reſipiſcentibus propitium fore, multò minus eos reiecturũ. Atque hîc maxima omniũ conſolatio ſeſe exerit. Et nihil quoque vehemẽtius ſcriptura inculcat, quàm hoc ipſum. Non veni, inquit, propter iuſtos, ſed peccatores. Quod & Paulus apertè teſtatur, inquiens. 1.Timoth.1. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia venit Ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere. Item dominus ipſe Luc.19. Venit fi-

Inſigne humiliationis indiciũ.

Matth.9.

lius hominis quærere & ſaluum facere quod perierat.

Generationis et proſapia Chriſti cõcluſio cõſideratur.

Nunc conſideranda cõcluſio proſapiæ ſeu generationis Chriſti. Vbi Euangeliſta generationem ipſam ab Abrahamo vſque ad Danielem, & à Dauid vſque ad Ioſeph perduxit, non dicit ex Ioſeph genitum eſſe dominum, ſed ex Maria vxore ſeu ſpõſa Ioſeph. Qua quidem auerſione oſtendit, non illum ex virili ſemine (vt alij homines ſolent) conceptum & natum eſſe, ſed ex caſtiſſima virgine, citra viri operam. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, Matth.1. Atque per hoc itidem probare vult, ipſum verè eſſe promiſſum Meſsiam. Habemus enim apud Iſaiam 7. virginem concepturam, & parituram Emanuelem: ideóque & Chriſtus Gen.3. ſemen mulieris vocatur, non ſemen viri. Quum igitur Ieſus ſolius mulieris ſemen fuerit & ex virgine natus, certiſsimum eſt ipſum verè Meſsiam eſſe.

Hebræorũ mos in genealogiis cõtexẽdis.

Quæſtio hîc oritur: quum Chriſtus non ſit natus ex ſemine Ioſeph, quur per ipſius generis catalogum oſtendatur genus Chriſti? Reſpondetur: Hebræis non eſſe morem genealogias, niſi per virorum enumerationem contexere, Hieronymo teſte: ad hęc legem à Deo datam talem Iſraëlitis, vt viri vxorem ducerent de tribu & cognatione ſua, Numer.36. Cùm itaque Ioſeph vir iuſtus & timens Dei fuerit, haud dubiè huic legi morem geſſit, ſicque Mariam ex ſua tribu duxit vxorem. Quare conuenienter Euangeliſta Ioſephi genus contexuit, vt quod idem fuerit & Mariæ genus, ideóque & Chriſti.

Nomen et vitæ conditio Chriſti nati ac prædictio.

3 Tertiò ponitur nomen & vitæ conditio verbi incarnati. Fuit nomen filio Mariæ, Ieſus: quod Hebræis Saluatorem ſonat. Hoc autem nomen non fortuitò aut humana voluntate ei impoſitum eſt, ſed diuinitus: quòd nimirum verè Ieſus, ſeu Saluator futurus eſſet: quod & fuit. Nam inde & angelus ad Ioſeph ait: Vocabis nomē eius Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuum à peccatis ipſorum. Sunt quidem & alij nõnulli hoc nomine inſigniti in ſacris literis, veluti Ioſua, Ieſus filius Ioſedech, & Ieſus Sirach ſcilicet filius, auctor libri qui Eccleſiaſticus intitulatur. Verùm in nullum competit verius, quàm in filium Mariæ. Is enim verè ſaluat, liberat, & fert opem: non temporaliter modò: ſed & ęternaliter.

Eccleſ.46. Hagg.2. Zacha.3.

Vnde

Vnde & Petrus: Non eſt in alio quoquam ſalus, neque aliud nomen datum inter homines in quo oporteat ſaluos fieri, Act. 4.

Porrò quòd idem & Chriſtus dicitur, dignitatis & officij vocabulum eſt. Chriſtus idem eſt & dicitur quod vnctus. Vncti autem ſunt ſacerdotes & principes. Quòd ergo Ieſus dicitur vnctus, id euincit ipſum & ſacerdotem & regem eſſe. Verè autem ſacerdos eſt, iſque æternus: quia ſemetipſum pro nobis obtulit Deo hoſtiam viuam in odorem ſuauitatis, eáque vnica in æternum conſummauit ſanctificatos. Verè quoque rex eſt, iſque itidem æternus: quia eſt dominus omnium, iudex viuorum & mortuorum, ad regnum patriæ cęleſtis via ianua & introductor.

Chriſtus dignitatis et officij vocabulū eſt.

Epheſ. 5.

Chriſtus verus Saluator, rex & ſacerdos.

Quum ergo ita res habeat, agnoſcamus ex animo & perpetuò hunc Mariæ filium pro vero Saluatore, ſacerdote, & rege: eóque ipſi & fidámus & adhæreamus & obſequamur: quò ſic per ipſum ſaluemur, reconciliemur, & æternùm regnemus. Amen.

EPILOGVS.

1 *Intentio Euangeliſtæ Matthæi, oſtendere Ieſum verum Meßiam, hoc eſt, Chriſtum patribus promiſſum, iuxta prophetarū oracula ex ſtirpe ſacerdotali et regia in Beth-lehem natum, Mich. 5.*

2 *Exorditur Euangeliſta genealogiā Chriſti ab his duobus; Abrahamo & Dauide, vel quòd horū memoria celeberrima ſit, pariter & grauiſsima apud Iudæos: vel quòd his duobus potiſsimū promiſſus ſit ille tot ſeculis expectatus Chriſtus in Hebræorum oraculis, quibus ſummam habent fidem etiam illi qui Chriſto repugnant Gen. 22. Galat. 3. Luc. 1 Pſal. 131.*

Chriſti genealogia ex Abrahamo & Dauide.

3 *Quoniam apud Hebræos plures fuerunt qui nomen Ieſu ſortiti ſunt, idcirco cognomine addito diſcernitur à cæteris. Porro Chriſtus Græcè vnctum ſignificat: quo vocabulo Hebræi ſonant regem, atque ſuum diu expectatum Meßiam. Vno igitur vocabulo ſimul & regis & ſacerdotis dignitas explicatur, quum vterque vngeretur: & vtraque dignitas vni competit Chriſto, quod omnium rex & idem ſummus ſacerdos, ſolus Deum patrem peccatis offenſum ſui corporis victima placarit, ac depulſa mortis tyrannide, & peccati regno deſtructo, cæleſte regnum omnibus aperuerit.*

Vno vocabulo regis & ſacerdotis digni tas cōprehenditur. Apoc. 19. Heb. 10.

IN FERIIS D. MATTHÆI Apoſtoli, Epiſtola.

Epheſ.4. *Vnicuique noſtrum data eſt gratia, &c. Finis Epiſtolæ: In virum perfectum, in menſuram ætatis plenè adultæ Chriſti.*

HÆc lectio in qua tradit Apoſtolus methodũ de donis ſpiritualibus, quibus credẽtes ſunt præditi, quatuor quæſtionibus cõſtat. Prima eſt, quid ſint ipſa dona, docétq; ea eſſe aliud nihil q̃ meram gratiã, cùm ſic dicit: *Vnicuique noſtrũ data eſt gratia*. Sciendũ autẽ hîc eſt, dona eſſe bifariа. Sunt enim quædã priuata, quædã publica. Priuata ſunt, quæ priuati (hoc eſt nullã publicã functionẽ habẽtes) priuatim (hoc eſt, citra vllam muneris publici iniunctionem ſeu impoſitionẽ) acceperunt ac habent, veluti dona fidei & charitatis, item ſermonis, ſapientiæ & ſcientiæ, itẽque cognitionis variarũ linguarũ, & interpretationis earũdem, atque id genus alia, quæ etiam iis contingunt qui nihil habẽt publici muneris, nec vrgent quenquã ad publicã functionẽ obeundã. De his agit Apoſtolus. 1. Cor. 12. Cæterùm publica ſunt, quæ dãtur ac cõtingũt publicè, hoc eſt, ad publicã functionẽ pertinent, & donatũ ad adminiſtrandam functionem illam cogunt: veluti dona publicæ præſidentiæ & gubernationis. Hæc autem dona publica rurſum bifariа ſunt. Sunt enim quædã politica ſeu ciuilia, & quędã Eccleſiaſtica. Politica quidẽ, vt principatus conſulatus, prætoriatus, triumuiratus, &c. De his agit Roman. 12. & 13. Eccleſiaſtica verò, vt Apoſtolatus, functio prophetica, Euãgeliciſmus, paſtoratus, & doctoratus. De his agit in hodierna præſertim epiſtola, dicẽs. *Vnicuique noſtrũ data eſt gratia*. Gratia autẽ & meritũ inter ſe cõtraria ſunt. Si igitur dona ſunt gratiæ, non ſunt meritũ: ſi non ſunt meritum, non ex operibus. Ergo gratis contingunt citra noſtra aut merita aut opera. Si verò gratis, excluditur omnis gloriatio noſtra, non eſt quòd de ipſis ſuperbiamus, præque nobis alios aſpernemur. Quid autem habes (ait alio loco) quod non accepiſti? Si autem accepiſti: quid gloriaris quaſi non acceperis?

Donorum, alia priuata, alia publica.

Publica dona, alia politica, alia Eccleſiaſtica.

Gratiæ & meriti diſcrimen.

1. Corint. 4

A quo publica Eccleſiæ miniſteria ſint inſtituta, & *Miniſteria*
[.]de veniant. Et dicit Paulus ipſum dominum Ieſum *Eccleſia pu-*
[.]rum inſtitutorem & autorem eſſe,dicens: *Data eſt grã* *blica inſti-*
[.] ſecundũ menſuram donationis CHRISTI. *Propter* *tuta à quo*
[.]õd dicit, Aſcendens in altum captiuam duxit captiuita- *& vnde.*
[.]m,dedit dona hominibus,&c. Si dona data ſunt à Chri- *Pſal.67.*
[.]o, non donata ſunt aliundè. Non igitur neque nobis,
[.]eque aliis creaturis accepta ferri debent,ſed ſoli Chri
[.]o. Ob id enim ipſi iugiter laudes gratiarúmque actio-
[.]es nuncupandæ veniunt. Ingratiſsimi enim fuerit ho-
[.]inis,ei non grates perſoluere velle, ex quo omnia ſua
[.]abeat,ſine quo nihil poſsit.

Docemur igitur hîc functiones Eccleſiaſticas eſſe gra *Eccleſiaſti-*
[.]as ſeu dona Chriſti, iuxta ſuum ipſius arbitrium data *cæ functio-*
[.]i autem ſunt gratiæ,gratis contigerunt: at ſi gratis,de- *nes quia*
[.]ent & gratis diſpendi, iuxta domini dictum Matth.10. *gratis da-*
[.]ratis accepiſtis, gratis date. Diſpendere gratis, non ſic *ta, gratis*
[.]ntelligendũ erit,quaſi non ſit proſpiciendum miniſtris *miniſtran-*
[.]opuli de vitæ neceſſariis,ſed quòd ipſi nullius lucri aut *dæ.*
[.]uæſtus gratia miniſtrare debeãt. 1.Pet.5. Porrò munia *1. Corin.9.*
[.]lla Eccleſiaſtica data ſunt iuxta Chriſti arbitriũ, nemo
[.]ropter illa(ſi habeat)ſuperbire debet:nec quiſquam(ſi
[.]on habeat)ea habentibus inuidebit. Nam quis glorie-
[.]ur de alienis?quis Chriſto manum occludat? Ad hæc,ſi
[.]hriſtus munium Eccleſiaſticorum auctor eſt,debent & *Diſpenſato-*
[.]pſa munia & miniſtri etiam in ſummo honore haberi, *res muniũ*
[.]õ autem contemni & derideri, vt hodie à pleriſque fit. *Eccleſiaſti-*
Qui bene præſunt presbyteri,duplici honore digni ha- *corum du-*
[.]eantur,&c.1.Timoth.4. *plici hono-*
Quænam ac qualia ipſa dona ſeu officia ſint,quod his *re digni.*
[.]erbis dilucidat,dicens: *Et ipſe dedit quoſdam quidẽ Apo-* *Eccleſia do-*
[.]olos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, *na publi-*
alios autẽ Paſtores & Doctores. Hîc audimus, Apoſtola *ca,quæ.*
[.]tũ,Prophetiã,Euãgeliſte iam,Paſtoratũ & Doctoratum
[.]ſſe dona illa publica Eccleſiaſtica, quæ Chriſtus dedit.
Apoſtoli ſunt, qui à Chriſto in vniuerſum mundũ Euã-
gelij prædicãdi gratia ablegãtur. Hoc verò nomen pro- *Propheta,*
priè duodecim illis conuenit. Prophetæ ſunt,qui futura *Euangeli-*
vel bona vel mala præſagiunt, ac vaticinantur, qualis *ſta, Docto-*
fuit Agabus, & quatuor filiæ Philippi diaconi,quales & *res, qui.*

hodie nonnulli reperiuntur. Euangeliſtæ ſunt, qui Euangelicam doctrinam ſcriptis complectuntur: quales quatuor illi. Paſtores & doctores ſunt, qui Chriſti populum viua voce ac doctrina ſana paſcunt, quales fuerũt Timotheus, Titus, Dionyſius, Clemens, &c. quales omnes Epiſcopi, Presbyteri, diaconi, ſubdiaconi eſſe deberent.

Hæc dona in ſpeciem quidem videntur vilia, præſertim temporibus hiſce poſtremis: verùm ſi exactius conſiderãtur, ſunt omnibus modis inſignia, maximáque. Libet id liquidò perſpicere? Quid valent currus & equi citra aurigam? quid oues ſiue iuuenculæ citrà paſtorem? quorſum conducit theſaurus, ſi non adſit qui eum oſtendat, eruátque? Nihil prorſus. Ita nimirum omnia dona quantumuis ſpecioſa, inutilia ſunt ſi non adſint Apoſtoli, Prophetæ, Euangeliſtæ, Paſtores & Doctores, qui populum doceant quo pacto his vti piè debeãt. Imò quantò præſtat animus corpore, tantò hi omnibus aliis donis. Quare vt huiuſmodi dona eximia ſunt, ſic à nobis etiam præ aliis omnibus maximo in pretio haberi debẽt. Nam ab his docemur veram fidem, docemur ſpem, charitatem, miſericordiam, humilitatem, veram ſapientiam, veram eloquentiam.

Eccleſia dona niſi his ritè vtantur, inutilia.

Hîc etiam erroris conuincuntur qui dicunt ordinem miniſteriúmque Eccleſiaſticum eſſe inuentum humanũ. Conuincuntur quoque erroris & illi, qui omnes promiſcuè miniſterij huius publici capaces eſſe, & ſuggeſtum conſcendere volunt. Nec hi minoris erroris redarguuntur, qui inuocatos ſeſe in Eccleſię adminiſtrationem ingerunt. Item & illi peccant, qui miniſterium Eccleſiaſticum atque ipſos miniſtros vilipendunt. Nam ſi Chriſtus inſtitutor eſt, non eſt inuẽtum humanum. Si is quoſdam inſtituit peculiares, nõ omnes promiſcuè ſibi id vſurpare debent. Si idem dat Eccleſiæ miniſtros, nemò ab eo non datus, hoc eſt, inuocatus ſeſe debet ingerere. Si denique ille huius miniſterij eſt autor, nemo illud cõtemnere, ſed omnes honorare & magnificare debent.

Miniſteriorum Eccleſia Dei poteſtas aqua omnibus nõ eſt cõceſſa.

Hebr. 5.

Ex his quoque verbis colligere licet, varios eſſe miniſtrorum Eccleſię gradus, nõ omnes eſſe æquales. Errant itaque, qui omnes parem habere poteſtatem & dignitatem dicũt. Hæc autem miniſtrorum diuerſitas ac diſtinctio

Miniſtrorum eccleſia gradus, varij & inæquales.

ctio, pacis & vnitatis cauſſa à Chriſto inſtituta eſt. Nam alioqui ſi omnes æquè ſacerdotes & dignitate & poteſtate pares eſſent,tot eſſent in Eccleſia futurę ſentētię,quot capita: nemo alteri cederet, nemo alteri obtemperaret. Sed væ illis qui dignitate ſua & poteſtate abutuntur vel per ſuperbiam,vel per quęſtum. Certè in hūc finem non prætulit dominus alios aliis. Quemadmodum verò digniores inferioribus ſeſe anteferre minimè debent, ſic quoque nec inferiores ſuperioribus debēt inuidere. Cui multum cōmiſſum eſt,ab eo & multum exigetur: contrà, cui datum eſt parum, & is de modico dabit rationem.

4 In quem finem ſeu propter quam cauſſam hæc munia data ſint,inſtitueritque Chriſtus omnes Eccleſiæ miniſtros,tùm dicit his verbis: *Ad inſtaurationem ſanctorū, in opus adminiſtrationis, in ædificationem corporis Chriſti, donec perueniamus omnes in vnitatē fidei et agnitionis filij Dei, in virū perfectū, in menſurā ætatis plenè adultæ Chriſti.* Quibus verbis docemur, Chriſtum illa munera conſtituiſſe non ſua gratia,ſed propter inſtaurationem ſanctorum,& ſui corporis, Eccleſiæ nimirum. Propter nos, inquam, propter noſtri inſtaurationem & ædificationem, totiúſque Eccleſiæ & populi Chriſtiani vtilitatem,dedit Apoſtolos,Prophetas,Euāgeliſtas,Paſtores & doctores, vt nimirum omnes omnium ſalutem prouehant,alij gubernando, alij concionando,alij ſcribendo, alij orando, alij legendo,alij canendo,alij viſitando infirmos,alij cibando pauperes, alij adminiſtrando ſacramenta, alij expellendis dæmonibus: quò ſic omnes & in fide & in vita proficiamus,tandémque læti occurramus Chriſto. Omnis quippe noſtra ſalus in vnica illa fide,hoc eſt,agnitione filij Dei, & in viro perfecto, hoc eſt, charitate Dei & proximi ſita eſt. At fides,& fidei primogenita proles charitas, ex auditu proficiſcuntur: auditus autem verbum habeat neceſſe eſt. Verbum verò audiri non poteſt, niſi adſit prædicans. Ded[it] igitur & dat dominus miniſtros Eccleſiaſticos, vt ex ipſius iuſſu illorum audiamus verbum, vtque ex auditu concipiamus fidem ac charitatem, & ſic fide ſaluemur.

Finis ob quem Eccleſiæ miniſtros inſtituit Chriſtus.

Vnica noſtra ſalus in quo ſita ſit.

Rom. 10.

Charitas, fides prima proles.

Hic igitur vnuſquiſque miniſtrorū ſui muneris admoneri debet,ſiue ſit Papa, ſiue Cardinalis,ſiue Epiſcopus,

illi,de quibus ſcriptum eſt Prouerb.2. Lætâtur cùm malefecerint,& exultant in rebus peſſimis. Item Iſa.3. Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt, &c. ſed vt inſignius prædicaret Chriſti ergà ſe bonitatem, quemadmodum & nos cùm medici alicuius artem & induſtriam aliis commendare volumus,morbi noſtri acerbitatem & fœditatem recitamus. quàto enim morbus maior ac deſperatior fuit, tanto maior accedit gloria medico, qui eundem expellit. Sic & Matthęus Chriſti bonitatẽ nobis commendare volens,ſuum morbũ deſcribit.q.d. Ex meipſo nihil niſi peccator fui & publicanus:ac perpetuò per manſiſſem, niſi per gratiã à Chriſto vocatus fuiſſem. Vides quã ob cauſſam Matthęus peccata ſua commemoret, nempe vt gloriã Chriſti prędicaret, ac nobis ſpem daret, vt in ipſo videamus Chriſtum nedũ peccatores non auerſari, ſed & ex eis gratiæ ſuæ Apoſtolos feciſſe, & Euangeliſtas. Sic Dauid & Manaſſe ſua agnoſcunt & confitentur peccata.2.Reg.12.2.Paral.33. Ob eandem etiam cauſſam Paulus peccata ſua refert. Chriſtus, inquit, venit peccatores ſaluos facere, inter quos præcipuus ego ſum: ſed ideo miſericordiã conſequutus ſum, vt oſtenderet in me primo Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum qui crediturι ſunt illi in vitam æternam, 1.Tim.1. Item, Ego, inquit, ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus,&c. Sequitur: Gratia autem Dei ſum id quod ſum.1.Cor.15. Et hic eſt primus pœnitentiæ gradus, vt dicitur Luc.18.de Publicano, & 1.Cor.11. Quòd ſi noſmetipſos diiudicaremus,&c.

Chriſti bonitas inſtar boni medici induſtria prædicatur.

Matthæus quam ob cauſſam ſe peccatorem dixerit.

Primus pœnitentiæ gradus Pauli peccata ſua confitentis.

Enarratur autem ipſius Matthei vocatio. Nam Chriſtus præteriens illũ vidit ſuis oculis non tantùm corporalibus (ſic enim & crucifixores ſuos vidit) ſed commiſerationis oculis, quibus aſpexit Abraham in Chaldæa, Geneſ.12. Loth in Sodomis, Ibidem.19. Iſraëlitas in Ægypto, Exod.2. Zachæum in arbore, Luc.19. Petrum in domo Caiphæ, Ibid.22. Latronem in cruce, Ibid.23. & Paulum in itinere Damaſci, Act.9. Et hic aſpectus penetrat carnem,ſanguinem,medullam,oſſa,ſpiritum & animam. Hoc videre, fuit agnoſcere illum eſſe de numero illorum qui ſaluandi eſſent. O fœlix viſio, de qua ſanctus ille, meritò poteſt dicere verbũ Agar. Gen.16. Tu Deus qui

Oculis cõmiſerationis Chriſti Matthæus eſt vocatus.

qui vidiſti me. Oremus ſupplices vt & nos ſic videre dignetur in abyſſo peccatorũ ſepultos, dicẽtes cũ Dauide, Pſal.24. Reſpice in me,& miſerere noſtri.q.d. Agnoſce nos inter eos quibus miſericordiam præſtare decreuiſti. Sic vidit Matthæum, & vocauit internè per Spiritum ſanctũ,& externè per verbũ, *Sequere me*. Superius mox dictum eſt quo in ſtatu fuerit Matthęus,non antè ſolùm, ſed & in ipſa vocatione:nimirum in huiuſmodi ſtatu,vt & omnibus hominibus exoſus eſſet, & coram Deo eſſet filius gehennæ. Quia verò cùm in huiuſmodi ſtatu eſſet, vocatus ſit à domino, videmus itidem non promeruiſſe illum vocationem ſui, ſed ex mera gratuitáque gratia à Chriſto eſſe vocatum:iuxta illud Pauli:Non volentis eſt, neque currentis, ſed miſerentis Dei, Rom.9. Iam verò ex vno eodémque fonte omnium vocatio proficiſcitur. Conſequitur ergo, quemadmodum Matthæus ex gratia mera vocatus eſt,ita & nos omnes ex gratia vocatos eſſe ac vocari, non ex operibus aut meritis præcedentibus. Ne quis autem in hoc dubitet, audiamus Paulum. is ſic Epheſ.2.inquit: Gratia eſtis ſeruati per fidem,idque non ex vobis. Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur. Item 2.Timoth.1.Deus,inquit, ſaluos nos fecit, &vocauit vocatione ſancta:non ſecundum opera noſtra, ſed secũdum ſuum propoſitum & gratiam,quæ data quidem eſt nobis per Chriſtum Ieſum ante tempora æterna, ſed palàm facta eſt nũc per apparitionem Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Hinc & Auguſtinus piè: Miſericordiſsimus dominus,inquit,inuenit omnes quos condemnaret: at non inuenit quos ſaluaret. Nihil igitur hîc aliud cum Matthæo & vocatis omnibus facere poſſumus, quàm vt conſideremus in nobis iugiter Dei bonitatem, laudemúſque illum ſuper miſericordia, Rom.11. & 15. dicentes cum Dauide: Miſerator & miſericors dominus, non ſecundum peccata noſtra fecit nobis, neque ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis: quoniam ſecundum altitudinem cæli à terra, corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timentibus ſe, Pſalm.102. Summa: Ieſus ſolus

Vocatio fidelium nõ ex merito, ſed gratia Dei.

Bonitas ac Dei miſericordia à nobis ſemper laudanda.

Vocamur ex ſolius Dei gratia. vocat, vocat ex mera gratia, vt diſcamus ne quid ſalutis tribuamus vlli creaturæ, & meritis noſtris, ſed omnem ſalutem & iuſtitiã noſtram tribuamus vni Chriſto. Nam Matthæum talibus inhęrentem ſpinis vocauit, vt de gratia Dei etiam nullus deſperet, quantumcunque in vilibus & ſordidis lucris fuerit occupatus. Potens eſt enim Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Et quãuis difficile ſit diuitem intrare in regnum Dei, & apud homi-

Matth. 19. nes impoſsibile, apud Deũ tamen omnia poſsibilia ſunt.

Matthæi fides probatur. Conſequenter enarratur ipſius Matthæi fides. Nam non impeditur Matthęus opibus, nec remoratur officio, neque oſtẽdebatur humili Chriſti perſona, & calumniis Phariſæorum, ſed audiens verbum, *Sequere me*: Spiritu ſancto accenſus non dubitat hanc vocationem verè eſſe diuinam. *Surgens ſequutus eſt eum.* Audiuimus nec Mathæum, nec vllum vnquam hominem vocatum eſſe propter ſua merita, ſed propter merã Chriſti gratiam. Hoc cùm ſit veriſsimum, conſequitur prorſus elegiſſe domi-

Electi ſoli & prædeſtinati vocantur. num illos quos vocarit & vocet. Ergo certum eſt, ſolos electos & prædeſtinatos vocari. Id autem verũm eſſe Apoſtolus apertè teſtatur Rom. 8. Scimus, inquiens, quòd diligẽtibus Deum, omnia cooperantur in bonum, nimirũm his qui iuxta propoſitũ vocati ſunt: quoniam quos præſciuerat, eoſdem & præfinierat conformes fieri imaginis filij ſui, vt ipſe ſit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefiniuit, eoſdẽ & vocauit: & quos vocauit, eos & iuſtificat. Et Rom. 11. Electio conſecuta eſt, cæteri verò excæcati ſunt. Quur verò dominus non omnes elegerit & vocauerit, nõ eſt noſtrum inueſtigare. Ipſius iudicia imperſcrutabilia ſunt, & inueſtigabiles viæ eius, Rom. 11. Hoc tantùm pro certo ſciamus: quoſcunque nõ elegit, eos ipſos non elegiſſe ex ipſorum culpa: quoſcunque autem elegit, hos elegiſſe & vocaſſe ex mera gratia & miſericordia. non vltrà progredi licet.

Matthæi obedientia. Enumeratur inſuper ipſius Matthæi obedientia. Nam Matthæus relinquit telonium, opes & pecuniam, & ſurgens ſequitur Chriſtum, non ſecũdum humanã prudentiam ratiocinans quid amittat, aut conſecuturus ſit. Sic

Fides operatur obediẽtiam. verbum auditum operatur fidem, Rom. 10. Fides eſt ex auditu, fides verò operatur obedientiam. Similem fermè

obedientiam habe;.3. Reg.19.in Eliſeo per Eliam vocato. Applica. Porrò finis in quem electos vocauit & iuſtificauit dominus.eſt,vt ſe ſequantur,hoc eſt,ſanctè & immaculatè viuant, ſic inquiente Paulo Epheſ.1. Deus elegit nos in Chriſto antequàm iacerentur fundamenta mundi, vt eſſemus ſancti & irreprehenſibiles coram illo per charitatem. Et Epheſ.2. Dei ſumus creatura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Et Tit.2.Illuxit gratia Dei ſaluatoris omnibus hominibus,erudiens nos,vt abnegata impietate & mundanis concupiſcentiis, ſobriè & iuſtè & piè viuamus in præſenti ſeculo. Et profectò electi & vocati huic fini omnibus modis ſeruiunt ac reſpondent: vt vel hîc in Mattheo videre licet Simul atque vocatus eſt, ſtatim ſecutus eſt Ieſum, hoc eſt, ad huius ſanctiſsimam voluntatem ſeſe compoſuit, atque ipſum intimo amore complexus eſt. *Electorum ac vocatorum finis.*

Videmus hoc loco, quales eſſe debeant qui recipi in regnum Chriſti volunt,& quid illis ſit faciendum:videlicet,vt audiant verbum,credant,& ſequantur.Non enim reiicit Chriſtus vllum peccatorem, ſed omnes ad pœnitentiam vocat : Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Et Paulus inquit , Concluſit Deus omnia in incredulitate: vt omnium miſereatur.Rom.11.

2 Secundò quæ hîc obſeruanda occurrunt,ſunt fructus & opera primùm fidei in Matthæo.Nã Matthæus emendat vitam priorem,reddit malè parta,operatur bona,inuitat Chriſtum ad conuiuium, vocat & alios peccatores, vt & illi conuertantur.Quatuor in beato Matthæo veræ iuſtificationis indicia hîc videmus. 1 Surrexit. 2 Secutus eſt eum.3 Adornauit conuiuium. 4 Adduxit etiam alios peccatores,vt & ipſi conuerterentur. Hæc enim ſunt indicia veræ iuſtificationis: Surgere à peccatis. Si mortui, inquit Apoſtolus Rom.6. ſumus peccato,quomodo adhuc viuemus in illo? Sequi Chriſtum. Non enim ſufficit mala non agere, niſi & bonis ſtudeas operibus inſudare. Vocauit nos Deus,inquit Apoſtolus,in ſanctificationem, &c. Tertium eſt gratias agere pro acceptis donis. 1. Theſſalon.5. In omnibus gratias agite. Quartum,proximum quoque adiuuare. *Fructus fidei in Matthæo.* *Iuſtificationis vera indicia quatuor.*

Quod

Magnificum eſſe quid.

Quod autem in fine ſubdit Paulus, Quos iuſtificauit hos & magnificauit: in præſenti quidem vita ex parte contingit. Verè enim magnificum eſt, vacuum eſſe vitiis, innocentiæ gloriæ florere, affectibus eſſe incorruptis, ſic inſitum eſſe corpori Chriſti, vt idem ſis cum illo, ſpiritum illius habere pignus, hæredem eſſe Dei, cohæredem Chriſti: vt de hoc quod ſupereſt ſuo tempore implendum, non liceat diffidere. Hæc autem magnificatio in futuro cōplebitur, quum abſterget Deus omnem lachrymam, &c. cùm Chriſtus ſuis dicet: Venite benedicti patris mei, &c. Matth. 25. *Apoc. 21.*

Gratitudo Matthæi pro remiſſione accepta peccatorum.

Ex verbis prædictis Euangelicis etiam apparet Matthæum fuiſſe gratū pro donata remiſsione peccatorum, hilarémque datorem, conuiuium enim apparat. Sanè Chriſtus Matthæum inuitantem non deſpexit. Tunc enim Ieſus obtemperat roganti, cùm tu obtemperas vocanti. Cùm autem tu non audis Chriſtū vocantem, quomodo audiet ipſe te clamantem? Hinc per Iſaiam dicit cap. 50. Quis eſt hic liber repudij matris veſtræ, quo dimiſi eam? q.d. Vultis ſcire quam ob cauſſam id fecerim? Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, &c. Vocaui, & non erat qui audiret. Sic & alio loco: Iniquitates, inquit, veſtræ prohibuerunt bonum à vobis.

Chriſtus quomodo à nobis ad cōuiuium inuitandus.

Sic & nos ergo B. Matthæi exemplo ſtudeamus inuitare ad conuiuium Chriſtum dominum: quod fit, quoties cum diligentia Euangelij conciones audimus, Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſumimus, carnem propriam mortificamus, ac ſoli Chriſto adhæremus, & quoties etiam aliquid beneficij egenis & pauperibus exhibemus. Sed hæc verè & rectè fieri non poſſunt, niſi prius omnia noſtra relinquamus, id eſt, niſi agnoſcamus & confiteamur, omne quod ſumus & habemus, mera & gratuita eſſe dona Dei.

Conuiuia nec reiiciēda aut dānanda.

Chriſtus autem ſuā præſentiā hîc exhibens, oſtēdit ſibi peccatorem fide per charitatem operante recōciliatum. Oſtendit quoq; ſe nō reiicere aut dānare honeſta conuiuia, modò Dei & pauperū nō obliuiſcamur. Deliciæ eius ſunt, eſſe cū filiis hominū, Prouerb. 8. Et eſt hæc hiſtoria quaſi imago quę oſtēdit quinā Chriſto in ſuo regno ſint proximi: nempe miſeri peccatores. Nam & Petrus & Paulus

Paulus etiam ſe aliquando lapſos confitentur. Ingens hæc nobis omnibus conſolatio eſſe debet, ne deſperemus in peccatis: ſed confidamus per Dei miſericordiam nos hæredes æterni regni Chriſti omnino futuros.

Deinde hic ſunt fructus & opera obſeruanda incredulitatis in Phariſæis. Nam hi offenduntur quòd Chriſtus cum peccatoribus conuiuetur, & propterea eum quoque peccatorem & hominem flagitia amantem iudicant: quaſi dicant, Quam ob rem magiſter veſter, quē vos deſerto Ioanne vt ſanctiorem ſequimini, cum peccatoribus edit & bibit, cùm menſæ communio ſummum ſit familiaritatis indicium? An non legerunt: Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris? An nō cogitant quòd hac conſuetudine animos addit peccatoribus, qui vitati fortè propter erubeſcentiam non reſipiſcerent? Nihil aliud hic moliuntur, quàm diſcipulos adhuc rudes hoc venenato ſuſurrio à Chriſto diuellere. Doctrinam quidem Chriſti in ſe calumniari non poterant, ob id alias occaſiones quærunt, quò plures à doctrina Chriſti ſeparent. Et hęc eſt conſuetudo & natura mundi, vt omnia Dei opera calumnietur. Habet enim Euangelium in hoc orbe duplices infenſiſsimos hoſtes: Primi illud externa tyrannide perſequuntur, ſecundi illud derident, contemnunt, & calumniantur.

Fructus & opera incredulitatis Phariſæorū obſeruāda.

Mundi cōſuetudo et natura.

Euangelij hoſtes infenſiſsimi, duplices.

Ante omnia ergo id agunt, vt diſcipulis Chriſtum odioſum faciant. Facilè enim diſplicent verba illius, cuius perſona non placet. Ob eandem cauſſam dicebant cæco, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Item: Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. Item ad turbas dicebāt de Ieſu, Vorax eſt, & potator vini, &c. E quibus videre eſt quanta verſutia diabolus verbum Dei nobis eripere conetur. Sicut enim in veteri teſtamento, itémque in exordio Eccleſię, verbum Dei primò vi, deinde fraudibus pſeudoprophetarū eripere conatus eſt, ſic & nunc videns fideles Chriſto adhærere, cùm aliud non poteſt, ſaltem Phariſæos miniſtros ſuos inſtigat, vt dicant, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter? Tali modo ſuggillat vitam prædicatorum & paſtorum, vt vel ſic à doctrina retrahat. Verum eſt enim illud Gregorianum dictum:

Ioan. 9.

Diaboli verſutia.

Cuius vita deſpicitur, reſtat vt & prædicatio contemnatur. Cùm autem verbum Dei nobis præripuerit, tunc ad varios errores inducit. Nemo igitur venenata talium ſuſurria audiat, quia nemini obeſſe poteſt vita mala Paſtoris, ſi doctrina fuerit ſana. Hinc Chriſtus ait: Super cathedram Moyſi ſederunt, &c. Quæcunque dixerint, facite, &c.

Paſtoris mala vita non obeſt, ſi doctrina ſana ſit.

3 Tertiò hîc obſeruanda eſt concio Chriſti, quæ tres continet doctrinas: Prima, cùm dicit, *Non eſt opus valêtibus medico, ſed malè habentibus.* Vbi oſtendit, quis ſit verus medicus, nempe Chriſtus. Pſal. 106. Miſit verbũ ſuum, & ſanauit eos. Qui ſint ægroti, nẽpe, omnes peccatores agnoſcentes ſuam imbecillitatem. Qui ſint validi, nempe, ſuperbi. Et quis morbus, nempe, peccatum, & æterna damnatio. Cùm igitur videamus in morbis corporis homines non eſſe negligentes, ſed quęrere remedia & auxilia: quantò diligẽtiores nos eſſe decet in morbis ſpiritualibus? Vocat autem Chriſtus Phariſæos validos, non quòd validi ſint, ſed quòd per propriam iuſtitiam cælum aſcendere conantur.

Medicus morbi, ægroti & validi qui ſint, oſtenditur.

His præmiſsis verbis tacitè obſtinatam Phariſæorum maliciam taxat, oſtendẽs nedum ſcriptura, ſed & exemplo externo, ac ſenſu communi, non ſe reprehenſione dignũ, quòd peccatores receperit, ſed magis ipſos Phariſæos reprehenſione dignos, vt qui nec ipſi medicum quærerent, cùm maxime ægroti eſſent, nec alios quærere paterentur, iuxta illud Luc. 11. Tuliſtis clauem ſcientiæ, vos ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis. Hoc igitur ſibi vult Chriſtus. Nemo ſanæ mentis reprehenſibilem iudicat medicum ob id quòd ægrotos inuiſit, imò ſummè laudatur in medio, ſi id faciat quod ars profitetur. Cur igitur mihi in vitium vertitur, quod in aliis laudatur? Eadem ratione nemo ſuccenſet ægrotis, ſi medicum quærant & cõſulant: cur igitur hos peccatores iudicatis ob id quòd me audiunt & quærũt, quos adiuuiſſe oportuit? imò ſi vera in vobis iuſtitia eſſet, non inuidẽdum eis erat, ſed congaudendum. Iam enim qui perierant, inuenti ſunt: qui mortui erant, reuiuiſcere cœperunt. Non igitur ego qui peccatores ſuſcipio, nec illi qui medicum requirunt & amplectũtur, reprehen

Phariſæorum obſtinata malitia.

Chriſtus tanquam medicus cum peccatoribus verſatur.

prehenſione digni ſunt, ſed vos, cùm ſitis omnium peſsimi, iuſti tamen vobis videmini, nec medicum requirẽtes ipſi, nec alios quærere ſinentes.

Cæterùm obſeruandum ex hac prima doctrina concionis Chriſti, quatenus cum peccatoribus conuerſari poſsimus. Chriſtus ſiquidem non aliter cum peccatoribus conuerſatus fuit, quàm vt medicus: quo nimirũ doceamur, impiorum conſortium non eſſe vitãdum, ſi ſpes ſit illos noſtra conſuetudine fieri caſtigatiores. Neque ſtatim reiiciendi ſunt qui peccant, ſed prius omnia tentãda, quemadmodum Chriſtus docuit Matth 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. Item Paulus Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis, inſtruite eum, &c. Vbi autem nulla ſpes eſt emendationis, & noſtra cõuerſatio contumaces eos efficit, in hoc caſu agendum ſecundum dictum Pauli, Si quis eſt inter vos fornicator, aut auarus, &c. cum illo nec cibum ſume. Quod obſeruandum eſt ſi nulla ratione emendari poſsit. prius autem omnia tentanda. Cibum ſiquidem ſumere cum peccatoribus malum non eſt per ſe: fit autem malum, ſi approbari à te illi ſua peccata putent, aut conniuere te videant, aut denique contagio ſuo te vel alios inficiant.

Impij non ſemper vitandi.

1. Cor. 5.

Cum peccatoribus quomodo cõuerſandum.

Secunda doctrina eſt, cùm dicit, *Euntes diſcite, quid eſt: Miſericordiam volo & non ſacrificium.* Vbi obſeruadę dictiones, Ego, volo, miſericordiam. Et ſciendum quòd Deus ipſe omnipotens hoc dicat, quòd voluntas Dei ſit ſeruanda & hæc virtus requirat omnia erga proximum beneficia. Loquitur autem hîc Chriſtus de ſacrificiis veteris legis, quibus pręualet miſericordia ſemper efficax, cum illa non ſemper valeant, & nunc finem ſuum habeant, Iſa. 1. Pſalm. 46. Vide Hieronymum, Chryſoſtomum, Theophylactum in hunc locum.

Oſea. 7. Matth. 12.

Ex vi enim terminorum, miſericordia dicitur releuatio miſeriæ alterius: ſacrificium autẽ illud dicitur quod Deo fit & datur. Per miſericordiam igitur hîc intellige quicquid proximo impenditur, quo proximus adiuuatur, ſiue corporaliter ſiue ſpiritualiter, qualia ſunt cibare, potare, conſolari, docere, corripere, compati, orare, &c. De omnibus his intellige quod dictum eſt, *Miſeri-*

Miſericordia ſpiritualis & corporalis.

hodie nonnulli reperiuntur. Euangeliſtæ ſunt, qui Euangelicam doctrinam ſcriptis complectuntur: quales quatuor illi. Paſtores & doctores ſunt, qui Chriſti populum viua voce ac doctrina ſana paſcunt, quales fuerũt Timotheus, Titus, Dionyſius, Clemens, &c. quales omnes Epiſcopi, Presbyteri, diaconi, ſubdiaconi eſſe deberent.

Hæc dona in ſpeciem quidem videntur vilia, præſertim temporibus hiſce poſtremis: verùm ſi exactius conſiderãtur, ſunt omnibus modis inſignia, maximáque. Lt bet id liquidò perſpicere? Quid valent currus & equi citra aurigam? quid oues ſiue iuuenculæ citrà paſtorem? quorſum conducit theſaurus, ſi non adſit qui eum oſtendat, eruátque? Nihil prorſus. Ita nimirum omnia dona quamtumuis ſpecioſa, inutilia ſunt ſi non adſint Apoſtoli, Prophetæ, Euangeliſtæ, Paſtores & Doctores, qui populum doceant quo pacto his vti piè debeât. Imò quantò præſtat animus corpore, tantò hi omnibus aliis donis. Quare vt huiuſmodi dona eximia ſunt, ſic à nobis etiam præ aliis omnibus maximo in pretio haberi debẽt. Nam ab his docemur veram fidem, docemur ſpem, charitatem, miſericordiam, humilitatem, veram ſapientiam, veram eloquentiam.

Eccleſia dona niſi his ritè vtatur, inutilia.

Hic etiam erroris conuincuntur qui dicunt ordinem miniſteriúmque Eccleſiaſticum eſſe inuentum humanũ. Conuincuntur quoque erroris & illi, qui omnes promiſcuè miniſterij huius publici capaces eſſe, & ſuggeſtum conſcendere volunt. Nec hi minoris erroris redarguuntur, qui inuocatos ſeſe in Eccleſię adminiſtrationem ingerunt. Item & illi peccant, qui miniſterium Eccleſiaſticum atque ipſos miniſtros vilipendũt. Nam ſi Chriſtus inſtitutor eſt, non eſt inuẽtum humanum. Si is quoſdam inſtituit peculiares, nõ omnes promiſcuè ſibi id vſurpare debent. Si idem dat Eccleſiæ miniſtros, nemò ab eo non datus, hoc eſt, inuocatus ſeſe debet ingerere. Si denique ille huius miniſterij eſt autor, nemo illud cõtemnere, ſed omnes honorare & magnificare debent.

Miniſteriorum Eccleſia Dei poteſtas aqua omnibus nõ eſt cõceſſa.

Hebr. 5.

Ex his quoque verbis colligere licet, varios eſſe miniſtrorum Eccleſię gradus, nõ omnes eſſe æquales. Errant itaque, qui omnes parem habere poteſtatem & dignitatem dicũt. Hæc autem miniſtrorum diuerſitas ac diſtinctio

Miniſtrorum eccleſia gradus, varij & inæquales.

ctio, pacis & vnitatis cauſſa à Chriſto inſtituta eſt. Nam alioqui ſi omnes æquè ſacerdotes & dignitate & poteſtate pares eſſent, tot eſſent in Eccleſia futuræ ſententiæ, quot capita: nemo alteri cederet, nemo alteri obtemperaret. Sed væ illis qui dignitate ſua & poteſtate abutuntur vel per ſuperbiam, vel per quæſtum. Certè in hũc finem non prætulit dominus alios aliis. Quemadmodum verò digniores inferioribus ſeſe anteferre minimè debent, ſic quoque nec inferiores ſuperioribus debẽt inuidere. Cui multum cõmiſſum eſt, ab eo & multum exigetur: contrà, cui datum eſt parum, & is de modico dabit rationem.

4 In quem finem ſeu propter quam cauſſam hæc munia data ſint, inſtitueritque Chriſtus omnes Eccleſiæ miniſtros, tũm dicit his verbis: *Ad instaurationem ſanctorũ, in opus adminiſtrationis, in ædificationem corporis Chriſti, donec perueniamus omnes in vnitatẽ fidei et agnitionis filij Dei, in virũ perfectũ, in menſurã ætatis plenè adultæ Chriſti.* Quibus verbis docemur, Chriſtum illa munera conſtituiſſe non ſua gratia, ſed propter inſtaurationem ſanctorum, & ſui corporis, Eccleſiæ nimirum. Propter nos, inquam, propter noſtri inſtaurationem & ædificationem, totiúſque Eccleſiæ & populi Chriſtiani vtilitatem, dedit Apoſtolos, Prophetas, Euãgeliſtas, Paſtores & doctores, vt nimirum omnes omnium ſalutem prouehant, alij gubernando, alij concionando, alij ſcribendo, alij orando, alij legendo, alij canendo, alij viſitando infirmos, alij cibando pauperes, alij adminiſtrando ſacramenta, alij expellendis dæmonibus: quò ſic omnes & in fide & in vita proficiamus, tandémque læti occurramus Chriſto. Omnis quippe noſtra ſalus in vnica illa fide, hoc eſt, agnitione filij Dei, & in viro perfecto, hoc eſt, charitate Dei & proximi ſita eſt. At fides, & fidei primogenita proles charitas, ex auditu proficiſcuntur: auditus autem verbum habeat neceſſe eſt. Verbum verò audiri non poteſt, niſi adſit prædicans. Dedit igitur & dat dominus miniſtros Eccleſiaſticos, vt ex ipſius iuſſu illorum audiamus verbum, vtque ex auditu concipiamus fidem ac charitatem, & ſic fide ſaluemur.

Finis ob quem Eccleſia miniſtros inſtituit Chriſtus.

Vnica noſtra ſalus in quo ſita ſit.

Rom.10.

Charitas, fides prima proles.

Hic igitur vnuſquiſque miniſtrorũ ſui muneris admoneri debet, ſiue ſit Papa, ſiue Cardinalis, ſiue Epiſcopus,

Eccleſiæ dona data nobis nō ſunt vt ſuperbiamus.

ſiue Paſtor,ſiue ſacerdos, ne ſolo & nudo titulo turgeat, ſed reſpondeat & titulo & profeſsioni. Non enim propterea donis ornati ſumus,vt nos alterutrum contemnamus,vt inuicē inuideamus, vt inde criſtas erigamus, ſed vt his ſeruiamus proximis, vt iuuemus inopes,conſolemur deſolatos,doceamus indoctos,reuocemus errantes, erigamus puſillanimes:in ſumma,vt regnum Chriſti dilatemus pro virili.

Hîc ipſi quoque Chriſtiani ſubditi ac laici admoneri debent, vt Miniſtros & Paſtores ſibi à Chriſto datos venerentur, audiant, ſequantur, ne fruſtra ipſis ſint miſsi: Eccleſiæque munia ſuſpiciant, venerentur & obſeruent, ne & ipſa fruſtra ſint data.

EPILOGVS.

1 *Apoſtolus vehementi ſpiritu vnitatē nobis commendat Eccleſiæ:quæ ne ob eam quam ſuis præpoſitis tenentur inferiores ſubiectionē tolleretur, dicit diuerſa credentibus eſſe Dei dona conceſſa, diuerſos & varios in Eccleſia ſtatus & gradus conſtituentia: quæ tamen dictæ vnitati nō repugnāt, ſicut nec humani corporis repugnat vnitati quòd in eo diuerſa ſunt membra, variis officiis & operationibus deputata. Minimè ergo vocationum varietates reſoluunt Eccleſiæ vnitatem.*

Chriſtus ordinum Eccleſiæ præcipuus inſtitutor.

2 *Diſtinguuntur ordinū Eccleſiæ ſtatus: quorū præcipuus autor & inſtitutor eſt Chriſtus. Aſcendens namq; in altū dedit dona hominibus:quod primùm factū eſt, teſte Luca, dū complerentur à die ſuæ reſurrectionis dies Pentecoſtes, mittēs ſuper Apoſtolos viſibili ſpecie varia dona Spiritus ſācti, Act. 2.*

3 *Rationem reddit Apoſtolus, quorſum varia dona & vocationum præmiſſarum ordines in Eccleſia eſſe velit Deus opt. max. ad conſummationē, inquit, ſanctorū, id eſt, vt conſumment, & ad ſalutē prouehant per ſuū miniſteriū eos qui fidei ſacramento initiati, à peccatis mūdati & ſanctificati ſunt. In ædificationem corporis Chriſti, id eſt, vt ædificent eos in corpus Chriſti, qui adhuc alieni ſunt, vultq; hos ordines duraturos donec veniat retributor omnium bonorum Chriſtus Ieſus, regnum hoc Eccleſiæ patri ſuo cæleſti oblaturus.*

IN FESTO EODEM B. MATthæi Apoſt. Euangelium.

Matth. 9.

In illo temp. Cum tranſiret Ieſus, vidit hominem

nem

nem ſedentem in telonio, Matthæum nomine, &c. *Marc. 2.* *Luca 5.*
Finis Euangelij: Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

EVangelio hoc depingitur nobis regnũ Chriſti: quòd videlicet illud ſit regnum pro peccatoribus ſuſcipiendis. Sunt autem tria præcipuè obſeruanda: Primò Matthæi perſona. Fuit enim publicanus, ſicut ipſe confitetur. Matthæus nihil ſibi niſi peccata aſcribit. Conſueuerunt quidem filij Adam aut beneficia ſua iactare, aut malefacta defendere & excuſare. nihil horum Matthæus, ſed peccata ſua ingenuè fatetur, publicanum ſe nominans: quod genus hominum quoniam artẽ exercebat ſordidi quæſtus, & violentæ rapacitatis, multis modis infame erat, peſsiméque audiebat, præſertim apud Iudæos, idque propter auaritiam & iniuſtitiam quibus obnoxij erant omnes. Redimebant enim munus à Principe iniqua ſumma, & inclementer extorquebant à nautis & viatoribus vectigal, vt vel hac exactione pluſculum lucri ipſis accederet: quare diuitiæ illorum erant rapina pauperum: potus & cibus, ipſorum caro & ſanguis: veſtis verò, vulgi ſudor & labor. In quos non ineptè torqueri poteſt illud Ierem. 2. Sub alis veſtris, aut in oris veſtimentorum veſtrorum, ſanguis animarum pauperum & innocentum inuentus eſt. Quæ ſanè vitia talia ſunt, vt Paulus apertè dicat hiſce obnoxios non poſſeſſuros regnum Dei. 1. Cor. 6. *Publicani gentes hominum infame & rapax.* *Publicanorum officiũ & diuitiæ quales.*

Publicanum ergo ſe fuiſſe dicit Matthæus, & ad maiorem certitudinẽ, ne quiſquã dubitaret de alio quopiam hæc ſcribi, quin potius omnes certi eſſent Euangeliſtam ipſum talem fuiſſe, vulgatius ſuum nomen adſcribit, dicens: Vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Quòd nomen alij Euangeliſtæ ſubticuerunt, ac pro ipſo aliud nomen minus notũ, ſcilicet Leui, ſubſcripſerunt, ne conſortem operis Euangelici, de priſca conuerſatione palàm notabilem redderent. Confitetur igitur Matthæus peccata ſua palam, non vt in ipſis gloriari velit, ſicut quidam gloriantur quando vſuris & iniquis contractibus ſimplicibus impoſuerunt, quemadmodum illi, *Matthæus cur Leui dictus.*

illi,de quibus ſcriptum eſt Prouerb.2. Lætãtur cùm malefecerint,& exultant in rebus peſsimis. Item Iſa.3. Peccatum ſuum ſicut Sodoma prædicauerunt, &c. ſed vt inſignius prædicaret Chriſti ergà ſe bonitatem, quemadmodum & nos cùm medici alicuius artem & induſtriam aliis commendare volumus, morbi noſtri acerbitatem & fœditatem recitamus. quãto enim morbus maior ac deſperatior fuit, tanto maior accedit gloria medico, qui eundem expellit. Sic & Mattheus Chriſti bonitatẽ nobis commendare volens, ſuum morbũ deſcribit. q.d. Ex meipſo nihil niſi peccator fui & publicanus: ac perpetuò per manſiſſem, niſi per gratiã à Chriſto vocatus fuiſſem. Vides quã ob cauſſam Mathęus peccata ſua commemoret, nempe vt gloriã Chriſti prędicaret, ac nobis ſpem daret, vt in ipſo videamus Chriſtum nedũ peccatores non auerſari, ſed & ex eis gratiæ ſuæ Apoſtolos feciſſe, & Euangeliſtas. Sic Dauid & Manaſſe ſua agnoſcũt & confitentur peccata. 2. Reg. 12. 2. Paral. 33. Ob eãdem etiam cauſſam Paulus peccata ſua refert. Chriſtus, inquit, venit peccatores ſaluos facere, inter quos præcipuus ego ſum: ſed ideo miſericordiã conſequutus ſum, vt oſtenderet in me primo Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum qui crediturí ſunt illi in vitam æternam, 1. Tim. 1. Item, Ego, inquit, ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, &c. Sequitur: Gratia autem Dei ſum id quod ſum. 1. Cor. 15. Et hic eſt primus pœnitentiæ gradus, vt dicitur Luc. 18. de Publicano, & 1. Cor. 11. Quòd ſi noſmetipſos diludicaremus, &c.

Chriſti bonitas inſtar boni medici induſtria prædicatur.

Matthæus quam ob cauſſam ſe peccatorem dixerit.

Primus pœnitẽtiæ gradus Pauli peccata ſua confitentis.

Enarratur autem ipſius Matthei vocatio. Nam Chriſtus præteriens illũ vidit ſuis oculis non tantùm corporalibus (ſic enim & crucifixores ſuos vidit) ſed commiſerationis oculis, quibus aſpexit Abraham in Chaldæa, Geneſ. 12. Loth in Sodomis, Ibidem. 19. Iſraëlitas in Ægypto, Exod. 2. Zachæum in arbore, Luc. 19. Petrum in domo Caiphæ, Ibid. 22. Latronem in cruce, Ibid. 23. & Paulum in itinere Damaſci, Act. 9. Et hic aſpectus penetrat carnem, ſanguinem, medullam, oſſa, ſpiritum & animam. Hoc videre, fuit agnoſcere illum eſſe de numero illorum qui ſaluandi eſſent. O fœlix viſio, de qua ſanctus ille, meritò poteſt dicere verbũ Agar. Gen. 16. Tu Deus qui

Oculis cõmiſerationis Chriſti Matthæus eſt vocatus.

qui vidiſti me. Oremus ſupplices vt & nos ſic videre dignetur in abyſſo peccatorũ ſepultos, dicẽtes cũ Dauide, Pſal.24. Reſpice in me,& miſerere noſtri.q.d. Agnoſce nos inter eos quibus miſericordiam præſtare decreuiſti. Sic vidit Matthæum, & vocauit internè per Spiritum ſanctũ,& externè per verbũ, *Sequere me.* Superius mox dictum eſt quo in ſtatu fuerit Matthęus,non antè ſolùm, ſed & in ipſa vocatione:nimirum in huiuſmodi ſtatu,vt & omnibus hominibus exoſus eſſet, & coram Deo eſſet filius gehennæ. Quia verò cùm in huiuſmodi ſtatu eſſet, vocatus ſit à domino, videmus itidem non promeruiſſe illum vocationem ſui, ſed ex mera gratuitáque gratia à Chriſto eſſe vocatum:iuxta illud Pauli:Non volentis eſt, neque currentis, ſed miſerentis Dei, Rom.9. Iam verò ex vno eodémque fonte omnium vocatio proficiſcitur. Conſequitur ergo, quemadmodum Matthæus ex gratia mera vocatus eſt,ita & nos omnes ex gratia vocatos eſſe ac vocari, non ex operibus aut meritis præcedentibus. Ne quis autem in hoc dubitet, audiamus Paulum. is ſic Epheſ.2.inquit: Gratia eſtis ſeruati per fidem,idque non ex vobis. Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur. Item 2.Timoth.1.Deus,inquit, ſaluos nos fecit, &vocauit vocatione ſancta:non ſecundum opera noſtra, ſed ſecũdum ſuum propoſitum & gratiam,quæ data quidem eſt nobis per Chriſtum Ieſum ante tempora æterna, ſed palàm facta eſt nũc per apparitionem Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti. Hinc & Auguſtinus piè: Miſericordiſsimus dominus,inquit,inuenit omnes quos condemnaret: at non inuenit quos ſaluaret. Nihil igitur hîc aliud cum Matthæo & vocatis omnibus facere poſſumus, quàm vt conſideremus in nobis iugiter Dei bonitatem, laudemúſque illum ſuper miſericordia, Rom.11. & 15. dicentes cum Dauide: Miſerator & miſericors dominus, non ſecundum peccata noſtra fecit nobis, neque ſecundum iniquitates noſtras retribuit nobis: quoniam ſecundum altitudinem cæli à terra, corroborauit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe. Quantum diſtat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timentibus ſe, Pſalm.102. Summa: Ieſus ſolus

Vocatio fidelium nõ ex merito, ſed gratia Dei.

Bonitas ac Dei miſericordia à nobis ſemper laudanda.

vocat,

Vocamur ex ſolius Dei gratia.

vocat, vocat ex mera gratia, vt diſcamus ne quid ſalutis tribuamus vlli creaturæ, & meritis noſtris, ſed omnem ſalutem & iuſtitiã noſtram tribuamus vni Chriſto. Nam Matthæum talibus inhęrentem ſpinis vocauit, vt de gratia Dei etiam nullus deſperet, quantumcunque in vilibus & ſordidis lucris fuerit occupatus. Potens eſt enim Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ. Et quãuis difficile ſit diuitem intrare in regnum Dei, & apud homines impoſsibile, apud Deũ tamen omnia poſsibilia ſunt. *Matth. 19.*

Matthæi fides probatur.

Conſequenter enarratur ipſius Matthæi fides. Nam non impeditur Matthęus opibus, nec remoratur officio, neque oſtẽdebatur humili Chriſti perſona, & calumniis Phariſæorum, ſed audiens verbum, *Sequere me*: Spiritu ſancto accenſus non dubitat hanc vocationem verè eſſe diuinam. *Surgens ſequutus eſt eum.* Audiuimus nec Matthæum, nec vllum vnquam hominem vocatum eſſe propter ſua merita, ſed propter merã Chriſti gratiam. Hoc cùm ſit veriſsimum, conſequitur prorſus elegiſſe dominum illos quos vocarit & vocet. Ergo certum eſt, ſolos electos & prædeſtinatos vocari. Id autem verum eſſe Apoſtolus apertè teſtatur Rom. 8. Scimus, inquiens, quòd diligẽtibus Deum, omnia cooperantur in bonum, nimirum his qui iuxta propoſitũ vocati ſunt: quoniam quos præſciuerat, eoſdem & præfinierat conformes fieri imaginis filij ſui, vt ipſe ſit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefiniuit, eoſdẽ & vocauit: & quos vocauit, eos & iuſtificat. Et Rom. 11. Electio conſecuta eſt, cæteri verò excæcati ſunt. Quur verò dominus non omnes elegerit & vocauerit, nõ eſt noſtrum inueſtigare. Ipſius iudicia imperſcrutabilia ſunt, & inueſtigabiles viæ eius, Rom. 11. Hoc tantùm pro certo ſciamus: quoſcunque nõ elegit, eos ipſos non elegiſſe ex ipſorum culpa: quoſcunque autem elegit, hos elegiſſe & vocaſſe ex mera gratia & miſericordia. non vltrà progredi licet.

Electi ſoli & prædeſtinati vocantur.

Matthæi obedientia.

Enumeratur inſuper ipſius Matthæi obedientia. Nam Matthæus relinquit telonium, opes & pecuniam, & ſurgens ſequitur Chriſtum, non ſecũdum humanã prudentiam ratiocinans quid amittat, aut conſecuturus ſit. Sic verbum auditum operatur fidem, Rom. 10. Fides eſt ex auditu, fides verò operatur obedientiam. Similem fermè obedien

Fides operatur obedientiam.

obedientiam habes. 3. Reg. 19. in Eliſeo per Eliam vocato. Applica. Porrò finis in quem electos vocauit & iuſtificauit dominus, eſt, vt ſe ſequantur, hoc eſt, ſanctè & immaculatè viuant, ſic inquiente Paulo Epheſ. 1. Deus elegit nos in Chriſto antequàm iacerentur fundamenta mundi, vt eſſemus ſancti & irreprehenſibiles coram illo per charitatem. Et Epheſ. 2. Dei ſumus creatura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Et Tit. 2. Illuxit gratia Dei ſaluatoris omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata impietate & mundanis concupiſcentiis, ſobriè & iuſtè & piè viuamus in præſenti ſeculo. Et profectò electi & vocati huic fini omnibus modis ſeruiunt ac reſpondent: vt vel hîc in Mattheo videre licet Simul atque vocatus eſt, ſtatim ſecutus eſt Ieſum, hoc eſt, ad huius ſanctiſsimam voluntatem ſeſe compoſuit, atque ipſum intimo amore complexus eſt. *Electorum ac vocatorum finis.*

Videmus hoc loco, quales eſſe debeant qui recipi in regnum Chriſti volunt, & quid illis ſit faciendum: videlicet, vt audiant verbum, credant, & ſequantur. Non enim reiicit Chriſtus vllum peccatorem, ſed omnes ad pœnitentiam vocat: Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Et Paulus inquit, Concluſit Deus omnia in incredulitate: vt omnium miſereatur. Rom. 11.

2 Secundò quæ hîc obſeruanda occurrunt, ſunt fructus & opera primùm fidei in Matthæo. Nã Matthæus emendat vitam priorem, reddit malè parta, operatur bona, inuitat Chriſtum ad conuiuium, vocat & alios peccatores, vt & illi conuertantur. Quatuor in beato Matthæo veræ iuſtificationis indicia hîc videmus. 1 Surrexit. 2 Secutus eſt eum. 3 Adornauit conuiuium. 4 Adduxit etiam alios peccatores, vt & ipſi conuerterentur. Hæc enim ſunt indicia veræ iuſtificationis: Surgere à peccatis. Si mortui, inquit Apoſtolus Rom. 6. ſumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Sequi Chriſtum. Non enim ſufficit mala non agere, niſi & bonis ſtudeas operibus inſudare. Vocauit nos Deus, inquit Apoſtolus, in ſanctificationem, &c. Tertium eſt gratias agere pro acceptis donis. 1. Theſſalon. 5. In omnibus gratias agite. Quartum, proximum quoque adiuuare. *Fructus fidei in Matthæo.* *Iuſtificationis veræ indicia quatuor.*

Quod

Quod autem in fine ſubdit Paulus, Quos iuſtificauit hos & magnificauit: in præſenti quidem vita ex parte contingit. Verè enim magnificum eſt, vacuum eſſe vitiis, innocentiæ gloriæ florere, affectibus eſſe incorruptis, ſic inſitum eſſe corpori Chriſti, vt idem ſis cum illo, ſpiritum illius habere pignus, hæredem eſſe Dei, cohæredem Chriſti: vt de hoc quod ſupereſt ſuo tempore implendum, non liceat diffidere. Hæc autem magnificatio in futuro cõplebitur, quum abſterget Deus omnem lachrymam, &c. cùm Chriſtus ſuis dicet: Venite benedicti patris mei, &c. Matth. 25.

Magnificum eſſe quid.

Apoc. 21.

Gratitudo Matthæi pro remiſſione accepta peccatorum.

Ex verbis prædictis Euangelicis etiam apparet Matthæum fuiſſe gratū pro donata remiſsione peccatorum, hilarémque datorem, conuiuium enim apparat. Sanè Chriſtus Matthæum inuitantem non deſpexit. Tunc enim Ieſus obtemperat roganti, cùm tu obtemperas vocanti. Cùm autem tu non audis Chriſtū vocantem, quomodo audiet ipſe te clamantem? Hinc per Iſaiam dicit cap. 50. Quis eſt hic liber repudij matris veſtræ, quo dimiſi eam? q.d. Vultis ſcire quam ob cauſſam id fecerim? Ecce in iniquitatibus veſtris venditi eſtis, &c. Vocaui, & non erat qui audiret. Sic & alio loco: Iniquitates, inquit, veſtræ prohibuerunt bonum à vobis.

Chriſtus quomodo à nobis ad cõuiuium inuitandus.

Sic & nos ergo B. Matthæi exemplo ſtudeamus inuitare ad conuiuium Chriſtum dominum: quod fit, quoties cum diligentia Euangelij conciones audimus, Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſumimus, carnem propriam mortificamus, ac ſoli Chriſto adhæremus, & quoties etiam aliquid beneficij egenis & pauperibus exhibemus. Sed hæc verè & rectè fieri non poſſunt, niſi prius omnia noſtra relinquamus, id eſt, niſi agnoſcamus & confiteamur, omne quod ſumus & habemus, mera & gratuita eſſe dona Dei.

Conuiuia nec reiiciēda aut dānanda.

Chriſtus autem ſuā præſentiā hîc exhibens, oſtēdit ſibi peccatorem fide per charitatem operante recōciliatum. Oſtendit quoq; ſe nō reiicere aut dānare honeſta conuiuia, modò Dei & pauperū nō obliuiſcamur. Deliciæ eius ſunt, eſſe cū filiis hominū, Prouerb. 8. Et eſt hæc hiſtoria quaſi imago quę oſtēdit quinā Chriſto in ſuo regno ſint proximi: nempe miſeri peccatores. Nam & Petrus & Paulus

Paulus etiam ſe aliquando lapſos confitentur. Ingens hæc nobis omnibus conſolatio eſſe debet, ne deſperemus in peccatis:ſed confidamus per Dei miſericordiam nos hæredes æterni regni Chriſti omnino futuros.

Deinde hîc ſunt fructus & opera obſeruanda incredulitatis in Phariſæis. Nam hi offenduntur quòd Chriſtus cum peccatoribus conuiuetur, & propterea eum quoque peccatorem & hominem flagitia amantem iudicant:quaſi dicant, Quam ob rem magiſter veſter, quẽ vos deſerto Ioanne vt ſanctiorem ſequimini, cum peccatoribus edit & bibit,cùm menſæ communio ſummum ſit familiaritatis indicium? An non legerunt: Cum ſancto ſanctus eris,& cum peruerſo peruerteris? An nõ cogitant quòd hac conſuetudine animos addit peccatoribus, qui vitati fortè propter erubeſcentiam non reſipiſcerent? Nihil aliud hîc moliuntur,quàm diſcipulos adhuc rudes hoc venenato ſuſurrio à Chriſto diuellere. Doctrinam quidem Chriſti in ſe calumniari non poterant, ob id alias occaſiones quærunt, quò plures à doctrina Chriſti ſeparent. Et hęc eſt conſuetudo & natura mundi, vt omnia Dei opera calumnietur. Habet enim Euangelium in hoc orbe duplices infenſiſsimos hoſtes: Primi illud externa tyrannide perſequuntur,ſecundi illud derident,contemnunt,& calumniantur.

Fructus & opera incredulitatis Phariſæorũ obſeruãda.

Mundi cõſuetudo et natura.

Euangelij hoſtes infenſiſsimi, duplices.

Ante omnia ergo id agunt,vt diſcipulis Chriſtum odioſum faciant. Facilè enim diſplicent verba illius, cuius perſona non placet. Ob eandem cauſſam dicebant cæco, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non cuſtodit. Item: Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. Item ad turbas dicebãt de Ieſu, Vorax eſt,& potator vini,&c. E quibus videre eſt quanta verſutia diabolus verbum Dei nobis eripere conetur. Sicut enim in veteri teſtamento, itémque in exordio Eccleſię,verbum Dei primò vi, deinde fraudibus pſeudoprophetarũ eripere conatus eſt, ſic & nunc videns fideles Chriſto adhærere, cùm aliud non poteſt, ſaltem Phariſæos miniſtros ſuos inſtigat, vt dicant, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter? Tali modo ſuggillat vitam prædicatorum & paſtorum, vt vel ſic à doctrina retrahat. Verum eſt enim illud Gregorianum dictum:

Ioan. 9.

Diaboli verſutia.

Cuius vita deſpicitur, reſtat vt & prædicatio contemnatur. Cùm autem verbum Dei nobis præripuerit, tunc ad varios errores inducit. Nemo igitur venenata talium ſuſurria audiat, quia nemini obeſſe poteſt vita mala Paſtoris, ſi doctrina fuerit ſana. Hinc Chriſtus ait: Super cathedram Moyſi ſederunt, &c. Quæcunque dixerint, facite, &c.

Paſtoris mala vita non obeſt, ſi doctrina ſana ſit.

3 Tertiò hìc obſeruanda eſt concio Chriſti, quæ tres continet doctrinas: Prima, cùm dicit, *Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus.* Vbi oſtendit, quis ſit verus medicus, nempe Chriſtus. Pſal. 106. Miſit verbũ ſuum, & ſanauit eos. Qui ſint ægroti, nẽpe, omnes peccatores agnoſcentes ſuam imbecillitatem. Qui ſint validi, nempe, ſuperbi. Et quis morbus, nempe, peccatum, & æterna damnatio. Cùm igitur videamus in morbis corporis homines non eſſe negligentes, ſed quęrere remedia & auxilia: quantò diligẽtiores nos eſſe decet in morbis ſpiritualibus? Vocat autem Chriſtus Phariſæos validos, non quòd validi ſint, ſed quòd per propriam iuſtitiam cælum aſcendere conantur.

Medicus morbi, ægroti & validi qui ſint, oſtenditur.

His præmiſsis verbis tacitè obſtinatam Phariſæorum malitiam taxat, oſtendẽs nedum ſcriptura, ſed & exemplo externo, ac ſenſu communi, non ſe reprehenſione dignũ, quòd peccatores receperit, ſed magis ipſos Phariſæos reprehenſione dignos, vt qui nec ipſi medicum quærerent, cùm maxime ægroti eſſent, nec alios quærere paterentur, iuxta illud Luc. 11. Tuliſtis clauem ſcientiæ vos ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis. Hoc igitur ſibi vult Chriſtus. Nemo ſanæ mentis reprehenſibilem iudicat medicum ob id quòd ægrotos inuiſit, imò ſummè laudatur in medio, ſi id faciat quod ars profitetur. Cur igitur mihi in vitium vertitur, quod in aliis laudatur? Eadem ratione nemo ſuccenſet ægrotis, ſi medicum quærant & cõſulant: cur igitur hos peccatores iudicatis ob id quòd me audiunt & quærũt, quos adiuuiſſe oportuit? imò ſi vera in vobis iuſtitia eſſet, non inuidẽdum eis erat, ſed congaudendum. Iam enim qui perierant, inuenti ſunt: qui mortui erant, reuiuiſcere cœperunt. Non igitur ego qui peccatores ſuſcipio, nec illi qui medicum requirunt & amplectũtur, reprehen-

Phariſæorum obſtinata malitia.

Chriſtus tanquam medicus cum peccatoribus verſatur.

prehenſione digni ſunt, ſed vos, cùm ſitis omnium peſsimi, iuſti tamen vobis videmini, nec medicum requirẽtes ipſi, nec alios quærere ſinentes.

Cæterùm obſeruandum ex hac prima doctrina concionis Chriſti, quatenus cum peccatoribus conuerſari poſsimus. Chriſtus ſiquidem non aliter cum peccatoribus conuerſatus fuit, quàm vt medicus: quo nimirũ doceamur, impiorum conſortium non eſſe vitãdum, ſi ſpes ſit illos noſtra conſuetudine fieri caſtigatiores. Neque ſtatim reiiciendi ſunt qui peccant, ſed prius omnia tentãda, quemadmodum Chriſtus docuit Matth 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum, &c. Item Paulus Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpiritales eſtis, inſtruite eum, &c. Vbi autem nulla ſpes eſt emendationis, & noſtra cõuerſatio contumaces eos efficit, in hoc caſu agendum ſecundum dictum Pauli, Si quis eſt inter vos fornicator, aut auarus, &c. cum illo nec cibum ſume. Quod obſeruandum eſt ſi nulla ratione emendari poſsit. prius autem omnia tentanda. Cibum ſiquidem ſumere cum peccatoribus malum non eſt per ſe: fit autem malum, ſi approbari à te illi ſua peccata putent, aut conniuere te videant, aut denique contagio ſuo te vel alios inficiant.

Impij non ſemper vitandi.

1. Cor. 5.

Cum peccatoribus quomodo cõuerſandum.

Secunda doctrina eſt, cùm dicit, *Euntes diſcite, quid eſt: Miſericordiam volo & non ſacrificium.* Vbi obſeruadę dictiones, Ego, volo, miſericordiam. Et ſciendum quòd Deus ipſe omnipotens hoc dicat, quòd voluntas Dei ſit ſeruanda & hæc virtus requirat omnia erga proximum beneficia. Loquitur autem hîc Chriſtus de ſacrificiis veteris legis, quibus pręualet miſericordia ſemper efficax, cum illa non ſemper valeant, & nunc finem ſuum habeant. Iſa. 1. Pſalm. 46. Vide Hieronymum, Chryſoſtomum, Theophylactum in hunc locum.

Oſea. 7.
Matth. 12.

Ex vi enim terminorum, miſericordia dicitur releuatio miſeriæ alterius: ſacrificium autẽ illud dicitur quod Deo fit & datur. Per miſericordiam igitur hic intellige quicquid proximo impenditur, quo proximus adiuuatur, ſiue corporaliter ſiue ſpiritualiter, qualia ſunt cibare, potare, conſolari, docere, corripere, compati, orare, &c. De omnibus his intellige quod dictum eſt, *Miſeri-*

Miſericordia ſpiritualis & corporalis.

Sacrificiū. *cordiam volo.* Sacrificium autem includit omnia illa quę externę Deo facimus, qualia ſunt certas preces perſolüere, ieiunare, peregrinari, cultui diuino externo inſiſtere, religionem intrare, Eccleſias conſtruere, donaria in corbanam mittere, &c. Habes differentiam operum, nunc audi ſententiam Chriſti de vtriſque. *Miſericordiam vult Deus.* Miſericordiam, inquit, volo, non ſacrificium. Quod nō ſic intelligas, quaſi ea quæ per ſacrificiū intelligi diximus, Deus fieri omnino non velit, ſed quòd miſericordiam magis velit, ac eam propter ſacrificium quodcunque intermitti nolit, quemadmodum & Sapiens ait: *Prouer.21.* Facere miſericordiam magis placet Deo, quàm victimæ. Nec mirum. Quomodo enim placere poterit id quod tua ſponte agis, ſi id omittas quod Deus tantopere exigit ac præcipit, nempe miſericordiam, cùm ipſe dicat 1. Regum 15. Obedientiam vult Deus, non victimā, &c. Quomodo placere Deo poterit victima tua, ſi eum negligas pro quo Chriſtus mortuus eſt? *Miſericordia victima longè præfertur.* Non igitur ſacrificium reiicit, ſed miſericordiam illi longè pręfert. Hęc enim (miſericordiam ſcilicet) oportuit facere, & illa (externa) non omittere. Hinc eſt quòd toties ſcriptura *Matth.23.* Iudæos reprehendit, qui tantùm è ſacrificiis pollicebantur ſanctimoniam, neglecta interim miſericordia erga fratres. Vnde & per Iſaiam 1. cap. cōtra eos dicitur: Quò mihi multitudinem victimarum? &c. Sequitur: Quærite iudicium, ſubuenite oppreſſo, &c. Item apud eundem, cùm ſibi placerent de ieiunio: Ieiunauimus, inquiunt, & non aſpexiſti, &c. Reſpondet Deus, Hoc eſt *Panē eſurienti frāgere, ieiunium eſt.* ieiunium quod præcepi vobis: Frange eſurienti panem tuum, &c. Iſa. 58. Sic & cùm in Michæa cap. 6. dicerent: Quid dignum offeram domino? Nunquid victimas? Reſpondet propheta, Oſtendam tibi, homo, quid acceptum ſit coram Deo: facere miſericordiam, &c. & ambulare ſolicitum coram Deo. Sic & Chriſtus Pha- *Matth.23.* riſæis obiicit, Væ, inquit, vobis qui decimatis anetum, &c. maiora autem reliquiſtis, miſericordiam, iuſtitiam & veritatem. An non hæc etiam in pleróſque noſtrum dici poſſent? Imò & nimirum quàm veriſsimè. Nihil enim minus curamus quàm miſericordiam. videmus tot egenos, &c. errantes, &c. nec tamen eſt qui miſereatur,

cadit iumentum, & non eſt qui ſubleuet: perit iuſtus, & non eſt qui recogitet, & interim tamen nobis videmur verè Chriſtiani & religioſi.

Tertia doctrina eſt cùm dicit. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiã.* Luc.5. Quod non ſit intelligẽdũ, quaſi Chriſtus aliquos inuenerit iuſtos. Vera enim eſt ſentẽtia Pauli Rom.3. Omnes peccauerũt, &c. Sed ſic eſt intelligendũ, Non veni vocare iuſtos, id eſt, ſuæ cõfidentes iuſtitię, quales illi fuerũt de quibus Paulus Rom. 10. Ignorantes Dei iuſtitiam, ſuã voluerunt conſtituere, &c. ſed peccatores, hoc eſt, deſperantes de omnibus viribus & conatibus ſuis, totóque deſiderio ſuſpirantes ad gratiam. His enim Chriſtus medicus aduenit, non qualiſcunque, ſed animarum: id quod ipſe teſtatũr Matth.5. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, &c. Ioan.7. Si quis ſitit, veniat ad me & bibat. Ad idem facit illud Apoc.21. Ego dabo nõ cuiuis, ſed ſitienti de fonte aquæ viuæ. Vocat ergo iuſtos, qui ſibiipſis iuſti vidẽtur, cùm tamen ſint omnium ſæpe iniuſtiſsimi. Peccatores vocat, qui ſuam agnoſcunt imbecillitatem. Sumus enim omnes peccatores. Pſalm.13. Omnes declinauerunt, &c. non eſt qui faciat bonum, nec vnus quidem. Salomon, Non eſt homo iuſtus in terra, &c. Eccleſiaſtes 7. Propter peccatores igitur venit, quemadmodum dicit Ezech.33. Viuo ego, dicit dominus Deus: nolo mortem impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat.

1. Timot. 1.

Iuſti mundi huius.

Chriſtus vocat peccatores.

Peccatores quos vocet Chriſtus.

EPILOGVS.

1 *Oſtenditur hic iuſtificatio peccatoris vnde ſit, & quo ordine peragatur, quẽadmodũ & in his Pauli verbis Rom. 8. Quos prædeſtinauit, hos & vocauit, iuſtificauit, magnificauit. Vtrunque enim habes apertè, qui à Deo nullis noſtris meritis præcedentibus vocamur & ſaluamur: ideò iuſtificatio peccatoris à ſolo Deo eſt. Hinc Pſal.113. Non nobis domine nõ nobis: ſed nomini tuo da gloriam: ſuper miſericordia, &c. Eã ob cauſſam Paulus ait, Ipſe prædeſtinauit, ipſe vocat, ipſe iuſtificat, &c. Et Matthæus ait, Chriſtus vidit, Chriſtus vocauit. In ordine autem iuſtificationis primum eſt prædeſtinatio, quæ eſt æternum Dei conſilium & decretum: vel electio, quâ aliquos ab æterno elegit, in quibus oſtenderet miſericordiam & bonitatem ſuam: quemadmodum per prophetam*

Iuſtificatio vnde, & quo ordine fiat.

Rom.9. *Malachiam 1.cap.dicit, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui, etiam antequàm nati eſſent, cùm neque boni aut mali quicquam feciſſent. Poſt prædeſtinationem inchoatur iuſtificatio internè per fidem, ſed externè ſe oſtendit per opera. Sic contigit in Matthæo.*

Sanctitas ſita eſt in fide per dilectionem. 2 *Ex Oſeæ ſententia probat Seruator ſanctitatem nō in externis ſitam ſed in fide per dilectionē efficace. Non igitur tibi de externis placeas, ſi charitatē negligas. Deinde nihil Deo gratum eſſe citra charitatem, quemadmodum & Chriſtus docet Matthæi 5. Si, inquit, offers munus tuū, &c. Ob id monet Apoſtolus Hebr. 13. Beneficentiæ nolite obliuiſci. talibus enim hoſtiis promeretur Deus.*

Euangelij officium. 3 *Maximam ſpem & conſolationē hæc hiſtoria confert peccatoribus, & veri Euāgelij officium præſtat, Sūmè enim nos conſolatur: id quod Euāgelij officiū eſt, cōſolari ſcilicet deiectos. Conſolatur autē nos hæc hiſtoria primò ex eo quòd publicanū vocauit, nec tantùm vocauit ſed & Apoſtolū fecit & Euangeliſtam: quo nimirum docemur nullum hominum genus à Deo reiici, modò ſe conuertat ad meliora, Ezech. 18. 1. Timoth. 2. Deinde conſolatur & illud quòd ſe medicū nominat, Quid enim magis neceſſarium ægrotis, quales omnes ſumus, quàm medicus? Demum omnium maximè conſolatur nos quod in fine ſubdit, Nō veni vocare iuſtos ſed peccatores.*

IN FERIIS S. MICHAELIS Archangeli, Epiſtola.

Apocal. 1. *Significauit Deus quæ oportet fieri cito, mittens mandatum per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni, &c. Finis Epiſt. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum.*

HÆc lectio mentionem facit de ſermone Dei, & teſtimonio Ieſu Chriſti, hoc eſt, de Euangelio. Eſt enim Euangelium verè Dei ſermo, & Ieſu Chriſti teſtimonium, quum verum ac diuinum ſit nuntium, déque ſalute per Ieſum Chriſtum parta teſtificetur.

Et tria præſertim nobis proponit. Principiò quidem quid ſit Euangelium. Quod verò ad eius definionē attinet: vocatur illud hic ſermo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti,

Chriſti. Nam aliud nihil teſtificatus eſt Ioannes, neque aliud mandatum à Deo per angelum accepit. Eſt igitur Euangelium huiuſmodi doctrina,quæ ab ipſo Deo prodiit:& Dei verbum eſt, in qua teſtimonium fertur Ieſu, quòd is ſit Chriſtus filius Dei viuentis : quod & Petrus teſtatus eſt, Matth.16.

Euangeliũ doctrina qua ab ipſo Chriſto prodiit.

Quibus verbis nobis ſubaperitur, Euangelicam doctrinam non eſſe humanum commentum, ſed doctrinã diuinam,ab ipſo Deo progreſſam: huiuſmodi,inquam, doctrinam, in qua nihil ſit niſi merus ſermo Dei & veritas:in qua teſtimonium feratur Ieſu Chriſto. Sic verò & Paulus in Galatis Euãgelij auctoritatem veritatémque probat,dum ſic inquit: Notum facio vobis fratres Euãgelium quod prædicatum eſt à me, non eſſe ſecundum hominem. neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Galat.1. Docemur igitur hìc,ſummę eſſe auctoritatis doctrinam Euangelicam,ideóque ſummo à nobis loco habendam, vt verè dicere poſsimus cum Pſal. Ideò dilexi mandata tua ſuper aurum & Topazion.

Doctrina Euãgelica Dei prophetia.

2 Secundò proponit nobis fructũ vtilitatémque Euangelij,& ad quid ipſum cõducat,cum dicit:*Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius, & ſeruat ea quæ in ea ſcripta ſunt. Tempus enim prope eſt.* Per quæ audimus,lectionem, auditionem & obſeruationẽ Euangelij adferre beatitudinem,hoc eſt,ſalutem & vitã æternam. Hinc Ioannes beatum illum pronuntiat, qui legit & audit illud,atque ſcripta in eo ſeruat: hoc eſt,credit doctrinæ Euangelicæ, & iuxta hanc ſedulò componit vitam, Vocatur autem prophetia Euangelium, quòd illud ſit declaratio, & conſummatio omnium prophetiarum, dum præſens exhibet,quicquid omnes prophetiæ futurum prædixerunt. Non ſolùm itaque auctoritas, ſed & excellentiſsima vtilitas nobis doctrinam Euangelicam commendat.De hac vtilitate,ſi nolumus credere vni teſti,Ioanni nempe, audiamus teſtem alterum, nimirum Paulum, vt in ore duorum aut trium teſtium conſiſtat omne verbum.Is Rom.1.ſic inquit,Non pudet me Euãgelij:eſt enim Dei potẽtia ad virtutem (ſalutẽ inquam) omni credenti.Et 1.Corinth.1.Sermo crucis iis quidem

Vtilitas et fructus Euangelij.

Prophetia Euangelij cõſummatio.

qui pereunt,ſtultitia eſt at nobis, qui ſalutem conſequimur,potentia Dei eſt. Et 1.Corinth.15. Notum vobis facio fratres Euangelium quod euangelizaui vobis,quod & accepiſtis,in quo & ſtatis, per quod & ſalutem conſequimini.Quam igitur cordi nobis eſt ſalus & æterna vita,tam commendatum nobis habeamus Euãgelium,legamus & audiamus,& audiamus ſedulò illud : ſed & idẽ obſeruemus,hoc eſt,credamus illi ex animo vitámq; illo dignã agamus,idq́ue non cras,nõ perendie, nõ vltra menſem aut annũ:ſed ſtatim,citò,citra morã nam tẽpus prope eſt, adeſt iam opportunitas. pœnitẽtia ſera erit,ſi differamus.Hortamur vos ne in vacuũ gratiam Dei recipiatis,&c.2. Corin.6. Et Salomon Eccl.9. Quodcũque facere poteſt man⁹ tua, inſtãter operare, quia nec opus, nec ratio,nec ſapientia,nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas.Ioan.9.Operamini dum dies eſt, &c.

Tituli inſignes ſaluatoris Ieſu.

3 Tertiò proponit quid Euangeliũ complectatur contineátque,quod his verbis explicat Ioannes,dicẽs, *Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt, & à Ieſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris per ſanguinem ipſius, & fecit nos reges & ſacerdotes Deo & patri ſuo: ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorũ.*

Ineffabilis Chriſti charitas.

Quibus verbis docemur Euangelium complecti lętũ nuntium ſeu prædicationem gratiæ & pacis quòd Deus pater cooperante Spiritu ſancto per Ieſum Chriſtum filium ſuum,nos damnatos peccatores & inimicos donauerit æterna & gratia & pace : cuius idcirco perſona & conditio cauſſáque & modus & fructus impetratæ gratiæ,ac pacis admodum diſertè à Ioanne explicatur. Dicit igitur Ieſum eſſe teſtem fidelem primogenitũ mortuorum,& principem regum terræ.quibus quidem verbis innuit eſſe illum & verum hominẽ,& verum Deum, verum Chriſtum , & Dei viuentis filium. Deinde dicit, dilexiſſe illum nos. quibus nempe verbis innuit , non noſtra merita promeruiſſe impetratam illam gratiam & pacem,ſed cõtigiſſe hanc nobis gratuitò, ex mero Chriſti erga nos amore. Tertiò dicit , lauaſſe illum nos ſanguine ſuo à peccatis noſtris.quibus nimirum verbis innuit

1.Corin.15. Coloſſ.1.

nuit, quòd Chriſtus morte ſua ſaluauerit nos, ideóque impenſiſsimè dilexerit. Quartò verò dicit, feciſſe illum nos reges & ſacerdotes Deo patri ſuo. quibus ſanè verbis innuit nos per Chriſtum ad ſummum eue&tos eſſe honorem, eſſe & liberos, & ſanctos, & dominos, & Deo ſimiles factos: innuit quoque ſimul, decere nos vt dominemur prauis noſtris affectibus, vtque corpora noſtra offeramus Deo hoſtiam viuentem, Rom. 12. Ecquid homini captiuo, & mortem merito lætius obtingere poteſt, quàm audire, ſe & captiuitate, & morte commerita iri liberatum, idque gratuitò, ex mera magiſtratus liberalitate? At quantò lætius eſt audire inſuper ſe ſic per filium principis reconciliatum eſſe, vt iam in filium ſit adoptatus principis, imò factus rex & ſummus ſacerdos? Sed millies lætius nuntium eſt, audire ſe à captiuitate diaboli & morte æterna eſſe liberatũ, factúmque filium Dei, ſempiternum regem & ſacerdotem.

Quum itaque ex Euangelio nobis conſtet, ad quantam euecti ſimus fœlicitatem, quúmque illud æternam beatitudinem certò adferat, admonebimur hic, vt patrem Deum tam noſtri amantem ſedulò redamemus, ac veneremur. Spiritui ſancto noſtræ ſalutis & cooperatori & obſignaculo, corpus & animam templum viuum præbeamus: Ieſu Chriſto filio Dei noſtro iuſtificatori conſtanter & fidamus & adhæreamus. Loti, inquam, à peccatis, puritati & innocentiæ vitæ ſtudeamus facti reges, recte noſmetipſos ad Dei voluntatem gubernemus: facti ſacerdotes, carnem noſtram & concupiſcentias occidamus, nóſque Deo offeramus viuentes hoſtias, Rom. 12.

Cauſſa quur lectio hæc Apocalipſeos ad hodiernam ſanctorum angelorũ feſtiuitatem accommodata ſit, inde eſt, quòd angeli in ea fiat mentio. Habet enim, Deum miſiſſe mandatum per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioanni. vnde nos facilè colligere poſſumus, quodnam ſit angelorum officium, ad quid etiam proſint, nimirum quòd ſint (teſte Paulo) adminiſtratorij ſpiritus, in ſalutem ſaluãdorum miſsi. Num verò is angelus fuerit D. Michaël, an alius quiſpiam ex angelorũ ſodalitio, non certò conſtat, ſed nec ſcire magnopere noſtra refert. Satis nobis ſit (vt dictum eſt) quòd angeli ſint adminiſtratorij ſpiritus, *Angelorũ officium.*

noſtræque ſalutis gratia à Deo emittantur, ideóque gratias Deo agamus, quòd tantæ omnino ipſi ſumus curæ, vt per tam excellentes ſpiritus & corpora noſtra cuſtodiat, & animam conſeruet, perficiátque, Heb.1. Pſal.33. & 90.

EPILOGVS.

1 *Quomodo Eccleſia Apoſtolorũ prædicatione fundata, latiùs propagãda fuit, vt prædicatores veritatis huius cognitionis fiducia freti, indubitanter functionem ſuam aggrederentur, pauci multos, inermes armatos, humiles ſuperbos, infirmi nobiles, viui ſpiritualiter mortuos.*

2 *Tituli inſignes ſaluatoris Ieſu, qui eſt, qui erat, qui venturus eſt, teſtis fidelis, primogenitus & princeps regum terræ. Hinc fiducia augetur in cordibus credentium.*

3 *Ineffabilis Chriſti Charitas, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & patri ſuo. Hunc ſic amantem redamemus, 1.Ioan. 4.*

IN FERIIS IISDEM ARCHANgeli Michaëlis, Euangelium.

Matth.18. Marc.9. Luc.9.

In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis, putas, maior eſt in regno cælorum? &c. Finis Euangelij: Semper vident faciem patris mei qui in cælis eſt.

Comitem habet inuidiam ambitionis vitium.

HOc Euágelio Chriſtus facit quatuor. Primò impugnat in eo ambitionis vitiũ, quod fermè ſemper comitem habet inuidiam. Hoc vitium mirum in modum titillarat animos Apoſtolorum: vnde Lucas ait quòd cogitatio intrauerit inter eos quis eorũ eſſet maior: quæ cogitatio teſte Marco erupit in verba. nam in via inter ſe diſputauerant de primatu: videntéſque cùm ſuas cogitationes, tum quæſtiones dominum non latêre, accedunt ipſum & dicunt, *Quis maximus eſt in regno cælorum?* Quæſtio hæc orta eſt, & dependet ex præcedentibus. Dixerat dominus ad Petrum, Mat.16. Tu es Petrus, & ſuper hãc petrá ædificabo Eccleſiã meã, &c. Subduxerat quoq; illũ ſecum in montem vnà cũ duobus Zebedęi filiis cum transfiguraretur,

Mat. 17.

Matt.17. Adhęc paulò etiã antè cenſum non pro ſe tantũ, ſed & pro Petro ſoluerat. conſpiciebant quoq; illũ audacius familiariúſque colloqui cum domino. Et ſuper hæc audierãt eum ſæpius de regno cælorũ diſſerentẽ, ac promittentem omnibus illud ex æquo, Matth.19. Suſpicati igitur ſunt ex his coniecturis diſcipuli Petrum fortaſsis omnibus aliis fore præferendũ in regno Chriſti. Atqui hoc ipſum iniquis ferebant animis. idcirco nimirum rogarunt dominũ, ecquis maximus futurus eſſet in regno ipſius, hoc eſt, quis ex Apoſtolorum numero primatum geſturus eſſet. Petro igitur ſubinuidebant, cui videbatur principatus regni cælorum deſtinatus, indignúmque iudicabant illum aliis præferri, qui æquè omnia reliquiſſent pro Chriſto, æquè ad Apoſtolatum vocati, æquè denique miracula edendi poteſtatem acceperant vt ille. En hoc erat quod Apoſtoli animo voluebant, hoc inter ſe diſputabant, propter hoc & Chriſtum interrogare auſi ſunt, quia ſomniabant tales in regno Chriſti dignitates futuras, quales in regum & principum aulis videmus. *Apoſtolorũ inuidia.*

Hîc igitur videmus quàm inſolens peſtis ſit ambitio, quæ etiam ſanctos nonnunquam inuadit: & quò quis melioris eſt ſpei, eò plus afficitur, imò vltimum eſt vitium cùm quo congredi nos oportet, omnibúſque aliis ſuperatis vitiis, tunc primùm & maximè irrepit ambitio, & appetentia laudis, arrogantia, ſuperbia ſpiritualis, & complacentia ſuiipſius, quæ eò deducit hominem, vt ſibi ipſi perſuadeat probè ſe omnia perpetraſſe, iámq; nihil aliud quàm de ſolo præmio cogitet, dicátque cum Phariſæo: Gratias tibi ago Deus, quòd non ſum ſicut cæteri homines, &c. O verè periculoſa tentatio, quæ neminem non inuadit, ſubtiliter irrepit, difficulter vincitur, imò vix ſentitur. Contra huiuſmodi, Apoc.3. dicitur: Dicis diues ſum, & nullius egeo, cùm ſis pauper & miſerabilis. Hinc Dauid ille ſanctus, cùm petiſſet, Prætẽde miſericordiam tuam ſciẽtibus te, &c. ſtatim ſubdit. Non veniat mihi pes ſuperbiæ, quæ rurſum in præcipitium ducat. Illi enim ceciderunt omnes, qui operantur iniquitatem. *Ambitio, inſolens peſtis ſubtiliter irrepẽs.*

Coniicimus verò ex quæſtione hac, in ſanctis ſiue fidelibus non tantùm reliquias peccati, ſed grandia etiam peccata remanere. Fideles enim & ſancti erant Apoſtoli, attamen *Apoſtoli nõ tantùm reliquiis pec*

cati labo- *rarunt.* attamen ambitioſi,& inuidentia laborantes erant. Et ſanè caro noſtra corrupta pro ingenio ſuo nunquam non excellere cupit,aliiſq; hominibus præferri. Auguſtinus, Non ferè quiſquam eſt qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Plus dicit Bernardus ad Eugenium lib.3. An non limina Apoſtolorum Petri & Pauli amplius ambitio, quàm deuotio terit & ſanctitas?

Infirmitas Apoſtolorũ nobis propo nitur. *Eccleſ.25.* Nec hîc prætereundum quòd tam diligẽter propriam ſuã infirmitatẽ ob oculos nobis pingant Apoſtoli. Quid enim ſtultius,quàm in paupertate cõſtitutis,de primatu diſputare? Quid magis ridiculũ,quàm pauper ſuperbus? Et tamen etiam Apoſtoli vexãtur hac amentia,eámque non erubeſcunt confiteri, non vt imitemur eandem,aut ex ea noſtra vitia defendamus:(id quod plerique ſolent)

Ad quid omnia deus concluſerit ſub peccato. ſed vt diſcamus quàm verè dixerit Apoſtolus Rom. 11. Deus concluſit omnia ſub peccato,vt omniũ miſereatur. Sic enim Deus ineffabili conſilio diſpenſat & tẽperat res humanas,vt nullũ ſit genus hominũ nõ obnoxium peccato:non quòd ille cuiquã ſit auctor peccandi, ſed quòd ad tempus ſinat homines ſuo vitio prolabi,vt agnito errore ſentiant ſe non ſuo merito,ſed gratuita miſericordia ſeruatos eſſe,ne poſsint inſoleſcere:cognoſcamúſque,quòd vbi abundauit peccatum,ſuperabundet & gratia. Rom. 5.

2 Secundò mixta χρείᾳ vtitur dominus, tam actione nimirum, quàm oratione conſtaute, vt ſic altius infigeret quod docere voluit.

Humilitas candor & innocentia commendantur. Commendat autem humilitatem, candorem,ac ſimplicitatem ſeu innocentiã exemplóque puelli ad hæc ſuos inducit. Audiamus igitur quid Chriſtus reſponderit. Primò, vt Marcus ait, conſedit, veluti rem ſeriam cum auctoritate traditurus. Leue quidem videbatur,quòd Apoſtoli inter ſeſe diſputabant: Chriſtus autem ſciebat,quid nõ mali ex ambitione naſceretur, ſi non illico & radicitus euelleretur: vnde & ſæpius quaſi data opera occaſionem videtur captare in hoc vitium inuehendi. Iam enim præuidebat quantam perniciem allatura eſſet Eccleſiæ ſuæ ambitio & auaritia. Hæc enim duo quò magis in Eccleſia creuerint, eò longius à pura illa innocentia diſceſſum eſt,donec eò peruentum eſt,vt hi potiſsimùm Eccleſię nomine ſe venditent,qui omniũ maximè pro temporalibus tumultuantur. Neque aliud

quic

quicquam obſtat quò minus Eccleſia in priſtinũ ſtatum redigatur, quàm ambitio & auaritia quorundam.

Vt igitur affectum hunc peſtilentiſsimum penitus ex animis Apoſtolorũ euelleret Chriſtus, primò conſedit: deinde accerſitum ad ſe paruulum ſtatuit in medio illorum, ac coram omnibus eum cõplectitur (vt Marcus ait) ſignificans quàm auerſaretur ſuperbos, quámq; diligeret humiles ſpiritu & modeſtos. Deniq; & verbis exprimit quid hoc facto ſibi velit, dicẽs, Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut pueri, nõ ingrediemini in regnum cælorum. Eſt autem is verborum ſenſus, Contenditis de primatu & prælatura Eccleſiaſtica, quis primas Eccleſiæ futurus ſit. At ego vobis pro certo dico, niſi ab huiuſmodi ambitioſis affectibus mentes veſtras auerteritis, & religioſè fueritis conuerſi, adeò non efficiemini in regno meo maximi & illuſtres, vt nec pro diſcipulis meis vos ſim agniturus. Duo quidẽ hîc Chriſtus à diſcipulis exigit. Primum, vt conuertãtur, dicens, Niſi conuerſi fueritis. Quibus verbis clariſsimè innuit eos qui nihil aliud ſtudent, quàm vt magni ſint corã mundo, alióſque aut potentia aut diuitiis præcellãt, iam à via ſalutis declinaſſe, à Deo auerſos eſſe, nihilq; eis expectandum, quàm perditionem, niſi maturè reſipiſcãt. 1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, &c. Huc ſpectat etiam quod in Luca dixit: Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis. Et Pſal. 7. Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrauit, &c.

Chriſtus quærit à diſcipulis: primum vt cõuertantur: deinde vt fiant ſicut paruuli.

Deinde addit: *Et niſi efficiamini ſicut paruuli.* Quid hoc aliud eſt, quàm ſi diceret, Qui vult aſcendere, deſcendat: qui præeſſe, miniſtret: qui vult in Chriſto adoleſcere, puer fiat. Hoc modo Paulus loquitur. 1. Corinth. 3. Qui vult ſapiens eſſe, ſtultus fiat, vt ſit ſapiẽs. In his enim quæ ſalutis ſunt, omnino diuerſa via incedendum. Auguſtinus de verbis domini, ſic ait, Omnes delectat celſitudo: ſed humilitas gradus eſt: excelſa eſt patria: humilitas eſt via. Ergo qui quærit patriam, quid recuſat viam? Qui viuere vult, moriatur: qui aſcẽdere ad cælum, in infernum prius deſcendat. Vides quàm verè dictum ſit, Non ſunt cogitationes meæ ſicut cogitationes veſtræ, nec viæ meæ ſicut viæ veſtræ, Iſa. 55.

In his quæ ſalutis ſũt, diuerſa via incedendũ.

Neque

Neque carnaliter hæc verba intelligenda ſunt, vt cum *Ioan.13.* Nicodemo dicas: Quomodo poteſt homo repueraſcere cùm ſit ſenex? Non enim iubet Chriſtus vt ætatem habeas paruulorum, ſed innocentiam: vt quod hi per annos poſsident, tu per induſtriam poſsideas. Obſerua autem quòd non dicit Chriſtus, niſi loquamini ſicut paruuli. Non enim in omnibus vult nos eſſe pueris ſimiles. Nam Salomon huiuſmodi reprehendit Prouer.1. Quouſque, inquit, paruuli diligitis infantiã? Et Paulus Heb.5. Cùm deberetis eſſe magiſtri ſecũdum tempus, facti eſtis, quibus lacte opus ſit. Sed in quibus nos velit eſſe ſimiles paruulis, ſubdit, *Quiſquis demiſerit ſemetipſum ſicut eſt puer iſte, hic eſt maximus in regno cælorum.* Et Paulus 1.Cor.14. Malitia paruuli eſtote, ſenſibus autem perfecti. Duo in pueris imitanda proponuntur, ſimplicitas ſcilicet, & innocentia, veráque innocentia. Paruuli ſeu pueri non inuidere, nec inanem expectare gloriam, nec primatus deſiderare dignitatem nouerunt, nec laceſsiti aut verberati odio afficiuntur, nec laudati honoratíve vlla commouentur arrogantia, ſed ſunt candidi, humiles, & ſimplices. Sic ergo & nos ab omni inuidia, gloria inani, arrogãtia, odio & ambitione immunes eſſe oportet, ſi & in regnum cælorum ingredi, & in eo magni eſſe velimus. 1.Petr.2. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & inuidias & omnes derractiones, ſicut modò geniti infantes, rationabiles, ſine dolo, lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis quoniam ſuauis eſt dominus.

Innocentia paruulorũ nõ vita regnum cælorum acquiritur.

Simplicitas & innocẽtia puerorum imitanda.

Cæterùm ne quis puelli contẽneret exemplum, commendat porrò egregiè pueros dominus, dicens: Et qui receperit vnum puellum talem in nomine meo, me recipit. Vnicus puerórum amator eſt dominus: vnde & apud Marcum legimus quòd puellũ in vlnas acceperit. Quicunque ergo receperit puerum talem, magnifecerit, benefecerit, erudierit, fouerit, ídq; in nomine Chriſti, qui, inquam, in timore Dei educauerit, informauerit vitam, imitationem Chriſti docuerit, ac eum è terreno ac carnali cæleſtem fecerit & ſpiritualem, quia nimirum pueros nobis cõmendauerit, inque his viuat & operetur, is ipſum Chriſtum recipiet. Sunt etiam multi pauperum & inopum

Puerorum amator dominus.

Chriſtũ recipit qui pueros fouerit, & in timore Chriſti educauerit.

inopum pueri:ſunt & inuenti eĳ. hos ſi ſuſceperis, Chriſtum ſuſcipis. Quid enim Chriſto gratius facere potes, quàm eos fouere, pro quibus mortuus eſt?

Præterea quicquid hîc de puellis dicitur, id & de iis intelligendum eſt qui puerorũ ſunt ſimiles, id eſt, humilibus, innocentibus, ſanctis, & ſimplicibus hominibus, propter Chriſtum ſic effectis, quos iiſdem verbis conſolatur. Communis enim omnium querela eſt. Si ſic viuendum eſt vt præmiſſum eſt, quis nos ſeruabit? quis paſcet? quis tuebitur? Ob id Chriſtus promiſsionem addit dulciſsimam: Quicunque vos recipiunt, non minus recipiẽt Chriſtum, quàm qui recipiũt pueros. Idem dicit Matth. 25. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Quaſi dicat, Noli curare quis te recipiat aut foueat: ego ſum qui iubeo, ego & qui retribuere poſſum his qui te ſuſcipiunt. Nunquam adeò refrigeſcet charitas, quin ſemper inueniantur, qui veris Chriſti ſectatoribus viam mandatorum eius ambulare cupientibus bene faciant. Non enim propter vos, ſed propter meipſum vos recipient, ac in vobis meipſum.

Deinde his verbis omnes nos ad mutuam charitatem hortatur. Quid enim aliud nos à beneficentia retrahit adeò, quàm quòd non videmus aut ſperamus aliquam retributionem? Quod vt excludat Chriſtus, ſeipſum debitorem ſpõdet, vt vel ſic ad miſericordiam inuitet. Quid enim magis nos ad miſerandum pauperibus accendere poſsit, quàm quòd Chriſtus hîc ait, ſe in pauperibus ſuſcipi ac honorari? Quam autẽ maiorem retributionem quæris, quàm ſi Chriſtum ſuſcipias? Quid enim boni non habet Chriſtus? Sic Geneſ. 18. Abraham angelos ſuſcipiens, benedictionem cõſecutus eſt. Et ibidem 19. Loth liberationem à Sodomis, Raguel liberationem filiæ à dæmonio, Tob. 7. Vide item Heb. 13. & Prouerb. 19.

Ad mutuã charitatẽ. Vnuſquiſque hortatur.

3 Tertiò vehementer vrget, impugnat & damnat puſillorum offendiculũ, cùm dicit: *Qui autẽ offenderit vnum de puſillis iſtis qui in me credũt, expedit ei vt ſuſpẽdatur mola aſinaria in collũ eius, & demergatur in profundum maris.* Secundum verborum conſequentiam, dici conueniebat, Qui non ſuſcipit paruulos, me nõ ſuſcipit: quæ res omne punitionis genus excedit. tamen quia rudes & inſenſati

Comminatur Chriſtus eos qui puſillis offendiculũ ponunt.

homi

homines magis mouētur pœnis externis, molá potius & ſubmerſionem poſuit. Neq; dixit molá collo eius ſuſpenſam iri, ſed expedit, inquit huiuſmodi ſi hoc pateretur: vt oſtēdat grauius quoddā & acerbius malū hunc manere.

Sicut igitur ſuperiori ſententia omnes nos ad beneficentiam excitare voluit, ſic hac ſententia omnes nos terrere voluit, ne offendamus ſimplices. Deus enim eſt qui retribuere vult quicquid in ſuos beneficij contuleris. Deus item eſt qui vindicare vult eorum offenſam. Hinc ad Abraham dictū eſt, Geneſ.12. Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi. Sic per Moſen dicit Exod. 22. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læſeritis eos, clamabunt ad me, & ego audiam clamorem eorum. Idem dicit Deut.15.& 24. Sic & per Pſal. dicit: Nolite tangere Chriſtos meos, &c. & præmiſit: Corripuit pro eis reges. Sæpe enim etiā regna perdidit Deus propter vnum hominem læſum iniuſtè. Sic Ægyptum puniuit propter Saram vxorem Abrahæ, Gen.12. Sic & regem Abimelech, propter eandem cauſſam, Geneſ.20. Sic propter Dinam violatā omnes Sichimitæ perierunt, Geneſ.34. Sic propter vxorem Leuitæ ludibrio expoſitam tota ferè tribus Beniamin periit, Iudic.20. Sic propter prophetas iniuſtè occiſos Ieruſalem deuaſtatur, Matt.22. Idem Iudæis Chriſtus comminatus eſt: Veniet, inquit, ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, id eſt, vltio ſanguinis, Matth.23. Hæc ſcripturæ exempla attendant hi qui leue peccātum iudicant pauperes opprimere. nihilominus enim ſanguinem dominus Ieſus pro redimendis illis quamlibet contemptis, quàm pro ſummis monarchis effudit cúmque venietur ad tribunal Chriſti, cui breui ſiſtendi ſunt omnes, quantumuis etiam potentes, non minus exactè rationem exiget iudex ille ſeuerus pro pauperculis illis, quàm pro Satrapis & magnatibus. Itaque qui putant eſſe leuem iacturam cùm expilant, affligunt, eiiciunt, exurunt, &c. humiles & tenues: Chriſtū ipſum qui eſt ſapientia Patris, ſtultitiæ condemnant, qui pro talibus ſeruandis pretioſum ſanguinem effuderit. Summa: Nulla alia re magis lucrari potes, quàm bene faciendo verè Chriſtianis. Stat enim ſentētia, Qui puerum ſuſcipit, me ſuſcipit. Ita nulla alia re certius tibi periculum

Exemplis cauetur ne ſimplices et iuſti lædātur.

Propter vnum hominem iniuſtè læſum Deus multos perdidit.

Nulla alia re lucratur Chriſtus, quàm verè

iam expendant velim qui pueros corrumpũt inſtitutione negligenti, dictis ſpurcis, carminibus obſcœnis, vita impura, & conuerſatione contagioſa. Item hęc attendant qui ſpiritualiter offendũt ſimplices Chriſtianos, hoc eſt, qui falſa doctrina vel peruerſa vita alios à ſalute remorantur, aut in exitium ducunt: contra quos ſpecialiter Chriſtus exclamat dicens: *Væ mundo à ſcandalis.*

Quia enim offendiculum mundus pro nullo peccato ducit, idcirco aliquãtò grauius nunc Chriſtus agit contra ſcandala, *Væ*, inquiens, *mundo à ſcandalis.* Eandem dictionem, væ, conduplicat. Conduplicatio quippe vnius dictionis in ſacris maximã ſignificat vehemẽtiam. Dum igitur dominus bis væ minatur offendẽtibus, innuit maximum impẽdere illis ſupplicium. Quàm graue autem peccatum ſit offendiculum, ex his patet: Primò, ꝙ Chriſtus violentam mortem potius ferendam docet. Secundò, ꝙ væ, ídque bis exclamat: quod plerunque in ſcriptura certam damnationem innuit vel maledictionem. Tertiò, quia ſcandalum charitatem oppugnat, quæ ſumma eſt Chriſtianiſmi. Quartò, quia perdit eum pro quo Chriſtus mortuus eſt. Hinc Paulus. 1. Corin. 8. Sic enim peccantes, & infirmorum conſcientias percutientes, in Chriſtum peccatis. Item Roma. 14. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt. Si apud Ezechielem ſanguinem huius ſe requiſiturũ dicit de manu eius, cuius negligẽtia alius perit: quãtò magis ab eo qui data opera alium perdit? hinc falſus prophetes in lege occidi iubebatur, Deuter. 13. Nec dubium quin offenſio paruulorum non minima hodie ſit calamitatum noſtrarum maximarum cauſſa. Bona pars eorum qui ſanctiſsimi & reuerendiſsimi in orbe Chriſtiano ſalutantur, auaritia, ambitione, faſtu, & libidine (proh) toti mundo ponunt ſcandala. Plerique doctores, & ſacrarum literarum interpretes, proferunt ſubinde noua dogmata, ne dicam

Conduplicatio vnius dictionis vehemẽtiã importat.

Offendiculũ quadruplici ratione patet eſſe graue peccatum.

Ezech. 3.

Paruulorũ offenſio, calamitatũ noſtrarum cauſſa.

Eccleſiaſticus ordo notatur cũ vulgo.

hæreſes & ſchiſmata, quibus adeò offendunt ſimplices, vt quà ad cælos via pateat, non modò dubitent, ſed neſciant planè. Vulgus verò ſpurciloquentia, corporis habitu pudēdo, moribus impuris, vitàque prophana & ſceleſta, ſcatet ſcandalis. Vę ergo vobis, vę peccatis noſtris, væ ingratitudini & cæcitati noſtræ.

Matth.13. Subdit Chriſtus: *Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala: Veruntamen væ homini illi per quem offendiculum venit.* Quādoquidem Eccleſia credentium ad finem vſq; mūdi in hoc mundo peregrinatur, qui totus in maligno poſitus eſt, atq; adeò tritico zizania permixta, fieri nō poteſt, quin veniant offendicula ab impiis, qui ſemper ferè piis aduerſantur. vnde nullo pacto hæc verba Chriſti patrocinantur his qui ſcandala præbent, ſeſéque excuſare, ac vitia ſua in Deū referre moliūtur. Si, inquiūt, *Roman.9.* neceſſe eſt vt veniant ſcādala, quis reſiſtet volūtati eius? Nam protinus ſubdit, *Væ autem homini per quem, &c.* Simili locutionis modo Paulus vtitur. 1. Cor. 11. Oportet, inquit, hæreſes eſſe, &c. Nō tamen ob id excuſantur qui hæreſes ac diſcordias ſeminant: vnde idē Paulus Gal. 5. Qui, inquit, conturbant vos, portabunt iudiciū ſuū. Eodē modo & Chriſtus loquitur Luc. 24. Oportebat Chriſtum pati. Non tamen ob id excuſatus fuit Iudas, quin ei diceret: Væ homini per quē filius hominis tradetur. Sic oportebat Iudæos puniri propter peccata ſua, non tamē ob id excuſatus fuit rex Aſſyriorum, per quem puniti ſunt. vndè per Iſaiam 10. cap. eidem dicitur: Væ Aſſur, virgę furoris mei, &c. Sic & adhuc Chriſtianos impiè agētes puniri oportet, iuxta illūd Pſal. 88. Viſitabo in virga iniquitates eorum, nō tamen ob id excuſati ſunt illi, quibus pro mediis vtitur Deus ad punitionem aliorum.

Hæreſiarcha nō excuſabūtur, per quos ordo Eccleſiæ inuertitur.

Matth.25.

Deinde his quoque verbis Chriſtus omnes pios excitat vt vigilent, quandoquidem omnia ſcandalis plena ſunt: imo ob id Deus ſcandala fieri permittit, vt eò vigilantiores nos reddat. Natura enim noſtra niſi crebrò exerceatur, in malum ruit: quod vel ex hoc apparet. Cùm enim tot ac tantæ nobis incumbant tentationes, tamen diſſoluti iacemus, nos excitamur ad Dei auxilium quærendum. Quid ergo de nobis ſperandum eſſet, ſi magna in trāquillitate rerum viueremus? Sic & primus parens

Natura noſtra in malum ruit, niſi crebrò exerceatur.

noſter

noſter, cùm breui tempore in paradiſo deliciarum vixerit, tamen eò deméntiæ peruenit, vt æqualitatem Dei ſperauerit. Quid ille non feciſſet, ſi longiſsimo tempore in illa tranquillitate fuiſſet? Scandala igitur etſi impios perdant, pios tamen excitant & acuunt, & perſpicaciores faciunt, non ſolùm eos qui ſibi diligenter cauent, verùm etiam eos qui fortè ceciderũt. Nam poſteaquàm ſe inde eripuerint, cautiores redduntur. Quid igitur agendum ne ſcandala noceant? Audiamus Chriſtum. *Scandala pios reddũt perſpicacio res.*

4 Quartò conſilium dat Chriſtus contra offendicula, vt tandem à væ illo liberemur, cùm dicit: *Quòd ſi manus tua vel pes tuus obſtaculo eſt tibi, abſcinde eum, & proiice abs te: bonum eſt tibi ad vitã ingredi claudũ aut mutilum potius, quàm duas manus vel duos pedes habẽtem mitti in ignẽ æternũ. Et ſi oculus tuus offẽdit te, erue eũ, et proiice abs te: bonũ eſt tibi vt luſcus intres in vitã potius, quã vt duos oculos habẽs mittaris in gehennam ignis.* Non præcipit hîc externã reſectionẽ membrorũ corporis, ſed reſectionẽ affectuum, vt nimirũ nullus affectus nobis ſit tã charus & intimus, quin ei reſiſtamus ne committamus quo offendantur alij. Omnia etiam membra corporis redigenda ſunt in ſeruitium iuſtitiæ. Denique etiam hoc vult, vt nihil tam vtile aut charum nobis ſit, quod non abiiciamus ſi ſcandalo nobis ſit. Amicus enim quo vix carere poſſumus, veluti manus eſt homini. pater cui innitimur, pes eſt. vxor aut filij quos tenere deamamus, oculꝰ ſunt. Quod igitur faceres in periculo corporis, hoc fac in periculo animæ. Si res vrgeret, vt aut occidendus eſſes, aut manus iactura ſeruanda vita: non dubitares amputare manum, & vnius membri quanuis neceſſarij diſpendio vitam redimere. Idem hîc faciẽdum docet Chriſtus. Bonum eſt, inquit, tibi, claudũ intrare ad vitam, &c. Optabilius quidẽ eſt ſimul cum parentibus & amicis ſeruari: verùm ſi id non licet, præſtat te deſertis amicis (qui non ſolùm ſeruari nolunt, verùm te conãtur in exitium pertrahere) veluti mutilũ ad vitã ingredi, quàm vnà cum amicis in gehennam coniici: vbi (vt Marcus ait) vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. *Reſectio corporis nõ externa, ſed interna præcipitur.* *Diſpendiũ vita redimendũ mẽbri vnius abſciſsione.* *Marc. 9.*

Poſſunt autem hæc & de reſectione Eccleſiaſtica intelligi commodè, vt ſcilicet turpiter agentes, aut per-

uerſè docentes, abſcindantur ab Eccleſia, quantumlibet alioqui excellentes & neceſſarij: quò intelligant omnes grauiter peccaſſe illos, ideóque metuant. Sic Ambroſius anathematis gladio reſecuit Theodoſium imperatorem à communione fidelium.

Eccleſiaſtica refectio.

Sequitur iam epilogus. *Videte, inquit dominus, ne contemnatis vnum ex puſillis. Dico enim vobis, quòd angeli eorũ in cælis ſemper vident faciem patris mei, qui in cælis eſt.* Hactenus commendauit pueros, cùm propter ipſorum humilitatem & ſimplicitatem, tum quòd ipſemet eos amet vnicè. Hîc verò commẽdat eoſdem, propterea q̃ angeli ipſorũ cuſtodes ſint. Maxima dignitas & beatitudo angelorum eſt. Nã ſemper perfruuntur iucũda familiariq; Dei præſentia. Hos autẽ fecit miniſtros & cuſtodes puerorũ, & qui his ſunt ſimiles, humiles & ſimplices homines. Cõſequitur ergo, pueros & ſimplices in maxima eſſe æſtimatione coram Deo, vt quibus tam excellentes dederit cuſtodes. Videre hîc licet vnde æſtimandus ſit Chriſtianus, non à diuitiis, aut ſapientia, aliíſque externis, ſed quòd angelos cuſtodes habet: quòd etiam filius Dei propter eundem venerit: quòd & pater cæleſtis eius curam habet. Hæc, inquam, ſunt quæ in Chriſtiano conſiderare debes. Hoc igitur vult Chriſtus. Si tibi occurrerit Chriſtianus qui auxilij tui indiget, noli attẽdere humilem ipſius ſpeciem externam, ſed attendas quæ modò dixi; & niſi ſaxo durior ſis, ad miſericordiam præſtandam flectêris. Econtra ſi ira vel vindictæ cupiditas incitat te vt proximo malum inferas, noli attendere illam humilem proximi conditionem, ſed cogita diligenter quis ſit quem offendere paras, nempe cui angeli ſeruiũt, propter quem Chriſtus venit (vt ſequẽs textus teſtatur) quem Deus ipſe curat: illúdque propheticum menti imprime: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. & ſi aliquid in te eſt diuini timoris, abſtinebis ab iniuria proximi.

Angeli puerorum cuſtodes.

Chriſtianus vnde æſtimandus.

Zacha. 2.

Summa igitur huius textus eſt: fideles ſummo in pretio habendos, vt quibus nedum angeli, ſed & Deus ipſe miniſtret. Nec alia cauſſa eſt, quòd Apoſtoli tãta promptitudine fidelium commoditatibus ſeruierunt, ac pro eorum ſalute nihil non malorum ſuſtinuerunt, quàm quòd

Ioan. 12. Hominum miniſtret Deus.

quòd viderunt ipſos etiam angelos, imò & Chriſtum ipſum fidelibus ſeruire.

Angeli, inquit, *eorũ*. Quibus verbis primò nihil aliud vult, quàm quod Paulus ait Hebr.1. Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus? &c. Et Dauid Pſal.90. Angelis ſuis mãdauit de te, &c. Hoc CHRISTVS hîc indicat cùm dicit: Angeli eorum, id eſt, ad eorum ſeruitium deputati. Hic igitur diuinæ erga nos clementiæ magnitudinem conſidera. Confiteantur (ait Pſal.106.) domino miſericordiæ eius, & mirabilia eius filiis hominum. Vigilat ſuper nos indefeſſus ille ſingularis clementiæ oculus. Non dormitat neque dormit qui cuſtodit Iſraël. Et nunc quidem per ſeipſum implet ſplendoribus animas noſtras, nunc per angelos viſitat, nunc per homines inſtruit ac conſolatur: vnde meritò dixerit Pſal. Quid eſt homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quia reputas eum? &c.

*Pſal.*120. *Pſal.*8.

EPILOGVS.

1 *CHRISTVS exemplo pueli (quæ ætas innocentia et ſimplicitate prædita) eſt verã animi modeſtiã et humilitatẽ (radicẽ chriſtianiſmi) docet, et affectũ ambitioſũ deteſtatur.*

2 *Ne nobis aut aliis ſimus offenditulo properantibus ad regnum cælorum, docet exemplo manus pedis, et oculorum, affectus omnes amputandos qui auocant à cura ſalutis æternæ, Coloſſen.3. Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, auaritiam.*

3 *Puſillorũ & abiectorũ corã mundo, apud Deũ tã iugis ratio eſt, vt & Angeli eorũ ſint pædagogi ac cuſtodes, Pſal.*90.

ALIVD SERMO DE ANGELIS.

DE angelis tria ſunt nobis obſeruanda. Primò, quãdo & quomodo angeli ſint creati, & deinde lapſi, ex Moſe facilè intelligitur eos creatos ante hominẽ. Sicut enim homo conditus eſt poſt abſolutã terrã, ſic angeli poſt abſolutum cœlum creati creduntur. Verùm hominẽ ex limo terræ Deus fecit quantũ ad carnẽ attinet, Gene.1. Animam ex nihilo creauit. Angelos quoque ex nihilo condidit, eorúmque maximam multitudinem: Daniel.7. Millia millium miniſtrabant ei: & decies

Angeli poſt cælum abſolutum creati.

centena millia aſsiſtebāt ei. Matth. 26. An putas quia nō poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum? &c. Sunt autem Angeli, ſubſtantiæ ſpirituales, intelligentes, incorporeæ, & inuiſibiles, & tamen interdum apparent in ſpecie aliqua corporea. Intellectus acrimonia omnes homines longè antecellunt, & operatio eorum multò eſt quàm noſtra expeditior & celerior.

Angeli ſub ſtātiæ ſunt inuiſibiles.

Quo ad lapſum obſeruandum, non omnes angelos in cælo permanſiſſe, ſed ingentem ex illis numerum cecidiſſe de cælo. Cauſſam lapſus Chriſtus indicat Ioann. 8. Vos ex patre diabolo eſtis. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Aug. quoque explicat lib. 11. de Geneſi ad literam. Quemadmodum enim alij per incredulitatem, alij verò per malitiam, filium Dei, eiúſque legem & Eccleſiam catholicam aſpernantur, & ex beatitudine iuſtè in infernum ablegātur: ſic per ſuperbiam angeli, filio Dei contempto, cælo ſunt pulſi. Multos autē à veritate deſciuiſſe, ſatis apparet ex Chriſti verbis Matt. 12. vbi dicit ſatanam proprium habere regnum.

Angelorū lapſ⁹ cauſſa.

2 Secundò obſeruandum de angelorum officio, quod eſt quadruplex.

Primum officium eſt, laudare & glorificare Deum, & eius mandata exequi, teſte Iſa. 6. Vidi dominū ſedentem ſuper ſoliū excelſum, &c. Seraphim ſtabāt, & clamabāt, Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus Deus exercituum.

Officium angelorū quadruplex.

Secundum officium eſt, conſeruare pacem in terris, tueri regna, ſingulos ab incurſu dæmonum defendere, bona ſuggerere, atque à malis abſtrahere, teſte Ioanne Apocal 12. Et factum eſt prælium magnum in cælo: Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone. Videmus enim ſatanam omnibus locis excitare diſcordias, & interturbare pacem: quod etiam teſtatur Daniel cap. 10. Princeps regni Perſarum reſtitit mihi, &c.

Pax in terris ab angelis conſeruatur.

Tertium officium eſt orare Deum, & pro hominibus intercedere, vt Deus velit ſuam clementiam ipſis exhibere, teſte Zacharia cap. 1. Angelus domini dixit, Domi nus exercituum, vſquequo tu nō miſereberis Ieruſalem & vrbium Iuda quibus iratus es, iſte iam ſeptuageſimus annus eſt? Sic & Chriſtus gaudium futurum in cælis affirmat

Orant angeli pro hominibus.

firmat ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, &c. Luc.15. Hæc tria officia angeli ſumma diligentia expedierunt nato Chriſto, vbi canunt, primò, Gloria in excelſis Deo, Luc.2. deinde: Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Quartum officium angelorũ eſt, defendere nos contra inſidias hoſtium, qui ſunt diabolus, mundus & caro. Ab his oriuntur perſecutiones, tumultus, bella, falſæ doctrinæ, peccata, flagitia turpiſsima. Poſſet autem Deus etiam abſque angelis nos defendere: ſed vult vti mediis. Sic mundum delet diluuio, Geneſ.7. Sodomam igne, Ibidem.19. Pharaonem mari, Exo.14. Impios variis pœnis, Pſal.10. *Angeli cõtra inſidias hoſtiũ noſtri defenſores.*

Quòd autem per angelos nos defendere, regere, gubernare, atque conſolari velit Deus, hæc exempla oſtendunt:

Conſolatur angelus ancillam Agar, Geneſ.16. Ioſeph, Matth.2. Magdalenam ac reliquas mulieres ad monumentum, Marc.16. Luc.24.
Educunt angeli Loth ex Sodoma, Gen.19.
Rurſus Agar ab angelis conſolationem accipit, Gen.21.
Angelus prohibet ne Iſaac à patre occidatur, Gene.22.
Angelus Abrahæ ſeruum conducit, Gen.24.
Iacob ab angelis cuſtoditur, Gen.28.
Angeli Iacob obuiam veniunt, Gen 32.
Angelus maledicta Balaam impedit, brutam aſinam loqui faciens. Num.22.
Angelus Iſraëlitas ad pœnitentiam vocat, Iudic.2.
Angelus Gedeoni contra hoſtes adeſt, Iudic.6.
Angeli prænuntiant Samſonem naſciturum, Iudic.13.
Angeli Eliam in deſerto paſcunt, 3.Reg.19.
Angelus eidẽ ſuggerit, quid regi dicturus ſit, 4.Reg.1.
Sennacherib cum exercitu ab angelo cæditur, 4.Re.19.
Angelus Tobiam à piſce liberat, cap.6.
Angelus defendit Iudith, cap.13.
Angelus tribus pueris in fornacem coniectis adſtat, Daniel.3.
Angelus Habacuc ad Danielem perducit, Danielis 14.
Angelorum exercitus Eliſeum cuſtodit, 4.Reg.6.
Angelus Ioannis natiuitatem annuntiat, Luc.1.

Angelus Mariæ incarnationem verbi annuntiat, Luc.1.
Angeli paſtoribus apparent, Luc.2.
Angelus mandat Ioſeph vt fugiat cum puero & matre, Matth.2. Angelus iubet vt redeat, Ibidem.
Angeli Chriſto poſt tentationem in deſerto miniſtrāt, Matth.4.
Angelus piſcinam Bethſaida mouet, Ioan.5.
Angelus in horto Chriſtum conſolatur, Luc.22.
Angeli poſt reſurrectionē diſcipulis apparent, Matt.28.
Angeli Apoſtolos ex carcere educunt, Act.5.
Angelus Petrum liberat, Act.12.
Angelus Philippum quo ire debeat, admonet, Act.8.
Angelus indicat Cornelio in Cæſarea quid debeat facere: nimirum vt Petrum vocet, qui ipſum inſtruat, Act.10.
Angeli ſunt cuſtodes puerorum, Matth.18.
Angelorum miniſterio lex Iudæis data, Act.7.
Angelos ſuſcipit Abraham hoſpitio, Geneſ.18.& 19.
Angelus præcedit caſtra Iudæorum, Exod.14.
Angelus luctatur cum Iacob, Gen.32.
Angeli ſeparabunt malos de medio iuſtorum, Matth.13.
Angeli vocabunt omnes mortuos ad iudicium, Mat.24.
Angeli nos perducent in vitam æternam, Luc.16.

3 Tertiò obſeruandum, quæ nos erga angelos facere deceat: nempe vt

1 Pueros ac vniuerſos Chriſtianos admoneat concionator, ne impuris colloquiis, aut impudicis geſtibus angelos offendant, aut à ſe pellant.

2 Gratias Deo agamus, quòd talibus contra ſatanæ inſidias nos munire cuſtodibus voluerit. Hinc dicit Baſilius, cuilibet homini angelum eſſe conceſſum, qui non niſi peccatis cōpulſus ab ipſo diſcedat. Sicuti enim apes fumo, & columbæ fœtore fugantur, ſic angeli peccatis ab homine pelluntur.

Cuilibet homini angelus conceſſus.

3 Deum timeamus, vt ita occaſionem habeant nobiſcum permanendi, ſecundum Pſal.33.

4 A peccatis ipſi abſtineamus, ne feneſtra diabolo ad nos ingrediēdi paretur. Hinc dicit Auguſtinus angelos ab hominibus diſcedere, quando eos diaboli incitamentis aſſentiri ſentiunt, idque fieri ſummo cum illorū mœrore.

Angeli à nobis diſcedunt, quādo diaboli

rore. Quemadmodum enim angeli gaudent ſuper vno peccatore pœnitentiam agente: ita & contriſtantur ſuper multis à veritate aberrantibus. *incitamentis aſſentimur.*

5 Vt ipſos veneremur, atque oremus, vt quemadmodum olim pro populo Iudaïco, & pro ciuitatibus Iudæ Deum orabant, ita & nunc pro nobis, pro noſtris ciuitatibus orare & intercedere velint.

Summa ergo religione tenentur Chriſtiani angelos colere, venerari, atq; amare: vt qui ſemper adſtent Deo, ſemper videant faciem Patris, cui offerunt noſtra bona opera, noſtráſque preces, quem orant aſsiduè pro nobis: bona nobis ſuggerunt, mala procul arcent, dæmoni ſeſe pro nobis opponunt, & omnia quæ ad noſtram ſalutem viderint eſſe vtilia, nobis procurant. Doceant igitur concionatores populum, parentes, filios, cæleſtes hos ſpiritus multum amare, & frequenter memoriam eorum repetere, & diaboli nomen deteſtari, vt ipſi nobiſcum habitent, pro nobis orent, & tandem ad vitam æternam animas noſtras perducant. Amen. *Chriſtianus quiſque tenetur angelos ſummè venerari.*

IN FESTO SIMONIS ET Iudæ, Epiſtola.

Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, &c. Finis Epiſtolæ: Qua eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. Rom. 8.

IN hac lectione Apoſtolus nobis oſtendit tria. Primò, quanta nobis bona prouentiant ex charitate, nempe, dilectoribus Dei omnia in bonum & felicitatis cumulum cedere, cum dicit: *Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.* Si quis verò nouiſſe velit quinam reuera Deū diligant: dicit Apoſtolus eos diligere Deum, qui ſecundum propoſitū vocati ſint ſancti, hoc eſt, quos præſcierit, elegerit, vocauerit, iuſtificauerit Deus: nam hi Spiritum ſanctum habent, per quem diffuſa eſt charitas Dei in cordibus ipſorum: hoc eſt, per quem & cognoſcunt ſummam erga ſe Dei charitatem, & dignè redamare eum poſſunt. His ergo quos fide ſola Deus ſaluare propoſuit, & quos præſciens crediturus vocauit ad *Diligentes Deū ij ſunt qui omnia in bonū cooperantur.*

ſalutē,non ex eorū meritis, ſed ſuæ propoſito volūtatis: His,inquam, Deum pro vocationis gratia diligentibus, omnia cooperantur in bonum,ſiue proſpera ſint,ſiue aduerſa. Nihil enim poteſt diuinæ voluntatis propoſitum elidere, quin potius etiā hæc quæ ſalutē electorum impedire videbātur,hāc Deo volente etiā promouent.Spiritus quoque ſanctus omnia vertit in bonū ſuo auxilio.

Indicia qui bus dilectores Dei deprehendi queant.

Etſi iam ſoli Deo cognitum perſpectúmque eſt à quibus verè diligatur, quos, inquàm,prædeſtinauerit : ſunt tamen in promptu indicia certa, vnde dilectores Dei & ab hominibus cognoſci queant, nimirum ex fructibus, ex pietate,& innocētia vitæ. Vult ſanè amari Deus,non corde duntaxat inuiſibiliter,ſed & verbis factíſque viſibiliter. Quicunque ergo iuxta cordis affectum omnia ſua & verba & opera iuxta verbi Dei præſcriptum componunt, ij haud dubiè veri dilectores Dei & electi ſunt.

Electio ac vocatio noſtra per bona opera eſt ponenda.

Quare ſi & nos verè electionis ac vocationis noſtræ certiores eſſe velimus, per bona opera prodamus eā oportet:iuxta illud Petri 2,cap.1. Fratres ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis.Hęc enim facientes,non peccabitis aliquando.Sic enim abundè miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. atque huc & illud Pauli 2.Timoth.2. ſpectat,vbi is ita dicit inter alia: Firmum fundamentum Dei ſtat,habens ſignaculum hoc:Cognouit dominus,qui ſint ſui. Et,Diſcedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini.

Prædeſtinatio.

Sed quia non ſat habet hæc vocatio Dei, ſed omnino etiā noſtra accedat volūtas neceſſe eſt,adiecit, *Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit cōformes fieri imagini filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus* Preſcius vtiq; Deus eſt,præuidétque qui ſint vocatione digni,dein prædeſtinauit,hos ſcilicet,quos ſibi deuotos fore præſciuit,ipſóſque eligit ad promiſſa præmia capeſſenda,ita quòd præ-

Agnitio præcedit prædeſtinationem.

deſtinationem (etſi non tempore, natura tamen)præcedit agnitio.Prædeſtinationem intellige,optimam & im mutabilem Dei de electorum ſalute voluntatem. Porrò ſicut nō de omnibus hominibus dixit, prædeſtinauit,ita nec de omnibus dixit,præſciuit. Quos enim præſciuit, prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui.Ergo bo-

nos

nos tãtùm præſcire Deus videtur:nam cęteros non præſcire, ſed neſcire dicitur. Nouit enim dominus qui ſunt eius. Ad eos autem qui non ſunt digni vt ſciantur à Deo, Saluator ait Matth.7. Diſcedite à me, quia nunquã noui vos, operarij iniquitatis. Nam omne quod malum eſt, ſcientia eius vel præſcientia quodammodo habetur in dignum. Itaque quos ab æterno olim gratos fore præno uit, hos etiam prædeſtinauit conformes fieri imagini fi lij ſui. Ad hoc ergo vt diuinæ prædeſtinationis effectum conſequamur, Dei filio nos conformari oportet, non quidem in mortuorum ſuſcitatione, non in perſcrutatione cordium, non in vniuerſorum gubernatione, non in liquidi maris quaſi ſolidi itineris calcatione, (hoc enim non Chriſtianum eſſet, ſed Luciferianum) ſed in humilitate & manſuetudine, in paupertate & patientia, in caſtitate & innocẽtia, in obedientia vſque ad mortem, ſicut in ſe nobis exemplum præbuit, dicens: Non veni fa cere voluntatem meã, ſed eius qui miſit me, Ioan.5. Hac proinde ratione pater quos dignos pręnouit, conformes facit imagini filij ſui, vt quod ille eſt per naturam, hoc iſti per gratiam adipiſcantur, vt videlicet & ipſi nuncupentur filij Dei. Ad cuius gratiæ conſiderationem nos B. Ioannes hortatur, dicens: Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & ſimus: quorum ipſe dicitur primogenitus, & eſt; vnde (Hebr. 2.) non confunditur eos fratres vocare, dicens, Narrabo nomen tuum fratribus meis, &c.

2. Tim. 2.

Omne malum ſciẽtia Dei & præſcientia indignum.

1. Ioan. 3.

Conſequẽter enumerat prædeſtinationis effectus cùm ſubdit, *Quos autẽ prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit: illos et magnificauit.* Hic Apoſtolus depingit obiter ordinem iuſtificationis, & gradibus quibuſdam ab eo quod eſt omnium primum, peruenit ad id quod eſt omnium ſummum, quò res ſit firmior & abſolutior.

Ordo iuſtificationis depingitur.

Primus gradus electio, ſeu prædeſtinatio eſt, hoc eſt, libera Dei voluntas, qua hominem ab æterno in ſui & amoris & regni conſortium eligit, idque citra vllum reſpectum vel meritorum vel operum, ex ſola mera & gratuita gratia ſua.

Iuſtificationis gradus quadruplices.

Secundus gradus eſt vocatio, qua nimirum, Deus electum

ctum iam hominem factũ, ſiue in infantia, ſiue pueritia, ſiue iuuentute, ſiue ſenectute vocat; non modò externa verbi ſui prædicatione, ſed & internè per Spiritum ſanctum, cor electi innouantem, & fidei dono replentem.

Tertius gradus iuſtificatio eſt, hoc eſt, remiſsio peccatorum & donatio iuſtitiæ. ſimulátq; enim Deus electum ſpiritu ſuo imbuit, vt & peccata ſua ex animo agnoſcat, & in Chriſtum omnem ſuam fiduciam collocet: ſtatim eum gratia iuſtificat per fidem, remittit illi omnia peccata: perinde habet illum iuſtum, ac ſi ab æterno iuſtus fuiſſet. dat quoque illi voluntatem & facultatem viuendi poſthac iuſtè & ſanctè. Hîc tum bona opera & merita incipiunt, quæ tamen mera ac gratuita ſunt dona: atque hæc demum electionis, vocationis & iuſtificationis teſtimonia ſunt. 2. Petr. 1. ac magis etiam iuſtificatum iuſtificant, hoc eſt, maiorem gratiam à Deo impetrant. Largitur enim Deus gratiam pro gratia. Ioan. 1.

Glorificatio bonorũ operũ merces. Porrò quartus gradus magnificatio, ſeu glorificatio eſt, hoc eſt, donatio immortalitatis, præmium vitæ æternæ. Hæc quidem bonorũ operum & meritorum vocatur merces, imò merces quoq; eſt, verùm certè merces tanta, ad quam ne omnes quidẽ totius mundi afflictiones pares ſunt, Rom. 8. qua nec omnia omnium piorum bona opera ſunt digna: eóque meritò & ipſa à diuo Paulo gratia Dei vocatur, Rom. 6. & ab omnibus itém ſanctis patribus. In ſumma, gratia eſt electio, gratia eſt vocatio, gratia eſt iuſtificatio, gratia eſt glorificatio. Porrò horum quatuor vnum, videlicet prædeſtinatio, in Deo eſt: reliqua tria, videlicet vocatio, iuſtificatio, magnificatio, ſunt in nobis. Nam prædeſtinatio noſtræ ſalutis nequaquam in nobis eſt, ſed occulta in theſauris ſuis apud Deum, ſicut propheta ait: In manibus tuis ſortes meæ. Diſcemus igitur hinc, nõ eſſe præſumendum alicui de meritis ſuis, nihil habere nos quod non acceperimus à Deo. 1. Cor. 4. eóque in ſolo Deo eſſe gloriandum. 1. Cor. 1. & 2. Cor. 10.

Prædeſtinatio in Deo ſolo eſt occulta.

Deus Chriſti prædicatione, morte & reſurrectiõe pra- Senſus ergo verborum hic eſt, Prædeſtinatos vocauit per prædicationem Ieſu, iuſtificauit per mortem illius, glorificauit per reſurrectionem, ac præmiũ immortalitatis. Siue vocauit per doctrinam Euangelicam, iuſtificauit per baptiſmum, glorificauit per dona ſpiritus. Aut

dici poteſt hunc in modum, Quos Deus prædefiniuit, ſeu prædeſtinauit, in hoc ſcilicet, vt per Chriſtum adducantur ſibi, hos vocat etiam in communionem Chriſti: & vocatos per hunc Chriſtum ſuum, peccatis omnibus abſoluit, id eſt, iuſtificat: tandémque imagine ſua in eis reſtituta, & diuinitate quadam plenius impertita, glorioſos & ſui communione beatos reddit. *deſtinatos vocauit, iuſtificauit et glorificauit.*

2 Secundò oſtendit quòd diligentes Deum, illa bona habent cũ ſecuritate. Nam cùm ij verè prædeſtinati ſint ad glorificationem ęternam, nulla prorſus creatura incommodare ſaluti eorum poteſt, ſed omnia inſeruire eidem (velint nolint) oportet. Si velit eis nocere quiſpiam, habent pro ſe Deum potentiſsimum. Si quis eos coram Dei iudicio accuſare aut condemnare propter peccata velit, habent Deum iuſtificatorem, Ieſúmque Chriſtum aduocatum & defenſorem. Si quis intentare illis volet afflictiones & mortem, aut liberantur diuinitus, aut per afflictiones mortémque glorificantur mox vita æterna; Si labuntur in peccata, & remiſsionem conſequuntur, & ſolicitius pòſt viuunt. Hinc ſubdit, *Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis cõtra nos?* At ſi dicat: Si nos cùm adhuc hoſtes eſſemus, poſt iuſtificationem acceptam tot bonis dignatus eſt Deus, quantò magis quum nos ille tutabitur, quis tum poterit aduerſari? Quin etiam ſi in nos vel ipſe terrarũ orbis inſurgat, in noſtram gloriam diuina ſapientia hunc omnem vertet inſultum. Nam ſi Deus pro nobis, vt pater pro filiis, vt Saluator pro iis quos ab æterno ad ſalutem præfiniuit, vocauit, remiſsis peccatis cooptauit, paulò pòſt gloria ſua plenè donaturus; quis contra nos quicquam valeat, vt hanc plenam & ſolidam noſtram fœlicitatem vlla ex parte imminuat? *Diligentes Deum quæ bona habẽt cum ſecuritate.* *Deus iuſtificator, Chriſt⁹ aduocatus & defenſor.*

Qui etiam proprio filio ſuo, nõ pepercit, &c. Quis pater alteri cuiquam parcat amplius, quàm filio? quid ſeruatum æquè cupiat, atq; proprium filiũm? imò quid non impendat quis, vt ſaluũ habeat filiũ? At Deus ſic pro nobis eſt, ſic noſtræ ſaluti ſtudet, vt quò nos perpetuò ſalui eſſemus, nonſolùm filio ſuo non pepercit, nec eum quouis modo pro ſalute noſtra impendit, ſed tradidit ipſe eum, vt pro nobis vel turpiſsima morte moreretur. Idem expreſsit Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum

vnige

vnigenitum daret, &c. Quod hîc Apoſtolus per proprium filiũ, id dominus per vnigenitum expreſsit, nempe, verum Chriſtum Deum & hominem. Sequitur.

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Vt liberati peccatis, æternam vitam viueremus, Deus filium ſuum proprium, malorum omnium depulſorem donauit. Ergo cum hoc depulſore malorum, conciliatoréque bonorum omnium, donauit nobis omnia. Subdit:

Chriſtus omniũ malorum propulſor.

Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtificat, &c. Interrogationes iſtæ nõ videntur tam rogare, quàm inſtare, & fiduciam veritatis exprimere, vt cùm interrogatur, Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Reſpondetur, Nemo. Et quod ſubiicitur, Deus qui iuſtificat: ratio eſt confidentiæ, quam interrogatio præcedẽs expreſsit. Deo enim iuſtificante & abſoluente quis auſit accuſare? Et vt id quis auſit, & reos nos etiam peragat, præſtò eſt ſatisfactio, mors Chriſti, imò potẽs aduocatus, qui nos omni quamlibet merita condemnatione eripiat, Chriſtus mortuus, rediuiuus, & ad dexterã Dei ſedens & regnans. Hic enim interpellat pro nobis. Nemo ergo auſit criminari eos quos Deus non ſolùm vocauit, ſed etiam elegit. Ecquis eſt qui condemnet ſpiritu adiuuãte imbecillitatem noſtram, patre autẽ iuſtificante, filio verò pro nobis mortuo? Porrò quos ipſa trinitas iuſtificauit, quis cõdemnet? quaſi dicat, nemo. Hęc certè irrefragabilia ſunt. Animaduerte quòd non dixerit ſeruos Dei, ſed electos, dignitatem illorum amplificans. Itẽ non dixit, Qui remittit peccata: ſed quòd maius eſt, Qui iuſtificat: ne per interpellationem diminutionem quandam intelligas. Primùm patrem adeóq; ęquã dignitatem poſuit, nimirum quòd ſit ad dexteram patris. Deinde adiicit, interpellat: hoc intelligens, quòd per incarnationem, quia homo factus eſt, pro nobis ad patrem interpellet, quoniam ipſe Pontifex eſt, vt ad Hebræos docetur. Vnde etiam Ioãnes 1. cap. 2. Aduocatum, inquit, habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Hæc autem Apoſtolus explicat, vt Chriſtianos oppreſſos & tribulatos conſoletur, ne animum deſpondeant.

Mors Chriſti, iuſtificatio noſtra.

Spiritu ſancto adiuuãte, nemo poteſt noſtrã imbecillitatẽ damnare.

Cùm ergo ita comparatum ſit cum dilectoribus Dei, ſimus & nos in horũ catalogo. Meminerimus quot quantaque

táque ille in nos contulerit beneficia: creando ſcilicet nos, quum nihil eſſemus: ſed in primis tradito pro nobis filio proprio, quum perditi eſſemus: eligendo & iuſtificando nos, quum reprobi & iniuſtiſsimi eſſemus. Cogitemus item, non ſemel duntaxat Chriſtum morte reſurrectionéque ſua expiaſſe noſtra peccata, ſed & etiamnum intercedere pro nobis, placaréque patrem: nō quidem voce, ſed paſsionis ſuæ merito. Ideóque quemadmodum Deus pater omnia ſua nobis donauit, quemadmodum Chriſtus omnia pro nobis & paſſus eſt, & fecit: ſic & nos, tum noſipſos, tum omnia noſtra addicamus perpetuo Deo: & in eius gratiam, & ad nominis ipſius gloriam, quiduis & faciamus & vitemus & patiamur. *Beneficiorum Chriſti memores ſimus oportet.*

3 Tertiò Apoſtolus ſuo exemplo oſtendit quòd Dei dilectores & ab eo prædeſtinati pro tot & tantis acceptis bonis, cum omni conſtantia & mentis firmitate illi adhæreant, nec ob quæque pericula ab eo diuellantur. Nam poſtquàm ineffabilem patefecit patris & filij & Spiritusſancti in nos charitatem, diuino ſpiritu totus accenſus ſic ait. *Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? &c.* Reſpexit ad illud, Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Quis condemnet? Pertinent enim hæc ad probandum propoſitionē hanc: Omnia cooperantur in bonum, &c. Prædeſtinatos & electos erigit Paulus, vt ne ſuccumbant, animúmve deſpondeant audientes afflictionem, perſequutionem, & huiuſmodi. Omnium, inquiens, dominamur per gratiam Chriſti. Omnibus, inquit, ad iniuriam expoſiti ſumus, nos Apoſtoli videlicet: táquam nos oporteat primùm mactari, cui ſanè rei nihil contradicamus. Catalogum iſtorum quibus ipſe & alij Apoſtoli initio exerciti ſunt, expoſuit. 1. Corin. 4. 2. Corinth. 4. 6. & 11. Totum hunc locum Auguſt. libr. de doctrina Chriſtia. 4. ca. 20. profert velut exemplar orationis, quæ vehementiam cum ornatu coniunxerit. *Mentis firmitate chriſto adhærendum.*

Separabit à charitate. Charitas hîc videtur accipi, qua nos dilexit Deus, & ad redamādum prouocauit. In hunc ſenſum accipiūt beatus Ambroſius & Auguſtinus: Chryſoſtomus intellexit de dilectione Dei in nos, propter verbum concluſionis ſequentis, cùm addit: Quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Et ne

Et ne fortè ob id videantur iis malis afflictari quaſi à Deo deſtituti, prophetam inducit huiuſmodi clamantem, conteſtantémque illa plurimum conſolationis habere, quæ propter Deum toleramus, etiam ſi quotidie mors ipſa ſit ſubeunda: quod fieri voluntate poteſt, natura non poteſt. Sicut ſcriptum eſt, inquit; *Quia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis*, id eſt, oues occiſioni deſtinatæ. Occiſionis pro mactationis poſitum. Ea eſt, quum lanius contrectat & explorat pecudem, num idonea ſit vt iuguletur. Locus hic deſumptus eſt ex Pſalm. 43. ac ſi diceret, Quotidie reputati ſumus vt oues mactationi deſtinatæ, à quibus quotidie aliquæ mactantur. Vehemens eſt in eo Pſalmo ſanctorum querulatio. Vide quæ in hunc locum apud Dauidem adnotata ſunt.

Propter Chriſtum quotidie nobis mors eſt ſubeunda, voluntate, ſi non natura.

Sed in his omnibus ſuperamus, &c. Nõ ſolùm vincimus, ſed etiam ſuperuincimus, excellenter vincimus, hoc eſt, per eos qui nobis inſidiantur, coronamur. Inſidiatores enim & aduerſarij noſtri ſunt nobis coronarum ſuppeditatores, ſi modò iniuriam propter Chriſtum feramus. 1. Petr. 4. In his omnibus ſuperamus non noſtra virtute, ſed per eum qui dilexit nos.

Inſidiatores & aduerſarij noſtri, qui.

Certus ſum, &c. Perſuaſus ſum (hoc modo legit Hieronymus ad Algaſiam, quæſtio. 9.) ſiue confido, habeo compertum de iſtis, quæ patimur, afflictione, anguſtia, &c. quòd nihil nos auellet à charitate Chriſti. Satan illa nobis concitat, & in hoc, vt à Deo deficiamus, tanquam nullam curam noſtri gerente, aut certè nos odiente: id quod ipſi Iob, & domino noſtro Ieſu Chriſto eſurienti in deſerto perſuadere conabatur: ſed Deus donat ſpiritum ſuum, quo ſuperuincimus omnia, id eſt, perſtamus in fide Chriſti immoti.

Satan nobis cõcitat, vt à Deo deficiamus. Matth. 4.

Neque mors, inquit, *neque vita*. Nihil in vita, nihil in morte: vel, nihil inter viuos, nihil inter mortuos ſic valet, & formidabile eſt, vt poſſit nobis auertere dilectionem Dei. Aut in hũc ſenſum dici poteſt, Siue viuendum ſit, ſiue moriendum, nihil tamen poterit incidere, quod alienet à nobis Deum.

Neque angeli, neque principatus. Per angelos videtur intelligere non malos tantùm, ſed etiam bonos: vt huic dicto inſit

inſit ea hyperbole,qualis ineſt illi ad Galat.1. Si angelus de cælo euangelizet vobis prçterquã quod euãgelizauimus vobis,anathema ſit. Non ꝙ boni angeli auertere à Deo velint:hoc abſit. Enimuero vehemens deſideriũ ſignificare quçrens,& ardorẽ erga Deũ,ad hos ſermones peruenit Paulus. Angelos autẽ videtur dicere adminiſtratorios ſpiritus, quos mittit Deus in miniſteriũ propter eos qui hæreditatẽ capient ſalutis,Heb.1.Principatus,angelos principatu, hoc eſt, ampliore imperio fungentes. Virtutes,qui mira & portẽta efficiũt,vltionemq́; Dei exequũtur in malos:quales erãt qui euerterũt Sodomã & Gomorrã,qui ſecuerũt mare rubrũ,& alia miracula ediderunt pro populo Dei cõtra hoſtes eius. Dici etiã poteſt,& intelligi de malis angelis: quia peccata noſtra merentur vt & malis angelis ſua ſit in orbe poteſtas. Diſtribuit Paulus hos quoque in malos angelos, rectores mundi,tenebrarum huius ſeculi,in principatus & poteſtates:vt Ephe.6 Colo.2. Et 1.Corin.5.loquitur de vtriſque bonis & malis. Ita videtur in præſenti loco de vtriſque intelligere , quũ dicit nullos principatus nulláſque virtutes poſſe nos ſeparare à Dei dilectione:vt tamen in eum ſenſum accipiatur qui præmiſſus eſt. *Virtutes, angeli, vltionũ Dei exequutores.*

Neque inſtantia neque futura, &c. Neque præſentia, neq; futura bona poterunt nos ſeparare,&c. Aut dici poteſt,neq; præſentia,&c. id eſt,nulla tẽporis longitudine fiet,vt à domini gratia ſeparemur. Ad Philip.1.ca. Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſque in diem Chriſti Ieſu. Altitudinẽ (vt opinantur quidã)regnum appellat:profundum autẽ gehennam:præterea æternã vitam, & æternam mortẽ. Aliter: id eſt,neque valde celebria,neq; apprimè incelebria nos ſeparabunt à dilectione Dei : neque alia creatura,etiam ſi alia tãta creatura eſſet , quãta eſt viſibilis & inuiſibilis, nihil quicquam tamẽ ab ea nos charitate diuellet. Quia ergo ſuprà audiuimus diligẽtibus Deũ omnia in bonum cooperatura,& his neque peccatum neque Satanam neque mundum neque infernum nocere poſſe,idcirco quò & nos tanta ſecuritate gaudere poſſimus,ipſi quoque ſedulò diligamus Deum , hunc timeamus, huic fidamus, ad huius verbum & voluntatem noſmet componamus, *Altitudinẽ regnũ, profundũ gehennam Paulus appellat.*

hunc denique laudemus ore, corde, vita. Ipſi honor & gloria in ſecula ſeculorum: Amen.

EPILOGVS.

1 *Conſolatorius locus, habens argumẽtum ab vtili, hoc eſt, Quacunque afflictio contingat à carne, mundo, vel Satana, eam prodeſſe, & miſericordia Dei opus eſſe, quod nos iram aut plagam aliquando interpretamur.*

Salus noſtra in Dei electione eſt ſita. 2 *Gradatione pulcherrima docet vnde ſit ſalus noſtra, nimirũ ab electione Dei. Quos prædeſtinauerat, eoſdem & vocauit per Euangeliũ. Vocatos iuſtificauit fide, tãdẽ glorificaturus. Hac prædeſtinatiõis neceſſitas, docẽs miſericordiã Dei, quæ citra vlla merita prædefiniuit grata eſt ſpiritui, odioſa carni.*

3 *Argumenta beneficentiæ Dei erga nos, maxima & ſumma ſolatia: Proprio filio nõ pepercit. Redamemus ſic amati, nec quicquam ſeparet nos à dilectione Dei, qua illi conglutinamur per Ieſum Chriſtum.*

IN FESTO EODEM APOSTOLorum, Euangelium.

Ioan. 15. Ioan. 13. Epheſ. 5. 1. Theſſ. 4. Pſal. 24. *In illo tempore dixit Ieſus diſcip. ſ. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c. Finis Euangelij: Quia odio habuerunt me gratis.*

Hoc Euangelium neceſſariam nobis proponit doctrinã de vita verè Chriſtiana, & quæ pericula homini fideli in hoc mundo ſint expectanda, & quibus cõſolationibus ſe debeat ſuſtinere, ne ab aduerſariis prorſus proſternatur. Chriſtus enim in hac concione facit tria.

Fraternæ dilectionis præceptũ. 1 Primò cohortatur diſcipulos ſuos ad fraternam dilectionem, dicẽs, *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos.* quaſi dicat, Moſes veſtros patres & maiores multis onerauit legibus, & multa eis tradidit præcepta: ſed ſpiritum & facultatem ſeruandi & implẽdi ea non ſubminiſtrauit: Ego Chriſtus hoc vnicum mãdatum do vobis, vt inuicem diligatis, vt huius dilectionis virtute mihi inſeramini. quod ſi feceritis, veri mei diſcipuli eritis.

Chriſtiano fides ſola nõ ſufficit. Non enim ſufficit in Chriſtianiſmo, fidem ore confiteri: ſed requiruntur etiam charitas, pœnitentia, & legis obedientia. Fides excitat inuocationem, & inuocando impetrat

impetrat dilectionem, quæ facit arborem bonam. Fides autem ore iactata quanuis vera ſit, ſi vitam per charitatem nõ corrigat, nec legem impleat, nihil prorſus prodeſt, nec facit arborem bonam. 1. Corinth. 13. Hinc hęreſes & ſchiſmata oriuntur. Nam quando nos iuxta doctrinam Apoſtoli Iacobi & Chriſti Ieſu clamamus fidem ſolam ſine charitate eſſe mortuam, neminémque iuſtificare, nec ipſam fidem facere nos veros diſcipulos Chriſti, ſed illud charitatis eſſe officium: ſtatim emergunt, qui contra Chriſtum & eius Apoſtolum, falſò doceant ſolam fidem iuſtificare, & diſcipulos Chriſti nos facere, atque ad ſalutem ſufficere: ſed hæc opinio vt hæretica eſt reiicienda. *Hæreſes et ſchiſmata, vnde.*

Nos catholici dicimus cum Chriſto, ꝙ veri diſcipuli Chriſti cognoſcantur in hoc, ꝙ inuicem ſe diligant. Eſt autem ſciendum ꝙ fides iuſtificet impium, ſed illa tantum, quæ per dilectionem operatur, dicente Paulo ad Galat. 5. In Chriſto Ieſu neque circuncïſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides quæ per charitatem operatur. Fides iuſtificat, ita tamen vt iuſtificandi virtutem & efficaciam à charitate recipiat. Vnde opera iuſtificati cùm ex charitate procedant, non ſolùm ſunt fidei teſtimonia, ſed etiam charitatis actiones vita æterna dignæ propter ſpiritum inhabitantem vnde procedunt. Eſt autem dilectio præcipua virtus Chriſtianiſmi. Nam iuſtificat impium, Galat. 5. delet peccata, Luc. 7. confert Spiritum ſanctum, Act. 2. facit nos manere in Deo, & Deum in nobis, Ioan. 15. & 1. Ioan. 4. dat meritum æternæ vitæ promerendæ. eſt patiens & benigna: non æmulatur: non agit perperam: non inflatur: non eſt ambitioſa: non quærit ſua: non cogitat malum: omnia ſuffert, credit, ſperat & ſuſtinet: nunquam excidit, 1. Corinth. 13. Hæc dilectio diſcipulis erat valde neceſſaria: quia ab omnibus odiũ erat illis expectandum. Neceſſe igitur erat, vt ſe mutuò ſaltem amarent: & cùm Chriſti eſſent diſcipuli, neceſſe erat vt magiſtro ſummũ exhiberent cultum, dilectioné ſcilicet, erga Deum & proximum. Vnam fidem erant prædicaturi: ideò neceſſe fuit ipſos vnum cor vnámque habere affectionem. *Fides iuſtificandi efficaciam à charitate accipit.* *Mutuæ dilectionis virtus.*

Impediunt autem dilectionem duo vitia: Auaritia ſeu

Auaritia & cupiditate homines incidunt in laqueos diaboli.

cupiditas: de qua dicit Paul.1.Timoth.6. quòd radix ſit omnium malorum: quæ ſua tantùm commoda quærit, per quàm incidunt homines in tentationē,& in laqueos diaboli. Alterum eſt inuidia & odiū:de quo Poëta: impedit ira animū,ne poſsit cernere verum. Caueamus ergo Chriſtiani ab his furiis:& oremus, vt Dominus charitatem & dilectionem diffundat in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, Rom.5.

Dilexit nos Chriſtus gratis & ſpontaneè, & nō noſtra.

Chriſtus ſua omnia ad commodū noſtrū ordinauit.

Proximū diligere iubemur, ſicut dilexit nos Chriſtus.

Modum dilectionis ex ſeipſo tradit,d. *Sicut dilexi vos.* Dilexit autem nos Chriſtus, primò & gratis ſpontaneè, Oſeæ 14. Quis enim prior dedit illi, & retribuetur ei? Rom.11.Hinc Ioannes 1.4. In hoc charitas,ꝙ ipſe prior dilexit nos,&c. Et Paulus Ro.5.Cōmendat charitatē ſuā Deus,ꝙ cùm adhuc inimici eſſemus,&c. Deinde dilexit non noſtra,ſed nos:Item non peccata,ſed perſonas.Prætereà ſic nos dilexit,ꝙ omnia ſua ad dilectionem & cōmodùm noſtrū ordinauit:verba,opera,miracula,vitam, ſeipſum,corpus,ſanguinē,animam, diuinitatem:verbis docuit,exemplis præceſsit,miraculis confirmauit,& vitam expendit, ſeipſum obtulit, corpus & ſanguinem in cibum dedit & potum,animam in pretium, diuinitatem in ſubſidium,& refugium cōtra diabolum. Eodem modo & nos iubemur diligere proximum.

Hoc præcepto interdicitur nobis quæcunque vindicta, quemadmodum Chriſtus nulla iniuria ad odium, nullo damno ad vindictam permotus fuit. Dictum eſt enim Deut.39.Mihi vindictam,& ego retribuam.Sicut enim Deo adimit gloriam, qui ipſe ſe iuſtificat, qui ſibi ſapiētiam arrogat,ita Dei glorię derogat,qui vindictam ſibi arrogat.

Malac.1.

In ſummo gradu dilexit nos De⁹

Dilectionis & charitatis gradus tres.

*Maiorem hac dilectionem nemo habet,&c.*Hoc addit ne quis ſubiiciat, quemadmodum olim Iudæi, In quo dilexiſti nos? Ac planè oſtendit, ꝙ non tantùm nos dilexerit,ſed & ſummè dilexerit,&ſummo gradu.Habet enim dilectio gradus quoſdam:Infimus gradus eſt,vbi quis diligit diligentem ſe.Hoc enim etiam publicani & ethnici faciunt, Matth.5. Altior autem gradus eſt, ſi diligat eum qui non benefacit,aut diligit.Summus autem,ſi diligat inimicum, qui & odit & malefacit. Sic magna charitas eſt benefacere de ſuo: Maior autem benefacere de ſeipſo:

que vitam pro eis impendit. Nec huic dilectioni ſimile eſt, ꝙ aliqui gẽtilium pro patria mortui ſunt: vt Curtius & duo Decij, qui ſe pro patria deuouerunt. Hoc enim fecerunt laudis cupiditate, & honorifica mortis conſuetudine, qua mortis horror vel parte aliqua molitur. Proinde non è vera charitate, qua ciues diliguntur, hoc proficiſcebatur, ſed qua potius vnuſquiſque ſe ſuámque gloriam diligit. Mori autem turpiter, idque pro inimicis, hoc opus, hic labor eſt. Poſſet adhuc inueniri qui glorioſa morte pro amicis occumberet, ſed qui turpi morte & pro inimicis moriatur, nemo facilè inuenietur.

Curtius et duo Decij pro patria amore mortui.

Quod autem Chriſtus dicit, *Pro amicis ſuis*, Non intelligit de his qui ipſum dilexerunt. Nemo enim Chriſtum prior dilexit, ſed de his quos ipſe adhuc inimicos exiſtentes, prior dilexit, & morte ſua amicos fecit. Vnde Paulus, pro bono forſitan quis mori ſuſtinet. Commendat autem charitatem ſuam Deus, quòd cùm adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, Rom. 5.

Nemo prior Chriſtũ dilexit.

Hoc ſuo exemplo Chriſtus docet non ſimplicem à nobis exigi dilectionem, ſed ſummam, qua ſi opus fuerit, etiam vitam pro fratribus ponamus, 1. Ioan. 3. Vbi videre licet, quantum nos abfuimus ab hac dilectione, qui etiam grauamur vel minimum quid fratribus impendere. Signanter autem hoc verbo monet Apoſtolos ad fortitudinem, vt & ipſi exemplo ſuo diſcant, proximorum ſalutem pluris facere, quàm ſua ipſorum incommoda, vel etiam mortem.

Summam dilectionẽ à nobis Chriſtus exigit.

Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ, &c. Ne cauſſetur de grauitate præceptorum, addit promiſsionẽ, & quidẽ nõ vulgarem. Amicitiam enim ſuam offert, quæ quantum bonum ſit, vel ex hoc coniici poteſt, ꝙ etiam in mundo nihil iucundius eſt amicitia vera & ſyncera. Nulla autẽ amicitia hominũ glorioſior eſt, quàm amicitia Dei.

Amicitia vera nihil in mundo hoc iucundius.

Nulla amicitia hominũ eſt glorioſior, vtilior, conſtantior quàm Dei.

Hæc eſt de qua tam magnificè ſancti gloriãtur, vt Ioannes 1. cap. 3. Videte, inquit, qualem charitatem dedit nobis Deus, &c. Et 2. Pet. 1. Quoniam omnia nobis diuinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem donata ſunt, &c. Deinde nulla amicitia vtilior eſt quàm Dei: id quod manifeſtant exempla Patrum & omnium piorum. Præterea, nulla amicitia conſtantior: Deus enim quos ſemel in amicitiã ſuſcipit, perpetuò retinet, niſi ipſi deſciſcant. Nunquid, inquit, Iſa. 49. Poteſt mater obliuiſci infantis ſui? &c. Ego tamen nõ obliuiſcar tui. Ad hæc nulla amicitia inſignis tam facilè acquiritur, quàm amicitia Dei. Tantùm enim dicit: *Si feceritis quæ præcipio vobis.* Omnes igitur poſſumus hãc amicitiam adipiſci, quicunque tandem ſumus, ſi ipſius præcepta ſeruamus.

Iam nõ dicam vos ſeruos. Hoc loco Chriſtus ſubiicit teſtimonia amoris ſui, erga nos: quorum primum eſt, ꝙ nos non ſeruos, ſed amicos fecerit. Serui erant omnes homines, quia peccatores, Ioan. 8. Omnis enim qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: Nemo noſtrum audebat coram Deo comparere, nemo audebat ſperare hæreditatem Dei, quin ſuo tempore etiam è domo Dei eiiciendi eramus. Seruus enim non manet in domo in æternum. In hoc mundo ſeruos nos fecit peccatum. Deinde ſerui eramus diaboli qui potenter nobis dominabatur, & quocunque volebat nos ducebat. Præterea & lex ſeruitutis iugum augebat, quæ & multa & ardua exigebat, nec tamen vires ſubminiſtrabat, quo fiebat, vt legem quidem ferentes, inuiti tamen & reluctantes, ſola ſpe mercedis, aut timore pœnæ ſequerentur. Arqui legem ſic obſeruare verè ſpiritus eſt ſeruitutis, non ſpiritus filiorum. Chriſtus igitur dicendo: *Iam non dicam vos ſeruos,* Oſtendit ꝙ ipſe nos & à peccatis, & a diabolo, & à lege liberare poſsit & velit, non vt lex non fiat, ſed vt non damnet. Item vt voluntariè fiat & ſeruetur, quod ſolus Spiritus.ſ. præſtat, quem Chriſtus dat. Emphaſim autem habet, ꝙ dicit, Iam, Iam, inquit, per paſsionem meam peccatum abolebo, Iam cum diabolo cõgrediar, & vincam, Iam maledictum legis deſtruam, factus maledictum. Roma. 8. Iam ſpiritum vobis impetrabo, quo deinceps Dei præcepta non ſeruili ſpiritu, ſed ſpiritu adoptionis,

Homines omnes ſerui erant, quia peccatores.

Peccatum ſeruos nos omnes fecit.

Seruitutis lex iugum augebat, ardua exigebat, nec vires ſubminiſtrabat.

adoptionis, ſpiritu libertatis impleatis.

Quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Sicut Paul⁹ diſcernit filios in hunc modũ, filios eſſe, in quibus ſpiritus adoptionis eſt, Rom. 8. ſeruos in quibus ſpiritus nõ eſt, filios hæredes eſſe vitæ æternæ, ſeruos eiici: ſicut & ſolus Iſaac hæreditatẽm patris adeptus eſt, Iſmaël aliò ablègatus, Galat. 4. Ita Chriſtus hic diſcernit ſeruos ab amicis, quòd ſerui neſciant voluntatem domini, amici ſciant. Non ſolemus enim ſeruis concedere arcana conſilia. Verè autem dictum eſt, Seruus neſcit quid faciat dominus eius: Qui enim peccati & diaboli ſeruus eſt, non intelligit opera Dei, etiam in creaturis, nec attẽdit, cur quódque faciat Deus. Neſcit ex creaturis cognoſcere creatorem, eiúſque potentiam & bonitatem, Roma. 1. Sed nec ſcit aut intelligit, quid Deus pro ſalute hominum fecerit & faciat, nec intelligit quid in futuro de bonis & malis futurum ſit. Hinc Chriſtus Luc 19. Si cognouiſſes & tu, &c. Sed abſcondita ſunt ab oculis tuis, &c. Matth. 11. Confiteor tibi Pater, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, &c. Tanta eſt cæcitas & ignorantia impiorum: Deinde etiam qui ſub lege ſeruit, neſcit quid faciat dominus eius, neſcit quid ſibi velit lex, neſcit quòd non ad iuſtificationem data ſit, ſed ad peccati oſtenſionem. Deinde neſcit cur Dominus aduerſá immittat, ideò cùm mali quippiam acciderit, iraſcitur, impatiẽs eſt, blaſphemat, &c. Item neſcit bonam Dei voluntatem etiam in aduerſis conſtare, neſcit quid de Deo boni ſperare poſsit. Pij autem ſciunt conſilium domini eſſe, remittere peccatum, iuſtificare credentem, ſub cruce benedicere, ſub morte viuificare, &c.

Filij Dei ſunt in quibus ſpiritus eſt adoptionis.

Seruorum & amicorum diſtinctio.

Peccati et diaboli ſeruus Dei opera, conſiliũ, & bonam volũtatem neſcit.

Lex ad iuſtificationem, & ad peccati oſtenſionẽ data.

Vos autem dixi amicos, Magna Chriſtiani hominis dignitas, ꝙ amicus Dei dicitur, & eſt. Hinc enim ſecurè acceſſum habet ad Deum. hinc nihil non à Deo expectare & petere audet: hinc etiã ad hæreditatem filiorum Dei admittitur, &c. Verùm vnde hæc tanta gratia? *Ego,* inquit, *vos dixi amicos,* Ego illud nomẽ impoſui, ad hũc honorẽ perduxi. Per ipſum enim gratificauit nos: Et ꝑ ipſum acceſſum habemus ad Patrem: Et de plenitudine eius accipimus. Monet igitur hoc verbo, vt deinceps nõ

Hominis Chriſtiani dignitas, quòd Dei amicus dicitur, & eſt.

Eph. 1. et 2. Ioan. 1.

Per Chriſtũ ad pa-

trem acceſſum habemus. vt ſerui, ſed vt amici, in domo Dei conuerſemur, hoc eſt, vt non tantùm timore pœnæ, vel ſpe mercedis mala fugiamus, & bona faciamus, ſed amore & voluntate, vt Deo complaceamus, monet etiam vt in amicitia Dei, quam accepimus maneamus: iuxta illud: Manete in dilectione mea.

Amicitia & dilectio nis ſignum maximũ. *Quia omnia quæ audiui à Patre meo nota, &c.* Signum amicitiæ & dilectionis eſt, quòd nobis voluntatem Patris, hoc eſt, Euangelium annuntiauit. Niſi enim nos dilexiſſet, non tanta bona nobis reuelaſſet. Magni igitur æſtimemus verbum Dei, & Euangelium: quandoquidem audimus, quòd ſolis amicis conceditur. Obſerua quòd non ſimpliciter dicit, Omnia vobis nota feci. Non enim neceſſe eſt ſimpliciter omnia noſſe, ſed addidit, Quæ audiui, non dicit, quæ ſcio, ſed quæ audiui: hoc eſt, quæ iuſſus ſum manifeſtare. Omnia, inquam, quæ ad ſalutem veſtram neceſſaria ſunt, & iam oſtendi per verbum meum, & deinceps oſtendam per Spiritum meum. In hunc modum & Ioannes dicit, 1. cap. 2. vnctio vos docebit de omnibus .ſ. ad ſalutem neceſſariis. *Omnia ad ſalutẽ neceſſaria nobis Chriſtus manifeſtauit.* Cæterùm per hoc quòd dicit, ſe ea à Patre audiuiſſe, innuit, quòd qui verbum ſuum recipit, nõ ſolùm eius, ſed & Patris amicus efficitur. Omnia hæc eò tendunt, vt videamus quæ à Deo donata ſint nobis, 2. Pet. 1.

Exordium et finis aut noſtræ ſalutis perfectio. *Non vos me elegiſtis, &c.* Paucis & breuiſsimis verbis hîc explicat exordium & finem, vel perfectionẽ noſtræ ſalutis, vt non abſurdè hîc exclamare poſsim cum Moſe, Deut. 6. Verbum quod hodie tibi præcipio, ſemper ſit in corde tuo, narrabíſque filiis tuis, ſit quaſi ſignum in manu tua, &c. Docet autem hoc primo verbo, quòd Deus nullius hominis debitor eſt, q. d. Qui per alios honorem aliquem conſequũtur, meritò eorum debitores ſunt. Vos autem me non elegiſtis, nihil mihi priores contuliſtis, nullius veſtrum debitor eram, nihil meriti eratis, vt ad tantam gratiam perduceremini, poteram & vos cum aliis relinquere, quod in vobis eſt, non minus periiſſetis, quàm cæteri infideles. Sic in Iſaia dicit, cap. 43. Non me inuocaſti Iacob, &c. ſed ſeruire me feciſti in peccatis tuis, &c. Sic Paulus ait, Epheſ. 2. Gratia ſaluati eſtis per fidem, non ex operibus, Dei donum

eſt,

eſt, ne quis glorietur. Item Tit. 3. Apparuit benignitas & humanitas Dei, non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, &c.

Sed ego elegi vos, Quo verbo oſtendit vnde ſit ſalutis noſtræ principium. *Ego*, inquit, *elegi vos*. Quod poteſt intelligi, vel de electione ad Apoſtolatum, vel de electione æterna ad ſalutem. Vtrobiq; enim gratia eſt, non meritum, & vtrunque per Chriſtum fit. In ipſo ſiquidem & per ipſum elegit nos Deus ante mundi conſtitutionem, Epheſ. 1. Ipſe item eſt, qui aſcendens in altum, dedit dona hominibus. Et alios quidem dedit Apoſtolos, alios Euangeliſtas, &c. Epheſ. 4. Singulæ autem dictiones emphaſim habent. Ego, inquit, qui Deus ſum, ac propterea nullius indigens, ego qui punire & damnare poteram, non ſimpliciter aſſumpſi, ſed elegi vos, multis aliis neglectis ex maſſa corruptionis. Elegi autem vos qui in nulla re præ aliis conſpicui eratis. Non, inquit, elegit te Dominus, quòd maior eſſes aliis, ſed tantùm ob id quòd dilexit, &c. Deuter. 7. Nec propter iuſtitias veſtras, cùm ſis populus duræ ceruicis, Deuter. 9. Elegi vos non diuites, non potentes, ſed vos pauperes, idiotas, &c. Videte igitur vocationem veſtram fratres, 1. Corinth. 1. Docet igitur Chriſtus hoc verbo, quòd ipſe ſit auctor noſtræ ſalutis. Deinde quod gratia eſt, quicquid habemus, ſiue ſint dona illa iuſtificantia, fides, ſpes, charitas, Spiritus, ſcilicet, ſiue externa illa dona, quæ alio nomine dicuntur gratiæ gratis datæ: de quibus Paulus in prima ad Corinth. 12. & ad Epheſ. 4. ſcribit, vtraque dona per Chriſtum accepimus, vtraq; in ipſum referenda ſunt, Sequitur.

Salutis noſtræ principium ex æterna electione ad ſalutẽ, pendet.

Electio ad Apoſtolatũ & ad ſalutem pendet à Chriſto.

Elegit nos Deus, quia dilexit.

Salutis noſtræ author Chriſtus.

Donorum alia interna: alia externa.

Et poſui vos vt eatis, Iterum alludit ad parabolam de vite & palmitibus. Sicut, inquit, ex vna vite plures palmites naſcuntur, quorum aliqui poſteà & ipſi plantentur, vt ex vna vite cum tempore efficiatur tota vinea: ſic & ego vos poſui & plantaui, vt & alij ex vobis pullulent, ſicque totus mundus impleatur. Poſui vos vt eatis, vos latius extendatis. Non enim tantùm veſtri cauſſa electi eſtis, ſed & pro ſalute aliorum. Item poſui vos vt eatis: nolite ſedentes expectare, donec homines ad fidem veniant, ſed errantibus manum porrigite, & etiã audire

Epiſcopi in Eccleſia poſiti non vt ſibi, ſed vt ſaluti aliorum conſulant. nolentibus, imò & perſequentibus ſermonem ſalutis ingerite, &c. Hoc eſt officium Apoſtolorum. Pertinet hoc verbum etiam ad omnes. Ideò enim in Eccleſia poſiti ſumus, non vt nobis tantùm conſulamus, ſed vt etiam alios, quos poſſumus adducamus. Item ideò in Eccleſia poſiti ſumus, vt eamus de bono in melius, de fide in opus, ſempérque proficiamus, non vt ſedeamus, multò minus vt retrocedamus.

Et fructum afferatis. Quod etiã refertur ad Apoſtolos, *Epiſcoporũ munus eſt vt in horrea domini fructus afferant.* quorum officiũ eſt fructus ferre in horrea domini, iuxta illud Pſal. 125. Euntes ibant & flebant, mittentes ſemina ſua. Venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos. Hinc Paulus. 1. Corin. 9. Væ mihi ſi non euangelizauero. Signãter autem dicit, *vt fructum afferatis*, non vt ab aliis fructum accipiatis, ſed vt ipſi aliis proſitis. Licet quidem paſtoribus accipere de lana ac lacte ouium, ſed non hoc potiſsimum eſt, quod eis *Paſtoris eſt vt bonis operibus diues fiat.* incumbit, ſed paſcere, cuſtodire, fouere, &c. Deinde etiã ad omnes nos pertinet verbum hoc: nobis enim indicitur vt fœcundi ſimus operibus bonis, ſi non volumus excindi, & in ignem mitti. hinc Dauid dicit, Pſalm. 91. Iuſtus vt palma florebit, &c. Et Chriſtus Matt. 5. Luceat lux veſtra coram hominibus. Et Paulus. 1. Tim. 6. Studeant diuites fieri bonis operibus.

Et fructus veſter maneat. Manet fructus Apoſtolorum, quia ſunt Eccleſiæ in æternum manentis fundamentum, *Euangelium, verbum eſt in æternũ conſtans.* Ieſu Chriſto ſummo angulari lapide exiſtente, Epheſ. 2. Deinde ideò manet fructus eorũ, quia prędicarunt Euangelium, quod eſt verbum in æternum conſtans, Luc. 21. Cælum & terra tranſibunt, verba autẽ Chriſti non. Præterea ideò etiam fructus eorum manet, quia pro labore ſuo in æternum præmiabuntur. Hoc igitur verbo Apoſtolos conſolatur, ne propter ſuam humilitatẽ deſperent ſe quicquam poſſe in mundo fructificare. Non ſolùm inquit fructificabitis, ſed etiam fructus veſter manebit. *Piorũ fructus in æternum præmiabitur.* Manet & piorum fructus, propterea quòd ſunt fructus ſpiritus in æternum manentis, Galat. 5. Deinde quòd & ipſi æternaliter præmiabuntur. Admonemur ergo hoc verbo vt ea operemur, quorum fructus perpetuò maneant, non temporalia quæ tranſeunt. Qui enim in carnẽ

ſeminat,

ſeminat,de carne metet corruptionem, Gala.6.Theſaurizate ergo vobis theſauros in cælo,&c.

Vt quodcunque petieritis Patrem in nomine meo.&c. Ne vel de labore, vel ſua infirmitate cauſſentur, addit inſignem promiſsionem,qua oſtendit vnde auxilium ſit petendum,vt fructificare poſsimus,nempe,à Deo per orationem. Primus fructus Spiritus, ſcilicet,oratio. Miſit enim Deus Spiritum filij ſui in corda noſtra clamantem, Abba,Pater,Ro.8.Manet autẽ iſte fructus in nobis. nam quamprimùm renati fuerimus è ſpiritu, ſine intermiſſione Deum vt Patrẽ appellamus. Vnde Paulus.1.Theſ.5. Sine intermiſsione orate.Non igitur habet Chriſtianus quòd conqueratur de impoſsibilitate præceptorum,cùm tantam habeat promiſsionem & toties repetitam.

Spiritus ſanctus fructus primus, oratio.

*Hæc mando vobis vt diligatis inuicẽ,*Hoc iam tertio præceptum charitatis repetit,vt clamus ante omnia à Chriſtiano exigi charitatem. Hinc cùm dixiſſet Apoſtolorũ officium eſſe, vt euntes fructum ferant, prædicando ſcilicet gentibus,congruè ſubiecit præceptum dilectionis, quòd vel ſolùm eos ad huiuſmodi pios labores inducere debet. Qui enim cogitat ſibi præceptum eſſe vt diligat proximum,is non facilè fugiet pro ſalute proximi labores ſubire. Præterea dicturus de futura ipſorum perſecutione,præmittit præceptum dilectionis. Non paruum enim ſolatiũ præſtat in aduerſis,mutua dilectio fratrum, vt quando nullum à mundo habemus ſolatium, ſaltem inter nos àlter alterum conſoletur.

1.Ioan.4.

Ante omnia à Chriſtiano exigitur charitas.

Fratrum mutua dilectio præſtat in aduerſis ſolatium maximum.

2 Secundò in hac concione prædicit Chriſtus ſuis diſcipulis perſecutionem, & admonet ne patiantur ſe ea diuelli à Chriſti & mutua dilectione. Mundus vos odio habebit & perſequetur,nõ ait,proſequetur vos odio rex quidam, princeps aliquis, fratres,famulus, vicinus, vna ciuitas,aut vnum tantùm regnum:ſed totus mundus,qui nihil aliud eſt, quàm cœtus hominum contemnentium verbum Dei, non credentium Euangelio, abnegantium veritatem, negantium Eccleſiam Romanam, non agnoſcentium ſeptem ſacramenta, non confitentium charitatis iuſtitiam. Hic cœtus iunctus principi & capiti ſuo diabolo, Catholicos omni tempore & loco perſequetur. Neceſſe eſt ergo vt tantum odium mundi nimia

Chriſtus et Romana Eccleſia docet inimicos diligendos.

Mundus docet odiẽdos eſſe fideles, negátque dignitatem charitatis ac virtutẽ.

Mundus prius Chriſtũ odio habuit, quàm nos.

Melius eſt cũ ſanctis pati, quàm cum impiis gaudere.

Conſolatio maxima inde nobis oritur, quia domin⁹ maiora quàm nos paſſus eſt.

Inimicitiarum conſuetudo.

nimia charitate mei ſuperetis. Nunquam enim conueniet inter Chriſtum & mundum. Nam Chriſtus, Apoſtoli, & Eccleſia catholica Romana docent diligendos eſſe inimicos, charitatem iuſtificare, opera iuſtificatorum, quia Spiritu Chriſti fiunt, digna eſſe vita æterna. Mundus verò docet odiſſe quotquot verè fideles ſunt, vt qui filij Chriſti ſint, negat charitatis virtutem, & eius dignitatem, facítque iniuriam Spiritui ſancto, qui in nobis viuit.

Cùm enim mundus maior ſit pars: nempe, Turcæ, Gentiles, Iudæi, Barbari, Lutherani, Hugoniſtæ, videtur pios omnes oppreſſurus. Sed conſolatur nos Chriſtus, dicens, *Ego elegi vos*, Item, *Scitote quia mundus me priorem vobis odio habuit*, Ac ſi dicat, nihil noui vobis continget: vetus mundi ingenium eſt, quòd ingratus eſt in bene conſulentes. Hinc 1. Ioan. 3. Nolite mirari ſi odit vos mundus. Nec ſolùm cum omnibus ſanctis, ſed cum capite veſtro Chriſto patiemini. Multò autem melius eſt cum ſanctis & Chriſto pati, quàm cum impiis gaudere. Si enim cum illis patimur, ſimul etiam cum illis glorificabimur. 2. Corinth. 1.

Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Nihil enim eſt quod æquè conſolari poteſt hominem, & patientem reddere quàm ſi cogitet ſe non maiorem eſſe domino. Quomodo enim audebit murmurare, quum videat dominum eadem, imò maiora paſſum eſſe? Quomodo audebit dulcia appetere, qui videt dominum ſpinis coronatum? Hoc modo Elias conſolabatur ſeipſum, 3. Reg. 19. Obſecro, inquit, domine, tolle animam meam. Non enim melior ſum quàm patres mei. Summa, Ideò nos elegit, vocauit, iuſtificauit Deus, vt efficiamur conformes imagini filij eius, Rom. 8. Chriſtus crucifixus eſt, nemo ergo meliora ſperare debet. Qui, inquit, vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me, Matth. 16.

Si me perſequuti ſunt, & vos perſequẽtur. Hæc enim inimicitiarum conſuetudo eſt, quòd qui dominum perſequuntur, etiam ſeruos fidelitati eius ſtudentes perſequantur, Luc. 23. Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? inquit Chriſtus. Qui in Deum impius eſt, quomodo pius

pius erit in proximum?

Si ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt, Si me in verbis meis inſidioſè obſeruauerunt, & vobis laqueos ponent. Vel ſi mihi crediderunt & vobis credēt. Quo verbo monet,ne ideò à prædicatione ceſſent ſi pau ci credant:Nam & Chriſto pauci crediderunt. Et Moſes fidelis in domo Dei, ex omnibus quos ex Ægypto duxit, vix duos in terram promiſſam induxit,Num.14. Et prophetæ nuſquam non conquerūtur ſe non audiri. Domine,inquit Iſaias 53.quis credidit,auditui noſtro? Item 49. Hæc dicit dominus vt reducam Iacob ad eum, & Iſraël non congregabitur. Et Oſeas 7.Ego,inquit,erudiui eos, & ipſi cogitauerunt in me malitiam. Exemplo igitur agricolæ,ager diligenter colēdus,ſed fructus Deo committendus, quòd ipſius opus eſt, ipſe dat incrementum.1.Cor.3. Paulus plantat,Apollo rigat, Summa.

Ideò non à prædicatione ceſſandum ſi pauci credant.

Agri fructus Dei eſt opus.

Ex his omnibus mirifica & incomparabilis oritur nobis conſolatio, quæ minuit dolorem, cùm ſcimus Chriſtum eadem & maiora paſſum, quàm nos patimur, cùm ſcimus etiam nos non de mundo, id eſt, de regno ſatanæ, ſed membra Chriſti eſſe. Et hæc eò attentiùs obſeruemus, quò maior eſt, ac dignior, qui nobis doctrinam propoſuit. Quis etiam dubitabit crucem ſubire, quam Chriſtus aſcendit? Quis contemnet Eccleſiam Romanam, quam Chriſtus ædificauit? Incredibilem quoque lætitiam pariunt Chriſtianorum animis verba illa Chriſti,Ego elegi vos: Scitote quia me mundus priorem vobis odio habuit. Quis eſt tam ſtupidus, qui non vltro lubénſque grauiſsima quæque pro Chriſto Ieſu, & pro eius Eccleſia catholica, atque eius doctrina, tormenta, conuitia, probra, & alia quæ mundus excogitare poterit, non toleret, potiùs quàm ab ipſo deficiat?

Ego elegi vos, incredibilis lætitia fit animis Chriſtianorum.

3 Tertiò in hac concione conſolatur Chriſtus diſcipulos, vt patienter ferant futuras, & iam imminentes afflictiones. Eſt autem hæc conſolatio quadruplex, Sic enim ait, 1 *Si mundus vos odit,ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.* Hic conſiderabimus,iniquum eſſe ſeruum illum, qui cùm videat herum ſuum pane & aqua contentum, velit vino & delicatiſsimis cibari. Non decet nos

Conſolationis genus quadruplex.

Primum.

igitur

igitur crucem, quæ eſt ſymbolum ducis noſtri, militare, abhorrere.

Secūdum. 2 Ait, *de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus.* Hic cōſiderabimus, quòd Chriſtus nos e'egerit de mundo, qui ſi ſua miſericordia nos non elegiſſet, ex mundo & de mundo ſicut cæteri eſſemus, & perditi. Et quia Chriſtus nos elegit, & relicto mundo ipſum ſequimur, confitemur, & imitamur: ideò mundus nos odit. Mala autē ſcabies nō amat niſi cōmodè ſcalpentem. Obſerua hic malitiā mundi, quòd nedum malus eſt in ſe ſed & bonos odit, & argui nō vult, quod eſt certiſsima dānatio eius. Prouerb. 29. Viro qui dura ceruice corripientem contemnit repentinus ſuperueniet interitus.

Scabies mala commodè amat ſcalpitem.

Tertium. 3 *Hæc omnia facient vobis propter nomen meum, &c.* Hic conſiderabimus tormenta & reliqua grauiſsima mala, Apoſtolis, martyribus, à tyrannis & mundo illata, non propter ſua peccata, ſed propter confeſsionem nominis Ieſu illis fuiſſe inflicta. Quia credebant & confitebantur Ieſum eſſe ſalutem, Saluatorē, redemptorem, reconciliatorem animarum noſtrarum: ideò illos neci dabant. Fœlices eos qui pro Chriſto patiuntur, atque reliquos pios catholicos, qui propter nomen Chriſti & eius ſponſæ Eccleſiæ Romanæ, perſecutionem patiuntur. Hinc B. Petrus 1. ca. 4. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati. Item, communicantes paſsionibus Chriſti gaudete, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis. Et illud Eccl. 4. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, &c. quia Matth. 5. Beati qui perſecutionem patiūtur propter iuſtitiam. Oſtendit igitur Chriſtus hoc verbo ſibi fieri, quicquid mali piis infertur. iuxta illud Luc. 10. Qui vos ſpernit me ſpernit. Et illud Zach. 2. Qui tāgit vos, tangit pupillā oculi mei.

Grauiſsima tormenta non niſi propter confeſsione nominis Ieſu martyribus illata.

Quartum. 4 *Neſciunt me, & oderunt me. Qui autē me odit, & Patrē meum odit.* Hic conſiderabimus, quemadmodum olim Iudæi errabant, dicētes noſſe Deū, ipſúmq; Patrē habere cùm Chriſtū verū eius filium perſequerentur: ita & nunc noſtri tēporis hęretici errāt, dicētes ſe noſſe Chriſtū, cùm eius ſpōſam, Eccleſiā Romanā, ſummo odio proſequantur. Qui odit Eccleſiam Romanam, odit & Patrem eius, & ſponſum Chriſtū Ieſum Saluatorē noſtrum: qui illam regit, gubernat, protegit atq; defendit. Hinc impletum

Heretici ideò errāt, quia Chriſti ſpōſum odio proſequuntur.

oraculum

ignoſci poteſt, ſi quis ignotum oderit.cæterùm quis ignoſcat illi,qui & notum & benemerentem odio proſequatur?Gratis igitur odiebāt Chriſtum,quia nihil mali ipſis fecerat, nec quicquam mali in ipſo erat, neque aliquam odij cauſſam, ſed ſummæ dilectionis fomitem illis præſtabat.

Iudæi gratis Chriſtū odio habebant.

Qui igitur veri diſcipuli Chriſti ſunt, doctrinam eius quam Romana tenet Eccleſia,charā habeant.Si ob iſtam cauſſam complures odio ipſos proſequuntur,nec mirentur,neque turbētur: nam Chriſtum etiam mundus odio magno proſequutus eſt:non debet eſſe ſeruus ſupra dominum, diſcipulus ſupra magiſtrum. Quin lætentur vt qui pro Chriſti nomine patiantur, & à Chriſto ſint electi,vt cum ipſo in æternum regnent in gloria,Amen.

EPILOGVS.

1 *Oſtendit mutuæ dilectionis neceſſitatem, qualitatem & vtilitatem.Ipſa enim in medijs malis,magno eſt ſolatio inuictos reddens contra omnia mundi mala odiaq́;. Vnde Apoſt. Colloſſ 3 Super omnia autem charitatem habete,quòd eſt vinculum perfectionis:& pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in quo & vocati eſtis in vno corpore. Auguſtinus bonus magiſter dilectionem ſæpe commendat, tanquam ſola præcipienda ſit,ſine qua non poſſunt prodeſſe cætera bona,(1.Corin.13.) & quæ non poſſit haberi ſine cæteris bonis, quibus homo efficitur bonus.*

Mutua dilectionis qualitas et vtilitas.

Sine charitate bona reliqua nō proſunt.

2 *Duæ ciuitates ab exordio mundi conſtrui cæperunt:Prima Dei,altera diaboli: Prima bonorum,altera malorum.Et hæ ciuitates ſemper ſibi aduerſantur.Ciues Babylonicos mundus diligit, vt ſuos: ciues verò Ieroſolymitanos odit & perſequitur. Non tamen de hoc triſtandum ſed potius gaudendū. Per hoc enim apertè monſtratur, quòd ciues ſint ſanctorum, quòd mundo diſsimiles, quòd iuſti, quòd veritatem dicant. Suo enim tempore ſtabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt,Sap.5.*

Ciuitas dei & diaboli ab exordio mundi conſtrui cœpit.

Ciues ſanctorum,qui diſsimiles ſunt mundo.

3 *Cauſſa omnium malorum quæ mundus agit, eſt quòd neſciunt Deum,& quòd non attendunt quòd filium miſerit.*

IN FESTO OMNIUM SANctorum, Epiſtola.

Apoc.7. *Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis,&c. Finis Epiſtolæ: fortitudo Deo noſtro, in ſecula ſeculorum, Amen.*

IN hac lectione Apocalypſica deſcribitur nobis vniuerſa communitas, & politia Sanctorum, hoc eſt, Eccleſiæ myſticæ. Et ſunt tria præſertim quæ in ea proponuntur, quæque

1 & nos expendere oportet. Primum eſt, quiſnam ſit Eccleſiæ ſeu Sanctorum auctor, collector, cuſtos, & propugnator, de quo Apoſtolus ſic inquit, *Vidi alterũ angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentẽ ſigillum Dei viui, & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicẽs Nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus ſuis.* Quemadmodũ autẽ Satan princeps huius mundi eſt, Ioã.14. ſic etiã in mundo dominatur, imò tyrannidem exercet in ſuos. Nã hoc datũ illi eſt à Deo, vt quando impij & increduli nolint reſipiſcere, ipſe eorum ſit dominus & tyrannus. Verùm ille, qùia eſt crudelitate præditus, non ſatis habet ſuorum dominari, ſed & electos Dei, ipſam nimirum Eccleſiam inſuper aut in ſuum conſortium abducere, aut extinguere conatur. Hinc nempe & dominus dicit, Videte: Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum. Quare ne ille pro ſua libidine cum Eccleſia agat, accedit angelus ille ab ortu ſolis aſcendẽs & habens ſigillum Dei viui, nimirum ipſe Ieſus Chriſtus Seruator noſter. Nam is ab ortu ſolis aſcendit verè, hoc eſt, ab alto cælo oritur: verus ille oriens & ſol iuſtitiæ, verus Meſsias & Dei viuentis filius, quò aſcendit, vt interpellaret pro nobis, qui ſecundum humanitatem angelus ſeu nuntius fuit, ſecundum verò diuinitatem, eſt ſigillum Dei viui, hoc eſt, expreſſa imago inuiſibilis Dei & paternæ gloriæ, Coloſſ.1. Hebr.1. Is, inquam, auctor & caput Eccleſiæ eſt, Epheſ.5. Is Eccleſiæ eſt collector, Ioan. 10. & 11. Is quoque Eccleſiæ eſt defenſor ac cuſtos, Ioan. 17. Rom.8. Is voce ſua magna, ſua diuina poteſta

Eccleſia ſeu ſanctorũ auctor, cuſtos & propugnator Ieſus Chriſtus.

Satana poteſtas in impios à Deo data.

Luc.22.

Tituli Chriſti inſignes.

poteſtate, ſuo verbo prohibet quatuor angelis, terræ & mari nocituris, hoc eſt, ipſis dæmonibus, ne noceant Eccleſiis ſanctis, electis credentibus, ne eis vel capillum vnicum auferant. Permittit quidem illis nonnũquam, vt in externum ſęuiant corpus, at vt in animam, nequaquã. Sic enim ait Ioann.10. Oues meæ non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Sic & Ioan.16. In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mũdum. Et apud eundem 17. ad Patrem: Quos dediſti mihi, inquit, ego cuſtodiui, & nemo ex eis periit. En tanto auctore, propugnatore, collectore, cuſtode, & aſſertore, gaudet Eccleſia.

Chriſtus permittit vt dæmones aliquãdo i corpus externũ ſæuiant: non in animã.

2 Secundus autem eſt, quibus populis cõſtet Eccleſia, ſeu, è quibus populis collecta ſit, de quo Ioannes ſic ait, *Et audiui numerũ ſignatorum, cẽtum & quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorũ Iſraël. Ex tribu Iuda:12000. ſignati. Ex tribu Ruben:12000. ſignati. Ex tribu Gad:12000. ſignati. Ex tribu Aſer:12000. ſignati. Ex tribu Neptalim:12000. ſignati. Ex tribu Manaſſe:12000. ſignati. Ex tribu Symeõ:12000 ſignati. Ex tribu Leui, totidẽ. Ex tribu Iſachar, totidem. Ex tribu Zabulõ, totidẽ. Ex tribu Ioſeph, totidẽ. Ex tribu Beniamin.12000 ſignati. Poſt hæc vidi, & ecce turba multa quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gẽtibus & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorũ.* Ex his verbis docemur Eccleſiam collectã eſſe, & ex Iudæis & omnibus gentibus. Nã (vt Petrus in Act.cap.10. inquit) in omni gẽtę qui timet Deũ & iuſtitiam operatur, is acceptus eſt Deo. Propterea & Paulus, Ro.10. dicit: Nõ eſt diſtinctio Iudęi & Gręci. Nam idem dñs omniũ, diues in oẽs inuocantes ſe. Et Ephe.2. Chriſtus viuẽs euãgelizauit pacem, vobis qui procul aberatis, hoc eſt, gẽtibus: & iis qui prope, hoc eſt, Iudęis: Quia per illum habemus aditum vtrique in vno ſpiritu ad Patrem. Eſt igitur Eccleſia per vniuerſum orbem, per omnes populos diffuſa, ideóque rectè Catholica dicitur.

Ex omni gẽte Eccleſia eſt cõgregata, et præcipuè ex Iudæis.

Iudæorum quidem populum præ omnibus aliis ſibi prius in peculium elegerat dominus. vnde & ex his primùm Eccleſia collecta eſt: deinde verò vbi electis ſeparatis, alij iugum dominicum, ſuum Seruatorem, & Euã-

gelicam gratiã prorſus aſpernarẽtur, & reiicerent, ſunt & ipſi reiecti, Act. 13. Quare in illorum locum aſſumere dignatus eſt dominus gentes quaſcunque & nationes. Ita Eccleſia, vt dictum eſt, populus eſt tam ex Iudæis, quàm gentibus in fidei vnitatem & vnicam cæleſtis hæreditatis ſpem collectus: & ſemper ſtat ante thronum, & in conſpectu agni, hoc eſt, conuerſationem habet in cælis, conuerſatúrque ſine querela & coram Deo, & coram hominibus. Hinc nimirum amictus eſt ſtolis albis, & palmæ in manibus eius. Nam ſtolarum albedo, vitæ ſignat puritatem: palmæ autem latam de peccatis victoriam. Et ex his ſignis vera Eccleſia deprehenditur.

Stolarum albedo, vitæ puritatẽ: palmæ autem latam ſignat de peccatis victoriam.

3 Tertiũ verò eſt, quas proprietates ſiue quæ exercitia Eccleſia habeat, quis ſit ſermo eius, quid prædicetur ĩ ea & è quibus ſignis poſsit deprehẽdi. de his Ioãnes ſic ait, *Et clamabant voce magna, dicẽtes, Salus es qui ſedet super thronum Dei noſtri & agno. Et oẽs angeli ſtabãt in circuitu throni & ſeniorũ & quatuor animalium, & procubuerũt in cõſpectu throni in facies ſuas, & adorauerũt Deũ dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapiẽtia, & gratiarũ actio honor & virt⁹, et fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorũ.*

Porrò clamore magno Deo & Agno dicere ſalutem, eſt ſalutẽ & oĩa bona ſoli Deo & Chriſto tribuere, non ſuis viribus aut meritis, nec alicui creaturæ: eſt item omnia ad ſolius Dei gloriam, tãquam ad ſupremũ finem referre. Ii igitur verè ſancti & de Eccleſia ſunt, qui habent fidem veram, & conſcientiam purã, qui ſanctè & iuſtè viuunt, qui oẽs tentationes, afflictionéſque patientia ſuperant, qui denique omnem ſalutem & gloriam vni Deo & Chriſto tribuunt. Quemadmodum enim Chriſtus cognoſcit ſuas oues, nempe Eccleſiam: ſic & Eccleſia viciſſim cognouit vocem ſui paſtoris & cuſtodis. Hinc de nullo alio ſcit loqui, de nullo alio canere, nullum alium laudare, adorare, colere: & inuocare, quàm illum ſolum nẽpe, ſedentem ſuper thronum Dei, id eſt, ad dextram Patris, & habentem omnem poteſtatem in cęlo & in terra, Matth. 28. Ei, inquam, vni aſcribit omnem benedictionem, honorem, ſapientiam, virtutem, & fortitudinem. Et hoc facit non ore ſolùm, ſed & corde atque vita.

Deo & Agno ſalutẽ dicere, eſt omnia Chriſto, non alicui creaturæ tribuere.

Verè ſancti & Chriſtiani, qui.

Si ergo & nos in Eccleſia, ac ſancti verè eſſe volumus,

his

his iiſdem ſtudeamus præditi eſſe ſignis, ſimus & ipſi fide vera & conſcientia pura, ſanctè, & iuſtè per charitatem, pérque bona opera viuamus, in omnibus tentationibus & afflictionibus præſenti ſimus robore, omnémque denique & ſalutem & gloriam Deo per Chriſtum acceptam feramus.

ETILOGVS.

1 *Chriſtus auctor, propugnator, collector, cuſtos et aſſertor eſt ſponſæ ſuæ Eccleſiæ. Quare oleum & operam perdunt, angeli illi quatuor Tanarij. quatuor orbis terrarū fines peruolātes, vt nocerēt. Typus eius loci, eſt conſeruatio cōſignatorū in Aegypto, Exod. 12. Angelus percutit quidem primogenita. ſed nō domus ſignata, hoc eſt, Eccleſiæ filios, ipsámque Eccleſiam.*

2 *Eccleſia Chriſti ex Iudæis & gentibus collecta conſtat. Vtrobique multa millia, & multa turba ſignata, et ex omni natione quæ ſub cælo eſt ad vnam Eccleſiam vocata. vnde Eccleſia omnium nationum & linguarum, ſoli Caluiniſtæ, ſoli Anabaptiſtæ, &c. eſſe non poſſunt, qui in vnico frigido orbis angulo, aut apud vnicam natiunculam latitant.*

3 *Ad filios Eccleſiæ pertinet colere ſemper & magnificare Deum, & omnis noſtra ſalus aſcribenda, cùm hoc etiam angeli faciant, Matth. 18. Hebr. 1. & 4. domini enim eſt ſalus; ait Pſal. 3.*

IN FESTO DIVORVM omnium, Euangelium.

In illo tempore. Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem, &c. Finis Euangelij: Quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis. *Matth. 5.*

OMnes quotquot ſumus, nobis bene eſſe cupimus, & veram fœlicitatem ante omnia inquirimus. Quibus verò in rebus ſita ſit vera fœlicitas, & qui re vera beati ſint, in hoc mirè variarunt huius ſeculi ſapientes. Nam D. Auguſtinus lib. de ciuitate Dei 19. capi. 1. ducentas & octoginta octo ſententias de vera beatitudine variantes numerat. Non ſolùm autem ſapientes hîc variarunt, ſed vulgi quoque variæ fuerunt opiniones, vt & hodie plerunque ſunt. Cæterùm ex corruptis ſententiis de fœlicitate in primis *Opinio ſapientū huius ſeculi varia de vera beatitudine.*

oriuntur omnia peccata vitæ, dum quiſque vitium pro virtute ſectatur, ſicque aliis ſubinde atque aliis implicatur peccatis. Vt igitur noſtris prauis animis prauas opiniones eximeret dominus, veráſque contrà insereret, diſ-

Beatitudo vera à Chriſto ſimplicißimè oſtenditur. ſerit in hoc Euágelio de vera beatitudine: & ſic quidem diſſerit de hac, vt ſimplicisſimè eam oſtendat, ſimúlque refutet quæ mundus exiſtimat beata.

Prius verò quàm ad beatitudinis explicationem veniamus, expendendę ſunt paucis hiſtoriæ circunſtantię, quas Matthæus adducit. Sic enim inquit: *Cùm vidiſſet Ieſus turbas, aſcendit in montem: & quum conſediſſet, acceſſerunt ad illũ diſcipuli eius. & aperiens os ſuum, docebat illos.* Multæ turbæ (vt teſtatur Euãgeliſta in fine præcedentis capitis) ſequebantur Dominus à Galilæa, à Decapoli, & Hieroſolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem ſitis. Quum igitur has videret feruenti ſtomacho animi cæleſtes appetere dapes, non fruſtratus eſt deſiderium ipſarum: ideóque quum introducatur vbique in ſacris clemens & miſericors, quíque poſsit affici ſenſu infirmitatum noſtrarum, promptiſsimo animo totum pietatis negotium & ipſis Apoſtolis expoſuit fideliſsimè.

In montem cur Chriſtus aſcenderit, & quid ſuo aſcenſu declarare voluerit. Quòd autem aſcendit in montem, id primò fecit propter auditorum copiam: deinde verò & loci celſitudine declarauit, ſe nihil humile terrenúmque traditurũ, ſed ardua cæleſtiáque omnia. Quin & Moſis retulit exemplum, vt qui legem proditurus populo, montẽ aſcẽdiſſe legitur. Item propheticum dictum Iſaiæ 40. in ſeſe cõpletum opere declarauit. Super montẽ excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, qui euangelizas Ieruſalem.

Exod.19.

Conſeſſus Chriſti quid portendebat. Præterea, quòd conſedit concionaturus, eo corporis habitu innũit ſe animum requirere attentum & pacatum, non oberrãtem & tumultuantem per omnia. Sedit item tanquam doctor iuſtitiæ, & Euangelicæ legis inſtitutor, Iſa.33. Et iuxta B[illegible]rdum benigniſsimè prorſus inclinauit ſeſe [illegible] vſque ad ſeſsionem. Sedit enim, vt ad e[illegible] ſi quidem angeli ſtantem attinge[illegible] publicani & peccatores accedant: [illegible]lena: accedat & Latro in cruce, & [illegible]dicat Venite filij, audite me: timo-[illegible]bo vos.

uod

gnatur
tu, ha- *M*
ggillá- *Chri*
geſtu, *conc*
que to- *do.*
unc os
Multi-
ibus in
lud Iſa.

ertiſsi- *Sc.*
tudinē *beat*
i quidē *nem*
Habet *nam*
t pau- *erexi*
minus, *ſtus.*
calorū, *Luc.*
ampliſ *Prim*
ia tur- *dusp*
erunt *tas ſ*
s bea- *tus.*
quidē
t præ-
l præ-
repitu
ita &
ſubli-
nihil *Paup*
con *ſpiri*
uper- *quid*,
a, niſi
n ſer-
ſpem
nia ſit
com-
ob id
umi-
debat
atori. *Luc.*
unia,

Paupertas ſpiri? beatis angelis propria. eſt tamen beatis angelis propria, qui angelis apoſtatis ſuperbientibus, non habuerunt elationis ſpiritum. ruentibus enim malis angelis per ſuperbiam, omnes reliqui angeli ſtabant in circuitu throni, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, per humilitatem, & adorauerunt Deum, Apoc. 7.

Pſalm 37. *Secundus gradus mãſuetudo.* 2 *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Habentur à mundo beati, qui peritia rei militaris, fortitudinéque bellica & regna ſibi complurima ſubiiciunt, & orbi vniuerſo terrori ſunt: vt olim Aſſyrij, Babylonij, Medi, Perſæ, Græci, Romani: itémque qui ſuum ius, imò ſuam libidinem citra reſpectum & metum cuiuſquam per omnia graſſando perſequuntur.

Mites qui ſint. Cæterùm dominus contrà mites beatos pronuntiat, qui videlicet cedunt improbitatibus, non reſiſtunt malo, ſed in bono malum vincunt, ergáque omnes & animo & verbis lenes ſunt. His promittitur terra, longè nimirum ſpatioſior & melior ea, quam crudeles illi vi poſſident: non quæ tribulos profert & ſpinas, ſed de qua

Pſalm. 26 Pſalmiſta canit, dicens: Credo videre bona domini in terra viuentium.

Deinde hic gradus oritur ex primo. Qui enim verè peccata ſua & commerita ſupplicia ſentit, is ſeſe quibuſlibet hominum iniuriis quãtumuis immeritò ſibi illatis ducit dignum, ideóque leniter & citra vllam indignationem eas ſuſtinet, cogitans ſe longè grauiora commiſiſſe ac cõmeruiſſe: timénſque, ſi talionem reddiderit, & Deũ mox ſibi talionem redditurum. Si igitur videri volumus verè agnouiſſe peccata noſtra, & humiles eſſe ſpiritu, ſimus mites, ne vlciſcamur noſipſos, condonemus noxam lædenti, vincamúſq; in bono malum. Sic enim futurum eſt vt nec nos pro merito noſtro puniturus ſit Deus, ſed transferat tandem in terram viuentium.

Mititas patriarchis conuenit. Hæc autem beatitudo potiſsimè patriarchis cõuenit, qui mitiſsimi fuerũt. Exẽplo ſunt, Abrahã, Gen. 13. & 16. Iſaac. Gen. 32. & 33. Moſes, Numer. 12. Dauid, 2. Reg. 16.

Tertius gradus luctus. 3 *Beati qui lugent, quoniam cõſolabuntur.* Vulgò illi putãtur beati, quibus omnia cedunt proſperè, quiq; in riſu & gaudiis verſantur. Verùm ſi rem æſtimauerimus, deprehendemus hos molles & effœminatos omnium eſſe mi-

ſerrimos

ſerrimos. Nam dominus apud Lucam 3. Væ, inquit, vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. At beati ſunt domino lugentes, qui nimirum dolent & plorant apud ſemetipſos peccata commiſſa, errores, ſtudium nimium terrenarum, & neglectum rerum diuinarum: qui item tanguntur infortunio fratrum, mundique adeò incredulitatem & ingratitudinem apud ſe seriò deplorãt: Hos conſolabitur dominus Deus pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, remittens videlicet peccata, confirmans corda, & æternum in cordibus excitans gaudium.

Lugentes qui ſint.

2. Cor. 1.

Et hic gradus ex ſuperiori dimanat. Qui nanque intimè peccata agnouit, & immenſitatem iræ diuinæ seriò expendit, quid is aliud poteſt atque flere & ſcindere cor ſuum? Exemplo mulieris peccatricis Luc. 7. Petri Luc. 22. Dauidis Pſal. 6. 101. Lugeamus itaque & nos ob peccata noſtra, ſi ſapimus, & conſolationis diuinæ participes fieri velimus. Cor nanque contritum & humiliatum Deus non deſpiciet, Pſal. 50.

Hæc beatitudo etſi omnibus electis conueniat, præcipuè tamen dici poteſt de Prophetis, qui lugebãt populi peccata atque damnationem. Talis fuit Samuel, lugens Saulem. 1. Reg. 16. Ieremias cap. 9. Et Chriſtus ipſe Luc. 19. Quos Apoſtolus ſecutus eſt. 2. Cor. 12. & Philip. 3.

Luctus præcipuè Prophetis proprius.

Iſa. 65.

4 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur.* Cæcus mundus beatos cenſet Apitios, comedones & potatores, qui omnis generis cibis voluptatibúſque ſeſe ingurgitant. Atqui impuriſsimam hanc opinionem refutans dominus, eſurientes & ſitientes beatos eſſe dicit, qui nimirũ non deliciis ſeſe explent, neque fœlicitatis quicquam in voluptatibus, curáque ventris collocant, ſed maximo & deſiderio & ſtudio iuſtitiã ſectantur, fidem nempe, & vitæ innocentiam. Nam in his iuſtitia vera conſiſtit. Tales eſurientes & ſitientes ſaturabuntur à Deo: nam conferetur ipſis vera iuſtificatio hîc, & recipientur tandem in ſedes beatas, vbi ſumma eſt ſaturitas, Iſa. 49. Iere. 31. Quòd autem dominus diſertè dicit: qui eſuriunt & ſitiunt, non, qui eſurierunt & ſitierunt: eo indicat pios nunquam putare ſe ſatis eſſe iuſtos, ideóque ſemper ad altiora eluctari, non vero ſubſiſtere, non fieri

Quartus gradus, eſuries & ſitis iuſtitiæ.

Eſurientes & ſitiẽtes qui ſint dicendi.

Pij nũquã putãt ſe ſatis eſſe iuſtos.

in iuſtitiæ ſtudio ſegnes, iuxta illud Apoc. 22. Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & ſanctus ſanctificetur adhuc.

Ad iuſtificationē cōſequēdam nō ſufficit agnoſcere peccata, eaq; lugere, niſi eſuries ſitiſque iuſtitiæ accedat.

Præterea nec ſatis eſt ad conſequendam iuſtificationem, vt agnoſcamus peccata noſtra, & ob ea lugeamus: ſed ſummè neceſſarium eſt vt hæc eſuries ſitiſque iuſtitiæ accedat, hoc eſt, vt ad Ieſum Chriſtum iuſtitiam noſtram in conſcientiæ pauoribus confugiamus, iuſtitiæq; & meritorum eius fiducia & oremus & ſperemus cibum potúmque ſpiritualem, remiſsionem, inquam, peccatorum. Quare & ad hunc gradum conſcendamus nos ſemper, ne in deſperationis baratrum incidamus.

Eſurie ſitíque iuſtitiæ potiſſimùm laborarunt Apoſtoli.

Hunc gradum conſcenderunt Apoſtoli, qui præ omnibus hominibus mundi deſiderium habuerunt dilatandi iuſtitiam legis & Euangelij: propter quod diſcurrerunt nudi per mūdum, & pauperes, verbo & exemplo prædicantes, hominéſque ad reſipiſcentiam necnon iuſtitiæ amorem pellicientes: quorum in tantū creuit deſiderium, vt pro iuſtitia fidei mortem ſubire non dubitarent: quod ſatis diffuſè Actorum liber oſtendit.

Quintus gradus miſericordia.

5 *Beati miſericordes, quoniā ipſi miſericordiā cōſequētur.* Ponunt multi beatitudinem in frugalitate & auaritia: ideóq; theſauros congerūt, ſibi ac ſuis duntaxat viuunt, nihílque impertiuntur pauperibus. Verū dominus contrà beatos pronuntiat miſericordes, ideſt, benignos, beneficos & liberales erga inopes: híſque miſericordiam pollicetur tam in hac vita, quàm in futura, iuxta illud: Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum dominus, Pſalm. 41. Item Pſal. 112. Beatus vir qui miſeretur & commodat, in æternum non commouebitur.

Miſericordes qui.

Hic item gradus, & reliqui etiam tres, fructus nobis pœnitentia dignos, ſeu veræ iuſtificationis effectus proponūt. Mera nimirum & gratuita miſericordia eſt, quoties remittit nobis pœnitentibus & credentibus Deus peccata. Imò quicquid præterea nobis vel etiamnum donat, nil niſi miſericordia eſt. Par igitur eſt, vt quemadmodum ille copioſa erga nos vtitur miſericordia, ita & ipſi miſericordes viciſsim ſimus erga proximos noſtra ope indigentes. Vt autem æquitas huc nos hortari debet, ſic multò magis ſecutura vtilitas. Nam ſi nos miſericordes

Aequitas & nos au-

ricordes ſimus, eam miſericordiam Deus longè copioſiori miſericordia compenſabit.

miſericordiam hortari debet, ſic multò magis ſecutura vtilitas.

Hæc beatitudo conuenit ſanctis martyribus: qui tanta miſericordia pleni fuerunt, vt miſeriæ infidelium miſerantes, quos errore perfidiæ inuolutos cernebant, eos ad fidem allicerent: necnon propter infirmitatem fidelium, ne in fide titubarent, non ſolùm Deum orauerint, nec ſolùm ſua & ſuos, ſed etiã ſeipſos neci expoſuerint.

Miſericordia ſanctis martyrib⁹ maximè cõpetit.

6 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Sunt plerique qui propter hypocriſim & externam ſanctimoniæ ſpeciem beati eſſe creduntur, vt olim Phariſæi, Mat. 23. & hodie Anabaptiſtæ. Contrà verò dominus beatos pronuntiat, qui ſunt mundo corde, hoc eſt, qui veram catholicámque habent fidem, & tam internè quàm externè veræ innocentiæ ſtudent. Hi Deum videbunt: hoc eſt, Dei conſortio & gloria æterna perfruentur, de qua viſione Apoſt. dicit. 1. Cor. 13.

Sextus gradus, cordis munditia.

Mundi corde qui dicantur.

Item in remiſsione peccatorũ ſeu iuſtificatione mundantur per fidem & ſpiritum ſanctum corda noſtra, quæ alioqui natura immunda ſunt. Iam non ſatis eſt ſemel mundatum eſſe, ſed & acceptam munditiem tueri oportet. Nam quid prodeſt ſui quòd lota ſit, ſi ſtatim reuertatur ad volutabrum luti? Mundati ergo nos, mundi ab inquinamentis ſcelerum maneamus: imò ipſum Deum oremus ſedulò cum Dauide, vt magis magiſque lauet nos ab iniquitatibus noſtris, cor mundum creet in nobis, ſpiritúque principali confirmet nos, Pſal. 50.

Non ſatis eſt ſemel mũdatum eſſe, niſi & acceptam mũditiem tueamur.

Prouer. 26.
2. Petr. 2.

Hæc ſexta beatitudo videtur, præcipua ſanctorũ Confeſſorum, qui vt cordis munditiam obtinere poſſent, contempſerũt terrena, mortificauerunt corpora, orationibus lachrymoſis altiſque ſuſpiriis ſupplicauerunt domino, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Et quia mundauerunt oculum quo Deus ipſe cernitur, conſecuti ſunt præmium cæleſte, vidéntque Deum in æternum.

Munditiεs cordis præcipuè confeſſoribus attribuenda eſt.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur* Non pauci reperiuntur qui videntur ſibi beati, ſi rixas & diſsidia ſeminent, belliſque & tumultibus conturbent omnia. tum enim in ſinu gaudent. At dominus contrà pacificos pronuntiat beatos, qui ſcilicet vt ipſi pace gaudent, ſic &

Septimus gradus pax.

Pacifici qui.

diſsidentes, & tumultuantes modis omnibus conciliare conantur. Hi nimirum filij Dei vocabuntur, qui vt ipſe pacis Deus eſt, ita & pacem commendauit omnibus.

Ioan. 14.

Item iuxta Apoſtolum, iuſtificati fide pacē habemus ad Deum per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt pax noſtra, Rom. 5. Epheſ. 2. Vult igitur Chriſtus, vt quemadmodum ipſe pacificauit nos, ita & nos alios porrò pacificemus: non eos ſolùm qui alios læſerunt, ſed & qui noſipſos. Si autem inter alios diſsidentes ſarcire concordiam debemus: facile videre eſt nos & in nobiſipſis cupiditatum omnium malarum rebellionem compeſcere oportere, cúmque omnibus viuere in pace. Nam quomodo alioqui pacificabit alios, qui ipſe pacem ſeruare nequit?

Pacificandi non ſolùm ſunt qui alios læſerūt ſed & qui noſipſos.

Hæc beatitudo ſanctarum virginum eſt. Vera etenim pax eſt, non poſſe à domino diuidi, ſecundum Auguſtinum, & in his quæ Dei ſunt ſolùm delectari. Hanc habuerunt ſanctæ virgines. Spreta etenim carnali delectatione, ſoli Deo adhæſerunt, ſecundum illud Apoſtoli 1. Corint. 7. Virgo cogitat ea quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Vnde & ſequuntur agnum quocunque ierit. Quare & filij Dei meritò vocabuntur, tāquam Ieſu Chriſti imitatores præcipui, ac fratres Angelorum, qui in libro Iob filij Dei vocantur.

Pax vera eſt, nō poſſe à domino diuidi, & in iis quæ Dei ſunt ſolùm delectari.

Pax ſacras virgines cōcernit.

8 *Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam illorum eſt regnū cælorum. Beati eſtis cùm probra iniecerint in vos, &c.* Mūdus infœliciſsimos cenſet patria extorres, ſpoliatos facultatibus, & omnium odiis perſecutionibúſque expoſitos: at dominus hos hîc contrà cenſet beatos, hortatúrque ad exultationem & gaudium: ſed eos beatos pronuntiat, non qui patiuntur ex merito, verùm qui propter iuſtitiam atque dominum affliguntur citra meritum. His promittit mercedem copioſam in cælis, tantò nimirum cumulatiorem illuſtrioremque, quantò maior fuerit affectus.

Octauus gradus afflictionum tolerātia.

1. Pet. 3.
Marc. 3.
Luc. 14.

Beati pronuntiātur, non qui patiuntur ex merito, ſed qui propter iuſtitiam affligūtur.

Item cariſsimè conſtitit Chriſto iuſtificatio & reconciliatio noſtra, vt qui innumera grauiſsimáque ob eam immeritò perpeſſus ſit. Non igitur durum nobis eſſe debet, ſi & ipſi in eius gratiam à malis hominibus indignè affligamur, quippe qui, ſi meritorum noſtrorum habere-

tur

tur ratio, non temporalibus modò, ſed & æternis paſsionibus eſſemus digni: quíque tamen pro breuiſsimi temporis afflictionibus, copioſiſsima mercede, nempe gaudiis nunquam perituris remunerandi ſimus.

Perſequutionem pati propter iuſtitiam omnibus electis debet eſſe cōmune.

Hæc octaua beatitudo eſt omnium electorum communis, quia vt dicit Apoſtolus. 2. Timoth. 3. Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſequutionem patientur, aut à carne quaſi nobis innatam, aut à mundo peruerſè illatam. Vnde & Loth, teſte Petro 2. cap. 2. cruciabatur in Sodomis ex iniquis eorum operibus.

Beatitudinem amās per dictos gradus aſcendat.

Hic iam breuiter audiuimus gradus octo quibus aſcendere pertingeréque poſsimus ad veram, ſolidam, æternámque beatitudinem. Si itaque hanc ex animo cupimus, vt meritò cupere debemus, aſcendamus omnes pro virili per dictos gradus: ſimus pauperes ſpiritu, lugentes, mites, ſitientes & eſurientes iuſtitiæ, miſericordes, mundo corde, pacifici, & patientes. Sic enim & noſtra merces copioſa erit in cælis. Sed quia nemo venit ad Patrem niſi per ſupremam ſcalam Chriſtum, huius opem ante omnia imploremus, dicentes cum ſponſa myſtica: Trahe me poſt te, Cantic. 1. *Ioan. 14.*

EPILOGVS.

1 *Chriſtus Ieſus caleſtis doctor & orator ſummam caleſtis Philoſophiæ, hoc eſt, explicationem diuinæ legis clara breuitate, & blandiſsimis inuitamētis & promiſsionibus exponit.*

2 *Oratorum alij ſunt grādes, graues, copioſi, tenues, ſubtiles, breues, interiecti, medij: Chriſtus omnia eſt, & optimus, qui dicendo animos audientium docet, delectat, permouet, promittens regnum calorum, conſolationem, hæreditatem terræ, miſericordiam, viſionem Dei, adoptionem filiorum Dei, mercedem multam in calis.*

3 *Paupertas ſpiritus radix eſt omnis boni, vt ſuperbia mentis radix omnis mali. Hinc mala maxima, & quaſe rè perniciem toti orbi intulerunt.*

SEQVITVR ALIVS SERMO de omnibus ſanctis.

Sancti non ſunt illi qui foris ſpecioſi.

EX hoc Euangelio obſeruabimus, Primò, quínam ſunt veri ſancti: ſcilicet non illi qui coram mundo ſpecioſam agunt vitam. Nam de his dicit Chriſtus Matth. 6. Amen dico

gelicam gratiā prorſus aſpernarētur, & reiicerent, ſunt & ipſi reiecti, Act.13. Quare in illorum locum aſſumere dignatus eſt dominus gentes quaſcunque & nationes. Ita Eccleſia, vt dictum eſt, populus eſt tam ex Iudæis, quàm gentibus in fidei vnitatem & vnicam cæleſtis hæreditatis ſpem collectus: & ſemper ſtat ante thronum, & in conſpectu agni, hoc eſt, conuerſationem habet in cælis, conuerſatúrque ſine querela & coram Deo, & coram hominibus. Hinc nimirum amictus eſt ſtolis albis, & palmæ in manibus eius. Nam ſtolarum albedo, vitæ ſignat puritatem: palmæ autem latam de peccatis victoriam. Et ex his ſignis vera Eccleſia deprehenditur.

Stolarum albedo, vitæ puritatē: palmæ autem latam ſignat de peccatu victoriam.

3 Tertiū verò eſt, quas proprietates ſiue quæ exercitia Eccleſia habeat, quis ſit ſermo eius, quid prædicetur ī ea & é quibus ſignis poſsit deprehēdi. de his Ioānes ſic ait, *Et clamabant voce magna dicētes, Salus ei qui ſedet ſuper thronum Dei noſtri & agno. Et oēs angeli ſtabāt in circuitu throni & ſeniorū & quatuor animalium, & procubuerūt in cōſpectu throni in facies ſuas, & adorauerūt Deū dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & ſapiētia, & gratiarū actio honor & virt°, et fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorū.*

Deo & Agno ſalutē dicere, eſt omnia Chriſto, non alicui creaturæ tribuere.

Porrò clamore magno Deo & Agno dicere ſalutem, eſt ſalutē & oīa bona ſoli Deo & Chriſto tribuere, non ſuis viribus aut meritis, nec alicui creaturæ: eſt item omnia ad ſolius Dei gloriam, tāquam ad ſupremū finem referre. Ii igitur verè ſancti & de Eccleſia ſunt, qui habent fidem veram, & conſcientiam purā, qui ſanctè & iuſtè viuunt, qui oēs tentationes, afflictionéſque patientia ſuperant, qui denique omnem ſalutem & gloriam vni Deo & Chriſto tribuunt. Quemadmodum enim Chriſtus cognoſcit ſuas oues, nempe Eccleſiam: ſic & Eccleſia viciſſim cognouit vocem ſui paſtoris & cuſtodis. Hinc de nullo alio ſcit loqui, de nullo alio canere, nullum alium laudare, adorare, colere: & inuocare, quàm illum ſolum nēpe, ſedentem ſuper thronum Dei, id eſt, ad dextram Patris, & habentem omnem poteſtatem in cęlo & in terra, Matth.28. Ei, inquam, vni aſcribit omnem benedictionem, honorem, ſapientiam, virtutem, & fortitudinem. Et hoc facit non ore ſolùm, ſed & corde atque vita.

Verè ſancti & Chriſtiani, qui.

Si ergo & nos in Eccleſia, ac ſancti verè eſſe volumus, his

his iiſdem ſtudeamus præditi eſſe ſignis, ſimus & ipſi fide vera & conſcientia pura, ſanctè, & iuſtè per charitatem, pérque bona opera viuamus, in omnibus tentationibus & afflictionibus præſenti ſimus robore, omnémque denique & ſalutem & gloriam Deo per Chriſtum acceptam feramus.

EPILOGVS.

1 *Chriſtus auctor, propugnator, collector, cuſtos et aſſertor eſt ſponſæ ſuæ Eccleſiæ. Quare oleum & operam perdunt, angeli illi quatuor Tanarij. quatuor orbis terrarũ fines peruolãtes, vt noceãt. Typus eius loci, eſt conſeruatio cõſignatorũ in Aegypto, Exod.12. Angelus percutit quidem primogenita. ſed nõ domus ſignata, hoc eſt, Eccleſiæ filios, ipſámque Eccleſiam.*

2 *Eccleſia Chriſti ex Iudæis & gentibus collecta conſtat. Vtrobique multa millia, & multa turba ſignata, et ex omni natione quæ ſub cœlo eſt ad vnam Eccleſiam vocata. vnde Eccleſia omnium nationum & linguarum, ſoli Caluiniſtæ, ſoli Anabaptiſtæ, &c eſſe non poſſunt, qui in vnico frigido orbis angulo, aut apud vnicam natiunculam latitant.*

3 *Ad filios Eccleſiæ pertinet colere ſemper & magnificare Deum; & omnis noſtra ſalus aſcribenda, cùm hoc etiam angeli faciant, Matth.18. Hebr.1. & 4. domini enim eſt ſalus, ait Pſal.3.*

IN FESTO DIVORVM omnium, Euangelium.

In illo tempore. Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem, &c. Finis Euangelij: Quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. *Matth.5.*

OMnes quotquot ſumus, nobis bene eſſe cupimus, & veram fœlicitatem ante omnia inquirimus. Quibus verò in rebus ſita ſit vera fœlicitas, & qui re vera beati ſint, in hoc mirè variarunt huius ſeculi ſapientes. Nam D. Auguſtinus lib. de ciuitate Dei 19. capi.1. ducentas & octogintaocto ſententias de vera beatitudine variantes numerat. Non ſolùm autem ſapientes hîc variarunt, ſed vulgi quoque variæ fuerunt opiniones, vt & hodie plerunque ſunt. Cæterùm ex corruptis ſententiis de fœlicitate in primis *Opinio ſapientũ huius ſeculi varia de vera beatitudine.*

oriuntur omnia peccata vitæ, dum quiſque vitium pro virtute ſectatur, ſicque aliis ſubinde atque aliis implicatur peccatis. Vt igitur noſtris prauis animis prauas opiniones eximeret dominus, veráſque contrà insereret, diſſerit in hoc Euágelio de vera beatitudine: & ſic quidem diſſerit de hac, vt ſimpliciſsimè eam oſtendat, ſimúlque refutet quæ mundus exiſtimat beata.

Beatitudo vera à Chriſto ſimpliciſsimè oſtenditur.

Prius verò quàm ad beatitudinis explicationem veniamus, expendendę ſunt paucis hiſtoriæ circunſtantię, quas Matthæus adducit. Sic enim inquit: *Cùm vidiſſet Ieſus turbas, aſcendit in montem: & quum conſediſſet, acceſſerunt ad illũ diſcipuli eius: & aperiens os ſuum, docebat illos.* Multæ turbæ (vt teſtatur Euãgeliſta in fine præcedentis capitis) ſequebantur Dominus à Galilæa, à Decapoli, & Hieroſolymis, & Iudæa, & à regionibus trans Iordanem ſitis. Quum igitur has videret feruenti ſtomacho animi cæleſtes appetere dapes, non fruſtratus eſt deſiderium ipſarum: ideóque quum introducatur vbique in ſacris clemens & miſericors, quíque poſsit affici ſenſu infirmitatum noſtrarum, promptiſsimo animo totum pietatis negotium & ipſis Apoſtolis expoſuit fideliſsimè.

In montem cur Chriſtus aſcenderit, & quid ſuo aſcenſu declarare voluerit.

Quòd autem aſcendit in montem, id primò fecit propter auditorum copiam: deinde verò & loci celſitudine declarauit, ſe nihil humile terrenúmque traditurũ, ſed ardua cæleſtiáque omnia. Quin & Moſes retulit exemplum, vt qui legem proditurus populo, montẽ aſcẽdiſſe legitur. Item propheticum dictum Iſaiæ 40. in ſeſe cõpletum opere declarauit. Super montẽ excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion, qui euangelizas Ieruſalem.

Exod.19.

Conſeſſus Chriſti quid portendebat.

Præterea, ꝙ conſedit concionaturus, eo corporis habitu innuit ſe animum requirere attentum & pacatum, non oberrãtem & tumultuantem per omnia. Sedit item tanquàm doctor iuſtitiæ, & Euangelicæ legis inſtitutor, Iſa.33. Et iuxta Bernardum benigniſsimè prorſus inclinauit ſeſe, & exinaniuit vſque ad ſeſsionem. Sedit enim, vt ad eum quem nec ipſi quidem angeli ſtantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: accedat Maria Magdalena: accedat & Latro in cruce, & Petrus negans: quaſi dicat: Venite filij, audite me: timorem domini docebo vos.

Quod verò dicitur os ſuum aperuiſſe, eo deſignatur dominum ſumma modeſtia & totius corporis geſtu, habitu exquiſitiſsimo in concionando eſſe vſum: ſuggillatúrque illi qui in concionibus indecoro corporis geſtu, athletica membrorum iactatione, & crebra turpíque totius vultus transformatione vtuntur. Aperuit tunc os ſuum, qui prophetarum prius aperuit ora. Heb. 1. Multifariè multíſque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, nouiſsimè diebus iſtis, &c. ac ſi dicat illud Iſa. 52. Ego ipſe qui loquebar, ecce adſum. *Modeſtia Chriſti in concionando.*

Nunc conſequenter in hoc Euangelio ſcalam certiſsimam erectã habemus, per quã ad æternam beatitudinẽ aſcenderunt omnes ſancti Dei: per quam & nos (ſi quidẽ beati cum illis eſſe velimus) aſcendere oportet. Habet autem ea octo gradus diſtinctos, quorũ primus eſt paupertas ſpiritus, de quo ad hunc modum dicit dominus, *Scalã ad beatitudinem æternam nobis erexit Chriſtus.*

1 *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorũ eſt regnũ cælorũ.* *Luc. 6.*

Mundus illos in primis beatos eſſe putat, quibus ampliſſimæ ſuppetunt opes, quas comitari ſolet ſuperbia turgens, & inſolens arrogantia. Pſal. 143. Beatum dixerunt populum cui hęc ſunt, &c. At Chriſtus illos potius beatos eſſe pronuntiat, qui pauperes ſunt, & pauperes quidẽ ſpiritu: hoc eſt, qui humili ac ſubmiſſa mente ſunt præditi, qui modeſtiſsimè de ſeſe ſentiũt, quique nihil præſidij in perituris opibus ac inani huius mundi ſtrepitu collocant. Hi enim vt reuera in terra fœlices ſunt, ita & poſt hanc vitam in ſummam extollentur in cælis ſublimitatem. *Primus gradus paupertas ſpiritus.* Hæc quoque paupertas ſpiritualis aliud nihil eſt, quàm vera agnitio peccati, & ex hac abiectio con demnatióque ſui ipſius. De qua nimirũ ſpiritus paupertate loquitur dominus, Iſa. 66. Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos? Quiſquis ergo ad iuſtificationem & ſpem beatitudinis pertingere cupit, ſic pauper ante omnia ſit neceſſe eſt, vt agnoſcat ex animo & peccata ſua, & commeritas pœnas, & Dei irã aduerſus peccata, vtque ob id ſeſe & coram Deo & coram omnibus hominibus humiliet, ac condemnet, quemadmodũ Publicanus tundebat pectus ſuum, & ait: Deus propitius eſto mihi peccatori. *Paupertas ſpiritualis quid ſit.* *Luc. 18.*

Hæc beatitudo quanuis omnibus electis ſit cõmunis,

Paupertas ſpirit⁹ beatis angelis propria. eſt tamen beatis angelis propria, qui angelis apoſtatis ſuperbientibus, non habuerunt elationis ſpiritum. ruentibus enim malis angelis per ſuperbiam, omnes reliqui angeli ſtabant in circuitu throni, & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, per humilitatem, & adorauerunt Deum, Apoc. 7.

Pſalm 37. *Secundus gradus mãſuetudo.* 2 *Beati mites, quoniam ipſi poſſid bunt terram.* Habentur à mundo beati, qui peritia rei militaris, fortitudinéque bellica & regna ſibi complurima ſubiiciunt, & orbi vniuerſo terrori ſunt: vt olim Aſſyrij, Babylonij, Medi, Perſæ, Græci, Romani: itémque qui ſuum ius, imò ſuam libidinem citra reſpectum & metum cuiuſquam per omnia graſſando perſequuntur.

Mites qui ſint. Cæterùm dominus contrà mites beatos pronuntiat, qui videlicet cedunt improbitatibus, non reſiſtunt malo, ſed in bono malum vincunt, ergáque omnes & animo & verbis lenes ſunt. His promittitur terra, longè nimirum ſpatioſior & melior ea, quam crudeles illi vi poſſident: non quæ tribulos profert & ſpinas, ſed de qua *Pſalm. 26* Pſalmiſta canit, dicens: Credo videre bona domini in terra viuentium.

Deinde hic gradus oritur ex primo. Qui enim verè peccata ſua & commerita ſupplicia ſentit, is ſeſe quibuſlibet hominum iniuriis quãtumuis immeritò ſibi illatis ducit dignum, ideóque leniter & citra vllam indignationem eas ſuſtinet, cogitans ſe longè grauiora commiſiſſe ac cõmeruiſſe: timénſque, ſi talionem reddiderit, & Deũ mox ſibi talionem redditurum. Si igitur videri volumus verè agnouiſſe peccata noſtra, & humiles eſſe ſpiritu, ſimus mites, ne vlciſcamur noſipſos, condonemus noxam lædenti, vincamúſq; in bono malum. Sic enim futurum eſt vt nec nos pro merito noſtro puniturus ſit Deus, ſed transferat tandem in terram viuentium.

Mititas patriarchis conuenit. Hæc autem beatitudo potiſsimè patriarchis cõuenit, qui mitiſsimi fuerũt. Exẽplo ſunt, Abrahã, Gen. 13. & 16. Iſaac, Gen. 32. & 33. Moſes, Numer. 12. Dauid, 2. Reg. 16.

Tertius gradus luctus. 3 *Beati qui lugent, quoniam cõſolabuntur.* Vulgò illi putãtur beati, quibus omnia cedunt proſperè, quiq; in riſu & gaudiis verſantur. Verùm ſi rem æſtimauerimus, deprehendemus hos molles & effœminatos omnium eſſe miſerrimos

ferrimos. Nam dominus apud Lucam 3. Væ, inquit, vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. At beati ſunt domino lugentes, qui nimirum dolent & plorant apud ſemetipſos peccata commiſſa, errores, ſtudium nimium terrenarum, & neglectum rerum diuinarum: qui item tanguntur infortunio fratrum, mundique adeò incredulitatem & ingratitudinem apud ſe seriò deplorãt. Hos conſolabitur dominus Deus pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, remittens videlicet peccata, confirmans corda, & æternum in cordibus excitans gaudium. *Lugentes qui ſint.* *2. Cor. 1.*

Et hic gradus ex ſuperiori dimanat. Qui nanque intimè peccata agnouit, & immenſitatem iræ diuinæ seriò expendit, quid is aliud poteſt atque flere & ſcindere cor ſuum? Exemplo mulieris peccatricis Luc. 7. Petri Luc. 22. Dauidis Pſal. 6. 101. Lugeamus itaque & nos ob peccata noſtra, ſi ſapimus, & conſolationis diuinæ participes fieri velimus. Cor nanque contritum & humiliatum Deus non deſpiciet, Pſal. 50.

Hæc beatitudo etſi omnibus electis conueniat, præcipuè tamen dici poteſt de Prophetis, qui lugebãt populi peccata atque damnationem. Talis fuit Samuel, lugens Saulem. 1. Reg. 16. Ieremias cap. 9. Et Chriſtus ipſe Luc. 19. Quos Apoſtolus ſecutus eſt. 2. Cor. 12. & Philip. 3. *Luctus præcipuè Prophetis propriùs.* *Iſa. 65.*

4 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur.* Cæcus mundus beatos cenſet Apitios, comedones & potatores, qui omnis generis cibis voluptatibúſque ſeſe ingurgitant. Atqui impuriſsimam hanc opinionem refutans dominus, eſurientes & ſitientes beatos eſſe dicit, qui nimirũ non deliciis ſeſe explent, neque ſe licitatis quicquam in voluptatibus; curáque ventris collocant, ſed maximo & deſiderio & ſtudio iuſtitiã ſectantur, fidem nempe, & vitæ innocentiam. Nam in his iuſtitia vera conſiſtit. Tales eſurientes & ſitientes ſaturabuntur à Deo: nam conferetur ipſis vera iuſtificatio hîc, & recipientur tandem in ſedes beatas, vbi ſumma eſt ſaturitas, Iſa. 49. Iere. 31. Quòd autem dominus diſertè dicit: qui eſuriunt & ſitiunt, non, qui eſurierunt & ſitierunt: eo indicat pios nunquam putare ſe ſatis eſſe iuſtos, ideóque ſemper ad altiora eluctari, non vero ſubſiſtere, non fieri *Quartus gradus, eſuries & ſitis iuſtitiæ.* *Eſurientes & ſitiẽtes qui ſint dicendi.* *Pij nũquã putãt ſe ſatis eſſe iuſtos.*

in iuſtitiæ ſtudio ſegnes, iuxta illud Apoc. 22. Qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc: & ſanctus ſanctificetur adhuc.

Ad iuſtificationē cōſequēdam nō ſufficit agnoſcere peccata, eaq; lugere, niſi eſuries ſitiſque iuſtitiæ accedat.

Præterea nec ſatis eſt ad conſequendam iuſtificationem, vt agnoſcamus peccata noſtra, & ob ea lugeamus: ſed ſummè neceſſarium eſt vt hæc eſuries ſitiſque iuſtitiæ accedat, hoc eſt, vt ad Ieſum Chriſtum iuſtitiam noſtram in conſcientiæ pauoribus confugiamus, iuſtitiæq; & meritorum eius fiducia & oremus & ſperemus cibum potúmque ſpiritualem, remiſsionem, inquam, peccatorum. Quare & ad hunc gradum conſcendamus nos ſemper, ne in deſperationis baratrum incidamus.

Eſurie ſitique iuſtitia potiſsimùm laborarunt Apoſtoli.

Hunc gradum conſcenderunt Apoſtoli, qui præ omnibus hominibus mundi deſiderium habuerunt dilatandi iuſtitiam legis & Euangelij: propter quod diſcurrerunt nudi per mūdum, & pauperes, verbo & exemplo prædicantes, hominéſque ad reſipiſcentiam necnon iuſtitiæ amorem pellicientes: quorum in tantū creuit deſiderium, vt pro iuſtitia fidei mortem ſubire non dubitarent: quod ſatis diffuſè Actorum liber oſtendit.

Quintus gradus miſericordia.

5 *Beati miſericordes, quoniā ipſi miſericordiā cōſequētur.* Ponunt multi beatitudinem in frugalitate & auaritia: ideóq; theſauros congerūt, ſibi ac ſuis duntaxat viuunt, nihílque impertiuntur pauperibus. Verū dominus contrà beatos pronuntiat miſericordes, idest, benignos, beneficos & liberales erga inopes: híſque miſericordiam pollicetur tam in hac vita, quàm in futura, iuxta illud: Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum dominus, Pſalm. 41. Item Pſal. 111. Beatus vir qui miſeretur & commodat, in æternum non commouebitur.

Miſericordes qui.

Hic item gradus, & reliqui etiam tres, fructus nobis pœnitentia dignos, ſeu veræ iuſtificationis effectus proponūt. Mera nimirum & gratuita miſericordia eſt, quoties remittit nobis pœnitentibus & credentibus Deus peccata. Imò quicquid præterea nobis vel etiamnum donat, nil niſi miſericordia eſt. Par igitur eſt, vt quemadmodum ille copioſa erga nos vtitur miſericordia, ita & ipſi miſericordes viciſsim ſimus erga proximos noſtra ope indigentes. Vt autem æquitas huc nos hortari debet, ſic multò magis ſecutura vtilitas. Nam ſi nos miſericordes

Aequitas & vt nos ea

ricordes ſimus, eam miſericordiam Deus longè copioſiori miſericordia compenſabit.

Miſericordiam hortari debet, ſic multò magis ſecutura ſtabilitas.

Hæc beatitudo conuenit ſanctis martyribus: qui tanta miſericordia pleni fuerunt, vt miſeriæ infidelium miſerantes, quos errore perfidiæ inuolutos cernebant, eos ad fidem allicerent: necnon propter infirmitatem fidelium, ne in fide titubarent, non ſolùm Deum orauerint, nec ſolùm ſua & ſuos, ſed etiã ſeipſos neci expoſuerint.

Miſericordia ſanctis martyrib⁹ maximè cõpetit.

6 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Sunt plerique qui propter hypocriſim & externam ſanctimoniæ ſpeciem beati eſſe creduntur, vt olim Phariſæi, Mat. 23. & hodie Anabaptiſtæ. Contrà verò dominus beatos pronunciat, qui ſunt mundo corde, hoc eſt, qui veram catholicámque habent fidem, & tam internè quàm externè veræ innocentiæ ſtudent. Hi Deum videbunt: hoc eſt, Dei conſortio & gloria æterna perfruentur, de qua viſione Apoſt. dicit. 1. Cor. 13.

Sextus gradus, cordis munditia.

Mundi corde qui dicantur.

Item in remiſsione peccatorũ ſeu iuſtificatione mundantur per fidem & ſpiritum ſanctum corda noſtra, quæ alioqui natura immunda ſunt. Iam non ſatis eſt ſemel mundatum eſſe, ſed & acceptam munditiem tueri oportet. Nam quid prodeſt ſui quòd lota ſit, ſi ſtatim reuertatur ad volutabrum luti? Mundati ergo nos, mundi ab inquinamentis ſcelerum maneamus: imò ipſum Deum oremus ſedulò cum Dauide, vt magis magiſque lauet nos ab iniquitatibus noſtris, cor mundum creet in nobis, ſpiritúque principali confirmet nos, Pſal. 50.

Non ſatis eſt ſemel mũdatum eſſe, niſi & acceptam mũditiem tueamur.

Prouer. 26. 2. Petr. 2.

Hæc ſexta beatitudo videtur, præcipua ſanctorũ Confeſſorum, qui vt cordis munditiam obtinere poſſent, contempſerunt terrena, mortificauerunt corpora, orationibus lachrymoſis altíſque ſuſpiriis ſupplicauerunt domino, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Et quia mundauerunt oculum quo Deus ipſe cernitur, conſecuti ſunt præmium cæleſte, vidéntque Deum in æternum.

Mundities cordis præcipuè confeſſoribus attribuenda eſt.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur* Non pauci reperiuntur qui videntur ſibi beati, ſi rixas & diſsidia ſeminent, belliſque & tumultibus conturbent omnia. tum enim in ſinu gaudent. At dominus contrà pacificos pronunciat beatos, qui ſcilicet vt ipſi pace gaudent, ſic &

Septimus gradus pax.

Pacifici qui.

diſsidentes, & tumultuantes modis omnibus conciliare conantur. Hi nimirum filij Dei vocabuntur, qui vt ipſe pacis Deus eſt, ita & pacem commendauit omnibus.

Ioan. 14.

Item iuxta Apoſtolum, iuſtificati fide pacẽ habemus ad Deum per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt pax noſtra, Rom. 5. Epheſ. 2. Vult igitur Chriſtus, vt quemadmodum ipſe pacificauit nos ita & nos alios porrò pacificemus: non eos ſolùm qui alios læſerunt, ſed & qui noſipſos. Si autem inter alios diſsidentes ſarcire concordiam debemus: facile videre eſt nos & in nobiſipſis cupiditatum omnium malarum rebellionem compeſcere oportere, cúmque omnibus viuere in pace. Nam quomodo alioqui pacificabit alios, qui ipſe pacem ſeruare nequit?

Pacificandi non ſolùm ſunt qui alios læſerũt ſed & qui noſipſos.

Hæc beatitudo ſanctarum virginum eſt. Vera etenim pax eſt, non poſſe à domino diuidi, ſecundum Auguſtinum, & in his quæ Dei ſunt ſolùm delectari. Hanc habuerunt ſanctæ virgines. Spreta etenim carnali delectatione, ſoli Deo adhæſerunt, ſecundum illud Apoſtoli 1. Corint. 7. Virgo cogitat ea quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Vnde & ſequuntur agnum quocunque ierit. Quare & filij Dei meritò vocabuntur, tãquam Ieſu Chriſti imitatores præcipui, ac fratres Angelorum, qui in libro Iob filij Dei vocantur.

Pax vera eſt, nõ poſſe à domino diuidi, & in iis quæ Dei ſunt ſolùm delectari.

Pax ſacras virgines cõcernit.

8 *Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam illorum eſt regnũ cælorum. Beati eſtis cùm probra iniecerint in vos, &c.* Mũdus infœlicisſimos cenſet patria extorres, ſpoliatos facultatibus, & omnium odiis perſecutionibúſque expoſitos: at dominus hos hic contrà cenſet beatos, hortatúrque ad exultationem & gaudium: ſed eos beatos pronuntiat, non qui patiuntur ex merito, verùm qui propter iuſtitiam atque dominum affliguntur citra meritum. His promittit mercedem copioſam in cælis, tantò nimirum cumulatiorem illuſtrioremque, quantò maior fuerit affectus.

Octauus gradus afflictionum tolerãtia.

1. Pet. 3.
Marc. 3.
Luc. 14.

Beati pronuntiãtur, non qui patiuntur ex merito, ſed qui propter iuſtitiam affligũtur.

Item cariſsimè conſtitit Chriſto iuſtificatio & reconciliatio noſtra, vt qui innumera grauiſsimáque ob eam immeritò perpeſſus ſit. Non igitur durum nobis eſſe debet, ſi & ipſi in eius gratiam à malis hominibus indignè affligamur, quippe qui, ſi meritorum noſtrorum habere-

tur

tur ratio, non temporalibus modò, ſed & æternis paſſionibus eſſemus digni: quique tamen pro breuiſsimi temporis afflictionibus, copioſiſsima mercede, nempe gaudiis nunquam perituris remunerandi ſimus.

Hæc octaua beatitudo eſt omnium electorum communis, quia vt dicit Apoſtolus. 2. Timoth. 3. Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſequutionem patientur, aut à carne quaſi nobis innatam, aut à mundo peruerſè illatam. Vnde & Loth, teſte Petro 2. cap. 2. cruciabatur in Sodomis ex iniquis eorum operibus. *Perſequutionem pati propter iuſtitiam omnibus electis debet eſſe commune.*

Hic iam breuiter audiuimus gradus octo quibus aſcendere pertingeréque poſsimus ad veram, ſolidam, æternámque beatitudinem. Si itaque hanc ex animo cupimus, vt meritò cupere debemus, aſcendamus omnes pro virili per dictos gradus: ſimus pauperes ſpiritu, lugentes, mites, ſitientes & eſurientes iuſtitiæ, miſericordes, mundo corde, pacifici, & patientes. Sic enim & noſtra merces copioſa erit in cælis. Sed quia nemo venit ad Patrem niſi per ſupremam ſcalam Chriſtum, huius opem ante omnia imploremus, dicentes cum ſponſa myſtica: Trahe me poſt te, Cantic. 1. *Beatitudinem amãs per dictos gradus aſcendat. Ioan. 14.*

EPILOGVS.

1 Chriſtus Ieſus cæleſtis doctor & orator ſummam cæleſtis Philoſophiæ, hoc eſt, explicationem diuinæ legis clara breuitate, & blandiſsimis inuitamẽtis & promiſsionibus exponit.

2 Oratorum alij ſunt grãdes, graues, copioſi, tenues, ſubtiles, breues, interiecti, medij: Chriſtus omnia eſt, & optimus, qui dicendo animos audientium docet, delectat, permouet, promittens regnum cælorum, conſolationem, hæreditatem terræ, miſericordiam, viſionem Dei, adoptionem filiorum Dei, mercedem multam in cælis.

3 Paupertas ſpiritus, radix eſt omnis boni, vt ſuperbia mentis radix omnis mali. Hinc mala maxima, & quæ ferè perniciem toti orbi intulerunt.

SEQVITVR ALIVS SERMO de omnibus ſanctis.

EX hoc Euangelio obſeruabimus, Primò, quinam ſunt veri ſancti: ſcilicet non illi qui coram mundo ſpecioſam agunt vitam. Nam de his dicit Chriſtus Matth. 6. Amen dico *Sancti non ſunt illi qui foris ſpecioſi.*

ſunt, aut qui ab hæreticis celebrâtur, quique propter hæreſim patiuntur, ac certò ſtatuunt ſe ſola fide fieri ſanctos.

dico vobis, receperunt mercedem ſuam: omnia faciunt vt videantur ab hominibus.

Nec illi ſunt, qui ab hæreticis celebrantur, quique propter hæreſim ſupplicio ſunt affecti, vel firmiter ac certò ſtatuunt ſe ſola fide ſanctos fieri. Nam de his verè dicit Paulus. 1. Corint. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodeſt. Ipſos charitatem non habere clarum eſt, quia non ſeruant vnitatem.

Sācti veri qui ſint.

Veri ſancti ſunt, qui ſacramento fidei initiati, mundo, carni, ac diabolo abrenuntiarunt, qui remiſsionem peccatorum ſunt conſequuti, qui gratiam Spiritus ſancti receperunt, qui Chriſti ſanguine redempti, reconciliati, iuſtificati, & ſanctificati ſunt, qui denique opera bona faciunt. Hos Chriſtus quàm pulcherrimè deſcribit præſenti Euangelio, cùm ait:

Sanctorum verorū deſcriptio.

1 *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Nam pauperes ſpiritu ſunt, qui in ſolū Chriſtum, non in diuitias fiduciam reponunt: qui etiam nihil boni habere ſe ſciunt tam in corpore quàm in anima, quod à Deo per Chriſtum non acceperint. Tales fuerunt Abraham, Loth, Iacob, Ioſeph, Dauid, Iob, Conſtantinus.

Pauperes ſpiritu qui.

Verus igitur eſt Chriſtianus, veréque pauper ſpiritu, qui vel paupertatem patienter fert, vel opes ac diuitias propter Dei gloriam hilari animo poteſt amittere, & omnia bona quæ habet tam in corpore quàm in ſpiritu, Deo datori accepta refert, vel qui volũtariam in religione profitetur paupertatem.

Verus pauper ſpiritu religioſus voluntariā profeſſus paupertatem.

2 *Beati qui lugent, quoniam conſolabũtur.* Nam 2. Cor. 6. In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, &c. Lege ibidem ad longum.

3 *Beati mites, quoniam poſsidebunt terram.* Nam Pſal. 36. Manſueti hæreditabunt terram.

4 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ſaturabuntur.* Nam docet vt cuique ſuum tribuamus: ſcilicet

Iuſtitia virtus reddēs vnicuique quod ſuum eſt.

Deo fidem tanquam creatori, dilectionem tanquam redemptori, timorem tanquam iudici, & ſpem tanquam remuneratori.

Proximo ſuperiori obedientiam, pari beneuolentiam, & inferiori auxilium.

Sibi

Cor mundum crea in me Deus, &c.

7 *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Nā Chriſtus pacem nobis commendauit, Ioan. 14.

8 *Beati qui perſequutionē patiūtur propter iuſtitiā, quoniā ipſorum eſt regnū calorū.* Nam multi patiuntur perſequutionem, ſed non propter regnū Dei, nec propter iuſtitiā.

2 Secundò obſeruabimus quibus in rebus conſiſtat communio ſanctorum. Hîc audiamus ipſum doctorem gentium Paulum, ad Epheſios ita dicentem cap. 4. Obſecro vos vt dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes inuicem in charitate, ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Et deinde ſubiicit:

Communis ſanctorum quib' in rebus cōſiſtat ex B. Paulo diſcere licet.

1 *Vnū corpus.* Hoc probat & teſtatur diuus Paulus Apoſtolus Rom. 12. Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, &c. Et 1. Corinth. 12. Quemadmodum corpus vnum eſt, & membra habet multa, &c.

2 *Vnus ſpiritus.* Hoc probat & teſtatur idem Apoſtol. Rom. 8. Legatur totū illud caput. Itē 1. Cor. 6. An neſcitis quoniā membra veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

3 *Sicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtra.* Hoc probat & teſtatur idē Apoſt. 1. Cor. 1. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti domini noſtri. Et 1. Timoth. 6. Apprehende vitam æternam, in quam vocatus es, &c.

4 *Vnus dominus.* Hoc probat & teſtatur idem ad Gal. 3. Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtū induiſtis: non eſt Iudæus, neque Græcus: non eſt ſeruus, neque liber, &c. Omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu.

Vnus dominus.

5 *Vna fides.* Hoc teſtatur & probat exemplum patriarcharum, prophetarum, ac piorum omnium tam veteris quàm noui Teſtamenti.

Vna fides.

6 Vnum

Vnum baptiſma. 6 *Vnum baptiſma.* Hoc probat & teſtatur adminiſtratio baptiſmi. Non enim melior eſt baptiſmus ex Iordane, quàm ex Danubio, vel Rheno vel Scalda. Datur enim in Eccleſia in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti, Amen.

7 *Vnus Deus & pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Hoc probat & teſtatur Paul. Rom.3. An Iudæorum Deus tantùm? nónne & Gentium? &c. Item Ro.10. Idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum, &c.

Hinc docemur 1 quòd ſi vnum corpus ſumus cum Chriſto, ipſe autem eſt caput noſtrum, & nos eius membra, quòd ſimus verè, & non apprehenſiuè tantùm, participes virtutis eius, ſcilicet iuſtitiæ, innocentiæ, aliarúmque virtutum. Nam aliàs imaginaria duntaxat eſſet illa connexio. Secundò, ſi membra vnius corporis ſumus omnes Chriſtiani, ergo virtus vnius membri communicabitur aliis membris. Hoc probat ſcriptura ad Rom.15. Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt gentiles, &c. & 1.ad Corinth.9. & Pſal.118. Particeps ſum ego omnium timentium te.

Virtus vnius membri corporis Eccleſiæ cõmunicatur aliis membris.

2 Docemur, Cùm vnus ſpiritus ſit qui viuificat omnes Chriſtianos, qui etiam ipſos docet, non poſſunt Chriſtiani ſentire diuerſa circa articulos fidei. Non eſt igitur idem ſpiritus Chriſti qui docuit Lutherum, Melāchthonem, Caluinum, Zvvinglium, Anabaptiſtas, ac reliquos noſtri temporis hæreticos, ſed eſt alius ſpiritus vel diaboli, vel mundi, vel carnis: cùm diuerſa hi homines ſentiant ac doceant ad ſalutem neceſſaria.

3 Docemur, non alia fide quàm ea quam catholica tenet Eccleſia, omnes pios eſſe ſaluatos: nempe fide, quæ coniunctam habeat bonam voluntatem. Non fide illa ſola ante quadraginta annos excogitata. Auguſt.epiſt.107. & lib.2. de peccatorum mer. & remiſ.cap.29. item de natura & gratia cap.44.

Sanctos orare debemus, quia orant pro nobis. Tertiò obſeruabimus quòd Sanctos debemus orare, quia orant pro nobis. Sicut enim angelorum charitas qua Deum diligunt, incitat eos vt nos diligant, & pro nobis orent: ita etiam charitas perfecta Sanctorū ipſos incitat vt pro nobis orent. Sumus enim inuicem membra.

Hoc

… clariſsimis virtutibus in ipſis habitauit. hoc docet Euſeb.lib.8. Eccleſiaſticæ hiſto.cap.6. & lib.4.cap.1. Auguſtin.lib.20. contra Fauſtum, cap.21. Idem cap.8 .& 10. de Ciuit. Dei, lib.22.& lib.8.cap.27.

3 Quòd loca vbi reliquiæ corũ ſunt, debeamus viſitare, quia præſentia illius loci vbi requieſcunt, vel mortui ſunt, aut eorum memoria fit, affectus commouetur, vt ardentiori charitate Deum amemus, qui ſolus poteſt virtutem præſtare qua Sanctos imitemur. Hoc docet Auguſtin.epiſt.137. de reliquiis Sanctorum. Vide Gene.50. 4.Reg.13. Hieron.tom.2.epiſt.11.ad Riparium. Auguſt. de Eccleſ.dogmat. cap.73.Chryſo.hom.66. ad populum Antiochenum.

Loca reliquiarũ diuorũ piè viſitentur.

Sunt etiam Sancti inuocandi à Chriſtianis propter duas cauſſas. 1 Quia eorum meritis & orationibus multa Deus nobis concedit, alioqui non largiturus, tam ſpiritualia quàm corporalia. Hoc probant Dionyſ.cap.vlti. de Eccleſiaſt. hierarchia, Hieronymus ad Dardanum de terra promiſsi. Leo ſermon.2.& 3. de anniuerſ. Pontificatus ſui, Ambroſ.lib.1.de pœnitentia. Auguſt.ſermon. de S. Stephano, Hieronymus contra Vigilantium, Greg. Nazian.in oratione in martyres Machabæos.

Sancti inuocandi à Chriſtianis duabus de cauſſis.

2 Quia ſancti orationes noſtras cognoſcunt ad ſe directas, vel Spiritu Dei reuelante, vel angelis qui nobiſcum ſunt inſinuantibus, vel præſentia ſua audientes, ſicut Moſes & Elias præſentes fuerũt Apoſtolis in monte, Matt.17. Hoc probant Augu.lib.de cura pro mortuis cap.15.& ſequent. Item Hieron.in commentar.in Iſaiam.

Sancti orationes noſtras cognoſcunt.

IN FESTO ANIMARVM
Euangelium.

In illo temp. Dixit Martha ad Ieſum, Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus, &c. Finis Euangelij: Ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti.

Euan

Querimonia Marthæ, fideiq́ue infirmitas.

EVangelio hoc continentur quinque. Primò querimonia Marthę, & fidei infirmitas: cùm ait, *Domine ſi fuiſſes hîc, frater meus nõ fuiſſet mortuus.* Prodit autẽ Martha his verbis querimoniam quam corde occultam de Chriſto gerebat. Nam perinde eſt atque ſi dicat, Domine miſimus ad te nuntium qui de fratris noſtri deplorata valetudine te faceret certiorem, & id quidem maturè ſatis, exiſtimantes te noſtri aut ſaltem Lazari tam eſſe amantem, vt mox opem eſſes laturus, ſed fruſtratæ ſumus mea ſoror & ego noſtra ſpe. Nam te tardante ſæua mors dulciſsimum ac vnicum fratrem crudeliter nobis eripuit.

Sed & nunc ſcio quia quæcũque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Prodit autem Martha his verbis, qualis ſit fides quam de Chriſto conceperat, & quid de illo ſentiat. Nam perinde eſt atque ſi dicat, Credebamus te tantæ eſſe autoritatis apud Deum, vt tua præſentia fratrem noſtrum à morte eripere poſſes: quod & nunc potes, quia Deus nihil tibi negabit ex iis quæ ab ipſo petieris.

Martha verba quid nos doceãt.

Hæc verba nos docent, 1 Quòd ſimul atque Chriſtus petitionibus noſtris annuere deſtiterit, mox conqueruntur homines, obliti illius diuinæ doctrinæ qua Chriſtus nos docuit in oratione ſemper dicere, Pater fiat voluntas tua. Ita ipſe Chriſtus orauit, ita Paulus, ita Petrus, ita ipſa virgo Maria: idem igitur dicamus & nos Chriſtiani. 2 Quòd qui aliter orat, magis affectui ſuo indulgeat, quàm ſe Dei voluntati ſubmittat. 3 Quòd Martha fidem quidem habuerit, permixtam tamen votis immoderatis, & imperfectione maxima infirmatam. Nam potentiam Chriſti loco & tempori alligabat. Diſcamus nos tam ſublimiter de Chriſti potentia ſentire, vt fide inconcuſſa apud nos ſtatuamus, ipſum poſſe, ſi velit noſtris malis opitulari: vt qui ſua potentia vbique ſemper ſit præſens, Ierem. 23.

Martha cõfitetur ſuffragia fidelium, etiã mortuis eſſe ſalutaria.

Notandum hîc quòd Martha videtur ſentire ſuffragia fidelium etiam mortuis eſſe ſalutaria. Gradus autem infimus eſt, ſuffragia bonorum prodeſſe viuentibus. Exemplorum taliũ ſcriptura eſt plena: Abraham, Loth, Geneſ. 19. & ſancti patres toties exorarunt dominum Deum pro aliis. Moſes iram Dei quaſi violenter cohibuiſſe

buiſſe videtur. Dicit enim dominus, Dimitte me vt iraſcar. Sed maior gradus eſt, credere fidelium interceſsiones etiam prodeſſe mortuis. Fortè ante Chriſti reſurrectionem fides illa necdum adeò erat illuſtris, non tamen omnino ignorantiæ erat & incredulitatis tenebris ſepulta. Precabatur enim ſynagoga pro mortuis, ex paterna traditione, quod haudquaquam feciſſet, niſi interceſsionem eam pro mortuis ſalutarem eſſe crediſiſſet. Martham hoc crediſiſſe, eius verba ad Chriſtum arguunt. Dicit, Sed & nunc ſcio, quia quæcunque popoſceris à Deo (pro fratre meo Lazaro iam mortuo) dabit tibi Deus. Quaſi dicat, Tametſi frater meus ſit mortuus, tamen non dubito interceſsionem illam tuam illi etiam in alio ſeculo ſalutarem. Non credidit tum plenè Chriſtum eſſe filium Dei viui, iudicem viuorum & mortuorum, ſed maximum omnium prophetarum eſſe putabat. *Synagoga precata eſt pro mortuis.*

Sic Eccleſia pro defunctis Deum interpellat. Auguſt. Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis quæ pro defunctorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis miſericordius agatur à domino, quàm eorum peccata meruerunt. Illis autem prodeſſe, qui ante mortem ita vixerunt, vt poſsint eis vtilia eſſe hæc poſt mortem. Nam qui ſine fide per dilectionem operante, eiúſque ſacramentis de corporibus exierunt, fruſtrà illis à ſuis huiuſmodi pietatis officia impendūtur, cuius dum hîc eſſent, pignore caruerunt, vel non ſuſcipientes, vel in vanum ſuſcipientes Dei gratiam, & ſibi non miſericordiam, ſed iram theſaurizantes. Rom. 2. Prouerb. 11. Mortuo homine impio, nulla erit vltrà ſpes. Verùm illi vtique abluunt ſpiritus mortuorum, qui orationes, oblationes, erogationes, multò feruentius obſeruantiúſque pro eis impendunt, qui ſuos carne, non ſpiritu mortuos, non ſolùm carnaliter, ſed & ſpiritualiter amant. Hinc & tempore ſynagogæ precibus & oblationibus defunctis ſubuenire ſtudebant, vt patet 2. Machab. 12. Auguſt. ſerm. 44. ad fratres in ere. Defunctis cum omni diligentia miſereri & ſubuenire debemus, & ſtudeamus, attendentes quid Iudas Machabæus fecerit. Dixit

Eccleſia pro defunctis Deum interpellat.

Orationibus Eccleſiæ qui defuncti ſubleuentur.

Fidelibus defunctis non ſubueniendũ dicentes, ſatanæ filij ſunt. enim ꝙ ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. 2. Machab.12. Qui ergo contrarium aut docent aut ſentiunt, non Eccleſiæ filios, imò nec ſynagogæ quondam, ſed ſatanæ qui mendax eſt & pater eius, clarè ſe oſtendunt.

Colloquiũ Chriſti & Marthæ. 2 Secundò continetur hoc Euangelio colloquiũ Chriſti & Marthæ. Nam Ieſus dicit, *Reſurget frater tuus.* Hinc agnoſcimus mirificã Chriſti comitatẽ, qui Marthæ infidelitatis vitio laboranti, ſuæque omnipotẽtiæ atq; diuinitati nõ parum detrahenti adeò conniuet, vt nõ modò

Comitas Chriſti erga Martham. indignabundus à ſe eam non reiiciat aut deſerat, verùm etiam incredibili benignitate ipſam ferat, & de reſurrectione inſtruat, atque plura illi vltrò promittat, quàm ipſa vnquam auſa fuiſſet petere. Promittit nanque ſe illi reſtituturum fratrem, à mortuiſque reuocaturum.

Ioan 5. Luc. 14. Ioan. 6. *Martha dicit: Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die.* Hinc cognoſcimus naturæ humanæ ingenium,

Natura humana ingeniũ quàm prauum ſit panditur. cuius ea eſt malitia, vt ſibi relicta, auditis Chriſti promiſſionibus, vel de ipſis nimium præſumat, adcò vt impunè ſibi peccare licere arbitretur: vel ita extenuet, vt quæ Chriſtus dicit & affirmat, neget aut deprauet. Illud faciunt Lutherani, hoc ſacramentarij, atque alij hæretici. Debuit Martha audita Chriſti promiſsione abſque vlla dubitatione credere, Ieſum qui ſibi loquebatur, tam eſſe potentem qui poſſet imperare morti vt diſcederet, animæ vt accederet, corpúſque viuificaret, & inde magnoperè lætari, & in gratiarum actiones erumpere.

Chriſtiani plurimi eodẽ vitio laborant quo Martha, eaq; deteriores ſunt. Diſcamus Chriſtiani, quãdo mortuos noſtros lamentamur, & vltra modum eorum mortẽ dolemus, eodẽ nos vitio laborare quo laborabat Martha: imò deteriores eſſe. Nam illa credebat ſuum fratrẽ reſurrecturum in nouiſsimo die: nos verò noſtros mortuos deflemus quaſi ethnici, ac quaſi nunquam ſint reſurrecturi. Debet dolor quẽ atulit mors, deliniri ac mitigari ampliſsima Chriſti ꝓmiſsione, ſcilicet Reſurget frater tuus. Oẽs mortui fratres noſtri ſunt, omnibus nobis Chriſtus verba illa dixit: vnde admonet Apoc.1. Theſſa.4. vt de dormientibus, hoc eſt, mortuis chariſsimis noſtris, non contriſtemur ſicut cæteri qui ſpem non habent reſurrectionis & incorruptionis æternæ. Auguſt. Permittantur ergo pia

corda

corda de charorum ſuorum mortibus cōtriſtari dolore ſanabili,& conſolabiles lachrymas fundant,conditione mortali, quas citò reprimat fidei gaudium, qua creduntur fideles quando moriuntur,paululum à nobis trāſire, & ad meliora peruenire.Vnde de martyribus ait Apoſtolus Heb.11. Alij diſtenti ſunt, non ſuſcipiētes redemptionem,vt meliorem inuenirent reſurrectionem.

Mortuos ſuos Chriſtiani moderatè lugere debēt, ſpem reſurrectiōis habentes.

3 Tertiò continetur hîc concluſio colloquij.Dicit ei Ieſus,*Ego ſum reſurrectio & vita:qui credit in me, etiā ſi mortuus fuerit, viuet:& omnis qui viuit & credit in me,nō morietur in æternum.*Hîc primū docet Chriſtus,ſe reſurrectionis noſtræ atque vitę eſſe autorem:moxque declarat de qua reſurrectione loquatur : nēpe de ſpirituali reſurrectione,& vita gratię.Chriſtus dicit primū ſe eſſe reſurrectionem,quia ordine prior eſt reſtitutio à morte in vitam,quàm vitæ ſtatus.docent hæc verba Chriſti, totum genus humanum morti eſſe ſubiectum propter peccatum. Docent etiam à morte hac nūquam reſurgere poſſe,quem ipſe Chriſtus vitæ non reſtituerit.Docet Chriſtus ſe eſſe initium vitæ & autorem, ipſúmque ſolum eſſe qui ſua virtute nos reſuſcitare, vitæque reſtituere poſsit.4.Reg.4. Nec Giezi nec baculus potuerunt puerum reſuſcitare,potuit tamen ipſe propheta.

Concluſio colloquij.
Reſurrectionis noſtræ vitæq; autor Chriſtus.
Geneſ. 3. Eccleſ. 40. Sapien. 1. Rom. 5.
Verba hac Chriſti quid nos doceāt.

Eſt etiam conſiderandum, ꝙ ſicut mors illa qua totū genus humanum tenetur demerſum, eſt perpetua damnatio animæ & corporis, propter inobedientiā Adami, necnon temporalis carnis interitus, teſtante concilio Arauſicano can.2.ita reſurrectio illa quam Chriſtus nobis pollicetur,& ita,eſt non tantùm perpetua illa beatitudo quam pij omnes expectant : verùm etiam reſtitutio gratiæ quā animabus noſtris per Spiritum ſanctū regeneratis,virtute ſuæ paſsionis confert, Ioan 5.Epheſ.2.

4. Quartò hîc continetur quomodo nobis reſurrectio hæc & vita contingant. Hoc Chriſtus docuit cùm dixit, *Qui credit in me,etiā ſi mortuus fuerit,viuet.* hoc eſt,Qui mihi per fidem adhæſerit,etiam ſi corpore mortuus fuerit,tamen viuet:& ſi mortuus infidelitate,mihi crediderit,viuet infidelitatis morte ſublata.Ioan.5.Amē dico vobis,quia venit hora,& nunc eſt, quando mortui audient vocem filij Dei,& qui audierint,viuēt. Et omnis qui vi-

Modus quo reſurrectio hæc & vita hominibus contingant.

uit,& credit in me, nõ morietur in æternum. Ratio eſt; nam vitam in ſe habet manentem, quia Chriſtus per fidem habitat in cordibus noſtris, Ephe.3. Igitur quandiu ſumus in Chriſto, manentem in nobis habemus vitam, quæ mori non poteſt, vtcunque corpus moriatur, vtcunque in puluerem redigatur. Credens enim mortuus, viuit: ſicut non credens, viuens mortuus eſt. Apoc.3. Nomen habes quòd viuas, & mortuus es. Vnde docet Eccleſia fidem in Chriſtum per charitatem operantem, eſſe vitam animæ: qua ſi anima deſtituatur, mors ſtatim ipſam interimit, ac deglutit.

Fides per charitatẽ operans vita eſt anima.

Proinde qui volunt vitam æternam conſequi, & æternam mortem euitare, debẽt fateri 1 Se mortuos eſſe, id eſt, animas mortuas habere, quandiu fidem & charitatem nõ habuerint: ac peccato æternæque damnationi obnoxias, dicente Paulo: Sicut in Adam omnes moriũtur, ita in Chriſto omnes viuificabuntur. 1. Corinth.15. 2 Fateri debent Chriſtum ſolum eſſe qui animas ita mortuas reſuſcitare poſſit, non naturam, non legem, dicente Chriſto Ioan.5. Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo.

Quid fateri debeant, qui vitam æternã cõſequi, & æternam mortẽ euitare volũt.

3 Fateri debent Chriſtum non tantùm reſuſcitare poſſe, verùm etiam poſſe vitam gratiæ præſtare, dicente Chriſto Ioan.6. Et ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit viuet, Ioã.11.

Anima fidelium in charitate manentes, viuũt i gratia & ſperare debẽt ſe vitã habituras æternam.

Hinc docemur, ꝙ fidelium animæ quandiu in charitate manent, ſemper viuent in gratia, ſperéntque ſe vitam habituras æternã. Nam & ſi corpus morti obnoxiũ eſt propter peccatum, ſpiritus tamen viuit propter iuſtificationem, eſtque habiturus vitam æternam. Ideo Chriſtiani non triſtari, ſed potius lætari deberent in obitu ſuorum fratrum: vt qui tranſeant ex hac vita in aliam multò præſtantiorem, in qua æternùm viuent. Ideo Chriſtus dicit, non morietur in æternum. Et Sap.3. Iuſtorum animæ in manu Dei ſunt. Viſi ſunt oculis inſipientium mori, illi autem ſunt in pace. Item Sapien.5. Iuſti autem in perpetuum viuent, & apud dominum eſt merces eorum, & cogitatio eorum apud altiſsimum.

Mors fidelium trãſitus eſt ex hac vita in aliam multò præſtãtiorem.

5 Quintò continetur hîc Marthæ confeſsio. Poſt colloquium illud, quod Chriſtus cum Martha habuit, ſciſcitatus

ſcitatus eſt dominus ex ipſa: *Credis hoc?* Quaſi dicat, Credis me non hominẽ tantum, ſed verum etiam Deum, qui mortis ac vitæ imperium habeam? qui animas per peccatum mortuas viuificare poſsim per gratiam? qui viuificatas glorificare inſuper poſsim, æternáque illa beatitudine donare? Reſpõdit Martha, *Vtiq; domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hũc mũdũ veniſti.* Quaſi dicat, Ego credo te eſſe verum Meſsiam in lege promiſſum, verum Dei filium, verum hominem, à quo cuncta bona tum animæ tum corporis ſunt nobis expectanda. Hinc docemur. *Martha confeſsio.*

1 Quòd fides ſit ex auditu, auditus autem per verbum Christi, Rom. 10. *Confeſsio Marthæ quid nos doceat.*

2 Quòd ex cognatione humanitatis Chriſti perueniamus in cõfeſsionem diuinitatis: quod contigit Marthæ.

3 Neminem eſſe qui ſolis ſuis viribus Chriſtum Dei filium cognoſcere aut confiteri poſsit, etſi eruditiſsimos audiat concionatores, vel ipſum Chriſtum audiat. Nam Martha frequenter Chriſtum audiuerat, dum ipſum hoſpitio acciperet, non tamen potuit agnoſcere eum eſſe filium Dei, priuſquam à Chriſto altius informaretur, & intus illuminaretur. Matth. 16. Beatus es Simon Bar. Iona, quia caro & ſanguis, &c. *Nemo ſolis ſuis viribus Chriſtum Dei filium cognoſcere aut confiteri poteſt.*

4 Fœlices illos eſſe, qui mox vbi Chriſtum audiuerint eorum corda pulſantem, & mentes illuſtrantẽ, captiuant intellectum in obſequium fidei & eius amorem, confitentúrque cum Martha: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.*

APPENDIX.

1 Ex hac hiſtoria Euangelica colligimus ꝙ quanuis exterior noſter homo corrumpatur de die in diem, adeò vt tãdem mortuus, putidum appareat cadauer: Chriſtiani tamen perturbari minimè debeant: ꝙ interior homo renouetur de die in diem. 2. Corint. 4. Et ipſa mors Chriſtianorum eſt quædam à ſeruitute corruptionis mortis manumiſsio. Hoc credidit Martha, hoc crediderunt Apoſtoli, & vniuerſi alij ſancti: hoc credamus & nos Chriſtiani & cùm animarum feſta celebramus, lætabimur de earum gloria, & triſtabimur de calamitoſo noſtro exilio. *Mors Chriſtianorum eſt quædã à ſeruitute corruptionis mortis manumiſsio.*

2 Chriſtus ideo de ſpirituali vita diſſeruit cũ Martha,

De ſpirituali vita cur cum Martha differuerit Chriſtus.

vt à cogitatione præſentis ſeculi & vitæ, Marthæ animum abducat. Optabat Martha fratri ſuo vitam corporalem & temporalem reſtitui: Verùm Chriſtus inde occaſione capta, præſtantioris vitæ autorem ſe eſſe oſten dit, ad cuius contemplationem & deſiderium vult animum Marthæ erigere. Ita Eccleſia præſenti feſto occaſione mortis corporalis mortuorum, vult accendere animos & affectus ad amorem vitæ gratiæ in hac vita, & vitæ æternæ in futura.

Feſtum hoc cur ab Eccleſia celebretur.

3 Celebratur hoc feſtum ab Eccleſia, vt de morte carnis nos admoneat, ne ſuperbiamus:& de immortalitate animæ ne deſperemus. Ad hęc docet Chriſtus hôc Euãgelio, Chriſtianos multò magis debere eſſe ſolicitos de vita ſpirituali animæ non amittenda, vel obtinenda, qua anima æternùm viuet, quàm de vita temporali corporis, qũa caro temporaliter viuit.

EPILOGVS.

1 INTER miracula quibus Chriſtus diuinitatem ſuam confirmat: hoc præcipuum eſt, quo docet ſe dominum vitæ, mortis, & infirmitatum. 1. Reg. 2. Sapien. 16. Deut. 32. Tobiæ 13. Augu. Inter omnia miracula quæ fecit Chriſtus, Lazari ſuſcitatio maximè prædicatur: ſed ſi attendamus quis fecerit, delectari potius debemus quàm mirari. Ille ſuſcitauit hominem, qui fecit hominem. Plus eſt hominem creaſſe, quàm ſuſcitaſſe.

Inter omnia Chriſti miracula quid maximè prædicetur.

SermoChriſti cõſolatorius omnibus mortẽ horrentibus.

2 Conſolatorius ſermo omnibus mortem horrentibus, quod Chriſtus hîc dicit: Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, viuet. hîc ſcito quod Auguſt. habet: animæ tuæ animam fidem eſſe. his verbis vnica ſpes nobis additur quæ fidelium animos ob mortem contriſtatos ſolatur. Hac ſpe primi parentis animum deiectum erexit Deus, quum ſopore immiſſo vidit Eccleſiam Chriſto iungendam, & per ipſum glorificandam. vide Geneſ. 1. Epheſ. 5. hac ſpe Abraham filium ſuum Iſaac, in cuius ſemine benedicendæ omnes gentes, ad diuinum præceptum immolare voluit, Gene. 22. pleniſsimè ſciens, quia quæcunque promiſit Deus, potens eſt & facere, Rom. 4. Hac Iob confirmatus eſt, Etiã ſi occiderit me, in ipſo ſperabo, Iob 13. Cauſſam ſubdit ſuæ ſpei cap. 19. Scio quòd redemptor meus viuit, &c.

Spes reſurrectionis Patribus animũ addidit.

Hinc

Hinc tertius ſeptem fratrum, qui ob legem Dei ab Antiocho trucidabatur, linguam poſtulatus, citò protulit, & manus conſtanter extendit, & cum fiducia ait: E cælo iſta poſsideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero. Sit quoque repoſita hæc ſpes in ſinu noſtro.

3 Chriſtus confeſsionem Marthæ confirmat. Linum fumigans non extinxit Marthæ. imò inflammauit, oſtẽdens ſe reſurrectionem eſſe & vitam. q. d. Si credis me ſupplicum vota ſuſcipere pro animam agentibus, crede etiam ea ipſa vota me ſuſcipere pro vita functis. Nõ credebatur peccata dimittere poſſe. Dixit ergo paralytico, Matth. 9. Fili confide, remittuntur tibi peccata tua, &c. Suſcitauit quoque Lazarum, vt credat totus mundus ipſum viuentium vota pro mortuis ſuſcipere, iudicem viuorum & mortuórum. Vnum ſummopere neceſſarium ſcitu, nẽpe nulla prorſus ſuffragia, neque pro viuis, neque pro mortuis cælum penetrare, niſi per Chriſtum, hoc eſt, fide Chriſti. Quam ob rem dicit Chriſtus, *Credis hoc?* vt eam ad talem fidem pelliceret, diceretque, *Ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei.* *Confeſsiõ Marthæ cõfirmatur.* *Suffragia nulla calũ penetrant niſi p Chriſtum.*

ALIVS SERMO DE ANIMABVS.

QVinque modis adiuuantur animæ quæ ſunt in purgatorio: Primò, Sacrificio: quod eſt triplex: Oris, de illo ait Dauid Pſal. 49. Sacrificiũ laudis honorificabit me. Cordis, de illo ait Dauid Pſ. 50. Sacrificiũ Deo ſpiritus cõtribulatus: cor cõtritũ & humiliatũ Deus nõ deſpicies. Hęc duo proſunt animabus propter fidem, obedientiam, charitatẽ, pietatẽ, & alias virtutes eorum qui orãt. Hæc ſacrificia in magno ſunt pretio apud Deum, vt quę Chriſti virtute & meritis ſint condecorata, & ſpiritu eiuſdem Chriſti, qui habitat in eorum animis fiant. *Animæ quot modis adiuuãtur.* *Sacrificiũ triplex.*

Tertiũ eſt altaris ſacrificium. De illo ait Dauid Pſal. 4. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in domino, &c. Hoc prodeſt animabus propter inæſtimabilem ſuũ valorem, & pluſquam diuinam diuinitatem, ac propriam excellentiſsimámque virtutem: quæ tãta eſt, vt angelos & Sanctos ipſos lætificet, viuentes iuſtificet, & mortuos mirificè iuuet, eos tamẽ qui in purgatorio ſunt, quorum pœnas delet. *Altaris ſacrificiũ prodeſt animabus.*

1 Ratio huius ſuffragij eſt,quia nemo poteſt dicere dominus Ieſus,niſi in Spiritu ſancto.1.Corin.12. 2.Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis,ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. 2.Corint.3. Dauid ait, Potaſti nos vino compunctionis, Pſal.59. Cùm Dei ſint hæc dona, ipſi neceſſe eſt ſint grata & accepta.3.Inter reliqua opera charitatis Euchariſtia maximè ad charitatem pertinet,& eius oblatio: quia eſt ſacramentum Eccleſiaſticæ vnionis.vnde cùm ipſa ſit vinculum noſtræ vnitatis,nobis omnibus communicat ſuas virtutes.Auguſt.hom.17.de verbis Apoſtoli.

Euchariſtia Eccleſiaſtica vnionis ſacramentũ eſt.

2 Secundò adiuuantur animæ oblationibus: quæ ſunt multiplices:pecuniæ,cerei,animalia, ornamenta, panes & vinum.Quæ omnia,quamuis ipſe Deus opus non habeat, à ſuis tamen creaturis bono animo oblata libenter accipit,odórque harum oblationum cælos tranſcendit,ad ipſúmque penetrat. Quæ etiam tantò hilarius iucundiúſque accipit, quanto maiori cum charitate à ſuis creaturis offeruntur: & vt illis pro quibus offerũtur,ſint vtilia,miſericorditer concedit.Pertinent enim hæc omnia ad diuinum eius cultum, ob idque ipſi ſunt accepta. Damaſcenus in ſermone de mortuis, docet cereos oleúmque pro his offerri.

Pſal.15.
Animæ adiuuantur oblationibus.

Hæretici noſtri temporis hæc quaſi ſuffragio ſcripturarum ſacrarũ deſtituta reiiciũt:atque idcirco nobis minimè licere cauſantur, quin Deum talia deteſtari temerè præſumunt affirmare.Sed hos rogo, licueritne Abel ſine expreſſo dei mãdato ſacrificiũ illud primogenitorũ gregis ſui,& adipẽ offerre? num fuerit Deus execratus illi⁹ ſacrificiũ? minimè quidẽ:reſpexit enim dñs ad Abel, & ad munera eius, Geneſ.4. Ita nobis Chriſtianis licet primogenita gregis,panes, fruct⁹,ac reliqua omnia Deo noſtro offerre:qui reſpiciet ad nos,&ad munera noſtra, modò bona conſcientia offerantur. Iudas Machabæus 12.millia drachmas argenti obtulit pro mortuis. 2.Machab.12.Cõſuetudo hæc ſacris ſcripturis nõ aduerſatur, imò illis eſt admodum conſona.Patres eam confirmant: confirmat eam vniuerſalis Eccleſia, tum occidentalis tum orientalis. Horum,ac præſertim Eccleſiæ authoritas apud viros pios & bonos maioris ponderis eſſe debet,

Iudas Machabæus obtulit pro mortuis 12.millia drachmas.

bet, quàm hæreticorum vana audáxque præſumptio.

Adiuuantur animæ quæ ſunt in purgatorio, applicatione ſacrificiorum. Nam quemadmodum Chriſtus ſe obtulit in cruce æterno Patri hoſtiam cruentam in ſacrificium verum, non tantùm pro credentibus viuis qui tum erant, & in poſterum ſubſequuturis, verùm etiam pro mortuis illis qui in fide & iuſtitia vera ex hoc mundo migrauerant: ita & modò oblatio eadem quam Eccleſia repetit ex Chriſti inſtitutione, prodeſt non modò viuis credentibus, verùm etiam mortuis, qui ſatisfactione plena pro ſuis peccatis nondum peracta hinc diſceſſerunt: qui in loco aliquo iuxta Dei voluntatem pœnas debitas luituri detinentur. Hinc Eccleſia ab Apoſtolis informata, & Spiritu ſancto ipſam docente, ſtatuit, non minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis ſacrificium illud in ſatisfactionem pœnarum æterno Patri eſſe offerendum, & eius inæſtimabile pretium vtriuſque debere applicari.

Animæ defunctorum adiuuātur applicatione ſacrificiorum.

Eccleſia ab Apoſtolis informata ſtatuit, nō minus pro mortuis quàm pro fidelibus viuis altaris ſacrificiū offerendū.

Quòd autem patres veri Apoſtolorum ſucceſſores, & vicini eorum temporibus, ita vno ore conſenſerint, clarum eſt. Nam Tertullianus de Monogamia, Vxor, inquit, pro anima mariti oret, & refrigerium interim adpoſtulet ei, & in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Idem libr. de exhort. caſti. Iam repete apud Deum pro cuius ſpiritu poſtules, pro qua oblationes annuas reddas, &c. Cyprian. lib. 1. epiſt. 9. negat pro eo offerri, nec ſacrificiū pro dormitione eius celebrari debere, qui excedens ad tutelam aut curam clericum nominaſſet. Ambr. de obitu Theodoſij, trigeſimum & quadrageſimum obitus diem obſeruari ſolitum ſcribit, atque vtranque obſeruationem habere authoritatem, qua neceſſarium pietatis impleatur officium. Auguſt. libr. 9. Confeſſ. cap. 12. ſcribit pro matre ſua oblatum fuiſſe ſacrificium pretij noſtri. Beatus Ephrem in ſuo teſtamento, cùm trigeſimum diem compleſſet, ſui memoriam fieri petiuit.

Pro matre Auguſtini ſacrificiū pretij noſtri oblatū.

Anniuerſaria pro mortuis celebrata Tertulliani temporibus.

Vnde conſtat 1 anniuerſariam illam memoriam quam pro mortuis Eccleſia celebrat, Tertulliani temporibus fuiſſe obſeruatam.

2 Orationes mortuis prodeſſe, nam alioqui Tertullia-

Orationes mortuis proſunt. nus non hortaretur vxoré vt pro mortuo oraret marito?

3 Pœnas pati animas in alia vita:aliàs enim non inſtaret Tertullianus vt refrigerium vxor animæ mariti adpoſtularet.

4 Oblationem Miſſæ illis animabus prodeſſe,quæ cælo excluſæ,in aliquo plectuntur loco.

Trigeſimi diei cõmemoratio à morte defuncti ab antiquis temporibus celebrata. 5 Trigeſimi diei à morte defuncti commemorationem, quæ fit in Eccleſia à viris fidelibus, non eſſe nunc excogitatam, ſed ab illis temporibus acceptam.

6 Conſuetudinem hanc,quam tenet Eccleſia Romana, celebrandi annuè feſtum animarum, non eſſe recenter commentam atque introductam, ſed ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad nos vſque deuolutam.

7 Non temerè ea eſſe ſtatuta quæ de mortuis docet Eccleſia, ſed antiquiſsimæ conſuetudinis authoritate eſſe corroborata atque retenta. Quæ cùm ſint longè grauiſſima teſtimonia, animos piorum in ſuam pertrahent ſententiam.

Animæ defunctorum adiuuãtur orationibus. 3 Tertiò adiuuantur animæ defunctorum orationibus,dicente ſcriptura 2.Machab.12. Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare,vt à peccatis ſoluantur. Item dicente Eccleſia ſuis fidelibus filiis,Oremus pro fidelibus defunctis. Et in canone poſt conſecrationem, Memento domine famulorum,&c. Ad orationes autem reducuntur omnia opera ſpiritualia:qualia ſunt obſecrationes,petitiones,gratiarum actiones,contemplationes, exercitia alia ſpiritualia, meditationes, cùm ſpirituales ſint hæ actiones,dependeátque earũ applicatio ex orantium intentione. Hinc eſt quòd dicamus orationes poſſe mortuos iuuare. Poteſt enim is qui orat, in eum finem ſuam orationem dirigere, vt illis animabus ſubueniat, quæ ſubſidiis ſummam habent neceſsitatem. Deus autem qui diues eſt in miſericordia,quíque humilium orationes reſpicit, ipſas acceperat, & iis pro quibus oratur, miſericordiam ſuam clemẽter concedit Auguſtinus lib. de cura pro mortuis agenda,cap.1.

Animæ adiuuãtur eleemoſyna. 4 Quartò adiuuantur eleemoſyna. Nam Sapientia Eccleſiaſtici 7.dicit,Mortuo ne prohibeas gratiam. Auguſtin.quoque lib.de cura pro mortuis agenda refert eleemoſynam ipſis prodeſſe. Et lib.de octo quæſtio.ad Dulcitium,

titium, quæſtio. 2. Ad eleemoſynam reducuntur omnia opera miſericordiæ tam ſpiritualia quàm corporalia. Corporalia ſunt 7. paſcere famelicum, potare ſitientem, colligere hoſpitem, operire nudum, viſitare ægrotum, redimere ſeu ſolari captiuum, ſepelire defunctum. Spiritualia ſunt totidem, ſcilicet patienter ferre infirmũ, conſulere dubitanti, docere ignorãtem, cõſolari afflictum, corripere peccantem, remittere offenſam delinquenti, orare pro perſequentibus & calumniantibus nos. *Matth.25.*

Omnia hæc opera mortuis ſuffragari poſſunt, quia ex charitate fiunt. Quæ charitas cùm ſit ſpiritus corporis myſtici Ieſu Chriſti, omnia facit communia, & cunctis membris influit. Sunt autem membra corporis Chriſti etiam animæ illę quæ in purgatorio pœnas debitas luentes detinentur, atque ita participes fiunt omniũ bonorum quæ alia membra Chriſti faciunt. ſunt enim participes omnium timentium dominum. Eleemoſyna verò cum ſit ipſius charitatis fœtus, & primarius effectus, eáque ratione ad ipſam pertineat: facit charitas vt ſicuti ipſa, ita & eius effectus proſint non modò viuis, verùm etiam mortuis membris: & tantò magis, quantò intentio orantis feruentius in hunc finem dirigitur. *Animæ defunctorum participes fiunt omnium bonorum quæ viua mẽbra Eccleſiæ faciunt.*

5 Quintò adiuuantur ieiunio: ad quod reducuntur diſciplinæ, vigiliæ, peregrinationes, cilicia, maceratio carnis, lachrymæ & vniuerſæ aliæ carnis afflictiones. Hæc omnia nec ex ſui ratione ad charitatem pertinent, nec ad directionem intentionis: quum ſunt charitati quaſi extrinſeca. Angeli enim etſi nunquam ieiunauerint, tamen charitatem habent ardentiſsimam. Et multi etiam Sancti antequam carnem macerare poſſent ieiuniis, abſtinentia, vigiliis, cilicio, peregrinationibus, atque aliis corporalibus exercitiis: charitatem ſunt conſequuti, vt Latro, Zachæus, Publicanus, Martha, & plerique alij Sancti. Nihilominus poſſunt hæc omnia ad charitatem reduci, & intentio ieiunantis poteſt ieiunij moleſtias & alias corporales afflictiones ex charitate aſſumere, & pro aliis ferre. Et quia ieiunium affligit corpus, poteſt tanquam pœnale opus ſatisfactorium pro defunctorum pœnis & eorum perſonis Deo offerri. Ideo Greg.4. lib. Dialogorum cap.39. poſuit quaſi ſuffragiũ quartum poſt *Animæ adiuuãtur ieiunio.*

ſacri

ſacrificium, eleemoſynam, orationem, & ieiunium.

Quibus animabus hæc omnia prædicta proſint. Quibus hæc omnia proſunt? Auguſtin. in Enchiridij cap. 110. Neque negandum eſt, inquit, defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt: ſed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi poſtea prodeſſe poſſent, meruerunt. Item Gregorius libr. 4. Dialogorum. Dicamus ergo omnes in hac die, Requiem æternam dona eis domine, & lux perpetua luceat eis. Amen.

IN FESTO B. MARTINI Epiſcopi Epiſtola.

Eccleſ. 44. *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, &c. Finis Epiſtolæ: odorem ſuauitatis.*

SVnt duo præſertim in hac lectione notanda, à quibus noſter venerabilis ſacerdos & Epiſcopus Martinus ab Eccleſia laudatur. Primũ eſt vita & opus, Et quantum ad hæc attinet, ſic inquit Syrach: *Ecce ſacerdos magnus, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inuẽtus eſt iuſtus, & in tẽpore iracundiæ factus eſt reconciliatio. Non eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruaret legem excelſi.* Hoc ſacerdotale encomion, ſecundum literam quidẽ Aaroni & Phinee inſignibus illis apud Iſraëlitas Pontificibus, ad æternã ipſorum memoriã, à Syracho dedicatum eſt. Vndéq; & omnibus ſanctis Epiſcopis ac ſacerdotibus apud nos Chriſtianos, quoties illorũ ſolennitates agimus: porrò nũcupatur, vt qui & ipſi ſacerdotio ſanctè functi ſunt, ac proinde laudẽ mereãtur ſempiternam. At verò ſecũdũ genuinũ, internũ & myſticum ſenſum, in neminẽ iuſtius ac verius cõpetit, quã in illum ſolum, quẽ omnes Pontifices & ſacerdotes veteris teſtamenti præfiguratum, quémque teſtamẽti noui antiſtites ſemper ſedulò ſunt imitati, nimirũ Ieſum Chriſtum ſeruatorem noſtrũ, ad quem ſic Pater cæleſtis, medio iuramento, loquutus eſt: Pſal. 109. Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Nã is omnia in ſe abſolutiſsimè expreſsit, quæ hîc cõmemorãtur. multi nãque fuerunt pij in vtroq; teſtamẽto, qui deo placuerũt: verùm nulli ita quẽadmodum noſter Sacerdos Ieſus. Nam quot-

Sacerdotalis officij encomion.

Encomion hoc nulli iuſtius competit quàm vero Pontifici & ſacerdoti Christo.

quot

quot illi placuerũt, in hoc & propter hunc placuerũt illi: athic illi placuit propter ſemetipſum, vnde & ſic de illo in Euangelio, Mat. 3. & 17. teſtatus eſt: Hic eſt filius meus charisſimus, in quo mihi complacitum eſt, 1. Petr. 1.

Fuerũt & plerique iuſti, qui iuſtitiã anxiè coluerunt & cõſeruarũt Dei legẽ, ſed nulli ita & tãta perfectione, atq; ipſe. Illi enim ex ipſo iuſti fuerunt & coluerũt iuſtitiam: illi per hunc & huius auxilio legẽ conſeruarunt. Nã ipſe ipſiſsima omniũ iuſtitia eſt, & finis legis ad iuſtitiam omni credẽti. Verùm ipſe per ſemetipſum fuit & eſt iuſtus, adeò vt peccatũ non fecerit, nec inuentus ſit dolus in ore eius, 1. Pet. 1. Ipſe itẽ per ſemetipſum legẽ excelſi conſeruauit, adeò vt ne vnum iota aut vnus apex ſit in lege, quẽ ille non perfectiſsimè impleuit. Hinc ipſe in cruce pendens poſt deguſtatum acetum, quod illa vinea ſubamara dabat, per ſextum verbum ait: Conſummatum eſt. *Legis paterna Christus obſeruantiſsimus.* *1. Cor. 1.* *Rom. 10.*

Fuerunt etiam quidam piorũ qui irã domini precibus aſsiduis mitigauere, velut Abrahã, Moſes, Ioſue, & Prophetę: verùm nulli tãto fructu, quàm noſter ſacerdos. Nã illi pro vna atq; altera gẽte interpellarũt, noſter autẽ pro omnibus: illi pro expiatione obtulerũt ſanguinẽ hircorum & vitulorũ, at noſter ſemetipſum & proprium ſanguinem Deo Patri obtulit: Epheſ. 5. Heb. 9. illi aliquando non exauditi ſunt, at noſter Pontifex exauditus eſt pro ſua reuerentia, æternam redemptionem inuenit, Heb. 5. *Ira paterna mitigator Christus.*

2. Poſterius ꝙ hîc conſiderandũ occurrit eſt finis & pręmium eiuſdẽ noſtri ſacerdotis. Et quantũ ad iſtud attinet, ſic Syrachus ad eius laudẽ proſequitur. d. *Ideo iureiurãdo fecit illũ dominus creſcere in plebẽ ſuã, benedictionẽ omnium gentium dedit illi, et teſtamentũ ſuũ cõfirmauit ſuper caput eius, &c.* Quia ille ſic Deo patri placuit, iuſtúſq; inuẽtus eſt, & omniũ factus eſt recõciliator, hũc viciſsim illi pater honorem detulit iuxta humanitatẽ, vt factus ſit caput ſuæ plebis, hoc eſt, totius Eccleſiæ: omniũ itẽ tũ Iudæorũ tum gentiũ benedictio, atq; ita diuini teſtamẽti obſignaculũ: ad hęc magnificatio in cõſpectu regũ, & corona gloriæ, adeò vt in nomine ipſius omne genu flectatur cæleſtium, terreſtriũ, & inferorũ, & omnes cõfiteãtur ꝙ ſit in gloria Dei Patris, Phil. 2. omniũ dominus, iudex viuorũ & mortuorũ. Certa de his adfert teſtimonia d. Pau. Col. 1. *Functionis ſacerdotalis præmiũ.* *Honorem ſummum detulit Pater Chriſto pro ſacerdotali officio ritè expleto.*

Ipſe,

Ipſe, inquit, eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principiũ, primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenẽs, Quia in ipſo cõplacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum recõciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt. Et Petrus Act. 4. Hic eſt, inquit, lapis reprobatus à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli, & non eſt in alio quopiam ſalus. Item Act. 10. Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem, per Ieſum Chriſtũ: hic eſt omnium Dominus.

Sic quia venerandus Antiſtes B. Martinus ab infantia deo placuit & iuuentus eſt iuſtus, per verum nouæ legis Pontificem & ſanctum ſanctorum ad Præſulatum ſublimatus eſt, in qua dignitate quia factus eſt deuotus populi reconciliator & interceſſor, nec inuentus ſit illi vix ſimilis, qui in eadẽ conſeruaret legem excelſi, ideo amauit eũ dominus & ornauit eũ, ſtoláq; gloriæ induit eum, nec non benedictione cæleſti hæreditauit illũ dñs Deus noſter. Bonorũ enim laborũ glorioſus eſt fructus, Sap. 3.

Vitam autem B. Martini, quemadmodum à Sulpitio Seuero deſcripta eſt, ex Latino hagiologio petitam, ſacerdos pius clero populóque, tum ad eorũ eruditionem, tum emendationem proferre poteſt, ac debet.

EPILOGVS.

1 *Quia Eccleſia militans & triumphãs vna ſunt Eccleſia, ideò meritò ipſa militans Eccleſia laudes patrum vet. Teſt. in Chriſto dormientium, attribuit ſanctis noui teſtamenti, quia eodem Spiritu ducti, eadem fide præditi, iiſdem virtutibus donati, eadem charitate ſuccenſi, omni conamine legem Dei adimplere ſtuduerunt.*

2 *Omnis diuorũ laus, tanquã in ſuum ſcopũ dirigenda eſt in ipſum caput ſanctorũ omniũ Chriſtũ, è quo tanquam ex fonte, omnes ſancti ſuã iuſtitiã pietatem legis diuinæ adimpletionem hauſerũt. Vnde dixit Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere. hinc eſt quod verè ſancti dicunt cũ Dauide, Nõ nobis domine, nõ nobis ſed nomini tuo da gloriã, Pſal. 113. Imò potiſsimùm cõuenit hæc lectio Põtifici noſtro Chriſto, qui et ipſe omnia quæ in ea cõmemorantur in ſe abſolutiſsimè expreſsit.*

3 *Finis & præmiũ per gratiã Dei bene acta vita, necnõ ſacerdotalis officij ritè geſti, honor, benedictio, miſericordia, gratia,*

tia, corona gloriæ, & æterna beatitudo. Hinc dicturus eſt dominus: Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui, Matth. 25.

IN FESTO EIVSDEM S. Epiſcopi, Euangelium.

In illo temp. dixit Ieſus diſcip. ſuis. Sint lumbi veſtri præcincti, &c. Finis Euangelij: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. *Lucæ 12.*

IN Euangelio hodierno, quod totum eſt parabolicum & allegoricum, docet nos parabolicè dominus quatuor. Primò quonam pacto noſmet dignè ad ipſius aduentum, hoc eſt, mortis horam, & diem nouiſsimum parare debeamus, ne inopinatò rapiamur in æternum exitium, cùm dicit: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ accenſæ.* Hanc parabolam à viatoribus nocturnis ſumpſit dominus. Nam hinc, ne vel ſtercoribus commaculentur, vel à ſentibus remorentur, omnium primò veſtimenta ſua præcingunt, mox verò ne quà impingant, aut à ſemita deflectant, ſed expeditiùs iter conficiant, lumina ſeu lucernam geſtant in manibus. Iam ſumus nos viatores ſpirituales, adeóque viatores nocturni, hoc eſt, vita noſtra perpetuus curſus eſt, & progredimur vſque de die in diem, quemadmodũ viatores de miliari in miliare, fitque iter noſtrum noctu, hoc eſt, in caliginoſo, cæcóque mundo. Hoc teſtatus eſt Dauid. 1. Paralip. 29. Peregrini ſumus coram te & aduenæ, ſicut omnes patres noſtri, dies noſtri quaſi vmbra ſuper terram, & nulla eſt mora. Et Apoſt. Heb. 13. Non habemus hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Nam dum ſumus in hoc corpore, peregrinamur à domino. 2. Cor. 5. Vult igitur dominus noſter, vt & nos (viatorum & peregrinorum more) præcingamus lumbos noſtros, lumináque geſtemus in manibus, hoc eſt, vt animos noſtros cohibeamus, ſubducamúſque à ſtercoribus peccatorum & ſentibus voluptatum huius mundi, &, vt Apoſtolus vult, Heb. 13. Sint mores alieni ab omni auaritia contenti iis quæ adſunt: & iuxta B. Iac. 1. cap. ſimus abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam mali

[margin:] 1

Similitudo aptiſsima à viatoribus nocturnis deſumpta.

Viatores ſpirituales ſumus & nocturni.

malitiæ, in manſuetudine ſuſcipientes inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas noſtras. Item iuxta Petrum 1.cap. 2. tanquam aduenæ & peregrini abſtineamus nos à carnalibus deſideriis quæ militant aduerſus animam, conuerſationem inter gentes habentes bonam, &c. ac contrà in fide veram vitam agamus, pudicam, ſobriam, iuſtam ſanctámque, necnon corpora noſtra ieiuniis, vigiliis, ac continentia aliiſque exercitiis carni ingratis maceremus caſtigemúſque, 1.Corint.9.Galat.6. Nam per præcinctionem lumborum peccatorum voluptatúmque omnium conſtrictio ſeu reſiſtentia intelligitur: Per verò lucernas accenſas, bona opera (fide nimirum lucida & charitate feruida) intelligenda veniunt. Senſus itaq; eſt. Si dignè ad domini aduentum parare nos velimus, antè omnia à peccatis abſtinere, & innocenter contrà viuere nos oportet. Non enim ſatis eſt, vt lumbi noſtri præcincti ſint, hoc eſt, vt non peccemus: ſed & lucernis contrà accenſis inſtructi ſimus neceſſe eſt, lucerna nimirum verbi Dei, Pſal.118. luce veræ fidei, Ioan.12. & luce bonorum operum, Matt.5. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, &c. Nam cui hæc non adſunt, is cæcus eſt, & manu viam tentans, ſicut Petrus habet. 2.cap.1. Ideóque non tantùm ſcriptum eſt: declina à malo: ſed & additur ſtatim: & fac bonum, Pſalm.32. Item Iſa.1. Quieſcite agere peruerſe, addit: & diſcite benè facere.

Lucerna lumborúm que pracinctio quid ſignificent.

Atqui necdum hoc ſufficere nobis debet, vt lucernas huiuſmodi geſtemus in noſtris manibus, ſed addendum etiam hoc, vt vigilemus, expectemúſque gnauiter, ad ipſum vſque domini noſtri aduentum reditúmque, quemadmodum fideles ſerui, noctu foris agente domino, vigilare ac omni momento expectare illum ſedulò conſueuerunt. Audiamus porrò dominũ nos adhortantẽ: *Et vos, inquit, ſimiles eſtote hominibus expectãtibus dominũ ſuum, quãdo reuertatur à nuptiis, vt cùm venerit ac pulſauerit, confeſtim aperiãt ei.* Hæc parabola à ſeruis fidelibus petita eſt. Nuptiæ antiquitus noctu peragi ſolebant: oportebat igitur ſeruos vigilare, & expectare dominos ſuos per totam noctem. Sic nimirũ & nũc ſpiritualiter agitur, inter Chriſtum dominũ noſtrum, atq; nos ipſius ſeruos, dominus quidẽ, qui nuptiis intereſſe dicitur, dominus noſter

Nuptiæ olim noctu peragi ſolebant.

Ieſus

Ieſus Chriſtus eſt,rex regum & dominus dominãtium, Apoc.19.Nuptiæ autem,cæleſtia ſunt gaudia, Apoc.10. Serui verò ſumus omnes nos, cuiuſcunque ſimus vel ſexus vel conditionis:quum enim venundati eſſemus per chirographum peccati diabolo, redemit ille nos, fecítque nos ſibi peculium, Coloſſ.1.Tit.2. Nox verò poteſtas eſt tenebrarum.Luc.22.mundi maligni ſumma peruerſitas, Ioan.3. & finis temporis gratiæ, Ioan.9. At reditus domini à nuptiis,Chriſti aduẽtus eſt ad iudicium: ſpiritualis quidem & inuiſibilis in hora mortis, corporalis verò & viſibilis in nouiſsimo die,Ioan.14.Matt.25. Incertus autem domini reditus, & horæ mortis & diei nouiſsimi incertitudinem ſignificat, Matth. 24. de die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, Marc.13.neque filius,niſi ſolus pater.

Nuptiæ Chriſti cæleſtia ſunt gaudia.

Serui domini ſumus omnes nos.

Reditus domini à nuptiis, eſt aduentus eius vltimus.

Eſt ergo dominus noſter profectus ad nuptias.hoc eſt, aſcendit ad cælos,ſedétque ad dextram Patris,& fruitur cæleſti,diuináque gloria:at inde tandem rediturus eſt ad iudiciũ,ídque in hora mortis inuiſibiliter,& nouiſsimo die(vt dictũ eſt) viſibiliter. Quũ ergo nos omnes ſimus ſerui ipſius,oportebit ſanè & nos vigilare,expectaréque ipſum ſedulò. Videmus enim,etiã ſi quis lucernis accẽſis noctu vel inſtructisſimus ſit,ſi tamẽ is ſomno indulgeat, excidere illas è manu ipſius, ſicque mox extingui: ita videlicet, etiam ſi & nos quàm pientiſsimam arripuerimus vitam,ſi tamẽ dormiamus, hoc eſt, omnem metum ponamus, & agamus ſecurè, peribit mox omnis noſtra pietas. Nox enim adeſt,imò magis horribiliúſque ea totum modum in dies occupat, hoc eſt, totus mundus in maligno poſitus eſt, 1.Ioan.5. refrixit charitas, nutat ac labaſcit fides,defecere fermè virtutes oẽs,abundauítque interim iniquitas multorũ, Matt.24.ideóq; meritò ſanè dicit Paulus dies eſſe malos,inſtaréque periculoſa tẽpora,Ephe.5.2.Tit.3. Venit autem dñs certò in nocte hac, & veniet quidem eo tempore, quãdo longiſsimè adhuc abeſſe ipſum putabunt homines mundani, 1.Theſſa.5.2. Pet.3.Apoc.3.Si igitur conſultum nos ſaluti noſtræ volumus, procraſtinationem ponamus,præcinctos habeamus lumbos lucernas accenſas geſtemus, quámque primùm & egrediamur domino obuiam, vigilemus & ex-

Seruorum Dei eſt vigilare & expectare ipſum.

Nox totum mundũ occupat.

Dominus eo tẽpore veniet quando longiſsimè abeſſe putabitur.

pectemus ipſum citra intermiſsionem omni momento à nuptiis cæleſtibus reuerſurum, hoc eſt, perſeueremus, cúmque metu ac tremore ſalutem noſtram operemur. Scriptum enim eſt. 2. Timoth. 2. Nemo coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Et Matth. 24. Qui ſuſtinuerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Audiatur iterum Apoſtolus Tit. 2. Apparuit gratia Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegata omni impietate & ſecularibus deſideriis, ſobriè, & iuſtè, & pie viuamus in hoc ſeculo, expectantes beatã ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Et Pſal. 16. Expecta dominum, viriliter age, confortetur cor tuum & ſuſtine dominum. Et rurſus Pſal. 36. Expecta dominum & cuſtodi viam eius, &c.

Audiuimus hactenus breuiter laborem noſtrum. Ne ergo nos eius laboris & vigiliæ tederet, addit & præmiũ hoc loco conſequuturum, quum ait dominus: *Beati ſunt ſerui illi, quos cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Hîc dominus vigilantes & ſuccinctos pronunciat beatos, atque ne quis beatitudinem hanc imaginariam cenſeat, addit modum beatitudinis: nimirum, ſe (vtpote dominum) collocaturum ſuos ad menſam, & miniſtraturum ipſis, hoc eſt, æternã eis conceſſurum requiem, & ſua ipſius donaturum eos gloria: hanc ineffabilem mercedem ſuis quoque promiſit, Luc. 22. d. vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Item Apoc. 16. Ecce venio citò ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videat turpitudinem eius, Idem cap. 21. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum. Iterum cap. 22. Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, dare vnicuique ſecundum opera ſua.

Præmium ſuccinctorum & vigilãtium.

Ex his autẽ verbis colligere facilè poſſumus, quantopere ſitiat dominus ſalutẽ noſtram, vt nempe ſaluemur: colligere quoque poſſumus, quanta ipſius erga nos ſit liberalitas, etiã ſi fecerimus maximè omnia, quæ & hîc & alibi nobis præcipit, nihil tamen deberetur nobis. Nã

Liberalitas domini

omnia

omnia noſtra benefacta plus quàm ſatis à domino nobis antè refuſa ſunt,neque noſtra illi opus eſt beatitudine:nã ſine nobis & ab æterno regnauit, & porrò regnare poteſt. Attamen pollicetur nobis æternam fœlicitatem,tanquam præmium, ac ſi noſtris iuſtitiis ea deberetur: & ideò beatos nos eſſe cupit, vt & ſuum nobis offerat miniſterium,velítque miniſtrare nobis,tanquam ſeruis dominus, quum tamen nos ipſi miniſterium re vera debeamus. Tantum igitur, támque liberale præmium nos meritò extimulare omnes debet, vt alacrius ſtudioſiúſque ſpirituales noſtros lumbos præcingamus,habeamus lucernas accenſas, vigilemus & expectemus dñm.

erga nos quàm magna ſit.

Præmij magnitudo ad virtutum amorẽ & vitiorum odium nos excitare debet.

3 Tertiò oſtendit dominus ſummam erga ſeruos ſuos longanimitatem,manſuetudinem, & patientiam. Poterat enim quiſpiã ad hæc dixiſſe: Audio quidem præmij magnitudinẽ, & maximam domini erga nos munificentiam:verùm quis ſemper habere poteſt præcinctos lumbos,& accenſas lucernas? quíſve ſemper vigilare & expectare ſic dominum poteſt? In multis enim offendimus omnes, Iacobi 3. & nemo purus à peccato eſt, teſte Iob. Ad hoc ergo ſic reſpondet conſequenter dominus: *Et ſi venerit in ſecũda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, atque ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi.* Quibus verbis(vt diximus) patientiam & longanimitatẽ ſuam nobis cõmendat. Et ſi iure optimo nos omni tẽpore paratos eſſe oportet in prima vigilia,in ſecunda, & tertia, hoc eſt, in ipſa pueritia ſtatim, in adoleſcentia & in ſenectute, iuxta illud Thren.3.Bonum eſt viro cùm portauerit iugum domini ab adoleſcentia ſua:& illud Eccl.39. Iuſtus cor ſuũ tradet ad vigilandum diluculo ad Deum qui fecit illum, &c. tamen adeò clemens & longanimis eſt dominus, vt quos non inuenit per omnia paratos in pueritia,cum his ſit patiens vſque ad adoleſcentiam:& quos nec in hac paratos inuenit, eos toleret vſque ad vltimam ſenectam, nouit enim pronitatem noſtram in malũ, Gene.8.& inſtabilitatem in bono.Ideo longanimis eſt ſuper nos,nec ſtatim vlciſcitur lapſos nos,ſed patiẽter expectat ad pœnitentiam, iuxta illud Iſa.30. Expectat dominus vt miſereatur noſtri.Et 2.Pet.3.Non tardat dominus promiſſionem ſuam ſicut quidam exiſtimant,ſed patienter agit

Longanimitas & patientia domini nobis cõmendatur.

propter vos nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. Si igitur ceſſauimus hactenus aut lapſi ſumus, ſurgamus, reſipiſcamúſq; vel adhuc: nondū enim ſerò eſt, quādiu differt aduentum dn̄s ſpes eſt ſalutis. Sed tamen interim is beatior erit, qui ſic vitā ſuam compoſnit, vt omni momento liberè effari audeat hoc dauidicum: Paratus ſum & non ſum turbatus, Pſal. 118. Item Pſal. 107. Paratum cor meum Deus, paratū cor meum.

Spes ſalutis eſt quādiu dominus differt aduentum ſuum.

4 Quartò docet quid nos præterea debeat cōmouere potiſsimùm, vt ſtudioſius noſmet paremus. Eſtque horæ mortis iudiciíque futuri incertitudo. Quia ergo neſcimus quando maximè ſit venturus, eò ꝙ tēpus illud ignotum eſt, certum tamen eſt adfuturum. (nam nihil morte iudicióque certius, hora verò nihil incertius) præſtat & vtile atque neceſſarium eſt, vt ſemper vigilemus, necnō perpetuò parati & inſtructi ſimus bonis operibus, atque ab omnibus mundanarum rerum impedimentis expediti. Ob id nimirum dominus ſubiungit: *hoc autem ſcitote, quòd ſi ſciret pater familias qua hora fur eſſet venturus, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam.* Tam timent homines opibus ſuis terrenis, vt ob has vel totas noctes inſomnes ducant, ne ſe dormientibus, irrumpāt fures, & eas furentur. Quantò magis nos ſolicitos oportebit, ne opibus ſpoliemur æternis ac cæleſtibus? Vigilandum igitur nobis eſt perpetuò, ſemper, inquam, ſtudendum iuſtitiæ & pietati, ne dies domini (qui tanquam fur in nocte veniet) nos imparatos obruat, 2. Pet. 3. Nā ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, vxores ducebant, & dabant ad nuptias, vſque in diem qua intrauit Noë in arcam, & venit diluuium, & perdidit omnes. Similiter ſicut factum eſt in diebus Loth. Edebant & bibebāt, emebant, & vendebant, plantabāt & ædificabant: qua die autem exiit Loth à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit, ſecundum hæc erit, qua die filius hominis reuelabitur, Luc. 17. Matth. 24. *Et vos igitur, inquit, eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Vltimam horam ignorare nos voluit dn̄s, vt ſemper ſuſpecta ſit, & ad eam preparemur, Eccl. 5. ne tardes cōuerti ad dn̄m, & ne differas de die in diem, ſubitò

Morte iudicióque nihil certi⁹, hora verò nihil incertius.

Dies aduētus domini furi comparatur.

Horam vltimam nos ignorare vo

bitò enim venit ira illius,& in tempore vindictæ diſperdet te. Eccl.9. Quodcunque facere poteſt manus tua,in ſtãter operare,quia nec opus,nec ratio,nec ſapiẽtia erũt apud inferos quò tu properas. Quæ enim paratæ erant virgines,intrauerũt cum ſpõſo ad nuptias, & clauſa eſt ianua,Matth.25. Atque ne hic cauſſemur noſtram impotentiam, quamplurimos habemus prædeceſſores, ipſos Apoſtolos,Martyres, Confeſſores, virgines, & viduas, atque inter hos ipſum etiam B.Martinum,cuius hodie memoriam agimus. Et hi omnes ob id præceſſerũt nos, & glaciem proſciderunt, vt eos imitemur,eadémq; tandem cum ipſis fruamur cæleſti gloriá, Amen.

luit dominus vt ſemper ſuſpecta ſit.

Sancti prædeceſſores noſtri.

EPILOGVS.

1 *Chriſtus nos hac lectione præmonet noſtræ mortis & iudicij ſui. fatemur quotidie in articulis fidei dominum venturum iudicare viuos & mortuos,ſed certum tẽpus eius aduẽtus nos latet. Signa quidẽ plurima dominus prædixit, quorũ aliqua præceſſere,pleráque quotidie videntur,pleráque expectantur,tamen horrendi illius diei certam horam inde colligere non poſſumus. Sic Heb.4. Statutum eſt homini ſemel mori. Et Sap.7 Vnus introitus omnibus ad vitã, & ſimilis exitus manet omnes: hora tamen(iuxta Euang.Matth.24. & hic)mortis,nulli certa. Vnde & Poëta dicit: Tacito clam venit illa pede. Et ſicut iudicium quædam ſigna prænuntiant, ſic mors habet ſuos nuntios, caſum,infirmitatem & ſenectutem,ſed ſic neque mortis hora fit certa. Quare hoc? Vt vigilemus,nóſque apparemus bene viuendo & orãdo, Matth.24. & 25. Marc.13. Luc.21.*

Iudicij mortiſque horá ex ſignis non ſit certa.

2 *Ad ſtudium bonorum operum quum in vltimam horam tum in extremũ diem, allicit nos & ſtimulat Seruator, præmiis allicit, incerto & improuiſo ſuo reditu nos vrget & ſtimulat, Apoc.3. Si non vigilaueris: veniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.*

3 *Similitudine habitus miniſtrantium dominus docet ſedulitatem noſtram, vt ſtemus in fide, vigilemus in negotio ſalutis, mala non agamus, & bonis operibus inſudemus: Pſal. dicente, declina à malo & fac bonum. Nam ta:i modo optimus Chriſtus voluit ſuos eſſe in hac ſententia, vt extremum illum diem ſemper expectarent parati, ceu mox venturum. Et in hac ſententia fuiſſe Petrum, Paulum, Hieronymum*

& innumerabiles alios conſtat. Furem Hilarius diabolum intelligit ſequutus Origenem, alij extremum diem. Vterque enim fur eſt, teſte Petro 1. Pet. 5. & 2. eiuſdem 3. cap. Per patrē familias vnuſquiſque noſtrū intelligitur, cui domus conſcientiæ ſub cuſtodia cōmiſſa eſt. Dictū eſt ergo omnibus nobis. Vigilate, Marc. 13. Neſcitur dies nec hora, mors eſt certa, dies incerta, incertior hora. Cōſulat ergo animæ qui ſapit ille ſuæ.

IN FERIIS CATHARINÆ virginis & martyris, Epiſtola.

Sapen. 7. & 8. *Sapientia vincit malitiam, &c. Finis* Epiſtolæ: *& electrix operum illius.*

Lectionis huius verba ſapiētiſsimus Iſraëlitarum rex Salomon in diuinę ſapiētiæ encomion loqnutus eſt, quo nos omnibus aliis poſthabitis in vnius eius amorem & admirationem citiùs & libentiùs rapiamur: & præſertim tractat
1 duo: Primò oſtendit quæ ſit hæc ſapientia, ne quis arbitretur hîc loqui eum de vulgari ſapientia, quæ eſt affectio quædam animi, circa diuinarum, humanarúmque rerum cognitionem verſans. Et oſtendit ſe præcipuè loqui de ea ſapientia quæ omnem ſapientiam tranſcendit, & à qua omnis ſapientia veluti riuulus è fonte proficiſcitur, nempe de ipſa ſapientia Dei, quę eſt filius Dei Ieſus Chriſtus Seruator noſter. hic enim ſumma illa Dei ſapientia eſt, in quo omnes ſapientiæ & ſcientię Dei theſauri recōditi ſunt, Coloſſ. 2. qui & nobis à patre factus eſt ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio. 1. Cor. 1. de hac dicit Salomon: *Sapientia vincit malitiam.* Vicit enim Chriſtus morte ſua diabolum, mortem, peccatum, &c. Apoca. 5. Vicit leo de tribu Iuda, vide etiam, Luc. 11. Ioan. 12. & 14. Rom. 5. Neque hunc potuit, neque poteſt vincere malitia, nam peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, Iſa. 53. 1. Pet. 2. Imò nec vllum eorū vnquam potuit malitia vincere, qui huic ſapientiæ adhæſerunt, qui in hanc ſpei ſuæ collocarunt ancoram. Sic enim ipſa dicit, Matth. 16. Et portę inferi non præualebunt aduerſus Eccleſiā meam. Et Paulus ait: Nihil damnationis illos manet, qui inſiti ſunt Chriſto Ieſu: nam ſi

Sapientia Dei, filius Dei Ieſus Chriſtus.

Malitia non potuit vincere Dei ſapiētiam.

Deus

Deus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8. hoc palàm factum eſt in ſ. virgine Catharina, quæ annos nata octode cim viros etiam grauiſsimos & humana philoſophia clariſsimos ſua diſputatione ſuperauit, & ſuperatos ad Chriſti fidem conuertit. Supereſt igitur, vt quando ipſe vera ſapientia ſit, nos ab eo ſapientiam poſtulemus, dicentes, illud Prouerb. 5. deriuentur riuuli tui foras, in plateis aquas tuas diuide. Et quando ipſe victor ſit malitiæ, ſub ipſius agamus præſidio. Omnia, inquit Apoſtolus, poſſum per eum, qui me confortat.

Malitia ſuperare non poteſt Dei ſapientia innitentes.

2 Secundò oſtendit quos effectus habeat ſapientia æterna, cùm ſubdit, *Attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.* Ieſus Chriſtus æterni Patris ſapientia à fine vſque ad finem attingit fortiter & diſponit. Quia ille eſt, per quem condita ſunt vniuerſa, viſibilia pariter & inuiſibilia: per ipſum omnia gubernantur & implẽtur, Colloſſ. 1. Ephe. 4. Reſtat igitur, quãdo ipſe oĩa moderetur & gubernet, vt nos ipſum noſtrũ regem agnoſcamus. Iſa. 33. dominus iudex noſter, dñs legiſer noſter, dominus rex noſter, ipſe veniet & ſaluabit nos.

Hunc Chriſtum Dei ſapientiam omnium dominus dilexit, ipſe nãque Dei patris filius eſt chariſsimus, in quo ſibi complacuit, Matth. 3. & 17. In hoc voluit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare corporaliter, & reconciliari omnia erga ſe, ſiue quæ in cælis, ſiue quæ in terris. Quando erga ipſum Deus ipſe tam intimè diligat, par eſt vt & nos eum diligamus, ídque neque verbo, neque lingua, ſed opere & veritate, Ioan. 3.

Sapientiã patris, chriſtum diligere debemus, quem pater tam intimè amat.

Hic quoque ſponſus ille eſt, quẽ omnes electi exquiſierũt & amplexi ſunt, de quo teſtatus eſt Ioã. Bapt. Ioã. 3. d. Qui habet ſponſam ſponſus eſt, &c. cui ſponſo & Paulus ſuos Corinthios deſponſauit: deſpondi, inquiẽs, vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto, 2. Corinth. 11. Par quoque eſt vt & nos hinc ſponſo noſtro ſeruemus fidem, ne nobis obiiciatur quod olim de ſynagoga conqueſtus. d. Iere. 2. duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt venam aquæ viuæ, & foderunt ſibi ciſternas, &c. & Oſe. 4. Spiritus fornicationum, &c.

Sponſo noſtro fidem nos ſeruare oportet.

Chriſtus etiam doctor diſciplinæ Dei eſt, & elector operum illius, nam ipſe cęleſtem doctrinã, voluntatém.

Doctor diſciplinæ dei

Chriſtus, et electorope rum illius. que Patris è cælo attulit,& in nos apertè effudit. Verbũ, inquit Petrus, miſit Deus filiis Iſraël, nuntians pacẽ per Ieſum Chriſtum: hic omnium dominus eſt, Act.10. Hic inuenit (ait Baruch 3.) omnem viam diſciplinæ,& tradidit illam Iacob puero ſuo,& Iſraël ſeruo ſuo: póſt in terris viſus,& cum hominibus conuerſatus eſt. Et ipſe dominus. Ioan.15. Omnia quæcunque audiui à patre meo, annuntiaui vobis. Et ad Patrem, Ioan.17. Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi in mundo, Verba quæ dediſti mihi, dedi eis: ego tradidi eis ſermonẽ tuũ. Quum ipſe denique doctor ſit, quem dedit nobis

Doctrinã Chriſti nos amplecti oportet. Deus Pater, teſte Iohele 2.cap. reliquum eſt, vt ipſius doctrinã amplectamur, quum præſertim & Pater cæleſtis hoc vnicè exigat, dum inquit: Hunc audite, Matth.17.

Lectio hæc ob id hodiernæ feſtiuitati peculiariter cõſecrata eſt, ꝙ & ipſa B.Catharina virgo, ſpreta mũdana & vmbratili ſapientia, hanc vnã tanquam verã & oĩa potentẽ & legerit & amauerit & exquiſierit cũ Salomone,

B.Catharina conſtãtia & fortitudo. atqúe adeò tam mordicus tenuerit, vt ab ea neq; minis, neque pollicitis, neque verberibus, neque verbis, neque rotis, neque gladio potuerit auocari, ſicque ſuo declarauerit exẽplo, veriſsimũ eſſe, quod hîc Salomon dicit, nẽpe malitiam non poſſe vincere ſapientiam, & hãc à fine vſque ad finẽ attingere fortiter, & oĩa diſponere ſuauiter. Vnde non ineptè in eius encomion tale canticum canit Eccleſia, d. Regnũ mundi, & omnem ornatum ſeculi contempſi, propter amorem domini mei Ieſu Chriſti, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi.

EPILOGVS.

1 *Sapientia increata cõmendatio & laus, in quã nõ incidit malitia, hoc eſt peccatũ, ſed per eã potius à peccatis emũdamur. 1.Ioã 3. Scitis quia ille apparuit vt peccata tolleret, & peccatũ in eo non eſt. Omnis qui in eo manet, non peccat, &c.*

2 *Amabilem ſe reddit Sapientia ab vtilitate & pulchritudine. Ab vtilitate, quia multò plura, maiora, & meliora bona habentur per eam, quàm per diuitias temporales. Hinc ait, Quid ſapientia locupletius qua operatur omnia? Infinitus theſaurus eſt, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitia Dei. A pulchritudine, quia nemo caſtum & immaculatum ſeſe poteſt exhibere ſponſo ſuo Chriſto, niſi adſit do-*

num

num ſapientia. Hinc Zach.9. Quid eſt bonum eius, & quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines? id eſt ſapientia efficiens caſtas mentes.

3 *Prouerbium eſt apud d. Dionyſium: Optimi eſt optima adducere. Sic omnium donorum mater ſapientia nobis omnia ſecum adfert, conteſtante hoc Salomone, Sap.7. Venerunt, inquiens, mihi omnia bona pariter cum illa, temporalia ſcilicet & æterna. Meritò ergo ea à nobis inuocanda, ſuper ſalutem & ſpeciem diligenda, atque regnis & ſedibus & totius mundi diuitiis præponenda eſt.*

IN FERIIS EIVSDEM S. VIRginis, Euangelium.

In illo temp. dixit Ieſus diſcip. ſuis, Simile fiet regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, &c. Finis Euangelij: vigilate itaque: quia neſcitis diem neque horam. *Matt.25.*

Saluator oſtendit in hac parabola mortis iudiciíque incertitudinem, atque poſt hanc vitam meritorum vacuitatẽ. Et ideo admonet non dormitandum aut ceſſandum eſſe in vita hac, ſed aſsiduo cultu pietatis & officiis in proximum parandum nobis viaticũ in vitã futurã, quòd ſcilicet in reſurrectione ſerò nimis quæſituri hoc ipſum ſimus, niſi hic parauerimus maturè. Hinc admonet Seruator Ioã.12. Ambulate dũ lucẽ habetis, veniet enim nox, quãdo nemo poteſt operari, Ioã.9. Et Pau.1. Cor.16. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & cõfortamini: omnia veſtra in charitate fiant. Et Gal.6. Dũ tempus habemus operemur bonũ, &c. *Mortis iudicíiq; incertitudo oſtenditur.*

1 Præſertim in hac præſenti parabola notatu digna occurrunt tria. Primò delineatur nobis ſtatus præſentis Eccleſiæ militantis. Cõparatur enim Eccleſia areæ Noë continenti munda & immunda animalia: & areæ in qua eſt triticũ cum palea: item ſagenæ, omne genus piſcium capiẽti, Matt.13. & hîc decẽ virginibus, inter quas quinq; ſunt ſapiẽtes, & reliquæ quinque imprudẽtes & fatuæ: in qua nũc ægrè diſcerni poſſunt mali à bonis, & è cõuerſo. Diſcretio hæc tantũ fiet poſt mortem in futuro iudicio, quãdo exibũt angeli, & ſeparabũt malos de medio iuſtorum, & mittẽt eos in caminũ ignis, &c. Mat.13. Tũc enim *Eccleſia militantis ſtatus, qualis hîc ſit oſtenditur.*

ſicuti Saluator dicit Ioã.5. Qui bona fecerũt, ibunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerũt, in reſurrectionem iudicij; dicit ergo Chriſtus: *Simile fiet regnũ cælorum decem virginibus: quæ ſumptis lãpadibus ſuis exierunt obuiã ſponſo. Quinque ex eis erant fatuæ, & quinque prudẽtes. Sed quinque fatuæ acceptis lãpadibus, non ſumpſerunt oleũ ſecũ. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis.* Per decem virgines omnes in genere Chriſtiani intelliguntur: qui nimirum dicuntur virgines, quod caſtitatẽ habeant veræ fidei, ſintque in baptiſmo deſponſati vni Chriſto cælesti ſponſo, ſatanæq; & omnibus eius operibus ac pompis renuntiauerint. Quemadmodum enim quis virgo naſcitur, ſic & nos in baptiſmate renaſcimur ſpirituales virgines, hoc eſt, à peccatis & corpore & ſpiritu puri: idque in eum finem, vt virginitatem huiuſmodi noſtram ergà ſponſum Chriſtum illibatam ſeruemus, hoc eſt, in fide & in vita ſtabiles ſinceríque ſimus, iuxta quod omnes hortamur ab Eccleſia.d. ſtatim à baptiſmate accepto, Accipe ſtolam candidam, lampadem ardentem, & cuſtodi baptiſmum tuum, vt poſsis Chriſto occurrere. Hinc nimirum & Paulus ad Corinthios ſuos, quos per baptiſmum & fidem Chriſto adduxerat, inquit, Deſponſaui vos vni viro, vt virginem caſtam exhibeatis Chriſto, 2. Corinth.11.

Chriſtiani cur virgines dicantur.

Fidei caſtitas ſponſo noſtro ſeruanda.

Hîc verò cogitet iam vnuſquiſque noſtrûm, num etiam adhuc virgines ſimus, num etiam fidem Chriſto ſponſo ſeruauerimus. Certè qui vel fornicati vel adulterati ſunt, hoc eſt, vel in hæreſim, vel in impiam vitã inciderunt & extra veram orthodoxámque fidem agũt, Chriſtúmque vel ignorãt vel abnegarunt, ij in ſcripturis non virgines, ſed meretrices & adulteræ dicuntur: iuxta illud Oſeę 4. Spiritus fornicationum decepit populum meum, & fornicati ſunt à Deo ſuo, nec in Chriſtianorum verorum album ſunt, imò ne inter hypocriticos quidem Chriſtianos numerari ſunt digni: nam vt vt hypocritæ ſunt, virgines tamen adhuc ſunt, ſi non internè, externè ſaltem.

Hæretici adulteri, & Chriſtianorum albo indigni.

Rationem quur dominus Chriſtianos decẽ virginibus comparari hîc ſcire oportet. via domini, per quam nos oportet Chriſto ire obuiam, eſt via mandatorum Dei, Pſal.118. Mandata autẽ decem ſunt numero, vt omnibus conſtat. Cõparantur igitur Chriſtiani virginibus decem, vt ad

Chriſtiani

vt admoneamur, decem præceptorum à nobis exigi obſeruationem: quemadmodum & Matth.19. dominus ait: Si vis vitam ingredi, ſerua mandata. Porrò mandatorum horum ſumma eſt, fides in Deũ, & charitas tum in Deum tũ in proximũ. Hæc in genere de Christianis dicta ſunt. *cur decem Virginibus comparantur.*

Sponſus autẽ cui obuiã exierũt virgines decem, Chriſtus eſt, vti ſuprà ex Paulo oſtenſum eſt, 2. Corinth. 11. *Sponſus Chriſtus.*

Per quinque verò virgines prudentes, veri Chriſtiani intelligendi veniunt, per fatuas Chriſtiani adulterini & hypocritici: de vtriſque habes Matth. 7. vbi Chriſtus dicit: Omnis qui audit verba mea, & facit ea ſapiẽs eſt, &c. Qui verò audit, ſed non facit, ſtultus eſt, &c. Item Deut. 32. Gens abſque conſilio & ſine prudentia, &c. *Virgines prudentes veri Chriſtiani. Fatuæ adulterini & hypocritici.*

Habuere virgines ſingulæ lampades, at non omnes oleum. Per lampades autem intelligũtur commodè, externa fidei confeſsio, & externa bona opera: per oleum verò, fides & charitas intelligi debent. Sic ergo omnes Chriſtiani externè quidẽ fidem cõfitentur & bona opera exercent, verùm non omnes fidem etiam cordis habent, ac ex charitatis ductu, rectáque intentione bonis incumbunt operibus. Sunt itaque ij genuini Chriſtiani, qui & ore fidem confitentur, & corde etiã fidem fouẽt, ac quorum opera bona ex vera fide & charitate rectáque intentione proueniunt. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Contrà hypocritici ſunt, qui fidem ore duntaxat profitẽtur, & externè operãtur, veritate fidei & charitatis rectæque intentionis interim vacui, in quos torquetur hoc Euangelicum. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuũ tenebroſum erit. vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint. Nã ſicut lampas ſine oleo fœtet, ſic opus ſine intentione recta & charitate, ingratũ eſt. 1. Cor. 13. Si charitatẽ nõ habuero nihil ſum, nihil mihi prodeſt. Hinc iã colligere poſſumus, verine Chriſtiani nos, an adulterini ſimus. In ſumma: Non externa fidei confeſsio, nec externa bona opera veros à falſis diſcernũt. nã vtriq; his inſigniti ſunt, verùm ſola fides cordis, charitas ex vera fide promanãs, cõſcientia bona & pura, ac recta ad Deũ intentio alteros ab alteris diſterminant. Si ergo veri Chriſtiani eſſe volumus, ante omnia, & vera perſeuerãtíque fide, & vera charitate prædıti *Lampades externa fidei cõfeſſio & opera externa. Oleũ fides & charitas. Chriſtiani genuini. Chriſtiani hypocritici. Opera ſine intentione recta & charitate ingrata. Chriſtiani veri ac falſi per quem diſcernuntur.*

diti eſſe ſtudeamus: ſic enim vltrò & confeſsio & externa opera ſequuntur.

Mora eſt aduentus Chriſti ad iudicium dilatio.

Iam ſponſi tardatio & mora, de qua ſequitur: Moram faciente ſponſo, aduẽtus Chriſti ad iudicium extremum dilatio eſt: qui nimirum in longum differt reditũ ſuum, non (vt impij iudicãt) quòd omninò émanſurus ſit, ſed vt longanimitate ſua inuitet nos omnes maximè imprudentes ad pœnitẽtiam & reſipiſcentiam, ac æternùm ſeruet, teſtibus Paulo, Rom. 2. & Petro, 2. cap. 3. Olim Gentiles in Deorum ſuorũ encomion hoc prouerbium ſtatuerunt d. Dij laneos habẽt pedes. Multò magis hoc depredicandum eſt de Deo noſtro vero & Seruatore Ieſu Chriſto, qui pius & lõganimis eſt ſuper ſponſam ſuã Eccleſiam, de cuius pietate ſic ait Iſa. 30. Expectat nos Deus vt miſereatur noſtri. Sed attendẽda & pertimeſcenda hic eſt Lactãtij ſententia, d. Diuina quidem ira tardè ad vindictam procedit, ſed tarditatẽ ſupplicij grauitate cõpenſabit. Audiẽdus ergo Habacuc, 2. cap. Si morã fecerit, inquit, expecta eum quia veniens veniet, & non tardabit.

Spõſus longanimus ſuper ſponſam ſuam.

2 Secundò oſtenditur qualis Eccleſiæ militãntis ſtatus tandem in fine futurus ſit, & quis eius terminus, cùm ſubdit Chriſtus: *Moram autem faciente ſponſo dormitauerunt omnes, ac dormierunt.* Quòd verò quum tardaret ſponſus virgines omnes dormitare cœperunt & dormierunt: per hoc defectus & mors ſignificatur, quibus tam boni quàm mali hoc in mundo obnoxij ſunt: Nam omnibus ſemel moriendũ eſt, ſiue veri ſiue hypocritici, ſiue boni ſiue mali, quia ſecundũ corpus, vnus eſt omniũ interitus, ſiue pij ſiue impij: ſiue ſapiẽtes, ſiue ſtulti: ſiue docti ſiue indocti, Eccleſ. 2. Heb. 9. Statutũ eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudiciũ. *Media autẽ nocte clamor factus eſt. Ecce ſpõſus venit, exite obuiã ei.* Clamor in media nocte, quãdo altiſsimè dormitur, aduentum domini repẽtinum & inexpectatum ad iudiciũ ſignificat: quemadmodum enim fur in nocte, ita dies domini veniet. Quum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus, 1. Theſſ. 5. Iſa. 30. Dum non ſperat veniet ei contritio, & ſicut in diebus Noë venit diluuium, & in diebus Sodomorum & Gomorrhæorum pluit Deus ignem & ſulphur, ita erit & aduentus filij hominis, Matth. 24.

Dormitio aut dormitatio mortem ſignificat.

Clamor in media nocte inexpectatum domini aduẽtum denotat.

Item

Item Apoc.3. Si non vigilaueris, veniam ad te quaſi fur in nocte, & neſcis qua hora veniam ad te.

Porrò clamor ille nocte intempeſta, ſponſi prſentiam nuntians, & virgines à ſomno ad occurrendũ illi excitãs: turbã angelicã denotat, qua (eo tempore quo minimè putabunt homines) mortui omnes in ictu oculi excitabuntur ad vitã, ad iudiciúmq; Chriſti ſponſi citabũtur, iuxta illud Matth.24. Tunc plãgent omnes tribus terræ, & videbunt filiũ hominis venientem in nubibus cæli cũ virtute & gloria multa. Et mittet angelos ſuos cum tubæ voce magna, & congregabũt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum. Huius clamoris etiam Paulus meminit.1.Cor.15. Canet, inquit, tuba, & mortui reſurgẽt incorrupti. Item.1.Theſſ.4. Ipſe dominus in iuſſu & in voce archãgeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo, &c. O quantus hic clamor, futurus eſt! Non erit anima tam altè in cælo, nec ita profundè in inferno, nec corpus ita abſconditum in ſepulchro, quin audiat hunc clamorem. Iſte clamor ſemper feriebat aures B.Hieronymi, qui ait: Quoties diem iudicij cogito, toto corde contremiſco: ſiue bibo, ſiue comedo, ſemper videtur ſonare in auribus meis illa terribilis tuba: Surgite mortui, venire ad iudicium. O vtinam & nos ſæpius, maximè inter epulas, comeſſationes, ebrietates & vanas voluptates, iudicij huius & clamoris recordaremur, certè à tam enormibus luxuriis & peccatis abſtineremus. Memorare, ait Sap. nouiſsima tua, & in æternum non peccabis. Vtinam Chriſti conſilium adimpleamus, d. Luc.21. Attendite ne grauentur corda veſtra, crapula & ebrietate, & curis huius ſeculi, ne irruat ſuper vos dies illa repentina. veniet enim tanquam laqueus ſuper iis qui ſedent ſuper faciem vniuerſæ terræ. Sed quid tuba canet? Haud dubiè: *Ecce ſponſus venit cum maieſtate magna, exite de tumulis veſtris obuiam ei.* Et tunc ait dominus Ioan.5. Omnes qui in monumentis ſunt, audient vocẽ filij Dei. Sanè, inquam, tunc in momẽto, in ictu oculi, iuxta Ezechielem 37. cap. in campo magno oſsibus mortuorum pleno, oſſa ad oſſa, & nerui ad neruos colligentur, quia ſurget corpus ſpirituale, quod ſeminatum eſt animale, & reſurgẽs à mortuis, iam nõ morietur, mors illi vltrà non domi

Clamor tuba perſonãs eſt.

Clamor tuba quàm efficax.

Tuba vox quid canitura ſit.

Vox vltima tubæ iucunda & horribilis. dominabitur. O quàm iucunda erit hæc vox in auribus piorum,& horrenda in auribus impiorum, quemadmodum ad aduentum iudicis lætantur boni,& timent mali. O domine Ieſu Chriſte fili Dei viui, da in illa hora auditui noſtro gaudium & lætitiam & exultabunt oſſa humiliata: *Oratio.* non timeamus tunc quæſo domine ab auditione mala, quam audituræ ſunt virgines fatuæ, quibus dicturus es: Ite maledicti in ignem æternum. O quàm plangent ſe tum omnes tribus terræ,& dicent montibus,cadite ſuper nos:& collibus operite nos. O dies illa,dies iræ, calamitatis & miſeriæ.O domine Ieſu da nos eſſe in numero paratarum virginum, quibus dicturus es hanc vocem clamoris: Venite benedicti Patris mei, poſsidete paratum vobis regnũ à conſtitutione mundi, venite ad nuptias, quia omnia parata ſunt, quæ ad æternam beatitudinis vitam attinent, Sequitur, *Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ,& ornauerũt lampades ſuas Fatuæ autem ſapientibus dixerunt. Date nobis de oleo veſtro,quia lampades noſtræ extinguuntur. Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis: ite potius ad vendentes & emite vobis.* *1. Cor. 15.* In die extremo reſurgẽt omnes boni & mali, *Reſurrectio generalis diuerſimodè fiet.* ſed modo diuerſo: ſicut in hac vita,quidã è ſomno corporali excitantur à Deo,aliqui à diabolo: alij ad peccatum, alij ad virtutes: alij ad orationem, alij ad fornicationem: alij ad Miſſam & ad ſacram concionem, alij ad tabernam,&c. Secundum hunc modum variè reſurgent in iudicio,Daniel.12. Multi de his qui dormierũt in terræ puluere euigilabunt,alij in vitam æternam, alij in opprobrium vt videãt ſemper. Quod verò ſequitur,quemadmodum expergefactę virgines omnes adornarint lampades ſuas: eo portenditur, ſimul atque mortui è terræ puluere euigilauerint, cõſideraturum tum vnumquẽque opera ſua quæ in vita mortali geſsit. Nam de ſolis operibus tunc quæſtio fiet,: iuxta illud Matth.16. *Opera in futuro iudicio examinabuntur.* Futurum eſt vt filius hominis veniat in gloria Patris ſui cùm angelis ſuis,& tunc reddet vnicuique iuxta facta ipſius. Et Paulus. 2. Cor.5. Omnes manifeſtabimur ante tribunal Chriſti,vt referat vnuſquiſque prout geſsit propria corporis, ſiue bonum ſiue malum. Nam Apoc. 14. Opera illorum ſequuntur illos.

Sed quòd prudentes ornauerunt incenderúntque lampades ſuas, fatuæ verò tandem tum ſe oleum non ſumpſiſſe ſecum ſenſerunt, obque olei carentiam lampades ſuas non potuerunt incendere, ideóque à reliquis petierunt illud: eo delineatur, quòd dies domini reuelaturus ſit abſcondita tenebrarum & conſilia cordium. 1. Cor. 4. quòd etiam tum ſunt pœnitentia anteactæ vitæ tangendi hypocritæ & impij, ſed ſerò nimis. Quandiu in hac mortali vita ſumus, latet qui veri ſint Chriſtiani, qui contrà adulterini, at vt ventū fuerit ad iudicium, vltima illa dies omnia declarabit. Tum enim iuſti fulgebunt vt ſol, Matth. 1. Iniuſti verò & hypocritæ videbunt & ſe & ſua opera meras eſſe nugas & tenebras. Ibi demum petent oleum, hoc eſt, tangētur pœnitentia, volent aliter actum, at ſerò, Ioan 9. *Dies domini reuelaturus eſt quæ hîc fuerunt abſcōdita.*

Quòd autem ſapientes denegarūt fatuis olei ſui communicationem, illud vix ſibi ſufficere dixerunt: ſignificat, in illo die nemini prodeſſe poſſe aliena merita aut ſuffragia, ſed vnumquenque ſuum ipſius onus portaturum, Gal. 6. In præſenti ſeculo, orationibus, ieiuniis, eleemoſynis, ſacrificiis poſſumus adiuuari: cùm autem ante tribunal Chriſti ventum fuerit, nec Iob, nec Daniel, nec Noë, &c. rogare poterunt pro quoquam. Tunc vix quiſque ſibi ſufficiet, vt ſibi teſtimonium perhibeat conſcientia ſua, 1. Pet. 4. Vix iuſtus ſaluabitur, impius autem vbi parebit? Significat item, neminem piorum tunc confiſurum ſuis meritis, ſed in conſideratione rigidi iudicij Dei omnia ſua opera, pro inſufficientibus habiturum, ſoláque diuina miſericordia & gratuitis promiſſis nixurum. *Merita aliena aut ſuffragia in extremo die nemini proderunt.*

Adhæc verò, quòd ſapientes relegarunt fatuas ironicè ad olei venditores: eo notatur illorum ſtultitia ac ſecuritas, qui in præſenti vita audiunt adulatores ſpirituales, ſicque veram pietatem negligunt: cuiuſmodi aſſentatores ſunt, qui alios ob externam iuſtitiæ ſpeciem beatificant, neglecta vera animi pietate, aut peccatoribus ex falſis indulgentiis remiſſionem & culpæ & pœnæ (citra etiam omnem præcedentem pœnitentiam) pollicentur, aut in confeſſionibus (& præſertim in mortis hora) nimis largiter immenſam Dei miſericordiam inculcant, nulla interim iuſtitiæ diuinæ mentione habita: de quibus *Stultitia & ſecuritas adulatoribus fidentiū reprehenditur. Olei Vendi tores qui ſint.*

bus agit Ier.cap.5. Qui hos inquam paraſitos audieruñt, ij in iudicij die videbũt ſe miſerrimè eſſe deceptos: iuxta illud Iſa.3. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.

Dum antè irent emere, venit ſponſus. Et quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo ad nuptias. & clauſa eſt ianua: nouiſſimè verò veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine, Domine, aperi nobis: At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos. Dum irẽt emere, hoc eſt, quęrerę ſuffragiũ, ſed nimis tardè, venit ſponſus Chriſtus, cũ magna maieſtate & gloria, qui prius venerat in ſumma paupertate & humilitate, Zach.9. Mat.21. Quòd ergo ſequitur poſtquã ſponſus veniſſet, ſolas paratas virgines intraſſe cũ illo ad nuptias, clauſámq; mox eſſe ianuam: inde docemur, nemini obuenturum vnquam cæleſtium nuptiarum & gaudiorum cõſortium, niſi qui paratus ſit, hoc eſt, in fidę veram charitatem, innocentiámque exercuerit, iuxta Sap. conſilium d. Eccle.18. Ante mortẽ para iuſtitiam: aut ſaltem per veram anteactæ vitæ pœnitentiam, in ſanguine Ieſu Chriſti remiſsionẽ omnium ſuorũ peccatorum ſit conſecutus, quia dixit Chriſtus Luc.13. Si pœnitentiã non habueritis, omnes ſimul peribitis. Nã alterutrũ adſit oportet. O quantæ exultationis vox: *Ecce ſponſus venit*, ô quantæ dulcedinis: *Intrauerũt cum eo ad nuptias.* Sed ô quantæ item amaritudinis: *Et clauſa eſt ianua*: Quæ ianua obſecro tũ erit clauſa? Ianua inquã, miſericordię, ad indulgendum, quæ modò omnibus aperitur: Ianua gratiæ ad merendũ, quæ modò omnibus offertur: Ianua gloriæ, ad intrandum, quæ modò omnibus pœnitentibus reſeratur, Matth.3. & 4. Sanè tũ ea ianua erit clauſa, quæ nũc patet venientibus ab oriente & occidente, vt recumbant cum Abrahã, Iſaac & Iacob in regno cælorum, Matt.8. Ianua tunc erit clauſa, quę nunc ait Ioan.6. Eum qui venerit ad me, non eiiciam foras, ea inquam, quæ nunc intromittit per pœnitentiam, homicidas, publicanos, meretrices, adulteros. Hócque genus reliquos, vel quamlibet graues peccatores, quandoquidem multus eſt dominus ad ignoſcendũ, & præſtabilis ſuper malitiam. Iohel.2. Tum verò nõ talis erit, quia dicit: Et clauſa eſt ianua, pietatis, ſcilicet, & miſericordiæ, quæ nũc lachrymis, gemitibus, & pre

Aduentus Chriſti vltimus glorioſus.

Nuptiarũ cæleſtium conſortium nullis continget niſi paratis, & per veram pœnitentiã ſanctificatis.

Ianua modò omnib' patens, in iudicij die clauſa erit.

& precibus pœnitentium facilè patet. tunc autem nullius pœnitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Etenim tunc erit clauſa ianua, quæ Aaronẽ poſt idolatriam recepit, quæ Dauidem poſt adulterium intromiſit & homicidium, quæ Petrum poſt trinam negationem non ſolùm non repulit, ſed claues ſuas ei ſeruandas commiſit, quæ publicanum Matthæum ingredi paſſa eſt, quæ latronem in cruce non excluſit, quæ & peccatricem Magdalenam non eſt dedignata. Hæc eadem ianua tunc omnibus virginibus fatuis, id eſt, peruerſis & obſtinatis peccatoribus & non paratis, æternaliter erit clauſa: quia magna erit eius ſeueritas poſt iudiciũ, cuius ineffabilis miſericordia prærogata eſt. Hinc Amos dicit 5. cap. Cunctis qui foris ſunt, dicetur, væ, væ, væ. Apoc. 21. Pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda. *Seueritas eius magna poſt iudiciũ in eis qui nũc miſericordia eius abutuntur.*

Poſtremò verò ꝙ fatuæ à venditoribus olei reuerſæ inanes, quãtumlibet & pulſarint oſtium, & apertionem petierint, tulere tamen repulſam, nec intromiſſæ ſunt: inde docemur, non ſolùm poſt vltimũ abſolutum Chriſti iudicium neminem poſſe ſaluari contra opinionem Origenicam, ſed & irrationabilem prorſus ac vanam illorum fiduciam, qui citra vel veram pietatem vel ſeriã pœnitentiam hoc in mundo exercitam ſperare audent gloriam regni cæleſtis. Non enim miſerebitur omnibus, qui operantur iniquitatem, Pſal. 58. *Redẽptio & ſalus poſt iudicium nulla.*

Ne quis autem hîc latronem, & à ſuſcepto baptiſmo morientes nobis obiiciat: dicimus longè aliam in his & fuiſſe & eſſe rationem, quàm in nobis. Latro enim morte prohibebatur ſeu impediebatur, quo minus vitæ pietatem vrgere potuerit: & in eadẽ ratione ipſi etiam baptizati, ſi à ſuſcepto baptiſmate moriantur ſtatim, excuſantur: verùm cùm nos ſtatim à ſuſcepto baptiſmo aut accepta iuſtificatione moriamur, vel piè viuamus, aut poſt peccatum ex animo reſipiſcamus oportet, vel nihil nobis ſalutis polliceri queamus. *Fiducia quorũdam vana.*

3 Tertiò concludit dominus parabolam, & hortatur vt ad exemplum prudentium virginũ, ſerui fidelis, ac prouidi patris familiâs, vigilemus, necnon in tempore nobis paremus bonorum operum commeatum, quia ne- *Exhortatio ad vigilãtiam & bonorum operum commeatum.*

ſcimus diem & horam illius aduẽtus, qui cùm ſubitò extiterit, iam non erit amplius tempus benefaciendi, ſed vnicuique ferendum erit præmium pro retro geſtis, & ait: *Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horã.* Ad nos viuẽtes hęc verba loquitur, ac ſi dicat, Si coronari cupitis, certate legitimè, ſi pręoccupari nolitis, vigilate omni momento, atque occurrite ſponſo Chriſto cum lucẽtibus ſincerę conſcientiæ & bonorum operum lampadibus. Nemo pœnitentiam in finem protrahat, dicẽs illud Auguſtini. Iuuenis ſum, faciam illud quod me delectat, & poſtea pœnitẽtiam agam: ac ſi diceret: Percutiam me gladio, poſtea vadam ad medicum. Heu neſcis, vnius horæ puncto vulnus accipitur, quod vix longo tempore ad ſanitatem reducitur. Si quis tamen in extrema neceſſitate conſtitutus cupit recõciliari Deo: fateor quidem, pœnitentiam negare nõ poſſumus, ſed nec ſecuritatem dare poſſumus. Nunquid dico damnabitur? Sed nec dico liberabitur. Igitur vis à dubio liberari, tene certum, & dimitte incertum. Age pœnitentiam dum ſanus es, dum potes peccare, quia tunc deſeris peccata. Quando autem pœnitentes, cùm peccare non potes, peccata te deſerunt, & & tu non illa. Sera enim pœnitentia, rarò vera. Hæc Auguſt Hinc Sap. admonet. Eccl. 5. d Ne tardes conuerti ad dominum, neque differas de die in diem, &c. Sed quodcunque facere poteſt manus tua inſtanter operare, &c. Ecleſ. 9. Nam virgines paratæ introierunt cum ſponſo ad nuptias, verùm fatuis præcluſæ ſunt fores: hoc eſt, hypocritæ & impij coniicientur in tenebras exteriores, Matth 13. 24. ibunt in ignem æternum, Matt. 25. At veri Chriſtiani ſubuehentur à Chriſto in regnum cæleſte. 1. Theſſal. 4. Quod vt nobis omnibus contingat, vigilemus, & ſubminiſtremus in fide virtutem, in virtute ſciẽtiam, in ſcientia temperantiam, in temperantia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fraternam charitatem, in fraternitatis charitate dilectionem, 2. Pet. 1.

Pœnitentia in vltimum finẽ non protrahenda.

Pœnitentia ſera rarò vera.

Chriſtianorũ verorũ & falſorum præmium.

EPILOGVS.

1 *Virginitas quæ propter excellentiam ſuam præceptum non eſt, 1. Corinth. 7. eſt res ſublimis, quæ etiam apud veteres à priſcis ſanctiſque viris coli non potuit. Hæc tamen vt ſublimis virtus non ſufficiet, niſi adſit opus fidei & labor charitatis, quibus*

quibus Deo deſponſamur virgines caſtæ.

2 *Quiſque pro ſe videat, ne erremus, Deus non irridetur. Nullus nos defendere poterit, ſi oleum non habuerimus in lampadibus. Hortamur cum Apoſt. 2. Corinth. 6. ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim Iſa. 49. Tempore accepto exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te, Ecce nunc tempus acceptabile, &c.*

3 *Crebrò repetit Chriſtus: vigilate: quia neſcitis diem neque horam, oſtendens ignorãtiam exitus ab hac vita vtilem eſſe. Igitur cũ illo Paulino epilogo libet receptui canere. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, eſtote fortes, omnia nobis cũ charitate fiant. Hac eſt vita Chriſtiana. Et ſic qui vixerint cùm apparuerit Chriſtus, habebunt fiduciam, nec pudefient ab eo in aduentu eius ſed introibunt cum ſponſo, ſcilicet, Chriſto ad nuptias.* *Ignorantia exitus ab hac vita nobis vtilis.*

Finis Euangeliorum & Epiſtolarum de Sanctis.

Hæ ſequentes Feriæ ſuo loco reponendæ, inter ſermonem, nempe, de angelis, & feſtum Simonis & Iudæ, fol. 178.

IN FERIIS LVCÆ EVANGeliſtæ, Epiſtola.

Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hac, &c. Finis Epiſtolæ: per fidem eius. *Epheſ. 3. 1. Cor. 15.*

POſtquam Apoſtolus oſtẽdiſſet Epheſiis gratiam cognitionis diuerſorum miniſteriorũ eſſe ſibi collatam, conſequenter pergit declarare ipſorum myſteriorum executionẽ quoque ſibi demandatam, quorum ipſe factus erat miniſter ſecundum donum gratię Dei, Act. 9. 1. Corinth. 4. Et pręſertim facit tria. Primò oſtendit miniſterij ſui officiũ 1 ſibi commiſſum quale fuerit, cùm dicit: *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hac in gentibus euangelizare, &c.* Quibus verbis apertè declarat ſibi Apoſtolicam legationem inter gentes commiſſam, eámque non vulgarem, ſed ſummam arcanáque complectentem myſteria, de qua dicturus Paulinæ modeſtiæ excellentiam *Paulina modeſtia excellẽtia.*

oſtendit. Cùm enim diuinæ gratiæ magnificentiam prę-dicaturus eſt, audi quid dicat: Mihi omnium ſanctorũ vel vt alij volunt, hominum data eſt gratia hæc. Animi quidem erat demiſsi, ꝙ ſuper prioribus peccatis, deletis etiam, lamentabatur, illorúmque recordabatur, ac mode ſtiam tenebat: vt quando ſeipſum blaſphemum vocat, & perſequutorem, & contumelioſum. Verùm huic quod iam dicit, nihil poterit conferri. Primùm enim, inquit, talis eram: Et abortiuum ſe etiam vocat, 1. Corinth. 15. Quòd vero poſt tantas virtutes, & in eo ꝙ præſens erat, adeò modeſtus eſt, vt & omnium ſe minimum eſſe dicat, multæ & excellentis eſt modeſtiæ, & eò quoque excellẽtioris, quòd non dicit: Mihi omnium Apoſtolorum, ſed ſanctorum minimo. nam alio loco dicit: non ſum dignus, vt vocer Apoſtolus. Summa. Quamuis minimus non erat quoad poteſtatem ſibi commiſſam, ex conſideratione tamen ſtatus præteriti ſe minimum vocat. Ego ſum minmus, inquit, Apoſtolorũ, qui nõ ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniã perſequutus ſũ Eccleſiã Dei, &c.

1. Timo. 1. Tit. 3.

Apoſtolus minor tempore non labore.

Item ꝙ hîc ſe omnium aliorum minimum vocet, & alibi etiam dicat, ſe plus omnibus laboraſſe, vtrunque verum eſt: & vnum referendum eſt ad laborem, aliud ad tempus vocationis ſuæ. Plus enim omnibus Apoſtolis laborauit, qaia cùm cæteri in locis ſibi diſtributis prædicarent, ille non ſolùm Iudæis prædicauit, ſed etiam omnibus gentibus, quibus conſtitutus eſt magiſter & prædicator. Minimo autem quòd dicit, tale eſt, ac ſi diceret, nouiſsimo & vltimo. Nouiſsimus enim omnium Apoſtolorum ipſe vocatus eſt ad gratiam Euangelij: quia illi ante paſsionem à domino, hic verò poſt eius aſcenſionem de cælo vocatus eſt, Act. 9.

Paulus magiſter & prædicator gentium.

Quænã autem ſit hæc gratia ſibi data, ſubdit, *Vt Euangelizem*, inquit, *in gentibus imperueſtigabiles diuitias Chriſti, &c.* Vnde & alio loco dixit: Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circunciſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes. Et cum cognouiſſent gratiam Dei quæ data eſt mihi inter Gentes, &c. Gal. 2.

Gratia Paulo commiſſa magnitudo.

2 Secundò ponit commiſſæ gratiæ magnitudinem & excellentiã quę fuit reuelare & manifeſtare ſecreta Dei, quę ſunt magna & occulta, cùm dicit. *Data eſt mihi gra-*

tia hic in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chri ſti, & illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi, à ſeculis in Deo, qui omnia creauit. Euangelizare, eſt bona annuntiare, quia Euangelium eſt bonum nuntium. Euangelizat ergo, non ſolùm qui Euangeliũ prædicat Chriſti ore prolatum, ſed qui bona annuntiat, gratiæ Dei magnitudinem prædicat, & gaudia patriæ cæleſtis promittit, quæ in lege, & prophetis & Pſalmis, necnon Euangeliis, dictiſque ſanctorum patrum continentur. Quaſi ergo dicat Apoſtolus: Hæc gratia data eſt mihi, vt annuntiem Gentibus bonum. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare, 1. Corin. 1. Et ibidẽ 9. Væ mihi, ſi non euangelizauero, hoc boni annuntiare præcipitur, *Inueſtigabiles, nempe, diuitias Chriſti*, nimirum illa, de quibus idem Apoſt. alibi dicit. Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, hoc eſt, gaudia patriæ cæleſtis, vita ſine fine manſura. *Et illuminare omnes*, Non ſolùm Iudæos, ſed etiam Gentes. Nam omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, 2. Timoth. 2. Ad hoc, vt intelligant, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti, hoc eſt, quàm ingenti & admirabili diſpenſatione facta ſit per Chriſtum generis humani arcana redemptio. Quia ergo hoc quod priori loco dixit diuitias, in ſubſequentibus appellauit ſacramentum, ideò per diuitias præſertim myſteria incarnationis, & paſsionis Chriſti intelligit Apoſtolus, necnon redemptionem generis humani, & fidem Gẽtium, & ꝙ de cętero nulla diſtantia ſit inter Iudæos & Gentes in gratia Dei, quæ omnia rectè ſacramentum appellat, & diuitias imperueſtigabiles, quia ante Chriſti aduentum occulta & ſecreta fuerunt: Quę idem Apoſtolus vehementi ſtupore correptus admiratur, d. O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, &c. Sed illæ diuitiæ, quas nullus antea potuit ad liquidum cognoſcere eo ꝙ inueſtigabiles eſſent: domino veniente, veſtigabiles & comprehenſibiles factæ ſunt. Et quæ in ſua natura inueſtigabiles ſunt, per gratiam & reuelationẽ Spiritus ſancti hominibus fidelibus peruiæ & cognitæ factæ ſunt. Sicut verbi gratia,

Euangeliũ bonum nũtium.

Euangeliũ redemptionis & ſalutis etiam gentibus annuntiatum eſt.

Rom. 11.

Statua, quam non potuit intelligere Nabuchodonoſor quidnam præfiguraret, per reuelationem ſancti Spiritus Danieli veſtigabilis & comprehenſibilis facta fuit, vnde & eius myſterium ipſi regi interpretatus eſt, Dan. 2. Sic etiam Apoſtolo data eſt gratia illuminare per fidē omnes qui voluiſſent credere, nec ſolùm illuminare, ſed & euangelizare, quæ ſit diſpenſatio, id eſt, diſtributio, vel miniſtratio ſacramenti abſconditi, in Deo, qui omnia creauit. Hoc ipſum hîc appellat Apoſtolus ſacramētum, quod ſuperius vocarat diuitias, myſterium ſcilicet incarnationis filij Dei, fidem & ſalutem Gentium, & gaudia vitæ æternæ, quod à ſeculis, ſiue ab initio, abſconditum fuit in Deo vero, id eſt, in ſola notitia Dei, qui creauit omnia. Nec dicit, Deo fuit abſconditū, ſed in Deo, quouſque ipſe per ſemetipſum id manifeſtare dignatus eſt. Vnde appellatur ſacramentum, quòd eſt res ſecreta & occulta, antequàm in publicum deducatur. Sacramentum hoc ſapientibus & prudentibus, necnon huius ſeculi potentibus occultatum fuit, ſed Apoſtolis apertum & reuelatum, Matth. 11. & 1. Corinth. 2.

Diuitias Chriſti, & ſacramenti diſpenſationem, vocat incarnationis myſterium.

3 Tertiò oſtenditur ab Apoſtolo quis finis fuerit reuelati ſacramenti, & deinde quis inde ſit ſubſequutus fructus, cùm ſubdit: *Vt innoteſcat principatibus et poteſtatibus in cæleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapiētia Dei ſecundum præfinitionem ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu domino noſtro, in quo habemus fiduciam & acceſſum in confidentia per fidem eius.* Ac ſi dicat, In eum finem ſacramētum ſalutis à ſeculis abſconditum tandem reuelatum & denuntiatum eſt Gentibus, vt innoteſcat, hoc eſt, manifeſta fiat, multiformis ſapiētia Dei principatibus & poteſtatibus in cæleſtibus. Sapiētia Dei vnica in eſſentia, multiformis in variis effectibus declarata eſt. Filius Dei natus eſt de virgine citra virilis ſeminis commixtionē, vagiebat vt infans in præſepio, ſed ab angelis glorificabatur Deus in cælo: ab Herode quærebatur ad necem, tanquā homo, ſed à magis ſtella duce quærebatur & adorabatur vt Deus: mortuus eſt vt homo, ſurrexit per virtutem diuinam: poſtquàm reſurrexiſſet à mortuis, apparuit diſcipulis in habitu hominis, ſed Spiritum ſanctum dedit eis, vt Deus. Vt ergo iſta multiplex ſapientia Dei manife-

Sapientia Dei in variis effectibus multiformis demonſtrata eſt.

manifeſtaretur principibus & poteſtatibus in cęleſtibus (quas B. Hieronymus angelicas virtutes vult intelligi in cælo reſidentes) filius Dei veniens in mundum, reuelauit eam Apoſtolis ſuis, & per Eccleſiam, hoc eſt in Eccleſia prædicantibus Apoſtolis, manifeſtauit angelicis virtutibus. Dicit nanque B. Hieronymus, ꝙ quædam angelicæ dignitates erant, quæ myſteria ſuperius memorata ad purum non intellexerunt, donec completa eſt paſsio Chriſti, & Apoſtolis prædicantibus per omnes Gentes, cœpiſſent ſua prædicatione Gentes ad fidem attrahere. Vnde domino propria virtute ad cælos aſcendente dixiſſe feruntur illud Iſaiæ. 63. Quis eſt iſte qui venit de Edom, hoc eſt, de cruento & ſanguinolento mundo? &c. Et illud Pſal. 23. Quis eſt iſte rex gloriæ? &c. Enimuero angelis & archangelis illud & ſolis conſtabat, ꝙ Iſraël eſſet pars domini, populus eius, & allaturus eſſet dominus populo ſuo ſalutem, & eundem à prauis facinoribus exempturus. Quòd autem Gentiles tantum eſſent honoris conſecuturi, & ad hoc, vt iuxta thronum Dei collocarentur, latebat vtique tam ſuperiores quàm inferiores illas poteſtates. Gregorius autem Nyſſenus, ante incarnationem affirmat, ſimplicem quãdam poteſtates cæleſtes habuiſſe Dei cognitionem, videlicet, ꝙ ſola volũtate cuncta crearit, & eidem licere omnia præuidebant, moderaríque vniuerſa & ſapienter curare omnia intelligebant. Incarnato autem Dei verbo, ex contrario contraria ſunt effecta. Nam per mortem vita ſucceſsit, per infirmitatem potentia, per ignominiam gloria, per viliora denique ſunt conſequuta, quæ Deum decerent. Sic igitur nunc multiformis cognita cæleſtibus Dei eſt ſapientia atque potentia, quæ vbi nobis innotuere, poteſtates illæ per nos perfecta Eccleſia, quantis eſſet dignata bonis, ad certiorem ſunt diuinæ ſapientiæ cognitionẽ deductæ, ídque ſecundum præfinitionem vel præordinationem ſiue prædeſtinationem ſeculorum, quam præfinitionem fecit ſiue impleuit in Chriſto Ieſu, id eſt, per Chriſtum Ieſum. Sicut ergo Deus Pater præordinauit ante omnia ſecula, ſic compleuit & manifeſtauit multiformem ſapientiam ſuam per Chriſtum.

Vocatio gẽtium latuit angelos & archangelos.

In quo habemus fiduciam & acceſſum in confidentia per

fidem eius. Quòd autem per Chriſtũ effecta ſint omnia, patet,inquit,ex eo, quia ille ſit qui nos ad patrem deduxit: Veruntamen nequaquam ſumus captiuorum more, nec vt ſontes & noxij ad patrem deducti: ſed fiduciã habemus,non ſimplicem quandam, ſed vt cõfidere plurimùm poſsimus & audere. Verùm vnde huiuſmodi nobis bona proueniunt?Per fidem inquit:hæc nanque prauis deletis facinoribus, fiduciam nobis adiecit & confidentiam. Summa. Duplicem oſtendit fructum nobis à Chriſto proueniſſe,ſpem ſcilicet perueniendi ad cælum & æternam hæreditatem, 2.Corinth.3. & obtinendi facultatem, Rom.5. Per quem acceſſum habemus per fidem in gratia iſta in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. Hinc admonet Hebr.4. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Fides fiduciam adiecit & confidentiam.

EPILOGVS.

1 *Paulus gratia Dei Gentibus deſtinatus Apoſtolus, vt ſacramentum ſibi apertum & concreditũ, multis temporibus filiis hominum abſconditum, reuelaret, Gentes eſſe ſcilicet cohæredes & concorporales, & comparticipes promiſsionis Iudaicæ in Chriſto Ieſu per Euangelium, Rom.15.*

2 *Prædicationis Apoſtolicæ præcipuus hic ſcopus fuit, Gentibus denũtiare parietem illum inimicitiarum, qui hactenus Iudæos à Gentibus ſegregauerat per Chriſti ſanguinẽ demolitum eſſe, omniúmque electorum, ſiue è Iudæis, ſiue è Gentibus, fore vnam Eccleſiam. Chriſtus dicitur lapis angularis, Matth. 21. propterea quòd duos in ſe populos tanquam parietes complectitur. Hinc & Paulus Ephe.2. Ipſe, inquit, eſt pax noſtra qui fecit vtraque vnum. Et poſt pauca dicit Gentibus conuerſis, Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed ciues ſanctorum & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamẽtum Apoſtolorum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, Hoc ſic futurum præcinuit Zacha.cap.6. Ipſe inquit, ædificabit templum domino, & conſilium pacis erit inter duos illos, puta Iudæos & Gentes.*

3 *Fides omnium donorum & meritorum donum, ſine qua nemo placebit Deo. Hinc credere oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentium ſe remunerator ſit, Heb.11.*

Præſens

PRæſens lectio ab Eccleſia recitatur in honorem S. Lucæ, B. Pauli diſcipuli & itineris ſocij, eo quòd & ipſi data ſit gratia nō ſolùm euangelizādi, ſed etiā Euangelium ſcribendi. Scripſit autem Euangelium ſicut audierat non ſolùm à Paulo qui cum domino in carne non fuerat, ſed & à cæteris Apoſtolis, vt Lucas ipſe in principio ſui voluminis declarat. De hoc etiam Paulus: Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euāgelio, 2.Cor.8. Item 2.Timoth.4. Lucas, ait, eſt mecum ſolus. Et Coloſſ. 4. Salutat vos Lucas medicus chariſsimus. Acta vero Apoſtolorum ſicut viderat, compoſuit.

IN IISDEM FERIIS Euangelium.

Poſt hæc autem deſignauit dominus & alios ſeptuaginta duos, &c. Finis Euangelij: dignus eſt enim operarius mercede ſua. *Luca 10. Matt.9. & 10.*

QVi ad adminiſtrandā Rempublicam aſſumuntur, his in primis neceſſarium eſt vt ſciant cur ad id aſſumantur, & quid ad eorum munus requiratur: alioqui nec bonum promouere, nec pericula Reipublicæ præcauere poterūt, & ſibi & aliis perniciem adferunt. Vnde verè dictum eſt, Eccleſ.10. Væ terræ cuius rex puer eſt. Quantò igitur pericula animarum præponderant periculis corporum, tantò magis neceſſarium eſt Eccleſiaſtico paſtori vt ſciat ea quæ officij ſui ſunt. Ob eam cauſſam Chriſtus emiſſurus 72. diſcipulos, prius eorum officium ipſis depingit, neque id ſolùm, ſed & præcipit vt certi ſint hanc Dei eſſe voluntatem & præceptum, vt officio ſuo inuigilent, nimirum pœnas daturi, ſi quid negligant eorum. Hinc eſt quòd Apoſtolos legimus tam diligenter officio ſuo functos. Sic Petrus, Act.6. Non eſt, inquit, æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis, Sic Paulus 1.Corinth.9. Væ mihi ſi non euangelizauero: neceſsitas enim mihi incumbit: ſequitur ibidem, Ob id cùm liber eſſem omnium me ſeruum feci. Itē Act.20. Certus ſum quòd me vincula & carceres Ieroſolymis manent, ſed

Paſtori Eccleſiaſtico neceſſariū eſt vt ſciat quæ officij ſui ſunt.

Apoſtoli diligenter officio ſuo functi ſunt.

nihil horum vereor, dummodo conſumem curſum miniſterij mei. Hinc ibidem his quos præsbyteros conſtituerat, dixit: Attendite vobis & vniuerſo gregi &c. Hinc eſt quod Ieremias 1. cap. dixit. a. a. a. Domine ecce neſcio loqui. Et ob eandem cauſſam Ionas cap. 1. Fugit à facie Dei. Sic Exod. 4. Moſes diu reluctatus eſt, donec dominus quaſi iratus cogeret ipſum ſubire munus illud, educendum ſcilicet populum. Hinc idem dicebat: Quare impoſuiſti mihi hoc onus?&c. Quod ſi quidam ex noſtris attenderent, non tanto ſtrepitu ad quælibet officia ſeſe ingererent.

Verbi Dei myſteria nō licet cuiuis tractare niſi diuinis à Deo doctis & miſsis.

Hæc dum Chriſtus curat, potiſsimum ſex facit. Primò deſignat & emittit præter Apoſtolos etiam alios diſcipulos 72. Nam ſicut ſummum in Eccleſia eſt verbum Dei, quo nihil in terris habemus diuinius, ita non cuiuis licet tractare hæc myſteria, niſi diuinis planè & à Deo doctis ac miſsis. Vnde hic notandum, quòd quatuor genera diſcipulorum in ſcriptura leguntur: Primum eorum, qui à Deo non ab homine neque per hominem eliguntur, quales fuerunt Prophetæ & Apoſtoli, & hi 72. diſcipuli: ſicut & Paulus hoc ipſum de ſe prædicat, Galat. 1. Secundum genus eorum, qui à Deo quidem vocantur, ſed per hominem ſtatuuntur, quales fuerunt ij de quibus dicitur Numeri 11. Congrega mihi 70. viros, &c. Itē ij quos Apoſtoli ordinauerunt, quales fuerunt Titus & Timotheus. Huc quoq; pertinēt ij qui nūc quoque per Epiſcopos vel communitatem eliguntur. Tertium genus eorum, qui ab homine non à Deo vocantur, quales ſunt ij, qui hominum fauore in ſacerdotium vel prælaturam ſubrogantur: huc pertinent ij, qui vel muneribus, nummis, vel aliis, eligētium animos demulcent, ſicque eliguntur. Talis fuiſſe legitur Alcimus, 1. Machab. 7. miſerrimi vtique huiuſmodi homines, qui quod onus eſt, maximum, ſcilicet curam multarum animarum, honorem æſtimant, qui aliorum curā ambiunt, cùm quiſquam vix pro ſeipſo rationem reddere ſatis poſsit. Hinc Paulus Act. 20. valde exaggerat hunc ſtatum. Et Moſes, Num. 11. Cur afflixiſti ſeruum tuum, vt poneres hoc onus ſuper me? &c. At noſtri ambitioſuli interim ſecurè & otioſi viuunt, nullam curam habentes

Diſcipulorum quatuor genera.

Homines miſerrimi aliorum curam ambientes.

pro ouibus. Quartum genus diſcipulorum eſt eorum, qui nec à Deo nec ab hominibus vocantur, ſed ſeipſos ingerunt;de quibus dominus Iere.32.dicit,ipſi currebāt, & ego non mittebam eos,&c. Et Paulus .2.Cor.11. Operarij iniqui,inquit,trāsfigurāt ſe in Apoſtolos lucis, &c.

Sed de primo genere hîc agitur, qui à Deo, non ab homine miſsi ſunt,cùm Lucas dicit: *Deſignauit dominus & alios ſeptuaginta duos.* Sicut Apoſtoli repræſentarunt Epiſcopos: ſic 72. diſcipuli ſecundi ordinis præbyteros repræſentarunt. Secundi ergo ordinis ſeptuaginta duo deſignantur, qui totidem linguarum gentibus Euangelium prædicarent, quemadmodum prius duodecim Apoſtoli ad conuertendas duodecim tribus Iſraël vocati erant. Vnde & prohibiti erant ne in vias gentium irent, &c. Matth.10. Ita,inquam, & ij propter exteras gentes deſtinantur imbuendas, in ſeptuaginta duas linguas diuiſas. Deſignauit igitur hos dominus Ieſus,id eſt,ſignanter elegit, & quos ab æterno prædeſtinauit ad hoc opus, temporaliter ad hoc inſtituit & ordinauit. Fœlices certè ij qui à domino deſtinantur. Non enim poſſunt non eſſe animo ſyncero.

Apoſtoli Epiſcopos repræſentant, & hi diſcipuli reliquos ſecūdi ordinis presbiteros & ſacerdotes.

Et miſit illos binos. Sicut miſit eum Pater, ſic miſit eos, Ioan. 20. Miſit eum Pater ad debellandum diabolum, deſtruendam mortem, peccatum, iram Dei, ad conferendam vitam,remiſsionem,&c. Hæc autem omnia parata ſunt per mortem Chriſti, nondum tamen diſtributa erant. Ideò nunc eos mittit vt ea per verbum ſuum diſtribuant, & quidem tanto affectu, quanto ipſe ea perfecit. *Binos miſit*, vt vnius charitatis ſpiritum habeant. Ad idem facit illud quod ante paſsionem orans dixit, Ioā.17. Volo vt vnum ſint ſicut & nos, hoc eſt,vnius voluntatis ac mentis, vt ſint vnū corpus, ita vt quilibet ſibi collata dona aliis communicet, quemadmodum membra in corpore, & tanto affectu, quanto tu me miſiſti, & obediui. Simul mittit,eadē præcipit vt doceant,vno ore annuntiandum eſſe Euangelium,alioqui nullū fructum, ſed ſectas,diſſenſiones,contētiones & inuidiam parit: id quod declarat dies hæc, quia nō idipſum dicant omnes, 1.Cor.1. Ob id igitur diſcipulos binos miſit & binos, nimirum admonēs vt fraternæ charitatis memores eſſent,

Binos cur miſerit diſcipulos Chriſtus.

citra

citra quam nullus eſt Euangelij fructus. Quanquam & ob id quoque binos emiſerit vt ſufficerent labori, & eò alacriores eſſent. Deinde vt ſe mutuò conſolarentur in perſequutionibus, irriſionibus, tribulationibus, &c. Eccleſ. 4. Melius enim eſt duos eſſe ſimul, quàm vnum. Item Prouerb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, tanquam ciuitas firma.

Notus omnibus eſſe voluit, qui venit ſaluandis omnibus.

Miſit illos ante faciem ſuam in omnem ciuitatem & locum quo ipſe erat venturus. Ne aduentus eius lateret, mittit illos ante faciem ſuam. Voluit enim omnibus notus eſſe, qui venit ſaluandis omnibus. Ideò inquam, mittit illos, vt ſicut præcurſor Ioannes præibat parare vias eius, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius in remiſſionem peccatorum eorum: necnon redderet domino plebem perfectam, conuerteretque corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum: ſic & illi corda hominum pararent ad ſuſcipiendum Chriſtum.

Prædicatione verbi domino corda præparantur.

Per prædicationem enim verbi Dei Domino corda hominum præparantur. Gregor. Prædicatio præuenit, & ſic ad habitaculum mentis dominus venit. Ad ſeruandum eius ſermonem venit, & manſionem facit, Ioan. 14.

Miſsionis & deſignationis cauſſa.

2 Secundò dicebat illis cauſſam & rationem potiſsimam, quare & illos deſignaret ad hoc opus: *Meſsis quidem multa: operarij autem pauci.* Matthæus 9. cap. ſic ait, Et circumibat Ieſus omnes ciuitates & caſtella docens in ſynagogis eorum & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Nam ſequebatur eum turba multa, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper iis qui infirmabantur, Ioan. 6. Hinc omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes, Luc. 6. Videns autem turbas, miſertus eſt eis, quia erant vexati, & iacentes ſicut oues non habentes paſtorem, Matth. 9. Tunc dicit diſcipulis ſuis. *Meſsis quidem multa*, quaſi dicat. Sufficeret quidem mea prædicatio in Iudæa, ſed habeo & aliam meſſem inter Gentes, aliáſque oues quæ non ſunt ex hoc ouili, Ioan. 10. ad quas ego non viſibiliter venturus ſum: ad illas igitur adducendas neceſſaria eſt non ſolùm Apoſtolorum, ſed & aliorum diſcipulorum miſſio, &c. Attendenda penitus eſt hæc ſimilitudo vel metaphora

taphora meſsis. Meſſem enim dicimus cùm fruges terræ iam ad maturitatem proue&ctæ, deſecantur, & in horreo reconduntur, pro futuro cibo. Iuxta hoc duplicem in ſcriptura habemus meſſem. Altera de qua Chriſtus Matth. 13. loquitur, cùm dicit: Sinite vtraque creſcere ad meſſem, &c. Et hæc meſsis Chriſto exponentẽ conſummatio eſt ſeculi. Verùm de hac nihil hîc ad propoſitum. Altera de qua Ioan. 4. dicit: videte regiones, quàm albæ ſint ad meſſem, & hæc nunc eſt, nihílque aliud eſt quàm prædicatio Euangelij, qua homines à terra retrahuntur ad aream Eccleſiæ, vt ibidem expurgati, tandem tranſeant ad æternam gloriam. Huius meſsis ſata ſpiritualia & ſpicæ intellectuales, ſunt qui prophetarum voce culti, ad fidem Chriſti perueniunt. Quæ ſeges albeſcit, cùm iam maturus, hoc eſt, promptus animus eſt ad ſuſcipiendam fidem & Chriſti religionem. Sicut enim fruges fruſtra & ſine fructu ante maturitatem deſecantur, ſic vt Euangelium fructuoſè prędicetur, neceſſe eſt vt ſeminatio præceſſerit, ſcilicet prædicatio legis: quæ mortificat, terret, &c. Deinde neceſſarium eſt, quòd maturæ ſint fruges, hoc eſt, ſalutem ſitiant: & tunc eſt tempus metẽdi. At ſicut in meſſe, nedum grana ipſa, ſed & paleæ, & ſtramina in horreum inuehuntur, vbi poſtmodum per triturationem & cribrationem ab inuicem ſeparãtur, imò ſemper plus palearum & ſtraminum inuehitur, quàm tritici, adeò vt ipſum triticum præ paleis videri nequeat. Sic in Eccleſia verbum Dei omnibus ſine diſcretione perſonarum prædicatur, omnes introducuntur ad domum conuiuij & boni & mali. Diſcernuntur autem per triturationem, id eſt, tentationem, & cribrationem, id eſt, hęreſum permixtionem, hîc ſoli electi perſiſtunt, quorum paucisſimi ſunt. Semper enim maior pars paleæ ſunt, hoc eſt, plures ſunt ſemper, qui verbo Dei abutuntur, vel infructuoſè audiunt, adeò vt inter ipſos pij vix conſpiciantur. Verè igitur dictum eſt, multi ſunt vocati, pauci electi, Matth. 20.

Metaphora. *Meſſem quid vocamus.* *Meſsis duplex ex ſcriptura.* *Meſsis ſata & ſpica qui.* *Eccleſia omnes admittit bonos & malos.* *Plus palearum habet Eccleſia quàm tritici.*

Operarij pauci. Ex prædicta ſimilitudine meſsis colligimus operarios dici prædicatores. Nec dicit: Pauci ſunt doctores, prædicatores, ſacerdotes, ſed pauci operarij. Non enim operarij omnes ſunt qui ſacerdotes aut prædicato

Operarij prædicatores ſunt. *Operarij*

omnes non ſunt, qui prædicatores & ſacerdotes. dicatores. Sunt quidam qui officia ambiunt, non vt operentur, ſed vt otientur: quos Zacharias cap. 11. idola vocat. Sunt alij qui operantur quidem, ſed mercenarij ſunt: ſua enim quærunt. Sunt alij qui operantur quidem, ſed infideliter. Multa ergo requiruntur ad operarium, Primò vt ſciat operari. Nemo enim tam ſtultus, qui ad metendum conducat eum, qui metere neſciat. is enim plus damni quàm vtilitatis adferret. Sic aliud eſt verbum Dei prædicare, aliud prædicare illud, quomodo oportet. Et quidem primum plurimi ſciunt, non autem ſecundum. Plerunque enim fit vt publicis concionibus homines magis offendantur, quàm ędificētur: nec mirum, cùm nihil niſi conuitia, blaſphemias & ſcommata in vtranque dignitatem, & maximè in ſacramenta, audiant: fieri quidem non poteſt, quin verbum Dei aliquos offendat, nempe Pharisæos, ſicut & Chriſto contigit: ſed propter eos non intermittendum verbum Dei. Id autē curandūm, ne nos aliquid cōmittamus, quo verbū Dei in contemptū veniat. Poteſtatem enim accepimus non in deſtructionē, ſed in ædificationem, 2. Cor. 13. Sic idem Paulus docet, 2. Cor. 6. Nemini dantes offenſionē vllam, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Deinde ad operariū requiritur quòd fidelis ſit. Hoc nunc quæritur inter diſpenſatores, &c. 2. Cor. 4. Fidelis autem dicitur, ſi & fideliter laboret, & fideliter prouideat, ne labor ſuus inutilis reddatur domino ſuo. Sic prædicatoris eſt, fideliter laborare, & præcauere omnia, per quæ prędicatio impeditur. Huius figurā habes Nehem. 4. cū filij Iſraël reuerſi è Babylone reædificarent ciuitatem, de ipſis ſcribitur: vna manu faciebant opus, altera tenebāt gladiū, nimirū propter aduerſarios. Sic Paulus docet Titū cap. 1. vt amplectatur ſanā doctrinam, quò poſsit exhortari, & etiā aduerſarios reuincere, &c. Exemplū autem fidelis operarij in Paulo quoque habes. Sic enim de ſeipſo dicit, Act. 20. Vos ſcitis quòd nihil omiſerim, quo minus annuntiarē omne conſiliū Dei vobis. Idem 1. Cor. 9. Cùm eſſem liber omnium me ſeruum feci. Et Gal. 4. Filioli quos iterū parturio, &c. De eodem legis quomodo aduerſarios deuicerit, præſertim in epiſtola ad Galatas. En hi ſunt operarij veri, quorum heu pauci ſunt, qui nihil niſi Chriſtum quærant: de quibus

Requiſita ad bonum operariū.

Operarius artem operandi ſcire debet.

Operarius fidelis ſit.

Exemplum fidelis operarij Paulus.

idem

idem Paulus. 1. Corinth. 4. Et ſi decem millia pædagogorum habetis, ſed non multos patres.

3 Tertiò monet Chriſtus quid in hac penuria nobis agendum ſit. *Rogate*, inquit, *dominum meſſis, vt mittat operios in meſſem ſuam.* Ex quibus verbis innuitur quàm deflendum ſit verbo Dei priuari. Niſi enim magnum aliquod damnũ inde ſequeretur, non diceret Chriſtus: Rogate. Rogat, vt rogetur. Cùm igitur Chriſtus hîc ſic ingemuerit, & populo compaſſus ſit, eo quod non haberent operarios, deniq; & orare pręceperit, vt Deus mittat operarios: ſequitur quòd magnũ eſt periculum vbi verbum Dei ſubtrahitur, econtra magnum donum cùm Deus verbum ſuum mittit. Quanta autem vtilitas conſequatur prædicationem verbi Dei, oſtendit Ioannes Apoc. 14. cùm ait: Vidi angelum qui habebat Euangelium eternum, &c. ſequitur: Et audiui alium dicentem: Cecidit Babylon illa magna, &c. Viden quòd per verbum Dei regnum diaboli cadit, quod alioqui inexpugnabile eſt? Ad idem facit illud Ieremiæ 3. dabo vobis paſtores, &c. ſequitur: Et tũc dices: Pater meus es tu. Ecce fructus, nec mirum. verbum enim Dei ignis conſumens eſt, id eſt, accendens corda frigida, & malleus conterens petras, corda, ſcilicet, dura. Econtrà nihil magis deflendum, quàm deſtitui verbo Dei. Id autem fit tripliciter, Primò cùm omnino deſtituimur verbo Dei: quod quàm ſit miſerum, patet ex hoc, quòd Deus cõminantur Amos 8. d. Mittam in vos famem verbi Dei, &c. ſequitur: Tũc occidet vobis ſol in meridiem. Et commouebuntur & deficient virgines. Imò iuxta alium Prophetam, vbi non relinquit ſemen verbi Dei, quaſi Sodoma & Gomorrha ſimiles erũt. Secundò cùm paleæ pro vero tritico proponuntur, & ideo perículoſius eſt pernicioſius, quòd ſub titulo verbi Dei ſimplices decipit. Cùm enim eo titulo proponitur quaſi eſſet verbum Dei, tanto auidius aſſumitur, & minimè cauetur. Idem fit de libris qui titulum verbi Dei præ ſe ferunt, intus tamen nihil niſi humana figmenta, deceptiones, & blaſphemias continent. Quem autem non deciperent huiuſmodi pompoſi tituli? Magis igitur officiunt huiuſmodi libri, quàm paganorum libri, qui nullum titulum verbi Dei præ ſe ferunt. Tertiò proponun

Verbo Dei carere magnum malum, & dãnum.

Vtilitas verbi Dei, & virtus.

Verbo Dei poſſunt homines deſtitui tripliciter.

Libri falſò titulũ verbi Dei præ

ſe ferentes, magis offi-ciūt quàm Paganorū libri. ponuntur etiam verba ſcripturæ, ſed non debito modo. Huius figuram habes 1.Reg.4. cùm filij Iſraël aliquoties infœliciter pugnaſſent contra Philiſtæos, tandem adduxerunt arcam, ſed quia in arca tantùm confidebant, ſed ſine fide, ideo & victoriam & arcam perdiderūt. Sic verè cum magno ſpiritu iactamus nos de ſcientia ſcripturarum, quia tamen in ore tantùm ſcripturas geſtamus, non in corde, facilè cadimus. *Litera ſcriptura ore prolata nō ſaluat, ſed Verbū Dei ore conſeruatum.* Non enim litera ſcripturæ in ore prolata ſaluat, ſed verbum Dei corde conſeruatum. Contra huiuſmodi igitur pericula Chriſtus remedium adhibet, d. *Rogate dominum meſsis, &c.* q. d. Potens eſt Deus omnia præſtare ſi petieritis. Rogate vt mittat operarios, non otioſos, qui ædificationem, non deſtructionem: animarum ſalutem, non propriū commodum quærant. Rogate vt mittat, ne à ſeipſis veniant, vt vera doceant, ne per ſpiritum malum decipiantur. Ad hoc enim conatur diabolus, vt ſit ſpiritus mendax in ore Prophetarum ad decipiendos homines, 3.Reg. 21.

Quid agendū ſit cum paſtoribus deſtituimur. Ex his verbis colligere poſſumus, quid agendum ſit, cùm deſtituimur paſtoribus, aut cùm paſtores ſibi viuūt, non gladio illud vindicādum, ſed precibus. Propter peccata ſiquidem noſtra, Deus regnare facit hypocritam, Iob.34. Sic ad Ezechielem dicitur, Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans, quia domus exaſperās eſt: deinde quòd omnium *Spiritualia omniū maximè petenda.* maximè ea petere debemus quæ ſpiritualia ſunt. Sic & Matth.6. dicit: Primùm quærite regnum Dei. Item Luc. 11. Matth.6. Sic orabitis: Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis, id eſt, panem viuum. Quòd ſi talem panem à patre petierimus, certè non dabit nobis pro pane lapidem. Sed quia nos ſolùm temporalia petimus, ideò nec temporalia, nec ſpiritualia habemus.

Diſcipuli quales ſe erga peccatores gerere debeant, et quibus armis muniti eſſe debeāt. 4 Quartò docet diſcipulos hos, quales ſe erga peccatores præbere debeant, & quibus armis eos munitos eſſe velit. Nam 2. Tim.3. Omnes qui piè volunt viuere perſequutionem patientur. Item Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Ante omnia itaque ſuos munit & armat, quia eis prædixerat diabolum omnibus viribus ipſis reſtituturum. Et dicit: *Ite: ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos.* En arma

ma quæ diaboli inſultibus opponas, humilitatem, ſcilicet, patientiam, ſimplicitatem, beneficentiam, &c. Poterat quidem Chriſtus ſuos etiam externè reddere fortes & formidabiles omnibus, ſed non hoc expedit Euangelio. Neque enim violentia violentiam, iniuria iniuriam, ſuperbia ſuperbiam extinguit, ſed manſuetudo, lenitas, munificentia, &c. iuxta illud Prouerb. 13. Vir iracundus ſuſcitat rixas, mitis extinguit ſuſcitatas: hæc vera fortitudo eſt, & optimum vincendi genus patientia. Is enim verè fortis eſt, qui magnum onus portare poteſt. Et quod onus maius & intolerabilius, quàm conuitia, ignominiæ, aduerſitates? &c. Qui hęc ferre nouit æquo animo, is verè fortis eſt. Hinc Sapiens Prouerb. 16. Melior eſt patiens viro forti, &c. Item 24. Vir ſapiens fortis, & vir doctus robuſtus, &c. Hinc Chriſtus, Matth. 5. Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram. Dicit ergo: *Mitto vos ſicut oues, &c.* Nullum periculum præſentius eſt oui, quàm ſi in lupum inciderit: maius periculum, ſi non vnus tantùm lupus, ſed plures irruant: omnium autem maximum ſi in medio luporum ſit. Hoc igitur exemplo Chriſtus futura diſcipulorum & omnium Chriſtianorum pericula prædicit. Cum lupis, inquit, vobis res erit, & iiſdem multis, imò in medio luporum eritis, nullibi ſecuri, vndique imminebunt pericula, ex omni parte cautos eſſe oportet. Idem dicitur Ezechieli capit. 2. Fili hominis, mitto te, &c. ſequitur: cum ſcorpionibus habitas.

Arma diſcipulorum contra inſultus diaboli.

Optimum vincēdi genus patientia.

Onus magnum iniurias ferre.

Pericula verorū Chriſtianorum prædicuntur.

Sed cur obſecro ſuos Apoſtolos Chriſtus voluit eſſe inter lupos, & ad lupos mittere? Nunquid vt ipſi quoque in lupos verterentur? Nequaquam: ſed ſicut oues inquit. Oue ad proſpiciendum ſibi nihil ſtultius, animal eſt prorſus inerme, atque iniuriis omnium expoſitum, à ſolius paſtoris cura & defenſione pendens: hominibus tamen nullum animal commodius oue. Tales nos eſſe voluit Chriſtus, videlicet, vt à ſolo Deo pendeamus, non noſtra quæramus commoda, non aduerſa extimeſcamus, ſed tantùm aliorum commoditatibus inſeruiamus. Hi verè oues Chriſti ſunt. Talis erat Paulus, qui ob prædicationem Euangelij aliorúmque

Quæſtio.

Solutio.

Animal nullum cōmodius oue.

ſalutem, nulla non pericula & labores ſubiuit, 1. Corinth.11. Ter virgis cæſus ſum, inquit. Vult igitur Chriſtus his verbis, vt qui Apoſtoli officium gerit vel diſcipuli, paratus ſit omnibus ſuccurrere, omnia perferre, etiam animam tradere pro omnibus, vt vel hinc diſcas quàm pauci veri paſtores ſint.

Impedimẽtum omne negotij Euangelici abiiciendũ præcipit.

5 Quintò præcipit vt omne impedimentum quod negotium Euãgelicum impedire poſſet, abiiciãt, omnemque fiduciam & totius vitæ curam in Deum Patrẽ collocent, cùm ſubdit, *Nolite portare ſacculũ neque perã, neque calceamenta, &c.* Quæ verba nedum Apoſtolis, ſed omnibus quoque Chriſtianis dicta ſunt: Iuxta illud Matth. 6. Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini, &c. Si ergo hæc omnibus Chriſtianis præcipiuntur, multò magis ſacerdotibus & paſtoribus dicta erunt. Grauiùs enim punietur in prælatis diffidentia, quàm in ſubditis: id quod patet in Moſe, & Aarone, qui ob vnam diffidentiam puniti ſunt, Exod. 20. cùm populus vix poſt decem tentationes Dei, eodem iudicio punitus ſit, Numer. 14. Verùm nunc nulli (vti vereor) Deo minus fidunt, quam ſacerdotes, adeò vt & vulgi ſermone feratur, neminem magis auaritiam ſectari, tenacius retinere quàm ſacerdotes, vt verè de illis dictum videri poſsit, illud Iſa. 56. Canes impudentiſsimi, neſcierunt ſaturitatem. *Nolite*, inquit, *portare ſacculum ad reponendam pecuniã.* Vnde apud Matthæum dicit: Nolite poſsidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris. Quo præcepto ab omni eos liberat ſolicitudine terrenorum, vt vacationem omnem tribuerent verbo Dei. Verum enim eſt Chriſti dictum, Matth. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Vnde & Apoſtolus. 2. Timoth. 2. monet, Nemo militans Deo, implicet ſe negotiis ſecularibus. Quod etiã diſcipulis ideo mandat, ne doctrina eorum ſuſpecta eſſet, quam vel maximè ſuſpectam reddit ambitio & auaritia: id quod & in externis experimur. Nõ facilè creditur ei, qui ſcitur ambitioſus eſſe & auarus. Deinde hoc exigit à diſcipulis, vt externa opera fidem facerent verbis eorum. Prædicaturis ſiquidem regnum cælorum, mortificationem carnis, contemptum mundi, &c. congruebat vt & factis oſtenderent

Solicitudo omnibus Chriſtianis interdicitur.

Diffidentia grauiùs in prælatis quàm in ſubditis punietur.

Auaritia maximè clerum infamat.

Solicitudo terrenorũ maximè ſacerdotibus inhibetur.

Doctrinã Euangelicam nihil ſic ſuſpectã reddit atque ambitio & auaritia.

derent ſe non terrena, ſed cæleſtia quærere. Alioquin fruſtrà de cæleſtibus loquitur, quem nihil niſi terrena quærere videmus. Huic certè rectè improperari poſſet illud Apoſtoli, Rom.2. Qui alium doces, teipſum nō doces? qui doces legem obſeruādam, per præuaricationem legis Deum ipſe inhonoras? Et illud: Medice, cura teipſum. Demum his verbis voluit, vt expediti & alacres pergerent ad euangelizandum: ob id omnia interdixit, quæ impedimento eſſe poſſent. Impediunt autem diuitiæ, ſarcinæ, veſtimenta ſuperflua, arma ad defenſionem, &c. Ne igitur diſcipuli dicerent, Mittis nos ad ignotas regiones & barbaras, quis nutriet? quis veſtiet? quis defendet? ſicque in externis præſidiis comparandis & portandis impedirentur. Ob id Chriſtus omnia ſimul illis interdixit, q.d. Præcipua intentio veſtra, non ſit ex verbi prædicatione in ſæculo pecuniam reponere audiētium, neque victum in pera. Non enim prædicabitis vt edatis, ſed edere debetis vt prædicetis. 1. Corinth. 9. *Impedimēta ſermonis Euangelici.*

Non voluit dominus tamen his verbis oſtēdere, quaſi fas non eſſet, vnquam futurum, eos qui tractāt rem Euāgelicam aliquid neceſſariæ ſarcinulæ ſecum ferre, imò plus laudis fortaſsis meretur, qui ſuo ſumptu Euangelium annuntiaret, quemadmodum Paulus fecit, 1. Cor. 9. Nec dubium quin in maiori pretio eſſet Dei verbum ſi hoc ſeculo infirmo competenter prouiſum eſſet concionatoribus de ſuperabundantibus & ſuperfluis quorundam monaſteriorū diuitiis gratiſque (prętermiſſo quæſtu ſordido) verbum Dei annuntiarent. Neque etiam peccaret Eccleſiaſta ſi ad inhoſpitalem gentem profecturus, commeatus aut pecuniæ nonnihil ſecum ferret. Sed his verbis omne ſermonis Euangelici impedimentum amouere voluit, quo fœliciori ſucceſſu eorum ſermo curreret. *Laudē meretur magnam qui Euangeliū ſuo ſumptu denuntiat.* *Non peccat concionator Euāgelicus ſi quando cōmeatū ſecumferat.*

Neque virgam, addit Matth. 10. Quod etiam virgam prohibet accipere, quam tamē apud Marcum. 6. cap. concesſit. Hoc modo dubium diſſoluitur. Duplex eſt virga, vna regum gentium, quæ dominationis virga dicitur, hæc Apoſtolis inhibetur, ſecundum illud Luc. 22. Vos autem non ſic. Idem docet Petrus 1. cap. 5. non quaſi dominātes in clerum. Item Paulus. 2. Corinth. 1. Non quaſi *Virga duplex.*

Doctrina ulchra ex Paulo contra rigidos prælatos. dominemur fidei veſtræ, id eſt, non hoc dico, fuiſſe me animaduerſurum in vos, ꝙ dominemur veſtri propter fidem, quia videlicet credidiſtis, non hoc quæro vt tyrannidem in vos exerceam, vt noſtra quærerem, ſed vt adiutores ſimus gaudij veſtri, miniſtri ſumus non ad vexandum vos, ſed vt gaudium veſtrum iuuemus. Per virgæ igitur baiulationem prohibet Chriſtus, ne terrenæ potentiæ aut defenſioni innitamur, ne vindicandi libidinem in corde habeamus, ne vi noſipſos defendamus. Vult enim vt ſimus tanquam oues inter lupos. Item ne homines vi aut gladio ad fidem cogere conemur, Apoſtolis certè gladio externo non vtendum, poſtquam Chriſtus dixit Petro, Matth. 26. Conuerte gladiũ tuum in locum ſuum. Et Apoſtolus ad Timoth. 1, cap. 3. & Tit. 1. Epiſcopum, inquit, oportet eſſe irreprehẽſibilem, &c. *In vet. Teſta. ſacerdotibus gladiis vti licebat.* ſubdit: non percuſſorem, &c. In vet. quidem Teſt. gladiis vti licebat, ne deleretur gens è qua Chriſtus naſciturus erat. Chriſto autem nato, iam gladio alio non eſt opus, niſi gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, Ephe. 6. Hinc de Chriſto dicitur, Pſal. 44. Accingere gladio tuo, id eſt, aſſume humanitatem, qua nobis verbum ſalutis annunties. In eodem Pſalmo, Sceptrum regni Chriſti nihil aliud eſt, quàm verbum Dei: virga, inquit, directionis, virga regni tui. *Virga viris Euãgelicis conceſſa.* Hæc igitur virga permittitur Apoſtolis, virga ſcilicet, directionis, virga paſtoralis ſolicitudinis ſuper curam animarum ſolicitè vigilantis, quæ nihil aliud eſt, quàm lex vitæ & diſciplinæ. Faxit autem Deus vt virga nobis permiſſa ritè vtamur, ad ædificationem ſcilicet, & non ad deſtructionem.

Verbi Dei negotiũ feſtinatè peragendum. *Et neminem per viam ſalutaueritis.* Feſtinatè iubet verbi negotium peragere, ne alicuius obuij confabulatione remorentur ab iniuncto itinere. Neque ſimpliciter ait: Neminem ſalutaueritis, cûm ſit vſus humanitatis *Vſus humanitatis alios ſalutare.* alios ſalutare. Nam angelus ſalutauit Mariam, Lucæ 1. Chriſtus diſcipulos & mulieres, Matth. 28. Luc. 24. Et Apoſtolus monet: Salutate inuicem in oſculo ſancto: qui etiam ſcribit, ꝙ Lucas medicus ſalutarit condiſcipulos: Sed addidit, in via, quia non ſalutatio fraterna inhibetur, ſed ne per nimias ſalutatiões & vana colloquia obſtaculum fiat Apoſtolicæ functionis. Et tali modo lo-

quendi

quendi vſus eſt Eliſeus, quum mitteret feſtinãter Giezi ſeruum ſuum ad ſuſcitandum puerum mulieris defunctum, 4. Reg 4. d. Accinge lumbos tuos, &c. ſequitur: Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, &c.

In quancunque domum intraueritis, primùm dicite, Pax huic domui, &c. Quaſi dicat, Quid ſoliciti eſtis de hoſpitio? Totus mundus vobis patria erit, domini eſt terra & plenitudo eius. huius autem vos negotium agitis, deinde cùm cælum hominibus annunciaturi ſitis, non deerunt, qui domicilium terrenum adminiſtrabunt. Magna bona portabitis, non deerunt qui illa gaudenter ſuſcipiant, vix fieri poterit, vt vſquam ſit tam deploràta ciuitas, in qua nullus reperiatur, qui tales hoſpites non ſit cupidè recepturus, cùm ſint qui medicum corporalem magno conducant, & è longinquo accerſant. Qui enim ęgroti ſunt, in aduentu medici gaudent.

Diſcipulis veris non defuturũ hoſpitium.

Matth. 10. ait Seruator: *In quancunque ciuitatem aut caſtellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit.* Ac ſi dicat, Non opus eſt vt in diuerſoria meritoria diuertatis, ſed inquirite, ſi quis illic ſit probitate vitæ commendatus, & auidus regni cæleſtis, itémque veræ ſalutis, cui mundus hìc tædio ſit, qui ſuſpiret promiſſum Meſſiam, qui ſimplicitate vitæ & beneficentia in pauperes maioris etiam profectus ſpem de ſe præbeat. Huic vos eritis hoſpites gratiſsimi, deinde & ipſe vobis erit hoſpes conueniens. Non enim paſsim ad quoſcunque prædicator Euãgelicus diuerti debet, ne Euangelium malè audiat, ſi ad ſceleratos prędicator Euangelicus diuertat. 2. Corinth. 6. Nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Eccleſiaſt. 7. Mèlius eſt, inquit, nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa, maximè in prędicatore. Nam vnguenti pretioſi odor, totam quidem habitationem implet: bona autem fama omnes vicinos adit. Signanter autem dicit Chriſtus. Interrogate quis dignus ſit, non quis diues aut potens, ne viderentur ſua quęrere, aut ambire fauorem potentum, aut contemnere pauperes.

Eccleſiaſtæ diuerſoria meritoria vitare debent.

Hoſpites quales quærere debeãt viri Eccleſiaſtici.

Primùm dicite: Pax huic domui. Verè Euangelica & apoſtolica ſalutatio. Quid iucundius, & magis neceſſarium pace? Verùm non de pace externa hìc loquitur,

Euangelica & Apoſtolica ſalutatio.

ſed interna,erga Deum ſcilicet,quę quantum bonum ſit ex Iſaia 32. cap.diſcimus, dicente: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem:ſequitur fructus:euangelizantium bona,ſalutem,dicentes,Sion,regnabit Deus tuus, q. d. Omnia hęc conſequuntur pacem hanc, omne bonum,ſalus,Deus ipſe. Nam in pace factus eſt locus eius. Nihil enim melius pace conſcientię, pace erga Deum. Tales enim ſecurum acceſſum habent ad Deum in omni anguſtiâ. Et quoniam hanc pacem per Chriſtum habemus, cuius regnum, regnum pacis dicitur, Iſa.2.&3. ideo hanc pacem omnibus offerre debebant diſcipuli, Ob id, & externis verbis iubentur ſalutare eos, quibus prędicaturi eſſent.

Bona pacē cōſequētia.

Et ſi ibi fuerit filius pacis:&(vt Matthęus habet cap.10.) domus fuerit digna, *requieſcet ſuper illum pax veſtra. ſin autem,reuertetur ad vos.* Hinc videre licet aliud eſſe iudicium Dei,aliud hominum. Non omnes recipiētes Apoſtolos digni ſunt. Sunt enim qui hypocriticè recipiunt. Dignus autem eſt qui ſyncero & auido corde ſuſcipit. Super hunc itaque requieſcet & pax veſtra. Vides quanta bona promiſſa ſint ſuſcipientibus Apoſtolos ac diſcipulos. Sin autem reuertetur ad vos, tamen commendabitur charitas veſtra & ſolicitudo,qua etiam indignis pacem obtuliſtis.

Iudicium Dei aliud ab hominū iudicio.

Bona promiſſa diſcipulos ſuſcipientibus ingentia.

In eadem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt. Nolite tranſire de domo in domum, ne vel leuitatis vel cupiditatis argui poſsitis. Quæuis domus,quiuis victus ſufficere debet viris Euangelicis. Vides ex his ꝙ Chriſtus Apoſtolos ſuos ab omni ſuſpicione leuitatis, ambitionis,auaritiæ, gaſtrimargiæ, &c. voluit eſſe alieniſsimos. Grauitas decet maximè Eccleſiaſticos. Nec mirum ꝙ Apoſtoli talium pręceptorum memores,multos conuerterint,neque item mirum ꝙ non eodem feruore verba noſtra accipiantur à populo, cùm tam lōgè ab hac Apoſtolorum regula deflexerimus, vt nihil in nobis cōſpiciatur,quàm leuitas,ambitio,auaritia. Hinc dominus ait, Quia ſcandalizaſtis plurimos in lege, dedi vos contemptibiles, Malach.2.

Grauitas maximè decet Eccleſiaſticos.

6 Sextò. Diſcipulis omnem puſillanimitatem & diffidentiam eximit,certioréſque facit de mercede, cùm dicit:

cit: *Dignus eſt enim operarius mercede ſua.* Q.d. Patris negotium agitis. Patri igitur erit curæ neceſſaria vobis ſuppeditare. An non & id mundani homines faciunt? Non ſolicitus eſt ſeruus pro cibo. ſcit enim ꝙ dominus ſuis ex ſeipſo cibum ſuppeditabit operanti. Si ergo mundani homines cùm ſint mali, bona tamen præſtant ſeruis ſuis & operariis, quantò magis pater ſuis operariis, Luc. 11. qui ſolem ſuum oriri facit etiam ſuper malos, Matth. 5. & temporalia etiam malis præſtat? Non eſt cur vos diſſidatis. Nõ deſeret Deus fideles operarios, etiam in media fame. Id quod ex Elia diſces, 3. Reg. 17. quem in fame etiam dominus per cornos pauit.

Apoſtolis & fidelibus nunquam de futura tẽporalia.

Deinde his verbis non tantùm diſcipulis, ſed omnibus etiam Chriſtianis omnem diffidentiam eximit. Quid enim aliud ſumus quàm operarij in vinea domini? Operarios itaque ſuos paſcet, iuxta verbum quod hîc dicit, & Matth. 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo.* Ad hoc facit illud quod non ſemel inculcat. Scit pater veſter, quòd his indigetis, Matth. 6. Item Ioann. 16. Ipſe pater amat vos, quia vos me amaſtis. Item Luc. 12. Nolite timere puſillus grex, complacuit patri veſtro vobis dare regnum. Qui ergo regnum dare vult, quomodo minorá negabit? Hinc Dauid Pſalm. 33. Inquirentes dominum, non deficient omni bono. Sic Abraham, Iſaac, Iacob, etiam in aliena terra peregrinos nutriuit, quod ſatis teſtatur liber Geneſeos. Sic ipſi Ioſeph nihil defuit. Sed eum quoque dominum totius Ægypti conſtituit, Geneſ. 41. Sic ipſi Iob nihil defuit, etiam cùm omnia amiſiſſet. Sic perire non potuit Loth, etiam in Sodomis, Geneſ. 19. Sic viduam Sareptanam etiam in media fame per Eliam nutriuit, 3. Reg. 17. Omnia hæc ſcripturę loca eò tendunt, vt diſcamus Deum etiam ventrem noſtrum curare, ſi ex fide vocationi noſtræ & Dei voluntati reſpondeamus. Salus enim iuſtorum à domino, quaſi dicat, Iſta ad te pertinent, alia non curato, committe Deo, omnem curam proiicite in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis, 1. Pet. 5 Hoc fecit Dauid, cùm diceret, Ad te leuaui oculos meos, &c. Item Oculi omnium in te ſperant domine, Pſalm. Præterea ex his verbis: *Dignus eſt operarius mercede ſua.* Oſtẽdit Chriſtus, ꝙ

Diffidẽtia ab omnibus Chriſtianis longè abſit.

Deus etiã ventrẽ noſtrum curat, modò vocationi noſtræ reſpondeamus.

Miniſtris Eccleſiæ debetur victus & cætera vitæ neceſſaria.

miniſtris Eccleſiæ debetur victus & alia neceſſaria. Sic enim in lege dicitur, Deute.25. Non alligabis os boui trituranti. Qui brutis conſulit, nos vtique inſtruit. Qui non vult fraudari bouem cibo ſuo, nō vult quoque fraudari operarium vel mercenarium operis ſui, iuxta illud, Deuteron.24. Non negabis mercedem indigenti. Multò minus fraudari vult cibo ſuo operarium & doctorem verbi ſui. Hinc Paulus, Galat.6. Communicet is qui catechizatur verbo, ei, qui ſe catechizat in omnibus bonis. Item.1.Theſſal.5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui inter vos laborant. Et 1. Corinth.9. Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam? quis plantat vineam? &c. Vide Apoſtolum pulchrè hæc deducentem ibidem.

EPILOGVS.

1 *Oſtendit Chriſtus quanta diligentia Euāgelicum ſemen ſpargendum ſit, & quanta animi deuotione & deſiderio ſuſcipiendum & amplectendum. Hinc enim præter Apoſtolos, è numero diſcipulorum & alios ſeptuaginta deſignauit, qui ſua prædicatione præpararent animos audientium in aduentum domini, quemadmodum antè duodecim ſelegerat Apoſtolos. In cuius rei figuram filij Iſraël olim venerūt in Elim, vbi fuerunt duodecim fontes, & ſeptuaginta palmæ. Exo.15. Numer.33.*

2 *Admirabili ſermonis tropo diſcipulis adhuc craſſis eximere voluit Chriſtus omnem ſolicitudinem earum rerum, quæ ſolent animum remorari à cæleſtibus, ſucceſſūque verbi Dei. Nam vt poëticum dictum habet: Pluribus intentus deficit ad ſingula ſenſus. Nemo commodè duobus dominis ſeruire poteſt. Matth.6.*

3 *Mirabilis Dei operatio hîc nobis expendenda relinquitur: Ab omnibus denudat Apoſtolos, & tamen omnia tribuit. Prohibet aurum & peram, & tamen promitit nihil horum eis defuturum: vnde tanquam nihil habentes omnia poſſederunt, 2.Corinth.6.*

Laus ſoli Deo Opt.Max.ſemper.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EM. ROMA

IN SERMONES DE SANCTIS AEGIDII TOPIARII INDEX alphabeticus, in quo a primam paginam, b alteram indicat.

A

Abiectionis diuinæ argumentum. 74.b
Abominatio quicquid cum verbo Dei pugnat. 158.a
Achaz promiſsionē, & Dei ſignum reſpuit. 57.b
Ad mutuā charitatem vnuſquiſque hortatur. 173.a
Ad quid Deus omnia concluſerit ſub peccato. 171.b
Aduentus Chriſti humano teſtimonio factus oſtenditur. 112.b
Adulteri quadrifariam peccant. 149.a
Adulterium vitium periculoſum. 149.a
Aduocatus noſter Chriſtus. 84.b
Affectus ſpiritus, quàm naturæ vehementiores. 39.a
Agni paſchalis typus. 29.b
Agnitio præcedit prædeſtinationem. 178.b
Agricola ſiue vinitor Deus. 72.a
Agrippina ambitioſiſsima. 126.a
Alabaſtrum quid ſit. 120.b
Alas contrahere, quid. 21.b
Altaris ſacrificium prodeſt animabus. 201.a
Ambitio vulgi & concionatorum. 126.b
Ambitio Apoſtolorū. 125.b
Ambitio duorū fratrum in primatu petendo. 143.a
Bellorum, diſsidiorū fons. 143.b
Ambitio, odij Herodis in Chriſtum cauſa. 33.a
Ambitione & contentione peccarunt Apoſtoli. 144.a
Ambitionis vitiū comitem habet inuidiam. 170.b
Ambitio inſolens peſtis ſubtiliter irrepens. 17:.a
Amicitia malorum non niſi ſcelere conciliari poteſt. 102.b
Amor omnia ſęua quaſi nulla facit. 56.b
Amoris pręcipui in Chriſtū, ſignum. 121.b
Angeli puerorum cuſtodia. 175.b
Angeli poſt cælum abſolutum creati. 176.a
Angeli ſubſtantiæ ſunt inuiſibiles. 176.b
Angelorū lapſus cauſa. ibid.
Angelorum officium. 176.a
Angelorum officium quadruplex. ibid.
Angeli orant pro homini-

bus. ibidem
Angeli contra inſidias hoſtiũ noſtri defẽſores. 177.a
Angelus cuilibet homini cõmiſſus. 177. b
Angelos venerari Chriſtianus quiſque tenetur. 178.a
Angeli aſtare orantibus delectantur. 59.b
Angelus Zachariæ cur prædixerit multos gauiſuros in Ioan. natiuitate. 101.b
Anima quomodo ſeruatur. 133.a. quomodo odiẽda. ib.
Animam ſuam amare quid. 132.b
Animæ fidelium in charitate manentes, viuunt in gratia, & ſperare debent ſe vitã habituras ęternã. 199.b
Animæ quot modis adiuuen tur. 201.a
Animæ defunctorum adiuuantur applicatione ſacrificiorum. 202. a. oblationibus. 201. b
Animæ defunctorum adiuuantur orationibus, eleemoſyna & ieiunio. 202. 203.
Animæ defunctorum participes fiunt omnium bonorum, quæ viua membra Ecclesiæ fiunt. 203.a
Animarum curatores Chriſtum ſequi debent. 5.a
Anniuerſaria pro mortuis celebrata Tertulliani tempore. 202.a
Apertio cæli, quid. 48.a
Apoſtoli cur lapſi. 120.a
Apoſtoli quibus primũ prædicarunt. 1.a
Apoſtoli ob Iudæorum ſalutem miſsi. 19.b
Apoſtoli per aſſeſſoriam dignitatem: cæteri electi per approbationẽ iudicabunt. 59.b
Apoſtoli, Chriſti legati. 19.a
Apoſtoli alterius ſubrogatio perquam neceſſaria. 52. a
Apoſtoli cur piſcaturi miſsi. 5.a
Apoſtoli qũo mundi. 75.a
Apoſtolorũ opus, quod. 52.b
Apoſtolorum verorũ notæ. 85.b
Apoſtolorum inuidia. 171.a
Apoſtoli nõ tãtùm reliquiis peccati laborarunt. ibid.
Apoſtolorum infirmitas nobis proponitur. 171.b
Arca Noë, quid. 10 a
Authoritas apud maritũ in matrimonio. 98.a

B

Babylonia turris fruſtra contra Dei templum paratur. 67.a
Baptiſma Chriſti modo triplici ſumitur. 127.a
Baptiſma nũc eſt, quod olim erat circunciſio. 98.a
Baptiſmus aqua vitæ. 48.b
Baptiſmus Chriſti in Iordane factus, reſpondet facto Naaman Syri. 46.b
Baptiſmus & prędicatio Ioãnis quid effecerit. 101.a

Baptiſmus maxima conſolatio noſtra. 47.b
Baptiſmi virtus vnde pendeat. 47.b
Baptiſmi materia, aqua naturalis. 48.b
Beatū de proprio viuere. 4.a
Benedictio à ſiniſtra. 67.b
Benedictio domini à dextera. 68.a
Benedictio Dei per Chriſtū prouenit. 141.b
Benedictio Iudæorū in terris erat. 141.b
Benignitatis diuinæ indiciū, &c. 141.a
Beneficium Chriſti in diſcipulos mirum. 18.a
Beneficia Dei maxima in Euangelio prædicātur. 13.a
Bonitas Dei erga Iudæos, mira. 20.a
Bonitas Dei à nobis ſemper laudanda. 154.a
Bonitas Dei vocantis magna. 5.b
Bonitas Chriſti erga d. Thomam. 14.b
Boni non moriuntur, ſed obdormiunt. 18.b
Bonorum Chriſti conſortes, qui. 156.a

C

CÆlum domus patris eſt. 81.a
Cælum venale. 5.b
Calamitas extrema vbi nullum verbi Dei ſemen. 19.b
Calix Chriſti triplici modo bibitur. 127.a
Calix Chriſti glorioſus. 25.b
Caluini vafricies. 64.a
Caluini turpis error. 47.b
Carne ex omni eligi. 70.a
Caro Chriſti verè cibus, & ſanguis verus potus. 93.a
Caſtitati ſtudere. 30.b
Catholicorum officium eſt, &c. 61.a
Cauſſa quę veritati innititur, defendenda. 17.b
Cauſſæ duæ cur Chriſtus ſit baptizatus. 47.a
Cedro Chriſtus ſe comparat. 135.b
Cœna domini quid complectatur. 87.b. in quem finem inſtituta. 87.88.a
Cœna dominica non eſt vbi pauper contemnitur. 88.b
Cœnæ dominicæ inſtitutio & author. 87.a
Charitas de ſua & aliorum ſalute ſolicita. 45.a
Charitas non eſt tumultuoſa. 76.b
Charitas Chriſti ineffabilis. 159.b
Charitatis doctrina. 3.a
Chriſtiani re & nomine, qui. 25.a
Chriſtiani fœcundi quandiu manent in Chriſto. 73.a
Chriſtiani veri quibus notis inſigniri debent. 30.b
Chriſtiani germani, qui. 86.a. in ſola Chriſti cruce glorientur. 86.a
Chriſtiani multifariam à Deo per Chriſtum vocantur.

tur. 38.b
Chriſtiani mortuos ſuos lugere moderatè debent, ſpē reſurrectionis habentes. 199.a
Chriſtiano futuro quid facto ſit opus. 38.a
Chriſtiano fides ſola non ſufficit. 182.b
Chriſti & Petri mors ſimilis. 25.b
Chriſti ad amorem excitantia duo. 133.b
Chriſti in diſcipulos patientia. 144.a
Chriſti piſcatio. 4.a
Chriſti mors; iuſtificatio noſtra. ibid.
Chriſti beneficiorū memores ſimus oportet. 181.a
Chriſtum ſequi quid ſit. 38.a
Chriſtum ſequendi ratio duplex. 5.b
Chriſtus cōminatur eos qui puſillis offendiculum ponunt. 173.a
Chriſtus nulla alia re lucratur quàm verè Chriſtianis benefaciendo. 173.b
Chriſtus permittit vt Dæmones aliquando in corpus externum ſæuiāt, non in animum. 190.a
Chriſtus cum cruce ſequendus. 25.a
Chriſtus vitis vinum protulit ſuauiſsimum. 155.a
Chriſtus Paulum ter allocutus. 36.b
Chriſtus quomodo impleuerit omnē iuſtitiā. 47.a
Chriſtus cur propriè venerit. 55.b
Chriſtus anno ætatis ſuæ triceſimo baptizatus. 46.a b
Chriſtus verè primogenitus verus agnus, &c. 4..a
Chriſtus quomodo excipiatur hoſpitio. 137.a
Chriſtus ſalutare Dei. 46.a
Chriſtus cum fœnore multo reſurrexit. 132.a
Chriſtus mediator & pacificator noſter. 124.a
Chriſtus tanquam medicus nobiſcum verſatus. 166.b
Chriſtus pulchræ dilectionis mater, &c. 155.a
Chriſtus omnia in omnibus. 13.b
Chriſtus dignitatis & officij vocabulum. 160.a
Chriſtus intra cælū cælorum inuenitur. 16.a
Chriſtus ordinum Eccleſiæ inſtitutor. 162.b
Chriſtus ex regibus ortus. 159.a
Chriſtus abeundo ſuis profuit. 82.a
Chriſtus amicus conſtans & fidelis. 87.a
Chriſtus patrem in ſeipſo Apoſtolis oſtendit. 83.a
Chriſtus ante Aſcenſionem quæ fecerit. 10.b
Chriſt⁹ operit peccata. 121.b
Chriſtus omnium malorum propulſor. 110.b
Chriſtus reges ſuo iugo ſubdidi

didit. 96.a
Cibi indigus Chriſtus. 136.b
Claues quãdo dederit Chriſtus. 109.b
Clemẽtia Dei erga Mariam declaratur. 116.a
Cognitio Chriſti ad ſalutem neceſſaria. 107. a. cæleſtis patris donum eſt. ibid.b
Colloquium Chriſti & Eccleſiæ. 110.b
Colloquium Mariæ & Elizabeth familiare. 113.b
Commercium piorum amplectendum. 79.b
Communicaturis neceſſaria. 91.b
Conatus noſter præcipuus quis. 124.b
Conceptionis Ioannis modus. 96.b
Conceptionis Chriſti qualitas & modus Mariæ & Prophetis incognitus. 63.a
Concionatoris munus. 32.a
Cõfeſsio Petri omnibus neceſſaria. 107.a
Coniungij ſacramẽtum Deo placitum oſtenditur. 97.b
Cõnubij caſtitas habet ſuum meritum. 97.b
Cõſanguinitatis gradus non infringendi. 149.b
Conſilia Dei in eius operibus nunquam diſcutiẽda. 54.b
Cõſolatio amplißima in aduerſis. 80.a
Conſolatio contra crucem, &c. 79.b.80.a
Conſolatio dulcis pro pauperibus. 40.a
Conſolatio triplex pro fidelibus. 40.a
Conſolatio in morte. 83.b
Conſolatio duplex. 54.b
Conſolationis genus quadruplex. 188.a
Conſuetudines Eccleſiaſticæ piæ non obliterãdæ. 98.b
Conuerſionis & obedientiæ forma. 7.a
Conuerſionis Pauli modus duplex. 36.b
Conuiuia nec reiicienda nec damnanda. 165.b
Corona vitæ qualiter obtinetur. 71.b
Corpus Chriſti myſticum efficimus. 91.a
Corpus idem conficitur in ſacramento quod ex virgine natum eſt, &c. 91.a
Corporis Chriſti primus fructus 93.a. ſecundus, tertius. ibid. b
Corinthiorum praua conſuetudo. 88.b
Corinthiorum error fœdus. 89.a
Crudelitas maior, quæ. 151.b
Culpa temere accedentium ad Euchariſtiam quadrupliciter arguitur. 88.b
Cultus præcipui in Eccleſia Dei, qui. 76.a
Cultus quis Deo exhiberi poteſt. 10.b
Cypreſſus odore eſt violentiſsimo. 135.b

D

DAuidis ſedes quãdo redemptori data. 62.b
Decretum Chriſti immobile. 31.b
Deuotio ingens, clamor in auribus Dei. 114.b
Deo q̃ fidit,nõ pudefiet. 1.a
Deo in tribus placere poſſumus. 10.a
Deus à nobis quomodo benedicitur. 141.b. cur laudandus. ibidem.
Deus affligit nos nõ vt perdat,ſed vt ſanet. 74.a
Deus bis pater noſter factus. 50.b
Deus cùm noſtra præmiat merita,ſua dona coronat. 40.a
Deus Chriſti prædicatione, morte,& reſurrectiõe prędeſtinatos vocauit, iuſtificauit & glorificauit. 180.a
Deus iuſtificator, Chriſtus aduocatus & defẽſor.ibid.
Deus diuerſis mediis ad ſe ſequendum cur vocet,nobis non eſt inueſtigandum 40.b
Deus elegit nos, quia dilexit. 185.b
Deus de quibus agat gratias. 54.a
Deus ingraueſcente periculo ſuis adeſt. 32.a
Deus non iraſcitur in finem. 33.a
Deus neminem vult perire. 142.a
Deus poſt longã expectationem miſericors. 99.b
Deus ſaluat in maximis periculis. 31 b
Deus ſemp ſuos reſpicit.72.a
Deus verè omnipotẽs. 54.p
Deus vitæ & mortis dominus. 27.b
Doctorum verorum ac falſorum notæ. 85.a b
Doctrina pro miniſtris diuini verbi. 11.b
Doctrina ſaluatoris enſe penetrabilior. 91.a
Doctrina de iudicantibus, non tantũ concernit Apoſtolos,&c. 39.b
Doctrina liberi arbitrij obedientis. 5.a
Domeſticorum habenda cura. 6.b
Dominandi cupiditas mortalibus quantum attulerit malum. 35.a
Dominus eo tẽpore veniet, quando longiſsimè abeſſe putabitur. 206.a
Domini in nomine exaudimur. 1.b
Domus Iacob qui ſint. 62.b
Bona Eccleſiaſtica, quia gratis accepta, gratis danda. 161.a
Donatiõis finis duplex. 13.b
Donorum alia publica, alia priuata. 160.a
Donorum alia externa, alia interna. 186.a
Dialogiſmus Mariæ & Gabrielis. 61.a

Diaboli

Diaboli verſutia. 166.a
Dies aduentus Domini furi comparatur. 207.b
Dignitas Eccleſiaſtica virtuti,nõ ſanguini debetur. 128.a
Dilectus Chriſtus quid ſuo aduentu Eccleſiæ contulerit. 112.a
Dilectio fortis vt mors. 25.b
Dilectionis proximi modus diſcitur. 36.b.137.a
Diligentes Deum ij ſunt,qui omnia in bonum cooperantur. 178.a
Dilecti natura depingitur. 111.b
Dilectus ſponſæ Deus & homo eſſe oſtenditur Chriſtus. ibidem.
Diſcipuli Chriſti,qui. 156.b
Diſcipulorum de primatu diſceptatio. 143.b
Diſpendium vitæ redimendum membri vnius abſciſſione. 175.a
Diſſecari cordibus, quid. 17.b

E

Eccleſiæ arma, orationes & lachrymæ. 103.b
Eccleſiæ ad ſponſum ardens deſiderium. 111.a
Eccleſia ab Apoſtolis informata ſtatuit, nõ min⁹ pro mortuis, quàm pro fidelibus viuis altaris ſacrificiũ offerendum. 202.a
Eccleſia catholica hodie aufertur à multis,cur. 22.b
Eccleſia Catholica penes quos ſit. 109.a
Eccleſia Chriſti duplex.29.a
Eccleſiæ Dei fundamentum, materia,opera, forma, ſitus,finis & architecti. 66.b.67.a
Eccleſiæ dona publica. 161.a
Eccleſia inexpugnabilis fore promittitur.108.a.ſuper Petram fundata. ibidem b
Eccleſia Romana verè pontificia. 24.b
Eccleſia ſanctorum, ciuitas & Dei templum. 66.a
Eccleſiæ ſemper Chriſtus adeſt. 111.b
Eccleſia tãti facienda, vt, &c. 76.a
Eccleſia vera & inuiſibilis. 30.b
Eccleſia vera, quæ, & eius membra. 111.a
Eccleſiæ variæ appellationes. 29.b
Eccleſia pro defunctis Deũ interpellat. 198.a
Eccleſiaſtica refectio. 175.b
Eccleſiaſticus ordo notatur cum vulgo. 174.a
Educatio Chriſti. 58.a
Effectus venerabilis ſacramẽti tres. 92.a
Electi quibus notis deprehẽduntur. 30.b
Electio & vocatio noſtra per bona opera eſt ponẽda. 178.b
Electorum omniũ vna beatitudo

titudo quo ad obiectum. 81.82.a
Eleemoſyna quo animo ſit danda. 130.a b
Eleemoſynæ fructus. 130.b
Eleemoſynæ ditant. 131.a
Encomij Mariæ excellentia. 60.b
Epheſij quales ante fidem,& quotuplici ratione peregrini.65.a. quales poſt acceptam fidem. 65.66.a
Epiſcopi in Eccleſia poſiti, non vt ſibi, ſed vt ſaluti aliorum conſulant. 186.b
Epiſcoporum munus, vt in horrea domini fructus afferant. 186.b
Epiſcoporum electionis modus. 52.b
Epiſcoporum electio penes quos. 4.b
Epitheta quibus vera cognoſcitur Eccleſia. 135.a
Error Apoſtolicus. 126.b
Eſurientes & ſitiẽtes qui ſint dicendi. 193.a
Eua,infirma domus. 139.a
Euangelium, Dei opus.84.a
Euangeliũ doctrina quæ ab ipſo Chriſto prodiit. 169.a
Euãgelica doctrina Dei prophetia. ibidem
Euangelij vtilitas & fructus. ibidem
Euangelij officium. 168.b
Euangelij hoſtes duplices. 166.a
Eucharistia quomodo ſumẽda. 88.a
Euchariſtia Eccleſiaſticæ vnionis ſacramentum.101.b
Euchariſtia quomodo ſumẽda. 92.a
Euchariſtia contra cacodæmones antidotum. 91.b
Exemplum pietatis & bonorum operum. 113.a
Exemplũ humilitatis Chriſtus. 129.a
Exemplis cauetur ne ſimplices & iuſti lædantur. 173.b
Euangeliũ bonũ nũtiũ.216.a
Euangelium redemptionis & ſalutis etiam gentibus annuntiatum. 216.a

F

FActa quædã diuina cur nobis occulta. 27.a
Facultas edendorum miraculorum quibus primùm data. 16.b
Fame ſpirituali qui pereunt. 19.a b
Fœcũditas matrimonij apud Iudæos magnifica habebatur. 97.a
Feſti Petri ad vincula inſtitutio. 129.b
Feſtum animarum cur ab Eccleſia celebretur.200.b
Fidei noſtræ ſcopus. 16.b
Fidei & prædicationis cognatio. 2.a
Fidei virtus quanta. 115.b
Fidei finis ſalus animarũ.51.b
Fides per charitatem operãs vita eſt animæ. 199.b
Fides cõmunicaturis neceſſaria. 92.a

Fides

Fides ſola ad conciliandũ no bis Chriſtũ nõ ſufficit. 76.b
Fides catholica non eſt diſsimulanda. 108.a
Fides Thomæ & confeſsio probatur. 15.a
Fides Magdalenæ non fuit otioſa. 121.a
Fides ſcutum aduerſus omnia mala. 81.a
Fides totius Eccleſiæ. 15.b
Fides per opera charitatis manifeſtanda. 121.b
Fideles purgatione quotidiana opus habent. 73 b
Fidelibus defunctis non ſubueniendũ dicentes, Sataneę filij ſunt. 198.b
Fidelium myſtica oblatio. 44.a
Fidelium carmina. 30.a
Filij dei apud Iudæos contemptus. 95.b
Filium noſſe quid ſit. 55.a
Filius dei ab æterno deſtinatus vt humanitatem noſtram aſſumeret. 94.b
Fons omnium virtutũ, quis. 155.b
Fontem ad viuum itur animo, non pedibus. 155 156.a
Fructus Mariæ, fructus vitę. 115.a
Fructus Euchariſtiæ præcipui tres. 91.b
Fuga Chriſti in Aegyptum. 32.b
Fugæ Chriſti in Aegyptum. cauſſæ duæ. 33.a
Fundamentum fortitudinis magnum, quod. 80.b
Fũctio Apoſtolica vnde pendeat. 52.b

G

Gabriel quid. 58.b
Generatio Chriſti, qui. 156.a
Gladius externus Apoſtolis negatur. 129.a
Gladium & poteſtatem magiſtratui tradidit Chriſtus. 147.b
Gloria futuræ gloriæ differentia. 81.b
Gloria vana in eleemoſyna vitanda. 130.b
Gloriandum cur non ſit in cæremoniis externis. 86.a
Glorificatio bonorum operum merces. 179.b
Grano frumenti Chriſtus ſe comparat, cur. 131.b
Gratia quam Maria reperit, quæ ſit. 61.b
Gratiam primam nemo mereri poteſt. 40.b
Gratiæ & meriti diſcrimen. 160.b

H

Hebræorũ mos in genealogiis contexendis. 159.b
Herodis præpoſtera religio. 151.b
Herodis conuiuium ſatanicum. 152.b
Herodes verſipellis dicitur. 147.b. paternæ malitiæ imitator. 147.b

Herodis ſigmentum prauũ. 147. a
Herodes Pharaoni non abſimilis. 34. a
Herodes lupo ſimilis, ſæuiſſimus,& cæt. 34. a
Herodes & hæretici ſatanæ ſerui. 31. b
Herodes tres ſcelere pares. 102. a
Herodes vxorem legitimam repudiauit. 148. a
Herodis execratio. 151. a
Hæreditatis conſequutionẽ quid præcedat. 68. b
Hæreſiarchæ ſeductorum ſerent peccata. 21. a
Hæretici ideo errant, quia Chriſti ſpõſam odio proſequuntur. 188. b
Hæretici verbum Dei contemnũt & Eccleſiam. 12 a
Hæretici Iudæorũ inſtar concionatores occidunt. 20. b
Viperarum filij. 21. a
Hæreticis non datur verba Chriſti tractare. 28. b
Hæreticorũ modernorũ de ſacramẽto corporis & ſanguinis interpretatio. 91. a
Hæretici, præpoſteri reformatores, 77. b
Hæreſes & ſchiſmata vnde. 183. a
Hæreſiarchę non excuſabuntur, per quos ordo Eccleſiaſticus inuertitur. 174. b
Hieruſalem malorum omnium lerna 20. a
Hieruſalẽ Chriſti nidus. 21. b
Homo quibus ad ſalutẽ diſponitur. 95. b
Horam vltimam nos ignorare voluit dominus, vt ſemper ſuſpecta ſit. 207. 208.
Homines in quibus angelis aſsimilentur. 17. b
Hoſpitalitatis virtus ad quos pertineat. 137. a. fructus, ibidem. b
Hoſpitalitatis cõſuetudo, pedes abluere. 122. a
Hoſpitalitatis exemplum. 136. b
Hoſpites iuſti ad conuiuium vocandi. 119. b
Hoſtes Euangelij non tam alios, quàm ſe ipſos lędũt. 36. b
Humilitas & charitas Mariæ declaratur. 43. a
Humilitas Chriſti & Ioannis humilitas. 46. b
Humilitas candor & innocentia commendantur. 171. b
Humilitas diſcipulos Chriſti commendat. 128. b
Humilitatis exemplũ. 154. a
Humilitatis exemplũ Chriſtus. 145. a
Humiliationis indicium inſigne. 159. a
Humiliora deus plerunque magis probat. 52. b

I

IEſus lux gentium à Deo datus. 96. a
Ieſus ſaluator interpretatur. 26. a

61.a
Ignorátia Apoſtolorum de Chriſti regno.125.b.argui tur. 126.b
Ignorantia humana in Dei rebus profunda. 83.a
Imbecillitatis diſcipulorum vſus quadruplex. 144.a
Imitatio duplex, ſpiritualis & corporalis. 5.b
Immanuel duplicẽ in Chriſto naturam denotat. 58.a
Immanuel, quid. 58.a
Impij non ſemper vitandi. 167.a
Impij & iniuſti, qui. 146.b
Improborum mos. 17.b
Incarnationis Chriſti author, quis. ibidem
Incarnationis Chriſti architectus, quis. 63.a
Incarnatio Chriſti ſalutis paratæ indicium. 50.b
Incarnatio Chriſti ſaltus dicitur. 111.a
Indoctos vocat Deus, cur. 4.b
Infantes ſine auxilio rationis in baptiſmo iuſtifican tur. 48.a
Infernus difficilius meretur, quàm cælum. 127.b
Innocentia paruulorum non vita regnum cælorum acquiritur. 172.b
Innocentes pueros cur deus occidi permiſerit. 31. b. martyres, cõfeſſores ſunt & doctores. 25.a
Inſignia regni Chriſti ſpiritualia. 126.b
Inſidiatores & aduerſarij noſtri, qui. 181.b
Inſtitutio Chriſtiana de morte. 28.a
Intuitus Dei, quid. 3.b
Ioannes cur angelus dictus. 41.a
Ioannis progenies, encomiũ parentum. 96.b
Iter ad regnum Chriſti oſtẽditur. 117.a
Ioannes inter nouum & vetus teſtamẽtum venit. 97. b. ſecundum legem circun ciditur. 98.a
Ioannes Dei gratia interpretatur. 98.b
Ioannes in lucem gentium datus, à regibus honoratus. 96.a
Ioannes ab vtero nominatus. 95.a
Ioas ob ſcelus patratum in Zachariam occiditur. 22.a
Ioiadas pontifex, binomius. 21.b
Iuſtitia pax eſt, ſicut peccatum inimicitiæ cum Deo. 1.2.b
Iuſtitiam omnem quis impleat. 46.b
Iuſtificatio quo ordine fiat. 166.a
Iuſtificationis ordo depingitur. 179.a
Iuſtificationis gradus. ibi.
Iuſtificationis vitæ indicia quatuor. 165.a
Iudas Machabæus obtulit

pro mortuis 12. millia drachmas. 201.b
Iudæi dei cognitionem non habent. 49.b
Iudæi omnium gentium miſerabiliores. 22.a
Iudaïcæ infirmitati ſignis cō ſuluit deus. 63.b
Iudæorum conſuetudo nominum indendorum pueris. 98.b
Iudicium humanum in rebus diuinis ſæpe cæcum. 138.a
Iudiciū dei horrendū in infrugiferos palmites. 74.b
Iudicij mortiſque hora ex ſignis non fit certa. 208.a
Iudicium horrendum malis extimeſcendum. 40.a
Iudicium in hæreticos. 12.a
Iugum Chriſti humilitate & manſuetudine geſtari ſe ſinit. 56.a
Iugum duplex, Euangelij & gratiæ. 55.b
Iugum Moſis Chriſtus diſrupit. 56.a
Iuramentum inter comites habendum. 151.a
Iuramentum incautum reſcindendum. 152.a
Iuſtus dei quis, 23.a. fructus. ibidem b
Iuſti & timētis fructus. 24.a
Iuſti huius mundi. 168.a
Iuſtum qui fructus ſequantur. 23.b
Iræ paternæ mitigator Chriſtus. 204.a

L

LAchrymis fulmen diuinæ irę extīguitur. 121.a
Lapides viui, & mortui in Eccleſia, qui. 10.a
Laudatio Dei in quibus cenſeri debet. 51.b
Lætitia carnis & Spiritus vana. 53.b
Lex purgādæ mulieris quid admonebat. 44.a
Lex vitæ & diſciplinæ, quæ, 70.b
Lex ad iuſtificationem & ad peccati oſtēſionē data. 185.a
Legis paternæ Chriſtus obſeruantiſsimus. 204.a
Liberalitas domini erga nos quàm magna ſit. 207.a
Liberalitas diuina, ablata in duplum reſtituit. 99.b
Liberalitatis exhortatio in pauperes. 130.a
Liberum arbitrium in rebus diuinis inefficax. 144.a
Libidinis fructus. 152.b
Litania duplex. 77.a. quid. ibidem b
Loca reliquiarum diuorum piè viſitentur. 197.a
Locus conceptionis Chriſti qualis. 58.b
Locus, tempus culpā aggrauant. 102.b
Locū quomodo nobis Chriſtus parauerit. 82.a
Longanimitas & patientia domini nobis commendatur. 207.a

Lucernæ lũborúmque præcinctio q d ſignificet, 205.b
Luxuria petulantes facit & homicidas. 152.b

M

Magdalenæ peccatricis pietas vicit &c. 122.a
Magdalenæ peccatricis obſequia quatuor. 120.b
Magdalena per excellentiã dicebatur peccatrix. 120.a
Magiſtratus politici ordinẽ cõfirmauit Chriſtus. 145.a
Magnitudo virtualis triplex. 9.a
Magnus in veritate, quid. 69.a
Magnus efficitur qui legi vitæ, & cæt. 71.a
Magnificum eſſe, quid. 165.b
Mali corui malum ouum. 150.b
Malitia non potuit vincere mundi ſapientiam. 208.b
Malum minus permittitur, & cæt. 120.a
Malitiam omnem quis impleat. 46.b
Manſiones cæli ab æterno ſunt paratæ. 81.b
Manna pani vitæ nõ eſt cõparandum. 94.a
Mãducare ſpiritualiter quid. 94.a
Martyrem facit non pœna, ſed cauſſa. 127.b
Marthæ querimonia & eius infirmitas. 198.b
Marthæ confeſsio. 200.a
Quid doceat. ibidem
Maria vitis fructifera. 157.a
Maria Angelis & hominibus veneranda. 114.b
Maria reparauit quod Eua perdidit. 64.b. Theotocos rectè dicitur. ibidem
Maria ratione triplici fuit virgo. 59.a quid. ibidem moribus caſtiſsima. ibi.b
Maria quomodo gratia plena. 60.a. præ aliis benedicta. ibidem
Maria legi purgationis obnoxia non fuit. 43 a
Mariæ verecũdia, modeſtia, prudentia. 61.a
Mariæ obſequiũ nobis obſeruandum. 53.a
Mariæ fœtus ſanctus. 63.b
Mariæ beatitudinem Elizabeth fidei tribuit. 115.b
Marthæ pars Mariȩ eſt ablata. 140.a
Matthæus Leui dictus, cur. 163.a
Matthæi fides ꝓbatur. 164 b. obedientia. ibidem fructus. 165.a
Meritum non ex nobis, ſed ex deo dependet. 40.a
Meſsias quò venire oſtenditur. 41.b. Angelus teſtamẽti. ibidem
Meſsiæ & præcurſoris gaudia. 114.a
Meſsias ex virgine naſciturus promittitur. 57.b
Melius eſt cum ſanctis pati, quàm cum impiis gaudere. 187.b

Metus viros etiam conſtantes inuaſit. 37.a
Miniſtrorum Eccleſiæ gradus inæquales. 161.b
Miniſtrorum Eccleſiæ finis. 162.a
Miracula Dei ad proximorum ædificationem diuulganda. 99.a
Miracula in baptiſmo Chriſti facta. 47.a
Miſericordiam Dei prophetat Maria. 116.b
Miſericordiam Dei cõmendat Maria. 115.116.a
Miſericordia ſpiritualis & corporalis. 267.a
Miſericordia Dei à quibus commendatur. 1.a b
Miſeri huius mundi qui. 56.a
Modus verus laudandi deũ. 116.a
Mors naturæ, culpæ & gehennæ. 158.b
Mors tametſi omnium terribilium, &c. 104.b
Mors fidelium tranſitus eſt ex hac vita in aliam multò præſtantiorem. 199.b
Mors Chriſtianorũ eſt quædam a ſeruitute corruptionis mortis manumiſsio. 200.a
Mortuis humanitatis officia exhiberi pium eſt. 153.a
Moriendi modus optimus. 18.b
Morte iudicióque nihil certius, hora verò nihil incertius. 207.b
Moſi iugum Iudæis cur durum. 56.b
Moſis oratio plus effecit, quàm Ioſue pugna. 104.a
Mos bonorum angelorum quis. 61.b
Mulieris probæ officia quinque. 117.b.118.a
Mulieres otioſæ & negligentes. 118.a
Mulieres diligi & honorari appetunt. 148.b
Mulierũ quarũdã inhumanitas in domeſticos. 119.b
Mulieri prauæ nulla beſtia comparari poteſt. 148.b
Mulierem probam fructus ſequentes, ſex. 119.a
Mulier praua diabolo peior. 148.b
Mundatorum officium. 42.a
Mundi conſuetudo & natura. 166.a
Mundus eſt carcer ſanctorũ. 45.b
Mutua dilectionis virtus. 183.a
Munitio contra ſcandalum crucis. 80.b

N

Natiuitas Ioã. miraculis plena. 99.a
Natiuitatis Ioannis modus. 97.a
Natiuitatis Chriſti gaudium vnde. 157.b
Natura Dei, quid. 13.a
Natura noſtra in malũ ruit, niſi crebrò exerceatur. 174.b

Nemo à minimis doceri dedignare debet. 37. a
d. Nicolaus à tribus commẽdatur. 7. a
Nomen Chriſti longè antè cõceptionem ordinatum. 95. a
Nomen Chriſti quid cõprehendat. 82. b
Notæ quibus ſaluandi deprehenduntur. 51. a
Nox totum mundum occupat. 206. a
Numerus Apoſtolorũ in veteri lege variè præfiguratus. 53. a
Nuptiæ olim noctu peragi ſolebant. 205. b
Nuptiæ Chriſti cæleſtia ſunt gaudia. 206. a

O

Obdormire quid. 22. a
Obedientiæ doctrina. 6. a
Oblatio quibus circunſtantiis fulciri debeat. 8. a
Oblatio purgandæ mulieris duplex. 43. b
Oblationis & redemptionis lex primogenitorũ. 43. b
Officium Meſsiæ. 42. a
Offendiculũ quadruplici ratione patet eſſe graue peccatum. 174. a
Offerendũ pro peccatis quomodo. 8. a
Omne malũ ſcientia Dei & præſcientia indignũ. 179. a
Omnia pro derelicto habere quid. 38. a
Opiniones de Chriſto ac Meſsia variæ. 106. b
Opus Dei. 13. a
Oratio Chriſti quid nós doceat. 48. a
Ordo ſpiritualis & mundanus. 129. a
Ordines domus dei inuiſibiles. 66. a
Ordinum omniũ mundi huius mera confuſio. 145. b
Orationibus Eccleſiæ qui defuncti ſubleuentur. 198. a
Originẽ inſtitutionis luminarium ex Chriſto vero lumine inſtituit Eccleſia. 46. a
Os Ioan. Baptiſtæ quaſi gladius acutus. 95. b
Os noſtrum, oculus noſter, Chriſtus. 82. b 83. a

P

Paſsio Chriſti & ſuorum martyrum vnus calix, &c. 128. a
Palmes ſine operibus, quis. 75. a
Palmites Chriſti, qui. 73. a
Palmæ Chriſtus confertur, oliuæ, platano, cinnamomo, myrrhæ. 135. b
Panem eſurienti frangere, quid. 157. b
Parentum vitium commune eſt liberis, &c. 126. a
Paruulos ſemper fuiſſe baptizatos in Eccleſia teſtantur patres. 48. a
Patres Eccleſiæ & Epiſcoporum, quæ. 107. b

Partus Chriſti miraculoſus 57.b
Paruulorum offenſio calami tatũ noſtrarũ cauſſa. 174.a
Paruuli q fuere & ſunt. 54.a
Paſsio Chriſti peccati expiatio. 50.b
Paſsio filij dei frugifera & vtilis. 95.b
Paſtoris mala vita non obeſt, &c. 166.b
Paſtoris eſt, vt bonis operibus diues fiat. 186.b
Pater quando relinquendus. 6.b
Patris & filij indiuidua operatio. 84.a
Patrem noſſe quid. 55.a
Paulus ante conuerſionem, qualis. 35.b
Paulus præſertim Gentium Apoſtolus. 37.a
Pauli conuerſio vbi contigerit. 36.a
Paulinæ perſecutionis tres cauſſæ. 35.b
Pauperum cura. 137.b.138.a
Pauperibus qua menſura ſit dandum. 138.a
Pœnitentię gradus. 163.b
Pœnitentia ob neminem erubeſcenda. 120.a
Pœnitentia ſemper neceſſaria. 97.b
Pœnitentia impiorum ſera. 79.a
Pœna in non deferentes ſenio. 114.a
Pœnæ communicantium indignè. 89.a
Pœnarum omniũ maxima, excludi à gloria. 74.75.a
Peccatoribus quomodo conuerſandum. 167.a
Peccatores vocat, &c. 168.a
Peccatum in Spiritum ſanctum cauendũ. 149.150.a
Pedes Chriſti ſunt concionatores. 123.a
d. Petri curioſitas. 26.a
Petrus fidei pater. 108.a. Eccleſiæ caput. 106.a
Petrus Iudæis Leo in via. 102.a
Petri & Iacobi, quandiu, tamdiu Herodes. 103.b
Petro fit commune per communicationem id quod Chriſto eſt propriũ. 108.b
Petrum cõprehendi cur permiſerit dominus. 104.a
Petrus putatione opus habuit. 73.b
Pharao & Herodes in ſcelere pares. 150.a
Phariſæorum obſtinata malitia. 166.b
Phariſæorum natura arrogans. 119.b
Philippi craſsities. 84.a
Pij verè, qui. 146.a
Pij nunquam putant ſe eſſe iuſtos. 193.a
Piorum & impiorum vita, verba. 146.b. Præmia. 147
Pietatis ad opera feſtinandũ. 113 b
Piorum fructus in æternum præmiabitur. 186.a

Plaga

Plaga horrenda. 19.a
Placere Deo quid. 9.b
Potentia Dei erga Paulum. 36.a
Potentia verbi Dei viua & efficax. 5.a
Potentia Chriſti declaratur. 116.b
Præmiorum alia æterna,alia temporaria. 39.a
Præmia Chriſtũ verè ſequentium,duplicia. 38.b
Prædicatio à miſsione pendet.2.a.Dei legatio.ibid.b
Prædeſtinatio in Deo ſolo eſt occulta. 179.b
Præcinctura Petri & calceatio quid prętẽdebat. 105.a
Præceptum fraternæ dilectionis. 182.b
Præmij magnitudo ad virtutum amorem & vitiorum odium nos excitare debet. 207.a
Preces piorum fruſtraneæ non ſunt. 105.a
Prelati boni nominis curam debent habere. 107.b
Principes mundani quo,&c. 144.b
Primatus d. Petri conſtituitur. 25.b
Præmium ſuccinctorum & vigilantium. 206.b
Primas amare, gentilium eſt. 128.b
Pręcinctum ad tria eſſe oportet. 71.b
Prædicationis ſcopus. 52.b
Prærogatiua caſtitatis d.Ioannis. 26.a
Promiſsio Chriſti conſolatoria,&c. 145.b
Promiſsio de clauibus.109.b
Promiſsio liberationis ab hoſtibus Achaz facta. 57.a
Proſapia Chriſti vnde, declaratur.158.b.eiuſdẽ excellentia. 159. a. ex Abrahamo. 16.a
Prudentia hominum mundi huius tumida. 53.b
Pſeudodoctorum tituli. 85.b
Publicani genus hominum infame. 163.a
Purgandæ mulieris lex. 43.a
Putatio ſeu purgatio fructus adfert pacatiſsimos. 74.a

R

Rachel plorans, typus matrũ pueros ſuos plangentium. 34.b
Reditus Chriſti quid ſibi velit. 82.b
Reditus Domini à nuptijs, eſt aduentus eius vltimus. 206.a
Redemptio & ſalus poſt iudicium nulla. 214.a
Regni Chriſti ſucceſſus. 135.a
Regni Chriſti principium, labor & dolor. 127.a
Regni Chriſti inſignia. 100. a

Regni cæleſtis & mundani diſcrimen. 144.b
Regnum Chriſti quibus paratum. 128.a
Regnum æternæ ſapientiæ Eccleſia. 134.b
Regnum Chriſti in domo Dauid inchoatum. 100.a cornu ſalutis cur vocetur. ibidem. quale ſit & in quo conſiſtat. ibidem.b
Regnum Chriſti perſeuerantia acquiritur. 147.b
Regnũ Chriſti quale. 62. a b
Religio Catholica docet pueros omni ætate baptizandos. 48.b
Remiſsio peccatorum ex viſceribus miſericordiæ Dei. 101.a.
Reſipiſcentię argumenta certa, 120.b
Reſurrectio mortis deſtructę argumentum. 50.b
Reſurrectionē futuram, cur Chriſtus vocet regenerationem. 30.a
Reſurrectio generalis diuerſimodè fiet. 212.b
Reſurrectionis noſtræ ac vitæ auctor Chriſtus. 199.a
Rete Euangelicum. 4.a
Roſę ſe ſimilem Chriſtus facit. 135.b

S

SAcramentum cur cœna appellatur. 87.b
Sacramenti altaris inſtitutionis cauſſa. 67.a
Sacramenti altaris materia & forma. 91.a
Sacrificiem pretij noſtri pro matre Auguſtini oblatum. 202.a
Sacrificia quæ minimè Deo placent. 8.a
Sacerdotes miniſteriales, qui. 8.b
Sacerdotes in vltima cœna inſtituit Chriſtus. 90.b
Sacerdotis veri munus eſt diuinam,&c. 9.a
Sacerdotalis officij encomion. 203.b
Sacerdotalis functionis præmium. 204.a
Sacerdotes morales & peculiares. 7.b
Sacerdotale tertium munus. 8.b
Sacerdotale munus tria requirit. 7.a
Salus noſtra in Dei electione ſita. 182.b
Solus noſtra vnica in quo ſita. 162.a
Salus quid ſit. 51.a
Salus noſtra vnde expectanda. 50.a
Salus omnis cruci domini tribui debet. 85.b
Salus per Chriſti reſurrectionem. 50.
Salutis noſtræ principium ex æterna electione ad ſalutē pendet. 186.a
Salutis noſtræ auctor Chriſtus. ibidem.
Salutatione angelica quadrifariam vti licet. 60.b

Samari

Samaritanus Chriſtus non tantum Iudęorum, ſed gẽtium omnium. 124.a
Sancta coinquinari non poſſunt, niſi, &c. 122.a
Sancti prædeceſſores noſtri. 208.a
Sancti, qui. 75.a
Sancti imitandi, qui. 25.a
Sancti regibus maiores. 69.a
Sanctorum varia conditio. 27.b
Sanctorum verorum deſcriptio. 195.b
Sanctorum communio quibus in rebus conſiſtat, ex beato Paulo diſcere licet. 196.a
Sanctos orare debemus, quia orant pro nobis. 196.b
Sancti ſunt colendi. 197.a
Sancti orationes noſtras recognoſcunt. ibid.
Sancti inuocandi à Chriſtianis duabus de cauſis. 197.a
Sanctitas ſita eſt in fide per dilectionem. 178.b
Sapientia Dei, filius Dei Ieſus Chriſtus. 208.b
Sapientia Dei circa Pauli cõuerſionem. 36.a
Sapientiæ æternæ diſcipuli, qui. 155.b
Sapientia diuina nuſquam, niſi in Eccleſia regnat. 134.b
Sapientia carnalis filiorum Zebedæi. 126.a
Sapientia Phariſæorum arrogans & vana. 53.b
Sapientia quid ſit & poſsit. 153.b
Satanæ poteſtas in impios à Deo data. 189.b
Satanæ inuentum eſt, quod Anabaptiſtæ, &c. 45.a
Satan nobis cõcitat, vt à Deo deficiamus. 181.b
Scandala pios reddunt perſpicaciores. 175.a
Sceleris Iudæ grauitas. 52.a
Scripturæ de Euchariſtia. 90.a
Scriptores hæretici nomina ſua ſubticent. 49.b
Scriptura hunc Deum nobis commendat qui habet naturalem filium. 49.b
Sedes duodecim ſignificant vniuerſitatem iudicandi. 39.b
Sedes Petri virtute Chriſti firmiter fundata. 110.a
Sedes in cælo ſtabiles ſunt & perpetuæ. 81.b
Seminis caput ſerpentis contrituri delineatio. 158.a
Serui oſcitantes. 11.a. fideles, infideles. 12.a
Seruorum Dei, eſt vigilare & expectare ipſum. 206.a
Sermo Chriſti mundat, non hominis. 75.b
Sequelæ Chriſti inſigne exemplum in Paulo. 58.b
Seruorum & amicorum diſtinctio. 185.a
Similitudo aptiſsima à viatoribus nocturnis deſumpta. 205.a

Simili-

Similitudo Chriſti cum gallina. 19.a
Similitudo de grano frumẽti. 131.b
Similitudo ruſtica de arbore bona. 73.a
Simeonis canticum cõtinet tria. 45.b
Simeonis laus ex Euangelio. 44.b. charitas, ibid.
Simeonis feruẽs deſiderium 45.a. gaudium ineffabile. ibidem.
Simplicitas & innocẽtia puerorum mutanda. 172.a
Synagoga precata eſt pro mortuis. 198.a
Sodalitium impiorum vitandum. 79.a
Solicitudo Chriſti erga d. Thomam. 14.b
Sors ſaluandorũ in hoc mundo. 51.a
Sors piorum in hoc mundo 103.a
Sors & finis piorum & impiorum. 78.a
Spes ſalutis eſt quandiu Dominus differt aduentum ſuum. 107.b
Spiritus Domini vbi eſt, ibi libera & prompta obedientia. 33..b
Stephani fides vera ac fortis. 16.a
d. Stephani inuicta patientia. 18.a
Sterilitas apud Iudæos mala reputabatur. 97.a
Studiũ Xp̃i præcipuũ. 121.b
Suffragia nulla cælum penetrant, niſi per Chriſtum. 201.a
Sumptio ſacramenti duplex, ſacramentalis & ſpiritualis 92.b
Supplicium impiorum maximum. 79.a

T

Tabulis duabus quid intelligendum. 7.b
Tempus Meſsiæ venturi innuitur. 41.a
Templum Iudaicum cuius erat typus. 17.a
Tenebræ ibi, vbi non adeſt verbum Dei. 138.b
Theſaurus ingens verbum Dei. 76.a
Teſtamentum pacis. 71.a
Thomæ ignorantia & carnalitas. 83.a
d Thomæ confeſsio. 15.a
Timor filialis. 44.b
Timens Dei quis. 23. a. fructus. ibid.b
Tituli inſignes Saluatoris Ieſu. 169.b
Tituli de Meſsia venturo 62.b
Tyranni quos terrẽt ipſi plus metuunt. 34.a
Tribulatio vtilis. 68.b
Tributum fidei à diſcipulis exegit Chriſtus. 106.a
Tribus duodecim quid ſignificent. 30.b
Trinitas authoritatiuè, Chriſtus executiuè iudicabit. 39.b

Trige

Trigeſimi diei commemoratio à morte defuncti ab antiquis temporib' celebrata. 202.b
Turbatio inordinata prohibetur. 80.a

V

VBi ſalus laſciuus, ibi diabolus. 150.b
Verba Chriſti non ſunt procuiuſque ſenſu interpretanda, 28.b
Verbum Dei quadrupliciter nos mundet. 75.b
Verbum Dei mētiri nequit. 97.a
Verbum Dei dat virtutem ſacramentis. 76.a
Verecundia principium pœnitentiæ. 120.b
Veritas Dei ſeu fides in promiſsis. 117.b
Viatores ſpirituales ſumus & nocturni. 205.a
Victimę longè p̄ fertur. 167.b
Videre Dei quid. 3.b
Vinitor palmitibus infrugiferis quid facturus. 74.a
Vincētij Lirinēſis canō. 24.b
Vinculorum Ioannis cauſa. 147.b
Virgo Maria caſtellum dicitur. 139.a
Virgines verecundiam & honeſtatem docentur. 113.a
Virtus magna & rara, humilitas honorata. 64.b
Virtus Chriſti non eſt ſacramentis alligata. 48.a
Virtutes angeli, vltionum Dei executoris. 182.a
Virtus pro comite habet inuidiam. 17.a
Vita piorum & impiorum diſpar. 78.a
Vita duplex malè amando perditur. 123.b
Vita ſaluatoris inſtar ſagittæ recta&abſoluta. 95.a (133.a
Vita duplex ſeruatur, &c.
Vitæ inæqualis diſpar eſt futurus exitus. 78.b
Vitis æterna vbi plantata. 154.b
Vitis verę flores qui. 151.a
Vitis ſubamara&fructus proferens dulciſsimos. 154.a
Viuere propter Chriſtū quid 94.a (61.a
Virgines quibus ornantur.
Vocatio fidelium ex gratia Dei. 164.a
Vocatio duplex, generalis & ſpecialis. 4.a
Vocatio noſtra ex gratuita Dei electiōe depēdet. 40.a
Vocationis noſtræ admonemur. 133.b
Vocatorum finis. 165.a
Vocatione in qua vocati ſumus nobis manendū. 11.a
Vox citharæ quid. 30.a
Vox aquarum multarū quid. 30.a
Vtilitas mortis Chriſti oſtēditur. 131.b
Vulgi communis defectus quis. 106.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

CONCIONES

IN EVANGELIA ET EPISTOLAS, QVAE PER TOTAM QVADRAGESIMAM POPVLO IN ECCLESIA

proponi ſolent, è Tabulis F. Iacobi Veldy Auguſtiniani collectæ: necnon ex S. Patrum, Neotericorúmq; Orthodoxorum ſcriptis, magno ſtudio auctæ & locupletatæ.

*

Per D. AEgidium Topiarium Flandrum.

Omnia iudicio correctioníque S. ſedis Apoſtolicæ ſubmiſſa ſunto.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

M. D. LXVIII.

AaA

IN DIE CINERVM
EPISTOLA. IOHELIS, 2. CAP.

Hæc dicit dominus Deus Conuertimini ad me in toto corde veſtro: &c. Finis Epiſtolæ. Et non dabo vos vltra opprobrium in gentibus, dicit dominus omnipotens.

IOHEL Prophetes, per quem dominus præmiſſa verba loquutus eſt populo Iſraëli, quantum in ſe fuit ſtudioſè inſeruiuit, ſi fieri potuiſſet, in eius ſalutem. Adumbrauit ergo illi, atque oculos poſuit Dei iram & vindictam excitauit atque inuitauit eum ad ſalutarem pœnitentiam, defleuit eius exterminium & exitium, publicam eius luxit calamitatem & cladem, clamauit pro populo eo ad dominum Deum ex toto corde ſuo. Sed præfractus populus benedictionem Dei noluit, ideóque elongata eſt ab eo, Pſal. 108. Vltrô ſibi malum conſciuit pertinax populus. Hinc etiam prophetæ varia illi prædixere Dei iuſtitiæ flagella. Primò Aſſyriorum: deinde Babiloniorum ſiue Chaldæorum, tertiò, Medorum, & Perſarum, & Macedonum: quartò Romanorum. Hæc ſunt cornua illa quatuor quæ propheta Zacharias longè antè præuidit, vt patet eiuſdem capit. 1. Quum itaque graui comminatione propheta Iohel populum Iudaicum perterruiſſet, hac lectione docet vnicum amouendi mali remedium eſſe pœnitentiam. Hoc

Ira & vindicta Dei Iudæis ab oculos ponitur.

Pœnitentia amouendi mali remediũ vnicum.

ipſum etiam conteſtante Ieremia cap.18. Si pœnitentiā egerit gens illa à malo ſuo quod locutus ſum aduerſus eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei, &c. Agit autem potiſsimùm tria.

Populus Iudaicus ad pœnitentiā inuitatur. 1 Primò, hortatur ad veram pœnitentiam, quam conſtituit in vera cordis ad Deum conuerſione, ieiunio, fletu, planctu, & cordis ſciſſura, *d. Conuertimini ad me, in toto corde veſtro*, hoc eſt, Ceſſate facere malum, abſiſtite peccato, & facite bonum per reliquum temporis, quod vobis ad pœnitentiam eſt ſupernè datum. Nam conuerti, primò eſt malum conſilium carpere, ſecundò a Belial ad Chriſtum conuerti, denique fructus dignos pœnitentiæ proferre, pro ſuperbia, humilitatem, pro auaritia, elemoſinæ largitionem & hoſpitalitatem, pro libidine, cœlibem vitā: pro luxuria & crapula, abſtinentiam & ieiunium. *Toto corde* addit, hoc eſt, concepto odio peccati, & amore iuſtitiæ. Totum cor exprimit affectum bonum, quem ſequitur effectus non malus. *In ieiunio*, per quod vitia comprimantur, mens eleuetur, virtus & præmia largiantur. *In fletu, & planctu*, vt exitus aquarum deducant oculi, quia nō cuſtodierunt legem Dei, exēplo Dauidis, Petri, & Magdalenæ. *Et ſcindite corda veſtra*, hoc eſt, tuam propriam prauitatem, mali cordis peſsimum conſilium, quia cor praua eructat, cor eſt malæ voluntatis prauus conſultor, Matth.15. *Et non veſtimēta veſtra*, more hypocritico: nihil enim commeruere veſtes, neque veſtis ſuaſit vt præuaricaueris & delinqueres.

Pœnitētia in quibus conſiſtit.

Conuerti quid ſit.

Cor ſcindere quid ſit.

Pœnitētia partes contra expreſſum Dei verbū Lutherus reiicit omnes.

Quæ ſanè prophetica doctrina, multis paraſangis ab illo Lutheri diſtat axiomate, qui pœnitentiā tantùm eſſe vult nouam vitam, eámque neſcio quo ſpirituali gaudio exordiendam, ac proinde omnes pœnitētiæ partes, ſcilicet contritionem ex cordis conuerſione prodeuntem: confeſsionem, ſciſſura veſtium ſignificatam: & ſatisfactionem, quæ ieiunio, fletu, planctu, reſtitutione peragitur, tollit, quanquam expreſſo Dei verbo præceptas. Si enim cordis contritio propter Dei offenſam & gehennæ metum, ſit vera ad Deum conuerſio, profectò non efficit hominem hypocritam. Siquidem hunc Deus abominatur: Spiritum autem contritum & humiliatum Deus non deſpicit, Pſal.50.

Elegan

Eleganter autem diſtinguit propheta inter veram & falſam pœnitentiam, dum ait: *Scindite corda veſtra*, quæ, ſcilicet tument purulentia peccati vtrium inſtar, quæ niſi ſcindantur rumpuntur: ſpontaneam itaque ſignificat Deum exigere peccati confeſsionem, *Non veſtimēta veſtra*, vt ſolent hypocritæ ſua facere, vt videantur ab hominibus, ſine fide, vel amore Dei, Matth. 6. *Pœnitētia vera & falſa diſtinguitur.*

Quibus verbis ſignificat propheta externam illam operum laruam, ſi cordis pietate deſtituatur, veniam nō promereri: iuxta illud. 1. Timot. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, &c. Ac ne quis deſperaret de magnitudine ſcelerū, Dei proponit benignitatem, manſuetudinem, miſericordiam, patientiam & longanimitatem, qui non ſolùm recipit pœnitentes, ſed vt pœniteant prçuenit, auferēdo (vt loquitur Ezech. cap. 19.) cor lapideum, & conferēdo cor carneum. Hinc ſecundò ait: *Conuertimini ad dominum Deum veſtrum, quia benignus et miſericors eſt, patiēs, & multa miſericordia, & praſtabilis ſuper malitia.* Quorſum dominus dicitur reſipiſcētes in ſuam gratiā recipere? Nunquid vt pergamus peccare? Haudquaquā; Sed vt tam clementem, tam bonū dominū nobis reconciliare ſtudeamus, paratum nobis parcere reſipiſcentibus: Nam ait, Non eſt meæ voluntatis mors impij, ſed magis vt conuertatur & viuat, Ezech. 18. *Opera externa abſq; cordis pietate veniā non merentur.* *Dei miſericordia, patientia & longanimitas immenſa.*

2 Secundò Noſtri temporis Hæreticorum fiduciam & ſecuritatem tollit, qua ſibi omnia ſtatim tuta pollicētur, ſi tantùm credant. *Quis ſcit*, inquit, *ſi Deus conuertatur*, ſcilicet, à malis quæ peccantibus comminatur: & ignoſcat agentibus pœnitentiam: & relinquat poſt ſe benedictionem, gratiæ, ſcilicet & miſericordiæ? Sub dubio enim de Dei miſericordia loquitur propheta, ne magnitudo clementiæ faciat negligentes, atque vt optare nos potius doceat quàm præſumere. Senſus ergo eſt, Conuertetur Deus certò ad nos, modò nos quoque reuertamur ad ipſum: Pœniteat nos peccati, & pœnitebit eum in nos deſtinatæ plagæ ſiue pœnæ. Palam hoc factum eſt olim, Pſalm. 105. vbi ſic legitur: Et memor fuit teſtamenti ſui, & pœnituit eum ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ. Vide item Iere. 26. Ionæ 3. exemplo ſunt Niniuitę. S. Hieronymus in hunc locū propheticum ait; *Fiducia & ſecuritas quorundā, tollitur.*

Quis ſit,&c.q.d.Sententiam tempero, & opto magis quæ præſumo. Sperandum pœnitentibus,quoniam Deus bonus eſt: imò vt Euangeliſta habet,ſolus bonus. Non ſolum ergo culpas remittet, ſed & pœnam ſecundum diuitias bonitatis ſuæ tradet obliuioni, benedicet terræ, & dabit fructum ſuum, aërem attemperabit, Martis furorem compeſcet,omnia expectanda è manu clementię eius,1.Paral.29.Poſt remiſſam culpam & acceptam Dei benedictionem, oſtendit & hortatur, ſacrificium & libamen domino Deo noſtro offerendum, q. d. Reconciliati Deo,aſsiduè voſipſos victimam laudis illi offeratis, Illi ſoli vos totos offerte, quia oues eius paſcuæ eſtis. Rom.12. Obſecro vos fratres, per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuētem, ſanctam, Deo placentem.

Pœnitentibus ſperandum, non præſumendum.

Exhortatio Vrgens ad pœnitentiam.

Cæterùm quia vera pœnitentia res ſit admodum difficilis & rara, vehementi ſpiritu omnes cuiuſcunque ſortis homines ad pœnitentię medicinam hortatur dicens, *Canite tuba in Sion*, id eſt, prædicatione verbi Dei, omnes exhortemini ad pugnā cōtra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus:ne quis deſit, quoniam incautum hoſtis poſſit opprimere: *Sanctificate ieiunium*: eſt enim hoc præcipuum ſcutum quo hoſtium tela excipiuntur, quæ à carnis illecebris ſumere ſolet. Tunc autem verè ſanctificatur ieiunium, quando non ex triſtitia fit, ſed vt præcipit Chriſtus,Matt.6. *Vocate cœtum,congregate populum*, quaſi dicat, nemo ſalutis conſequendæ occaſionem negligat:omnibus enim hanc Deus parauit,qui vult, volūtate ſua antecedente, omnes homines ſaluos fieri, 1.ad Timoth. 2. ſi tamen ipſi non deſint vocationi. *Sanctificate Eccleſiam* & ad communem plebem iſta referri poſſint, tamen ad eccleſiæ miniſtros non ineptè referes, quos vbique ad ſanctimoniam hortantur prophetæ, Iſa. 52. Mūdamini qui fertis vaſa domini. *Coadunate ſenes*, vt ſcilicet ipſorum exemplo laſciua iuuentus prouocetur ad pietatem, extincto concupiſcentiæ carnalis ardore, *Congregate paruulos,& ſugētes vbera*. ſicut videlicet olim Niniuitæ. Ionæ 3. Pauperum enim & humilium ſemper Deo placuit deprecatio. Pſal.8. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudē,&c. *Egrediatur ſponſus de cubili ſuo*

Ieiunium quando ſanctificetur.

Voluntate antecedente Vult omnes homines ſaluos fieri.

Sanctificatio præſertim Eccleſiæ miniſtros decet.

ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo, id eſt, tempore pœnitẽtiæ ij qui delitiis & voluptatibus aſſueuerunt, abſtineant ab opere nuptiali. Pœnitentia enim tam corporis quàm animi puritatem requirit. Simile vides Exod. 19. vbi cõiugale debitum propter feſta ſolemnia, & in aliis arduis per Moſen prohibetur Synagogæ officiis. Et Apoſt. Ne fraudetis vos inuicem, niſi ſi quid ex conſenſu, vt vacetis ieiunio & precationi. Quia enim omnes peccauerunt, iuſto Dei iudicio in omnes ipſius ira deſeuiit: Sed qui nequit obliuiſci miſereri Deus, Pſal. 76. concione iſthac prophetica omnes ſe paratum recipere pollicetur: ſi tamen ex fide & vera pœnitentia, mutatis affectionibus, veniant, & vt loquitur Iſa. cap. 1. ſi quieſcant agere perperuerſè, diſcant benefacere, quærant iudicium, ſubueniant oppreſſo, iudicent pupillo, & defendãt viduam. Ea enim eſt Dei benignitas, vt ſi iſta præſtiterimus, ſeſe nobis obſtringat, venite, inquit, & arguite me, ſi videlicet miſericordiæ ſinum perclufero, ſi gratiam denegauero.

1. Cor. 7.

Pœnitẽtia corporis & animi puritatem requirit.

Benignitas Dei ſeſe nobis obſtringit.

Fundatur etiam ex hoc loco ille laudatus mos Eccleſiæ, quo in neceſsitatibus, ſtationes, proceſsiones, & hoc genus ſupplicationum, ſolet celebrare, quem vt papiſticum noui euangelici irrident, cùm tamen Chriſtus quoque dicat, Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, & vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Vulgò quoque dicitur: Publica vota placant.

Supplicationes hic fundãtur.

3 Tertiò, Non contentus Prophetes ad pœnitẽtiæ medicinã inuitaſſe magiſtratũ politicum, nobiles, plebeios, ſenes, & paruulos, ſiquidem omnis ætas offenderat, & maledicto erat obnoxia: Sacerdotes quoque, quos miniſtros Dei appellat, quaſi ipſorum preces efficaciores eſſe poſſent, hortatur, vt ſeſe iræ Dei opponant, & inter veſtibulum & altare plorent, dicentes: *Parce domine, parce populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.* Celebris eſt in ſacra ſcriptura oratio iuncta lachrymis. Vtinam hanc formam nunc imitentur Eccleſiæ miniſtri, & ſeſe murum opponant pro domo Dei. Ezech. 13. quam ſingularis feras depaſcitur, Pſal. 78. perfodit fur, nemine vigilante: & falſa hæ-

Sacerdotes ſeſe iræ Dei opponant.

Oratio iuncta lachrymis in Eccleſia celebris.

reticorum doctrina, vt cancer ſerpens, miſerè dilaniat. Alia ſanè mox foret Eccleſiæ facies: conſequeretur enim effectũ promiſsionum diuinarum, hoc eſt, remiſsionem peccatorum, pacem cum Deo, Roma. 5. perfectionem virtutũ, & continuum gratiæ auxilium. Hæc enim ſub metaphoris frumenti, vini, & olei ſignificauit propheta, dum ait: Zelatus eſt dominus terram ſuam, indignatione ſcilicet, quam propter peccata conceperat, remiſſa: pepercit populo ſuo, qui non vult aliquem perire, ſed omnes ad veritatem venire: memor ſcilicet, promiſsionem, pacti, iuramenti & teſtamenti, que pepigit cum patribus noſtris, & perfecit in filio ſuo, quem propoſuit propitiatorem per fidem iis qui per veram pœnitentiam reſipiſcerent à laqueis diaboli, 2. Timo. 2.

Sacerdotũ officiũ pro ſuis & populi erratis orare.

Orationem humilem comitatur Dei miſericordia & benedictio.

Pulchrum eſt & Deo acceptabile ſacrificium, ſacerdotem in presbyterio, hoc eſt, in loco ſacerdotibus duntaxat conſecrato, (quem ne quidem Cæſarem Theodoſium occupare permiſit Ambroſius) ſtare, & officio ſuo fungentem pro ſuis & populi orare erratis, Heb. 5. Poſt hæc enim ſequitur, hominem cum Deo in gratiam redire, poſt hæc, inquam, ſequitur reconciliatio & indulgentia, Primò oratur: Parce domine, &c. Ad hoc reſpondetur: Zelatus eſt dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo. Item Matth. 18. Quia rogaſti me, exoraſti, ecce omne debitum remiſi: Quin etiam, victus, amictus, ſalubritas corporũ, temperies aëris, pax, & hoc genus tẽporalium donorũ ſubiicientur, tum ſub pedibus noſtris, nobis primò regnũ Dei & eius iuſtitiã quærentibus, Matt. 6. Scit nanq; Deus pater quale figmentum ſimus, & quibus opus habeamus: vnde & apud Iſa. 55. cap. ſic ait: Imber cœli & nix inebriet & fœcũdet terrã, faciátque eam germinare, & det ſemen ſerenti, & panem edenti, &c.

EPILOGVS.

Pœnitendum citò.

Verbum dominicum denuntiatur per vniuerſum orbem, terrarum omni populo, ipſum vehemẽtiſsimè ad pænitentiã dum eius adhuc locus eſt, vocans. Pænitentia ea non verbis ſimulanda, ſed re ipſa praſtãda, in ſcandalorũ omnigenium euitationem, & communem omnium ædificationem, eáque: non procraſtinanda. Pænitendum citò, Stultum eſt dicere cras viuam, viuendum hodie, Eccleſiaſt. 5. & Eccleſi. 9. Ad pœniten

pænitentiam pertinet contritio, & confeßio Adami interni, lugentis & plangentis peccata quum occulta tum manifeſta, nota nobis ſimul atq; ignota, voluntaria nō ſolū, verū etiā ea quæ caſu cōmiſimus. Ad quam etiam pertinet fides firma in Deū, & fiducia certa gratiæ diuinæ. Talis pænitentia habet vim & efficaciā ad cōmouendā Dei clementiā, ad auferendum à nobis omne indignationis eius ſupplicium, & ad conſequendam pacē & benedictionē omnem. Pænitentiam agite, ait ſeruator & appropinquabit regnum cælorum, Matth. 4.

FERIA QVARTA CINERVM, Euangelium.

Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, &c. Finis Euangelij: Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *Matth. 6.*

HOc Euangelio Chriſtus nos docet modum ieiunandi & regulam. Non vult enim diſciplinæ cœleſtis magiſter irreligioſè agi, quod fieri pro religione præcipitur, nec patitur inuocantium ſe laborem & abſtinentiam, quibus æternā parat mercedem infructuoſè iactantiæ vitio deperire, quia gloria vana ſiue Phariſaica illa oſtentatio & hypocriſis præſens nebula eſt, omnia corrumpens opera bona: Et præſertim tria proponit. *Modus ieiunandi & regula.*

1 Primò damnat hypocritarum ieiunium, qui ſimulatè triſtes, exterminant facies ſuas, venantur laudem humanam ex abſtinentia, lucidáq; ex ieiunio ora circunferūt, vt ſcilicet appareant hominibus ieiunantes. *Ieiunium hypocriticum.*

Vocat autē ſcriptura eos hypocritas, qui labiis Deum honorant, & corde alieni ſunt ab eo, Iſa. 29. hoc eſt, vt loquitur Apoſtolus Tit. 1. verbis fatentur ſe noſſe Deum & factis negāt: aut vt Chriſtus, Matt. 15. ait, Qui tranſgrediūtur mandatum Dei propter traditiones ſuas: qui quum ſuam velint ſtatuere operum iuſtitiam ſine Chriſto, iuſtitię Dei non ſunt ſubiecti, Rom. 10. atque inflati hac ſua ſanctimonia audent cum Deo expoſtulare dicētes, vt eſt Iſa. 58. Quare ieiunauimus & non adſpexiſti? Quare humiliauimus animas noſtras & neſciſti? Rogant denique iudicia iuſtitiæ, & appropinquare Deo volunt, ſic omnia *Hypocrita.*

ſuis operibus tribuentes, vt gratiæ Dei prorſus nihil concedant: Quibus pulchrè reſpondet Propheta docens cur vt cætera ipſorum opera, ieiunium quoque Deus abominetur: quia ad lites & contentiones ieiunarent, percuterent pugno impiè, & omnes debitores repeterent, &c. Igitur quia omnia hypocritarum opera quum ex fide & charitate erga Deum non proficiſcantur, ſunt inutilia, quanquam iram potius quàm gratiam promereantur, meritò ab eorum imitatione dehortatur Chriſtus, dicens: *Quum ieiunatis*, vel ex Eccleſiæ præcepto, vel ex voti obligatione vel voluntario aſſumptóque aliquo ieiunio, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: de quibus Iob. 8. cap. ait, Spes hypocritæ peribit. Idem cap. 21. Iſa. 29.

Opera ex fide & charitate non proficiſcentia inutilia.

Peccatum ergo phariſaïcum fuit vanam gloriam venari ex virtutibus, eáſque facere vt viderentur ab hominibus: vnde affirmante Chriſto receperunt hîc mercedem ſuam. At nos verò longè eorum malitiam ſuperamus, qui non de virtute gloriamur, vt ieiunio, abſtinentia, caſtitate, ſed de gula, ebrietate, adulterio, raptu, ſtupro, iniuſtitia, &c. de quibus rectè loquutus eſt Salomon Prouerb. 2. Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis. Contra quos Dauid duriter agit. Pſal. 51. d. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? &c. Propterea, inquit, deſtruet te Deus in finem, euellet te, & emigrabit te, &c.

Peccatum phariſaicũ.

Malitiam phariſaicã ſuperãtes.

2 Secundò docet Chriſtus quale verum Chriſtiani hominis eſſe debeat ieiunium. Vult autem illud ornari capitis vnctione, & faciei lotione. Quæ quum apud Paleſtinos ſiue Iudæos, imò etiam apud pleróſque Ethnicos, fuerint lætitiæ & hilaritatis ſymbola, facilè oſtendit Chriſtus ieiunium non eſſe tantùm apud Chriſtianos rem ἀδιάφορον, ſed gratam & acceptam Deo, nec tantùm pro naturæ aut valetudinis ratione ſuſcipiendum, vt volunt noſtri Sardanapali, qui vt quibuſuis voluptatibus explendis ſufficere poſſint, nullam volunt corpori moleſtiam ciborum inedia adferri. Si quidem vt illi volũt, ventris vacuitas, capitis vertigines, cerebri debilitatem, ac ſtomachi moleſtiam ob malos humores, quibus ventriculus impletur, pari. Proinde neſcio qua impuden-

Hominis Chriſtiani ieiunium.

Sardanapalorũ commentum & impudẽtia.

tia docere non verentur Deum aut hæc non præcepiſſe, aut nõ requirere, eo quòd naturæ repugnent. Atqui longè aliter Chriſtus, qui quomodò ieiunandum ſit formulam tradens, vult hilari vultu, candido affectu & pura conſcientia obſeruari. Per olei quippe vnctionem, ſpiritualem lætitiam & exultationem intelligit, qua Pater filium ſuum vnxit, Pſal. 44. hilarem namq; datorem diligit Deus, 2. Corint. 9. Per faciei lotionem omnis depoſitio ſordium intelligitur: de qua lotione Iſa. 1. cap. agit. Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarũ ab oculis meis ait Dominus. Facies enim animæ conſcientia eſt. Et in Epiſtola hodierna Ioel ait, Sanctificate ieiunium. Ieiunium quippe ſanctificare eſt adiunctis bonis aliis dignam Deo oſtendere carnis abſtinentiam. Quid aliàs prodeſt tibi, inquit Chryſoſt. ſi quotidie à carnibus abſtines, & quotidie carnes fratris tui deuoras, & inuidia palleſcis? Huiuſmodi namque ieiunatores à cibis tantùm abſtinentes, & interim prauè agentes, dæmones imitantur, quibus eſca carnalis non eſt & nequitia ſpiritualis ſemper ineſt. Item caput noſtrũ Chriſtus eſt, Epheſ. 1. & 5. Quum ergo ieiunamus hoc caput vngere iubemur, quod fit, (teſte Ambroſio) quando prandia noſtra quæ nobis ſubſtrahimus, pauperibus erogantur, iuxta illud Pſalm. 58. Frange eſurienti panem tuum, &c. Nam Chriſtus, Matth. 25. dicturus eſt: Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis: Idque hilari vultu lætóque animo fieri à nobis debet, iuxta illud Eccleſi. 35. in omni dato, hilarem fac vultum tuum.

Olei vnctio & faciei lotio quid denotent.

Ieiunium ſanctificare quid.

Ieiunatores externi dæmonũ imitatores.

Caput noſtrum quãdo vngitur.

Certè qui quomodo agendum ſit ieiuniũ præſcribit, is nunquam id damnabit, niſi ſecum ipſe pugnare velit. Intelligit autem Chriſtus ieiunij nomine vniuerſam corporis caſtigationem, qua abſtinemus ab illicitis voluptatibus, impietate, ſecularibus deſideriis & concupiſcentiis malis, vt ſcilicet exhibeamus nos ſicut Dei miniſtros, 2. Corinth. 6. ſed ita vt fletum, planctum, & cordis ſciſſionem, cæteráque pœnitentiæ opera adhibeamus, Non auaritiæ & oſtentationis cauſſa, ſed vt Deo placeamus, & carnem ſpiritui ſubiiciamus. Sic enim fore vt ſit apud Deum meritorium: iuxta illud, Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi. Gratia enim Dei,

Ieiunij nomine quid intelligat Chriſtus.

operib

operibus bonis præmia vndique in ſcriptura connectit, Matth.10.Ioan.5.1.Timoth.4.Heb.10.

3 Tertiò, ne ſuſpicarentur auari ſe poſſe quod genio ſubtrahunt cupiditati & auaritiæ accumulare, docet ieiunium non tantùm in ciborum abſtinentia, corporis maceratione, & ventris inedia eſſe conſtitutum, vt impij putabant hypocritæ, verùm alteram illius partem, eleemoſynam nempe, adiungendam iubet, quæ non ſecus atq; ignem aqua, ita peccatum extinguit: Hinc Chriſtus, date eleemoſynam, & ecce omnia munda vobis. Sine hac inquit Auguſt. ieiunium nullum bonũ eſt. Porrò priúſquam Chriſtus formulam eleemoſinæ præſcribat, prius malorum omnium radicem cupiditatem, diuitiarũ ſitim atque theſaurizandi ſtudium animis ſuorum eximere conatur, dum theſaurizare vetat in terra, quòd huiuſmodi theſauri variis ſint periculis obnoxij. Nam vel erugo & tinea demolitur, vel latrones & fures effodiunt & furantur, vel ipſi quoque theſauri ſuos congeſtores in laqueos diaboli coniiciunt, & deſideria multa inutilia & nociua, ipſos in interitum & perditionem demergẽtia. Vbi ſunt (inquit Baruch 3.cap. Principes gentium, & qui dominantur ſuper beſtias quæ ſunt ſuper terram? Qui in auibus cœli ludunt, qui argentum theſaurizant & aurum in quo confidunt homines, & non eſt finis acquiſitionis eorum? Qui argentum fabricant, & ſoliciti ſunt, nec eſt inuentio operum illorum? Exterminati ſunt, & ad inferos deſcenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

Ieiunio eleemoſyna adiungi iubetur.

Theſaurizare cur vetat in terra.

Rectè ergo monet diuites Apoſtolus 1.ad Tim.6.non ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo, atq; adeò veris virtutibus animum exornare. Item Sapi. Eccleſi.5. Noli anxius eſſe in diuitiis iniuſtis, noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris: mihi ſufficiens eſt vita. Nihil enim proderunt in tempore vindictæ & obductionis. Nulla autem virtus æquè nos Deo gratos atque acceptos reddit, atque ipſa eleemoſyna, quam Apoſtolus vocat hoſtiam acceptam Deo, odorem ſuauem & benedictionem, ſi tamen non ex triſtitia, aut ex neceſſitate offeratur. Vide Eccleſiaſtici 17. Sic enim omnia mundat. Luc. 11. id eſt, interna & externa, dum pro malitia qua exhibuimus, charitatem proximo impendimus, pro rapina munific

Virtus nulla gratiores nos Deo reddit, atque eleemoſyna.

munificentiam,iuxta illud Epheſ.4. Qui furabatur,iam nõ furetur: magis autem laboret manibus ſuis,vt habeat vnde tribuat neceſſitatẽ patienti.Sic enim fiet vt in cœlo theſauros incorruptibiles cõparem⁹:dicit ergo ſaluator: *Theſaurizate vobis theſauros in cælo,vbi neque erugo neque tinea demolitur,&c.* Luc.12. Theſaurum non intelligit metalli ſaltem, ſed omnium huius mundi opum. Theſaurus eſt ieiunium, oratio, caſtitas, obedientia, & hoc virtutum omnigenum genus. Theſaurum eum angeli aureis acerris Deo offerunt, tanquam ſacrificium holocauſtomatis. Theſaurus item eſt panis,vinum,veſtis,domus,& hoc genus bona pauperibus data. Theſaurum eum manus pauperum deferent in cælum. Ecce quibus vtaris iumentis, quibus vehiculis & nauibus. Vis ergo mente ſemper in cœlum rapi? Age theſaurum tuum illuc præmitte. *Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum.* Si itaque terræ defoſſus permanſerit, cor tuum in cœlum nunquam erigetur. Gaza verò tua miſſa in cœlum, animus tuus in terra ſupreſſus nunquam remanebit. Si ab perfectionis faſtigium cõtingere nequis, vt per viam arctiorem ſequutus Chriſtum, omnia tua des pauperibus,ſaltem vel ſuperflua pauperibus eroga,de quo ait Apoſtolus.2.Corint.8. Non vt aliis ſit relaxatio,vobis autem anguſtia:ſed vt ex æqualitate in præſenti tempore veſtra copia ſuccurrat illorum inopiæ,&c. Ioannes quoque docet partem dandam non totum. Et Zachæus ait, Lucæ 19. Dimidium do pauperibus. Apoſtolus iterum commendat idipſum diuitibus, 1.Timoth.6.eos contra deſperationem munies, vbi ait: Sint faciles ad impertiendum,libenter communicantes, recondentes ſibi ipſius fnndamentum bonum in poſterum.

Theſauri Chriſtianorũ qui.

EPILOGVS.

Præceptor noſter & ſeruator Chriſtus Ieſus docuit nos in Ieiuniũ le.
præſenti lectione ieiunandi modum, cuius abuſus taxatur, gis & Euã-
non ieiunium ipſum, quod teſtimoniũ habet tam legis quàm gelij teſti-
Euangelij. Docuit nos item theſaurizandi viam, ieiunandi moniũ ha-
modum non vult eſſe hypocriticũ, diuitias congregandi viam, bet.
non vult eſſe auaritiam, ſacrámque auri famem: Quam iuuet præceptum hoc tam ratum, & tam ſalutare audire, hactenus paucis reuelatum.

FERIA

FERIA QVINTA POST CInerum Epiſtola, Iſaiæ 38.

In diebus illis. Aegrotauit Ezechias vſque ad mortem, &c. Finis Epiſtolæ, & protegam eam dicit Dominus omnipotens.

PRæſens hiſtoria facta eſt eo tempore quo Sennacherib rex Aſſyriorum maxima manu totam depopulatus erat Iudæam, & ipſam quoque obſidione cinxerat Ieroſolymam. Rex Ezechias vndiq; conturbatus, cupiebat vel auro pacem ſibi coemere: miſsis itaque ingentibus donis Sennacherib, nihil profecit. Fatale hoc fuit. Dominus Deus tyrannũ indurauit, vt gloriam ſuam in ipſo illuſtraret. Inter hæc mala rex improba oratione Dei inuocauit auxilium, conſolatur per Iſaiam, qui ei denunciat orationem eius à Deo exauditam, nempè tãtum Aſſyriorum exercitum Deo Iſraël & omni Iudæorum populo ludibrium futurum, & ea via qua venerat, regem ad ſuos rediturum. Hæc ad longum non ſolùm apud Prophetam, ſed & hiſtoricum videre licet, 4. Reg. 18. & 19. 2. Paral. 32. Sub hoc tẽpore ægrotauit Ezechias. Quo enim morbo laborauerit, textus non exprimit, habet tamen quòd vehemens & acutus fuerit, cui etiam mors comes erat: Dominus Deus hoc morbo Regem tetigit vt ipſum à vana gloria vel ſic liberaret. Poterat nãque de Aſſyriis percuſſis & in fugam actis inaniter & carnaliter gloriari, hoc ne faceret, ipſum percuſſit, teſte Hieronymo. Voluit etiam eius fidem probare. Solet Deus quos diligit, percutere item ſolet vt curare queat. Quapropter hac Epiſtola Propheta docet, Deo familiare eſſe, ſuos electos in hac vita punire, ne cum hoc mundo damnet. Agit autem potiſſimum tria.

Ezechias conſolatur per Iſaiã.

Ezechias cur morbo tactus.

Prouerb. 3. Hebr. 12. Apocal. 3.

1 Primò, Comminatur mortis denuntiatione Ezechiã, qua eius cõſcientiam corporis infirmitate afflictam percellit, dicens: *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu & non viues.* Sic enim ſolet Deus ſuos electos, ne felicitate rerum præſentium efferantur, plerunque metu mortis, & futuri iudicij percellere, vt abiecta propria fiducia illi

Metu mortis & iudi-

illi ſeſe totos committant, qui & vult & poteſt illos detẽtatione eripere, vt docent exempla, Abrahæ de Vr Chaldæorum, Geneſ.11. Danielis de lacu leonum, Daniel.13. Iob de maxima afflictione, Iob 1. Suſanæ de falſis iudicibus, Daniel.13.

cuj futuri, curſus de aliquando percellit.

Eſt autem obſeruãda omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, prædicatoribus & Confeſſariis, magna hæc Prophetæ in dicendo apud regem potiſſimum, & nobili victoria clarum, libertas, qua poſtpoſita omni adulatione libere Dei voluntatẽ annunciat, nihil veritus regis indignationem, capitis periculum & officij priuationem. Quibus hodie illi qui principibus à ſecretis conſcientiæ ſunt, ira impediuntur, vt aut raro, aut nunquam ſicut oportet, Dei voluntatem ipſis annuntient, ſed potius omnia placentia, quò fit vt principes, regna, reſpublicæ, & imperia funditus perdantur & corruant, vt docet hiſtoria, Achab. 3. Reg.22. Quæ permittuntur nonnunquam à Deo ſic fieri iuſto ſuo iudicio, & merito noſtrorum peccatorum. Qui regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi, Iob.34.

Libertas Prophetæ i docendo obſeruanda.

Adulatores in principũ aulis regnorum & rerum publicarum ruinæ ſunt.

Nulla autem eſt doctrina æquè neceſſaria regibus, principibus, imperatoribus, atque dynaſtis, quam vt diſponant domui ſuæ, & ſciant ſe morituros, ſedulóque animo reuoluant hoc Poëticum: mors, ſceptra ligonibus æquat. Sic enim facilè tyrannidem omnem & faſtum deponent, atque adeò horrendas illas βουλιμίας, quibus miſerè ſuas reſpublicas exhauriunt, relinquent. De hac re vide Iſa.3. Item Micheæ.3.

Doctrina principibus per maximè neceſſaria.

2 Secundò proponit decumbentis Ezechiæ, Primò pœnitentiam, quæ ſignificatur auerſione faciei à rebus momentaneis & caducis ad parietem cordis, per veram contritionem & fiduciam in Deum, deinde orationem eius proponit, quam obrulit ex fide, qua credidit Deum exauditurum inuocantes, iuxta illud, Quum clamauerint ad me, exaudiam eos, Pſalm.90. Tertiò eius lachrymas proponit, quibus tanquam teſtibus declarauit aſſidentibus animi ſui conſternationem, ex comminatione diuina conceptam. D. Hieronymus dicit Ezechiam propterea faciam ſuam ad parietem vertiſſe, quòd templum ad eam partem ſitum fuiſſet. Locum orationi ſan-

Ezechia decumbẽtis pœnitentia & oratio, & lachrymæ.

ctific

ctificatum mente adiit,cùm hoc corpore non poſſet.

Verbi Dei efficacia. Ex quibus intelligimus efficaciã verbi Dei penetrantis vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, Heb.4. quod leniſsimo momento amputat quicquid eſt carnalium affectionum, ac reſtituit Charitatem,qua totus in Deum animus fertur, amplectitúrque orationem,qua Deo non tam colloqui licet,quàm ipſum iratum placare,Hinc de ipſo Ezechia ſic dicit S.Auguſt.Suplicantis fletibus regis & famuli ſui pius dominus ad miſericordiam flexus eſt.

Quæſtio. Sed quid eſt quod ſanctiſsimus hic rex adeò oſtentat operum ſuorum merita, dicens ſe ambulaſſe coram Deo in veritate, in corde perfecto, & feciſſe quod bonum eſt in oculis domini. Nunquid meritis operum fidere cuiquam licet?quum dicat Daniel.cap.9.ſe nolle poſternere preces in iuſtificationibus ſuis:quem gloriari nemo poſſit mundum ſe habere cor, Prouerb.20.& facientes quæ præcepta ſunt ſerui inutiles ſimus? Lucæ 17. Paucis reſpondetur, nos non fidere operibus, vt à viribus libe-

Reſponſio. ri arbitrij proficiſcuntur: atqui quum ex fide, & ſpiritu Chriſti inhabitante, & charitate diffuſa in cordibus noſtris excitemur ad opera pietatis, quæ in nobis & per nos operatur Deus: vt ſunt ieiunium, corporis afflictio, oratio,eleemoſyna,& chameuniæ.ſperare nos poſſe mercedem, docent ſcripturæ, iuxta illud Matth.20. Redde

Ex operibus poſſum' ſperare mercedem. operariis mercedem: & apoſtolicum hoc: Bonum certamen certaui,curſum conſummaui,fidem ſeruaui,in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, &c. 2.Timoth.4. Ita fit vt coronet in nobis Deus ſua dona. Vnde & Paulus Rom.6. vitam æternam gratiam vocat: quia gratis illa donantur,quibus redditur vita æterna. Quando igitur in oratione Ezechias prætexit comminationi diuinæ ſuam innocentiam, animi integritatem & iuſtitiam, nequaquàm id ea opinione fecit, qua illi, quos damnat

Laudãt ſe aliquando ſancti & qua ratione hoc faciunt. Apoſtolus Rom. 10. ſed humilis quædam eſt beneficiorum Dei commemoratio. Sic celebre fuit regio prophetæ Dauid, dicere ſe legem Dei cuſtodiuiſſe, Pſal.58.& 118. Daniel.etiam è ſpelunca leonum exemptus, dicit leones ſibi non nocuiſſe, quòd iuſtitia apud ipſum ſit inuenta, Cap. 6. Samuel item ſynceritatem ſuam prædicat,

cat,1.Reg.12.d. Loquimini de me coram domino,& coram Chriſto eius,vtrum bouem cuiuſpiam tulerim, aut aſinum, ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſsi aliquem,ſi de manu cuiuſpiam munus accepi,&c. Hoc phariſaico ſupercilio non faciunt ſancti, ſed Dei gloriam quærunt,non ſuam, Deum iuſtificant, non ſe: denique omnia ad ædificationem & faciunt & loquuntur. Docemur hîc quales conſciẽtias exemplo ſanctorum patrum habere debeamus. Sic nobis viuendum, in hoc incumbendum vt & nos ſimilia dicere poſsimus.

Veritas verò ea de qua Ezechias hîc potiſsimũ agit, opponitur duplicitati & hypocriſi. & eſt religionis puritas qua ſolum Deum Iſraël coluit,idola abominando omnia. Huius loci habes exẽplum. 4.Reg.17. Æneum anguẽ comminuit,atque ipſum Nehuſtan vocauit. Excelſa & lucos abſtulit, adhæſit domino Deo Iſraël, & præcepta eius cõſeruauit,&c. In veritate ambulare vides quid ſit,3.Reg.2. vbi Dauid præcepta dat filio ſuo Salomoni. Ioannes præcipuè veritatis vocabulo vtitur, veritatem loqui, veritatem facere, veritatem in ſe habere, in veritate ſtare & manere, Deum in veritate inuocare, adorare,quærere Deo in veritate ſeruire,&c. Vniuerſæ viæ domini miſericordia & veritas. Priſci ergo reges & electi veteris teſtamenti, in veritate ſolum Deum Iſraël adorauerunt,3.Reg.8.15. 1.Paral.12.28.& 2.Paral.16. *Veritas Ezechiæ.* *Ambulare in veritate.*

3 Tertiò docet Propheta, quem effectum humilis iſta regis pœnitentia eſt conſecuta,nimirum triplicem: Sententiæ ſcilicet diuinæ mutationem, inopinatæ ſalutis reſtitutionem, ac vitæ ad 15.annos prorogationem. Eſt enim ea Dei erga pœnitentes clementia, vt vltra quàm petant aut intelligant rependat, 2.Corinth. 9. Denique quàm grata ſint veræ pœnitentiæ opera, teſtatur hîc locus. Hæc inquit propheta,dicit dominus Deus Dauid patris tui: *Audiui orationẽ tuã, & vidi lachrymas tuas*,&c. Errant igitur vehementer, qui impudenter docent omnia bona opera eſſe peccata, & iram potius quàm miſericordiam promereri:aut contritionẽ,quæ ex cõſideratione iræ Dei naſcitur,cõſtituere magis peccatorem. Certè Dauid gloriatur Deum tanti feciſſe ſuas lachrymas, vt eas poſuerit in conſpectu ſuo, Pſal.55.Imò Dauide mor- *Pœnitẽtia Ezechiæ effectus triplex.* *Error opera damnantium.*

Davidis mortui merita adhuc viuunt.

tuo,eius adhuc merita viuunt:vt teſtantur ſcripturæ,Iſa. 37.Ezech.6. adeò vt Deus ciuitatem ſanguinum idololatriæ deditam, voluptuoſam & fornicariam Hieruſalem,vt eſt apud Prophetas, polliceatur ſe protecturum à tyrannide hoſtium,Aſſyriorum,Chaldæorum, Ægyptiorum,& Babyloniorum, & meritò ſanctorum. Tanti enim apud Deum pietas valet, vt impiis quaſi patrocinari videatur, dum vindicem Dei iuſtitiam remoratur, Gen.18. Sed quum ſententia Dei ſit ſemel determinata, nec poſſit aliter q̃ diffinierit euenire,quomodo Ezechię oratione & lachrymis mutari ſemel diffinita potuit ſine Dei mutatione?Reſpõdeo,ex fide potius q̃ ratione,Deũ in quo præteritum & præſcientia non ſignificant actum prætereũtem prorſus eſſe immutabilem.Proinde quum res in ſe,& ſecundum inferiores cauſas ſint contingentes,neceſſarię tamen ſunt,quatenus ſubiiciũtur ſentẽtiæ diuinę,quę falli non poteſt.Ita Ezechias ſecundum cauſas inferiores erat moriturus,dum dicebatur illi: diſpone domui tuę,&c.qui tamen ſecundum Deum non erat moriturus. Iuſtus eſt Deus & clemens. Vnde nonnunquam ſententiam mutat, videns nos vitam mutauiſſe noſtram. Simile vides Ionę 3.vbi poſt ſententiam datam,Niniuitis pepercit.Apoſtolo item poſt mortis ſententiam vitam permiſit,2.Corinth.1.

Mutat Deus aliquando ſententiam contra nos latam.

EPILOGVS.

Ezechias rex pius decumbens, iuſſus ſe morti praparare, flendo atque orando dominum Deum, in cuius manu eſt & mors & vita, exorauit, & exorando vitam ipſe ſibi prorogauit. Fidei nanque oratio, qua cum lachrymis & bono propoſito,hoc eſt,in veritate fit,cæl[um] penetrat. Deo ergo in neceſſitatibus confidendum. Non eſt quod adeamus Deum Accaron inuocare, 4.Reg.1. Non poſſunt idola, qua nihil ſunt nos iuuare, Ochozias occidit, Ezechia morti addicto reſurgente.

Fidei oratio cœlos penetrat.

FERIA QVINTA POST CInerum Euangelium,Matth.8.

Luca 7.

Cum autem introiſſet Ieſus Capharnaum, acceſsit ad eum Centurio,rogans eũ,& c.Finis Euangelij: *Et ſanatus eſt puer ex illa hora.*

Eua n

EVangelium hoc in quo quadrifaria eâque inſignia præſertim exempla habemus fidei, ſcilicet, charitatis, orationis & humilitatis, proponit quatuor. 1 Primò, Centurionis ſingularem erga famulum amorem, beneuólentiam & pietatem, dum ægrum tāta pro ſequitur humanitate, vt quaſi filium complectatur, nec, vt ſolēt improbi hæri, (quos ἀςόργυς, id eſt, ſine affectione vocat Apoſtolus) domo expellit, atque ad publica noſocomia deferri iubet, ſed impulſum legis naturæ ſequutus, dictantis vt alteri faceret quod ſibi fieri vellet, docētíſque ſeruis (teſte Cicerone) æquabilitatē præſtandam, eiſque tanquam mercenariis vtendum, domi ipſum fouet, nutrit, medicíſque curandum tradit, nihil non humanitatis impendens, intelligens hoc veri eſſe domini officium, vt quod æquum & iuſtum eſt, ſeruis præſtet. Re ipſa quaſi præſagiens quòd in Chriſto Ieſu non ſit neque ſeruus, neque liber, Gal. 3. & quòd fidelis ſeruus velut altera anima in pretio ſit habendus, Eccleſiaſti. 33. Nam ſerui, vt Seneca dicit, humiles ſunt amici, & ideò amicabiliter debent tractari. Non quòd in Repub. Chriſtiana (vt impij volunt Anabaptiſtæ) ſeruorum erga dominos tollenda ſit obedientia, quum Paulus in politia quam vult optimè inſtitutam, eam præcipiat, Epheſ. 6. Coll. 3. Serui, inquit, obedite dominis cum timore, tremore, & ſimplicitate cordis, ſicut Chriſto, non ad oculum ſeruientes. Vide etiam ad Tit. 2. & 1. Pet. 2.

Centurionis erga famulum amor & pietas.

1. *Reg.* 30.

Seruis æquabilitas præſtanda.

Serui humiles amici.

Anabaptiſtarum error impius.

Deinde Centurionis ſingularem erga Chriſtū fidem & obedientiam declarat. Nam quum intelligeret famuli ægritudinem eſſe talem, vt humana arte iuuari non poſſet, non tamē deſperat, aut malis artibus remedium quærit, ſed concepta in Chriſtum fiducia, cuius manſuetudo, pietas & miſericordia, qua paſsim non venientes ſolū admittebat, ſed vt venirent inuitabat. Matth. 11. ipſi iam innotuerat, ac ægritudine famuli permotus, impellente eum charitate, quæ nunquam otioſa eſſe poteſt, ſed flet cum flentibus, infirmatur cum infirmantibus: non contentus ſeniores Synagogæ & amicos ad Chriſtum miſiſſe, qui pro ipſo deprecarentur, lex nimia ſui ipſius deiectione, qua ſeſe Chriſti colloquio &

Centurionis fides & obediētia.

familiaritate indignum æſtimauerat, ſumpta tandem ex Chriſti humanitate fiducia ipſum adit, animi anguſtiam alterius cauſa ſuſceptam aperit.

Cẽturio bonus Princeps, & paterfamilias. Ex his etiam liqueſcit Centurionem quum boni patrisfamilias, tum boni principis officiis optimè perfunctum fuiſſe. Ad bonum patremfamilias pertinet familiam ritè regere, inſtituere & curare, eíque bene præeſſe: Principis verò eſt paci & concordiæ communitatis ſtudere, cultum, honorem, ac Dei timorem promouere. Cæterùm vt curet plus à ſubditis amari, quàm timeri. Talem fuiſſe Centurionem teſtatur Lucas capit. 7. Præſtat enim Salomonem eſſe quàm Roböamum.

Oratio Cẽturionis. 2 Secundò admirandã ipſius Cẽturionis ad Chriſtũ habitam orationem proponit, qua famuli ægritudinem & ſui ipſius anxietatem, magna animi deiectione oſtendit, dicẽs, *Domine puer meus iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur.* Extorſit autem hanc orationem neceſsitas, quæ efficaciſsima eſſe ſolet occaſio conuerſionis ad Deum: Iuxta illud, Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuũ domine. Habet hîc quod imitetur quiſquis aduerſitate, ægritudine, inopia, fame, ac paupertate laborat, vt, ſcilicet, non pedibus, ſed fide Chriſtũ adeat, in ipſum curam omnem proiiciat, iuxta illud Pſalmi: Iacta in domino curam tuam, & ipſe te enutriet. Id quiſquis ex toto corde Deo potius quàm ſuæ induſtriæ, operi, aut curæ fidens fecerit, is hauddubiè non aliam erga ſe Dei experietur clementiam, quam Centurio hic expertus eſt Chriſtum: fit enim ob magnam multorum diffidentiam, qua Deum laboribus ſuis poſtponunt, quòd vel ægeſtate, vel miſeria, vel inedia perire videantur, vt contra præter magnam conſcientiæ quam experiuntur tranquillitatem, fœlicitatem quoque vitæ præſentis adſequuntur, qui toti à Deo pendent, quærentes primùm regnum Dei & iuſtitiam eius, Matth. 7. Quibus & ſi aduerſi quid accidat, mox cum Centuriones ex fide Chriſtum inuocant, & ſtatim audiũt ſuauiſsimam illam conſolationem: Ego veniam: ego curabo eum. Nulla enim eſt animi afflictio, nulla miſeria corporis, cui non ſtatim vbi ſaluti expedire iudicauerit, medetur mitiſsimus Ieſus: qui ſanat omnes contritos corde, & ſanat

Neceſsitas orationem extorquet.

In aduerſitatib⁹ quid faciendum.

Diffidẽtia quid faciet in hominibus.

contri

contritiones eorum, Pſalm. 146. Ieſus itaque delectatus hominis fide, qua non dubitaret & abſenti verbo mederi poſſe, quo magis notam faceret hominis fiduciam cum ſumma humilitate coniunctam, reſpondit per internuntium, dicens *Ego veniam: & curabo eum.* Ex quo liquido conſtat primò, Chriſtum ſemper maiora dare quam rogatur: deinde, perſonarum acceptionem non eſſe apud eum. Nam ad filium Reguli, inquit Gregorius, ire noluit, etiam rogatus, ne diuitias honorare videretur: ad ſeruilem verò perſonam, ne ſpernere videretur, mox ire conſenſit. Ieſus ibat cum eis, ait Lucas 7. cap. Contra hoc exemplum multi peccant hodie maximè nobiliſtæ, de quibus conqueritur Innocentius, d. Clamat pauper, & nullus audit: loquitur diues, & quilibet applaudit, hos adhortatus Iacobus 2. cap. d Fratres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. Etenim ſi introierit in conuentum veſtrum vir aureum annulum habens, in veſte candida: introierit autem & pauper in ſordido habitu, &c. Vide item Leuit. 19. Deuter. 16. Prouerbior. 24. Eccleſiaſtic. 42.

Chriſt⁹ ſemper maiora dat quam rogatur.

Perſonarũ acceptores nobiliſtæ.

3 Tertiò, Centurionis quã Chriſto exhibuit humilitatem proponit, dum ait: *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectũ meum. Tãtùm dic verbo & ſanabitur puer meus.* Nouit enim ex lumine rationis Deum eſſe immenſum, quem cœli cœlorũ capere non poſſunt. Ac ſi dicat, Alienigena ego ſum, gentilis, idololatra, effuſor ſanguinis, & accinctus gladio, minimus catellus. Edam ergo tantùm miculã menſæ filiorũ: dic tãtum verbũ, & ſanabitur puer meus. Tu es verbũ patris miſſum, vt ſanes miſeros. Quæ profectò virtus tanti eſt à Chriſto æſtimata, ſiquidem aliarum omnium virtutum quaſi baſis ſit, vt ſibi mentis, & famulo corporis, ex Chriſti miſericordia conſequeretur ſalutẽ, vt dicit Origenes. Significauit autem hoc miraculo Chriſtus ſeſe verum eſſe à Deo patre orbi datum liberatorem ac ſeruatorem, qui (quod impoſsibile erat legi, tum naturæ, tum Moſaicæ, conferre ſcilicet veram ſalutem, nimirum peccatorum remiſsionem, gratiam qua tentationibus reſiſtamus, reconciliationem cum Deo) gratis exhiberet, vt iuſtificati gratis ipſius

Humilitas Centurionis.

Liberator atque ſeruator orbi datus Chriſtus.

hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ, Tit.3.

4 Quartò, Euangeliũ hoc proponit ipſius Chriſti præclarum de Centurionis fide teſtimonium, qui ſequentibus ſe turbis & Apoſtolis dixit: *Non inueni tantam fidem in Iſraël.* Ex quibus intelligimus quàm verè dixerit Chriſtus, Ioan.9. Ego in iudicium veni in mundum, vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Horrendum profectò Dei iudicium, quo populum Iſraëliticum quem vt peculium ſuum tantis beneficiis ornauerat, nimirum ſui cognitione, lege, Prophetis & ſcripturis, tanta ſeueritate: iuſtiſsimo tamen iudicio, paſſus eſt ita excæcari, & obdurari, vt agnitam veritatem, id eſt, Chriſtum opprimerent, vt meritò hic Centurio homo bellis, rapinis, idololatriæ & auaritiæ quondam deditus, ob animi affectiones (iam enim iſtis vale dixerat, adeóque religionem imbiberat, vt Iudęis ſynagogam extruxerit) ipſis præponeretur à Chriſto. Quo hauddubiè ſignificabatur fore, vt gentes fierent ciues Sanctorum, domeſtici Dei, & gratiæ Dei cohæredes, Epheſ.2. hoc enim indicat Chriſtus dum ait: *Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Iſaac & Iacob, &c. Filij autem regni proiicientur in tenebras exteriores.* Vide Iſa.2. Ioan.10. Rom.11.

Teſtimonio Chriſti præclarũ de fide Centurionis.

Iudæorum abiectio, & vocatio gẽtium prædicitur.

EPILOGVS.

Cùm Dominus docuiſſet ſinceritatem fidei in leproſo facillimam eſſe viam ad ſalutem, qui Iudæus erat, declarans Iudæis hanc primùm oblatam gratiam, Matth. 15. Ita mox in Centurione oſtendit, ne gentibus quidem eſſe præcluſam, ſi modo fides adſit Euangelio digna, imò declaratur, quia Iudæi oblatam ſalutem reſpuerunt, regnum Chriſti translatum iri ad gentes, quarum primitiæ fuit Centurio, hoc ipſum etiam prædixit Chriſtus, Matth. 21. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Item Paulus & Barnabas, Actorum 13. Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, &c.

Gentium primitiæ Centurio.

FERIA SEXTA POST CINERUM, Epiſtola, Iſaiæ 58.

Hæc

Hæc dicit Dominus Deus: Clama ne ceſſes: &c. Finis Epiſtolæ: quia miſericors ſum dominus Deus tuus.

QVia Iſaias Propheta inciderat in mores Iudæorum corruptiſsimos, iubetur à Deo ſatyrica oratione ipſos perſtringere, ac laudata vera iuſtitia & virtute, damnat hypocriſim, atque in ipſo Propheta omnes verbi Dei miniſtros inſtruit, oſtendítque non ſolius fidei Euangelium, omni ſtatui & ordini denuntiandum, ſed etiam vniuerſis & ſingulis peccata eorum annuntianda. Prædicat quippe Euangelium pœnitentiam in remiſsionem peccatorum. Hinc Apoſt. 1. Corinth. 14. Si omnes propheteti s, ingrediatúrque incredulus vel idiota, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, & ſic occulta cordis eius manifeſta fiunt, atque ita procidens in faciem ſuam, adorabit Deum, renuntians quòd Deus reuera in vobis ſit. *Pœnitētiā prædicat Euangeliū in remiſſionem peccatorum.*

Agit autem potiſsimùm quinque,

1 Primò, Quia legatione fungitur, tāquā Deo exhortante per ipſum, verbi miniſter, neceſſe eſſe docet Propheta, vt clamet quaſi tuba ſtentoria exaltet vocē ſuam, & annuntiet populo Dei peccata eorum. Sunt autem prædicatori verbi Dei in primis neceſſaria, Dicendi libertas, ne ſcilicet metu vel amore, veritatem eloqui vereatur. Corripe, ait Apoſt. coram omnibus, quia auribus graues ſunt peccatores omnes, Iſa. 6. alioqui, qui non intonat, canis mutus damnabitur, Iſa. 56. Ezech. 33. Exiget Deus ab eius manibus animas eorum quæ perierunt. Authoritas, ne Domini maledictioni obnoxius erret, Hiere. 23. Cognitio ſcripturarum, ne ſcilicet, cæcus cęco ducatum pręſtet, & dicat malum bonum, & bonum malum, Iſa. 5. Ezech. 3. Comede volumen iſtud, & vadens loquere ad filios Iſraël, &c. Et Pietas, ne in docendo cor à lingua diſſentiat. Salutis enim reus exiſtit, qui quod dicit, negligit, Auguſt. ſerm. 3. de verbis domini, Act. 1. Cœpit Ieſus facere & docere. *Verbi Dei prædicatori neceſſaria.*

Hęc quiſquis neglexerit pręſidia, pro panacea cicutam

offert, vt noſtra hæc ætas magno ſuo experitur damno.
Hæreſes & Schiſmata vnde excreuerint. Nec enim aliunde tantùm excreuerunt hæreſes & ſchiſmata, quàm ex imperitorum hominum magna pro dolor, temeritate, qua non miſsi à domino, currunt, Ierem.23. inſcitia, qua non intelligentes quæ loquuntur, aut de quibus affirmant, 1. Timoth.1. cupiditate, qua docent quæ ignorant, ſuo ventri potius quàm Chriſto ſeruientes, Roma.16. Philip.3. & auaritia, qua excæcati adulterant verbum Dei ad gratiam hominum, 2. Corinth.2.4.cap.

Proinde quũ nulla re magis egeant regiones albæ ad meſſem, quàm fidelibus operariis, rogandus eſt dominus meſsis, vt mittat operarios in meſſem ſuam, Matth. 10. Ioan.4. qui falce verbi Dei hæreſes, ſchiſmata & ſcãdala ex agro Eccleſiæ colligant.

Eccleſiaſtæ veri munus. 2 Secundò docet veri Eccleſiaſtæ munus eſſe, non ſolũ vt eſt Hie.1. ædificare, & plantare, verùm prius deſtruere & euellere, ex animis hominum omnem falſam religionem, fidem, doctrinam, atque opinionem, quam leui momento, concipiunt de Deo, iuſtitia, & operibus: *Superſtitio Iudaica.* Quemadmodum hi Iudæi falſa ſuperſtitione imbuti, ignorantes Dei iuſtitiam, ita ſuam volebant ſtatuere, vt Deum quaſi iniuſtitiæ arguerent, quod ipſorum opera videretur negligere, quum non ſecus ac gens quæ iuſtitiam faceret, & iudicium Dei ſui non derelinqueret, ſed ſimulata quadam pietate, de die in diem Deũ quærerẽt, & ſcire vias eius vellent: Et quaſi fiducia bonę conſcientiæ freti, *rogant iudicia iuſtitiæ*, quaſi dicentes: Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum, Pſalm. 25. *& appropinquare Deo volunt*, qđ nemini licet, niſi qui vias impias deſeruerit. Eſt hæc verè hypocritarum iuſtitia, quæ ſine fide in Chriſtum conſtat, qui factus eſt nobis à Deo patre iuſtitia, ſanctificatio, redẽptio, cui niſi & noſtra innitatur iuſtitia, fruſtra illi inniteremur. *Iuſtitia hypocritica. 1. Corint.1.* Deuia ergo, tam ad dexterã, quam ſiniſtram, vitanda ſunt omnia. Alterum eſt manum mittere ad aratrum & retroſpicere, hoc eſt, animum deſpondere, deficere, ceſſare, &c. Alterum ſeſe extollere, & ſe coronare. Pij verò dicunt ſe inutiles eſſe ſeruos, Luc. 17. Seipſos accuſant, Prouerbior. 18. Deſipit & deuiat, qui

qui cum domino in iudicium ire præſumit, miſericordia remota. Pſalm.142. Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo, quia nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens.

3 Tertiò quaſi per mimiſim ipſorum hypocritarum de ſuis operibus gloriantium,& Deo quaſi oſcitantiam exprobrantiũ,proponit quæſtiones,dicens: *Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti? quare humiliauimus animas noſtras, & neſciſti?* Quaſi dicat: Nunquid (vt eſt Iob.22.) circa cardines cœli verſaris, & humanarũ rerũ curã negligis? Sic enim mox iniquè de Deo cogitat caro ebria opinione propriæ ſanctimoniæ:quã frequenter in iis conſtituit quæ odit Deus,vt ſunt ea quæ fiũt ſine fide in Deũ:charitate in proximum & miſericordia: ſola ſcilicet opinione comparandæ exiſtimationis apud homines, quos perſtringit Chriſtus, Lucæ 16. Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda veſtra,&c. Erant autem qui ex hoc loco quæcunque pietatis, fidei, miſericordiæ, obedientiæ, humilitatis, abſtinentiæ, & voluntariæ paupertatis exercitia, libera voluntate ſuſcepta, damnant, quaſi quæ eadem ſint cum Iudaicis iſtis operibus. Neque enim opera ipſa ieiunij & humilitatis Iudæorum damnat Deus, ſed quòd fierent praua intentione,corruptis circunſtantiis.Ideò ſcilicet,quòd in diebus ieiunij, inueniretur voluntas ipſorum plus æquo indulgens libidini, & affectibus ſuis, auaritiæ, ſimoniæ, inuidiæ, aliiſque vitiis: Omnes debitores repeterent, non quòd debita exigere non liceat, & iuſtè data repetere, ſed ſeueritatem reprehendit erga eos qui ſoluendo non eſſent, Vide 1.Corinth.6. Quod ad lites & contentiones ieiunarent, quum ſeruum Dei non oporteat litigare, ſed manſuetum eſſe,2.ad Timoth.2. Quòd denique percuterent pugno impiè, ſcilicet, contra ordinem iuris, contra legem, ex cupiditate vindictæ. Ideò Apoſtolus non vult Epiſcopum eſſe percuſſorem: nunquam enim concupiſcentiam coercebit,qui manum continere nequit. Probantur ergo hîc ea opera bona, quæ fiunt affectu bono. Zacha.7. reprobantur quæ fiunt prauo,ſicut patuit olim in Abel & Cain,Geneſ.4. Quare cõcionator quiſque Catholicus debet ſchiſmaticos & hæreticos ſanctas Eccleſiæ diſciplinas ridentes, iuxta atque

Hypocritarum mimiſis.

Opera non dãnat De' ſed prauã intentionẽ.

Opera bono affectu facta probantur,et reprobantur prauo affectu facta.

ſuperſtitioſos Catholicos hypocriticè ieiunantes & ſabbatizantes, acriter arguere,& vtrique ſuum errorem diligenter indicâre.

Animus in ieiunio & pietate candidus eſſe debet & ſyncerus.

4 Quartò, docet qualem velit ſibi Deus in ieiunio & pietate animum exhibere,nimirum candidum & ſyncerũ,*Ne ieiunetis*,inquit *vt audiatur in excelſo clamor veſter*, quem de vobis pauperes quos affligitis ad cœlum vſque efferunt,Eccle.35.*Vt contorqueatis caput*, ſuperſtitioſè ſcilicet ieiunio corpus dolore vexantes, ad oſtentationem & hypocriſim, non depoſitis malis animi affectibus, vt *ſaccum & cinerem ſternatis*: neque enim ſolam corporis afflictionem quærit Deus, & humiliationem animæ per iniuriam corporis: ſed potius, inquit Hierony.ea facere quæ præcepit dominus.Atque ideò vt oſtendat Propheta huiuſmodi operum laruas ſine fide & vera pietate Deo non placere, interrogat, *An iſtud vocabitis ieiunium & diem acceptabilem domino*? quo ſcilicet paratus ſit audiendis orationibus veſtris.Quaſi dicat minimè.Sicut non delectatur victimarum nidoribus, oblationibus ex iniquo, ita nec huiuſmodi prodigioſi ieiuniis: Placet tamen abſtinentia coniuncta fidei & charitati.hoc enim eſt quod ait.

Abſtinẽtia fidei & charitati coniuncta placet.

1 *Solue colligationes impietatis*, id eſt, iniquas cautiones, quibus per calumniam opprimitis pauperes.

2 *Solue faſciculos deprimẽtes*,id eſt,ſyngraphas vſurarias, alioqui licet iuſta repetere:hæc Hiero.

3 *Dimitte eos qui confracti ſunt liberos*, quos ſcilicet iniquis exactionibus in carceribus & ergaſtulis detinetis.

4 *Omne onus diſrumpe*, quo pauperes deprimitis, Iac.5.

5 Nõnne diuites per potentiã opprimunt vos?&c. Iubet ergo Propheta ex charitate quemlibet proximo condonare quancunque querelam: atque adeò omnia iniqua pacta reſcindere.Neque verò hæc ſufficere ad perfectam iuſtitiam iudicauit Propheta, quæ Deo placere poſſet, quum de proprio quoque iubet elargiri egentibus. Dicit namque Pſalm. Declina à malo & fac bonum. Ideóque addit, *Frange eſurienti panem tuum*, *Egenos vagóſque induc in domũ tuam. Quum videris nudum,operi eum, Carnẽ tuam*, id eſt,ſecundum Septuaginta, domeſticos ſeminis tui, *ne deſpexeris*. Idem vides nobis præſcribi, Matth.25.

Iuſtitia perfecta, declinare à malo & facere bonum.

Quintò

5 Quintò, cõtra noſtri temporis errores quaſi præſagio quodam Spiritus ſancti impulſus, vnico ariete deiicit inſaniam eorum, qui bonis operibus omne meritum adimere nituntur, docens quomodo iuſtitia noſtra ex operibus eſſe poteſt, & non ex fide tantùm. Promittit enim peccatoribus, ſi, qualia præſcripſit, opera fecerint, *Quòd Erumpet quaſi mane lumen ipſorum*: illud ſcilicet, de quo Zachar.4. vobis timentibus nomen meum, orietur Sol iuſtitiæ. *Quòd ſanitas ſitius orietur.* Pſal.6. Sana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. *Quòd anteibit faciem eorum iuſtitia, & gloria Domini colliget eos*: Quatuor operum bonorum præcedentiũ ſpeciebus, annexuit quatuor ſpecies præmiorum.

Opera bona pœnitentia meritoria & iuſtificatoria.

Ergo qui eſt in tenebris peccatorum, exhibeat opera pietatis, ad quæ ſcilicet præuenientis gratiæ auxilium cum impulerit, quæ pręparabunt pęccatorem ad peccatorum remiſſionem conſequendam: Quando enim huiuſmodi opera fiunt ſine charitate, præparatoria tantùm ſunt: nam quod primò ipſi peccatori exoritur lumen, è prima qua preuenitur gratia fit. Quando autem fiunt à iuſtificato, tunc lumen, hoc eſt, incrementum gratiæ, vt videre licet apud Cypria. ſerui de eleemoſy. & Augu. lib.1. contra Creſco. grammaticum: vbi eleganter docet nos mundari, 1 Verbo veritatis ab illo qui dixit Io.15. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, &c. 2. Sacrificio contriti cordis. Pſalm.50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum. 3. Eleemoſyna, ab illo qui ait: Date eleemoſynam, quod ſupereſt, & ecce omnia munda ſunt vobis: non quòd dicamus his operibus mereri quenquam reconciliationem. Abſit enim hoc, ſed, vt eſt apud Auguſt. præparamur ambiendo gratuitam Dei miſericordiam, neque enim pugnant gratuita Dei miſericordia, & noſtra præparatio: quia illa præparatio eſt gratiæ Dei nos pręuenientis. Vide lib.3. Confeſſ.cap.17.

Tribus mundamur.

Sic ergo in ſtatu iuſtitiæ affectis maiora adhuc pollicetur Deus, nempe, Exauditurum ſe dum inuocabimus, & clamantibus ſe dicturum, Ecce adſum. Ea enim Dei eſt miſericordia erga ſperantes in eum, vt deſerat nunquam De his præmiis habes, Ioan.12. Qui mihi miniſtrat, ho-

Præmia iuſtorum.

norificab

norificabit eũ pater meus cœleſtis. Item Matt.19. Vos qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, &c. Iterũ Ioan.16. Quicquid petieritis, accipietis, &c.

EPILOGVS.

Obſeruatiũculas et ceremonias externas citra veram pietatẽ contemnit De⁹.

Dominus Deus dixit per Prophetam, ſe ieiunia, ſabbatorum ſolennitates, & hoc genus caremoniarum & caſtigationis, contemnere, niſi declinemus à malo, & faciamus bonum: Reges principes duces, comites, equites, conſules, patricij, negotiatores, vſurarij, imò etiam quicunque Epiſcopi & Prælati (qui caremonijs Eccleſiæ oblectantur, quique ſeſe frequenter caſtigant, ſed ſubditítijs ſuperbiſſimè & inclementer dominantur, ac in carne eorum gloriantur) lectionem hanc diuinam ritè excutiant: Eccleſia pia & ſedula mater, miſeræ plebis, & pauperum curam præcipuè agens, non abs re lectionem hanc in his ieiuniorũ ſacris initijs legendam ſtatuit.

FERIA SEXTA POST CINERVM, Euangelium, Matth.5. & 6.

Leuit.19.

Audiſtis quia dictum eſt: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, &c. Finis Euangelij: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

EVangelio hoc quo oſtẽditur Chriſtianorum iuſtitiam, nedum Ethnicorum, ſed etiam Iudæorum, longè excellere debere, Christus docet tria. 1 Primò docet imperfectionem veteris legis, quæ tantùm iram operabatur, dum auget prohibitione peccatum, Rom.7. propter transgreſſionẽ poſita eſt, dum metu pœnæ abſtinent à vitiis, & ſubintrauit vt abundaret delictum, Rom.5. peccatum demonſtrabat, dũ per eam cognitio peccati eſt, non deletio. Rom.3. neminem ad perfectũ adduxit, dũ pædagogus tãtum fuit ad Chriſtum, vmbram habens futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, Galat.3. Hebr.10. Hæc tamen ſancta, iuſta, & bona, ſed iis qui legitimè ea vtuntur, quanquam iuſtis non ſit poſita, ſed iniuſtis, peccatoribus, plagiariis, homicidis, impiis & ſceleratis. Nam iuſti, vt Abraham, Iſaac, Iacob, Daniel, cæteríque patres, nõ timore, vt ancillæ filij, ſed amore vt liberæ filij, legi ſeruieb

Legis veteris imperfectio.

uiebant, quum habuerint ſpiritum, non huius mundi, qui inimicos Dei conſtituit, ſed qui ex Deo eſt, quo non amicos tantùm diligebant, ſed etiam inimicos, vt Dauid, 1. Reg 24. 26. 2. Reg. 16. Et Moſes, Exo. 32. Sed hoc ipſum nõ lex naturæ tantũ ſuadet, ſed etiam Moſaïca lex talem dilectionem nobis commendat, Deut. 24. Item Leuit. 19. Repetitur lex hæc Matt. 22. Item Rom. 12. & 13. *Lex Moſaica dilectionem proximi nobis cõmendat.*

2 Secundò, docet Chriſtus legis Euangelicæ perfectionem, quæ conſiſtit in dilectione inimicorum, beneficio eorum qui nos oderunt, & oratione pro perſequentibus & calumniantibus nos. Quæ licet iuxta Auguſti. lib. de ſpiritu & litera, ſint difficiliora quàm vt à nobis in ſtatu naturæ corruptæ impleri poſſint, præcepta ſunt tamen propter auxilium gratiæ, quę diffunditur in cordibus noſtris, nõ per naturam, quia illa nos filios iræ conſtituit ex vitio primi parentis Epheſ. 2. neque per legem, quia hęc terrendo & iubendo quod ſine gratia impleri nõ poteſt, homini tantùm demõſtrat ſuam infirmitatem, vt quærat demonſtrata infirmitas ſaluatorem, ſed per ſpiritum gratiæ: quò ſit vt ſimus legis non auditores tantùm, ſed factores, diligentes inimicos, non reddentes malum pro malo: ſed econtrario, benedicentes, quia ſicut eſt voluntas Dei, vt benefaciendo obmuteſcere faciamus imprudentium hominũ ignorantiam, & carbones ignis congerendo ſuper caput ipſorum, vt Stephanus, Act. 7. Paul. Ro. 9. Dauid: eo tamen iudicio, vt naturã in eis non vitia diligamus. Nam Dauid iniquos odio habuit, dilıgẽtes amicos, ſed ita vt potiora quæ in eis ſunt, nobis ſint chariora, vt anima præferatur bonis externis, & fama fortunę præferatur. Et per ſpiritũ adoptionis, per quem efficimur hæredes Dei & cohęredes Chriſti, qui nos inimicos ſibi reconciliauit, Ro. 5. Pro impiis mortuus eſt, vt nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, quod baptiſmo & vero vſu ſacramentorum incipit hîc, & perficitur in morte, viuificatos autem ſpiritu: nam corpus quod corrumpitur aggrauat animam, ſed ſpe ſalui facti ſumus. Qui benefecit iis qui oderunt eum gratis: nam pertranſiuit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos, quoniam Deus erat in eo, Act. 10. Qui orauit pro perſequẽtibus dum in cruce pẽdens dixit: Pater ignoſce eis, quia neſciũt quid faciunt, *Luc. 6.* *Pſal. 118.*

Luc.

Gratia Dei poſsibilia omnia. Luc.23.Hæc ergo lex de inimico diligẽdo nobis per gratiam Dei facta eſt ad præſtandum facilis. Hinc Dominus ait Matth.11.onus ſuum eſſe leue. Ioannes quoque dicit 1.cap.5.Mandata Dei grauia non ſunt.

3 Tertiò, Chriſtus docet perfectionem iuſtitiæ Chriſtianæ, quæ efficit vt ſimus filij Patris cœleſtis. *Perfectio iuſtitiæ chriſtianæ, & quid efficiat.* Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur & ſimus.1.Ioan.3.Non ex voluntate carnis aut voluntate viri,Ioan.1.ſed ex Deo nati.Voluntariè enim genuit nos verbo virtutis ſuæ, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius,Iacob.1.id eſt, diuinæ conſortes naturæ, ſi tamen fugimus eius quæ in mundo eſt concupiſcentiæ corruptionem,2.Pet.1. Nam quicquid eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ,quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo.Quæ quum non ſecus ac leuis quędam vmbra tranſeant, fit vt ſuos cultores prorſus dimittant ſine vlla conſolatione. Efficit quoque vt ſimus perfecti, ſicut pater noſter cœleſtis perfectus eſt, non perfectione naturæ, quæ nulli mortali contigit vnquam, ac ne angelis,quidem,ſed perfectione gratiæ ſecundum menſuram donationis Chriſti pro conditione vitæ præſentis. *Qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*: *Miſericordia Dei Patris erga nos ſumma.* Quia ſumma eius miſericordia conſeruat bonos ne excidant à iuſtitia. Iuſtus enim ſi ceciderit, non collidetur,quia Dominus ſupponit manum ſuam. Pſal.36.& inuitat malos ad pœnitentiam. Rom.2. An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiã te inuitat? nolens mortem peccatoris,ſed magis vt conuertatur & viuat. Ezechiel.18.

Ex illius igitur fauore, qui hanc perfectionem fuerit conſecutus, vt inimicos diligat, benefacit iis qui oderunt eum, orat pro perſequentibus & calumniantibus: denique filius Dei nominetur & fit,caueat ne coram hominibus iuſtitiam ſuam faciat, aut tuba canat ſicut hypocrita, caueat etiámne popularis auræ fauore captus ſpe immortalitatis illius, & immarceſſibilis gloriæ excidat.Nam Saluator dicit: Amen dico vobis,receperunt mercedem ſuam. *Iuſtitia Hypocritica fugienda.*

Eleemoſynam ergo facere iubemur,ſed non ad iactantiam & ambitionem, ſed ad proximi releuationem, ad

Eccleſi

Eccleſię ædificationem,& ad gloriam Dei. Quòd ſi ſyncero affectu eleemoſynam fecerimus, maxima nos pręmia manere hîc audiuimus. Æterna pręmia eleemoſynę occultę hîc promittuntur, tunc palàm donanda. In manifeſto, ait, reddet tibi pater, idem eſt,quod cùm magna gloria. Tanta pręmia eleemoſynę promiſſa ſi quis probè ſecum reputauerit,ſtatim omnia ſua vẽdet,vt auctionem in cœlo eam omnem decuplò ſibi promiſſam faciat. Pauperes itẽ,de quibus tanta ſibi paruo redimere poſſit pręmio,tãquam ſeipſum diliget. De huiuſmodi pręmiis vide Matth.19. Luc.16. 2.Corinth.9.

Eleemoſynæ commẽdatio.

Præmia eleemoſynæ.

Eleemoſyna dicitur à miſeratione, & fructus eſt pręcipuus charitatis. Non eſt igitur eleemoſyna, quòd plerique nihil dant miſeris,niſi iam vitiatum,corruptum & putrefactum. Sunt & qui dant ſaltem iis, quibus ratione mercedis hoc ipſum quod debent,parcè & illiberaliter dãt,quę largitio etiam mercedis gratiam perdit, nedum non eleemoſynę nomen meretur. Merces operarij non morabitur (vt Moſes ait Leuit.19.) apud te vſque mane. Exempla & encomia verę eleemoſynę vide Danielis 4. Tob.4 & 12. Act.10.

Eleemoſynæ fructus charitatis præcipuus.

Charitas ſe ſe extendit ad omnes.

EPILOGVS.

Præſens lectio charitatẽ nobis cõmendat,nõ modò erga fratres & propinquos, verũ etiã erga extraneos quoslibet exercitandam: Et quòd charitatis præcipuus fructus eleemoſyna, quæ tamen fit citra omnem ambitionem & gloriam vanam. Beatus qui hæc intelligit, atque præſtat. Sine hac perfectione filij Dei patris eſſe nequaquam poterimus, regníque eius comparticipes. Niſi enim abundauerit iuſtitia noſtra pluſquam Scribarũ & Phariſæorum,non intrabimus in regnum cælorum. Matth.5.

SABBATO POST CINERVM, Epiſtola, Iſaiæ 58.

Hæc dicit Dominus Deus: Si abſtuleris de medio tui catenam: & deſieris digitũ extendere,&c. Finis Epiſtolæ: Os enim Domini locutum eſt.

Concio

CONcionatur hac Epiſtola Propheta de beneficiis quę pœnitentibus à Deo ſunt parata, ſi tamen in ſtatu iuſtitiæ perſeuerent. Agit autem potiſſimum quatuor.

1 Primò, A quibus, ad iuſtitiã veram parandã, ſit abſtinendũ: dum ait: *Si abſtuleris de medio tui catenam*, id eſt, ſi depoſueris omne pondus, & circunſtans peccatũ (Heb. 12.) ſcilicet fraudulentarum cautionum, contractuum, technarúmque, quibus opprimere miſeros ſoles, atque adeò funet omnes quibus conſtringeris, *Si deſieris extendere digitum tuum*, vt ſcilicet, non ſolùm ipſe malum non facias, ſed ne communices aliorum peccatis, conſenſu, quem digiti extenſione indicare ſolebant Iudæi, *Si loqui quod non prodeſt*, ſcilicet, *deſieris*: quia corrumpunt bonos mores colloquia praua: & de omni verbo otioſo reddenda ratio erit, Matth. 12. idcirco ab iis abſtinendum, non ſolùm quæ nocent, ſed etiam quæ non proſunt, vt ſunt temeraria de proximo iudicia, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas ad rem non pertinens, Epheſ. 5. Quia enim hęc ſunt in omni vita pernicioſa, iis tamen maximè qui ad ęternę vitę perfectionem anhelant, obſunt, propria peccati conſcientia, aliena peccata promouere, quum poſſis impedire: & Dei odium vel contemptus: hęc enim metaphorica phraſi ſignificare voluiſſe Propheta videtur.

A quibus abſtinendum ſi iuſtitiam parare voluerimus.

Sed quo modo ille naturę videtur tribuere, quod impoſſibile omnes vbique ſcripturę teſtantur? vt ſunt illę, Iere. 10. Scio, Domine, quia non eſt hominis via eius, nec viri, vt ambulet in ea: Item Io. 6. Nemo poteſt venire ad me niſi pater qui miſit me, traxerit eum. Iterum Ioan. 15. Sine me nihil poteſtis facere. Eſt enim adeò debilis & infirma natura poſt lapſum effecta, vt irretire ſeſe peccati vinculis poſſit, non autem expedire, niſi gratia pręueniatur: Sed voluntatis atque arbitrij libertas oſtenditur, & ſui quaſi admonetur officij. Eoipſo enim quo pręcipit vt aut ſapiamus, aut catenam peccati abiiciamus, obedientiam noſtram requirit, quę nulla poteſt eſſe ſine libero arbitrio: quod quia non poteſt ſine gratuito Dei adiutorio perficere, docetur confugere ad gratiam, & dicere: Da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua, Pſal.

Voluntatis & arbitrij libertas.

Pſal. 118. Auguſt. Epiſtola 46.

2 Secundò, Oſtendit quid ad iuſtitiæ conſeruationem ſit agendũ. Neque enim ſatis eſt ad iuſtitię perfectionem recedere à malo, Pſal. 33. Ideò vtranque iuſtitiæ partem complectitur. Commendat autem potiſsimùm ipſa opera miſericordiæ quæ enumerat Chriſtus, Matth. 25. 1. Paſcere eſurientem. 2. Veſtire nudum. 3. Viſitare infirmum. 4. Colligere hoſpitem. 5. Captiuos viſitare. 6. Sitientes potare. 7. Sepelire defunctum. Quæ pulchrè duabus partibus complectitur Propheta, dicens: *Si effuderis eſurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris*, hoc eſt, vt loquitur Apoſtolus, 2. Corinth. 9. Si non ex triſtitia aut neceſsitate, ſed ex animo tribueris, vt magis videaris beneficium accipere quàm dare: hilarem enim datorem diligit Deus. Siquidem in paupere liberalitas eſt Paulo benedictio, parſimonia verò ei auaritia eſt, 2. Corinth. 9. Quare qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

Quid agendum ſit ad iuſtitia cõſeruationẽ.

Opera miſericordia paucis complectitur.

Eſt enim tanta Dei Opt. Max. liberalitas & munificentia, vt rependat pro paruis magna, pro terrenis cœleſtia, pro temporalibus ſempiterna: Adeò vt ne calicem aquæ frigidæ ſinat irremuneratum, Matth. 10. Magna enim vis eſt eleemoſynæ, quæ peccata redimit, Daniel. 4. Omnia mundat, Luc. 11. & 12. à morte liberat, Tobiæ 12. Non quòd per ſe eleemoſyna ad mundationem ſufficiat, quomodo principaliter opus ſit miſericordia Dei & ſanguine Chriſti, in quo & aliorum omnium redemptionem habemus, ſi dignos pœnitentiæ fructus fecerimus, Baſilius in regulis contractioribus.

Liberalitas & munificentia Dei.

Eleemoſyna vis.

3 Tertiò, Ampliſsima proponit præmia iis qui non ex triſtitia aut neceſsitate à vitiis ad virtutes redirent: quãquam non omnino mali ſint qui ex ſpiritu timoris eleemoſynas dant, gratiores ſunt tamen illæ quę ex charitate procedunt, ſi tamen non fiant ex rapina, fraude, vſuris, & dolis. Offerentis enim ex iniquo oblatio immunda eſt, vt & illius ſacrificium qui de ſubſtantia pauperis offert, quaſi qui excerebret canem, Iſa. 66.

Præmia à vitiis ad virtutes redeuntium.

At quiſquis ſuam effuderit animã, ſcilicet, de ſua ſubſtantia fecerit eleemoſynam, huic orietur in tenebris

lux illa ſcilicet, quæ illuminat omnem hominem. Ioan. 1. Tenebræ erunt ſicut meridies, id eſt, ſi fuerint peccata ſicut coccynum, velut nix, dealbabuntur in ſanguine agni, Iſa. 1. Apoc. 14. Per Chriſtum enim, qui eſt lux in tenebris peccatorum & ignorantiæ lucens, continget peccati remiſsio, ablutio, iuſtificatio, ſanctificatio, redemptio: plenius autem dum corruptibile hoc induet incorruptionem, & mortale immortalitatem, & dum qui videmus per ſpeculum in ænygmate, videbimus facie ad faciem gloriam domini, 1. Corinth. 15. 1. Corinth. 13. Alludit enim Propheta ad gloriam illam futuræ immortalitatis, qua fulgebunt iuſti ſicut ſol in conſpectu patris, Matth. 13. dum abſterget omnem lachrymā ab oculis, vt mors, luctus, clamor & dolor amplius non ſint, ſed iuſtitia, pax, gaudium in Spiritu ſancto, quum Deus erit omnia in omnibus, Apoc. 21.

Neque hæc ad hanc vitam perfectè pertinent, ſicut nec ea quæ ſubiicit Propheta, dicens: *Requiem dabit tibi Dominus*, quam ignorantij, quorum cor quaſi mare feruet, vt dicas: Benedic anima mea Domino, qui replet in bonis deſiderium tuum, Pſal. 102. *Implebit ſplendoribus animā tuam*, id eſt, abolitis peccati maculis, Luce Euāgelij qua agnoſcas te pacem habere cum Deo, perfundet, Rom. 5. *Oſſa tua liberabit*, id eſt, corpus quod corrumpitur, immortalitatis gloria veſtiet, iuxta illud: Scimus ſi terreſtris noſtra domus huius habitationis diſſoluatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternā in cœlis. 2. Corinth. 5. Pſal. 33. *Eris quaſi ortus irriguus, cuius non deficient aquæ.* Semper enim corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, vt nunquam perfecta ſit hîc quies, dum animus ſecum ipſe diſsidet, dum caro aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem concupiſcit, nec antè plena fiet liberatio, quàm mortale hoc induerit immortalitatem.

Promiſſio ſpiritualis.

4 Quartò. Quia paucis ea eſt fidei conſtantia, vt exactè ad cœleſtia illa tantum animum erigere poſsint: idcirco & temporalium bonorum promiſsionem demulcet Propheta, ſcilicet nominis & famæ celebritate apud poſteritatem conſequenda. Æſtimauerunt enim ſancti, magni

Promiſſio temporalis.

magni beneficij loco, famæ bonum, Eccleſiaſtes 7. Huc enim ſpectare videntur Prophetæ phraſes metaphoricę è re ruſtica petitæ. *Vocaberis ædificator ſepium Fūdamēta generationis & generationis ſuſcitabis, Vocabitur in te ædificator ſepiū, Conuertēs ſemitam in quietē.* Sublimiora hæc videntur quàm quę iuſtis in hac vita conuenire poſsint. Videntur enim (quod Prophetis familiare eſt) Chriſto potius, quàm alteri cuiquam conuenire, qui collapſa naturæ & Moſi lege, nouam Euangelicam ædificatam ſepem attulit, quæ continet ne à feris diripiamur, quàm & perpetuam eſſe voluit, qua & ſemitas cōuertit in quietem, dum humana corda malo dęmoni peruia data peccatorum remiſsione, iuſtificat: *Si auerteris à ſabbato pedem tuum*, ne ſcilicet proprios ſequaris affectus, & quieſcas ab eis quę Deo diſplicent: *Nec feceris voluntatē tuam in die ſancto meo* Hoc enim eſt propriè ſabbatum ſanctificare. ſeipſum abnegare, & propria relicta, Dei in omnibus ſequi volūtatem. Luc.10. Quibus verbis oſtendit non ſatis eſſe iuſtitiæ viam iam ingreſſum eſſe, ſed oportere perſiſtere. Nec enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit, hic ſaluus erit: Hoc enim eſt quod ait Propheta: *Tunc delectaberis ſuper dominum*, quia, ſcilicet, dabit tibi petitiones cordis tui, vt eum facie ad faciem videas, *Sustollam te ſuper altitudinem terræ*, id eſt, ablata corporis corruptione illam viuētium terrā, quam mites poſsidebunt concedam, Matth.5. Pſal.36. *Cibabo te hæreditate Iacob patris tui*, qui victor vitiorum æternitatem eſt conſecutus, eam & tibi concedam, ſi fortiter contra ſpiritualia nequitiæ depugnaueris. Hæc ſumma eſt piis omnibus conſolatio, qua erigere ſeſe contra omnes aduerſitates (quibus conc:dere facilè ſolet animus) poſſunt: dū intelligunt id quod leue eſt & momentaneum tribulationis, æternum gloriæ pondus operari, quam oculus non vidit, nec auris audiuit. &c. 2. Corinth. 4. Hebr. 12. Iſa. 6.

Viam Dei ingredi non ſufficit, ſed in ea perſiſtere oportet.

EPILOGVS.

Euangelicus Propheta Iſaias lectione præſenti dehortatus chriſtianæ atque deteſtatus eſt hypocriſim humanorū operum, monuitq; eſt declinare malū, Chriſtianam iuſtitiā amplectēdam qua eſt declinare malū, re malum & facere bonū, cui promittit quum temporalem, tum æternam mercedem ſubſecuturam. Os enim domini locutum eſt.

Iuſtitia eſt declinare malum & facere bonum.

SABBATO POST CINERVM

Euangelium, Marci 6.

Matth.14. *Et cum ſerò eſſet, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra, &c. Finis Euangelij: & quotquot tangebant eum, ſalui fiebant.*

Baſanizomeni ſunt omnes Chriſtiani in hoc mundo.

EVangelium hoc, in quo de tentationis nocte agitur, admonet nos eſſe baſanizomenos, hoc eſt, eos qui ſunt ærumnoſi, & laborioſi, taléſque perpetuò maneremús, ſi dominus nos neſciret: quia vana ſalus hominis. Dominus autem illuminatio noſtra, & ſalus noſtra, dominus protector vitæ noſtræ. Pſalm. 26. Ideóque non timendum neque trepidandum. Et proponit tria.

Aduerſitas ſummi patris voluntas & qua re immittitur.

1 Primò, docet fidelibus nullam accidere aduerſitatem abſque ſummi patris voluntate: ipſum autem ſubinde id facere, vt ſuorum fidem, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo, Hebr. 11. & patientiam, in qua poſsidebunt animas ſuas, Luc. 21. exerceat. Quia enim plerunque marceſcit ſine puluere virtus, ideò ſuos electos ſubinde tentat aduerſis. Pſal. 118. Bonum mihi quia humiliaſti me, & proſperis, ne naturæ noſtræ imbecillitas, vel eleuetur rerum præſentium nimia fœlicitate, ac tandem Dei obliuiſcatur, Pſalm. 81: vel frangatur nimia ſeueritate rerum aduerſarum. Ideóque orat fidelis: Domine, ne in furore tuo arguas me. Pſal. 8. & 71.

Electos tentat Deus aduerſis & proſperis.

Afflictio iuſtorū & impiorum diſparē ſortitur.

Etſi verò æquali tentationum pondere videatur Deus affligere in præſenti iuſtos, vt Abraham, Loth, Dauid, Apoſtolos, &c. & impios, vt Pharaonem, Antiochum, Herodem, in vtriſque tamen ſortiuntur diſparem finem: hos enim purgat, vt fructum plus adferant. Omnem enim qui fert fructum purgabit eum, Ioan. 15. Iſtos verò vt perdat, quia omnem palmitem, in me, ait Chriſtus, non ferentem fructum, tollet eum, & in ignem mittet, & ardet. Ioan. 15.

Spes liberationis ad gnauiter laborãdum

2 Secundò, oſtendit fidelibus gnauiter eſſe laborandum in aduerſis: ſpe futuræ liberationis, quam ex verbo Dei concipiunt, ſcientes Deum eſſe fidelem: qui non patietur eos tentari ſupra quàm poſſint. 1. Corinth.

10. nec derelinquere omnes qui ſperant in eum.Pſalm. & adeſſe in tribulatione, audire clamantes, eripere & glorificare, Pſalm. 90. Proinde etſi circumeat tanquam leo rugiens aduerſarius vt deuoret, fortiter ei in fide reſiſtendum ab eis: quia experiuntur quòd tribulatio patientiam operatur, Rom.8.& patientia operatur veram probationem, probatio verò ſpem, quæ non confundit. Quare licet, vt hic Apoſtoli derelicti videantur in mari procelloſo, & vndarum æſtibus agitato, grauiſsimis, ſcilicet, aduerſitatibus mundi, carnis, & diaboli, in nocte tenebroſa ignorantiæ rerum diuinarum & curis huius ſeculi: in ventis contrariis, doctrinis, ſcilicet, variis & peregrinis: nequaquam tamen merguntur fluctibus, vel deſperationis vt negent Dei prouidentiam: vel ipſo facto, ſicut Cain, Geneſeos 4.& Iudas, Matthæi viceſimo ſeptimo: Vel præſumptionis, vt Lucifer, Iſaiæ decimoquarto, & Nabuchodonoſor, Danielis quarto. In quibus etſi eſſet pœnitentia peccati admiſsi, deerat ſpes miſericordiæ. Vera enim pœnitentia eſt, vt nec ſperantem pœnitentia, nec ſpes deſerat pœnitentem, aſſertore Fulgentio.

in aduerſis nos animare debet.

Pœnitẽtia vera qua ſit.

3 Tertiò, ſignificat huius Euangelij hiſtoria Chriſtum nunquam ſuos deſerere: ſi tamen vocationi ſuæ non defuerint, nec ſpei ancoram deiecerint, ſed laborent fideliter in remigando, inſeruiendo vocationi in qua vocati ſunt, Epheſiorum quarto. Qui enim Nohemum in cataclyſmatis ſeruauit tempeſtate, & qui populum ſuum ſicco pede per mare Erythræum tranſduxit, idem ſuos fideles etiam in ſtagno huius ſeculi conſeruare poteſt & vult, nec longè poteſt abeſſe qui vbique eſt, & qui omnia ſua habet in manu. Quòd autem Chriſtus in prima, ſecunda, & tertia vitia non venerit, vt ſuis opitularetur, fecit vt ſuorum patientiam exerceret: tanta enim eſt naturæ prauitas, vt niſi morbum agnouerit, & naturæ ſuæ imbecillitatem, mox acquiſitam ſalutem propriæ tribuit induſtriæ, & Dei potentiam non agnoſcit, miſericordiam non prædicat, bonitatem non laudat. Atque ideò in quarta demum vigilia accedit Chriſtus, id eſt, rebus iam deploratis, & in ſumma deſperatione conſtitutis, vt eius omnia ad-

Vocationi ſuæ ſatisfacientes nũquam deſerit Chriſtus.

Patientiã ſuorũ exercet Deus.

ſcribamus prudentiæ, cantemúſque cum ſorore Moſi domino, &c. Exod. 15.

Deinde monet hic locus, vt Apoſtolorũ exemplo nõ defatigemur animis dum à Deo corripimur, ne cum hoc mundo damnemur, Hebr. 12. Sed licet moram faciat, eſſe tamen expectandum, quia veniens veniet, & ambulabit ſuper mare, vt fluctus tentationum, procellas aduerſitatum & ventos contrarios ſupprimat, vt amplius nihil ſit quod iuſtos contriſtet, qui iuſtificati ex fide pacem habent ad Deum, Romanor. 5. Medicus Chriſtus infirmis condolens, verbis ſupra mel dulcibus ſuos perterritos & ſtupidos conſolabitur, dicens: *Confidite, ego ſum nolite timere.* Vtinam nunc in tanta religionis Chriſtianæ perturbatione adſit Dominus Ieſus, qui ſpiritu ſuo perſecutionum, ſymoniæ, hæreſeon, ſchiſmatum ac flagitiorum procellas comprimat, & paſtores, Epiſcopos, Pontifices officij ſui moneat, vt fortiter remis ſcripturarũ Eccleſiam tueantur, vide Ezech. 3. & 33. Item Act. 20.

Verbũ Chriſti ad conſolãdum miſeros Vnicè efficax.

Sequitur vltima lectionis pars de miraculis quæ Ieſus edidit in terra Genezareth. Obſerua hîc, poſtquam cognouiſſent Ieſum, continuò ægrotos illi quoſcunque adduxerunt & afferebant. Hæc eſt vera fides, quæ ſola ſaluat, nempe operoſa, & per charitatem efficax, Galat. quinto. Salutaris & ſancta quoque humilitas fuit, quòd hîc pij homines duntaxat Chriſti veſtem contingere optabant, æſtimantes ſe contactu ſancti ſanctorum indignos. Fides quoque per hoc facta eſt illuſtrior: Simile habes Matthæi nono, in Hæmorrhoiſſa.

Fides operoſa ſola ſaluat.

EPILOGVS.

Euangelica hac hiſtoria duo maxima nobis propoſuit ritè æſtimanda Chriſti miracula: Alterum, quod Chriſtus Veluti dominator maris, & mitigator fluctuum eius, ſuper æquor maris, haud ſecus quàm in terra campo, deambulauit. Quare in medijs tempeſtatibus cum Petro inclamandum: Saluos nos fac Domine, nec dubium quin manus nobis porrecturus ſit adiutrices. Sic enim dixit, Iſaia 43. Noli timere, quia redemi te, & Vocaui te nomine tuo, meus es tu. Cum pertranſieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne, non combureris, & flam

Maris dominus & fluminum Chriſtus.

flamma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus, ſanctus Iſrael, ſaluator tuus. Hinc Pſalm. 36. Cùm ceciderit iuſtus, non colliditur: quia dominus ſupponit manum ſuam. Item Pſalm. 117. Impulſus euerſus ſum vt caderem, & dominus ſuſcepit me. Alterum, quòd omnes ægroti veſtis eius contactu, ab omnibus morbis curabantur. Quamobrem non in ipſis ſolùm infirmitatibus, ſed in momento etiam mortis ſperandum in eo. Nam & ſi ambulauero, inquit Dauid Pſalm. 22. in medio vmbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.

DOMINICA PRIMA QVADRAGeſimæ, Epiſtola, 2. Corinth. 6.

Adiuuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, &c. Finis Epiſtolæ: tanquam nihil habentes, & omnia poſsidentes.

De tempore gratiæ Dei in Chriſto nobis exhibitæ, tempore accepto, & die ſalutis, de quibus concorditer Prophetæ prædixerunt, præſertim Iſaias 49. cap. agit hîc Apoſtolus Nam ineffabilia bona per Chriſtum contigerunt, maledictio noſtra in illum reiecta, & benedictio eius tota ab illo in nos manauit, vnde & ad Chriſtianam vitam amplectendam, quàm hîc mira breuitate etiam deſcribit, inuitat & hortatur, Tit. 2. Apparuit gratia Dei ſaluatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos vt abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè, &c. Tria autem ſunt præſentis Epiſtolę primaria capita.

1 Primò, docet quanti periculi res ſit abuti beneficio gratiæ Dei: quare hortatur fideles, ne in vacuum gratiam Dei ſuſcipiant, neglectis Spiritus ſancti donis, deſideriis carnis inſeruiant, ad Tit. 2. Tanquam canes reuerſi ad vomitum, & ſuæ lotæ in volutabro luti, rurſus crucifigant in ſemetipſis filium Dei, 2. Pet. 2. Prouerbi. 26. & ad Hebr. 6. intelligit autem Apoſtolus nomine gratiæ Dei, non vulgaria iſtæc tantùm præſentis vitæ beneficia, quæ malis æquè ac bonis concedit Deus, ſed eam quæ beneficio Chriſti conſiſtit in redemptione à ſeruitute peccati, Roma. 6. & 7. in liberatione à malis *Res periculoſa abuti beneficio gratia Dei.* *Gratia dei nomine quid intelligat Apoſtolus.*

culpæ, Galat. 3. & in abſoluta remiſsione Peccatorum. Epheſ. 1 Hoc enim eſt admirandum illud gratiæ beneficium, de quo locuti ſunt Prophetæ, 1.Pet.1.quo, ſcilicet, propoſuit Deus ex ſingulari ſua voluntate adoptare nos in filios per Chriſtum,& qui per totam vitam obnoxij eramus ſeruituti diaboli,carnis,& mundi,quibus tanquam imperioſiſsimis dominis ad ſuam ipſorum voluntatem obtemperabamus gehennæ & iræ filij, & effecit vt eſſemus ſancti,& immaculati coram ipſo,hoc eſt,hæredes Dei,Rom.8.cohæredes Chriſti, & conſortes diuinæ naturæ, 2.Pet.1.

Gratia præcipuus effectus. Quo nihil præclarius accidere potuit mortalibus, cui quotquot ingrati fuerint,in priſtina videlicet peccata relabendo, hi demum in vacuum ſeſe eam recepiſſe demonſtrant gratiam, quando is ſit gratiæ primarius & præcipuus effectus: non vt ex bonis faciat meliores, iuxta Auguſt. ſed ex malis bonos: poſtea verò, iuxta Proſperum in Epiſt.ad Rufinum,per profectum ex bonis factura meliores,vt ex authoritate Prophetę indicat Apoſtolus, pollicens quòd in tempore accepto, & die ſalutis, hoc eſt, tempore noui teſtamenti, quo charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum,per quem,dum ſicut oportet oramus, exaudimur, operamur & adiuuamur.

Credere et operari, hoc opus eſt. Quia ergo iuxta B.Petrum 1.cap.2.Hemera Epiſcopis nunc adeſt, hoc eſt, tempus & dies in qua reſpexit nos Deus ſalutaris noſter, factu operæpretium eſt vt ſatiſfaciamus admonitioni Apoſtolicæ, vt credamus, ſcilicet,& operemur benè,Ioan.12. Adhuc ad breue tempus lumen vobiſcum eſt,ambulate donec lumen habetis,ne vos tenebræ occupent: Dum lucem habetis, credite in lucem,vt filij lucis ſitis. Et Apoſt. Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum; Beatus hic in facto ſuo erit,qui Apoſtolo fuerit obſecundatus.

Differētia temporis noui teſtamēti. 2 Secundò, Oſtendit Apoſtolus differētiam temporis noui teſtamenti, quo reuelata eſt gratia Euangelij per Chriſtum in quo recōciliati ſumus Deo per mortē eius: per quem acceſſum habemus ad patrem, per quē gratia & veritas facta eſt,Ioan.1.Zach.13. pignus & arrabonem æternæ vitæ, ſcilicet Spiritum ſanctum, accepimus.

Hæc

Hæc enim, aliáque immenſa per Chriſtum collata Eccleſiæ beneficia ſignificat Apoſtolus per μετωνυμίαν, tempus, ac dies ſalutis, pro Chriſto, qui author eſt omnis ſalutis, nouiſsimis iſtis diebus ſingulari patris beneuolentia exhibito, ponẽs. Etenim de illo teſtatur pater, Matt. 3. & 17. quòd in illo ſibi complacuerit, adeo vt non poſsint non eſſe accepti propter ipſum, quotquot renaſcuntur ex aqua & Spiritu ſancto, Ioan. 3. & fide per dilectionem operante credunt. 1. Per. 2. quotquot factores legis fuerint, & non auditores tantùm, Iacob. 1. atque non timore tanquam ſerui ſub lege, ſed amore, tanquam filij ſub gratia conſtituti, legi obedierint.

Hebr. 1.

Author ſalutis Chriſtus.

Sunt enim hi veri palmites in vite manentes, propter occultam illam communicationem Spiritus ſancti, quos cæleſtis ille agricola licet purget, variis nimirum afflictionibus, tum externis, vt morbis, penuria, fame, exilio, morte, tum internis, vt dolore, tentationibus variis, anxietate conſcientiæ, &c. non id tamen alia de cauſa facit, quàm vt fructus plus adferant, Ioan. 15. Neque enim ſuos Dominus affligit vt perdat, ſed vt ſanet: adeò vt licet quandoque negligere videatur ſuorum preces, magis ipſorum fidem & inuocationem excitet: atque vt agnoſcant ex hac Apoſtoli doctrina nunc eſſe tempus acceptabile: quo ſcilicet, antequam clament, exaudiantur, Iſa. 65. Si tamen vt oportet, orauerint, ſcilicet, in nomine Chriſti, Ioan. 16. ex fide, ſpiritu, & mente, Iacob. 1. 1. Corinth. 14. Ioan. 4. inſtanter, & perſeueranter, Matt. 7. Luc. 11. Tales etenim quũm in ſpiritu & veritate adorent propter Chriſtum, exaudiuntur à patre, tum etiam propter inhabitantem ſpiritum eius, Rom. 8. qui docet quid & quomodo orent. Siquidem ita vitam inſtituũt, vt ipſos pater æternus exaudiat inuocantes, adiuuet dimicantes, & erigat labentes.

Dominus ſuos nõ affligit vt perdat, ſed vt ſanet.

3 Tertiò, Chriſtianæ vitæ formulam proponit omnibus, Primò, Verbi Dei miniſtris, quales ſunt Epiſcopi, Paſtores, & Concionatores: Quos vult Apoſtolus eſſe formam gregis ex animo, 1. Petr. 5. Imitatores Chriſti, vt filij chariſſimi. Epheſ. 5. Operarios inconfuſibiles, 2. ad Timot. 2. Siquidem hos poſuit in Eccleſia Spiritus ſanctus, quam acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, Act. 20.

Miniſtris verbi Dei vitæ forma preſcribitur.

nimirum in ædificationem corporis Chriſti, in conſummationem filij Dei, Epheſ. 4. donec occurramus omnes in vnitatem fidei in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

In vocatione qua vocati ſumus permanendum.

Deinde promiſcuis fidelibus, quorum eſt acceptam ſemel fideí profeſſionem conſeruare: Sacramēta Eccleſiaſtica, certiſſima ſalutis noſtræ ſymbola ampleсti, & reuereri: in ea vocatione, in qua vocati ſunt, permanere, 1. Corinth. 7. & obedire præpoſitis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis, 1. Pet. 2.

Libertas vitæ & fidei paſſim omnibus concedenda non eſt.

Fallentur enim grauiter, qui eadem eſſe munia volunt plebis, quæ paſtorum. aut omnem, non tantùm vitæ, ſed & fidei, libertatem eſſe paſſim concedendam, quando, vt quotidiana docent exempla, non abundè magis ſerpat morum corruptela, quàm ex fidei licentia, qua paſſim fit, vt quot ſint capita, tot ſint ſententiæ, vt vel hæreticorum paradoxa abundè teſtantur, qualia ſunt, ſolam fidem ſufficere ad ſalutem, iuſtum in omni opere bono peccare, baptiſmum, aliáque ſacramenta eſſe futilia hominum commenta, & id genus multa. Ex quibus quanta ſecuta ſit in Republica Chriſtiana morum corruptela, paſsim omnes ſentiunt, nec tamen dolent. Atqui longè aliter Paulus ſentit, qui obſecrat Corinthios per nomen Domini, vt idipſum dicant omnes, & non ſint in eis ſchiſmata, ſíntque perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſentētia, 1. cap. 1. Qui & hoc loco omnium fidelium vitam talem eſſe vult, vt nemini dent vllam offenſionem, ne iis quidem qui occaſionem quærunt maledicti gratia, vt non vituperetur miniſterium: ſiquidem hoc in ignominiam cedit creatoris, iuxta illud, Propter vos nomen meum blaſphematur, Iſa. 52. Sed potius vt in omnibus exhibeant ſe ſicut Dei miniſtros, obediendo videlicet illius præceptis, ex verbi Dei præſcripto, vitam inſtituendo, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſsitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, &c. Quod an noſtri faciant Sardanapali, ipſi viderint. Certè nihil minus apud ipſos inuenias quàm eas virtutes, quas hîc enumerat Apoſtolus. Siquidem pro ieiuniis amplectuntur Gaſtrimargiam, pro caſtitate libidinem, pro neceſsitate abundantiam, pro patientia

Fidelium vita ſine offenſione eſſe debet.

Sardanapali noſtri à virtutib⁹ Apoſtolicis alieniſſimi

indignat

indignationem, pro charitate odium, pro Spiritu ſancto, ſpiritum ſoporis & vertigiuis, pro ſcientia ignorantiam, &c. Adeò nihil eſt ſani in tota vita ipſorum, vt facilè agnoſcas quàm ſint à ſpiritu Chriſti alieni.

EPILOGVS.

In lectione hac hortatus eſt nos Apoſtolus ad vitam Chriſtianam, qua in duobus ſita eſt, actione nimirum & paſſione: & ideirco etiam docuit quo pacto in vtraque nos gerere piè debeamus. Vt autem hortatio huiuſmodi eò penitius animis noſtris inſideret, duas propoſuit cauſas mouentes. Quarum prior eſt gratia oblatio, altera temporis opportunitas. Oblatio quidem gratia, quòd iam abundè in nos Dominus miſericordiam ſuam & effuderit & effudat per fidem in Ieſum Chriſtum. Opportunitas verò temporis, quòd (quandiu hîc agimus in viuis) tempus ſit acceptabile, & fructiferum, diéſque adſint ſalutis. His igitur moti cauſis, hanc Pauli paræneſin & auidè audire, & factis exprimere pro virili oportet. Nec enim ſatis eſt quòd diuina gratia ſemel prauis facinoribus exempti, & ad ſalutem admiſſi ſimus, ſi deinceps ad priſtinam vitam reuertamur: ſed oportet gratiam ſemel acceptam mordicus retinere: ſiquidem ſalutis veræ ac æternæ velimus eſſe capaces. Nam vt non minor eſt virtus tueri partas opes, quàm eas corrodere: ita nec minoris virtutis eſt retinere conſeruaréque acceptam gratiam, quàm comparare eandem. Apoc. 3. Ecce venio citò: tene quòd habe vt nemo accipiat coronam tuam. *Exhortatio ad vitam Chriſtianã.* *Cauſa ad vitam Chriſtianã nos mouentes dua.*

DOMINICA PRIMA QVAdrageſimæ Euangelium, Matth. 4.

Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo, &c. Finis Euangelij: & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei. *Marci 1. Luc. 4.*

Vangeliũ hoc duabus potiſsimùm de cauſis huic Dominicæ aſsignatum eſt, Primò, vt Chriſtiani nos ſtatim in exordio ieiunij noſtri certum fundamentum & obiectum haberemus. Deinde vt admoniti ſimus aduerſus *Ieiunij noſtri fundamentum ex Euangelio petitur.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

uerſus inſidioſos inſultus Diaboli, contra quem potiſsima arma ſunt ieiunium, precatio, & gladius ſpiritus, quod eſt verbum Dei Matth. 17. Epheſ. 6. Qui vt hîc patet, tunc vel maximè ſeuit, cùm eius regnum impetimur, aut eius poteſtati nos ſubtrahere conamur. Proponit autem triplicem Chriſti cum Satana conflictũ, quem non ſui ipſius, ſed noſtra omnium cauſſa ſuſcepit.

Tentatur Chriſtus de cura & ſolicitudine victus.

1 Eſt autem primus conflictus de cura & ſolicitudine victus, & diuitiis comparandis, quibus victui & neceſſitati ſuccurratur. Chriſtus enim ea ratione ductus fuit à Spiritu ſancto in deſertum, famelicus & eſuriens factus eſt ieiunio 40. dierum exhauſtus & defatigatus eſt, vt ab immaniſsimo Satana tentaretur, hoc eſt, propter nos tentationes pateretur, & eas vinceret ipſe nobis, tum nos quoque per ipſum vincere diſceremus. Vnde non tantùm exempli cauſſa tentatus eſt, ſed & in hoc vt per hanc victoriam nos vinceremus. Omnes enim victoriæ, omnes triumphi Chriſti, omnium credentium in Chriſto ſunt. Vnde & in Euangelio dicit, Confidite, ego vici, Ioan. 16.

Tẽtatus eſt Chriſtus nobis.

Diabolus ergo occaſionem nactus adoritur Chriſtum: quanquam dubius de ſucceſſu, quòd ſciret ſanctiſſimos illos Moſen, Exodus 34. & Heliam. 3. Regum 19. (de quorum tamen humanitate non dubitauit) ſimilem inediam ſuſtinuiſſe. Nititur autem Chriſtum adducere in diffidentiam, puſillanimitatem, & deſperationem, qua victus diſcedat à fiducia, quam habebat erga patrem, penes quem eſt omnium rerum prouidentia & cura. Sapientiæ ſexto. Atque eiſdem prorſus technis indies fideles opprimit & tentat, quos inopia rei familiaris, penuria, paupertate, & ægritudine oneratos perſpexerit: quibus nihil æquè molitur, quàm fidem de promiſſionibus diuinis eximere, ex præſenti calamitate conuincere cupiens Deum ipſorum curam abieciſſe, atque ideò licere malis artibus, ſcilicet, fraudibus, periurio, impoſturis, deceptione, & vſuris, rem familiarem augere, neceſſitati ſuccurrere. Hoc eſt enim quod ait: Dic vt lapides iſti panes fiant.

Niſus Satanæ aduerſus Chriſtũ.

Technis quibus nos tentet Diabolus.

Fideles chri

Sed Chriſtum imitentur fideles, fidant diuinę promiſſionis

ſioni, inſeruiant vocationi, quærant regnum Dei & iuſtitiam eius, &c. Matthæi 6. Denique reſiſtant Diabolo, & opponant illi; quod oppoſuit Chriſtus: nimirum, *Non in ſolo pane viuit homo, &c.* ſic fiet vt fugiat ab eis, atque cum confuſione diſcedat, Iac. 4. Epheſ. 4. 1. Petr. 5.

ſum in tentatione imitari debent *Deut.* 8.

De gloria humana tētatur Chriſtus.

2 Secundus conflictus eſt de comparanda humana gloria, ſed rationibus illicitis, ac verbo Dei prohibitis, dum ait: *Si filius Dei es, præcipitate deorſum, Nam ſcriptum eſt* Pſalm. 90. *Angelis ſuis mandauit de te, &c.* Pari modo Chriſtianos etiam ſubinde vana gloria tentat, vt immittat præſumptionem cogitationis ſanctæ de ſemetipſis, & quaſi ſingularibus donis frui meritò debeant præ aliis, quaſi plura meruerint, quàm cæteri homines. Verùm huic reſiſtant oportet fideles, ſumentes armaturam Dei, vt poſſint in omnibus perfecti ſtare: nempe, vt monet Apoſtolus Ephe. 5. induere loricam iuſtitiæ, calceare pedes in præparationem Euangelij pacis, ſumere ſcutum fidei, galeam ſalutis aſſumere, gladium ſpiritus arripere, quod eſt verbum Dei. Eſt enim nobis colluctatio non aduerſus carnem & ſanguinē tantùm, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum. Neque vlla ratione nobis ceſſandum eſt. Nunquam enim ceſſat hoſtis, ſed vt Leo rugiens circumit quærens quem deuoret. 1. Petri 5. Si enim ſemel, bis, térq; victus, ne ſic quidem abſtinuerit à Chriſto, quia ſecundum Lucam 4. cap. receſſit ab illo vſque ad tempus, multò minus à nobis deſiſtet. Vt autem prætextu verbi Dei Chriſto præcipitium perſuadere conatus eſt, vt ſic patrem cœleſtem tentaret, ſuis viribus nimium tribueret, ac auram captaret popularem, acſi diceret: Video te bona omnia perſuadere tibi de Deo Patre, adeò vt nec in eſurie ipſa de eius cura addubites. Quum ergo huic maxima de te cura ſit. Securus eſto, nullum timeto diſcrimen, ideóque confidenter te deorſum præcipitato. Nam ſcriptum eſt: *Angelis ſuis, &c.* ita etiamnum piis omnibus ſpe conciliandæ exiſtimationis ſuggerit falſarum opinionū paradoxa, abuſuum defenſionem, ac fomenta ſeditionum.

Chriſtianos quo vana gloria tentet Satanas.

Arma Chriſtianorum contra Satanæ tētationes.

Nunquam in prælio ceſſādum, quia hoſtis ſemper nobis importunus eſt.

Hi enim reuera ſeſe de pinnaculo Templi deiiciunt, qui captiui à diaboli laqueis veritatem Dei in mendacio detinent,

detinent, & fidei, ſacramentorum atque ſcripturarum integritatem peruertunt, Eccleſiæ vnitatem doctrinis variis & peregrinis ſcindunt: non tam ventris quam exiſtimationis cauſſa, vt infœlici hoc noſtro ſeculo, dæmonis hauddubiè impulſu ſeſe deiecerunt, quotquot ſunt nouarum opinionũ architecti: quales ſunt ferè primarij: Lutherus, Zvynglius, Oecolampadius, Brenrius, Caluinus, Beza, Viretus, Svecheldius, Muncerus, & Menno Friſius: Qui propria perditione nõ contenti, ſectas nõ metuunt introducere: atque vt hic Satan, prætextu ſcripturarum, tanquam pellibus ouinis, eas fidelibus obtrudunt: pari prorſus ratione, ea nimirum ex ſcripturis ſupprimentes, quæ cauſæ ſuæ officere poſſe perſpiciunt. Nec hoc mirũ iuxta Apoſt. 2. Corinth. 11. Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in angelum lucis: non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ, quorum finis erit ſecundum opera ipſorum.

Opinionũ nouarũ architecti de templo ſeſe deiiciunt.

Sectariũ propria perditione non contenti, et truncatim ſcripturas afferunt & omittunt.

Atqui Chriſtum imitentur fideles, ac clauum clauo pellant, ſcripturis perfidè citatis, verùm ſcripturarum intellectum opponant, quem videlicet intellectũ. Eccleſia ſemper, vbique, ab omnibus defendit, hoc eſt, quẽ Chriſtiani orbis vniuerſitas, antiquitas & conſenſio eſt tuta. Sic enim fiet, vt nõ facilè erroribus ſeducantur. Atque vt in promptu habeant ſemper contra quancunque tentationem peculiare antidotum, verbum Dei & ſedulò audiant, legántque & diligenter retineat, necnon cuíque aduerſario hoc pacto reſpondeant. Tu qui ſcripturam perperam adduxiſti, audi viciſsim clariſsimum ſcripturę locum: *Non tentabis dominum Deũ tuum*: Quare tu ſcriptura detorta mones, vt in ſcripturam peccem? &c. Sic nimirum fiet, vt quemadmodum diabolus à Domino diſcedere cum pudore coactus eſt, ita & aduerſarius in Domini potentia victus diſcedere cogatur.

Intellectu ſcripturarũ vero, ſcriptis falsò adductis reſiſtendum.

Deut. 6.

3 Tertius conflictus eſt, de adipiſcenda dignitate & potentia in hoc ſeculo, de habendi cupiditate & diuitiis, hoc eſt, ambitione, cupiditate regnandi, & pollicitatione regnorum. *Hæc omnia*, inquiens, *tibi dabo, ſi proſtratus adoraueris me*. Sic enim fieri ſolet in nobis, malo ſcilicet illo genio, ſeu Dæmone potius impellente, vt dum ſufficiens eſt paratus victus, qui neceſſitati ſufficiat, mox

De habendi cupiditate, dignitate, & potentia tẽtatur Chriſtus.

irrepat

increpat dominandi affectus, qui nos ſubinde ita tranſ-uerſos rapit, vt honeſtatis, pietatis, religionis, fidei, & amicitiæ nullam prorſus rationem habeamus: quot fit plerunque vt amicus amico tendat inſidias, imò fi-lius ſubinde patri, ſocer genero, filia matri, & affinis affini exitium paret. Cuius rei exempla tam ex ſacris, quàm prophanis peti poſſunt: Abſalon cupiditate re-gnandi victus, patri inſidias ſtruxit, 2.Regum 15. 16. 17. Eſau fratri ſuo Iacob, Geneſ.27.

Dominandi affectus in qua mala nos rapiat.

Sed obſeruandum eſt quibus conditionibus huic ma-læ noſtræ cupiditati ſeſe ſatisfacere polliceatur: Si ni-mirum ante ipſum cadentes, adorauerimus: inuidet enim Deo ſuam potentiam, maieſtatem & gloriam, eám-que ſibi vendicare conatur, falsò dictitans ſeſe mundi principem, ac monarcham. Hinc nihil intentatum relin-quit, quo nos à fide in Deum abalienet, & ad ſe colen-dum pro Deo permoueat. Sicut autem Deum adorat, qui ipſi legitimum honorem & timorem impendit, ſci-licet, toto corde, tota mente, & tota anima diligens, ipſius promiſſionibus fidens, mandatis obediens, minas metuens: ita & huic dæmonis præcepto obtemperat, qui legitima vocatione relicta, vt exiſtimationem ſui apud alios obtineat, hæreſes docet, ſchiſmata ſuſcitat, Dei præcepta contemnit, ac ſeculi mores amplectitur. De-nique animam ipſam venalem circunferunt, quos hæc inuaſerit ambitio: ex hac miſera Reipublicæ Chriſtia-næ facies naſcitur, qua ſurſum ac deorſum tam in Repub. quàm in religione voluuntur omnia. Siquidem exem-plo Chriſti, rari ſunt qui gladio ſpiritus Satanæ reſiſtant, verbo Dei obtemperando: Temperantiæ laus eſt abo-lita, nemo ſe non admiratur, & adorat ſuæ ſapientiæ idolum, ſua latifundia nemini ſufficiunt, ad proximi vicini arua adſpirat quiſque, deficiunt miſeri à bono ad malum, quod eſt ante Satanam cadere: Student auari-tiæ, quod eſt diabolum adorare, Velocius in ſtudio dia-boli currunt, quàm incitantur. At Chriſtus auaritiæ & idololatriæ opponens manifeſtum Dei præceptum de ſolo Deo adorando, docet ne vel diuitias, vel hono-res, vel creaturam vllam præferamus Deo, ſed ipſum vnum agnoſcamus verum Deum, in ipſum ſolum creda-mus,

Dei gloriã, potentiam & maieſtatem ſibi vendicare conatur diabol⁹.

Ambitioſi animã venalem circunferunt.

Ante Satanam cadere & eũ adorare qui dicuntur.

Deut.6 & 10.

Creatura nulla Deo praferēda. muſ,ei vni fidamus, ipſum ante omnia diligamus, colamus,timeamus,inuocemus, 1.Tim.1.

Poſtremò verò audiuimus, repulſo diabolo, veniſſe angelos Dei, ac Chriſto miniſtraſſe. Hinc eam pij accipiunt doctrinam & conſolationem, quòd non deſerturus eos ſit in tentatione Dominus, neque vltra vires ſuas tentari permiſſurus, 1.Corinthiorum 10. ſed & incrementum daturus eis, & liberaturus eos,ac per angelorum miniſterium eos cuſtoditurus, ne impingant ad lapidem pedes ſuos, Pſalmo 90. De hoc miniſterio angelico obſeruandum, quod Sanctus Auguſtinus commemorat in Soliloquiis: Inſuper,ait,facis Angelos tuos ſpiritus propter me, quibus mandaſti vt cuſtodiant me in omnibus viis meis, ne fortè offendam ad lapidem pedem meum. Hi enim ſunt cuſtodes ſuper muros ciuitatis tuæ nouæ Hieruſalem,& montes in circuitu eius, vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem tuum, ne quando rapiat vt Leo animas noſtras, dum non eſſet qui eriperet: Ille antiquus ſerpens aduerſarius noſter diabolus, qui quaſi Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Hi ſunt ciues beatæ ciuitati ſupernæ Hieruſalem, quæ ſurſum eſt mater noſtra, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis: vt eos liberent ab inimicis ſuis, & cuſtodiant in omnibus viis, confortent quoque & moueant, & orationes filiorum tuorum offerant in conſpectu gloriæ maieſtatis tuæ. Diligunt nempe conciue ſuos, per quos ſuæ ruinæ ſciſſuras inſtaurari expectant: ideóque magna cura & vigilanti ſtudio aſſunt nobis omnibus horis & locis ſuccurrentes & prouidentes neceſſitatibus noſtris, & ſoliciti diſcurrentes inter nos & te Domine gemitus noſtros atque ſuſpiria referentes ad te, vt impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propitiationem, & referant ad nos deſideratam tuæ gratiæ benedictionem. Ambulant enim nobiſcum, attentè conſiderantes quàm piè,quámque honeſtè in medio prauę nationis conuerſemur,quantóq; ſtudio & deſiderio quæramus regnũ tuum & iuſtitiam eius, quantóque timore ac tremore ſeruiamus & exultemus tibi in lætitia cordis noſtris. Adiuuant laborantes, protegunt quieſcentes, hortantur pugnan

Angeli administratorij ſpiritus & cuſtodes noſtri.

Auguſtini ſentētia de angelorum miniſterio obſeruāda.

gnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus, compatiuntur patientibus, pro te, inquam, patientibus. Grandis eſt eis cura de nobis. Magnus eſt affectus dilectionis eorum erga nos. Et hoc totum propter honorem tuæ inæſtimabilis charitatis, qua dilexiſti nos. Diligunt enim quos tu diligis, cuſtodiunt quos tu cuſtodis, & deſerunt quos tu deſeris: nec diligunt operantes iniquitatem, quoniam & tu odiſti operantes iniquitatem, & perdes omnes qui loquũtur mendacium. Quoties bene agimus gaudent angeli, & triſtantur dæmones. Quoties à bono deuiamus, diabolum lætificamus, & angelos tuos ſuo gaudio defraudamus. Gaudium enim eſt eis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. ſed diabolo ſuper vno iuſto pœnitentiam deſerente. Hũc præſentem locum quiſque diligenter attendat, certò ſibi inde perſuadens, ſi vitando ea quæ in mundo ſunt vitia, diabolo reſtitit, angelos qui ipſi in huiuſmodi certamine adfuerunt adiutores, adhuc etiam ſibi adeſſe cuſtodes & congratulatores, & propediem adfore coronatores.

Cura angelorum de nobis & affectus erga nos grãdis.

EPILOGVS.

Audiuimus principio ſtatim à ſuſcepto baptiſmate, actum eſſe Dominum Ieſum à Spiritu ſancto in deſertum, vt tentaretur à diabolo. Hinc edocti ſumus primò, quòd nec nobis poſt baptiſmum ſit aliud expectandum certius, atque tentatio diabolica, iuxta illud Sapientis, Eccleſiaſt. 2. Fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Deinde, quòd non ſit ſignum iræ Dei, ſed diuina permiſſio ad noſtram ſalutem, quando tentationibus exponimur, Roma. 5. Iac. 1. Secundò, audiuimus tentatum eſſe Dominum in deſerto, quum ieiunaſſet, quúmque eſuriret iam: Inde nimirum diſcendum nobis venit, tum omnium maximè tentari nos à Satana, quando à prauo ſeculi conſortio ſemoti ſumus, ac ſolis vacamus rebus diuinis, quando item ieiunamus ac maceramus carnem, quando denique inopia rerum laboramus. Nam eos qui in medio prauorum conuerſantur, qui comeſſationibus & ebrietatibus indulgent, quíque in abundantia rerum omnium agunt, intentatos ille ſinit, quòd nempe, ſponte ſua voluntatem eius faciant. Cæterùm accepimus quibus

A baptiſmate tentatio expectãda.

Tentationes permittuntur ad noſtram ſalutem.

Quãdo maximè tẽtamur à Satana.

ſaculis petierit Satan Chriſtum, nimirum tribus, ventris cura, ſeu crapula, ſuperbia, ſeu arrogantia, & auaritia, ſub quibus ſanè tribus, omnes tentationes comprehenduntur, imò è quibus ſcaturiunt mala omnia. Nam quicquid (vt inquit Ioannes 1. cap. 2.) in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorũ, aut ſuperbia vitæ. Item quibus armis illa retruderit, & tentatorem vicerit, eumq; à ſe abegerit, ſcilicet, ieiunio, precatione, & gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei. Quoties igitur & nos adoritur ille, taliáque iacula in nos detorquet, hoc eſt, ad deſperationem, nimiam confidentiam, & idololatriam nos ſolicitat, ſumamus ante omnia gladium ſpiritualem verbum Dei, ac fidei ſcutum, extinguemusq; omnia eius tela ignea. Etſi enim nos natura non tam fortes ſumus vt pares eſſe poſsimus illius machinis, quia tamen Chriſtus vires eius egregiè pro nobis fregit, per hunc poſſumus omnia, Philip. 4.

Arma quibus diabolum Chriſtus abegerit.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ primæ, Epiſtola, Ezec. 34.

Hæc dicit dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores, requiram gregẽ meum de manu meorum, &c. Finis Epiſtolæ: & paſcam illas in iudicio.

Paſtores mali captiuitatis Babylonicæ cauſa.

IVxta literam liberatio ex captiuitate Babylonica hîc prædicitur, cuius paſtores vtriuſque ſtatus, cori & fori moderatores, ſocordes & peſsimi, præcipua cauſa fuerũt: Sed per eam Eccleſiæ regnum adumbratur, Chriſtúſque vèrus ac bonus paſtor præſignatur, de cuius officio in hac Epiſtola agit Propheta. Quia enim ſemetipſos paſcebant paſtores, ouibus paſsim luporum morſibus relictis, policetur Deus ouium ſuarũ ſe rationem habiturum, grauiſsimáque exhortatione & comminatione vtriuſque ſtatus optimates excitat & vrget. Tria autem proponit Propheta.

Bucolica metaphora promittitur Chri-

1 Primò, Bucolica quadam metaphora promittit ſe oues ſuas, ab æterno ſcilicet prædeſtinatas, quæſiturum, quarum & ſi nulla perire potuit, erant tamen per paſtorem Chriſtum, in quo electæ ſunt ante mundi conſtitu-

ſtitutionem, Epheſ.1.quærendę,viſitãdæ,ac liberandæ. *Ꝑus oues*
Id enim impoſsibile erat legi, in quo infirmabatur per *ſuas quaſi-*
carnales hominis affectus, ita vt neminem ad perfectũ *turus, viſi-*
adducere poſſet,quæ operabatur iram,quum errantibus *taturus &*
ouibus mortem comminaretur, caulam oſtenderet, ſed *liberatu-*
vt repeterent gratiam præſtare nequibat: Ideò inquit, *rus.*
Ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat paſtor gregem ſuum, &c. quæ videlicet perierunt domus Iſraël, Matth.15. merito nimirum primi illius originalis peccati quo tota periit humani generis maſſa, vt ex ea qui à Chriſto requiruntur, ſolam agnoſcant indebitam gratiam, qua ex miſericordia auerſos vocat, impios iuſtificat:& qui deſeruntur, ſolam agnoſcant vindicem iuſtitiam,qua iuſtè,dignos deſeri,deſerit.

Quos autem ita viſitat Dominus, vt à maſſa perditionis ſeparet, non iam ex bonis, inquit Auguſtinus, facit meliores, ſed ex impiis bonos, vt ex fide viuentes per dilectionem benè operentur. Quos autem ita inuenerit, 1 Viſitat in virga, ſcilicet, iniquitates eorum, Pſal.88. ne damnet cum mundo. 2 Separat ab hœdis, ne mali peſtifero contagio perdant. 3 Educit de populis,transferendo de morte ad vitam,1.Ioan.3. 4 Congregat de terris vitæ præſentis in terram viuentium. Quibus verbis complectitur Propheta amplisſimam promiſsionem gratiæ noui teſtamenti per Chriſtum (qui authore Petro, eſt princeps paſtorum) afferendæ: Qui graue iugum, quo miſerè oues opprimebant paſtores iniqui,ſuſtulit,ſubſtituto leui illo Euangelico iugo, oues ſuas demulcet,dum parcit peccantibus,nolens mortem peccatoris, Matth.11. Ezech.18.condonat reſpicientibus, expectando vt miſereatur eis, Iſaiæ 30.

Promiſsio amplisſima gratia noui teſtamenti.

2 Secundò, Paſtoris Chriſti colligentis oues errantes, beneficia quæ tempore noui teſtamenti ſit exhibiturus, enumerat, voce Domini dicentis: *Inducam eas in terram ſuam*, quaſi dicat: Etſi videantur balantes & diſperſę oues meæ in alieno verſari ſolo, & quaſi peregrinantes à Domino, & communibus hœdorum malis obnoxiæ, non tamen peribunt, ſed inducam in terram cœleſtem.

Paſtor bonus Chriſtus nouo teſtamento præcipuè promiſſus.

Paſcam eas in mõtibus Iſraël, id eſt, non tantũ corruptibili & perituro cibo, vel in loco parũ tuto, vbi prædæ fa-

bile obiici poſsint: ſed in tabernaculis fiduciæ, in locis tutiſsimis, Iſa. 32. *In riuis, & in cunctis ſedibus terræ,* quaſi dicat, Non in aridis locis, vbi ſiti diuinarum conſolationũ affecti riuulos aquæ viuæ deſiderare poſſent: ſed fiet in eis fons aquæ ſalientis in vitam æternam, vt hauriant aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris, Ioan. 4. Iſa. 12.

Beneficia in nouo teſtamẽto per Chriſtũ exhibita.

In paſcuis vberrimis paſcam eas, vt nihil ſcilicet quod ad æternam ipſarũ ſalutem eſſe neceſſarium poſſet, deſideretur: Iuxta illud, Iſa. 5. Quid vltra debui facere vineæ meæ, & nõ feci? *In montibus excelſis erunt paſcua earum,* quia totæ in Deum ferentur, neglectis momentaneis & perituris, Vbi guſtarint quàm ſuauis ſit Dominus, non iam terrena quærent, ſed ea quæ ſurſum ſunt, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, Coloſſ. 3.

Requieſcent in herbis virentibus, in paſcuis pinguibus paſcẽtur. Promiſsio eſt de futura beatitudine, de qua Iſa. 32. Sedebit populus meus in tabernaculis fiduciæ, in pulchritudine pacis, in requie opulenta.

Paſtores ad exẽplar veri Paſtoris Chriſti ſeſe componere debent.

Sublimiora hæc ſunt promiſſa, quàm quæ alicui paſtori, præterquam Chriſto, conuenire poſsint, qui ſolus eſt animarum paſtor, quid ouium ſaluti expediat ſciens: cuius ad exemplar vult tamen Deus omnes ſeſe componere paſtores, niſi horrendæ illi maledictioni ſubiici velint: Væ paſtoribus qui paſcebant ſemetipſos, neglectis nimirum ouibus: alioqui permittit Apoſtolus, vt qui gregem paſcit, de lacte comedat, & qui altari deſeruit, de altari viuat, 1. Corinth. 9.

Paſtorum vt alij boni, alij mali, ita diſparia eorũ officia.

Sicut autem paſtorum alij ſunt boni, alij autem mali, ita diſparia ſunt officia. Nam veri paſtoris eſt, requirere oues, viſitare, ad caulam reducere, paſcere verbo & exemplo, doctrina & ſacramentis. Paratus enim eſt talis pro ouibus animam ponere. Siquidem per oſtium, quod Chriſtus eſt, in ouile ouium acceſſerit, Ioan. 10. Accidit autem ſingulari Dei erga populum ſuum miſericordia, vt huiuſmodi det Paſtores, qui ſcientia atque doctrina nimirum iuxta cor Dei, paſcant, Iere. 3. Paſcunt autem iuxta cor Dei qui nihil ſubtrahunt vtilium, quo minus annuntient Domini voluntatem, Actorum 20. qui veritatem Euangelij prodigioſis opinionibus & hæreſibus non corrumpunt: qui ouium ſalutem proprio

Miſericordia Dei ſingularis quando paſtores dat qui ſciẽtia ac doctrina

quæſtui

quæſtui & ventri præponunt:qui denique lupos, greges infeſtantes,fortiter gladiô ſpiritus verbi Dei repellunt. *iuxta cor ſuum paſcunt.*

Mali verò paſtoris eſt, oues veniente lupo relinquẽre, lac comedere, lanis operiri, quod craſſum eſt occidere,infirma non alligate,perdita non quęrere,cum auſteritate imperare, onera grauia imponere, & digito non attingere, Matth.23. quia nimirum fur eſt & latro, quum non per oſtium, ſed aliunde, intrarit: nec illi de ouibus cura, vt meritò huiuſmodi idolum vocet Zacha. 11.cap.Dantur verò huiuſmodi, meritis ſubditorum exigentibus,iuxta illud:Dominus eſt qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, Iob 34. quales vereor hoc tempore,ne multos patiatur Eccleſia,qui ſunt, vt eſt apud Iſaiam cap.56. Speculatores cæci,canes muti non valentes latrare, videntes vana, amantes ſomnia, canes impudentiſsimi, neſcientes ſaturitatem,ignorantes intelligentiam, declinantes ad auaritiam. *Plebs mala paſtorem malũ meretur.*

3 Tertiò,Ne putarent fideles ſe prorſus à Deo deſeri,ſi tales eſſent nacti paſtores, qui ipſorum curam prorſus abiicerent, pollicetur Deus in huiuſmodi caſu ſe paſtoris munia obiturum, dicens: *Ego ipſe paſcam oues meas, & accubare eas faciam*, vt ſcilicet tutò cum Propheta dicant, Pſalm.22. Dominus regit me, nihil mihi deerit,in loco paſcuæ ibi me collocauit, &c. Quod ideò facturum ſe pollicetur, vt ſine timore de manu inimicorum liberati,ſeruiamus illi, Luc.1. *Munia paſtoris ſe obiturum pollicetur Deus.*

Neque his cõtentus longè maiora pollicetur,dum ait: *Quod perierat requiram,quod abiectũ fuerat reducam, quod confractum fuerat alligabo.quod infirmũ fuerat conſolidabo, quod pingue & forte,cuſtodiam.* Emphaticũs hęc quum dicantur,vt cuilibet periodo ſua adſit energia,omnes tamẽ id vnum inſinuare puto, quo ſuauiſsima illa Euangelij voce ſignificauit Chriſtus, dum ait ſe veniſſe, vt peccatores ſaluos faceret, Matth.9. Luc.19. Et Apoſt.1.Tim.1. Venit Chriſtus Ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere: Et Propheta Ezech.18. Nolo mortem peccatoris,ſed vt conuertatur & viuat.Nemo ergò peccati gra uitate perculſus deſperet:adeſt enim qui erigit omnes alliſos, qui ſanat contritiones, qui lineum fumigans non extinguit: cuius gratia fit, vt in accepta ſemel iuſtitia *Conſolatiõ contra deſperationẽ.*

perſeueremus, tentationibus reſiſtamus, ex peccatis ſau cij reuiuiſcamus, & ſanemur. At verò ne quis inani fidu cia de huiuſmodi diuinis promiſsis ita ſibi blandiretur, vt interim ſuauiter negligeret quæcunque ſalutis adi- piſcendæ ſunt remedia propoſita, docet quo modo di- uinas iſtas ſuas promiſsiones ſit exhibiturus, ſcilicet, *in iudicio & iuſtitia.* Neque enim temeritate fortunæ, caſu, aut fatali quadam neceſsitate, qualem Stoici ſom- niarunt, eueniunt omnia in rebus humanis, ſed iudicio Dei iuſto (Iuſtus enim es inquit Propheta, Pſal.118. & rectum iudicium tuum). Paſcua hæc æternæ fœlicita- tis, quæ tanquam merces bonis redditur operibus eo- rum, qui non crediderunt tantùm, ſed in vinea domi- ni laborarunt, retribuetur, Matth.20.

Remediũ contra ina nẽ præſum ptionem.

EPILOGVS.

Correxit hoc loco verbo Domini Propheta dyſcolos paſto- res & ſuperintendentes vtriuſque ordinis, ſic Dominici gre- gis curam agentes, vt ipſi inſtar luporum lanient & deuo- rent. Hoc cùm commune ſit ingenium & chori & fori prin- cipum, cœleſtis pater curam ſuam gregi ſuo per ſemetipſum promittit, miſſurumq; vnicum filium ſuum paſtorem opti- mum, nempe ſapientiæ, intelligentiæ, clementiæ, paupertatis & omnis boni fontem. Hinc quum paſtoriam functionem ſu- ſcepiſſet, ait Ioan.10. Ego ſum paſtor bonus, bonus paſtor ani- mam ſuam dat pro ouibus ſuis.

FERIA SECVNDA DOMINI- cæ primæ, Euangelium, Matth. 25.

Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua & omnes angeli eius cum eo: tũc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, &c. Finis Euangelij: Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem, in vitam æternam.

Fidei arti- culus de ſe- cundo Chri ſti aduentu aſtruitur.

ARticulus fidei Catholicæ de aduentu ma- gni Regis Ieſu Chriſti, quo venturus eſt è cœlo, hoc eſt, à dextera gloriæ Dei, in poteſtate magna & maieſtate, ad iudican- dum viuos & mortuos, hîc aſtruitur, v. e

eum

eum cordi committentes à peccatis abſterreamur, & ad
virtutes prouocemur, quia docet Chriſtus fore tunc diẽ,
quo cuncta quę fiũt ſub ſole, ſit adducturus in iudicium.
Eccleſiaſtes 12. Rom. 14. 2. Corinth. 5. In hoc Euangelio
potiſſimùm tria obſeruanda ſunt.

1 Primò, Maieſtas iudicis, quæ conſideranda eſt, vel *Iudicis ma-*
ſecundum perſonæ vel conditionis dignitatem: Quo ad *ieſtas ex*
perſonæ dignitatem, & filius Dei Patri æterno æqualis *perſona &*
ſecundum diuinitatem, & filius hominis Patre minor *conditionis*
ſecundum humanitatem, cui pater omne iudicium de- *dignitate*
dit, vt omnis qui credit in ipſo non pereat, Ioan. 3. & 5. *iudicatur.*
Hic igitur tantus, in die iræ, tribulationis & caliginis,
Sopho. 1. quo tribulabitur fortis, quo nec aurum neque
argentum poterunt liberare homines aut iumenta, ad
iudicium veniet: ſed ita, vt ignis ante ipſum præcedat,
vt inflammet in circuitu inimicos eius, & cum principi-
bus populi ſui ſedeat in ſede maieſtatis ſuæ, Iſa. 3 Apo. 1.
*Tunc congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſegregabit
eas ab inuicem, &c.* Ibi ſiſti habebũt omnes, omnes gen-
tes hîc apparebunt, exemptus erit nemo. Tunc pueri &
infantes, ſenes, mares, fœminæ omnes citò venient, tubæ
angelicæ parentes omnes, viuentes in ictum oculi mu-
tabuntur, & in ſimili momento excitabuntur, tanquam
dormientes mortui. Tanta virtus eſt verbi Dei Tũc iux-
ta B. Auguſt. lib. 22. de ciuitate Dei, cap. 15. vbi de fide-
lium reſurrectione agit: omnia Chriſtianorum corpora
reſurrectura ſunt ea ætate, qua reſurrexit Chriſtus, id
eſt, circa annos triginta, ſiue ſupra, ſiue infra eam æta-
tem fuerint defuncti. Tunc fiet ſegregatio electorum
& abiectorum: Tunc hæretici Lutherani videbunt, quid
interſit inter verbum & opus: Tunc ſcandala auferentur
è mundo omnia, & ſeparabuntur zizania & hœdi, quia *Scandala*
infructuoſi, ſteriles & nocentes: Bonum ſemen, quia fru- *in ſecundo*
ctuoſum & commodum ſeruabitur. Illa comburenda *aduentu au-*
in aceruum vnum in tartara coniicientur, hoc in hor- *ferentur*
rea theſaurorum Dei referetur. De hac re vide Ezech. *omnia.*
34. Matth. 13. & 25.

Quantum verò ad conditionis dignitatem eſt miſeri-
cors: Nam talem eum experientur pij, leuantes capita
ſua & dicentes: adueniſti redemptor noſter, eſt & iuſtus:

Apocal. 6. nam talem cum experientur impij, dicentes montibus, cadite ſuper nos. & collibus, operite nos, Luc. 23. Zacha. 13. Hunc nemo poterit fallere criminũ occultatione: ſiquidem omnia nuda & aperta ſunt oculis eius, Hebr. 4. nec corrumpere oblatione munerum, vt iudicem prophanum. Deute. 16. Exod. 23. ſiquidem, ipſe Dominus Deus potens & terribilis, perſonā non accipiet nec munera, Deut. 10 Dum enim ad iudicium ſederit, libri aperienrur, Apoc. 20. & mox aderunt teſtes, conſcientia & ſynderiſis, aderunt & accuſatores, dæmones, ſcilicet, & angeli mali, quanquam non erunt neceſſarij, quia (vt eſt apud Malach. 3.) Ipſe Dominus accedens ad iudicium: erit teſtis velox maleficis, adulteris, ac periuris.

Iudex Chriſtus nec falli nec corrũpi poterit.

2 Secundò, Differentia iudicandorum hic eſt obſeruanda, quam exprimit Chriſtus bucolica quadam metaphora ſumpta à bubulcis, dum ait: *Statuet oues à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.* Hi iræ iudicis obnoxij, illæ gloriæ Chriſti participes. Ipſe iudex œcumenicus medius inter electos & abiectos ſedebit, ſententiam cuiuis parti dicturus, neutri parſurus.

Iudicandorum differentia.

Agnos, quo nomine pios, qui virtutibus inſignes, non ſua, ſed quæ Chriſti ſunt quæſierunt, intelligit, ſtatuet à dextris, vt vel ex ipſo loco immortalitatis gloriã intelligamus. Iſa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, &c. quia nomine dextræ omnis fœlicitas ſignificatur. Hœdos, id eſt impios, & damnãdos, ob fœdã ſcelerũ ſentinam, contemptũ Dei, cupiditatem, & neglectũ bonorum operum ſtatuet à ſiniſtris: quibus omnis miſeria & infœlicitas, vt nomine tenebrarum: iuxta illud, 1. Reg. 2. Impij in tenebris conticeſcẽt, intelligitur. Fiet autem iſta locatio iudicandorum, angeli miniſterio, idque in ictu oculi, in nouiſsima tuba, cuius efficacia fiet, vt omnes, qui in momentis ſunt, audient vocem filij Dei: ita tamen, vt reſurgãt pij, qui Deo, eiúſque verbo firma fide adhæſerunt, quæ per charitatem operatur, ad vitam & gloriam: impij verò qui abuſi ſunt Dei patientia, dicentes in corde ſuo: Non eſt Deus, Rom. 2. Pſal. 14. reſurgãt ad mortem & pœnam.

Agnorum nomine pios intelligit.
Hœdi impij.
1. Corin. 15. Ioan. 5.

Afferunt autem hæc inſignẽ conſolationem bonis, ex conſideratione immarceſsibilis gloriæ Dei, & terrorem

Conſolatio inſignis pro bonis.

inſignem malis, ex conſideratione æternæ damnationis. Ex iis autem intelligimus non eundem eſſe interitum hominum & iumentorum: ſed iuſtiſsimum illum iudicem daturum cuique ſecundum opera ſua: ſed ita, vt præcedat generalis corporum reſurrectio: De qua. 1. Corint. 15. Daniel. 12. Iob. 14. Ezech. 37. *Terror ingẽs pro malis.*

3 Tertiò, Obſeruãdam in hoc Euangelio diſpar iudicis ſententia, ſecundum diſparem iudicandorum conditionẽ. Erit enim vna abſolutionis ſententia, plena miſericordiæ. Nam Ro. 6. Gratia autẽ Dei vita æterna & plena iuſtitiæ; Nam 2. Timoth. 4. Apoſto. dicit. Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi in illa die iuſtus iudex, &c. Dum iis qui à dextris erunt, dicet, *Venite benedicti patris mei, &c. Nam eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi potum: hoſpes fui, & collegiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me in carcere, & veniſtis ad me: nudus, &c. & operuiſtis me. Quod enim vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Vide cãdide lector, non ſoli fidei, ſed operibus vitam æternam tanquã mercedem reddi. Iudex non dicet, *Venite benedicti &c.* quia promiſsioni meæ credidiſti, ſed quia dediſtis & feciſtis. Alibi etiam dicit factores ſoluandos, & nõ fidei oſtentatores, Matt. 7. Nõ enim ſufficiet veniſſe ad nuptias, quod eſt crediſſe, teſte B. Auguſtino: ſed oportet etiam veſte nuptiali ornatum eſſe, hoc eſt, charitate præditum. Non etiam ſufficiet lampada geſtaſſe, & virginem eſſe, ſed ſapientem eſſe virginem, & oleum habere tunc ſaluificum erit, hoc eſt, credere, & charitatem fidei, vitam habere. Sic etiam baptizatum eſſe & crediſſe in illa die non ſaluabit, ſed in fide charitati ſtuduiſſe, boniſque operibus inſudaſſe. Malè ergo iuſtum in omni opere bono peccare, & opera noſtra non eſſe meritoria apud Deum docent hæretici: non enim vult Deus iniquitatem, nec peccatis mercedem decernit, niſi ſupplicium, & ignis æmulationem, quæ cõſumptura eſt aduerſarios. Quòd autem hæc ſententia ſit miſericordiæ atque etiam iuſtitiæ docet ex ſcripturis Auguſt. Epiſt. 105. lib. de gratia & lib. arb. cap. 8. 9. & lib. contra Iulia. cap. 3.

Iudicis Chriſti ſententia diſpar.

Iſa. 58. Ezech. 18.

Non ſoli fidei ſed operibus vita æterna tãquã merces reddetur.

Error hæreticus refutatur.

Altera ſententia erit condemnationis, plena æquitatis

Sap. 1. quia, quòd in inferno mali pereant, non eſt diuini operis, ſed humani: æquitas enim, inquit Fulgentius, diuina hoc exigit, cui nulla placet iniquitas: & plena terroris, quia ligatis manibus & pedibus, proiicientur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, ſtridor dentium, & horror: vbi denique vermis impiorum non morietur, & ignis non extinguetur, Iſa 66. Marc. 9. quia dolores erunt acerrimi & perpetui, vbi pœnales ſenſus torquent animas, nec extorquent: puniunt corpora damnata, nec finiunt. Proſper de vita contemplatiua, capit. 12. contra miſericordes illos hæreticos Origeniſtas, qui multis olim ſophiſmatibus ignem illum temporarium dogmatizarunt, quaſi verbum domini non ſit æternum, & quaſi Deus æternitas non exiſtat, qui contrarium hîc docet. Quòd autem Dei iuſtitia poteſt pro peccatis momentaneis & temporariis reddere æterna ſupplicia, vide apud D. Auguſtinum, Epiſtol. 49. quæſti. 4. de Ciuitate Dei, lib. 21. cap. 18. 29. in Enchir. cap. 112. Hæc erit ſententia cõtra iniuſtos. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius: Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.* cumulum pœnæ in tribus oſtẽdens, In excluſione viſionis diuinæ, quæ grauior erit ipſa gehenna, imò mille gehennis: In paſſione ignis, quo omnis pœna deſignatur, Pſal. 10. In cohabitatione dæmonũ, Iac. 2. Iudiciũ ſine miſericordia fiet eis, qui non fecerunt miſericordiam. Horrendum eſt, quòd illi neque vt ſcorta, neq; vt latrones, neq; ob aliud graue flagitium puniẽtur, ſed vt hi, qui bonum non fecerunt, Prouerb. 21. Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, clamabit & ipſe, & non exaudietur. Chriſtus enim in membris ſuis egens refocillatur, vel negligitur.

Dolores inferni perpetui, et aeterni.

Pſal. 6. Matth. 7. Luc. 13.

Tria quadam damnatorũ pœnam exaggerantia.

Damnari non ſolũ ob flagitia ſed de bono etiã omiſſo.

Hac prolata ſententia, ibunt ij, qui faſcibus peccatorum preſſi ſunt, in ſupplicium æternũ, recepturi pro diuerſis criminibus diuerſa ſupplicia, Apocal. 18. Quãtum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: Iuſti in vitam æternam, recepturi ſingulos denarios, Matth. 20. iuxta tamen diuerſitatem meritorum glorioſiores claritates & mãſiones, ſicut ſtella differt à ſtella in claritate, 1. Cor. 15. & in domo patris multæ manſiones ſunt, Ioan. 14.

Ioan. 5.

Beatitudinis diſtinctio.

EPILOGVS.

In præſenti lectione declaratum eſt nobis qualénam ſit iudicium extremũ, quod credimus tam viuos quàm mortuos manere, in quo iudex Chriſtus, apud quem perſonarum reſpectus non eſt. cuique iuxta opera ſua eſt retributurus. Tum demum videbimus opera bona poſſe cuſtodire. Nihil eſt quod præſumptuoſi noſtri Euangelici noui de huius vita exitu ſuos beatificãt & alios condemnant: Iudicia Dei abyſſus multa, Diabolus artifex vafer, & ſerpẽs lubricus multos decipit: Illa dies declarabit omnia. Nos Catholici vigilemus omni tempore orantes, vt digni habeamur fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante filium hominis, Luc. 21.

Fides noſtra dè extremo iudicio.

FERIA TERTIA PRIMÆ HEBdomadæ, Epiſtola, Iſaiæ 55.

Quærite Dominum dum inueniri poteſt, inuocate eum dum propè eſt, &c. Finis Epiſtolæ: & proſperabitur in his ad quæ miſi illud.

QVum Dominus Deus, Rex & protector omnium, noſtra ſalus, beatitudo, & omnia ſit, docemur in hac Epiſtola eum ab omnibus ſemper, vbiq;, in omni bono inſtituto, in omni cõſilio, in omni anxietate & tribulatione, in hoc tẽpore accepto, diéq; ſalutis, ſedulò quærendum eſſe: deinde monemur, vt ceſſemus peccare, vt abſiſtamus à peccati: ſed ex contrito corde verè reſipiſcendo, atque nouam vitam, honeſtam & piam amplectendo: quod ni fecerimus, peccati remiſſionem, gratiámque diuinam non conſequemur.

Docet autem quatuor, 1 Primò, Veram pœnitentiæ formulam præſcribens, hortatur nòs, Quærere dominum, ſed dum inueniri poteſt, eúmque inuocare, ſed dum propè eſt, dum ſcilicet in corpore ſumus, dum locus eſt pœnitentiæ: quia à mortuo perit confeſſio, Eccleſiaſti. 17. Eſt enim & ſera & inutilis damnatorum pœnitentia, quorum malitia aſcendi ſemper, Pſal. 73. vt viuorum, licet etiam vltimo vitæ articulo opportuna & vtilis eſt, ſi tamen ex fide propter Deum oſtenſum proficiſcatur: quanquam nec mala ſit, quæ metu gehennæ

Dominus quãdo quærendus.

Damnatorum pœnitentia ſera & inutilis.

ſuſcip

ſuſcipitur, licet hæc altera ſit imperfectior.

In omni loco & tẽpore quærendus Deus. Eſt autem non certo loco tantùm Deus quærendus, quiá eſt vbique per potentiam, eſſentiam, iuſtitiam, Iſa. 66. Ier. 23. Nec certo tempore anni tantùm quærendus eſt, quia eſt ſemper, tam nocte, id eſt, tempore tribulationis, quàm die, id eſt, rebus ſecundis exaudire paratus, ſed perpetuò quærendus: ídque fide, ſpe, & charitate, qua ſapiamus de ipſo in bonitate. Si tamen, vt monet Sapiens, Sapientiæ 1. cap. in ſimplicitate cordis, ſine fuco corde perfecto ad ipſum curramus. Appropinquat enim appropinquantibus ſibi, & apparet iis qui fidem habent in ipſum, Sap. 1.

Miſericordia Dei ſingularis erga impios reſipiſcentes. 2 Secundò, Ne quem deſperatio conſequendæ remiſſionis peccatorum frangeret, proponit ſingularem Dei miſericordiam: qua vti ſolet erga impios, qui iuxta ipſius voluntatem vias ſuas derelinquunt, cogitationes iniquas deſerunt, opera tenebrarum abiiciunt, atque veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, deponunt. Neque verò his contentus Propheta, ſiquidem initium tantùm eſt iuſtitiæ Chriſtianæ à malis abſtinuiſſe, non perfecta iuſtitia, quæ in perfectione virtutum conſiſtit: iubet ad Dominum reuerti, vt eſt Pſalm. 33. Prohibeat linguam ſuam à malo, labia eius ne loquantur dolum, diuertat à malo, inquirat pacem & perſequatur eam. Quæ nequaquàm ita dici putabimus, quaſi hæc ſolis liberi arbitrij viribus poſſimus, quum ſine gratia ne velle quidem bonum, tantùm abeſt vt agere poſſimus: ſed officij ſui admonetus, vt agnita infirmitate, quærat redemptorem. *Iuſtitia perfecta.*

Ac ne diffidas, miſericordiam, bonitatem, & clementiam Dei commendat, vt & Ierem. cap. 3. quæ nunquam magis elucet, quàm dum, vt ait Auguſtinus, ſerm. 16. de verbis Apoſtoli, prædeſtinauit antequam eſſemus, vocauit quum auerſi eſſemus, iuſtificauit quum peccatores eſſemus, & glorificauit quum mortales eſſemus.

Promiſſa gratiæ noui teſtamẽti ſplẽdidiſſima q̃ ſint. Hæc enim ſunt ſplendidiſſima illa promiſſa gratiæ noui teſtamenti, quæ ſignificantur his Prophetæ verbis, quibus pollicetur Deum fore propitium peccatis noſtris. Siquidem multus eſt ad ignoſcendum adeò vt alienum opus facere dicatur, ſi quando iraſci aut punire iure cogatur,

gatur, Iſaiæ 28. Aliena eſt enim Dei crudelitas, vt eo loco notat Diuus Hierony. Deus non iudicat more hominum. Humana enim iudicia ſic ſe habent, quoties homo ſua prodit facinora, ſtatim rapitur ad ſupplicia, & vt vulgatum habet verbum, Qui fatetur, ſuſpenditur. Contrarium verò eſt apud Deum: Fatentibus ſua peccata indulget, abſcondentes condemnat, Lucæ 7. Matth. 18. Mundus malefactores vult perire: contrà Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, Ezechiel. 18. Luc. 1. 2. Corinth. 5. Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, &c. Ne ergo Dei iudicium ſic æſtimemus, vt iudicium humanum & mundi, dicit Propheta Dei conſilia longè eſſe alia, atque ſunt humana. Mundus dat veniam coruis, & ſua cenſura vexat columbas. Furunculos patibulo adiudicat, magnos prædones adorat. Facit huc quod Chriſtus ait, Luc. 16. Quod hominibus excelſum eſt, abominandum eſt coram Deo.

Alienum opus quãdo Deus facere dicitur.

Iudicium Dei aliud quàm hominum iudicium.

3 Tertiò, Vt maiorem ingerat conſequendæ veniæ fiduciam, docet non ex ratione humana de Deo cogitandum. *Non enim*, inquit, *cogitationes meæ ſunt vt cogitationes veſtræ, neque viæ meæ ſunt vt viæ veſtræ.* Siquidem Dei ſunt cogitationes pacis, & non afflictionis, Iſaiæ 29. atque ideò parcit peccantibus, nolens mortem peccatoris, vt oſtenſum eſt ex Ezechiele, decimooctauo. Lento gradu ad vindictam properat, & expectat nos, vt miſereatur noſtri, Iſaiæ 30. Hominum verò cogitationes ſunt vanæ, Pſalm. nonageſimotertio: quales de corde exeunt, Matthæi 15. quare & malos fructus producunt, ſcilicet, odium, iram, inuidiam, homicidia, contentiones, &c. Galat. 5. Arbor enim mala & putris, malos fructus profert, Matth. 7.

Ex humana ratione de Deo nõ cogitandũ.

Atque hoc eſt quod ſumpta metaphora à rebus maximè diſtantibus, cœlo & terra ſcilicet, ſignificat, dum ait: *Sicut exaltantur cœli à terra, ſic exaltata ſunt viæ meæ, &c.* Neque enim poteſt vlla eſſe comparatio rerum humanarum ad diuina, quando finiti ad infinitum nulla eſſe proportio queat. Malè ergo de voluntate Dei, gratia, iuſtificatione, prædeſtinatione & ſacramentis, iudicant, qui vel ex Philoſophiæ principiis, aut ſolo ingenij

Cõparatio rerum humanarum ad diuina nulla eſt ſicut nec finiti ad infinitum.

genij acumine differere de his impudenter audent,quando in huiuſmodi voluntas,ratio,atque induſtria humana, longè cernat hebetius,quàm oculus noctuæ lucidiſſimos ſolis radios aſpiciat: quare in his certiſſimè eſt ſequenda ſcripturæ amuſſis.

4 Quartò,Quò certius perſuadeat Deus paratum ſe eſſe recipere pœnitentem,quum nemo,niſi preueniente Dei gratia tactus, reſpicere queat, quam ſub metaphora imbris ſignificat,docet ipſam Pœnitentiam,qua quis de peccatis ſuis propter Deum offenſum dolet,ad ſacram confeſſionis ancoram pro conſequenda remiſſione accurrit, & ſatisfactionem ſacramentalem merito & efficacia ſanguinis Chriſti efficacem amplectitur, non niſi gratia Dei excitari: quemadmodum terra, quæ natura ſua frigida eſt & ſicca,niſi ſecundum accipiat imbrem, qui eam perfundat, inebriet & germinare faciat, ſterilis manet, qui ſolus incrementum dat,adeò vt is ſi defuerit, nullus agricolæ labor profuerit, 1. Corint.3. Is enim eſt qui ſemen ſerenti & panem comedenti præſtat.Ita eſt & gratia iſta cœleſtis, quæ frequenter ex auditu verbi Dei concipitur,quæ licet ſubinde, vt eſt Matth.13. videatur cadere ſecus viam,aut in petroſa,aut inter ſpinas,vt perire prorſus videatur,cadit tamen etiam in terram bonam. Neq; enim poteſt ad Deum redire vacua, ſed facit quæcunque voluit Deus,& proſperatur in his quos ab æterno elegit, & prædeſtinauit, vt fructum gignat in aliis centeſimum, in aliis ſexageſimum,in aliis trigeſimum.

Gratia Dei pœnitentia neferēda & accepta bona omnia.

Gratia Dei imbri comparatur.

EPILOGVS.

Admoniti ſumus præſenti lectione, vt domino Deo ſedulò inſeruiamus & adhæreamus, iuxta illud Pſal. Mihi adhærere Deo bonum eſt,&c. idque ſimplici corde,hoc eſt,ne bona opera peccatis quoque miſceamus, diabolo ſimul & Deo ſeruiendo. ſed vt Deo ſoli obſequamur bona faciendo,& ab omni peccato nos puros cuſtodiendo. Deinde habuimus hîc admonitionem, qua diſcamus dominum Deum nihil vnquam friuolum atque vanum dixiſſe,nihil vnquam promiſiſſe quod irritum ſit factum.ſed omnia quæ per Prophetas prædixit,cõtigiſſe,quæ promiſit præſtitiſſe omnia. Quod & Ioſue teſtatus eſt,d.cap.23. Omnia quæcunq; promiſit Dominus,contigerunt vobis,& non periit vel verbum vnicum incaſſum,&c.

Verax & fidelis De⁹ in promiſſis ſuis.

FER

FERIA TERTIA HEBDOmadæ primæ, Euangelium, Matthæi.21.

Et cum intraſſet Hieroſolymam, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicens: Quis eſt hic? &c. Finis Euangelij: & relictis illis, abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibique manſit. *Marc. 11. Luc. 19.*

POſtquam Hebræorũ pueri magno applauſu Chriſtum recepiſſent, breui Spiritus ſancti tacti ſpiramine, Euangeliũ præſens pergit oſtẽdere, quomodo tota Hieroſolymorũ ciuitas obſtupuerit, videns rem inſolitam & tam mirabilem, mirans frequentiam, non intelligens veritatem: Et complectitur tria.

1 Primò, humilem & piam plebis Hieroſolymitanæ de Chriſto confeſſionẽ quam extorſerũt, Chriſti ſanctimonia, innocentia vitæ, virtus miraculorum, & docendi authoritas, quæ in ipſo erant longè admirabiliora, quàm in aliquo vnquam fuerant Prophetarum. Hęc tamen excæcati Principes, Phariſæi, Sacerdotes & Scribæ, ita continebant ac deprimebant, vt horum cauſa odium ipſi & inuidiam conciliarent. A qui impoſsibile erat, vt admiranda hæc Chriſti opera eſſent irrita, ac à fructu vacua, Iſa. 55. Quare licet eſſent iuxta patris æterni voluntatem abſcondita à ſapientibus & prudentibus, Matth. 11. (quales etiam nunc ſunt, qui ſuæ ſapientiæ ſic innituntur, vt omnia rationibus humanis metiri velint, nihil fidei concedentes, qui inſuper ſecum, & cum ſuis conſiliariis deliberant de verbo Dei, de ritibus, de cæremoniis ac de ſacramentis, quæ pro ſuo arbitrio figunt ac refigunt:) ſunt tamen reuelata paruulis & humilibus, id eſt, nihil ſublime de ſe ſentientibus, ſua peccata confitentibus, ſolum Deum ſapientem ac prudentem agnoſcentibus. Hi enim excæcatis huius mundi potentibus & carnalibus, corde credunt per fidẽ, & ore confitentur, Ro. 10. per confeſſionem, Chriſtum eſſe verum Prophetã in mũdum miſſum.

Confeßio plebis Hieroſolymitanæ de Chriſto.

Opera Chriſti non fuerunt irrita ac fructu vacua.

Valuit quidem pro eo tempore plurimum huiuſmodi acclamatio Iudæorum, tum quòd Ieſum filium Dauid

confit

confitebantur,tum quòd Prophetam illum(ſcilicet Deut. 18.promiſſum)excipiebant, profitentes item è Nazareth aliquid boni poſſe oriri,ſed inuidia pleroſque eorum excæcabat,ne hoc quod viderunt viderent. Vnde audientes aliquos dicere,*Hic eſt Ieſus Propheta ille*:dicunt,Nunquid Chriſtus veniet ex Galilæa? Item, Nemo vnquam Propheta ortus eſt è Nazareth,Ioan.7.Nos verò plus Iudæis in eius laudem dicamus cum B.Petro & Apoſtolis, Tu es Ieſus filius Dei viui, Matth.16. Ioan.11.Item cum Baptiſta:Hic eſt agnus Dei,qui aufert peccata mundi,Ioã.1. Matth.1. Semen Euę caput conterens ſerpentis, Gen.3. Semen Abrahæ, in quo benedicuntur omnes gentes, Geneſ.22.Galat.3.Hic verus & vnicus Meſſias,Daniel.9. Rex & paſtor Iſrael.Ezech.34.

Inuidia excæcauit Iudeos, vt hoc quod viderunt non viderent.

Iuſtitia Chriſti ſeuera in impios templi Dei violatores.

2 Secundò, Complectitur ſeueram Chriſti iuſtitiam, quam exercet in impios Sacerdotes, & prophanos Symoniacos,templi Dei violatores, qui pietatis prætextu quæſtui inſeruiebant ſuo, qua nulla eſt perniciofior peccandi licentia. Itaque templum Dei ante omnia ingreſſus, zelo quodam accenſus Chriſtus hanc corrigit, dum vendentes & ementes eiecit, nummulariorum menſas,& cathedras vendentium columbas ſubuertit. Quo facto haud dubiè ſignificauit, quàm grauis eos maneat pœna, qui cultus diuini prætextu, cupiditatibus ſuis inſeruiunt, & ſacra prophanis miſcent, confidentes in verbis mendacij, dicentes, Templum Domini templum Domini,Ierem.ſeptimo,ſpeciem quidem habentes pietatis, virtutem autem eius abnegantes, quales ſunt, beneficiorum fœdiſſimi harpiæ, Symoniacæ labis turpiſſimi miniſtri, patrimonij pauperum inuaſores,atque bonorum crucifixi decoctores. In hos enim grauiſſimè animaduertet Chriſtus, & flagello, templo illo cæleſti illos expellet.

Quia autẽ penes ſacerdotalẽ dignitatẽ,erat etiã & iudiciaria poteſtas,Deut.17.Chriſtus autẽ erat à patre miſſus Sacerdos & iudex, ideò ipſe iudicis partes exercuit, nec Herodi aut Pilato, penes quos erat ciuilis magiſtratus authoritas,hos tẽpli prophanatores corrigendos dedit, ſignificans prophani Principis officium nõ eſſe,prętextu abuſuum Eccleſiaſticorum, opes & theſauros Eccleſiarum

Põtificum eſt reformare abuſus, non Principum.

ſiarum inuadere, in prophanos vſus conuertere, quòd ſine ſacrilegio id fieri nequeat, etſi paſsim id videamus: ſibi autem illam vindictam ſeruauit, vt olim in Heli (1. Reg. 2.) & Samuelis (1. Reg. 8.) filios grauiter animaduertit, quos tanta ſeueritate puniuit, vt nemo ſine horrore ipſorum ſupplicium legat.

Zelus ille Chriſti noſtrates hodie arguit & diiudicat, dum vendunt ea quæ gratis acceperunt. Zelum Domini comediſſe Chriſtum vides Ioan. 2. & Pſal. 68. D. Hieronymus cum B. Chryſoſtomo opus hoc zeli Chriſti dicũt maius eſſe miraculum quod edidit. Addit S. Hiero. igneum quiddã atq; ſydereum radiaſſe ex oculis eius, & diuinitatis maieſtatẽ luxiſſe in ipſius facie, eáque deterruiſſe Synagogę Pontifices, vt olim eorum maieſtas maxima fuerit, quæ ipſi Alexãdro magno, atque eiuſdem cognominis Pompeio etiam ſtupori fuerat. Chriſtus ex hoc zelo reliquit Pontificibus exemplum reformandorum abuſuum. Inter abuſus verò reformatione potiſsimùm indigẽtes, præcipuus eſt negligentiæ docendi, qua optimates Eccleſiæ quiduis potius agunt, quàm vt doceant, qua illis docẽdi officiũ ſordet, &c. vide Iſa. 56. Itẽ reformandus abuſus altaris, quo ſacramẽta omnia facta ſunt venalitia. Neceſſarium quoq; eſt templorum materialium decus reformare. Sufferũtur hodie talia in templis fieri, quæ nullus Conſul pateretur fieri in ſenaculo, imò etiam in foro. Factæ ſunt Eccleſiæ cathedrales in Germania noſtra inferiori omnes (vnde aliarum decorum peti conuenit) emporia & theatra. In porticibus Ethnicorum tam frequens deambulatio non fuit, atque in noſtris Baſilicis quotidie fieri videmus. Quid quòd & lenocinia in templis fiunt & homicidia Templum Chriſti in templum Iouis, Mariæ in Veneris diceres conuerſa. Vnde puto non temere, ſed permiſsione diuina fieri, vt templa noſtra à factioſis aduerſariis negligantur, contemnantur, imò aliquando ſpolientur, diruatur, exurentur & ſolo æquentur. Quod Danie. 9. & Matt. 23. ſatis innuitur. Sanctus Marcus ait Chriſtũ Ieſum non ſuſtinuiſſe, vt aliquod vas, aut onus per templũ Hieroſolymitanum portaretur. Et nos, proh pudor, templum, in quo corpus & ſanguis Domini ſumitur, in quo ad menſam ſa

Miraculũ Chriſti maius.

Abuſus præcipui, qui.

Templorũ decus neglectum corrigendum.

ĕram quotidie angelorum exercitus conueniũt, tam effrontes contaminare audemus, & ꝙ omnium eſt abſurdiſsimum, deſecratis & prophanatis corporibus & animabus, illud prophanamus atque dehoneſtamus. Vnde fit ꝙ exemplo Chriſti neque templa Spiritus ſancti viuida, neque templa manu facta ritè colamus, atq; ob id diſperdat vtraque Deus, 1.Cor.3. Obſeruandum tamen hîc, quòd Chriſtus non templum, ſed menſas ſubuertit nũmulariorum, docens non rem ipſam (quod aduerſarij volunt) tollendam, ſed abuſum corrigendum. Porrò ſequitur quid in templo fieri conueniat. Ex ſacris literis per os ſaluatoris dicitur domus orationis, Iſa.56. Hiere. 7. Deo ergo in templo ſupplicandum, ſed more puerorum, Matth.18. Deus exaudit orantes in templo, 3.Reg. 8. 2. Paralip.5.&c. Sed an ne tantùm domus orationis? Nonne & gratiarum actionis, & prædicationis, & ſacramentorum adminiſtrationis? vtique: Nam orationis vocabulo comprehenduntur omnia, quæ ad cultum diuinum ſpectant, ſicut in Geneſi inuocationis nomine, vniuerſus diuinus cultus appellatur, vbi Enos dicitur cœpiſſe primùm inuocare nomen domini, Gen.4. & Saulus perſequebatur omnes qui inuocabant nomen Ieſu, hoc eſt, qui amplectebantur fidem & religionem Chriſtianã, Actor.9. Hinc apud Lucam, 19. de Chriſto etiam dicitur: Et erat docens quotidie in templo.

Res ipſa tollenda nõ eſt, ſed abuſus corrigendus.

In templo quid faciendum.

Miſericordia Chriſti erga miſeros præcipua.

3 Tertiò, Admirandam Chriſti in cæcos, claudos, & mutos complectitur gratiam miraculorum, qua eos qui laborabant ignorantia rerum diuinarum, & variis opinionibus claudicabant, curauit. Vnde eius agnoſcere licet miſericordiam, qui eos qui ſe totos illi credunt, ſecundum corpus ſanat, & animam iuſtificat, quando eos quos ab æterno à maſſa perditionis ſeparandos elegit, miſericorditer vocauit in admirabile lumen ſuum, iuſtificauit, data peccatorum remiſsione, atq; glorificauit, vt eſſent ciues & domeſtici Dei, vtque in cœleſti Hieruſalem iucundum illud Oſanna perpetuò cum angelis Deo concinant. Hoc enim adumbraſſe arbitror carmen hoc epinicion quod paruuli, ſimplices, ac lactentes Chriſto Hieroſolymam ingredienti concinebant. Hoc cùm iuxta naturam inuidiorũ Principes Sacerdotum & Scri

Puerorum epinicion quid adumbret.

bæ illi

bæ illi inuiderent, oſtendit Euangelium præſens admirandam Chriſti contra Scribas & Phariſæos reſponſionem, qua ipſorum ſycophantias, adinuentiones quęſtuoſas, technas & calumnias refutat authoritate ſcripturæ, dicens: *Domus mea domus orationis vocabitur*, Item Pſal. 8. *Nunquam legiſtis, quia ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem?* Vnde eius agnoſcere licet iudicium, quo iuſtiſsimè facit, vt qui vident cæci fiant, Ioan. 9. id eſt, Scribas & Phariſæos, qui externa vitæ ſanctimonia, authoritate iudiciaria, & propria iuſtitia freti Chriſtum contempſerunt, & ſuam volentes ſtatuere iuſtitiā, Chriſti iuſtitiæ, virtutum, ac meritorum non ſunt facti participes, ſed propria ipſorum malitia obdurati & excæcati, ſuo merito ſunt relicti, quia ſemper reſtiterunt Spiritui ſancto, vt meritò ipſos cæcos ac duces cæcorum vocaret Chriſtus.

Apologia Chriſti contra inimicos ſuos.

Scribæ & Phariſæi ſua ipſorum malitia excæcati & relicti.

Ab inobedientibus ergo ab obedientes ſe confert, & inter illos verſatur. Nam (teſte Hiero.) tantæ fuit paupertatis, & ita nulli adulatus fuerat, vt in vrbe maxima nullum hoſpitem, nullámque inueniret manſionem: Abiit in Bethaniam, relictis inimicis. Malos enim homines melius locum dando, quàm reſpondendo quis vincere poteſt, quia malitia ſermonibus non inſtruitur, ſed excitatur, Chryſoſt.

Chriſtus Hieroſolymis nec hoſpitem nec manſionem inuenit.

Mali homines cedendo quàm reſpondendo magis vincuntur.

EPILOGVS.

Euangelica hac hiſtoria enarrauit, quomodo Chriſtus ex zelo quo affectus erat erga Patrem, ingreſſus templum, primò inde vendentes & ementes deturbauit, ibíque abuſus correxit, à ſanctuario (ſicut Ezech. 9. mandauerat) incipiens. Secundò malè habentes curauit, qui tum demum, reformatione ſcilicet facta, optimè curantur. Tertiò laudem Dei cui liuidi Phariſæi derogauerunt, aſſeruit. Vt ergo & nos poſsimus dicere cum Dauid rege, Laus eius ſemper in ore meo, Pſal. 33. incumbit nobis, vt vitam noſtram corrigamus, templum Dei prophanatum, & meretricis corpus factum, Chriſto ſubtractum reconciliemus in ſpecie, quia non eſt pulchra laus Dei in ore peccatoris, Eccleſi. 15. & innocentiæ fontem maximè decet per innocētes in aſtra extolli: Sic enim tandem videbimus Eccleſiam reformatam in genere vniuerſam. Hoc vt fiat, faxit omnipotens Deus.

Zelus Chriſti erga patrem.

Laudem Dei aſſeruit Chriſtus.

FERIA QVARTA HEBDOMADæ primæ, Epiſtola, Exod. 24.

In diebus illis, Dixit Dominus ad Moſen, Aſcēde ad me in montem, & eſto ibi, daboq; tibi duas tabulas lapideas, &c. Finis Epiſtolæ: Et fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

Epiſtola hęc, quę de donatione legis, & quomodo, & in quem finem data ſit, agit, oſtendit tria perquàm neceſſaria dogmata.

Cura & ſolicitudo Dei quam habet pro populo ſuo. 1 Primò oſtendit quāta cura & ſolicitudine Deus vineam electam & populum acquiſitionis, ereptum de fornace ferrea, & domo ſeruitutis ſit tutatus, non ſolùm magiſtratu Polytico quem gerebant Moſes, Ioſue, & 70. ſeniores, Exod. 18. & Eccleſiaſtico, quem gerebant Aaron, Eleazar, & Tribus Leuitica, verum etiam legis cuſtodia, quæ licet neminem ad perfectum adduceret, propter tranſgreſsionem tamen poſita, vt loquitur Apoſtolus, erat ſancta, iuſta & bona, vtpote à Deo profecta, qui eſt ipſiſsima ſanctitas, iuſtitia ac bonitas. *Rom. 7.* Tum etiam ſi ipſius finem, ob quem à Deo eſt euulgata, perpendas, quem fuiſſe docet Apoſtolus charitatem de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta. *Finis legis charitas.* Quanquam enim hanc nunquam ſunt conſequuti Iudæi, duri & incircuncifi corde, & auribus ipſorum id vitio accidit, non legis: quod oſtendit Deus, dum in tabulis lapideis, clangore tubarum, monte fumigante & fulgure & tonitru promulgaret. Vt enim frangeret hanc ipſorum duritiam, & conſcientias ipſorum terreret, ac probaret vtrum diligerent eum an non, ita deſcendit. Quòd autem potiſsimùm Moſen & Ioſue voluerit huius eſſe miniſtros, eóſque ad ſe ea de cauſa vocarit, ſignificare voluit officium eſſe magiſtratus Polytici, leges non proprio ingenio excogitatas, ſed diuinitus acceptas eſſe populo dādas, ac iuris ſeueritate conſeruandas, Roma. 13. Digreſsioni locus eſt de officio iudicum. Amplifica, repete, & exortare. *Officium magiſtratus Polytici de Dei lege.*

Bellua multorū capitū Reſp. 2 Secundò, Oſtendit quòd Reipublicæ adminiſtratio eget authoritate miniſtrorum. Bellua enim eſt multorum capitum Reſpublicæ, Ideò deceſſurus in montem ad

tem ad Dominum Moſes, magna ſolicitudine præficit Aaronem, tanquam in rebus ſpiritualibus ſummũ Pręfectum: & Hur, cui ciuilium quæſtionum deſcidendarum authoritatem ceſsit. Pereat enim neceſſe eſt Reſpublica, ſi duo hæc, ſine quibus conſtare nequit, fulchra corruant, nempe Religio, quæ in vero cultu rerum diuinarum cõſiſtit, videlicet, verbo Dei, legitimo ſacramentorum vſu & pietate quæ ſecundum Deum eſt. Eſt enim Pontificum, & Epiſcoporum, Paſtorum, & Concionatorum, fidei quæſtiones ex præſcripto verbi Dei, diffinitionibus Eccleſiæ & conciliorum, gladio ſpiritus diſſecare, Deut.17. Et iuſtitia, quæ bonis ſua tribuit præmia, & malis ſua ſupplicia: Quemadmodum eleganter, 2.Paralip.cap.19.præſcribit Ioſaphat, vbi iubet non ex affectu, ſed cum timore Domini, diligentia, & iuſtitia ius cuique adminiſtrare, idque ſine cupidine munerum, Deut.16.Exod.13.Leuit.19. Eccleſiaſtici 20.

Reipublicæ adminiſtratio eget authoritate miniſtrorũ Eccleſiaſticorum & polyticorũ. Pontificum & Paſtorũ officium.

Quòd verò Moſes inſtinctu ſpiritus Aaronem præfert, nec tamen diuelli ab eo vult Hur, ſignificare voluit præter prærogatiuam Eccleſiaſticæ dignitatis concordiam, vnitatem & pacem, quæ in omni Republica eſſe debet inter vtrunque magiſtratum, qua ſublata, corruũt res magnæ ac prorſus dilabuntur, Luc.11. ea verò incolumi, res paruæ creſcunt, Authore Saluſtio. Neque verò hanc coniunctionem quis ita interpretetur, vt ſacra prophanis miſceat. Iniquum enim eſt Senatum prophanum velle ſubuertere iura Eccleſiaſtica, & Eccleſiaſticum velle ſubuertere iura ciuilia vel polytica. A tribus, inquit Eccleſiaſticus capit.26. timuit cor meum, & in quarto facies meã metuit, delaturam ciuitatis, collectionem populi, calumniam mendacem, &c. Idem cap.25. In tribus beneplacitum ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo & hominibus: concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier ſibi benè conſentientes.

Concordia, pax & vnitas, inter vtrũq; magiſtratum eſſe debet. Saluſtij ſententia veriſsima.

3. Tertiò, Oſtendit quomodo mons Synai, quẽ Apoſt. Galat.4. comparat Agar in ſeruitutem filios generanti, gloria Domini illuſtratus, ſignificare videtur (altius enim hîc aſſurgere oportet, quando & Paulus hîc allegoriam eſt ſequutus) eos, qui per gratiam Chriſti non tantum eſſent futuri legis auditores aut ſerui,

Mons Synai quot ſignificet.

ſed factores & filij, ablato velamine. Quo fit vt hîc videamus tantùm per ſpeculum in ænigmate, 1. Corinth. 13. accepta libertate ſpiritus adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater, Roma. 8. quandoque transferendi ad gloriam illam cœleſtem per Chriſtum paratam, Ioan. 14. quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis comprehendit, Iſa. 64. vbi erunt iuxta Chriſti promiſsionē æquales angelis Dei, Matth. 24. ful gentes ſicut ſtellæ in firmamento, Daniel. 12. tecti meritò ſanguinis Chriſti, id eſt, beati, quia tecta, id eſt, deleta erunt peccata, Pſal. 31. & immortales, 1. Cor. 15. ſex diebus, quemadmodum hîc Moſes, donec die ſeptimo, id eſt iuxta B. Auguſtinum, ipſo magni iudicij die, in reſurrectione vocētur de medio caliginis, vt mortale hoc induat immortalitatem, & fiat ſermo qui ſcriptus eſt: Vbi eſt mors victoria tua? &c. Oſeæ 13.

Interim enim ſancti licet reuelata facie gloriam Domini contemplentur, vt habet fides Catholica, deſiderio tamen aſſumendi corporis tanguntur, atque euocari illud de medio caliginis & ſepulchri petunt. Ideo Chriſtus hunc diem, Luc. 21. vocat diem redemptionis iuſtorum, Leuate, inquit, capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. Interea ſpes gloriæ Domini eſt Iſraëlitis ſecundum ſpiritū, hîc videlicet adhuc pugnantibus, & credentibus per fidem, nondum per ſpeciem cernentibus inſtar ignis, dum ſcilicet, per varias tribulationes, anguſtias, preſſuras, & afflictiones, quibus excoquit ad purum peccati ſcoriam inſtar ignis, qui piis ſit ad probationem impiis verò ad interitum.

Dies extremus cur redemptionis dies dicitur.

EPILOGVS.

Solicitudo & cura Dei pro populo ſuo, quia legem eū tradidit, quam obſeruent, viamque oſtendit per quam ambulent cui etiam præfecit magiſtratum quum Eccleſiaſticum, qui legem ipſam interpretaretur, tum Polyticum, qui eandem legem tueretur, eiúſque obſeruantiſſimos deffenderet: contemptores verò pœnis afficeret: Quales fuere Aaron & Eleazar, & Tribus Leuitica, in rebus ſpiritualibus: Moſes, Ioſue, & 70. Seniores in rebus ciuilibus aut polyticis: Quod & Moſes, aſcenſurus in montem, ſedulò fieri curauit exemplo Dei edoctus, præficiens Aaronem pontificem, qui ea quæ ad

Magiſtrat⁹ Eccleſiaſticus & polyticus cur populo præficitur.

ad religionem & ad Dei cultum ſpectarent, curaret, & Hur Polyticum, qui res ciuiles tractaret, ne populus Domini eſſet, ſicut oues abſque paſtore, Numer. 27. Omnis enim Reſpub. ſine his duobus conſiſtere nequit, religione nimirum & iuſtitia qua ita ſibi mutuò cohærere debent, ne alterum alteri præiudicium faciat.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ primæ, Euangelium, Matth. 12.

Tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis & Phariſæis, dicentes, Magiſter, volumus à te ſignũ videre, &c. Finis Euangelij: Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, ſoror, & mater eſt.

LEctio præſens Euangelica ſecundum hiſtoriam Iudæos præſertim taxat, qui noluerunt credere, niſi vidiſſent ſignum, quibus etſi ſæpe fuiſſent data ſigna, nihilominus tamẽ ipſi in ſuo errore perſtiterunt, in qua Chriſtus agit quatuor.

1 Primò, Docet iudicium carnis odio, Inuidia, & maleuolentia excæcatæ, non intelligere quæ ſunt Spiritus Dei, 1. Corinth. 2. & 3. Quo fit, vt neglecto Dei verbo ſignis firmiore, 2. Pet. 1. petant à Chriſto ſigna & prodigia, dicentes, *Magiſter, volumus à te ſignum videre*, Quod ſcilicet excedat facultatem naturæ creatæ. Verùm cùm hæc non peterẽt ad fidei, doctrinæ, & veritatis confirmationem, quarum cauſa Deus Opt. Max. non in nouo tantùm, ſed & veteri teſtamento ſolet hæc beneficia concedere Eccleſiæ: ſicut dum lex promulgaretur, audiebantur tonitrua, micabant fulgura, tubarum clangor perſtrepebat, & mons fumigabat: Quæ partim ob duritiam populi indicandam, partim ob legis conſcientiam terrentis naturam ſignificandam à Deo fiebant. Sic voluit Chriſtus Euãgelij prædicationẽ ſignis confirmari, donec ea ſatis altas egiſſet radices, Marc. 16. Ideóque Paulus docet ea non fidelibus dari, qui contra ſpem (vt de Abraham teſtatur idem Apoſt. Rom. 4.) in ſpem credunt, qui contempta vtilitate humanarum cogitationũ, ad fidei altitudinem adſurgunt, & toti etiam in ſumma rerum deſperatione conſtituti, ab ipſo Deo dependent.

Iudicium carnis non intelligit quæ ſunt Spiritus Dei.

Signa data nõ fidelibus, ſed infidelibus.

ſed ea docet dari infidelibus, quorum inquinata mens eſt & conſcientia, ad Tit.1. Quibus opertum eſt Euangeliũ Dei, quibus Deus huius ſeculi excæcauit mentes, vt non fulgeat eis lux Euangelij, 2.Corinth.4.quemadmodum hi Phariſæi: quo fit, vt apertiſsimis ſignis magna peruicacia reſiſtant, proprio iudicio excæcati. Hinc factum eſt, quòd non ſolùm illis petitum ſignum negauit, verùm etiam acriter propter poſtulationem eam increpauit, generationem eos prauam, & adulteram vocans, vtque Domino Deo inſtar adulteræ illudere verita non ſit. Iudæi nanque bona ex parte Domino Deo ſemper cõtrarij ſunt inuēti, lubricæ fidei, & perfidi homines, Iudaicum hoc ingeniũ, incuſatur etiã Dominus, Deu.32.

Seueritas Dei erga incredulos. 2 Secundò, Proponit ſeueritatem Dei erga incredulos qui veritatem Dei in mendacio detinebant; dum ait: *Signum non dabitur generationi huic praua*, quæ ſemper reſtitit Spiritui ſancto: Prophetas occidit, Matth.23. Dominúmque occidit Ieſum, 1.Theſſal.2. atque adulteræ, quia mutauit gloriam Dei in idolum, Hiere.2. Fontem aquæ viuæ dereliquit, coluit Baal, Aſcaroth, omnémque militiam cœli, 3.Reg.12.Oſeæ 7.Ezech.8.23. Sed nõ potuit obliuiſci miſereri Chriſtus, ſiquidem miſſus erat ad oues quæ perierunt domus Iſraël: proinde ne quam excuſationem de peccato ſuo habere poſſent, Ioan.15. ſignum promittit, ſcilicet, Ionæ Prophetæ, ſed quòd videntes non viderent & intelligentes non intelligerent: Quale olim etiam fuit illud de Haalma Maria Achaz regi datum, Iſa.7. Pollicetur autem ſignum Propheticũ, vt agnoſcerent, quocum ſibi negotium eſſet: ſcilicet cum Deo, qui poſſet occulta cordium ac renes ipſos rimari, Hierem.17. abditiſsimáſque ipſorum cogitationes prodere: & cum homine, qui poſſet iram patris æterni, à quo erat in mundum miſſus, ſua morte placare, vt meritò agnoſcere poſſent ipſum eſſe maiorem Iona Propheta, qui morte ſua Chriſti typum tantum expreſsit, dum abſorptus à ceto, terræ eſt reſtitutus, qui prædicatione quoque ſua impios Niniuitas ad verám pœnitẽtiam ſine vllis ſignis adduxit, Ionæ 3. & Salomone Rege, qui pacifico imperio Chriſtũ adumbrauit, ſapiẽtia illũ expreſſit, in quo ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ Dei recon

Ionæ 2. Signum ſibi datũ nõ intellexerũt Iudæi.

Chriſtus maior Iona & Salomone.

reconditi, Colloſ. 2. qui etiã prudentia ſermonis videtur Reginam Saba ad veri Dei cognitionem adduxiſſe.

3 Tertiò, Commendat iuſtitiam diuini iudicij, qua ſententiam damnationis pronunciat contra rebelles & incredulos Sacerdotes, Scribas & Phariſæos, quorum tãta fuit contra Prophetas à Deo miſſos ad veritatem annuntiandam, contra Chriſtum doctrinã ſuam cœleſtem miraculis confirmantem: atque contra Apoſtolos Euangelium & ſacramentorum doctrinam ſanguine ſuo ſtatuentes, rebellio, vt manifeſtæ veritati ſemper reſiſterent, Act. 7. Matthæi 23. *Sententia dãnationis contra Iudeos iuſta.*

Proinde ſententiam à Chriſto contra ipſos pronuntiandam in die iudicij confirmabunt viri Niniuitæ, homines, ſcilicet, barbari, infideles, nullãque lege inſtituti, qui comminatione futuri excidij audita ab homine obſcuro, & multis miraculis claro, mox tamen pœnitentiam egerunt, qua non tantùm lætam ſententiam euaſerunt, ſed & peccatorum remiſſionem ſunt conſecuti. Confirmabit etiam eandem Regina Auſtri, quę (Ioſepho teſte) Æthiopiæ & Ægypto imperauit, mulier imbellis, ſexu fragilis aſſueta delitiis: ſola tamen audita fama Salomonis, tantum laboris ſuſcepit vt ipſum audire admiraretur, & tantum nõ obſtupeſceret ad illius ſapientiam, quum tamen impij Principes, Sacerdotes, Scribæ & Phariſæi Chriſtum verum Dei filium, ſeſe verum eſſe Deum & Meſſiam promiſſum diuina virtute teſtantem, ſpreuerint ac contempſerint. Rectè ergo Iudæorum grauiſſimum erit iudicium, quòd apud eos tanti non fuit Euangelium Chriſti eiúſque cœleſtis ſapientia, quanti apud niniuitas vnius Ionæ vnicum verbum, & apud Reginam Saba ſapientia Salomonis. Niniuitæ itaque atque Regina Meridionalis plagæ, regionis nempe, Sabæ, ad Auſtrum ſitę, in extremo iudicio iudicabunt Iudęos, hoc eſt, ex Niniuitarũ reſipiſcẽtia, & Reginæ Sabæ ſapientiæ Salomonicæ deſiderio, cõdemnabilis apparebit Iudæorũ pertinacia, atq; contemptus. Rationem addit Chriſtus, d. *Ecce plus quàm Ionas & Salomon hic.* Sic & aliàs fides gentium qualiſqualis, perfidiæ Iudęorũ præfertur, Matth. 8. Luc. 7. Tyrus quoque & Sidon Hieroſolymitanis, Corozainis & Bethſaidanis anteferuntur, Matthæi 11. Luc. 10. *Niniuita Regina Auſtri quomodo cõdemnabũt Iudaicam generationem.* *3. Reg. 10 2. Paral. 9.*

Samaria quoque adeò non peccauit,atq; Iudæa, Ezech.16. Denique Sodoma & Gomorra dicuntur remiſſius habituræ iudicium,quàm Iudæi.

Dei & ſacramentorum cōtemptores eadē qua perti naces Iudæos manet ſententia.

Obſeruent hæc verbi Dei & ſacramentorum contemptores: hos enim, niſi reſipuerint,eadem manet ſententia,quàm hîc Chriſtus impiis comminatur Iudæis. Sunt enim hæc memoriæ tradita ad noſtram eruditionem & exhortationem. Si iudicium condemnationis Iudæorum tantum & tale, quantum & quale putabimus & credemus fore noſtrum, ſi exemplò Iudæorum Chriſto non obtēperauerimus: Qui non videat, nobis in extremo die Lacedæmonios Heroas, Socratem, Athenienſes, Areopagitas, Romanos item Quirites iuſtitiæ æmulos, conferendos? O qualis confuſio, o qualis dolor tunc erit illis, qui videbunt ſe virtutibus ciuilibus ab Ethnicis ſuperari. O quantus erit eorùm numerus Pſeudochriſtianorum, qui tunc per tales Ethnicos Heroas & Philoſophos condemnabitur: Sequuti ſunt illi lumen rationis humanæ. Acceſsit nobis ad lumen hoc,lux cæleſtis gratiæ: maximo ergo ſupplicio digni erimus, niſi Ethnicos omnes in omni virtutum genere ſuperauerimus. Surgat ergo è graui ſocordiæ ſomno anima Chriſtiana, caueat ne tantam negligat ſalutem dormitando in mortem ſecundam. Reginæ Sabæ exemplo requiramus Dominum dum propè eſt: Niniuitarum exemplo obaudiamus præceptori tanto, dum adhuc tempus & locus pœnitentiæ nobis ſupereſt. Tempus inſtat quando operari non licet, Iudex ante ianuam adſtat. Beatus, qui dum operandi tempus eſt, verbum Dei audit & cuſtodit, Luce 11.

Supplicio maximo digni erunt Chriſtiani, niſi Ethnicos virtute ſuperent.

Iudicium quàm terribile maneat relabentes.

4 Quartò, Terribili quadam ſimilitudine oſtendit, quàm terribiles eos maneat iudicium,qui poſt acceptam notitiam veritatis, & pœnitentiam factam ab operibus mortuis, rurſum in ſemetipſis crucifigunt filium Dei, & tanquam canes reuertuntur ad vomitum, Hebr.6. 2.Pet.2. Hós enim malus ille dæmon, tanquam Leo rugiens, & ambulans per loca arida & inaquoſa,id eſt, homines nullo cœleſtis gratiæ rore perfuſos, bonis operibus, quæ præparauit Deus, vt in ipſis ambulemus, deſtitutos, quum nulla verarum virtutum præſidia reper

reperiat, circuit, quærens vt deuoret: & adſumptis ſeptem aliis ſpiritibus multò ſe nequioribus, huiuſmodi homines vacuos, id eſt, vt loquitur Petrus, 2. capit. Epiſtolæ 2. fontes ſiccos, nubes ſine aqua, & arbores autumnales, id eſt, iuxta B. Auguſtinum lib. de fide & operibus, cap. 25. qui fidem, quam acceperunt, bonis operibus non exornant, ingreſſus inhabitat: quo fit vt fiant nouiſſima illorum peiora prioribus. Quibus melius eſſet, non cognouiſſe viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti, &c. 2. Pet. 2. Niſi enim in ſanctitate & iuſtitia ambulemus omnibus diebus noſtris poſt acceptam notitiam veritatis, fiet vt iſta Chriſti comminatio nobis etiam contingat.

Fontes ſiccos nubes ſine aqua & arbores autũnales qui dicantur.

Sequitur parua hiſtoria de ſpirituali Chriſti cognatione. Adhuc autem eo loquente, aduenerunt cognati Ieſu, comitantes matrem ipſius, cupientes illum conuenire de rebus aliquibus familiaribus, qui more Hæbræo fratres dicuntur, ſicut patet in Abraham & Loth, Geneſ. capit. 13. Beatus Hieronymus dicit credibile eſſe quendam inſidiatorem malignũ Beatam Virginem cum fratribus Domini aduocaſſe & adduxiſſe, vt Chriſtum, qui dixerat ſe è cælo veniſſe, filiúmque Dei ſe eſſe re ipſa mendacij argueret, & præſentia medioeris (imò minimæ) ſortis cognatorum, vt plebeiũ hominem ipſum eſſe euidenti argumento ex contemptu conuinceret. At Dominus docere volens minimum eſſe tribuendum talibus affectibus, quoties negotium agitur Euangelicum, pluris autem faciendam cognationem animorum, quàm corporum, quæ virtute, non ſanguinis propinquitate, conciliatur, quæque longè patet latius, nuntianti reſpondit: *Quæ eſt, mater mea, &c.* Non quòd negaret matrem & fratres, exire contempſit, cùm & ipſi matri, in paſſione poſitus, maximæ ſolicitudinis tribuerit affectum, ſed quòd reſponderet inſidianti & importunanti, Si vere, inquit, cognatos noſſe vultis, quíque mihi ſunt chariſſimi, ſpirituum affinitatem magnifico, non corporum. Hãc ſibi quiſque parare poteſt, vt per Euangelium noua natiuitas eſt, ita eſt & cognatio. Non agnoſco cognationem cuiuſquam, niſi per fidem renaſcatur ex patre cæleſti, iámque vt filius germanus patri cœleſti ad æterna

Luc 8. Marc. 3.

Hebraiſmus eſt familiares aut cognatos vocare fratres.

Vt eſt natiuitas ſpiritalis, ita et cognatio.

æterna vocanti obtemperet. Iſti ſunt mater mea, qui me quotidie in credentium animis generant, qualis Paulus fuit, Galat. 4. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis, 1. Corint. 4. In Chriſto enim Ieſu per Euãgeliũ ego vos genui: Iſti fratres mei qui faciunt opera Patris mei. Fratres eius ſciamus ergo nos eſſe & matrem, ſi voluntatem patris eius implemus, vt & cohæredes ſimus eius, qui non in ſexibus, ſed in factis diſcernit. Nec ab hac cognatione excluditur digniſſima omnium beatiſſima Virgo, quæ verbum Dei ardentius audiuit, quæ accuratius cuſtodiuit, & quæ plus cęteris omnibus laborauit, & quę ſupra hęc omnia, etiam vera mater veri Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti; mater & propinqua carne, mater & propinqua ſpiritu.

Propinqui Ieſu veri qui ſint.

EPILOGVS.

Dominus & præceptor noſter Ieſus Chriſtus in æternum benedictus, in hac Euãgelica lectione obſtruit ora mendaciſſimá & blaſphema Iudæorũ, eorum damnationẽ ipſis ob oculos ponens, quæ illis ideò contigit, quòd eius verbũ non reciperent. Paruula appendix hiſtorica itidẽ hodierno Euangelio annexa eſt, in quà ſit euidens, quiſnam Chriſto Ieſu proximior ſit, nempe, qui ſermonem Dei audiunt, & faciunt illum, Luc. 8.

Damnatio Iudæis cur prædicitur.

FERIA QVINTA PRIMÆ hebdomadæ quadrageſimę, Epiſtola, Ezechielis. 18.

Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicẽs, Quid eſt quòd inter vos parabolam vertitis in prouerbium iſtud in terra Iſrael? dicentes: Patres comederunt vuam acerbam; & dentes filiorum obſtupeſcunt, &c. Finis Epiſtolæ: Hic iuſtus eſt: vita viuet, ait Dominus Deus.

IN hac Epiſto. Prophetica, quę docet omnia ea prouerbia ſenſui Catholico pugnantia abolenda, ea verò, quę ſana, diuina & vera ſunt probãda & amplectenda, concionatur Propheta.

Aequitas & iuſtitia diuina.

1 Primò, De diuina ęquitate; quę reddit iuſtis pręmia: deinde de diuinã iuſtitia, quę reddit iniuſtis ſupplicia.

cia. Malè ergo de Deo loquuntur impij, dũ ipſum temeritatis accuſant: quòd quaſi impio peccante, innocentem affligeret. Id enim prouerbiali figura apud Iudæos iactabatur, dum paſſim temerè dicerent: *Patres noſtri comederũt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt.* Quo prouerbio impudentiſſimè tribuebant Deo iniuſtitiam, quòd nimirum, à culpa liberos cum reis damnaret temeritatem, quòd ſine iudicio mala bonis, & bona malis impartiretur: & crudelitatem, quòd iuſtos crudelibus ſuppliciis affici ſineret. Atq; hanc ſuam de Deo opinionem confirmari putabant illa, Exod. 20. & 34. Deut. 5. ſententia: Ego Dominus, qui reddo peccata patrum in filios vſq; in tertiam & quartam generationem: his ſcilicet, qui oderũt me, tranſeũte, ſcilicet, hæreditario malo & impietate ex radice in ramos, hoc eſt, poſteros. Cęterùm & lex vult, ne parentum culpas ſoluant filij, ſi non patrizent, Deut. 24. Eſt enim potius magnæ clementiæ, longanimitatis & patientiæ, quòd nolit aliquem perire, patienter omnes ad pœnitentiam expectans. Eſtque magnæ item clementiæ ſignum pœnã differre peccati, teſte Apoſt. Ro. 2. Tribulatio & anguſtia in omnem animã hominis operãtis malum. Sunt enim iudicia Dei vera, iuſta, & incõprehenſibilia, Rom. 11. Apoc. 16. Malè ergo iniuſtitiæ & temeritatis accuſantur ab impiis. Contra blaſphemiã hanc Propheta hìc verbo Domini ſeueriter intonat. Idem facit Hieremias contra eandem calumniam, cap. 31.

Blaſphemia & calumnia Iudaorum in Deum impudentiſſima.

Clementia & longanimitatis Dei ſignum.

Pſal. 118.

Iudicia Dei vera, iuſta, & incõprehẽſibilia malè accuſantur ab impijs.

2 Secundò, docet ex perſona ipſius Dei, æquitatẽ diuini iudicij in eo conſiſtere, quòd ſine merito neminẽ puniat. Siquidẽ, Auguſtino teſte, non antè Deus eſt vltor, quàm ſit homo peccator. Quòd verò omnes puniantur, hoc ideò fieri quia omnes peccauerunt, Rom. 3. adeò vt ſi parcat, non niſi miſericorditer faciat, ſi puniat, non niſi iuſtè puniat, vt ſcilicet, indebitam gratiã agnoſcat redẽptus, & diuinã iuſtitiã ſentiat relictus: habet enim poteſtatem figulus luti facere aliud vas in honorem, aliud in cõtumeliam. Ideò (inquit) *Omnes anima mea ſunt*: creatione ſcilicet, non merito: quaſi dicat, Ergo anima & patris & filij vuam acerbam comedens, punitur iuſtè, Hiere. 31. Nec poteſt iniuſtitiæ argui, qui omnia quæcunq; facit in vero iudicio facit. Ideo anima quæ peccauerit, ipſa morietur.

Vltor antè Deus non eſt, quàm ſit homo peccator.

Rom. 6.

Iſa. 45.

Hier. 18.

Anima omnes Dei ſũt creatione, non merito.

Siquid

Siquidem per peccatum mors, tribulatio, anguſtia, fames, afflictio, corruptio & aduerſitas, & ſi quid aliud, Apoſtolo teſte, Rom.5.8. naturam humanam occuparũt: quæ licet iuſtis ſint exercitia virtutum, ſicut impiis pecca torum ſupplicia. omnia tamen ex primo peccato, in quo omnes peccauerunt, originem habẽt, vt docent Auguſt. lib.1. de peccat. meritis, cap.4.5.6.7. de Ciuitate Dei lib. 13. cap.18. in Enchir. cap.60. de Trinitate capit.16. lib.13. Et quanquam Chriſtus nos à peccato liberarit paſſione, morte, ſacramento regenerationis, ac fide in ipſum, reliquit tamen in natura corrupta omnes iſtas afflictiones, ſiquidem efficacia mortis Chriſti non omnia in præſenti vita operatur. Suſtulit enim in fidelibus electis æternæ damnationis reatum, relictis momentaneis iſtis afflictionibus, in gloriæ augmentum.

Mors Chriſti quid in electis ſuſtulit.

Aequitatem iudicij ſui tuetur Deus.

Tuetur itaque Deus æquitatem iudicij ſui, dum ait: *Anima quæ peccauerit, ipſa morietur.* Si ergo nemo mundus à ſorde, nec ſtellæ, neque infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram, meritò anima quę peccauerit, ipſa morietur, ſynecdochicῶs anima pro homine accepta. Nec filius portabit iniquitatẽ patris, aut econtra: ſi nẽpe, æternas illas pœnas intelligas. Nam temporalibus ſuppliciis ſæpe filij ob parentum peccata affliguntur, 2. Regum 12. Puer Dauidis ex Bethſabeæ natus affligitur atque acerba morte aufertur ob peccatum eius: Vide Auguſt. lib.3. contra Iulia. capit.4.5. Neque hoc contra diuini iudicij æquitatem aut iuſtitiam eſſe putabimus, quanquam paruulos propriæ actionis nulla grauent peccata: habent enim quo cum naſcuntur originale, vt eſt, Pſal.50. Rom. 5. quod ita baptiſmate tollitur, vt tamen adhuc ex iuſtitia temporalibus pœnis ſint obnoxij.

Filij ſæpe temporalibus ſupplicijs ob parẽtũ peccata puniuntur.

5 Tertiò, Enumeratione multarum virtutum docet hominem conſequi poſſe veram iuſtitiam, vt ſcilicet, poſſit in iuſto Dei iudicio conſiſtere, ſtola immortalitatis accepta, qua viuet, & non morietur. Itaque oſtendit hîc Propheta ex operatione virtutum, hominem non ſolùm reputari aut haberi iuſtum: quia ſcilicet ipſi imputatur à Patre æterno Chriſti iuſtitia, iuxta illud, 1. Corinth.1. Qui factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, redemptio, &c. Verùm etiam ipſum eſſe reuera iuſtum ab inhærente ex ſpiritu

Iuſtitiam verã homo conſequi poteſt.

ſpiritu Chriſti ipſum inhabitante,& ad opera bona mouente,iuſtitia. Qui facit iuſtitiam (ait Ioann.1.capit.3.) eſt iuſtus. Signantur enim fideles Spiritu promiſſionis ſancto,vt ſint Dei inhabitantis templa. Itaque ex ſcripturis dicimus fideles ſanctos & iuſtos, propter inhabitantē eos Spiritum ſanctificationis& iuſtitiæ, qui,quia ſanctus & iuſtus eſt,ſanctos & iuſtos facit. Eſt quidem ipſa natura ex vitio originis contracto immunda, Deo odibilis, cæca concupiſcentia rerum noxiarum, & ignorantia rerum agendarum, vt rectè dicatur arbor mala, Matth.7. nec poſſe iuſtificari in conſpectu Dei,Pſalm.142. Atqui, quod impoſſibile erat naturę,ſicut de lege loquitur Apoſtolus,Rom.8. Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne,vt iuſtitia legis impleretur in nobis,&c.

Fideles quomodo ex ſcripturis dicãtur iuſti.

Dicit itaq; Propheta hominem fieri iuſtum:*Si*, nempe, *fecerit iudicium & iuſtitiam in terra*, hoc eſt,in iuſtificationibus Domini ambulauerit, ſiue verſatus fuerit irreprehenſibilis,quales Lucas deſcribit Zachariam & Elizabeth,cap.1. Vide Pſal.17.Prouerb.14.Scriptura ſacra ferè iudicium& iuſtitiã copulat,vt vtrunq; diligatur & opere præſtetur,2.Reg.8.Pſal.98.Iſa.56.

Iudiciũ & iuſtitiã cur ſcriptura copulet.

Si in montibus non comederit, nec leuarit oculos ſuos ad idola domus Iſrael,Sap.14.Iſa.44.Leui.16.Deut.18.Hiere. 16.Idololatria tunc potiſſimum in montibus patrabatur, qui in libris Regum,& Paralipomenon vocãtur excelſa. Fuit potiſſimùm ſita in ſacrificiis, quæ Apoſtolus vocat idolothyta,hoc eſt,idolis ſacrificata,1.Corinth.8.de idolothyto qui ſumebant,idololatriæ cõmunicabant. Ergo omne cõmercium cum idololatris prohibetur fidelibus, Iſa.52.2.Corinth.6. Hieronymus dicit hæc quadrare in hęreticos,qui verè excelſa petunt,qui ſupra ſenſum communem exotica proferunt dogmata omnibus adoranda, qui humiliter non ſentiunt, & qui Eccleſiaſticam deſpiciunt ſimplicitatem.Hinc etiã relictis Eccleſiaſticis conuentibus, concionaturi ſuas tenebras, ſiluas dumóſque petunt,necnon montes ſolitarios conſcendunt:Nolite ad eos exire,nolite eis credere admonet Seruator,Matt.24. Marc.13.Luc.17.

Idololatria ferè in mõtib⁹ fiebat.

Cõmercium idololatrarũ fidelibus prohibetur.

Hæretici idololatræ in excelſis ſacrificantes.

*Si vxorem proximi ſui non violarit.*Si quis de huius peccati enor

Adulterij enormitas. cati enormitate & pœna aliquid ſcire cupiat, cõſulat Moſen, Exod.20.Deut.15.& 22.Num.5.Apoſtolum, Rom.1. 1.Corint.6.Epheſ.5.Heb.13.Apoc.21.22. Leges tabularũ aiunt, mœchum in adulterio deprehenſum necato: Videant ſibi, quibus hodie luſus eſt mœchia, ne dicam gloria in confuſione ipſorum. *Mœchia hodie luſus eſt.*

Si ad mulierem menſtruatam non acceſſerit: nam effrenis libido cõiugum inhibetur tanquam adulterina, quia adulter eſt, inquit Hieronymus, vxoris propriæ amator ardentior, 1.Theſſ.4. Sciat vnuſquiſque vas ſuum poſsidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderij, &c. Hinc non ſine cauſa Salomon docuit, tempus item eſſe abſtinẽdi à complexibus. Eccleſiaſtes 3. Tempus hoc eſt menſtrui & puerperij. *Adulter eſt propriæ vxoris ardẽtior amator.*

Si hominem non contriſtauerit, vim inferendo & tyrannizando: Quo verbo prohibetur omnes genus calumniæ & violentiæ: vide Hiere.22.& 25. Epheſ.4. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum, qui habitat in vobis. *Tyrãnis & violentia prohibetur.*

Si pignus debitori reddiderit, pauperculo, ſcilicet, qui domi illoc pignore quod tradidit, opus habet: Legis hoc decretũ eſt, Exod.22.Deut.22.24. Huiuſmodi impignoratã rem ante Solis occaſum domũ referre aut certè mittere iubentur fideles etiam in lege Euangelica: Luc.6. *Pignus debitori reddendum.*

Si per vim nihil rapuerit. Nam omne genus fraudis, calumniæ, circumuentionis, furti, rapinæ, exactionis & violentiæ prohibetur, Iſa.1. 2.3. Iac.4. & 5. Sed & audiatur Ethnicus Cicero, Detrahere aliquid alteri, inquit, & hominẽ hominis incõmodo ſuum augere cõmodum, magis eſt cõtra naturam, quàm mors. Item idem, Qui ſecũdum naturam volet viuere, nunquam cõmittet, vt alienũ appetat, & id quod alteri detraxerit, ſibi aſſumat. Conſtat itaq; contra naturam eſſe rapere, & hominem inopem aggrauare, conſequitúrq; & contra naturæ conditorẽ, & pauperum patrem & protectorem eſſe. Plus dicit B. Hieronymus, Epiſt.34. Amico rapere quicquam, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, Sacrilegium eſt: Accepiſſe aliquid erogandum pauperibus & eſurientibus, apertiſſimi ſceleris eſt: Aliquid inde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat: vide 1.Corinth.5.6. *Rapina prohibetur.* *Rapina cõtrariatur naturæ & cõditori naturæ.*

Si panẽ ſuum eſurienti dederit, Iſa.58.Eccl.17.18. Matt. 6.1.Cor

6. 1. Corinth. 9. Daniel. 4. Luc. 11. Obſeruandum hîc quod ait, *Panem ſuum*, nam non eſt alicuius meriti, de præda aliquid dare egenis. De ſuo quiſque dare iubetur, Prouerb.3. Luc.19. Item obſeruandum quod addit, *dandum eſurienti & nudo*, contra eos qui liberales ſunt vbi non oportet. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. *Eleemoſyna de prædandum facta Deo ingrata.*

Si nudum operuerit veſtimento, Matth.25. Nudus eram & operuiſtis me, &c. Iſa.8.

Si ad vſuram non commodauerit. Sequitur item, *Et amplius non acceperit*, Pſal.17. Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, Matth.5. Mutuum date nihil inde ſperantes, Deut.15. & 23. Exod.22. Eccleſiaſtici 29. *Vſura prohibetur.*

Si ab iniquitate auerterit manũ ſuã: quia odio eſt Deo impius & impietas, Sap.14. Eccle.12. Æquitas nobis hîc commendatur in omni negotio ſeruanda, & ἀδικία, hoc eſt, iniquitas interdicitur. Ab hoc malo vult nos longè eſſe effectu, nimirum & affectu. Abſtinere manus, eſt eius mali immunem eſſe. Sic ait Dauid Pſal.7. Non eſt inuenta iniquitas in manibus meis. *Aequitas in omni ope re ſeruanda.*

Si iudicium verum fecerit inter virum & virum, Deut. 16. 24. 27. Rectum iudicium hîc præſcribitur. Iuſte iudicate filij hominum, ait Pſalmographus. Rectè iudicat, qui nullam perſonam curat, non ſtatum, fœdera, non cõſectaneos, obſequia, conditiones, amicitias, munera: & quicquid id eſt, quo mentes humanæ ſolent captari, reſpicit. Vtinam locus hic in Senaculis & cõſiſtoriis omnibus fidelium ſcriptus, non ſolùm legatur, ſed & cordi commẽdetur & practicetur. Sequitur: *Et in præceptis meis ambulauerit, & iudicia mea cuſtodierit, vt faciat veritatẽ.* Ambulare in præceptis, iudicia Dei cuſtodire, facere veritatem, eodem coincidunt. Epilogus eſt totam lectionem comprehendens. *Iudicium rectũ quis faciat.*

Hæc quum eleganter interpretetur, D.Hieronymus ſuccincta elucidatione proſequi placuit. Illud autem obſeruaſſe profuerit contra eorum ſententiã, qui impudenter aſſerunt iuſtũ in omni opere peccare, Prophetã ex enumeratione omnium iſtarum virtutũ aliam longè concluſionem inferre, ſcilicet, *Hæc qui fecerit, hic iuſtus eſt vita viuet, & non morietur*, ſi tamen in ipſa virtutum *Error aſſerentium iuſtum in omni opere peccare, refutatur.*

Perſeuerã-tia corona debetur. operatione perſeuerauerit: ſoli enim perſeuerantiæ debetur corona. Si nanque exciderit iuſtitia, iam ſecũdum hunc eundem Prophetam, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur. Rectè ergo docet Eccleſia opera bona mereri vitam æternam: idque ex iuſtitia, ſicuti mala æternam damnationem, iuxta illud, Stipendiũ peccati mors. & licet addat, Gratia Dei vita æterna: quia ſecundum Auguſtinum Epiſtola 106. ex gratia fit, vt ipſa opera faciamus: tamen Apoſtolus ſibi non ſolùm gratiam pollicetur à Domino reddendam, ſed etiam mercedem pro curſu fœliciter exantlato, 2. ad Timoth. 4.

EPILOGVS.

Dominus Deus, qua eius eſt iuſtitia, non ſuſtinet vt dicatur in eius iudicium, alios pro aliorum facinoribus plecti, iuxta hoc Ethnici: Quicquid delirant Graij, plectuntur Achiui: Sed ſic diuina viſum eſt iuſtitia, vt dicatur, Vnuſquiſque onus ſuum portabit. Ad hanc ſententiam hodie dicitur, Neminem pro alio quouis damnari. Poſtremò etiam hic opera iuſtificatoria enumerata ſunt parte aliqua, vt ex illis reliqua quiſque colligere poſſit & omnibus certum fiat, ſolam fidem haudquaquam iuſtificare. Chriſtus quoque adſtipulatur verbis Propheticis, Hoc fac, ait, & viues, Matthæi 19. Marci 10.

Iuſtitia diuina vult vt vnuſquiſq; onus ſuũ portet.

FERIA QVINTA HEBDOMADÆ primæ, Euangelium, Ioan. 8.

Dicebat Ieſus ad eos, qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis, &c. Finis Euangelij: Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.

EVangelium hoc, in quo oſtẽditur quàm miſerum reddat hominem peccatum & peruerſum: contrà, quàm fœlicem, benignum & obſequentem iuſsis diuinis gratia continet tria, omnibus perquàm neceſſaria.

Manere in ſermone Chriſti quid ſit.

1 Primò, Quomodo vera libertas parari poſsit, dum ait: *Si manſeritis in ſermone meo.* Manet autem in ſermone & verbo Dei, quod poteſt ſaluare animas noſtras, Iac. 1. Quiſquis opere exercere ſtudet quod audit & credit,

dit, Matth. 7. Auditur autem hoc verbum auribus externis, quando ſolo tinnitu verborum aures feriuntur, ſine vllo motu Spiritus ſancti, quod prorſus fruſtra & inutiliter fit: quia non auditores legis iuſti ſunt apud Deum, Roma. 2. Si enim quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum, &c. Iac. 1.

Sermo Dei variè auditur.

Auditur item auribus internis, quando occulta reuelatione Spiritus ſancti animi ſecreta pandūtur, vt veritas verbi admittatur. Iſa. 50. Mane erigit mihi aurem vt audiam eum quaſi magiſtrum: & Pſal. 84. Audiam quid loquatur in me Dominus, &c. & Deuter. 13. 27. 1. Reg. 12. Et Ioan. 6. Omnis qui audiuit à patre, & didicit, venit ad me: Et hoc auditu ceſſat in homine cæcitas & obduratio mentis. Pſal. 94. Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Itaque hoc auditu ampliſsimam illam conſequemur, quam hîc Chriſtus promittit, promiſsionem, ſcilicet, vt ſimus verè ipſius diſcipuli, qui non ex ſola fide diſcernūtur, ſiquidem præter hanc, & alias notas dedit Chriſtus, quibus poſſent dignoſci veri & falſi diſcipuli. Veri cognoſcuntur fide: *Si manſeritis in ſermone meo*, id eſt, ſi verè credideritis, quia ego ſum, &c. ſpe, quæ eos non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. ſed patienter expectans: & charitate. In hoc cognoſcent omnes quòd verè diſcipuli mei ſitis, ſi dilectionem habueritis ad inuicem, Ioan. 13. Matt. 10. Qui amat patrem ſuum aut matrem ſuam pluſquàm me, nō eſt me dignus. Falſi verò per hoc cognoſcuntur, quia fœlici tempore credunt, & aduerſo recedunt, Luc. 8. qui denique verbis fatentur ſe noſſe Deum, factis negant, Tit. 1. De falſis agit Ioan. 1. cano. cap. 2. E nobis exierunt, ſed non erant ex nobis: nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcum, ſed vt manifeſti ſint, quoniam non ſunt omnes ex nobis.

Veri diſcipuli à falſis dignoſcū tur.

Deinde hanc conſequemur promiſsionem, vt cognoſcamus veritatem, primò, fidei, id eſt, Chriſtum, Ioan. 14. Ego ſum via, veritas, & vita. Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam, Ioan. 18. Chriſtus enim non cognoſcitur ex externa ſpecie, ſed ex verbo ſuo, Ioan. 5. Secundò, vitæ, qua deponentes mendacium, loquimur verita-

Veritatis cognitio qua promittitur qualis ſit.

tem cum proximo : ambulando in ſanctitate & iuſtitia, non ſolum coram hominibus, ſed coram Deo omnibus diebus vitæ noſtræ, Luc.1. Tertiò, doctrinæ : Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina mea vtrum ex Deo ſit, Ioan.7. Quaſi etiam dicat, Aliis in varios errores prolabẽtibus, in ſermone meo permanentes, cognoſcent veritatem, quæ eos errare non ſinet.

Libertas Chriſtiana qua ſit & in quibus conſiſtat. 2 Secundò. Continet quę ſit Chriſtiana libertas, dum ait : *Veritas liberabit vos*, ſcilicet, à peccato, quod inuidia diaboli intrauit in orbem terrarum, & ſua tyrannide omnes ita oppreſſit, vt nemo ſit mundus à ſorde, non infans quidem, cuius eſt vnius diei vita ſuper terram; Quod per vnum hominem in hunc mundum intrauit, in quo omnes peccauerunt, Roma. 5. à quo ſola liberat indebita gratia conditoris iuxta B. Auguſt.

A corruptione, ſcilicet, merito peccati inflicta naturę. Graue enim iugum ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, &c. Eccle.40. quo ſit, vt corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, & deprimat terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, Sap.9. Hæc iuxta Auguſtinum libr.14. de Ciuitate Dei, cap.3. non peccati cauſa, ſed pœna : ex qua & cæteræ naſcuntur infirmitates, quibus ſubiicitur natura noſtra. Ipſa enim creatura vanitati ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe, donec liberetur à ſeruitute corruptionis, Rom. 8.

A miſeria, quam omnes experimur, dũ ſentimus aliã legem in membris noſtris captiuantem nos in lege peccati, qua ſit vt quod adiacet velle bonum perficere non poſſimus : Adeò vt etiam ſanctiſsimus exclamet Apoſt. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom.7. Ac ſibi ipſi reſpondens, veram huius loci interpretationẽ afferens, ait: Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Et quid maius promitti potuiſſet? Nec vana pollicitatio eſt, id quod videmus in Apoſtolis, qui cum Chriſto permanentes in tentationibus eius, Luc.22. acceperunt Spiritum ſ. qui eos docuit omnem veritatem, Ioan.16. cóſque liberauit ab erroribus vniuerſis, ab omnibus quæ in mundo ſunt concupiſcentiis, à timore mortis, à timore inimici, à miſera illa

ſeruitute

ſeruitute peccati,tandemq; in perfectione libertatis cõſtituit:de qua Paul.Ro.8. Quia ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorũ Dei.

Error libertinorum caſus.

Errant ergo toto cœlo,qui putant Chriſtum hoc loco omnẽ libertatem fidelibus permiſiſſe, vt magiſtratui Ecclesiaſtico,ac Polytico,qui à Deo Eccleſiæ eſt inſtitutus, obediẽtiã denegẽt. Siquidẽ omnis poteſtas, & Põtificia, de qua,Luc.10. Qui vos audit,me audit,&c.& Matth.18. Si Eccleſiam nõ audierit,ſit tibi,&c.& Regia,de qua Ro. 13. Non ſine cauſa Rex gladiũ portat.Itẽ vis non timere poteſtatem,&c.& 1.Reg.8.1.Pet.2.Siue Regi quaſi præcellenti,ſiue ducibus,&c.ſubditi eſtote,à Deo eſt : & qui poteſtati reſiſtit,Dei ordinationi reſiſtit : qui autem Dei ordinationi reſiſtit,ipſe ſibi dãnationẽ acquirit,Rom.13.

Poteſtas quum Pontificia,tum Regia à Deo eſt.

Promittit itaque Chriſtus non libertatẽ quæ ſit velamen malitiæ,1.Pet.2.& carnis,qua ſcilicet,proni in omne nefas ruamus, iuxta Paulũ. Vos in libertatem vocati eſtis fratres,tantũ ne libertatẽ in occaſionẽ carnis detis, Gala.5.Sed per charitatẽ ſpiritus ſeruite inuicẽ. Pugnãt enim *δὶς διὰ πάσων* inter ſe hæc duo(quę imperiti Anabaptiſtæ non diſcernũt)videlicet,carnis & ſpiritus libertas. Nã carnis libertas,libera à iuſtitia,peccato ſeruiens, filios iræ & damnationis conſtituit, & captiuos ſub lege peccati. *Qui enim facit peccatũ ſeru9 eſt peccati*. Huiuſmodi liber vocatur iuſtitiæ,quia iuſtitia caret: Libertas verò ſpirit9 libera à peccato,ſeruit iuſtitiæ,Ro.6.Liberati à peccato,ſerui facti eſtis iuſtitię.Filios iræ,efficit filios adoptiõis,hęredes Dei & cohęredes Chriſti,Ro.8.Gal.4

Libertas ſpiritus & carnis inter ſe pugnant & differunt.

3 Tertiò,Cõtinet Euangeliũ hodiernũ quę ſit miſeria, quam peccati tyrannis affert:quũ enim Iudæi impudenti mẽdacio negaſſent ſeſe vnquam ſeruiuiſſe , quũ toties victi Ægyptiis,Babyloniis,Chaldęis ſeruiſſent,vt ex hiſtoriis facilè eſt videre. Chriſtus docẽs ſe,nõ de corporea illa ſeruitute loqui,quę cõſiſtere cũ libertate ſpiritus poteſt,vt oſtendũt Ioſeph, Daniel,aliiſq; innumeri, oſtẽdit generali iſthoc axiomate omnem peccatorem eſſe ſeruum. Siquidem illi peccatum dominatur , quod prohibet Apoſt.Rom.6.d. nõ ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore vt obediatis concupiſcentiis eius.

Miſeria, quam peccati tyrannis affert.

Peccator omnis ſeruus eſt.

Dicitur autẽ facere peccatũ,qui iuxta Iacobũ à ꝓpria

Peccatum facere quis dicitur.

concupiſcentia contra Dei legem illectus & abſtractus, dicto, facto, ac voluntate liberè illud agit, nulla ſcilicet, impellente fatali neceſsitate. Peccatum enim adeò eſt voluntarium, vt ſi non ſit voluntarium, iam non ſit peccatum nec ſeruum, conſtituat, qui ſtipendium peccato debitum mereatur, Rom.6.

Filij & ſerui diſpar conditio. Diſpar autem eſt conditio ſerui & filij: Quia ſeruus non manet in domo in æternum. Timore tantùm agit, & ſpe mercedis, quum tãtùm habet ſpiritum ſeruitutis, in timore. Filius autem manet in domo in æternum: quia accepit ſpiritum adoptionis filiorum Dei, regeneratus non ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei, 1.Pet.4. Dedit enim eis filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, Ioan.1. Galat.3. Omnes autem filij Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Concludit itaque Chriſtus gratiam redẽptionis, qua à ſeruitute ac dura peccati tyrannide liberãtur, quotquot ſunt occulta Dei ſapientia prædordinati ad vitam, non liberandos vi & energia legis. Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſſet: non operibus liberi arbitrij: quia & ſi per naturã iuſtitia, inquit Auguſt. lib. de gratia & lib.arbit.cap.13. ergo Chriſtus gratis mortuus eſſet, Imaginaria eſt enim omnis libertas, quę aliũdè quàm per Chriſtum obtinetur. Quod enim impoſsibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum. Roma.8. reſtituens eam libertatem quam peccato amiſeramus.

Libertas omnis quæ aliũdè quã per Chriſtũ paratur imaginaria eſt.

EPILOGVS.

Lectio præſens oſtẽdit, quòd Chriſtus filius Dei, ſicut adoptionem filiorum Dei pro inenarrabili ſua benignitate cõmunicat, ita & vera libertatis gratiã nobis præſtat. Quia enim omnes homines ſeruituti obnoxij erant, nec quiſquam eorum alios eripere poterat, deſcendit filius Dei de cælo, & homo factus, ſua cruce, morte, & reſurrectione nos liberauit à iure peccati, ne nos occidat à iure mortis, ne nos damnet: à iure afflictionum, ne nos moleſtia afficiant: à iure Satanæ, ne nos perdat: & reſtituit nos iuſtitia, gaudio, vita, & Deo. Non quidem omnino abſtulit peccatum, mortem, afflictiones, &c. Hæc enim non auferũtur extrinſecus à credente, In

Aſſertor noſter Chriſt⁹ & vera libertatis donator.

mundo,inquit,preſſuram habebitis,Ioan.16.Similiter omnes moriũtur,praterea credentes ſapenumero in ignes inferni cõiiciuntur,vt Dauid, Iob. Nõ igitur nos liberat Chriſtus à ſenſu horum malorũ, donec venerit nouiſsimus ille dies, Apo. 21. ſed liberat nos à iure,& dominio ipſorũ, & adimit eis aculeum quo omnes homines peribant. Hinc in Oſee 13. De manu mortis liberabo eos,&c. Et Apoſt.1.Cor.5. Vbi eſt mors aculeus tuus?&c.Sentimus quidem afflictiones.ſed non perimus,occidimur,ſed non morimur,perſecutionem patimur, ſed non deſtituimur, 2.Corinth.4. Videmur quidem triſtes, ſemper tamen ſumus gaudentes:caſtigati,ſed non mortificati, 2.Corin.6.Hic igitur videmus quam neceſſarius ſit nobis Chriſtus. Quem enim ipſe Chriſtus liberũ facit,is verè liber eſt, etiamſi ex ancilla natus ſit. Qui autẽ per Chriſtum non fuerit in libertate collocatus,is verè mancipiũ eſt crudeliſsimorũ dominorum, etiã ſi fuerit à nobiliſsimis ac liberrimis parẽtibꝰ prognatus,Deinde edocti ſumus hic,quòd vera libertas non in hoc conſiſtit,vt nulli ſubiecti ſimus,ac facere poſsimus,quicquid libet,ſed vt à iure peccati & mortis liberi ſimus. Huic libertati ſeruitus corporalis non obſtat, nec impedit. Apud Deum enim, neque ſeruus neque liber,Galat.3.

Chriſtus quàm neceſſarius nobis.

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ primæ quadrageſimæ, Epiſtola, Ezec.18.

Anima quæ peccauerit,ipſa morietur : Filius non portabit iniquitatem patris, &c. Finis Epiſtolæ:vita viuet & non morietur.

Deut.14. 4.Reg.4. 2.Para.25.

IN lectione præſenti pergit Propheta impium prouerbium diluere, de quo ſupra facta eſt mentio : Patres comederũt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupuerũt. Impium hoc prouerbium grauiſsimo locupletíque argumento confutat & oſtendit nullum alterius damnari peccato,ſed ſuum quenque exoluere debitum: Et facit in hac Epiſtola præſertim tria.

Iuſtitia Dei ſingularis & miſericordia oſtenditur.

1 Primò, Oſtendit Dei ſingularem iuſtitiam,qua pollicetur filium non portaturum iniquitatem patris nec patrem iniquitatem filij. Nam,inquit Propheta,Iuſtitia erit ſuper iuſtũ. Oſtẽdit & ſingularem Dei miſericordiã,

qua pollicetur impio, ſi pœnitentiam egerit ab omnibus peccatis ſuis, & cuſtodierit vniuerſa præcepta, peccatorum remiſsionem. Nam, inquit Propheta, Impietas erit ſuper impium. Ergo ſicut peccatis debetur mors, Iaco.1. ita iuſtitiæ vita, Roma.6. 2.Timoth.4. Nec propterea gratiam deprimimus, quando omnis noſtra iuſtitia ex præuenientis Dei gratia profluit. Nam, vt vera fides habet, ſine Chriſto nihil poſſumus facere, Ioan.15. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, 2. Corinth. 3. Non poſſumus venire ad patrem, Ioan. 6. Non denique niſi ad peccandum ſine ipſo valemus, Auguſt.lib.3. cap. 8. contra duas Epiſt. Pelagia. Illo verò gratia ſua nos præueniente, & per ſpiritum ſuum excitante nos, & præparante opera bona, vt in ipſis ambulemus, Epheſ.1. fit vt vitam æternam mereantur iuſti, tantùm abeſt, vt in quouis opere bono peccent.

Conuerſio vera & pœnitentia in quo conſiſtat. Quia verò nulla poteſt eſſe hominis iuſtitia vbi dominatur iniquitas, hortatur impium ad veram cordis conuerſionem ac pœnitentiam, quam non conſtituit ſolùm in humilitate confeſsionis, ſed in renouatione hominis interioris, quum peccatori ex diuina inſpiratione correcto, & malum diſplicet quod amauit, & bonum placet quod odiuit. *Præpoſterè pœnitētes.* Atque ideò, iuxta Grego. malè illi pœnitent, qui ſe de nequitia criminis accuſant, & prauitatē non corrigunt voluntatis. Vtrũq; enim vera iuſtitia requirit, hoc eſt, pœnitentiam ab omnibus peccatis, & obedientiam vniuerſæ legis. Hinc ait, *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt.* Deinde addit, *& cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciũ & iuſtitiam, &c.* Hæc ſcriptura, ſcriptura fulcitur. David dicit Pſal.30. Declina à malo & fac bonum. *Declinare à malo & facere bonum quid ſit.* Declinare à malo, eſt penitus odio peccati ad iuſtitiam conuerti. Facere bonũ eſt obedire. Hoc vult etiã Apoſt. Ro.12. vbi ait, Odio habentes malum, & adhærentes ei quod bonum eſt. *Salutem dimidiam ſperare nefas eſt.* Siquidem nefas eſt dimidiam ſperare ſalutem, aut ita iuſtitiam colere, vt vtroque claudices pede. Idcirco vniuerſa præcepta impleri iubet: ſiquidem in vno qui offenderit, factus eſt omnium reus: quia iuxta Auguſt. reus fit omnium qui aliquid contra charitatem agit, in qua tota lex pendet & Prophetæ, Auguſt.

Epiſt.

Epiſt. 29. Sic etiam Innocentius, ſer. 1. Dominicæ tertiæ Quadrageſimæ.

2 Secundò, Hortatur ad vitæ melioris propoſitum ex conſideratione diuinæ bonitatis, qua non ſolum peccatores recipit, verũ etiã vt reſipiſcant efficit, conceſſa miſericorditer diſplicẽtia peccati, & deſiderio rerum diuinarum. Sic enim reſipiſcentibus ita miſeretur, vt iuxta Prophetam, omniũ præcedentiũ iniquitatũ non recordetur: nimirum quo ad pœnã æterni exilij, ac exhæredationis. Culpa enim quæ ex natura ſua pœnã meretur æternam, ex miſericordia redemptoris cuius ſanguis emundat cõſcientias noſtras ab operibus mortuis, accedẽte legitimo ſacramentorum vſu, cum pœna æterna deletur, atque (vt docent ſcripturæ, 2. Reg. 12. & 16.) immutatur in momentaneas & temporales. Sic olim ſanctiſſimis illis quibus gratis condonabat peccata: nempe, Moſi, Aaroni, Mariæ ſorori Moſis, & Dauidi, qui grauibus flagitiis iram diuinam fuerant meriti, poſt peccata remiſſa grauiſſimas pœnas immiſit, Pſal. 98. Sic enim nõ recordari dicitur, quia non ſtatuit amplius æterna pœna punire, nec imputare, Pſal. 31. & 88. Neq; verò id cũ ipſius aut iuſtitia aut miſericordia pugnat, quòd remiſſis peccatis, viſitet in virga iniquitates, & in verberib⁹ peccata, ita tamẽ vt miſericordiã ſuam nõ auferat: omnis enim huiuſmodi correptio, licet amara, pœnitentiam operatur in ſalutẽ ſtabilem, Heb. 12.

Bonitas Dei ad pœnitentiam nos inuitat.

Sic culpã & pœnam remittit Deus vt pœnã æternã mutet in tẽporalem.

Deinde vt oſtendat quid vel cõmodi vel vtilitatis huiuſmodi pariat pœnitentia, ſubiungit Propheta, *In iuſtitia ſua quàm operatus eſt viuet.* Quomodo ergo dicit Apoſtolus, vt inueniat in illo non habens meam iuſtitiam? Philip. 3. Sed non pugnat cum Propheta Paulus. Siquidẽ Paulus de illa loquitur, quam ſtatuebant ij qui ſine Chriſto ſaluari volebant, ex ſolis ſcilicet, liberi arbitrij viribus, & legis cognitione acquiſitam: Propheta verò, de illa quæ ex fide eſt & gratia ſpiritus parta. Ergo Chriſtiani hominis iuſtitia eſt vitæ æternæ meritoria.

Vtilitas pœnitentiæ.

Ex his omnibus ſatis liqueſcit vias Dei & vias huius mundi, ſibi in immenſum diſtare. Mundus ait, Remittam, ſed recordabor. Deus, Omnium iniquitatum eius non recordabor. Idem Hier. 31. quod Apoſt. quoque pulchrè in nouum deriuat teſtamentum. Sed & Iſa. 1. dicit,

Voluntas Dei et mũdi lõgè differunt. *Hebr. 8.*

Abſiſtite à peccatis,diſcite benefacere. Sequitur: *Si peccata veſtra vt cruor fuerint atra,vt nix candida fient. Itẽ,* Si obedieritis mihi,bona terræ comedetis.Deinde mundus etiam parcere recuſat. Domini verò proprium eſt parcere ſemper& miſereri.Mũdi ingenium eſt,ſtatim de inimicis ſumere ſupplicium,pœnis afficere,&c.Dei verò eſt condonare.

Clementia Dei pœnitẽtiam verã à nobis requirit. Præterea hortatur ad melioris vitę propoſitum ex cõſideratione diuinæ clementiæ, dum teſtatur Deum nolle mortem peccatoris,ſed magis vt cõuertatur& viuat.Quę prorſus Euangelica doctrina, vt deſperationem & diffidentiam, quam facilè ſolet peccator ex conſideratione iniquitatum concipere,tollit, ita tremori noſtro & ſpem & fiduciam ſuggerit, vt ſcilicet, cum fiducia accedamus ad thronum gratię,vt miſericordiam inuenire poſſimus, Hebr.4. Sed ita demùm certam experiemur hanc ſpem, ſi permaneamus in fide fundati & ſtabiles,Coloſſ.1. Hîc *Mens Dei quæ ſit.* item videmus quæ ſit mens Dei:Iuſtitiam diligit & miſericordiã vult.Mortem peccatoris non vult,nec tamen ad aliam atque aliam iniquitatem illi parcit, ſed vt conuertatur & viuat. Apoſtolus quoque ait, 1.Timoth.2.Deum velle omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire Petrus quoque ait, 2.cap.3. quòd Deus patiens ſit erga nos, dum non vult vllos perire, ſed omnes ad pœnitentiã recipere. Exemplum eius loci vides,Gen. 18. Vbi tot millibus Sodomitarum & Gomorrhæorum propter Abrahæ preces paratus erat parcere, ſi ſaltem decem innocentes in ciuitatibus illis eſſent reperti. Et Dominus Ieſus fleuit ſuper ciuitatem, quòd nõ agnouiſſet tempus viſitationis ſuæ,Lucæ 19. Denique ſat temporis dedit ad pœnitentiam Iudæis crucifixoribus ſuis, vt per dignã pœnitentiam,Dei patris horribilem à ſe amouerent indignationem, Act.2.3.4. Hinc in eodémq; cap. immediatè poſt hanc lectionem iterum ait ſibi non eſſe voluptati,ſi pereat peccator:Sed & ſubdit continuò,Conuertimini,& agite pœnitentiam,&c.

Si verò quæratur cur hæc Dei voluntas, qua vult omnes homines ſaluos fieri, & eius poteſtas, qua poteſt de potentia abſoluta omnes ſeruare,non ſemper impleatur, quum indies multi peccatores, & quotquot prædeſtinati

non

non ſunt relinquantur? Hîc opus eſt diſtinctione illa cõmuni qua voluntas Dei diſtinguitur in voluntatem ſigni & beneplaciti. Quarum hæc non ſemper impletur propter libertatem voluntatis humanæ, Iſa.66. Quæ nolui egiſtis, Act.7. Vos ſemper reſtititis Spiritui ſanct. &c. quæ ſolùm vocatur voluntas per metonimiam, quæ media proponit, quibus illa à nobis poſſit impleri: illa verò ſemper impletur, quia eadem cum ipſius eſſentia creditur, cui nullus reſiſtere poteſt: quia omnia quæcunque voluit fecit, Pſalm.113. *Volũtas Dei duplex.*

3 Tertiò, Ne qui ſemel ſunt iuſtificati temeraria perſuaſione ſecuritatem ſibi pollicerentur, oſtendit iuſtum quando à iuſtitia ſeſe auerterit, & iniquitatem fecerit ſecundum omnes abominationes, quod humanæ voluntatis volubilitate facilè accidit, ſi gratia Dei deſit, qua tentationi reſiſtitur, non victurum, quia per antitheſim virtutẽ opponit vitiis, & vitam morti. Ergo ſi virtus vitam æternam merebatur, & impius reſipiſcens gratiam inuenit, omnino vitium mortem tanquam ſtipendium accipiet, & iuſtus deſipiens iram in ſe Dei prouocabit, vt omnes iuſtitiæ eius quas fecit non recordentur, ac in præuaricatione qua præuaricatus eſt in ipſa moriatur. Non quòd vlla cadere in Deum poſſit obliuio, cui tam præterita, quàm futura omnia ſemper ſunt præſentia, quia non ſtatuit illis coronam reddere. Subſequens enim impietas, illarum ſuſtulit dignitatem & meritum: ac iuxta Eccleſ.11.cap. Si ad Auſtrum aut Aquilonem ceciderit lignum, ibi erit. Vltimam nanque in homine voluntatem Deus dignatur, aut æterna gloria, aut æterno ſupplicio. Etſi enim præter æquitatẽ eſſe videatur, quòd momentanea impietas æterno puniatur ſupplicio, tamen ſi rem recta ratione metiamur, vt eleganter habet Auguſtinus, Epiſtola 49.quæſt.4. quia æternam voluit impius habere peccati perfruitionem, æternam vindictę inuenit ſeueritatem. *Securitatẽ nemo ſibi polliceri debet.* *Obliuio nõ cadit in Deum.* *Volũtatem vltimã dignatur Deꝰ aut æterna gloria, aut æterno ſupplicio.*

Concludit itaque Propheta contra impios, qui Dei arguebant iudicia atque iuſtitiam, quòd ea parum eſſent æqua, quia eos qui iuſtè vixiſſent, ſi ſemel à iuſtitia exciderent, ſtatim æterno damnaret ſupplicio: Docens iuſtiſſimè eos æterna morte puniri, qui in obduratione, & *Aeterna mors iuſtiſſima Dei punitio.*

ſine

ſine pœnitentia peccatorum decederent, ſicut & eos qui in iuſtitia perſeuerarent, pro merito iuſtitiæ reddit immarceſſibilem gloriæ coronam. Nam vnuſquiſq; in quo inuenitur, in eo iudicabitur, inquit Beat. Hieronymus. Si itaque iuſtus corpus Chriſti, hoc eſt, communionem ſanctorum deſeruerit, ſéque corpori diaboli inſeruerit, cum diabolo & eius membris in ignem æternum ibit. Nō hîc proderit quod aliquando in Chriſti corpore fuerit, permanſiſſe nanque in ſanctorum communione debuit. Dominus Ieſus pronuntiat beatos eos qui in finem perſeuerarint, Matt. 24. & mittentes manum ad aratrum, & reſpicientes retrò, ineptos eſſe regno Dei ait, Exod. 16. & Num. 14. Videmus quàm exitioſum fuerit in Aegyptum reſpexiſſe. Exēplis quoq; oſtenditur, non prodeſſe bene incepiſſe, & non perſtitiſſe. Chore, Dathan & Abiron proculdubio primò graues extitere viri, ſed poſtquam Moſi malitioſè reſtitere, nil profuit illis prior grauitas, Numer. 16. Pſal. 103. Sic Iudas Scarioth Apoſtolus fuit, Matth. 10. Et Nicolaüs diaconus, Act. 6. Sed quoniam ille Senatū Apoſtolorū dereliquit & Dominū Ieſum Iudæis tradidit: nihil profuit illi aliquando cū Apoſtolis fuiſſe, Act. 1. Huic itē nihil profuit, quòd in diaconū erat electus quia defecit turpiter, Apoc. 2. Debent ergo qui currunt non retineri, ſed ad currendum viam excitari. Bene cucurriſtis, ait Apoſt. quis vos impediuit? Curramus ergo vt comprehendamus, 1. Corinth 9.

Perſeuerantia in bono nobis eſt opus.

EPILOGVS.

Verbis nō obſcuris in Epiſtolica hac lectione dictum eſt, neminem alterum delicto aut dānari aut ſaluari. Oſtenſum eſt item in eadē lectione, Dominū Deum peccatori reſipiſcēti non propitiū non eſſe poſſe: Iuſto verò viā iuſtitiæ deſerenti & ad iniquitatem deficienti, diſtrictum iudicem futurum. Iuſtus non minus eſt Deus quàm clemēs. Caueat ergo ſibi vnuſquiſque ne iudicium eius incurrat, ab opere bono ad quod vocatus eſt, deſiſtēdo. Miſerū verbum fuiſſe iuſtum, &c. Labora, talis ſis, qualis iudicari velis. Eſto factor legis, & non iudex: Et time iuſtum iudicem venturum & paſtorem, qui ſeparaturus eſt oues ab hædis. E duobus alter aſſumetur, & alter relinquetur, Luc. 17. Relinquetur qui ceſſat, aſſumetur qui pergit. Det Deus vt ſic pergamus, vt aſſumamur.

Iuſtus æquè atque clemēs Deus.

FERIA SEXTA HEBDOMA-
dæ primæ, Euangelium, Ioan.5.

Poſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam, &c. Finis Euangelij: Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.

EVangelium hoc in quo duo nobis exempla conſpicienda proponuntur, eáque maximè inter ſe contraria: alterum in Ieſu ſeruatore, obedientiæ videlicet, erga Deum Patrem, & charitatis erga homines: alterum in Iudæis impiis, inobedientiæ nimirum, erga Ieſum, & odij erga eundem, & erga ſanatum infirmum, complectitur quatuor. *Exempla duo inter ſe contraria.*

1 Primò, Significat fore, vt breui feſta Iudæorum, vtpote quæ typica tantùm erant, abrogentur. Fuerunt autem Iudaïca feſta præcipua Paſchæ, Exod.12. Pentecoſt. Exod. 23. Leuit. 23. & Schenophegiæ, Leuit. 23. Hæc Chriſtus, etſi ſubiectus legi non eſſet, quia tamen non venit ſoluere legem, aut Prophetas, ſed adimplere. Matth.5. aliorum more excoluit: ſed ita, vt ſignificaret fore propediem illa abroganda. Siquidem Iudæi illa nõ ex intentione legiſlatoris colebant, quos grauiter Iſaias, cap.1. Heremias, cap.6. Amos, cap.5. & Oſeas, cap.2. perſtringunt ſignificantes ipſorum vitio fieri, vt nauſeam Deo pariant ipſorum feſta. Chriſtus autem vt feſtorum veram rationem indicaret, & quid ſit ea feriari & ſanctificare oſtenderet, ipſis intereſſe voluit. Aſcendit autem ad feſtum Pentecoſtes, in memoriam datæ legis inſtitutum, vt hoc inſigni aliquo miraculo faceret perſpicuum. Aſcendit autem variis de cauſis, 1. vt legi ſatisfaceret. 2. Vt gloriam Patris promoueret, Ioan.8. 3. Vt miraculis hominum infirmitatem iuuaret. Ioan.9. Me oportet operari donec dies eſt. *Feſta Iudaica præcipua fuere tria.* *Iudaica feſta quorum vitio Deo abominabilia.* *Feſta cur excoluerit Chriſtus.*

Quum autem eſſet Hieroſolymis Probatica piſcina extis & inteſtinis ſacrificiorum lauandis accommoda: quàm etiam annuè inſigni aliquo miraculo Deus ornare ſolebat, Angeli miniſterio, qui Chriſtũ referret, in eius *Probatica qualis loc⁹ fuerit.*

porticib

porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum claudorum & aridorum, expectantium aquæ motum, quem angelus diuina virtute ſemel annuè faciebat. Neque enim aliunde quàm è cœlo allato auxilio humanæ naturæ miſeria ſanari poterat, quia omnes peccauerant, Roma.3. Pſalm.52.13. donec aduenit Chriſtus, magni conſilij Angelus, qui animorum & corporum morbos, cæcitatem, paralyſim, & languores noſtros auferret, in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus, 1.Pet.2.

Baptiſmi præludium piſcina. Hoc igitur facto præluſit ad futurum baptiſmi ſacramentum, atque adeò homines ad ipſum baptiſmum præparauit, vt cum viderent in aqua piſcinæ morbos corporis ſanari, non diffiderent etiam in aqua baptiſmi peccata ablui, quem per Prophetam Ezechielem capit. 16. Deus promiſerat, d. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Per aquam nanque piſcinæ baptiſma noſtrum peroptimè præfiguratum eſt. Sicut enim in piſcina morbi corporum ſanabantur, ſic in baptiſmo peccata. Deinde, ſicut aqua piſcinæ non ſanabat niſi turbata vel mota eſſet ab Angelo, ita inefficacia ſunt omnia ſacramenta, & media, niſi à verbo Domini moueantur, hoc eſt, niſi habeant verbi appendicem, & fide accipiantur. Præterea ſicut in piſcina illa nullus ſanabatur niſi primus deſcendiſſet, ita nemo ſaluatur, niſi per Chriſtum primogenitum fuerit & ipſe primogenitus factus. Omnia enim primogenita legis in Chriſtum primogenitum reſpiciunt. Proinde, vt credentes alia bona Chriſti per fidem mu- *Numer. 3.* tuò accipiunt, ita & primogenitura donãtur vt ſaluentur. *Exod. 13.* Nam ſoli primogeniti ad Deum pertinẽt. Ideò & Paulus fidelibus loquens dicit, Heb.12. Acceſſiſtis ad cõcionem primogenitorum, qui conſcripti ſunt in cœlis.

Baptiſmus piſcina excellẽtior in quo fuerit. In hoc autem baptiſmus noſter piſcinam illam excellit, quòd non vno loco affixus eſt, ſed vbique haberi & adminiſtrari poteſt. Deinde quòd non vnum peccatum tantùm, ſed omnia tollit. Præterea quòd non certis diebus, ſed ſemper patet. Eſt enim fons patens in ablutionem peccatoris & menſtruatæ, Zach.13. nec vnum tantum ſanat, ſed omnes accurrentes. Omnis igitur nobis adem-

pta eſt excuſatio, ſi in peccatis remanſerimus. Atque hîc ſatis conſtat, quàm abundè in nouo teſtamento gratia Dei effuſa ſit. Quòd ſi illi tam diligenter expectabant motum aquæ propter ſanitatem corporis recuperandam, quantò magis nobis vniuerſis & ſingulis, infantibus & ſenibus, accurrendum eſt ad fontem gratiæ, ad thronum miſericordiæ, vt gratiam inueniamus in tempore opportuno? Heb. 4.

2 Secundò, Inſinuat in eo, quem 38. amicos decubuiſſe deſcribit, humanæ naturæ miſeriam & paralyſim: quæ dum vellet ſine Chriſto vel per legem, quæ propter trāſgreſſionem poſita erat, & iram operabatur, Galat. 3. vel per naturam, quę tota erat ad malum propenſa, Geneſ. 6. Hier. 17. vt ne bonum cogitare poſſet, ſanari nec poſſet. Si enim ex illis vera contingeret ſalus, gratis Chriſtus mortuus eſſet, quare iacentes in noſocomio non ſanabātur niſi acceſſu Angeli, id eſt, accedente Chriſto, qui acrimonia verbi, omnium animos peccatorum ægritudine corruptos & oppreſſos, ſanaret. Venit enim non vocare iuſtos, ſed peccatores, Matth. 9. ad pœnitentiam, Luc. 5. quæ vera eſt poſt naufragium tabula, qua ad portum ſalutis tranſmeare valemus. Hæc merito Chriſti, ſalutem ſtabilem operatur, remiſſionem peccatorum obtinet, & ex filiis iræ filios regni facit. Hanc enim non tantùm apertis verbis commendauit Chriſtus, Luc. 13. d. Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis, & aliis locis innumeris: verùm factis quoq; expreſsit, dum ægris ſanitatem & mortuis vitam reſtituit. Quod enim externis illis miraculis agebatur, id in animis peccatorum, occulta Spiritus ſancti operatione fieri monſtrauit. Vt autem in hac Probatica piſcina Angelorum miniſterio in vſum piorum edebantur miracula, ſigna, ac prodigia ad Moſaicæ doctrinæ confirmationem: ita in noua lege ad veritatis Euangelicæ probationem eorundem Angelorum miniſterio fiunt miracula ad memorias martyrum, vt docet Auguſtinus lib. 9. confeſſ. cap. 7. Epiſt. 137. lib. 20. contra Fauſtum, cap. 21.

Miſeria humana naturæ inſinuatur.

Pœnitētia ſecūda tabula poſt naufragiū.

Miracula in noua lege cur fiūt.

Morbi diuturnitatē Euangeliſta in hoc homine ideò tam exactè ponit. Primò, vt miraculi magnitudo commendetur. Deinde, vt doceat, non fortuitò hominem

hunc

hunc tanto tempore morbo affectum fuiſſe, nec caſu hominem non habuiſſe, qui eum in piſcinam mitteret. Hæc enim omnia voluntate Dei ſic diſpenſata ſunt vt glorificaretur Chriſtus. Hic ergo diſcamus omnes noſtras afflictiones potiſſimùm voluntate & opere Dei diutius durare, vt tandem Dominus in nobis glorificetur. Sic de cæco infra cap. 9. dicitur: Neque hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus naſceretur, ſed vt manifeſtentur opera Dei in eo. Sic Iſraëlitæ, non ideò tam durè, támque diu in Ægypto afflicti ſunt vt perderentur, ſed vt glorificaretur nomen Domini, ipſis liberatis, & Rege potentiſſimo deiecto. Sic Iob multis menſibus in grauiſſimos inferni dolores coniectus eſt, vt per doloris diuturnitatem, manifeſtum fieret omnẽ hominẽ eſſe mẽdacem: Deũ autem ſolum veracem, Rom. 3. ſicq; nomẽ Dei per illum glorificaretur. Sic & Ioſeph diu poſt ſomniũ ſuum partim in ſeruitute, partim in vinculis manſit, Geneſ. 37. ſed nulla alia ratione, quàm vt nomen Dei per illũ glorificaretur. Nomen autẽ Dei glorificatur, quando facto quopiã manifeſtatur eius potentia, ſapientia, aut miſericordia, vt inde pij aſſurgant in laudẽ eius, & diſcant confidere & timere. Hinc igitur & nos diſcamus patienter ferre manum Domini, nec per infidelitatem feſtinemus, ſed per fidem expectemus, certi quod etiam ſi Dominus mora[illegible] veniens tamen veniet & nõ tardabit. Ad[illegible] procul eſt, apparebit tamen in finẽ [illegible] cuc 2. In tempore erit reſpectus [illegible]

Afflictiones voluntate Dei diutius aliquãdo durant, vt glorificetur in nobis.

Nomẽ Dei quando glorificatur.

3 Tertiò, Sin[illegible] Chriſt[illegible] comple[illegible] dec[illegible] [illegible]

Miſericordiam ſuam patefecit Chriſtus in hoc infirmo.

Aff[illegible] cõ[illegible] q[illegible]

Non eſt enim aliud ægritudinis noſtræ remediũ, quàm vera agnitio peccati, qua teſte conſcientia agnoſcimus nos eſſe iræ filios, damnationis reos, indignos miſericordia Dei, non tamen deſperantes, ſed ex fide propter mediatorem, confugientes ad thronum gratiæ per veram contritionem: quámque humilis confeſsio peccati, qua peccatum ſacramentali confeſsione à Chriſto inſtituta Eccleſiæ miniſtris confitemur, tunc demum ſacraméti virtute quod à Chriſti verbo vim habet, ſanamur.

Aegritudinis noſtra remedium agnitio peccati.

Potentia eius eſt, quæ eundem infirmum ſolo verbo ſanat, iubendo vt grabatum tollat, & ſanus abeat. Eſtq́ue ea verbi Dei vis & efficacia, vt aſſuetos lecto deliciarũ, ſcilicet, libidinis ac voluptatũ illecebris, ſeu quadã paralyſi diſſolutos, & animi robore deſtitutos, mox erigat ad ſubeundos graues & acerbos veræ pœnitentiæ labores, vt orationibus Deum ſolicitent, lachrymis per ſingulos dies ſtratũ rigent, atq; ieiuniis corpus caſtigẽt. Hoc enim eſt verè grabatũ tollere: abhorret nãq; ab huiuſmodi operib' caro, ſiquidẽ prauis ipſius operibus hęc repugnãt. Neq; verò hæc quæ patres vocant ſatiſfactionis opera, quicquã Chriſti merito aut ſatiſfactioni derogant, vt magis ipſum cõmendent, ſiquidem illius ſpiritu in nobis diffuſo per charitatẽ operante à nobis aguntur.

Potentia Chriſti circa infirmũ, & verbi Dei vis.

4 Q[illegible] perfidam hypocritarũ in Chriſtum calumniam [illegible]tur. Qui enim conſpecto tãto miraculo de[illegible] Dei laudem [illegible]ere, hi propria malitia [illegible]cati, Ch[illegible]ur inſidias conſiliare,
[illegible] *Non eſ[illegible]eo, qui ſabbatum nõ cu-*
[illegible]do [illegible] odium conciliare, Dũ
[illegible]*bat*[illegible]*bi tollere grabatũ tuum.*
[illegible]dic[illegible] carnis agnoſcere licet,
[illegible]ra[illegible] quæ ſecundum Deum eſt,
[illegible]i[illegible]uit, nec Dei potentiam aut
[illegible] veram pœnitentiam vt hy-
[illegible] ſe ſanatum à Deo agnoſcit,
[illegible] clamoſis rabulis terretur, ſed
[illegible]entiam, & agnoſcit beneficium
[illegible] At nos, reiecto odio Phariſai-
[illegible] ne aut iis qui beneficio afficiun-
[illegible] deſtitutos effundunt, inuidea-

Calumnia hypocritarũ in Chriſtum perfida.

Iudicium carnis cæcum.

mus refragemúrque vnquam. Sed multò magis moneamur, ne ſub prætextu religionis pietatíſue, tyrannidem exerceamus.

EPILOGVS.

Hiſtoria hac Euangelica oſtendit Chriſtum Ieſum Seruatorem noſtrum Hieroſolymis miſerum quendam, qui triginta & octo annis ægrotans decubuit, ſua clementia nutu curaſſe. Deinde etiam Iudæos miſericordia hoc diuina opus reprehendentes, confutaſſe atque inuidia reuiciſſe, atque per hoc nefandos ſabbati eos eſſe violatores, ſe verò illius fuiſſe obſeruantiſſimum: vt qui in eo præſtantiſſimum opus miſericordiæ exercuerit, quo ſabbatum ritè celebratur ſanctificatúrque. Citra miſericordiam, eleemoſynam, & fugam vitiorum feriari, parum prædicatur apud Iſaiam, Amos, & Zachariam.

Sanctificare ſabbatũ quid.

SABBATO HEBDOMADÆ primæ, Epiſtola, 1. Theſſal. 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, &c. Finis Epiſtolæ: Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter, & anima, et corpus ſine querela, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.

IN præſenti lectione Apoſtolus Fratres bis compellat. Primò, omnes in genere, tam laicos quam clerum. Deinde clerũ, hoc eſt, animarum curatores, & myſteriorum Dei diſpenſatores. Illos obſecrat vt fratres, hos peculiariter flagitat. Fratres tam hos vocat, quã illos. Eſt enim vniuerſitas fideliũ, fraternitas vera, teſte B. Hieronymo ſuper Iſa. cap. 19. vbi deſcribit quinq; Eccleſiæ ordines Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & catechumenos. Plebem precatur, vt clerũ in pretio habeat ipſi deferendo. Clerum exhortatur obnixius, vt tanto honore ſe dignos exhibeant: Dignos verò tum ſe exhibent, cùm vocationi ſuæ reſpondere conantur. Facit autem Apoſtolus peculiariter per hanc Epiſtolam tria.

Eccleſiæ ordines quinque.

1 Primò, Rogat laicos, vt honoris Epiſcoporum rationem habeant, ac vult vt nouerint quibus deferāt, & ſciāt quare ipſis deferēdūm. *Noueritis*, ait, *eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos.* Laborantibus, præſtantibus ſiue præſidentibus, & in ſpiritu lenitatis alios adhortantibus deferendum eſt. Duplici honore digni ſunt, ait ad Timoth. 1. cap. 5. qui bene præſunt in verbo & doctrina. Angeli enim ſunt Domini exercituum, Malach. 2. Myſteriorum Dei diſpenſatores ſunt, 1. Corinth. 4. Non literæ, ſed ſpiritus ſunt adminiſtratores, 2. Corinth. 3. D. Chryſoſt. hìc multis encomiis Sacerdotalem ſtatum in cœlum extollit, tribuit illi principatum, cui laicos ſubditos vult. Id verò facit authoritate Apoſtoli, 1. Cor. 16 Vbi vult fratres, familiæ Stephanæ & Fortunati, & Achaici (qui Eccleſiæ moderatores egere) eſſe ſubditos. Rationes has affert Chryſoſt. Orant pro te, adminiſtrant tibi chariſmata diuina, per ſacramentum baptiſmi regenerant te, exhortantur, & erudiunt te, & media nocte vocati ad te veniunt. Et infra, Per Sacerdotes eſtis geniti in æternam generationem, per illos contigit vobis regnum: omnia quæ ad ſalutem veſtram ſunt commoda, per eorum manus efficit Spiritus ſanctus, per illos vobis portæ regni cœlorum reſerantur. Qui Chriſtum diligit, Sacerdotem qualemcunque non habebit odio: per ipſum enim ſacra cōſecutus eſt myſteria. Et lib 6. dialog. dicit Sacerdotem alloqui Spiritum ſanctum, ſacroſanctam offerre Hoſtiam, & omnium noſtrum Dominum manibus attingere. Mox ſubdit, & qui poterit talis ſatis coli? Recordare quales manus, qualis lingua, per quæ hæc fiunt & dicuntur. Denique lib. 3. exclamando ait, O miraculum, ô Dei erga nos charitatem, qui ſuprà ſedet dexter Deo hìc in ſacrificio manibus Sacerdotis tenetur. Alludit huc B. Ambroſ. in hæc verba: Honorificentia Sacerdotis, non de timore magis fit, ſed de amore, &c. Apoſtolus hìc tria exprimit quæ fideles ipſis teneantur: Honorem, ſcilicet, propter laborem verbi: charitatem, propter moderamen, quia ſunt patres: & pacem, propter admonitionem, vt eorum verba & aliquando verbera æquo animo ſufferant. Prius videt & dolet Sacerdotium

Laici Epiſcopis & Prælatis deferant.

B. Chryſoſt. in lib dialog. de Sacerdotio.

Encomium et dignitas officij Sacerdotalis.

Fideles Sacerdotibus tria tenentur.

hoc tempore adeò eſſe contemptum. Vix credo tempore Arrij ordinem hunc tam admirandæ celſitudinis, tam fuiſſe vilem, atque hodie eſt. Sacerdotem hodie eſſe, planè eſt contumelioſum. Vnde & dictio Sacerdos aut Presbyter teutonico idiomate prolata, pro probroſiſsimo prorſus vocabulo habetur. Vnuſquiſque ex ordine noſtro curet, ne lædatur à ſeipſo.

Epiſcopi officium eſt monere inquietos. 2 Secundò, depingit Apoſtolus Epiſcopis, Paſtoribus, & omnibus Eccleſiæ primatibus ſuum officium: Primū eſt, *Corripere inquietos*, vel iuxta veritatem Græcam monere inordinatos. Omnes Pſeudocatholici ſunt inordinati, quia diſciplinam Eccleſiæ negligunt, & legem Dei *Heretici inquieti et inordinati.* præuaricantur, non tamen hæretici dicendi ſunt. Potiſſimùm verò inordinati & irrequieti ſunt hęretici, qui diſciplinas Eccleſiæ antiquare, & ipſam legem diuinam planè irritare conantur. Merito bonorum operum irritato, legem Moſaicam non ſolum, ſed & Chriſti præceptum nouum, charitatis nimirum, in nihilum redigere ſtudent. Vnde irrequieti ipſi & factioſi, omnia irrequietant, hoc eſt, ſeditionibus conturbant, ſenſum ſacræ ſcripturæ communem & Catholicum obliterant, omnes ferè ſopitas hæreſes excitant, ſacramenta omnia partim pro ſua libidine perperam adminiſtrant & tradunt, partim prorſus negant, traditiones Apoſtolicas & diſciplinas Eccleſię vna cum ſolennitatibus, & cæremoniis abolere nituntur omnes. Denique irrequieti ſunt, quoniam omnes in ſuam ſectam inducere & donis & blanditiis, cogere etiam nimis non perſuadent. Hos duriter increpandos per Epiſcopos ſancit hîc Apoſtolus, vt tam ipſi, quàm alij ex correptione tali fiant cautiores. Hæc correptio acerba & ſeuera item ſignificare poteſt excommunicationem, vitationem nimirum, de qua ait ad Tit. 3. Hæreticum hominem poſt vnam & alteram correptionem deuita, ſciēs quia ſubuerſus eſt. Idē eſt quod Matth. *Correctioni Pōtificiali ad-eſſe debet cēſura Cæſariana.* 18. Dominus ait, Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Et 2. Theſſal. 3. dicit iterum Apoſt. Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam accceperūt à nobis. Atqui ſi non proderit nutheſia vel dura correptio Pontificialis, locum ha-

bet exuſia Cæſaria: de qua, Romano.13. Exuſiam eam B.Auguſtinus, quanquam inuitus, inuocauit contra Donatiſtas, fidelis Epiſcopus, & Paſtor.

Secundum eſt, Conſolari puſillanimes. Peritus medicus debet pro morbi qualitate temperare ſua pharmaca. Paſtoris induſtrij eſt pecus ſuum noſſe, Prouerb. 27. Sunt enim in Eccleſia duræ ceruicis & indomiti plerique, ſunt rurſus meticuloſiores plus æquo: vnde nec vna admonitio vtriſque conuenit. Hinc ſacra ſcriptura tam ad comem, quàm ad duram hortatur increpationem, Rom.14.& 15. Item 2.Timoth.3 ait, Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, & ad erudiendum in iuſtitia: vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus. Bonus ergo paſtor infirmis & puſillanimibus patet eſſe debet conſolationis, Act. 4. præfractis verò fulmen. 2.Theſſal.3. Tit.3. Act.5. illis dicat, Bono animo eſtote, confortamini, nolite timere, &c. Iſa.35. his verô dicat, Maran attha, hoc eſt, Dominus venit, ſcilicet, eſt iudicium, 1.Cor.16. Matth.15.

Epiſcopi eſt infirmos in fide ſuſcipere.

Tertium eſt, Suſcipere infirmos, qui varij ſunt in Eccleſia. Sunt enim Neophyti, qui ferè infirmi ſunt in fide, & in diſciplinarum & religionis obſeruantia. Sunt etiam infirmi conſtitutione corporali, qui non poſſunt per imbecilitatē corporis, vigilias, ieiunia, & alias diſciplinas præſtare. Denique infirmi ſunt plerique mente, ſiue cōſciētia: ſunt autem ſuperſtitioſuli, quos vulgus vocat anguſtæ conſcientiæ homines. Contrarij ſunt illis factioſi hæretici, quorū conſciētiæ vſq; adeò ſunt amplę, vt in illis ciuitatē decem milliū ciuiū ædificare poſsis, quemadmodū quidā magnū Alexādrū depīxit. Iuxta ergo vniuſcuiuſq; affectus paſtores debent infirmos portare & aſſumere, Rom.14. Infirmis eſſe debent infirmi, 1.Cor.9. Sic ſunt ſufferendi infirmi, quemadmodū alij aliorū onera leuāt. Gal.6. Idem eſt quod Apoſt. vult, vbi ait, Supportātes ſiue adiuuātes inuicē. Quartū eſt, Vt patiēres ſint ad omnes longanimes; vult Apoſtolus Prelatos erga omnes eſſe alienos ab iracundia, Eph.5. Pſal.4. Virtute hac pulcherrima vult vt ſe veros exhibeāt Dei miniſtros, 2. Cor.6. quę etiā fructus eſt ſpiritus, Gal.5. Virtutis huius

Infirmi varij ſunt in Eccleſia.

Coleſſ 3. Patientia & longanimitas præcipuè Prælatis eſt neceſſaria.

exemplum eſt Deus Pater ipſe, Rom.2. 1.Pet.3. exemplum hoc potiſsimùm eis imitandum, Matth. 5. Hoc verbo etiam ipſos adhortatur ad aduerſa quoque omnia æquo animo ſuſtinenda. de qua re vide exemplum B.Iob, Iac.5. Eulogium Philoſophicum, vtrámque virtutem complectitur. Suſtine & patere. Vtraque Epiſcopis præcipuè commendatur. Nam ſi omnibus dicitur, In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras, multò magis hoc ſibi dictum credant Epiſcopi, qui exemplar virtutum debent eſſe gregi, 1.Timoth.3.& 4.Tit.1.

Malum pro malo nemini faciendum.

3 Tertiò, In genere hortatur ad ea, quæ tam clero, quàm laicis ſunt præſtanda. *Videre*, ait, *ne quis malum pro malo alicui reddat.* Quo damnatur falſum hoc Ethnicũ dictum, Par pari referto. Idem nobis præſcribitur, Matth.5. Luc.6. Ad magiſtratum quidem pertinet, ab iniuria defendere imbecilles, & vlciſci eós qui iniuriam patiuntur, &c. Romanorum 13. 1. Pet.2. Sed ſi priuatim cauſa vlciſcendi ſeſe, malum pro malo reddiderit, æquè atque priuatus peccat, imò longè magis quàm priuatus, teſtibus Chryſoſt.& Theophylacto.

Bono malũ vincendum omnibus.

Semper quod bonum eſt ſectamini in inuicem & in omnes. Suprà monuit ne quis alicui malum pro malo reddat, hîc iubet omnibus facere bonum. Alterum prohibet, alterum iubet. Hoc enim modo æmulamur Patrem cœleſtem, Matth 5. Luc.6. Locus iræ non dandus, Roma.12. Oportet enim noſtram iuſtitiam eſſe maiorem, quàm fuit Patrum in veteri teſtamento, ne dicam Ethnicorum, Matth.5.

Lugendi cauſſa fidelibus non deeſt nec abeſt conſolatio.

Semper gaudete, Contriſtatos verbo hoc potiſsimùm alloquitur. Lugendi cauſa maxima eſt fidelibus. Quis enim tam duri cordis eſſe poſsit homo, qui hodie non lugeat, vidẽs tantam Eccleſiæ Catholicæ calamitatem? Quod Turca necdũ deuaſtauit: hoc omnî Turca perniciosius perdit hæreſis Lutherana, Zuingliana, Caluiniſtica, Anabaptiſtica, &c. Omnes hæ ſectæ vna vehementia ſanctam matricem impugnant Eccleſiam. Quis hæc conſiderans nõ illachrymetur ex cordę amaro? Accedit huic tanto malo cuiuſq; crux. Sed & eſt quod quiſq; commiſit hoc defleat. Sic publica & priuata omnibus lugẽdi imminet cauſſa. Pios itaque fideles luctuoſos monet vt

gaudeant

gaudeant, iuxta hoc quod Chriſtus ait, Matth. 5. Beati qui lugent, quoniam conſolabuntur. Seruator ſuis diſcipulis contriſtatis promiſit gaudium nunquã ab ipſis auferendum, Ioan. 16. Apoſt. quoque, Philip. 4. gaudere itẽ iubet, d. Gaudete, iterum dico gaudete. Apud Matth. 5. cap. Chriſtus gaudij huius reddit rationem, d. Quia merces veſtra magna eſt in cœlis. Quorum, inquis, merces? Eorum, qui hîc lugent, qui hîc iniuria afficiũtur. Apoſt. Iacobus etiam monẽt idem, d. cap. 1. Pro ſummo gaudio ducite fratres, quoties in tentationes varias incideritis, &c. In Deo ſolidum hoc noſtrum gaudium eſt ſitum. Cæterùm in mundo conturbemur oportet.

Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, &c. Duo hîc fidelibus præſcribit Apoſt. Continuam orationem, & gratiarum actionem. Improbè orandum, ſempérque obſecrandum etiam præſcribitur nobis, Luc. 18. Non ergo ſeptem preces canonicæ, pro Papiſticis nugis ſunt habendæ, ſed planè pro Apoſtolicis. Septies in die laudem dixi tibi, ait Pſal. Idem, Media nocte ſurgebam ad cõfitendum tibi, Pſal. 118. Septies in die, & media nocte precari, eſt continuè precari. Canones enim fatentur continuum eſſe, etiam quod fit per interuallum, modò fiat perſeueranter. Ad continuam orationem vetus noſter Adam, hoc eſt, vetuſtas, vrgere nos debet. Septies quippe in die cadit iuſtus, quare & orationis ſuffragio vt reſurgat, neceſſe habet. Facit ad hoc præcipuè oratio Dominica, in qua aſsiduè precamur, Dimitte nobis debita noſtra. Modum, quo hanc Apoſtolicam admonitionem facilius præſtemus, oſtendit B. Auguſtinus, d. Si bene viuis, laudas: cùm agis negotium, precaris: laudas, cùm cibum capis: oras. cùm in lecto requieſcis: laudas, cùm dormis: plus attendit Deus quid viuas, quàm quid ſones. Cõſtat itaque poſſe pium hominem ſemper precari, imò non poſſe non ſemper precari. Qui Deum timet, vocis preces, votis cordis addere nouit, neutrum negligit. D. Ambroſius ait, aſsiduam orationem iudicis animum ad indulgentiam mouere atque flectere. Huius loci habes parabolam, Luc. 11. Gratiarum actio potiſsimùm fit in Miſſæ ſacrificio ſacroſancto, quod Græci Euchariſtiam vocant. Quare admodum ſalutare eſt audire

Canonicæ preces non vanæ.

Iuſtus ſemper orat.

Gratiarum actio i miſſa potiſſimum fit.

porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum claudorum & aridorum, expectantium aquæ motum, quem angelus diuina virtute ſemel annuè faciebat. Neque enim aliunde quàm è cœlo allato auxilio humanæ naturæ miſeria ſanari poterat, quia omnes peccauerant, Roma.3. Pſalm.52.13. donec aduenit Chriſtus, magni conſilij Angelus, qui animorum & corporum morbos, cæcitatem, paralyſim, & languores noſtros auferret, in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus, 1.Pet.2.

Baptiſmi præludium piſcina. Hoc igitur facto præluſit ad futurum baptiſmi ſacramentum, atque adeò homines ad ipſum baptiſmum præparauit, vt cum viderent in aqua piſcinæ morbos corporis ſanari, non diffiderent etiam in aqua baptiſmi peccata ablui, quem per Prophetam Ezechielem capit. 16. Deus promiſerat, d. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Per aquam nanque piſcinæ baptiſma noſtrum peroptimè præfiguratum eſt. Sicut enim in piſcina morbi corporum ſanabantur, ſic in baptiſmo peccata. Deinde, ſicut aqua piſcinæ non ſanabat niſi turbata vel mota eſſet ab Angelo, ita inefficacia ſunt omnia ſacramenta, & media, niſi à verbo Domini moueantur, hoc eſt, niſi habeant verbi appendicem, & fide accipiantur. Præterea ſicut in piſcina illa nullus ſanabatur niſi primus deſcendiſſet, ita nemo ſaluatur, niſi per Chriſtum primogenitum fuerit & ipſe primogenitus factus. Omnia enim primogenita legis in Chriſtum primogenitum reſpiciunt. Proinde, vt credentes alia bona Chriſti per fidem mutuò accipiunt, ita & primogenitura donãtur vt ſaluentur. *Numer. 3. Exod. 13.* Nam ſoli primogeniti ad Deum pertinẽt. Ideò & Paulus fidelibus loquens dicit, Heb.12. Acceſſiſtis ad cõcionem primogenitorum, qui conſcripti ſunt in cœlis.

Baptiſmus piſcina excellẽtior in quo fuerit. In hoc autem baptiſmus noſter piſcinam illam excellit, quòd non vno loco affixus eſt, ſed vbique haberi & adminiſtrari poteſt. Deinde quòd non vnum peccatum tantùm, ſed omnia tollit. Præterea quòd non certis diebus, ſed ſemper patet. Eſt enim fons patens in ablutionem peccatoris & menſtruatæ, Zach.13. nec vnum tantum ſanat, ſed omnes accurrentes. Omnis igitur nobis adem-

pta

pta eſt excuſatio, ſi in peccatis remanſerimus. Atque hîc ſatis conſtat, quàm abundè in nouo teſtamento gratia Dei effuſa ſit. Quòd ſi illi tam diligenter expectabant motum aquæ propter ſanitatem corporis recuperandam, quantò magis nobis vniuerſis & ſingulis, infantibus & ſenibus, accurrendum eſt ad fontem gratiæ, ad thronum miſericordiæ, vt gratiam inueniamus in tempore opportuno? Heb. 4.

2 Secundò, Inſinuat in eo, quem 38. amicos decubuiſſe deſcribit, humanæ naturæ miſeriam & paralyſim: quæ dum vellet ſine Chriſto vel per legem, quæ propter trãſgreſſionem poſita erat, & iram operabatur, Galat. 3. vel per naturam, quę tota erat ad malum propenſa, Geneſ. 6. Hier. 17. vt ne bonum cogitare poſſet, ſanari nec poſſet. Si enim ex illis vera contingeret ſalus, gratis Chriſtus mortuus eſſet, quare iacentes in noſocomio non ſanabãtur niſi acceſſu Angeli, id eſt, accedente Chriſto, qui acrimonia verbi, omnium animos peccatorum ægritudine corruptos & oppreſſos, ſanaret. Venit enim non vocare iuſtos, ſed peccatores, Matth. 9. ad pœnitentiam, Luc. 5. quæ vera eſt poſt naufragium tabula, qua ad portum ſalutis tranſmeare valemus. Hæc merito Chriſti, ſalutem ſtabilem operatur, remiſſionem peccatorum obtinet, & ex filiis iræ filios regni facit. Hanc enim non tantùm apertis verbis commendauit Chriſtus, Luc. 13. d. Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis, & aliis locis innumeris: verùm factis quoq; expreſsit, dum ægris ſanitatem & mortuis vitam reſtituit. Quod enim externis illis miraculis agebatur, id in animis peccatorum, occulta Spiritus ſancti operatione fieri monſtrauit. Vt autem in hac Probatica piſcina Angelorum miniſterio in vſum piorum edebantur miracula, ſigna, ac prodigia ad Moſaicæ doctrinæ confirmationem: ita in noua lege ad veritatis Euangelicæ probationem eorundem Angelorum miniſterio fiunt miracula ad memorias martyrum, vt docet Auguſtinus lib. 9. confeſſ. cap. 7. Epiſt. 137. lib. 20. contra Fauſtum, cap. 21.

Miſeria humana naturæ inſinuatur.

Pœnitẽtia ſecũda tabula poſt naufragiũ.

Miracula in noua lege cur fiũt.

Morbi diuturnitatẽ Euangeliſta in hoc homine ideò tam exactè ponit. Primò, vt miraculi magnitudo commendetur. Deinde, vt doceat, non fortuitò hominem

hunc

hunc tanto tempore morbo affectum fuiſſe,nec caſu hominem non habuiſſe,qui eum in piſcinam mitteret.Hæc enim omnia voluntate Dei ſic diſpenſata ſunt vt glorificaretur Chriſtus.Hic ergo diſcamus omnes noſtras afflictiones potiſſimùm voluntate & opere Dei diutius durare,vt tandem Dominus in nobis glorificetur.Sic de cæco infra cap.9.dicitur: Neque hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus naſceretur, ſed vt manifeſtentur opera Dei in eo.Sic Iſraëlitæ,non ideò tam durè,támque diu in Ægypto afflicti ſunt vt perderentur,ſed vt glorificaretur nomen Domini,ipſis liberatis, & Rege potentiſſimo deiecto. Sic Iob multis menſibus in grauiſſimos inferni dolores coniectus eſt,vt per doloris diuturnitatem, manifeſtum fieret omnẽ hominẽ eſſe mẽdacem:Deũ autem ſolum veracem,Rom.3.ſícq; nomẽ Dei per illum glorificaretur. Sic & Ioſeph diu poſt ſomniũ ſuum partim in ſeruitute,partim in vinculis manſit, Geneſ.37.ſed nulla alia ratione,quàm vt nomen Dei per illũ glorificaretur. Nomen autẽ Dei glorificatur, quando facto quopiã manifeſtatur eius potentia, ſapientia, aut miſericordia, vt inde pij aſſurgant in laudẽ eius,& diſcant confidere & timere. Hinc igitur & nos diſcamus patienter ferre manum Domini,nec per infidelitatem feſtinemus,ſed per fidem expectemus, certi quod etiam ſi Dominus moram fecerit: veniens tamen veniet & nõ tardabit. Adhuc quidẽ viſus procul eſt,apparebit tamen in finẽ, & nõ mẽtietur, Abacuc 2.In tempore erit reſpectus illorum,inquit Sap.3.

Afflictiones volũtate Dei diutius aliquãdo durant, vt glorificetur in nobis.

Nomẽ Dei quando glorificatur.

3 Tertiò, Singularẽ Chriſti miſericordiam & potẽtiam complectitur. Miſericordia eius eſt,qua eũ qui 38.annis decubuerat,miſericorditer aſpicit,cæteris neglectis, Ro. 11.quia ſcilicet,voluit à maſſa perditionis ſeparare.Quod ſumma afflictorum conſolatio eſſe debet, nempe, quòd Dominus eos videt, & inſuper cognoſcis eorũ afflictiones. Sic in Ægypto vidiſſe dicitur afflictionem filiorum Iſraël,Exo.3.Exegit autem ab ipſo infirmo prius propriẹ infirmitatis, miſeriæ & paupertatis confeſſionem, dum ait:*Vis ſanus fieri?*Eſt enim Chriſti gratia,qua vocat auerſos,iuſtificat peccatores,& glorificat mortales:ac beneficio eius, quo præuenit, adiuuat atque ſuſtentat dimicantes indignus,qui non ex animo miſeriam ſuam agnoſcit.

Miſericordiam ſuam patefecit Chriſtus in hoc infirmo.

Afflictorũ cõſolatio eſt quòd Deus eos videt.

Non

Non eſt enim aliud ægritudinis noſtræ remediũ, quàm vera agnitio peccati, qua teſte conſcientia agnoſcimus nos eſſe iræ filios, damnationis reos, indignos miſericordia Dei, non tamen deſperantes, ſed ex fide propter mediatorem, confugientes ad thronum gratiæ per veram contritionem: quámque humilis confeſsio peccati, qua peccatum ſacramentali confeſsione à Chriſto inſtituta Eccleſiæ miniſtris confitemur, tunc demum ſacraměti virtute quod à Chriſti verbo vim habet, ſanamur. *Ægritudinis noſtræ remedium agnitio peccati.*

Potentia eius eſt, quæ eundem infirmum ſolo verbo ſanat, iubendo vt grabatum tollat, & ſanus abeat. Eſt nàque ea verbi Dei vis & efficacia, vt aſſuetos lecto deliciarũ, ſcilicet, libidinis ac voluptatũ illecebris, ſeu quadã paralyſi diſſolutos, & animi robore deſtitutos, mox erigat ad ſubeundos graues & acerbos veræ pœnitentiæ labores, vt orationibus Deum ſolicitent, lachrymis per ſingulos dies ſtratũ rigent, atq; ieiuniis corpus caſtigẽt. Hoc enim eſt verè grabatũ tollere: abhorret nãq; ab huiuſmodi operib⁹ caro, ſiquidẽ prauis ipſius operibus hęc repugnãt. Neq; verò hæc quæ patres vocant ſatiſfactionis opera, quicquã Chriſti merito aut ſatiſfactioni derogant, vt magis ipſum cõmendent, ſiquidem illius ſpiritu in nobis diffuſo per charitatẽ operante à nobis aguntur. *Potentia Chriſti circa infirmũ, & verbi Dei vis.*

4 Quartò, Perfidam hypocritarũ in Chriſtum calumniam complectitur. Qui enim conſpecto tãto miraculo debuerant in Dei laudem erumpere, hi propria malitia ac inuidia excæcati, Chriſto nituntur inſidias conſiliare, dum clamant: *Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum nõ cuſtodit.* & languido ſanato nituntur odium conciliare, Dũ clamant: *Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatũ tuum.* *Calumnia hypocritarũ in Chriſtum perfida.*

In quibus iudicium rationis ac carnis agnoſcere licet, quæ dum vera fide & pietate, quæ ſecundum Deum eſt, deſtituitur, in præceps cæca ruit, nec Dei potentiam aut miſericordiam intelligit, ſed veram pœnitentiam vt hypocriſim damnat. Sed qui ſe ſanatum à Deo agnoſcit, hic nec pudore cedit, nec clamoſis rabulis terretur, ſed fortiter prędicat Dei potentiam, & agnoſcit beneficium remiſsionis peccatorum. At nos, reiecto odio Phariſaico, hîc admonebimur, ne aut iis qui beneficio afficiuntur, aut iis qui ea in ope deſtitutos effundunt, inuidea- *Iudicium carnis cæcum.*

mus refragemúrque vnquam. Sed multò magis monemur, ne ſub prætextu religionis pietatíſue, tyrannidem exerceamus.

EPILOGUS.

Hiſtoria hac Euangelica oſtendit Chriſtum Ieſum Seruatorem noſtrum Hieroſolymis miſerum quendam, qui triginta & octo annis ægrotans decubuit, ſua clementia nutu curaſſe. Deinde etiam Iudæos miſericordiæ hoc diuina opus reprehendentes, confutaſſe atque inuidiæ reuiciſſe, atque per hoc nefandos ſabbati eos eſſe violatores, ſe verò illius fuiſſe obſeruantiſſimum: vt qui in eo præſtantiſſimum opus miſericordiæ exercuerit, quo ſabbatum ritè celebratur ſanctificatúrque. Citra miſericordiam, eleemoſynam, & fugam vitiorum feriari, parum prædicatur apud Iſaiam, Amos, & Zachariam.

Sanctificare ſabbatũ quid.

SABBATO HEBDOMADÆ primæ, Epiſtola, 1. Theſſal. 5.

Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, &c. Finis Epiſtolæ: Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia, vt integer ſpiritus veſter, & anima, et corpus ſine querela, in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.

IN præſenti lectione Apoſtolus Fratres bis compellat. Primò, omnes in genere, tam laicos quam clerum. Deinde clerũ, hoc eſt, animarum curatores, & myſteriorum Dei diſpenſatores. Illos obſecrat vt fratres, hos peculiariter flagitat. Fratres tam hos vocat, quã illos. Eſt enim vniuerſitas fideliũ, fraternitas vera, teſte B. Hieronymo ſuper Iſa. cap. 19. vbi deſcribit quinq; Eccleſiæ ordines Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, fideles, & catechumenos. Plebem precatur, vt clerũ in pretio habeat ipſi deferendo. Clerum exhortatur obnixius, vt tanto honore ſe dignos exhibeant: Dignos verò tum ſe exhibent, cùm vocationi ſuæ reſpondere conantur. Facit autem Apoſtolus peculiariter per hanc Epiſtolam tria.

Eccleſiæ ordines quinque.

1 Primò

1 Primò, Rogat laicos, vt honoris Epiſcoporum rationem habeant, ac vult vt nouerint quibus deferãt, & ſciãt quare ipſis deferẽdùm. *Noueritis, ait, eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos.* Laborantibus, præſtantibus ſiue præſidentibus, & in ſpiritu lenitatis alios adhortantibus deferendum eſt. Duplici honore digni ſunt, ait ad Timoth. 1. cap. 5. qui bene præſunt in verbo & doctrina. Angeli enim ſunt Domini exercituum, Malach. 2. Myſteriorum Dei diſpenſatores ſunt, 1. Corinth. 4. Non literæ, ſed ſpiritus ſunt adminiſtratores, 2. Corinth. 3. D. Chryſoſt. hîc multis encomiis Sacerdotalem ſtatum in cœlum extollit, tribuit illi principatum, cui laicos ſubditos vult. Id verò facit authoritate Apoſtoli. 1. Cor. 16 Vbi vult fratres, familiæ Stephanæ & Fortunati, & Achaici (qui Eccleſiæ moderatores egere) eſſe ſubditos. Rationes has affert Chryſoſt. d. Orant pro te, adminiſtrant tibi chariſmata diuina, per ſacramentum baptiſmi regenerant te, exhortantur, & erudiunt te, & media nocte vocati ad te veniunt. Et infra, Per Sacerdotes eſtis geniti in æternam generationem, per illos contigit vobis regnum: omnia quæ ad ſalutem veſtram ſunt commoda, per eorum manus efficit Spiritus ſanctus, per illos vobis portæ regni cœlorum reſerantur Qui Chriſtum diligit, Sacerdotem qualemcunque non habebit odio: per ipſum enim ſacra cõſecutus eſt myſteria. Et lib 6 dialog. dicit Sacerdotem alloqui Spiritum ſanctum, ſacroſanctam offerre Hoſtiam, & omnium noſtrum Dominum manibus attingere. Mox ſubdit, & qui poterit talis ſatis coli? Recordare quales manus, qualis lingua, per quæ hæc fiunt & dicuntur. Denique lib. 3. exclamando ait, O miraculum, ô Dei erga nos charitatem, qui ſuprà ſedet dexter Deo hîc in ſacrificio manibus Sacerdotis tenetur. Alludit huc B. Ambroſ. in hæc verba: Honorificentia Sacerdotis, non de timore magis fit, ſed de amore, &c. Apoſtolus hîc tria exprimit quæ fideles ipſis teneantur: Honorem, ſcilicet, propter laborem verbi: charitatem, propter moderamen, quia ſunt patres: & pacem, propter admonitionem, vt eorum verba & aliquando verbera æquo animo ſufferant. Prius videt & dolet Sacerdotium

Laici Epiſcopis & Prælatis deferant.

B. Chryſoſt. in lib. dialog. de Sacerdotio.

Encomium et dignitas officij Sacerdotalis.

Fideles Sacerdotibus tria tenentur.

hoc tempore adeò eſſe contemptum. Vix credo tempore Arrij ordinem hunc tam admirandæ celſitudinis, tam fuiſſe vilem, atque hodie eſt. Sacerdotem hodie eſſe, planè eſt contumelioſum. Vnde & dictio Sacerdos aut Presbyter teutonico idiomate prolata, pro probroſiſsimo prorſus vocabulo habetur. Vnuſquiſque ex ordine noſtro curet, ne lædatur à ſeipſo.

Epiſcopi officium eſt monere inquietos. 2 Secundò, depingit Apoſtolus Epiſcopis, Paſtoribus, & omnibus Eccleſiæ primatibus ſuum officium: Primũ eſt, *Corripere inquietos*, vel iuxta veritatem Græcam monere inordinatos. Omnes Pſeudocatholici ſunt inordinati, quia diſciplinam Eccleſiæ negligunt, & legem Dei præuaricantur, non tamen hæretici dicendi ſunt. Potiſſimùm verò inordinati & irrequieti ſunt hęretici, qui diſciplinas Eccleſiæ antiquare, & ipſam legem diuinam planè irritare conantur. *Hæretici inquieti et inordinati.* Merito bonorum operum irritato, legem Moſaicam non ſolum, ſed & Chriſti præceptum nouum, charitatis nimirum, in nihilum redigere ſtudent. Vnde irrequieti ipſi & factioſi, omnia irrequietant, hoc eſt, ſeditionibus conturbant, ſenſum ſacræ ſcripturæ communem & Catholicum obliterant, omnes ferè ſopitas hæreſes excitant, ſacramenta omnia partim pro ſua libidine perperam adminiſtrant & tradunt, partim prorſus negant, traditiones Apoſtolicas & diſciplinas Eccleſię vna cum ſolennitatibus, & cæremoniis abolere nituntur omnes. Denique irrequieti ſunt, quoniam omnes in ſuam ſectam inducere & donis & blanditiis, cogere etiam nimis non perſuadent. Hos duriter increpandos per Epiſcopos ſancit hîc Apoſtolus, vt tam ipſi, quàm alij ex correptione tali fiant cautiores. Hæc correptio acerba & ſeuera item ſignificare poteſt excommunicationem, vitationem nimirum, de qua ait ad Tit. 3. Hæreticum hominem poſt vnam & alteram correptionem deuita, ſciẽs quia ſubuerſus eſt. Idẽ eſt quod Matth. 18. Dominus ait, Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Et 2. Theſſal. 3. dicit iterum Apoſt. Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam acceperũt à nobis. Atqui ſi non proderit nutheſia vel dura correptio Pontificialis, locum habet

Correctioni Põtificiali adeſſe debet cẽſura Cæſariana.

bet exuſia Cæſaria: de qua, Romano.13. Exuſiam eam B.Auguſtinus,quanquam inuitus, inuocauit contra Donatiſtas, fidelis Epiſcopus, & Paſtor.

Epiſcopi eſt infirmos in fide ſuſcipere.

Secundum eſt, Conſolari puſillanimes. Peritus medicus debet pro morbi qualitate temperare ſua pharmaca. Paſtoris induſtrij eſt pecus ſuum noſſe,Prouerb. 27. Sunt enim in Eccleſia duræ ceruicis & indomiti plerique, ſunt rurſus meticuloſiores plus æquo: vnde nec vna admonitio vtriſque conuenit. Hinc ſacra ſcriptura tam ad comem, quàm ad duram hortatur increpationem,Rom.14.& 15. Item 2.Timoth.3 ait, Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguendum,ad corripiendum, & ad erudiendum in iuſtitia: vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.Bonus ergo paſtor infirmis & puſillanimibus pater eſſe debet conſolationis, Act. 4. præfractis verò fulmen.2.Theſſal.3.Tit.3.Act.5.illis dicat, Bono animo eſtote,confortamini,nolite timere,&c.Iſa.35.his verò dicat,Marau attha.hoc eſt, Dominus venit, ſcilicet, eſt iudicium, 1.Cor.16.Matth.15.

Infirmi varij ſunt in Eccleſia.

Tertium eſt, Suſcipere infirmos, qui varij ſunt in Eccleſia.Sunt enim Neophyti,qui ferè infirmi ſunt in fide, & in diſciplinarum & religionis obſeruantia.Sunt etiam infirmi conſtitutione corporali, qui non poſſunt per imbecilitatē corporis,vigilias, ieiunia, & alias diſciplinas præſtare. Denique infirmi ſunt plerique mente,ſiue cōſciētia:ſunt autem ſuperſtitioſuli, quos vulgus vocat anguſtæ conſcientiæ homines. Contrarij ſunt illis factioſi hæretici,quorū conſciētiæ vſq; adeò ſunt amplę,vt in illis ciuitatē decem milliū ciuiū ædificare poſsis,quemadmodū quidā magnū Alexādrū depīxit.Iuxta ergo vniuſcuiuſq; affectus paſtores debent infirmos portare & aſſumere,Rom.14.Infirmis eſſe debent infirmi,1.Cor.9.Sic ſunt ſufferendi infirmi, quemadmodū alij aliorū onera leuāt.Gal.6.Idem eſt quod Apoſt.vult,vbi ait, Supportātes ſiue adiuuātes inuicē,Quartū eſt,Vt patiētes ſint ad omnes longanimes: vult Apoſtolus Prelatos erga omnes eſſe alienos ab iracundia,Eph.5.Pſal.4. Virtute hac pulcherrima vult vt ſe veros exhibeāt Dei miniſtros,2. Cor.6.quę etiā fructus eſt ſpiritus,Gal.5.Virtutis huius

Coloſſ.3. Patientia & longanimitas præcipuè Prælatis eſt neceſſaria.

exemplum eſt Deus Pater ipſe, Rom.2. 2.Pet.3. exemplum hoc potiſsimùm eis imitandum, Matth. 5. Hoc verbo etiam ipſos adhortatur ad aduerſa quoque omnia æquo animo ſuſtinenda. de qua re vide exemplum B.Iob, Iac.5. Eulogium Philoſophicum, vtrámque virtutem complectitur. Suſtine & patere. Vtraque Epiſcopis præcipuè commendatur. Nam ſi omnibus dicitur, In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras, multò magis hoc ſibi dictum credant Epiſcopi, qui exemplar virtutum debent eſſe gregi, 1.Timoth.3.& 4.Tit.1.

Malum pro malo nemini faciendum.

3 Tertiò, In genere hortatur ad ea, quæ tam clero, quàm laicis ſunt præſtanda. *Videte*, ait, *ne quis malum pro malo alicui reddat.* Quo damnatur falſum hoc Ethnicũ dictum, Par pari referto. Idem nobis præſcribitur, Matth.5. Luc.6. Ad magiſtratum quidem pertinet, ab iniuria defendere imbecilles, & vlciſci eós qui iniuriam patiuntur, &c. Romanorum 13. 1. Pet.2. Sed ſi priuatim cauſa vlciſcendi ſeſe, malum pro malo reddiderit, æquè atque priuatus peccat, imò longè magis quàm priuatus, teſtibus Chryſoſt.& Theophylacto.

Bono malũ vincendum omnibus.

Semper quod bonum eſt ſectamini in inuicem & in omnes. Suprà monuit ne quis alicui malum pro malo reddat, hîc iubet omnibus facere bonum. Alterum prohibet, alterum iubet. Hoc enim modo æmulamur Patrem cœleſtem, Matth 5. Luc.6. Locus iræ non dandus, Roma.12. Oportet enim noſtram iuſtitiam eſſe maiorem, quàm fuit Patrum in veteri teſtamento, ne dicam Ethnicorum, Matth.5.

Lugendi cauſſa fidelibus non deeſt nec abeſt conſolatio.

Semper gaudete, Contriſtatos verbo hoc potiſsimùm alloquitur. Lugendi cauſa maxima eſt fidelibus. Quis enim tam duri cordis eſſe poſsit homo, qui hodie non lugeat, videns tantam Eccleſiæ Catholicæ calamitatem? Quod Turca necdũ deuaſtauit: hoc omnî Turca perniciofius perdit hæreſis Lutherana, Zuingliana, Caluiniſtica, Anabaptiſtica, &c. Omnes hæ ſectæ vna vehementia ſanctam matricem impugnant Eccleſiam. Quis hæc conſiderans nõ illachrymetur ex corde amaro? Accedit huic tanto malo cuiuſq; crux. Sed & eſt quod quiſq; commiſit hoc defleat. Sic publica & priuata omnibus lugẽdi imminet cauſſa. Pios itaque fideles luctuoſos monet vt

gaudeant

gaudeant, iuxta hoc quod Chriſtus ait, Matth. 5. Beati qui lugent, quoniam conſolabuntur. Seruator ſuis diſcipulis contriſtatis promiſit gaudium nunquã ab ipſis auferendum, Ioan. 16. Apoſt. quoque, Philip. 4. gaudere itẽ iubet, d. Gaudete, iterum dico gaudete. Apud Matth. 5. cap. Chriſtus gaudij huius reddit rationem, d. Quia merces veſtra magna eſt in cœlis. Quorum, inquis, merces? Eorum, qui hîc lugent, qui hîc iniuria afficiũtur. Apoſt. Iacobus etiam monẽt idem, d. cap. 1. Pro ſummo gaudio ducite fratres, quoties in tentationes varias incideritis, &c. In Deo ſolidum hoc noſtrum gaudium eſt ſitum. Cæterùm in mundo conturbemur oportet.

Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, &c. Duo hîc fidelibus præſcribit Apoſt. Continuam orationem, & gratiarum actionem. Improbè orandum, ſemperque obſecrandum etiam præſcribitur nobis, Luc. 18. Non ergo ſeptem preces canonicæ, pro Papiſticis nugis ſunt habendæ, ſed planè pro Apoſtolicis. Septies in die laudem dixi tibi, ait Pſal. Idem, Media nocte ſurgebam ad cõfitendum tibi, Pſal. 118. Septies in die, & media nocte precari, eſt continuè precari. Canones enim fatentur continuum eſſe, etiam quod fit per interuallum, modò fiat perſeueranter. Ad continuam orationem vetus noſter Adam, hoc eſt, vetuſtas, vrgere nos debet. Septies quippe in die cadit iuſtus, quare & orationis ſuffragio vt reſurgat, neceſſe habet. Facit ad hoc præcipuè oratio Dominica, in qua aſsiduè precamur, Dimitte nobis debita noſtra. Modum, quo hanc Apoſtolicam admonitionem facilius præſtemus, oſtendit B. Auguſtinus, d. Si bene viuis, laudas: cùm agis negotium, precaris: laudas, cùm cibum capis: oras. cùm in lecto requieſcis: laudas, cùm dormis: plus attendit Deus quid viuas, quàm quid ſones. Cõſtat itaque poſſe pium hominem ſemper precari, imò non poſſe non ſemper precari. Qui Deum timet, vocis preces, votis cordis addere nouit, neutrum negligit. D. Ambroſius ait, aſsiduam orationem iudicis animum ad indulgentiam mouere atque flectere. Huius loci habes parabolam, Luc. 11. Gratiarum actio potiſsimùm fit in Miſſæ ſacrificio ſacroſancto, quod Græci Euchariſtiam vocant. Quare admodum ſalutare eſt audire

Canonicæ preces non vanæ.

Iuſtus ſemper orat.

Gratiarum actio i miſſa potiſſimum fit.

Miſſam,quanquam aduerſarij ob hoc pium opus Catholicos irrideant. Supra gratiarum actionem hanc publicam,debent pij domi & vbique in omnibus Deo gratias agere. In omnibus,ait Apoſtolus,etiam in iis quæ veteri Adamo ſunt aduerſa,exemplo S.Iob,qui ait,Dominus dedit, Dominus abſtulit,ſicut domino placuit,ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.

Deus non ſolam fidē vult ſed etiam bona opera.

Hac eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis. Poſtquàm Apoſtolus præſcripſiſſet fidelibus ea quæ ad ſalutem, atque per hoc etiam ad iuſtitiam conſequendam faciunt, præſcriptum tale confirmaturus atque vehementius commendaturus, parentheſi præmiſſa vtitur, dicens, voluntatem Dei eſſe, vt talia præſtemus, à quo omnia bona nobis donantur, & ſine quo nihil boni agere valemus, Ioan.15.

Spiritum in baptiſmate ſuſceptum nemo ſuo vitio extinguat.

Spiritum nolite extinguere. Hoc eſt,iuxta Ambro. Si aliquem ad horam Spiritus ſ.repleuerit ſua gratia, vt poſſit interpretari diuinas ſcripturas,& diuina myſteria loqui,nolite eū prohibere, quin loquatur & doceat. Quia Deus qui os aſinæ aperuit,quę ſeni nō aperit, reuelat ſæpe iuniori quod melius eſt. Vel ſecundū Aug. Spiritū ſ. nolite extinguere, qui quāuis cū vni⁹ ſubſtātiæ ſit cū patre & filio in ſua natura, nō poteſt extingui, per vitiū tamē noſtrū extinguimus illū in nobis, dū illū à nobis excludimus peccādo. Spiritus ſ. inquit Sap. diſciplinæ effugiet fictū. Dū ergo tradim⁹ corpus noſtrū libidini,& cōiūgimus illud meretrici, quod tēpore baptiſmi & man⁹ impoſitionis factū eſt templū S.Spiritus, excludimus illū à nobis & fugamus, & quantū eſt in nobis, dicit Aug. extinctores ſumus eius. Sed ne hoc agamus, ait Apoſt. Spiritum S. qui in vobis cœpit habitare tempore baptiſmatis, nolite fugare à vobis, neque extinguatis illum in vobis peccando, & tradendo corpus veſtrum diuerſis turpitudinibus, quod templum eius debet eſſe, 1.Cor.6.

Doctores Catholici non ſpernēdi.

Prophetias nolite ſpernere, id eſt, Si aliquis valet explanare dicta Prophetarum, ſicut Hieronymus, cæteríque doctores ad ædificationem auditorum, loqui & prędicare, nolite illū deſpicere, nolite contēnere, ſed humiliter attendite & amplectimini quę docet, quemadmodū peſſimè aduerſarij omnes Eccleſiæ patres contemnūt, ſuos interim

interim impoſtores cœlo æquãtes,omnia illis ſubiicientes,atq; in numero ſanctorum collocantes.

Omnia autem probate:hoc eſt, Omnia quæ probatione egent, per rationes diſcutite, ſeparando, nempe,bonum à malo,pretioſum à vili,virtutem à vitio,&c. Hinc Paulus,Galat.6.Opus ſuum vnuſquiſque probet, & ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit,non in altero:& paulò inferius, Bonum autem facientes, non deficiamus:tempore enim ſuo metemus,&c. *Quod bonum eſt,tenete*:quaſi dicat, Poſtquam omnia ita à vobis per rationes fuerunt diſcuſſa,ſeparando,nempe,bonum à malo,&c.tunc quod bonum eſt,amplectimini,vtendo rectæ rationis iudicio, ſcripturarúmq; authoritate,& teſtimonio. *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos*, id eſt, ab omni re mala,à praua cogitatione, peruerſóque opere abſtinete vos, ſed in omni virtute, iuſtitia & veritate,perfecti ſtate,vt poſſitis adimplere legem Domini.Loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo,&c.Zachar.8.

Ad extremum orat Apoſtolus pro Theſſalonicenſibus, vt adimplere poſsint ea, quæ ſcripta ſunt in lege, & prædictas exhortationes, cùm ait, *Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia,vt integer ſpiritus veſter,& anima & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Quaſi dicat,Deus Opt.Max.ſolus cordiũ ſcrutator, & cuſtos, per omnia, quorũ vos admonui omnibus virtutibus mundet vos,ornet. & perficiat,vt mens veſtra ab omni labe, & delicto,ſit immunis, incorrupta atq; integra permaneat,ſimiliter & anima & corpus immaculata, & ſine reprehenſione permaneant vſque in diem iudicij, & non recedat à vobis gratia, quam accepiſtis à baptiſmate,Spiritus ſancti. Qui quidem nos ab omni malo liberet,atque defendat. Amen.

SABBATO HEBDOMAdæ primæ, Euangelium, Matthæi 17.

Et poſt dies ſex,aſſumpſit Ieſus Petrum,et Iacobum, & Ioannem fratrem eius: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus Marc.9. Luc.9.

eſt ante eos, &c. Finis Euangelij: Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.

QVia Chriſtus ſuis guſtum regni cœleſtis ante mortem ſe exhibiturum fuerat pollicitus, vt dictis fidem faciat, atque adeò fidelibus omnibus certam ſpem futuræ immortalitatis ſuggereret, ſpecimen quoddam latentis in ſe diuinitatis in iſta transfiguratione voluit exhibere. Docet itaque Chriſtus hoc Euangelio quatuor.

Qui digni ſunt in mõtem Domini conſcendere.

1 Primò, Qui digni ſint ex ſingulari ipſius miſericordia, vt in montem Domini conſcendant, vt non per ſpeculum in ænigmate, ſed reuelata facie gloriam Domini contemplentur: ſcilicet Petrus, Iacobus & Ioannes: ſiquidem hi (vt relicto cortice literæ, ad ſublimiora myſteria adſurgamus) eos nobis adumbrant, quos Propheta Regius Pſalmus 14. habitaturos in monte ſancto pollicetur, dum interrogationi Deo propoſitæ ſibi ipſi reſpondet ex Spiritus ſancti reuelatione, Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? id eſt, quis, ſuperatis huius mundi illecebris, periculis, malis denique omnibus vitæ præſentis, dignus erit, qui à te depoſita hac domo manu facta, admittatur in cœleſtem illam tuam gloriam, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit? Iſaiæ 6. aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Cui quæſtioni reſpondet eum ingreſſurum, 1 qui ingreditur ſine macula, 2 qui operatur iuſtitiam, 3 qui loquitur veritatem in corde ſuo, 4 nec agit dolum in lingua ſua, 5 non facit proximo ſuo malum, 6 qui iurat proximo ſuo, & non decipit, 7 qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, & 8 qui munera ſuper innocentem non accipit. Pauca hæc capita qui pro conditione vitæ præſentis ſeruarit, is demum dignus, qui Chriſti gloriam cernat: quam ſuo ſanguine nobis præparauit. Ipſe enim abiit parare nobis locum, Ioannis 14. ac montem illum Tabor (quem Egeſippus ait eſſe altitudinis ſtadiorum

30.ac miræ rotunditatis vt non immeritò regno cœleſti comparari queat) cœleſtem ſcilicet Hieruſalem conſcendat, ſed cum Chriſto. Siquidem alius non contingit huius tanti myſterij ſuauitatem aſpicere, quàm quos Chriſtus, qui factus eſt nobis à Deo patre ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, redemptio, via, veritas, & vita in montem duxit, id eſt, à terrenis hiſce amore cœleſtium accendit.

Altitudo montis Tabor.

2 Secundò. Hac transfiguratione ſe voluiſſe à cordibus diſcipulorum auferre ſcandalum crucis, quod diſſuadere Petrus conabatur, Matth.16. & voluntariæ paſſionis contemptum, cùm viderent faciem, & veſtimenta eius ſplendere ſicut Sol, & alba facta ſicut nix: quibus Eccleſiæ fidem & ſpem confirmaret, vt ſcilicet, ipſa quæ eſt corpus eius, ad Epheſ.1.qua eſſet commutatione donanda, intelligeret. Siquidem in beata illa gloria, iuſti ſicut Sol.Matth.13.Stellæ in perpetuas æternitates,Dan. 12. & Scintillæ in arundineto, Sap.3. fulgebunt: quum Deus abſterget ab oculis eorum omnem lachrymam, vt Apoc.21.Iſa.25.2.Corinth.5. Tum mors, luctus, clamor & dolor amplius non erit, quia præcipitabit Dominus mortem in ſempiternum, auferet lachrymam ab omni facie,& opprobrium populi de vniuerſa terra. Voluit autem Chriſtus hanc gloriam non in alieno, ſed proprio corpore exhibere, vt hac imagine, eorum inſaniam deſtrueret, qui putant omnia pecudum inſtar morte deleri, aut nihil poſt hanc vitam hominis ſupereſſe. Atque etiam eorum qui licet animæ reſurrectionem cōcedant, negant tamen corporum futuram, quòd humanis rationibus inueſtigare nequeant, quomodo corporea hæc moles toties mutata, in priſtinam ſit reditura formam. quem errorem confutat Paul.1.Corinth.15.Iob 14.aliiſq; in numeris ſcripturæ locis.

Transfiguratio Domini fidem et ſpem Eccleſia confirmauit.

Cauſa trāſfigurationis Domini in proprio corpore.

3. Tertiò. Hoc admirando ſpectaculo, cui Moſen mortuum, & Eliam etiam num ſuperſtitem adeſſe voluit, vt ſe mortis ac vitæ Dominum demonſtraret atque illum, vt legis authorem, nonne Moſes dedit vobis legem? Ioan.7. Lex per Moſen data eſt, Ioannis 1, cuius tamen à Iudæis vt tranſgreſſor accuſabatur, hunc, vt legis Zelatorem, quo teſtimonium à lege & Prophetis haberet,

Moſes & Elias morſui adſunt in tranſfiguratione.

ſeſe

ſeſe eſſe maiorem iis, quum vulgi iudiciò tantùm Prophetarum quiſpiam eſſe putaretur. Matth.16. atque adeò ſuam doctrinam non eſſe nouitiam, ſed ab iis olim multis ante ſeculis confirmatam, patet locus dicendi de veritate fidei Catholicæ, quam hactenus Eccleſia à Chriſto vſque defendit cõtra omnes aduerſarias poteſtates. Tum etiam patris æterni præſentia, & voce, qua de filio ſuo æterno Ieſu Chriſto conteſtatur, non ſub caliginoſa, denſa, vel fumigante nube, qua ſeueritas legis exprimebatur, Exod.16. ſed lucida, candida, & amœna, quia nouus hic Nomothetes non erat allaturus ſpiritum ſeruitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum Dei, non legem terrentem, ſed ſpiritum viuificantem. Præcipit enim audiri filium ſuum prompta ſcilicet obediendi omnibus mandatis eius voluntate: quaſi dicat, Ille meus filius, non adoptiuus, ſed proprius: ille, per quem omnia facta ſunt: ille, ſine quo factum eſt nihil. In hoc enim mihi complaceo: per illum mihi quotquot credent in nomine eius, fide per charitatem operantẽ, mihi placebunt. Hunc audite: quia veritas eſt, & vita: ille virtus mea, & ſapientia mea. Ipſum audite, qui ſanguine ſuo mundum redimit, diabolum ligat, vaſa eius capit, qui peccati chyrographum, & præuaricationis eius pacta dirupit. Ipſum audite, qui viam aperit in cœlum per gradus crucis. Quid trepidatis redimi, quid pauetis ſaucij liberari? Leo Papa.

Filius Dei audiendus.

4 Quartò, Hominem carnalem, cuius typum hic Petrus expreſſit, non poſſe intelligere ea quæ ſunt ſpiritus Dei, nec altius aſſurgere, quàm humanæ rationis acumine aſſequi queat, 1. Corinth.2. Proinde attonitus tantæ gloriæ aſpectu, & ignarus quid dicat, petit tria fieri, ſcilicet, Chriſto, Moſi, & Eliæ, tabernacula, quia filium Dei viui hunc fuerat confeſſus, quaſi illius confeſſionis etiamnum memor illum cæteris proponit, vt legis authorem hunc venerabatur: proinde dignum qui Chriſto adeſſet, & hunc nouerat Zelo legis impiis ſeſe Regibus etiam cum capitis periculo oppoſuiſſe, ac dignum iudicabat qui Chriſto in gloria coniungeretur. Porrò quum Petrus ab Euangeliſtis perſtringatur, ignarus quid diceret: multos tamen videas hanc perſonam magna quadam

Homo carnalis nõ intelligit quæ ſunt ſpiritus Dei.

dam animi tranquillitate ac conſcientiæ ſecuritate & exprimere, ac imitari, vel votis ac precibus, vel factis & geſtibus ſtultis, ſcilicet, ac temerariis, non tantùm ſæpe contra conſcientiam, ſed contra etiam voluntatem Dei, atque eius verbum.

DOMINICA SECVNDA quadrageſimæ, Epiſtola 1. ad Theſſal. 4.

De cætero ergo fratres, rogamus vos, & obſecramus in Domino Ieſu, &c. Finis Epiſtolæ: & nullius aliquid deſideritis.

AGit Apoſtolus in hac Epiſtola tria.

1 Primò Hortatur fideles, vt memores vocationis ſuæ ſanctæ in qua vocati ſũt à Deo ſecundum propoſitũ gratiæ ſuæ dignè ambulent, vt Deo placeant. Quę quum pro ratiōe officij ſui imperare poſſet, rogare maluit, Phili. 1. ne cum auſteritate imperare velle videretur, Ezech. 34. ſed vt manſuetudinis formã ſuperioribus daret, Gal. 6. Hortatur autem non ad ſolam fidem, ſed vt opera Chriſtiano homine digna perficiant, vt ſcilicet, Apoſtoli præcepta, & ſtatuta ſuperare contendant vitæ puritate, non contenti tantùm parêre præceptis, verumetiam vltra quàm præceperit agant. Sic enim fidei ſuæ energiam declarabunt, ſi quẽadmodum terra ſolet ſua ſemina cum fœnore reddere, ita contendant morum puritate, innocentia & ſanctimonia ſuccincti (vt loquitur Petrus, 1. cap. lumbos mentis, & ſobrij perfectè ſperare in eam, quæ offertur, gratiam, & per bona opera certam ſuam vocationem efficere. Tunc enim verè Deo placebunt, dum non amplius configurati prioribus ignorãtiæ deſideriis exuunt veterem hominem qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, & induunt nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Hoc eſt, vt habet Paulus, Romanorum 13. dum de ſomno ſurgunt peccati, dum abiiciunt opera tenebrarum, dum induunt arma lucis, vt in die honeſtè ambulent, non in cubilibus, impudicitiis, comeſſationibus, ebrietatibus, cõtentione æmulation

Fideles ſuæ vocationis eſſe memores debent.

Fideles opera Chriſtiano homine digna perficere debẽt.

lationéq; : ſed induunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, nec curam carnis faciunt in deſideriis. Hunc enim ſpectabat Paulus, dum ait: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ieſum.* Ergo quum P. velit fideles plura agere quàm præceperit, nemo, niſi impius damnare opera ſupererogationis poteſt, qualia ſunt à Chriſto, Matth. 19. vel de paupertate, vel de continentia conſulta. Nam ad ea quæ ſunt præcepti ex iure religionis obligamur, ſiquidem non hominum, ſed Dei ſunt mãdata, quanquam per homines, Dei tamen miniſtros lata.

Fideles plura agere debent, quàm præceperit Dominus.

2 Secundò, Non contentus communibus præceptis religionis eos obſtrinxiſſe, moralia quædam ſecundæ tabulæ tanquam ex Dei voluntate repetit: quaſi dicat, voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta eſt ſanctificatio veſtra. Intelligit autem per ſanctificationem temperantiam, quę eſt ab actibus venereis, quo malo vix vllum eſt aut grauius, aut fœdius, dum quis membra Chriſti tollens facit membrum meretricis: qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, 1. Corinth. 6. Corpus enim noſtrum non fornicationi, ſed Domino eſt conſecrandum, Hebr. 12. 13. Adeò enim Deo eſt inuiſum hoc malum, vt & præſentibus, & æternis ſuppliciis puniat, Numer. 5. Hebr. 13. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus, Nec regnum Dei poſſidebunt: ideò & excommunicatione punit Apoſt. 1. ad Corinth. 5. Imò ne nominari quidem vult inter fideles, Epheſ. 5. Vide Prouerb. 5. 7. Neque verò ſacræ literæ tantùm, ſed barbaræ quoque nationes, in adulteria, ſcortationes, & fornicationes grauiſſimè peranimaduerterunt. Nam adulteros Græci verberabant, tondebant, naribus priuabant, & occidebant. Arabes capite puniebant. Ægyptij virgis cedebant. Tartari publica lege ſtatim occidebant. Vt facilè intelligas ipſum quantumlibet corruptam naturam ab his tamen vitiis abhorruiſſe, quæ prôh dolor, ludum nunc arbitratur potior Chriſtianorum pars. Neque verò ad perfectionem vitæ Chriſtianæ ſatis arbitratur Apoſtolus ab his abſtinuiſſe criminibus. Sed vult quenque fidelem & coniugatum, vxorem, quam vaſis nomine intelligit, poſſidere in ſanctificatione, & honore, hoc eſt, vt habet Auguſt. lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 8. vt non ſolùm alienam

Corpus noſtrũ Domino non fornicationi cõſecrãdum.

Animaduerſio Græcorum in adulteros.

non

non appetat, ſed ne propriam quidem in concupiſcentiæ carnalis morbo poſſideat. Sed vt maritalē cōgreſſum, cui morbida libido eſt annexa, adhibeat tanquā neceſſarium ſoboli in gloriam Dei procreandæ, nō voluptatis cauſſa, hac intentione qui ſuam coniugem poſſidet, habet nō in paſſione deſiderij, ſicut gentes. Illo quippe cōcupiſcentiæ malo vtitur, non vincitur, quādo illā inordinatis motibus æſtuantem frenat & cohibet. Nec niſi propagationi conſulens adhibet, ſicut ſancti patres Abraham, Iſaac, Iacob, & Dauid, qui, vt habet idem Auguſt. lib. 3. de doct. Chri. cap. 12. ſufficiendæ prolis cauſſa plurium vxorum habebant, inculpabilem conſuetudinem.

3 Tertiò, Quia magnos in omni Republica motus excitare ſolet auaritia. Ideò grauiſſimè eā prohibet, dicens, *Ne quis ſupergrediatur aut circumueniat fratrē in negotijs*, contractuum, ſcilicet, mercatus, aut aſſecurationū, aliiſq; congreſſibus Reipub. neceſſariis, dum fraude, impoſturis dolo malo, ex aliorum incommodis & damno, ſua quærit commoda. Quando videlicet mendax in ſtateris, Pſal. 61. Prouerb. 11. 16. 20. pondus & pondus eſt in domibus ipſorum, Deut. 25. Oſe. 12. Ezech. 45. & faſciculis iniquarum cautionum miſeros opprimit, Iſa. 5. 58. 10. Huiuſmodi perſtringit Iſa. cap. 10. dum ait: Væ qui conditis leges iniquas, & ſcribentes ſcribitis iniuſtitiam ídque, vt opprimatis in iudicio pauperem, vt vim faciatis cauſſæ humilium, vt ſint viduæ præda veſtra, & vt pupillos diriperetis. His grauiſſimè comminatur Propheta. Et Paul. dum ait: *Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus* Quū enim ex auaritia malorum omnium radice hæc proficiſcantur, quam idolorum ſeruitutem vocat, Epheſ. 5. fieri nequit vt regnum Dei poſſideat quiſquis ex iniquo diteſcere ſtudet. Siquidem auari, rapaces, & fures, regnum Dei non poſſidebunt, 1. ad Corinth. 6. Nunquam enim, vt habet Auguſtinus in Epiſtola ad Macedon. Remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, non ſolùm furto, & rapina: verùm etiam fraude, dolo, impoſturis, & periuriis. Hæc enim tam ſunt reſtitutioni obnoxia, quàm illa. Atque huc reſpexiſſe videtur Apoſtolus, dum tanta ſeueritate Dei iudicium proponit iis, qui malis actibus quæſtum facere ſtudent. Quum tamen huiuſmodi

Magnos in Republica motus excitare ſolet auaritia.

Auaritia radix omnium malorum.

impoſt

impoſtores, & vſurarij, non ſint habituri partem in regno Chriſti, & Dei.

DOMINICA SECVNDA quadrageſimæ, Euangelium, Matthæi 15.

Mar. 7. *In illo tempore, Egreſſus inde Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa, &c. Finis Euangelij: Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.*

ADmirandum fidei, patientiæ, & charitatis exemplum complectitur hoc Euangelium, cuius primaria argumenta ſunt tria.

1 Primò, Mulieris Syropheniſſæ orationē complectitur, quæ ſingularem ipſius fidem, pietatem, & inuocationem inſinuat. Siquidem quòd Chriſtum inuocat, vt filium Dauidis, vt ſibi miſereatur, fidei eſt, qua credidit Chriſtum Meſſiam eſſe: nō ſolùm filium Dauidis, ſed verum quoque Deum, qui & vellet, & poſſet afflictis ſuccurrere, longè rectius de Chriſto edocta, quā noſtri ſint Anabaptiſtæ Svuencfeldiani, Seruetiani, & Enthouſiaſtæ, qui ipſius vel humanitatem, vel diuinitatem negant, non ſecus quàm o[illegible] [illegible]linaniſtæ, Euthichiani, Manichæi, & M[illegible] [illegible]rum omnium impietatem vna hac bre[illegible] [illegible]git hæc mulier à Spiritu ſanct[illegible] [illegible] eſt hæreditatis n[illegible] [illegible]nar[illegible] [illegible]dem [illegible]s Spi[illegible] [illegible]eratione [illegible] in ſpem [illegible] ad Chri[illegible] [illegible] fides, ſpes, [illegible]ſideratione mi[illegible] [illegible]ore. Illud tamen [illegible]inde ſeſe quaſi aliū [illegible]a clementiſſimus ſit [illegible]que ſe paulò ſeuerio[illegible] [illegible]entem, quod non alia ratione

Anabaptiſtarum & aliorū hæreticorū impietas.

ratione facit, quã vt magis magiſque excitet, & exerceat electorũ ſuorũ fidem & aliis etiã cõſpiciendã proponat.

2 Secundò, Proponit mulieris in orando pro filia à dęmonio vexata conſtantiam: non enim mox animum deiicit, etiamſi non ſtatim exaudiatur, ſed fortiter in ipſa perſeuerat inuocatione, exemplo viduæ, quia, vt eſt Luc. 18. orationis perſeuerãtia quod cupiebat, conſequebatur à iudice: accuſat Chriſti ſeueritatem, qui ipſius orationem, lachrymas, fidem, humilitatẽ, qua ſeſe etiam ad geniculationem vſque deiecit, neglexit: & deteſtatur conceptam de Chriſto opinionem, deceptam ſeſe exiſtimans, quòd duriorem illum experiretur, quàm exiſtimarit: vt meritò magnam illius fidem & patientiam, admirari liceat, quæ contra ſpem, in ſpẽ tamen (vt de Abrahã teſtatur Apoſt. Ro. 4.) credidit, nec quaſi propriç orationis diffideret, Apoſtolorum iuuatur ſuffragiis. Sanctorũ enim preces non diffidẽtibus aut deſperantibus, ſed credentibus & ſperantibus, patrocinãtur. Neque propterea irritas eſſe diuorum preces exiſtimabimus, ꝙ eas hoc loco neglexerit: ſiquidem aliis locis innumeris eas ſcripturæ commendant Nam Abrahæ preces pro Abimelech ſuſcepit Deus, Gen. 20. Paulus ſanctorũ preces ſibi prodeſſe poſſe credens, eas in omnibus penę Epiſtolis pe... orant fideles pro Apoſtolo Petro captiuo, & exau... r, Acto. 12. Malè ergo hinc negatiuè argumentã... ſanctorum inu... m damnant: neque enim ... non audiuit C... poſtolos, quaſi indignæ ... ipſorum ... t magis mulieris fidem ... eret, vt con... ibus faceret perſpicuam, ... ique doc... aliorum preces ambimus, ... proprias ... omittere, aut negligere: ſi... emtun... oſunt, quæ ab aliis fundun... preces ... amus, & vitam emendamus. ... od ip... , non decere, vt panis filiis ne... ctur, ... ſignificare voluit gratiam noui ... eſta... m nimirum Euangelij, aliàque eiu... rimùm præparata, Act. 13. Vobis op... um Dei, &c. non autem gentibus, ... fidelitate & ſcelerum licentia, imi... vehementer pupugit mulieris ani...

Perſeuerãtia in oratione requiritur.

Sanctorum preces credentibus et ſperantibus patrocinãtur.

mum, & quæ relicta videbatur infidelitas expurgabatur: eſt enim ſermo Dei viuus & efficax, &c. Hebr. 4.

Fidei & conſtantiæ præmium. 3 Tertiò, Fidei & conſtantiæ præmium, quod eſt reconciliatio cum Deo, quę ex gentili facit Iſraëlitam, & ex catella filiam Dei, hoc eſt, vt loquitur Apoſtol. hæredem Dei, & cohæredem Chriſti, Rom. 8. Efficit enim hoc fides, quæ, Auguſtino teſte, prima datur, per quam cætera impetrantur. Tanta autem fuit huius tam fides, tum humilitas, vt à Chriſto canis appellata, non ſolùm non excanduerit, ſed ſeſe etiam magis deiecerit. Eſt autem *Primus ad ſalutē gradus agnoſcere propriæ naturæ miſeriam.* hic primus ad ſalutem gradus, agnoſcere propriæ naturę miſeriam, infirmitatem, & malitiam, denique indignam omnibus Chriſti beneficiis, adeò vt miſericordię ſit quicquid à Deo contigerit. Eſt autem hæc Dei miſericordia tanta, vt non ſolùm filios paſcat, ſed etiam catellos, micis à menſa decidētibus, hoc eſt, peccatores, impios, & infideles alat beneficiis rerum præſentium: necnon præmium, ſcilicet, ſanitatis in filia reſtitutio, quæ virtute Chriſti liberabatur à Satana, qui eam alligauerat, & matri pro ea deprecāti redditur. Quo haud dubiè ſignificare voluit Chriſtus, Eccleſiæ fidem & orationem, quæ pro peccatoribus & hoſtibus fidei indies offertur, irritam eſſe non poſſe, atque adeò ipſos pœnitentes virtute ſacramentorum abſolutos reſtitui vnitati Eccleſiæ, eíque obedire debere. Nam remiſsio peccatorum, & iuſtificatio, quæ Chriſti beneficio contingit, non affert libertatem illam carnalem, ſed ſpiritus. quo fit, vt Eccleſiam agnoſcant, eam reuereantur, & eius pręceptis obtemperent. Poteſt & ethica doctrina ex hoc Euangelio peti, qua monentur parentes, vt non ſolùm filiorum corporibus aut fortunis conſulant, ſed ſalutis potius & animæ rationem habeant: cùm contrà potius indies parentes agere videamus: neque enim aliunde tanta morum corruptela crepſit, quàm ex nimia parentum indulgentia.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ ſecundæ quadrageſimæ, Epiſtola, Daniel. 9.

Et nunc Domine Deus noſter, qui eduxiſti

populum

populum tuum de terra Aegypti in manu forti, &c. Finis Epiſtolæ: quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper ciuitatem et ſuper populum tuum.

Oratio hæc Danielis noſtro ſeculo pernecesſaria, agit potiſsimùm tria.

1 Primò, Magna animi deiectione tribuit Deo gloriam, honorem, & potentiam, quòd populum ſuum eduxerit olim de terra Ægypti, id eſt, de domo ſeruitutis, & fornace ferrea. Idque in manu forti, & brachio extento, dum Reges potentiſsimos, omnéſque aduerſarias poteſtates ita deleuerit, vt victorem vbique populum ſuum faceret. Eſt autem obſeruanda Prophetæ in hac oratione pluſquàm Rhetorica, vtpote à Spiritu ſancto profecta, venuſtas, & elegatia. Siquidem non antè cauſam proponit, quàm eius quem exorare conatur, beneuolentiam captarit. Solet enim irati animus ad deteriora prouocari, quando qui diſplicet, ad intercedendum mittitur. Itaque, quod commune eſt omnibus Prophetis, tribuit Deo iuſtitiæ, potentiæ, & æquitatis laudem: nam omnia quæcunque facit, in verò iudicio facit, & quia omnes peccauerunt, iuſtè omnes punit, vt agnoſcant hi quibus parcit, ipſum niſi miſericorditer parcere. Proficiſcitur autem hæc confesſio ex vera cordis contritione, conſideratione iræ Dei, & agnitione peccati, quæ excitantur in nobis gratia Dei, lumine fidei, & ſpe. Sic Dauid, Pſal. 50. mox vt peccatum agnoſcit, tribuit Deo iuſtitiæ laudem; Tibi ſoli, inquit, peccaui, & malum coram te feci, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. Hos autem fructus parit in nobis afflictio, miſeria, egeſtas, & tribulatio. Daniel nanque in captiuitate conſtitutus, Deo hanc iuſtitiæ laudem tribuit, Hominibus verò tribuit confuſionem, ignominiam, & miſeriam, dum ex vera confesſione, & agnitione iræ Dei, ſe ſuóſque omnes accuſat, ac diuinam iuſtitiam commendans, ait, Peccauimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iuſtitiam tuam, quare iuſto tuo iudicio populus tuus ductus eſt in

Irati animus ad deteriora prouocatur.

Confeſſio ex vera cordis contritione proficiſci debet.

captiuitatem, templum ſanctuarij tui deſertum eſt, & ciuitas Hieruſalem, ſuper quam inuocatum eſt nomen tuum, deſerta eſt. Vtinam hanc confeſsionem ex animo omnes pij hodie, quos tangit miſera Eccleſiæ facies, ſicut verbis paſsim ita animo ſyncero imitentur. Paſsim quidem omnes miſeram religionis faciem dolent, ſentiunt ſe iuſtè puniri, & Dei iuſtitiam agnoſcunt, atqui radicem mali nemo in ſeſe agnoſcere vult, tantum abeſt vt eradicare conetur: &, vt eſt Hiere.8. Nemo eſt qui agat pœnitentiam de peccato ſuo, dicens, quid feci? Quo fit vt quicquid eſt auaritiæ, luxuriæ, ſuperbiæ, gulæ, & inuidiæ, ac ſi quid eſt talium flagitiorum in tanta rerum omnium, ac collabentis religionis calamitate ſuccreſcat potius quàm minuatur, quum nemo ſit qui ſe murum opponat pro Domo Dei.

Omnes religionis miſeriā dolent, ſed nemo agit pœnitentiam.

Dei ira quomodo occurrēdum.

2 Secundò, Omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, Regibus, & Principibus, quorum eſt gladio ſpiritus verbi Dei, ieiunio, cilicio, & oratione occurrere iræ Dei, ac vindicem eius iuſtitiam deprecari, vt Dauid, 2. Reg. 24. exemplum præbet, vt ſcilicet, iuxta Prophetam, præoccupent faciē Dei in confeſsione. Sed ita ne in ſola peccati confeſsione ſubſiſtant: ea enim mox deſperationem pareret. Sed ſpe miſericordiæ diuina, exemplo Danielis, erigendus eſt animus, petenda eſt remiſsio, & pœnitentia ſubeunda. Sic olim Deus Dauidi, 2. Reg. 12. Achab, 3. Reg. 21. Niniuitis, Ionæ 3. & Magdalenæ, Luc. 7. peccati veniam gratis conceſsit. Eſt enim remiſsio peccatorum gratuita, Roma. 5. Iuſtificati gratis, &c. Siquidem ante eam nulla merita, quibus ea redderetur, in peccatore reperiuntur: ac ne orationis meritum ſe extolleret, iuxta Auguſtinū, ipſa quoque datur, ſed fide præuia, quæ non oranti datur. Ideò Propheta, vt Deo ſuus conſtaret honos, & gloria, poſt agnitionem peccati ſupplex orat, vt exaudiatur, non orationis meritum prætexens, ſed meritū Chriſti: id enim intelligit, dum ait, *Exaudi Deus noſter orationem ſerui tui, & preces eius: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium, quod deſertum eſt propter temetipſum. Deus meus inclina aurem tuam, &c.* Id eſt, reſpice, non ad preces meas, ſed in faciem Chriſti tui, cui negare nihil potes. Si quæras ergo, an nullum ſit orationis meritum?

meritum? Reſpõdeo cum Aug. Epiſt. 105. Orationis meritum hîc ſeſe extollere non poſſe, imò ne ad vincendas quidem temporalium rerum cupiditates. ſed fontem omnium bonorum eſſe auxilium Domini. Ac tum demum orationem efficacem eſſe, quando ſuæ innititur baſi, id eſt, merito Chriſti. Ideò ipſe Chriſtus nos iubet orare Patrem in nomine ſuo, Ioannis 16. Matth. 21. mittit Spiritum ſanctum in cordibus fidelium, qui quid & quomodo oporteat orare docet, Rom. 8. & orantes, vt exaudiri ſe credant, hortatur. Quicquid petieritis; credite: & fiet vobis, Ioannis 14.

Orationis meritum vnde.

3 Tertiò, Docet publicas calamitates, quales ſunt, bella, excidia regnorum, depopulationes vrbium, peſtem, famem, hæreſes, ſchiſmatáque, aliáque id genus vitæ incommoda iuſtiſſimo Dei iudicio non tam ob exercitia virtutum, quàm merito peccatorum infligi: quæ ſi, vt oportet, de manu Domini recipiamus, nec Patris diſciplinam reiiciamus, mox quicquid eſt vitiorum ex animis noſtris auferetur. Et quanquam iuſti videamur, tamen quaſi communi malorum ſenſu perculſi humili confeſſione oportet, vt iram Dei agnoſcamus, petamus liberationem, & imploremus miſericordiam: ſed per Chriſtum, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, Rom. 3. cui & omnes Prophetæ teſtimonium perhibent; remiſſionem accipere per nomen eius, Act. 3. Sic ſi petamus, fiet vt aperiat oculos ſuos. & videat: inclinet aurem ſuam, & audiat deſolationem, qua miſerè Chriſtiana religio decerpitur: idque ab hoſtibus. non tantùm externis, vt ſunt hæretici, ſchiſmatici, Iudæi, & Gentiles, quorum perfidia latiſſimè nunc vbique dominatur: verùmetiam domeſticis, non minus quàm illi pernicioſis: quales ſunt hypocritæ Symoniaci, adulteri, fornicatores, ebrioſi, & auari, propter quos nomen Domini miſerè, prôh dolor, blaſphematur, vt impiorum iudicio nulla penè videatur religio magis deplorata, vt meritò in ſola Dei miſericordia ſpem omnem collocare debeamus, ac cum Propheta dicere, Exaudi Deus meus, placare, attende, & fac ſecundum miſericordiam tuam propter temetipſum Deus meus.

Publica calamitates ob peccata infliguntur.

FERIA SECVNDA HEBDOmadæ ſecundæ, Euangelium, Ioan. 8.

Ego vado: & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini, &c. Finis Euangelij: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

COmplectitur hoc Euangelio Chriſtus tria. 1 Primò, Horrenda quadam comminatione terret impios, & infideles Iudæos, qui ipſum, vt verum Meſsiam recipere recuſarunt. Eſt autem iſta comminatio vaticinium futuræ internecionis totius populi Iudaici. Dicit ergo, *Ego vado*, ſcilicet, per crucem, mortem ignominioſam & paſsionẽ, ad patrem, vt electis & prædeſtinatis præparem locum, non vobis qui me perſequimini, ac tum quæritis me, non amore inueniendi, & affectu credendi, ſed odio perſequendi. Eſt enim ea naturæ à Deo deſerta prauitas, vt ea omnia in ſui perniciem vertat, quibus ad ſalutem vti debuerat: ſic Phariſæi, hypocritę, & hæretici, qui ſua iuſtitia, hypocriſi, & prauo ſcripturæ intellectu, Deũ ſe quærere ſimulant, & Chriſti veram cognitionem eò minus inueniunt, quia non ex fide quærunt: ideò iuſto Dei iudicio fit ipſis menſa eorum in laqueum, retributionem, & ſcandalum irretiantur, conterãtur, & cadant. Eſt enim Chriſtus talibus lapis offenſionis, & petra ſcandali, iis qui non credunt verbo, in quo & poſiti ſunt, 1. Petr. 2. Ii enim nunquam inueniunt Chriſtum.

Iudæorum infidelitas. 2 Secundò, Deſcribit quale ipſos maneat meritò infidelitatis, inuidiæ, & perſecutionum Chriſti ab ipſis exhibitarum: ſupplicium dicens: quia non creditis me eſſe filium Dei Meſsiam in lege promiſſum, & Redemptorem mundi, moriemini in peccatis veſtris, hoc eſt, æterna vos manet damnatio. Dicitur autem quis in ſcripturis mori peccato, Rom. 6. quod fit, dum quis virtutis Chriſti ita particeps factus eſt, vt prorſus in illo ſi emortua natura illa ex peccato contracta corruptio, vt amaros illos peccati fructus non amplius edat, de quibus loqui-

Mori peccato quid.

tur Apoſtolus, Gala. 6. Mori pro peccato, quod fit, dum quis iuxta pronuntiatã, Gen. 3. ſententiam, naturæ debitum ſoluit, vel naturæ viribus diſſolutis, vel illata extrinſecus morte violenta occumbit, quod bonis æquè ac malis commune eſt, licet diſpari ratione: nam malis eſt peccati meritum, bonis verò exercitium virtutum Chriſtus autem dum dicitur mortuus pro peccatis, intellige non à ſe commiſsis, ſed vt ea, quæ nos commiſimus, auferret: & mori in peccatis, quod fit cùm quis à maſſa perditionis iuſto Dei iudicio non ſeparatus, in odio & contemptu Dei finire permittitur hanc vitam: quod comminatur Chriſtus iis qui peccãt in Spiritũ ſanctum, Matth. 12. quod & irremiſsibile vocat: pro quo non vult orari Apoſt. Ioh. 1. Epiſ. ca. 5. hoc nullis electis poteſt accidere, Ioan. 10. Abſit enim, inquit Aug. vt ſine regenerationis aut reconciliationis ſacramento finire hanc vitam permittatur prædeſtinatus ad vitam. Eſt ergo meritò pertimeſcenda hæc comminatio, quam non ſolis Iudæis factam putabimus, ſed omnibus infidelibus hæreticis, & impiis quibus æterna damnatio tanquam mali operis merces (ſtipẽdium enim peccati mors) reddetur, niſi præueniente Dei gratia reſipiſcant à laqueis diaboli, qui in eis voluntatem excæcauit iudiciũm ſubuertit, & rationem ſepeliuit, quaſi miſcuiſſet illis Dominus ſpiritum ſoporis & vertiginis, vt iuxta Iſaiæ cap. 14. videantur percuſsiſſe fœdus cum morte, & cum inferno feciſſe pactum.

Mori pro peccato.

Chriſtus quomodo dicitur mortuus pro peccatis.

Mori in peccatis quid.

3 Tertiò, Quodnam ſit carnis gratia Dei non illuſtratæ de verbo Dei iudicium, ſcilicet, non recipere veritatis cognitionem, ſalutem ipſo verbo oblatam reiicere, & ſuum authorem Deum contemnere. Ita enim impij hi tam ſeuera comminatione non mouentur, excæcati nimirum propria malitia: ſed potius rident, dicentes. *Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ poteſtis venire?* aut in diſperſionẽ gentiũ iturus eſt, & docturus gentes? Ioan. 7. nõ intelligentes quid ſit priuari Chriſto, vel ab ipſo deſeri: eſt enim excidere à gratia, priuari via, veritate, & vita, & morti æternæ obnoxium fieri: ab iis autem quiſquis exciderit, mox diaboli traditus poteſtati, ipſius voluntati paret, perpetuò cum

Iudicium carnis gratia Dei nõ illuſtratæ de verbo Dei.

lationéq; : ſed induunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, nec curam carnis faciunt in deſideriis. Hunc enim ſpectabat Paulus, dum ait: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ieſum.* Ergo quum P. velit fideles plura agere quàm præceperit, nemo, niſi impius damnare opera ſupererogationis poteſt, qualia ſunt à Chriſto, Matth. 19. vel de paupertate, vel de continentia conſulta. Nam ad ea quæ ſunt præcepti ex iure religionis obligamur, ſiquidem non hominum, ſed Dei ſunt mādata, quanquam per homines, Dei tamen miniſtros lata.

Fideles plura agere debent, quàm præceperit Dominus.

2 Secundò, Non contentus communibus præceptis religionis eos obſtrinxiſſe, moralia quædam ſecundæ tabulæ tanquam ex Dei voluntate repetit: quaſi dicat, voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta eſt ſanctificatio veſtra. Intelligit autem per ſanctificationem temperantiam, quę eſt ab actibus venereis, quo malo vix vllum eſt aut grauius, aut fœdius, dum quis membra Chriſti tollens facit membrum meretricis: qui enim adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, 1. Corinth. 6. Corpus enim noſtrum non fornicationi, ſed Domino eſt conſecrandum, Hebr. 12. 13. Adeò enim Deo eſt inuiſum hoc malum, vt & præſentibus, & æternis ſuppliciis puniat, Numer. 5. Hebr. 13. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus, Nec regnum Dei poſſidebunt: ideò & excommunicatione punit Apoſt. 1. ad Corinth. 5. Imò ne nominari quidem vult inter fideles, Epheſ. 5. Vide Prouerb. 5. 7. Neque verò ſacræ literæ tantùm, ſed barbaræ quoque nationes, in adulteria, ſcortationes, & fornicationes grauiſſimè peranimaduerterunt. Nam adulteros Græci verberabant, tondebant, naribus priuabant, & occidebant. Arabes capite puniebant. Ægyptij virgis cedebant. Tartari publica lege ſtatim occidebant. Vt facilè intelligas ipſum quantumlibet corruptam naturam ab his tamen vitiis abhorruiſſe, quæ prôh dolor, ludum nunc arbitratur potior Chriſtianorum pars. Neque verò ad perfectionem vitæ Chriſtianæ ſatis arbitratur Apoſtolus ab his abſtinuiſſe criminibus. Sed vult quenque fidelem & coniugatum, vxorem, quam vaſis nomine intelligit, poſſidere in ſanctificatione, & honore, hoc eſt, vt habet Auguſt. lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 8. vt non ſolùm alienam

Corpus noſtrū Domino non fornicationi cōſecrādum.

Animaduerſio Græcorum in adulteros.

non

non appetat, ſed ne propriam quidem in concupiſcentiæ carnalis morbo poſſideat. Sed vt maritalē cōgreſſum, cui morbida libido eſt annexa, adhibeat tanquā neceſſarium ſoboli in gloriam Dei procreandæ, nō voluptatis cauſſa, hac intentione qui ſuam coniugem poſſidet, habet nō in paſſione deſiderij, ſicut gentes. Illo quippe cōcupiſcentiæ malo vtitur, non vincitur, quādo illā inordinatis motibus æſtuantem frenat & cohibet. Nec niſi propagationi conſulens adhibet, ſicut ſancti patres Abraham, Iſaac, Iacob, & Dauid, qui, vt habet idem Auguſt. lib. 3. de doct. Chri. cap. 12. ſufficiendæ prolis cauſſa plurium vxorum habebant, inculpabilem conſuetudinem.

3 Tertiò, Quia magnos in omni Republica motus excitare ſolet auaritia. Ideò grauiſſimè eā prohibet, dicens, *Ne quis ſupergrediatur aut circumueniat fratrē in negotijs,* contractuum, ſcilicet, mercatus, aut aſſecurationū, aliiſq; congreſſibus Reipub. neceſſariis, dum fraude, impoſturis dolo malo, ex aliorum incommodis & damno, ſua quærit commoda. Quando videlicet mendax in ſtateris, Pſal. 61. Prouerb. 11. 16. 20. pondus & pondus eſt in domibus ipſorum, Deut. 25. Oſe. 12. Ezech. 45. & faſciculis iniquarum cautionum miſeros opprimit, Iſa. 5. 58. 10. Huiuſmodi perſtringit Iſa. cap. 10. dum ait: Væ qui conditis leges iniquas, & ſcribentes ſcribitis iniuſtitiam idque, vt opprimatis in iudicio pauperem, vt vim faciatis cauſſæ humilium, vt ſint viduæ præda veſtra & vt pupillos diriperetis. His grauiſſimè comminatur Propheta. Et Paul. dum ait: *Quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus* Quū enim ex auaritia malorum omnium radice hæc proficiſcantur, quam idolorum ſeruitutem vocat, Epheſ. 5. fieri nequit vt regnum Dei poſſideat quiſquis ex iniquo diteſcere ſtudet. Siquidem auari, rapaces, & fures, regnum Dei non poſſidebunt, 1. ad Corinth. 6. Nunquam enim, vt habet Auguſtinus in Epiſtola ad Macedon. Remittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum, non ſolùm furto, & rapina: verùm etiam fraude, dolo, impoſturis, & periuriis. Hæc enim tam ſunt reſtitutioni obnoxia, quàm illa. Atque huc reſpexiſſe videtur Apoſtolus, dum tanta ſeueritate Dei iudicium proponit iis, qui malis actibus quæſtum facere ſtudent. Quum tamen huiuſmodi

Magnos in Republica motus excitare ſolet auaritia.

Auaritia radix omnium malorum.

impoſt

impoſtores, & vſurarij, non ſint habituri partem in regno Chriſti, & Dei.

DOMINICA SECVNDA quadrageſimæ, Euangelium, Matthæi 15.

Mar. 7. *In illo tempore, Egreſſus inde Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananea à finibus illis egreſſa, &c. Finis Euangelij:* Et *ſanata eſt filia eius ex illa hora.*

ADmirandum fidei, patientiæ, & charitatis exemplum complectitur hoc Euangelium, cuius primaria argumenta ſunt tria.

1 Primò, Mulieris Syropheniſſæ orationẽ complectitur; quæ ſingularem ipſius fidem, pietatem, & inuocationem inſinuat. Siquidem quòd Chriſtum inuocat, vt filium Dauidis, vt ſibi miſereatur, fidei eſt, qua credidit Chriſtum Meſſiam eſſe: nõ ſolùm filium Dauidis, ſed verum quoque Deum, qui & vellet, & poſſet afflictis ſuccurrere, longè rectius de Chriſto edocta, quã noſtri ſint Anabaptiſtæ Svuencfeldiani, Seruetiani, & Enthouſiaſtæ, qui ipſius vel humanitatem, vel diuinitatem negant, non ſecus quàm olim Apollinaniſtæ, Euthichiani, Manichæi, & Mahometiſtæ: quorum omnium impietatem vna hac breui periodo perſtringit hæc mulier à Spiritu ſancto edocta, qui pignus & arrhabo eſt hæreditatis noſtræ. Interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Rom. 8. & docet omnem ſcientiam. Siquidem vt oremus, ſicut oportet neſcimus, qui datur nobis Spiritus ille precum, is eſt qui afflictam, & conſideratione peccatorum conſternatam conſcientiam erigit in ſpem diuinæ miſericordiæ, atq; (vt hanc mulierem) ad Chriſtum Dei virtutem impellet, quam dirigunt fides, ſpes, & charitas concepta ex auditu verbi, conſideratione miſericordiæ, & ſingulari Dei erga nos amore. Illud tamen hîc obſeruare pios oportet. Deum ſubinde ſeſe quaſi aliũ exhibere qua ſit. Cùm enim natura clementiſſimus ſit & piiſſimus, oſtentat tamen quandoque ſe paulò ſeueriorem, & quaſi ſuorum preces negligentem, quod non alia

Anabaptiſtarum & aliorũ hæreticorũ impietas.

ratione

ratione facit,quã vt magis magiſque excitet,& exerceat electorũ ſuorũ fidem & aliis etiã cõſpiciendã proponat.

2 Secundò,Proponit mulieris in orando pro filia à dę monio vexata conſtantiam : non enim mox animum deiicit,etiamſi non ſtatim exaudiatur, ſed fortiter in ipſa perſeuerat inuocatione , exemplo viduæ, quia, vt eſt Luc.18.orationis perſeuerãtia quod cupiebat,conſequebatur à iudice:accuſat Chriſti ſeueritatem, qui ipſius orationem,lachrymas, fidem, humilitatẽ, qua ſeſe etiam ad geniculationem vſque deiecit,neglexit:& deteſtatur conceptam de Chriſto opinionem,deceptam ſeſe exiſtimans,quòd duriorem illum experiretur,quàm exiſtimarit:vt meritò magnam illius fidem & patientiam,admirari liceat,quæ contra ſpem,in ſpẽ tamen(vt de Abrahã teſtatur Apoſt.Ro.4.)credidit,nec quaſi proprię orationis diffideret, Apoſtolorum iuuatur ſuffragiis.Sanctorũ enim preces non diffidẽtibus aut deſperantibus,ſed credentibus & ſperantibus,patrocinãtur. Neque propterea irritas eſſe diuorum preces exiſtimabimus ꝙ eas hoc loco neglexerit:ſiquidem aliis locis innumeris eas ſcripturæ commendant Nam Abrahæ preces pro Abimelech ſuſcepit Deus,Gen.20. Paulus ſanctorũ preces ſibi prodeſſe poſſe credens , eas in omnibus penę Epiſtolis petit,& orant fideles pro Apoſtolo Petro captiuo,& exaudiuntur, Acto.12. Malè ergo hinc negatiuè argumentãtur,qui ſanctorum inuocationem damnant : neque enim ideò non audiuit Chriſtus Apoſtolos , quaſi indignæ fuiſſent ipſorum preces , ſed vt magis mulieris fidem exerceret, vt conſtantiam omnibus faceret perſpicuam, vt denique doceret,ſi quando aliorum preces ambimus, nos proprias non debere aut omittere,aut negligere : ſiquidem tunc demum illæ proſunt, quæ ab aliis funduntur preces , quum ipſi & oramus, & vitam emendamus. Quod igitur ait Chriſtus, non decere, vt panis filiis negetur, & canibus detur , ſignificare voluit gratiam noui teſtamenti , cognitionem nimirum Euangelij , aliàque eius beneficia,Iudæis primùm præparata, Act.13.Vobis oportebat loqui verbum Dei, &c. non autem gentibus, qui canum mores, infidelitate & ſcelerum licentia, imitabantur. quo dicto vehementer pupugit mulieris ani-

Perſeuerãtia in oratione requiritur.

Sanctorum preces credentibus et ſperantibus patrocinãtur.

mum, & quæ relicta videbatur infidelitas expurgabatur: eſt enim ſermo Dei viuus & efficax, &c. Hebr. 4.

Fidei & conſtantia præmium.

3 Tertiò, Fidei & conſtantiæ præmium, quod eſt reconciliatio cum Deo, quę ex gentili facit Iſraëlitam, & ex catella filiam Dei, hoc eſt, vt loquitur Apoſtol. hæredem Dei, & cohæredem Chriſti, Rom. 8. Efficit enim hoc fides, quæ, Auguſtino teſte, prima datur, per quam cætera impetrantur. Tanta autem fuit huius tam fides, tum humilitas, vt à Chriſto canis appellata, non ſolùm non excanduerit, ſed ſeſe etiam magis deiecerit. Eſt autem

Primus ad ſalutē gradus agnoſcere propriæ naturæ miſeriam.

hîc primus ad ſalutem gradus, agnoſcere propriæ naturę miſeriam, infirmitatem, & malitiam, denique indignam omnibus Chriſti beneficiis, adeò vt miſericordię ſit quicquid à Deo contigerit. Eſt autem hæc Dei miſericordia tanta, vt non ſolùm filios paſcat, ſed etiam catellos, micis à menſa decidētibus, hoc eſt, peccatores, impios, & infideles alat beneficiis rerum præſentium: necnon præmium, ſcilicet, ſanitatis in filia reſtitutio, quæ virtute Chriſti liberabatur à Satana, qui eam alligauerat, & matri pro ea deprecāti redditur. Quo haudubiè ſignificare voluit Chriſtus, Eccleſiæ fidem & orationem, quæ pro peccatoribus & hoſtibus fidei indies offertur, irritam eſſe non poſſe, atque adeò ipſos pœnitentes virtute ſacramentorum abſolutos reſtitui vnitati Eccleſiæ, eique obedire debere. Nam remiſſio peccatorum, & iuſtificatio, quæ Chriſti beneficio contingit, non affert libertatem illam carnalem, ſed ſpiritus. quo fit, vt Eccleſiam agnoſcant, eam reuereantur, & eius pręceptis obtemperent. Poteſt & ethica doctrina ex hoc Euangelio peti, qua monentur parentes, vt non ſolùm filiorum corporibus aut fortunis conſulant, ſed ſalutis potius & animæ rationem habeant: cùm contrà potius indies parentes agere videamus: neque enim aliunde tanta morum corruptela erepſit, quàm ex nimia parentum indulgentia.

FERIA SECVNDA HEBDOMADæ ſecundæ quadrageſimæ, Epiſtola, Daniel. 9.

Et nunc Domine Deus noſter, qui eduxiſti

populum tuum de terra Aegypti in manu forti, &c. Finis Epiſtolæ: quia nomen tuum inuocatum eſt ſuper ciuitatem et ſuper populum tuum.

ORatio hæc Danielis noſtro ſeculo perneceſſaria, agit potiſsimùm tria.

1 Primò, Magna animi deiectione tribuit Deo gloriam, honorem, & potentiam, quòd populum ſuum eduxerit olim de terra Ægypti, id eſt, de domo ſeruitutis, & fornace ferrea. Idque in manu forti, & brachio extento, dum Reges potentiſsimos, omnéſque aduerſarias poteſtates ita deleuerit, vt victorem vbique populum ſuum faceret. Eſt autem obſeruanda Prophetæ in hac oratione pluſquàm Rhetorica, vtpote à Spiritu ſancto profecta, venuſtas, & elegatia. Siquidem non antè cauſam proponit, quàm eius quem exorare conatur, beneuolentiam captarit. Solet enim irati animus ad deteriora prouocari, quando qui diſplicet, ad intercedendum mittitur. Itaque, quod commune eſt omnibus Prophetis, tribuit Deo iuſtitiæ, potentiæ, & æquitatis laudem: nam omnia quæcunque facit, in verò iudicio facit, & quia omnes peccauerunt, iuſtè omnes punit, vt agnoſcant hi quibus parcit, ipſum niſi miſericorditer parcere. Proficiſcitur autem hæc confeſsio ex vera cordis contritione, conſideratione iræ Dei, & agnitione peccati, quæ excitantur in nobis gratia Dei, lumine fidei, & ſpe. Sic Dauid, Pſal. 50. mox vt peccatum agnoſcit, tribuit Deo iuſtitiæ laudem; Tibi ſoli, inquit, peccaui, & malum coram te feci, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. Hos autem fructus parit in nobis afflictio, miſeria, egeſtas, & tribulatio. Daniel namque in captiuitate conſtitutus, Deo hanc iuſtitiæ laudem tribuit, Hominibus verò tribuit confuſionem, ignominiam, & miſeriam, dum ex vera confeſsione, & agnitione iræ Dei, ſe ſuóſque omnes accuſat, ac diuinam iuſtitiam commendans, ait, Peccauimus, iniquitatem fecimus, Domine, in omnem iuſtitiam tuam, quare iuſto tuo iudicio populus tuus ductus eſt in

Irati animus ad deteriora prouocatur.

Confeſsio ex vera cordis contritione proficiſci debet.

captiuitatem, templum ſanctuarij tui deſertum eſt, & ciuitas Hieruſalem, ſuper quam inuocatum eſt nomen tuum, deſerta eſt. Vtinam hanc confeſsionem ex animo omnes pij hodie, quos tangit miſera Eccleſiæ facies, ſicut verbis paſsim ita animo ſyncero imitentur. Paſsim quidem omnes miſeram religionis faciem dolent, ſentiunt ſe iuſtè puniri, & Dei iuſtitiam agnoſcunt, atqui radicem mali nemo in ſeſe agnoſcere vult, tantum abeſt vt eradicare conetur: &, vt eſt Hiere. 8. Nemo eſt qui agat pœnitentiam de peccato ſuo, dicens, quid feci? Quo fit vt quicquid eſt auaritiæ, luxuriæ, ſuperbiæ, gulæ, & inuidiæ, ac ſi quid eſt talium flagitiorum in tanta rerum omnium, ac collabentis religionis calamitate ſuccreſcat potius quàm minuatur, quum nemo ſit qui ſe murum opponat pro Domo Dei.

Omnes religionis miſeriā dolent, ſed nemo agit pœnitentiam.

2 Secundò, Omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, Regibus, & Principibus, quorum eſt gladio ſpiritus verbi Dei, ieiunio, cilicio, & oratione occurrere iræ Dei, ac vindicem eius iuſtitiam deprecari, vt Dauid, 2. Reg. 24. exemplum præbet, vt ſcilicet, iuxta Prophetam, præoccupent faciē Dei in confeſsione. Sed ita ne in ſola peccati confeſsione ſubſiſtant: ea enim mox deſperationem pareret. Sed ſpe miſericordiæ diuinæ, exemplo Danielis, erigendus eſt animus, petenda eſt remiſsio, & pœnitentia ſubeunda. Sic olim Deus Dauidi, 2. Reg. 12. Achab, 3. Reg. 21. Niniuitis, Ionæ 3. & Magdalenæ, Luc. 7. peccati veniam gratis conceſsit. Eſt enim remiſsio peccatorum gratuita, Roma. 5. Iuſtificati gratis, &c. Siquidem ante eam nulla merita, quibus ea redderetur, in peccatore reperiuntur: ac ne orationis meritum ſe extolleret, iuxta Auguſtinū, ipſa quoque datur, ſed fide præuia, quæ non oranti datur. Ideò Propheta, vt Deo ſuus conſtaret honos, & gloria, poſt agnitionem peccati ſupplex orat, vt exaudiatur, non orationis meritum prætexens, ſed meritū Chriſti: id enim intelligit, dum ait, *Exaudi Deus noſter orationem ſerui tui, & preces eius: & oſtende faciem tuam ſuper ſanctuarium, quod deſertum eſt propter temetipſum. Deus meus inclina aurem tuam, &c.* Id eſt, reſpice, non ad preces meas, ſed in faciem Chriſti tui, cui negare nihil potes. Si quæras ergo, an nullum ſit orationis meritum?

Dei ira quomodo occurrēdum.

meritum? Reſpōdeo cum Aug. Epiſt.105. Orationis meritum hîc ſeſe extollere non poſſe, imò ne ad vincendas quidem temporalium rerum cupiditates. ſed fontem omnium bonorum eſſe auxilium Domini. Ac tum demum orationem efficacem eſſe, quando ſuæ innititur baſi, id eſt, merito Chriſti. Ideò ipſe Chriſtus nos iubet orare Patrem in nomine ſuo, Ioannis 16. Matth.21. mittit Spiritum ſanctum in cordibus fidelium, qui quid & quomodo oporteat orare docet, Rom.8. & orantes, vt exaudiri ſe credant, hortatur. Quicquid petieritis, credite: & fiet vobis, Ioannis 14. *Orationis meritum vnde.*

3 Tertiò, Docet publicas calamitates, quales ſunt, bella, excidia regnorum, depopulationes vrbium, peſtem, famem, hæreſes, ſchiſmatáque, aliáque id genus vitæ incommoda iuſtiſsimo Dei iudicio non tam ob exercitia virtutum, quàm merito peccatorum infligi: quæ ſi, vt oportet, de manu Domini recipiamus, nec Patris diſciplinam reiiciamus, mox quicquid eſt vitiorum ex animis noſtris auferetur. Et quanquam iuſti videamur, tamen quaſi communi malorum ſenſu perculſi humili confeſsione oportet, vt iram Dei agnoſcamus, petamus liberationem, & imploremus miſericordiam: ſed per Chriſtum, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, Rom.3. cui & omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſsionem accipere per nomen eius, Act.3. Sic ſi petamus, fiet vt aperiat oculos ſuos, & videat: inclinet aurem ſuam, & audiat deſolationem, qua miſerè Chriſtiana religio decerpitur: idque ab hoſtibus non tantùm externis, vt ſunt hæretici, ſchiſmatici, Iudæi, & Gentiles, quorum perfidia latiſſimè nunc vbique dominatur: verùmetiam domeſticis, non minus quàm illi pernicioſis: quales ſunt hypocritæ Symoniaci, adulteri, fornicatores, ebrioſi, & auari, propter quos nomen Domini miſerè, prôh dolor, blaſphematur, vt impiorum iudicio nulla penè videatur religio magis deplorata, vt meritò in ſola Dei miſericordia ſpem omnem collocare debeamus, ac cum Propheta dicere, Exaudi Deus meus, placare, attende, & fac ſecundum miſericordiam tuam propter temetipſum Deus meus. *Publica calamitates ob peccata infliguntur.*

FERIA SECVNDA HEBDOmadæ ſecundæ, Euangelium, Ioan. 8.

Ego vado: & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini, &c. Finis Euangelij: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

COmplectitur hoc Euangelio Chriſtus tria. 1 Primò, Horrenda quadam comminatione terret impios, & infideles Iudæos, qui ipſum, vt verum Meſsiam recipere recuſarunt. Eſt autem iſta comminatio vaticinium futuræ internecionis totius populi Iudaici. Dicit ergo, *Ego vado*, ſcilicet, per crucem, mortem ignominioſam & paſsionẽ, ad patrem, vt electis & prædeſtinatis præparem locum, non vobis qui me perſequimini, ac tum quæritis me, non amore inueniendi, & affectu credendi, ſed odio perſequendi. Eſt enim ea naturæ à Deo deſerta prauitas, vt ea omnia in ſui perniciem vertat, quibus ad ſalutem vti debuerat: ſic Phariſæi, hypocritę, & hæretici, qui ſua iuſtitia, hypocriſi, & prauo ſcripturæ intellectu, Deũ ſe quærere ſimulant, & Chriſti veram cognitionem eò minus inueniunt, quia non ex fide quærunt: ideò iuſto Dei iudicio fit ipſis menſa eorum in laqueum, retributionem, & ſcandalum irretiantur, conterãtur, & cadant. Eſt enim Chriſtus talibus lapis offenſionis, & petra ſcandali, iis qui non credunt verbo, in quo & poſiti ſunt, 1. Petr. 2. Ii enim nunquam inueniunt Chriſtum.

Iudæorum infidelitas. 2 Secundò, Deſcribit quale ipſos maneat meritò infidelitatis, inuidiæ, & perſecutionum Chriſti ab ipſis exhibitarum: ſupplicium dicens: quia non creditis me eſſe filium Dei Meſsiam in lege promiſſum, & Redemptorem mundi, moriemini in peccatis veſtris, hoc eſt, æterna vos manet damnatio. Dicitur autem quis in ſcripturis mori peccato, Rom. 6. quod fit, dum quis virtutis Chriſti ita particeps factus eſt, vt prorſus in illo ſi emortua natura illa ex peccato contracta corruptio, vt amaros illos peccati fructus non amplius edat, de quibus loquitur

Mori peccato quid.

tur Apoſtolus, Gala. 6. Mori pro peccato, quod fit, dum quis iuxta pronunciatã, Gen. 3. ſententiam, naturæ debitum ſoluit, vel naturæ viribus diſſolutis, vel illata extrinſecus morte violenta occumbit, quod bonis æquè ac malis commune eſt, licet diſpari ratione: nam malis eſt peccati meritum, bonis verò exercitium virtutum Christus autem dum dicitur mortuus pro peccatis, intellige non à ſe commiſsis, ſed vt ea, quæ nos commiſimus, auferret: & mori in peccatis, quod fit cùm quis à maſſa perditionis iuſto Dei iudicio non ſeparatus, in odio & contemptu Dei finire permittitur hanc vitam: quod comminatur Chriſtus iis qui peccãt in Spiritũ ſanctum, Matth. 12. quod & irremiſsibile vocat: pro quo non vult orari Apoſt. Ioh. 1. Epiſ. ca. 5. hoc nullis electis poteſt accidere, Ioan. 10. Abſit enim, inquit Aug. vt ſine regenerationis aut reconciliationis ſacramento finire hanc vitam permittatur prædeſtinatus ad vitam. Eſt ergo meritò pertimeſcenda hæc comminatio, quam non ſolis Iudæis factam putabimus, ſed omnibus infidelibus hæreticis, & impiis quibus æterna damnatio tanquam mali operis merces (ſtipẽdium enim peccati mors) reddetur, niſi præueniente Dei gratia reſipiſcant à laqueis diaboli, qui in eis voluntatem excæcauit iudicium ſubuertit, & rationem ſepeliuit, quaſi miſcuiſſet illis Dominus ſpiritum ſoporis & vertiginis, vt iuxta Iſaiæ cap. 14. videantur percuſsiſſe fœdus cum morte, & cum inferno feciſſe pactum.

Mori pro peccato. *Christus quomodo dicitur mortuus pro peccatis.* *Mori in peccatis quid.*

3 Tertiò, Quodnam ſit carnis gratia Dei non illuſtratæ de verbo Dei iudicium, ſcilicet, non recipere veritatis cognitionem, ſalutem ipſo verbo oblatam reiicere, & ſuum authorem Deum contemnere. Ita enim impij hi tam ſeuera comminatione non mouentur, excæcati nimirum propria malitia: ſed potius rident, dicentes. *Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ poteſtis venire?* aut in diſperſionẽ gentiũ iturus eſt, & docturus gentes? Ioan. 7. nõ intelligentes quid ſit priuari Chriſto, vel ab ipſo deſeri: eſt enim excidere à gratia, priuari via, veritate, & vita, & morti æternæ obnoxium fieri: ab iis autem quiſquis exciderit, mox diaboli traditus poteſtati, ipſius voluntati paret, perpetuò cum

Iudicium carnis gratia Dei nõ illuſtratæ de verbo Dei.

ipſo periturus, Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternũ. Chriſtus autem qua erat ſingulari clementia, etiã erga reprobos illos Iudæos, blando ac ſuaui reſponſo oſtendit hanc ipſorũ perfidiam, iniquitatem, & malitiam, cauſam eſſe cur à Deo defererentur, dũ ait, *Quo ego vado, vos non poteſtis venire*, quaſi dicat, Ego per crucem, mortem, ac ſepulturam pergo ad gloriam, vitam, & reſurrectionem. *Vos autem quia de hoc mundo eſtis*, & quæ ſunt mundi diligitis, ſcilicet, concupiſcẽtiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitę, eò non poteſtis venire. Horret enim caro crucem, ac proinde ad gloriam non poteſt accedere, niſi Chriſtum imitetur.

FERIA TERTIA HEBDOMADÆ ſecundæ Quadrageſimæ, Epiſtola, 3. Reg. 17.

Luc. 4.

Factus eſt ſermo Domini ad eum dicẽs, Surge, & vade in Sareptam Sidoniorum, et manebis ibi, &c. Finis Epiſtolæ: iuxta verbum Domini, quod loquutus fuerat in manu Eliæ.

Dei prouidentia.

COmplectitur huius Epiſtolæ hiſtoria tria. 1 Primò, ſingularem Dei prouidentiam, quam, vt voluit Ariſtoteles, non ſolùm erga vniuerſalia, ſed etiam erga omnia gerit particularia, maximè tamen erga verbi ſui Prophetas, miniſtros, & prædicatores, quos quum ſoleat mũdus odiſſe & perſequi: nõ enim fert ſua mala corrigi, 1. Ioh. 2. hos in ſuã clientelã Chriſtus ſuſcipit, vt olim ſanctiſsimũ Eliam tẽpore famis, 3. Reg. 17. mane, & veſperi pauerat, ad torrentẽ Carith, miniſterio corrui deferẽtis carnes & panẽ. Ipſe enim eſt qui dat eſcam omni carni. Pſal. 134. & 103. Maximè tamen eis qui omnẽ ſolicitudinem ſuã in ipſum proiiciunt, ſcientes eum ipſorũ ſuſcepiſſe curam, 1. Pet. 5. Qui licet nũquam ſuorũ curam deponat, patitur tamen quandoque ſuos perſecutionibus, inedia, paupertate, fame, & anguſtia, aliſque præſentis vitæ incommodis, ſic affligi, vt ipſos quandoque vitæ tędeat, vt quaſi deſperatione fracti exclament, Pereat dies

Omnis ſolicitudo in Deum proiicienda.

in qua

in qua natus ſum, Iob 3. Obſecro Domine, tolle animam meam, 3. Regum 19. Tædet animam meam vitæ meæ, Iob 10. Vt quid Domine receſſiſti longè, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione? Pſalm. 9. Atqui iuxta Paulum, 2. Corinthio. 4. non anguſtiantur, licet operiantur, id eſt, anxij reddantur, non deſtituuntur: licet perſecutionem patiantur, non derelinquuntur, licet deiiciantur, non pereunt: ſemper mortificationem Ieſu Chriſti in corpore ſuo circunferentes. Ideò ſanctiſſimum hunc legis ſuæ zelatorem licet extrema pati ſinat, tamen in exemplum omnium eorum qui fortiter gladio ſpiritus Baalitas, idololatras, Mennoniſtas, Zuuinglianos, Caluiniſtas, & Lutheranos, aliáſque omnes fidei peſtes opprimunt, etſi quandoque ſuccumbere videantur, ne facilè animos deiiciant, ſed vt in ipſo ſpem omnem in afflictione collocarent, exſiccato iam Torrente ablegauit in Sareptam Sidoniorum, ad mulierculam marito deſtitutam, & pauperem: nam extra portam ligna colligebat. Quo ſignificauit veros verbi Dei miniſtros tempore perſecutionis non aliò quàm ad Eccleſiam quæ deſtituta Chriſto videtur, & paupercula, confugere debere, quæ merito crucis omnibus vbique aduerſariis reſtitit.

2 Secundò, Pluſquam ſtupendam obedientiam Prophetæ in ſumma omnium neceſſitate conſtituti, & mulieris Sidoniæ laborantis inopia rei familiaris, qua ex fide, omni tergiuerſatione, quam humana ratio ſuppeditare potuiſſet, ſepoſita, ille obediuit verbo Dei. Statim enim ſurrexit & abiit in Sareptam Sidoniorum, hæc vocanti & iubenti Prophetæ mox obtẽperauit, vt in vtroq; ſexu agnoſcas latentem ſpiritus energiam, quæ tempore noui teſtamenti reuelata eſt, fuiſſe ſignificatam. Atque intelligas, vt iudicare videtur Chriſtus, Lucæ 4. in hac muliere ex gentibus collectam Eccleſiam, quæ verbum Dei repellentibus illud Iudæis, Act. 14. non externo tantùm ſuſcepit auditu, ſed interiori. Eſt enim certiſſima veræ Eccleſię, quam Paulus ſponſam Chriſti, domum Dei, & columnam & firmamentum veritatis appellat, nõ ta, nõ ſolus ſcripturæ contextus, ſed vera obedientia, qua captiuatur intellectus in obſequium fidei. In qua nec ex

Certiſſima vera Eccleſiæ nota verbũ Dei cum obediẽtia ſuſcipere.

iudicio rationis humanæ interpretatio fit ſcripturarum, vt fieri proh dolor, videmus in ſynagogis Satanæ, & conuenticulis hæreticorum: vbi tot ſunt ſcripturarum interpretationes, & ſententiæ, quot capita ſunt profeſſorum, ac pluſquam ex diametro pugnantes. Atqui vera Christi Eccleſia, quam vnam, ſanctam, Catholicam, & Apoſtolicam confitemur, audito veri Eliæ verbo, excipit illud non vt hominum verbum, ſed ſicut verè eſt verbum Dei, cuius ſi ſublimitatem in omnibus non intelligit, non ſuperbè ad rationis humanæ limam exigit, ſed humiliter ſe excuſat, vt hæc Sareptana, quæ paupertatem ſuam prætexit, quòd panem non habeat, ſed paululum tantùm farinę, & pugillum olei, id eſt, quod ſolis naturæ donis panē verbi Dei, quod procedit de ore Dei, quo viuimus, Matth. 4. comparare nequeat, nec verum illius aſſequi intellectum.

Fructus fidei.

3 Tertiò, Fructum fidei, qua mulier deſtituta marito, facultatibus orba, egeſtate aſtricta, & paruulorum turba oppreſſa, his nihil impedita mox credidit diuinæ promiſſioni, & obedientiæ, qua neglecta propria ſalute, facit quæ præcepit Elias, ſuſcipit Prophetas, non de ſe, non de paruulis ſolicita occidit in ſe hoſpitalitatis intuitu naturæ officia, vt non immeritò hanc cum Abraham, Iſaac, Iacob, aliíſque ſanctiſſimis conferre aliqua ex parte poſſis. Neque irrita fuit hæc tanta virtus, haud dubiè ex ſpiritu Dei profecta: mox enim quaſi diuina mercede remuneratur. Nam vbi nec ros, nec pluuia, nec veris aura, nec colonus, fit viduæ manus perenne torcular, & omnia in omnibus ſermo Prophetæ affatim viduæ miniſtrabat, ſiquidem hydria farinę non deficit, nec lecythus olei eſt imminutus. Ita enim potens eſt Deus omnem gratiam abundare facere in nobis, vltra quàm petimus, aut intelligimus, 2. Corinth. 9. Atque hęc eſt peculiaris Eccleſię, à ſponſo ſuo Christo, qui eam mundauit lauacro aquæ in verbo vitæ, gratia, vt iis quæ ſaluti fidelium ſunt neceſſaria, non deſtituatur. Parata enim habet farinæ ſata Euangelica, quibus famelici & eſurientes replentur bonis, qui nempe eſuriūt, & ſitiunt iuſtitiam, nec ſaturi ſunt perſuaſione propriæ iuſtitiæ, & vnctionem Spiritus, qua poteſt conſolari eos qui in omni

in omni preſſura ſunt: Nempe, verbo veritatis, ſacramentorum legitima adminiſtratione, & charitate, quæ diffunditur per Spiritum ſanctum in cordibus fidelium, Matthæi 16. in vera Chriſti Eccleſia, vt nunquam defuerunt, ita nec deficient: perſtitit enim firma hactenus iſtis quaſi ſpiritualibus vitæ neceſſariis inſtructa toto orbe diffuſa Eccleſia, quæ indies qui ingenui ſunt eius filij, ſeruantes vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, in hac vita paſcuntur, & ſuſtentantur, vt poſſint reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare, educati, ſcilicet, ſuper aquam refectionis in loco paſcuæ, donec videant Deum Deorum in Syon.

FERIA TERTIA HEBdomadæ ſecundæ, Euangelium, Matthæi 23.

Tunc Ieſus locutus eſt ad turbas et ad diſcipulos ſuos, dicens, Super Cathedram Moſi ſederunt Scribæ et Phariſæi, &c. Finis Euangelij: Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: et qui ſe humiliauerit, exaltabitur.

Contra fanaticos illos agit Chriſtus, qui omnem Eccleſiaſticam functionem ſublatam volunt: quique improbitate ac licentia vitæ hanc fœdè contaminant, æſtimantes virtutem ſacramentorum ex virtute miniſtrorum dependêre: Proinde Chriſtus hoc in Euangelio tria oſtendit.

1 Primò, Dum ait, *Super Cathedram Moſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, & omnia quæcunque dixerint vobis ſeruate & facite*, oſtendit authoritatem non tantùm ciuilem, de qua Paulus Romanorum 13. ſed etiam Eccleſiaſticam ex Dei eſſe ordinatione: non enim eſt poteſtas niſi à Deo, & fideles in libertatem vocatos, debere tamen miniſtris Eccleſiæ parêre, ſcilicet in iis quæ ex verbo Dei aut ſcripto, aut tradito docent maximè ſi quando nihil aliud ſpectant, quàm quod Dei gloriam, proximorum *Authoritas ciuilis & Eccleſiaſtica eſt ex Dei ordinatione.*

ſalutem

Cathedra Moſi quæ poteſtas. ſalutem promoueat. Eſt ergo Cathedra Moſi, legitimâ docendi, imperandi, corrigendíque poteſtas, à Deo, qui Moſen primùm, additis certis vocationis ſuæ ſignis, vocauit, collata: quàm pòſt in Polytia Iudaica ſemper defendit, vt videre licet in Ioſue, Gedeon, Samuel, ſummis Sacerdotibus, omnibus Prophetis, penes quos & polytica & Eccleſiaſtica erat authoritas, donec ſublata iudiciaria poteſtate, Regia eſt inſtituta: tunc enim penes Sacerdotes tantùm & Prophetas remanſit authoritas Cathedræ, quibus ſublatis, quod ante tempora Machabęorum accidiſſe Ioſephus libro 13.cap.9. quando Scribæ & Phariſęi ſunt rerum potiti, teſtatur, quorum vita etſi improba, & hypocriſi, omnino conſtaret, ipſorum tamen doctrinã, quia à Moſi, & decalogi diuinitus, traditi doctrina non diſsideret, voluit Chriſtus à turbis, quę non poſſunt altius in diuinarum rerum conſiderationem aſſurgere, recipi: neque vult hoc ſuo pręcepto propter improbos mores, piam & ſinceram doctrinam contemni.

Chriſti Cathedra eſt poteſtas à Chriſto Apoſtolis & omnibus Epiſcopis collata in Eccleſia. Cathedra autem Chriſti, publica poteſtas à Chriſto Apoſtolis, & omnibus Epiſcopis collata in Eccleſia: iuxta illud, Sicut miſit me pater, & ego mitto vos: ſcilicet, cum poteſtate prędicandi Euangelium omni creaturę, baptizandi omnes gentes, ligandi & ſoluendi: iuxta illud. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & ſacrificandi corpus Chriſti, iuxta illud, Hoc facite in meam commemorationem, Luc.22. Complectitur denique hęc poteſtas omnia quęcunque ad Eccleſię, quam vocat Apoſtolus corpus Chriſti, integrum ac perfectum pertinent miniſterium, in ędificationem, non autem in deſtructionem: quę quum non dependeat ex miniſtrorum, ſed Dei inſtituentis virtute, prohibet hoc loco Chriſtus hanc contemni, ob miniſtrorum improbitatem aut laſciuiam. Si enim efficacia erant miniſteria Sacerdotum veterum, quę tamen typica & vmbratica, multò magis certè Euangelica miniſteria à Chriſto inſtituta, necnon Cathedra peſtilentię, Satanę poteſtas,

Satanæ poteſtas quæ. quę ſeſe in peruerſa doctrina exerit in Eccleſię Chriſti perniciem. Huic inſident non ij tantùm qui impię ſunt vitę, ſed quotquot falſa doctrina Chriſto repugnant. quales ſunt omnes aduerſarij fidei, quorum hęreſis, vt cancer,

cancer,ſerpit,2.ad Corinth.2.

2 Secundò, Arguit impiam & ſuperſtitioſam Phariſeorum religionem præpoſteram,qui ex rebus externis ſanctimoniam metiebātur,dum onera grauia humanarum, ſcilicet, conſtitutionum, pugnantium cum verbo Dei, quas damnat Chriſtus, Matthæi 15.23.& importabilia. Quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices, quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus? Act.15. Imponunt ſuper humeros hominum, vt ſeueritate præceptorum tanquam ſeueri Ariſtarchi,apud plebem haberentur: quum ipſi tamen digito non mouerent.quum veri ſit Epiſcopi, quem poſuit Chriſtus,regere Eccleſiam, Act.20.& Paſtoris, quem vult paſcere gregem ſibi commiſſum, 1.Pet.15. & prædicatoris, cuius eſt prædicare opportunè,importunè, 2.Timoth.4.officium verbo, & opere præſtare quod docent. Turpe eſt enim, diſtento ventre, ructante crapulam ſtomacho, crepare ieiunia; ac denique bacchanalia viuere, quum Curios ſimules. Ea enim verè eſt, quam hîc Chriſtus deteſtatur hypocriſis, duplex apud Deum iniquitas, quibus nihil eſſe mundum poteſt, quū inquinata ſit ipſorum mens & conſcientia. Proinde quum in iudicio Dei conſiſtere nequeant, vtpote vera iuſtitia deſtituti, omnia ſua faciunt vt videantur ab hominibus. Nam dilatant phylacteria, magnificāt fimbrias, amant primos recubitus, primas Cathedras in ſynagogis, ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Ea eſt enim carnis natura non illuſtratæ verbo Dei, quod voluit Deus eſſe lucernam pedibus noſtris,vt ſplendore externarum cæremoniarum, quarum corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt, quum pietas ſit, quæ ad omnia valeat, laudem venetur humanam. Damnant aduerſarij ex hoc Chriſti verbo, quicquid penè eſt piarum cæremoniarum in religione Chriſtiana, aut Monaſticis exercitiis,quæ ceu compendia quædam conſequendæ ſalutis, pia patrum ex verbo Dei inſtituit religio, quaſi tam eſſemus (vt illi loquuntur) ſtupidi ac bardi, vt ſalutem metiremur ex natura rerum externarum, ſcilicet, veſtitus, raſuræ, vitæ genere, aliíſque tyrociniis vitæ Monaſticæ: quum nihil minus vnquam docuerit vera Chriſti Eccleſia, quæ ex

Sanctimonia nō metiēda in rebus externis.

Eſt veri Epiſcopi regere Eccleſiam.

Hypocriſis duplex apud Deum iniquitas.

Impietas Hæreticorū circa cæremonias.

viua fide per ſolum Chriſtum, agnoſcit ſeruari ſe poſſe. Proinde nec locum nec habitum per ſeſe quęquam ſanctificare, quin potius Tragicis huiuſmodi Monachis, qui præter externum veſtitum, nihil prorſus habent veræ religionis aut pietatis, vt meritò cum iis quos hîc perſtringit Chriſtus, conferri poſſint, hæc maioris fore damnationis cauſſa aſſerit.

3 Tertiò, Vult Chriſtus populum abducere ab admiratione Phariſæorum, falſâque opinione, quam de ſeipſis habebant, quanquam hoc (vt monet Auguſtinus lib. de vnitate Eccleſiæ cap. 5.) nobis nō ſit imitandum, quia hęc Chriſtus Phariſæis exprobrat, non vt homo tantùm, ſed vt occultorum cognitor. Itaq; Chriſtus quum ſanctimoniæ laruam huiuſmodi abſtuliſſe, ſuos veram humilitatem, ac modeſtiam animo docet, dum prohibet Rabbi, vel patrem vocari, quòd, ſcilicet, vnus ſit magiſter, & Pater in cælis: quo loco non putabimus Chriſtum ſimpliciter horum cognominũ vſum prohibuiſſe ſiquidem Paulus ſeſe vocat doctorem gentium cum fide & veritate, vult etiam ſeruos dominis ſuis morem gerere, filios patres reuereri, & diſcipulis licet eos à quibus inſtituuntur, præceptores & magiſtros vocare. Verùm damnat Chriſtus horum agnominum vehementes affectus in eis, qui ſolius inanis gloriæ cauſſa iſta petunt: vt ſic pluris àpud plebem fiant, & ab ipſorum placitis populus dependeat. Eſt enim vnus & verus Pater Deus, vnus & verus magiſter Chriſtus: à cuius debemus pendêre præceptis, vt nō liceat nobis alterius cuiuſpiam iurare in verba magiſtri. Peccant igitur, qui ſtudio inanis gloriæ, iſtum honorem expetunt, vt ſcilicet, tâquam ſemidei ab hominibus ſalutentur, nec aliter, quàm oracula, ipſorum reſponſa recipiâtur. Quod abſit, vt cogitet homo Chriſtianus, qui ſcripturarum cognitionem habet. Si enim Paulus, qui verus erat Gentium doctor, in fide veritatis noluit dominari fidei ſuorum, 2. Corint. 1. nequaquam decet cum hac opinione titulos venari, vt ſcilicet, velint ob promotionis dignitatem ita ſuſcipi, ne decedere ab ipſorum doctrina liceat, dum audent ſcripturas, non ex intentione Spiritus ſancti, non ex communi ſacroſanctæ Eccleſiæ conſenſu: ſed proprio arbitrio interpretari, quod ſolius eſt

Chriſti

Chriſti. Talium proh dolor, hoc infœlici noſtro ſeculo quanta ſit turba, ſatis ſuo malo variæ experiuntur regiones: in quibus miſeræ plebeculæ magna & incredibili tyrannide dominantur ſectarij: qui ſua variarum hæreſeω̃n paradoxa, non ſecus ac ſi diuina eſſent oracula, proponunt. Vult enim Chriſtus omnes ſibi eſſe ſubiectos, qui magiſterij titulos accipiunt: non vt honoris tantùm ſint otioſi magiſtri, ſed qui populum docent, ne quid contra ipſius verbum doceant.

FERIA QVARTA HEBDOmadæ ſecundæ quadrageſimæ, Epiſtola, Eſter. 13.

Mardochæus autē deprecatus eſt Dominum, memor omnium operum eius, & dixit, Domine, Domine rex omnipotens, &c. Finis Epiſtolæ: & ne claudas ora te canentium. *Luc. 18.*

Sther in oratione, quam ex animi anguſtia domino offert, agit tria.

1 Primò, vt gratiam Dei atq; eius in ſe miſericordiam obtineat, humili confeſſione, Deo tribuit omnipotentiam, imperij dominatum, & gloriam quibus epithetis, tanquam ſoli Deo propriis, ſolent veteres, ſi quando in rerum deſperatione eſſent conſtituti, ipſum ex fide inuocare, qua crediderunt eſſe eum ſolum, qui & poſſet, & vellet ſuos de tentatione eripere, qua fiducia erecti fortiter quicquid eſſet aduerſitatum, miſeriarum, perſecutionum, & afflictionum, ferebant, ſcientes non niſi iuſto Dei iudicio, & ſuorum peccatorum merito accidiſſe, non caſu aut fortuitò, vt ſolent impij, Dei prouidentiam ignorantes, dicere in corde ſuo, Non eſt Deus, Pſalm. 13. Quales nunc multi ſunt Epicurei, Sardanapali, Alcinoi, & canes impudentiſſimi: quos non magis præſentium temporum agit calamitas, quæ ſi prorſus omni ſenſu eſſent deſtituti: ſic ſuis immerſi deliciis & voluptatibus, vt quaſi Stoicam quandam indolentiam induiſſe videantur. At longè profectò aliter noſtra Eſther, quæ licet in ſummis agere deliciis videretur, nempe, potentiſſimi regis Aſſueri con- *Omnipotē tia ſoli Deo propria.*

iunx chariſſima, in palatio omnium rerum copiam habens, tota deliciis pigmentorum affluens, & Regio diademate ornata, orbis Regina, angitur tamen populi ſui afflictione, quem intellexit impiũ Aman in capitis periculum adduxiſſe, & ex charitate, quæ propriis cõmunia anteponit, commune populi periculum in ſe ſuſcipit, & quaſi ſola damnationis ſententia ſubiaceret, dolet: Ieiunat, orat, cinere & ſacco veſtitur, & pro ſe orare iubet. Intelligebat enim hac methodo Deum peccati merito offenſum, & ſupplicia minitantẽ, ad miſericordiam flecti, tenſum arcum remitti, gladium iræ Dei vibratum occultari. Itaque iſtis pœnitentiæ armis ſeſe irato Deo opponit, dicens, *Domine, Domine in ditione tua cuncta ſunt poſita, non eſt qui tuæ poßit reſiſtere voluntati. Tu feciſti cœlum & terram, & quicquid cæli ambitu continetur, & Dominus vniuerſorum tu es.* Quæ plena fiduciæ oratio ſoli Deo omnem tribuit gloriam & honorem, in illius ſinum ſe totam coniicit, vt oſtendat ex ipſo ea omnia quæ humanæ ſaluti expediunt dependère.

Pœnitentia arma, ieiunium, oratio & cinis.

2 Secundò, Captata beneuolentia, artificio planè Rhetorico ſtatum cauſſæ, humili orationi proponit, inſinuans non populum tantùm ſuum, ſed ſe quoque periculo inuolutam eſſe. Itaque nõ prætexit aut ſua, aut populi iam condemnati merita, virtutes, iuſtitiam, & ſanctimoniam: hæc enim, quia exigua erant in populo, ideò periculi magnitudine conſeruata, expoſita neceſſitate clamat, dicens, *Domine Deus Rex Regum, miſerere populo tuo, volunt nos inimici noſtri perdere, & hæreditatem tuam delere. Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti de Aegypto, &c.* Sic ſolent fideles ad Dominum, quum tribularentur clamare, Pſalmo 119. & 30. In te Domine ſperaui, non confundar in æternum: In iuſtitia tua libera me, & eripe me. & Danielis capitulo 9. Non in iuſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciam tuam, ſed in miſerationibus tuis multis, &c. Eſt autem tota patetica oratio & emphatica: quaſi dicat, O Deus, tu qui ſolus potes, non intres in iudicium cum populo tuo, ſed miſerere, non mihi tantùm, quæ, ſi externa ſpectes, non ita egeo: ſum enim potentiſſima orbis Regina, extra periculum conſtituta, Regio amplexu ſecura, & formæ venuſtate

oma.b

omnibus gratiſsima: ſed populo tuo, qui licet peccarit, tuus tamen eſt populus: iure creationis, quem ad imaginem & ſimilitudinem tuam creaſti: iure redemptionis, quem in manu forti eduxiſti de terra Ægypti. Nec ſatis id tibi clementiſsimo Patri, ſed addidiſti tui cognitionem, legem, voluntatis tuæ indicem, cæremonias, quibus excoli voluiſti ab ipſo, & regionem fertiliſsimarum poſſeſsionem opulentam, vt non poſsis non tuum agnoſcere populum, tot beneficiis olim à te affectum, quem nunc coniurati nominis tui hoſtes volunt data pecunia perdere, delere, trucidare, & extinguere: ne ſcilicet, vlla ſuperſit ſanctiſsimi nominis tui memoria. Patere igitur vt viuentes laudemus nomen tuum, nequando dicant gentes, vbi eſt Deus eorum? Nam populo tuo ſaluo, & incolumi, me quoque ancillam tuam ſeruaſti. Conſtabit promiſsionum tuarum veritas: confundentur inimici tui.

3 Tertiò, Neceſsitate detecta, addit petitionem, qua petit exaudiri, dicens *Exaudi deprecationem noſtram propitius eſto ſorti & funiculo hæreditatis tuæ, & conuerte luctum noſtrum in gaudium, vt ſcilicet, viuentes laudemus nomen tuum.* Siquidem in tãta animorum conſternatione, vbi tam acerba imminẽt capiti pericula, fieri nequit, vt mens officium faciat, vt ex fide Deum inuocet, colat, adoret, vel reuereatur. Ideò Dauid expertus in ſe hanc animi conſeruationem, ex conſternatione iræ Dei, quam peccatis ſuis fuerat promeritus, exclamat, Anima mea turbata eſt valde, Pſal. 6. Defecit virtus mea, Pſalm. 70. Oſſa mea ſicut cremium aruerunt, Pſalm. 101. Aruit cor meum, &c. Pſalm. 101. Ideò Pſalm. 34. petit, Dic animæ meæ, ſalus tua ego ſum. Hoc enim eſt quod Eſther hoc loco petit: *Conuerte luctum noſtrum in gaudium*, vt ſcilicet, ex ſpiritu tuo diffuſo in cordibus noſtris, agnoſcamus præſentium temporum pericula, calamitates, & miſerias, quibus hoſtes fidei Eccleſiam opprimunt, & cum ſanctiſsima hac deprecatrice ex vera contritione, & peccatorum cognitione, in ieiunio, fletu, planctu, & cinere, ſic Dominum oremus, vt ex oremus, & Regum ac Principum animos ad Eccleſiæ ſuæ defenſionem excitet, hæreſiarcharũ, qui in Eccleſiæ

perniciem coniurarunt, conatus impediat, vt idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata, ſed in charitate, quæ eſt vinculum perfectionis, laudemus Deum in corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta.

FERIA QVARTA HEBDOMADæ ſecundæ, Euangelium. Matth. 20.

Et aſcendens Ieſus Hieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis, Ecce aſcēdimus Hieroſolymam, &c. Finis Euangelij: & dare animam ſuam in redemptionem pro multis.

Pœnitētia ſine merito paſſionis Chriſti efficax eſſe nō poteſt.

Qvia ſacra pœnitentia, ad quam nos quadrageſimæ tempus hortatur, efficax ſine merito paſsionis Chriſti eſſe nequit, hoc Euangelio nobis proponit quatuor.

1 Primò, Diſcipulis ſecretò enumerat paſsionis ſuæ futuræ omnia myſteria, ſcilicet, quòd tradetur Principibus Sacerdotum & Scribis, condemnabitur morte, tradetur gentibus, illudetur, flagellabitur, crucifigetur, & tertia die reſurget: quibus verbis Chriſtus, præter quàm quòd diuinitatis ſuæ potentiam, qua futura omnia præſcire ſeſe demonſtrabat, oſtendit arcanum Dei Patris concilium, quo voluit filij ſui humilitate antiqui hoſtis ſuperbiam elidere, ac de peccato damnare peccatum, vt iuſtitia legis impleretur in nobis, ſi tamen compatimur. Nequit enim vera Chriſtiani hominis iuſtitia, quæ non niſi meritò paſsionis Chriſti contingit, in deliciis conſiſtere: quare ſi Chriſtum pati oportebat, & ita intrare in gloriam ſuam, Luc. 24. multò magis nos ob varias cauſas. Prædicit autem Chriſtus omnia ſcilicet.

Chriſtus volūtariè paſſionem ſuſcepit.

1 Vt oſtenderet ſeſe, iuxta Prophetarum oracula, non inuitum, ſed prorſus voluntarium paſsionem ſuſcepiſſe, Iſa. 53. Ioan. 10. oblatus eſt, quia ipſe voluit, poteſtatem habeo ponendi animam meam, &c. Neque Iudæorum conuictum potentiam, morti ſuccubuiſſe, ſed propria voluntate, & amore noſtri: propter nimiam enim charitatem qua dilexit nos lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

2 Vt diſcipulorum animos contra futuram tempeſtatem præmuniret: periculum enim erat, ne fidei ſuſceptæ ſemen prorſus ſuffocaretur, ſi præter opinionem eripi ſibi viderent eum, cui hactenus fidem habuiſſent: ex cuius doctrina vitam iuſtituiſſent ſuam. Etſi enim ſæpius moniti, nondum tamẽ conſiſtere poterant irruente malo, ſed ſcandalizabantur, quid futurum, ſi omnino tale quid nihil expectantes, vidiſſent obtorto collo ſibi Chriſtum abripi, ac poſt varia ludibria in crucem adigi.

3 Vt falſam, quam de temporali regno iam imbiberant opinionem ipſorum animis euelleret. ſiquidem credebant illa Prophetarum vaticinia, qualia ſunt apud Iſa. 32. 54. Pſal. 71. Iſa. 9. Daniel. 7. aliíſque locis innumeris, corporea prorſus fore: vnde rogabant, Domine, ſi in tẽpore hoc conſtitues regnum Iſraël? Indicat enim aliud ſcilicet, ſpirituale regnum, ſe meditari, & iam parare per paſsionem.

4 Vt oſtenderet ſe eſſe eum promiſſum in lege Meſſiam, in quem omnia collimarent dicta Prophetarum: neque alium poſtea expectandum, ſed in hunc eſſe ſpem omnem collocandam, atque ex præteritorum certitudine futura eſſe expectanda: atque ideò reſurrectionis, in qua ſalutis fidelium ſumma conſiſtit, meminit.

2 Secundò, Docet quid plerũq; ſub prætextu Euangelij venari ſoleat humana ratio, ſcilicet honores, diuitias & gloriam. ſiquidem ſola reſurrectionis mentione audita, mater filiorum Zebedæi, animalis adhuc, nec intelligẽs quæ Dei ſunt: ſomniabat enim externũ regnum, in quo ſceptrũ, gladius, & arma eſſent corporea. proinde à Chriſto, quem adorabat petit, *Vt ſedeant duo filij, vnus ad dexteram, & alius ad ſiniſtram*, id eſt, vt hic in rerum adminiſtratione primas teneat, ac Rempublicã gubernet, & hic, ſecũdo loco, conſanguinitatis iure, regni negotia curet, particeps non tam curarum, quàm quæſtus & lucri. Chriſtus autem docet, vt ex reſponſo patet, ſuum regnum conſtare fide, Euangelio, oratione, Spiritu ſancto, & ſacramentis, quibus reſiſtit Satanæ, morti, inferno, mundo & carni. Non eſt igitur quod in hoc regno quis fœlicitatem aut ſecuritatem quærat: nam per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, Act. 14.

Ratio humana ſub prætextu Euangelij honores diuitias, & gloriam venatur.

Regnum Chriſti cõſtare fide, Euangelio, oratione, Spiritu ſancto & Sacramentis.

& Chriſtum ipſum oportuit pati, & ita intrare in gloriam ſuam. Propterea reſpondet non matri, ſed filiis, à quibus erat ſubornata, *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Aut baptizari baptiſmo, quo ego baptizabor?* quaſi dicat. Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit, 2. ad Timoth. 2. Luc. 18.

3 Tertiò, Præſumptionem horum fratrum, quæ plerunque ex ignorantia, & ſuperbia naſcitur, qua, non agnita rei, quam ambiunt, difficultate, tantùm vt libidini ſuæ faciant ſatis, etiam quæ vltra vires ſunt, aggredi non verentur, & obliti propriæ infirmitatis, tamen vt aliis præſtantiores videantur, ſuis viribus maiora expetunt: hos quiſquis in concilium adhibuerit Duces, præſumere quiduis non audebit tantùm, ſed etiam aggredi, licet cœlum terræ miſcendum foret, tantùm valet læua in homine ambitio, vt peccatũ peccato addere non vereatur. Huius ambitionis tyrãnide fit, vt Eccleſię, imperia, regna, Reſpublicę, ciuitates, & familiæ nõ tantùm dilabantur, ſed intereant, euertantur, ac funditus pereãt, dum regnis, & Eccleſiis inhiant Principes Eccleſiaſtici, & Principes prophani, quando illorum ſit verbo & exemplo Eccleſiam regere, non opes quærere, non arma vibrare, & horum ſit imperia armis protegere, ab hoſtibus defendere: quò fit, vt dum ſutor vltra crepidam iudicare pergit, magna ſubſequatur perturbatio, iuſtóque Dei iudicio fit, vt dum extra vires noſtras efferimur, turpiter ſubinde, vt Cãtherius in portu labamur. Sic Ozias, dum præter ſuam dignitatem, Sacerdotiũ vſurpat, lepra percutitur, & Chore, Dathan, Abiron, viui abſorbentur à terra, Iãnes & Mambræ. Monet hîc igitur Chriſtus, nequis vltra vires ſuas ſeſe efferat, vt Petrus, q̃ propria ſui ipſius fiducia promiſit ſe cum Chriſto, nõ in carcerẽ tãtũ, ſed & in mortẽ ire, Matt. 26. & Thomas, qui dixit ad reliquos diſcipulos, Eam⁹, & moriamur cũ illo: ſed quid accidit? Petrus ter negauit, & Thomas multis Chriſti reuelationibus poſt reſurrectionẽ nõ credidit, Ioã. 2.

Ambitio omnia diruit & funditus euertit.

Nemo vltra vires ſuas ſeſe efferre debet.

4 Quartò, patientiam Chriſti, quam oſtendit erga hos duos fratres, quibus amiciſsimè reſpondet, dicẽs, *Calicẽ quidẽ meum bibetis, & baptiſmate, quo ego baptizor, baptizabimini. Sedere autem ad dexteram, aut ad ſiniſtram, non*

eſt

eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo. Quaſi dicat, Patiemini quidẽ propter nomen meum, & hęredes regni mei vos futuros ſpõdeo, tamẽ in me prius offendemini: ſed quia tandem non eſt naturæ veſtræ viribus, ſed ex mea virtute pro me patiemini, etiã regnũ Patris mei accipietis, & erga reliquos Apoſt. qui ęgrè ferebant duorũ fratrum ambitionem, ꝙ aliis pręferri voluiſſent. Sed Chriſtus eos conuocãs, tribus efficaciſsimis argumẽtis eos conciliat, dicens, *Scitis quia Principes gentium dominãtur eorũ & qui maiores ſunt, poteſtatẽ exercẽt in eos. Nõ ita erit inter vos. ſed quicũque voluerit maior fieri, ſit veſter miniſter: et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. ſicut filius hominis non venit miniſtrare. ſed miniſtrare, & dare animã ſuam in redẽptionem pro multis.* Iis tribus argumentis quorum 1. à ſimilitudine regni profani ſumit. 2. ab humilitate, quæ decet eos qui humilitatẽ Euangelicã profitẽtur. 3. ab ipſo Chriſto qui cũ diues eſſet, ita pro nobis egenus factus eſt, vt non haberet vbi caput reclinaret, vt ſcilicet, ipſius inopia diuites efficeremur, Apoſtolos corripit: nam ex ignorantia, & carnali prudentia eorũ prodibãt cogitationes. Permiſit autẽ Dominus Apoſtolos huiuſmodi vitiis ſubinde labi, vt pòſt prædicatores Euãgelij effecti, dicerẽt patienter ferre lapſos: iuxta illud, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis huiuſmodi inſtruite, &c. Gal. 6. Chriſtus igitur breui hac cõcione duorũ fratrum ambitionẽ humilitatis commendatione deprimit, & decem diſcipulorũ indignationem cõpeſcit, ſiquidẽ omnibus ſe in exemplũ proponit: hac docet ipſos non debere putare ſuũ regnũ iis artibus eſſe adminiſtrãdum, quibus mundanum adminiſtratur: quaſi dicat, Pater meus duos in mundo ordines, veluti duo luminaria magna conſtituit, mundanum, ſcilicet, & ſpiritualem, quem commiſit adminiſtrandum Imperatori, Regibus, Ducibus, Principibus, Comitibus, Senioribus, Iudicibus: & Epiſcopis, Paſtoribus, Doctoribus, Presbyteris, Concionatoribúſque. vt illi, ſcilicet, gladio externo bonos defendant, & malos puniant: hi verò vigilent pro animabus ſubditorum, Euangelium prædicent, ſacramenta adminiſtrent, & excommunicatione legitimẽ vtantur: quaſi dicat,

Duo in mũdo ordines, mundanus & ſpiritualis.

Non decet vos gladio pugnare, ſed verbo diuino, ad Tit. 1. Vt potēs ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere. Quare ex mea vita exēplum ſumite. Ego Dominus cœli & terræ omnium veſtrū ſum factus ſeruus: præbete ergo etiam vos erga omnes faciles, &c.

Solet hoc loco diſputari ea quæſtio, num ſcilicet iniquè agant parentes, qui ſuis liberis dignitates procurant, aut Eccleſiaſticas, aut ciuiles, de qua vide Auguſt. Epiſtol. 121. To. 2. Item Proſperum libr. 3. de Vita contemplatiua cap. 28.

FERIA QVINTA HEBDOMADæ ſecundæ Quadrageſimæ, Epiſtola, Hieremiæ 17.

Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, &c. Finis Epiſtolæ: Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam ſuam, & iuxta fructum adinuentionum ſuarum.

HAc Epiſtola tria proponit Propheta.

1 Primò, Oſtendit in quo potiſsimùm hominis ſit cōſtitutadamnatio, & maledictio: in eo ſcilicet, ꝙ confidit in homine, ponit carnem brachium ſuū, & à Domino recedit cor eius. Hæc faciunt, qui confidunt in virtute ſua, Pſal. 48. 117. Prouerb. 11. ſuam volunt ſtatuere iuſtitiam, Rom. 10. & iuſtitiæ Dei nolunt ſubiici, Roman. 10. Huiuſmodi quàm grauia & horrenda ſequātur ſupplicia, ſcripturæ teſtantur: nam à gratia exciderunt, qui in lege iuſtificari volunt, id eſt, qui ſine Chriſto propriis viribus ſalutem aſſequi nituntur, Galat. 5. vt in iis glorientur. Inimici Dei conſtituuntur qui voluerint amici eſſe huius ſeculi, Iacob. 4. Dominus diſsipabit oſſa eorum, qui hominibus placent, Pſalm. 52. Tales olim fuere Philoſophi, Iudæi, Pelagiani, & Pſeudoapoſtoli, hypocritæ & Anabaptiſtæ, qui excæcati propria malitia, laborantes ignorantia veritatis, & concupiſcentia rerum noxiarū, euanuerunt in cogitationibus ſuis, & dicentes ſe eſſe ſapien

A gratia exciderunt qui iuſtificari in lege volunt.

ſapientes, poſuerunt carnem brachium ſuum, dum ſcilicet, in carne gloriantur, id eſt, in rebus carnalibus, quos rectè inimicos crucis Chriſti vocat Apoſtolus: quum non oporteat eum, qui gloriatur, in alio, quàm in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, gloriari: alioqui, vt minatur Propheta, erunt quaſi myricæ in deſerto, non videbunt quum venerit bonum, & habitabunt in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis. Quibus metaphoris ſignificat Propheta omnem eorum iuſtitiam, qui ſine Chriſto iuſtificari voluerunt, fore rem futilem & abiectiſsimam, vt eſt Iſa. 59. Oua aſpidum ruperunt, telas araneæ texuerunt. Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis, opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. Eſt enim myrica, herba humilis & abiecta, quæ ſolo arenoſo & ſterili delectatur, maleficis ad odia concitanda in vſu: ſic impij, qui licet hîc exaltentur, vt Cedri Libani, deiicientur, nec videbunt gloriam Domini, Iſa. 26. Sed proiicientur in tenebras exteriores, poſt mortem ſcilicet, ipſis & auxilio gratiæ cœleſtis, & occaſione bonarum operationum ſublatis, ac flumine illo cuius humore fœcunda ſunt fidelium pectora ad producendos virtutum fructus, obturato, in ſalſugine deſperationis perpetuo permanſuri. Pſal. 103.

Chriſti in cruce maximè gloriandum.

Myrica quid.

2 Secundò, Per locum à contrario deſcribit fœlicitatem eius qui cõfidit in Domino. Huic enim erit Dominus fiducia, illuminatio, fortitudo, firmamentum, & liberator. Is autem dicitur in Domino confidere, qui, depoſita omni opinione proprię ſanctimonię, totus à Deo pendet, non contentus, aut propriæ conſciẽtiæ, 1. Ioh. 3. aut adulantis vulgi teſtimonio, ſed etiam, ſi omnia quæ præcepta ſunt fecerit, ſe totum tamen in Dei proiicit miſericordiam, dicens cum Propheta, Si iniquitates obſeruaueris Domine, Domine quis ſuſtinebit? Pſalm. 139. Iſte intelliget veritatem, & fidelis in dilectione acquieſcet illi: Sap. 3. depoſita: vt loquitur Apoſtolus ad Philip. 3. omni, quam ex carne, id eſt, rebus carnalibus, quæ ſpiritu Chriſti deſtituuntur, fiducia: vt inueniatur non habere ſuam iuſtitiam quæ ex lege eſt: ſed eam, quæ eſt ex fide Ieſu Chriſti. *Erit enim hic*, vt habet Propheta,

Fœlicitas hominis qui confidit in Domino, qua.

quaſi lignum quod tranſplantatur ſuper aquas, Pſal.1.12. ſcilicet gratiæ ſpiritualis, qua fit, vt de ventre eius fluāt aquæ viuæ, Ioan.7. Quod ab humorem mittit radices ſuas, id eſt, omnium actionum ſuarum intentionem ad Chriſtum dirigit, qui eſt fons patens in ablutionem peccatorum, Zachar.13. Non timebit, quum venerit æſtus perſecutionum, & aduerſitatum, quia non contriſtabit iuſtum quicquid illi acciderit, ſed gaudebit ſciens quid tribulatio, patientiáque operatur, Roma. 8. *Erit folium eius viride*, id eſt, tota vitę ipſius actio gratia virtutum ad ædificationem proximi ornata, ita conſtans, vt nec eleuetur proſperis, nec frangatur aduerſis, *& in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum.* nec deſinet facere fructum, ſciēs inutilem ſeruum, qui Domini pecuniam non dederit ad vſuram, proiiciendum in tenebras exteriores, Luc.12. Matth.25. Elegans antitheſis, qua opponitur hominis verè iuſtificati, & in ſolo Deo fiduciam habentis fœlicitas, miſeriæ infidelis. Ex qua contra noſtri temporis aduerſarios confirmare licet, opera iuſtorum, & eorum qui ex fide in Chriſtum opera exercent virtutum iuſtitiæ, mercedem accepturos. Siquidem, Apoſtolo teſte, non eſt iniuſtus Deus vt obliuiſcatur laboris noſtri, Hebr.6. Sunt itaque opera fidelium, (Nemo enim, ſecundum Auguſtinum, computare bona opera poteſt ante fidem, in præfa. Pſal.31.) & eorum qui confidunt in Domino bona, iuſta, & ſancta, æternæ vitæ meritoria, imò dum à ſpiritu Chriſti fidelem inhabitante proficiſcuntur talia, vt poſsint ex iuſtitia in iuſto Dei iudicio, quod ſecundum ęquitatem reddet vnicuique ſecundum opera, mercedē expectare, quod metaphoricōs exprimit Propheta, dum ait, *Non timebit quum venerit æſtus. Erit enim folium eius viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum*: quanquam enim ceſſet cum morte bene operandi facultas, permanet tamen actarum virtutum & fidei viror ex merito Chriſti permanentis.

Inutilis ſeruus Domini qui pecuniam ſuā non dedit ad vſurā.

Opera fidelium quæ.

Cor hominis prauū non natura ſua. ſed vitio primi parentis.

3 Tertiò, Neque falſa perſuaſione putaret ſe ſtatim eſſe ſecurum poſſe, ſi animo ſuo fiduciam aliquā de Deo concepiſſet, docet Propheta non eſſe humani iudicij, ea de re pronuntiare. Eſt enim cor hominis prauum, & inſcrutabile non natura ſua: creauit enim Deus hominē rectū,

vt volun

vt voluntas Deo in omnibus obediret, nec à ſe ipſa diſſentiret, ſed vitio primi peccati, quo tota eſt læſa natura, cordis illa prauitas acceſſit, adeóque excreuit, vt ipſi etiam homini ſibi ſubinde parum notus ſit animus. Vnde exclamant ſancti, Ab occultis mei: munda me Domine, Pſalm.18. Maior eſt Deus corde noſtro, & nouit omnia, 1. Iohel.2. Quò fit vt nemo ſciat amoréne an odio dignus ſit, Eccleſiaſt.9.non tam propter occultum Dei iudicium, quàm propter latentem cordis humani prauitatem. Quare ineptiſſima eſt illa de ſpeciali fide, aut certa fiducia in Deum, doctrina: debent enim fideles, iuxta Pauli doctrinam, ad Philip.3. cum timore & tremore ſuam ipſorum ſalutem operari, ex fide credere, & ſperare in miſericordia Dei, vt docet Augu.lib.j.de præ. deſt.ſanct. cap.11. Neque verò propterea docemus, aut deſperationem, aut diffidentiam ex verbo Dei & diuinis promiſſionibus certiſſimè concipiendam: etſi enim illæ in ſe certiſſimæ ſint, proponuntur tamen ſub conditione: certiſſima quidem eſt promiſſio de vita æterna, de remiſſione peccatorum, ſed quæ nulli contingent, niſi ſeruantibus mandata, ſicut innumeris locis docent ſcripturæ, Matthęi 9. & 11. Ioann.4. Zachar.11. Ioanno. Quare rectè docemus fide, & ſpe animum eſſe ad Deum erigendum, credendum verbo Dei, ſperandum in multitudine miſericordię nominis eius, virtutibus animum excolendum: atqui nunquam pręſumendum. Si enim Apoſtolus, qui nullus ſibi conſcius erat, in hoc tamen non audebat ſe iuſtificatum præſumere, nec ſeipſum iudicare. Qui enim iudicat me. Dominus eſt, inquit, 1. Corinth. 4. Multò minus certò nobis eſt pręſumendum, quum cordis noſtri latebras inueſtigare nequeamus. Siquidem ſolus Dominus eſt qui probat corda: & renes, & reddit vnicuique ſecundum viam adinuentionum ſuarum: quia enim fons humanarum operationum, authore Chriſto, Matthęi 15. Eſt cor pronum ad malum ab adoleſcentia ſua, Geneſ.6.& renes impudicitiæ fomitem ſubminiſtrant, oſtendit Propheta mala eſſe ea omnia, quæ ex his duobus proficiſcuntur: ac proinde iudicio Dei obnoxia, niſi gratia remiſſionis deleantur.

Fideles cũ timore ſalutẽ ſuam operari debens.

Fide & ſpe animus ad Deum erigendus.

Dominus ſolus probat corda et renes.

FERIA QVINTA HEBDOmadæ ſecundæ, Euangelium, Lucæ 16.

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, &c. Finis Euangelij: Si Moſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

QVia ſic comparatum eſſe videmus, vt ex præſentium rerum fœlicitate, aut inopia æſtimare ſoleant homines futuram conditionem, vt ſcilicet, omnes diuites beatos, contrà omnes pauperes miſeros & iræ filios reputent: oſtendit hoc Euangelio Chriſtus ex præſentibus rebus futuram conditionem non eſſe metiendam. Proponit itaque quatuor.

Ex præſentibus reb⁹ futura cōditio nō metienda.

1 Primò, Duorum hominum & vitam, & mores, diſparem, nempe, diuitis, in maxima rerum omnium fœlicitate & luxu: nam induebatur quotidie purpura, & byſſo: enim erat diuitis huius ſuperbi affectus, vt ex fruitione opum, quaſi ſupremam fœlicitatem metiretur, non habens aliquam in veſtitu perſonæ, conditionis, dignitatiſque rationem: ſiquidem veſtium vſus à natura conceſſus, neceſſitati & conditioni pro vtilitate Reipublicę, non luxui ſeruire debet: alia enim Regi, Principi, Duci, Senatori, priuato, plebeióque veſtis conuenit. Publicos enim decet dignitatem, quam ex Dei vocatione ſuſtinent, tueri: quæ ratio in priuatis hominibus locum non habet. Damnatur ergo in hoc diuite, non rerum vſus, ſed turpis abuſus, ſiquidem non contentus veſtium deliciis, addidit gulæ cupedias, quibus & effrenem, laſciuámque concupiſcentiam, ſatis per ſe in omnem libidinem irruentem prouocaret. Nam epulabatur quotidie ſplendidè, & delicatè, quaſi dicat, cum diuitiarum comes ſit luxus, huic Deus venter erat, hunc coluit iuxta Iſa. 5. cythara, lyra, tympano, tibia, & vino. & pauperis, in ſumma rerum omnium indigentia: nam iacebat ad

Veſtiū vſus luxui ſeruire nō debet.

ianuam diuitis vlceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ caderent de menſa diuitis, & huius vlcera canes lingebant. Hæc ſiquis humana ſolùm ratione perpendat, quis non iudicabit hunc (maximè ſi aliquam exiſtimet eſſe rerum inferiorum apud Deum prouidentiam) omnium fuiſſe infœliciſſimum, quando huic mala acciderint, quaſi, iuxta Eccleſiaſten capitulo 28. opera egerit impiorum? Neque enim ſola paupertatis cruce acerbiſſima, ſed ægritudinis, miſeriæ quoque premebatur, adeò vt ſicut illo diuite nemo fœlicior, ita hoc nemo miſerior iudicari poterat. Cæterùm, quum non fortuitò, aut caſu, ſed ſingulari Dei Optimi Maximi prouidentia, & diuitibus, & pauperibus æquè accidant. Nunquam cogitabit diues ſeſe ob diuitias fœlicem, aut Deo gratum, & pauper ob paupertatem à Deo deſertum. Sunt enim & diuitiæ & paupertas, res adiaphoræ: ſola verò iuſtitia aut iniuſtitia, eſt quæ hominem Deo conciliat, aut inimicum conſtituit, necnon & eorum mortem, quæ vtrunque diſpar eſt ſubſecuta. Nam pauperi, terminus erat omnium miſeriarum, laborum, famis, & cruciatuum, ſed diuiti finem attulit voluptatum, deliciarum, conuiuiorum. Statutum eſt enim hominibus ſemel mori, & poſt hoc iudicium, Hebræorum cap. 9. quò ſcilicet decerneret præmia vitæ æternæ iuſtis, & pœnas gehennæ impiis. Iuſtus enim eſt Deus, nec poteſt obliuiſci operis noſtri, & fidelis, vt non patiatur nos tentari ſupra id quod poſſumus: Ideò Lazarum, qui magna fortitudine & patientia durum paupertatis telum ſine inuidia ſuperauerat: Laudabilis enim paupertas cum timore Dei, Prouerbior. 15. vt quia ſocius paſsionis fuerat, eſſet & conſolationis. Si enim cōpatimur, & conregnabimus, & diuitem immitem, ſuperbum, omnibus voluptatum illecebris diffluentem, ſperantem in incerto diuitiarum, impium, ſecurum, quaſi iuſtorum opera habentem, quum duceret in bonis dies ſuos, tenentem tympanum & cytharam, ex hac vita euocat, ſed ita vt illum ab angelis deferri iuberet in ſinum Abrahæ: Sunt enim iuſtorum animæ in manu Dei, vt non tangat illos tormentum mortis. Nam oculi Domini ſuper hunc metuentem Deum, vt erueret à morte anima eius, & aler

Diuitiæ & paupertas res adiaphoræ.

Paupertas laudabilis cum timore Dei.

Iuſtorum oſſa ita De⁹ cuſtodit, vt vnum ex iis non conteratur.

& aleret eum in fame. Cuſtodit enim omnia oſſa eorum, vt vnum ex eis non conteratur, Pſalm. 32. 33. Sapient. 3. Nam pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorũ eius, Pſalm. 115. & hunc mortuum & ſepultum, atq; in inferno conſtitutum horrenda illa ſtatim ſubſequerentur tormẽta. Iudicium enim ſine miſericordia illum decebat, qui non fecerat miſericordiam cum proximo ſuo, Iacob. 2. Competit enim huic illud Eccl. 8. Vidi impios ſepultos: qui quum adhuc viuerent, in loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operum.

Bonorum operũ merces repoſita eſt.

2 Secundò, Hiſce duobus exemplis quum docuiſſet rebus preſentibus ſic eſſe vtendum, vt in vſum pauperum nobis eas eſſe collatas ágnoſceremus: ac proinde bonorum operum mercedem eſſe repoſitam vitam æternam, ſicut ex ipſorum neglectu diuiti huic eſt reddita æterna damnatio, tanquam auaritię, luxurię, gulę, & libidinis ſtipendium, ſicut & Lazaro eſt, licet ex gratia, merito bonorum operum, ſcilicet, patientię, longanimitatis, fidei, obedientię, tolerantię, paſſionũmque reddita vita ęterna, contra eorum ſententiam, qui alicuius meriti eſſe negant opera bona. Cæterùm ex iis quę amborum mortem ſunt ſubſecuta, apertiſſimè animę immortalitatem conuincit contra inſanos eorum errores, qui putant omnia morte deleri. Proinde cùm, vt inquit Auguſti. nihil faciat malam mortem, niſi quod ſequitur mortem: nec mala mors ſequi poteſt, vbi bona vita precesſit, ſermone 24. de verbis Domini. Ergo ſplendida ſepultura diuitis nihil ſuperbo diuiti contulit ad ſalutem, ſiquidem curatio funeris, inquit Auguſtinus, conditio ſepulturę, pompa exequiarum, magis ſunt ſolatia viuorum, quàm ſubſidia mortuorum. Si enim aliquid prodeſt impio ſepultura pretioſa, oberit pio vilis aut nulla, Auguſtin. lib. 1. de Ciuit. Dei capit. 12. Abiecta verò pauperis nihil inopi Lazaro obfuit: licet enim humana deeſſent exequiarum ſeu parentalium ſubſidia, aderant tamen Angelica miniſteria, quo vel ſolo argumento eorum reſpondere poſſumus errori, qui negligenda fideliũ corpora putant: ſunt enim fidelium in Chriſto dormientium corpora ſancta, propterea quòd Spiritus ſancti ea inhabitantis fuerint organa: ac proinde non negligẽda,

Sepultura conditio & pompa exequiarum, magis ſunt ſolatia viuorũ quàm ſubſidia mortuorũ.

maximè

maximè verò propter ſpem reſurrectionis. Siquidem, vt idem inquit Aug. omnes illæ ſcripturarum authoritates, quibus ſepulturæ cura commendatur, non hoc admonēt quòd vllus inſit ſenſus cadaueribus, ſed ad Dei prouidentiam, cui talia placent etiam pietatis officia, corpora quoque mortuorum pertinere ſignificant, propter fidem reſurrectionis adſtruendam, lib. 1. de Ciuit. Dei capit. 12. Item cap. 3. lib. de Cura pro mortuis.

3 Tertiò, Dialogiſmo, quo ſerā huius diuitis pœnitentiam deſcribit, petentis ab Abrahamo ſibi miſereri, Lazarum ād ſe mitti, aquæ gutta refrigerari, & flammæ cruciatū liberari, oſtendit Chriſtus illud eſſe veriſſimum quod habet Eccleſiaſtici 14. ante obitum operandam eſſe iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum; irrita enim ea omnis eſt pœnitentia, quæ mortem ſequitur ſecundam. Derogat enim iuſtitiæ, & æquitati diuinæ, quiſquis damnatis ſuam prodeſſe poſſe pœnitentiam credit, aut pro ipſis Deo ſupplicat. Neque tamen propterea irritas eſſe quis opinetur Eccleſiæ preces, quas illa quotidie Deo pro defunctis certa fide effundit: ſed iis quos in Domino mori credit: nam pro iis qui peccant peccato ad mortem non orat. ſed quia quoddam eſſe vitæ genus agnoſcit non ita malum, vt iis omnino iuuari poſſit, pro omnibus autem orat, & ſacrificium crucis Deo Patri, vt habet Auguſti. lib. 9. Confeſſ. capit. 12. offert, occulto Dei iudicio relinquens. quibus prodeſſe ea poſſint. Errat enim quiſquis ex hac ſcriptura eneruare volet pro defunctis preces. Siquidem de eo loquitur Chriſtus, qui peccauerat peccato ad mortem: quare & ſera illius fuit pœnitentia: qualis erit eorum quæ deſcribitur Sapient. 5. Cruciabitur ergo poſt mortem, qui carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis non crucifixerit, vt ſcilicet, agat dignos pœnitentiæ fructus: huius enim vermis non morietur, & ignis non extinguetur. Contrà verò Lazarus, id eſt, fidelis quilibet iuſtificatus ex fide pacem habet, nactus oleum gaudij pro luctu, & pallium laudis pro ſpiritu mœroris, vt eſt Iſaiæ 61.

Ante obitū iuſtitia operanda.

Orare debemus pro defunctis.

4 Quartò, Reſponſione Abrahæ ſolatium, & refrigerium negantis diuiti, etiam pro fratribus deprecanti, oſtend

oſtendit viuos non egere pro vitæ ſuæ ratione inſtituenda, aut reuelationibus, aut apparitionibus ſpirituum. Habemus enim, vt inquit Petrus, firmiorem Propheticum ſermonem, cui benefacimus attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoſo loco, 2. Pet. 1. Nunquid enim populus viſionem requireret pro viuis à mortuis? Ad legem & teſtimonium reſpiciendum monet Iſaias cap. 8. Nam qui admonitionibus ſcripturæ non crediderit, nec mortuorum reuelationi credet, quum ea plerunque incerta, & fallax ſit: ſiquidem Angelus Satanæ ſubinde ſe transfigurat in Angelum lucis, 2. Corinth. 11. Non enim cuilibet, ſed ex ſingulari Spiritus ſancti dono, datur diſcretio ſpirituum. Si enim hæc anſa prę beretur dęmoni, neſcio quem nõ fidelium ille facilè in ſuam maſſam pertraheret. Proinde quiſquis Moſen, & Prophetas non audierit, ſed pertinaci animoſitate reſiſtere verbo Dei peccando etiam contra conſcientiam, perrexerit, huic certè nullæ ſpirituũ reuelationes proderunt, niſi ad maiorem obdurationẽ: vt videns non videat, & audiens nõ intelligat. Vtuntur aduerſarij hoc loco, velut robuſtiſſimo ariete, quo putant ſeſe inconcuſſam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam deiicere poſſe, qua docet ſanctum eſſe & ſalubre pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Sublatis enim, inquiunt, apparitionibus vanis ſpirituum, intercedant neceſſe eſt Papiſticæ vigiliæ, preces, oblationes, ſacrificia, ac denique quæſtus omnis ſacrificulorum. Quaſi verò hæc ſanctiſſima fidei doctrina imaginariis, & falſis, ac dæmoniacis niteretur apparitionibus, ac non potius ſolido Dei verbo, Apoſtolorum prædicationi, veteris Eccleſiæ authoritati & conſuetudini. Apparitiones tamen ſpirituum humanorum è corporibus defunctorum Dei permiſſu quandoquę fieri credit Eccleſia Chriſti, vt videre eſt apud Auguſtinum lib. de Cura pro mortuis, cap. 11. lib. de ſpiritu & anima cap. 29. vbi docet has per diuinam potentiam quandoque certis de cauſis fieri. Vide etiam lib. 12. de Geneſi ad literam cap. 13.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ ſecundæ quadrageſimæ, Epiſtola. Geneſe. 37.

Dixitque

Dixitque Ioſeph ad eos, Audite ſomniū meum quod vidi: Putabam nos ligare manipulos in agro, &c. Finis Epiſtolæ: Fratres meos quæro, indica mihi vbi paſcant gréges, &c.

PLura continet hæc Epiſtola, quàm qui breui tabella complecti queāt: primaria autem videntur eſſe quatuor.

1 Primò, Somnij enarratio innocēti Ioſeph diuinitus reuelati, Chriſti, cuius Typum, & figuram geſſit, myſteria ſublimia continet, verùm quia litera occidit, ſpiritus autem viuificat, altius eſt hæc hiſtoria, quam ad Ioſeph referenda: præſagiebat quidem hoc ſomnium ipſi Ioſeph regnum, adminiſtrationem Regiam, & imperium totius Ægypti, ſed ita vt typum tantùm gerere veri illius liberatoris Chriſti, qui non ſolam Ægyptum, verùm etiam Syriam, id eſt gentes & Iudæos, fame verbi Dei periclitantes paſceret. Erexit enim Deus ſubinde hac fide Patriarcharum animos, dum venturi Meſſiæ, id eſt, Chriſti promiſſionem Abrahæ, Iſaac, Iacob, & Dauidi toties proponit. Nemo autem verius totam œconomiam vitæ Chriſti, & myſteriorum eius expreſſit, quàm noſter hic Ioſeph. Quem Pater præ cæteris magis dilexit: nam illi dedit tunicam polymitam, id eſt, varij coloris: aliáque multa præ cæteris beneuolentiæ ſigna: eò quòd eum iam ſenex ex Rachele dilectiſſima ſuſcepiſſet, quibus adumbratus eſt vnicus ille Dei Patris amor, quo filium ſuum Chriſtum ab æterno dilexit, & dum venit plenitudo temporis, in mundum miſit, Galat. 4. vt iuxta ſomnij huius interpretationem, vt eſt Heb. 1. eſſet hæres vniuerſorum, adorarent eum etiam ſecundum humanitatem omnes Angeli Dei, thronus eius eſſet in ſeculum ſeculi: & adorarent eum omnes Reges, omnes gentes ſeruirent ei, per fidem nimirum, & fructū bonorum operum, Pſalm. 71. Hæc enim adumbrarunt & manipuli & ſtellæ Patris, matris, & fratrum adorantes manipulum Ioſeph, atque vt hæc ſomnij ſimplex enarratio cauſſa odij erga innocentem fuit: ita prædicatio Chriſti Iudæis ſcandalum, gentibus autem ſtultitia, odium

Ioſeph typū & figuram Chriſti geſſit.

odium Chriſto conflauit.

Cura patris Iacob in filios in paſcuis gregũ occupatos. 2 Secundò, Patris Iacob erga filios in paſcuis gregum occupatos curà, quos licet inuidia, & maleuolentia erga innocentem cerneret laborare: noluit tamen quenquam meritos negligere, vt nec Pater æternus totum mundum in maligno poſitum, & æternæ damnationis reum reliquit. Sed filium ſuum vnigenitum miſit in ſimilitudine carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum in carne, iuſtitia legis impleretur in nobis, peccatores vocaret ad pœnitentiam, & ereptos de poteſtate tenebrarum transferret in regnum filij dilectionis ſuæ. Sicut autem innocens hic ad fratres eſt miſſus, ita ſecundum humanitatem ex Iuda ortus Dominus noſter, Hebr. 7. Miſſus eſt ad oues quæ perierunt domus Iſraël. Matt. 15. Atque vt horum fratrum inexcuſabilis eſt inuidia, qua erga innocentem exarſerunt, ita & de Iudæis meritò cõqueritur Chriſtus, Ioan. 15. dicens, Viderunt & oderunt me gratis, nunc excuſationem non habent de peccato ſuo, & locuti ſunt aduerſum me lingua doloſa, & ſermonibus odij circundederunt me, Pſal. 108. Quòd verò ablegatus à patre Ioſeph, in agro oberrauit, myiticos ſignificat Chriſtum in ſimilitudine carnis peccati, qui dum cũ publicanis & peccatoribus manducat, hominum iudicio talis cenſebatur, Matth. 11. Potator vini, &c. Atque ſic placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Verùm ne ſic quidem excuſantur Iudæi. Nam vt fratres Ioſeph agnouerunt: ita ipſi edocti per Moſen, Pſalmos, & Prophetas, agnoſcere Chriſtum potuerunt, niſi excæcati propria militia fuiſſent. Imò vt hi videntes Ioſeph, dixerint, *Ecce ſomniator venit*. Ita Iudæi dixerũt, Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, Matt. 20. Sed quia iam, iuxta Iſaiam capit. 29. miſcuerat eis Dominus ſpiritum ſoporis, clauſerat oculos eorum, & Principes, & prophetas eorũ excæcauerat. Idcirco vt hi fratres (quanquam longè horribilius) offenderunt in lapidem offenſionis, & petram ſcandali.

Inuidia in innocentem execrabilis. 3 Tertiò, Impiorum fratrum in innocentem inuidia, quam declararunt veſtium expoliatione, proiectione in ciſternam veterem, & venditione. Ex quibus pręter myſterium inuidiæ naturam etiam profanis hominibus

execrab

execrabilem agnoſcere licet,quæ nulli æquè ac ſuo nocet authori. Pugnat enim aduerſus domeſtica decora, vt malit inuidus perpeti mala,quàm,vt habet Chryſoſt. proximum videre in gloria. Denique vel hinc inuidiæ ferociam videas,quòd nec naturam, nec beneficium reuereatur: nam in fratrem, in eum denique, qui viſendi cos cauſſa, laborem periculoſum ſuſceperat, ferociunt: *Venite*,inquiunt,*occidamus eum, & videamus quid proderunt illi ſomnia ſua.* Sic Chriſto Dei filio lucem Euangelicam afferenti,& impia ipſorum opera arguenti,Principes, & Phariſæi reſtiterunt,dicẽtes, Venite, Hierem.11. mittamus lignum in panem eius, id eſt, morte turpiſsima condemnemus eum, eradamus eum de terra viuentium,& nomen eius non memoretur amplius:quia Sap.2.contrarius eſt operibus noſtris,Improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ, &c.Hęc cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim eos malitia eorum. Nam vt horum fratrum concilium pulchrè diuina prouidentia eluſit, ita & Iudæorum conatum de Chriſto perdendo. Nam Ioſeph, dum fratres perdere nituntur, ad Ægypti gubernationem, imperij dignitatem,& Reipublicę conſeruationem promouent: ita Chriſtum dum perdere conantur Iudæi, efficiunt,vt ſit caput Eccleſię,iudex viuorum & mortuorum,& Princeps Regnum terræ. *Inuidia ferocia.*

4 Quartò, Fucus excogitatus humano conſilio ad euitandam patris indignationem, dum à feris deuoratum falsò aſſerunt,& veſtes ſanguine tinctas oſtentant. Atqui pater,ſpiritu ſancto verba eius dirigente,exclamat,*Fera peſſima*, inuidiam rectè intelligimus, *deuorauit filium meum.* Sic Iudæi, dum impio crimini prætextum quęrunt, Reip.tranquillitatem, dicentes, Ne forte veniant Romani & tollant locum noſtrum & gentem, Ioh.11. iuris patrocinium:Nos legem habemus,& ſecundum legem debet mori, Ioan. 8. legis zęlum: Si non eſſet hic homo malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. Intellexit totus vbique diffuſus orbis per inuidiam ipſos Chriſtum tradidiſſe,ac falſis eum teſtimoniis obruiſſe, atque ita in humanam Chriſti naturam plenitudine gratię & eritatis ornatam ſæuiiſſe, diuinitate quæ impaſsibilis

eſt, illæſa perſiſtente, ſicut Ioſeph ſaluo, eius tunica hœdi ſanguine aſperſa eſt, vt in omnibus vmbræ, & figuræ reſponderet corpus, & veritas. Quia enim ſine ſanguinis effuſione, Apoſtolo teſte, fieri non potuit remiſſio, omnia nanque mundantur in ſanguine: ideò voluit & Chriſtus, nō per ſanguinem taurorum aut vitulorum, ſed per proprium introire in ſancta ſanctorum, Heb. 9. vt mundaret conſcientias noſtras ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti. Neq; enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri, Acto. 5. Porrò Ioſeph veſte ſpoliatus, & in ciſterna veteri proiectus, pulchrè myſterium mortis Chriſti refert, qui carne ſpoliatus ad inferos deſcendit, vt liberaret eos, qui in tenebris & in vmbra mortis ſedebant, vt in ſanguine teſtamenti ſui educeret vinctos de lacu, in quo non erat aqua: quemadmodum quod Iſmahelitis venditur, adumbat gratiam noui teſtamenti à Iudæis repudiatam, gentibus eſſe manifeſtatam.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ ſecundæ, Euangelium, Matthæi 21.

Marc. 12. Luc. 20. Iſa. 5. Hiere. 2.

Homo erat Paterfamilias qui plantauit vineam, & ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt, &c. Finis Euangelij: Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam ſicut Prophetam eum habebant.

Phariſæi propria malitia excæcati.

PHariſæis propria malitia ita excæcatis, vt manifeſtam veritatem à Chriſto oblatam recipere nollent, Chriſtus horrenda comminatione prædicit eorum excæcationem & reprobationem, qua auferreretur ab eis regnum Dei, & daretur gentibus facientibus fructum eius. Agit itaque hoc Euangelio Chriſtus quinque.

1 Primò, Conuincit Iudæos ſub metaphora Patrisfamiliâs, qui plantatam vineam muniuit ſepe, torculari, & turri, id eſt, legis cognitione, ſacrificiorum oblationibus, & Angelorum cuſtodia: innumeris erga ipſos collatis

collatis beneficiis. Vinea enim Domini Sabaoth, domus Iſraël eſt, Iſa. 5. Hiere. 2. Pſal. 79. Quum enim omnes gentes demiſiſſet ingredi vias ſuas, vt eſt Acto. 17. ſolos Iudæos miſericorditer de fornace ferrea, & domo ſeruitutis, ſcilicet, Ægypto, Duce Moſe, variis portentis, magna Ægyptiorum clade, per mare rubrum, per deſertum cœleſti alimonia paſtos in opimam promiſſionis terram, fluentem lac & mel, deduxit: quibus ne quid ad fœlicem Rempublic. deeſſet, dedit Duces, Principes, Regéſq;, qui viribus, & armis externam politiam adminiſtrarent, ac hoſtes propellerent, ciues defenderent, religionem tuerentur, idolomaniam prohiberent: quales fuere, Moſes, Ioſue, Dauid, Ezechias, Iehu, & Ioſaphat, & Sacerdotes, Leuitas, Miniſtros, & Prophetas, qui ſacrificiis, oblationibus, precibus, & verbi prædicatione populum Deo reconciliarent, & à recto aberrantem reuocarent, vt Aaron, Eleazar, Achimelech, Iſaias, Hieremias, & Ezechiel. Huiuſmodi enim fidis colonis & ciuilibus, qui profana tuerentur, & Eccleſiaſticis, qui ſacrorum curam gererent, Clementiſsimus hic Paterfamiliâs hanc Rempublic. elocauit: quibus hoc tantum curæ erat, vt bonorum operum fructus Deo referent. Sic Ioſaphat magiſtratum ciuilem ad pietatem & Dei timorem prouocabat, 2. Paral. 19. Sic denique omnes Prophetæ totam Rempubl. ad Dei timorem, veram cordis conuerſionem, fidem venturi Meſsiæ adhortabantur, 4 Reg 17.

Vinea Domini domus Iſraël.

2 Secundò, Iudæos ingratitudinis, qua, neglectis tantis Dei beneficiis, ordinationi Dei reſiſtebant, & rebellionis arguit, dum ait, *Agricolæ apprehenſis ſeruis alios ceciderunt, alios occiderunt, & alios lapidauerunt*, vt Hieremiam, Iſaiam, & Zachariam, filium Barachiæ, alióſq; innumeros, Actor. 7. quibus verbis Chriſtus horrendam mentis cæcitatem, qua propria malitia ſemper reſtiterũt Spiritui ſancto, in Iudęis perſtringit: qua licet mererentur ſemel à Deo deſeri, atque omnibus acceptis beneficiis priuari: quia tamen eius tanta eſt erga hominem *φιλανθρωπία*, & humanitas, qua etiã auerſos vocat, nã contentus fuit ſemel atque iterum ad pœnitentiam, peccati confeſsionem, & cordis conuerſionem, Iudęos vocaſſe

Iudæorum ingratitudo.

miniſterio variorum Prophetarum, Sacerdotum, & piorum Principum: ſed quemadmodum ſemper rebus deſperatis, aut dum ipſi in captiuitate conſtituti, audita Prophetarum prędicatione, reſipiſcerēt, miſit eis Saluatorem in Ægypto Moſen, in Aſſyria, Iſaiam, Naum, Ionam; & in Babylone, Eſdram, Zachariámque. Ita nunquam ſine ſui cognitione, etiamſi ſubinde eam reiicerent, dereliquit Iudęos, nolens aliquem perire, ſed omnes ad veritatis cognitionem venire. Sed quem Prophetarum non ſunt perſecuti? quum tamen ipſi apud Deum eſſent, Exod. 19. gens ſancta, regnum Sacerdotale, & populus acquiſitionis.

Chriſtus nũquam Iudæos reliquit ſine ſui cognitione.

3 Tertiò, Magnam Iudęorum exaggerat malitiam, qui tantis beneficiis à Deo affecti: ſiquidem ex ſingulari Dei beneuolētia, adoptio filiorum, gloria, teſtamentũ, legiſlatio, obſequium, & promiſſa, vt eſt Rom. 9. ipſorũ erāt: nihilo tamen meliores ſunt effecti: externa ſiquidem hęc omnia Dei immenſa beneficia, niſi beneficio gratię Dei legitimus accedat horum vſus, obſunt magis q̃ proſunt, non ex natura ſua, ſed vitio hominum mente corruptorum. Verùm ne ſic quidem deſtitit benefacere Deus. Nunquid enim incredulitas ipſorum fidem Dei eneruauit? abſit: eſt enim Deus verax. Quia ergo neque lex, neque Prophetæ veros fructus bonorum operũ producere in ipſis potuit, quibus remiſsio peccatorũ, iuſtificatio, & ſalus ęterna pararetur, miſit clementiſsimũ hic Paterfamiliàs, vbi venit plenitudo temporis, filium ſuum, nõ vt iudicaretur, vel condēnaretur mũdus per ipſum. Atq; ideò inquit, *Fortè verebũtur filium*: quaſi dicat, Non dubitãdo, ſed quid ipſos facere oporteret inſinuãdo: hunc filiũ qui verus eſt mearũ poſſeſsionũ hæres, licet non mittã in apparatu Regio, & in naturę diuinæ maieſtate, ſed in ſimilitudine carnis peccati, in forma ſerui, &c. Poterunt tamen, ſi legis, quam habent cognitionem admittant, agnoſcere. Quod ni faciant, ſua id culpa facient.

Dei Patris charitas.

4 Quartò, Singularē Dei Patris charitatē commendat, qua miſit filiũ ſuũ in mundũ, & Iudæorũ excæcationem proponit, qua agnitũ hæredem non receperunt, Ioan. 1. ſed malis Ducibus, ſcilicet, auaritia, ira, inuidia, & odio, accēſi, in eũ, cui pro tantis beneficiis acceptis liberalitatem,

tem,amorem,charitatem, & beneuolentiam rependere debuerant, feruntur inſani, nec antè ſæuire deſiſtunt, q̃ & hæredem eiectum extra vineam: Chriſtus enim extra caſtra paſſus eſt, Hebr.13.occiderint, & hæreditatem regni terreni magna tyrannide inuaſerint. Sed quid accidit? vt poſsiderent,occiderunt,& quia occiderunt, perdiderunt.Hæc enim ipſorum fuit contra Chriſtum coniuratio,dum reuerſi ad iniquitates patrum ſuorũ,Hiere. 11.& Sap.2. dicunt, Circumueniamus iuſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, grauis eſt nobis ad videndum. Venite, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra, morte turpiſsima condemnemus eum, &c. Perſtringit itaque Chriſtus obſtinatam Phariſæorum, Scribarum, & Sacerdotum ſcientiam, vt etiam inuiti cogerentur contra ſe ſententiam dicere: ſiquidem ea veritatis vis eſt, vt etiam ab improba mente erumpat. Rogati enim quid huiuſmodi agricolis parricidis pœnæ eſſet infligendum. Reſpondent, *Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis.*

5 Quintò, Vt minor illis eſſe excuſatio poſſet de peccato ſuo,ſcilicet,infidelitatis,quo Chriſto, & manifeſtæ eius veritati reſiſtebant, eos ſcripturis Prophetarum apertè conuincit,oſtendens ſeſe eſſe lapidem reprobatum ab hominibus ædificantibus,id eſt,à Principibus Sacerdotum,Scribis,& Senioribus,quibus Reipublicę Iudaicæ erat imperium commiſſum, vt ſcilicet, ædificarent domos ſpirituales,ſed per Chriſtũ,qui dum ſua iuſtitia, quæ ex lege eſt,ædificium hoc abſoluere vellent,nec poterant: venit Chriſtus, aliis lapis angularis, qui fecit vtraque vnum,ad Ephe.2.electus,probatus:& pretioſus. Vt qui crediderint in eum non confundátur:item offenſionis, & ſcandali, iis ſcilicet, qui offendunt verbo, nec credunt in quo poſiti ſunt,1.Petri 2.Chriſtus enim eſt fidelibus factus à Deo patre, 1.Corinth.1. ſapientia, iuſtitia,ſanctificatio & redemptio: Ii tamen,quia præmuntur infirmitate carnis, vt ſæpius etiam ea quæ nolint, agant: quò fit vt quandoque etiam ſancti cadant, vt de Petro,& Dauide teſtantur ſcripturæ, quibus, vt loquitur Auguſtinus,vtilis ſubinde eſt lapſus,vt pòſt maiori cautione vitam inſtituant,tales & poſt amiſſam gratiam di-

Chriſtus lapis reprobatus.

Chriſtus lapis angularis.

gni eſſent,qui ea ſemper indigerent: quia tamen ita cadunt, vt ſuper lapidem Chriſtum maneant, ipſum nec negantes,nec contemnentes,ſed potius per fidem ipſum tenentes. Sic lapſi confringuntur quidem, ſed non conteruntur. Iuſti enim ſi ceciderint, non collidentur, quia Dominus ſupponit manum ſuam: habent enim gratuitum Dei auxilium,qui per pœnitentiam reſeruantur ad ſalutem hauriendam ex fonte gratiæ Chriſti. Infidelibus autem & hæreticis ruina, offenſio, & ſcandalum. ſi quidem ii, non tantum ſuper lapidem cadunt,vt ex humana peccent infirmitate: ſed quia filium Dei conculcant,fidei teſſeram rumpunt,charitatem, quæ eſt vinculum perfectionis,violant, Eccleſiam Catholicam & Romanam, quæ eſt corpus Chriſti, turpiter lacerant: hos grauis illa duplicis contritionis manet ſententia, qua à lapide Chriſto in iudicio illo ſupremo contererentur ſine ſpe veniæ aut miſericordiæ conſequendæ.

Infidelibus & hæreticis ruina, offenſio & ſcãdalum.

SABBATO HEBDOMADÆ ſecundæ Quadrageſimæ,Epiſtola, Gene.27.

Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille abiiſſet in agrum,vt iuſsionem patris impleret,dixit filio ſuo Iacob, &c. Finis Epiſtolæ: Voluntas Dei fuit, vt citò occurreret mihi quod volebam, &c.

COmplectitur hæc Epiſtola hiſtorica grauiſsima myſteria de electione Iacob, & reprobatione Eſau, in qua deſcribenda proponit quatuor.

Rebecca Iacob decipit.

1 Primò, Rebeccam diuini adhuc oraculi memorem muliebri aſtu, ſed quem diuina prouidẽtia gubernaret, decipere parentẽ Iſaac ſenem:oculis caligãtem, & lecto affixum:quẽ vt intellexit velle Eſau iure natiuitatis primogenito,ſupremã largiri pro patriæ conſuetudine benedictionem,fraudis occaſionem nacta, (ſi tamen fraus appellari debet quod diuinitus agitur) & Eſau feroci, hiſpido, & venatore iuſſu patris in agrum ad venationẽ egreſſo, euocat Iacob totum manſuetum, lenem, & in

taber

tabernaculis habitãtem: cui paternum proponit conſiliũ de primogenituræ priuilegio conferendo, ſuo vt acquieſcat cõſilio iubet, fore vt ipſi tanta dignitas cõferatur, ſi modò obtẽperet, & è caula duos tantùm hœdos afferat. Si quæras, anne peccarit Rebecca, ꝙ fraude Eſau circũuenerit? Reſpondeo ꝙ non. Siquidem ex diuina prædeſtinatione, & iure emptionis, Gen. 26. Hebr. 12. Iacob dignitas hæc debebatur: Ipſis enim in matris vtero luctãtibus reſpondit oraculum, fore vt maior ſeruiret minori. Deinde & Eſau victus impatientia gulæ fratri ſuo ceſſerat Iacob, vt meritò à fraude excuſari ambo debeãt. Paulus Roma. 9. hoc myſterium ad Iudæorum & Gentium refert reprobationem, & ad vocationem: ad Iudæos quidem pertinebat adoptio filiorum, gloria, teſtamentum, legiſlatio, & promiſſa. Sed quia indignos ſe reddiderunt æternæ vitæ, ad gentes ſunt tranſlata.

Rebecca nõ peccauit quòd fraude Eſau circumuenerit.

2 Secundò, Iacob ignarum myſterij ſingulari quadam erga patrem reuerentia, matris conſilium detrectãtem, dum ex rationibus humanis, vt penè ſolet vbique carnis prudentia, argumẽtatur, patrem facilè poſſe vel malitiam, vel impoſturã deprehendere ex corporis habitu diſsimili. Erat enim Eſau corpore hiſpido, robuſto, & voce ſtentorea: Iacob verò corpore gracili, tenero, & voce exili. Itaque timet ne pro benedictione, & fauore paterno, conſequatur maledictionẽ, & odium. Pulchrè autem ſignificat hæc tergiuerſatio iudicium carnis iudicãtis de rebus diuinis ex ſolis præſentibus. Sic olim ad petram contradictionis dubitauit Moſes, Num. 20. 11. de eſu carniũ. Sic Apoſtoli admirati ſunt, Act. 11. gentibus datam eſſe pœnitentiam in remiſsionem peccatorum, eáſque eſſe cohæredes, concorporales, & comparticipes promiſsionis Dei in Chriſto Ieſu, Eph. 3. Atqui hoc erat ſacramentum voluntatis diuinæ abſconditum à ſeculis, vt gentes, quæ non ſectabantur iuſtitiã, conſequerentur iuſtitiã, Rom. 9. ſed eã, quę ex fide eſt Ieſu Chriſti, quẽadmodum Iacob non proprijs viribus, induſtria, vel conſiliis: ſed matris, quæ præterquàm quòd periculum omne in ſe ſuſcepit, etiã veſtibus odoriferis & valde bonis, quæ apud ſe habebat. i. virtutibus & meritis Chriſti, à Patre Iudæis primùm paratis, gentium nuditatem, fa-

ſta illis peccatorum remiſsiõe, & data vera iuſtificatione,contexit,additis cibis.i.ſacrificio crucis,Patri æterno gratiſsimo, quibus cum fiducia ingrediũtur ad Patrem, dicentes, Pater mi, comede de venatione filij tui. i. ex fide per ſpiritum inhabitantem,clamantes,Abba Pater. Ego ſum Eſau,non quidem natura,ſed prędeſtinatione.

3 Tertiò, Iſaac admirantem inopinatam ferarum capturam, dum ait, *Quis es tu fili mi? Quomodo tam citò inuenire potuiſti?* qui pulchrè nobis ſingularem Dei Patris exprimit clementiam,qua reuerſos per pœnitentiã, qua ex ſingulari gratia eos ipſe præuenit, excepit humaniſsimè: quum enim ipſa pietate clementior ſit, qui negare ſeipſum nequeat, 2.ad Timot. 2. mox ſuorum vocem agnoſcit, Ioan. 10. vt, Luc.15. indicat filij prodigi parabola. Sic prædicatione Apoſtolorum, reſipiſcentes Iudæos, & gẽtes mox in gratiam recepit, Act.3. 4.10.11.quo accepta fiducia per Chriſtum,ſeſe filios eſſe profeſsi ſunt:quia nimirum,cibos à matre paratos, conceptam, ſcilicet, ex prædicatione fidem, manſuetudinem, modeſtiam, aliáque pietatis opera igne charitatis excocta Patri offerunt. Quòd verò Iſaac tangendo, & palpando explorat Iacob, priuſquàm cibos accipiat: quoniam quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, Roma.15. huc ſpectaret opinor,vt credamus eam ſolam, quæ ore fit,fidei confeſsionem, non ſufficere. Neque enim, vt impudenter aſſerunt hæretici, de ſola fide, & incredulitate iudicabit Deus, ſed de operibus, quæ ſi arſerint,illi detrimentum patientur:idcirco & Pater ille cœleſtis ſuos explorat,vt ignis aurum ſolet: non vt perdat, ſed vt purget: eget enim corrupta noſtra natura continua exercitatione, ne ad eadem prolabatur. Itaque explorat, ſi quod ore profitemur, opere quoque & perficiamus.

Oris confeſſio nõ ſufficit.

4 Quartò, Benedictionem,qua ſecundum æternũ Dei propoſitum,quo antequàm vel boni,vel mali quicquam egiſſent,prædeſtinatus erat à Deo benedicendus Iacob. Iſta enim benedictione,qua Iſaac, Iacob benedixit, ſymbolum tantùm erat benedictionis diuinæ faciendæ per Chriſtum, qua ſine vllis præcedentibus meritis à maſſa perditionis erant ſeparandi ſecundũ prædeſtinationem,

& pro

& propoſitum gratiæ Dei, vaſa miſericordiæ à vaſis iræ: qui benedicuntur omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ad Epheſ.1. Aut ſi ad Chriſtum referre libet, qui poſtquam ſemetipſum humiliauit vſque ad mortem, accepit à Deo Patre, 2. Pet.1. gloriam honorem, & nomen ſuper omne nomen, cuius odor eſt tanquam odor agri pleni, cui benedixit Dominus: nam de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia, Ioannis 1. Chriſtus itaque conſtitutus iudex viuorum, & mortuorum, electos ante mundi conſtitutionem, benedicit, ita vt ſint benedicti. Eos enim nemo poteſt rapere de manu Patris ſui, Ioann. 10. Habent enim tanquam ſemen, cui benedixit Dominus, Iſa.61. & manet firmum Dei propoſitum, ita vt, iuxta Paulum, Rom.8. neque tribulatio, anguſtia, mors, fames, periculum, & perſecutio poſſit eos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu, qui etſi vt Iacob accepta benedictione, patiantur perſecutionem ab Eſau, probatio ipſis tantùm eſt fidei. Eſt interim etiam erga impios tanta Dei pietas, vt non puniat bis in idipſum. Nam Eſau, quanquam non inuenerit pœnitentiæ locum, etſi cum lachrymis quæreret, tamen in terrenis, & perituris rebus illi benedictionem conceſſit. Siquidem non niſi diuino beneficio etiam mali & reprobi rebus terrenis vtuntur.

SABBATO HEBDOMADÆ ſecundæ Euangelium, Luc.15.

Homo quidam habuit duos filios: & dixit adoleſcentior ex illis, patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit, &c. Finis Euangelij. *Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit, &c.*

Docet hoc in Euangelio mitiſsimus Saluator noſter Chriſtus potiſſimùm quatuor.

1 Primò, Sub ænigmate prodigi adoleſcentis, quid poſsit natura ſine gratia, ſcilicet, poſt acceptam portionem ſubſtantiæ

Liberũ arbitrium. à patre, abire in regionem longinquam, & eam diſſipare viuendo luxurioſè. Sufficit enim liberum arbitrium, vt eſt vitio primorum parentum læſum & eneruatum, ad malum: ad bonum autem, nequaquam, niſi adiuuetur ab omnipotenti bono. Siquidem & naturæ, & gratiæ dona, à Deo in ipſa creatione collata, dum iis inconſultius vtitur primus homo, illis grauiter læditur, & iſtis priuatur, nec poteſt, niſi illo ſanante, & reſtituente, qui dedit vti bene: qualis enim ille peccati merito eſt factus, talis ex vitiata propagine omnes in lucem edidit, auerſos à Deo, contrarios, mortales, corruptibiles, & pecca-*Originalis iuſtitia.* tores. Amiſſa enim originali illa iuſtitia, per quam conſiſtebat illa virium inferiorum & ſuperiorum harmonia, conſecuta eſt ſtatim ἀταξία illa, & rebellio, quam omnes in natura experimur. Hanc enim ſignificare voluiſſe videtur Chriſtus vehementi fame; quæ regionem inuaſerat. Non enim de fame panis, vt Propheta loquitur, intelligit: ſed de fame audiendi verbum Dei. Mox enim naturam inuaſit ignorantia rerum agendarum, & concupiſcentia rerum noxiarum, ignorantia Dei: denique rerum omniũ quæ ſalutem promouere poſſent. Quoad enim latuit veritatis via, quantò magis eam quærebat, eò minus inuenire contigit. Siquidem humanæ philoſophiæ ſalebræ longè minus ſatisfacere poterant, quàm porcorum ſiliquæ. Quanquam enim prima fronte magnã honeſtatem & modeſtiam polliceri ipſa philoſophia videretur: nihil tamen ſublimè aut diuinum afferre potuit.

2 Secundò, Dum hunc aſotum reſipiſcentem, ac miſeriarum perteſum proponit: vnde contingat homini *Pœnitẽtia vera initium.* auerſo veræ pœnitentiæ initium, quod non niſi à bona voluntate naſcitur, ſcilicet, non ex ſolis liberi arbitrij viribus, & ſed ex Dei dono in oculto præuenientis omnem humanam cogitationem. Non enim idonei ſumus cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis. Meminerimus igitur, iuxta Auguſt. Epiſt. 106. quòd patrem hic aſotus non quæſierit, antequam quæſitus eſt ab illo, qui venit quærere, & ſaluum facere quod perierat. Eſt enim opus gratiæ Dei, vt meritum hominis bonum & initiet ad iuſtitiam, & conſumet ad gloriã: primò, inchoans voluntatem bonam:

nam: deinde, eandem adiuuans inchoatam, vt eadem voluntas & diuino dono bona ſit, & diuino adiutorio malam ſuperare poſſit concupiſcentiam. Ita enim hic noſter aſotus, accepto radio cœleſtis gratiæ, rationem auerſam, intellectum obſcuratum, & voluntatem peccato corruptam illuſtrante, vt ex fide (ſine qua nec oratio nec pœnitentia placent) quàm procul eſſet à Deo, (longè enim à peccatoribus ſalus, Pſalm.118.) alienus eſſet à pietate, (nulla enim conuentio luci ad tenebras, 2. Corinthio.6.) & graui peccatorum pondere premeretur, agnoſceret. Nulla enim rectè ſuſcipitur pœnitentia, quam non peccati propria q̃ue miſeriæ cognitio præceſſerit, quam dum fidei lumen præcedit, tum demum ſurgit à ſomno peccati, Rom.13. ad Epheſ.5. Surge qui dormis, &c. Patrem adit miſericordiarum, & Deum totius conſolationis, qui cõſolatur nos in omni tribulatione, 2.Corinth.1. peccatum cõfitetur. Qui enim abſcõdit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & ea reliquerit, miſericordiam conſequetur, Prouerb.28. confeſſione, ſcilicet, ſacramentali à Chriſto inſtituta: & deiicit ſe infra miniſtrorum & ſeruorum conditionem. Oratio enim humiliantis ſe nubes penetrat. Videant ex hoc loco aduerſarij, qui non verentur aſſerere, contritionem, & quæ abſolutam iuſtificationem præcedunt, efficere hominem magis peccatorem. Neque enim diſplicent Deo hæc prodigi opera, qui patrem adit, eum inuocat, peccatum confitetur: vt nec publicani pœnitentia, nec Cornelij Centurionis, licet nondum regenerati, opera, Act.10 Lucæ 18. *Cõfeſſio ſacramẽtalis.*

3 Tertiò, Quantum ſit gaudium in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiã agente. Non vult enim Deus mortem peccatoris: proinde pœnitentia, quam iubet per legem, & dat per gratiam, qua gratia illum, qui adhuc longè eſt, quia nondum per pœnitentiæ ſacramentum reconciliatus, videt miſericordia motus, accurrit, ruit in collum eius, & oſculatur eum: dum miſericordia illius præuenit nos, Pſalm.58. Antequàm clamemus ipſe exaudit, Iſa 65. Clamat enim in nobis interpellando per ſpiritum, Rom. 8. & eum qui inimicus erat, reconciliat per ſanguinem filij, vt pacem habeat ad Deum, Ro.5. Illud interim obſeruandum

Sola bona volũtas nõ ſufficit ad iuſtificationem.

uandum arbitror,ad veram iuſtificatIonem non ſufficere ſolam bonam voluntatem, niſi dum cætera, quæ ad veram pœnitentiam requirit ſcriptura, vt ſunt confeſſio & ſatisfactio,moriendi neceſſitas excluſerit:ſubuenit enim tunc miſericordia Redemptoris, cuius ſanguine & purgantur & delentur peccata. Neque illius efficaciæ derogat,qui has pœnitentiæ partes amplectitur,tanquam ſolidiſſimas poſt naufragium tabulas: iis enim enatare licet, vt hic aſotus, magnitudine ſcelerum horrorem iræ diuinæ concepit, Pſalm.118. Confige timore tuo carnes meas: conſideratione clementiſſimi Patris in ſpem veniæ erigebatur. Audiuit enim illud, Venite ad me omnes qui laborat.&c. Matt.11. & ſcelerum deteſtationi veram pœnitentiam ſubſtituit. Itaque ex iræ filio,& damnationi obnoxio, factus eſt filius Dei: & propter fidem in Chriſtum, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & propter opera ex fide profluentia. Vt enim ſine fide non placent opera, ita nec econtrà: quanquam plerunque fidei iuſtificatio tribuatur: hoc ideò fieri cum Auguſt. puto, quia fides prima datur, per quam cætera impetrantur: quia fides fundit orationem. Quomodo enim inuocabunt in quem non crediderunt? Rom.10. Oſtendit medicum, à quo ſolo eſt ſalus expectāda, docet qua methodo animorum morbi pellantur, & amplectitur ſpem & charitatem. Addit orationem, qua fidei impetres firmitatem, coniungit pœnitentiam nec quicquam quod ad ſalutem requiratur omittit. Sic qui hunc pœnitentem imitabitur, is quum Deus non ſit perſonarum acceptor, eandem ab ipſo gratiam conſequetur.

Fides & opera.

Sine fide nõ placent opera.

4 Quartò, Inſignem Dei clementiam, qua ſolet is erga eos, qui verè & ex animo reſipiſcunt, vti, quia enim peccator dum ſeſe à Deo auertit, perdit innocentiam, iuſtitiam, charitatem, & Spiritum ſanctum: ſiquidem hæc cum conſcientia peccati conſiſtere nequeunt. Spiritus enim diſciplinæ effugit fictum, nec poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis, Sapien.1. Ea autem eſt immenſa Dei Patris clementia, vt redeunti per pœnitentia mox iubeat daret primam ſtolam, id eſt, participes faciat iuſtitiæ Chriſti, omniúmque meritorum ipſius, per gratiam. Sic enim illum induuntur quotquot in illo baptizantur,

Dei clemẽtia.

zantur, Rom. 6. & quod de baptiſmo, ſimile de pœnitentia. Reſtituit enim hæc, quod in baptiſmo acceptum per peccatum amiſimus, & annulum in manum, id eſt, arrhabonem ſpiritus, quo ſignantur fideles: eſt enim annulus datæ hæreditatis, & firmæ charitatis teſtificatio, quæ ſine iuſtitia non imputatiua, ſed vera & inhærente: iuxta illud, Qui facit iuſtitiam iuſtus eſt, acquiri & recuperari non poteſt. Hæc enim & charitatem in ſe complectitur, iuxta Auguſt. perfecta charitas, perfecta iuſtitia, cap. 70. de nat. & gra. & calceamenta in pedes, id eſt, in præparationem Euangelij pacis, necubi coluber inſidians plantam ingredientis inuadat, vtque ſuper ſcorpiones & ſerpentes ſecurius ambulet, non iam gradiens ſecũdum carnẽ, ſed ſecundũ ſpiritum, & vitulum ſaginatum in epulas, id eſt, participem facit corporis & ſanguinis filij ſui: hanc enim gratiam filiis, qui reſtituti ſunt in libertatem ſpiritus, & à peccato purgati, concedit, vt participes fiant corporis & ſanguinis Chriſti. Nam qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat, nõ diiudicans corpus Domini, 1. Corinth. 11. Neque verò iſtis contentus clementiſſimus Pater, vt oſtendat quanti apud ipſum momenti ſit vera pœnitẽtia, vult proximum quenque de pœnitentis ſalute gaudere. Ideò inquit, Manducemus, & epulemur, quia hic filius meus mortuus fuit, quantum ad malitiæ abundantiam, & reuixit. Perierat ſine vlla ſpe recuperandæ ſalutis quantum in ipſo erat, & inuentus eſt.

Perfecta charitas, iuſtitia perfecta.

Hierony. ad Damaſum de vocatione duorũ populorum hoc Euangelium interpretatur, To. 3. fol. 127.

DOMINICA TERTIA QVAdrageſimæ, Epiſtola, Epheſ. 5.

Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis, &c. Finis Epiſtolæ: Fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate. *Ioann. 13. & 15. 1. Ioan. 4.*

Agit

Abſoluta Chriſtianorũ perfectio conſiſtit in imitatione Dei.

AGit in hac Epiſtola Apoſtolus quatuor. 1 Primò, Docet abſolutam Chriſtianæ vitæ perfectionem conſiſtere in imitatione Dei. Collocat autem hanc Apoſtolus non in productione rerum ex nihilo, quod ſolius diuinæ potentię eſt, & in gubernatione cœleſtium, terreſtrium, infernorúmq;, vel in potenti illa virtute, qua abſoluta ſua potentia, omnia quæcunq; vult facit, tam in cœlo quàm in terra. Sunt hæc enim ita propria & peculiaria ipſius diuinæ naturæ, vt nulli creaturæ, ne Angelicæ quidem, cõmunicari poſſint: multò minus imbecilli noſtræ naturæ. Proinde quum hæc impoſſibilia ſint, qualia nunquam præcepit Deus. Præceptum enim, quod ego præcepi tibi hodie, non eſt ſupra te, &c. ſed prope eſt verbum in ore tuo, Rom. 10. Deut. 30. Hanc imitationem conſtituit in dilectione Dei, & proximi, in qua, vt eſt Matt. 22. & Rom. 13. vniuerſa lex pendet & Prophete. Quum igitur hæc ſola ſit, quæ (vt habet Auguſtinus Tract. 5. in Ioannem) diuidit inter filios regni, & filios gehennæ, meritò in ea Apoſtolus perfectam Chriſtianæ vitæ ſanctimoniam conſtituit, quando ſine illa in nobis nihil eſſe poſſit, quod æterno Patri aliquo modo placere queat, 1. Corinth. 13. Pręcipit autem Apoſtolus, non qualemcunq; dilectionem. quam videlicet, ipſa ſuggerit natura, qua amicos, parentes, noſipſos, diuitias, vel benefactores diligimus, quam & Ethnici, &, vt loquitur Chriſtus, publicani habent: ſed talem, quam, non tantùm docendo inculcauit, ſed corà m exhibuit ipſe Dei filius, qui ex ſingulari charitate nos quum inimici eſſemus dilexit, Rom. 5. vocauit quum auerſi eſſemus, iuſtificauit quum peccatores eſſemus. Deniq; pro perſecutoribus cum lachrymis orauit, vt non perirent, Hebr. 5. & exauditus eſt. talem denique, qua, vt eſt Matt. 5. diligimus inimicos, benefacimus iis qui oderunt nos, & oramus pro perſequentibus & calumniantib⁹ nos. Illam etenim intelligit Apoſtolus, dum ait, *Sicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo. &c.* Sicut enim illa Chriſti hoſtia. Deo Patri fuit gratiſſima, ita & illa charitas, qua Deum proximúmque diligimus, eſt longè gratiſſima, Ioan. 13.

Præcepta Dei nõ ſunt impoßibilia.

Similitudo.

Secundò

2 Secundò, Ethices pręcepta formandis, ſcilicet, moribus per neceſſaria pręſcribens, ab ipſa pudicitia orditur: ſiquidem luxuria, fornicatio, & adulterium, quibus non tantùm in Deum, ſed in proprium corpus peccatur, 1. Corinth. 6. nec ſolùm iræ filios conſtituunt, ſed membra, quę templa Spiritus ſancti eſſe debebant, corrumpunt, quod in iis cernere licet, qui in paſſionibus deſiderij voluptatibus ſuis ſeruiunt: nec antè deſiſtunt, quàm ſanie ac tabo diffluentibus membris miſeri langueant, quanquā nec ſic quidem fomes ille peccati, concupiſcentia habitans in membris, & paſſiones peccatorum malam deſerant voluntatem: ſiquidem, Auguſtino teſte lib. de nuptiis & concupiſc. cap. 25. tantas ſubinde vires accipit, vt deficientibus membris, eiſdémque corporis partibus ad illud opus minus valentibus, turpius & procacius inſanire non deſinant. Quod quum intellexerit Apoſtolus, nomine fornicationis, & immūditiei omnem actum venereum extra legitimum vſum matrimonij, illicitum & lege Dei prohibitum interdixit. Adeò vt inter fideles ne nominādam quidem putarit illam impietatem quam hodie ludum tantùm arbitrantur noſtri Sardanapali, quum tamen olim Iudęi illam morte punierint, Leuit. 18. Aegyptij virgis caſtigarint, Arabes capitis ſupplicio vindicarint: & hanc ſoli illi qui de Chriſti Ieſu fide & religione gloriantur, iocum æſtimabunt, & inultam ſinent. Prudenter autem Apoſtolus huic morbo, qui non animum tantùm, ſed corporis medullas perrodit, auaritiam, quam omnium malorum radicem appellat, coniungit, quòd nulla lues æquè omnes animi potentias, ſcilicet, intellectum, memoriam, & voluntatem, corrumpat, atque hæc auaritiæ peſtis, quæ deiicit homines in laqueos diaboli & interitum, non ſecus atque idololatria ſolet. Rectè ergo Apoſtolus hanc nō tantùm vitandam, ſed ne nominandam cenſet.

Luxuria, fornicatio, & adulteriū, nō ſolū filios iræ cōſtituūt, ſe rū mēbra, quæ Spiritus S. tēpla eſſe debēt, corrūpunt.

Auaritia omniū malorū radix.

3 Tertiò, Hortatur ad pietatem ſpe mercędis, & metu ſupplicij. Quia ſic comparatum eſſe videbat, vt boni, & mali à peccato deſiſtant, illi virtutis amore, & iſti formidine pœnæ. Proponit itaque ſingulari non tantùm Rhetorices artificio, ſed Spiritus ſancti impulſu piis immarceſſibilem illam gloriæ coronam tanquam bonorum operum

operum mercedem, 1.ad Timot.4. impiis horrenda gehennæ ſupplicia, tanquam ſtipendia peccatorũ, dum ait, *Hoc autem ſcitote, intelligentes, quòd omnis fornicator, immundus, vel auarus non habet hæreditatem in regno Chriſti, & Dei.* Ergo à contrario, iturus in ignem æternũ. Nam, vt habet Auguſt.lib.6.cõtra Donatiſt.cap.8. factis Deum negat, ſpem non habet, quia malam gerit conſcientiam: perfidus eſt, quia id non agit, quod Deo vouit, & dæmoniacus eſt, quia diabolo in ſuo corde locum præbet: vt non immeritò illi iungantur in pœnis, cui voluntate, & toto cordis affectu ſeruierunt, niſi vera ſubſequatur admiſſi ſceleris pœnitentia, quę virtute meritorum Chriſti deleat, non ipſa tantùm peccata, ſed ipſas quoque pœnas peccatis debitas. Quia verò tam cæca eſt natura, vt prona ſemper in præceps ruat, longéque aliter de Deo, veritate ſcripturarum, & iuſtitia, non tantùm ſentiat, ſed etiam loquatur, quaſi videlicet, huiuſmodi acerbæ cõminationes hyperbolę tantùm ſint. Neq; enim credere poſſunt tantã in Deo eſſe tyrãnidem, vt momẽtanea peccata æternis ſuppliciis vindicare velit: quò fit vt cõſuant multi puluillos ſub omni cubitu, Ezech.13. Ideò eleganter eos perſtringit Apoſt. admonens fideles ne decipi ſeſe patiãtur inanibus verbis, hoc eſt, veriſimilibus argumentis ex ſcripturis non rectè aut citatis, aut intellectis, ex iudicio rationis: aut ex philoſophia petitis, quibus facilè cederè imperiti ſolent, maximè ſi ea, quæ carni adlubeſcant ſuggerãtur, quod non aliunde quã ex iuſto Dei deſerẽtis iudicio contingere docet Auguſt.lib.5. cap.3. contra Iulia.

Natura cæca.

Fideles caueãt ne inanibus verbis decipiantur.

4 Quartò, Oſtendit dignitatẽ eorum qui erepti de poteſtate tenebrarũ, ignorantia veritatis, & de vinculis peccatorum, conſecuti ſunt libertatem glorię filiorum Dei, cognitionem ſcripturarum, & iuſtificationem vitæ. Horum enim alia longè eſt conditio & dignitas, quam antè: ſiquidem prius fuerant ſerui peccati, captiui ad ipſius voluntatem: hoc enim eſt quod ait, *Eratis aliquando tenebræ*, obſcuratum, ſcilicet, habentes intellectum, Epheſ. 4. alienati à vita Dei. Quod in ipſis non tam peccatum fuit, quàm pœna peccati. Siquidem ſubinde ſolet Deus peccata peccatis vindicare, vt docet Auguſtin.lib.5.contra Iul. cap.3. Apoſtolus autem oſtendens à quo ſint non tantùm

Dignitas ereptorum à poteſtate tenebrarum.

Peccata peccatis ſolet De' vindicare.

tantùm illuminati, ſed etiam abluti, ſanctificati, & iuſtificati: quod eſt, vt loquitur Apo. eſſe lucem in Domino, & habere illuminatos oculos cordis, ac ſcire quæ ſit ſpes vocationis, hortatur, vt nihil quod huic derogare poſſit, admittant: ideò inquit, *Vt filij lucis ambulate.* Non enim eſtis filij neque noctis, neque tenebrarum, vt ſcilicet, aut dormiatis, aut ebrij ſitis, vel in cubilibus aut impudicitiis turpiter luxuriantes, (quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt dicere) aliquid præter vocationis veſtræ dignitatem admittatis. Si verò hanc prout oportet tueamini, mox admirandam illius ſuauitatem experiemini. *Sunt enim fructus lucis in omni bonitate, iuſtitia*, qua ex bono theſauro proferimus ad ædificationem, quæ ſunt bona, pudica, & ſancta, reddimus vnicuique quod ſuum eſt, Deo, ſcilicet, gloriam, & honorem: proximo verò, amorem, & ædificationem: *& Veritate*, qua dirigimur in perfectam cognitionem voluntatis Dei, vt hæreſes omnes deteſtemur, & fidei integritatem amplectamur.

DOMINICA TERTIA QVAdrageſimę, Euangelium, Lucæ 11.

Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum, &c. Finis Euangelij: Quinimo: Beati qui audiunt verbum Dei, et cuſtodiunt illud. *Matt. 9. & 12. Mar. 3.*

TRia agit hoc Euangelium.

1 Primò, Inſigni miraculo oſtendit, Chriſti tum clementiam, tum potentiam erga miſerum, in quo mirè exercuerat Dęmon ſuam tyrãnidem. Nam vera fidei cognitione, quam corporis cæcitas ſignificabat, auditu verbi, quo ſaluantur animæ, quod ſurditas pulchrè adumbrabat, & peccatorum confeſsione, & laude Dei illum priuauerat, ꝙ intelligeret iis potiſsimum veram ſalutis rationem homini poſſe cõtingere: graſſatur enim potiſsimum falſis de Deo opinionibus, ignorantia veritatis, & cupiditate peccandi; vt ſcilicet, totum hominem perdat, tanta *Vera fidei cognitio.*

illius eſt maleuolentia, atque adeò potentia, vt iuſto Dei iudicio id permittente, his armis multos deiiciat: non tamen omnes. Nam impeditur Chriſti potentia, qua ſuos eripit de poteſtate tenebrarum, & miſericordia, qua reos damnationis æternæ, miſericorditer præuenit. Vt quemadmodum hunc miſerum à dæmonio liberauit, ita eos ex filiis diaboli, faciat filios Dei, conceſſa remiſsione peccatorum, qua dignè poſsint ſuam Deo laudem tribuere, illi gratias agere, inuocare, agnoſcere, & diligere. Hi enim effectus vt meritorij ſint, remiſsionem peccatorum ſequuntur, non præcedunt. A mortuo enim perit confeſsio, Eccleſiaſtici 17.

2 Secundò, Proponit quàm varia fuerint de hoc Chriſti facto hominum iudicia. Nam alia Phariſæorum maledicentium & calumniantium, & alia plebis admirantis & obſtupeſcentis. Ex quibus agnoſcere licet diuerſa hominum ingenia, in quibus vna, atque eadem Chriſti operatio varios producit effectus. Nam vt ſolis eadem operatio lutum indurat, & ceram emollit: ita hoc Chriſti ſtupendum miraculum in hunc finem editum, vt ſe verum Meſsiam, Dauidis filium, ac Euangelij doctrinam confirmaret, iſtis fuit odor mortis in mortem: illis autem odor vitæ in vitam, vt non immeritò ad mirari poſsimus abditiſsimum abyſſum iudiciorum Dei, quo dignos deſeri deſerit, non impartiēdo gratiam, qua veritatis lucem amplectantur, ſed ita relinquendo, vt videntes non videant, & intelligentes non intelligant, Iſa. 6. Ioan. 12. Itaque quod debuiſſent adſcripſiſſe potentiæ diuinæ, per calumniam Beel-zebub tribuunt.

Humana malitia augmentum. Ita enim ſolet paulatim creſcere humana malitia: nam primò negant Chriſtum eſſe filium Dauid, ſecundò pollicentur ſe credituros, ſi non tantùm terrenum aliquod edat ſignum, ſed cœleſte: quæ maxima erat ironia: & tertiò Principi dæmoniorum tribuunt, quod ſola diuina potentia fieri animaduertebant. Chriſtus autem pro ſingulari ſua clementia leniter hanc ipſorū calumniam tribus efficaciſsimis argumentis refutat, non tam ſui, quàm Patris ſui æterni cauſſa: atque adeò Euangelij, quod mundo attulit. Nam ſi admiſiſſet miracula ſua, *Miracula Chriſti.* virtute Dæmonum fieri, doctrinam quoque ſuam mox

ſuſpe

ſuſpectam feciſſet, quaſi eodem ſpiritu profectam, quo miracula: quod omnino ferendum non erat. Nam in eo cardo ſalutis humanæ verſabatur. Itaque hanc calumniam confutat Chriſtus ab adminiſtratione, concordia, & politia regnorum, quæ ſi his quaſi vinculis non contineantur, ſubſiſtere nequeunt. Siquidem omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur: diuiſum eſt autem regnum, vbi legitimæ poteſtati reſiſtũt ſubditi, ac quod de regnis & monarchiis, idem de priuatis familiis iudicium eſſe docet Chriſtus: quòd, ſcilicet, concordia facilè creſcant, & diſcordia dilabantur. Ex his infert Chriſtus fieri non poſſe, vt Satan Satanam eiiciat.

Politia regnorum vnde.

3 Tertiò, Ex proprietate exorciſtarũ, vel Apoſtolorũ energumenos iuuantium, Ducis atrium ſuum defendẽtis contra iniuriam hoſtium, & immundi Spiritus veterem ſuam manſionem repetentis, efficaciſsimè docet criminationis huius falſitatem, atque in ipſos accuſatores calumniam retorquet, docens ſe non alio Spiritu, quàm ſancto Dæmones abigere, quemadmodum ipſorum filij, quos vel inuiti fatebantur Spiritu ſancto id facere. Pulchrè autem oſtendit hîc Chriſtus naturam inuidiæ, quæ de rebus optimis iudicat peſsimè, & de peſsimis optimè. Nunquam enim iudicium, aut rationem in iudicando ſequitur, ſed corruptam affectionem. Cæteris autem duobus argumentis oſtendit vſum huius miraculi. Significat enim regnum Dei, quo ſcilicet ipſe potentia verbi ſui in cordibus piorum regnaret, hoc eſt, vt contereret caput ſerpentis, Geneſ. 3. deſtrueret eum qui habebat mortis imperium, Hebr. 2. & deleret quod aduerſum nos erat, chyrographum decreti, Coloſ. 2. iam adeſſe, iuxta vaticinia Prophetarum: id quod etiam ex ipſius miraculis animaduerti poſſet, quæ prorſus aliena ſunt ab effectibus & operationibus Satanæ. Videre etenim licet, quòd Chriſtus diſperſa colligit, & collecta cõſeruat: Satan verò collecta diſpergit, ſana debilitat, furatur, & mactat, Ioan. 10. Atqui pulcherrima hæc Chriſti doctrina quum irrita in Phariſæis videretur, peperit tamen in vna muliere fructum veræ fidei, & confeſsionis: nam de Chriſto magnificè prædicauit, Luc. 11. Quod vt nobis contingat orandus eſt Deus.

Exorciſta.

Inuidia natura.

Chriſtus diſperſa colligit, & collecta conſeruat: diabolus contrà.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ tertiæ quadrag. Epiſt. 4. Reg. 5.

Naaman princeps militiæ Regis Syri, erat vir magnus apud Dominum ſuum, & honoratus, &c. Finis Epiſtolæ: *veniat ad me, & ſciat eſſe Prophetam in Iſrael, &c.*

Singularis Regis Syriæ beneuolentia in ſuum militiæ Principem.

HVius Epiſtolæ hiſtoria quatuor cōplectitur. 1 Primò, Singularem Regis Syriæ erga ſuū militiæ Principem Naaman beneuolentiam, & fauorem: nam literis commendatitiis, & authoritate Regia munitis, illum in Iudęam ad Regem, ſanitatis recuperandæ cauſſa miſit. Concepta ſcilicet, erga Deum Iſraël fiducia, & ſpe ſanitatis adipiſcendæ, ex relatu ancillæ captiuæ. Neque enim haberi in Deum fiducia poteſt, niſi ex auditu fidei, aut legis cognitione, quę ꝙ ad perfectum neminem adducere potuit, ſed tanquam ſub pædagogo ſuos continuit: ideò & parua, & captiua fuiſſe deſcribitur hæc ancilla: perfectio enim ſeruabatur per Chriſtum afferenda: neque verò minor in ipſo erat Naaman ĕrga religionem pietas, morbi potentia id agente: peculiare enim eſſe Deo ſolet non tantum occulto motu, ſed quaſi violento ad ſe quoſdam vocare, nempe, aduerſitatibus, morbis, perſecutionibus, & paupertate, aliiſq; id genus afflictionibus, quæ tum prodeſſe non tantùm corpori, ſed & animæ creduntur, quum,

Afflictiones ad meliora compellunt.

vt habet Aug. ad meliora compellunt: iuxta illud Pſal. 118. Bonum mihi, quia humiliaſti me, & Pſalm. 82. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Fit enim neſcio qua naturæ prauitate, vt in rebus proſperis Deum prorſus aut contemnamus aut negligamus, niſi infirmitatis aliqua correptione coërceamur. Itaque Principem hunc, licet magnanimum, fortem, & potentem, lepræ tamen morbo ita exercuit, vt honores & diuitias facilè contempſerit præ ſola ſanitate.

Perfidia Ioram Regis Iſraël erga Deum viuum.

2 Secundò, Perfidiam Ioram Regis Iſraël erga Deum viuum, cuius virtutem, quam intellexit admirari Syros, ipſe contempſit. lectis enim Regis Syrię literis, ex diffidentia ſcidit veſtimenta ſua: & expauit, dicens, *Nunquid Deus ego ſum? &c.* Ipſo facto præſagiens fore, vt regnum ipſius

ipſius propter infidelitatem ſcinderetur, vt gratia fidei, Prophetica, donum miraculorum, quibus præ cæteris nationibus pollebat Iudæa priuaretur,& gentibus daretur. Cuius myſterij Symbolum hîc Naaman prę ſe ferebat. Atqui Eliſæus, audita Regis ſui diffidentia, animi conſternatione,& triſtitia,(Eſt enim hoc veri Prophetę, & miniſtri verbi Dei munus) eum grauiter obiurgat, atque ex authoritate diuina ipſius incredulitatem damnat,non adulatur,vt noſtri ſolent Principum prędicatores, non loquitur placentia, metu amittendi officij correptus: ſed liberè increpat, dicens, *Quare ſcidiſti veſtimenta tua*,animi tui,ſcilicet, infidelitatem prodens? *Veniat ad me,& intelligat Prophetam eſſe in Iſraël.* Hoc verò erat horrēdum Dei iudicium,de quo Chriſtus, Ioan. 9.ſe nimirum veniſſe in mundum,vt qui non vident videant,& qui vident cęci fiant. Huius enim iudicij typum gerit hæc hiſtoria. Nam Iudæi Dei cognitione præditi, excæcantur, & gentes ignorantia Dei laborantes, illuminantur,& participes fiunt myſteriorum Chriſti. Sicut enim ad Eliſæum cum equis,curribus,& famulis accurrit Naaman, ita futurum erat,vt audita prædicatione Euangelij, ad Chriſtum accurrerent gentes. Vide Pſal. 17.85. Zach.18. Iſa.40.43.49.65.66. Roman.15. ſpe nimirum iuſtificationis, peccatorum remiſsionis, & ſalutis adipiſcendæ per Chriſtum in ſanguine ipſius, quem voluit Deus eſſe lauacrum regenerationis,& renouationis. Sed quid ſibi voluit tanta Eliſæi ſeueritas non prodeuntis,ſed per famulum tantùm ſanitatis remedium indicātis? hoc,nempe,quod ait Apoſtol. Quia in ſapientia non cognouit mundus Deum,placuit illi per ſtultitiam prędicationis ſaluos facere credentes: quòd non potentia diuinitatis,ſed gratia incarnationis,& Apoſtolorum prędicatione ad fidem & ſacramenta vocarentur.

Principum prædicatores quales.

Vocatio gētium.

3 Tertiò, Indignationem Naaman contemnentis Prophetæ præceptum,qua eleganter Philoſophorum, Poëtarum, & Gentium ſuperbia ſignificatur, humilitatem crucis ridētium,vt nec animales,percipiunt ea quę ſunt Spiritus Dei. Stultitia enim eſt illis, dum ad rationis humanæ iudicium exigere volunt conſilia diſpenſationis diuinę. Atque vt hîc Naaman cōtempſit præceptum

Naaman Propheta præceptum contemnit.

de lotione in Iordane, & prætulit fluuios Syriæ & Damaſci, Abana & Pharfar, ita carnales magni æſtimāt hęretici, rident faſtum humanæ ſapientię, diuitias, & voluptates, & fidei ſimplicitatem, Sacramentorum humilitatem, & Eccleſię infantiam. Quò fit, vt alieni à gratia, vel impietate, vel infidelitate, quam in ſcripturis leprę morbus ſignificare ſolet, pereant, quemadmodum periturus erat hic Naaman, niſi ſingulari Dei beneficio animo mutato paſſus fuiſſet ſibi perſuaderi. Neque verò humano hoc factum eſt tantùm conſilio, ſed inſpiratione diuina. Neque enim, vt falsò putabat Pelagius, ſola externa vocatio, cognitio, adhortatio, & correptio ſufficit animo corrigendo, quin potius magis irritabunt, ſi deſit ſpiritus viuificans, qui de nolente volentem faciat, & ita moueat, vt dicat, Audiam quid loquatur in me Dominus, Pſal. 84. vt quemadmodum Naaman Eliſęo, & famulo ita ſcripturis, legi Euangelio, & Eccleſię obtemperet, captiuando intellectum in obſequium fidei, remedia ſacramētorum æger infirmitate peccati amplectatur. Sunt enim ſeptem Eccleſiæ ſacramenta per Chriſtum efficacia ad remiſsionem peccatorum, iuſtificationem, & ad gratiam Dei conſequendam inſtituta.

Externa vocatio.

Septem Eccleſiæ ſacramenta ad iuſtificationem conſequendam inſtituta.

4 Quartò, Pluſquàm ſtupendam Dei potentiam, & gratiam, quam miniſterio Prophetæ exhibuit incredulo, quem non ſolùm credentem effecit, ſed verbo ſuo obſequentem. Requirit enim perfecta iuſtitia mādatorum Dei obedientiam, ſine qua nec licet ſacramentorū energiam, & vim experiri. Pulchrè autem ſepties hæc repetita lotio ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam adumbrauit, quæ per Chriſtum in baptiſmo omnibus fidelibus erat conferenda, de qua Iſa. 11. Cuius primarij effectus ſunt, veteris vitæ expoliatio, & noui hominis per peccatum amiſsi reſtitutio, Roman. 6. vt huius leproſi caro reſtituta eſt, ſicut caro pueri paruuli. Eſt enim is effectus ſacramenti baptiſmi, vt reatū mortis æternæ tollat, omnium peccatorum indulgentiam conferat: gratiam, qua tentationibus reſiſtat baptizatus, concedat, & ex filio gehennæ filium adoptionis efficiat. Atque hoc eſt, quod ait Apoſtolus, Chriſtum nos feciſſe ſaluos per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti,

Baptiſmi effectus.

&i, quem effudit in nos abundè: iuxta illud Ezech.36. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, &c. Vt baptizati in Chriſto ſint tanquam noua creatura, quia iam in eis nihil damnationis eſt, dum non ſecundum carnem ambulant, ſed ſecundum ſpiritum, Roma.5. Nam quæ remanent in baptizatis infirmitates, concupiſcentia, carnis erga ſpiritum rebellio, mors, aliàque vitę incommoda nullam habent in ſe peccati rationem, ne ipſa quidem concupiſcentia, ſi quando illi ad illicita impellenti conſentitur: relinquuntur enim ad exercitium tantùm, ita vt rectè dicantur baptizati, propter inhabitantem ſpiritum, carere omni peccato, & ſi non careant omni malo, inquit Auguſtinus contra Iulia.libr.6.cap.5.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ tertiæ Euangelium, Lucæ 4.

Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum, &c. Finis Euangelij: Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.

PErſtringit hoc Euangelio Chriſtus varium & inconſtans vulgi ingenium, quod leui momento huc illuc impellitur: quem enim antè ad ſydera vſque extulit, hũc breui poſt in tartara deprimit. Itaque quatuor hoc loco præcipuè agit.

1 Primò, Miniſtros verbi monet, ne temerè margaritas porcis proiiciant, aut ſanctũ canibus, id eſt, ne ingratis auditoribus, aut contemptoribus frangant panem verbi: ſed tales ciuitates, vrbes, vicos, & pagos deſerentes, etiam puluerem de pedibus ſuis excutiant in teſtimonium, Luc.9.10.Act.13.Matth.10. contemptus, & ingratitudinis. Vult enim Chriſtus miniſtris verbi Dei ſuum reddi, honorem, ac vitæ neceſſaria: ideò iubet, vt admiſsi in domum, edant & bibant, de iis quæ apponuntur, Luc.10.Galat.6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis. Di-

Chriſtus miniſtris verbi ſui vult reddi honorem debitum.

gnus eſt enim operarius mercede ſua. Hinc Sareptana, Sunamitis, 4.Reg.4. Martha, Ioan.12. Maria Magdalena, Iohanna vxor Chuſæ, Suſanna, Luc. 8. Galathę, Gal.4. & Macedones, 2.Corinth.11.in ſcripturis laudantur: quòd Eliæ, Eliſæo, Chriſto, Apoſtolis, & Paulo vitæ neceſſaria, ſi non ad luxum, certè ad neceſsitatem ſuppeditarint, 1.ad Theſſa.2.5.Rom.15.Philip.4. Siquidem, vt apertè hoc loco teſtatur Chriſtus, fieri nequit, vt in ea Republica ſementem faciat ſemen verbi, vbi contemptus eſt miniſtrorum. Sequitur enim ibi neceſſariò ignorantia, cui ſola veritatis doctrina mederi poteſt: qua neglecta, in omnia paſsim ruit vitia iuuentus, quæ ſemel corrupta vitæ licentia, quod ſupereſt temporis in omni laſciuia tranſigit. Hinc multas videmus alioqui florentes Reſpublicas eò dilabi, vt Catholicæ doctrinæ cognitionem aut prorſus amittant, aut pro neglecto habeant, dum malunt ſuis cupiditatibus indulgere, quàm eos, quos contemnunt verbi miniſtros audire.

Cōtemptus miniſtrorū malus.

2 Secundò, Singulari quadam prudentia (nam in eo omnes erant theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei reconditi, ad Coloſſen.2.) docet, vnde accidit, vt frequenter verbi prędicatores contemnantur, idque ab exemplo Eliæ, & Eliſæi, quorum hic in Iudęa ita contemnebatur, vt tempore famis, quum clauſum eſſet cœlum annis tribus, & menſibus ſex, à nulla diuitum matronarum hoſpitio dignaretur, ſed poſtquàm coruis, & Angeli miniſterio paſtus eſſet, in Sareptam Sidoniorum, quæ ciuitas eſt Phœnicię, inter Tyrum & Sidonem ſita, ad pauperculam eſt ablegatus, 3.Reg.17. Iſte quum gratia ſanitatum polleret, multíſque miraculis meritò eſſet ſuſpiciendus, (ornauit enim huiuſmodi donis etiam veterem Eccleſiam Deus, quibus veros à falſis decerni voluit miniſtros) nulli tamen leproſorum contigit per illum mundari, niſi Naaman Syro, 4.Reg.5. Quod nequaquàm ipſorum vitio accidiſſe docet ſcriptura, ſed ob inſignem contubernalium, & ſuperbiam, qua Prophetas notos & inter ſe educatos contemnebant: ita enim vſu venire videmus, vt domeſtica penè contemnamus. Parit enim nauſeam copia, etiam rerum maximarum

Domeſtica penè contē-nimus.

maium

marum, quum cõrrà externa ſæpe viliſſima admiremur: & inuidiam, qua eos proſequebantur, tanquam ipſorum laſciuiæ hoſtes. Odit enim ſemper mundus veros Dei miniſtros. Quò fit, vt præclariſſima ipſorum dona, quibus ad doctrinę confirmationem eos ſolet ornare Deus, videant & negligant. Sic Eliſæum Caluum vocarunt pueri, 4. Regum. 2. Paulum contemptibilem Pſeudoapoſtoli vocabant, 2. Corinth. 10. Chriſtus itaque exemplo horum Prophetarum tacitè Nazarẹos perſtringit, indignos eſſe eos declarans, (licet miſſus eſſet ad oues, quæ perierant domus Iſraël, Matthęi 15.) quibus doctrina cæleſtis, cui pertinaciter reſtiterunt, miraculis aliquibus confirmaretur. Alludens hiſce duabus hiſtoriis, fore, vt iuxta Prophetarum oracula, gratia noui teſtamenti, & ſacramentorum veritas, ſublatis Iudaicis cæremoniis & vmbris, Syris, & Sidoniis, id eſt, gentibus, in obedientiam fidei ſeſe ſubiicientibus, daretur: qua de re variis in locis concionantur Prophetę, Iſa. 43. 54. 66. Oſe. 1. Hierem. 16. Zacha. 8. 9. 14. Pſalm. 17. 85. aliiſque innumeris ſcripturę locis. Significantur enim iſtis duobus, ſcilicet, lotione Naaman, & farina viduę, primaria duo ſymbola & ſacramenta noui teſtamenti baptiſmus, quo caro peccati lepra infecta inſtar paruuli reſtituitur, & cœleſtis illa alimonia Euchariſtię corporis & ſanguinis Domini, quo filij, quo paſcuntur electi. *Gratia noui teſtamẽti.*

3 Tertiò, Horrendum Dei iudicium, & quod iure omnes perhorreſcere debemus, proponit in iſtis Nazarẹis, quorum malitia vel ipſius Satanæ ſuperare videtur. Is enim præcipitium tantùm ſuadere auſus, vim nullam intentare pręſumpſit, ſed rationibus, ſcripturis victus abſcedit: hi verò præterquam quòd peruerſi non corriguntur, ſed magis & irritantur, & accenduntur. Nam non contenti dicteriis ac ſcommatibus, Dei filium, quem non poterant, niſi affectata ignorantia, non agnoſcere, è ſynagoga expellunt, extra ciuitatem protrudunt, ad montis cacumen pertrahũt, & pręcipitium intentant. *Horrendum Dei iudicium.*

Ex quibus perſpicere licet, quos fructus in homine pariat voluntas humana, fidei lumine deſtituta, odio, & inuidia excæcata. Tantum enim abeſt, vt oblatam veritatem recipiat, vt magis etiam oppugnet, atque pręcipitet *Fructus voluntatis humanæ in homine.*

cipitare conetur: quod malum eò eſt grauius, quò potiora ſunt, & maiora præſidia, ac dona quæ reiiciuntur. Hi etenim Nazaræi ciues præter eam, quam ex ſcripturis habere potuerant, de Christo cognitionem, habebant familiarem ipſius conuictum & contubernium, quę ſi, vt oportebat, voluiſſent obſeruare, intellexiſſent facilè, longè illum cæterorum hominum naturam, mores, ingenium ſuperare, vtpote in quo omnia diuinum quid potius, quàm humanum præ ſe ferrent. Sed hîc peculiaris eſt inuidis genius, vt gratuitis Dei donis in perniciem ſui potius, quàm ſalutem vtantur. Quod & in noſtri temporis hęreticis animaduertere licet, quibus ſemel eſt decretum veritatem agnitam oppugnare. Huc enim omnes ſuos conatus intendunt, vt Chriſtum, id eſt, fidei veritatem, Eccleſiæ adimant, ac tandem præcipitent.

Genius inuidi.

Chriſti potentia & diuinitas.

4 Quartò, Chriſti potentiam & diuinitatem, qua potuit contra naturam corporis phyſici, ſine vlla penetratione dimenſionum, non tantùm denſiſſima quæque penetrare, verùm etiam hoſtium furori, oculis, & conatui ſeſe ſubducere, ipſóſque illudere, vt ſæpius captantes, nunquam caperent, niſi dum vellet ipſe: quod efficaciſſimum erat diuinæ potentiæ argumentum. Mortalium etenim nullus eſt, ne Regum quidem, aut imperatorum, qui non frequenter inuitus & ſatis reluctans in hoſtium manus incidat, ac dedere ſeſe cogatur. Si quis alius ſcripturæ locus, certè hic vnus debuerat craſſos ſacramentariorum errores elidere, ac prorſus eneruare. Si enim potuit diuinitas corpus mortale adhuc paſſibile, & qualitatibus corporeis obnoxium tale efficere, vt nec videri, nec palpari, aut vllo ſenſu corporeo percipi poſſet: quídni potuit virtute verbi ſui corpori glorificato hoc præſtare? Sed craſſior eſt hic error, quàm vt refutari debeat: ſtatim enim vt indicatur, ſe prodit.

FERIA TERTIA HEBDOMADÆ tertiæ quadrageſimæ, Epiſtola. 4. Regum 4.

Mulier autem quædam de vxoribus Prophetarum

tarum clamabat ad Eliſæum, dicens, Seruus tuus vir meus, mortuus eſt, &c. Finis Epiſtolæ: vt cùm venerit ad nos, maneat ibi.

PRoponit hæc hiſtoria tria. *Vidua, pu-*
1 Primò, Miſeram viduam omnibus mo- *pilli & or-*
dis deplorandam, ſcilicet, improbi credi- *phani in iu*
toris ſeueritate oppreſſam, ære alieno gra- *diciis cōtē-*
uatam, filiorum captiuitate afflictam, & ſan *nuntur &*
ctiſſimi mariti morte conſternatam: adeò vt ad huius mu *negligũtur.*
lieris calamitatem augendam, nihil penè amplius addi poſſe videretur. Proinde quũ omni humano præſidio deſtitueretur, quòd huiuſmodi miſerabiles perſonæ, quales ſunt viduæ, peregrini, pupilli, & orphani, ferè ſoleant in iudiciis aut contemni, aut negligi, vt cõqueritur Dominus, Iſa. 1. 10. Hiere. 5. 7. Ezech. 22. Zacha. 7. eum accedit, *Pater orpha*
qui ſeſe tanquam præclaro epitheto appellat, Pſal. 67. pa- *norũ & vi-*
trem orphanorum, & iudicem viduarum, Deum ſcilicet, *duarũ De⁹*
cuius fideliſſimum miniſtrum Eliſæum ſibi contra aduerſarium patrocinari petit. Officiũ enim eſt Epiſcoporum, Paſtorum, & Concinatorum, pauperum neceſſitati ſuccurrere, vt de B. Paulino Epiſcopo Nolano, Ambroſio, & aliis, teſtantur hiſtoriæ, qui ſacra vaſa pro redimendis afflictis ſæpe vendiderunt. At nunc, proh dolor, plures inuenias qui comedant potius quàm ſubleuẽt domos viduarum, pauperum, & orphanorum: ita occupauit multorum animos auri illa ſacra fames, vt rariſſimè nunc aut Paulinos, aut Eliſæos inuenias.

2 Secundò, Inſignem Eliſæi manſuetudinem erga affli- *Manſuetu-*
ctam, ſuam operam quacunque ratione poſſet offerentis, *do.*
dum ait. *Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo tua?* Ita enim oportet afflictas conſcientias, vel egeſtate rerum temporalium fractas, vel conſideratione peccatorum conſternatas, ne abundãtiori triſtitia abſorbeantur, 2. ad Corinth. 2. conſolati, non vt conqueritur apud Ezech. Dominus, cap. 34. cum auſteritate & amaritudine in deſperationem adigere. Gal. 6. Si præoccupatus fuerit homo, &c. Obſeruandum autem eſt Prophetæ *Fraus credi*
prudens & ſagax conſilium: ſiquidem non ſuadet frau- *tori non fa-*
dem eſſe creditori faciendam. Iubet enim Deus omni- *cienda.*
bus

bus debita reddere, Rom. 13. aut impuro quęſtu redimendam vexationem, vel malis actibus rem familiarem augere. Siquidem hęc cum verbo Dei pugnant. Hoc enim eſſet verè mulierculam oneratam peccatis in damnationem adducere: Quum potius hortatur ad induſtriam œconomicam, curam rei familiaris, & ad operas lanæ, ac telæ, nocte & die, vt, ſcilicet, non habeat tantùm quo creditoribus ſatisfiat, ſed vnde tribuat neceſſitatem patientibus, ad Epheſ. 4. dum iubet petere à vicinis vaſa vacua non pauca, in ea ſedulo infundere oleum, quod domi eſt, ipſos quoque filios, ne otioſi panem manducent, ad operas impellendas. Sic enim fore pollicetur, vt conatibus tuis faueant ſuperi, vt labores manuum tuarum manduces, ſi vocationi tuæ obtemperes. Si pręcepto Dei obſequaris, & regnũ Dei primùm quęras, & eius iuſtitiam, tunc omnia facilè adiicientur, quemadmodum huic mulieri, dum ex fide credit Prophetę, munificam Dei in ſe beneuolentiam experitur, vt non adſit tantùm quo creditoribus ſatisfiat, & filij redimantur, verùm etiam vnde ſuppetat, quod naturę ſufficiat.

Regnũ Dei primò quærendum & eius iuſtitia.

Fides & obediētia erga verbum Dei.

3 Tertiò, Promptam mulieris erga verbum Dei fidem, & obedientiam. Non enim ex conſideratione paupertatis & inopię, quam coram oculis cernebat, ruit in diffidentiam, vt vulgus hominum ſolet, non alia, quàm quę ante pedes ſunt, aſpicere, ex illis ſecundum iudicium rationis, argumentari, & quaſi nulla foret de rebus humanis cura, ſolicitudo, vel prouidentia Dei, ita prorſus omnia ex ſua induſtria metitur, & ſiquid præter ſpem ſibi accidere ſentiat, ibi mox ſeſe prodit, quę animo latebat diffidentia neglectus diuini, contemptus vocationis, qua ad operas quiſque ſuas ex pręcèpto Dei tenetur. Quò fit, vt fraudibus, dolo & technis, animos adiiciat, quòd plures cernat his artibus emergere, diuites fieri, poſſeſſiones augere, dignitatibus potiri, voluptatibus diffluere. Beatum etenim iudicat populum cui hæc ſunt, Pſalm. 143. Atqui aliud longè dictat fides, ſcilicet, reſpicere in bonam Dei Patris voluntatem, in Deum ſpem omnem, & fiduciam reponere, & gnauiter obtemperare vocationi. Sic noſtra hęc vidua, dum ex fide, Prophetæ verbis paret, Dei fit digna miraculo,

qui

qui operibus manuum eius benedicit, vt omnia etiam mutuò accepta vaſa impleantur. Potens enim eſt Deus omnem gratiam abundare facere in nobis, vltra quàm petimus aut intelligimus, 2 Corinth.9. Si tamen, vt oportet, in ipſo fiduciam collocemus, credamus ipſi curam eſſe de nobis 1.Petri 5. Atque in ſudore vultus veſcamur pane, Geneſ.3.

Si quem allegoria delectet, non ineptè hanc viduam, veterem ſynagogam intellexerit, quę Saluatoris Chriſti aduentu, ſoluta lege prioris mariti legalis, debitis non ſolùm peccati originalis, ſed actualis adſtricta diabolo, cui non erat, quo ſatisfaceret: (Si enim per legem iuſtitia eſſe potuiſſet, omnino gratis Chriſtus mortuus eſſet, Galat.2.) Olei tamen aliquid, quo vngeretur, ſupererat, ſed clauſum: quia ſub velamine legis gratia Spiritus ſancti latebat. Ad poſtquam verus ille apparuit Eliſæus Chriſtus, eius per Apoſtolos prædicatione factum eſt, vt gratia illa mutuatitiis vaſis, id eſt, nõ Iudæis ſolum, ſed gentibus perfunderetur: quo oleo nõ ſolùm redimuntur à creditore, id eſt, diaboli tyrannide, ſed viuunt de reliquo: quia gratia Chriſti, & vnctione ſpiritus inhabitantis, & diffuſi in corda ipſorum, eruuntur de poteſtate tenebrarum, & transferuntur in regnum Dei, dum per fidem & obedientiam, legi ſatisfaciunt. *Chriſtus verus Eliſæus.*

FERIA TERTIA HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Matthæi 18.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, &c. Finis Euangelij: Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. *Luc.17. Leu.19. Eccl.19. Iacob.5.*

COmplectitur hoc Euangelio Chriſtus doctrinam omnium ſaluberrimum, & noſtro ſeculo perneceſſariam, quo ita abundauit iniquitas, vt planè refrixerit charitas, quę eſt vinculum perfectionis, quam vult Chriſtus

ſtus eſſe fraternæ correctionis amuſſim. Agit autèm potiſſimum quatuor.

1 Primò, Dum ait, *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* Non præſcribit actum iuris vel ciuilis, vel Eccleſiaſtici: ſed correctionis fraternæ, quam vult non ſecus ac iuridicum ab omni affectione mala eſſe liberum: ſiquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum: fieri autem debet animo libero ab omni vindictæ cupiditate, ira, odio, & inuidia. Si enim iudicem profanum his velint eſſe liberum leges, quòd hi peſſimi Conſules peruerſam ſubinde dictare ſententiam ſoleant: certè eum qui proximi ſalutem amiſſam reſtituere parat, decet quàm liberrimum ab huiuſmodi affectionibus eſſe. Sed oportet amore, & commiſeratione eum qui peccarit, corrigere: eúmque qui peccarit, apertè vult Apoſtolus coram omnibus corrigi, vt cæteri timorem habeant, 1 ad Tim. 5. Eum verò qui peccarit clanculum, vult Chriſtus inter te & ipſum ſolùm corripi: ſed ita, vt vtrinque lex charitatis ſeruetur: nam quæ pro charitate ſunt inſtituta, nō debent eidem repugnare. Ea ergo ſi vel in iudice, vel in priuato prodierit de corde puro, conſcientia bona, & de fide non ficta, proximi tantùm ſpectabit ſalutem, & pœnitentiam, non confuſionem, ignominiam, nec perditionem. *Ideo ſi te audierit*, inquit, *lucratus es fratrem tuum.* Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo, &c.

Correctio fraterna.

Peccator publicus corā omnibus arguendus.

2 Secundò, Quia præuidebat Chriſtus fore tantam hominum impudentiam, vt non ſolùm peccare non vereentur, ſed etiam perfricta fronte auderent criminum eſſe defenſores: ne ſic tamen deſperandum monet: *Sed adhibe*, inquit, *tecum vel vnū, vel duos, vt ſcilicet, in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum*, iuxta legis decretum, Deut. 19. Neq; verò putabimus omnes paſſim ſine delectu eſſe admittendos, ſed qui ſint eodem charitatis affectu imbuti, ab inuidia alieni, arcani continentes, & ſalutis fraternæ æquè ac tuipſe, amantes, ne ſcilicet, leuiū hominum garrulitas peccantis famam lædat. Spectari enim vult Chriſtus tantùm hoc facto emendam peccantis, non pernicem. Proinde ea vitanda, quibus promoueri poſſet potius, quàm impediri hoc malum. Sed quid ſi duræ adeò ceruicis ſit, vt ne ſic quidem à peccato deſiſtat

Impudētia hominum.

Emenda peccatis ſpectanda in correctione fraterna.

ſiſtat? Num deſerendus, vel deſperandus erit frater, pro quo Chriſtus mortuus eſt? Num, vt diaboli mancipium, inferni pabulum & mundi proletarium relinquetur? abſit. Charitas enim, ex qua hic prodit affectus, patiens eſt, benigna eſt, omnia ſperat, omnia ſuſtinet, 1. Cor. 13. Quare non antè deſiſtit, quàm nullam ſupereſſe ſpem videt. Hîc igitur monet, vt ſi lenibus hiſce non proficias medicamentis, cauterion aut inciſionem adhibeas. Eſt enim vt morborum, ita & ingeniorum varietas. *Quòd ſi non audierit*, inquit, *dic Eccleſiæ.*

3 Tertiò, Ne quiſquam putaret omnem vitæ licentiam cuilibet eſſe permiſſam, ac nulla iam ſupereſſe mali extirpandi remedia, quando priuata, aut coram teſtibus acta correctione nihil profeciſſes. Iudiciariũ in Eccleſia ſua Chriſtus inſtituit tribuna, vt vel ſic humana coërceatur audacia, vt tuta ſit inter improbos innocentia: non enim cõfuſam & ſeditioſam Rempublicam inſtruit ſuam Eccleſiam Chriſtus in ſumma ἀταξίᾳ quotidianarũ ſeditionum: ſed non ſecus atque in profano regno, aut imperio, vnum eſſe voluit ex diuina ſua ordinatione, penes quem ſumma rei eſſet: ita in Eccleſia iudiciariam poteſtatem eſſe iuſſit, cuius eſſet naſcentia indies ſcandala opprimere, ſed aliis artibus, quàm regna politica, quæ vtuntur faſcibus, armis, torturis, exilio, & capitalibus ſententiis. Iis enim ſublatis, quid forent regna, niſi publica latrocinia? Nihil enim æquè Rempublicam continet, atque diſciplinæ ſeueritas. Sed Chriſtus Eccleſiam ſuam leni diſciplina & iugo dulciſſimo regi voluit, ſcilicet, Euangelio, fide, & ſacramentis, quibus, veluti ſuauiſſimis pharmacis, infirmitati fidelium occurri voluit. Verùm ſi exulcerata membra iis offenderentur potius quàm iuuarentur, non eam prorſus aut imbecillem vel inermem reliquit, ne poſſit reſiſtere occurrenti malo: addidit enim fulmen illud quouis exilio, tridente, equuleo, & igne ferocius, quòd corporibus illæſis, animam tamen acerbo vulnere ſauciat, ac bonorum omnium cõmunione priuat, nempe, excõmunicationem, qua vult eum qui Eccleſiam non audiuit haberi vt Ethnicum, & à corpore Eccleſiæ abſciſſionem, qua vult eum haberi vt publicanum. Quo neſcio ſiquid magis ſit formidandum homini

Iudiciariũ in Eccleſia ſua Chriſt. inſtituit tribunal.

Diſciplina ſeueritas Rempu. cõtinet.

Excommunicatio.

Chriſt

Chriſtiano. huiuſmodi enim ſeparat⁹ eſt à corpore Chriſti: quare nec membrum illius manere poteſt. Si non maneat membrum Chriſti, non vegetatur ſpiritu Chriſti. Quiſquis verò ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt Chriſti. Traditur enim Satanæ, quia extra Eccleſiam Satanas eſt, ſicut in Eccleſia Chriſtus. Ergo vt hominis viui membrum ſi præcidatur ab eius corpore, non poteſt tenere ſpiritum vitæ: ſic homo qui præciditur de Chriſti iuſti corpore, nullo modo poteſt tenere ſpiritum iuſtitię, etiamſi figuram membri teneat, quam ſumpſit in corpore. Auguſtinus ad Vincentium.

Eccleſiaſtica excommunicatio non inanis, neque contemnenda.

4 Quartò, Ad maiorem confirmationem veritatis ſuramento confirmat, non eſſe irritam, aut inanem huiuſmodi ſententiam, quæ in Eccleſiæ contemptores pronuntiaretur. Pollicetur enim eam & in cœlis ratam fore, dicens, *Quicquid ligaueritis ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Hic enim eſt legitimus clauium vſus à Chriſto conceſſarum Eccleſiæ miniſtris, qui dum legitimè, & pro ratione officij vtuntur, vel ligando peccantes deliberata malitia, ac animo pertinaci, vel ſoluendo pœnitentes, dignos, ſcilicet. Sequitur tunc ex diuina ordinatione vel vindicta, vt in exordio naſcentis Eccleſiæ ſequebatur exagitatio mali Dæmonis in interitum carnis, 1. Corinthior. 5. vel gratia, quam in animis experiebantur hi, qui vnitati fidelium reſtituebantur: vt in adultero Corinthio videre licet, 2. Corinthior. 2. Porrò licet apertos, & externos excommunicationis effectus, quales Apoſtolorum temporibus ſtatim ſubſequebantur latam ſententiam, Deus Eccleſiæ ſubtraxerit, nequaquam tamen exiſtimabimus, minoris eam iam eſſe momenti, quàm tunc fuerit. Eadem enim eſt poteſtas etſi non eadem miniſtrorum ſanctimonia. Non enim eſt homo qui ligat, ſed Chriſtus, qui hanc poteſtatem dedit, quæ iam non minus vim ſuam in animam rebellem hominis exerit, quàm olim, dum in corpora quoque ſæuiret. Verùm hîc admonitos velim Eccleſiæ Chriſti miniſtros, ne paſſim leuiſſimis, ſcilicet, de cauſſis terribili hac abutantur poteſtate, quam in ædificationem, non autem in deſtructionem acceperunt: ſed tum demum, quum non videtur alia ſupereſſe corrigēdi fratris medela. Vide

Legitimus clauiū vſus quando.

Excommunicationis effectus.

Paul

Paulum,1.Corinth.5. 2.ad Theſſal.3. Aug.ſer.10.de verbis Domini,lib.de fide & operibus,cap.3.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ tertiæ,quadrage. Epiſtola,Exod.20.

Honora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram,quam Dominus, &c. Finis Epiſtolæ: oues veſtras, & boues in omni loco, in quo m moria fuerit nominis mei.

Matth. 15. Epheſ.6.

Ontinet hæc Epiſtola tria. 1 Primò, Præceptorum ſecundę tabulę enumerationem, videlicet, *Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram. Non occides Non mœchaberis Non furtum facies. Non loqueris contra proximum falſum teſtimonium. Non concupiſces domū proximi tui nec deſiderabis vxorem illius, non ſeruum, &c.* Quibus pręceptis optima inſtituitur à Deo politiæ forma: ergo & propter Deum obediētia iſtis debetur, Ro,13. Sunt autem hęc præcepta, fontes omnium legum politicarum. Nam primò ſancitur imperium, & pręcipitur obedientia, tā externa, quàm interna erga parentes, magiſtratus, ſuperioréſq;: Hoc verò de diligendis parentibus præceptum etſi naturæ ſit, tamen ex authoritate diuina ita obligat, vt nulla religio, quātūuis ſacra, pręiudicare illi queat: Sicuti nec votū, nec profeſsio. Collocat autē ſcriptura hunc honorem parentibus debitum, Matth.15. Prou.23. Eccleſi.3. Ephe.6. in timore, reuerentia, ſubuentionéq;: quæ qui neglexerit, vt eis, ſcilicet, vel maledicat, contemnat, egeſtate perire ſinat, maledictioni Dei ſuccumbit legibus humanis occidēdus, Patet locus dicendi de mutuo parentum erga liberos, & liberorū erga parentes officio. Secūdò, Munitur pax, prohibetur cōtumacia erga gubernatores, vt ſunt iniuſtæ cædes, iniuſta bella, odia, inuidiæ. Tertiò, Muniuntur coniugia, ne vagæ graſſentur libidines, inordinatæ flammæ furores amātium. Quartò, Muniuntur dominia rerum, ne manifeſta & certa furta admittātur, ne imposturę negotiationum, vſuræ βωλιμίαι, mendacia pactorū, contractuū. Porrò hoc ſecundū præceptū ſecundæ tabulæ, vt &

Præcepta ſecunda tabula.

Mutuum officiū patrum & filiorum.

Pax.

Coniugia.

Dominia rerum.

tertium Chriſtus, Matth.5. enarrat, dum prohibet priua ta odia, vindictæ cupiditatem, externas corporum iniurias, & non tantùm turpia libidinis delicta, ſed etiã prauam animí concupiſcentiam, damnans omnem concubitum extra legitimum matrimonium, eiúſque concupiſcentiam. Parit autem horum præceptorum neglectus in omni Republica grauiſsimos motus, ſeditiones, & excidia. Siquidem non ob ſola odia, & bella pereunt imperia, regna, vrbéſque: ſed etiam occaſione impudentiſsimarum libidinum, vt teſtantur hiſtoriæ de Sodomis, Dauide, Athenis, Troia, aliíſque florentiſsimis regnis & Regibus. Etſi enim leges humanæ vix puniãt libidines, tamen teſtãtur ſcripturæ Deum grauiſsimè ſemper hæc puniuiſſe, & in iudicio puniturum, Epheſ.5. Quintò, Muniuntur diuina authoritate iudicia, præcipitur veritas. Violant hoc præceptum omnes calumniæ forenſes, fuci, eluſiones in negotiis. Sextò, Septimò, His duobus præceptis intelligimus à Deo prohiberi, non ſolùm opera externa, ſed ipſam concupiſcentiam, quæ in corrupta natura eſt, quæ ſemper in ſe mala eſt, etiamſi non accedat conſenſus, quia habet annexam contumaciam repugnantem legi Dei. Quatuor autem reliqua præcepta pulchrè confutant errores fanaticorum hominum, qui docent Euangelium tollere omnẽ proprietatem: quemadmodum hodie Anabaptiſtę, Suuecfeldiani, & Adamitæ docent. Si Euangelio tollatur rerum proprietas, ergo præcipitur bonorum cõmunio: ſi omnia omnibus communia, nullũ ergo perpetrari furtum poteſt. Si perpetrari non poteſt, fruſtra prohibetur. Sũt ergo iuxta impium iſtorum doctrinam vxores, liberi, prædia, opes, iumenta, omnibus communia, quod natura horret. Alioqui & leges, & tribunalia, Romano.13. authoritate diuina conſtituta, ſunt tollenda, ſed ſeipſam hæc fanatica doctrina, dum prodit, deſtruit. Fideles autem intelligant omnia hæc diuina præcepta conferre ſeruantibus præmia, & negligentibus pœnas. Quanquam enim in primo tantùm, mentio fiat præmiorum aut pœnarum, ad ſingula tamen præcepta pertinent: præmia ſunt, qui fecerit ea, viuet in eis: pœnæ, maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus, quæ

Decem præceptorum neglectus in omni Republica grauiſsimos motus & ſeditiones parit.

Euangeliũ omnem proprietatem nõ tollit, vt falsò docẽt Anabaptiſtæ.

ſcripta

ſcripta ſunt in lege, Galat. 3.

2 Secundò, Naturam legis, cuius erat terrere timore pœnarum, dum ait, *Populum vidiſſe voces lampades ſonitum buccinæ, & montem fumigantem*, quę præterquam quod diuinam legiſlatoris maieſtatem declarent, cuius potentiæ tota deſeruiret mundi machina, pulchrè naturam explicant eorum, qui timore ſub onere legis, tanquam ſerui premuntur, non autem vt liberi ſub gratia conſtituti: hæc enim ſignificabant ſpiritum ſeruitutis, quo erant impellendi ad cultum vnius Dei, & ab idololatria, ad quam ex conuictu Ægyptiorum erant propenſiſsimi, retrahendi. Sic nanque ſolet Deus mentis elationem, animi ſuperbiam, & ſui contemptum deprimere externis terriculamẽtis, vt ſui timorem incutiat, qui licet, iuxta Ioannem, eſſe in charitate nequeat, quum perfecta charitas foras mittat timorem, introducit ille tamen charitatem non ſecus, ac ſeta filum ſolet. Atque ideò quum perterriti, & ſtupefacti timore ſtarent attoniti Iudæi, atque omnem pollicerentur obedientiam Moſi, dicentes, *Loquere tu nobis, & audiemus*, vt facilè multa ſolet polliceri animus conſternatus, audierunt à Moſe, *Nolite timere. Vt enim probaret vos, venit Deus*. Cuius exemplo debẽt Epiſcopi, paſtores, & miniſtri verbi Dei, dum ſubditorum animos ſeueritate ſcripturarum in peccatorum cognitionẽ adduxerunt, & vident ex conſideratione iudicij diuini attonitos, mox earundem ſcripturarum ſuauitate erigere, ac docere, Deum ideò minari, vt parcat: corripere, non vt perdat, ſed vt emendet, Ezech. 18. Matth. 11. 1. ad Timoth. 1. *Animus cõſternatus multa polliceri ſolet.*

3 Tertiò, Prohibitionem idololatriæ, cum præcepto veri cultus, dicens, *Non facietis Deos argenteos nec Deos aureos facietis vobis*. Sinecdochicῶs, omnem idololatriam intelligẽs, omnemq́; ſimpliciter cultum prohibens, qui cum iniuria creatoris fit coniũctus. Vide Sap 14. Iſa. 46. Pſalm. 113. vbi idola, authores, & cultores æternæ maledictioni deuouentur, quia confidunt in re nihili. Scimus enim, inquit Apoſtolus, quòd idolum nihil eſt in mundo. Illi autem, vt habet Hiere. mutant gloriam Dei in idolum, qui confidunt in homine, ponũt carnem brachium ſuum, & recedunt à Deo, fodientes ciſternas *Prohibitio idololatriæ.* *Idolum nihil eſt in mundo.* *Qui ſunt qui mutãt*

Dei gloriā in idolum, diſsipatas quæ continere non valent aquam, Hierem.2. Hoc eſt, qui ſic à rebus creatis pendent, vt in eis ſpem omnem ac fiduciam collocent, hos demum veros appellare idololatras licet, vt de auaris teſtatur Apoſtol. Epheſ.5. 1.Corinth.6. Hoc loco abutuntur hæretici, vt Sanctorum,& imaginum cultum euertant,ſed quàm rectè ipſi viderint. Non enim fideles ſic vel imagines venerantur, vel diuos colunt, vt à Deo recedant, vt in eis, Deo neglecto, omnem fiduciam, ac ſpem collocent. Nūquam enim id permiſiſſet à Spiritu ſancto edocta Eccleſia, ſed tantùm modo ad venerationem, ſuffragiorum imperationem, & ad imitationem & imaginum vſum, & Sanctorum memorias concedit. *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper illud holocauſta, pacifica veſtra, & oues veſtras, & boues, in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei.* Quibus verbis veram Deum colendi rationem præſcripſit, quæ in ratione veri illius ſacrificij conſiſtit. Cuius typum omnia illa vetera ſacrificia gerebant, id eſt, in ſacrificio illo cruento, quod in cruce filius Dei obtulit in corpore ſuo, quod è carne terrena ſuſcepit: in hoc altari, id eſt, in huius merito quiſquis ſacrificium contriti cordis, ſpiritus cōtribulati, vel laudis obtulerit, iuxta ſpiritualis Sacerdotij, quo omnes fideles ſecundum Petrum ſunt Sacerdotes, conſuetudinem, verè Patri in odorem ſuauitatis offeret ſacrificium: idque merito, & efficacia altaris Chriſti, ſcilicet, huius qui ſemetipſum obtulit immaculatū Deo, per quem acceſſum habet ad Patrem per fidem, Rom.5. Omnia, quæcunque petierit, impetrat, Ioan. 16. Saluatur ab ira per ipſum, Roma.5. Sicut enim diſplicebat Deo olim victima, quæ in alto, quàm in terreo hoc altari offerebatur, quandiu in eremo errabant Iudæi, ita Deo inuiſa eſt omnis oratio, quæ Chriſti merito non innititur: hunc etenim ſolum propoſuit Deus propitiatorem eis, qui & ignorāt, & errant, victi, ſcilicet, vel ignorātia rerum agendarum, & concupiſcentia rerum noxiarum.

Error hæreticorum circa imagines.

FERIA QVARTA HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Matthæi 15.

Tunc

Tunc acceſſerunt ad eum ab Hieroſolymis Scribæ, & Phariſæi, dicentes, Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem Seniorum? &c. Finis Euangelij: Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

MAgna verborũ acrimonia inuehitur Chriſtus. 1 Primò, In falſam Sacerdotum, & Scribarum ſuperſtitionem, qua humanas traditiones ſine verbo Dei traditas, Pontificum mandatis Dei præferrent, clauum clauo pellens: interrogantibus enim, *Quare diſcipuli tranſgrediuntur traditiones Seniorum?* reſpondet, *Quare vos propter traditiones, & ſuperſtitiones veſtras, tranſgredimini mandatum Dei?* Opponit itaque Chriſtus per antitheſin, & traditionibus hominum mandatum, & ſtatutis hominum, præceptum Dei. Intelligit autem Chriſtus, non ſolùm illud mandatum Dei, quod ſcripto per Moſen eſt traditum, verùm etiam quod viua voce per cabala, ſiue traditionem acceperant, ſicut hominum intelligit traditiones, quæ humano ingenio, contra Dei verbum erant excogitatæ, quales erant hæ Phariſaicæ, qui dicebant, *Qui dixerit patri vel matri, Munus quodcunque ex me eſt tibi proderit,* Matth.16. Et ſi dixerit homo patri, vel matri, Corban, Marci 7. Neque enim Chriſtus ſimpliciter omnes traditiones damnat. Peccaret enim alioqui Paulus, 2.Theſſal.2. Itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas accepiſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per Epiſtolam. Proinde errant, qui arbitrantur Chriſtum ſimpliciter quaſcunque damnare traditiones. Damnat enim eas ſolùm traditiones, quæ ita ſunt hominum, vt nullatenus Dei eſſe poſsint, id eſt, ſolo ingenio humano excogitatæ, ſine vlla Spiritus ſancti reuelatione, quæ tales ſunt, vt Dei præceptis repugnent & contrarientur.

Mandatũ. *Traditiones.* *Non omnes traditiones damnandæ.*

2 Secundò, Chriſtus itaque, vt falſam illis de iuſtitia operum, quam ex huiuſmodi ſuperſtitionibus conceperant, laruam detraheret, acerrima Iſaiæ ſententia ipſos perſtringit, qua in eis grauiſsimos errores reprehen *Iuſtitia operum.*

dit: ſcilicet, *Quòd labiis Deum honorarent, corde procul abeſſent ab eo, & docerēt doctrinas & mandata hominum.* Hæc enim propria ſunt opera eorum, qui neglecta Dei iuſtitia, ſuam volunt ſtatuere, Rom. 10. quos proprio nomine, vel hypocritas, vel Duces cæcos, vel ſepulchra dealbatā, Matth. 23. vocat Chriſtus. Dicuntur autem labiis honorare, qui tantùm, vt Poëta ait, trutinanti verba labello ſacra canunt, voce tenus ſolùm ſubmurmurantes, quùm aliud longè animo verſent, quàm verbis pronuntient: vt, ſi quis orationem prolixam ſimulet, vt ſic domos viduarum penetrare queat, corde procul à Deo abeſſe, dum ita rerum terrenarum cogitatione, & concupiſcentia impeditur, vt dum maximè coram hominibus pietatem ſimulat, nihil minus quàm de Deo cogitet, non Chriſto, ſed ſuo ventri ſeruiens, & docere doctrinas & mandata hominum, qui contra Dei verbum, ea quæ humano excogitata ingenio, quæſtus cauſſa, populo obtrudunt, tanquam diuinum foret oraculum.

Labiis honorare qui dicantur.

Hoc loco mirè ſibi blandiuntur noſtri temporis hæretici, aliud nihil omnibus ſuis ſcriptis crepantes, quàm hæc in Monachos & Papiſtas quadrare, dum velut ſeueri ariſtarchi ſeſe orbis iudices, contra ordinem iuris, conſtituunt: quo nulli licet accuſatori: iudicis partes ſibi ſumere. Conuincere enim prius debuerant veram religionem ex certo Dei verbo à patribus inſtitutam, Deum labiis tantùm honorare: quod certè nunquam poterunt, quum omnia ipſorum argumenta aliud nihil, quàm abuſus, qui paſsim temporis diuturnitate in religione irrepſerunt, demonſtrant: quos certè diſsimulare nec poſſum, nec volo. Sed quàm futilia talia ſint argumenta, quæ ab vſu ſumuntur, vel tyronibus Dialectices notius eſt, quàm vt probatione egeat. Doceant itaque veram religionē, quę in ſpiritu & veritate Deum adorat, labiis tantùm honorare. Doceant cælibatum, continentiam, paupertatem voluntariam, veram humilitatem, doctrinas eſſe hominum, & cum verbo Dei pugnare. Doceant, inquam, abſtinentiam, quæ carnis frænandæ cauſſa ſuſcipitur, doctrinam eſſe dæmoniorū, (vt illi loquuntur) & vtraque manu palmam dabimus. Sed nunquam poterunt, niſi magna impudentia velint

Hæretici orbis iudices eſſe volunt.

Abuſus tollendi, qui in religione irrepſerunt.

quod

quod indies non verentur, adulterare verbum Dei: aliõ ſcilicet, trahendo, quàm à Spiritu Chriſti ſit inſtitutum. Proinde nihil minus hîc agit Chriſtus, quàm quod veram religionem damnet, in quam, ſiquæ ſrrepſerit ſuperſtitio, ea purgetur: ſiquæ licentia, cõêrceatur: ſiquis error, eo ſublato, veritas reſtituatur.

3 Tertiò, Concionatur Chriſtus hoc Euangelio contra falſam opinionem Phariſæorum, quam in delectu ciborum conceperant. Quià enim per Moſen varia illis Deus ciborum genera interdixerat, credebant ex natura ciborum inquinari manducantem, & reum apud Deum fieri. Atque eò ſpectabat & ipſorum traditio de frequenti manuum lotione, contra quam hîc peccarant Apoſtoli. Quum enim per Prophetam mundiciem præcipi audirent, vt eſt, Mundamini, qui fertis vaſa Domini, Iſaiæ 52. Item, Lauamini, mundi eſtote, Iſaię 1. credebant ex immũdicie ſordium corporearum animum inquinari poſſe. Quam ſententiam corrigit Chriſtus, oſtẽdens, vt ait Apoſtolus, omnem creaturam Dei bonam, nihil eſſe reiiciẽdum, quod cum gratiarum actione percipitur. *Conuocatis enim ad ſe turbis, dixit, Audite, & intelligite.* Quia enim obſtinata malitia ſeſe excæcarant Iudęi, vt allatam per Chriſtum veritatem non agnoſcerent, illis neglectis: conuocat Chriſtus turbas, quibus cœperat Pater iam reuelare myſteria, Matth. 11. docens quid hominem vel purũ vel impurũ reddat, ſcilicet, nõ quod intrat in os, & non quod illotis manibus ſumitur, ſed quod procedit ex ore. Quia enim inquinata mens eſt, & conſcientia fit, vt quicquid ex corrupto fonte cordis, & oris procedat, impurum ſit & immundum. Voluntas enim, quæ humanarum actionum origo eſt, ſemel corrupta efficit, vt quicquid ab ea procedat immundum ſit. Proinde qui contra mandatum Dei, vel Eccleſiæ decretum cibum aliquẽ ſine vlla neceſsitate, ſed deliberata malitia & voluntate arripit, vt gulæ ſuę ſatisfaciat, hunc non cibus, ſed mala concupiſcentia & voluntas, reddunt immundum. *Voluntas, humanarũ actionum origo.*

4 Quartò, Succurrit infirmitati diſcipulorum, qui cœleſtem hanc Philoſophiam de tollendo Phariſaico ſupercilio, quod ex ciborum delectu ſumebant, nondum

poterant intelligere, docens negligendum eſſe ſcandalum, quod impij ſumere ſolent ex pia doctrina: qualis erat hæc Chriſti, de natura ciborum, ac ratione ex natura petitâ, ſententiam ſuam Petro roganti interpretationem ediſſerit, poſt grauem comminationem, quà ipſorũ ruditatem, & hebetudinem arguit, quòd adhuc ſine intellectu eſſent, docet cibum, potum, & veſtitum ex natura ſuà neminem coram Deo polluere: ſed ſolo peccato hominem coram Deo pollui, quod hoc ex corde ſuam originẽ ſumeret, vt ſunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, & blaſphemiæ. Propter hæc enim, quia natura ſua mala ſunt, & verbo Dei prohibita, venit ira Dei ſuper omnes, qui iis inquinati ſunt. Manducare autẽ manibus non lotis, aut communibus, non coinquinat hominem. Omnia enim munda mundis, nec poteſt animus, qui incorporeus eſt, defœdari, niſi inquinamento & ſordibus peccatorum.

Cibus, potus, & veſtitus ex natura ſua neminem coram Deo polluunt.

FERIA QVINTA HEBDOMADæ tertiæ Quadrageſimæ, Epiſtola, Hieremiæ 7.

Verbum quod factum eſt, ad Hieremiam à Domino, dicens, Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum iſtud, &c. Finis Epiſtolæ: habitabo vobiſcum in loco iſto, in terra, quam dedi patribus veſtris a ſeculo, & vſque in ſeculum.

HAc Epiſtola Propheta agit tria.

1 Primò, Iuſſu Domini Iudæos prætextu religionis impunitatẽ peccati ſibi pollicentes, quod, ſcilicet, Deum verbis faterentur ſe noſſe, factis verò negarent, grauiter arguit, ac reprehendit, damnãs impiam hypocriſim, & quã imbiberãt, falſam ſuperſtitionẽ de Deo conceptã, quaſi gẽtilium Deorum more, aut ſolo ſacrificiorum nidore, magnificis anathematibus, & clamoſis orationibus, 3. Reg. 18. quales erant Baalitarum, oblectaretur. Quæ opinio eorum eſt, qui ex ſuo ingenio naturam diuinam æſtimant: nec aliud Deum eſſe ſomniant, quàm quod ratio-

ne aſſequi poſſunt. Itaque docet aliter longè de Deo ſentiendum, & alia ratione colendum. Obſeruandus eſt hic locus ab Epiſcopis, Paſtoribus, & Prædicatoribus, quorum eſt ſtare in porta domus Domini accenſos zelo Dei, instructos verbi cognitione, vitę probitate, ne mens à lingua diſſentiat, tum etiam eximere animis hominum falſas de Deo opiniones, Epicuræam ſecuritatē, & inanem fiduciam de ſola fidè conceptam. Vt enim impiè credebant Iudæi ob ſplendorem templi, quotidiana ſacrificia, orationes frequentes, tutos eſſe in conſcientia, etiamſi interim turpi laſciuia, & moribus improbis diffluerent, omni impietate & auaritia feruerent: ita vereor ne nunc quoque Chriſtianorum magna pars, prætextu fidei, aut religionis, ſibi impunitatem peccatorum polliceatur. Stent ergo miniſtri in porta domus Domini, vt, ſcilicet, ipſius voluntatem annuntient. *Epiſcoporū officium.*

2. Secundò, Oſtendit quo cultu à fidelibus velit Deus coli, & adorari, nimirum, cultu, & inuocatione, tam externo, quàm interno. Nam toto errant cœlo, qui Chriſtum, Ioan. 4. abſtuliſſe arbitrantur omnem cultum externum, quando tantùm, vt hoc loco Propheta, hypocriſim, & ſuperſtitionem tollat, docens omnem externum cultum, ſi animi pietate deſtituatur, & vera fide, laruam eſſe tantùm, quam homines admirantur, non quæ Deo placeat. Qualis enim quæſo eſſe poteſt eorum oratio, eleemoſyna, vel ieiunium, quibus non dico peccatum, ſed ne ipſe quidem affectus peccati diſplicet: qui eleemoſyna ſibi videntur velle immunitatem peccandi mercari: ad lites & contentiones ieiunant, percutiunt pugno impiè, Iſa. 58. Et quum, iuxta Hiere. in cap. 1. Iſa quotidianis operibus malis ſanguine plenas habeant manus, in oratione dies noctéſque coniungunt. Ideò purgari animum vult prius Propheta, quòd nequeat arbor mala bonos fructus facere, Matth. 7. Ideò, inquit, Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, hoc eſt, vt loquitur Iſaias cap. 55. derelinquat impius viam ſuam, vir iniquus cogitationes ſuas, & reuertatur ad Dominū, & miſerebitur eius. Ergo ne cum cæco dices, Deum peccatorem non exaudire, quod Auguſt. damnat, & ea opera contemnes, quæ peccatores in ſtatu peccati mortalis conſtituti agunt. Certè *Quo cultu à fidelibus velit coli Deus.* *Purgatio animi neceſſaria.*

ſi dũ agunt nulla ducantur peccati pœnitudine, nec reſipiſcẽdi propoſito animo cõceperint, nullius ego apud Deũ meriti hæc arbitror, niſi fortaſſe temporalis alicuius mercedis prœmium mereri apud Deum, vt probitas Naaman, Syriæ meruit fœlicitatem. Romanorum iuſtitia, orbis imperium. Atqui nunquam merebuntur æternam gratiam, vel gloriam, vt, ſcilicet, nobiſcum habitet Deus per Spiritum diffuſum in cordibus noſtris: Effugit enim fictio, & non poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis, Sapient. 1.

Inanis fiducia, quæ. 3 Tertiò, Diſſuadet inanem fiduciam, quam facilè ſolet animus concipere ex obedientia religionis. Sic Iudæis non profuit circuncifio, quam docet Apoſtol. fuiſſe ſignaculum iuſtitiæ, ſacrificiorum oblationes diuinitus inſtitutæ, cognitio promiſſionum diuinarum, templi cultus ſplendidiſſimus; & prædicatio Prophetarum. Prohibet enim Propheta ipſos confidere in verbis mendacij, dicentes, *Templum Domini, Templum Domini*, putantes tẽpli ornatum, ac promiſſiones, quæ, 3. Reg. 8. ipſi templo factas poſſe patrocinari ipſorum impietati. Ita vereor, vt nec nobis in ſeuero illo Dei iudicio proſint

Mores profeſſioni cõgruere debent. Chriſtiani nominis profeſſio, fidei prærogatiua, ſacramentorum vſus, & cognitio ſcripturarum: quibus in hac vita cæteris gentibus præſtamus: ſi mens à lingua diſſentia, ſi mores profeſſioni non congruant. Nam: Apoſtolo teſte, Galat. 5. nec circuncifio, nec præputium eſt aliquid, ſed noua creatura, id eſt, vera vitæ nouitas: qua deponentes mendacium, & omne circunſtans peccati pondus, loquimur veritatem cum proximo, &, vt monet Propheta, iudicium facimus inter virum & virum, aduenæ, pupillo viduæque non facimus calumniam, nec ſanguinem innocentem effundimus. Quibus verbis Propheta ſummam Chriſtianæ perfectionis complectitur, quam & Apoſtolus, 1. ad Theſſal. 4. exprimit dicens, Nequis circumueniat in negotio fratrem ſuum, &c. Perſtringit autem Propheta potiſſimùm iudicum errata, qui facillimè ſubuertebant iudicium, corrupti munerum largitionibus, tum quòd plerúmque Senatorum, ac Principũ mores, populus imitetur. Prouerb. 29. Eccleſiaſtici 10.

FER

FERIA QVINTA HEBDOmadæ tertiæ, Euangelium, Lucæ 4.

Surgens autem Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis, &c. Finis Euangelij: Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ. *Matth. 8. Mar. 1.*

QVia vitio primorum parentum humana natura vtrinq; & in animo, & in corpore grauiter eſt læſa, declarat hoc Euangelio Chriſtus, ſeſe à Patre miſſum medicum, non tantum animorum, ſed & corporum: proinde ab ipſo quacunq; premamur infirmitate, ſalutem eſſe petendam. Conſidera autem in hoc Euangelio tria.

1 Primò, Inſignem Chriſti & ineffabilem manſuetudinem, etiam erga omnes, qui, vt ægra hæc ſocrus Petri, magnis ſeſe febribus diuerſarum cupiditatum premi ſentiunt, ac non in ſynagoga Phariſaica, aut in diatribis humanæ Philoſophiæ, vel in hereticorum conciliabulis conquieſcunt: ſed in domo Simonis, quæ eſt vna, ſancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia. In hac enim, licet grauiſſimè premantur peccati ægritudine, vt lecto prauæ conſuetudinis affixi aſſurgere nequeant. Aderit tamen ſanctorum communio, cuius beneficio (vt ſolet aridus in vite palmes, donec in ea permanſerit) tandem accipiant beneficium, & auxilium gratiæ cœleſtis, quæ ardorem malarum cupiditatum, ſcilicet, libidinis, auaritiæ, ſuperbiæ, inuidię, & irę ſemel extinguas, atque ab hac dira tyrannide liberet. Sed donec à corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, te ipſe non abſcideris. Ea enim vera eſt Noe Arca, extra quam nulli ſalutem aſſequi licuit: in qua tamen animalia, licet immunda, ſeruabantur, tum miſericordia conditoris, tum iuſti merito. Nequeunt enim irritæ apud Deum eſſe ſanctorum preces, quum dixerit, Petite & accipietis: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, hoc fiet vobis. Efficax ergo eſt fidelium oratio, quæ ex fide proficiſcitur, ſed in fidelium vnitate: à qua qui ſeiungitur, nec fide, nec oratione iuuabitur.

Manſuetudo Chriſti.

Domus Simonis Eccleſia.

Sanctorum communio.

Eccleſia, Arca Noë.

Secundò

2 Secundò, Admirandam Saluatoris miſericordiã, quæ facilem adeò ſeſe exhibuit in admittendis piorum precibus, quas ex fide offerebant, vt omnibus ægris manus imponeret, nullum reiiceret, & potentiam, qua ſtans ſuper ægram ita curauit, non vt lentè amiſſus corporis vires reciperet, ſed ſimul integrum valetudinem, & corporis robur redderet. Hęc qui in Chriſto agnouerit, & per fidem fuerit profeſſus, Rom. 10. vt ſe Chriſto ſubiiciat, præceptis ipſius obtemperet, & medicã eius manum admittat. Is continuò ſurget, accepta peccatorum remiſſione, quam bona & præcedit, & comitatur voluntas, adiura per gratiam: ſed per ſacramenta, quę tanquam gratiæ inſtrumenta, in Eccleſia ſua reliquit Chriſtus. In qua ſola ea vult eſſe efficacia curandis & animorum, & corporũ morbis: ſed non recuperata valetudine deſes & otioſus perſiſtas, ſed vt Chriſto miniſtres, Rom. 6. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, &c.

Sacramẽta gratia Dei inſtrumẽta.

3 Tertiò, Modeſtiam Chriſti, qua voluit ab improbis & malignis ſpiritibus ſuam virtutem prædicari. Nam dæmonia clamantia, & dicentia, quòd eſſet filius Dei, increpat. Siquidem non vult Chriſtus veritatis, & fidei hoſtes audiri. licet enim verum ſubinde dicant, hoc ideò, vt pòſt tutius decipiãt, agunt. Porrò quum nullus ſit hoſtis nocentior Euangelio, fidei, Chriſto, fidelibus, & Eccleſiæ, ipſo dæmone. Nulla enim conuentio luci ad tenebras, Chriſto ad Belial, 2. Corinth. 6. Idcirco Chriſtus accerrima comminatione ipſum increpat, fideles admonens, ne quid vel cum ipſo, vel cum ipſius membris, vt ſunt Sagę, Phytones, Arioli, hæretici, & infideles, occultæ communicationis contrahant, nec veritatem ab iis quærant, vt multi hodie libris hæreticorum veritatem verbi Dei quærunt: nec alibi ſeſe eam inuenire iactitant, quod non poteſt, niſi maximi eſſe erroris, vt inſaniæ argumentum. Sed quum idem hîc profiteantur dæmones, quod apud Matt. Petrus, ſcilicet, quòd ſit filius Dei, quorſum Petri fides laudatur? Dęmonis autem damnatur, quia Petrus ſincerè & amando: dęmon verò fraudulenter, & vt decipiat, confeſſionem edidit. Quia ex hoc loco occaſionem captant aduerſarij contra cęlibatum, & continentiam Sacerdotum obganniendi, magna contentione

Hæreticorũ libri nõ legendi.

Error hæreticorũ circa cælibatum.

tentione aſſerentes, coniugatos fuiſſe Apoſtolos, ac proinde, iuxta Pauli (vt, ſcilicet, illi volunt) doctrinam, Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum debere. Præſtare enim honeſtum coniugium vagæ libidini, & flagitioſo concubinatui paucis, quæ ſit Catholicæ Eccleſiæ doctrina, accipe, nimirum, omnia Apoſtolorum facta, quum multa ſint perſonalia, non debere ad commune exemplum trahi. Quoſdam enim, etſi coniugatos fuiſſe admittat, nō omnes tamen, vt veteres Eccleſiæ patres oſtendunt. Neque quenquam Apoſtolorum demonſtrabunt aduerſarij, qui poſt Apoſtolatum à Chriſto acceptum matrimonio ſeſe copularit. Quod honeſtum coniugium præſtare turpi libidini clamitant, nemo id Catholicus negat, quum Eccleſiæ decreta in concubinarios, & libidinoſos Sacerdotes tam ſint ſeuera, vt in nullos magis. Quòd aſſerunt Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe debere, hoc Catholici omnes non eò referunt, vt iam Epiſcopus conſecratus cum vna contrahat, ſed ad primitiuæ Eccleſiæ neceſſitatem, quæ bonorum virorum raritate laborabat, vt cogeretur eos etiam promouere, qui matrimonio iuncti fuiſſent, aut etiamnum eſſent. Quem morem etiamnum Græcorum Eccleſia ſeruat, non autem eum, quem contra ſcripturas, contra iura, tam Eccleſiaſtica, quàm ciuilia, contra denique tot annorum centenariis in Eccleſia Chriſti ſeruatam conſuetudinem inuehunt aduerſarij, vt, ſcilicet, Sacerdotes votifragi quas velint ducant vxores: ſcilicet, hoc eſt purum Dei verbum, hæc veritas Euangelij, vt libidini indulgeas: ei pro arbitrio frena laxes, ac non potius, vt mundi ſint, qui ferunt vaſa Domini, vt carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis crucifigant.

Nullus Apoſtolus poſt Apoſtolatū à Chriſto acceptū ſeſe matrimonio copulauit.

Confirmat hoc Euangelium articulum illum fidei, quo profitemur in Eccleſia eſſe Sanctorum cōmunionem, iuxta illud Pſal. 118. Particeps ego ſum omniū timentium te, & cuſtodiētium mandata tua: quū enim fideles oēs ſint vnius corporis membra, cuius caput Chriſtus, à quo influxū gratiæ cæleſtis omnia membra recipiūt, ſequitur (vt in rebus corporeis videmus) mēbrum mēbro iuuari, & pro ſe inuicem eſſe ſolicita membra.

FERIA SEXTA HEBDOMAdæ tertiæ quadrageſimæ, Epiſtola, Numeri 20.

Cúmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduerſum Moſen, & Aaron, & verſi in ſeditionem, dixerunt, &c. Finis Epiſtolæ: Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? &c.

Seditio Iudeorũ erga Moſen & Aaron.

COntinet hæc hiſtoria quatuor.

1 Primò, Iudæorum erga Moſen, & Aaron ſeditionem, ob inopiam aquarum concitatam, qua inſignem ſuam, quam de Deo habebant, diffidentiam, & incredulitatem prodebant, dum toties illius potentiã experti, perſiſtunt tamen in incredulitate, cui ſæuitiam adiungunt, vt ſemper eſt ad ſeditionẽ propenſus populus, ignorans quot eam incommoda ſequi ſoleant, nimirum, Reipub. euerſiónes, regnorum depopulationes, Principum cædes, legum ac iuris oppreſsiones, & incendia vrbium, aliáque innumera mala, vt cõtrà pace, ac cõcordia, res paruæ creſcũt. Vbi enim populus Deo, & magiſtratui paret, imperia florẽt, regna dilatãtur, æquitas & iuſtitia viget, Principes ſuauiter regunt: ſumma denique fœlicitate aguntur omnía. Parcendum igitur ſuperiori authoritati, non ſolùm propter Deum, ſed etiam propter conſcientiam, Roman. 1. Neque ſtatim gubernatorum negligentiæ imputandum, ſi quæ calamitas in Repub. accidat, ſed voluntati diuinæ vel punienti peccata, vel exercenti noſtram patientiam, vel probanti fidem, & erga ipſam obedientiam. Sic enim ſolet Deus ſuos ſubinde exercere fame, peſte, bellis, & inopia. Quæ quum ſint piis exercitia virtutum, & impiis pœnę peccatorum, nec præter Dei voluntatem accidant, nũquam poſſunt Principum, aut magiſtratuum negligẽtiæ imputari, niſi fortè quia ipſorum peccatis Deus irritatus ſtatuit punire, vt de Dauide docet ſcriptura.

Nõ ſemper gubernatorum negligentia imputãdum ſi qua calamitas in Rep. accidat.

Quid in rebus dubiis agendum.

2 Secundò, Quid in rebus dubiis agendum ſit magiſtratui Eccleſiaſtico, & ciuili, dum furit ignobile vulgus, nec vlli ſupereſſe ratio videtur prohibendi mali, ſed periculum

riculum eſt augendi potius quam minuendi, ſi obſiſtas. Proinde communi cõcordia orent in tabernaculo fœderis, Deum ex fide inuocent, & populi neceſsitatem exponant. Eſt enim in rebus afflictis vnica ex fide ancora orationis amplectenda, exemplo Moſis, Aaronis, Dauidis, 1. Reg. 24. Ezech. 4. Reg. 19. Quanquam enim non ignoret Deus noſtras afflictiones, vult tamen à nobis ſibi exponi, ac declarari, vt, iuxta Auguſt. Epiſt. 121. cap. 8. exerceat deſiderium noſtrum, probet fidem, moneamur noſtræ imbecillitatis, & agnoſcamus illius potentiam. Eſt autem obſeruanda huius orationis, quã pro populo Deo obtulit Moſes, methodus. Neque enim, vt erat clementiſsimus, petiit rebellis populi interitum, perniciem, & vindictam. Eſt enim hoc tyrannorum, non eorum, qui Rempubl. ſuam ſaluam cupiunt: exigebat quidem ordo iuſtitiæ, vt tantum facinus impunè non fieret. Atqui veri eſt Principis ita mala punire, vt tamen ſeruet potius quã perdat ſubditos. Neq; irrita eſſe poteſt taliũ oratio, ſicut neque Moſi fuit. Nam apparens ſubito gloria Domini oſtendit diuinam protectionẽ, & auxilium cœleſte omnẽ magiſtratum, ſi quando Dei cauſſam egerit, tueri ac defendere, vt qui ſit miniſter Dei.

Veri principis eſt ita mala punire, vt tamẽ potius ſeruet quàm perdat ſubditos.

3 Tertiò, Fauorem, quem Deus legitimo magiſtratui, populari ſeditione oppreſſo, exhibere ſolet, dum tam repentè audit orantem, conſolatur in afflictione conſtitutum, & remedium præbet, quo neceſſitati ſuccurratur. *Tolle*, inquit, *virgam, & congrega populum, tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* hunc locum quia Paulus ad ſublimiorem, id eſt, allegoricum ſenſum traxit, age & illum ſequamur. Docet enim hoc facto ſignificatam fuiſſe gratiam noui teſtamẽti per Chriſtum allatam, virtutem ſacramenti baptiſmi, quo regeneramur in ſpem viuam, & ſuauitatem ſcripturarum, qua ſitibundos eſt conſolatus, dum ait, 1. Corinth. 10. Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: Petra autem erat Chriſtus. Huic præceptum erat, vt loqueretur Moſes coram multitudine, id eſt, vt Iudæi crederent Chriſtum eſſe verum Meſſiam in lege promiſſum, filium Dei viui, conditorem cœli & terræ, & Redemptorem generis humani. Atqui dum Moſes

non

non paret Dei verbo, ſed ex incredulitate dubitat, nec petram, vt debebat, alloquitur, ſed percutit, primus ictus irritus fuit, ita humilitate Chriſti offenſi Iudæi negant ipſum eſſe filium Dei, & dum incredulitati odium addunt, & prætextu legis ipſum legis authorem perſequuntur, iuſto Dei iudicio fit, vt finem legis iuſtitiam, remiſſionem peccatorum, & vitam æternam non aſſequantur, quia offenderunt in lapidem offenſionis, & petram ſcandali. Atqui vt ſecundo ictu egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta, ita factum eſt, vt dum Chriſti humanitas crucifixa eſt, & factus eſt fons patens domui Iacob in ablutionem menſtruatæ, copioſiſſimè ſeſe in Iudæos, & gentes effuderit plenitudo collecta ex vtriſque Eccleſia, in qua erit ipſe Chriſtus omnia in omnibus.

Ob diffidentiam punitus Moſes. 4 Quartò, Iuſtum ſupplicium, quo eſt ob ſuam de Dei potentia, & virtute diffidentiam punitus Moſes. Nullum enim peccatū æquè ſolet Deus in Sanctis deteſtari, quàm ipſam incredulitatem, propter quam, vt loquitur Apoſtolus, diſceditur à Deo viuo, Hebr.3. Venit ira Dei ſuper filios diffidentiæ, Epheſ.5. & pœnis tam corporalibus, quàm æternis à Deo punimur. Quanquam enim incredulitas fidem Dei euacuet, & credulitas eam magis conſumet. Eſt enim Deus verax, vult tamen potiſſimè perfecta fidei proteſtatione à nobis coli, vult nos credere verbo ipſius, ex ipſo pendêre & ſperare, & in ipſum fiduciam omnem collocare, non ſolùm corde credendo, ſed etiam ore confitendo, & prædicando (maximè in rebus dubiis, & aduerſis) ipſius admirabilem potentiam, maieſtatem, & gloriam. Hæc qui non fecerit, grauiſſimè ſuſtinebit iudicium. Sicut enim Moſes exilio terræ ſanctæ plectitur, ita, niſi pœnitentia ſubſequatur, æterna illa beatitudine nunquam potietur, qui coram multitudine Deum non ſanctificauerit. Ergo ipſum, vt oportet, ex fide inuocemus, agnoſcamus ipſum Patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis, & laudemus cum Propheta dicentes, Dñs regit me, & nihil mihi deerit: &c. Pſalm.22. ſic fiet, vt petræ huius aquas viuas accipiamus, ſpiritum nimirum gratiæ cœleſtis.

FER

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ tertiæ. Euangelium, Ioannis 4.

Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob, Ioſeph filio ſuo, &c. Finis Euangelij: Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt, &c. *Geneſ.48.*

CHriſtus ſublimia religionis Chriſtianæ myſteria huic Samaritanæ communicat, quæ abſcondita à ſapientibus erant huius mundi. Agit autem præcipuè hoc dialogiſmo Chriſtus tria.

1 Primò, Occaſione aquæ, quam ſitibundus, (nam hora erat quaſi ſexta, quæ nobis eſt meridies, in ipſo æſtu) & fatigatus, ſcilicet, ex itinere, quod nõ curru, aut equo vectus, ſed pede, vt ſummam ſuam paupertatem demonſtraret, tranſegerat, petit, vt ad colloquium Samaritanã inuitet, quæ à Iudæorum conſuetudine abhorrebat: docet fore vt gratia noui teſtamenti in gentibus effunderetur. Seſe enim ideò à Patre eſſe miſſum ſciuit, vt nouam hanc Philoſophiam ignotam mundo afferret: ideò inquit, *Si ſcires donum Dei: & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere.* quaſi dicat, Ignoras tu, vt etiam mũdus, magnum illud pietatis ſacramentum, quod, 1. Timot. 3. manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prędicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, &c. Hoc donum qui ex lumine fidei agnoſcit, experitur ſuam inædiam, ſitim, neceſsitatem: proinde petit ab eo, & accipit aquam viuam, donum, ſcilicet, gratiæ cœleſtis, quæ mundat ab omnibus inquinamentis, Ezech. 36. Epheſ. 5. Sitientes recreat, Apocal. 22. Iſa. 55. & laborantes & oneratos reficit, Matthæi 11. Hi ſunt enim effectus Spiritus ſancti, quem intelligit Chriſtus: hunc qui acceperunt, flumina de ventre eorum fluunt aquæ viuæ, Ioan. 7. Porrò mulier, quæ nondum ſublimem hanc aſſequi poterat doctrinam, vtpote carnalis adhuc, ſui fontis aquam commendat, à dignitate perſonarum,

Hora ſexta meridies.

Donum Dei.

quæ ea ſunt vſæ, à copia, & ab antiquitate. Chriſtus autem vt hanc prorſus à rebus hiſce caducis ad cœleſtem hanc Philoſophiã pertraheret, oſtendit virtutem eius, quam pollicetur, aquæ eſſe, vt fideles in Chriſto regeneratos fide, ſpe, & charitate, iuſtitia, aliiſque fructibus ſpiritus, ita exornet, vt tandem non ſitiant in æternum: dum. ſ. reuelata facie gloriam Domini contemplabũtur. Hoc enim eſt quod ait, *Qui biberit ex hac aqua non ſitiet iterum.* & inſuper occaſione ſecreti, quod tanquam Deus, & Καρδιογνώστης, Iere. 17. potuit de cõditione mulieris prodere, quo oſtendit ſe nihil præter ſalutem humanæ naturæ ſpectare: eam autem nulli contingere poſſe, niſi præcedat ſui ipſius cognitio, quam ignorantia Dei peccati illecebræ, & terrenarum rerum cupiditates tollunt, donec reſtituatur per Chriſtum. tunc enim (vt in hoc videre eſt) accreſcit cognitio Redemptoris, ſcientia rerum diuinarum, & deſiderium veritatis. Nam, quem antè Iudæum contemptum appellauit, iam fide illuſtrata Dominum, Prophetam, & Meſsiam appellat: *Domine*, inquit, *Vt video, Propheta es tu.* Proinde occaſionem nacta, vehemens diſcendi ſtudium prodit: ſolutionem petit agitatæ diu inter Iudæos, & Samaritanos quæſtionis: de verò, ſcilicet cultu Dei. an ſcilicet in monte Gariſi, vt Samaritani: vel Hieroſolymis, vt Iudæi, ſit adorandum. Vtrique autem ſibi videbantur certi & ſecuri de ſuo cultu. Nam Samaritani ſequi ſe dicebant antiquam patrum conſuetudinem, ſcilicet, ſanctiſsimorum Patriarcharũ Abrahæ, Iſaac, & Iacob, qui in monte hoc adorauerunt. Samaritani iſti qui fuerint, vide 4. Regum 17. nempe, Babylonij & Medi, in Samariam, poſtquàm eſſet à Chaldæis expugnata, tranſlati: quum decem Tribus, quæ Iſraelitę vocabantur, eſſent abductæ, hi partem legis, id eſt, pentateuchum, tantùm admiſerunt, & idolomaniam cum vero Dei cultu adiunxerunt. Verùm Iudæi habebant expreſſum Dei verbum, 3. Reg. 8. 9. teſtimonia Prophetarum, Iſa. 56. Deut. 12. Chriſtus autem volens vtranque opinionem confutare, docet Samaritanos, & Iudæos errare, quia illi adorabant, quod neſcirent, 1. Corinth. 8. Scimus quia idolum nihil eſt, ſed iſti etſi verum Deum adorarent, quia

tamen

tamen credebant nuſquam eum, quàm Hieroſolymis orantium preces audire, poſſe grauiter allucinabantur.

2 Secundò, Confutat falſam Samaritanorum, & Iudæorum ſuperſtitionem, quam vtrique de adorandi loco imbiberant, docens quòd neque in Hieroſolymis, neque monte Garizin, ſed in omni loco, iuxta illud Malach. 1. Non eſt mihi volũtas in vobis: ſed in omni loco nomini meo offeretur oblatio munda. Non enim ad certa loca Deus eſt alligatus, ſed vbique adeſt, cordium gemitus audit, & orantes videt. Si tamen, vt docet hic Chriſtus, veri ſint adoratores, hoc eſt, ſi Patrem in ſpiritu, & veritate adorent. Nam & Pater tales quærit adoratores, non qui labiis ſic adorant, vt cor procul abſit: horum enim mens ſine fructu eſt, 1. Corin. 14. & qui in multiloquio ſe putant exaudiri, Matth. 6. Hos enim deteſtatur Iſa. 29. Populus hic labiis me honorat, &c. ſed qui corde credant ad iuſtitiam, & ore confiteantur ad ſalutem, vt, ſcilicet, pſallant ſpiritu, pſallant & mente, 1. Corinth. 14. *Samaritanorum & Iudæorum ſuperſtitio.*

3 Tertiò, Docet quare veram fidelium orationem oporteat eſſe in ſpiritu & veritate, quia, inquit Chriſtus, Deus ſpiritus eſt, ſcilicet increatus, immenſus, cuius maieſtas nulla ratione humana, imò ne Angelica, comprehendi poteſt, totus vbique præſens. Ergo & in ſpiritu colendus eſt, venerandus, & adorandus: neque in ſpiritu tantùm, ſed veritate, in corde perfecto, in iuſtitia, & ſanctitate veritatis. Opponit autem Chriſtus cultum, quem vult æterno Patri exhiberi, Iudæorum, Samaritanorum, & gentilium cæremoniis, qualia erant typica, holocauſta, ſacrificia, & oblationes, ſuperſtitioſæ in certo loco orationes, & vota, & impia ſacra victimæ ex hominum carnibus, & cultus dæmonibus exhibiti, non autem, vt impiè volunt Suuencfeldiani, Anabaptiſtæ, & Enthuſiaſtæ, Chriſtianæ religionis cæremoniis, quæ in ſpiritu & veritate, ex fide, ſcilicet, & charitate Deo offeruntur. Siquidem in ea quæcunque ſunt externæ cæremoniæ, vel ſcripturis, vel Apoſtolorum, aut patrum traditione inſtitutæ, ad fidei, ſpei, charitatis, & religionis Duo exhibendæ ſpectãt promotionem, adeò vt ſi afferri poſsint, quæ ad hũc ſcopum referri nequeãt, *Oratio fidelium in ſpiritu & veritate ſit.*

aut ſaltem ad proximi ædificationem promouendam, has ego nulla ratione ferendas putarem.

SABBATO HEBDOMADÆ tertiæ Quadrageſimæ, Epiſtola, Danie. 13.

Et erat vir habitans in Babylone, & nomen eius Ioachim: & accepit vxorem nomine Suſannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, &c. Finis Epiſtolæ: Eamus domum, quia hora prandij eſt, Et egreſsi receſſerunt à ſe, &c.

Libidinoſorum ſenũ intempe-rantia.

HIſtoria Suſannæ complectitur quatuor. 1 Primò, Libidinoſorum ſenum intemperantiam, qua oſtro libidinis perciti, Suſannæ ſanctiſsimæ, caſtiſsimæ, & formoſiſsimæ, freti ea quam ſuſtinebant dignitate, pudicitiam tentant. Vnde agnoſcere licet quàm ſunt Dei dona, vt ſunt potentia, authoritas, diuitiæ, & dignitas, periculoſa iis qui Dei ſunt deſtituti cognitione & timore: facillimè enim eis in grauiſsimam ſui perniciem abutitur caro, dum videt poſſe impunè ſe ſuam explere libidinẽ. Nam remota Dei, & hominum reuerentia, & timore, quibus ceu frenis humana coërcetur audacia, mox cæca in præceps ruit, & pro affectus varietate vel ad libidinẽ, auaritiam, dominatum, ſuperbiam, & inuidiam trahitur animus, iudicio ita ſopito, vt ne veſtigium illius ſupereſſe videatur: facilè nanque rationem ſuperat animi perturbatio: quò fit, vt honeſtum, decorum, iuſtum, & æquum negligat, quemadmodum hi impij ſenes, libidine iam ebullientem animum circunferentes, depoſita perſonæ, & dignitatis, quam gerebant, conſideratione, exarſerũt in concupiſcentia, euerterunt ſenſum, declinauerunt oculos ſuos ne viderent cœlum, nec meminiſſent iudiciorum iuſtorum. Hos nanque triſtiſsimos fructus parit hoc malum. Obſerua quæ ex illicito alienæ formæ aſpectu homini accidant mala: Vide Eccleſ. 43. 26.

Suſanna pudicitia.

2 Secundò, Suſannæ in ſua pudicitia tuenda ad extremum vſque mortis periculum conſtantiam: quanquam nonnihil offenderit ſolitaria deambulatione, & corporis

poris parum licitâ denudatione. Eſt enim vbique vitandum, non tantùm malum, ſed mali occaſio: quia cùm in hoſtili verſemur ſolo, continuis eſt opus excubiis. Aduerſarius etenim noſter, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Excuſari tamē poteſt Suſanna, quia non voluptati, ſed corporis tantùm neceſsitati inſeruiuit. Si dicas eam nō adhibuiſſe eam prouidentiam, quam decet honeſtam matronam in eo caſu adhibere; ego id potius Dei ordinationi, & conſilio imputarim, volentis tantùm pudicitiæ exemplar, omnibus præſertim coniugatis ad imitationem proponere, quibus hodie, pròh dolor, penè locus eſt thori fidem violare. Atqui non Suſanna, quæ adulterij grauitatem exactius per ſolam perſpexit legem, quàm multæ Chriſtianæ gratia fidei ſibi blandientes. Nam oppreſſa inopinato in ſultu eorum, qui dignitate, officio, & authoritate cæteris omnibus præſtarent, fortiter pudicitiam tuetur, & tanquam Adamantino pectore foret, ipſorum impudētiam ſuperat, concepta de diuino adiutorio fide, qua credidit illum non deſerere ſperantes in ſe: ipſorum preces ſpernit, & comminationes ſuperat, non, vt Romana Lucretia, admiſſum ſcelus vltore ferro vindicat, flagitium flagitio puniens: ſed clamore fiduciæ in Deum pleno animi dolorem teſtata. *Anguſtiæ,* inquit, *mihi ſunt vndique. Si egero, mors mihi eſt, ſi non egero, non effugiam manus veſtras.* Vide quibus ærumnis, periculis, & moleſtiis ſuos exercere Deus ſoleat: quos ita ſubinde deſerit, quaſi omnem ipſorum curam abieciſſet, ſed omnia potius ſuſtinent electi, quàm vt hanc fiduciam animo ſuo deponant. Eſt enim iuſtus quaſi leo confidens, Prouer. 28. Atque ideò ſanctiſsima noſtra Suſanna, eligit potius abſq; opere incidere in manus hominum, quàm peccare in conſpectu Domini, quo velut forti ariete libidinoſos vicit ſenes, & ſuam mundo teſtatur innocentiam.

Chriſtus ſuos multis ærumnis et moleſtiis exercet.

3 Tertiò, Calumniam, qua opprimere nituntur iniquiſsimi iudices falſa accuſatione, teſtibus corruptis, & iudicibus peruerſis innocētiſsimam Suſannam. Etenim contra ordinem iuris ſibi qui aduerſarij fuerāt, teſtium, iudicumque partes vendicant, ſiſtitur rea iudicio, patrono deſtituitur, criminis vt putatur, magnitudine pa-

trocinium renuente, omnium calculis, quæ ex odio, & inuidia erat concepta, mortis ſententia comprobatur: vtpote ab iis prolata, quorum ſacroſancta ſemper fuerat apud homines religio, pietas, & pudicitia. Tanti enim eſt concepta ſemel probitatis opinio, vt authoritatem conſecuta quiduis penè poſsit impunè coram mundo: quò fit vt nulla ſit nequitia deteſtabilior, quàm quæ ſanctimoniæ prætextu velatur, vt nec hoſtis eſt pernicioſior, quàm qui ſub amici ſpecie latitat. Sed hoccine poteſt ferre Dei prouidentia, vt adulteri, libidinoſi, perfidi, impij & ſacrilegi iuris prætextu opprimant ipſam caſtitatem, pudicitiam, fidem, pietatem, & religionem. Nequeo profectò quin hîc exclamem illud Propheticum Abacuc 1. Quare taces Domine conculcante impio iuſtiorem ſe? & vt eſt Eccleſiaſtes 4. Innocentis lachrymæ non habent conſolatorem, innocentia Suſannę violentiæ iudicum non poteſt reſiſtere, & caſtitatē luxuria opprimit. Certè huius quæſtionis difficultate Dauid expauit. Pſalm. 72. Hier. cap. 12. Atqui apertiſsimè docet hic locus impiorū fœlicitatem non fore diuturnam, nec innocentiam calumniam fore apud Deum inultam.

Nulla nequitia deteſtabilior, quàm quæ ſanctimoniæ prætextu velatur.

Potentia Dei admirabilis.

4 Quartò, Admirabilem Dei potentiam, qua eam quę per calumniam impiorum iudicium opprimebatur, non potenter tantùm, ſed ſeruata iuris æquitate, iuſtóque facto examine liberauit, tali iudice ſubſtituto, qui ab affectibus, amore, odio, & maleuolentia, animum haberet liberum; ſiquidem omnis corruptus iudex malè examinat verum: atque ideò excitauit ſpiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel, qui ex authoritate diuina pro rea inſtituto patrocinio, appellat à lata ſententia ad exactiorem cauſſæ cognitionem, teſtium productionem, & circunſtantiarum inquiſitionem. Ex his enim rei veritas deprehendi in iudiciis ſolet. Itaque diuulſis ab inuicem impiis iudicibus, ne communicare ſua conſilia poſſent, prudenti examine calumniam deprehendit, dum hîc ſchinum, id eſt, lentiſcum, & alius prinum, id eſt, ilicem, deſcriberet arborem, ad perpetrati facinoris locum deſignandum: ex qua diſcordia iuſto Dei iudicio falſitate deprehenſa, abſoluta Suſanna eſt, talionis ſententia, impiis irrogata. Tanta enim eſt Dei

æquitas

æquitas iuſtitiáque, vt veritatem, iuſtitiam, & innocentiam nunquam omnino deſerat, & ſi quandoque videatur eam prorſus neglexiſſe. Sic enim ſolet Deus electos ſuos quandoque ad extrema quæque, imò ad ipſas vſque portas mortis demittere, vt Danielis 3. tres pueros in fornace, ipſum Danielem in lacu, cap. 14. vt dum potenti virtute, & præter expectationem liberantur, agnoſcant potentiam, & virtutem Dei, nec ſuę tribuant aut induſtriæ, aut prudentię, ſed ſoli Deo reddant gloriam, laudem, & honorem.

SABBATO HEBDOMADÆ tertiæ, Euangelium, Ioannis 8.

Ieſus autem perrexit in montem oliueti, & diluculo iterum venit in templum, &c. Finis Euangelij: *Vade, & iam amplius noli peccare.*

CHriſtus impetitus aſtutiis Phariſęorum magna arte elabitur: ſed ita, vt falſam eorum hypocriſin prodat, feriendo ipſorum conſcientias. Tria agit in hoc Euangelio. Nam
1 Primò, Diſcernit Chriſtus hoc loco inter legem, quę terret ſeueritate pœnarum, qua peccata & flagitia punit, & Euangeliũ, quod pœnitentes in gratiã recipit, ſed ita, vt vtrique ſuum forum relinquat: Neque enim, vt falsò volunt Anabaptiſtę, tollit hîc Chriſtus omnẽ eiuilem & politicam authoritatẽ. nã patiẽter audit accuſatores, reã non ſtatim abſoluit, & ſententiam ex lege prolatam non damnat, vt iniquam, dum Scribę & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam adducunt, hanc in medio ſtatuunt, & lapidandam ex Moſe pronuntiant. Siquidem in omni lege hoc adulterij malum ſemper grauiſsimè punitum eſt: etiam apud eos, qui Dei cognitionem non habebant. Nam Ægyptij adulteros virgis cędebant, mulieres naſo mutilabant, Arabes adulteros capite plectebant, Gręci mœchum in adulterio deprehẽſum, impunè permittunt necari, & Iudæi ante legem datam. igne puniebant, Geneſ. 38. de Thamar. In Leuitico mors tantùm decernitur. Huc pertinet & ſacrificium Zelotypiæ, Nu. 5. At nũc, pròh dolor, apud ſolos Chriſtianos tãtùm

Differẽtia legis & Euangelij.

Adulteriũ ſemper grauiſsimè punitum.

nunc ludus eſt,qui nec legibus ciuilibus, nec horrendis comminationibus verbi Dei, 1.Cor.7.Heb.13.Pro.6.26. Eccl.23.terrētur, voluit autē Deus hoc malum, vt etiam cętera,quę publicam pacem perturbāt,morte puniri,nō ꝙ ea pœna eſſe poſſet ſatisfactoria: quia Chriſti morti hoc ſeruabatur,delere,ſ.peccatū,ſed ne populus malum exemplū ſecutus, mala impunita non putaret eſſe mala. Id enim tantùm agit hoc Euangelio Chriſtus,vt diſcernat ſuum regnum à regnis profanis, quorū eſt actiones ciuiles,capitales ſententias, forenſia negotia, & politicam iuriſdictionem cognoſcere,ac pro Reipublicæ pace eas tractare,Rom.13.Regnum autem Chriſti eſt tantùm ſpectare ſalutem animarum,eamque promouere,prędicatione verbi,fide,ſpe,charitate, ſacramentorum adminiſtratione, quibus pœnitentes in gratiam recipit.

Regnum Chriſti tantùm ſpectat ſalutem.

Iudicis veri officiū.

2 Secundò, Dum ſeſe inclinat, & digito ſcribit in terram, quodnam veri iudicis ſit officiū exprimit, nempe, vt Seneca inquit, Citò cognoſcere, & tardè iudicare, ac cum propriæ naturæ conſideratione ſentētiā ferre. Dein de Scribarum, & Phariſæorum ſingularem hypocriſin notat, ꝙ,ſcilicet, falsò præferant Zelum iuſtitiæ, quum interim ipſi non minus eſſent corā Deo rei ac damnati, quàm hæc miſera:quia viuebāt ſine metu iudicij diuini, quod non publica tantùm peccata, ſed etiam occulta puniet. In terram autem ſcribendo ſignificat quale futurum ſit de impiis, ſceleratis, & peccatoribus iudicium, quod,ſcilicet, Hier.cap.17.22.exprimit.Recedentes à te in terra ſcribantur. Terra enim impiorum liber eſt,ſicut cœlum electorum & prędeſtinatorum.Luc.10.Gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Item Pſal.68. Deleantur de libro viuentium,& cū iuſtis non ſcribātur. Dum verò ſe erigendo, ita ſententiam profert,dicendo, *Qui ſine peccato eſt veſtrum,primus in illam lapidē mittat*, non hoc agit, vt eam non prorſus abſoluat, & legē, qua huiuſmodi malum punitur,eneruet, & iudiciariam poteſtatem damnet,quaſi miniſtros iuſtitiæ prorſus impeccabiles eſſe velit, ſed tantùm ſuā functionē diſcernit ab officio ciuilis politię:quaſi dicat,Meū munus eſt de pœna corporali nihil ſtatuere. O homo quis me conſtituit iudicē ſuper vos? Luc.12. Eſt enim ſpirituale, iubeo vos

Terra impiorum liber.

audire

audire legem: ſed politici magiſtratus eſt pœnas irrogare. Non enim ſine cauſſa gladium portat, Rom.13. 2.Paralip.19. Errant vehementer, qui ex hoc loco putant nemini licere ſontes punire, niſi qui ſine peccato ſit. Qui ergo eſſent legis miniſtri? quum nemo ſine peccato ſit. Sed quum magiſtratus miniſter Dei ſit, vindex in iram ei, qui male agit, ſequitur priuatorum vitia publicæ eorum non derogare functioni, idcóque rectè magiſtratus, vel adulteros, vel quoſcunque ſontes punit: etiamſi is, qui publicam perſonam gerit, nec pius ſit, nec reprehenſione careat. etſi omnino deceret, vt lex iuſta ſecundum Augu. miniſtros haberet innocentes, nedum alios iudicant, ſeipſos condemnent, Rom.2.

Politici magiſtratus eſt pœnas irrogare.

Magiſtratus rectè ſontes punit.

3 Tertiò, Proponit varios Euangelij effectus, quod nõ ſecus ac ſol, pro conditione materiæ, in quam agit, vel obdurat, liquefacit. Sic Chriſti ſententia falſos hypocritas & accuſatores, qui in occulto agebant, quod publicè arguebant, condemnat. Quum enim debuiſſent reſipiſcere, & oblatam ab ipſo gratiam amplecti, excæcati, & obdurati propria malitia, & accuſante ipſos conſcientia ipſorum, quæ nõ permiſit ipſos coram ſeuero, & iuſto iudice Chriſto, qui cordiũ ipſorum penetralia intueretur, diu conſiſtere. Sed vt fugit impius nemine proſequente, Prouerb.28. ita malè ſibi cõſcij, & metuentes ne proderet ipſorum flagitia, vnus poſt alterum exibant, incipientes à ſenioribus. Conantur enim impij fuga, & occultatione peccatorum euadere iudicium Dei. Veruntamen miſeram hanc & ream, quam peccati cognitio, quæ prima ſalutis adipiſcendæ pars eſt, & fiducia miſericordiæ, apud Chriſtum continebant. (Neque enim alibi remiſſio peccatorum obtinenda eſt) Abſoluit, non legem, quæ publica facinora punit, ſoluendo: ſed tanquam imperator & legis author gratiam cõcedendo. Significat enim hoc facto Chriſtus, ſe verũ eſſe Meſſiam, cui Pater omne iudiciũ dederit, vt poſſit cui veli miſereri, & quem vult iuſto iudicio obdurare. Quibus autem miſeretur, hos nemo condemnat, Rom.8. Quis enim accuſabit aduerſus electos? Idcirco mulier hęc, quia iam per fidẽ ſenſerat ſe iuſtificatam, & habere pacem cum Deo, Rom.5. ſecura conſiſtit, quia accuſatores, aduerſarij, & iudices, quanquam poten-

Euangelij effectus varij.

Peccati cognitio prima ſalutis adipiſcẽdæ pars.

tiſſimi,ceſſerant. Quis enim eſt qui cõdemnet, illo abſoluente, qui vitæ & mortis habet imperium? Exhibet ergo hîc Chriſtus exemplum gratiæ, & miſericordiæ, dum pronuntiata ſententia condonationis iis, qui ex lege peccati merito damnantur: ſed ita vt perpetuam ab iis requirat obedientiam mandatorum, dum ait, *Nec ego te condemnabo, Vade in pace, & amplius noli peccare.* Neq; enim ſatis eſt, ſemel iuſtificationẽ accepiſſe, niſi magna cautione obſeruent, nec acceptam gratiam perdant, in eadem impingendo. Neceſſe eſt enim eos, qui conuerſi ſunt obſequi Spiritui ſancto, bonis operibus inhærẽdo, vt certam ſuam vocationem faciant.

DOMINICA QVARTA quadrageſimæ, Epiſtola.

Galat. 4.

Geneſ. 16. *Scriptum eſt enim, Quoniam Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera, &c. Finis Epiſtolæ: Itaque fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.*

AGit Apoſtolus hac Epiſtola tria.

1 Primò, Eleganter exprimit naturam legis terrentis ſub ænigmate Agar, & Iſmahelis, qui per allegoriam, qua aliud ex alio intelligitur, iuxta Auguſt. lib. 15. de Trinit. cap. 9. exprimunt legis per Moſen datæ imperfectionem: vtpote propter tranſgreſſionem poſitæ. Quemadmodum enim ancilla, & filius ancillæ nihil iuris in ipſam Abrahæ hæreditatem ſibi vendicare potuerunt: (Nam illa timore tantùm, & ſpe temporalis mercedis ſeruiens, dum procaciter Saram irridet, ex præcepto diuino domo protruditur: & Iſmahel qui illicito ludo Iſaac illuſit, abiiciebatur ne eſſet hæres cum filio liberæ) ita & illos oſtendit Apoſtolus, qui ſuis viribus ſe iuſtificari poſſe credunt, propriam iuſtitiam ſtatuere volunt, & in lege iuſtificari præſumunt, à gratia excidiſſe, nec poſſe iuſtitiæ Chriſti ſubiici. Neque enim qui ex operibus, ſed qui ex fide ſunt, hi ſunt filij Abrahæ. Quicunque enim

Legis imperfectio data per Moſen.

ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Manifeſtum eſt enim, quia ex lege nemo iuſtificabitur apud Deum. Si enim data eſſet lex quæ poſſet viuificare, omnino ex lege eſſet hæreditas. Abrahæ autem per repromiſſionem promiſit Deus. Non enim Iſmaheli, quem virtute ſeminis genuit Abraham, & iuxta naturam peperit mater, facta eſt promiſſio: ſiquidem, vt eſt ἀξίωμα iuris, partus ſequitur vterum: vt aliud nihil niſi ſeruus eſſe poſſit, qui ex ancilla naſcitur: niſi fortè Principis beneuolentia hæreditario iure donetur. Qua analogia pulchrè demonſtrant Apoſtoli Iudæorum opinionem de carnali generatione, qua ſe iactabant filios Abrahæ, eſſe futilem & inanem, atque adeò carnalem generationem ipſis non prodeſſe, niſi ſequantur veſtigia fidei, quod vt poſſent, ſolius eſſe gratiæ Dei, & naturam gratiæ adiuuantis, quam vult intelligi ſub nominibus Saræ, & Iſaac. Vt enim Sara non virtute naturali, aut carnis, *Sara.* ſed ſolius gratiæ beneficio, iuxta promiſſionem, quæ merè gratuita fuit, concepit, & peperit, ita & electi à Deo ab æterno, ſecundum propoſitum gratiæ, & in adoptionem filiorum, nullis operum meritis vocati ſunt, (ipſa enim prædeſtinatio & vocatio omne meritum præcedunt humanum) vt gratia Dei cognoſcatur: quæ ſi operibus redderetur, gratia non eſſet, Romanor. 11. Ei enim qui operatur, merces imputatur, ſecundum debitum, non ſecundum gratiam, Rom. 4. Rectè igitur fides omnia merita præcedit humana. Nam intellectum, voluntatem, & rationem ſola fides dirigit, quæ, Auguſtino teſte, prima datur, per quam cætera impetrantur: quæ rectè opera nuncupantur, Epiſtola 105. Atque hoc eſt, quod hac analogia docet Apoſtolus, promiſſionem Abrahæ & ſemini eius factam, non eſſe per legem, aut per naturam, ſed per iuſtitiam fidei, quæ nullo merito paratur humano, ſed ſola Dei gratuita miſericordia, quemadmodum quòd Abraham contra ſpem in ſpem credidit Deo peregrinationem præcipienti obediuit, & filium in altari offerre paratus fuit, aliáque admiranda opera fecerit, ſingularem in ipſo commendat gratiam Dei, & animi promptitudinem, per quam, Apoſtolo teſte, iuſtificatus eſt, Iacob. 2.

Fides omnia merita præcedit humana.

Secundò

2 Secundò, Oſtendit miſeriam eorum, qui oblationibus, victimis, & ſacrificiis, aliíſque innumeris legis operibus, & præceptis iuſtificari voluerūt. Quanquam enim innumera eſſent præcepta, vtpote ſecundum Rabinos 613. nimirum affirmatiua 248. negatiua 365. Nulla tamen eorum ad perfectum adducere quenquam potuerunt: quia omnia, vt Agar, in ſeruitutem generabant. Omnes enim, quibus lex dominabatur, ſub maledicto legis erant conſtituti: ſiquidem euacuati erant à Chriſto, & à gratia exciderunt, qui per legem iuſtificari ſe poſſe confidunt: quando legis officium erat, dare peccati cognitionem, iram operari, tranſgreſſionem cohibere, vt non immeritò eam pædagogo comparet Apoſtolus, eò quòd ad perfectum neminem adduxerit, ſed terrendo, & iubendo dura ſeruitute preſſerit, ea præcipiendo, quæ ſine gratia impleri non poſſunt, hominíque ſuam imbecillitatem oſtendendo, vt agnita infirmitate quærat redemptorem, qui in nobis perficiat quod impoſſibile eſt legi, ſcilicet, adimere ſpiritum ſeruitutis, & dare ſpiritum adoptionis: ſiue, vt loquitur Propheta Ezech. cap. 36. auferre cor lapideum, & dare cor carneum. Quo fit, vt lex quæ dura eſt cupiditati, lenis fiat amori, qui per Spiritum ſanctum diffunditur in cordibus noſtris, Ro. 8.

Fidelium fœlicitas. 3 Tertiò, Docet quanta ſit fœlicitas fidelium, qui de libera per repromiſſionem renati ſunt, non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili, nimirum, per verbū Dei viui, & per fidem Ieſu Chriſti. Eſt enim fides, quæ regenerat, ac filio Dei efficit, ſed per verbum & elementum: Iuxta illud Galat. 3. Omnes vos filij Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, qui dedit poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Tantam autē oſtendit Apoſtolus hanc eſſe gratiā, vt ſuos eximat à ſeruitute legis Moſaicæ, peccati, diaboli, & corruptionis, ac transferat in veram libertatem, non carnis, qua ſeruiant concupiſcentiis propriis: ſed in libertatem ſpiritus, quæ nullo pacto iuſtis ac piis maiorum decretis repugnat, aut etiam magiſtratus Eccleſiaſtici, & ciuilis conſtitutionibus, vt apertè docent ſcripturæ, ad Titum. 3. 1. Pet. 2. Rom. 13. quanquam hodie plures hæretici ſecus doceant: atq; adeò vi & armis, quum ſcripturis nequeant, demonſtrent.

Gratia Dei quanta.

Hæretici quod ſcri-

ſtrent. Paulus verò, quum docet nos non eſſe filios ancillæ, ſed liberæ, ſignificat nos verè eſſe ereptos de maledicto legis, mortuos legi per corpus Chriſti, & tranſlatos nos eſſe in libertatem gloriæ filiorum Dei: eleganter exprimens diſcrimen legis & Euangelij. Vti enim ancilla, ita & lex ſeruos genuit: atq; vt Sara, ita & gratia Euangelij filios & hæredes Dei per Spiritum ſanctum produxit. Meritò ergo dignitatē ſuam agnoſcere debent fideles. *pturis nequeunt demonſtrare, ſi et armis demōſtrāt.*

DOMINICA QVARTA QVAdrageſimæ, Euangelium, Ioan. 6.

Poſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ quod eſt Tiberiadis: & ſequebatur eum multitudo magna, &c. Finis Euangelij: Quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum. Matth. 14. Marc 6. Luc. 9.

Complectitur hoc Euangelium quinque.

1 Primò, Conſolationem contra tentationem de victu, arte parandi vitæ neceſſaria, & honeſtatę vitæ. Manifeſto ſiquidē exemplo docet omnibus quęrentibus Dei regnū, iuſtitiam, gloriam, nunquā defore vitę neceſſaria. Quanquam enim inter iſtos Chriſti ſectatores multi eſſent, quibus diſpar fuit ſequendi ratio. Nam alij ex curioſitate, vt, ſcilicet, viderent inſolita: alij ex ignauia & ſocordia, vt otioſi fœliciter viuerent: alij verò maleuolo affectu, vt calumniandi occaſionē naniſcerentur, ſequebantur. Quos tamen non omnino deſerit Chriſtus, etſi nolit nos aut ſe aut ſuo verbo abuti ad carnis voluptates. Non enim Deus Pater propoſuit filiū ſuum, vt ſit carnalis, ac terrenus tantùm, ſed vt ſit ſpiritualis, & qui remiſſionem peccatorū, & iuſtitiam largiatur. Potuiſſet quidem Chriſtus ineffabili ſua potentia ſuſtētare ipſo, vt olim Moſen, & Eliam. Atqui vt doceret externa ſubſidia nō eſſe reiicienda, quādo haberi poſſunt, idcirco adhibuit, tum etiā vt tā Apoſtolis, quàm turbis perſpecta fieret eius diuina virtus. Neque verò ſtatim ſuccurrit, ſed diſſimulatione quadam vtitur, vt doceret Patris ſui æterni conſuetudinem, qui ſolet quandoq; ſurdus ad piorū preces videri, vt *Externa ſubſidia nō ſunt reiicienda.*

dilat

diſatione in afflicto excitet maiorem ardorem inuocandi. Hæc autem Dei operatio magnos in nobis fructus parit, ſcilicet tolerantiam paſſionum, obedientiam eorum officiorum, quæ Deo & proximo debemus. & conſtantiam in oratione. Sunt autem ſtudioſo Eccleſiaſtæ obſeruandæ cæremoniæ, quibus in hoc miraculo vtitur Chriſtus: Plus enim in receſſu continent, quàm fronte promittunt. Quòd enim Patri gratias agit, quòd panes frangit, quòd Apoſtolis diſtribuit, ſignificat ſe eundem eſſe cum patre, à quo omne donum deſcendit: atque adeò omnia beneficia ex ſummi Patris voluntate contingere, ac multiplicari gratiarum actione, ac fractione, quando, ſcilicet, in vſum pauperum partimur.

Dei operatio magnos in nobis fructus parit.

2 Secundò, Exemplo Apoſtolorum docet Paſtores, Concionatores, & Epiſcopos, quos, ſcilicet, Spiritus voluit regere Eccleſiam, quam acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, Actor. 20. atque etiam prodeſſe aut præeſſe, 1. Corint. 4. vel ſpiritu manſuetudinis, vel virga ſupplicij, quomodo, ſcilicet, forma facti gregis ex animo etiam debeant rationem habere, non tantùm ſanæ doctrinæ, qua ſubditorum animi paſcantur, ſed etiam ſubſidiorum corporalium. Idcirco enim, vt rectè monet Ambroſius lib. 2. offic. cap. 28. aurum habet Eccleſia, non vt ſeruet, ſed vt eroget & ſubueniat neceſſitatibus. Quanquam hic de ratione doctrinæ potiſſimùm agatur, vt ea ſit pura, ſana, & Catholica, continens eum, qui ſecundum veritatem eſt, fidelem ſermonem, ad Titum 1. qualem, ſcilicet, ipſe à Chriſto Apoſtolis ſcripturis, & Eccleſię diffinitionibus, accepit: huic officioſi, vt oportuit, non defuiſſent, pròh dolor, multi non tantas vires iam obtinuiſſent hæreſes & ſchiſmata, quę miſerè Eccleſiam labefactant, ſed miſerebitur aliquando Eccleſiæ ſuę Chriſtus, eámq; eripiet è faucibus furum, latronum, & mercenariorum, ſubſtitutis veris paſtoribus, qui famelicos paſcent verbo & exemplo Hieremiæ 3. ſi tamen quod ouium eſt præſtent fideles, hoc eſt, obtemperent rectè imperantibus. Vt enim Chriſtum miſit Pater, vt eſſet Rex, & Sacerdos: ita ipſe Apoſtolos miſit cum plenitudine poteſtatis ligandi & ſoluendi: quos qui ſpreuerit, non hominum, ſed

Epiſcoporũ & aliorum Paſtorum officium.

Quare aurum habet Eccleſia.

Fideles obtemperare debẽt rectè monẽtibus.

Deum

Deum ſpernit, 1. ad Theſſal. 4.

3 Tertiò, Superfluitas fragmentorum demonſtrat bona per eleemoſynas erogata fidelibus augeri, multiplicarique. Licet enim ad miraculi confirmationem potiſſimum iuſſerit Chriſtus fragmenta ſupereſſe, quia tamen omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio: altius paulò hîc nos aſſurgere voluit, atque adeò, ſi allegoriam ſpectemus, inſinuare ſe vnicum eſſe animarum Paſtorem, qui ſcripturarum panem, quo ſaluantur animę, nobis fregerit: dum, ſcilicet, aperit nobis ſenſum vt intelligamus eas, Lucę 24. Vel ſi ethica magis placeat doctrina, ſignificat, quæ ſit eleemoſinę, non ex triſtitia, vel ex neceſſitate, ſed hilari corde, vt monet Apoſtol. 2. ad Corinthior. 9. proficiſcentis energia, nimirum, eos, qui non ex rapto, aut illicitis eleemoſynas diſtribuunt, veram iuſtitiam conſequi, abundare in omne opus bonum. Siquidem Deus ipſis panem ad manducandum pręſtat, multiplicat ſemen, & auget incrementa frugum iuſtitię, vt in omnibus locupletati abundent in omnem ſimplicitatem. Quòd verò fragmenta apud Apoſtolos eſſe vult, non obſcurè quoque ſignificat Epiſcoporum, & eorum qui pręſunt Eccleſiis eſſe munus, vt eleemoſynarum ſint diſpenſatores: & pauperum, egenorum mendicorúmque ita rationem habeant, vt ſciant eos quoque ad ſe pertinere.

Bona per eleemoſynas erogata fidelibus augentur.

4 Quartò, Dum colligi fragmenta iubet, prodigalitatem prohibet, & parſimoniam præcipit. Vult enim Deus nos reuerenter vti donis, quę nobis concedit, ſcilicet, ad vſus vitæ neceſſarios, & ab ipſo ordinatos. Grauiter contra hoc præceptum peccant, tum prodigi, qui illicitè profundunt, turpiter helluantur, aleis, ſcortationibus, comeſſationibus ſubſtantiam omnem abliguriunt: tum etiam auari, qui prætextu parſimoniæ argentum & aurum ęrugine corrumpi ſinunt, Iacobi 5. Veſtes à tineis rodi patiuntur, imò genium ſuum defraudant miſerè. Solet enim ſubinde Deus hęc mala grauiſſimè punire, dum patitur Reſpublicas, alioqui florentiſſimas, imò quandoque vrbes & regna, inopia, fame, & bellis exhauriri: ſiquidem plerunque luxus comes ſit egeſtas, vt auaritię & cupiditatis, miſeria & ſordes. Iſaię 5. Vę qui

Prodigalitas prohibita.

Parſimonia.

qui conſurgitis mane,&c. Siquidem ſcriptura teſte, Eccleſiaſtici 14. Viro cupido & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia. Vide etiam Eccleſiaſtici 10.

5 Quintò, Quòd facto miraculo fugit Chriſtus, ſignificat quantę virtutis ſit opes, diuitias & potentiam fugere: non quòd omnino mala ſint. Sunt enim bona Dei dona, vt oſtendit Auguſt. Epiſtola 89. Non enim eſt poteſtas niſi à Deo, Rom. 13. Atqui docere voluit Chriſtus ſe à Patre non eſſe miſſum, vt amorum potentia, populi multitudine, vel Regio faſtu politicam adminiſtrationem gubernaret, vt etiamnum ſomniant cęci Iudæi: ſed vt fieret victima & ſacrificium, pro peccato, vt in cordibus fidelium dominaretur, fide, ſpe, & charitate, quibus perfecta conſiſtit iuſtitia, & remiſſio peccatorum obtinetur per Chriſtum, qui ſolus iuſtificat impium. Hæc enim longè ſublimiora erant illis externis, quę admirari ſolet mundus. Atque ad hæc vt ſe veniſſe demonſtraret Chriſtus, fugit in deſertum: ipſo facto demonſtrans, quantum ſit ambitio, ſuperbia, & iactantia in rectè factis cauenda: Ea eſt enim induſtria dæmonis, vt norit his artibus etiam optimas virtutes corrumpere. Quare hæc vitia ſemper omnibus piis ſunt metuenda.

FERIA SECVNDA HEBDOmadæ quartæ quadrageſimæ Epiſt. 3. Regum 3.

Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, ſteteruntq́; coram eo, &c. Finis Epiſtolæ: Diuidite, inquit, infantem viuum in duas partes, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri, &c.

Improba duarũ meretricũ cõtentio.

Continet hæc Epiſtola tria.

1 Primò, Improbam duarum meretricum contentionem infantis viui cauſſa. Quarum vna alteram infanticidij accuſat coram Rege Salomone, quem admirabili ſapientia, iudicio acutiſſimo, & iuſtitia ſumma Deus præ cęteris terrę Regibus ornarat, vt meritò in tam iuuenili ętate (12. enim tantùm erat annorum) admiranda fuerit eius prudẽtia, vtpote humana induſtria parta, ſed diuinitus conceſſa. Voluit enim hunc

typum

typum gerere veri Regis Chriſti, qui ſuos diuinitatis potentia, virtute verbi, & ſcuto fidei tum defenderet ab aduerſariis poteſtatibus, tum diſcordes variis opinionibus ad fidei cōcordiam redigeret, Ioan. 10. Etenim quàm diſcordibus ſententiis ante Chriſti aduentum mūdus laborarit, ex Philoſophorum, vel ſolis nominibus intelligi poteſt, dum ab Academicis diſſentiunt Stoici: à Stoicis Epicuræi: ab Epicurçis Platonici, contendētes de vera fœlicitate, quam ne ipſi quidem intellexerunt. Quæ contentio antè diſſolui nō potuit, quàm verus Salomon Chriſtus, qui factus eſt nobis à Deo Patre, ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, in quibus eſt hominis vera fœlicitas, aduenit qui non humana prudentia, ſed virtute verbi contentionem diſſoluit. Patres hoc diſsidium mulierum de infante viuo, & mortuo referunt ad altercationem ſynagogę, & Eccleſiæ: quę verò, Salomone pręſente, hoc eſt, Chriſto iam reuelato, orta eſt de obſeruatione legalium cæremoniarum, volendo infantem viuum, gratiam, ſcilicet, noui teſtamenti, diuidi admixtione legalium. *Salomon typus Chriſti.*

2 Secundò, Defenſionem vnius accuſatæ, quæ non conſtat aliqua euidenti probatione, teſtium productione, circunſtantiarum allegatione, ſed ſola facti negatione cum iniuriæ illatione. Reſpondet autem defenſio accuſationi, quę nuda narratione conſtabat, vt difficillimum fuerit verum deprehendere, vtrinque ſaltem vel veriſimili probatione deficiente, quæ pulchrè nobis refert Stoicorum, Academicorum, Platonicorum, & Peripateticorum, Epicuræorumque de ſummo bono diſputationes: quæ licet lectoribus videantur variis argumentis, probationibus, & rationibus confirmari: tamen ſi ad rationis & fidei limam exigas, vix aliud, quàm nudam inuenias ſentētię aſſertionē, addita iniuriarum congerie in eos, qui contrariā ſequuntur ſententiam, quod vnius Ariſtotelis ſcripta abūdè teſtantur. Atque eodem planè paſſu pro infante viuo, veritate, ſcilicet, fidei, & vero ſcripturarū intellectu, incedūt noſtri tēporis hæretici: dum Lutherani, Caluiniani, Anabaptiſtę, Suuencfeldiani, Adiaphoriſtæ, & ſacramētarij non minus inter ſe, quàm cum Catholicis pugnant, iniuriarum plauſtris ſeſe mu- *Hæretici noſtri temporis non minus inter ſe, quam cū Catholicis pugnant.*

tuò onerantes, dum alter alteri pluſquam hæreticus eſt, & infanticidij ſeſe mutuò accuſant, falſitatis, nimirum, ſcripturarum. Atque eò periculoſius eſt hoc certamen, quòd veri iudicis tribunal vereantur adire. Sed contra ordinem iuris ſeipſos, de quo eſt controuerſia, id eſt, ſcripturarum nullum prorſus iudicem ſtatuunt, vt Lutherus, qui ſeſe velut orbis ariſtarchum ſtatuit, Caluinus & Melanchthon, qui ſemper ad ſcripturas appellant, & Suuencfeldiani, & Enthouſiaſtæ, qui vnumquenque ſuæ conſcientiæ eſſe relinquendum, aut ſuis reuelationibus docent.

Caluiniſta vnumquẽque ſuis reuelationibus eſſe relinquẽdum docent.

3 Tertiò, Iudicium Salomonis, quo per inhabitantem Spiritum ſapientiæ, potuit veram infantis viui matrem ex ipſo naturæ inſtinctu deprehendere: Naturam enim intelligebat infanticidij crudelitatem, ſanguinis materni effuſionem, & prolis propriæ cædem abhorrere. Ideò certius quàm vel ex teſtibus, quos ſæpe falſum deponere contingit, vel ex circunſtantiis, quæ fallere ſubinde ſolent, poſſet, iudicium profert. Prolata nanque de occidendo infante viuo ſentẽtia, verę matris commota ſunt viſcera, vt malit dulciſsimo ſuo carere pignore, quàm tantum nefas aſpicere. Vt contrà quæ ſine partus dolore alienæ prolis beneficio frui volebat, ſtimulos non experta natura, ratam petit iudicis ſentẽtiam, ſed falſi conuicta, cauſſa cadit, dum iniquè petit. Vtinam nunc tandem contendentibus hæreticis, ſchiſmaticis, & contentioſis cum Catholicis de ſumma religionis Chriſtianę, id eſt, veritate fidei & ſcripturarum, in qua ſalutis noſtræ cardo verſatur, adſit verus ille Salomon Chriſtus, qui ſpiritu oris ſui veram viui infantis matrem prodat, fraudes hæreticorum, perfidia ſua infantem opprimentium: eam, nempe, quę ſecundum pietatem veram doctrinam detegat, vt lite ſopita, omnes vnam agnoſcant Eccleſiam Chriſti ſponſam, quondam quidem meretricem, dum idololatriæ ſeruiret: nunc verò mundatam in ſanguine Chriſti: cui & infantem viuum dedit, dũ Apoſtolis aperuit ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Errat enim quiſquis alibi quàm in vera Chriſti Eccleſia, quę columna, & firmamentum eſt veritatis, verum ſcripturarum intellectum inuenire ſe poſſe credit. In hac eſt

Verus ſcripturarum intellectus in Eccleſia.

eſt ſpiritus ille, qui docet omnem veritatem, quem qui in Eccleſia eſſe negauerint,aliud nihil,quam vt improba hæc meretrix, diſſecari infantem viuum petunt, dum pro ſuo arbitratu impiè ſcripturas deprauant, vt ſolent indocti, & inſtabiles, ad ſuam ipſorum perditionem, 2. Pet.3.Quò fit, vt iuſto Dei iudicio, quemadmodum aliena hæc meretrix ab infante viuo, ita illi à vero excidant ſcripturarum intellectu, excæcante eos malitia ipſorum.

FERIA SECVNDA HEBDOMADÆ quartæ Euangelium, Ioannis 2.

Et propè erat paſcha Iudaorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam, & inuenit in templo vendentes oues & boues, & columbas, & numularios ſedentes, &c. Finis Euangelij: Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

HOc Euangelium magnum Chriſti Zelum, quem erga eos,qui pietatis & religionis prętextu impunê peccabant, oſtendit: Docens quodnam præcipuum eſſe debeat munus.

Munus Epiſcoporum & aliorũ Paſtorum.

1 Primò Epiſcoporum & aliorum Paſtorum, quos poſuit Spiritus ſanctus regere Eccleſiam, quam acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, Act.20. Epheſ.4. nempe flagello è funiculis facto abigere vendentes, ementes, & numularios è templo, atque etiam boues, oues, columbas, & æs eiicere: Nullus enim periculoſior morbus Eccleſiam inuadere poteſt,quàm qui pietatis,& religionis prętextu Eccleſiam vaſtat. Non minus enim eam offendit improba multorum,qui quæſtũ ęſtimãt eſſe pietatem, hypocriſis, auaritia, & Simonia, quam hæreſis, laſciuia, & ebrietas. Ex vna etenim radice prauæ concupiſcentiæ, illa æquè atque hæc naſcuntur: nec minus turbarum pariunt illa quàm hæc: adeò vt omnis præſentis in Eccleſia Tragœdiæ cauſſa ſit impia Simoniacorum, & hypocritarum apertos errores defendentium proteruia. Hos certè non decet Epiſcopos & Paſtores in ſpiritu lenitatis, & mãſuetudinis excipere, vt monet Apoſtolus, Gal. 6. ſed, vt hoc facto ſuo docet Chriſtus, magna ſeueritate

coërcere. Donec enim in iis, quæ ad morum reformationem attinent, officio ſuo defuerint ij, quorũ intereſt, ſcilicet, Epiſcopi & Paſtores, nunquam huius mali, quo miſerè iactatur Eccleſia, amolitionem ſperare licebit.

2 Secundò. Docet non ſatis eſſe ad veram Eccleſiæ reformationem, ſi impetu quodam feraris ad ſcãdalorum ex Eccleſia extirpationem, ſed zelum eſſe condiendum ſcientia & verbo Dei, ne pro antidoto venenum porrigas. Chriſtus enim non tantùm flagellis, & verberibus rem agit, ſed eam ratione, & verbo Dei munit. Sola enim authoritas, ſi duobus hiſce fulchris deſtituatur, non ſolùm nõ corriget, ſed magis deſtruet. Miniſtrorum autem Eccleſiæ authoritatem in ædificationẽ vult eſſe Paulus, nõ in deſtructionem, 2. Corin. 13. Chriſtus itaque nummulariorum effuſo ære, & menſis proſtratis, dixit iis, qui columbas vendebant, id eſt, qui neceſsitate potius quàm malitia peccabant, quales erãt hi pauperes: talium enim erant merces columbæ, ſicut & ipſorum peculiaria ſacrificia, *Auferte iſta hinc.* Licet enim prima fronte videantur ſpectare ad Dei cultum, & gloriam promouendam, ne cui ſcilicet deeſſe poſsint ea, quæ in ſacrificia aut corban offerant: vult tamen Chriſtus omnia ea auferri, ex quibus ſcandali occaſio naſci poſſet. Nõ ſunt enim facienda mala, vt inde veniant bona. Spectabant enim hi non Dei gloriam, ſed ſuum quæſtum & ventrem. Quos vtinam hodie in multis non imitemur, vt ventris potius quàm Dei rationem habeamus, quos grauiter perſtringit Hierem. cap. 11 Quid eſt, inquit, quòd dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? hi certè mihi videntur (vt de Simoniachis, quorum morbus longè eſt peſtilentiſsimus Eccleſiæ, nihil dicam) qui quum pietatem & veram religionem ſeſe defendere iactitant, omnia tamen ea quæ ad Dei cultum ſunt inſtituta, in ſuum quæſtum conuertunt: non vaſa tantùm ſacra, ſed etiam quoad poſſunt loca ipſa in vſus profanos commutant. Quid eſt, ſi hoc non eſt facere domum patris cœleſtis, domũ negotiationis? Vide quæſo, ſi hæc non rectius in noſtri temporis hæreticos, quam Eccleſiæ Catholicæ & Romanæ miniſtros conueniant: qui licet iniquis penſionibus, beneficiorum pluralitatibus,

Miniſtrorũ authoritas in Eccleſia eſt in ædificationem.

Simoniaci quæ ad Dei cultũ ſunt inſtituta, ad ſuum quæſtũ conuertunt.

tatibus, concubinatu, quæ ſanè grauiſsima ſunt in Eccleſia ſcandala, illam defœdent, longè tamen grauiora talium hæreticorum ſunt facinora.

3 Tertiò, Quum domum Patris ſui, non vult domum negotiationis fieri manifeſtè Anabaptiſtarum, Svuenckfeldianorum, aliorúmque hæreticorum errores confutat, atque Catholicæ Eccleſiæ veritatem de conſeruanda rerum, & locorum religione confirmat: nec peccare eos, qui loca ſacra orandi cauſſa accedunt, modò abſit ſuperſtitio, & falſa opinio, quam nos æquè, atque illi deteſtantur, qua ſcilicet putent fideles Deum ſic alicui loco alligatum, vt alibi exaudire nequeat. Non enim deterior eſt conditio Chriſtianorum, quàm fuerit Iudæorum. Illos ergo, ſi in templo potuit audire orantes, cur non & nos poterit? Seruetur ergo templis ſuis honos: vult enim in illis orari Deus, verbum ſuum doceri, ſacramenta fidelibus adminiſtrari, eáque quæ ad religionem ſpectant, tractari. Siquis enim templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus: quod licet de ſpirituali templo quidam intelligant, tamen Corinthios grauiter obiurgat, quòd in Eccleſia aut ebrij, aut ad ebrietatem conuenirent, 1. Corinth. 11.

Nō peccāt, qui loca ſacra adeunt orādi cauſſa, contra Anabaptiſtas.

Templum Dei nō violandum.

4 Quartò, Quàm ſint ex hac Chriſti ſeueritate ſecuti euentus diſpares. Nam excæcati propria malitia Pharisæi, non conteri ea actione, quæ, Hieronymo teſte, omnia penè miracula ſuperat, qua ſe ſolum tantæ obiecit turbæ, eluceſcente nimirū radio diuinitatis, qui impios percellebat & in fugam vertit. Petunt à Chriſto ſignum, & miraculum, quo ſcilicet demonſtret hanc functionem ſibi à Deo Patre conceſſam: quemadmodum Moſes, Gedeon, Phinees ſignis ſuam vocationē diuinitus confirmarunt. Chriſtus autem, quum indignos eos aperto aliquo miraculo iudicaret, quòd ſciret eos calūniaturos quicquid faceret, proponit illis ſub obſcuro ænigmate ſuam paſsionē, & mortem, quam illi erant intentaturi, ac denique reſurrectionem, quam ex diuinitate ſua reciperet, propter iuſtificationem noſtram, Roman. 4. Quæ ſublimia myſteria carnales, qui non percipiunt ea quæ ſunt ſpiritus Dei & animales qui non ſapiunt ea quæ Dei ſunt, Iudæi non poterant aſ-

Carnales non percipiūt ea quæ ſunt ſpiritus Dei.

ſequi, ſed de temporali templo dici putabant. Diſcipuli verò, & quibus odio & inuidia mens nondum erat excæcata, crediderunt, vt in illis oſtenderetur iudicium: in his verò, miſericordia. Venit enim Chriſtus in hunc mundum, vt videntes non videant, & audientes non intelligant, Ioan. 9. Illud tamē hoc loco obſeruādum monet Euangeliſta, multorum fidem admodum fuiſſe dubiam & infirmam: quippe qui ex miraculorum conſideratione nata tantùm fuit, nec radices in ipſorum animis egerat. Proinde licet propenſi admodum in Chriſtū viderentur, tamē ſe nō credebat ipſis, ipſo facto miniſtros verbi monens, ne temerè ſe committant auræ populari, aut ex vulgi opinione & exiſtimatione ſe iudicent. Eſt enim Euripo magis varium vulgus.

Vulgus varium.

FERIA TERTIA HEBDOMADæ quartæ Quadrageſimæ, Epiſtola, Exod. 32.

Deut. 9.

Locutus eſt autem Dominus ad Moſen, dicens, Vade, deſcende, peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Aegypti, &c. Finis Epiſtolæ: Placatusq; eſt Dominus ne faceret malum, quod locutus fuerat aduerſus populum ſuum.

PRoponit hæc Epiſtola tria.

Iudæorum ingratitudo.

i Primò, Deteſtabilem Iudæorum ingratitudinem, qua neglectis omnibus Dei beneficiis, vt libertatis Ægyptiacæ, eductionis per mare Erythræum, alimoniæ cœleſtis, & protectionis diuinæ contra omnia ingruentia mala, leuiſsima occaſione, ob diuturniorem Moſis, ſcilicet, abſentiam, furibundo quodam impetu in idololatriam ferebantur, tanta veſania, vt pretioſiſsima quæque in eam impietatem profunderent: ex quo agnoſcere licet quid improba poſsit cupiditas, malorū omnium radix, 1. ad Timo. 6. Porrò ex hoc agnoſcimus quos fructus producere ſolet populus Paſtore deſertus, nimirum, Dei neglectū, fidei contemptum, laſciuiam, impietatem, & idololatriam: ſic hodie videmus non ſine magno religionis Chriſtianæ damno, florētiſsimas Reſpublicas Paſtorum aut ab-

Fructus, quos producere ſolet populus Paſtore deſertus.

ſentia

ſentia, aut negligentia, quemadmodum Iſraëlitæ, turpiſſimis flagitiis Deum irritare dum paſsim quæuis admittitur religio, licentia viuēdi conceditur, & miniſtrorum verbi nullus habetur delectus. Quo fit, vt pro vera religione hæreſin paſsim amplectantur idiotæ, & quia plurima permittunt quę carni adlubeſcunt eis, nō ſecus ac Iſraëlitę, ſuos Deos laudent, in eis ſalutis ancoram collocent, vt nō immeritò grauiſsimè nobis indies minari videatur Deus bella, ſeditiones, peſtem, famem, & interitum. Neque verò emphaſi caret quod Moſi dixit Deus, *Peccauit populus tuus*: quaſi dicat, Hactenus dum mihi paruit, meus fuit populus, illius ego curam ſuſcepi, eam nunc prorſus abieci. Quod vtinam hodie de populo Chriſtiano non dixerit Deus, quum nullus penē eo in toto orbe ſit miſerior, & qui tot ſectis & opinionibus inter ſe diſsideat, tot diſsidiis laboret, tot flagitiis diffluat, vt penè videatur Deus illius abieciſſe curā, & meritò iraſci, quum nemo ſit, qui ſe illius iræ opponat.

2 Secundò, Stupendam Moſi manſuetudinem, qua ſeſe velut murum oppoſuit irato Deo, dum omnia ſua poſtponit ſuę Reipublic. ſaluti, vtilitati, & fœlicitati, magis eligens abiectus viuere, quàm ſuorum ſtragem intueri: quod demum veri Principis eſt officium ſacri æquè ac profani, qui in hoc à tyranno differt, quòd hic ſuorum pernicie, incommodis, & interitu ſuū faciat cōmodum, cædibus ac ſanguine nunquam ſatur, quem verè iuxta Sophoniam lupum dixeris, cap. 3. Item Ezech, 22. Sed quo quæſo ariete gliſcentem iam Dei iram fregit ſanctiſsimus Moſes? nō certè corporeo, ſed precibus, oratione, & deprecatione, armis ſanè efficaciſsimis, & quæ vel ipſum penetrare cælum poſſunt: ſi quando animo ſincero, conſcientia bona, atque fide non ficta Deo offeruntur. Sic enim non niſi ex ipſius ſpiritu proficiſcitur, qui quomodo orare oporteat docet, Ro. 8. Ea autem eſt veri fidelis libertas, vt Deum ſibi quaſi deuinciat authoritate ſuarum promiſsionum, vt negare non poſsit, 2. Timot. 2. & compellat, mutato irato affectu, quo punire decreuit, gratiā tribuere, & peccatum delere, dū ait, *Memento Abraham, Iſaac, & Iacob, quibus iuraſti per temetipſum, &c.* Vide ex hoc loco quid Sanctorum preces

Moſi manſuetudo.

Fidelis libertas.

Sanctorum preces. apud Deum poſsint. Item, Num.16. occurrit Aaron iræ Dei. Plurimi enim eſt apud Deum deprecatio iuſti, Iac.5. Neque verò promiſsionum ſuarum tantùm commonefacit Deum Moſes: ſed addit quanta ab impiis ipſius gloriæ ignominia, iniuria, & blaſphemia impingeretur, ſi pro meritis tãtum ſcelus punire pergat. *Ne quaſo dicant Aegyptij*, inquit, *Callidè eduxit eos, &c.* quaſi dicat, Nõ mihi tantùm, ſed tuæ potentiæ, derogabunt hoſtes nominis tui. Tu impotẽtiæ, & imbecillitatis argueris, ô Deus, ab infidelibus, quòd tantam multitudinem paſſus ſis in vaſta hac ſolitudine occumbere, quæ ſeſe defendi poſſe tua potẽntia ſperabat. Poteſt & hæc oratio hodie afflictæ Eccleſiæ accommodari.

Impotentia arguitur Deus ab infidelibus et hæreticis.

Miſericordia Dei immenſa. 3 Tertiò, Dei immenſam miſericordiam, qua ſeſe exorari tàm leniter paſſus eſt, ne tantum ſcelus pro meritis damnatione, excidio, & morte æterna puniret, re ipſa haud dubiè declarans nolle ſe mortem peccatoris, Ezec. 18. ſed ſua benignitate ad pœnitentiam omnes inuitare, Roma.2. Eſt enim apud ipſum miſericordia & copioſa redemptio, Pſalm.129. Pulchrè autẽ, vt docet Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, hîc Moſes imaginem refert Chriſti, Patrem ſuum pro genere humano oratione, paſsione, & morte ſua exorantis, qui ſolus eſt propitiatio pro peccatis noſtris, ac totius mundi, 1. Ioan. 2. qui in hoc apparuit, & diſſolueret opera diaboli, 1. Ioan. 3. qui & Patrem nobis propitium fecit, dum quod aduerſum nos erat, chirographum decreti deleuit, affigens cruci, Coloſ. 2. Cuius merito ob peccatum damnationis obnoxia natura humana, æterno Patri reconciliatur, dum ex filiis iræ fiunt vaſa miſericordiæ: & reſtituitur, dum erepta de poteſtate tenebrarum, transfertur in regnum dilectionis filij ſui: vt iuxta Apoſtolum ſint, Rom.8. hæredes Dei, & cohæredes Chriſti; quibus non poteſt non eſſe propitius Pater. Si enim tanti eſſe potuit apud Deum ſolius hominis Moſi oratio, vt tam horrendi peccati condonationem impetraret, quid non poterit Dei & hominis Ieſu Chriſti pleniſsima ſatisfactio, non oratione tantùm, ſed ſanguine confirmata? Qui licet ſecundũ humanitatẽ ſit orator ex tempore, eſt tamen ſecundũ diuinitatẽ cum Patre exauditor æternus. Agnoſcant

Ieſus Chriſtus orator ſecũdũ humanitatẽ.

ſcant itaque fideles ſeſe ex fide iuſtificatos pacem habere cum Deo, ſed per Chriſtũ: ita tamẽ, vt ſeſe nouerint cruci ſubiectos, ac debere ſe cum vitiis & concupiſcentiis, carnem ſuam crucifigere, pœnitentię operibus, fidei conſtantia, oratione, ieiunio, lachrymis certã ſuam vocationem efficere. Et quemadmodũ Moſes impetrata peccati huius remiſſione, graui tamen animaduerſione, pœnáque temporali puniuit à Deo condonatũ peccatum: ita nos quoq; ad pœnitentiæ opera manere obligatos.

FERIA TERTIA HEBDOmadæ quartæ, Euangelium, Io. 7.

Iam autem die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat, &c. Finis Euangelij: *Nunquid verè cognouerunt Principes, quia hic eſt Chriſtus? ſed hunc ſcimus vnde ſit.*

COmplectitur hoc Euangelium, pręter grauem cum Iudæis habitam à Chriſto contentionem, de vera feſtorũ colendorum ratione, præcipuã quoq; ſalutis adipiſcendæ rationẽ, quam docet non in ſola fide, ſed obedientia mandatorũ eſſe conſtitutam. Agit autẽ quinque.

1 Primò, Confutat inuidioſam Iudęorum de ſe, ſuáq; doctrina admirationẽ, quam duabus de cauſſis conceperant: ſcilicet, quòd literas ſciret, & quòd non didiciſſet. Siquidem ignorãtia peccati, meritò ꝓpria eſt humanæ naturę quę ſine ſtudio & diligentia ſuperari nõ poteſt: quã quum in Chriſto nõ animaduertiſſent: quia nihil ſublimius de ipſo, quã de alio quouis cogitabant, admirabantur ipſum tanta maieſtate, gratia, atq; eruditione docere: non ſicut Scribę & Phariſæi, ſed quaſi poteſtatem habens, Marc. 1. ſcilicet, non Phariſaicas ſuperſtitiones, nõ frigidas legis cęremonias, ſed cœleſtem illam Euãgelij doctrinã hactenus ignotam mundo, Angelis, & hominibus. Chriſtus autem vt eos, qui puram hanc Euangelij doctrinã quam ipſe è ſinu Patris mundo attuliſſet, amplecterẽtur, in ſua fide confirmaret, docet eã non eſſe aut humanã, aut carnalem, dum ait, *Mea doctrina nõ eſt mea ſed eius qui miſit me Patris.* Quibus verbis eandem ſibi eſſe cum Patre natu-

ram docet,hoc eſt,non adoptione,ſed natura ſeDeũ eſſe. Proinde nec hanc doctrinã aliter quàm àDeo profectam eſſe recipiendam : Admonens omnes verbi miniſtros,ne ſua ſomnia populo,ſed Dei verbum annuntient.

2 Secundò,Deinde quomodo hæc cæleſtis doctrina apprehendi poſſit demonſtrat,ſcilicet,fide.& opere, dũ ait, *Si quis voluerit voluntatem eius facere cognoſcet de doctrina mea, vtrum ex Deo ſit.* Quibus verbis non id agit, vt doceat opera fidei eſſe meritoria. Fides enim prima datur, per quam cætera impetrantur : & nemo,niſi ex fide,operatur , ſed homini etiam poſt receptam fidem eam ineſſe animi libertatem,vt poſſit eam vel recipere,vel reiicere. Siquidem neminem cogit Dei gratia. Errant ergo Philoſophi & hęretici, qui fatali neceſſitate omnia euenire contendunt. Chriſtus enim,vt aliis innumeris ſcripturæ locis,liberi hominis arbitrio concedit,Dei Patris voluntatem facere,non quaſi eam ſine gratia poſſit, vt voluerũt Pelagiani, implere : ſed quia acceptam gratiam, ſine qua bene agere nequit, liberè poteſt recipere, dum vult reiicere. Ad exactam igitur voluntatis diuinæ cognitionem,quę ſcilicet ad æternam ſalutem requiritur,non ſola fides, vel inanis fiducia ſufficiunt, ſed requiritur obedientia mandatorum Dei:Iuxta illud, Si vis ad vitam ingredi,ſerua mandata.Matth.19.Hoc qui fecerit,à ſemetipſo non loquitur,& gloriam propriam non quærit.Hoc enim peculiare omnibus hæreticis, hypocritis & ambitioſis,vt prætextu nominis Dei,cupiditatibus conſulant ſuis,& omnia ſua gloriæ Dei præponant : vt econtra,qui veri ſunt Dei Prophetę& miniſtri,hi ſolam Dei gloriam quęrunt,eius iuſtitiæ ſeſe ſubiiciunt, toti ab illo dependent,ita vt iniuſtitia in iis non ſit vlla.

Errant hæretici & Philoſophi, qui fatali neceſſitate omnia euenire cōtendunt.

Pelagiani.

3 Tertiò, Iudæos tranſgreſſæ legis reos fecit, dum ait, *Nonne Moſes dedit vobis legem? &c.* Oſtendens eos eſſe ſub maledicto legis. Maledictus enim omnis,qui nõ permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in lege. Et quis ſit verus & legitimus vſus legis,oſtendit,vt ſcilicet, impleatur fide,& operibus,coërcens manuũ actionem,& cordis cogitationẽ.Siquidem pręceptũ de non occidendo non impleuit,qui metu legis manum ab homicidio abſtinet:ſed qui ne odium quidem in corde admiſerit: idẽ de adulterio,

rio,

rio,de furto iudicium, (nam iuxta legis intẽtionem homicida eſt,qui odit fratrem ſuum:adulter,qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam : & fur, qui concupierit rem proximi) idémq; de omnibus legis pręceptis iudicium.Proinde Chriſtus hac ratione Iudęos homicidij in ipſum concepti arguit, declarans ſe eum eſſe, qui abdita cordium ipſorum penetrare poſſet. *Homicida, qui odit fratrem ſuũ.*

4 Quartò, Si circuncisionem accipit homo in ſabbato, vt non ſoluatur lex Moſi, legem de ſabbato interpretatur,eámque ex Dei ordinatione docet inferiorem eſſe ea,quę de hominis ſalute pręcipitur: proinde cedere debere quoties proximi neceſſitas id exigeret. Eſt enim filius hominis, Dominus ſabbati : Neq; enim homo propter ſabbatum,ſed ſabbatum propter hominem eſt:Nam pędagogicum,& cæremoniale tãtùm erat ſabbatum Iudæis pręceptum, ſignificans ab operibus malis, & peccatorum fideles otiari debere,vt eſt Iſa.58.Hebr.4. Luc.14. Charitati autem, quę finis pręcepti eſt, omnia cęremonialia,iudiciaria,& moralia inſeruire debere. Hoc enim eſt diem ſabbati ſanctificare,proximi ex charitate ſuccurrere inopię, miſerię,& neceſſitati. Huic enim nulla lex obſtare poteſt. Si enim brutis lapſis,vt ait Chriſtus,licet ſuccurrere, multò magis homini,vt argumentatur Chriſtus, Luc.14. Verùm hîc oportet diſtinguere inter contemptum, & neceſſitatem : nam hic lege punitur,vt patet in eo qui ligna collegit, Nume.15. ſed hęc vbique in omni lege excuſatur. *Charitas finis pręcepti.* *Diſtinguẽdum inter cõtemptum & neceſſitatem.*

5 Quintò, Prohibes à temerario iudicio, quia id ſemper in omni Republica grauiſſimos motus, ac tumultus excitare ſolet, ac non vult Iudæos vel odio, vel inuidia ſuę perſonę, miracula in ſabbato facta iniquius ęſtimare, quàm ea, quę Moſi lege permittuntur. Permiſit autem ea in ſabbato circunciſionem, Ioann.7. oblationem ſacrificiorum, Matthęi 12. & lapſum bouem, aut aſinum erigere, Lucę 14. Iniquè ergo contra Chriſtum obmurmurabant, qui veram ſalutem, cuius typum illa adumbrarunt, attulit. Itaque grauiter in ipſo inuehitur, omnem illis ignorantiam, & excuſationem adimens, dum ait, *Et me ſcitis, & vnde ſim, ſcitis*: quia ſcilicet,vt iactatis, Moſi diſcipuli eſtis:ſed ille de me ſcripſit. *Iudicium temerariũ.*

Script

Scripturæ quoq;, quas ſcrutamini, illæ teſtimoniū perhibēt de me. Igitur ſi Moſi & ſcripturis creditis, me noſtis. Proinde nulla vobis ſupereſt excuſatio ignorantiæ.

FERIA QVARTA HEBDOmadæ quartæ quadrageſimæ; Epiſtolá, Iſaiæ 1.

1. Petr. 3. *Lauamini, mundi eſtote: auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis; &c. Finis Epiſtolæ: & ſuccendetur vtrunque ſimul; & non erit qui extinguat.*

HAc epiſtola tria proponit Propheta, quę ad veram ſalutis rationem ſpectant.

Ceſſatio à peccatis, prima vera pœnitentia pars.

1 Primò, Ceſſationem à peccatis, quæ prima eſt veræ pœnitentiæ pars. Neque enim vlla eſſe poteſt veræ virtutis operatio, vbi peccandi voluntas, affectus, & cupiditas animo imperant. Licet enim nō fiat, vt nō aliquando venialiter peccemus. Si enim dixerimus, quoniam peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, 1. Ioan. 1. ſed vt peccatum nobis non dominetur, & nos à lege Dei auertat, per gratiam Dei facilè contingit. Quòd itaque lauari vult peccatores Propheta, ad ſacramentum baptiſmatis eſt alluſio, cuius efficacia regeneramur, & renouamur ad vitæ nouitatem, nō quidem vt quoties peccamus, toties rebaptizemur. Vnus etenim tantùm eſt baptiſmus, Epheſ. 4. ſicut Chriſtus ſemel tantùm mortuus eſt, Rom. 4. ſed quia niſi ille præceſſerit, cætera pœnitentiæ opera non prodeſſent: Fit enim præcedente baptiſmo, vt efficax ſit ſubſequens pœnitentia. Neque enim, inquit Auguſt. cap. 33. lib. 1. de nuptiis & concupiſcen. aliquid prodeſt nō baptizato dicere, Dimitte nobis debita noſtra. Atque ideò ne quis ſolum baptiſmum ſufficere putaret, addit, *Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Quieſcite agere peruersè.* Quę cùm emphaticῶs dicantur à Propheta, pulchrè omnem iuſtitiæ perfectionem complectuntur. Atque omnem hypocriſin damnant: quibus hoc ſolum propoſitum eſt, vt coram hominibus iuſtitiam ſimulent. Docet enim non operibus tantùm, quæ ab hominibus ſpectari poſſunt,

Nō prodeſt nō baptizato dicere, Dimitte nobis debita noſtra.

ſunt, ſed ipſis quoque cogitationibus veram iuſtitiam perficit. Cogitatio namq; fons eſt orationis & operationis, quæ ſi, vt habet D. Proſper lib.3. de vita contemplat. cap.3. bona ſit, mentem, & actiones purificat: ſi verò mala, inquinat: ſed quum ipſa boni cogitatio non ſit in noſtra poteſtate, 2. Corinth.3. vt etiam oſtendit Auguſtinus de bono perſeueran. capit.8. nec eam habere poſſumus, niſi ab illo, qui cordi humano ſanctas dat cogitationes, per quas habeat fidem, quæ per dilectionem operetur: quomodo præcipit Propheta, vt malum à cogitationibus auferamus, niſi, inquit Auguſt. ita intelligamus gratiam prædicari, vt tamen non negetur arbitrij libertas, quæ gratiæ cooperatur? Siquidem, iuxta Bernardum, nec liberum arbitrium ſine gratia, nec gratia ſine libero arbitrio eſſe in homine poteſt. *Cogitatio fons orationis.*

2 Secũdò, Ipſam iuſtitiæ perfectionẽ cum enumeratione virtutũ, dũ ait, *Diſcite benefacere, quærite iudiciũ, ſubuenite oppreſſo: iudicate pupillo: defendite viduã.* Quæ licet ſolis videãtur à Propheta iudicibus præſcribi, quorũ mores corruptiſſimos ſatyrica planè libertate toto capite perſtringit, omnibus tamẽ ex æquo conueniunt: quaſi dicat, Quum tanta ſit in vobis prauitas malitiáq;, vt omnia veſtra opera Deo nauſeã pariant, vt ſunt feſtiuitates, neomeniæ, ſabbata, ſacrificia: neceſſe eſt, vt, ſi placere ei velitis, eiúſq; vobis gratiã conciliare, diſcatis benefacere, nec corruptũ naturæ inſtinctũ, quæ prona eſt ad malũ omni tẽpore, Gen.6. ſed præuenientẽ vos gratiã ſequamini. Nõ enim poteſtis bona agere, quũ ſitis mali, niſi didiceritis ab eo qui docet hominẽ ſcientiã, Pſal.93. Accidit autem hæc tanta bene agendi difficultas, tũ ex vitio originali, & ſtudio prauæ volũtatis, quę niſi corrigatur gratia redemptoris, ſublata malè agendi prauitate, nunquam ceteras, quas Propheta pręcipit virtutes faciemus: aut eo ſaltem ſine, quo iubentur, vt ad eũ ſcilicet tantùm referamus, qui omnis iuſtitię fons eſt & origo. Pręcipit autem omnibus nempe iudicibus, & priuatis, iudicij ęquitatẽ, qua non tantùm cuiq;, quod ſuum eſt, ex iure diſcernitur, ſed qua proximi actiones quadam epeceia rectè interpretamur, quatenus charitatis lex permittit, quæ in rebus adiaphoris non cogitat malum: mala verò, quæ ſine adulatione *Bene agendi difficultas ex vitio originali.*

laudari

Iudicia priuata ſunt in ſcripturis prohibita.

laudari nequeunt, iuxta verbum Dei iudicat, 1. Corinth. 4. Sunt enim priuata iudicia meritò in ſcripturis prohibita, quia ſunt plerunque temeraria, falſa, & iniuſta: vtpote quæ ex affectu potius quàm vera ratione proficiſcantur. Cætera verò quæ de ſubuentione oppreſſi, iudicio pupillorum, & defenſione viduarum dicuntur, ad iudices tantùm ſpectant, quorum eſt ſubuenire in iis, qui potentiorum calumniis opprimuntur. De iis in ſuperioribus tabulis abundè ſatis dictum eſt.

Hæretici bona opera damnant.

3 Tertiò, Contra noſtrorum hæreticorum furores, qui omnem dignitatẽ bonis operibus derogant, docet Deum non tantùm ex miſericordia, ſed quaſi iure quodam velle adſtringi ad reddandam virtutibus ſuam mercedem, dum ait, *Venite, & arguite me*: quaſi dicat, Siſtite me iudicio, accuſate iniuſtitiæ, ſcribite dicam, & iure mecum agite, ſi nimirum vobis, quod rectum eſt facientibus non reddidero mercedem, paratus ſum quam tuli ſubire legem, iniuſtus haberi volo, vt ipſos iniuſtos eſſe pronuntio, qui operariis mercedem denegant, Deut. 24. Leuitic. 19. Eccleſiaſt. 34. Vide Dei obſecro benignitatem, miſericordiam, & clementiam: qua non ſolùm peccata non punit, ſed ad pœnitentiam inuitat. Pœnitentibus veniam tanta facilitate concedit, vt velit etiam niſi faciat iniuſtitiæ accuſari, ac ne quem deſperatio terrere poſſet ex ſcelerum grauitate, numero, magnitudine, ſpem facit remiſſionis & gratiæ. *Si fuerint*, inquit, *peccata veſtra, vt coccinum*, ſanguinea ſcilicet, & impura ex conſcientiæ prauitate, *& vermiculus*, vel oſtro ſimilia, *quaſi nix dealbabuntur*. Pſalmo. 50. Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor: *& velut lana alba erunt*. Hæc eſt promiſſio noui teſtamenti, quam Chriſtus adueniens copioſiſſimè adimpleuit, mundans nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Cuius efficacia ab ipſo inſtituta ſacramenta potiſſimùm regenerationis & reconciliationis, peccatis purgandis inſeruiunt, & veram iuſtificationem reſtituunt, vt ex filiis iræ ſint abluti, iuſtificati, ſanctificati hæredes Dei, & cohæredes Chriſti. Tales enim nos efficit ſuis numeris abſolutos pœnitentia, quæ non tam fide, quàm virtutum operatione conſtat.

FERIA QVARTA HEBDOmadæ quartæ Euangelium, Ioannis 9.

Et præteriens Ieſus, vidit hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum diſcipuli eius, &c. Finis Euangelij: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? &c.

COmplectitur hæc hiſtoria myſteriũ gratiæ noui teſtamẽti, quæ facta eſt per Chriſtum, qui venit in hunc mundum, vt illuminaret omnes, qui in tenebris, & vmbra mortis ſedebant. Lucæ 1. hoc eſt, vt Paulus loquitur, peccatores ſaluos facere: Nam ea ſe de cauſſa à Patre miſſum eſſe teſtatur. Deinde quàm diſpares ſint ſubſecuti effectus, nempe, quòd qui cæci erant, iam videant: & qui videbant, cæci ſint. Agit autẽ potiſſimùm hoc Euangelio Chriſtus quinque.

1 Primò, Vt oſtendat inſignem ſuam clementiam, tum erga cæcum, quem prçteriens dignatur placido aſpectu intueri, quo Petrum negantem, Lucę 22. Magdalenam pœnitentem, Luc. 7. Latronem confitentem, Luc. 23. aſpexit. Quum enim omnia humanæ naturæ collata beneficia ſint merè gratuita: quis enim prior dedit illi, vt retribuatur ei? tum maximè incarnationis myſterium, quum nulla re magis, quàm hac cõmendetur Dei miſericordia, qua nos ille prior ignorantia rerum agendarũ, & concupiſcentia rerum noxiarum, primorum parentum vitio excæcatos, & originalis iuſtitiæ theſauro ſpoliatos, ſuo aſpectu dignatur: atque ex maſſa perditionis ſibi filios, hæredes, & cohæredes regni deligit, quibus gratia fidei ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ prędeſtinatis, vocatis, & iuſtificatis, tandem amiſſa reſtituetur merito crucis & incarnationis, dum viſum reſtituet. non illũ tantùm corporeum, ſed ſpiritualem, vt verum Deum cognoſcat, non tantùm hic per ſpeculum, & ęnigma, ſed facie ad faciem gloriam Domini ſpeculando. Tum etiam ergà diſcipulorum craſſam ignorantiam, qua credebant antè Deum peccatum vlciſci, quàm ab homine perpetraretur:

Omnia humanæ naturæ collata beneficia ſint merè gratuita.

ſed

ſed quia audierant ægritudinẽ peccatis imputari à Chriſto, Ioan.5. arbitrabantur eam propoſitionem eſſe vniuerſalem: & etiam quia ſcripturæ peccatis parentum affligi filios docent, Exod.20. Deut.28. Ezech.13. Huic enim (vt patientiæ, & manſuetudinis exemplum exhiberet omnibus erga ſubditos, infirmitate & ignorantia laborantes, vt monet Apoſt. ad Galat.6.) reſpondet ita, vt & parentes, & filium à peccato excuſet: non quaſi peccatores non fuerint, (Omnes enim peccauerunt, & non eſt iuſtus in terra qui non peccet) ſed tantùm negat cæcitatem fuiſſe pœnam alicuius ſceleris. Vt multis ſubinde calamitates ſunt pœnæ ſcelerum: vt Dauidi, Manaſſæ, & Saulo accidit. Sed vt manifeſtetur gloria Dei, quæ ſolet exercere ſuos vel ad probationem, exercitium virtutum, in meritum peccati, & Dei gloriam, vt Iob, Tobiam, Paulum, Paraliticum, Sororem Moſi, Lazarum, Cęcúmque. Errant ergo, qui putant afflictiones hominibus fortuito caſu accidere, & prouidentiam tollunt: quaſi ſcilicet, circa cardines cæli verſaretur Deus, nec noſtra conſideraret. Caſtigat enim omnem filium, quem recipit ex immenſa miſericordia ſua, non vt perdat, ſed vt inde glorificetur. Ergo qui impatientia crucem à ſe abiicit, gloriam Dei reiicit.

Calamitates ſunt pœna ſcelerũ.

Afflictiones fortuitò nõ accidũt.

2 Secundò, Dum ait, *Me oportet operari, donec dies eſt*, aduentus ſui cauſſam aperit, nẽpe, vt doceret ignaros, cõſolaretur afflictos, & ſuccurreret miſeris. Hęc enim ſunt opera Dei, vt contrà opera legis ſunt terrere, iudicare, & damnare: quæ miniſtratio mortis appellatur à Paulo, 2. Cor.3. Sed vt ab hoc maledicto nos redimeret, aduenit Chriſtus, in quo perſeuerauit, donec dies eſſet, id eſt, vitæ tẽpus à Patre pręfinitum tulit. Quòd verò ait, *Veniet autem nox, &c.* His verbis occultę paſſionis ſuę breui cõplendum myſterium ſignificat: aut, ſi ad allegoriam trãsferre voles, ſignificat tum cuilibet eſſe rectè agendũ dum licet auxilio gratiæ frui. Nam in nocte, id eſt, poſt vitam, rectè operandi facultas negabitur, dum ligatis manibus & pedibus proiicientur in tenebras exteriores. Vel, donec luce Euangelij dirigimur, facilè licebit, accedẽte gratia Dei, (Nam ſola Euãgelij cognitio ad hæc non ſufficeret) fructus producere Spiritus ſancti, qui ſunt charitas, patientia

Opera legis quæ.

patientia, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, manſue- tudo, modeſtia, & fides. Ipſe enim Chriſtus quandiu eſt in mundo, lux eſt mũdi, illuminans omnem hominem. Nemo enim niſi per illum illuminatur, vt ſcilicet filius Dei fiat is, qui credit in nomine eius, amplectendo fidẽ, qua prædicationi verbi Dei credat, & charitatẽ, qua pręceptis obſequatur. Hi ſunt enim effectus cœleſtis huius lucis, quam Pater in mundum miſit: atq; vt hanc doctrinam, qua rationem naturæ ſuperat, in animis ſuorum confirmaret Chriſtus, eam præclaro cõfirmat miraculo. *Fructus Spiritus ſãcti.*

3 Tertiò, Quòd ſputo lutum faciat, cæci oculos liniat, & ad natatoria Syloë cæcum mittat, vt eos lauet, & videat. Hoc, vt grauiſsima & pręcipua fidei noſtrę ſymbola commendaret, fecit. Quum enim ſæpius longè maiora ſolo verbo miracula perfecerit, hîc tamen variis vtitur cæremoniis, ne prorſus eas in ſacris religionis noſtrę myſteriis contemneremus, aut (vt ſolent impij Enthuſiaſtę) imaginariam tantùm religionem ſomniare mus. Reddunt autem nos vera hæc ſigna, quibus vtitur Chriſtus, certos de diuinitate, & ſanctificatione, vnita humanitati μυστικῶς, qua velut organo eſt vſus ad reparationem humanæ naturæ, occultam voluntatis ſuæ rationem explicans, quam ſcilicet vim & energiam ſacramentis Eccleſię ſuæ eſſet collaturus: quę noluit nuda tantum eſſe ſigna, ſed efficacia, quę animum purgandi, ſanandi, & ſanctificandi vim haberent, non ex materia, qua conſtãt natura, ſed verbi potentia: Nam accedit verbum ad elementũ, & fit ſacramentũ. Expuit igitur Chriſtus, vt aduertas quòd omnia eius interiora lumen ſint, & quòd verè videat, qui Chriſti mundatur internis. Vt enim lauat ſaliua, ita & ſermo. Ioan. 13. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem. Denique ꝙ lutea noſtra caro per baptiſmi ſacramentum ęternę vitæ lumen accipiat. *Cæremonia in myſteriis noſtra religionis non contemnẽda.*

4 Quartò, Commẽdat inſignem obediẽtiam, & fidẽ in cæco, qui nõ ſecus, atque Abraham, cõtra ſpem in ſpem credit: dũ ea in oculos recipit, quibꝰ excæcaretur potius quã videret, & dum patitur ſe à Chriſto ablegari ad eas aquas, quibus ſępius eſſet vſus. Ea enim eſt veræ fidei natura, vt captiuet intellectũ in obſequiũ verbi Dei, vt rationẽ humanã à conſideratione corporeatũ rerũ abſtra- *Fidei natura.*

hat, vt verbo Dei lucenti tanquam lucernæ in caliginoſo loco obtemperet, idque ſequatur. Hæc enim niſi qui voluntatis ſuæ arbiter eſt, attulerit, nunquam ſacramentorum Chriſti gratiam, ſine qua ſalutem aſſequi nulli licet, conſequetur: licet paruulis, qui originalis ſolùm ſunt rei peccati, alia ratione ſuccurrat miſericordia redemptoris, ſcilicet parentum & Eccleſiæ fide. Adulti verò niſi præter fidem, obedientiam quoque attulerint, nihil vnquam præter ea, quæ damnationem augeât aſſequentur. Contrà verò qui obice remoto prauæ voluntatis, verbo Dei obediunt, veræ pœnitentiæ lachrymis ſe lauant; hi demum ſacramentorum efficaciam ex merito ſanguinis Chriſti profluentem in ſe recipiunt, ac vident ereptos ſeſe de poteſtate tenebrarum, & tranſlatos in regnum dilectionis filij Dei, ad Coloſſ. 1. Ac ne ingrati ſint gratiæ Dei, eam contra omnes aduerſarios fidei tuentur, Chriſtum prædicant, nec verentur, vt hic cæcus, inuidiam mundi, magnatum indignationem, quibus Chriſti gratia ſemper ferè eſt odor mortis, ſed magna conſtantia ad mortem vſque tuentur: licet capitis ſubinde periculum eſſet ſubeundum.

Paruuli. *Adulti.* *Sacramentorum vis et efficacia ex merito paſsionis Chriſti.*

5 Quintò, Arguit impudentem Scribarum & Phariſæorum inuidiam, maleuolentiam, & cæcitatem, qui toto conatu eò ferebantur, vt tantum hoc à Chriſto factũ miraculum ſupprimerent. Nam non contenti cæci illuminati parentum eiuſdem, & vicinorum, qui eum nouerũt teſtimoniis, & aperta confeſsione, audent tamen horrenda quadam mentis cæcitate affecti, calumniari, quòd ſabbato Chriſtus hoc feciſſet: quare impij de Chriſto pronuntiant ipſum non eſſe à Deo, & peccatorem. Sic enim impij & veri iuſtitiarij, qui propriæ nituntur iuſtitiæ, ſe iuſtos, cæteros omnes peccatores æſtimant: atque adeò ſanctiſsima etiam facta calumniantur, vera pietatis opera hypocriſin iudicant: & quæ non niſi à ſpiritu Chriſti proficiſcuntur, dęmoni imputant. Sed illuminatum verbo fidei non oportet huiuſmodi calũniis cedere ſed contrà fortiter agere, ictibúſque aduerſariorum reſiſtere, palámque confiteri ſe Chriſti militem, Ieſumq; filium Dei eſſe, Quapropter ille intrepidè reſpondit, quia Propheta eſt. Et licet quis fuerit à parentibus

Iuſtitiarij, qui.

tibus conſanguineiſque derelictus ob Chriſti cõfeſſionem, extráque ſynagogam factus, à Deo ſe derelictum vereri nõ debet. Nam cęcus hic à genitoribus ferè oblitus, à Phariſæiſque reiectus, à Chriſto tamen ſuſcipitur. Hinc Dauid, Quoniam Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me, Pſal. 26.

FERIA QVINTA HEBDOMADæ quartæ Quadrageſimæ, Epiſtola, 4 Reg. 4.

Facta eſt ergo dies quædam, & veniens diuertit in cœnaculum, & requieuit ibi, &c. Finis Epiſtolæ: Vt excurram vſque ad hominem Dei, & reuertar, &c.

PRæſentis Epiſtolę hiſtoria ſub velamine literæ, grauiſsima ſacramenta complectitur: Potiſsimùm autem proponit quatuor.

1 Primò, Matremfamiliâs, morte filij conſternatam, ab Eliſæo ſolatium petentem, & imperrantem, dum ſeſe humili deiectione ad pedes Eliſæi in monte Carmeli agentem proieciſſet: extorſerat enim hanc humilitatem nimius de filij morte dolor, quam dũ prohibere Giezi vellet, impeditur ab Eliſęo. Non eſt enim triſtibus, afflictis, & miſeris augendus dolor, ſed quà ratione fieri poteſt leniendus, ne abundátiori triſtitia abſorbeantur, 2. Cor. 2. Quòd aũt occurrẽtem Giezi contemnit, aut pręterit, ſoli Eliſæo volens animi ſui mœrorem indicare, ſignificat humana illa ſolatia, quę ex rebus pręſentibus ſubinde quærimus, augere potius, quàm lenire afflictæ conſcientiæ dolores, & iuxta oraculum, Pſal. 36. reuelandam eſſe Domino viam tuam, in eo ſperandum, &c. Siquidem facturus ſit vltra quàm petimus, aut intelligimus, Epheſ. 3. Hac enim fide, iuxtà Chriſti promiſſum, quiſquis, Luc. 11 quærit, petit, & pulſat, ſciat ſeſe inuenturum, accepturum, & intraturum. Singularem enim hanc Dei manſuetudinem, qua non deſerit ſperantes in ſe, expreſsit Eliſæus, dum tam facilem ſe præbet oranti, imò famuli miniſterium repudiãti ſemetipſum comitem iunxit.

Afflictis non addenda afflictio.

Deus ſperãtes in ſe non deſerit.

2 Secundò. Legit Moſaicæ imperfectionem, quæ licet ſancta, iuſta, & bona eſſet, Rom. 7. neminem tamen ad perfectum adducere potuit, Heb. 7. quod, Auguſt. teſte, adumbratum eſt iſta Giezi miſsione, qui Eliſæi baculo ad excitandum mortuum deſtinatur, magna præceptorum ſeueritate. Nam quòd lumbos præcingere, baculum in manu tenere, ſalutantes non reſalutare, ſuper mortuo baculum ponere, præcipitur Giezi, grauitatem deſignat veterum præceptorum moralium, iudicialium, & cæremonialium, quę propter tranſgreſsionem poſita, ſola peccati cognitionem exhibuerunt, Ro. 3. Gal. 3. & mortuum eſſe hominem conuicerunt, dum augent prohibitione peccatum, & per occaſionem iram operantur, omnes eſſe peccatores oſtendunt. Quam legis infirmitatem agnoſcens noſtra Sunamitis, ab Eliſæo ſe diuelli non patitur, Sed inquit, *Viuit Dominus, & viuit anima tua, non dimittam te*, perſonam eorum exprimens, qui tam vehementi deſiderio veri liberatoris, & reſuſcitatoris Chriſti aduentum exoptarunt, dicentes, Rorate cœli deſuper, & nubes pluãt iuſtum, vtinam dirumperes cœlos & deſcenderes, Iſa. 45. 64. Agnoſcentes ex fide iuſtificationem, gratiam, & remiſsionem peccatorum, in quibus vera conſiſtit animæ vita, nequaquam virtute legis obtineri poſſe, ſed ſolius promiſsi Meſsiæ paſsione, morte, & reſurrectione, per cuius victoriam ſtimulus mortis, ſcilicet peccatum, 1. Corinth. 15. & virtus peccati, nempe lex, abſorberetur.

3 Tertiò, Gratiam noui teſtamenti mortuo puero exhibitam aduentu Chriſti, quę, quod impoſsibile erat legi, mortuum nempe ſuſcitare, perfecit. Venit enim Chriſtus Ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere, 1. Timoth. 1. Matth. 9. non poterant nãque hominem vel cognitio legis, vel naturæ vires in vitam reuocare: nam ſi aut per naturam, aut per legem eſſe potuiſſet iuſtitia, omnino gratis Chriſtus mortuus eſſet. Sed cõcluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſsio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus, Gal. 3. Vt enim inuenit hũc puerum Eliſæus mortuum, & decumbentem in lecto, ita totum mũdum in maligno poſitum damnationi obnoxium, iræ Dei ſubiectum, illecebris carnalium voluptatum

ptatum irretitum inuenit Chriſtus, vt rectè dicat ſcriptura, Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei, Rom. 3. Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt, Pſalm. 13. Non eſt qui faciat bonum, non eſt vſque ad vnum. Adeò enim elanguit natura ſinę gratia, vt ex cęcata ignorantia rerum agendarum, & concupiſcentia rerum noxiarum, nihil quod ad ſalutem pertinet operari potuerit: quod de Iudæis æquè, ac gentilibus oſtendit Apoſtolus, Roman. 10. Dum enim Iudæi ſuam volunt ſtatuere iuſtitiam, iuſtitiæ Dei non ſubiiciuntur, & dum gentes cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerũt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, Romanorum 1.

4 Quartò Gratiam per Chriſtum allatam, omnibus æqualiter ſine diſcrimine, tum paruulis, tum adultis, eſſe communicandam, dum Eliſæus clauſo oſtio ſeſe ita ſuper puerum ſtrauit, vt os ſuum, oculos, & manus, ſuper pueri os, oculos, & manus poneret. Quod etſi rationi humanæ impoſsibile videatur, credat tamen ratio neceſſe eſt ſcripturæ, ac diuinam admiretur potentiam, qua ſemetipſum filius Dei exinaniuit, formam ſerui accipiens, & habitu inuentus, vt homo: dum ſemetipſum humiliauit vſque ad mortem, ſuſcepta in ſe per hypoſtaticam vnionem humanæ naturæ veritate, & infirmitate, vt calore diuinitatis, cui coniuncta erat humanitas mortalitatis noſtræ, ſordes purgaret, ſpiritum charitatis reciperemus, quo excutientes peccati veternum, tandem expergiſceremur, & oblatam per ipſum Dei gratiam reciperemus, vt tandem, quemadmodum hic puer, oſcitemus, & oculos aperiamus, recepto ſcilicet afflatu ſpiritus cœleſtis, quo æternam illam fœlicitatem anhelemus, & perſpecta vtilitate rerum pręſentium, agnoſcamus nos non eſſe ancillæ filios, ſed liberę, ereptos de poteſtate tenebrarum, non virtute aut legis, aut naturæ, at per Chriſtum: ſed ita vt nos matri reſtituerit, id eſt, Eccleſiæ communioni, vt nimirum datam per ipſum libertatem in occaſionem carnis non daremus.

Scriptura credēdum, non humana rationi.

FERIA QVINTA HEBDOMADæ Quartæ, Euangelium, Lucæ 7.

Et factum eſt: deinceps ibat Ieſus in ciuitatem, quæ vocatur Naim, &c. Finis Euangelij: Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitauit plebem ſuam.

CHriſtus vt ſe mortis æquè ac vitæ Dominum demonſtraret, præſenti Euangelio tria agit; Nam,

1 Primò, Facto ipſo declarat eum ſe eſſe, qui in veteri teſtamento ſplendido quodam epitheto vocabatur, Pſal. 67. Pater orphanorum, & iudex viduarum. Nam orphanum adoleſcentem immatura morte ſublatum vitæ reſtituit, & viduam mariti, & filij morte deſolatam cõſolatur. Vtrinque diuinitatem, potentiam, manſuetudinem & miſericordiam, declarãs, tum etiam cur à Patre in mundum miſſus eſſet oſtendit, nempe, vt deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum, Heb. 2. & liberaret eos, qui timore mortis obnoxij erant ſeruituti. Inuidia enim diaboli peccatum intrauit in hunc mundum & per peccatum mors, in quo omnes peccauerunt. Proinde vt ſignificaret iam adeſſe tempus, quo peccati, mortis, diaboli, mundi, & inferni tyrannis frangeretur potentia crucis, qua domum fortis intraret, & omnia eius vaſa diriperet, in quibus confidebat, Luc. 11. Leui iſtac velitatione, qualis eſſet belli futurus euẽtus, præluſit. Porrò quum orbitas, quæ ex morte filiorum, vel parentum accidere ſolet, grauiſsimos ſecum dolores afferat, maximè fœminis, quarum natura imbecillior eſt, quàm vt facilè aduerſis reſiſtere poſsint, Chriſtus, vt officium veri Paſtoris, & Epiſcopi demonſtraret, quorum eſt, vt monet Apoſtol. 1. ad Timoth. 5. viduas conſolari, iubet eam à fletu ceſſare: quanquam verò Chriſtus, qua erat potentia efficere potuiſſet, ne filius vnicus & matri chariſsimus moreretur: tamen quia iudicabat hoc Patris ſui gloriæ, & Eccleſiæ vtilitati fore vtilius, q̃ mortuum reſuſcitaret, quia ex hac reſurrectione agnoſceret mundus Deo curæ eſſe mortuos, atque illi eos viuere. Deinde vt in ſpem futuræ reſurrectionis erigeretur Eccleſia, voluit inſigni iſto mi

Orbitas grauiſsimos ſecum dolores afferre ſolet. Epiſcopi officium conſolari viduas.

raculo

raculo duo hæc religionis noſtræ dogmata, quæ vera ſunt apud impios paradoxa, confirmare, qui putant omnia morte deleri. Ideò magna ſemper religione defunctorum corpora ſepeliri, tum ſolent apud gentes & Iudæos, quæ aliquam rationis ſcintillam ſequebantur, vt teſtatur Cicero libr. 2. de legibus: penes quas etiam lex erat, ne quis ſepulchrum deleret, ne alienum in ea corpus inferret. Pompa quoque funebris erat frequens, quibus maximum etiam erat ſupplicium, inſepultum abiici. Tum apud eos qui ab ipſo ſtatim orbe condito magna ſemper religione ius ſepulturæ coluerunt, vt videre eſt in funeribus Abrahæ, Iſaac, Iacob, & Ioſeph. Paſſus eſt enim Chriſtus Sacroſanctum ſuum corpus honorificè & cum aromatibus ſepeliri. Stephanum quoque magno planctu, honeſta ſepultura dignati ſunt diſcipuli, Ioannem Baptiſtam, alióſque Sanctos. Rectè ergo Eccleſia Romana defunctos in Chriſto loco ſacro, & honeſta ſepultura dignos cenſet, eóſque & lachrymis proſequitur. Eccleſ. 38 Fili mi, in mortuum produc lachrymas, & ſecũdum iudicium contege corpus illius, & non deſpicias corpus illius. Malè ergo iam noſtro tẽpore ius ſepulturæ contemnit Anabaptiſtarum inſania, violat auaritia Eccleſiaſticorum, dum paſsim vetera mònumenta abolent, & rident hæretici omnes.

Magna religione defunctorum corpora ſemper ſepulta.

2 Secundò, Dum lachrymis viduæ ad miſericordiam flectitur, conſtantem Eccleſiæ doctrinam confirmat: qua docet paruulis & mortuis, prodeſſe poſſe ſacramenta, & preces. Ea enim eſt miſericordia Conditoris, (etſi iuſtiſsimo ſuo iudicio non omnibus eam concedat) vt illis prodeſſe patiatur fidem alienam, quibus præter eam quam ex origine trahũt, nulla poteſt, vt inquit Auguſt. perfidia imputari, & iſtis ſacrificia & oblationes proſint: qui quum viuerẽt, vt hęc ſibi prodeſſe poſſent, meruerunt: quibus autem hæc proſunt, ad hoc proſunt, vt plenior fiat peccatorum remiſsio. Quid enim filio viduæ profuit fides ſua, quam mortuus non habebat? huic tamen profuit fides matris vt reſurgeret. Sicut etiam baiulorũ fides profuit paralytico, & mulieris Cananææ filiæ à diabolo poſſeſſæ. Ea enim eſt gratia communioni ſanctorũ conceſſa, vt pro inuicem ſolicita ſint mem-

Paruulis & mortuis proſunt ſacramenta & preces.

bra,& acceptū gratię cœleſtis vigorem ſibi inuicē communicēt. Quòd verò Chriſtus matri fletum prohibet, & loculū attingit, etiam nō rogatus grauiſsimis de cauſsis agit. Primò, Vt doceat remouēdam eſſe doloris cauſſam: ſi quidē is aderat, qui mortuum in vitam reuocaret. Secūdò, Vt omnibus certam ſpem faceret adeūdi thronū gratiæ cum fiducia: quia ſi non rogatus ſubuenit, quid non facturus, vbi cum lachrymis preces offeruntur? Iſaię 65. Tertiò, Quòd accedit, & Sanctiſsimi corporis contactu loculum tangit: eam eſſe eius, qui peccato mortuus ſit, miſeriam docet, vt niſi ipſe miſericorditer ſubueniat, nunquam à morte peccati quiſquam reſurget. Non enim ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis, &c.

Chriſtus verus mortis & vitæ Dominus. 3 Tertiò, Huius mortui reſuſcitatione ſeſe docet eſſe verum mortis, & vitę Dominum, cui obſiſtere nulla potentia queat. Mox enim vt iuſſerit, ſubſiſtunt baiuli malarum cupiditatum, quibus effertur ad tumulum æternæ damnationis animus: quales ſunt, quas vocat Paulus, Galat. 5. opera carnis, ſcilicet, fornicatio, immunditia, inuidia, ira, ſuperbia, Auaritia, rixę, & diſſenſiones. *Opera carnis.* his enim qui indulſerit, & Spiritu ſancto deſtitutus fuerit, qui non poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis, quaſi mortuus, ſenſu rerum diuinarum caret, atque harum cupiditatum illecebris agitatus huc illuc rapitur, vt ſubſiſtere nequeat: donec voce Chriſti pręuenientis voluntatem, ad peccatorum cognitionem reuocetur & ſurgat. Epheſ. 5. Surge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Nemo enim, niſi illo vocante, ſurgit: Iuxta illud, Perditio tua ex te Iſraël: Salus autem tua tantummodò ex me, Oſeę 13. Illa enim eſt vocis, & clamoris Chriſti efficacia, vt penetrabilior ſit quouis gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animę ac ſpiritus, Hebr. 4. Efficit enim hęc non ſolùm vt in malum non progrediaris, ſed etiam vt animo reſipiſcas, ac per veram animi cōuerſionem, contritionem, confeſsionem, & ſatisfactionem, in vitam nouam reſurgas, indutus nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis, Epheſ. 4.

Sunt autem ex hoc miraculo varij ſecuti effectus: nam qui erat mortuus, & reſedit, & cœpit loqui, & redditur

matri à Chriſto. Sunt enim hi verę pœnitētię fructus qui ſequũtur iuſtificatum, vt ambulet in nouitate vitę, vt depoſito mēdacio loquatur veritatem, nec circumueniat in negotio fratrem ſuum, 1. ad Theſ. 4. Epheſ. 4. Quòd verò ipſum matri reddit Chriſt⁹, hoc eſſe opinor, quod ad Ro. ait cap. 6. Paul. Liberati autē à peccato, ſerui eſtis facti iuſtitiæ, ne poſthac regnet peccatum in eius mortali corpore, ad obediendum concupiſcentiis eius: neque exhibeat membra ſua arma iniquitatis peccato, ſed vt exhibeat ſe Deo tanquam ex mortuis viuens. Spectatores autem timor inuaſit, & Deum magnificant. Eſt hoc enim veræ fidei peculiare, vt opera diuina & admiretur & laudet, quorum hoc primarium eſt, quod auerſum reuocat, peccatorem iuſtificat, de huius ſalute gaudet fidelium Eccleſia. Vera enim charitas non gaudet ſuper iniquitate, ſed congaudet veritati, 1. Cor. 13.

Pœnitentiæ fructus.

Fidei veræ peculiare, vt opera diuina et admiretur & laudet.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ QUARTÆ QUADRAG. EPIST.

3. reg. 17.

Factum eſt autē poſt hæc, ægrotauit filius mulieris matrisfamilias, &c. Finis Epiſtolæ: Nunc in iſto cognoui, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.

HIſtoria hæc tria complectitur.

1 Primò, Quomodo ſuorum virtutem, & patientiam exercere ſoleat Deus, variis nempe aduerſitatibus, pœnis, & afflictionibus, quibus non ſecus, ac ignis aurum, eos probat. Quemadmodum hæc Sareptana vidua, quæ in ſumma rerum inopia tempore famis non ſine periculo propriæ ſalutis, Eliam hoſpitio exceperat, & victu liberaliter aluerat, hoc videtur à Deo beneficium conſecuta, quòd vnico filio, cui tanquam baculo ſenectutis inniti poterat, inopinata morte priuetur. Vnde oblita miraculi, quo eam miniſterio Prophetæ toto tempore famis, aluerat Deus, grauiter cum Propheta expoſtulat infirmitate naturę, & doloris acerbitate victa, qua Sanctiſſimi quique ſępius laborantes, vt Iob, cap. 3. quaſi iniuſtè affligerentur à Deo, ſubmurmurant. Imputat utem

Quomodo ſuorum virtutem & patientiam Deus exercere ſoleat.

tum, Epheſ. 2. & deletum eſſe chyrographum decreti, vt iam ſit vnum ouile, & vnus Paſtor, perdita oue reſtituta, humeris Paſtoris ad caulam relata, vt omnes vno ore glorificent Deum ac Patrē Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula.

FERIA. SEXTA HEBDOMAdæ quartæ, Euangelium, Ioannis 11.

Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ, ſororum eius, &c. Finis Euangelij: Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo, &c.

OMnium eorum, quę Chriſtus in terris egit miraculorū, hoc eſt pręcipuum, quod pręſenti Euangelio ſolus Ioannes deſcribit, in quo totius religionis Chriſtianę ſumma contineatur, & plura quàm breui tabella complecti queant: pręcipua tantùm attigiſſe ſuffecerit. Complectitur autem potiſſimùm quinque.

Chriſtus quos diligit, caſtigat. 1 Primò, Se etiam eos, quos diligit caſtigare, Hebr. 12. Nam Lazarum, Martham & Mariam Magdalenam, quanquam diligeret, patitur, tamen illum graui infirmitate affligi, morte opprimi, ſorores nimio dolore ex fratris morte conſternari: nec antè accedit quàm glorię ſuę expedire iudicauit. Hic etiamnum Chriſtus ſuos, qui de eius fauore, clementia & benignitate, ſibi nimium confidunt, quandóque deſerit, vt ſe, ſuáſque vires, quid ſine Chriſto poſſint experiantur, ſed mox *Suos quandoque deſerit Chriſtus.* languet natura ſine gratia, imo moritur, quia nihil niſi ad peccandum valet, ſi lateat veritatis via. Vbi verò fidei lumen animum illuſtrarit, tum ſi quę irruant aduerſa, non aliò quàm ad animarum, & corporum verum medicum Chriſtum, humilem piarum orationum nuntium mittunt: Iuxta illud, Ad Dominum cùm tribularer clamaui, & exaudiuit me, Pſalmo. 119. 122. Hoc enim eſt, *Ecce quem amas, infirmatur.* Huc enim dirigit fides, vt de Dei bonitate confidat, eíque licet omnia cognoſcenti,

ti, neceſſitatem tamen aperiat ſuam, quia credit Deum ponere lachrymas in conſpectu ſuo, & gemitus noſtros non eſſe ab eo abſconditos. Vide Auguſtinum Epiſt. 121. capit. 9. Cæterùm ne quis ſibi perſuaderet Deum ſtatim vt orarit, aut vi orationum, aut fatali quadam neceſſitate adſtringi: frequenter etiam chariſſimis aut differt, aut negat quæ petunt. Vt enim gratiæ donum eſt ipſa oratio, ita eſt & orationum effectus. Proinde Chriſtus negat huius ſui familiaris ægritudinem mortiferam fore, ſed ad gloriam Dei. Quibus verbis Dei Patris prouidentiam commendat, qua res humanas dirigit ac diſpenſat, Iob 21. Thren. 3. Deinde quòd afflictiones non ſunt perpetuò ſigna Dei irati, Sapient. 1. Prouerbior. 3. Pſalm. 9.

2 Secundò, Quia voluit Chriſtus reipſa comprobare, quod dixerat fore, vt omnes qui in monumentis eſſent, audirent vocem filij Dei, noluit ſanare, nec languidum, vt paralyticum in lecto, & puerum Centurionis in domo, nec mortuum in cubiculo, vt filiam Archiſynagogi, Matthæi 9. nec delatum iam extra portas tantùm, vt viduæ filium, Lucæ 7. ſed iam fœtidum in monumento, vt oſtenderet nullum adeò deploratum eſſe peccatorem, qui non poſſit potentia Redemptoris ad vitam gratiæ reuocari. Spectabat enim hoc facto diſcipulorum confirmationem in fide, & Iudæorum cæcitatem ſemel confundere, ne quid excuſationis ſupereſſe illis poſſet. Porrò quum rudes, & imbecilles haberet diſcipulos, qui à morte non ſecus, atque ab angue, abhorrent, imò ab ipſa Iudęa, in qua illi ſæpius mors erat intenta, quò nondum myſterium crucis intelligerent, aut Dei conſilium in ratione humanæ ſalutis, tentat Chriſtus ipſorum animos, ſignificans timore periculi temporalis non debere nos à beneficiis abſtinere, admonens hominum malitiam, impietatem & improbos conatus, tum diuina potentia coërceri, impediri, frangi, ac mutari: tum etiam ex ipſa humanæ naturæ inſtabilitate, iuxta horarũ varietatem: proinde etiam de peſſimis quandoque bene ſperandũ. Indicat præterea Chriſtus reditus ſui cauſſam, ſcilicet Lazari amici ægritudinem, & mortem, cui amicitiæ, & hoſpitalitatis iure, præſentiam ſuam negare nec debuit

Nullus adeò deploratus peccator, qui non poſſit potentia Redẽptoris ad vitã reuocari.

debuit, nec potuit. Atque ideò etiam miraculi beneficio ſe ei ſuccurrere debere, niſi ingratitudinis notam ſubire vellet. Quòd verò ait, *Amicus noſter* ſignificat veram mẽbrorum Chriſti vnionem, veramque Sanctorum communionem: qua fit, vt is qui Chriſti amicus eſt, is ſit & omnium fidelium.

Ambitio vbique fugienda. 3 Tertiò, vt vbique fugiendam moneret ambitionem, & iactantiam, nõ antè miraculum hoc aggreditur, quàm ambas ſorores ſingulari quadam manſuetudine de reſurrectionis myſterio edocuiſſet. *Reſurrectionis myſterium.* In primis autem Martham, non ſolùm occulta inſpiratione, ſed etiam externa vocatione ad ſe vocat, quòd ſciret eius ægritudinem Magnatum & Principum viſitatione, qui venerant ad ipſius conſolationem, augeri potius quàm minui. Nam humana ſolatia plerunque friuola ſunt & inania. Iſaiæ. 55. Quare appenditis argentum & nõ in panibus, id eſt, cur Deo neglecto, aliunde ſolatium quæritis? Ipſe enim eſt qui cõſolatur in omni tribulatione, 2. Corin. 1. ad Heb. 4. Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, &c. Complectitur autem hic dialogiſmus, Marthæ & Chriſti, de maximis myſteriis fidei & religionis noſtræ conſolationem, doctrinam, & inſtructionem, dum docet ſe eſſe reſurrectionem, id eſt, reſurrectionis cauſſam. *Chriſtus reſurrectionis cauſſa.* 1. Theſſ. 4. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, &c. & vitam, id eſt, vitæ cauſſam. Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant. & Io. 19. Ego ſum via, veritas, & vita: & temporariam, & æternam. Ergo ſi infirmitatis, mortis, paupertatis, miſeriæq; terror animum deiiciat, nõ moueamur. Iuſtificatio enim, ſine qua æterna vita non contingit, ab ipſo tantùm confertur: qua fit, vt pacem habeamus cum Deo. Rom. 5. Si tamen ea, quæ ad hanc comparandam ſunt inſtituta media, amplectamur ea, nempe fide, quæ per charitatem operatur, id eſt, vera pœnitentię opera producit. Horum Chriſtus non à Martha ſolùm, ſed ab omnibus fidelibus cognitionem, & fidem ſtipulatur, quòd ſine ea impoſſibile eſt placere Deo: per hanc autem etiam qui mortuus fuerit delictis & peccatis, viuet per pœnitentiam, fidem, remiſſionem peccatorum. *Quibus incrementis adoleſcit in homine fides.* Videmus autem in hac muliere quibus incrementis adoleſcat in homine fides ex auditu verbi Dei, & gratia Spiritus ſancti mentẽ illuſtrante.

te.Nam quem antè credidit tantùm vt Sanctum, qui precibus à Deo quod vellet impetrare poſſet, & hominem, qui niſi præſens operari poſſet, hunc iam agnoſcit vt filium Dei, non adoptiuum, aut aliorũ more per gratiã, ſed naturalem, Matth.16. Eadem eſt Petri confeſſio: facta autem hac fidei proteſtatione abit, & vocat ſororẽ ſuam. Vera enim charitas non ſua tantùm ſalute contenta eſt, ſed proximi quoque ex animo deſiderat. Vnicuiq; enim mandauit Deus de proximo ſuo, Eccle.17.

Charitas vera.

4 Quartò, Poſt eandem cum Magdalena, repetitam fidei doctrinam, interea dum vt cupiebat Chriſtus, accurrit Magnatum turba, qui futuri miraculi teſtes eſſent, vbi eam iam accendiſſet ſpe futuri, & vera fidei confeſſione cõfirmaſſet, vt humanæ naturę veritatem ſingularẽ quoq; erga defunctum amorẽ demonſtraret, conſpectis ſororũ, & Iudæorum lachrymis infremuit ſpiritu, turbauit ſemetipſum, & lachrymatus eſt. Qui affectus in Chriſto nequaquam fucati aut commentitij, ſed veri, non ſecus atque in nobis, in ipſo ex principiis naturæ oriebantur, ſed alia longè ratione. Siquidem in nobis etiam contra rationis arbitrium erumpunt. Chriſtus autem ex arbitrio rationis eos admiſit: nam ſumma in illo erat harmonia partium ſuperiorum &, inferiorum: proinde affectibus, vbi, & quando voluit, eſt vſus. His autem declarauit Chriſtus, quàm grauiter commoueatur aduerſus peccati, morti, inferni, & diaboli tyrannidem, qua omnes ab orbe cõdito ſemper oppreſſit, eámq; ſe perpetuò odiſſe, Ezech.18. Sap.1. Pſal.29. Sed ita vt humanæ naturæ miſeriam perpetuò deplorarit, naturam ipſam dilexerit. Propter nimiam enim charitatem, qua dilexit nos, venit peccatores ſaluos facere. Proinde rogat, *Vbi poſuiſtis eum?* non quaſi ignorans, ſed vt indicet quàm longè ſit à peccatoribus ſalus. *Et lachrymatur*, vt eandem charitatem nobis inculcaret. Heb.4. Non habemus Pontificẽ, &c. Hos tamen tãti amoris affectus perfidia Iudæorum ſiniſtrè eſt interpretata. Dicebant enim, *Non poterat is qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt hic non moreretur?* Verùm aliud longè Chriſto propoſitum fuit, quàm ipſi intelligere poterant. His autẽ omnibus oſtendit Chriſtus quàm ſit magnæ molis hominem praua

Affectus in Chriſto non fucati.

peccati

peccati conſuetudine preſſum, in vitam reuocare, non ex parte Dei, ſed ipſius peccatoris difficultate. Peruerſi difficilè corriguntur, Eccleſiaſt.1.

5 Quintò, Diuinitatis ſuæ potentiam qua oratione ad Patrem,& vocis potentia,qua fœtidum & quatriduanum è ſpelunca in vitam reuocat, ſeſe verum Deum,vt ex fletu & lachrymis hominem,demonſtrat. Dedit enim voci ſuæ vocem virtutis,Pſal.28.vt non poſſit non eſſe efficax etiam in iis, qui deploratiſſimi hominum iudicio æſtimantur. Eſt enim vox Euangelij efficax (qua auerſos vocat Chriſtus) in cordibus prædeſtinatorum, & fidelium. Nam potentia eſt Dei in ſalutem omni credenti, Rom.1. Hac voce audita prodit è monumento peccati per veram contritionem ad iuſtitiam,è morte ad vitam: ſed ligatus adhuc manus,& pedes inſtitis: quia funibus peccatorum adſtringitur peccator,Prouerb.5.Pſal.118. Ablata etiamnum bene operandi facultate: quia facies eſt ſudario ligata,cæcitate ſcilicet mentis oppreſſa,vt malum bonum, & bonum malum arbitretur,Iſaiæ 5.Chriſtus autem licet ipſe ſua gratia præueniat, & illuminet peccatorem, non tamen ſoluit per ſe,ſed miniſtris Eccleſiæ, quibus ligandi,& ſoluendi poteſtatem dedit, Matthæi 18. Ioan.20. iubet à Lazaro, ſed ſua voce, excitato (Ipſius enim gratia præuenit peccatorem, vt peccatum agnoſcat, & diſpliceat) tolli ſudarium,vincula, authoritate clauium miniſtris conceſſarum, id eſt, virtute ſacramentorum, per quæ Deus operatur in cordibus fidelium. Sed dum ſacramenta, & miniſtros Eccleſiæ non ſpernunt, per quæ, tanquam certiſſima fidei noſtræ ſymbola & inſtrumenta, ſalutem noſtram operatur Deus, vt humilibus huiuſmodi ſignis humanę mentis arrogantiam frangat, & in obſequio fidei captiuos teneat.Siquidem non niſi humilem, & peccata ſua confitentem reſpicit Deus, & verbo ſuo obtemperantem.

Vox Euangelij efficax in cordibus prædeſtinatorum & fidelium.

SABBATO HEBDOMADÆ quartæ quadrageſimæ, Epiſtola.

Iſaiæ 49.

Hæc dicit Dominus In tempore placito exaudiuit te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, &c.

Fin 5

Finis Epiſtolæ: Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.

Vaticinatur hæc Epiſtola de gratia noui teſtamenti per Chriſtum allata: agit autem potiſsimum tria.

1 Primò, Chriſtum proponit, qui tempore paſsionis ſeſe quaſi deſertum in cruce pendens conquerebatur, Mar. 15. Pſal. 21 à Patre æterno conſolationem accipientem, dum ait, *In tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui.* Quibus verbis pulchrè ſignificatur myſterium redemptionis humanæ, quod Chriſti morte & paſsione eſt comparatum, non meritis humanorum operum, ſed Dei beneplacito accidiſſe. Vocat autem Propheta tempus placitum, illud, quo Chriſti obedientia, qua ſeſe ad mortem vſque crucis, Philip. 2. dimiſit, placatum reddit æternum Patrem homini offenſum: & vocat diem ſalutis, tempus noui teſtamenti, quo per Chriſtū ſalus parata eſt omnibus perfecta fide, id eſt, per charitatem operante credentibus, qui reconciliati ſalui fiunt ab ira per ipſum. Vide ad Epheſ. 2. vbi docet Chriſtum eſſe pacem noſtram, medium parietem maceriæ diſſoluiſſe, pacem feciſſe, vt reconciliet Iudæos, ac gentes in vno corpore Deo, per crucem, & interfeciſſe inimicitias in ſemetipſo. Hæc ſunt ſublimia illa myſteria abſcondita à ſapientibus & prudentibus, & reuelata paruulis, quæ vt perficeret Chriſtus, auxiliatus eſt illi Pater. Sola enim humana natura iis peragendis non ſuffeciſſet, niſi diuinitas per vnionem hypoſtaticam coniuncta ſuccurriſſet, & quia opera trinitatis ſunt indiuiſa, vna ſiquidem Patris & filij diuinitas: hinc auxiliatum ſe Pater filio dicit. Illud autem hic obſeruent ſtudioſi, hæc non ineptè poſſe ad Chriſti membra, id eſt, fideles in afflictione conſtitutos referri.

Tēpus placitum.

Dies ſalutis.

Opera Trinitatis indiuiſa.

2 Secundò, Oſtendit tū Chriſti à Patre in mundū miſsi officia præcipua eſſe, vt eſſet in fœdus populi, id eſt, vt loquitur Ioannes, vera apud Patre propitiatio pro peccatis totius mūdi, ſuſcitaret terram, & poſsideret hæreditates diſsipatas: hoc eſt, eas gentes, quæ habitatorem Deum ignorantia veritatis laborātes non habebāt, poſsideret,

regeret, ac gubernaret ſpiritu ſuo. Vide Hiere.11. *Diceret iis qui vincti ſunt, Exite*, id eſt, remiſsionem peccatorum iis annunciaret, qui peccati vinculis detinebantur, Zachar.9. Luc.1. *Et qui in tenebris, Reuelamini*, id eſt, iis, qui ignorantia rerum agendarum laborabant, lucem afferri Euangelij, qua verum Deum agnoſcant, & quem miſit Ieſum Chriſtum, Ioannis 17. Chriſtus etenim promiſsiones omnes per Prophetas aut Moſen factas, quæ ad noui teſtamenti gratiam commendandam pertinent, adimpleuit, nobis fidelibus factus à Deo Patre, 1. Corinth.1. iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, ita vt per ipſum acceſſum habeamus ad Patrem, ad Epheſ.2. iam ſcilicet in ſanguine eius, 1. Corinth.6. abluti, ſanctificati, & iuſtificati, videlicet à ſordibus peccati originalis, & actualis, per ſpiritum inhabitantem, per quem, vt in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo ambulemus, dirigimur, & à peccato, & ſerui facti iuſtitiæ, habemus fructum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam, Roma.6. tum etiam fœlicitatem eorum, qui electi tanquam vaſa miſericordiæ, participes erunt tantorum beneficiorum. Hi etenim ſuper vias paſcentur, Sanctarum ſcilicet ſcripturarum, dicentes cum Propheta, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, Pſalm.22. In omnibus planis erunt paſcuæ eorum. Electis enim ſecundum Apoſtolum omnia cooperantur in bonum, iis ſcilicet, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti, Roma.8. Non eſurient, neque ſitient: maior eſt hęc promiſsio, quàm vt præſenti vitæ conueniat, in qua etiã Sanctiſsimi calamitatibus & miſeriis corporis ſubiiciuntur. Proinde ad cœleſtem illam beatitudinem eſt referẽda, de qua Dan.12. Apoc.14. Matt.13. & non percutiet eos æſtus & Sol. Nõ enim cõtriſtabit iuſtos quicquid acciderit illis: qui ſi ceciderint non collidẽtur, quia Dominus ſupponit manum, Pſal.36. Quia maiora ſunt hæc promiſſa, quàm vt facilè credantur, oſtendit Propheta, per quem hæc tanta beneficia contingent electis, quia videlicet miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Ille nimirum miſerator fortis & potens, de cuius manu nemo poteſt capere electos, Ioan.10. Is enim ſuos regit per ſpiritum inhabitantem, paſcit non ſolo pane, ſed

Chriſtus promiſsiones omnes per Prophetas factas adimpleuit.

verbo

verbo ſuo, Deuter. 6. & potat ſuauiſsimis ſcripturarum fontibus ſcaturientibus aquã viuam, Ioan. 4. Iſa. 13. Ioã. 7. Neque verò hæc ſoli contingent populo Iudaico, ſed omnibus vbique terrarum gentibus diſperſis. Peruaſit enim Euangelij doctrina orbem vniuerſum, vt meritò cœlos, terram, & montes, hoc eſt, omnem prorſus creaturam tanti huius beneficij cauſſa, ad Dei laudes hortetur Propheta: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, Iſa. 51. & pauperum ſuorũ miſeretur, Pſalm. 9.

Euangelij doctrina orbē vniuerſum peruaſit.

3 Tertiò, Commendat inſignem Dei erga ſuos electos amorem, dum tanta beneuolentia querimoniæ ipſorum reſpondet, qua occaſione malorum præſentium deſertos ſeſe eſſe à Deo, & Dominum oblitum eſſe ipſorum, conqueruntur, idque ſumpta comparatione à matre, quæ maiori quàm ſeipſam amore pignora ſua proſequitur, dicens ſeſe nunquam vocatos ſecundum propoſitum gratiæ Dei, electos ante mundi conſtitutionem, Epheſ. 1. & prędeſtinatos ad vitam deſerturum. Siquidem hos tanquam vaſa miſericordiæ, quæ à maſſa perditionis ſola ſua miſericordia ſecreuit, ſibi ſponſauit in fide, Oſeæ 2. Et in manibus ſuis deſcripſit, Iſa. 49. adeò vt licet quandoque ἀστοργίᾳ laborans mater, ſuorum liberorum obliuiſcatur: ipſe tamen ſuorum obliuiſci nequit. Sit ita vt periclitari ſubinde videantur: quia cum carne, dæmone, & mundo, hoſtibus grauiſſimis & potentiſsimis illis eſt perpetuò luctandum: tamen quum in protectione Dei cœli commorētur, Pſal. 90. in omnibus ſuperant, vt cum Propheta dicant, Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet cõtra me, Iob 17. & cum Apoſtolo, Quis nos ſeparabit à charitate, quę eſt in Chriſto Ieſu? Rom. 8.

Dei amor inſignis erga ſuos electos.

SABBATO HEBDOMADÆ quartæ, Euangelium, Ioan. 8.

Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus dicens, Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Finis Euangelij: Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. *1. Ioan. 1.*

bra, & acceptũ gratię cœleſtis vigorem ſibi inuicẽ communicẽt. Quòd verò Chriſtus matri fletum prohibet, & loculũ attingit, etiam nõ rogatus grauiſsimis de cauſsis agit. Primò, Vt doceat remouẽdam eſſe doloris cauſſam: ſi quidẽ is aderat, qui mortuum in vitam reuocaret. Secũdò, Vt omnibus certam ſpem faceret adeũdi thronũ gratiæ cum fiducia: quia ſi non rogatus ſubuenit, quid non facturus, vbi cum lachrymis preces offeruntur? Iſaię 65. Tertiò, Quòd accedit, & Sanctiſsimi corporis contactu loculum tangit: eam eſſe eius, qui peccato mortuus ſit, miſeriam docet, vt niſi ipſe miſericorditer ſubueniat, nunquam à morte peccati quiſquam reſurget. Non enim ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis, &c.

Chriſtus verus mortis & vitæ Dominus. 3 Tertiò, Huius mortui reſuſcitatione ſeſe docet eſſe verum mortis, & vitę Dominum, cui obſiſtere nulla potentia queat. Mox enim vt iuſſerit, ſubſiſtunt baiuli malarum cupiditatum, quibus effertur ad tumulum æternæ damnationis animus: quales ſunt, quas vocat Paulus, Galat. 5. opera carnis, ſcilicet, fornicatio, immunditia, inuidia, ira, ſuperbia, Auaritia, rixę, & diſſenſiones. *Opera carnis.* his enim qui indulſerit, & Spiritu ſancto deſtitutus fuerit, qui non poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis, quaſi mortuus, ſenſu rerum diuinarum caret, atque harum cupiditatum illecebris agitatus huc illuc rapitur, vt ſubſiſtere nequeat: donec voce Chriſti pręuenientis voluntatem, ad peccatorum cognitionem reuocetur & ſurgat. Epheſ. 5. Surge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Nemo enim, niſi illo vocante, ſurgit: Iuxta illud, Perditio tua ex te Iſraël: Salus autem tua tantummodò ex me, Oſeę 13. Illa enim eſt vocis, & clamoris Chriſti efficacia, vt penetrabilior ſit quouis gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animę ac ſpiritus, Hebr. 4. Efficit enim hęc non ſolùm vt in malum non progrediaris, ſed etiam vt animo reſipiſcas, ac per veram animi cõuerſionem, contritionem, confeſsionem, & ſatisfactionem, in vitam nouam reſurgas, indutus nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis, Epheſ. 4.

Sunt autem ex hoc miraculo varij ſecuti effectus: nam qui erat mortuus, & reſedit, & cœpit loqui, & redditur

matri

matri à Chriſto. Sunt enim hi verę pœnitētię fructus qui ſequũtur iuſtificatum, vt ambulet in nouitate vitę, vt depoſito mēdacio loquatur veritatem, nec circumueniat in negotio fratrem ſuum, 1. ad Theſ. 4. Epheſ. 4. Quòd verò ipſum matri reddit Chriſt', hoc eſſe opinor, quod ad Ro. ait cap. 6. Paul. Liberati autē à peccato, ſerui eſtis facti iuſtitiæ, ne poſthac regnet peccatum in eius mortali corpore, ad obediendum concupiſcentiis eius: neque exhibeat membra ſua arma iniquitatis peccato, ſed vt exhibeat ſe Deo tanquam ex mortuis viuens. Spectatores autem timor inuaſit, & Deum magnificant. Eſt hoc enim veræ fidei peculiare, vt opera diuina & admiretur & laudet, quorum hoc primarium eſt, quòd auerſum reuocat, peccatorem iuſtificat, de huius ſalute gaudet fidelium Eccleſia. Vera enim charitas non gaudet ſuper iniquitate, ſed congaudet veritati, 1. Cor. 13.

Pœnitentiæ fructus.

Fidei veræ peculiare, vt opera diuina et admiretur & laudet.

FERIA SEXTA HEBDOMADÆ QUARTÆ quadrag. epiſt.

3. reg. 17.

Factum eſt autē poſt hæc, ægrotauit filius mulieris matrisfamilias, &c. Finis Epiſtolæ: Nunc in iſto cognoui, quoniam vis Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.

HIſtoria hæc tria complectitur.

1 Primò, Quomodo ſuorum virtutem, & patientiam exercere ſoleat Deus, variis nempe aduerſitatibus, pœnis, & afflictionibus, quibus non ſecus, ac ignis aurum, eos probat. Quemadmodum hæc Sareptana vidua, quæ in ſumma rerum inopia tempore famis non ſine periculo propriæ ſalutis, Eliam hoſpitio exceperat, & victu liberaliter aluerat, hoc videtur à Deo beneficium conſecuta, quòd vnico filio, cui tanquam baculo ſenectutis inniti poterat, inopinata morte priuetur. Vnde oblita miraculi, quo eam miniſterio Prophetæ toto tempore famis, aluerat Deus, grauiter cum Propheta expoſtulat infirmitate naturę, & doloris acerbitate victa, qua Sanctiſſimi quique ſępius laborantes, vt Iob, cap. 3. quaſi iniuſtè affligerentur à Deo, ſubmurmurant. Imputat autem

Quomodo ſuorum virtutem & patientiam Deus exercere ſoleat.

hęc filij mortem pręteritis peccatis non obſcurè ſignificans, peractis peccatis remanere peccati reatum: quo iuſtè poſtulamur ad pœnam, niſi ſubſequens deleat remiſſio. *Idcóne*, inquit, *ingreſſus es vt rememorarentur iniquitates meæ: & interficeres filium meum?* Quaſi dicat Hoccine merita ſum tantis in te collocatis beneficiis, vt hãc mihi gratiam referres? Pulchrè autem carnis naturã exprimit hæc mulier, quæ de rebus diuinis non aliter iudicare ſolet, quàm ex iis, quæ ante pedes cernit: neque enim poteſt diuini conſilij rationem inueſtigare.

2 Secundò, Admirandam Eliæ ſanctimoniã, quam commendat, tum à miraculo, tum à vitę puritate, à fidei zelo, ab oratione, à charitate, & à iuſtitia, quibus virtutibus vſque adeò placuit Deo, vt, Apoſtolo Iacobo authore, naturæ quaſi imperare videretur: nam oratione pluuiam impediuit, & eandem à Deo ſuo penè arbitrio impetrauit, non Regibus tantùm, ſed ipſi quoque mortis formidini, cuius aculeum non ſolùm ipſe nondùm ſenſit, ſed eius tyrannide alios abſoluit. Tanti nanque apud Deum ſemper vera virtus fuit, vt facilè omnia, quæ ſaluti neceſſaria forent, impetrarent. Neque enim putabimus, aut Prophetas, aut Apoſtolos, aut Martyres prodigioſa illa, quę feciſſe paſſim leguntur miracula, propria virtute feciſſe: fiunt enim in ipſis ab ipſo Deo in illis operante, vt oſtendit Auguſt. de ciuita. lib. 10. cap. 2. Semper autem Deus tam in veteri, quam in noua lege miraculis ſuam doctrinam confirmare ſolet, vel ad ipſam doctrinã, vel ad ipſos doctores, vel ad auditorum fidem cõfirmandam, vel ad incredulitatem, malitiam, vel pertinaciam impiorũ conuincendam Signa enim, Apoſtolo teſte, non dantur fidelibus, ſed infidelibus, 1. Corinth. 14. Vt certius igitur mulieris fides, quę nutare videbatur, confirmaretur, datum eſt hoc miraculum Prophetæ. Perpendendæ autem ſunt, quibus vſus eſt Propheta, cæremoniæ. Non enim eſt vſus incantatione, magia, aut aliqua dæmonum inuocatione, ſed oratione ſupplici, qua ſeſe veri Dei eſſe miniſtrum eſt proteſtatus. Ita in actis Apoſtol. cap. 3. 4. 5. 7. 9. & 14. Adhibet itaque Propheta inuocationem nominis veri Dei, *Domine Deus meus, &c.* Humilem deprecationem, *Reuertatur obſecro, &c.* & viſibiles cæremonias

Miracula.

Signa dantur infidelibus.

nias, *Expandit ſeſe, atque menſus eſt ſuper puerum.* Quibus haud obſcurè præſagire voluit Spiritus S. cuius nutu eſt allata ſcriptura, nouę legis ſacramenta, quibus tanquã inſtrumentis mortui peccatis ad vitam reuocamur, non verbis tantùm, ſed viſibili elementorum ſpecie fore efficacia. Eſt enim ſacramẽtum, nõ nudum tantùm verbum, aut nudum ſignum elementi, ſed neceſſe vt verbum accedat ad elementum, fiat ſacramentum.

Sacramentorum noua legis vis & efficacia.

3 Tertiò, Miraculi effectum, quem duplicem fuiſſe proponit, ſcilicet defuncti ad vitam reditum, partim ex virtute diuina, partim ex contactu corporis viui Eliæ, qui veri Meſſiæ Chriſti typum, cùm alibi ſæpius, tum hîc expreſſit, maximè qui contactu mundiſſimo diuinitatis, quo ſibi hypoſtaticãe naturam vniuit humanam, eam damnationi obnoxiam, reſtituto vitali ſpiritu gratię, priſtinæ reddit integritati, innocentiæ, nouitati vitæ, & gloriæ. Hęc enim confert beneficia Chriſtus iis, qui ab ipſo propoſita ſacramentorum remedia amplectuntur, ea quę decet fide. Tollit enim pręſertim baptiſmus, vt docet Apoſtolus, Rom. 6. vetuſtatem veteris vitæ, ęternę mortis reatum, quo rei ſunt omnes ex vitio originis: & cæcitatem mentis, vnde & ſacramentum illuminationis à patribus appellatur. Non quidem ita, vt nulla prorſus in baptizatis maneat vetuſtas carnis, aut concupiſcentia, contra quam bonus ſpiritus concupiſcat. Non enim auferunt ſacramenta vitę præſentis miſerias, quę iuſtis ad exercitium virtutis relinquuntur, vt puer hic iterum moriturus reuixit: effectus etenim ſacramentorum ęternę vitę fœlicitatem reſpiciunt, non pręſentis. Quo fit, vt, iuxta Apoſtolum, exterior homo noſter corrumpatur de die in diem, & interior renouetur. Vide Auguſtinum lib. 3. contra duas Epiſtolas Pelagianorum capit. 7. 8. necnon matris in fide confirmationem, Deum pro accepto beneficio glorificantis, & veritatem Prophetię doctrinę agnoſcentis. Ita olim prędicantibus Apoſtolis verbum fidei, & Domino, ſignis, & prodigiis ſequentibus, ſermonem confirmante, gauiſa eſt Eccleſia, dum in gentibus gratiam fidei eſſe effuſam agnouit, Actorum 10. perſonarum acceptionem ſublatam, medium parietem macerię ſolutum

Baptiſmus ſacramentum illuminationis.

Sacramẽta præſentis vitæ miſerias nõ auferũt.

debuit, nec potuit. Atque ideò etiam miraculi beneficio ſe ei ſuccurrere debere, niſi ingratitudinis notam ſubire vellet. Quòd verò ait, *Amicus noſter* ſignificat veram mẽbrorum Chriſti vnionem, veràmque Sanctorum communionem: qua fit, vt is qui Chriſti amicus eſt, is ſit & omnium fidelium.

Ambitio vbique fugienda. 3 Tertiò, vt vbique fugiendam moneret ambitionem, & iactantiam, nõ antè miraculum hoc aggreditur, quàm ambas ſorores ſingulari quadam manſuetudine de *Reſurrectionis myſterium.* reſurrectionis myſterio edocuiſſet. In primis autem Martham, non ſolùm occulta inſpiratione, ſed etiam externa vocatione ad ſe vocat, quòd ſciret eius ægritudinem Magnatum & Principum viſitatione, qui venerant ad ipſius conſolationem, augeri potius quàm minui. Nam humana ſolatia plerunque friuola ſunt & inania. Iſaiæ. 55. Quare appenditis argentum & nõ in panibus, id eſt, cur Deo neglecto, aliunde ſolatium quæritis? Ipſe enim eſt qui cõſolatur in omni tribulatione, 2. Corin. 1. ad Heb. 4. Accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, &c. Complectitur autem hic dialogiſmus, Marthæ & Chriſti, de maximis myſteriis fidei & religionis noſtræ conſolationem, doctrinam, & inſtructionem, dum docet ſe eſſe re*Chriſtus reſurrectionis cauſſa.* ſurrectionem, id eſt, reſurrectionis cauſſam. 1. Theſſ. 4. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, &c. & vitam, id eſt, vitæ cauſſam. Ioan. 10. Ego veni vt vitam habeant. & Io. 19. Ego ſum via, veritas, & vita: & temporariam, & æternam. Ergo ſi infirmitatis, mortis, paupertatis, miſeriæq; terror animum deiiciat, nõ moueamur. Iuſtificatio enim, ſine qua æterna vita non contingit, ab ipſo tantùm confertur: qua fit, vt pacem habeamus cum Deo. Rom. 5. Si tamen ea, quæ ad hanc comparandam ſunt inſtituta media, amplectamur ea, nempe fide, quæ per charitatem operatur, id eſt, vera pœnitentię opera producit. Horum Chriſtus non à Martha ſolùm, ſed ab omnibus fidelibus cognitionem, & fidem ſtipulatur, quòd ſine ea impoſſibile eſt placere Deo: per hanc autem etiam qui mortuus fuerit delictis & peccatis, viuet per pœnitentiam, fidem, remiſſionem peccatorum. Videmus autem in hac muliere quibus incrementis adoleſcat in homine fides ex auditu verbi Dei, & gratia Spiritus ſancti mentẽ illuſtrante.

Quibus incrementis adoleſcit in homine fides.

te. Nam quem antè credidit tantùm vt Sanctum, qui precibus à Deo quod vellet impetrare poſſet, & hominem, qui niſi præſens operari poſſet, hunc iam agnoſcit vt filium Dei, non adoptiuum, aut aliorũ more per gratiã, ſed naturalem, Matth. 16. Eadem eſt Petri confeſſio: facta autem hac fidei proteſtatione abit, & vocat ſororẽ ſuam. Vera enim charitas non ſua tantùm ſalute contenta eſt, ſed proximi quoque ex animo deſiderat. Vnicuiq; enim mandauit Deus de proximo ſuo, Eccle. 17. *Charitas vera.*

4 Quartò, Poſt eandem cum Magdalena, repetitam fidei doctrinam, interea dum vt cupiebat Chriſtus, accurrit Magnatum turba, qui futuri miraculi teſtes eſſent, vbi eam iam accendiſſet ſpe futuri, & vera fidei confeſſione cõfirmaſſet, vt humanæ naturę veritatem ſingularẽ quoq; erga defunctum amorẽ demonſtraret, conſpectis ſororũ, & Iudæorum lachrymis infremuit ſpiritu, turbauit ſemetipſum, & lachrymatus eſt. Qui affectus in Chriſto nequaquam fucati aut commentitij, ſed veri, non ſecus atque in nobis, in ipſo ex principiis naturæ oriebantur, ſed alia longè ratione. Siquidem in nobis etiam contra rationis arbitrium erumpunt. Chriſtus autem ex arbitrio rationis eos admiſit: nam ſumma in illo erat harmonia partium ſuperiorum & inferiorum: proinde affectibus, vbi, & quando voluit, eſt vſus. His autem declarauit Chriſtus, quàm grauiter commoueatur aduerſus peccati, morti, inferni, & diaboli tyrannidem, qua omnes ab orbe cõdito ſemper oppreſſit, eámq; ſe perpetuò odiſſe, Ezech. 18. Sap. 1. Pſal. 29. Sed ita vt humanæ naturæ miſeriam perpetuò deplorarit, naturam ipſam dilexerit. Propter nimiam enim charitatem, qua dilexit nos, venit peccatores ſaluos facere. Proinde rogat, *Vbi poſuiſtis eum?* non quaſi ignorans, ſed vt indicet quàm longè ſit à peccatoribus ſalus. *Et lachrymatur*, vt eandem charitatem nobis inculcaret. Heb. 4. Non habemus Pontificẽ, &c. Hos tamen tãti amoris affectus perfidia Iudæorum ſiniſtrè eſt interpretata. Dicebant enim, *Non poterat is qui aperuit oculos cæci nati, facere, vt hic non moreretur?* Verùm aliud longè Chriſto propoſitum fuit, quàm ipſi intelligere poterant. His autẽ omnibus oſtendit Chriſtus quàm ſit magnæ molis hominem praua *Affectus in Chriſto non fucati.*

peccati conſuetudine preſſum, in vitam reuocare, non ex parte Dei, ſed ipſius peccatoris difficultate. Peruerſi difficilè corriguntur, Eccleſiaſt.1.

5 Quintò, Diuinitatis ſuæ potentiam qua oratione ad Patrem,& vocis potentia,qua fœtidum & quatriduanum è ſpelunca in vitam reuocat, ſeſe verum Deum,vt ex fletu & lachrymis hominem,demonſtrat. Dedit enim voci ſuæ vocem virtutis,Pſal.28.vt non poſſit non eſſe efficax etiam in iis, qui deploratiſſimi hominum iudicio æſtimantur. Eſt enim vox Euangelij efficax (qua auerſos vocat Chriſtus) in cordibus prædeſtinatorum, & fidelium. Nam potentia eſt Dei in ſalutem omni credenti, Rom.1. Hac voce audita prodit è monumento peccati per veram contritionem ad iuſtitiam,è morte ad vitam: ſed ligatus adhuc manus,& pedes inſtitis: quia funibus peccatorum adſtringitur peccator,Prouerb.5.Pſal.118. Ablata etiamnum bene operandi facultate: quia facies eſt ſudario ligata,cæcitate ſcilicet mentis oppreſſa,vt malum bonum, & bonum malum arbitretur,Iſaiæ 5.Chriſtus autem licet ipſe ſua gratia præueniat, & illuminet peccatorem, non tamen ſoluit per ſe,ſed miniſtris Eccleſiæ, quibus ligandi,& ſoluendi poteſtatem dedit, Matthæi 18. Ioan.20. iubet à Lazaro, ſed ſua voce, excitato (Ipſius enim gratia præuenit peccatorem, vt peccatum agnoſcat, & diſpliceat) tolli ſudarium,vincula, authoritate clauium miniſtris conceſſarum, id eſt, virtute ſacramentorum, per quæ Deus operatur in cordibus fidelium. Sed dum ſacramenta, & miniſtros Eccleſiæ non ſpernunt, per quæ, tanquam certiſſima fidei noſtræ ſymbola & inſtrumenta, ſalutem noſtram operatur Deus, vt humilibus huiuſmodi ſignis humanę mentis arrogantiam frangat, & in obſequio fidei captiuos teneat.Siquidem non niſi humilem, & peccata ſua confitentem reſpicit Deus, & verbo ſuo obtemperantem.

Vox Euangelij efficax in cordibus prædeſtinatorum & fidelium.

SABBATO HEBDOMADÆ quartæ quadrageſimæ, Epiſtola.

Iſaiæ 49.

Hæc dicit Dominus In tempore placito exaudiuit te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui, &c.

Fin ſ

Finis Epiſtolæ: Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui.

VAticinatur hæc Epiſtola de gratia noui teſtamenti per Chriſtum allata: agit autem potiſsimum tria.

1 Primò, Chriſtum proponit, qui tempore paſsionis ſeſe quaſi deſertum in cruce pendens conquerebatur, Mar. 15. Pſal. 21 à Patre æterno conſolationem accipientem, dum ait, *In tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui.* Quibus verbis pulchrè ſignificatur myſterium redemptionis humanæ, quod Chriſti morte & paſsione eſt comparatum, non meritis humanorum operum, ſed Dei beneplacito accidiſſe. Vocat autem Propheta tempus placitum, illud, *Tẽpus placitum.* quo Chriſti obedientia, qua ſeſe ad mortem vſque crucis, Philip. 2. dimiſit, placatum reddit æternum Patrem homini offenſum: & vocat diem ſalutis, tempus noui te- *Dies ſalutis.* ſtamenti, quo per Chriſtũ ſalus parata eſt omnibus perfecta fide, id eſt, per charitatem operante credentibus, qui reconciliati ſalui fiunt ab ira per ipſum. Vide ad Epheſ. 2. vbi docet Chriſtum eſſe pacem noſtram, medium parietem maceriæ diſſoluiſſe, pacem feciſſe, vt reconciliet Iudæos, ac gentes in vno corpore Deo, per crucem, & interfeciſſe inimicitias in ſemetipſo. Hæc ſunt ſublimia illa myſteria abſcondita à ſapientibus & prudentibus, & reuelata paruulis, quæ vt perficeret Chriſtus, auxiliatus eſt illi Pater. Sola enim humana natura iis peragendis non ſuffeciſſet, niſi diuinitas per vnionem hypoſtaticam coniuncta ſuccurriſſet, & quia opera *Opera Trinitatis indiuiſa.* trinitatis ſunt indiuiſa, vna ſiquidem Patris & filij diuinitas: hinc auxiliatum ſe Pater filio dicit. Illud autem hic obſeruent ſtudioſi, hæc non ineptè poſſe ad Chriſti membra, id eſt, fideles in afflictione conſtitutos referri.

2 Secundò, Oſtendit tũ Chriſti à Patre in mundũ miſsi officia præcipua eſſe, vt eſſet in fœdus populi, id eſt, vt loquitur Ioannes, vera apud Patrẽ propitiatio pro peccatis totius mũdi, ſuſcitaret terram, & poſsideret hæreditates diſsipatas: hoc eſt, eas gentes, quæ habitatorem Deum ignorantia veritatis laborãtes non habebãt, poſsideret,

regeret, ac gubernaret ſpiritu ſuo. Vide Hiere. 11. *Diceret iis qui Vincti ſunt, Exite*, id eſt, remiſsionem peccatorum iis annunciaret, qui peccati vinculis detinebantur, Zachar. 9. Luc. 1. *Et qui in tenebris, Reuelamini*, id eſt, iis, qui ignorantia rerum agendarum laborabant, lucem afferri Euangelij, qua verum Deum agnoſcant, & quem miſit Ieſum Chriſtum, Ioannis. 17. Chriſtus etenim promiſsiones omnes per Prophetas aut Moſen factas, quæ ad noui teſtamenti gratiam commendandam pertinent, adimpleuit, nobis fidelibus factus à Deo Patre, 1. Corinth. 1. iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, ita vt per ipſum acceſſum habeamus ad Patrem, ad Epheſ. 2. iam ſcilicet in ſanguine eius, 1. Corinth. 6. abluti, ſanctificati, & iuſtificati, videlicet à ſordibus peccati originalis, & actualis, per ſpiritum inhabitantem, per quem, vt in ſanctitate & iuſtitia coram ipſo ambulemus, dirigimur, & à peccato, & ſerui facti iuſtitiæ, habemus fructum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam, Roma. 6. tum etiam fœlicitatem eorum, qui electi tanquam vaſa miſericordiæ, participes erunt tantorum beneficiorum. Hi etenim ſuper vias paſcentur, Sanctarum ſcilicet ſcripturarum, dicentes cum Propheta, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, Pſalm. 22. In omnibus plagis erunt paſcuæ eorum. Electis enim ſecundum Apoſtolum omnia cooperantur in bonum, iis ſcilicet, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt Sancti, Roma. 8. Non eſurient, neque ſitient: maior eſt hęc promiſsio, quàm vt præſenti vitæ conueniat, in qua etiã Sanctiſsimi calamitatibus & miſeriis corporis ſubiiciuntur. Proinde ad cœleſtem illam beatitudinem eſt referẽda, de qua Dan. 12. Apoc. 14. Matt. 13. & non percutiet eos æſtus & Sol. Nõ enim cõtriſtabit iuſtos quicquid acciderit illis: qui ſi ceciderint non collidẽtur, quia Dominus ſupponi manum, Pſal. 36. Quia maiora ſunt hæc promiſſa, quàm vt facilè credantur, oſtendit Propheta, per quem hæc tanta beneficia contingent electis, quia videlicet miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Ille nimirum miſerator fortis & potens, de cuius manu nemo poteſt capere electos, Ioan. 10. Is enim ſuos regit per ſpiritum inhabitantem, paſcit non ſolo pane, ſed

Chriſtus promiſsiones omnes per Prophetas factas adimpleuit.

verbo

verbo ſuo, Deuter. 6. & potat ſuauiſsimis ſcripturarum fontibus ſcaturientibus aquã viuam, Ioan. 4. Iſa. 13. Ioã. 7. Neque verò hæc ſoli contingent populo Iudaico, ſed omnibus vbique terrarum gentibus diſperſis. Peruaſit enim Euangelij doctrina orbem vniuerſum, vt meritò cœlos, terram, & montes, hoc eſt, omnem prorſus creaturam tanti huius beneficij cauſſa, ad Dei laudes hortetur Propheta: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, Iſa. 51. & pauperum ſuorum miſeretur, Pſalm. 9.

Euangelij doctrina orbẽ vniuerſum peruaſit.

3 Tertiò, Commendat inſignem Dei erga ſuos electos amorem, dum tanta beneuolentia querimoniæ ipſorum reſpondet, qua occaſione malorum præſentium deſertos ſeſe eſſe à Deo, & Dominum oblitum eſſe ipſorum, conqueruntur, ídque ſumpta comparatione à matre, quæ maiori quàm ſeipſam amore pignora ſua proſequitur, dicens ſeſe nunquam vocatos ſecundum propoſitum gratiæ Dei, electos ante mundi conſtitutionem, Epheſ. 1. & prędeſtinatos ad vitam deſerturum. Siquidem hos tanquam vaſa miſericordiæ, quæ à maſſa perditionis ſola ſua miſericordia ſecreuit, ſibi ſponſauit in fide, Oſeæ 2. Et in manibus ſuis deſcripſit, Iſa. 49. adeò vt licet quandoque ἀσυρyία laborans mater, ſuorum liberorum obliuiſcatur: ipſe tamen ſuorum obliuiſci nequit. Sit ita vt periclitari ſubinde videantur: quia cum carne, dæmone, & mundo, hoſtibus grauiſſimis & potentiſsimis illis eſt perpetuò luctandum: tamen quum in protectione Dei cœli commorẽtur, Pſal. 90. in omnibus ſuperant, vt cum Propheta dicant, Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet cõtra me, Iob 17. & cum Apoſtolo, Quis nos ſeparabit à charitate, quę eſt in Chriſto Ieſu? Rom. 8.

Dei amor inſignis erga ſuos electos.

SABBATO HEBDOMADÆ quartæ, Euangelium, Ioan. 8.

Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus dicens, Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, &c. Finis Euangelij: Et nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius. 1. Ioan. 1.

CHriſtus Iudæis, quanquam deſperatis, proponit conſequendæ ſalutis remedium, ſi modò amplectātur. Sed quū in reprobum ſenſum ſeſe tradidiſſent, docet ſua ipſorū culpa ipſos perituros, ꝙ propria malitia excæcati illum nollent recipere, quem præter æternus in mundum miſiſſet. Agit itaque Chriſtus in hoc Euangelio tria.

1 Primo, Suauiſsimam Euangelij doctrinam inſinuat, cur ſcilicet à Patre æterno in mundum ſit miſſus: vt, ſcilicet, qui erat apud Patrem, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero, Ioan. 1. Vnigenitus in ſinu Patris, mundo variis opinionum, errorum, & ſuperſtitionum tenebris obcęcato lux fieret, atq; vt illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed quid? Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras ignorantiæ, & cupiditatis, quàm lucem fidei, & veritatis: eò quòd mala eſſent ipſorum opera. Ioan. 3. Omnis enim qui malè agit, odit, nec venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Noluit enim intelligere vt bene ageret, Pſal. 51. Sed Chriſtus faſtum, diuitias, gloriam, hypocriſin, & ſuperſtitionem, quibus tum Iudæi ſuam volentes ſtatuere iuſtitiam, Rom. 10. & gentiles commutantes gloriam Dei in idolum, ſalutem ſibi pollicebantur. Accedens vera lux mundi docet, nec per legem, nec per naturam ſalutem hanc acquiri poſſe: ſed fide, & ſpe & charitate. Quibus fit, vt Chriſtum ſequamur, in tenebris non ambulemus, & lumen vitæ habeamus. Hæc enim dulciſsima eſt piis omnibus Euangelij doctrina. Noua lux orta timentibus nomen Domini, Malach. 4. quam mundus non poteſt accipere: Quia enim per ſapientiam non cognouit Deum, 1. Corinth. 1. placuit illi per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes, id eſt, veram hanc lucem per fidem amplectentes. Quotquot enim receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, Ioan. 1. Sed iis qui credunt in nomine eius: quòd ſcilicet lux ſit mundi, & tenebræ in eo non ſint vllæ, quæ longè ſerenius & ſplendidius animos illuſtrat, quàm lucidus hic Sol, dum ſupra noſtrum Horizontem emergit. Siquidem in nobis intellectum, voluntatem, & rationem

rationem perfundit radiis ſapientiæ, iuſtitiæ, & perfe-ctionis, vt ipſum, qui factus eſt nobis à Deo Patre, 1. Corinth.1.ſapientia, iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio, ſequamur, ambulantes in ſanctitate, & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris, Luc.1. Is enim verè ſequitur Chriſtum, qui diſcit ab eo, quòd, Matth.11. mitis ſit, & humilis corde, id eſt, qui eius manſuetudinem, iuſtitiam, humilitatem, & obedientiam, cæteráſque virtutes imitatur. Iis enim ſummam illam fœlicitatem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, Iſa.6. conſequemur per lumen fidei accepturi lumen gloriç. Pſalm.55. In lumine tuo videbimus lumen.

2 Secundò, Horrendam Iudæorum cæcitatem, qui magna malitia & pertinacia ſcripturis, de Chriſto teſtantibus, miniſtris, quos ad capiendum Chriſtum miſerant, Ioann.7. Nicodemo, innocentiam Chriſti defendenti, Ioan.7. & Chriſto ipſi, ſeſe Patri æqualẽ confitenti, Ioã. 8.10. reſtiterunt, cõuincit, inſignem eorum blaſphemiam arguens, qua non verebantur ipſum veritatis authorem mendacij arguere. Duo autem crimina impingũt Chriſto, ſcilicet, & quòd de ſeipſo teſtimonium perhiberet, & falſum diceret teſtimoniũ. Quia enim ſemel impegerant in lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & mentis cæcitate affecti pepigerant fœdus cum morte, & cum inferno fecerant pactum, non verentur manifeſtam veritatem etiam contra conſciẽtiam opprimere. Chriſtus autem pro ea qua erat ſingulari clementia, nolens aliquem perire, ſed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1. ad Timoth.2. manifeſtam calumniam aperta veritate confutat, ac ſuum de ſe teſtimonium docet Patris ſui æterni, Diuinorum miraculorum, & Propheticarum ſcripturarum teſtimoniis confirmari, quibus etſi deſtitueretur, ſuum tamen teſtimonium eſſe verum: quia Deus eſt. Hoc enim tacitè ſignificat, dum ait, *Quia ſcio vnde veni, & quò vado*, id eſt, Scio me eſſe filium Dei, exiuiſſe à Patre, & veniſſe in mundum, relicturum mundum, & iterum ad Patrem, Ioan.16. *Iudæorum cæcitas.*

3 Tertiò, Oſtendit diſcrimen inter priuatum iudicium, quo mũdus, & quo Chriſtus ipſe iudicat, oſtẽdens illud, quia ſecundum faciem tantùm eſt, erroneum, fallax, &

impiũ:hic: decipitur enim plerũque mundus externa ſpecie, quia non proficiſcitur è ſpiritu Dei, ſed vel ex amore, vel ex odio, vel ex inuidia. Quibus affecti-bus quandiu eſt impedita mens, fit vt verum cernere nequeat. Omnis enim corruptus iudex, malè examinat verum. Poteſt hic locus intelligi vel de priuato, quo quiſque proximum facilè iudicat, iudicio: quod prohibet Paulus, 1. Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, vel de iudicio publico, quo illi, qui Dei miniſtri ſunt, pronunciant, quod rectum & iuſtum eſſe vult. Rectè iudicate filij hominum, Pſalm. 57. Rom. 13. 2. Paral. 19. Cuius miniſtros vult eſſe potentes, Deum timentes, alienos ab auaritia, & odientes munera, Exod. 18. Quia non hominis, ſed Dei exercent iudicium. Iſtud autem, quia ſecundum veritatem eſt, Rom. 2. verum, iuſtum, & rectũ eſſe: ſiquidẽ iuſtus Dominus, & iuſtitias dilexit. Pſal. 10. ſcrutans corda, & probans renes, Hierem. 17. Quòd autem ait, *Ego non iudico quenquam*, non vniuerſaliter, ſed ſecũdum ſubiectam materiam eſt accipiendum. Neque enim Chriſtus ſe priuat poteſtate iudiciaria. Siquidẽ Pater illi omne iudicium dedit. Ioan. 5. Sed non iudicat quenquam Chriſtus, vel ſecundum faciem, & externam laruam, vt temerarij ſolent leuiſsimis de cauſsis proximum iudicare, vel hoc primo ſuo aduentu iudicio condemnationis. Non enim miſit Pater filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mũdus, Ioan. 3. *Ideò etſi ego iudico*, inquit, *iudicium meum verum eſt: quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater*: Quibus verbis Arrianos, & Eunomianos conſubſtantialem Patri filium, & Anabaptiſtas, & Svuencfeldianos Trinitatem perſonarum in diuinis negantes, pulchrè confutat.

DOMINICA QVINTA IN Paſsione, Epiſtola, ad Hebræos 9.

Chriſtus autem aſsiſtens Pontifex futurorum bonorum, &c. Finis Epiſtolæ: repromiſsionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.

Agit in

AGit in Epiſtola hac Paulus tria.

1 Primò, Proponit maieſtatem Sacerdotij Christi à dignitate tabernaculi, oblationis, & ſacrificij. Quia enim Iudæi legales ſuas tanti faciebant cæremonias, tanquam à Deo profectas, vt præferendas æſtimarent Euangelio, ita vt iuſtificari neminem poſſe putarent, niſi qui eas ſeruaret, vt huius Epiſtolæ argumentum (ſicut & illius, quæ ad Rom. & Galat. ſcripta eſt) oſtendit, magna dexteritate docet Apoſtolus Euangelium, eiúſque cæremonias, ac Pontificem Chriſtum multis paraſangis eſſe præſtantiora: quidem vmbram tantùm habuit lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum. Quanquam enim Moſes fidelis eſſet in omni domo ſua, fuit tamen ſolù miniſter, vnde & quos ex præcepto Dei, Exo. 29. in Sacerdotes vnxit, Aaron ſcilicet, & filios eius, qui neminem ad perfectum (ſicut nec tota lex) adducere potuerunt, nec iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientem, quando tantummodo in cibis, potibus, ſanguine taurorum, variis baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis occupabantur, ſcilicet vſque ad tempus correctionis impoſitis: vt enim ipſi Sacerdotes mortales, vnde & plures facti ſunt, eò quòd morte prohiberentur permanere, ita etiam Arca tabernaculi, in qua tantùm erant, Hebr. 9. Vrna aurea habens manna, virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti, necnon ſacrificia quæ conſtabant, partim ex pecoribus, ſcilicet, vitulo, agno, hœdo, capráque immaculatis: & auibus, videlicet turture, paſſeréque, & oblationes, quæ ex ſimila, pane azymo, & primitiis frugum Domino offerebantur. In ſe conſideratas prorſus erant momentanea, ac planè futilia, nec vnquam propter ſe tantùm à Deo præcepta, vt oſtendit Auguſt. contra Fauſtum Manichæum. Impoſsibile enim erat ſanguine taurorum aut hircorum auferre peccata, Apoſtolo teſte, & Pſal. 39. Chriſtus autem aſsiſtens Pontifex futurorum bonorum, ſemetipſum exhibuit æterno Patri, pro redemptione generis humani, oblationem, hoſtiam, ſacrificium, & propitiatorium, in odorem ſuauitatis, atque vt Aaronici non niſi per ſanguinem animalium ingrediebantur in Sancta Sanctorum, quem offe-

Maieſtas Sacerdotij Chriſti.

Moſes fidelis in omni domo ſua.

rebant, non tantùm pro aliorum, ſed & pro ſuis peccatis:ita docet Apoſtolus Chriſtum per proprium ſanguinem ingreſſum in tabernaculum non manufactum. Vt autem nulla eſt comparatio rerum cœleſtium ad terrenas, æternarum ad momentaneas, ita nec vlla eſſe comparatio poteſt ſacrificij, quod in cruce obtulit Chriſtus, & quod Aaronici aſſueti erant offerre. Sacerdotium etenim illius erit æternum, non ſecũdum ordinem Aaron, ſed etiam ſecundũ ordinem Melchiſedech: tabernaculum quod intrauit, non purpureum aut byſsinum, ſed cœleſte, neque ſibi aut pro ſuis delictis hanc obtulit victimam, ſed pro peccatis totius mundi.

Nulla eſt comparatio rerum cœleſtium ad terrenas.

2 Secundò, Ex effectu, quem quotidie operatur illa Sacroſancta Chriſti ſemel tantùm in cruce facta oblatio, conuincit illius efficaciam, energiam, & dignitatem, quia quod impoſsibile erat legi, & in quo infirmabatur per carnem, per carnalium affectionum dominum, id vnica tantùm perfecit oblatio. In hac enim victima Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi, de peccato damnans peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis. Cedant igitur oportet omnes ſanguinariæ pecudum victimæ vni illi, quam Chriſtus in cruce Patri obtulit, oblationi. Siquidem ſanguis taurorum, vel hircorum, aut cinis vitulæ, lana coccinea aſperſus, inquinatos mundabat ſolùm ad emundationem carnis, nullam vim ad ſpiritum penetrandi continens. Ille etenim, quum melior ſit hominis pars, hoſtiis quoque melioribus mundandus ſeruabatur, non corruptibilibus, 1.Petr. 1. ſcilicet auro, argento, & lapidibus pretioſis: ſed pretioſo ſanguine agni contaminati & immaculati Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui ſolus per fidem nos, 1.Corinth. 6. abluit, ſanctificat, & iuſtificat: atque aditum patefacit nobis, non in tabernaculum illud Aaronicum, vel penetralia magnifici illius templi Salomonis, quæ ſoli Pontifices annuatim ſemel tantùm intrarũt, ſed in tabernaculum non manufactum, id eſt, ad interiora velaminis, vbi præcurſor pro nobis introiit Ieſus, ſi tamen fidem, ſpem, & charitatem vſque ad finem firmam retineamus, nec ſit in nobis cor malum incredulitatis diſcedendi à Deo viuo. Quanquam enim

enim tanta huius ſacrificij efficacia, vt omnibus ad ſalutem facilè ſufficiat, iis tamen ſolummodò proderit, qui in ea, qua vocati ſunt, vocatione ſancta permanſerint, bonis operibus certam ſuam vocationem facientes, non iis qui, vt loquitur Apoſtolus, filium Dei conculcauerint, & ſanguinem hunc noui teſtamenti pollutum duxerint, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerint, Hebræorum 10.

3 Tertiò, Docet Chriſtum, qui ſolus eſt mediator Dei & hominum, vetus illud teſtamentum olim per Moſen in manu mediatoris populo Iudaico datum, quod in ſeruitutem generabat, tranſgreſſionem cohibebat, iram operabatur, & neminem ad perfectum adduxit, ſemel in totum abrogaſſe: ſiquidem in tabulis lapideis deſcriptum, (quod eius cui dabatur, animi duritiē ſignificabat) actionem externam ab opere illicito cohibebat tantùm, non autem ipſam voluntatem, quæ ſola, dum per gratiam adiuuatur, ſatisfacit legi. Id autem vt præſtaret Chriſtus, iuxta vaticinia Prophetarum à Deo Patre conſtitutus eſt mediator noui teſtamenti, quod in tabulis cordis carnalibus, viſceribus, & in corde non attramento, ſed ſpiritu Dei viui ſcribitur, ſed non niſi Chriſti morte intercedente. Soli enim fideles & in Chriſto renati hoc noui teſtamenti beneficium accipiunt, dum reiecto ſpiritu timoris per ſpiritum adoptionis ſatisfaciunt legi, accepta tamen prius redemptione earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento, & repromiſſionem accipientes æternæ hæreditatis, vocati ſecundum propoſitum gratiæ Dei, filij effecti & hęredes. Vt autem prius illud teſtamentum non niſi ſanguine dedicatum eſt, ſed animalium brutorum, ita & nouum dedicari oportebat, quod teſtaretur nos eſſe redemptos à tyrannide diaboli, mortis, peccati, aut inferni. Quemadmodum vetus illud teſtamentum teſtabatur Iſraelitas eſſe à dira ſeruitute Aegyptiaca redemptos, in peculium omnipotentis Dei admiſſos, ſub illius protectione eſſe tutos, terram illam opimam fluentē lac & mel, ſe poſſidere ſola ipſius miſericordia: quæ omnia figuræ erant temporis præſentis, noui ſcilicet teſtamenti, quo agnoſcunt fideles mortis Chriſti merito ſeſe vocatos eſſe in libertatem gloriæ

Chriſt' mediator Dei & hominū.

Chriſtus mediator noui teſtamenti.

filiorum Dei, adoptionem æternæ hæreditatis, & filios & hæredes Dei. Hæc enim præclara beneficia non potuit Aaronis perficere oblatio, non taurorum aut animalium ſanguis, qui temporaneam tantùm reconciliationem ſubinde repetendam conferebat. Atqui Chriſti ſemel in cruce facta oblatio nobis æternam impetrauit iuſtificationem, qua iuſtificati à peccato, & ſerui facti Deo, hæredes ſumus ſecundum ſpem vitæ æternæ, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

DOMINICA QVINTA in paſſione, Euangelium, Ioannis 8.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mihi? &c. Finis Euangelij: *Ieſus autem abſcondit ſe, & exiuit de templo.*

Continet hoc Euangelium quatuor.

1 Primò, Apologiam, qua Chriſtus veritatem tum doctrinæ, tum vitæ ſuæ defendit, contra calumniam Sycophantarum. Eſt enim omnibus impiis familiare, ex moribus, & doctrina æſtimare doctrinam, & mores, quanquam ineptiſſimè. Nunquam enim valet argumentum à doctrina ad mores, vel econtrà. Chriſtus itaque, vt omnibus piis, ac præſertim Epiſcopis, Paſtoribus, & Concionatoribus, quo poſuit Spiritus ſanctus regere Eccleſiam ſuam, exemplum daret, quomodo ipſos oporteat in medio nationis prauæ ſine querela conuerſari, non contentus integritate doctrinæ ſuæ, vitæ quoque ſuæ innocentiam tuetur ac defendit. Eſt autem obſeruanda Chriſti innocentia manſuetudo, & modeſtia, quæ tanta fuit, vt non vereatur eam etiam inimicorum iudicio exponere, dicens, *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nulli autem, præter quàm vni Chriſto, licet hanc proponere quæſtionem. Qui ſolus, vt habet Petrus 1. capit. 2. peccatum non fecit, aut naſcendo contraxit, eſt inter mortuos liber. Pſal. 87. & dolum non habuit in ore. Cæteri enim omnes, Apoſtolo teſte, quum peccauerint, vna tamen Virgine, vt habet Auguſt. ſemper excepta, lib. de natura & gratia cap. 36.

ac ſint peccatores, tales ſeſe agnoſcere debent, & vt tales argui poſſunt.

2 Secundò, Aperit Chriſtus fontem reprobationis Iudaicæ eſſe peccatum incredulitatis, ſicut ſalutis eſt fides, ac propter inſignem ipſorum incredulitatem docet ipſos non eſſe populum Dei, genus electum, regale Sacerdotium & gentem ſanctam, ſicut olim à Deo appellabantur, dum ſcilicet pollicerentur ſeſe Dei præcepta ſeruaturos, dicentes, Omnia quæ locutus fuerit nobis Dominus, faciemus, Exodus 19. ſed eſſe potius, vt ait Chriſtus, filios diaboli, Ioannis 8. genimina viperarum, Matth.3. ſepulchra dealbata, Matth.23. & reprobos, & maledicto obnoxios. Quanquam longè aliter ipſi iudicarent, nimirum ſeſe propter Patriarchas eſſe gentem ſanctam, quòd illorum eſſent genus, ac non poſſe à Deo reiici: Siquidem promiſſiones patribus factas ſecundum carnem tantùm intelligebant: quod grauiter ſemper reprehenderunt Prophetæ, Hiere.7 Baptiſta, Matt.3. & Chriſtus. Hanc autem reprehenſionem ſemper indignè tulerunt: ideò tanta ſeueritate reſtiterunt, vt Chriſtum Samaritanum, & dęmoniacum appellarent, quæ maxima apud eos erant conuitia. Hos enim, vt hoſtes Dei, execrabantur. Eſt autem id familiare omnibus impiis veram doctrinam & pios doctores perſequi & accuſare: ſic ſerui Iehu Eliſęum vocant inſanum, 1. Regū 9. Atqui ob humana impiorum iudicia non eſt à vera doctrina diſcedendum, ſed in correptione perſeuerandum. Ac tum ſunt maximè retundenda conuitia, quando gloriæ Dei, veritati Euangelicę, & ſacramentorum dignitati derogant, potius quàm exiſtimationi priuatę. Quia hęc blaſphemia ab impiis Chriſto irrogata, glorię Patris ſui & prędicationi verbi derogabat: ideò magna ſeueritate illi reſiſtit Chriſtus, quem vtinam imitentur ij, penes quos eſt publica poteſtas: vt ſunt magiſtratus Eccleſiaſtici, ſcilicet, Epiſcopi, Paſtores, Concionatores, & Politici, ſcilicet, Reges, Duces, Principes, atque adeò omnes, quorum intereſt Chriſti & Eccleſię dignitatem tueri, quos in cauſſis priuatis longè ſeueriſſimos videre eſt, in rebus fidei ſegnes.

Incredulitas Iudaeorum.

Impij piam doctrinam & pios doctores perſequũtur et accuſant.

3 Tertiò, Pro illata ſibi iniuria rependit beneficium, docens

Chriſtus pro

Illata iniuria repēdit beneficium. docens ſe dæmonium non habere, gloriam propriam non quærere, & honorificare Patrem, vt tutò poſſint fideles ipſi credere, ſpem omnem in eum collocare, ex ipſo dependêre: ſiquidem ille vnus eſt, quem propoſuit Deus Pater propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, qui non ſuam, ſed Patris ſui, ac omnium noſtrum gloriam & ſalutem quærit, rationem, qua eam adiſpiſcamur proponens: quam hîc collocat in cognitione, fide, & obedientia verbi ſui, quod poteſt ſaluare animas noſtras, Iacob.1. quod auditu percipitur, fide quæ eſt ex auditu, Rom. 11. creditur. Atqui ſola illa verbi fides non ſaluat: niſi enim obedientia ſubſequatur, inanis & mortua prorſus erit fides. Poteſt hoc loco oſtendi diſcrimē verbi Dei, & verbi Satanæ: quòd illud conuertat corda, Hiere. 23. ſapientiam præſtet paruulis, Pſal.18.& præſtet vitā. Iſtud verò à Deo auertat, mentem obſcuret, & mortem afferat. Aliâque illud plurima affert commoda, quæ paſſim ſcripturæ referunt, iſtud verò plurima incōmoda, vt teſtantur eorum exempla, qui iſtud in animo ſemel receperūt: *Fides ſola nō ſufficit.* vt Saul, Cain, Iudas, & alij innumeri. Chriſtus itaque hîc ſummam totius Euangelij oſtendit, quod iuxta Apoſtol. virtus Dei eſt in ſalutem omni credēti, Rom.1.& Ioan.5. Qui verbum meum audit, & credit ei qui me miſit, habet vitam æternam. Porrò ſiquis alius ſit locus, qui euertat eorum ſententiam, qui ſolam fidem ſufficere docent, certè hic eſt: Tanta enim ſeueritate legis obedientiam exigit, vt neget eum beatum eſſe poſſe, qui mandata non ſeruarit. Sed vt Phariſæis, ita & hæreticis, Sardanapalis, & Epicuræis, eſt hæc doctrina hypocritica & diabolica: Negant enim veram bonorum operum iuſtitiam alicui prodeſſe, aut poſſe à morte redimere, contra aperta ſcripturarum teſtimonia.

4 Quartò, Ad conſolationem omnium eorum, qui in ipſum credunt, efficaciſſimis argumentis oſtendit Chriſtus ſuam diuinitatem: Siquidem Patrē, cui natura æqualis eſt ſecundum diuinitatem, habet Deum, maior eſt ipſo Abraham Patre Iudæorum, & antequam Abraham eſſet, ipſe eſt. His argumentis, ſicuti vehementer pupugit perfidos illos Phariſæos, ita magnopere conſolatur pios fideles, qui ex fide agnoſcunt ſe illi fidere, qui Deus ſit,

ac proinde & poſſit & velit iuuare & ſeruare, vt meritò cum Propheta dicere poſſint, Tu Domine illuminatio mea, Pſal. 26. ſalus mea, protector vitæ meæ. Porrò vt hæc cognoſcere ſingularis eſt miſericordiæ, qua gratis præuenit, & illuminat intellectum: ita iudicij fuit propria malitia excæcatos Iudæos relinquere, vt magis ac magis impingerent in lapidem offenſionis, & petram ſcandali: hoc eſt, vt contumeliis, calumniis, & iniuriis, adderent comminationes, & verbera. Mali enim ſemper proficiunt in peius, nec antè deſiſtunt, quàm, quod praua voluntate conceperint, perficiant. Quemadmodum iij impij tantum abeſt vt ſuauiſſima hac Chriſti doctrina ſint conuerſi, quin potius magis ſin commoti. Sed illa Dei eſt tum potentia, tum etiam miſericordia, quam ſingulari conſilio hîc exhibuit Chriſtus, vt facilè poſſit impiorum conatus elidere & eneruare, ne tantum ſcilicet, quàm velint noceant. Sicut enim ſeſe hîc defendit, ne lapidibus obrueretur, ita nouit & ſuos de tẽtatione & periculis eripere, dum aut Eccleſiæ ſuæ, aut ipſorum ſaluti expedire iudicauerit.

FERIA SECVNDA POST dominicam Paſſionis, Epiſtola, Ionæ 3.

Et factum eſt verbum Domini ad Ionam ſecundò, dicens, Surge, & vade in Niniuem, ciuitatem magnam, &c. Finis Epiſtolæ: *& miſertus eſt Deus ſuper malitia, quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.*

TRia continet præſentis Epiſtolæ hiſtoria.
1 Primò, Ionæ prophetæ apud Niniuitas concionem comminatoriam qua eos magna ignorantia veri Dei laborantes, legis Moſaicæ cognitione deſtitutos, & omnibus ſceleribus diffluentes ad pœnitentiam hortatur: orditur autem etiam ex præcepto Dei prędicationem ſuam à terrore & comminatione futuri excidij. Malè ergo docent hæretici pœnitentiam ex terrore iudicij diuini conceptam conſtituere hominem magis peccatorem. *Malè docẽt hæretici pœnitentiã*

Certè

exterrore in decÿ conceptam cõſtituere hominem magis peccatorem. Certè Achab, 3.Reg.21. Manaſſes, 2.Parali.33. & Niniuitæ, Ionæ 3. ex ſolo terrore cõminationis diuinæ ſumpta pœnitencia iram Dei flexerunt, quanquam ea perfecta non ſit pœnitentia, cui liuor annexus eſt: nõ tamen mala eſt, quia, Auguſtino teſte, vt ſeta linum, ita timor introducit charitatem, quæ tãdem foras mittit timorem. Pertinet ergo ad Euangelium, non ſolùm gratia Dei, promiſſionum diuinarum, & miſericordię prædicatio, vt volunt Sectarij, ſed etiam iuſtitiæ Dei, quam vbique inculcant ſcripturæ, commendatio, qua terreantur obduratæ conſcientiæ. vt qui amore reſipiſcere nolunt, timore ſaltem peccare deſiſtant, quemadmodum noſter hîc Ionas, cuius óratio ſingularem Dei proponit iuſtitiam, Pſalm. 48.114. & miſericordiam, qua comminatur futuram ſubuerſionem, dicens, *Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur*: & pœnitentiæ ſpatium, 40. ſcilicet dierum concedit. Roman.2. An ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te expectat? vt ſcilicet, impunitatem peccandi nemo ſibi temerè polliceatur, tum vt peccatis obnoxij non facilè in deſperationem laberentur, ſcientes ipſum nolle mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat, Ezech.18. *Impunitatem peccati nemo ſibi temerè polliceatur.*

2 Secundò, Seriam Niniuitarum pœnitentiam, quàm ex fide, & timore auditæ comminationis ſuſceperunt. Nam docet ſcriptura ipſos credidiſſe Domino, prædicaſſe ieiunium, & veſtitos ſacco à maiore vſque ad minorem. Non temerè autem ſcriptura antequam Niniuitarum pœnitentiam deſcribat, ipſorum fidem præmittit: quia, Apoſtolo teſte, quicquid non eſt ex fide, peccatum eſt, Roma.14. &, Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Quanquam enim fides non ſit pars pœnitentiæ, requiritur tamen tanquam neceſſaria, vt ſine ea perfecta pœnitentia conſtare nequeat. Eſt autem obſeruanda horum Niniuitarum pœnitentia, qua prædicant ieiunium, & veſtiuntur ſaccis: vt ſcilicet, ſicut exhibuerant membra ſua ſeruire immunditiæ ad iniquitatem, ita nunc exhibeant arma iuſtitiæ in ſanctificationem, Romano.6. Sic & peccatrix illa, Lucæ.7. Quia igitur hi vel conſcientia ipſorum teſte Deum offenderant luxu, ambitione, & ſuperbia, aliiſque peccatis & flagitiis, nunc *Niniuitarum pœnitentia.*

eorund

eorundem deteſtatione ipſum ſibi conciliare nituntur. Oſtendit autem hic locus veram pœnitentiam non eſſe tantùm nouam vitam; ſed complecti veteris vitæ deteſtationem, voluntariam corporis afflictionem, lachrymas, Pſalm. 6. Lauabo per ſingulas noctes, &c. & deprecationem admiſſorum criminum, Act. 8. Obſeruanda autem eſt feueritas huius pœnitendæ, ad quam Regis decreto adſtringuntur, non ij tantùm qui ratione vtuntur, ſed iumenta, boues, & pecora, imo Rex ipſe, Regio faſtu depoſito, pœnitentis habitum, ſaccum & cinerem aſſumit, ex quo agnoſcere licet verbi Dei potentiam, omnem ſuperbiam deſtruentis. *Pœnitentia Niniuitarũ ſeueritas.*

3. Tertiò, Stupendam Dei erga pœnitentes miſericordiam, qua donat peccata conuerſis, imò vt conuertantur, & verbo ſuo obediant peccatores, ipſe ſpiritu ſuo agit. Oſtendit autem hic locus, quòd voluntatis Dei nõ ſit mors impij, quòd nolit mortem peccatoris, & non lætetur in perditione morientium. Sed mox, vt loquitur Hierem. capit. 18. vt pœnitentiam egerit populus de peccato ſuo, agat & ipſe pœnitentiam de malo, ſcilicet pœnæ, quod cogitauit vt faceret. Cæterùm hic velim arrectis auribus eſſe noſtri temporis bonorum operum oppreſſores hæreticos, qui fidei ſic omnia tribuunt, vt operibus nihil prorſus concedant; & videant hic Deum nõ fidem ſolam, temerariam præſumptionem, & inanem fiduciam reſpexiſſe, ſed opera eorum, quæ fecerant, inter quæ haud dubiè fides eſt: ea enim niſi adeſſet, opera bona, quæ, Auguſtino teſte, Epiſtola 105. rectè merita nuncupantur, adeſſe nunquam poſſent. Fides enim prima datur, per quam cætera impetrantur. Ex fide autem profecta opera, quanquam ſint ipſius dona, tamen vult eſſe merita noſtra: atque ideò ea reſpicit, acceptat, & coronat, 2. Corinth. 4. non vt hypocritica damnat, vt non ſolùm malè, ſed impiè docent hæretici. Si enim Aſſyriorum pœnitentiam reſpexit, vt propter eam vltionis mutarit ſententiam, an quæſo eorum, quos filij ſui morte redemit, ſanguine abluit, & per ſpiritum inhabitantem filios adoptionis effecit, damnabit manſuetudinem, modeſtiam, fidem, iuſtitiam, ieiunia, & chameunias? Non eſt profectò adeò iniquus Deus, *Opera bona Merita. Fides.*

vt

vt obliuiſcatur operis veſtri, inquit Apoſtolus, Hebræorum 6.

FERIA SECVNDA POST DOminicam Paſſionis, Euangelium, Ioannis 7.

Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc, & miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderẽt Ieſum, &c. Finis Euangelij: Hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum.

CHriſti miſericordiam & iudiciũ hoc Euangelium pulchrè proponit,

1. Primò, Iudicium, quo impiũ magiſtratũ, qui fidei doctrinam, gratiam Euangelij, & miracula à Chriſto facta in cõfirmationem vtriuſq; opprimere nitebatur, perſtringit magna verborum acrimonia: quibus, niſi prorſus in reprobum ſenſum dati fuiſſent, meritò debuerant reſipiſcere. Nam quũ magiſtratus tam ciuilis, quàm Eccleſiaſtici officiũ ſit Remp. regere, & tueri, non tam armis, gladio, ſcilicet & bello, quàm prudentia, videlicet, iuſtitia & æquitate, itẽ paſcere, & docere, operibus, verbo Dei, & exemplo, 1. Pet. 5. Iſtiuſmodi enim alimento ſi deſtituantur, oues pereunt. Hiere. 12. 23. Ezec. 33. 34. Hi impij magiſtratus, miſſis miniſtris, quibus in Reip. defenſionẽ vti debuerant, ad ſeditioſos, maleficos, homicidas, plagiarios, & veneficos tollendos: hos armata manu in Chriſtum Dei filiũ, pacis authorem, eũ qui nulli nocuit, & demum eum, qui omnibus profuit, mittunt, ſola eos impellente inuidia, quia, ſ. audierunt turbam murmurantem. Eſt quidem magiſtratus officiũ, ſeditionem, & turbas è Repub. tollere, ſed quæ in eius perniciẽ vergunt, nõ autẽ impedire progreſſum veræ fidei, & piæ doctrinæ, qualis erat ea, quã Chriſtus in mundum tulit. Vtinam huius impij magiſtratus temeritatem non multi imitentur, qui perſequuntur eam doctrinam, quã Chriſtus docuit, quàm Eccleſia Romana ſemper eſt amplexa, & contrà impios errores defendunt, hæreticos tuentur. Obſeruabis hoc loco contra eos, qui ad ciuilem

Magiſtratus tam ciuilis quàm Eccleſiaſtici officium.

magiſtr

magiſtratum pertinere volũt, controuerſias de religione cognoſcere, hos miniſtros ab Eccleſiaſtico Senatu, & à ciuili fuiſſe miſſos: Iuxta præceptum, Deuter, 17.

2 Secundò, Miſericordiam, quam oſtendit ferendo patienter horum ſatellitum impios conatus. Quum enim poſſet aut propria virtute, vt olim Chore, Dathã, Abyron, Nume. 16. viuos ſubmergere, aut turbis trucidandos prodere, maluit ſua patientia ad pœnitentiam inuitare, vt ſignificaret doctrinam Euangelij non eſſe ſanguinariam, non ſpirare ſeditiones, & cædes, nõ excitare in Repub. tumultus. ſed hæreſi hoc eſſe proprium, vt teſtãtur facta Donatiſtarũ, Circumcellionum, Zvuynglianorum, & Anabaptiſtarum, qui variis non olim tantùm, ſed nunc quoque cladibus imperia, regna, magiſtratus, Reſpublicas, & ciuitates opprimunt prætextu Euangelij. At non ſic Chriſtus, Apoſtoli, Diſcipuli, & martyres, quorũ ſanguine aſperſa ſuccreuit Eccleſia: In illis enim non murmur reſonat, non querimonia, ſed corde tacito mens bene conſcia conſeruat patiẽtiam. Chriſtus itaque hic nõ ad arma, gladios, ſaxa, vel cædes confugit, ſed ad potentiam verbi Dei, quæ facilè omnes aduerſarias poteſtates coërcet, & reprimit, vt ait Paul. 2. ad Cor. 10. Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, &c. Cæterùm quia indigni erant hi miniſtri, qui nudam veritatem audirent, quòd ſciret eos calumniaturos, obſcurè illis proponit mortem ſe non ipſorum, ſed ſuo arbitrio ſubiturum, & inſuper diuinitatem quoque ſuam indicat, dum ait, *Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire.*

Doctrina hæreticorũ ſanguinaria.

Potentia verbi Dei.

3 Tertiò, Miſcet autem Chriſtus clementem hanc miſericordiam, ne quis vbique impunitatem peccandi ſibi polliceretur, terribili quadam comminatione futuri iudicij, dũm ait, *Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ſum ego, vos non poteſtis venire.* Cui enim nec ad gloriam, nec ad Patrem, nec ad iuſtitiam peruenire licet, huic parata haud dubiè eſt terribilis illa expectatio futuri iudicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios, Heb. 10. 2. Pet. 2. Sed hæc eſt excæcatę carnis natura, vt Dei iudiciũ, & ſeueritatem non agnoſcat, ſed rideat: vnde rogãt impij, *Quò iturus eſt, quia non inueniemus eum? Nunquid in diſperſionem gentium, & docturus gentes? & quis eſt hic*

ſermo quem dixit, Quia nō inueniemus eum? Quibus ſatis declararunt nimiam mentis cæcitatem, quæ impediebat quò minus eis luceret verbum veritatis, & illuminatio Euangelij, 2.Cor.4. Cæcitas enim ex parte contigit in Iſraël, Rom.10. exigentibus id ipſorum meritis: quia nūquam, niſi deſertus, deſerit Deus. Quos verò deſerit, hi dantur in reprobum ſenſum, in deſideria cordis, & in paſsiones ignominiæ: Rom.1. Vt videre licet, non ſolùm in Iudæis iſtis, qui olim populus Dei, quorum erant adoptio, gloria, teſtamentum, legiſlatio, obſequium, promiſſáque, Roma.9. quum nunc his omnibus exciderint: ſed etiam in omnibus impiis Chriſtianis, qui verbis fatentur ſe noſſe Deum, factis autem negant, ad Titum 1, & in hæreticis, qui veritatem Dei in mēdacio detinent, adulterantes verbum, Rom.1. 2.Corinth.4.

4 Quartò, Quòd in nouiſsimo feſtiuitatis die, Chriſtus in templo ſtando & clamando immemor omnis iniuriæ, non deſinit inuitare ad ſuauiſsima Euangelij flumina ſitientes: argumentum eſt magnæ illius in naturam humanam miſericordiæ, bonitatis, & clementiæ, qua nolens aliquem perire, ſed omnes ad veritatis cognitionem venire, 1. ad Timoth. 2. Inſigni metaphora omnia beneficia Spiritus ſancti, quibus in credentibus eſt efficax, proponit: & qua ratione haberi queant, oſtendit: ſcilicet, dum ſitientes, laborantes, & onerati, Matth. 11. ad Chriſtum accurrant, ſepoſito faſtu propriæ iuſtitiæ, & agnita infirmitate naturæ, quæ medico indiget, quia ſana non eſt, Matth.9. Exigit autem pro tanto hoc beneficio Chriſtus non aurum, vel argentum, vt eſt Iſa. 44. 55. ſed fidem, bonam voluntatem, & obedientiam mandatorum, quæ licet nemo afferre poſsit, niſi ab ipſo Chriſto acceperit. Vt enim initium fidei, quæ prima datur, per quam cætera impetrantur, non niſi ex Deo habemus: ita nec initium bonæ voluntatis, quia tamen liberi arbitrij ſumus: quo fit, vt ſæpius hæc bona reiiciamus, ne quem cogere videatur, acceſſum libertati noſtræ relinquit. Qui ſitit, & eſurit, Iſa.55. Apocal.22. veniat, non pedibus corporis, ſed affectu cordis; nec migrando, ſed amando, & bibat, comedátque. Igitur ſi afflictio, paupertas, mors, conſcientia, & iudicium Dei

premat

premat, bibe per fidem ex fonte ſcripturarum, clamantium, Cum ipſo ſum in tribulatione, Pſal. 90. Scit Pater veſter quòd his omnibus indigetis, Matth. 7. Ego ſum reſurrectio & vita, Ioan. 11. Eum qui venit ad me non eiiciam foras, Ioan. 6. Non miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, Ioan. 5. Ideò, inquit Chriſtus, qui credit in me non inani aut imaginaria fide, ſed ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Quia neſcit molimina Spiritus ſancti gratia, quæ fideles non tantùm in baptiſmo, vbi copioſiſsimè hanc percipiunt, ſed & in vera perfectáq; pœnitentia perfunduntur, vt ferantur ad omnia pietatis & bonorum operum exercitia. Viuit enim in eis, vt ait Paulus, Galat. 2. Chriſtus: cuius ſpiritu diffunditur charitas in cordibus ipſorum: qua impellente, diligunt Deum ex toto corde, ex tota mente, &c. & proximum, ſicut ſeipſum, Matt. 19. Hæc vera ſunt flumina, quę de cordibus fidelium fluunt, quibus irrigatur Eccleſia, ſanctificatur ab operibus mortuis, defenditur aduerſus hæreticos & ſchiſmaticos, qui ſuauiſsima hæc fluenta, quæ non ſecus atque aquæ Siloë fluunt, cum ſilentio guſtare nequeunt: eò quòd delectentur turbidis & lutoſis fluminis Nili aquis, id eſt, falſarū opinionum, & hæreſeõn.

FERIA TERTIA POST DOminicam Paſsionis, Epiſtola, Danielis 14.

Quod cùm audiſſent Babylonij, indignati ſunt vehementer: & congregati aduerſum Regem, *dixerunt, & c.* Finis Epiſtolæ: *Intromiſit in lacum, & deuorati ſunt in momento coram eo.*

HVius Epiſtolæ hiſtoria proponit potiſsimùm quatuor.

1 Primò, Impiam Babyloniorū contra Regem, & Danielem ſeditionem excitatā non pietatis, aut veræ religionis, vel publicæ tranquillitatis cauſſa, ſed idololatriæ, impij dæmonū cultus, & falſæ ſuperſtitionis. Itaque congregati contra Regem, cuius

Impia Babyloniorum contra Regē et Danielē ſeditio.

erat veram religionem tueri, falſam abolere, quòd gnauiter opera Danielis erat executus, authorem ipſum mutatę religionis ad ſupplicium exigunt. *Trade*, inquiunt, *nobis Danielem*, qui Belum deſtruxit, & Draconem interfecit. Si præcedentia huius hiſtoriæ perpendamus, facilè conſtabit non ſolam religionem huius ſeditionis cauſſam dediſſe, ſed ipſorum, qui aris præerant, quæſtum, & ventrem. Ita hoc noſtro infœlici ſeculo varios peperit tumultus, ſub prætextu religionis, ambitio, & auaritia hæreticorum: qui dum reformationem religionis pollicentur, aliud nihil tentant, quàm vt turpes Harpiæ theſauris Eccleſię inſidiantur: cuius rei exempla manifeſtiſsima ſunt ipſi Anabaptiſtæ, Suuencfeldiani, Enthouſiaſtæ, Caluiniſtæque, qui, variis ſeditionibus contra legitimam poteſtatem excitatis, imperia & regna tantùm non ſubuerterunt.

Ambitio et auaritia hæreticorũ.

2 Secundò, Regis facilitatem, qua non tantùm non reſtitit, ſed ceſsit ſeditioſorum hominum furori, & innocẽtem, iuſtum & ſanctum Danielẽ ipſorũ ludibrio eſſe permiſit, quum debuiſſet authoritate Regia fortiter ipſorum obſiſtere conatibus. Vnde & grauiſsimè peccauit, quòd innocentem non tantùm non defenderit, ſed impiis ad ſupplicium tradiderit. Quanquam enim maioris vitandi mali cauſſa ſubinde minus malum ſit eligendum, nunquam tamen ſunt facienda mala, vt inde veniant bona: Eſt enim contra verbum Dei. Innocentem & iuſtum non interficies, Daniel.13. Malè ergo Reges, iudices, & magiſtratus, etiam, vt putant, tranquillitatis cauſſa, innocentem aut opprimunt, aut opprimi ſinunt. Alioqui, vt Caiphas à Domino iudicandi, qui cenſuit vnum hominem mori debere, ne tota gens periret, Ioan.11. Exigit enim id verbi Dei authoritas, iuſtitia, & æquitas, vt cedat potius iudex officio, quàm in necem conſentiat, aut ſententiam pronuntiet contra innocentem. Hic tamen Rex Babylonius ſolo metu ſeditionis excitatæ, priuationis regni, & mortis comminatæ perculſus, innocentiam opprimi patitur, ipſúmque Danielem leonibus obiici ſinit. Vnde agnoſcas ingenium eorum, qui ea quæ mundi ſunt diligunt: hos enim vel leuiſsima, vt à recto diſcedant, tentatio adigit.

Nõ ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona.

At verò

At verò qui ſupra petram, id eſt, Chriſtum, iam ſunt firmati, hi quiduis perferunt potius quàm iuſtitiam deſerant: & quanquam, vt eſt Matth. 7. deſcendat pluuia, veniant fulmina, & venti ſpirent tentationum, non tamen cedunt.

3 Tertiò, Exemplo Danielis docet ſingularem Dei erga ſuos electos ſolicitudinem, & prouidentiam. Qui enim pullis coruorum ipſum inuocantibus roris alimoniam ſuppeditat, is ſuorum curam, qui toti ab ipſo pendent, nunquam deponit: Vt enim hic Danielem pauit miniſterio Angeli, & Abacuc, ſic olim Iſraëlitas in deſerto manna cœleſti, & auibus, carnibúſque, necnon Eliam in perſecutione Ieſabel per coruum pane, & carnibus cibauit, vt meritò debeant fideles, quos ſubinde miſerè cura victus, & ſolicitudo rei familiaris angit, ſpem omnem & cogitatum in ipſum proiicere, Pſalm. 54. Scientes quoniã ipſi cura eſt de nobis, 1. Pet. 5. Quanquam enim ſubinde ſuos paupertate, inedia, aduerſitate, & morbis ita excruciet, vt prorſus ipſorum curam abiecіſſe videatur, quemadmodum de Daniele iudicaſſet mundus, vt etiam de Apoſtolis, 1. Corinth. 4. agnoſcere tamen ex fide debent huiuſmodi tentationem ad probationem, peccati vindictam, exercitium virtutum, & meriti augmentum fieri, vt certius in ipſo fidere diſcant, & agnoſcant ipſum eſſe, qui & poſsit, & velit ipſos de tentatione eripere. Nam qui leonum ora famem comprimere potuit, is quæcunque pericula, hoſtes, calamitates facilè ſupprimet, ſi modò, vt Daniel, nos ei totos credamus. *Singularis Dei erga ſuos electos ſolicitudo & prouidentia.*

4 Quartò, Deum proponit, admirabili quadam potentia eum liberantem, quem impij tanquam religionis euerſorem, publicæ tranquillitatis hoſtem, & Reipublicę peſtem ad beſtias damnauerant, quo facto ſignificare haud dubiè voluit, ſe potentem illum eſſe Deum, qui ſuos poſsit electos etiam è media morte liberare, vt nec mundus, nec dæmones, nec caro, hoſtes licet grauiſsimi nocere queant: etiamſi maximè ſæuiant, vt meritò de ipſius auxilio confidere poſsint electi, nec metuere potentiã, authoritatem, & tyrannidem impiorum, quam leui momento deſtruere ſpiritu oris ſui poteſt

Deus: Eſt enim gaudium impiorum ad inſtar pũcti, Iob 21. & Pſal. 36. Fructus autem huius, erga Danielem exhibitæ, diuinæ potentię fuit Regis Babylonis ad cognitionem veri Dei conuerſio, & ſeditioſorum hominum iuſtum ſupplicium: Ita vt vtrinque commendetur eius miſericordia, qua de maſſa perditionis, quos vult, ſeparat: & iuſtitia, qua dignos deſeri, deſerit.

FERIA TERTIA POST DOminicam Paſsionis, Euangelium, Ioannis 7.

Poſt hæc autem ambulabat Ieſus in Galilæam: non enim volebat in Iudæam ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere, &c. Finis *Euangelij: Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.*

HVius Euangelij hiſtoria quatuor proponit. 1 Primò, In his fratribus, id eſt, iuxta phraſim ſcripturæ, cognatis, proponit nobis eleganter ingenium, & indolem mundi, & eorum, qui mundo placere volunt, quid nimirum ſpectent: nempe, vt ait Ioannes, concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Cupiebant enim hi fratres, non, vt impius voluit Heluidius, filij è beata Virgine poſt Chriſtum nati, aut, vt Epiphanius arbitratur, Ioſeph, ex alia vxore filij: ſed cõſanguinei Chriſti, vt ipſe (ambitioſorum hominũ more) inſignia ſua facta ederet, nõ in locis humilibus & abiectis, ſed in celebri illa Hieroſolymitana vrbe: vbi totius regni magnates agebant, vt ipſius virtute & ſplendore, ipſi quoque emergere poſſent: Siquidem erant adhuc carnales, ſecundum hominem ambulantes. Atque ideò quia Chriſtum Dei ſapiẽtiam, per quem placuit æterno Patri ſaluos facere credentes, non agnouerunt, niſi ſecundum carnem: quæ cognitio ſine fide non prodeſt, hinc Chriſtũ à ſe abigũt. Caro enim aliud nihil ſpectat, quàm quæ externa ſpecie ſublimia ſint & magna. Mundus quod ſuum eſt diligit, Ioann. 15. Vt autem à ſe ambitionis & ſuperbiæ crimen depellant, ne ſuam, ſed alio-

Qui mũdo placere volunt nihil aliud ſpectãt, quàm concupiſcẽtiam carnis, oculorum, & ſuperbiam vitæ.

Caro nihil aliud ſpectat quàm quæ externa ſunt.

rum

rum gloriam ſpectare viderentur, quũ nihil tamẽ æquè atque ſuam quærerent: tametſi id arte quadam diſsimularent. Diſcipulorum gloriam prætexunt, dum aiunt, *Vt videant diſcipuli tui opera, quæ tu facis, & ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.* Quibus verbis manifeſtè ſuam produnt ambitionem & incredulitatem, qua laborabãt, quibus impediebantur, vt fidei veritatem & Chriſti virtutem non aſſequerentur, quia ſecundum carnẽ erant, & quę carnis ſunt ſapiebant, Ro.8. Prudentia autem carnis, iuxta Paulũ, inimica eſt Deo. Deo enim ſemper contraria ſuggerit; vt pulchrè huius Euangelij docet hiſtoria.

2 Secundò, Oſtendit ſuo ipſius exemplo Chriſtus, quales eos eſſe oporteat, qui carnem ſuam crucifixerũt cum vitiis, & concupiſcentiis: nempe, alienos à dilectione mundi, ſcientes quòd qui voluerit amicus eſſe huius ſeculi, inimicus Dei conſtituitur, Iac.4. Amicitia enim huius mundi Deo eſt inimica, & mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Proinde ipſos debere fugere de Babylone, Apoc.18. ne iræ, vel fornicationis vino inebrientur: ſed vt mundent ſe ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei, 2. ad Corint.7 Parati quocunque tempore iuſſerit Deus, ferre mundi iniurias, afflictiones, contumelias, perſecutiones, & crucem, ſcientes quòd per multas tribulationes oporteat nos introire in regnum Dei, Actorũ 14. tum etiam quòd non ſine ſummi Patris voluntate hæc accidant, non pro mundi arbitrio, qui ſemel extinctos vellet, quos odit. Reſpondet autem Chriſtus magna modeſtia tempus ſuum nondum aduenifſe, quo ſcilicet, ille ab æterno decreuerat per paſsionem & crucem, non Iudææ tantùm, ſed toti mundo innoteſcere. Quaſi dicat, Hæc feſtiuitas mihi abominatio eſt, Iſa.1. in qua ſcilicet, omnis viget malitia, veritati obſiſtitur, diuina volũtas non ſeruatur. *Tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*, qui aliud nihil præter honores, diuitias, luxum, & mũdi gloriam ſomniatis: vos qui etiam quum mala incrudeſcunt, quum Deus blaſphematur, quum veritas opprimitur, ſemper ridetis ſecuri. Quibus verbis apertè diſcernit inter eos qui ſunt Chriſti, & eos qui ſunt mundi, quia illis mundus crucifixus eſt, & ipſi mun-

do, Galat. 6. Iſti autem tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

Propria mundi natura, amare ſibi ſimiles.

3 Tertiò, Quando verò ait, *Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit*: docet eleganter quæ ſit propria mundi natura, ſcilicet, amare ſibi ſimiles quia enim totus in maligno poſitus eſt, 1. Ioan. 5. non poteſt non malos diligere, & perſequi & odire pios: iuxta illud, Quia de mundo non eſtis, propterea odit vos mundus, Ioann. 15. Siquidem mali omnes ſuos conatus eò exerunt, vt mundo placeant, impietatem promoueant, placentia loquãtur, adulentur faſtum, honores, diuitias, luxum oſtentent: vt denique, iuxta Iſaiam, dicant malum bonum, & bonum malum. Pij verò, quia ex verbo Dei damnant, & teſtimonium perhibent, quòd opera eius mala ſunt, non ſolùm manifeſta flagitia, ſed ipſius quoque hypocriſis, falſa iuſtitia: denique quia verbis & factis ſe impietati opponunt, ideò odit eos mundus. Etſi enim quãdoque videatur amare pios, tantiſper ſcilicet dum ſilent, dum diſsimulant, dum ad ipſius vitia conniuent: mox tamen vbi arguere cœperint, & damnare, ne nimia conniuentia probare videantur, amore mutato odit, perſequitur, occidit. Hoc Chriſto, Apoſtolis, Martyribus accidiſſe cernimus. Hoc loco ſibi mirè blandiuntur noſtri temporis aduerſarij qui neſcio qua temeritate, ea, quæ Chriſtus ſibi, ac ſuæ doctrinæ propria facit, in patrocinium ſuorum errorum non verentur, quaſi obtorto collo pertrahere, dum conqueruntur ſeſe ſuarum hæreſeon cauſſa ad ſupplicia rapi, nec verentur ea, quæ Chriſtus in impios & infideles pronuntiat, in magiſtratum fidelium, quem Paulus Dei miniſtrum vocat, Roma. 13. torquere. Docere prius debuerant & doctrinam ſuam, & vitæ ſuæ innocentiam, cum Chriſti & Apoſtolorum, ac Martyrum, conuenire, nec pugnare cum doctrina veræ & Apoſtolicæ, ac Romanę Eccleſię, ac demum pios Imperatores, Reges, Principes, legum decreta, mundi nomine cenſeri. Neque enim hoc eſt mundi opera arguere, hæreſes docere, turpes inceſtus approbare, Chriſti ſacramenta opprimere, & religionem ſubuertere: Sed, vt Chriſtus & fecit, & fieri iuſsit, impietatem, hypocriſin,

ſu,auaritiam,libidinem,iram,inuidiam,& odium,aliáq; manifeſta crimina damnare,ac pro iis docere veram cordis iuſtitiam, pietatem,temperantiam, manſuetudinem, fidem,caſtitatem,& benignitatem,&c.Galat.5.

4 Quartò, Dum negat ſe ad feſtum aſcenſurum, quum tamen pòſt aſcenderit, quum fratres eius aſcendiſſent. Nequaquam contraria ſibi dicere putandus eſt, ſed reſpondet ſecundum conſilium ſibi à conſanguineis datum,ſe non aſcenſurum. Quibus eleganter oſtendit,nos etiam ea, quæ ad gloriam Dei ſpectare videntur, non debere ad gratiam hominum, vt inde ſcilicet euaneſcamus, aut vt illi inſolentiores euadant, perficere. Non enim ſufficit bona agere, ſed bona bene agenda ſunt: nempe, in gloriam Dei, ad Philip.2. quam docet fides: & proximi vtilitatem, quam ſuadet charitas, 1. Corinth. 13. Hunc quiſquis ſibi ſcopum non præfixerit, à perfectione iuſtitiæ ſe abeſſe procul intelligat. Significat prętcrea Chriſtus, fore vt Iudæorum feſta, ſacrificia, oblationes, cæremoniæ, & politia; quæ omnia, Apoſtolo teſte, ſub figura rerum futurarum, quarum veritatem Chriſtus afferebat, ab illis ſeruabantur, breui abrogarentur: quando ad interiora velaminis pręcurſor ipſe pro nobis introiret, ad Hebręor.6. vbi verum tabernaculi feſtum non ipſe tantùm, ſed quotquot eſſent præordinati ad vitam, perpetuò apud Patrem agerent. Aſcendit autem ad hoc feſtum occultè, tum quia nondum venerat hora illa, qua tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, & in qua à turbis publica illa acclamatione exciperetur: tum etiam, vt verum ſeſe hominem eſſe demonſtraret. Neque enim vbique illum decebat diuinitatis ſuę potentiam manifeſtare, vt deníque exemplo eſſet iis, qui circundati ſunt infirmitate, ne ſcilicet inimicorum furorem, licet iniqua de cauſſa conceptum irritent; aut Deum tentent, ſed dent locum iræ. Porrò vt ſuo aſcenſu Chriſtus inſignem ſuam erga Iudæos commendauit charitatem, qua cupiebat eos omnes ad veritatis cognitionem venire, ita illi contrà, magna & obſtinata malitia ſemper veritati reſtiterunt, & oblatum fidei lumen eiecerunt: odio nimirum in ipſum concepto ita excæcati, vt ne nominari quidem ipſum ſuſtinerent: quod non ſine

Non ſufficit bona agere, ſed bene bona agenda ſunt.

iuſto Dei iudicio accidiſſe putabimus. Indigni etenim erant, qui Sacroſanctum illud nomen, quo non eſt aliud ſub cœlo datum hominibus, vel ſanctius vel diuinius, quo poſſent ſalui fieri, nominarent. Proinde vago murmure murmurantes, dixerunt, *Vbi eſt ille?* Id enim odio proprium eſt, vt vel meminiſſe horreat eius quem oderimus: Sed hoc facto ſuo docet Chriſtus fidos verbi ſui miniſtros non debere propter odium impiorum à veritate fidei, vel latum vnguem diſcedere.

FERIA QVARTA POST DOminicam Paſſionis, Epiſtola.

Leuitic. 19.

Exod. 20. Deut. 5. & 24. Eccl. 10. Tob. 4. *Non facietis furtum. Non mentiemini: nec decipiet vnuſquiſque proximum ſuum, &c. Finis Epiſtolæ: Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus.*

Continet hæc Epiſtola præcepta ſecundæ tabulæ, ea ſcilicet, quæ ad præſentis vitæ publicam tranquillitatem ſpectant. Sunt autē eius præcipua capita quatuor.

1 Primò, Authoritate ſua interpoſita, prohibet ea omnia Deus, quæ proximo damni aliquid afferre poſſent, dum ait, *Non facietis furtum*, quod fit oblatione rei alienæ, inuito Domino. *Non mentiemini*, quod fit falſa ſignificatione cum intentione fallendi. *Non decipiet vnuſquiſque proximum ſuum*, quod fit, dum fraude quis circumuenit in negotio fratrem ſuum. Pulchrè autem hæc præcepta confutant & Platonis, & Anabaptiſtarum ſomnia de rerum communione. Si enim, vt illi volunt, priuata bonorum poſſeſſio cum verbo Dei pugnaret, nequaquam prohiberet Deus furtum, mendacium, & fraudem, omnéſque malas artes, quibus ea, quæ iure proximus poſſidet, malo titulo inuadere nitimur. Neque enim fraus vlla committi poteſt, vbi omnia eſſe communia iudicantur. Atqui, vt ſignificaret Deus priuatam bonorum poſſeſſionem eſſe legitimam, prohibet ablationem & concupiſcentiam rei alienæ: imò eum, qui præceptum hoc violaſſet, vult, Exod. 22. ad reſtitutionem in quadru-

Anabaptiſtarum ſomnia de rerū communione.

plu-

plum cogi: venundari, ſi non habeat vnde reddat: & occidi, ſi noctu feras, vt furetur, effringat.

2 Secundò, Quia plerunque ſoleant homines authoritate nominis diuini interpoſita, proximos fraude, dolo, & deceptione circumuenire in contractibus vel licitis, vel illicitis, in venditione rerum malarum, putrium, corruptarum pro bonis, & in negotiatione, in qua difficilè exuitur quis à negligentia, Eccle. 26. Idcircò grauiſsimè prohibet Dominus, ne qui Sacroſanctum ipſius nomen temerè aſſumat, quod ſine maximo peccato fieri nequeat, ipſum qui ſumma veritas eſt, mendacij teſtem facere. Ideò inquit, *Non periurabis in nomine meo, & non pollues nomen Domini Dei tui.* Atqui hodie tantus eſt horum neglectus, vt ludus ſit abuti Dei nomine, in re futili & leuiſſima, vt meritò dicat Sapiens, Eccleſiaſt. 26. Non iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum: quum Apoſtolus, 2. ad Timotheum, 2. velit quàm alieniſſimos eſſe ab iniquitate, dolo, & periurio, eos, qui inuocant nomen Domini. Cæterùm prohibet Dominus non tantùm eas fraudes, quę in contractibus ſolent committi, ſed etiam quæ ex inuidia ſuboriri ſolent, calumnias, criminationes, & accuſationes falſas, quibus tum corpus, tum fortuna, tum etiam familiæ in diſcrimen adduci ſolent.

3 Tertiò, Ne quid vel ad iuſtitiam, vel ad conſcientiæ tranquillitatem deeſſet, mercenario peracti operis mercedem reddi iubet, quia hoc peccatum clamat ad Dominum, & intrat ad aures Dei, Iacobi 5. hoc eſt, vindictam & diuinam vltionem exigit in eos, qui miſeris operariis ex pacto, & conuentione pollicitam mercedem, vel ſoluere differunt, defraudant minus numerando, ac prorſus debitum pernegant, freti, ſcilicet, ea qua pollent dignitate, potentia, & authoritate. Huiuſmodi enim plerunque videas, vt loquitur Iacobus capit. 5. per potentiam opprimere pauperes, imò miſeros, ſi debitum exigant, pertrahere ad iudicia, Iacob. 2. & iudicum authoritate, quam ſibi plerunque propitiam habent, coërcere. Cuius quanta ſint hodie exempla, abundè ſatis fora & tribunalia, ac miſerorum lachrymæ teſtantur, nenon ſurdo maledici, aut cæco poni offendiculum prohibet. *Mercenario merces reddenda.*

Intellig

Intelligit autem ſurdos & cæcos eos,qui vel rudes ſunt & ignari,vt dolos & fraudes prudentium huius ſeculi, aut non intelligant, aut non animaduertant, & abſentes non poſſunt falſis accuſationibus, calumniis, iniuriis, detractionibus reſpondere.Proinde quum hęc grauiſſima peccata ex neglectu timoris Dei oriantur, timorem ſui inculcat Deus. Nam qui Deum cogitat peccatis offendi, & ipſum, quia iuſtus eſt, ea velle punire, hîc facilè & animum, & linguam, ab manum ab his continebit, quę Deo diſplicere intelligit, ſi non amore iuſtitię, ſaltem metu pœnarum.

4 Quartò, Quia potiſſimùm Reipublicę fœlicitas non tantùm ex priuatorum hominum modeſtia pendet, ſed ex legitima magiſtratus, & iudicum functione, quorum authoritatem perpetuò eſſe voluit Sacroſanctam. Ipſis quoque, quanquam non deſint, qui omnia hęc ad priuatos etiam referre velint, ſua pręſcribit officia, inquiens, *Non facies quod iniquum eſt,nec iniuſtè iudicabis:Non conſideres perſonam pauperis, & non honores vultum potentis.* Pariunt enim hęc vitia grauiſſimos in Repub. motus & ſeditiones. Committuntur autem plerunque hęc vitia iudicum vel ambitione, vel amore diuitum, vel auaritia, dum ſpe vel munerum, vel ſportularum ſubuertunt iudicia. Cęterùm his non contentus Deus, rurſus priuatos monet, dicens, *Non eris criminator, nec ſuſurro in populis*, vt ſcilicet, ſuſcites diſſidia, ſeditiones, & bella, & non ſtabis contra ſanguinem proximi tui, vt ſcilicet, falſo teſtimonio, falſa calumnia ipſius mortem procures, quia ego Dominus, inquit, qui vltor huiuſmodi criminũ ero, nec patiar ea eſſe inulta.

Magiſtratus.

FERIA QVARTA POST DOminicam Paſſionis, Euangelium, Ioan. 10.

Facta ſunt autem Encania *in Hieroſolymis, & hyems erat, &c. Finis* Euangelij: *Vt cognoſcatis & credatis, quia pater in me eſt, & ego in patre.*

1. Mac. 4.

HOc Euangelio Chriſtus arguit Iudæorũ horrendam cæcitatem, ac ſeſe verũ Dei Patris filium oſtendit: quem ſcilicet, Pater in mũdum miſerit, vt prædeſtinatos & electos, eriperet

de poteſtate tenebrarum. Agit autem Chriſtus quatuor.

1 Primò, dum feſto Encæniorum, quod in memoriam templi poſt tranſmigrationem Babylonicam inſtaurati fuit inſtitutum, 1. Machab. 4. ambulat, tãquam verus Rex pacis, qui inimicitias noſtras ſoluit in carne ſua, Epheſ. 2. in porticu Salomonis: vt facto ſuo etiam loca ſacra non eſſe temerè profananda doceret, quum orationibus, & ſacrificiis Deo offerendis expreſſo ſuo verbo ea conſecrarit, ac profanata ipſe purgarit, Ioan. 2. Matth. 21. Luc. 19. Hîc igitur Chriſtus Iudęorũ quęſtioni propoſitę ex odio, maleuolentia, inuidia, & curioſitate, atque calumniandi cauſſa potius quàm ſtudio, amore vel deſiderio veritatis, reſpondet incredibili quadam manſuetudine, ne quam de peccatis excuſationem afferre poſſent. Nam apertè ſe Dei filium, Chriſtum, & Meſſiam in lege promiſſum ſublata omni verborum ἀμφιβολογία, aut parabolis demonſtrat: ſignificans ipſam fidei veritatem & inimicis, & amicis, vbi ſalutis periculum ſubeſſe poſſet, non ſupprimendam. Nam qui in cerubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cùm venerit in maieſtate ſua, Luc. 9. Quanquam certò ſciret non meliores, ſed longè deploratiores eos euaſuros. Poteſt tamen, vt oſtendit Auguſtinus lib. de bono perſeueran. capit. 16. fidelibus ſubeſſe cauſſa & dicendi, & tacendi. Verùm ſicut & Chriſtus non vbiq; etiam rogatus veritatem aperuit, ſed quandoque ſubticuit: vt Luc. 20. Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

2 Secundò, Doctrinam, qua ſeſe verum Dei filium, & Meſſiam in lege promiſſum eſſe demonſtrat, docens ſublimiorem eſſe quàm vt humano ingenio apprehendi poſſit: imò ne ex ipſa quidem operum conſideratione, quæ ſupra naturam, & in nomine Patris faciebat, ac iuxta Prophetarum oracula, Iſa. 36. Fruſtra enim externa foris oculis ſeſe ingerunt, niſi diuino afflatu animum illuſtrent. Auguſt. 15. de Ciuit. cap. 6. Damnat itaque Chriſtus in Iudæis obſtinatam voluntatem, deliberatam malitiam, & mentis auerſionem: quibus manifeſtæ veritati ne crederent reſtiterunt, ac ne oues, id eſt, electi eſſent, obſtiterunt: Nam licet prædeſtinationis nulla eſſe cauſſa queat, niſi ſola Dei miſericordia: reprobationis tamen

Doctrina, qua Chriſtus ſeſe verum Dei filium oſtendit, ſublimior eſt, quàm vt poſſit humano ingenio apprehẽdi.

iuſtiſsima

iuſtiſſima eſt præter originalem culpam, in adultis impia voluntas. Malè ergo ex hoc loco (*Non creditis, quia non eſtis ex ouibus meis*) quidam colligunt Deum incredulitatis, impietatis, reprobationis humanæ eſſe authorem. Neque enim Deus volens iniquitatem ipſe eſt, Pſalm.5. ſed iuſtiſſimus vindex, apud quem nulla eſt iniquitas impunita. Ipſorum itaque malitia effecit, vt inter electos non eſſent: eò quòd oblatam gratiam reiicerent, ſemper rebelles lumini. Porrò per antitheſin eleganter docet quæ ſint electis, quos ſub metaphora ouium intelligit, propria: ſcilicet, audire vocem Chriſti, *Oues meæ vocem meam audiunt*, inquit Pſalm. 84. cognoſci à Chriſto: *& ego cognoſco eas*. Ezech.9. ſequi Chriſtum, ſcilicet, fide, ſpe, charitate, vita, moribus, abnegatione ſui, contemptu rerum terrenarum, crucis tolerantia, Matthæi.10. accipere à Chriſto vitam æternam, non perire in æternum. Hi ſunt inæſtimabiles allati per Chriſtum theſauri, quos mundus non poteſt accipere, quia non nouit eum, per quem ſunt parati, ſcilicet, ante mundi conſtitutionem electi, quos præſciuit conformes fieri imaginis filij ſui, Romanorum 8. quos & prædeſtinauit, & vocauit vocatione ſancta, vt eſſent Sancti, & immaculati coram ipſo, quos denique iuſtificauit, conceſſa peccatorum remiſſione, auxilio gratiæ: quo fit, vt omnia ipſis cooperentur in bonum. Iuſti enim etſi cadant, non tamen colliduntur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Audiunt enim vocantem Chriſtum, illum ſequuntur, toti ab ipſo dependent, illi fidunt, atque hunc tanquam Paſtorem, qui paſcat eas in iudicio & iuſtitia, verbo vitæ, & alimonia ſacramentorum in paſcuis vberrimis Eccleſiæ, amplectuntur: nec alienum ſequuntur, ſed fugiunt ad eum: quia hunc non ſolùm agnoſcunt mortis & vitæ Dominum, qui ſuos ſeruat, ne pereant in æternum.

9 Tertiò, Ne immenſa hæc beneficia imaginaria quis tantùm crederet eſſe ſomnia, vt certius fidem dictis faceret, docet ea non à ſua tantùm humanitate expectanda, quam humilem, & abiectam cernebant, ſed diuinitatis ſuæ potentia, cui aduerſaria nulla poteſtas præualere queat, vt electos Chriſto eripiat, habeat licet diabo-

lus

lus mille nocendi artes, ſcilicet, voluptates, miſeriam, paupertatem, exilia, equuleos, & mortem, quibus veluti machinis ſeducere nititur (ſi fieri poſſet) electos, operam luſerit. Chriſtus enim vicit mundum, is oues è faucibus vrſi & leonis, vt Dauid, 1. Regum 18. eruit electas, de poteſtate ſcilicet tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ, vt non immeritò cum Apoſtolo dicant, Quis nos ſeparabit, Roman. 8. Quiſquis ergo perit ſua culpa, non infirmitate protegentis. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo, Pſal. 117. Ac ne quid diffidentiæ, vel puſillanimitatis ſubrepere piis animis poſſit ex tanta hoſtium numeroſitate ac robore, quibus ſe impeti ſentiunt indies, ſed audentiores, ac ſuccincti lumbos mentis in veritate ſtent, hortatur vt in fide, ſpe, & charitate, ſtabiles maneant: ſiquidem & Patris æterni potentia tuti ſunt, Hier. 49. Eadem enim eſt & Patris & filij ſecundum diuinitatem potentia, eadémque natura. Hoc enim eſt, *Ego & Pater vnum ſumus*. Item, *Nemo rapiet de manu Patris mei*. Eſt enim eadem vtrique ſecundum diuinitatem voluntas, potentia, natura, & eſſentia: licet ſecundum humanitatem, filius dicatur minor Patre.

4 Quartò, Furori Iudæorum, quem ex veritate verbi conceperunt, ita vt ad lapides conuolarent, quibus veritatem opprimerent, non cedit, ſed magna potentia reſiſtit, vt re ipſa demonſtraret malitiam, & tyrannidem tum Dæmonum, tum hominum non poſſe pro ſua libidine graſſari, & opprimere electos, ſed nutu, & potentia Dei coërceri, ne tantùm quàm velint lædant: vt videre eſt in Abrahæ, Dauidis, Eliæ, Apoſtolorum, & Martyrum perſecutionibus, quas Dei arbitrio tantùm contigiſſe docent ſcripturæ. Deinde ſuauiſſima oratione, & rationibus efficaciſſimis ipſorum ingratitudinem vult conuincere, & ſuam in omnibus innocentiam demonſtrare. Siquidem nihil ſupplicio dignum perpetraſſet, quando omnia ſua in Reipublicæ vtilitatem, & commodum contuliſſet, quod ne ipſi quidem, licet inſani, & inuidi, negare poterant. Sed vt eſt temeraria & præceps humana audacia, dum ſpiritu Dei non regitur, audent blaſphemiam interpretari, quæ non niſi diuina potentia fieri

Tyrannis tum Dæmonum, tū hominum opprimere electos non poteſt.

fieri iudicauerant. Chriſtus autem, vt ſuos in fide confirmaret, & ratione, & ſcripturarum authoritate ſuā doctrinam confirmat, quam permittit ex miraculis iudicari.

FERIA QVINTA POST Dominicam Paſſionis, Epiſtola, Danielis 3.

Orauit Daniel ad Dominum dicens, Ne quæſumus, tradas nos in perpetuum propter nomē tuū: & ne diſſipes teſtamentum tuum, neque auferas miſericordiam tuam à nobis, &c. Finis Epiſtolæ: Et ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.

HAc Epiſtola verus orator Daniel tria agit.
1 Primò, Suſtinēs perſonam populi Iſraelitici, in captiuitate Babylonica, miſerè afflicti, humili oratione Deum ſuarum promiſſionum commonefacit, dicens, *Ne deſpicias Domine populum tuum: Ne diſſipes teſtamentum tuum: Ne auferas miſericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſrael Sanctum tuum.* An quæſo tanti ſunt apud Deum Sanctorum merita, vt ipſis in oratione fidere poſſimus? Iniuriámne meritis Chriſti, quæ exactiſſimè intellexerat, facit Daniel, dum Abrahæ & Iſraelis merita opponit iræ Dei? Videant hic quæſo, pij num Lutheranorum, Anabaptiſtarum, Caluiniſtarum,

Merita Sāctorum.

& Sectariorum doctrina, de meritis Sanctorum cum ſcriptura conueniat Patriarcharum, Prophetarum, & Apoſtolorum. Certè Daniel, dum Sanctorum merita iræ Dei opponit, non proprij cerebri ſomnia ſequitur, ſed verbum Dei, Iſaiæ 37. quòd tanti apud Deum eſſe Sanctorum opera docet, ipſorum intuitu aliis miſereri velit Deus. Protegam, inquit, ciuitatem iſtam propter me, & propter Dauid ſeruum meum. Eſt autem in hac materia fidei veritas, & Eccleſiæ doctrina ſcripturis confirmata,

Merita Sāctorum Dei dona ſunt.

merita Sanctorum eſſe Dei dona, nec niſi ex ſpiritu Chriſti inhabitantis proficiſci, vt meritò non ſint contemnenda, ſed magni æſtimanda, atque etiam apud Deum meritoria. Vide Auguſtinus Epiſtola 105. eiúſque agnoſcit

vindicem iuſtitiam, iuſtiſsimè peccata punientem: qua regnum florentiſſimum, vrbem potentiſſimam Hieruſalem, & templum magnificum populi Iſraëlitici, quem in ſuum peculium quondam delegerat, ac cognitione ſui, lege diuinitus data, promiſſionibus de Chriſto venturo, & vera religione, quæ Deum coleret exornauerat, paſſus eſt à Babiloniis, vrbe ac templo vaſtatis & exuſtis, in miſeram abduci ſeruitutem, multis millibus occiſis ac trucidatis: vt meritò dicat Daniel, Imminuti ſumus pluſquam omnes gentes, ſumúſque humiles in vniuerſa terra, ſcilicet propter peccata noſtra quæ deſcribuntur, 4 Reg.17.18. Ezech.39.22. Oſe.13. Iſa.1. aliiſque pluribus ſcripturæ locis. Ea enim eſt Dei iuſtitia, vt nullum ſinat inultum eſſe peccatum. Quia autem, Apoſt. teſte, 1. Corinth.10. Omnia in figura contigerunt illis, ac ſcripta ſunt ad correptionem noſtram: Aptiſſimè hæc populo Chriſtiano competunt, qui licet Dei cognitione, ſacramentorum vſu, ſcripturarum intellectu, aliiſque myſteriis cæteris præſtet nationibus, huiuſmodi Dei beneficiis deſtitutis: Iuſtè tamen merito peccatorum ſuorum, quibus turpiter diffluit, iram Dei experitur, vt nulla penè natio ſit Chriſtiana deploratior, quæ tantis ſectis, erroribus, diſſidiis, & odiis inteſtinis inter ſe diſſidet ac tumultuatur, vt meritò ſe dicere imminutam poſſit pluſquam omnes gentes.

Nullũ peccatum inultum.

Nulla penè natio deploratior Chriſtiana.

2 Secundò. Ex intimo cordis dolore, ac vera animi ad Deum conuerſione Reipub. Iudaicę ſtatum ac miſeriam deſcribens, conqueritur ea omnia eſſe ſublata, quibus ſolent Dei iram, & miſericordiam, ſi quando peccaſſent, flectere, & inuenire. Erant hæc autem holocauſta, ſacrificia, oblationes, & incenſum, quæ in loco primitiarum, iuxta verbũ Dei, 3.Reg.7. oblata, mox ipſos Deo, quoad temporalia, reconciliarunt. Voluit enim Deus apud Iudæos iſta externa eſſe ſacrificia tãquam ſymbola verbi, ſui, quæ licet, vt loquitur Apoſtolus, Hebr.9. non poterant auferre peccata, nec iuxta conſcientiam perfectum facere ſeruientẽ, quia vmbræ tãtũ erant, & figuræ veri illius ſacrificij, quod in cruce filius Dei obtulit, tẽporalia tamẽ bona conferebant. Nunquam enim veros ſui cultores ſine externo, quod ipſi ſoli exhiberetur, ſacri-

Externa ſacrificia apud Iudæos.

Sacrificiũ crucis. ficio reliquit. Sicut etiam in noua lege ſacrificium crucis, incruentum extare voluit, quod à fidelibus iugi commemoratione ex ipſius Chriſti inſtitutione Patri offeretur: Quo ſit vt incruentũ hoc ſacrificium non ſit aliud ab illo, quod in cruce filius Dei peregit. Atqui hoc nobis eripere ſtudent ipſis Babyloniis ferociores, Zvuynglianí, Anabaptiſtæ, & Caluiniſtæ, qui ſublatum volunt omne externum ſacrificium, Sacerdotium, & cultum, qui Deo vero exhiberi ſolet. Et inſuper docet quo tandem cultu in huiuſmodi vaſtitate, quando externa omnia piis adimuntur, Deum colere poſsint: nempe, ſpiritu humilitatis, & animo cõtrito: quibus verè colitur Deus, adeò vt in his potiſſimum veræ religionis rationẽ ſemper poſuerint ſcripturæ, Pſalm. 50. Siquidem irrita, ac penẽ inania externa illa ſymbola ſemper fuere, ſi iſtis deſtituebantur. Neque enim externa illa propter ſe tantùm præcepit Deus, ſed horum cauſſa. Hinc volunt Prophetæ circuncisionem cordis, Hiere. 4. & ſacrificium iuſtitiæ, Pſalm. 4. ſpiritus contribulati, & cordis contriti, vt meritò animum deſpondere fideles non debeant, quanquam angi non immeritò poſſint, etiamſi videant impietatem graſſari, omnia monumenta veræ religionis aboleri hæreticorum impudentia. Tantum ex verà fide offerant hoc ſacrificium ſpiritus Deo gratiſſimum magis, quàm holocauſta arietum, aut adipem agnorum pinguium. Petant hoc gratum eſſe in conſpectu Dei, ſcientes quòd non ſit confuſio confidentibus in ipſum: Iuxta illud, Pſal. 90. Quoniam in me ſperauerunt, liberabo, protegam, exaudiã, & glorificabo eos, qui depoſita propria fiducia, toti à me dependent, in me ſpem omnem collocant, & curam & ſolicitudinem deponunt.

Zvuynglia ni & Calviniſta Babyloniis ferociores.

Circuncisio cordis.

4 Quartò, Deſcribit quæ ſint agenda illi, qui Dei miſericordiam ſibi propitiam velit, ſcilicet, ſequi Deum in toto corde, eum timere, & eius faciem perpetuò quærere. Iſtis enim partibus conſiſtit vera ac Chriſtiana iuſtitia, quam quiſquis gratia Redemptoris conſequitur, is tandem de diuino adiutorio ſpem firmam concipiet, vt cum Daniele dicat, ***Ne confundas nos, fac nobiſcum iuxta manſuetudinem tuam, & ſecundum multitudinem miſericordia tua.*** Quaſi dicat, Merentur quidem noſtra peccata

hæc

hæc, quæ patimur ſupplicia, atqui tantus eſt miſericordiæ tuæ fons & ſcaturigo, vt indignis miſerearis. *Ergo erue nos in mirabilibus tuis & da gloriam nomini tuo.* Detrahent enim impij potentiæ tuę, ſi ſponſam tuam, quam tibi in fide deſponſaſti, Oſeæ 3. ſcilicet, Eccleſiam, quam ſanguine tuo redemiſti, ludibrio permittas hæreticorum, ſi illius ſacramenta, fidem, & religionem opprimi ſinas. *Obſecro igitur, Domine, confundantur omnes qui oſtendunt ſeruis tuis mala, & qui Eccleſiam tuam opprimunt: & ſciant quia tu es Dominus Deus ſolus, & glorioſus ſuper terrarum.*

FERIA QVINTA POST DOminicam Paſsionis, Euangelium, Lucæ 7.

Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, vt manducaret cum illo, &c. Finis Euangelij: Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.

DOcet huius mulieris pœnitentiæ actio, pœnitentiam ex fide & dilectione Dei proficiſcentem, cauſſam eſſe, qua iuſtificemur à Deo. Complectitur autem trium perſonarum diſpares mores & officia.

1 Primò, Phariſæi, qui communi hypocritarum morbo laborans, nempe propria iuſtitiæ opinione, odio proximi, & inuidia erga Chriſtum, qua malè de illo ſuſpicabatur, quæ tamen vt diſſimularet, amicitiam erga Chriſtum ſimulat: odit enim carnis natura videri quod eſt: proinde vt ſiniſtram vitet ſuſpicionem, multa ſubinde etiam contra conſciētiam agit, vt docet Chriſtus, Matth. 23. Omnia enim opera ſua faciunt, vt videātur ab hominibus hi qui carnales ſunt. Exhibet igitur Chriſto beneficium, & obſequium ſimulatæ amicitiæ, cúmque conuiuio excipit. Chriſtus verò qua erat erga omnes humanitate, etſi maleuolum eius animum non ignoraret, accedit, admonens non eſſe temerè iudicanda ea facta, quæ ſunt ἀδιάφορα, quum poſſint non ſolùm malè, ſed etiam bene fieri. Patet hic locus dicendi de conuiuiis Chriſtianorum, qualia ea eſſe oporteat: ſcilicet ſobria, modeſta, ſecundum faciem Sanctorum, Iu-

dith 16. non, vt nunc ſunt laſciua, petulantia, ebrioſa, & detractionibus plena. Hæc enim damnant ſcripturæ, Iſa.5. 28. Cythara, lyra, tympanum, tibiæ, & vinum in conuiuiis veſtris, & opus Domini non reſpicitis. Aliam longè rationem præſcribit Chriſtus, Lucæ 14.

2 Secundò. Mulieris peccatricis, quæ ex auditu fidei Chriſtum cognouit. Hæc cùm otioſa eſſe nequeat, parit veros pœnitentiæ fructus, cognitionem, contritionem, confeſsionem, & ſatisfactionem peccati, quòd intelligat ſine his placere ſe Deo non poſſe. Quare ſicut exhibuit membra ſua ſeruire immundiciæ. & iniquitati, ita nunc exhibet ipſa arma iuſtitiæ in ſanctificationem, Rom.6. Ideò vt audiuit quòd Ieſus accubuit in domo Simonis, affert alabaſtrum vnguẽti, lachrymis pedes Chriſti rigat, capillis capitis ſui tergit, oſculatur pedes, & vnguento vnxit, criminum ſcilicet ſuorum iudex ſeuerior, mentem ac membra ſingula, digna caſtigatione caſtigans, mactâta intrinſecus anima propriũm in ſancta ſanguinem tulit, cor contritum erupit in lachrymas: Fides lauit: Charitas vnxit: de pœnitentia pixide vnguenta protulit, & crinibus, laſciuiæ irritamẽtis, terſit. Huiuſmodi ſiquidem fructus parit fides, quæ per dilectionem operatur. Charitas enim, quæ diffunditur in corde per Spiritum ſanctum, nequit eſſe otioſa: ſed non ſecus atque ſolet ignis rubiginem, ſic ipſa mox peccatum omne tollit: Nam ſpiritus diſciplinæ effugit fictum, nec poteſt habitare in corpore ſubdito peccatis. Accepit itaque hæc mulier initium bonæ voluntatis, quam ſecuta eſt vehemens peccati deteſtatio, ac dolor.

Fidei fructus.

3 Tertiò, Chriſti perhorrendum, ac verè metuendum iudicium, quo pœnitentem abſoluit meretricem, & ſuperbum damnauit hypocritam, vt oſtenderet miſericordiam ſuam, qua gratis peccata conuerſis donat, & iudicium, quo dignos deſeri, deſerit: dum mulier ait, *Remittuntur tibi peccata tua*, quia ſcilicet, dilexit multũm. Nam lachrymis pedes lauit, vnguẽto pedes vnxit, capillis terſit, & oſculari pedes non ceſſauit: & Simoni ſuam ingratitudinem improperat, quòd ipſi domum intranti aquam pedibus non dediſſet, oſculum non porrexiſſet, & oleo caput non vnxiſſet. Horum enim negle-

Miſericordia. Iudicium.

ctus facilè indicabat animum Simonis erga Chriſtum parum fuiſſe candidum: dum ea exhibere negligit, quæ candoris & beneuolentiæ erant ſymbola. Sed quomodo ante remiſsionem peccatorum potuit hæc mulier ita Deum diligere, vt eam conſequeretur? conſtaréne poteſt charitas, qua diligitur Deus, cum peccato mortali? Deinde ſi remiſsio peccatorum eſt, quomodo eam tribuit Chriſtus dilectioni? Quibus paucis reſpōdeo, Charitatem inchoatam poſſe conſiſtere cum peccato, non quidem cum affectu peccandi: fieri enim nequit, vt quis & Deum & peccatum diligat: quia hæc mulier Deum dilexit, antequã illi peccata à Chriſto remitterentur. Perfecta quidem charitas, qualem diffundit Spiritus ſanctus, cum ſit peccatori propitius, ſine remiſsione peccatorum haberi nequit, atqui talis non ſemper requiritur ad cordis compunctionem, aut eam contritionem, qua orantem Deus non deſpicit. Pſal. 80. Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit. Quomodo verò remiſsionem peccatorum charitati tribuat hîc Chriſtus, tanquam cauſſæ iuſtificationis, quum iuſtificatio, quæ ſine remiſsione peccatorum non contingit, ſit gratuita? Aliter hæretici, aliter docet Catholici. Illi enim volunt ſinechdochicos hîc Chriſtum loqui, & nomine dilectionis fidem intelligi: vel dilectionem non præceſsiſſe remiſsionem peccatorum in muliere, ſed ſecutam fuiſſe: quaſi condonatio debiti fuerit cauſſa dilectionis Neque ab hac ſententia alienus eſſe videtur Lyranus, dum ait, Quoniam hic non ſignificat cauſſaliter, ſed conſecutiuè. Catholica verò fides credit gratuitam prorſus eſſe iuſtificationem: iuxta illud, Iuſtificati gratis, Roman. 5. nec quenquam, donec filius iræ eſt & dãnationi obnoxius, hanc poſſe promereri: atqui tantam eſſe miſerentis Dei, ac gratia ſua præuenientis, clementiam, vt pœnitentis dilectionem, & fidei, & charitatis opera, quæ ex occulta Dei inſpiratione agit, reſpiciat; ita vt quaſi eorum operum intuitu dicat ſcriptura, Deum nos iuſtificare, dum videlicet, in gratiam recipit, dum peccata condonat.

FERIA SEXTA POST DOMINICAM Paſſionis, Epiſtola, Hieremiæ 17.

Domine, omnes qui te derelinquunt conſundentur, &c. Finis Epiſtolæ: Cunctique habitatores Hieruſalem qui ingredimini per portas iſtas.

TRia agit hac Epiſtola Propheta.

1 Primò, Vaticinatur Hieremias de miſeria eorum, qui vel infidelitate, vel deliberata malitia, vel alio quocunque peccato, Deum, fontem aquarum viuentium, & totius bonitatis ſcaturiginē deſerunt. Merentur enim, vt & ipſi quoque deſerantur: deſerti verò ab eo qui eſt via, veritas, & vita, non poſſunt non turpiter aberrare, amplecti mendacia, & morte opprimi. Ex quibus verè ſequitur confuſio, quam comminatur Propheta, nec, vt ait, quicquam ad hæc euitanda valet ſine gratia liberum arbitrium, quod in huiuſmodi deſertis, Aug. teſte, non niſi ad peccandum valet, quandiu gratiæ deſtituuntur auxilio. Quo fit, vt non ſolùm Deum non deſerant, ſed vt auerſi reſipiſcant, peccantes pœniteant: & erroribus impediti, veritatem amplectantur. Quibus comparatur vera animi fœlicitas, conſcientiæ tranquillitas, & beatitudo: vt contrà, qui Dominum dereliquerint, concupiſcentia rerum terrenarum irretiti, odio vel inuidia liuidi, & auaritia, vel libidine excæcati, in terra ſcribantur: deleti nimirum de libro vitæ, terrenis ac perituris beneficiis affecti, ducentes, vt inquit Iob 21. in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

Chriſtus, via, veritas, & vita.

Liberum arbitrium.

2 Secundò, Sub perſona omnium oppreſſorum agnoſcit ſuam infirmitatem, tum animi, tum corporis, quæ peccati merito totam naturam ita perſuaſit, vt ſibi relicta non poſſit tentationibus reſiſtere, & ægritudines ferre. Quod eleganter Regius ille Pſaltes, Pſal. 6. teſtatur, dum ait, Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum: Sana me, quoniam conturbata ſunt omnia oſſa mea: & anima mea turbata eſt valde. Vt non immeritò Sancti omnes, depoſita propria fiducia, quam vel ex animi dotibus, vel ex robore corporis concipere ſolet caro, à ſolo Deo, penes quem eſt certa poteſtas, & prompta voluntas

luntas, auxilium petãt: iuxta illud. Ad Dominum quum tribularer clamaui, Pſalm. 119. Siquidem ipſe eſt, qui redimit de interitu vitam, ſanat contritos corde, propitiatur omnibus iniquitatibus & coronat in miſericordiis & miſerationibus. Rectè ergò Propheta Deo dicit. Saluum me fac, & ſaluus ero. Et inſuper oſtendit cum per quem poſſimus aduerſariis fidei, hoſtibus verbi Dei, & inimicis crucis reſiſtere, ridentibus veritatem verbi Dei. Eſt enim omnibus impiis familiare, vt liberius vitiis ſuis indulgeant: Quare veros verbi Dei miniſtros, Paſtores & Doctores contemnunt, atque vt olim Iudæi Hieremiam, mendacij ſubinde arguunt, quaſi vanæ eſſent Dei comminationes, eò quòd lento gradu ad peccati vindictam diuina procedat ira. Quia enim nõ profertur citò contra impios ſententia, abſque timore peccant. Huiuſmodi autem illuſoribus qui gloriãtur quòd percuſſerint fœdus cum morte, flagellum inundans cùm tranſierit, non veniet ſuper eos, & cum inferno fecerint pactum, ac proinde rident horrendas illas ſcripturarum comminationes, dicentes, Peccaui, & quid mihi accidit triſte? Eccleſ. 5. grauiter comminatur. Iſa. cap. 26. eóſque ad verbum Domini remittit, quia ipſorum fœdus cum morte non ſtabit. Flagellum inundans tollet eos, & pactum cum inferno irritum erit. Proinde non eſt quod moueantur veri prædicatores verbi Dei, licet mundus veritatem verbi rideat ac contemnat, tantùm ipſi, vt ait Hieremias, verum Paſtorem Chriſtum ſequantur, illius verbo ſua dogmata confirment. Chriſti gloriam quærant, & non turbabuntur. Ego, inquit Hieremias, non ſum turbatus, te Paſtorem ſequens: quaſi dicat, Etſi me damnent, ac rideant impij, ego tamen veritatem non deſeram, nec ad gratiam hominum loquar.

Impiis familiare, vt ſuis peccatis indulgeant.

3 Tertiò, Magna conſcientiæ ſecuritate Propheta coram Deo ſuam teſtatur innocentiam. *Tu ſcis*, inquit, *quòd diem hominis non deſiderauerim*, id eſt, fauorem humanũ, auram popularem, vt eius occaſione veritatem verbi tui deſeruerim. *Et quod egreſſum eſt de labiis meis, rectũ in cõſpectu tuo fuiſſe*: quaſi dicat, Non fui, vt multi, adulterans verbum tuũ, errores aut ſomnia prætextu verbi annuntians. Magna profectò Prophetæ fides, conſtantiáque

qui tantis agitatus iniuriis, nunquam tamen à veritate verbi vel latum vnguem diſceſsit, vt potuerit non ſolùm coram mundo, ſed etiam coram Deo ſuam aperire conſcientiam. Sic olim Paulus, Nihil mihi cõſcius ſum, non tamen in hoc, inquit, iuſtificatus ſum, 1. Corinth. 4. & Nihil ſubterfugi eorum, quominus docerem vos omnem veritatem. Item, Nihil minus feci à cæteris Apoſtolis. Vtinam hanc Prophetarum, & Apoſtolorum in doctrina verbi Dei puritatem hodie imitarentur quotquot ſibi hanc functionem paſsim vendicant, non ita nũc fluctuaret Chriſtiana religio, tot diſtracta diſsidiis, opinionibus, erroribus, & ſchiſmatibus, vt penè tot ſint ſententię quot ſunt prædicatores, dum multi ſpiritu ſoporis & vertiginis ebrij ſua ſomnia paſsim prædicant: necnon impiis verbum Dei contemnentibus, Prædicatores ridentibus, grauem cõminatur interitum, licet nõ omnino de ſua innocentia ſecurus, ſe ex miſericordia, non ſeueritate iuſtitiæ petit iudicari dicens, *Confundantur illi, & non confundar ego: paueant illi, & non paueam ego.* Quæ non optandi modo à Propheta dicuntur, ſed vaticinandi: quaſi dicat, Futurum eſt vt illi confundantur, qui oblatam ſalutem reſpuunt, gratiam remiſsionis peccatorum contemnunt, & verbum Dei, quod poteſt ſaluare animas noſtras, oſtentui habent. Ac ne quis putaret leue hoc eſſe peccatum, quale eos maneat ſupplicium exprimit: *Duplici contritione contere eos*, inquit, *Domine Deus noſter*: quaſi dicat, Non affligentur tantùm in corpore, vt aut fame, bello, gladio, aut peſte intereant: (hæc enim ſubinde etiam ſanctiſsimis eueniunt) ſed audiant horrendam illam ſententiam. Ite maledicti in ignem æternum, vt anima & corpore, mittantur in gehennam.

FERIA SEXTA POST DOminicam Paſsionis, Euangelium, Ioannis 11.

Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant, &c. Finis Euangelij: & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

Hoc

HOc Euangelio proponitur impium illud & horrendum impiorum hominum concilium, quod contra Chriſtum egerunt. Cõplectitur autem quatuor.

1 Primò, Proponit Põtifices, & Phariſæos, dicentes, *Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.* Agit autem eos ad impiam hanc conſultationem, non amor, aut beneuolentia erga Rempub. non denique imminens periculum, neceſſitas, & perturbatio, quæ idonea & ſufficiens ineundi concilij eſſe ratio & cauſſa ſolent, vt ſcilicet communi hominum prudentum deliberatione matura, res graues decernantur in commune Reipub. vtilitatem, vt deniq; non præſentia tantùm, ſed futura quoq; impediant mala. Sed ambitio, auaritia, qua verebantur, ne honoribus ſuis exciderent, & quæſtu & lucro, quod malis artibus acquirebant, ſpoliarentur, inſuper inuidia, & odium in Chriſtum, cuius gloriæ propria malitia excæcati inuidebant. Ideò iuſto Dei iudicio dati in reprobum ſenſum, ea faciunt contra Chriſtum, quæ manus & concilium Dei deſtinauerat fieri. Erant enim iam vaſa iræ, apta in contumeliam. Neque verò propterea putabimus Deum velle iniuſta concilia, & iniuſtas actiones gubernatorum, quia eis horribiliter iraſcitur. Pſalm. 5. Non Deus volens iniquitatem, &c. Sunt enim hæc diaboli impetus graſſantis in impiis, qui Deum gubernatorem ſui excuſſerunt, & ideò à Deo abiecti ſunt, & fiunt organa iræ, & peſtes generis humani, vt Pharao, Iudas, Caiphas, Caligula, Nero. Ita nunc quoque iidem hi morbi Eccleſiam miſerè vexant, dum Eccleſiaſticos, & Politicos magiſtratus ad bella, & ſeditiones, ad ſchiſmata, & errorum defenſiones adigunt. *Deus non vult iniuſta cõcilia.*

2 Secundò, Quomodo arte quadam diſsimulant inuidiam, quòd ſcirent iudices ab huiuſmodi affectibus liberos eſſe debere, honeſtum præceptum afferunt, verentur enim, ne, ſi Chriſti fides obtineat, Romani ipſis locum, & gentem tollant: quaſi videlicet, Chriſtus populum contra Romanos ad ſeditionem, & rebellionem concitaſſet: vt fecerũt Theudas, & Iudas Galilæus, Act. 5. Atqui Chriſtus oblatum ſæpius regnum renuit, Ioan. 6. & cenſum eſſe Cæſari numerandũ docuit, Luc. 20. & ſoluit, Matt. 17.

Quæ ſanè non ſunt eorum,qui tyrannide regna inuadere nituntur,vel qui ſeditiones excitare ſolent. Ipſe enim Chriſtus Rex Regum, & Dominus dominantium, non terrenum,aut carnale regnum meditabatur,quod armis, potentia, opibus,& militibus obtinetur: Sed cœleſte, & ſpirituale,quo per fidem,charitatem,& verbum ſuum dominaretur in cordibus credentiũ,quos obedientes Principibus eſſe iuſſit. Quare hæc non erat ſufficiens ſatis colligendi contra Chriſtum conſilij ratio.

3 Tertiò, Quòd hi Principes nihil quod ad Dei ſpectaret gloriam, ſibi propoſuiſſent in hoc conſilio, ſed ea tantùm, quæ prauis ipſorum affectibus, & cupiditatibus inſeruirent, vel primarius impij huius conſilij præſidens, Caiphas Simoniacus, ſatis teſtatur: qui quum hoſtis eſſet filij Dei, nihil niſi quod impium eſſet, animo verſabat. Sed Deus, qua eſt infinita bonitate & potentia, iniuſta, & crudelia conſilia ad fœlices, ac ſalutares exitus producere nouit: vt olim venditionem Ioſeph ad ſalutem fratrum, Geneſ. 50. Licet verò impius hic, animo malo eſſet in Chriſtum, tamen officij dignitatem ab ipſo inſtitutam voluit Deus dono externo, & viſibili Prophetiæ commendare, quàm alio longè Spiritus ſanctus intendit,quàm ipſe Caiphas.Nam inſtinctu Dei locutus eſt, & vt Balaam, Nume.23. quanquam imprudens & ignarus quid diceret. Sic ſæpe ſolet impia conſilia gubernatorum in ſalutem vertere eorum, quibus ipſi inſidiantur. Deinde & illud hîc obſeruandum, bonis,& malis huiuſmodi dona gratuita eſſe communia, etſi periculoſa in malis ſint. Pronuntiat igitur in Chriſtum ſententiam, ſcilicet, Expedit, vt vnus homo moriatur pro populo,& ne tota gẽs pereat. Hoc autem,teſte ſcriptura,à ſemetipſo non dixit,ſed quum eſſet Pontifex anni illius, prophetauit, quæ non ita intelligas quaſi veteri illi & Aaronico pontificatui ſic eſſet alligatus Spiritus ſanctus, vt quicquid Pontifex diceret, ſtatim à Spiritu ſancto dictum putaretur, aut diuinum oraculum ſuſciperetur: ſed ſignificat Deum ſemper externo illi miniſterio fauere ſolitum: & quãuis ipſæ perſonæ eſſent impiæ, officium tamen erat ſanctum, & diuinitus inſtitutum.Ex quo ſequitur error Vvyclef,& aliorum, quem

Bona gratuita bonis & malis communia.

Error Vvyclef.

confu

confutant Auguſt. lib. 4. contra Donatiſt. cap. 4. Bernard. ſer. 66. in Cantica. Si verò hoc veteri illi, & typico conceſſit Deus beneficium, an putabimus Eccleſiam ſuam, quam ſibi collegit, & purgauit Chriſtus, omnino deſeruiſſe, ac ſpoliaſſe omni externo Sacerdotio: quando in omni lege ſupereſſe voluerit Sacerdotes, qui offerrent dona & ſacrificia pro peccatis?

4 Quartò, Proponit autem Euangeliſta immenſam Dei miſericordiam, quam in diffinitiua ſententia iudicis explicat: quanquam illam nec cogitarit nec decreuerit impius. Quodnam enim præclarius conferre humanæ naturæ poſſet Deus, quàm iræ, & damnationis filios congregare in vnitatem fidei, abducere à cultu dæmonum, & à variis erroribus, quibus miſeri detinebantur, ad veri Dei cognitionem: vt erepti de poteſtate tenebrarum, traducerentur in vnum corpus, cuius caput Chriſtus. Ipſi autem per fidem & Charitatem, vt viua corpori membra inſerti ipſius ſpiritu vegetarentur, donec occurrerent in viros perfectos, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ad Epheſ. 4. & horrendum Dei iudicium, in vaſa iræ aptata iam in interitum, ſua nimirum culpa: quia enim reſtiterunt veritati, miſcuit eis Dominus ſpiritum ſoporis & vertiginis, Iſa. 29. iuſto ſuo iudicio. Neque propterea fatali quadam neceſſitate quis eos coarctos fuiſſe opinetur, vt voluntate ſua aliter vti non potuerint, arbitrij libertate ipſis, vt quidam falsò opinantur ademptа. Dei enim præſcientia non imponit aliquam neceſſitatem, niſi fortaſſe eam, quam vocant conſequentiæ, quam neq; ordinat, neq; approbat, ſed tantùm ad certum finem determinat ea, quæ homo lib. arb. facit. Quod ergo impio iſto concilio, de quo Iacob, Geneſ. 49. & Pſal. 20. non ſolùm decreuerunt, ſed etiam perficere moliuntur, Dei vindicantis eſt iudicium, quod neceſſariò ipſorum impietatem & malitiam eſt conſecutum, vt ſcilicet, omnes conatus, & vires in Chriſtum perdendum intenderent. Hoc enim eſt quod ſcriptura docet, malos ſemper proficere in peius. Nullus autem eſt nocentior profectus, quàm qui contra Chriſtum, ſcripturam, & Eccleſiam ſuſcipitur: qualis eſt eorum, qui ſeſe hoſtes Dei profitentur, vel factis, vel verbis, vt ſunt omnium peccatores, hæretici,

retici,qui non ſolùm Chriſtum perſequuntur, ſed etiam rurſum crucifigunt,& oſtentui habent in ſemetipſis.

SABBATO ANTE DOMInicam Palmarum, Epiſtola Hieremiæ 18.

Et dixerunt, Venite, & cogitemus contra Hieremiam cogitationes, &c. Finis Epiſtolæ: Fiant corruentes in conſpectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

Hieremias typum gerens Chriſti à Iudæis ſpreti, cōtempti,ac crucifixi,præſenti Epiſtola agit tria.

Impia Iudaorum cōſilia. 1 Primò, Deſcribit impia Iudęorum conſilia, quibus Chriſto de ipſis benemerenti perniciem moliebantur,& ſibi,acReipub.ſuę ſalutem ex eius morte conciliare nitebantur,dum ait, *Venite,cogitemus contra iuſtum cogitationes*: Quæ cauſſa obſecro,quia, vt eſt Sapien.2.contrarius eſt operibus noſtris,improperat nobis peccata legis, diffamat in nos peccata diſciplinæ,& factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum , & grauis eſt nobis ad videndum. Erant igitur cogitationes Iudæorū contra Chriſtum,vt vnus ipſe moreretur pro populo,ne tota gens periret,Ioan. 11. Porrò vt omnia ſibi tuta fore ſperabant Principes Sacerdotum Chriſto ſublato : ita & Iudæi quibus diſplicebat veritas, à Hieremia prædicata,omnia fœlicius in Repub. ſucceſſura putabāt,ipſo tanquā ſeditioſo Eccleſiaſte ſublato:dicunt enim,Nō peribit lex à Sacerdote,nec ſermo à Propheta,nec cōſiliū à Sapiēte,q.d. Eſt certa & firma Dei promiſſio,qua Sacerdotiū noſtrū diuinitus inſtitutū perpetuò duraturū cum legis cognitione permanebit,Malach. 3.Deuter.17. vt non poſſimus quæ agenda ſunt ignorare. Non deſtituemur Sapientum conſiliis,quia ex his dependet Reipub. fœlicitas,nec Prophetæ,qui Dei voluntatem nobis annunciant verbo & viſionibus deſtituentur. Venite ergo,& hunc ſeditioſum quotidie prædicantem,cap. 19.20.afflictiones,bella,verbi excidium, tēpli deſolationem, Regis captiuitatem, & totius Reipub. vaſtationem

percut

percutiamus lingua, mittamus lignum in panem eius, Hiere.11.eradamus eum de terra, nõ attendamus ad vniuerſos ſermones eius, hoc eſt falſis criminationibus & calumniis, eum oneremus, crucem in corpus eius, quia ſubinde ſe panẽ, qui de cœlo deſcendit, dicere ſolet, morte turpiſſima condemnemus eum, & tanquam ſomnia, ipſius conciones æſtimemus.

2 Secundò ſub perſona Chriſti Propheta ſeſe omni humano præſidio deſtitutum ſentiens, quando tum Politicus, tum Eccleſiaſticus magiſtratus contra eum conſpiraſſet, ita vt in neruum mitteretur, ac in lacum proiiceretur: Ideò Deo ſuam teſtatur innocentiam, eúmque ex fide agnoſcẽs omnium oppreſſorum refugium, auxilium in tribulatione, & defenſorem petit illũ attẽdere cauſſæ ſuæ, vide Pſal.42.& audire voces aduerſariorum. Siquidem tanta ſit illius imbecillitas, vt ſuſtinere ipſorum iniurias non poſſit, niſi adiutus diuino præſidio. Neq; verò Prophetæ tantùm hæc competunt, ſed omnibus fidelibus, imo ipſi Chriſto in cruce cõſtituto, cuius innocentiæ hæc competit querimonia, qua quæritur ſeſe pro miraculis, Euangelij prædicatione, & remiſſione peccatorum quam gratis obtulit, retuliſſe inuidiam Scribarum & Phariſæorum, contumelias, exilia, Io.9.11.& crucem. *Nunquid redditur*, inquit, *pro bono malum? quia foderunt foueam animæ meæ. Recordare ergo quòd ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & vt auerterem indignationem tuam ab eis*, dum, ſcilicet, in cruce pendens dixi, Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: & inſuper impiis grauiſſima ſupplicia comminatur. Intelligebat enim Dei iuſtitiam non paſſuram inultam tantam iniuriam, perfidiam, & ingratitudinem, non ipſi tantùm Prophetæ, ſed Chriſto Dei filio exhibendam. Atque adeò omnibus iis, qui vel Dei beneficiis eſſent ingrati, vel innocentes ac pios opprimerent: vt ex hac comminatione meritò poſſint terreri impij, & ſingularẽ conſolationem accipere pij: ſcientes illi Deum ſcelerũ vltorem eſſe, iſti, autem innocentiæ ſuæ defenſorem. *Deus ſcelerum vltor.*

3 Tertiò, Præmiſſa comminatione enumerat quæ mala ipſis immineant, tum à Babyloniis ob grauiſſima ipſorũ peccata.ſ. vt eſt Ezech.16. idololatriam, vagas libidines,

&

& otium tum à Romanis, Tito ſcilicet, & Veſpaſiano ob contemptũ, ignominiam, & mortem filij Dei. Propterea inquit, *Da filios eorum in famem*, vt vel ipſi fame pereant, vel ſuo corpore aliis famem extinguant, 4. Regum 6. *Deduc eos in manum gladij: fiant vxores eorum abſque liberis, viri interficiantur morte, & iuuenes confodiãtur gladio.* Nemo autẽ arbitretur hæc à Propheta dici appetitu vindictæ: fuerunt enim Sanctiſſimi illi homines, quàm alieniſſimi ab hoc vitio, ſcientes Domino hanc eſſe ex ipſius præcepto relinquendam, ſed tantùm eſt futurorum prædictio, vt vel ſic metu imminẽtis mali pœnitentiam agerent, à peccatis deſiſterent, Deo ſe reconciliarent. Verùm quum animaduerteret Propheta aliud ſe nihil, quàm ſurdis fabulam canere, ipſóſque propria malitia ita excæcatos, vt non antè deſiſterent, quam filium Dei morte turpiſsima condemnaſſent, immutabilem contra ipſos pronuntiat Dei ſententiam. *Ne propitieris*, inquit, *iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur.* Quomodo igitur Petrus, Act. 2. multis pœnitentibus, qui vt Chriſtus crucifigeretur fuerant cooperati, veniam conceſsit? Verùm id nullo pacto cum Propheta pugnat. Is enim loquitur de iis, qui in odio & contẽptu perſeuerarunt, quales erãt Scribæ, Phariſæi, Principes, & Sacerdotes, quorum malitia ex Apoſtolorũ prædicatione creuit.

SABBATO ANTE DOMInicam Palmarum, Euangelium, Ioannis 12.

Ieſus ergo, ante ſex dies paſchæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcita-
Matt. 26. *uit Ieſus, &c.* Finis *Euangelij: Sed vt Lazarum*
Marc. 14. *viderent, quem ſuſcitauit a mortuis, &c.*

COntinet ineſtimabilem Dei miſericordiam hoc Euangelium, quoniam exhibuit Chriſtus in eo, quòd tãta prõptitudine Iudęam repetit, quia iam horam adeſſe ſciebat, qua victima fieret pro peccatis totius mundi: præterea Mariæ Magdalenę in Chriſtum amorem commendat, & Iudæ proditoris inſignem auaritiam arguit.

Proponit

Proponit autem quatuor.

1 Primò, Chriſtus, quia agnouit æterni Patris ſuis eam eſſe voluntatem, vt ſeſe pro humana natura veram exhiberet hoſtiam & victimam, pro peccatis, vt veritas vmbræ reſponderet, qua decima die menſis iubebatur ouis immolanda in paſcha tolli, Exod 12. id eſt, ſexta die ante immolationem, aſcendit, & ipſe ante ſex dies paſchæ, hoc eſt, iuxta noſtram computandi rationem, 19. Martij. Nam 25. eiuſdem pro nobis æterno Patri ſatisfecit. Venit autem Bethaniã Lazari à morte reſuſcitati, Marthæ, & Mariæ Magdalenæ cauſſa, ænigmate quodam eos ſibi gratos eſſe ſignificans, qui verbis ipſius eſſent obedientes. Hos enim ſua viſitatione dignatur. Iſa. 66. Ad quem reſpiciam, &c. 1. Reg. 13. Melior obedientia, &c. Deinde vt peractum miraculum certius & illuſtrius faceret, & ſpem reſurrectionis ſuæ daret, dum eum, qui à morte ſuſcitarat, omnibus vitæ officiis vtentem conuiuam admittit, & moriturum ſe ſignificat, non tantum à morte abſorbendum. Qui enim alium potuit à morte reuocare, & ſe. Porrò in eo conuiuio, cui Chriſtus accumbit, imaginem Eccleſiæ agnoſcere licet, in qua ſola Chriſtus agnoſcitur, adoratur, & colitur, charitate in cordibus fidelium diffuſa, quæ non patitur otiari quenque. Nam Lazarus, rediuiuus peccator, ſcilicet, è monumento ad pœnitentiam vocatus, gloriam Dei prædicat: Martha, quę practicę vitę imaginem refert, operibus charitatis erga proximum, ſed tamen ad gloriam Chriſti, tota occupatur: & Maria iam non ad pedes otioſa deſidet, ſed vnguento pretioſo caput & pedes Chriſti perfundit. Ea enim demum vera eſt Eccleſię Chriſti facies, quam ſibi, Apoſtolo teſte, ſponſam elegit, quam purgauit ſanguine ſuo, quam deniq; corpus Chriſti idem appellat, in qua vera eſt obedięntia in obſequium fidei, peccati cognitio, ſacramentorum iuxta Chriſti formam inſtitutorum reuerentia, vbi charitas, quę plenitudo legis eſt, & perfectionis vinculum, energiam exerit ſuam, proximi neceſſitatibus ſuccurrendo. Vbi denique verbi miniſtris, Sacerdotibus Chriſti ſuus ſeruatur bonos, iuxta pręceptum Apoſtoli, Galat. 6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, &c.

Chriſtus hoſtia & victima pro peccatis.

Vera Eccleſia Chriſti facies.

Secundò

Charitas Magdalenæ in Christũ. 2 Secundò, Magnam Magdalenæ erga Chriſtum charitatem commendat, quæ tanta liberalitate caput, & pedes perfudit vnguento nardi piſticæ pretioſæ: neq; hoc contenta, exterſit pedes capillis ſuis. Id enim eſt peculiare fidei, vt Deum ſolum agnoſcant, & quem miſit, Ieſum Chriſtum, Ioan. 17. & charitati, vt opes ſuas in miniſterium Eccleſiæ, & Miniſtrorum Chriſti benignè & liberaliter conferat. 1. ad Theſſaloni. 5. Rogamus vos fratres, &c. Fugienda enim hîc eſt impia de hoc facto ſuſpicio, quaſi laſciuiæ tantùm eſſet argumentum, quia Plinius inter maximè luxuriæ indicia refert, quòd talos & pedes quidam inungerent. Aliud Spiritui ſancto *Grata Deo opera, quæ ex fide proficiſcuntur.* hîc propoſitum fuit: Significare nimirum, quàm grata, & meritoria ſunt apud Patrem ea opera, quæ ex fide proficiſcuntur, vt ſunt dilectio Dei ſuper omnia, & dilectio proximi. Hæc enim odore ſuauiſſimo totam Eccleſiam perfundunt: quæ licet malis ſint odor mortis in mortem: ſunt tamen piis odor vitæ in vitam, qui non ſolùm inde conſolationem accipiunt Spiritus ſancti, verùm etiam magis magiſque accenduntur ardore cæleſti, donec ad eandem attingant vitæ perfectionem, vt ſe, ſuáque omnia in Euangelij, & Eccleſiæ ſubſidium conferant.

3 Tertiò, Auaritia excæcatus Iudas, imaginem gerens omnium in Eccleſia hypocritarum, ſeditioſorum auarorum, & inuidorum, qui pietatem quæſtus cauſſa ſimulant: pacis & concordiæ vnitatem, ambitionis vel auaritiæ occaſione ſcindunt, perire arbitrantur quod ipſorum cupiditati aut marſupio non ſeruit, & aliorum fœlicitate aut commodis anguntur. Fremens, atque alios Apoſtolos ad murmurationem prouocans, qui tamen ob animi ſimplicitatem excuſantur, vt magis cupiditati, & auaritiæ ſuæ patrocinari videatur, honeſtum prætextum affert, pauperum, ſcilicet, ſubuentionem. Sic enim ſolet humana induſtria honeſto titulo ſuis affectibus inſeruire: atque ideò duas quæſtiones proponit, ſcilicet, *Quare hoc vnguentum non vanijt trecentis denarijs?* & *Quare non eſt datum egenis?* Hoc autem dixit, non quòd pauperes illi curæ eſſent, ſed quia fur erat, & ea quę mittebantur, portabat. Huiuſmodi vtinam non

multos

multos noſtra hæc ferat ætas,quibus cùm nihil æquè cordi eſſe videatur, atque ipſa pauperum cura vt iis alendis omnia ſua erogare velle videantur, reuera tamen aliud nihil animo meditantur,quàm Eccleſiæ bonis inſidiari, ex illis ſuum facere commodum, atque vt turpes ſolent Harpiæ, rapinis, vſuris ac malis artibus ſub Euangelij ac pauperum prætextu diteſcere. Huiuſmodi illę experiuntur regiones,in quibus pro Chriſti ſuauiſsimo Euangelio, Antichriſti obtinuit κακαγγέλιον.

4 Quartò, Æquiſsimus humanarum actionum æſtimator, & iudex Chriſtus, non externam tantùm operum laruam, ſed radicem ipſam, intentionem ſcilicet, tanquam Deus intuens, innocẽtis ſuſcepit patrocinium, dum ait, *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus bonum operata eſt in me.* Toto igitur errant cœlo,qui iuſtum in quouis opere bono peccare magna impudentia non verentur aſſerere: nunquam æterna Dei ſapientia Chriſtus peccatum vocaret, quod bonum eſt. Maledicitur enim per Prophetam huiuſmodi ſiniſtrum iudicium,quo malum bonum, & bonum malum aſſeritur, Iſa.5. Eſt enim dilectio Dei natura ſua bona,ergo & opera,quæ per Spiritum ſanctum habitantem in cordibus noſtris ex ea proficiſcuntur,relata in Dei gloriam,mala eſſe nequeũt. Deinde ne quis occaſione pauperum auaritiæ prætextum afferre poſſet,vt ita ſuæ inſeruire cupiditati poſſet, docet pauperes nunquam defuturos: atque eam eſſe relictam homini libertatem,vt dum velit,benefacere poſſit. Quæ duo, quaſi paradoxa, ſubnectere nituntur noſtri temporis hæretici: Nam Anabaptiſtæ communionem bonorum eſſe volunt, ac Platonicam œconomiam inſtituere, atque adeò omnem è Repub. Chriſtiana ordinem ſubuertere contra ſcripturas, Deuter.15. Matth. 25. Pſalm. 48. & Caluiniſtæ, qui omnia abſoluta neceſſitate euenire contendunt, & Stoicorum fatum aſſerentes,arbitrij libertatem tollunt: qua ſublata,falſum prorſus hoc loco Chriſtus pronuntiat. Neque enim dum voluerimus, licebit benefacere.

DOMINICA IN RAMIS PALmarum, Epiſtola, Ad Philip. 2.

Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, &c. Finis Epiſtolæ: *Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Sola fides ad iuſtitiã nõ ſufficit.

TRia præſenti Epiſtola agit Apoſtolus. 1 Primò, Fideles hortatur, non ad ſolam fidei profeſsionem, quæ verborum ſtrepitu enunciatur, aut corde ſolùm creditur: Neque enim ſola fides ad iuſtitiam ſufficit, quum ſit illius tãtummodò pars, ſed ad vitę innocentiam, quæ præter fidem, etiam charitatem, modeſtiam, manſuetudinem, obedientiam, & humilitatem, aliáſque virtutes complectitur, quæ quũ in nullo viuidius, quàm in Chriſto apparuerint, qui prototypus eſt, & exemplar abſolutiſsimum omnium virtutum, imò potius fons & origo: hunc commodiſſimè proponit Apoſtolus fidelibus imitandum: quia non eſt in alio aliquo ſalus. Non aliud nomen ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. In ipſo habitabat omnis plenitudo diuinitatis: adeò vt de plenitudine eius omnes accepenimus, gratiam ſcilicet pro gratia, Ioann. 1. id eſt, gratiam glorificationis æternæ, pro gratia iuſtificationis indebitæ, vt inquit Fulgentius libr. 1. ad Monimum. Sed operæpretium eſt animaduertere, quas Chriſti virtutes imitari à nobis velit Apoſtolus, dum ait, *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu.* Num ſcilicet, eas, quibus ſiccis pedibus ſuper aquas ambulauit, Marc. 6. mortuos ad vitam reuocauit, Ioan. 11. Luc. 7. claudis greſſum reſtituit, Matth. 21. leproſos mundauit, Matth. 8. & cæcos illuminauit? Lucæ 18. minimè verò. Has enim ſi quibuſdam conceſſerit, non tamen omnibus contulit. Licet enim admirandæ ſint, non tamen ad ſalutem ſunt neceſſarię, neque ab ipſis pendet noſtra iuſtificatio, quãdo & reprobis etiam conceduntur, Matth. 7. Hæ verò virtutes, quas nos vult imitari Apoſt. tales ſunt, vt ſine ipſis placere Deo ſit impoſsibile. Sunt autem charitas, qua ſola eum impellẽte, nos dilexit, quum inimici eſſemus, & ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipians,

Charitas Chriſti.

vt pro nobis fieret victima, qua æterni Patris ira remitteretur: & humilitas, qua quum diues eſſet, pro nobis egenus factus eſt, vt illius inopia diuites efficeremur. Adeò enim hæ ſunt omnibus neceſſariæ, vt apertè doceat Apoſtolus, 1. Corinth. 13. ſine his conſiſtere veram iuſtitiam non poſſe: quum ſola charitas ſit vinculum perfectionis. Ergo ſi tantùm nos dilexerit Chriſtus, vt ſe totum nobis impenderit, abeſſe procul à nobis omnis inuidia, ira, indignatio debent: his enim Chriſtum non imitamur, ſed ab ipſius veſtigiis recedimus.

Charitas vinculum perfectionis.

2 Secundò, Proponit admirandam Chriſti manſuetudinem, qua ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accepit, & humiliauit ſemetipſum vſque ad mortem. Etenim quum eſſet ineffabili diuinæ maieſtatis gloria æterno Patri æqualis, nimio noſtri amore, ne creatura ad imaginem Dei creata ſemel, in æternum periret, ſemetipſum exinaniuit, accipiendo inferiorem, non degenerando ab æquali, vt habet Auguſt. in Pſal. 34. Acceſſit enim in vnitate perſonæ verbi anima rationalis & caro, ſecundum quam humanitatem licet eſſet minor Patre, erat tamen ei æqualis ſecundum diuinitatem, vt ipſe teſtatur, dum ait, Ego & Pater vnũ ſumus. Quia verò non alia ratione, quàm morte filij Dei, ſuperanda erat crudelis illa peccati mortis, inferni, & diaboli tyrannis, quæ homini dominabatur merito primæ illius tranſgreſsionis, nec mori, aut alicui paſſioni ſubiici poſſet diuinitas, ſingulari diſpenſatione per vnionem hypoſtaticam coniuncta eſt diuinitati humanitas: quam ſub forma ſeruili intelligit Apoſtolus. Etenim nomine formæ intelligit ſubſtantiam, authore Chryſoſtomo, ſicut & nomine ſerui ipſam humanitatem, iuxta Damaſce. lib. 3. cap. 21. Quia ſi ſeparata fuiſſet ab humanitate Chriſti diuinitas, nihil aliud quàm ſerua fuiſſet. Tanta autem fuit illius erga nos dilectio, vt non ſolùm ſeſe deiecerit ad humanæ naturæ ſuſceptionem, quia viuere inter nos, ſi voluiſſet, potuiſſet, beatus ac diues, ſed & factus pro nobis eſt pauper, egenus, humilis, & contemptus, vt potius vermis diceretur quàm homo, opprobrium hominum & abiectio plebis, Pſalm. 21. dum ſeſe deiecit noſtri cauſſa ad mortem non ſplendidam,

aut glorioſam, ſed plenam confuſionis, horroris, ſcandali, & miſeriæ: & vt ait Apoſt. mortem crucis, qua nulla cogitari potuit execrabilior. Siquidem maledictus iudicabatur qui pendebat in ligno. Ipſe igitur factus pro nobis maledictum, vt nos eriperet de maledicto legis, Galat.3. vt promiſsio ex fide daretur credentibus: qua profectò humilitate maior ab aliquo præſtari nulla potuit. Meritò igitur hanc fidelibus proponit Apoſtolus, idq́ue multis de cauſſis: Primò, vt tantam Dei clementiam admirentur. Secundò, vt hac occaſione in amorem Dei rapiantur. Tertiò, vt pro gratia iuſtificationis, quam per Chriſtum ſunt conſecuti, Patri æterno gratias agãt. Quartò, vt ſicut Chriſtus non ſibi, ſed pro nobis ſe humiliauit: ita & ipſi illius imitarentur exemplum, proximis compatiendo & condolendo. Eſt enim efficaciſsimum argumentum tantæ humilitatis Chriſti conſideratio humanis affectibus commouẽdis. Cuius enim tam cornea fibra eſt, tam ădamantinum pectus, quod iſthoc non moueatur exemplo: vt faſtum, ſuperbiam, inuidiam, iram, aliáque monſtra ex animo ſuo non dimoueat? ficulneus ac planè ſtupidus ſit, imò à Deo deſertus, quiſquis iſthoc non commouetur exemplo.

3 Tertiò, Indicat Apoſtolus qualem Chriſtus ſit conſecutus gloriam ex ſingulari humilitate, obedientia, paſsione, & morte, dum ait, *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium*, Apocal 5. terreſtrium hominum, infernorum, dæmonum, qui credunt & contremiſcũt. Tanti enim fuit meriti apud Deum Patrem Chriſti obedientia, vt non tantum nobis, verùm etiam ſibi meruerit (quãquam id pertinaciter negare nõ vereatur Caluinus, qui turpiter hũc locum peruertit) præclaras illas tam corporis quàm animi dotes. Diuinitati enim nulla maior, quàm inerat, gloria accedere potuit. Quare prudenter diſtinguenda eſt à diuinitate anima Chriſti, quam craſſa quadam ignorantia confundere imperiti ſolent. Meruit autem Chriſtus animæ ἀπαθείαν, ſeu paſsionum indolentiam, & claritatem. Corpori autem immortalitatem, gloriam, fœlicitatem, & ſeſsionem ad dexteram Patris. Quòd vero hæc

Obediẽtia Chriſti meritum.

rò Hæc Chriſto ſecundum humanitatem ſint reddita merito innocentiæ, humilitatis, paſſionis, ac denique mortis, manifeſtè non hic tantùm teſtatur locus, verùm & ille, Iſa.53 pro eo quod laborauit anima eius videbit, & ſaturabitur. Item, Iniquitates omnium noſtrum portauit, ideo diſpertiam ei plurimos,& fortium diuidet ſpolia. Item, Pſal.44. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. Vides Caluine, Chriſtum eſſe à Deo Patre benedictum propter ſanctitatem vitæ & doctrinæ? Quòd ſi huic interpretationi non credas, Baſilium in commentariis eiuſdem Pſalmi conſulas, qui ex iiſdem ſcripturis huc allatis docet Chriſtum multa conſecutum, tanquam merita & præmia virtutis. Quare immeritò hoc loco ſcholaſticos grauas Caluine, quaſi hi primum hoc ediderint paradoxon: quando communis omnium veterum hæc fuerit ſententia, qui hanc præpoſitionem, propter, cauſſalem eſſe volût, non conſecutiuam tantùm. *Chriſtus à Deo Patre benedictus.*

DOMINICA IN RAMIS PALmarum, Euangelium, Matth.21.

Et cùm appropinquaſſent Hieroſolymis, & veniſſent Bethphage ad montem oliueti, &c. Finis Euangelij: Benedictus qui venit in nomine Domini, Oſanna in altiſsimis.

COmplectitur hoc Euangelium tria.

1 Primò, Singularem Chriſti humilitatem, quã in hoc oſtendit, quod inſidet aſello, ſtipatur abiectis hominibus, & puerorum acclamationem admittit. Sunt enim hæc opinione mundi, qui non ſapit ea quæ Dei ſunt, (ſtultitia enim eſt illi) ludicra prorſus potius quàm ſeria: fidelibus autem admiranda ſunt myſteria. Significant enim ipſum à Patre æterno deſtinatum, vt ſarcinam peccatorum noſtrorum tolleret, Ioan.1. pauperibus & humilibus veritatem Euangelij annuntiaret, Iſa.61.1.Corin.1. doceret pauperum & humilium, non diſplicere orationem. Prophetæ etenim omnes, quotquot de officio veri Meſſiæ nunquam docuerunt, hæc primaria ipſius fore *Chriſti humilitas.*

nunla deſcripſere, vt Za.9. dum ait, *Ecce Rex tuus venit tibi iuſtus*, ſaluator, pauper, & humilis, vt nimirum iuſtificet circuncißionem ex fide, & præputium per fidem, Rom.3. ſaluum faciat populum ſuum à peccatis eorum, Matthæi primo: illius inopia diuites nos efficeret, 2. Corinth. octauo: & ſua humilitate mederetur contritis corde, & humiles ſpiritu ſaluaret, Pſalm.33. Hæc vt piis fidelibus annuntiaret myſteria, hac humili eſt vſus pompa, non quali ſolent Reges huius ſeculi, videlicet, phalaratis equis, curribus triumphalibus, ſeu arcuatis, equitũ aut peditum millibus, & armorum aut tubarum ſtrepitu. Voluit enim regni ſui maieſtatem collocare non in huiuſmodi externis, quæ mundus admirari ſolet, ſed in iuſtitia, gaudio, pace, & Spiritu ſancto, Roma.14. Neque enim mundanum venerat inſtituere regnum, Ioan.18. ſed cœleſte, ac ſpirituale. Atque ideò contra Regum huius ſeculi morem, ante victoriam triumphum celebrat: Certa enim illi erat de hoſte, quo cum pugnaturus aduenerat, victoria: quòd ſcilicet, per ſanguinem crucis ſuæ expoliaret principatus ac poteſtates, ac palam traduceret, triumphãs de illis in ſemetipſo, Coloſſ.2.

Diſcipulorum obedientia.

2 Secundò, Promptam diſcipulorum obedientiam, qua Chriſto parent, dicenti, *Ite in caſtellum, quod contra vos eſt*, ipſam nimirum Hieroſolymam ſignificans quàm eſſent in negotio prædicationis Euangelij, experturi quidem rebellem ac refractariam, ſicut ante ipſos omnes Prophetæ fuerant, quotquot miſiſſet, vt ſuperſtitionem, idololatriam, & impios cultus damnarent, quos non antè perſequi deſtitit, quàm crudelibus ſuppliciis extinxiſſet vt patet in Iſaia, Hieremia, & aliis: quum falſos Prophetas & adulatores maximi faceret: ne autem talium exemplo terrerẽtur Apoſtoli, pollicetur fugam: *Et inuenietis aſinam & pullum alligatum cum ea*: Iſthoc vaticinio ſignificans fore, vt prædicatio Euangelij promptos ac beneuolos ſit inuentura auditores, Iſa.55. Quomodo deſcendit imber & nix de cœlo, &c. ſic erit verbũ meum, &c. Oſtendit autem verbum Dei nos eſſe aſinos, id eſt, peccato & maledictioni obnoxios, alligatos, & captiuos à diabolo ad ſuam ipſius voluntatem, nec ſolui poſſe, vel ſola obediẽtia legis, vel viribus liberi arbitrij.

Si enim ex iis eſſet iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſſet:ſed per Chriſtum,quem nobis annunciat prędicatio Euangelij,quod hîc exprimit,dicens, *Soluite, & adducite mihi*. Eſt enim hoc verbum reconciliationis, 2.ad Corint. 6. quod poſuit Chriſtus non in Apoſtolis tantùm,ſed in omnibus Prædicatoribus,Paſtoribus, Sacerdotibus:quorum eſt authoritate clauium,& legitimo ſacramentorum vſu ſoluere peccatores à laqueis diaboli,à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem. Vtinam in ſanta Reipub. Chriſtianæ perturbatione, qua ſæuiſsimus magna tyrannide graſſatur dæmon, hanc Chriſti vocem ſic audiant vt obtemperēt quotquot ſunt Epiſcopi,Paſtores,& Prædicatores:quos videlicet poſuit Spiritus ſanctus regere Eccleſiam, quam acquiſiuit Chriſtus ſanguine ſuo, Actor.20. vt Apoſtolorum exemplo fortiter reſiſtant gladio ſpiritus verbi Dei aduerſariis poteſtatibus,hæreticis, & perfidis, qui miſeris modis Eccleſiam ſcindūt & violant,fideles erroribus & peccatis onerant,cùm contrà eos liberare,& ad Chriſtum(vt hāc aſinam Apoſtoli)adducere deberent:Tunc enim verè huic Chriſti præcepto obtemperant miniſtri Chriſti,quando eos non ad ſe, ſed ad Chriſtum adducunt; hoc fit dum poſt poſito proprio quæſtu Chriſti gloriā, fidei promotionem,& animarum ſalutem quærunt.Tunc enim verè ad Chriſtum adducunt, eiuſque præcepto ſatisfaciunt, quando cum Paulo dicunt, Non quæro veſtra, ſed vos.

3 Tertiò, Populi noui Regis aduentu gloriantis gaudium, quod oſtendebat, plateas veſtibus ſternens, arborum ramos ſpargens, & acclamatione cantici Oſanna filio Dauid. Quæ ſi, vt oportet, penitius inſpiciamus, doctrinam ſuauiſsimam contineri deprehendemus, ſcilicet, quo pacto eos eſſe affectos oporteat, qui Chriſtum per Paſſionem in cœleſtem Hieruſalem ingredientem imitari velint,perfecta,ſcilicet,fidei,quæ corde creditur,cōfeſsione,eleemoſynarum largitione, bonorum operum fructibus, quibus ad pietatem prouocari proximus ſolet: hinc tanto ſtudio ſemper ad imitationem ſui fideles ſunt hortati Apoſtoli. Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti,1.Corint,11. Philip.3.Sunt autem in Apoſtolos potiſſimùm imitanda fidei conſtantia & in-

tegritas, quam ad extremum vſque ſpiritum conſeruarunt charitas, qua ſe totos impenderunt, & ſuperimpenderunt pro Chriſto & Eccleſia: & ſpes, quam habebat, ſicut anchoram animę firmam ac tutam, incedentem vſque ad interiora velaminis, Hebr. 6. Quia enim, teſte Chriſto, arcta, & anguſta eſt via, quæ ducit ad cœlum, atque adeò multis ſalebris ac ſcrupulis, vt caro indicat, obnoxia, vt facilè primo intuitu percellatur humana ratio, præſertim ea quæ delitiis & voluptatibus aſſueuerit, (quanquam longè ſentiċoſior & difficilior ſit ea, quæ ad perditionem ducit) infirmitati noſtræ hoc concedit Chriſtus, vt Sanctorum virtutes (quæ ipſius quoq; dona ſunt) imitemur, vt hac ratione deſperatio adimatur, quã carnis infirmitas ſuggerere ſolet, dum vident Sanctos, Prophetas, Martyres, Apoſtolos ſimili infirmitate circundatos, ex ſpiritu Chriſti ipſos inhabitante, potuiſſe patriam, amicos, parentes, fortunã, corpus, & vitam pro Chriſto contemnere: hoc enim verè eſt illi veſtimenta proſternere, quemadmodum & ramorum proiectio parandæ per Chriſtum victorię contra mortem, mũdum, ac diabolum erat ſymbolum: quo etiam teſtabãtur eum eſſe Chriſtum, qui per ſanguinem crucis pacificaret ea, quæ in cœlis, & quę in terris ſunt, Col. 1. Cæterùm, vt ferè ſemper gloriam ſequitur inuidia, ita Chriſto hîc obtigit. Ex hac enim pompa impij Pontifices, Phariſæi, & Scribæ maiorem inuidiæ & odij occaſionem conceperunt, non tam erga Chriſtum quàm erga diſcipulos, populum, ac pueros, à quibus Chriſto hîc exhibeatur triũphus. Diſplicet enim ſemper diabolo, & eius miniſtris, hæreticis, cultus qui vero Deo exhibetur, maximè ſi prima fronte nõ videatur expreſſo Dei verbo præſcriptus: ſed dicant, Oro: quibus ſcripturis hic cultus populo erat præceptus, hauddubiè nullis: placuit tamen Chriſto: ergo malè damnantur illæ cæremoniæ: quas affectu quodam pietatis exhibent fideles ad fidei ſuæ proteſtationẽ, neque ſunt vlla ratione hæreticorum, qui ſeſe offendi conqueruntur, cauſſa reiiciendæ.

Arcta via quæ ducit ad cœlum.

FERIA SECVNDA POST DOminicam Palmarum, Epiſtola, Iſa. 50.

Dominus

Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, &c. Finis Epiſtolæ: Speret in nomine Domini & innitatur ſuper Deum ſuum.

EST hæc Epiſtola, quædam *ὑποτύπωσιν* paſſionis Chriſti, quæ non futura prædicere, ſed geſta narrare videtur. Suſtinet autem perſonam Chriſti Propheta, tria potiſſimùm agens.

1 Primò, Proponit Chriſtum ſeſe ex ſingulari Patris voluntate obtuliſſe pro ſalute generis humani, quia ſacrificia holocauſta, & oblationes Patri iam non placuerunt. Impoſſibile enim erat ſanguine taurorum aut hircorum deleri peccata, Hebræorum 10. Ideò inquit, *Dominus aperuit mihi aurem*, vel, vt eſt Pſalm. 39. corpus aptauit mihi. *Ego autem non contradico, & retrorſum non abij.* Siquidem in capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem voluntatem tuam Deus meus. In myſterio nanque redemptionis humanæ peragendo, eadem totius trinitatis fuit voluntas, licet filius tempore paſſionis in agonia, & ſudore ſanguineo conſtitutus, petere videbatur, vt, ſi poſſibile eſſet, tranſiret ab eo calix: Erat enim ea petitio, inſinuatio tantùm humanæ imbecillitatis, quam mox ratio ſuperior correxit, dum ait, Veruntamen non mea, ſed tua voluntas fiat. Nihil enim æquè ſemper optauit filius, ac redemptionem, & ſalutem generis humani, quam nulla veterum ſacrificiorum hoſtia comparare potuit, ſed ſola agni immaculati Chriſti, quam pro nobis iuxta Patris voluntatem in ara crucis obtulit, vt eſſet redemptio & propitiatio pro peccatis, non pro noſtris tantùm, vt loquitur Ioannes cap. 2. ſed pro totius mundi.

2 Secundò, Vt ſingularem filij Dei erga nos dilectionem & amorem inſinuare, oſtendit, ſemotis metaphoris figuris, & ænigmatibus, quomodo filius Dei ſemetipſum exhibuerit Deo Patri pro nobis, &c. Epheſæo. 2. oblationem, & hoſtiam, in odorem ſuauitatis, dicens, *Corpus meum dedi percutientibus, genas meas vellentibus, & faciem non auerti ab increpantibus & conſpuentibus.* O magnam & verè ſtupendam Dei erga nos miſericor-

Stupenda Dei erga nos miſericordia & benignitas.

diam & benignitatem, qua, quum inimici eſſemus reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, qua denique ipſe filius, vt habet Apoſtolus Apocalypſis 1. nos dilexit, & lauit à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, dum languores noſtros ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus, 1. Petri 2. dum corpus ſuum Sacroſanctum, quod peccatum non fecit, quod Spiritus ſancti operatione virgo concepit & peperit, in ore cuius non eſt inuentum mendacium. Ita (vt iuſtitiæ æterno Patri pro nobis ſatisfaceret) ludibrio permiſit impiorum, vt non eſſet ſpecies ei, neque decor, vt eſſet deſpectus & nouiſſimus virorum, vt quaſi ouis ad occiſionem duceretur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſceret, Iſaiæ 53. Perpendant hæc myſteria fideles, & deſinant tandem in ſemetipſis perpetratione ſcelerum rurſum crucifigere filium Dei, Hebræorum 6.

Innocentia Chriſti. 3 Tertiò, Deſcribit Chriſti tum innocentiam, quòd ſcilicet nullo ſuo merito talibus iniuriis, calumniis, pœnis, & ſuppliciis ſit affectus, ſed tantùm quòd Pater poſuerit in eo iniquitates omnium noſtrum, vt quaſi conterere ipſum voluiſſe videretur, Iſaiæ 53. Id enim iudicabat mundus, dicens, Sperauit in Deo, liberet eum ſi vult. Si eſt filius Dei deſcendat de cruce, Matthæi 27. quibus calumniis hîc reſpondet Chriſtus, *Dominus Deus Pater eſt auxiliator meus*, ſcilicet, ſecundum humanitatem, quæ auxiliatore eguit. Vnde ipſi in agonia conſtituto aderat Angelus confortans, Lucæ 22. licet ſecundum diuinitatem eſſet Patri æqualis. Ergo quia nulla eſt in me iniquitas, tanta eſt conſcientiæ puritas & innocentia, & ideò non ſum confuſus. Remanſi enim inter mortuos liber à vinculis, ſcilicet damnationis. Imò mortem ipſam moriendo deſtruxi. 1. Corinthiorum 15. Oſeæ. 9. Ero mors tua, ô mors, &c. Hac fiducia ſecurus poſui faciem meam, vt petram duriſſimam, vt plagis & verberibus non cederet; & atteri me paſſus ſum propter ſcelera veſtra, Iſaiæ 53. non meo merito, ſi accuſare me aduerſarius voluerit, accedat ad me, ſtemus ſimul. Neque enim cedam peccati conſcientia impulſus. Tuetur enim innocentiam meam auxiliator meus.

Ac proinde qui me condemnare voluerunt, quaſi veſtimentum contererentur, & tinea comedet eos, id eſt perpetua eos manebit miſeria. Tum etiam inſignem miſericordiam, qua nunquam poteſt obliuiſci miſereri. Siquidem omnium iniuriarum quaſi immemor, poſt tanta in ipſum commiſſa ſcelera, & flagitia, vocat ad gratiam remiſſionis, nolens, vt ait Apoſtolus Petrus, Epiſtola 2. capit.3. aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti. Ait enim per Prophetam, *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocem ſerui eius?* quaſi dicat: Si ita vt me Dei filium ſitis perſecuti, iniuria affeceritis, odio habueritis gratum, & in crucem adegeritis, non eſt quod deſperetis tamen, pœnitemini, credite Euangelio, baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Domini, Actuum 2. Hoc eſt enim audire vocem ſerui eius. Sic enim fiet, vt ſi in tenebris ambulauerit, iam lumen recipiat fidei, & veritatis, ac tranſlatus de poteſtate tenebrarum, transferatur in regnum filij dilectionis Dei, ad Colloſſenſes 1. Si tamen ſperet in nomine Domini, & innitatur ſuper Dominum Deũ ſuum: hoc eſt, fiduciam & gloriam ſpei, vſque ad finem firmam retineat, Hebræorum 3.

Inſignis Chriſti miſericordia.

FERIA SECVNDA POST DOminicam Palmarum, Euangelium, Matthæi 26.

Et factum eſt: cum conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis, &c. Finis Euangelij: Et exinde quærebat opportunitatem vt eum traderet.

QVia ſatis ſciebant Apoſtoli Chriſtum legum eſſe obſeruantiſſimum, nec certas habere ædes, in quibus iuxta legis decretum, agnum comederet, præbent ſe tamen illi morigeros, & quo loco parari velit, rogant. Itaque varia proponit hoc Euangelium.

1 Primò, Chriſtus vt ſuam natiuitatem, & vitam voluit

luit eſſe in ſumma humilitate · & penuria. In ſtabulo enim naſcitur, tota vita non habet vbi caput reclinet, Lucæ 2.& 9. 2.ad Corinth.8.quum diues eſſet, &c. eandem in extremâ mortis horam ſeruare noluit, vt exemplo doceret ſuos ab omni auaritia, ſuperbia,faſtu,& ambitione quàm alieniſſimos eſſe debere: etſi interim non obſcurè ſignificet ſe cœli ac terræ Dominum eſſe, vtpote cui omnia ad arbitrium parata ſint. Nam & Petrum, & Ioannem ad ignotum hominem deſtinat, quæ fieri velit tanquam Dominus imperat, vt qui omnium corda arbitrio ſuo regeret, ſciens nihil ſibi denegandum. Neque verò ad Diuites, Scribas, Phariſæos, Principes, & Sacerdotes, Apoſtolos mittit,nō quòd & ipſorum non poſſet rebelles inflectere quo vellet voluntates: ſed ne cuiquam inuito vim facere gratia putaretur, eum eligit, quem voluntarium fore præſciuit, id eſt, humilem, & abiectum, nullo famulorum ſtrepitu ſtipatum,ſed qui ipſe lagænam aquæ humeris geſtare: vnde eius humilem conditionem agnoſcere licet, Talibus enim delectatur Chriſtus, qui humili ſint & contrito corde, non reiicientes gratiam Dei, ſed eam humeris in vtilitatem proximorum ferentes. Parati etiam omnia diſcrimina ipſorum cauſſa ferre, hi demum hoſpitio, & conuiuio Chriſtum excipere merentur: iuxta illud, Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus, Ioannis 14.

2 Secundò, Magnam verbi Dei potentiam commendat, quæ potuit facilè huic, cui deſtinantur Apoſtoli, adimere omnem imminentis periculi metum, & timorem. Siquidem dederant Pontifices & Phariſæi mandatum, vt ſi quis cognouerit vbi ſit, indicet, vt apprehendant eum, Ioannis 11. Vnde parum tutum videbatur eum hoſpitio admittere, qui eſſet & Eccleſiaſtici, & ciuilis magiſtratus authoritate proſcriptus. Sed hæc eſt Chriſti, eiuſque, quam inſpirat gratis, fidei virtus & energiat, vt famę, & fortunę bonis neglectis, in ſolam Dei Patris voluntatem reſpiciat, & eam ſequatur, & obtemperet, etiam cum capitis periculo,ſciens, abſque ſumma illius prouidentia, & voluntate accidere nihil poſſe: Quare

Quare ſeſe huic promptiſsimè ſubiicit. Contrà verò, hoc fidei lumine deſtituta ratio, & prudentia carnis, neglectis Dei promiſſionibus, præſentia tantùm, & quæ ante pedes ſunt cernit, horum conſideratione mouetur: nec Deo, cui omnium rerum & humanarum, & diuinarum cura eſt, fidit aut credit ita terrenis affixus, vt cœleſtium conſideratione non magis quàm brutum moueatur.

3 Tertiò, Vt in hoc viro ſignificaret qualem fidelium oporteat eſſe fidem, & obedientiam erga Deum, eiuſque verbum, prædicit qualem ipſum ſint experturi Apoſtoli: ſcilicet, facilem: & promptum. Ipſe, inquit, oſtendet vobis cœnaculum grande ſtratum. Charitas enim, quæ diffuſa eſt in cordibus fidelium, non ſibi, ſed Chriſto, & proximis omnia impendit. Non enim quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti: illi totum cœnaculum cordis ſternit, vt alium nullum hoſpitem admittat. Apoſtolos verbi Dei miniſtros, & prædicatores patitur verbo fidei exornare conſcientiam, illuſtrare cognitione veritatis, amore cæleſtium bonorum accendere: Submittit enim intellectum in obſequium fidei. Neque enim alia ratione Chriſtus recipitur, quàm fide, ſpe, charitate, & obedientia, qua verbo creditur, promiſſiones expectantur, proximus propter Deum diligitur, & mandatis eius obtemperatur Hæc qui ex ſpiritu fidei fecerit, iuſtus eſt, non imaginaria tantùm imputatione, ſed verè: iuxta illud Ioannis, Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: habet & Chriſtum habitantem per fidem & charitatem in corde, vt ait Apoſtolus, ad Epheſ. 3. Cuius potentia in omnibus tentationibus defenditur & liberatur, etiamſi maximè inſidietur hoſtis, etſi tanquam Leo circumeat quærens vt deuoret.

Fidelium fides & obedientia in Deũ, qualis.

4 Quartò, Proponit ſingularem Chriſti in peragendo redemptionis humanæ myſterio promptitudinem, qua ſeſe æterno Patri obtulit λύτρον, & pretium pro peccatis noſtris dum teſtatur Euangeliſta, ipſum facta hora diſcubuiſſe, & duodecim Apoſtolos cum eo. Quibus non obſcurè diuinam Chriſti potentiam declarat, qua effecit vt etiamſi tam ciuiles quàm Eccleſiaſtici magiſtratus contra eum conſpiraſſent, non potuerunt tamen, niſi dum vellet

vellet ipſe, quod cupiebant perficere. Ex quo ſequitur irritos eſſe omnes conatus mundi, carnis, diaboli,& impiorum, quos ſolent contra fideles, & electos intentare, niſi diuina permiſſione fulciantur: quæ tamen ad eorum ſalutem patitur ſubinde ipſos cruci ſuccũbere: quia non niſi per varias tribulationes vult ipſos intrare in regnum cœlorum, ſicut & vnigenitum ſuum cruci ſubiecit, vt eſſet fidelibus exemplum & regula. Atque hoc erat, quod tanto deſiderio ſitire ſeſe teſtatur Chriſtus, dum ait, Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar, ſed dico vobis,quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei. Quid enim aliud Chriſtum in mortem pro nobis adegit, niſi ineffabilis charitas,qua dilexit nos, etiam cũm inimici eſſemus? ad quam cũm vbiq; nos hortetur,tum maximè hiſce verbis, quibus in vltima cœna nõ Apoſtolos tantũ, ſed nos omnes inſtruit,atq; ad hanc charitatis viciſſitudinem hortatur, quod in ea vitæ Chriſtianæ perfectio, & conſummatio eſſet conſtituta, neque alia via, quàm per hanc, eſſet acquirenda fœlicitas æterna.

FERIA TERTIA POST DOminicam Palmarum, Epiſtola, Hieremiæ 11.

Tu autem Domine demonſtraſti mihi, & cognoui, &c. Finis Epiſtolæ: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus noſtris.

VAticinatur hæc quoque Epiſtola de myſterio paſſionis Chriſti: Suſtinens enim perſonam Chriſti Hieremias, tria facit.

1 Primò, Oſtendit ſeſe ex certa Dei reuelatione intellexiſſe Iudæorum contra ſe odia, machinationes, & conſilia, quibus ipſum propter veritatem verbi Dei ſunt perſecuti. Nullus autem Prophetarum, ſiue vitæ puritatem, ſiue prædicationem, ſiue perſecutiones ſpectes, clarius imaginem Chriſti expreſſit, quàm Hieremias. Siquidem ſanctificatus in vtero

ro ſanctiſſimè vixit, prædicatione grauiter vitia carpſit, & perſecutionibus variis agitatus, tandem à populo lapidibus eſt obrutus. Non quòd iſta cum Chriſti factis conferri verè poſſint: diſtant enim multis paraſanguis. Chriſti nanque longè alia fuit vitæ innocentia, prædicatio, & paſſio, adeò vt ſoli Chriſto conuenire propriè poſſit iſta Prophetæ ſententia. Ego quaſi agnus, qui portatur ad victimam. Nunquam enim Sanctorum puritas tanta eſſe poteſt, propter eam, quam circunferunt naturæ corruptionem, vt miſericordia non indigeant conditoris, beneficio redemptionis non egeant: deniq; victimæ pro peccatis ceſſent. Hæc enim ſoli Chriſto ob vnionem diuinæ naturæ competunt.

2 Secundò, Quaſi per antitheſin inter ſe committit ſingularem Chriſti innocentiam, perſeuerans in ea, quam ab agno ſumpſit metaphora, dicens, *Tu oſtendiſti mihi ſtudia eorū, & non cognoui quòd cogitauerunt contra me cōſilia*, quæ Chriſto non alia ratione cõpetere poſſunt, niſi quatenus ita ſe geſſerit, ac ſi prorſus ignoraſſet Scribarum, Sacerdotum, & Phariſæorum, contra ipſum machinationes, quum nihil vnquam horum ipſum latuerit, ita vt frequēter non tãtùm ipſorum, vel verba, vel facta quamuis occulta prodiderit, verùm etiam abditiſſimas eorum cogitationes. Matt. 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris? Erant enim in Chriſto omnes ſapientiæ, ſcientiæ Dei theſauri abſconditi, tanta vbertate & copia, vt de plenitudine eius omnes accepimus veram tum Dei, tum ſcripturarum cognitionē: inſuper remiſſionem peccatorum, & gratiam pro gratia, Ioannis 1. necnon Iudæorum contra ipſum inuidiam, dum videntes illuſtria Chriſti facta, miracula, & dogmata malo quodam zelo perciti dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes crederent in eum, Ioannis 11. Conceperunt autem hunc zelum impij ex honoris, dignitatis, & quęſtus nimia cupiditate, quibus dum priuari metuebant, iuxta Prophetę huius oraculum conſilio diffiniunt, dicentes, *Venite, mittamus lignum in panē eius, & eradamus eum de terra viuentiū, & nomen eius non memoretur amplius*: hoc eſt, Morte turpiſsima condemnemus eum, vt nulla poſthac eius ſuperſit memoria.

ria. Hæc quidem cogitauerunt impij, ſed errauerunt. Nam excæcauit eos malitia eorum, & neſcierunt ſacramenta Dei, Sapient.2. Omnibus etenim ſuis conſiliis ac machinationibus hoc ſunt conſecuti, vt ipſi ſibi perpetuam ignominiam, damnationémque æternam: Chriſto verò gloriam ac nominis immortalitatem compararent: quia enim Chriſtus ſeſe humiliauit vſque ad mortem, dedit illi Pater nomen quod eſt ſuper omne nomen, Philippenſ.2.

3 Tertiò, Denunciat pro hac tanta in Chriſtum inuidia horrendum Dei in ipſos iudicium, quo acerrimè filij ſui tuebitur innocentiam, & vlciſcetur illatam iniuriam: & impiorum iudicaturus eſt non tantùm facta, ſed corda, & renes, dum ait, *Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè videam vltionem tuam ex eis*, quæ non optando, appetitu videlicet vindictæ, dicuntur à Propheta, ſed vaticinando, Dei contra ipſos ſententiam pronuntiat. Tribuit autem Deo iudicij æquitatem, qua nihil, vt qui ipſa iuſtitia eſt, ex affectu, amore, & odio ſit iudicaturus, ſed in iudicio & iuſtitia, vt eius ſententiam nec damnare etiam ſi velit, reprobus poſſit, ſed laudare redemptus: item tribuit ſeueritatem, qua impios, & infideles, hæreticos, hoſtes fidei, apoſtatáſque, & quotquot ſine fide ac pœnitentia, in peccatis contra conſcientiam perſeuerant, perpetuis illis gehennæ ſuppliciis puniet. Proinde quiſquis ſeſe aut potentia, aut calumniis impiorum opprimi ſentit, conſilium Prophetæ ſequatur, reuelet Dominò cauſam ſuam: ipſe enim, iuxta Pſalmographum, eſt refugium pauperi, adiutor in tribulatione, iudex orphanorum, & Pater viduarum. Meritò igitur Chriſtus, vt exemplum omnibus oppreſſis exhiberet. Patri æterno cauſſam ſuam vindicandam committit, nec temerè: Nam Apoſtolo teſte, exauditus eſt pro ſua reuerentia, Hebræorum 5. dum in diebus carnis ſuæ preces & ſupplicationes cum lachrymis & clamore valido obtulit. Vidit nanque vltionem, quam Pater ſumpſit de perfidis Iudæis filium Dei perſequentibus, de gentibus idololatris gratiam Euãgelij reſpuentibus, & de impiis peccatoribus filium Dei conculcantibus.

FERIA

FERIA TERTIA POST DOminicam Palmarum, Euangelium, Matthæi 26.

Prima autem die Azymorum, acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere paſcha? &c. Finis Euangelij: Et hymno dicto, exierunt in montem oliueti, &c. *Mar.14. Luc.22.*

COmplectitur hoc Euangelium tria.

1 Primò, Quomodo Iudæi iuxta præceptũ, Exod.12. duabus tantùm de cauſsis colebāt Paſcha, 1. Quia Angelus ea nocte, Ægyptiorum primogenitis trucidatis, pepercisset Iudæis, Exod.12. 2. Quia eadem nocte Ægypto ſunt egreſſi, ampliſsimis ſpoliis ditati, & omnibus ipſorum aduerſariis ſubmerſis, Exod.14. Hæc autem, quia, Apoſtolo teſte, in figura contigerunt, 1. Corinth.10. Cuius vt veritatem exhiberet, aduenit Chriſtus: idcirco ne legi derogare videretur, Apoſtolos de duobus admonet: ſcilicet, de Paſchate poſt biduum celebrando, de Paſsione, quam per crucem eſſet ſubiturus, ſignificans eam adeſſe horam, qua tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, Ioan.13. & quod aduerſum nos erat chyrographum decreti deleret, ad Coloſſ.2. Agit autem hoc Chriſtus, vt anxios, & parum in fide firmos Apoſtolos certiores faceret de ſuâ diuinitate, & humanitate, qua potuit futura prædicere, & ſeſe voluntarium morti obiicere. Quæ duo eò attentius ſub articulum Paſsionis voluit inculcare Chriſtus, quòd in his duobus ſummam fœlicitatis fidelium colocaſſet. Neque alia ratione cuiquam poſſe eam adipiſci, niſi perfecta vtriuſq; fide & confeſsione. Vt enim ſine fide impoſsibile eſt placere Deo, ita & qui erubuerit me, inquit Chriſtus, coram hominibus, hunc filius hominis erubeſcet, &c. Luc.9. ſed Chriſtiani longè, ſcilicet, maioribus de cauſſis hoc celebrant, quo recordantur ꝙ potentia magni illius cõſilij Angeli Chriſti eius, deſtructi ſint, & captiui ducti in ligno crucis, Col.2. & ipſi Chriſtiani erepti de poteſtate tenebrarum, & tranſlati in re- *Iudæi duabus de cauſſis tantùm colebant Paſcha.*

gnum filij Dei, Coloſſ.1.& quòd loti in ſanguine Chriſti ab omnibus peccatis, acceperint ſpiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamant, Abba Pater. Rom.8. Apocal.1. His ſiquidem de cauſſis paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus; horum conſideratione & memoria epulantur in azymis, 1. Corinth.5. ſinceritatis, & veritatis: ſed cum lactucis agreſtibus, iuxta Dei decretum, Exod.12. Sic enim typicum agnum Patres, Chriſtus, & Apoſtoli comederunt. Requirit enim beneficiorum Chriſti memoria, noſtrorū peccatorum quandam recordationem, eorúmque veram pœnitentiam, cum acerbo cordis dolore, de offenſo clementiſſimo Patre Deo, coniunctam; ſed addito azymo, id eſt, odio, & deteſtatione peccati, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat. Hoc enim ſignificabat Deus, dū prohibet in domibus eorum, qui paſcha comederent, eſſe fermentatum panem veteris malitiæ, & nequitiæ: quia nulla eſſe poteſt conuentio Chriſti ab Belial. Vt igitur Chriſtus non ſolùm legi obtemperauit in eſu agni paſchalis, ſed ex nimia charitate quâ dilexit nos, obtulit ſemetipſum pro nobis, vt eſſet paſcha noſtrum ac nobis immolaretur, ita viciſſim nos oportet ex vera fide, & conſcientia bona, hæc ipſius beneficia amplecti.

Iudæorum malitia. 2. Secundò, Proponit malitiam Iudæorū, quorum Principes interea dū ſacra hęc tāta religione ſibi à Deo pręcepta colenda forent, inuidia irritati, ſecundò contra Chriſtum conſilium faciunt, quomodo Ieſum dolo tenerent, & occiderent. Quia enim ſemel inter ipſos conſtitutum erat perdere Chriſtum, quem ſentiebant ipſorum auaritiæ, ſuperſtitioni, & impietati eſſe contrarium, lata iam per Caipham ſententia, ſolùm hoc de modo perdendi agitur concilium, dicentes, vt eſt Sap.2. Circunueniamus iuſtū, quoniam contrarius eſt operibus noſtris: Improperat nobis peccata legis: Diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtrę: Promittit ſe ſcientiam Dei habere: Filiū Dei ſe nominat: Factus eſt in traductionem cogitationū noſtrarum: Grauis eſt nobis ad videndum: & tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo. Vide Matth.23. Venite ergo, mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum

de

de terra,& nomen eius non memoretur amplius, Hier. 11. Sic enim impietas ſemper in malum proficit, iuſtiſſimo Deo præcedentia peccata nouis ſubſequentibus vindicante, vt non immeritò impij magiſtratus imaginem, hi Principes & Sacerdotes præ ſe ferre videantur: qui cũ ſemel veritatem ipſam oppugnare cœperint, non antè deſiſtunt, quàm omnino oppreſſerint, exigentibus id ſæpè meritis ſubditorum, quia Dominus eſt, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi ſui, Iob 34. Illud quoque hoc loco admirari licet humanam malitiã, licet potentia, armis, facultatibus, & omnibus præſidiis fulciatur, nihil tamẽ poſſe cõtra electos, niſi Deo permittente: qui mala hominũ voluntate ad exercitium vtitur electorum, non pro ipſo improborum arbitrio, ſed ſecundum propoſitum ſuum, & Eccleſiæ vtilitatem. Eſt & illud quoque horum Principum magnæ improbitatis, & impudentiæ argumentũ, quòd nullo pietatis, vel religionis amore, coërcẽtur, à flagitio concepto in filiũ Dei, ſed ſolo mũdi & turbarũ motu. Ideò inquiũt, Non in die feſto, ne forte tumultus fieret in populo: ſed iuſto Dei iudicio cõprehendũtur in cõciliis quibus cogitãt, Pſal. 10.

3 Tertiò, horrendum iudicium Dei in Iuda proponit, qui ex Apoſtolo, & verbi Dei præcone, factus, propria malitia, qua ita eſt excæcatus, venditor, traditórque Christi: Quum enim diabolus miſiſſet in cor eius, vt traderet eum, tum abiit ad Principes, & ſummos Sacerdotes, dicens, Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Hic fructus eſt auaritiæ, vt verè dixerit Poëta, Quid non mortalia pectora cogis auri ſacra fames? & Apoſtolus, Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, quæ mergunt homines in interitum, 1. ad Timo. 6. Refert autem impius hic proditor omnium eorum imaginem, qui contra conſcientiam, veritatem Dei in mendacio detinent, quæſtus cauſſa pietatem ſimulant, ſacramenta Chriſti non niſi certo pretio accepto adminiſtrant, & Simoniaca labe turpiter Eccleſiam defœdant. Hi enim verè Chriſtum Iudæis tradunt illudendum & occidendum: quia huiuſmodi hominum cauſſa nomen Domini iugiter blaſphematur: quibus iuſtiſſimè competit illud, Si

Horrẽdum Dei iudicium in Iuda.

inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, &c. Pſalmo.54. Quòd autem opportunitatem nacti impij magiſtratus perpetrandi ſceleris pretium offerunt, inſignem eorum in Chriſtum declarat inuidiam, quanuis parati iacturam ſubire, vt innocentis morte ſeſe exſaturent. Ita ſolent ij, quibus veritas odio eſt, omnia tentare, vt eam ſemel opprimant, nec antè deſiſtunt, quàm quod cupierint, aſſequantur.

FERIA QVARTA POST DOminicam Palm. Euangel. Ioan 13.

Ante diem feſtum Paſcha, ſciens Ieſus quia venit hora eius, &c. Finis Euangelij: ita & vos faciatis, &c.

ETſi non ignorem huius Euangelij hiſtoriam factam eſſe ipſo die cœnæ Domini, atque hoc die Chriſtum fuiſſe à Iuda venditum, tamen quia, iuxta communem Eccleſiæ conſenſum, lotio pedum ſacramenti inſtitutionem præceſſit, ideò conſultè hoc Euangelium hoc die interpretari licet. Complectitur autem quatuor.

Manſuetudo Christi. 1 Primò, Singularem Chriſti manſuetudinem, & humilitatem, qua ſe non tantùm in abiectiſſimam ſeruitutem lotionis pedum demiſit, ſed in horribiles illos dolores Paſſionis, quos noſtra cauſſa aſſumpſit, ad Philippenſes 2. Propter nimiam ſcilicet, charitatem, qua dilexit nos, &c. Eam autem dilectionem electis, & fidelibus quotidie impendit, quam Apoſtolis typica hac lotione ſignificauit, ſ. ſanguine ſuo ſeſe animæ, & corporis ſordes loturum, peccata, nimirum, & pœnas peccatorum, quæ licet in natura videantur relictæ in exercitium, in morte tamen prorſus extinguentur, Apoc.7. Abſterget Deus, Dan.12. Iſa.25. Deleuit enim Chriſtus mortē, peccata, mundum, diabolum, & infernum, nō vt nō ſint, ſed vt fidelibus nō dominētur, ablata ipſorum tyrannide, & potentia, ne lotis & iuſtificatis noceant, ſed potius, vt ait Apoſt. Ro.8. cooperētur in bonū. Nā præcipitauit mortem in ſempiternū, Iſa.25. deleuit chyrographū decreti, ad Col.2. vicit mūdum, Io.17. alligauit fortē, & vaſa eius diripuit, Luc.11. & in ſanguine teſtamenti eduxit, victos de

de lacu, in quo nō erat aqua. Zac. 9. Sed tamen egent cōtinua lotione pedū, quia etiam iuſtificatis & electis infirma natura ſubinde graues & malos affectus gignit, qui continua egent lotione, quæ per pœnitentiæ lachrymas fit. Dum itaque Chriſtus ſurgit à cœna, deponit veſtimēta, linteo ſe precingit, mittit aquam in peluim, & incipit lauare pedes diſcipulorū: inſignē illā erga miſeros mortales declarat charitatē, qua quū diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, vt, ſ. ipſius inopia diuites efficeremur.

2 Secundò, Petro recuſanti lotionis beneficium, oſtendit inſignem illius vtilitatē, dum inſinuat verā iuſtitiā, aut vitam æternā haberi non poſſe, niſi per Chriſtum à ſordibus peccati abluamur. Obſeruāda interim eſt Apoſtoli Petri modeſtia, & animi demiſsio, qua indignum ſe iudicat, cuius pedes ille lauaret, qui ſua virtute cæcorum oculos aperuit, Matt. 11. leproſos mundauit, mortuos ſuſcitauit, Ioā. 11. cœlum & terram è nihilo creauit. Gen. 1. & deniq; omnia fecit, quę cœli ambitu continentur. Tulit quidem hanc animi modeſtiam Chriſtus, quanquam ex zelo, non ſecundū ſcientiam prodiret, inſinuans eos qui ſpiritnales ſunt, debere imbecillitatem infirmorum ſuſtinere. Ideò inquit, *Quod ego facio neſcis modò*: q. d. Animalis adhuc quum ſis, non percipis ea quæ ſunt ſpiritus Dei, quia incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles vię eius, Ro. 11. Scies poſtea, dum ſcilicet, Spiritū ſanctum acceperis, qui deducens te in omnem veritatem docebit te omnia. Ioan. 14. 16. Verùm dum pertinacius Chriſto reluctari pergit, vt eſt ſemper carnis natura propenſior in ea quæ rationi adlubeſcunt, potius quàm quę verbo Dei imperantur, his obedire, graui illum cōminatione terret, dicens, *Si non lauero te*, quaſi dicat, Niſi te fecibus prauæ concupiſcentiæ purgatum mundauero, ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris, Iſaiæ 4. qui baptizati ob perpetuam cum carne luctam eſt neceſſarius: *Non habebis partem mecum*, ſcilicet, in terra viuētium, quam per Paſsionem vobis quoque ſum ac omnibus electis paraturus. Hac terribili comminatione audita perculſus, (Eſt enim quouis gladio ancipiti penetrabilior ſermo Dei pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, &c. Heb. 9.) ſe totum voluntati Dei permittit. Eſt enim

Petri modeſtia & animi demiſſio.

Galat. 6.
Rom. 14.

ea fidei natura, vt ſe totam Deo committat. Ideò inquit, *Domine, non tantùm pedes, ſed & manus*, id eſt, opera, & caput, id eſt, intentionem. Quibus verbis pulchrè exprimit nos, noſtráque omnia ex ſe ſordida eſſe ac fœda, nec in iudicio Dei poſſe conſiſtere, niſi à Chriſto purgata.

3 Tertiò, Doctrinam Chriſti, qua docet eos, qui, vt loquitur Apoſtolus, Hebr. 6. & Rom. 6. ſemel ſunt illuminati, guſtauerũt donũ cœleſte, participes facti ſunt Spiritus ſancti, in morte Chriſti baptizati ſunt, & loti ſunt à peccatis, vt ſcilicet, ſint in Chriſto Ieſu noua creatura, renouati ſpiritu mentis, & induti nouũ hominẽ, qui ſecũdum Deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis: quomodo, ſcilicet, eos oporteat ambulare, & placere Deo, quorum caput, & manus, id eſt, authore Bernardo, ſermon. de lotione pedum, intentio & operatio munda eſt, vt non hominibus, ſed ſoli Deo placere ſtudeant, abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, vt ſobriè & piè viuant in hoc ſeculo: his tamen eſſe opus vt pedes lauent, id eſt, animi affectiones, ſubinde per pœnitentiæ lachrymas expurgent. Vix enim fieri poteſt, quin vanitati, voluptati, & curioſitati ſubinde animus pluſquam oportet cedat. Nam in multis offendimus omnes. Eſt enim, iuxta Auguſtinũ ſanctiſſima oratio, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus & veritas in nobis non eſt. Quare leuia & ſi hæc videantur eſſe peccata, contemnenda tamen ſunt, quando impoſſibile ſit cum eis ſaluari: nec niſi per Chriſtũ elui poſſunt: eſt enim propitiatio pro peccatis noſtris. Si tamen ſecundum poſt naufragium tabulam pœnitẽtiam non negligamus, qua virtute ſanguinis agni immaculati, animorum, & corporum ſordes purgantur, vt coram Deo, eiúſq; ſeuero tribunali conſiſtere poſſimus, tanquã abluti, ſanctificati, & iuſtificati. Sic enim fit, vt loti ſimus coram Deo mundi, quemadmodum hîc docet Chriſtus: quamuis enim ſine peccato non ſimus, tamen ſi non dominetur ac regnet in noſtro mortali corpore, vt obediamus cõcupiſcẽtiis eius, non imputatur, etſi carne ſeruiamus legi peccati, modò mẽte ſeruiamus legi Dei, Ro. 7.

4 Quartò, Suo ipſius exẽplo hortatur Chriſtus Apoſt. Epiſcopos, & Sapiẽtes, quibus Eccleſiã ſuã, quã acquiſiuit

uit ſanguine ſuo, Act.20.cōmiſit, ad māſuetudinē, modeſtiā, & epeceiā: dū ait, *Si ergo ego laui pedes veſtros, Dominus, & Magiſter*, nō tragic⁹ aut imaginari⁹ vel titulo ten⁹: ſed verè, &, vt loqtur ſcriptura, Dñs dominātiū, Princeps Regū terræ, & Rex Regū: ergo & vos debetis alter alterius lauare pedes. Qui maior eſt veſtrū, fiat ſicut minor, Mat.20. Luc.22. Galat.6. Nō iubet autē Chriſt⁹ hoc præcepto, vt in publicis peccatis, & manifeſtis criminib⁹ inuicē ſibi adulētur & præfecti & ſubditi: ſic enim politiā omnē prorſus ſubuerteret. Sed ex æquo vult omnes ſuæ ſortis meminiſſe: vt, ſ. mutua lenitate ſanem⁹, quæ ſalua charitate tolerari poſſunt. Eſt autē ſuperiorū & gubernatorū, vitā, & mores leniter ferre ſuorū ſubditorū, quatenus cū pace Reip. & ſine iniuria creatoris licet: & ſubditorū, gubernatorū, & doctorū mores, licet tetricos & difficiles, tolerare. Porrò q̃ graues turbas in Eccleſia Chriſti dederit huius præcepti neglectus, res ipſa loquitur. *Superiorū eſt & gubernatorū, ſubditorum vitam & mores leniter ferre.*

FERIA QVINTA IN COENA Domini, Euangelium, Lucæ 22.

Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, &c. Finis Euangelij: *qui pro vobis fundetur, &c.* *Matth.26. Mar.14. 1.Cor.11.*

ABrogatis typicis illis & Moſaicis ſacrificiis in vltima cœna Chriſtus nouū, nō ſecundū ordinē Aarō, ſed Melchiſedech, ſacrificium inſtituit, panem & vinū, in verū ac viuum corpus ſuum conuertēdo. Quare non ratione, ſed fide ſunt æſtimanda, quæ in hac cœna agit Chriſtus. Sunt autem obſeruanda quatuor.

1 Primò, Vehemēs hoc Chriſti deſideriū, quo prçter cōſuetudinem ad hanc cœnā accedit, nō obſcurè magnum quid ipſū facturū indicās: ex quo intelligas nō cōmunē aut vulgarē fuiſſe, ſed prorſus diuinā, & cœleſtem, qua dignatus eſt filius Dei humanā naturam maledicto obnoxiā, cœleſtib⁹ epulis paſcere, proprio, ſ. corpore, & ſanguine. Siquidē id & potuit, & voluit, quia Deus, apud quem non impoſſibile omne Verbū, Luc.1. & quia ſæpius fuerat pollicitus. Io.6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt, &c. Quiſquis igitur eſt ſacramentarius, aut Caluinianus,

Qui veritatem corporis Christi in Euchariſtia negāt, iidem diuinitatē, omnipotentiā, & voluntatem Chriſti tollunt.

veritatem corporis in ſacramento Euchariſtiæ negans, hic vel diuinitatem, omnipotentiam, vel voluntatē Chriſti tollit, contra manifeſtum Dei verbum. Ego & pater vnum ſumus, Ioā. 10. Omnia quæ habet Pater, mea ſunt, Io. 16. & illud, Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cœlo & in terra, Pſal. 134. Certa fide eſt ergo credendum, Chriſtum potuiſſe, voluiſſe, & feciſſe, ſcilicet, vt ex pane corpus ſuum faceret, quod vitam daret.

2 Secūdò, Vt inſignē illā charitatē, qua ſeſe in mortem pro nobis erat daturus, altius animis noſtris infigeret, nō ſui tātùm typū, & figurā diſcipulis ſpecieb' panis, & vini exhibuit, tāquā mnemoſynō quoddā, & certū amicitiæ ſymbolū. Eſt enim cuilibet etiā plebeio facilè apud amicū ſui figuram in imagine picta relinquere, ſed hanc nemo, niſi qui ratione careat, pro corpore amplectitur. At verè Chriſtus diuinitatis ſuæ potētia accepit panē, vt

Ioan. 6. promiſſioni fidē faceret. Panis quē ego dabo, caro mea eſt: & gratias agēs benedixit, vt inſinuaret ſublimius aliquid ſe facturū, q̄ humana ratio aſſequi poteſt: ſic enim rebus arduis ſemper ſolet Chriſtus, Neq; iis cōtētus fuit, ſed fregit, & dedit diſcipulis, non ſimpliciter, aut mymicūs tantùm, ſed dicēdo, *Hoc eſt corpus meū: Hic eſt ſanguis meus.* Quare vehemēter errāt, q Chriſtū panē tātùm fregiſſe, ac dediſſe diſcipulis, impudēter aſſerūt. Operatoria enim eſt hęc Chriſti oratio, cū intētione faciēdi prolata ab eo, qui poteſtatē habet. Qui corpus ſuū nō cū pane pręſēs adeſſe facit, ſed verè, vt Catholica credit Eccleſia, trāſelemētauit & trāſſubſtātiauit in corpus & ſanguinem ſuū. Quare liberè cōtra Oecolāpadiū, Svuēcfeldiū, Stanczarū, Caluinū, Bezā, Lutherū, & Brētiū, alioſq; omnes noſtri tēporis hæreſiarchas, credimus & profitemur Chriſtū in hac nouiſsima cœna verū ſuū corpus, q̄ pro nobis in mortē tradidit, diſcipulis dediſſe, nō vt ipſis tātùm eſſet charitatis & amoris mnemoſynō, ſed fidelibus omnibus pignus & arrhabo ſalutis æternæ Chriſti merito obtinēdæ, perpetuáque mortis Chriſti recordatio.

1. Corin. 11. Quotieſcunq; māducabitis. mortē Domini annuntiabitis, &c. Atque ideò Apoſtolis, Epiſcopis, & Sacerdotibus hanc poteſtatē in cœna Chriſtus fecit, dicēs, *Hoc facite in meam cōmemorationē*: Quib' verbis Sacerdotiū, nouæ le-

gis

gis ſacramentũ,ipſóſque Apoſtolos, & eorum legitimos ſucceſſores inſtituit, qui offerrent dona & ſacrificia pro peccatis, quemadmodum ipſe Chriſtus non ſolùm in cruce cruentum, iuxta typum Aaronis, ſed in cœna, ſecundum ordinem Melchiſedech. obtulit ſacrificium.

3 Tertiò, Quale corpus ſub viſibili elemẽtorum ſpecie Apoſtolis dederit, verum, ſcilicet, & viuũ, quale, ſcilicet, Virgo mater concepit, & peperit: Magi in præſepi adorauerunt: in mortẽ Iudæis tradidit Iudas: clauſo ſepulchro propria virtute ſuſcitauit, & ab Angelis in cœlo ad dexteram Patris adoratur. Quod Chriſti verbis efficaciſſimis demonſtratur, dum ait, *Hoc eſt corpus meũ, quod pro vobis datur. Hic eſt ſanguis meus, qui per vobis effundetur.* An quæſo aliud corpus in mortem dedit, quàm mater peperit, quàm Magi adorauerunt, quàm cruci eſt affixum. quã ſepulchro impoſitum eſt? atqui hoc ſe dare fatetur. Illud igitur ſit oportet, niſi mẽdacem eũ eſſe voles qui ſumma veritas eſt: Proinde nec fallere, nec mẽtiri poteſt. Falleret autẽ ac mentiretur, ſi quum verum ſe dare corpus aſſereret, typicum tantùm, & figuram illius exhiberet. Verius hîc igitur veteris Eccleſiæ patres amplectimur, ſcilicet, Auguſtinum, Tract.26.in Ioan. Item 45.50.61.62.lib.21. de Ciuit.cap.25.ſermon.11.de verbis Domini, Ambroſiũ in cap.22.Luc.lib.2.off.cap.28.lib.4.de ſacrament.cap.4. Item, lib.5.cap.4.Item de iis qui myſteriis initiantur, cap. 9.Chryſ.hom.31.61.ad populũ Anthioc.in ca.10.1.Epiſt. ad Corint.hom.3.in Epiſt.ad Epheſ.Theophilac.cõmentar.in Marcum cap.14.26.Matt.in cap.6.Io. Origenem lib.8.contra Celſ.hom.16.in Numer.Item, cap.26.Matt. hom.38.in Lucam, Hilarium lib.8.de Trinitate, Cyprianum ſerm.de cœna Domini. Panis quem Dominus diſcipulis tradidit non effigie, ſed natura mutatus eſt, Tertullianum lib.4. contra Marchio. lib.2. ad vxorem, lib. de reſurrectione carnis, & Irenæum lib.4.contra hæreſ. cap.57.Item, lib.5.in initio: quàm coniuratos fidei hoſtes hæreticos, qui non verentur apertiſſima Chriſti verba euertere, qui veritate ſublata vmbram tantùm, & ſimulachra relinquunt. Neq; veritati derogat quòd Patres quãdoque diuerſis nominibus, ſcilicet, figuræ, vt Auguſt. in Pſal.3. Tertul. contra Mar. Aug. tract.27.in Io. ſign:. Aug.

VvV v

tract.50.in Io.habet Chriſtũ in præſenti per fidẽ,in præſenti per ſignũ,&c.& ſacramenti appellent:ſiquidem,ipſo Aug.teſte,vna eadémq; res& veritas eſſe poteſt & figura vt de corpore Chriſti loquitur. Sic Aaronica illa ſacrificia,vt vera erant ſacrificia, & figuræ veri illius ſacrificij, ꝙ in cruce filius Dei obtulit pro nobis. Eſt itaq; Euchariſtia hæc à Chriſto Apoſt.& nobis omnibus data,verum ac viuum Chriſti corpus,ſed nunc immortale,impaſſibile,& glorificatum,omnibus iis,ſcilicet, gratiis ornatum, quibus poſt reſurrectionem eſt humana natura affecta.

4 Quartò,vſus,quẽ eſſe voluit Chriſtus in ſumptione,& adoratione,vt in vtroq; fides noſtra exerceretur.Parit autem horũ vtrunq; varios affectus. Nã in ſumẽdo Chriſto incorporamur: Efficimur corpus Chriſti myſticũ,& charitatem infuſam per Spiritũ ſanctũ alimus & fouemus. 1. Cor.10. Vnus panis& vnũ corpus multi ſumus,&c. Vnde Aug. Qui accipit ſacramentũ virtutis, & non ſeruat vinculum charitatis,non remediũ accipit pro ſe,ſed iudiciũ contra ſe. Quare grauiter monet fideles Apoſt.vt probẽt ſeipſos,& ſic de pane illo edant,& de calice bibãt:hoc eſt, vt ſcripturæ docẽt,fidẽ,charitatem mutuã,Mat.5.ſi offers timorẽ,probationẽ ſui,1.Cor.11.& caſtitatẽ, 1.Reg.12. Si mundis ſunt pueri,&c.adhibebãt.Sic enim fiet,vt Sacroſanctis myſteriis deſumendis,etſi nõ exactẽ,ſaltem quatenus humana fert imbecillitas,ſeſe idoneos faciãt,Chriſto id ſuo ſpiritu ſupplente,ꝙ humana induſtria præſtari nequit, quæ cũ infirmior ſit, quam vt præſtare hæc poſſit exactẽ.Reſpicit Deus ipſorum humilitatẽ,obedientiã,& bonã voluntatem,qua declarant indignos ſeſe qui cæleſti illo cibo paſcantur,nituntur ſatisfacere Chriſto,dicenti, Niſi manducaueritis carnem filij hominis,non habebitis vitam in vobis, & in omnibus ſatisfacere nituntur præceptis tum Chriſti,tũ Eccleſiæ,& inſuper adorãdo fidem, ſpem & charitatẽ exercemus, ſine quibus impoſſibile eſt placere Deo. Nec poteſt ſuperſtitionis,& idololatriæ argui, qui extra ſumptionem adorarit,vt eleganter oſtẽdit Aug.tom.8.in Pſal.98.quia ipſam carnem, in qua hic ambulauit,nobis manducandã reliquit:nemo illam carnem manducat,niſi qui prius adorauerit.

Finis Epiſtolarum & Euãgeliorum Quadrageſimalium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

IN SERMONES QVADRAGESIMALES D. ÆGIDIJ *Topiarij Index alphabeticus, in quo a primam, b ſecundam paginam indicat.*

A

ABana. 82.b
Abſtinẽdum, à quib' abſtinendum, ſi iuſtitiam parare voluerimus. 15.b
Abſtinentia fidei & charitati cõiuncta, placet. 12.b
Abuſus præcipui, qui. 32.a
Abuſus tollendi, &c. 90.b
Abluti beneficio gratię Dei res periculoſa. 19.a
Abyron, Dathan, &c. viui abſorbentur à terra. 65.b
Acceptores perſonarũ, Nobiliſtæ. 10.a
Aduerſitas ſummi Patris volũtas, & quare immittitur. 17.b
Aduerſitates, in aduerſitatibus quid faciendũ. 9.b
Adulatores in Principum aulis, regnorum & Rerũ publicarum, ruinæ. 7.a
Adulter eſt propriæ vxoris ardentior amator. 39.b
Adulteriũ ſemper grauiſſimè punitum. 99.a
Adulterij enormitas. 39.b
Adulti. 112.a
Æquabilitas ſeruis præſtanda. 9.a
Æquitas in omni opere ſeruanda. 40.a
Æquitas & iuſtitia diuina. 37.b
Ærumnæ. Chriſt' ſuós multis ærumnis, & moleſtiis exercet. 98.a
Æterna mors, iuſtiſſima Dei punitio. 45.a
Affectus dominãdi in quæ mala nos rapiat. 23.a
Affectus in Chriſto non fucati. 119.a
Afflictio iuſtorũ & ĩpiorũ diſparẽ ſortitur finẽ. 17.b
Afflictiones ad meliora cõpellunt. 81.b
Afflictiones voluntate non nunquã diuitius durãt, vt glorificeẽ in nobis. 47.b
Afflictis non addenda afflictio. 113.a
Agnorum nomine intelliguntur pij. 27.b
Alienũ opus quando Deus facere dicitur. 30.a
Altitudo montis Thabor, 53.a
Ambitio & auaritia, hæreticorum. 129.b
Ambitio omnia diruit, & funditus euertit. 65.b

Amb

Ambitio vbique fugienda, 118.b
Ambitioſi animã venalem circunferunt. 23.a
Ambulare in veritate. 8.a
Amicitia huius mundi Deo eſt inimica. 131.a
Amouẽdi mali remedium vnicum, pœnitentia. 3.a b
Anabaptiſtæ cõmunionem bonorũ eſſe volũt. 144.a
Anabaptiſtarum error impius. 9.a
Anabaptiſtarũ, & aliorũ hęreticorũ impietas. 155.b
Anabaptiſtarum ſomnia de rerum cõmunione. 132.b
angeli adminiſtratorij ſpiritus, & cuſtodes noſtri. 23.b
Animaduerſio Græcorũ in adulteros. 54.b
Animæ oẽs Dei ſunt creatione, non merito. 38.a
Animus conſternatus multa polliceri ſolet. 89.a
Animus in ieiunio & pietate, candidus eſſe debet, & ſyncerus. 12.b
Animus irati ad deteriora prouocatur. 57.a
Animi purgatio neceſſaria. 92.a
Apologia, &c. 124.b
Apologia Chriſti cõtra inimicos ſuos. 33.a
Apoſtolus, Nullus Apoſtolus, &c. 94.a
Arbitrij & voluntatis libertas. 15.b
Arcta via, quæ ducit ad cælum. 147.a
Arma Chriſtianorũ contra Satanæ tentationes. 22.a
Arma pœnitentiæ ieiuniũ, oratio & cinis. 63.b
Arma, quibus diabolũ Chriſtus abegerit. 24.b
Articulus fidei de ſecundo Chriſti aduẽtu aſtruitur. 26.b. 27.a
Aſſertor noſter Chriſtus, &c. 42.b
Auaritia, radix omnium malorum. 55.a. 79.a
Augmentum humanæ malitiæ. 80.b
Author ſalutis, Chriſtus. 20.a
Authoritas ciuilis & Eccleſiaſtica, eſt ex ordinatione Dei. 61.a

B

Babyloniorum contra Regem, &c. 129.a
Baptiſmus piſcina excellentior in quo fuerit. 46.b
Baptiſmus, ſacramentũ illuminationis. 117.a
Baptiſmi effectus. 82.b
Baptiſmi præludium, piſcina. 46.b
Baptizatus. Nõ prodeſt non baptizato dicere, Dimitte nobis, &c. 109.b
Baſanizomeni qui. 17.b
Bellua, multorum capitum Reſpub. 33.b
Benedictio Dei & miſericordia comitatur orationem humilem. 3.b

Beneficia in nouo teſtamento per Chriſtum exhibita. 25.b
Beneuolentia Regis Syriæ ſingularis in ſuum militiæ Principem. 81.b
Benignitas Dei ſeſe nobis obſtringit. 3.a
Blaſphemia & calumnia Iudæorum, in Deum impudentiſſima. 38.a
Bonitas Dei ad pœnitentiã nos inuitat. 44.a
Bono malum vincendum omnibus. 50.b
Bona gratuita, bonis & malis communia. 140.b
Bonorum operum merces repoſita eſt. 69.b

C

CAdere, Quid dicantur ante Satanam cadere, &c. 23.a
Cæremoniæ in myſteriis, &c. 112.a
Calamitas. Non ſemper gubernatorũ negligẽtię imputandũ, ſiquę calamitas in Rep. accidat. 94.b
Calamitates publicę ob peccata infliguntur. 58.a
Calamitates ſunt pœnæ ſcelerum. 111.b
Caluiniſtę vnunquenq; ſuis reuelationibus eſſe relinquendum docent. 104.b
Calumnia. 98.a
Calumnia hypocritarum in Chriſtum perfida. 48.a
Canonicæ preces non vanæ. 51.a
Caput noſtrum quando vngitur. 5.a
Carnales nõ percipiunt ea q̃ ſunt ſpiritus Dei. 106.a
Caro nihil aliud ſpectat, q̃ quæ externa ſunt. 130.b
Cathedra Moſi, quæ poteſtas. 61.b
Cathedra Chriſti, quæ poteſtas. ibid.
Cauſſa transfigurationis Domini ĩ ꝓprio corpore. 53.a
Cauſſę ad vitã Chriſtianam nos mouentes, duæ. 21.a
Centurio, bonus Princeps, & paterfamiliâs. 9.b
Centurio, gentium primitiæ. 10.b
Cẽturionis erga famulũ amor & pietas. 9.a Eiuſdẽ fides & obediẽtia, ibi Oratio. 9.b. Humilitas. 10.a
Charitas Chriſti. 144.b
Charitas Dei Patris. 73.b
Charitas finis ꝑcepti. 109.a
Charitas Magdalenæ in Chriſtum. 143.b
Charitas perfecta, iuſtitia perfecta. 78.a
Charitas ſeſe extendit ad omnes. 15.a
Charitas vera. 119.a
Charitas, vinculum perfectionis. 145.a
Chriſtus bucolica metaphora promittitur oues ſuas quæſiturus, viſitaturus, &c. 24.b.25.a
Chriſtus Dei mediator, & homin

hominum.124.a, mediator noui teſtamēti. ibid.
Chriſtus diſperſa colligit, &c. 81.a
Chriſtus Hieroſolymis nec hoſpitem, nec manſionē inuenit. 33.a
Chriſtus hoſtia & victima pro peccatis. 143.a
Chriſtus lapis reprobatus. 74.a. lapis angularis.ib.
Chriſtus liberator, atque Seruator orbi datus.10.a
Chriſtus maior Iona & Salomone. 35.b
Chriſtus, maris & fluminū Dominus. 18.b
Chriſtus nunquā deſerit ſatisfaciētes vocationi ſuę, 18.a
Chriſtus promiſsiones omnes per Prophetas factas, adimpleuit. 120.b
Chriſtus quàm neceſſarius nobis. 43.a
Chriſt⁹ quomodo ꝑ peccatis dicatur mortuus.59 b
Chriſtus quos diligit, caſtigat. 117.b
Chriſtus tentatur de habēdi cupiditate, dignitate & patientia. 22.b.23.a
Chriſtus tētatur cura & ſolicitudine victus. 21.b
Chriſtus tentatus eſt nobis. ibidem.
Chriſtus verus Eliſęus. 86.a
Chriſtus, via, &c. 138.b
Chriſtus voluntariè paſſus eſt. 64.b
Chriſti natiuitas. 149.a
Chriſti potentia & diuinitas. 84.b, māſuetudo. 93.a. 145.a, innocentia. 148.b, 151.a
Chriſtiana natio. Nulla penè natio deploratior Chriſtiana. 136.a
Chriſtianos quomodo vana gloria tentet Satanas, 22.a
Cibus, potus & veſtitus, &c. 91.b
Circunciſio cordis. 136.b
Clemētia Dei pœnitentiam verā à nobis requirit, 44.b
Cogitatio, fons orationis, 110.a
Commendatio eleemoſynæ. 15.a
Cōmercium idololatrarū fidelibus ꝓhibetur. 39 a
Cōmunio Sanctorum. 93.a
Cōparatio nulla eſt rerum cœleſtiū ad terrenas. 123.b
Cōparatio rerū humanarū ad diuina, ſicut nec finiti ad infinitum, nulla. 30.a
Cōcordia, pax, & vnitas, inter vtrunque magiſtratū eſſe debet. 34.a
Confeſſio ex vera cordis cōtritiōe ꝓficiſci debet. 59.a
Confeſsio oris nō ſufficit. 75.b
Confeſſio plebis Hieroſolymitanę de Chriſto. 31.a
Cōfeſſio ſacramētalis. 77.a
Coniugia. 88.a
Conſeruatio iuſtitiæ. Quid

agendum ſit ad iuſtitiæ conſeruationem. 16.a
Confeſſio afflictorũ eſt, ꝙ Deus eos videt. 47.b
Conſolatio contra deſperationem. 25.a
Conſolatio inſignis pro bonis. 27.b. Terror ingens pro malis. 28.a
Contemptus Miniſtrorum malus. 83.a
Cõuentio nulla poteſt eſſe Chriſti ad Belial. 132.b
Conuerti, quid. 1.b
Cor hominis prauum, non natura ſua, &c. 67.b
Cor ſcindere quid. 1.b
Corona perſeuerantiæ debetur. 40.b
Corpus noſtrum Domino conſecrandum, non fornicationi. 54.b
Correctio fraterna. 86.b
Creatura nulla Deo præferenda. 23.b
Cultus. Quo cultu à fidelibus velit Deus coli. 92.a
Cura Angelorum de nobis & affectus erga nos gradis. 24.a
Cura & ſolicitudo, &c. 33.b
Cura Patris Iacob. 71.b

D

Damnari nõ ſolum ob flagitia, ſed etiam de bono amiſſo. 28.b
Damnatio hominis, in quo potiſſimũm ſit ſita. 66.b
Damnatio Iudæis cur prædicitur. 37.b
Damnatorum pœnitẽtia ſera & inutilis. 29.a
Dauidis mortui merita adhuc viuunt. 8.b
Declinare à malo, & facere bonum, quid. 43.b
Defenſio. 104.a
Defunctorum corpora magna religione ſemper ſepulta. 115.a
Demonſtrare. Hæretici ꝙ nequeunt ſcripturis demõſtrare, &c. 101.b. 102.a
Deus aliquando mutat ſententiam, &c. 8.b
Deus non damnat opera, &c. 12.a
Deus non vult iniuſta concilia. 140.a
Deus patientiam ſuorum exercet. 18.a
Deus ſcelerũ vltor. 142.b
Deus ſperantes in ſe nõ deſerit. 113.a
Deus Verax. 95.b
Dei amor inſignis erga ſuos electos. 121.a
Dei benignitas ſeſe nobis obſtringit. 3.a
Dei & ſacramentorum contẽptores eadem, &c. 26.b
Dei iræ quomodo occurrẽdum. 57.b
Dei miſericordia & benedictio, &c. 3.b
Dei miſericordia, patiẽtia, & longanimitas. 2.b
Dei operatio magnos fructus in nobis parit. 102.b
Dei Patris charitas. 73.b

Diab

Diabolus quib' technis nos tentet. 21.b
Diabolus ſibi vendicare co natur,&c. 23.a
Dies extremus cur redemptionis dies dicitur,34.b
Dies ſalutis. 120.a
Differentia legis & Euangelij. 99.a
Differentia temporis noui teſtamenti. 19.b
Diffidentia quid faciat in hominibus. 9.b
Dignitas ereptorum à poteſtate tenebrarum.79.b
Diſciplinę ſeueritas Remp. continet. 87.a
Diſcipulorum obedientia, 146.b
Diuitiæ & paupertas,res adiaphoræ. 69.a
Doctores Catholici nō ſpernendi. 51.b
Doctrina Principibus permaximè neceſſaria. 7.a
Doctrina,qua Chriſtus ſeſe verum Dei filiū oſtendit, ſublimior eſt,&c. 134.
Dolores inferni, perpetui & æterni. 28.b
Dominia rerum. 88.a
Dominus quando quærendus. 29.a
Dominus ſolus probat corda & renes. 68.a
Dominus ſuos non affligit, vt pdat,ſed vt ſanet.20.a
Domus Iſrael, vinea Domini. 73.a
Domus Simonis, Eccleſia, 93.a
Donum Dei. 96.a

E

Eccleſia,arca Noë. 93.a
Eccleſiæ ordines,quinque. 48.b
Eccleſiaſtę veri munus.11.b
Effectus baptiſmi. 81.b
Effectus Euangelij, varij. 102.a
Efficacia verbi Dei. 7.b
Electos tentat Deus aduerſis & proſperis. 17.b
Eleemoyſna de prędà facta, Deo ingrata. 40.a
Eleemoſyna ieiunio adiungi iubetur. 5.b
Eleemoſynæ cōmendatio. 15.a
Eleemoſynæ præmia. ibid.
Eleemoſynæ vis. 16.a
Elias & Moſes mortui adſūt in trāsfiguratione. 53.a
Emenda peccantis,&c.86.b
Encomium officij Sacerdotalis. 49.a
Epinicion puerorum, quid adumbret. 31.b
Epiſcopi eſt infirmos in fide ſuſcipere. 50.a
Epiſcopi officium,monerè inquietos.49.b.conſolari viduas. 114.b
Epiſcopi veri eſt, regere Eccleſiam. 62.a
Epiſcoporum officiū. 92.a
Epiſcoporū & aliorū Paſtorum officiū. 102.b.105.a
Error aſſerētiū iuſtū in omni opere peccare,refutatur.

tur. 40.a
Error hæreticorum circa cælibatum. 93.b
Error hæreticorum circa imagines. 89.b
Error hęreticus refutatur, 29.b
Error libertinorũ cęc'42.a
Euangeliũ omnẽ proprietatem nõ tollit,&c. 88.b
Euangeliũ pœnitentiã præ dicat in remiſſionẽ peccatorum. 11.a
Euãgelij doctrina orbẽ vniuerſum peruaſit. 121.a
Euangelij effectus varij, 100.a
Euchariſtia.Qui veritatem corporis Chriſti in Eu chariſtia negãt,ij diuini tatem,&c. 155.b
Excommunicatio. 87.a
Excõmunicatio Eccleſiaſtica nõ inanis,&c. 87.b
Excommunicationis effectus. ibidem
Exempla duo inter ſe con traria. 46.a
Exhortatio ad vitam Chri ſtianam. 21.a
Exorciſtæ. 81.a
Externa opera veniã non merentur,abſque cordis pietate. 2.a
Externa ſacrificia apud Iu dæos. 136.a
Externa ſubſidia non ſunt reiicienda. 102.a
Externa vocatio. 82.b
Ezechias conſolatur per Iſaiam. 6.b
Ezechias cur morbo tactus. ibidem.
Ezechiæ decumbẽtis pœnitentia, oratio & lachrymæ. 7.a
Ezechiæ pœnitentiæ effectus triplex. 8.a
Ezechiæ veritas. ibidem.

F

Facere iudicium rectũ. Quis faciat rectum iudicium. 40.a
Faciei lotio, & olei vnctio, quid denotent. 5.a
Fauor Dei. 95.a
Feſta cur excoluerit Chriſtus. 46.a
Feſta Iudaica præcipua fuere tria. 46.a
Fides. 127.a
Fides & opera. ibidem.
Fides & obedientia, erga verbum Dei. 85 b
Fides noſtra de extremo iudicio. 29.a
Fides omnia merita pręcedit humana. 101.a
Fides operoſa ſola ſaluat. 18.b
Fides ſola ad iuſtitiam nõ ſufficit. 144.b
Fides ſola nõ ſufficit. 125.b
Fidei articulus de ſecundo Chriſti aduẽtu aſtruitur, 26.b 27.a
Fidei fructus. 60.b.137.b
Fidei natura. 112.a
Fidei oratio cœlos penetrat. 8.b

Fidei vera cognitio. 80.a
Fidei veræ peculiare,vt opera diuina & admiretur, & laudet. 116.a
Fidei & cõſtãtię ꝑmiũ.56.a
Fidelis & verax Deus in promiſſis ſuis. 30.b
Fidelis libertas. 107.a
Fideles Chriſtum in tentatione imitari debẽt. 22.a
Fideles cum timore ſalutẽ ſuâ operari debent. 68.a
Fideles obtẽperare debent rectè monentibus. 102.b
Fideles opera Chriſtiano homine digna perficere debent. 54.a
Fideles plura agere debẽt q̃ præceperit Domin⁹.ib.
Fideles ſuæ vocationis mores eſſe debẽt.ibid.b.
Fideles quomodo ex ſcripturis dicãtur iuſti. 39.a
Fideles Sacerdotibus tria tenentur. 49.a
Fidelium fides & obedientia in Deũ,qualis. 150.a
Fidelium fœlicitas. 105.b
Fidelium vita ſine offenſione eſſe debet. 20.b
Fiducia inanis,quæ. 92.b
Fiducia & ſecuritas quorũdã hæreticorũ tollit. 2.a
Filij ſæpe tẽporalibus ſupplicijs ob parentum peccata puniuntur. 38.b
Filij & ſerui diſpar conditio. 42.b
Finis legis, charitas. 33.b
Fœlicitas fidelium. 101.b
Fœlicitas hominis, q̃ conſiſtit in Domino quæ. 67.a
Fontes ſicci,nubes ſine aqua,& arbores autumnales,qui dicantur. 37.a
Forma vitæ præſcribitur miniſtris verbi Dei. 20.a
Fraterna correctio. 86.b
Fraus creditori non facienda. 85.b
Fruct⁹ quos ꝑducere ſolet populus Paſtore deſertus. 106.b
Fructus ſpiritus S. 112.a
Fũdamẽtũ ieiunij noſtri ex Euãgelio petitur. 21.a b
Fructus voluntatis humanæ in homine. 84.a

G

GAudium noui Regis aduentu gloriantis populi. 147.a
Genius inuidi. 84.b
Gloriandum in Chriſti cruce. 67.a
Gratia Dei,quanta. 101.b
Gratia Dei imbri comparatur. 30.b
Gratia noui teſtamenti, 84.a
Gratiæ Dei nomine quid intelligat Apoſtolus.19.a
Gratiæ Dei pœnitentia referenda,&c. 50.b
Gratiarum actio in Miſſa præcipuè fit. 51.a

H

HÆreſes & ſchiſmata, vnde exereuerĩt,11.b
Hæretici bona opera damnant.

nant. 110.b
Hæretici idololatræ in excelſis ſacrificantes. 39.a
Hæretici inquieti,& inordinati, 49.a
Hæretici noſtri tẽporis nõ minus inter ſe,&c.104.a
Hæretici orbis iudices eſſe volunt. 90.b
Hæreticorũ doctrina, ſanguinaria. 168.a
Hæreticorum impietas circa cæremonias. 62.a
Hæreticorum libri non legendi. 93.b
Hæreticus error refutatur. 28.a
Hœdi impij. 27.b
Homicida, qui odit fratrẽ ſuum. 109.a
Homo carnalis non intelligit, quę ſunt ſpiritus Dei, 53.b
Homo conſequi poteſt veram iuſtitiam. 38.b
Hominis fœlicitas, qui in Domino confidit, quæ, 67.a
Hominis dãnatio, in quo potiſſimũ cõſtituta ſit. 66.b
Hora ſexta, meridies. 96.a
Horrendum Dei iudicium in Iuda. 153.a
Humana ratio. ex humana ratione de Deo non cogitandum, 30.a
Humanæ malitiæ augmentum. 80.b
Hypocriſis, duplex apud Deum iniquitas. 62.a
Hypocritæ. 4.a
Hypocritarũ mimiſis, 12.a

I

IDololatria ferè in montibus fiebat. 39.a
Idolum nihil eſt in mundo. 89.a
Idolum nihil eſt. 96.b
Ieiunandi modus,&c. 4.a
Ieiunatores externi,&c.5.a
Ieiunium quando ſanctificetur. 2.b
Ieiuniũ ſanctificare, quid. 5.a
Ieiuniũ hominis Chriſtiani. 4.b
Ieiunium legis & Euangelij,&c. 6.a
Ieiunium hypocriticũ. 4.a
Ieiunij nomine quid intelligat Chriſtus. 5.a
Ieiunij noſtri fundamentũ ex Euãgelio petitur.21.a b
Ieiunio eleemoſyna adiungi iubetur. 5.b
Ieſus Chriſtus orator ſecũdum humanitatẽ. 107.b
Imperfectio legis datę per Moſen. 100.b
Imperfectio legis veteris. 13.b
Impia Iudæorum conſilia. 141.b
Impietas hæreticorũ circa cæremonias. 62.a
Impiis familiare,&c. 139.a
Impotentiæ arguitur Deus ab infidelibus hæreticis, 107.b

Inanis fiducia,quæ. 92.b
Incredulitas Iudæorũ,125.a
Infidelitas Iudæorum.58.b
Infirmi varij in Eccleſia. 50.a
Innocentia Chriſti. 148.b, 151.a
Inſignis Chriſti miſericordia. 149.a
Intemperantia libidinoſorum ſenum. 97.b
Inuidia excęcauit Iudæos, vt hoc quod viderunt, non viderent. 31.b
Inuidia in innocẽtem execrabilis. 71.b
Inuidiæ ferocia. 72.a
Inuidiæ natura. 81.a
Iorã Regis Iſraël,&c. 81.b
Ira & vindicta Dei Iudæis ob oculos ponitur. 1.a
Iræ Dei quomodo occurrendum. 57.b
Irati animus ad deteriora prouocatur. 57.a
Iudæi duabus de cauſſis tãtũ colebãt paſcha. 152.a
Iudæi habebãt expreſſum Dei verbum. 96.b
Iudæi nõ intellexerunt ſignum ſibi datum. 35.b
Iudæorũ abiectio, & vocatio gẽtiũ prędicitur.10.b
Iudæorũ malitia. 152.b. ingratitudo.73.a. 106.b.cæcitas.122.a. ĩfidelitas.58.b
Iudæorũ ſeditio erga Moſen & Aaron. 94.b
Iudæorum & Samaritanorum ſuperſtitio. 97.a
Iudex Chriſtus nec falli, nec corrũpi poterit. 27.b
Iudicãdorũ differẽtia,ibid.
Iudicis Chriſti ſententia diſpar,ſecundũ diſparẽ iudicãdorũ cõditionẽ. 28.a
Iudicis maieſtas ex perſonæ,& conditionis dignitate iudicatur. 27.a
Iudicis veri officium. 99.b
Iudiciarium in Eccleſia ſua Chriſtus inſtituit tribunal. 87.a
Iudicium. 137.b
Iudiciũ carnis cæcum. 48.a
Iudicium carnis gratia nõ illuſtratæ,&c. 59.a
Iudicium Dei aliud, quàm hominum. 30.a
Iudiciũ Dei horrẽdũ. 84.a
Iudicium quàm terribile maneat relabẽtes. 26.b
Iudicium temerariũ. 109.a
Iudicium quis faciat. 40.a
Iudiciũ Salomonis, 104.b
Iudicium & iuſtitiam, cur ſcriptura copulet. 39.a
Iudicia Dei vera,iuſta, &c. 38.a
Iudicia priuata ſunt in ſcripturis prohibita. 110.b
Iuſtificari. A gratia exciderunt,qui iuſtificari in lege volunt. 66.b
Iuſtus æquè, atque clemẽs Deus. 45.b
Iuſtus ſemper orat. 51.a
Iuſtorum præmia. 13.a
Iuſtorum oſſa ita Deus cuſtodit,vt vnum ex iis nõ

conteratur. 69.b
Iuſtitia, quid agendũ ſit ad iuſtitię cõſeruationẽ, 16.a
Iuſtitia Chriſti ſeuera in impios templi Dei viola tores. 31.b
Iuſtitia Dei ſĩgularis, & mi ſericordia oſtẽditur. 43.a
Iuſtitia diuina vult, vt vnuſ quiſque onus ſuum portet. 40.b
Iuſtitia hypocritica, 11.b
Iuſtitia hypocritica fugienda. 14.b
Iuſtitia operanda ante obitum. 70.a
Iuſtitia operum. 90.a
Iuſtitia perfecta. 29.b
Iuſtitia perfecta, declinare à malo, & facere bonũ. 12.b
Iuſtitiarij, qui. 112.b
L
LAbiis honorare qui dicantur. 90.b
Laici Epiſcopis & prælatis deferre debent. 49.a
Laudem Dei aſſeruit Chriſtus. 33.a
Lex Moſaica dilectionem ꝓximi nobis cõmẽdat, 14.a
Legis imperfectio datę per Moſen. 100.b
Legis veteris ĩpfectio. 13.b
Legis & Euangelij differẽtia. 99.a
Liberalitas & munificẽtia Dei. 16.a
Liberator atque Seruator orbi datus Chriſtus. 10.a
Libertas Chriſtiana, quę ſit, & in quib' conſiſtat. 41.b
Libertas oĩs, quæ aliunde, quàm per Chriſtũ paratur, imaginaria eſt, 42.b
Libertas Prophetæ in docẽdo obſeruanda. 7.a
Libertas ſpiritus & carnis, in quo differant. 42.a
Libertas vitæ & fidei, paſſim omnibus concedenda non eſt. 20.b
Libertas voluntatis & arbitrij. 15.b
Liberũ arbitriũ. 76.b. 138.b
Libidinoſorum ſenum intemperantia. 97.b
Longanimitas & patiẽtia, Prælatis præcipuè eſt neceſſaria. 50.a
Lugẽdi cauſſa fidelibus nõ deeſt, &c. 59.b
Lutherus omnes pœnitentię partes cõtra expreſſũ Dei verbum reijcit. 1.b
Luxuria, fornicatio & adulterium, non ſolùm filios iræ conſtituunt, &c. 79.a
M
MAgiſtratus. 133.b
Magiſtrat' rectè ſontes punit. 109.a
Magiſtratus Eccleſiaſticus & politicus, cur populo præficitur. 34.b
Magiſtratus tam ciuilis, quàm Eccleſiaſtici officium. 127.b
Maieſtas iudicis ex perſonę, & conditionis dignitatę iudicatur. 27.a

Maieſtas Sacerdotij Chriſti. 123.a
Mali homines cedēdo magis,&c. 33.a
Malum pro malo nemini faciendum. 50.b
Mali amouendi remedium vnicum,pœnitētia. 1.a b
Mala, Non ſunt facienda mala,&c. 129.b
Mala punire. Veri Principis eſt ita mala punire, &c. 95.a
Mandatum. 90.a
Manere in ſermone Chriſti,quid. 40.b
Manſuetudo Chriſti. 93.a
Maris Dominus,&c. 18.b
Mens Dei,quæ ſit. 44.b
Merces bonorum operum repoſita eſt. 69.b
Mercenario merces reddēda. 133.a
Meritum orationis, vnde, 58.a
Merita. 127.a
Merita Dauidis mortui ad huc viuunt. 8.b
Merita Sanctorum, 135.b
Mimiſis hypocritarū. 12.a
Miniſtri veri Dei, in tēpore perſecutionis,&c.60.a
Miniſtrorum authoritas in Eccleſia eſt in ædificationem. 105.b
Miniſtrorum contemptus malus. 83.b
Miniſtris verbi Dei vitæ forma præſcribitur. 20.a
Miraculum Chriſti maius, 32.a
Miracula. 116.b
Miracula Chriſti. 80.b
Miracula in noua lege, cur fiant. 47.a
Miſericordia. 137.b
Miſericordia Chriſti erga miſeros præcipua. 32.b
Miſericordia Dei immēſa. 107.b
Miſericordia Dei Patris erga nos ſumma. 14.b
Miſericordia Dei ſingularis erga impios reſipiſcētes. 25.b
Miſericordia Dei ſingularis,&c. 25.b 26.a
Miſericordia Dei, patientia,&c. 2.a
Mœchia, hodie luſus. 39 b
Mons Synai, quos ſignificet. 34.a
Mores profeſſioni cōgruere debent. 92.b
Mors Chriſti, quis in electis ſuſtulit. 38.b
Mori peccato, quid, 58.b
pro peccato. 59.a
Mos Eccleſiæ quo ex loco fundetur.3.a Supplicationes. ibidem.
Moſes fidelis in omni domo ſua. 123.a
Moſes punitus ob diffidentiam. 95.b
Moſi manſuetudo. 107.a
Moſaica lex dilectionem proximi nobis commendat. 14.a
Munia Paſtoris ſe obiturū

pollicetur Deus. 26.a
Munus Epiſcoporum,& aliorum Paſtorum. 105.a
Mutuum officium patrum & filiorum. 88.a
Myrica, quid. 67.a

N

NAamã Prophetę præceptũ contẽnit. 82.a
Natiuitas Chriſti. 149.a
Natura cæca. 79.b
Neceſſitas orationem extorquet. 9.b
Nefas eſt dimidiã ſalutem ſperare. 43.b
Nemo vltra vires ſuas ſeſe efferre debet. 65.b
Nequitia. Nulla nẽquitiã deteſtabilior,&c. 98.b
Niniuitæ & Regina Auſtri,&c. 36.a
Niniuitarum pœnitentia, 126.b
Niniuitarum pœnitentiæ ſeueritas. 127.a
Niſus Satanæ aduerſus Chriſtum. 21.b
Nomen Dei quando glorificatur. 47.b
Nota veræ Eccleſiæ certiſſima,&c. 60.a

O

OBliuio non cadit in Deum. 45.a
Obſeruatiunculæ,& cæremonię,externę,&c. 13.b
Officiũ Epiſcoporum. 92.a
Officium magiſtratus politici de Dei lege. 33.b
Officiũ Sacerdotũ,&c. 3.b
Olei vnctio, & faciei lotio quid denotent. 5.a
Omnes religionis miſeriã dolent,&c. 57.b
Omnis ſolicitudo in Deũ proiicienda. 59.b
Omnipotentia ſoli Deo propria. 63.a
Opus gratiæ Dei. 76.b
Opera. Ex operibus poſſumus ſperare ſalutem, 7.b
Opera bona. 127.a
Opera bono affectu facta probãtur,& reprobãtur, &c. 12.a
Opera nõ dãnat Deus, ſed prauã intentionem. ibid.
Opera carnis. 115.b
Opera Chriſti nõ fuerũt irrita, ac fructu vacua. 31.a
Opera deo grata,&c. 143.b
Opera ex fide & charitate non proficiſcentia inutilia. 4.b
Opera externa,&c. 2.a
Opera fidelium, quæ. 67.b
Opera legis, quæ. 111.b
Opera miſericordiæ paucis complexa. 16.a
Opera trinitatis indiuiſa, 120.a
Orare debemus pro defunctis. 70.a
Oratio fidei cœlos penetrat. 8.b
Oratio fidelium in ſpiritu & veritate fit. 97.a
Oratio iũcta lachrymis in Eccleſia celebris. 3.a
Oratiõis meritũ vnde, 58.a

Orationem humilē comitatur,&c. 3.b
Orbitas grauiſſimos dolores ſecū afferre ſolet.114.b
Originalis iuſtitia. 76.b
Oris confeſſio nō ſufficit. 75.b
Oſſa iuſtorum ita Deus cuſtodit,&c. 69.b
Ozias Lepra percutitur, &c. 65.b

P

PArſimonia. 103.a
Paruuli. 112.b
Paſtor bonus Chriſtus nouo teſtamento præcipuè promiſſus. 25.a
Paſtores mali, captiuitatis Babylonicæ cauſſa. 24.b
Paſtores ad exemplar veri Paſtoris Chriſti ſeſe cōponere debent. 25.b
Paſtorum,vt alij boni, alij mali, ita diſparia eorum officia. ibidem.
Pater orphanorum & viduarum,Deus. 85.a
Patientia Chriſti. 65.b
Patientia, & longanimitas præcipuè Prę́latis eſt neceſſaria. 50.a
Paulus,verus gentium doctor. 62.b
Paupertas laudabilis cum timore Dei. 69.a
Paupertas & diuitiæ, res adiaphoræ. ibidem.
Pax. 88.a
Peccator. Nullus adeò deploratus peccator, qui non poſſit,&c. 118 a
Peccator oīs ſeru' eſt. 42.a
Peccator publicus coram arguendus. 86.b
Peccatum. Nullum peccatum inultum. 136.a
Peccatum facere quis dicatur. 42.a b
Peccatū Phariſaicum. 4.b
Peccati cognitio,prima ſalutis adipiſcēdę pars.100.a
Peccato mori,quid. 58.b
Peccata peccatis ſolet De⁹ vindicare. 79.b
Pelagiani. 108.b
Perfecta charitas, perfecta iuſtitia. 78.a
Perfecta iuſtitia, declinare à malo,& facere bonū,12.b
Perfectio iuſtitiæ Chriſtianæ, & quid efficiat, 14.b
Perfidia Iorā Regis Iſraël erga Deum viuum. 81.b
Perſeuerantia in oratione requiritur. 56.a
Perſeuerantiæ corona debetur. 40.b
Perſonarū acceptores,Nobiliſtæ. 10.a
Petri modeſtia,& animi demiſſio. 154.a
Pharfar. 82.b
Phariſæi & Scribæ,ſua ipſorum malitia excæcati, relicti. 33.a
Pignus debitori reddendum. 39.b
Plebs mala Paſtorem malum meretur. 26.a
Pœnitendum citò. 3.b

Pœnitētia. Malè docent hæretici pœnitentiã ex terrore iudicij, &c. 126.a b
Pœnitentia, amouendi mali remedium vnicũ. 1.a b
Pœnitentia corporis & animi puritatẽ requirit. 5.a
Pœnitentia damnatorum, ſera & inutilis. 29.a
Pœnitentia in quibus conſiſtit. 1.b
Pœnitẽtia ſine merito paſſionis Chriſti efficax eſſe non poteſt. 64.b
Pœnitentia vera q̃ ſit. 18.a
Pœnitentia vera & falſa diſtinguitur. 1.a
Pœnitentiæ arma, ieiuniũ, oratio & cinis. 63.b
Pœnitentiæ fructus. 116.a
Pœnitentiæ partes oẽs contra expreſſum Dei verbũ Lutherus reiicit. 5.b
Pœnitẽtię Ezechię effectus triplex. 8.a
Pœnitẽtię verę initiũ. 76.b
Pœnitentiam Euangelium prędicat in remiſſionem peccatorum. 11.a
Pœnitentibus ſperandum, non præſumendum. 2.b
Politia regnorũ, vnde. 81.a
Politici magiſtratus eſt, pœnas irrogare. 100.a
Pontificum eſt reformare abuſus, nõ Principũ. 31.b
Pontificum & Paſtorum officium. 34.a
Populus Iudaicus ad pœnitentiam inuitatur. 1.b
Potentia Dei admirabilis. 98.b
Potentia verbi Dei. 128.a
Præcepta. Decem præceptorum neglectus in omni Republica grauiſſimos motus & ſeditiones parit. 88.b
Præcepta Dei non ſunt impoſsibilia. 71.b
Præcepta ſecundæ tabulæ. 88.a
Prælium. Nunquam in prælio ceſſandũ, quia hoſtis ſemper nobis importunus eſt. 22.a
Præmia à vitiis ad virtutes redeuntium. 16.a
Præmia iuſtorum. 13.a
Præpoſterè pœnitẽtes. 43.b
Præſumptio filiorum Zebedæi. 65.b
Preces Sanctorum credentibus & ſperantibus patrocinantur. 65.a
Primus ad ſalutem gradus, agnoſcere propriæ naturæ miſeriam. 56.b
Principum prædicatores, quales. 82.a
Probatica, qualis locus fuerit. 46.a
Prodigalitas prohibita. 103.a
Promiſſa gratiæ noui teſtamenti ſplẽdidiſſima, quæ ſint. 29.b
Promiſſio ampliſſima gratiæ noui teſtamenti. 25.a
Promiſſio ſpiritualis. 16.b

temporalis. ibidem.
Prohibitio idololatrię.89.a
Prophetæ libertas in docēdo obſeruanda. 7.a
Propinqui Ieſu veri,q.37.b
Propria mūdi natura,amare ſibi ſimile:. 131.b
Prouidentia Dei. 59.b
Prouidentia Dei ſingularis erga ſuos electos. 130.a
Publicæ calamitates ob peccata infliguntur. 58.a
Pudicitia Suſannæ. 97.b
Puerorum epinicion, quid adumbret. 32.b
Purgatio animi neceſſaria. 92.a

Q

QVęrendus Deus in omni loco & tempore, 29.b.
Quæſtio. 7.b

R

RAdix omnium malorū, auaritia. 55.a.79.a
Rapina contrariatur naturæ & conditori naturæ. 39.b
Ratio humana ſub prætextu Euangelij honores, diuitias & gloriam venatur. 66.a
Ratio pręcipua adipiſcendę ſalutis,nō in ſola fide,ſed obedientia mandatorum eſt conſtituta. 108.a
Rebecca Iacob decipit.74.b
Rebecca non peccauit, quòd Eſau fraude circumuęnerit. 75.a
Regina Auſtri & Niniuitæ, quomodo condemnabunt Iudaicam generationem. 36.a
Regnum Chriſti conſtat fide,Euangelio,&c. 65.a
Regnū Chriſti tantùm ſpectat ſalutem. 99.b
Regnū Dei primò quærendum,&c. 85.b
Regnorum politia, vnde. 81.a
Reipub. adminiſtratio eget authoritate Miniſtrorum Eccleſiaſticorum & politicorum. 34.a
Remedium cōtra inanem præſumptionem. 26.b
Remedium ægritudinis noſtrę,cognitio peccati.48.a
Remedium vnicū amouēdi mali,pœnitentia. 1.a b
Res ipſa tollenda nō eſt,ſed abuſus corrigendus.32.b
Res periculoſa abuti beneficio gratiæ Dei. 19.a
Res dubiæ. Quid in rebus dubiis agendum. 94.b
Reſponſio. 7.b
Reſurrectionis myſterium. 118.b

S

SAcerdotes ſeſe iræ Dei opponant. 3.a
Sacerdotū officiū, pro ſuis, & populi erratis orare.3.b
Sacramenta. Septem Eccleſiæ ſacramenta ad iuſtificationem cōſequendam inſtituta. 82.b

Sacramenta,gratiæ Dei inſtrumenta. 93.b
Sacramenta præſentis vitæ miſerias non auferunt. 117.a
Sacramentorum vis & efficacia,ex merito paſſionis Chriſti. 111.b
Sacrificium crucis. 136.b
Salus. Præcipua adipiſcendę ſalutis ratio,non in ſola fide,&c. 108.a
Salomon typus Chriſti. 104.a
Salomonis iudiciũ. 104.b
Saluſtij ſententia veriſſima. 34.a
Samaritanorum & Iudæorum ſuperſtitio. 97.a
Sanctificare ſabbatũ, quid. 48.b
Sanctificatio præſertim Eccleſię miniſtros decet. 2.b
Sanctimonia non metuenda in rebus externis. 61.a
Sancti aliquãdo ſe laudant, & qua ratione. 7.b,8.a
Sanctorum cõmunio. 93.a
Sanctorum preces. 107.b
Sanctorum preces ſperantibus,& credentibus patrocinantur. 56.a
Sara. 101.a
Sardanapali noſtri, à virtutibus Apoſtolicis alieniſſimi. 10.b.21.a
Sardanapalorum commentum & impudentia. 4.b
Satanæ poteſtas,quæ. 61.b
Scandala in ſecundo Chriſti aduentu auferentur omnia. 27.a
Scindere cor,quid ſit. 1.b
Scribæ& Phariſęi,ſua ipſorum malitia excæcati & relicti. 33.a
Scripturæ. Intellectu ſcripturarum vero, ſcriptis falsò adductis reſiſtendum. 22.b
Scripturæ credendum, non humanæ rationi. 114.a
Securitas & fiducia hæreticorum noſtri temporis tollitur. 2.a
Sectarij propria perditione non contenti,&c. 22.b
Seditio Iudæorũ erga Moſen & Aaron. 94.b
Sententia dãnationis cõtra Iudæos iuſta. 36.a
Sententia S. Auguſtini de miniſterio Angelorum obſeruanda. 23.b
Sepulturę conditio,& pompa exequiarum magis ſunt ſolatia viuorum, quam ſubſidia mortuorum. 69.b
Sermo Dei varie auditur, 41.a
Serui,humiles amici. 9.a
Seueritas Dei erga incredulos. 35.b
Signa dantur infidelibus. 116.b
Signa data, non fidelibus, ſed infidelibus. 35.a
Similitudo. 78.b
Simoniaci omnia quæ ad
Dei

Dei cultum ſunt inſtituta,ad ſuum quæſtum conuertunt. 105.b
Solicitudo omnis in Deum proiicienda. 59.b
Sperandum pœnitentibus, non præſumendum. 2.b
Spes liberationis ad gnauiter laborandum, &c. 17.b.18.a
Stupenda Dei erga nos miſericordia & benignitas, 148.a
Subſidia externa non ſunt reiicienda. 102.a
Suos quandoq; deſerit Chriſtus. 117.b
Superiorum eſt & gubernatorum,ſubditorum vitam& mores leniter ferre. 155.a
Superſtitio Iudaica. 11.b
Supplicationes quo ex loco fundentur. 3.a
Suſannæ pudicitia. 97.b

T

Technis quibus nos tentet diabolus. 21.b
Templum. In templo quid faciendum. 32.b
Templum Dei non violandum. 106.a
Templorum decus neglectum corrigendum. 32.a
Tempus placitum. 120.a
Tentari. Quando maximè tentamur à Satana. 24.a
Tentatur Chriſtus de cura & ſolicitudine victus, 21.b
Tentatus eſt Chriſtus nobis. ibidem.
Tentatio expectanda à baptiſmate. 24.a
Tentationes permittuntur ad noſtram ſalutem. 24.a
Terra, impiorum liber. 99.b
Terror ingens pro malis, 28.a
Teſtamenti noui gratia, 84.a
Teſtimonium Chriſti præclarum, de fide Centurionis. 10.b
Theſauri Chriſtianorum, qui. 6.a
Theſaurizare cur vetat Chriſtus in terra. 5.b
Traditiones. 90.a. Non omnes traditiones damnandæ. ibidem.
Transfiguratio Domini fidem & ſpem, confirmauit. 53.a
Transfigurationis Dñi cauſa in ꝓprio corpore. ibi.
Tria damnatorum pœnam exaggerantia. 28.b
Tyrannis & violentia prohibetur. 39.b
Tyrannis tum dæmonum, tum hominum,opprimere electos nō poteſt. 135.a

V

Verbum Chriſti ad conſolandum miſeros vnicè efficax. 18.b
Verbi Dei prædicatori neceſſaria. 11.a

Vera

Vera Deum colendi ratio. 8,.b
Vera fidei cognitio. 80.a
Vera pœnitentia & falſa diſtinguitur. 2.a
Vera Eccleſiæ Chriſti facies. 143.a
Verax & fidelis Deus in promiſſis ſuis. 30.b
Veri Dei Miniſtri, in tempore perſecutionis, non aliò, quàm ad Eccleſiam confugere debent. 60.a
Veri diſcipuli à falſis dignoſcuntur. 41.a
Veri Principis eſt ita mala punire, vt tamen potius ſeruet ſubditos, quã perdat. 95.a
Verus mortis & vitæ Dominus, Chriſtus. 115.b
Verus ſcripturarum intellectus in Eccleſia. 104.b
Veritatis cognitio, quę promittitur, qualis. 41.a
Veſtium vſus luxui ſeruire non debet. 68.b
Via arcta, quæ ducit ad cœlum. 147.a
Viam Dei ingredi non ſufficit, ſed in ea perſiſtere oportet. 17.a
Vindex iuſtiſsimus, Deus, 134.b
Vinea Domini, domus Iſraël. 73.a
Virtus. Nulla virtus gratiores nos Deo reddit, atq; eleemoſyna. 5.b
Virtutem & patientiam exercere. Quomodo ſuorum virtutem & patientiam, Deus exercere ſoleat. 116.a
Vita æterna non ſoli fidei, ſed operibus, tanquam merces, reddetur. 28.a
Vltor antè Deus non eſt, quàm ſit homo peccator. 38.a
Vocatio. In vocatione, qua vocati ſumus, permanendum. 20.b
Vocatio gentium. 82.a
Voluntas, humanarũ actionum origo. 91.a
Voluntatis humanæ in homine fructus. 84.a
Voluntatis & arbitrij, libertas. 15.b
Voluptas Dei duplex. 45.a
Vſura prohibetur. 40.a
Vſus. 156.b
Vtilitas pœnitentiæ. 44.a
Vulgus varium. 106.b

Z

Zebedæi filiorum, præſumptio. 65.b
Zelus Chriſti erga Patrem. 33.a
Zvuyngliani & Caluiniſtæ Babylonis ferociores 136.b

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Vita Nova
di M. Sillitti

Latina-
1974